

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

HARÂBÂT'TA YER ALAN GAZEL, BEYİT VE MISRALAR

DOKTORA TEZİ

MUHAMMED TARIK ABLAK

İSTANBUL 2025

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

HARÂBÂT'TA YER ALAN GAZEL, BEYİT VE MISRALAR

DOKTORA TEZİ

MUHAMMED TARIK ABLAK

TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. ÜMRAN AY

İSTANBUL 2025

İÇİNDEKİLER TABLOSU

TEŞEKKÜR	III
ÖN SÖZ.....	V
ÖZET	IX
ABSTRACT.....	X
KISALTMALAR	XI
GİRİŞ	1
<i>ŞİİR MECMUASI VE ANTOLOJİ ARASINDA HARÂBÂT</i>	3
<i>MUALLAKÂT'TAN HARÂBÂT'A ŞİİR DERLEMELERİ</i>	5
<i>FARS VE TÜRK EDEBİYATINDA ŞİİR MECMUALARI</i>	11
<i>SEFİNELER VE FARS EDEBİYATINDAKİ İLK MECMUALAR</i>	12
<i>CÖNKLER</i>	13
<i>ŞİİR MECMUALARI</i>	17
<i>HARÂBÂT'IN ÇAĞDAŞI ANTOLOJİLER</i>	21
BİRİNCİ BÖLÜM: ZİYA PAŞA VE ESERLERİ	25
1. <i>ZİYA PAŞA'NIN HAYATI</i>	25
2. <i>ZİYA PAŞA'NIN ESERLERİ</i>	52
3. <i>ZİYA PAŞA VE DEVRİNİN KRONOLOJİSİ</i>	61
İKİNCİ BÖLÜM: HARÂBÂT-İNCELEME	66
1. <i>HARÂBÂT, MUKADDİMESİ VE ETKİLERİ</i>	66
2. <i>METNİN TEMEL ÖZELLİK VE PROBLEMLERİ İŞİĞİNDA TEZDE</i> <i>KULLANILAN NEŞİR YÖNTEMİ</i>	115
3. <i>METİNDE YER ALAN ŞAİRLER</i>	135

SONUÇ	260
KAYNAKÇA	266
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: HARÂBÂT (METİN-TERCÜME)	277
1. <i>TÜRKÇE GAZEL, BEYİT VE MISRALAR (TÜRKÎ GAZELİYYÂT VE EBYÂT)</i>	277
2. <i>FARSÇA GAZEL, BEYİT VE MISRALAR (EBYÂT-I FÂRİSÎ)</i>	751
3. <i>ARAPÇA GAZEL, BEYİT VE MISRALAR</i>	1514
İNDEKS	2208

TEŞEKKÜR

Bu naçiz çalışmayı üstadım M. Ertuğrul Düzdağ Bey'e, onun üstadı Mahir İz Bey'e, ve Mâhir Bey'in üstadı Mehmed Âkif Bey'e ithâf ediyorum.

Ziya Paşa ile ilk defa 2007 yılında, lise talebesi iken M. Ertuğrul Düzdağ hocamın sohbetinde tanıştım. Atik Valide Külliyesi'nin bir köşesinde Safahat dersleri olurdu. Derslerin sonunda okunan Terkîb-i Bend'i çocuk denecek bir yaşta hıfz etmek eski edebiyat yolculuğumun da başlangıcı olmuştu. Ziya Paşa ile başlayan bu yolculuğun tam 18 sene sonra Ziya Paşa'nın sevdiği ve seçtiği şiirlerden oluşan bir doktora tezine bürünmüş olması son derece manidar. Buna vesile olan M. Ertuğrul Düzdağ hocama teşekkür en büyük borcumdur.

Bu tez konusunun belirlenmesinde büyük destekleri olan, yöntem ile ilgili her sıkıştığımda imdadıma koşan, ihtiyaç duyduğum bazı dosyaları temin ile ilgili hususi desteğini gördüğüm Fereheng-i Şuurî mütercimi Prof. Dr. Ozan Yılmaz'a ve tezin teknik problemlerini çözerken büyük desteklerini gördüğüm, verdiği fikir sayesinde tez çalışmasını Microsoft Excel üzerinde hazırlamamı sağlayan Doç. Dr. Orhan Kaplan'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca araştırma görevlisi olarak görev yapmakta olduğum Sakarya Üniversitesi'ndeki tüm hocalarıma ve çalışma arkadaşlarıma da teşekkür ederim.

Online sözlüğü ile Mütercim Âsım'ın Kâmûs-ı Okyanus'una erişimimi kolaylaştıran Yakup Çelik'e, yine bu hususta Recep Yasin Korkmaz'a, ve Steingass sözlük dosyalarına erişimimi sağlayan Chicago Üniversitesi'nin Digital Dictionaries of South Asia projesine James Nye'nin şahsında teşekkürlerimi sunarım.

Tezin Fars edebiyatı ile ilgili bazı bölümlerini okuyarak değerli görüşlerini paylaşan ve şair isimlerinin doğru yazılışları konusunda yol gösteren Ourmazd Golyari'ye ve Fars edebiyatı hakkındaki sorularımı cevaplandıran Vahide Noori'ye teşekkür ederim.

Bazı Arapça beyitlerin manasını teyid etmek üzere zaman zaman kendilerine müracaat ettiğim Abdulhamid el-Ömerî, Muhammad Altremat, Muhammad Kâdî ve Abdurrahman Mektebî gibi şair dostlarıma teşekkür ederim.

Tezde yer alan Arapça şair isimlerini tek tek kontrol eden Prof. Dr. Cemal Abdullah Aydın’a müteşekkirim. Tezin Arap edebiyatı ile ilgili bölümlerini okuyarak Arapça çevirilerin bir kısmını gözden geçiren Dr. İsmail Araz’a ayrıca teşekkür ederim.

Tez süresince kendilerinden güç ve motivasyon aldığım değerli meslektaşlarım Dr. Ömer Said Güler, Dr. Fatih Odunkıran ve Dr. Uğur Öztürk’e ayrıca teşekkürlerimi sunarım.

Türkçe beyitlerdeki transkripsiyon hatalarını kontrol etme lütfunda bulunan dostum Yunus Emre İnal’a hususi teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca Arapça şair isimlerinin imlaları hususunda yardımcı olan dostum Mehmet Bozkırlı’ya ve Harâbât’ın dijital nüshasına ulaşmamı sağlayan dostum Abdullah Rıdvan Gökbel’e teşekkür ederim.

2015 yılında ilahiyat son sınıf talebesi iken Farsça hocamız olan Prof. Dr. Ümran Ay’ın danışmanlığında tam on sene sonra bir tez savunacağım kimin aklına gelirdi ki? Farsçayı kendisinden öğrendim. Evvel ve ahir kendisine teşekkür etmek borcumdur. Kendisi bu teze bir danışmandan çok daha fazla katkı sağladı. Hocamın anlayışı ve desteği olmasaydı böyle bir tez ortaya çıkamazdı. Farsça ve Türkçe beyitlerin neredeyse tamamını teker teker kontrol eden, tüm süreç boyunca her zaman cömertçe vakit ayıran, karşılaştığım her problemde en kolay çözüm yolunu gösteren ve ideal bir tez danışmanı olarak her zaman kendisini örnek almak istediğim değerli hocama minnettarım.

Tez savunmasına iştirak ederek çok değerli katkılar sunan Prof. Dr. İsmail Durmuş, Doç. Dr. Nusret Gedik, Prof. Dr. Ali Güzelyüz ve Prof. Dr. Üzeyir Arslan’a da ayrıca teşekkür ederim.

Bu tez boyunca nice fedakârlıkta bulunan ve tezimi okuyarak değerli katkılar sunan kıymetli eşim Betül Ablak’a teşekkür ederim. Ayrıca her zaman sonsuz desteklerini hissettiğim kızım Mehpare Ablak, annem Hanımgül Kübra Ablak ve babam Mustafa Ablak’a ve onların nezdinde tüm aileme sonsuz muhabbet ve teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, takdir ve hürmetin en büyüğünü Harâbât’ın meydana getiren şairler ve Harâbât’ın bânisi Ziya Paşa hak etmektedir. Cenab-ı Hak’tan kendilerine mağfiret niyaz ederim.

“Dünyâda bu iksîr ile mes’ûd olan ervâh

Ukbâda da ser-mest-i müdâm olsun erenler”

ÖN SÖZ

İslam medeniyeti Kuran-ı Kerim'in tesiriyle, onun etki gücü ve dinamikleriyle teşekkül etmiştir. Kuran-ı Kerim'in nazil olduğu Arap toplumu son derece sade bir hayat yaşamakta ve bu sadeliği edebiyatla süslemekteydi. Hayatın ve şiirin temel unsurlarını oluşturan çöl, at, deve, gece ve kılıç şiire ve şaire sonsuz ufuklar açıyor, maddeden soyutlanan söz nâmütenâhînin hudutlarını zorluyordu. İşte bu sebeple Kuran-ı Kerim bu sade ve güçlü zarfa mazrûf olmuştu. Yalın olduğu, gücünü sadelikten aldığı için akılları ve gönülleri tesiri altına aldı. Kuran-ı Kerim'in Roma veya Persepolis gibi ışıklarla dolu bir şehre değil, kelimelerle dolu bir çöle nâzil olmasının hikmetlerinden biri de bu olsa gerektir. Bu sade ama bir o kadar da güçlü mesaj kısa bir zaman içerisinde Arap yarımadasını, sonra biri sanatın biri de savaşın ustası olan Farslarla Türkleri, sonra da diğer pek çok kavmi birbirine bağlayarak büyük bir medeniyet meydana getirdi. Araplar da dahil olmak üzere bu medeniyete intisap eden kavimler bir taraftan kendi meziyetlerini bu ortak kültüre katarken bir taraftan da Kuran-ı Kerim ekseninde oluşan bu kültür onları derinden etkiledi.

Bu bağlamda daha İslam zuhur etmeden önce, 6. yüzyıl içerisinde Mekke kendi saf şiirinin zirvesini yaşamaktaydı. Kuran-ı Kerim aslında en çok bu edebiyatı etkiledi. 'Özrî şiir' yerini nebevî bir anlayışa bıraktı. Hicaz içerisinde, dış tesirlerin en asgarî düzeyde olduğu bir coğrafyada üretilen bu edebiyat çok kısa bir sürede yapılan fetihlerle Basra, Kufe, Bağdat, Şam ve Kahire'ye, sonra tüm Kuzey Afrika'ya ve sonra İspanya'ya açılarak hem dönüştü hem dönüştürdü. Bu edebiyat artık sadece Hicaz'da değil, Kurtuba'da, İsbilye'de, Gırnata'da okunuyor ve yazılıyordu.

Yeni dünyalara açılan Arap edebiyatı kendi dünyasında belli değişimler geçirse de klasik kimliğini hiçbir zaman bırakmadı. Kuran-ı Kerim fasih Arapçanın on beş asır boyunca aynı kalmasını sağladı. Arap toplumlarının günlük dilleri ve lehçeleri, edebî üslupları ne kadar değişirse değişsin ilmî/akademik Arapça ve geleneksel şiir dili hep aynı kaldı.

Kadim dillerden biri olan Farsça ise bu süreçte varlığını muhafaza etti ama aynı zamanda büyük bir dönüşüm yaşadı. Bu dönüşüm Farsçayı eski ve yeni Farsça

olacak şekilde keskin bir çizgiyle ayıracak kadar kuvvetliydi, ama aynı zamanda Fars edebiyatını dünyanın en önemli edebi mihverlerinden biri hâline getirdi.

Bu dönüşümün en belirgin unsurlarından biri aruz vezniydi. Hiç şüphesiz ki aruz, İslam kültürünün İran'a sunduğu en büyük hediyelerinden bir tanesidir. Kuran-ı Kerim sayesinde Arapça ile tanışan İran evvela aruzu öğrendi, sonra da kendi zevki doğrultusunda bazı yeni vezinler buldu, bazı vezinleri ise terk etti. Fars edebiyatı Arap edebiyatını olduğu gibi tatbik etmiyor, dönüştürüyordu. Arap edebiyatının ana direği olan kasideyi aynen aldı ama bu esnada kasidelerin bir bölümü olan gazeli müstakil bir türe çevirdi, mesnevi gibi yeni türler keşfetti. Persler İslami edebiyata yeni bir soluk getirmişti.

751 Talas Savaşı'ndan itibaren İslamlaşmaya başlayan Türkler'in İslam kültürünü kazanmasında coğrafi komşuluktan ötürü Perslerin büyük etkisi olmuştur. Örneğin Türkçe'de "salat" değil de "namaz" kelimesinin kullanılması bu büyük etkinin günümüze kadar yaşayan hatıralarındandır.

Biz Türkler aruzu ve edebiyatı da İranlılardan öğrenmişiz. Yüzyıllar boyunca İmrülkays'ı, Bûsirî'yi, İbnü'l-Farız'ı, Mütenebbî'yi de okumuşuz ama edebiyatta örneğimiz de rakibimiz de hep Firdevsî, Attar, Mevlânâ, Sadî ve Hafız olmuştur. Arap Edebiyatı da Fars Edebiyatı da Anadolu topraklarında anadili Türkçe olan milletimiz tarafından şevk ile okunmuş ve okutturulmuştur.

Ziya Paşa'nın Harabat'ı her şeyden evvel bu on beş asırlık maceranın edebiyattaki yansımalarını göstermesi bakımından büyük değer taşımaktadır. Harâbât'ın bir satırı Hicaz'dan, bir satırı Endülüs'ten, öbür satırı Türkistan'dan, başka bir satırı Keşmir'den, Hindistan'dan, Bosna'dan, Kafkaslardan, Yemen'den, Balkanlar'dan izler taşımaktadır. On beş asırlık bir ihtiyar beyitle bir buçuk asırlık genç bir beyit Harâbât'ta aynı sayfa içerisinde görülebilmektedir. Harabat en çok bu yüzden, giriş metninde de ortaya konulduğu üzere İslami edebiyatın dijital öncesi dönemde oluşturulmuş en kapsamlı mecmuası olması sebebiyle sarsılmaz bir konuma sahiptir.

Harâbât sadece Türk edebiyatının değil, ortak İslam medeniyetinin antolojisidir. Batı modernizminin dünyayı iyiden iyiye etkisi altına aldığı 19. asırda Ziya Paşa sadece Klasik Türk Edebiyatı'nı değil, Klasik Şark Edebiyatı'nı son derece güçlü bir eda ile müdafaa ediyordu. İleride temas edileceği üzere Harâbât sebebiyle o dönemde kopan

büyük fırtına Harâbât'ın bir şiir seçkisi olmasından değil, Ziya Paşa'nın Harâbât ile akıp giden zamana meydan okumasından kaynaklanmıştır.

Klasik edebiyatın bu kapsamlı ve modern antolojisinin Türkçe kısımları üzerine üç yüksek lisans tezi hazırlanmış olmasına rağmen eserin çok dilli yapısı ve ihtiva ettiği Arapça-Farsça şiirler bugüne kadar herhangi bir akademik çalışmaya konu olmamıştır. Bu tez çalışmasında eserin bu çok dilli yapısını vurgulamak üzere Harâbât'ta yer alan Türkçe, Farsça ve Arapça gazel, beyit ve mısralar neşredilmekte ve incelenmektedir.

Klasik Türk Edebiyatı gücünü üç dilden ve bu üç dilin edebiyatından almasına rağmen günümüzde bu zengin arka planı ele alan karşılaştırmalı edebiyat çalışmaları hak ettiği kadar ilgi görmemektedir. Dolayısıyla örnek çalışmaların çok fazla olmadığı bu sahada hacimli bir neşir sürecinin sürdürülmesi pek çok zorluğu da beraberinde getirdi. Ayrıca Harâbât'ın hem Ziya Paşa-Namık Kemal ekseninde sahip olduğu tarihsel bağlam hem de farklı yüzyıllara ve farklı coğrafyalara ait pek çok şairi ve kültürü bir araya getirmesi bu çalışmayı daha da zorlaştırdı. Bu sebeple, üzerine çok emek harcanmış bir çalışma olmasına rağmen bu tez, üzerine pek çok şey söylenebilecek tarih, biyografi, retorik, motif, kültür, coğrafya gibi çoğu konuda sükûtu ihtiyar etmek mecburiyetinde kalmıştır. Eserin bu tezde ele alınmayan kısımları, Ceyhun Arslan'ın "Canons As Reservoirs" isimli makalesi üzerinden bu tezdeki verilerin İslami edebiyat kanonundaki yerinin tartışılması, Harâbât şairlerinin coğrafyası, eserde yer alan şahısların, temaların, motiflerin mukayesesi, mevcut şiirlerin diğer kaynaklardaki varyantları, lâ-edrî olarak belirtilen şiirlerin gerçek şairlerinin tespiti ve daha pek çok başlık, tez yazarı yahut diğer araştırmacılar tarafından ele alınmayı beklemektedir.

Buna ilave olarak tezin ciddi bir kısmının metin tamiri ve şiir çevirisi üzerine bina edilmiş olması da bu tezin zorlayıcı yönlerinden bir tanesiydi. Hayal gücü hiçbir sınır tanımayan şairlerin birbirinden derin hayallerini tespit etmeye çalışmak ve bazen çok katmanlı olan bir beyitte net bir anlam aramak hiç kolay olmadı. Bu doğrultuda, hatalı tercüme edilen şiirleri en aza indirmek için gösterilen tüm gayrete rağmen söz konusu tercümeler hatalara ve yeniden yorumlanmaya her zaman açıktır.

Bu vesileyle, kıymetli kültür tarihçimiz Dursun Gürlek hoca ile yaşadığım kısa bir hatıramı paylaşmak istiyorum. Tez savunmasına birkaç hafta kala bir vesile ile kendisiyle bir telefon görüşmesi gerçekleştirdik. "Şimdi ne yapıyorsun evladım" sorusu üzerine "Tez savunmasına hazırlanıyorum efendim. Ziya Paşa'nın Harâbât'ından bir bölüm

çalıştığ.” dedim. “Harâbât’ı âbâd edebildin mi” deyince de “Efendim, adını hârâbât koymuşlar, ne yapsak âbâd olmuyor.” cevabını verdim. Bu cevap hoşuna gidip “ne harâbî ne harâbâtîyim” mısraını okuyan hocama “hem harâbî hem Harâbâtîyiz efendim” cevabını vermiş idim.

Harâbât bir doktora teziyle âbâd olamayacak kadar büyük ve kadim bir saray. Birbirinden geniş bahçeleri, salonları, havuzları, seyir terasları, odaları, kuytu köşeleri ve dehlizleri ile, hele içindeki sakileri, pîrimuganları, muğbeçeleri ile, meydanda dönen meyi, câmı, sebûsu ile varislerini ziyafete beklemektedir. Bu naçiz tez Harâbât’ın birkaç köşesini bile ulaşılabilir hâle getirse maksadını fazlasıyla yerine getirmiş olacaktır.

“Bîçâre harâbâtta âbâd olayım der”

ÖZET

Harâbât, Ziya Paşa tarafından derlenerek 1874-1875 yıllarında Matbaa-yı Âmire’de üç büyük cilt hâlinde yayımlanmış; hacimli ve üç dilli bir şiir mecmuasıdır. Eserin ilk cildi Türkçe, Farsça ve Arapça kasidelere; ikinci cildi musammat, kıta, rubai, gazel ve beyitlere; üçüncü cildi ise Türkçe ve Farsça mesnevilere ayrılmıştır.

Bu tez *Harâbât*’ın kasideler, musammatlar, kıtalar, rubailer ve mesneviler bölümlerini dışarıda bırakmakta ve öncelikli olarak *Harâbât*’ta yer alan Türkçe, Farsça ve Arapça gazelleri, beyitleri ve aralarına serpiştirilmiş mısraları neşretmeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede giriş bölümünde, Arapça, Farsça ve Türkçe antoloji geleneğine dair literatür değerlendirilmiş ve birinci bölümde *Harâbât*’ın derleyicisi Ziya Paşa’nın hayatı ele alınmıştır. İkinci bölümde önce *Harâbât* ana hatlarıyla tanıtılarak Mukaddime ve yol açtığı tartışmalar incelenmiş ardından metnin temel özellikleri ve neşirde incelenen yöntem tartışılmıştır. Ayrıca neşredilen metinde yer alan şairlere dair muhtelif tablolar da bu bölümde yer almaktadır. Üçüncü bölüm ise *Harâbât*’taki gazel, beyit ve mısraların neşrine ayrılmıştır.

Harâbât’ta yer alan Türkçe şiirler daha önce her biri bir cilde odaklanan üç ayrı yüksek lisans tezinde yayımlanmış olmakla birlikte, eserdeki Arapça ve Farsça şiirler bugüne dek herhangi bir neşir çalışmasının konusu olmamıştır. Bu tez, gazel, beyit ve mısraları yayımlayarak *Harâbât*’ın tam metin neşrine yönelik önemli bir katkı sunmaktadır.

Bu doğrultuda, 3348 Farsça ve 3752 Arapça beyit, Arap harfleriyle yeniden dizilmiş ve Türkçeye tercüme edilmiştir. Söz konusu beyitler, ilk kez bu çalışmayla bilim dünyasının hizmetine sunulmaktadır. Ayrıca, “Türkî Gazeliyyât ve Ebyât” başlığı altında bulunan ve daha önce neşredilmiş olan 3466 beyit yeniden gözden geçirilerek teze dahil edilmiş, çeşitli okuma hataları ortadan kaldırılmış, vezinleri tespit edilmiş ve transkripsiyon alfabesine çevrilmiştir.

Böylece bu tez, *Harâbât* örneği üzerinden mecmua çalışmalarında çokdilliliğin önemine dikkat çekmekte; eserin önemli bir bölümünü yayımlayarak akademik literatüre metnin tam ve kapsamlı neşrine yönelik özgün bir katkı sunmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Harâbât*, Ziya Paşa, Osmanlı Edebiyatı, çokdilli mecmua, antoloji

ABSTRACT

Harâbât is a voluminous and trilingual poetry anthology compiled by Ziya Pasha and published in three large volumes by the Imperial Printing House (*Matbaa-yı Âmire*) between 1874 and 1875. The first volume includes Turkish, Persian, and Arabic *qasidas*; the second contains *musammat*, *qit'a*, *rubā'ī*, *ghazals*, and individual couplets; while the third volume is dedicated to Turkish and Persian *mathnavis*.

This thesis excludes the sections on *qasidas*, *musammat*, *qit'a*, *rubā'ī*, and *mathnavis*, and focuses primarily on publishing the Turkish, Persian, and Arabic *ghazals*, couplets, and interspersed single verses included in *Harâbât*. The introduction presents a review of Arabic, Persian, and Turkish anthology traditions. Chapter One explores the life and works of Ziya Pasha. Chapter Two offers an overview of *Harâbât*, examining its preface (*muqaddima*), the polemical debates it sparked, the main textual features, and the editorial methodology adopted in this study. It also contains several tables listing the poets included in the edition. Chapter Three is devoted to the publication of the *ghazals*, couplets, and verses found in the relevant section of *Harâbât*.

While the Turkish poems in *Harâbât* have been previously published across three separate MA theses, the Arabic and Persian poems have not yet been subject to critical edition. By publishing these texts, this thesis makes a significant contribution toward a full scholarly edition of *Harâbât*.

In total, 3,348 Persian and 3,752 Arabic couplets have been re-typeset in Arabic script and translated into Turkish, appearing here in print for the first time. Additionally, 3,466 couplets, which bear the title “*Türkî Gazeliyyât ve Ebyât*” and were previously published, have been re-examined and incorporated into this study. Various reading errors have been corrected, their meters (*vezin*) identified, and the texts transcribed into Latin script.

Through the case of *Harâbât*, this thesis draws attention to the importance of multilingualism in anthology studies and offers an original partial edition, contributing to the broader effort of producing a complete critical publication of the work.

Keywords: *Harâbât*, Ziya Pasha, Ottoman Turkish Literature, Persian Literature, Arabic Literature, multilingual anthology, majmua

KISALTMALAR

Bkz.	Bakınız
ev.	Çeviren
drl.	Derleyen
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
Ed.	Editör
Haz.	Hazırlayan
No.	Numara
M.ö.	Milattan önce
V.s.	ve saire

GİRİŞ

**Bu ‘unsur ile misâl-i ‘Îsâ
Şi’r ölmüş iken ben etdim ihyâ
Ziya Paşa**

Beşerin alâmet-i fârikası nutuktur, sözdür. Başka bir ifade ile insanoğlunu diğer tüm canlılardan ayıran en temel vasıf, konuşma kabiliyetidir. Bu vasıf kimi zaman en basit ihtiyaçları karşılamak, kimi zaman yüksek fikirleri nakletmek, kimi zaman da taşıdığı mana veya lafız güzelliği ile muhatabı etkilemek için kullanılır. Bazen de hem yüzü hem sesi hem neşvesi hem de şarabının lezzetiyle harâbât ehlini mest eden bir saki misali bir sözün birkaç güzelliği birden kendisinde toplaması mümkündür.

Sözün kıymeti hakkında bugüne kadar çok söz edilmiştir. Ama zannederim ki hiçbirini onu şairin “eğer sözden daha değerli bir şey olsaydı gökten o nâzil olurdu.”¹ beyti kadar övermez. Söz/kelam Allah’ın sıfatlarından biridir. Kutsal kitapların tamamı sözdür. Bilginin, hissiyatın ve hayalin sınırı da taşıyıcısı da sözdür. Bu sebeple tarih boyunca söz, insanlığın değer verdiği ve fazlaca ilgilendiği alanlardan bir tanesidir.

Söz lafızdan ve manadan oluşur. Manası güzel olmakla beraber lafzı tat vermeyen veya lafzı tatlı olduğu hâlde mana açısından zayıf kalan sözler vardır. Bazıları ise hem mana hem de lafız güzelliğinden mahrumdur. Bazı sözler ise hem lafzıyla hem de manasıyla muhataplarını etki altına alır. İşte böyle güçlü sözler tarih boyunca diğer sözlere göre daha çok beğenilmiş ve daha kalıcı, daha uzun ömürlü olmuştur. Güzel sözün tesirini anlayan ve bu alanda kabiliyeti olan insanlar söz ustası olarak tanınmış, bunu belli kurallar dahilinde gerçekleştiren kişiler ise bulundukları toplumlarda şair olarak temâyüz etmişlerdir. Bu itibarla şiir, muhataplarında belli bir etki uyandırmak üzere herhangi bir söz olmanın ötesine geçebilmiş sözdür.

گر بدی گوهری و رای سخن/آن فرود آمدی به جای سخن¹

Abdüllatif Çelebi Latifi, *Tezkiretü’ş-Şuara ve Tabsiratü’n-Nuzama: (İnceleme-Metin)*, ed. Rıdvan Canım, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi, Ankara 2000, s. 77.

Şairler şiir yazarak sözün sınırlarını zorlamaya çalışırken bir taraftan da söylenmiş olan güzel sözleri duymak, dinlemek, öğrenmek, ezberlemek için gayret eden şiir meraklıları (sühan-dân) ortaya çıkmıştır. Bazı ümmî şairler sadece yazmış, bazı kimseler sadece var olan şiirleri okumuş, Ziya Paşa gibi bazıları ise hem okumuş hem söylemiş hem de toplamıştır.

Güzel sözün talipleri arttıkça yeni şiirler yazmanın yanı sıra yazılmış güzel şiirleri bir araya getirmek de bir ihtiyaç olarak kendini göstermeye başlamıştır. Bu ihtiyaç sebebiyle bazen şahsi kullanım ve bazen de diğer insanların istifadesi amacıyla çok çeşitli şiir derlemeleri oluşturulmuştur. Cönk, mecmua, divan, güldeste, antoloji gibi farklı isimlerle anılan bu derlemelerin tarih boyunca oluşturulmuş sayısız örneği bulunmaktadır. Bu tezin konusunu teşkil eden *Harâbât* da Tanzimat döneminin önde gelen şair ve devlet adamlarından biri olan Ziya Paşa tarafından bir araya getirilmiş bir şiir derlemesidir.

1874-1875 yıllarında Matbaa-yı Âmire’de üç cilt hâlinde basılmış olan *Harâbât*’ın her bir cildi, sadece Türkçe şiirleri ele almak üzere üç yüksek lisans tezine konu olmuştur.² İşbu tezde ise *Harâbât*’ta yer alan Türkçe, Arapça ve Farsça gazeller ve beyitler müstakil olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda, daha önce Mustafa Çağlar’ın tezinde transliterasyonlu olarak yayınlanmış olan metindeki “Türkî Gazeliyyât ve Ebyât” bölümünde yer alan 3400 Türkçe beyit³ transkripsiyon harfleriyle tekrar yazılmış ve gözden geçirilerek mevcut bazı hatalardan arındırılmıştır. Buna ilave olarak 3758 beyit tutan Arapça ve 3350 beyit tutan Farsça beyitler orijinal harfleriyle dizilmiş ve günümüz Türkçesine tercüme edilmiştir. Bu tezin birinci bölümünde *Harâbât*’ın ait olduğu tarihi ve kültürel bağlam, ikinci bölümünde metnin iç özellikleri, metnin oluşturulmasındaki yöntem ve metin üzerinden elde edilen temel bulgular, üçüncü bölümde ise metin yer almaktadır. *Harâbât*’ın genel özellikleri ve tez boyunca takip edilen yöntem iki ayrı bölümde ayrıntılı bir şekilde ele alınacağından dolayı bu giriş metninde yöntem ayrıntılı olarak işlenmemiş, *Harâbât*’ın ait olduğu tür olan mecmua/antoloji türünün tanım ve tarihçesi ile *Harâbât*’ı meydana getiren Ziya Paşa’nın hayatı ile ilgili genel çerçevenin sunulmasıyla iktifa edilmiştir.

² Şefika Karaduman, *Ziya Paşa’nın Harâbâtının 1. Cildi (İnceleme, Metin, Dizin)*, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi t.y.; Fatma Aktürk, *Ziya Paşa’nın Harâbât’ı (3. Cilt, İnceleme-Metin-Dizin)*, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi 2011; Mustafa Çağlar, *Ziyâ Paşa’nın Harâbât’ı (2. Cilt, İnceleme-Metin-Dizin)*, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi 2018.

³ Çağlar, *Ziyâ Paşa’nın Harâbât’ı (2. Cilt, İnceleme-Metin-Dizin)*, ss. 123-406.

ŞİİR MECMUASI VE ANTOLOJİ ARASINDA *HARÂBÂT*

“Toplamak, cem etmek, bir araya getirmek” gibi manalara gelen Arapça “جمع” kökünden gelen mecmua kelimesi çeşitli niteliklerdeki literal malzemenin bir araya getirildiği eserlere verilen genel isimdir. Türkçe “derleme” kelimesiyle karşılanabilecek olan mecmua kelimesiyle aynı kökten gelen câmi’, mecma’, mecmû’ gibi iştikaklar da çoğunlukla aynı manada kullanılmaktadır.

Şiir mecmuaları, hadis mecmuaları⁴, fetva mecmuaları, dua mecmuaları, mektup mecmuaları, münşeat mecmuaları gibi pek çok mecmua türü bulunmaktadır. Çoğu mecmua benzer konularda derlenmişse de birkaç farklı mecmua türünün peş peşe toplandığı karma mecmualar da vardır. Aynı şekilde manzum mecmualar, mensur mecmualar veya her ikisinin bir arada bulunduğu nazım-nesir karışık mecmualar da bulunmaktadır.

Mecmua Arap, Fars ve Türk kültürünün ortak ürünlerinden biridir. Mecmualarla ilgili yapılan uluslararası akademik çalışmalarda mecmualar için kelimenin literal karşılığı sayılabilecek “collection” veya “compillation” kelimelerinin yanı sıra, daha ziyade “majmua” kelimesinin kullanılması onun uluslararası literatürde Arabî harflerle oluşturulmuş derlemeleri ifade eden özel bir kavrama dönüştüğünü göstermektedir.

Yaygın mecmua türlerinden biri olan şiir mecmuaları genellikle antoloji özelliği taşır. “Yunanca anthos (çiçek) ve legein (toplamak, derlemek, seçmek) kelimelerinden oluşan terkip ‘çiçek toplamak’, ‘çiçek seçmek’, ‘çelenk’ gibi anlamları da ihtiva eder.”⁵ Bu manasıyla Farsça “gülçîn” ve Türkçe “güldeste” kelimelerinin Antoloji kelimesini tam anlamıyla karşıladığı görülmektedir. Antolojiler bir kriter ve düzene göre seçilerek oluşturulmuş derlemeler/mecmualardır.⁶ Şiir mecmuaları oluşturulurken çoğunlukla estetik kaygı (toplumsal veya şahsi beğeni) ön planda olduğundan şiir seçkilerinin çok büyük bir bölümü aynı zamanda antolojidir. Diğer taraftan, belli bir alt kriter olmaksızın toplanan şiir mecmuaları, örneğin bir şairin tüm eserlerini bir araya getirmeyi amaçlayan çalışmalar antoloji hüviyeti taşımazlar. Örneğin bugün Topkapı Sarayı Kütüphanesi’nde

⁴ Örneğin, İmam Buhârî’nin *Sahih-i Buhârî* olarak bilinen eserinin tam adı *el-Câmi’ü’s-sahih*’tir ve bu eser bir hadis mecmuasıdır.

⁵ Fırat Karagülle, “Türk Edebiyatında Antoloji”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. 8 (2006), s. 383-404.

⁶ Carrie Griffin, “Anthologies and Miscellanies”, *Encyclopedia of British Medieval Literature*, John Wiley and Sons Ltd. 2017, ss. 2-3, doi:10.1002/9781118396957.

(Revan No. 808) bulunan *Külliyât-ı Nevâyî*⁷, Osmanlı son döneminde basılan *Külliyât-ı Fuzûlî*⁸ ve benzeri külliyatlar şiir mecmuası olduğu hâlde antoloji değildir.

Mecmuaların bir kısmının derleyeni belli olsa da çok büyük bir kısmının derleyeni belli değildir. Hatta asırlar içerisinde, farklı insanların katkılarıyla oluşmuş mecmualar da vardır. Özellikle yazarı belli olan mecmuaların bir kısmı matbu olsa da dünya kütüphanelerindeki mecmua yekûnu büyük ölçüde yazma eserlerden oluşmaktadır. Bu yekûn içerisinde değil neşredilme, herhangi bir akademik dikkate konu olmamış yazmaların oranı hiç de az değildir.

Mecmualar içerisinde antoloji hüviyetinde olan şiir mecmuaları bazı hususiyetleri dolayısıyla cönk, beyâd, sefine, keşkül gibi farklı isimler de almıştır. Bununla beraber antoloji mahiyetinde olan ve genellikle derleyen kişilerin bilindiği şiir seçkilerine Arap edebiyatında muhtârât, Fars ve Türk edebiyatlarında ise müntehabât ismi verilmiştir. Tabii ki yüzyıllar boyu birbirinden çok uzak coğrafyalarda örnekleri görülen bu geniş kavramların tanım ve sınırlarını keskin ve tutarlı çizgilerle ayırmak çok da mümkün değildir.

Konu ile ilgili aşağıda da temas edilen İngilizce çalışmalarda herhangi bir alt ayırma gidilmeden klasik edebiyat derlemelerinden antoloji olarak bahsedilmektedir. Bu tez bağlamında da aynı şekilde şiir mecmuası ve antoloji kelimeleri birbirinin yerine kullanılmıştır.

Bu noktada *Harâbât*, belli kriterler etrafında derlendiği için modern tabirle bir antolojidir. Diğer taraftan, klasik edebiyatın seçkin örneklerini kapsamlı olarak ihtiva ve temsil eden matbu bir şiir mecmuasıdır. Bu noktada, ücra bir kütüphanede veya sandıkta kalıp kapağı açılmayan herhangi bir şiir mecmuasına göre matbu *Harâbât* çok daha önemli ve merkezîdir. Derleyeni tamamen belirsiz bir mecmua ile kıyaslandığında Ziya Paşa gibi bir isim tarafından oluşturulmuş olması da *Harâbât*'ı ayrıcalıklı kılmaktadır. Bu açıdan, *Harâbât*'ı mecmua denince akla gelen yazma ve anonim şiir mecmualarından ayırmak üzere “müntehabât” türü altında değerlendirmek de son derece isabetlidir. Mecmuaları farklı özelliklerine göre tasnif eden Atabey Kılıç'ın makalesini dikkate alarak şu tanımlı yapabiliriz: *Harâbât* mürettibi bilinen, müretteb, üç dilli, manzum seçme metinler mecmuasıdır. Aşağıda görüleceği üzere Ziya Paşa'nın da *Harâbât*'ı “mecmua-

⁷ Ali Şir Nevâyî, *Külliyât-ı Nevâyî*, ed. Günay Kut, 2020.

⁸ Muhammed b. Süleyman el-Bağdâdî Fuzûlî, *Külliyât-ı Dîvân-ı Fuzûlî*, Hurşit Matbaası, İstanbul 1315.

yı müntehâbât” olarak tanımladığı görülmektedir. Ziya Paşa’nın tanımı yukarıdaki tanımın isabetli olduğunu göstermektedir.

MUALLAKÂT’TAN HARÂBÂT’A ŞİİR DERLEMELERİ

Şiir tarihinin insanlık tarihi kadar eski olduğu düşünülmektedir.⁹ Şiir derlemelerinin şiir kadar eski olduğunu söylemek mümkün olmasa bile neredeyse “yazı” kadar eski bir tarihe sahip olduğu muhakkaktır. Yazının m.ö. 3200’de icadından çok daha önce insanların şiir söylemeye başladığını düşünürsek yazının bulunduğu ilk dönemde olmasa bile yaygınlaşmaya başladığı dönemde bazı şiirlerin belirli sebeplerle bir araya getirilmiş olduğu varsayımında bulunabiliriz. Tarihte bilinen ilk şiir antolojilerinden biri m.ö. 6. yüzyılda Konfıçyüs tarafından derlendiği düşünülen Shijing isimli antik derlemedir.¹⁰ Bu antolojinin en eski ve tam nüshası milattan sonra 2. yüzyıla aittir.¹¹ Orta doğu bağlamında düşünülecek olursa Cahiliye döneminde Kabe’nin duvarına asıldığı rivayet edilen yedi şiir, günümüze kadar gelen en eski şiir mecmualarından biridir.

Muallakât gibi otantik bir şiir seçkisine ait edebî ürünlerin altıncı yüzyıl ortalarından günümüze kadar ulaşmış olması mecmua çalışmaları açısından son derece önemlidir. Cahiliye dönemi Arap şiirinin en büyük şairleri olarak kabul edilen yedi şair tarafından [İmruülkays b. Hucr (ö. 540 dolayları), Tarafe b. Abd (ö. 564 [?]), Hâris b. Hillize (ö. 570 [?]), Amr b. Külsûm (ö. 584 veya 600), Züheyr b. Ebû Sülmâ (ö. 609 [?]), Antere (ö. 614 [?]) ve Lebîd b. Rebîa (ö. 660 veya 661)] söylenmiş ve halk tarafından beğenilmiş yedi kasideden oluşan bu şiir koleksiyonu Kuran-ı Kerim’in nazil olduğu dönemdeki edebî altyapıyı oluşturduğu ve temsil ettiği için İslam tarihi boyunca sürekli gündemde olmuştur.¹² Bu yedi şiirin yazılı olarak Kabe duvarına asılmış olması bu şiirlerin o dönemde yazılı bir kopyasının bulunduğunu göstermektedir. Bununla beraber Muallakât günümüze yazılı değil, sözlü rivayetle nakledilen bir mecmua olarak ulaşmış, daha sonraki dönemlerde bugün mecmua olarak adlandırabileceğimiz defterlerde bir

⁹ Latifi, *Tezkiretü’ş-Şuara ve Tabsiratü’n-Nuzama: (İnceleme-Metin)*, s. 79.

¹⁰ Martin Kern, “The Shijing 詩經 (Classic of Poetry; Book of Odes)”, *Chinese Studies*, kitap editörü Martin Kern Oxford University Press 2023, ss. 1-2, doi:10.1093/obo/9780199920082-0203.

¹¹ The Editors of Encyclopaedia Britannica, “Shijing”, *Encyclopedia Britannica* 29.05.2012, <https://www.britannica.com/topic/Shijing>.

¹² Süleyman Tülcü, “Muallakât”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Ankara 2020, C. 30, ss. 308-10, <https://islamansiklopedisi.org.tr/muallakat>.

araya getirilmiştir. Yaygın olan görüşe göre Muallakât'ı bir arada toplayan kişi Hammâd b. er-Râviye'dir (ö. 160/776-77 [?]).¹³

Muallakât her ne kadar *Harâbât*'tan farklı özellikler gösteren bir mecmua olsa da *Harâbât*'ın mensup olduğu mecmua türünün doğu edebiyatındaki ilk örneği olması sebebiyle önemli bir yere sahiptir. Diğer taraftan *Harâbât*'ın Muallakât ile olan ilişkisi “tür” birliği ile sınırlı değildir, *Harâbât* aynı zamanda Muallakât'ı eksiksiz olarak ihtiva etmektedir. *Harâbât*'ın kasidelerden oluşan birinci cildindeki Arapça kasidelerin en başı tamamıyla Muallakât'a ayrılmıştır. İstanbul'da meydana getirilmiş bir eser olması sebebiyle, pratik bir gerekçe ile Türkçe, Farsça ve Arapça olarak sıralanmış olan *Harâbât*'ın bu üç bölümü (Ziya Paşa'nın da dede, baba, torun olarak ifade ettiği) tarihsel sıralamaya göre yeniden tasnif edilecek olsa Muallakât'ın *Harâbât*'taki ilk yedi şiiri oluşturduğu görüldü. Başka bir ifadeyle, *Harâbât*'ta yer alan en eski şiirler, en başta Muallakât'ın tam metni olmak üzere altıncı asır Cahiliye şiirleridir.

Bu noktada Ziya Paşa'nın İslami edebiyatı Muallakât ile başlatmış olması son derece manalı ve isabetli bir tercihtir. Ayrıca Muallakât'ı herhangi bir eksiltme yapmadan tam olarak *Harâbât*'a alması ona verdiği değeri açıkça göstermektedir. İslami edebiyatın Kuran-ı Kerim'e ilk defa muhatap olacak toplumun kültürel zeminini teşkil eden Cahiliye şiiri ile başlaması son derece doğaldır. Muallakât'ın ardından bu edebiyatın en önemli örneklerinden olan Kaside-i Bürde ve Kaside-i Bür'e'ye yer veren ve diğer Arapça kasideleri de harf sırasıyla veren Ziya Paşa, *Harâbât*'ın diğer hiçbir bölümünde böyle bir tarihsel sıralamada bulunmamış, mecmuadaki diğer tüm şiirleri aşağıda izah edileceği üzere alfabetik olarak sıralamıştır.

Muallakât bir şahsın değil bir toplumun ortak beğenisi ile oluşması, yazılı değil sözlü olarak rivayet edilmiş olması, otantik bir metin olması, bu alandaki öncülüğü gibi sebeplerden dolayı kendisinden sonraki diğer mecmualardan farklıdır. Arap edebiyatında Muallakât'tan sonra gelen ve ilk dönem şiirlerinin toplandığı üç temel mecmua bulunmaktadır: *el-Mufaddaliyyât*, *el-Asma'iyyât* ve *Dîvânü'l-Hamâse*. Bunların ilki Mufaddal ed-Dabî (ö. 178/794 [?]) tarafından derlenen, 47 Cahiliye, 14 Muhadramûn ve 6 İslami devir şairi olmak üzere 67 şairin (nüsha farklarıyla beraber toplam 126-130 arası) kasidesini bir araya getiren *el-Mufaddaliyyât*'tır.¹⁴ Asmaî (ö. 216/831) ise bu antolojinin

¹³ Zülfikar Tüccar, “Hammâd er-Râviye”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1997, C. 15, ss. 486-88, <https://islamansiklopedisi.org.tr/hammad-er-raviye>.

¹⁴ Hüseyin Elmalı, “el-Mufaddaliyyât”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Ankara 2020, C. 30, ss. 365-66, <https://islamansiklopedisi.org.tr/el-mufaddaliyyat>.

bir devamı olarak 44 Cahiliye, 14 Muhadramûn, 6 İslami devir şairi ile dönemi kesin olarak tespit edilemeyen 7 şair olmak üzere 71 şairin kasidesine yer veren *el-Asma'iyyât* isimli mecmuayı derlemiştir.¹⁵

Takrîbî 650 yılından önce yaşamış 456 şairin 900'e yakın şiirini ihtiva eden *Dîvânü'l-Hamâse* ise Şair Ebû Temmâm (ö. 231/846) tarafından toplanmıştır. Bu mecmua, eski Arap şiirinin en önemli kaynaklarından biri sayılmaktadır. Hamâset, mersiye, edep, sevgili, hiciv, övgü, tasvir, yaşlılık ve hayat, hoş sözler ve kadınların zemmi olmak üzere on bölümden oluşan bu mecmua, ismini ilk bölümünden almaktadır.¹⁶ Bu kitabın etkisiyle aynı isimle pek çok mecmua derlenmişse de bunların en meşhuru Ebû Temmâm'ın öğrencisi şair *Buhturî*'ye (ö. 284/897) aittir.¹⁷

10. yüzyılın başında yaşamış olduğu tahmin edilen Ebû Zeyd el-Kureşî'nin *Cemheretü Eş'âri'l-Arab* isimli mecmuası da devrin önemli derlemelerinden biridir.¹⁸ Şiir ve Arapça hakkında tafsilatlı bir mukaddime ihtiva eden bu eser meleklerle, Hz. Adem'e ve İblis'e ait olduğu söylenen bazı şiirleri de rivayet etmektedir.¹⁹

Burada sayılan ve hepsi 10. Asır öncesine ait olan bu 6 eser Arap edebiyatındaki antoloji mahiyetindeki eserleri değerlendiren araştırmaların ittifakla üzerinde durduğu temel kaynaklardır. Sonraki dönemlerde "Hamâse" literatürü başta olmak üzere bu tarzda mecmuaların üretilmeye devam ettiği bilinmektedir. Örneğin İbn Kettânî'nin (ö. 420/1028) Endülüs şairleri hakkında derlediği *Kitâbü't-teşbihât min eş'âri ehli'l-Endelüs* isimli mecmuası, ez-Zevzenî'nin (ö. 431/1040) Prof. Dr. Nihad Çetin'in doçentlik çalışmasına da konu olan *Hamâsetü'z-zürefâ min eş'âri'l-muhdesîn ve'l-kudâmâ*'sı, el-Hımyerî'nin (ö. 440/1048) özellikle İşbîliyye (Sevilla-Endülüs) şairlerinin bahar tasvirlerini derlediği *el-Bedî' fî vasfî'r-rebî*'si, İbnü's-Şecerî'nin (ö. 542/1141) *Hamâse* ve *Muhtârât*'ı, İbn Meymûn'un (ö. 589/1193'ten sonra) *Münteha't-taleb*'i, el-Basrî'nin (ö. 659/1260) *el-Hamâsetü'l-Basriyye*'si, el-İrbîlî'nin (ö. 692/1292) *ez-Tezkiretü'l-fahriyye*'si, Safiyyüddin el-Hillî'nin (ö. 749/1348) *el-Âtulu'l-hâlî ve'l-murahhasu'l-*

¹⁵ Ali Şakir Ergin, "el-Asma'iyyât", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1991, C. 3, s. 500, <https://islamansiklopedisi.org.tr/el-asmaiyyat>.

¹⁶ Hüseyin Elmalı, "el-Hamâse", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2006, C. 15, ss. 440-41, <https://islamansiklopedisi.org.tr/el-hamase--ebu-temmam>.

¹⁷ Zülfikar Tüccar, "el-Hamâse", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1997, C. 15, ss. 440-41, <https://islamansiklopedisi.org.tr/el-hamase--buhturi>.

¹⁸ Metin Parıld, "Cemheratu Eş'âri'l-Arab'ın İlk Dönem Şiir Antolojileri Arasındaki Yeri ve Önemi", *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, C. 11, S. 2 (2011), s. 129.

¹⁹ M. Sadi Çöğenli, "Cemheretü eş'âri'l-Arab", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1993, C. 7, ss. 324-25, <https://islamansiklopedisi.org.tr/cemheretu-esaril-arab>.

gâlî'si bu dönemde derlenen önemli şiir mecmualarıdır.²⁰ Ayrıca bu dönemde Türk asıllı dil âlimi es-Safedî'nin (ö. 764/1362) *Tezkiretü'l-Edeb* başta olmak üzere pek çok mecmua derlediği bilinmektedir.²¹

Arap edebiyatındaki şiir mecmualarını/antolojilerini listeleyen kaynakların genellikle 11-12. yüzyıla kadar derlenen eserlere temas etmekle yetindiği ve sonraki dönem literatürü ile ilgili pek fazla veri sunmadığı görülmektedir. Yukarıdaki listeyi oluştururken müracaat ettiğimiz altı bibliyografik kaynak da²² kimi biraz eksik kimi biraz fazla olmak üzere yukarıdaki listeyi tekrar etmektedir. Bunlar arasında Orfali makalesinin başlığına “up to the Fall of Baghdad” (Bağdat'ın düşüşüne kadar” kaydını koymakta, Kilpatrick ise yine başlığına “Medieval” (Orta Çağ) kaydını koymak suretiyle belli bir dönem sınırlandırmasına gitmektedir. Bu iki çalışma sonraki dönemi niçin dahil etmediği konusunda net bir açıklama yapmasa da bu kaydı koyarak çalışmanın belli bir zaman aralığını kapsadığını açıkça ifade etmektedir. Ama bahsi geçen diğer dört kaynak böyle bir sınırlandırmada bulunmadığı hâlde 13-14. yüzyıl antolojilerine çok az değinmekte²³ ve sonraki yüzyılları adeta atlamaktadır.²⁴

Bu bağlamda akla gelebilecek sorulardan bir tanesi şudur: Acaba bu dönemden itibaren verilerin azalması antoloji türünün köklü bir değişim geçirmesinden veya popülerliğini yitirmesinden mi kaynaklanmaktadır? Bu sorunun cevabı araştırıldığında bahsi geçen bibliyografik kaynaklarda türün (biyografiye kayma vs. suretiyle) başkalaşması veya popülerliğini yitirmesi gibi bir duruma değinilmediği görülür. Ayrıca zaten antoloji türü esnek yapısı gereği başkalaşmaya veya popülerliğini yitirmeye elverişli bir tür değildir. Dolayısıyla akademik literatürdeki bu daralmanın antoloji türünün biyografik alana kayması vs. bir sebeple açıklanması mümkün görünmemektedir.

²⁰ Kenan Demirayak, M. Sadi Çöğenli, *Arap Edebiyatında Kaynaklar*, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Erzurum 2000, ss. 54-58.

²¹ İsmail Durmuş, “Safedî”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2008, C. 35, ss. 447-50, <https://islamansiklopedisi.org.tr/safedi>.

²² İshak Durmuş, “Klasik Arap Edebiyatında Şiir Antolojisi Geleneği”, 2024, doi:10.5281/ZENODO.14536551; İzzeddin İsmail, *el-Mesâdirü'l-edebîyye ve'l-luğaviyye fi't-türâsi'l-Arabî*, Dârü Garîb li't-tibâa ve'n-neşr, Kahire t.y.; Demirayak, Çöğenli, *Arap Edebiyatında Kaynaklar*; Tefik Rüşü Topuzoğlu, “Muhtârât”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Ankara 2020, C. 31, ss. 55-56, <https://islamansiklopedisi.org.tr/muhtarat>; Bilal Orfali, “A Sketch Map of Arabic Poetry Anthologies up to the Fall of Baghdad”, *Journal of Arabic Literature*, C. 43 (2012), s. 29-59; Hilary Kilpatrick, “Anthologies, Medieval”, *Encyclopedia of Arabic Literature*, ed. Julie Scott Meisami, Paul Starkey, Routledge, New York and London 1998, C. 1, ss. 94-96.

²³ 14. Yüzyıla değinilmesinin en büyük sebebi de bu dönemde çok fazla mecmua derlemiş olan Safedî'nin bu yüzyılda yaşamış olmasıdır.

²⁴ Örneğin, Demirayak ve Çöğenli'nin hazırladığı *Arap Edebiyatı'nda Kaynaklar* isimli kitabın “şiir mecmuaları” bölümü Safedî'nin (ö. 764/1362) *Tevşihü't-tevşih*'inden sonra yaklaşık olarak 5 asırlık bir atlama ile Bârûdî'nin *Muhtârât*'ına yer vermektedir. *DîA*'nın “Muhtârât” maddesinde de aynı durum söz konusudur. Bu iki metin 14. Yüzyıldan sonrasına hiç değinmeseydi bunun bir tercih olduğu düşünülebilirdi ama 19. Yüzyıl sonuna atlanmış olması aradaki sürecin ihmal edildiğini göstermektedir.

Peki acaba literatürdeki bu boşluğun 14. yüzyıl sonrasında kanonik sayılabilecek mecmuaların bulunmamasıyla izah edilebilir mi? Burada eleştirilmekte olan bibliyografik literatürde sözlü cahiliye şiirinin birincil kaynağı ve nâkili olan *Divânü'l-Hamâse*, *Esma'ıyyât*, *Mufaddaliyyât* gibi ortak beğeniye konu olmuş eserlere merkezî bir konumda yer verilmesi ve bu eserlerin sürekli tekrar edilmesi son derece doğal bir durum. Ama “13-14. yüzyıldan itibaren dikkat çeken, zikretmeye değer bir antoloji derlenmedi.” gibi bir iddia mümkün olmadığı gibi literatürdeki daralmayı da devrin edebî durumunun zayıflamasıyla izah etmek mümkün değildir.

Bu çerçevede değerlendirildiğinde bahsi geçen durumun Arap edebiyatının Moğol İstilasası ile mutlak bir çöküş dönemine girdiği ön kabulünden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, başlangıcından günümüze kadar Arap Edebiyatı'nın inceleyen *Encyclopedia of Arabic Literature*'da yer alan kavramsal maddelerin pek çoğu gibi antoloji maddesi de “Medieval” (Orta Çağ) sınırlandırılmasına tabi tutulmakta ve Moğol istilasından sonraki literatür büyük ölçüde kapsam dışı bırakılmaktadır. Arap edebiyatındaki antolojilerle ilgili kapsamlı bibliyografik makalesinde bu antolojik eserleri on başlık altında ayrıntılı bir şekilde inceleyen Bilal Orfali da çalışmasını “Bağdat'ın düşüşü”ne kadar olan süreçle yani Moğol istilasası öncesiyle sınırlı tutmuştur.²⁵ “Edebiyat antolojileri belki de hiçbir dilin edebiyatında Arapçada kazandığı popülerliği kazanmamıştır” cümlesiyle başlayan bu makale sonraki dönemde antoloji türünün veya edebiyatın zayıfladığına dair bir ifade kullanmasa bile başlığıyla 1258 Moğol İstilasası ile Arap edebiyatında çöküşün başladığı tezini dikkate aldığını göstermektedir.

Arap edebiyatında Memlûklü ve Osmanlı döneminin yaşandığı 1258 sonrası görmezden gelme temayülü ile ilgili istisnalar da bulunmaktadır.²⁶ Örneğin, Thomas Bauer'in Memlûkler dönemi antolojilerini derlediği müstakil makalesi bu dönemdeki şiir mecmualarına ayrıntılı bir şekilde yer vermekte, bu dönemde de antolojiler derlendiğini açıkça göstermektedir.²⁷ Makalenin sonunda yer alan listede sadece derleyeni bilinen mecmualara yer verilmiş, anonim mecmualar listeye alınmamıştır. Bu antolojileri derleyen kişilerin isimlerine göre tertip edilen bu listede toplam 51 kişinin ismi

²⁵ Orfali, “A Sketch Map of Arabic Poetry Anthologies up to the Fall of Baghdad”, ss. 29-59.

²⁶ Bu noktada 1258 sonrası kaynaklara asla müracaat edilmediği, o dönem mecmualara hiçbir araştırmada yer verilmediği gibi bir iddiada bulunulmamaktadır. Burada eleştirilen husus 14. Yüzyıl sonrası literatürün çoğu kaynaktaki ihmal edildiği, bir ön kabul sebebiyle bu dönemin hak ettiği kadar değerlendirilmediğidir. Örneğin Elsayy'nin şu makalesinde 1258 sonrası kaynaklara yapılan atıf yukarıda zikri geçen altı kaynaktan çok daha fazladır: Mohamed S. Elsayy, “Using Anthologies in Arabic Language Curriculum”, *International Journal of Pedagogical Innovations*, C. 4, S. 2 (2016), s. 168-221.

²⁷ Thomas Bauer, “Literarische Anthologien der Mamlukenzeit”, *Die Mamluken. Studien zu ihrer Geschichte und Kultur. Zum Gedenken an Ulrich Haarmann*, ed. Stefan Conermann, EB-Verlag, Berlin 2003, s. 191-214.

zikredilmektedir. Bu kişilerin her birinin derlediği antolojiler de her bir ismin altında sıralanmaktadır. Bazı kişilerin çok sayıda antoloji derlemiş olmasıyla bu makalede Memlûkler döneminde oluşturulmuş yazarı bilinen yüz civarı antoloji tespit edilmektedir. Bu makalede antoloji mahiyetindeki 13 eseri sıralanan Safedî'nin (ö. 764/1363) et-*Tezkiretü's-Safediyye* gibi genel antolojilerinin yanı sıra güzeller hakkındaki şiirleri toplayan *el-Hüsnu's-sarîh fî mieti melih* gibi yahut ben ile ilgili şiirleri toplayan *Keşfü'l-hâl fî vasfî'l-hâl* gibi konulu antolojiler ve *el-Muhtâr fî şî'ri İbn Danyâl* gibi bir şairin şiirlerini bir araya getiren örnekler mevcuttur. Bu bağlamda Memlûkler döneminde kaleme alınmış ama genel kaynakçalarda değinilmeyen pek çok eser olduğu görülmektedir. Makalenin ortaya koyduğu geniş liste sayesinde Arap edebiyatının Memlûkler ve Osmanlılar dönemine ait bahsi geçen literatür zayıflığının kaynak eksikliğinden değil (bilhassa Arap edebiyatının çökmüş olduğu önyargısı sebebiyle) kaynakların yeterince taranmamasından ileri geldiği anlaşılmaktadır.

Arap edebiyatının 1258 yılında Abbasilerin yıkılmasıyla çöküş dönemine girdiği paradigmasını Oryantalist bakış açısının ürünü olarak gören ve bu paradigmanın edebiyat tarih yazımıyla ilgili ciddi problemler doğurduğunu savunan bir yaklaşım son zamanlarda güç kazanmaya başlamıştır.²⁸ Örneğin, Osmanlı dönemindeki Arapça edebî üretim sürecini inceleyen ve bu bağlamda “inhitat/çöküş” paradigmasının tekrar tartışmaya açılabilceğini söyleyen Hacı Osman Gündüz, bu dönemde kaleme alınmış pek çok Arap edebiyatı antolojisinin henüz incelenmediğini ve dönem edebiyatına ışık tutmak üzere bu eserlerin çalışılmayı beklediğini ifade etmektedir. Buna örnek olarak da Ezher âlimlerinden Abdullah eş-Şebrâvî'nin (ö. 1171/1758) *Nüzhetü'l-ebâr fî rakâiki'l-eş'âr* isimli mecmuasının hâlâ yayınlanmadığını, pek çok Memlûk ve Osmanlı dönemi Arap şairinin eserlerini içeren bu mecmua ve emsali eserler ele alınmadan bu devrin gerektiği gibi aydınlatılamayacağını söylemektedir.²⁹

Memlûk ve Osmanlı döneminde çöküşe olduğu iddia edilen Arap edebiyatının Napolyon Bonapart'ın Mısır'ı ele geçirmesi ile yeniden doğuş sürecine girdiğinin düşünülmesi de bu oryantalist tarihlendirmenin ilginç tezatlarından bir tanesidir. Büyük ölçüde on dördüncü asırda sona eren bibliyografik listeler modern dönem başlığı altında 20. yüzyıl başlarına adeta sıçrar. Bu bağlamda en çok zikredilen kaynak Bârûdî Mahmud

²⁸ Mücahit Küçükşarı, “Arap Edebiyatının Osmanlı Döneminde Çöküş Yaşadığı İddiaları Üzerine Bir Değerlendirme”, *Osmanlı'da Ulûm-i Arabiyye*, ed. Ahmet Meydan, Akın İşleme, Ali Bulut, İsar Yayınları 2021, s. 370.

²⁹ Hacı Osman Gündüz, “Ottoman-Era Arabic Literature: Overview of Select Secondary Scholarship”, *Al-Abhath*, 2021, ss. 120-22, doi:10.1163/18115586-69010104.

Sami Paşa'nın (1839-1904) 39.000 Arapça beyti bir araya getirerek oluşturduğu, vefatından birkaç sene sonra yayınlanan *Muhtârât* isimli antolojisidir. Ziya Paşa'dan 14 sene sonra doğan Bârûdî, Ziya Paşa'nın çağdaşıdır. Yakın dönemlerde Menfalûtî'nin (ö. 1924) *Muhtârât*'ı, Rızkullah b. Yusuf'un (ö. 1927) *Mecânî'-edeb fî hadâiki'l-Arab*'ı, Muhibbû'd-dîn el-Hatîb'in (ö. 1969) *el-Hadîka*'sı gibi önemli antolojiler de basılmıştır.³⁰ *Harâbât*'a nispetle modern bir seçki de olsa bugün Arap dünyasındaki en yaygın şiir seçkisinin Ahmed el-Hâşimî (ö. 1943) tarafından derlenen *Cevâhirü'l-edeb* olduğunu söyleyebiliriz. Aşağı yukarı *Harâbât*'a yakın bir dönemde kaleme alınmış olan bu çalışmaları *Harâbât* ile mukayeseli olarak incelemek şüphesiz ki çok önemli veriler sağlayacaktır. Bu tür kapsamlı bir karşılaştırma denemesi bu tezin sınırlarını aşsa da bu tez sayesinde bahsi geçen türde çalışmaların yakın gelecekte daha kolay bir şekilde gerçekleştirilecek olması ümit edilmektedir.

Yukarıda yer alan mütevazî bibliyografik analizde antoloji türü örneği üzerinden Arap edebiyatının Osmanlı döneminin ihmal edilmesi doğrultusunda bir temayül olduğu açıkça görülmektedir. Medine, Şam, Kahire, Bağdat, Basra, Kufe gibi şehirlerde üretilen Arapça edebiyatı bile görmezden gelen bu yaklaşımın Osmanlı dönemi İstanbul'unda üretilen şiire ve şiir mecmualarına hak ettiği ilgi ve dikkati göstereceğini beklemek abes olurdu. Bununla beraber bugün bu tez bağlamında Ziya Paşa gibi bir Türk tarafından meydana konulmuş olan *Harâbât*'ın Arapça ve Farsça beyitlerinin gün yüzüne çıkarılıyor olması Anadolu'da üretilmiş Arapça ve Farsça metin ve antolojilerin kapsamlı bir şekilde gündeme taşınması için küçük de olsa bir adımdır.

FARS VE TÜRK EDEBİYATINDA ŞİİR MECMUALARI

Şiir seçkisi olarak hazırlanmış eserler için Arapçada genellikle Muhtârât, Farsça ve Türkçede Müntehabât denilmektedir. TDV İslam Ansiklopedisi'nde de Arapça literatür Muhtârât maddesinde, Farsça ve Türkçe literatür ise Müntehabât maddesinde incelenmiştir. Bu ayrım sadece isim farkından kaynaklanmaz. Türk ve Fars edebiyatındaki genel edebî yakınlık şiir seçkileri bahsinde de geçerlidir. Başka bir ifadeyle, şiir seçkilerin Fars ve Türk edebiyatlarında ortak bir seyre sahip olduğu görülmektedir. Bu sebeple Fars ve Türk edebiyatındaki şiir mecmuaları tek bir başlık altında ele alınmıştır.

³⁰ Elsayy, "Using Anthologies in Arabic Language Curriculum", ss. 184-86.

SEFİNELER VE FARS EDEBİYATINDAKİ İLK MECMUALAR

Mecmualar Türkçe ve Farsça yazma kütüphanelerinde sayısız örneği olan ve pek çok alt türü kapsayan geniş bir başlıktır. Yukarıda ifade edildiği üzere en geniş manası ile düşünüldüğünde hadis, fetva, mektup mecmualarını da kapsar. Şiir mecmuaları olarak sınırlandırıldığında bile hem son derece zengin hem de içinden çıkılması son derece zor bir malzeme yekûnu oluşturur. Cönk, sefine, keşkül, mecmua gibi yer yer birbirinin yerine kullanılan kavramların sınırlarını tespit etmek de aynı şekilde zordur.

Tahran Üniversitesi'nin iki hocası, Muhammed Afşin Vefâi ve Cevâd Beşerî'nin sefine, mecmua ve cönk kavramlarını incelediği makale bu üç kavramın tarihsel seyri hakkında çok önemli bilgiler sunmaktadır. Makalenin giriş kısmında bu üç kavramla beraber yakın manalardaki beyâz ve cerîde gibi Farsça kavramların ve kürrâse, defter, müfred, cüz gibi Arapça kavramların sınırlarını tespit zorluğuna işaret edilmekte, zamanla bu sınırlarda değişimler olabildiği ve yer yer bu kavramların birbirinin yerine de kullanılabildiği ifade edilmektedir. Bu bağlamda başlığında yer alan üç kavramın geçmişte nasıl kullanıldığını ve farklarını tespit etmeyi amaçlayan makale başlangıçtan itibaren yaklaşık olarak 16. yüzyıla³¹ kadarki kaynaklarda bu kavramların izini sürmektedir.

Buna göre modern dönemde mecmua “bağımsız bölümlerden/eserlerden oluşan derlemeler” cönkler ise müstakil olmayan, “kendi başına bir eser hüviyeti taşımayan küçük parçalardan oluşan derlemeler” olarak tanımlanmaktadır. Bugün kullanılmayan sefine kavramı şiirlerin birbirinden ayrılamaya uygun olmayacak şekilde yer aldığı eserler olarak tanımlanır. Buna göre mecmualar Batı literatüründeki koleksiyonlara, sefineler ise günümüzde kullanılsa da gülçin manası dikkate alındığında şiirlerin tam değil de parçalı olarak sıralandığı antolojilere karşılık gelmektedir. Bahsi geçen araştırma sefinelerin her zaman bu son tanıma uymadığını, farklı dönemlerde mecmualar gibi müstakil türleri içeren derlemeler yahut bazen de cönk gibi müstakil olmayan parçalardan oluşan derlemeler için kullanıldığını söylemektedir.³²

Mecmua başlığı altında bu kelimenin ne zamandan itibaren genel manasının yanı sıra, özel olarak seçme şiirlerin derlendiği sefine tarzı eserler için kullanıldığı

³¹ Bahsi geçen makale hicrî yüzyıllara göre düzenlenmiştir. Makalede işaret edilen yüzyıllar buraya nakledilirken 6 sayısı eklenerek bu yüzyılların takribî Miladi karşılıkları sunulmuştur.

³² Mohammed Afşin Vafâi, Cevâd Beşerî, “Sefine, Mecmua, Cönk: Tahavvülât-ı Târihî-yi Yek Nev'-i Vije-i Edebî”, *Zebân ve Edebiyyât Fârsi (Danışgâh-i Harezmî)*, C. 26, S. 85 (2019), s. 10, doi:10.29252/jpll.26.85.7.

araştırılmıştır. Makalede kelimenin 12. yüzyılda sefine manasında kullanıldığı iki örnek zikredilmektedir. Bunlardan ilki, yani mecmua kelimesinin sefine manasında tespit edilebilen ilk kullanımı Revendî'nin Tuğrul Bey'e sunduğu Farsça şiir mecmuasında şu ifadedir: “در شهور سنه ثمانین و خمس مئة خداوند عالم رکن الدنیا والدین طغرل بن أرسلان را هوای مجموعه‌ای” (Beş yüz seksen senesi içerisinde âlemin efendisi, dünyanın ve dinin rüknü olan Tuğrul b. Arslan için şiirlerden oluşan bir mecmua arzulanmıştı.)

13. Yüzyılda kelimenin bu manada başka kullanımının tespit edilemediğini belirten makale, 14. yüzyıldan itibaren mecmuanın artık şiir seçkileri için yaygın olarak kullanılan bir tabir olduğunu gösteren örnekler sıralamaktadır. Bu bağlamda 14. yüzyıldan sunulan ilk örnek *Mûnisü'l-Ahrâr Fî Dakâyikü'l-Eş'âr*'dır. Eserin mukaddimesinde şu ifade yer almaktadır: “از دواوین ملوک حکما و اشعار امرای شعرا که مشهور” (Meşhur olan hakîmlerin hükümdarlarının ve şairlerin emirlerinin divanlarından seçki yapıp bir mecmua oluşturdu.) Ayrıca bu yüzyıldaki önemli kadın şairlerden Cihân-mülk Hatun'un mecmua kelimesini divan ile beraber, şiir mecmuası manasında kullandığı şu kıtasını nakletmektedir:

ز مجموعه‌ها و ز دیوان خاص
به دستت گر افتد ز شعر جهان
بسازى که خواهی زمانى بساز
به آواز خوش یک دو بیتى بخوان

(Mecmualardan ve özel divanlardan eline Cihan'ın şiiri düşerse dilediğin saz ile çalıp güzel sesle bir iki beyit oku.) Ayrıca Hafız'ın da bu kelimeyi aynı manada, yani şiirleri bir araya getiren sefine anlamında kullandığı belirtilmektedir.³³

CÖNKLER

“Cönk” Terimi ve Cönkler Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi” isimli makalesinde Duygu Kayalık Şahin kelimenin Malayca, Türkçe ve Hintçe menşeli olduğu ile ilgili üç farklı iddianın bulunduğunu söylemekte, bu üç ihtimalin her biri ile ilgili çeşitli yorum ve sorular ortaya koymakta ama bunlar arasında herhangi bir tercihte bulunmamaktadır. Kelimenin menşesinin Malayca olması konusundaki görüş ile ilgili “Malezya dillerinde ‘Çin denizinde gezen gemi, gemi’ anlamına geldiği ileri sürülen cönk kelimesi, ilk önce neden Çin topraklarında kullanılıp diğer dillere yayılmamıştır?”

³³ Vafâî, Beşerî, “Sefine, Mecmua, Cönk: Tahavvülât-ı Târihi-yi Yek Nev'-i Vîje-i Edebî”, s. 16.

şeklindeki haklı sorusunu sormaktadır.³⁴ Tahran Üniversitesi'nde hazırlanan makale Cönk başlığı altında kelimenin menşeinin İslami değil, Uzak Doğu, özellikle de Çin olduğunu söylemektedir.³⁵ Kelimenin doğrudan Çin menşeli olduğu kabul edildiğinde Şahin'in sorusu cevaplanmış olmaktadır.

Cönk kelimesinin Farsçadaki ilk örneklerinden birine İlhanlılar döneminde 14. yüzyıl başlarında rastlandığı, kelimenin Hâce Reşîdü'd-dîn Fazlullah Hemedânî ve Vassâfu'l-Hadra Şîrâzî tarafından gemi manasında kullanıldığı, 14. yüzyılda kelimenin mecmua manasında bir kullanımının tespit edilemediğini belirtilmektedir. Vefâî ve Beşerî bu makalede cönk kelimesinin edebî mecmuaları ifade edecek şekilde kullanılmasının 16. yüzyılın ikinci yarısından sonra ve muhtemelen Timur'un şehzadeleri vesilesiyle yaygınlaşmış olduğunu söylemektedir.³⁶ Bu noktada, ilk kaynaklarda geçen 16 eserin ismine yer verilmiş ve cönk/mecmua/sefine kelimelerinin kullanım şekilleri takip edilmiştir.

Timur devrine ait bir cöngü ayrıntılı bir şekilde tanıtan Dr. Ali Saferî Akkale “Cöng-i Zîlûfâf” isimli makalesinde cönklerin Fars edebiyatında ortaya çıktığı dönemle ilgili şu bilgileri vermektedir:

Bu satırların yazarının bilebildiği kadarıyla Fars şiirinde elimizde mevcut olan ilk şiir cönkleri hicrî 6. Asrın (m. 12. yüzyıl) ikinci yarısına aittir. Bu devre ait Farsça cönklerden elimizde olan numuneler eksik, açık tarihi yazmayan, yedinci (miladi 13.) asır ve parmakla sayılabilecek sekizinci (miladi 14.) asır cönklerinden ibarettir. Diğer cönkler hicri dokuzuncu (miladi 15) asırdan sonrasına aittir. Hicrî 10. (miladi 16.) asrın ilk yarısındaki cönklerde özellikle Şîraz'ın özel bir payı bulunmaktadır.”³⁷

Burada verilen tarihler İran'daki ilk cönk örneklerini bir önceki kaynağa göre üç asır kadar öncesine nispet etmektedir. İlk kaynağın İrec Efşâr'dan yapılmış olduğu alıntı da dikkate alındığında³⁸ ilk cönk örneklerinin Farsçada 12. yüzyıl değil de 15. yüzyıldan

³⁴ Duygu Kayalık Şahin, “Cönk Terimi ve Cönkler Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi”, *Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 10/12 (2015), s. 712, doi:http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8567.

³⁵ Vafâî, Beşerî, “Sefine, Mecmua, Cönk: Tahavvülât-ı Târihi-yi Yek Nev'-i Vîje-i Edebî”, s. 17.

³⁶ Vafâî, Beşerî, “Sefine, Mecmua, Cönk: Tahavvülât-ı Târihi-yi Yek Nev'-i Vîje-i Edebî”, ss. 17-18.

³⁷ Ali Saferî Akkale, “Cöng-i Zîlûfâf”, *Nezr-i Ârif*, ed. Dr. Sa'îd Şâfi'îyyûn, Behrûz îmânî, Kütüphaneye, Müze ve Merkez-i İsnâd-ı Meclis-i Şûrâ-yı İslâmî, 1391 t.y., s. 347.

³⁸ Vafâî, Beşerî, “Sefine, Mecmua, Cönk: Tahavvülât-ı Târihi-yi Yek Nev'-i Vîje-i Edebî”, s. 17.

itibaren görülmeye başlandığını söyleyebiliriz. Yine de bu mesele başta Anadolu olmak üzere kapsamlı ve çok dilli bir incelemeyi gerektirmektedir.

Bu makalenin sonunda bahsi geçen cönkten örnek olarak verilen sayfalar Anadolu’da cönk ismi verilen, dana diline teşbih edilen yassı defterlere benzememektedir. Bu noktada Fars edebiyatında cönk denildiğinde Türkçedeki gibi belirli bir defter biçiminin mi yoksa genel olarak sadece “içindeki birimlerin bağımsız bölüm oluşturmadığı mecmuaların” mı kastedilmediği de başka araştırmalar çerçevesinde incelenmeyi hak eden önemli bir konudur.³⁹ Ayrıca Türkçe literatürde cönkler üzerine yapılmış iki bibliyografik makalede cönklerin İslami edebiyat geleneğine mensup diğer coğrafyalardaki karşılıkları ile ilgili hususi bir çalışmaya rastlanmamıştır.⁴⁰ Fars edebiyatı başta olmak üzere komşu edebiyatların hangilerinde cönk kelimesinin kullanıldığı ve bu kullanımın tarihçesi, bu türün bir nevi Arapça karşılığı sayılabilecek olan sefine ile münasebeti, ilerleyen dönemlerde sefine başlığını taşıdığı hâlde tezkire hususiyeti taşıyan eserlerin⁴¹ bu türle bağlantısının olup olmadığı, komşu edebiyatlarda cönk kelimesine karşılık gelebilecek kelimeler ve bizdeki cönklerle münasebeti gibi konular müstakil ve kapsamlı araştırmaları gerektirmektedir.

Bu noktada, ansiklopedi ve sözlük düzeyinde de olsa cönk kelimesinin yabancı kaynaklardaki karşılıklarını araştıran Orhan Şaik Gökyay’ın “Cönkler Üzerine” makalesi kendisinden sonraki araştırmacıların çalışmalarında ilk müracaat ettikleri kaynaklardan biridir. Cönklerin sefine ile bağlantısına dikkat çeken Gökyay cönklerin Azerbaycan’daki kullanımına da değinmektedir.⁴² Gökyay’ın bu büyük makalesi yukarıda işaret edilen, “cönk” kavramının kapsamlı ve karşılaştırmalı incelemesi değildir, böyle bir iddia ve amaç da taşımamaktadır. Bununla beraber, üzerinden kırk yıldan fazla geçmiş olan bu makale birden çok ulus ve edebiyata mâl olmuş olan bir kavramın kapsam ve sınırlarını yoklamış olması bakımından örnek bir çalışmadır. Bundan sonra yapılacak çalışmalarla yukarıda temas edilen tüm kaynakların yanı sıra İrec Efşâr’ın bu konudaki

³⁹ Gökyay’ın makalesinde derlenen cönk tanımları incelendiğinde Farsça sözlüklerde bu kelimenin gemi, mecmua, şiir mecmuası gibi karşılıklarının, Türkçe sözlüklerde ise “uzunluğuna açılan dergi” oluşunun vurgulandığı görülür. (Orhan Şaik Gökyay, “Cönkler Üzerine”, *Folklor ve Etnografya Araştırmaları*, 1984, ss. 107-10.) Bu konu, yani cönk kelimesinin Farsça ve Türkçe çağrışımları her ne kadar çok daha ayrıntılı bir incelemeyi gerektirse de bu tanımlar “enine açılma”nın Farsçada cönkler için tanımlayıcı bir özellik olarak görülmediğine bir ipucu olarak kabul edilebilir.

⁴⁰ Meltem Yılmaz, “Cönkler Üzerine Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası”, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S. 35 (2016), s. 165-96, doi:10.21497/sefad.54419; Şahin, “Cönk Terimi ve Cönkler Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi”, ss. 709-26.

⁴¹ Fatih Odunkıran, *Mevlevî Tezkiresi: Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân (İnceleme-Metin)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, PhD Thesis 2020.

⁴² Gökyay, “Cönkler Üzerine”, s. 111.

makalelerinden oluşan (matbu bir kitap olması dolayısıyla içindekiler bölümü dışında online olarak inceleyemediğimiz) *Sefîne ve Beyâz ve Cöng*⁴³ gibi çalışmaların geniş ve kavramsal bir çerçevede ele alınması ile ortaya çıkacak olan neticeler bu kavramların sınırlarını belirlemeyi kolaylaştıracaktır.

Gökyay bu makalesinden 9 sene sonra Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'ndeki "Cönk" maddesini de kaleme almıştır. Bu maddede cönklerle şekillerinden dolayı dana dili veya sığır dili de dendiğini belirtmekte, bunun "dânâ (bilgin) dili" şeklinde yorumlanmasını çok doğru bulmamaktadır. Ayrıca bilinen cönklerin en eskisinin 15. yüzyıla ait olduğunu belirtmektedir. Yukarıda tartışıldığı üzere Farsça ilk cönkleri 12. yüzyılın ikinci yarısına tarihleyen Akkale'nin görüşü değil, 15. yüzyıla tarihleyen makalenin görüşü esas alınırsa cönklerin İran ve Anadolu'da ortaya çıkış tarihlerinin birbirine yakın olduğunu söylemek mümkündür. Ama yine de özellikle cönk gibi hem tarihlendirmesi hayli zor olan hem de hiç umulmadık yerlerde yeni örnekleri çıkan bir türün ilk örnekleri hakkında kesin yargılarda bulunmak son derece tehlikelidir.

Zaman zaman sadece mensur cönkler bulunsa da nazım-nesir veya sadece nazımdan oluşan cönkler daha yaygındır. Cönklerde dualar, ayetler, ilaç tarifleri, türküler, şiirler bulunabilir. İçerdiği bu geniş muhteva ile cönkler hâlâ daha yeterince keşfedilememiş tükenmez bir kültür hazinesi oluşturmaktadır.

Esasında cönkler mecmuaların alt ve kısmen ibtidai türlerinden bir tanesidir. İbtidai oluşu mektepli olmayan kimseler tarafından daha basit mevzuların kaydedilmesi için de kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Bu sebepten pek çok halk ozanının şiirleri şehirli şairler gibi divanlarda toplanmak yerine bu cönklerin arasında kalmıştır. Bununla beraber cönklerde divan şairlerinin şiirlerine de yer verilmektedir.⁴⁴ Zaten bu sebeple, şiir mecmualarının ilk ve önemli formlarından bir tanesi ve kültürümüzdeki temel şiir seçkilerinden olması dolayısıyla burada ele alınmıştır. Bununla beraber, anonim bir cöngün ibtidai bir şiir mecmuası ve *Harâbât*'ın imparatorluğun olgunluk çağında, devrin önde gelen simalarından biri tarafından oluşturulmuş mamur bir şiir mecmuası olduğu düşünülmürse aralarında ciddi bir fark olacağı muhakkaktır.

⁴³ İrec Efşâr, *Sefîne ve Beyâz ve Cöng*, İntişârât-ı Sühan, Tahran 1390.

⁴⁴ Orhan Şaik Gökyay, "Cönk", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi 1993, C. 8, s. 74, <https://islamansiklopedisi.org.tr/conk>.

ŞİİR MECMUALARI

Yukarıda işaret edildiği üzere cönkler şiir mecmualarının türlerinden sadece bir tanesidir. Kütüphanelerimizde cönk olmadığı hâlde şiir mecmuası özelliği taşıyan sayısız derleme bulunmaktadır. Gelibolulu Mustafa Âlî'nin *Gül-i Sad-Berg*'i⁴⁵ gibi tek bir şairin şiirlerinden yapılan seçkiler bulunabildiği gibi ziyade çok sayıda şairden yapılmış seçkiler daha yaygındır.

Bunlar arasında Ömer b. Mezîd'in *Mecmû'atü'n-Nezâir*'i, *Pervane Bey Mecmuası* gibi nazire mecmuaları klasik dönemden itibaren örneklerinin görülmesi, derleyenlerinin bilinmesi, nüshalarının bulunması gibi açılardan literatürde önemli bir yere sahiptir. Bu tür nazire mecmualarında derleyen kişilerin şahsî zevkinden çok nazireye konu olup olmama kriteri ön plandadır.

Mecmuaların çok büyük bir kısmının toplum için değil de şahsî kullanım amacıyla üretilmiş defterler olması onların müelliflerinin bilinmemesine yahut bilinse bile doğrudan dolaşıma girmemesine sebep olmaktadır. Güzel bir şiir mecmuasıyla karşılaşan kişi onun tamamını istinsah ettirmemekte, o mecmuadan beğendiği şiirleri kendi mecmuasına kopyalamakla yetinmektedir. Bunu şu şekilde, daha açık bir örnekle göstermek mümkündür: Bir şiir meraklısı başka bir şiir meraklısının evine misafir olsa, dostunun evinde bir *Fuzûlî Divanı*, bir *Latîfî Tezkiresi*, iki eski cönk ve bir de dostunun sevdiği şiirleri derlediği mecmuası varsa izin isteyip bu eserleri tetebbu ve istinsah etmek üzere emanet alabilir. Birer nüshasının da kendisinde bulunması için divan nüshasını ve yazarı belli olan tezkire nüshasını bir hattata vererek istinsah ettirebilir. Ama genelde cönkleri ve mecmuayı müstensihe vererek kopyalatmaz. Çünkü müstakil bir telif değil de genel notlar ve şiirlerden ibaret olan defterlerin tamamı değil, bu defterlerde hoşuna giden şiirler kendisini ilgilendirmektedir. Dolayısıyla diğer iki eseri çoğaltırken bu üç mecmuadan belli alıntılar yaparak kendi mecmuasını zenginleştirmekte, bu sayede şahsî zevkinin ön planda olduğu yeni bir derleme oluşmaktadır.

İşte, bu şahsî mecmualar bu sebepten ötürü belirginleşmemekte, şöhret ve görünürlük kazanmamaktadır. Aşağıda değinileceği üzere Ziya Paşa'nın da âhir ömründe şahsî şiir defterlerini toplayıp, geliştirip tab' etme teşebbüsü olmasaydı bugün elimizde

⁴⁵ İ. Hakkı Aksoyak, "Gelibolulu Mustafa Âlî'nin 'Gül-i Sad Berg'i", *Türklük Bilimi Araştırmaları*, C. 4 (1997), s. 163-75.

Harâbât olmayacak, o defterler de çoktan zayi olup gidecekti.⁴⁶ Kütüphanelerimizde binlerce örneği bulunan şiir mecmualarının büyük çoğunluğu bu hususiyeti taşımaktadır. Arapça, Farsça ve Türkçe şiir mecmuaları içerisinde telif hüviyeti taşıyan ve istinsah edilen mürettep nüshalar bu şahsi defterlerin yanında çok küçük bir yer tutmaktadır.

Bu sebebe binaen şiir mecmuaları içerisinde merkeziyet kazanan, çokça istinsah edilen yahut diğerlerinin önüne geçen örnekler bulmak oldukça zordur. Ama çeşitli özellikleri sebebiyle ön plana çıkan bazı mecmualardan da söz edebiliriz. Yukarıda değinilen nazire mecmuaları buna örnek olarak verilebilir. Ama mecmualar arasında sultanlara sunmak için hazırlanmış olan, özel olarak tezyin edilmiş ve dikkatlice seçilmiş mecmuaların apayrı bir yeri olduğu muhakkaktır. Örneğin Timur'un torunu İskender b. Şeyh için farklı kişiler tarafından minyatürlü, çok süslü ve özel şiir mecmualarının hazırlandığı bilinmektedir. Dünyanın çeşitli kütüphanelerinde nüshaları bulunan bu mecmualar üzerine ikisi Farsça ve biri Türkçe olmak üzere üç makale tespit edilmiştir.⁴⁷ Osmanlı sultanları için hazırlanmış benzer mecmualar bulunmaktadır.⁴⁸ Saray kütüphanesinde yapılacak ayrıntılı tarama ve araştırmalarla Osmanlı padişahları için oluşturulmuş özel şiir mecmualarının ortaya çıkartılması ve bu mecmualarda hangi şiir ve şairlerin tercih edildiği son derece önemli bir araştırma sahasıdır.

Bazı şiir mecmualarını diğerlerinden ayıran önemli özelliklerden biri de derleyen kişilerin şöhretidir. Örneğin Fars coğrafyası mecmualarına bakıldığında İran'ın büyük şairlerinden, *Harâbât*'ın da sağlam müdavimlerinden biri olan Türk asıllı Sâib-i Tebrîzî'nin *Beyâz*'ı önemli bir şahsiyetin elinden çıkmış olması bakımından diğer mecmuaların önüne geçmektedir. Osmanlı coğrafyası düşünüldüğünde ise Şeyhülislam

⁴⁶ Nitekim Ziya Paşa'nın şahsî evrakı ve defterlerinin akibeti bugün bilinmemektedir. Günün birinde evrakının tespit edilerek Ziya Paşa ve *Harâbât* üzerine yapılan çalışmalara katkı sağlaması ümit edilmektedir.

⁴⁷ Muhammed Rıza Gıyâsiyyân, Ilse Sturkenboom, "Nüsha-yı Şâhâne Kitâbet-şode berâ-yı İskender b. Ömer Şeyh: Gülçin-i Mahfûz Der Mûze-i Kâkûst Gülbenkiyân, Kitâbhâne-i Dânişgâh-i İstanbul ve Müessese-yi Târîh-i Pezeşki-yi Velkâm", *Âyîne-i Mirâs*, C. 18, S. 2 (1399), s. 55-90; Seyyid Ebûtürâb Ahmed-penâh, Şîrin Nazarîzâde Dihkerdî, Hâniye Bicendî, "Pejûheşi Berâ-yı Muarrifi-yi Cild-i Evvel-i Gülçin-i İskender Sultan 813 (H.) Mûteallik be-Bünyâd-ı Gülbenkiyân-ı Portagal", *Hünerhâ-yı Zibâ Hünerhâ-yı Tecessümî*, C. 21, S. 4 (1395), s. 31-38; Sabriye Hilal Arpacioğlu, "Timur Devri İskender Sultan Dönemine Ait Bl Add. 27261'e Kayıtlı Antoloji'de Bulunan Hamse-i Nizami Minyatürlerinin Kompozisyon Düzenlemeleri Üzerine Bir Değerlendirme", *TURAN-SAM: Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, C. 15, S. 59 (2023), s. 138-49.

⁴⁸ Topkapı Sarayı'nda bulunan mecmualarla ilgili şu üç çalışmayı örnek gösterebiliriz: Ayşegül Ekici, "Topkapı Sarayı Emanet Hazinesindeki 1470 Numaralı Şiir Mecmûasının İncelenmesi ve MESTAP'a Göre Tasnifi: Mecmûa-i Bî-Hemtâ", *Korkut Ata Türkiyat: Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, C. 10 (2023), s. 127-68; Zehra Kurt, "Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi 'Hazine 1064' Numaralı Şiir Mecmuası", *Korkut Ata Türkiyat: Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, C. 4 (2021), s. 63-81; Semra Tunç, "Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan 1985 Numaralı Şiir Mecmûası", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, C. 18 (2005), s. 11-87.

Yahya Tevfik Efendi'nin *Müntehab*'ı şair bir şeyhülislam tarafından el-sine-i selâse üzere derlenmiş olması bakımından önem arz etmektedir.⁴⁹

Osmanlı şair ve müelliflerinin eserleri bu açıdan tarandığında daha seçkin şahsiyetlerin de mecmua derledikleri görülecektir. Aslına bakılacak olursa bir şairin yetişme sürecinde beğendiği şiirleri not ettiği hususi defterlerin olmaması imkânsızdır. Bu açıdan bakıldığında bugüne ulaşmasa da yahut sahibinin adı yazmasa da Necati, Fuzuli, Baki, Ruhi, Neşati, Na'ili, Nef'î, Nâbî gibi şairlerin hayatları boyunca belki çok kez kendileri için şiir mecmuaları derlemiş oldukları muhakkaktır. Ama acaba bu defterlerin kaç tanesi İstanbul'un bitmez tükenmez yangınlarından kurtulmayı başarmıştır? Ve üzerinde hiç isim yazmayan yorgun bir şiir mecmuasındaki parmak izi Baki'ye mi Nedim'e mi aittir? (Daha evvel gözden kaçmış bazı yazmaların veya fevâid kayıtlarının ortaya çıkması haricinde) bunu tespit etmek ne yazık ki imkansızdır.

İslam Ansiklopedisi'ndeki Müntehabât maddesinin Türk Edebiyatı bölümünü kaleme alan Mustafa Uzun, şiir seçkileri ile ilgili paragrafta şunları söylemektedir:

Manzum edebî eserlerden seçilerek oluşturulmuş mecmuaların birçok özelliği müntehabât adı taşıyan eserler için de söz konusudur. Bu yakınlığı Mecmûa-i Müntehabât (Kütahya Vahîd Paşa İl Halk Ktp., nr. 1478), Mecmûa-i Müntehabât-ı Eş'âr (İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet, nr. K. 445), Mecmûa-i Müntehabât-ı Şi'riyye-i Arabiyye ve Fârisiyye (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 4195), Mecmûa-i Müntehabât-ı Kasâid ve Eş'âr-ı Fârisiyye (Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa, nr. 2789/3) gibi derlemelerle mecmûa-i edebîyye, mecmûatü'l-eş'âr, mecmûatü'l-eyyât gibi adlarla anılan manzum eserlerin isimlerinden başlayarak tesbit etmek mümkündür. Seçilen şiirler bir şaire aitse başlığa şairin adının, bazan da "divan" kelimesinin ilâve edildiği görülmektedir. Dîvânü müntehabâtî eş'ârî İbn Sînâ (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 4829, 4849), Habib Efendi'nin Müntehabât-ı 'Ubeyd-i Zâkânî'si (İstanbul 1303), Nâbî (Beyazıt Devlet Ktp., nr. 5729) ve Şinâsî'nin (İstanbul 1279) Müntehabât-ı Eş'âr'larıyla Edirne müftüsü Fevzi Efendi'nin Müntehabât-ı Dîvân-ı Fevzî adlı eseri (İstanbul, ts.) bunun diğer örnekleridir. Ziyâ Paşa'nın 432 Türk, 448 Fars ve 382 Arap şairinin 1262 şiirini ihtiva eden Harâbât'ı Türk

⁴⁹ Nazmi Özerol, "Şeyhülislâm Yahyâ Tevfik Efendi'nin 'Müntehab' Adlı Şiir Mecmûası", *Languages and Translation Studies*, C. 2, S. 1 (2016), s. 343-66, doi:10.20322/lt.18253.

edebiyatında bütünüyle şiire tahsis edilen müntehabâtların en hacimli ve en önemli örneğidir (I, İstanbul 1291; II-III, 1292).⁵⁰

Öncelikle bu paragrafta (ve maddenin genelinde) Osmanlı dönemindeki antoloji mahiyetindeki şiir mecmuaları söz konusu edildiğinde *Harâbât*'tan önce yazılmış ve müellifiyle beraber literatürde yer tutmuş bir eser bulunmadığı görülmektedir. *Pervâne Bey Mecmuası* gibi derleyen kişinin ismiyle şöhret bulmuş olan nazire mecmuaları edebî zevkten ziyade teknik bir özellik sebebiyle oluşturulduğundan bu kapsamda değerlendirilmemektedir. Bu durum da aynı şekilde mecmuaların istinsah edilmek üzere değil de şahsi kullanım amacıyla oluşturulması ile ilişkili olarak değerlendirilmelidir.⁵¹

Maddedeki Fars Edebiyatı bölümünün müellifi olan Tahsin Yazıcı klasik devirde yazılmış üç önemli şiir seçkisine temas etmektedir:

Bu türde bilinen en eski çalışma Muhammed b. Bedr-i Câcermî'nin 740 (1340) yılından sonra derlediği ve 200 şairden şiirleri topladığı Münîsü'l-ahrâr'dır. Aynı yüzyılda Abdülazîz el-Kâşî'nin derlediği ve içinde Arapça şiirlerin de bulunduğu Ravzatü'n-nâzır ve nüzhâtü'l-hâtır da bir antoloji niteliğindedir. Bu alandaki en zengin mecmualardan biri Selçuklu ve Moğollar dönemine ait Farsça şiirlerin yer aldığı, Muhammed Sâdık b. Şemseddin'in 1117'de (1705) telif ettiği Riyâzü'l-'uşşâk'tır (Rieu, II, 737).⁵²

Tahsin Özcan aynı yerde “Fars edebiyatında antoloji niteliğine sahip ilk eserler şairlerin hayat hikâyelerini anlatan ve şiirleri nakleden tezkire kitaplarıdır.” dedikten sonra Avfi'nin (ö. 629/1232 [?]) *Lübâbü'l-elbâb*'ı, Devletşah'ın *Tezkiretü 'ş-şu'arâ*'sı, Şeyh Ali Hazîn'in *Tezkiretü'l-mu'âsırîn*'i, Lutf Ali Beg Âzer'in *Âteşkede*'si ve Rızâ Kulî Han Hidâyet'in *Mecma'u'l-fusahâ*'sı olmak üzere beş tezkire ismi sayar. Türk edebiyatında da tezkirelerin bir biyografi kaynağı olduğu kadar antoloji hüviyetinde olduğu bazı araştırmacıların dikkatini çekmiştir.⁵³ Buna rağmen şura tezkirelerinin

⁵⁰ Mustafa İsmet Uzun, Tahsin Yazıcı, “Müntehabât”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi 2006, C. 32, s. 28, <https://islamansiklopedisi.org.tr/muntehabat>.

⁵¹ Arap edebiyatı antolojileri ile ilgili yukarıda dikkat çekilen meseleleri bu bağlamda da ayrıca ele almak gerekir. Yani sonraki yüzyıllarda üretilen Arapça mecmuaların da şahsi kullanım ile sınırlı kalması, merkezî konuma gelen mecmuaların bulunmaması yukarıdaki soruların bir cevabı olabilir. Ama yine de bunun kaba bir “çöküş” teorisinden ziyade sistematik inceleme ile tespit edilmesi elzemdir. Ayrıca böyle bir çalışmada Osmanlı döneminde Anadolu'da derlenmiş olan Arapça mecmuaların, özellikle de Topkapı Sarayı için üretilmiş olan Arapça divan ve mecmuaların belirlenip dikkate alınması gerekmektedir.

⁵² Uzun, Yazıcı, “Müntehabât”, s. 28.

⁵³ Necati Elgin, “Şuarâ Tezkireleri (Antoloji)”, *Konya*, C. 127–128 (1949), s. 49-54; Rıdvan Canım, “Geleneksel Şura Tezkireciliği Anlayışından Çağdaş Antolojilere”, *Uluslararası Türklük Bilgisi Sempozyumu*, 25-27 Nisan 2007, *Erzurum: Bildiriler (A-J)*, I. cilt, Erzurum 2009, s. 247-60.

antoloji olarak taşıdığı değerin bu eserleri tanıtan kaynaklarda yeteri kadar vurgulanmadığı görülmektedir. Bu yaygın eğilimin iki örneği olarak *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı* ve Âgâh Sırrı Levend'in *Türk Edebiyatı Tarihi* zikredilebilir. Her iki kaynakta da tezkireler biyografik eserler olarak sunulmakta, Belîğ, Silâh-dâr ve Fâizî tezkirelerinin antoloji mâhiyetinde olduğu belirtilmesine rağmen bu eserlerin devrin şiir zevkini aksettiren yaygın mürettep kaynaklar olduğu vurgulanmamıştır.⁵⁴

Harâbât'ın bir tür olarak klasik edebiyattaki karşılığı ve benzerleri aranıyorsa bir şiir mecmuası olması dolayısıyla mecmua türüne mensup tüm eserlerle doğrudan yakınlığı, akrabalığı bulunmaktadır. Bu noktada *Harâbât*'a en benzemeyen otuz varaklık bir cönkün bile *Harâbât* ile muhakkak ki münasebeti vardır. Ama bu dev literatür içerisinde herhangi bir mecmuadan ziyade müellifi belli olan, şahsi kullanım için değil de okur için hazırlanmış olan ve genel literatür içerisinde saygın bir konum taşıyan şuara tezkirelerinin *Harâbât*'a diğer genel mecmualar kadar, belki de daha yakın olduğu görülmektedir. Tabii ki şuara tezkireleri (veya Arapça tabakâtü's-şuarâ başlığı taşıyan eserler) öncelikli olarak şairin (uzun veya kısa) biyografisini verip bazı numunelerini sunmayı amaçlamakta ve genellikle sadece eserin kendi dilindeki örnekleri sunmaktır. Bu noktada çok dilli ve geniş kapsamlı bir antoloji olan ve biyografik yorumları sadece mukaddimeye hasreden *Harâbât*'ın klasik devir tezkirelerinden çok farklı olduğu açıktır. Yine de eserin (bilhassa biyografik tezkire olmaktan çok antoloji olduğu kaynaklarda ısrarla vurgulanan) Belîğ, Silâh-dâr ve Fâizî'nin tezkireleri ile bu bağlamdaki benzerliği gözden kaçırılmamalıdır.

HARÂBÂT'IN ÇAĞDAŞI ANTOLOJİLER

Arap Edebiyatı'nda klasik dönem eserlerinden sonra modern dönem antolojileri bahsi açıldığında ilk zikredilen eserin Bârûdî'nin *Muhtârât*'ı olduğu yukarıda geçmişti. Fars Edebiyatı'nda *Harâbât*'ın çağdaşı sayılabilecek antolojiler arasında Hüseyin Pejman Bahtiyârî'nin 1313 ş.'de neşredilen *Bihterîn Eş'âr-ı Teğazzülî*'si,⁵⁵ Muhammed Hüseyini Cihânbanî'nin 1316'da neşredilen *Gülçîn-i Cihânbanî*'si, Mehdî Süheylî'nin *Gencîne-i Süheylî*'si, Ahmed Ahmedî'nin *Seyr-i Sühan*'ı, Kayserî'nin *Bezm-i Sühan*'ı (1342) ,

⁵⁴ Mustafa İsen (ed.), *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, 9. baskı Grafiker Yayınları, Ankara 2015, s. 35; Agah Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergah Yayınları, İstanbul 2014, s. 120.

⁵⁵ Bu antolojiyi derleyen Hüseyin Pejman-ı Bahtiyârî klasik dönemden kendi devrine kadarki şairleri sıraladığı eserinde Ziya Paşa'nın yaptığı gibi kendi şiirlerine de yer vermiştir.

Mehdî-yi Hamîdî'nin Deryâ-yı Gevher'i (1334), Abdurrefi' Hakîkât'in Nigîn-i Sühan'ı (1350) *Harâbât*'a yakın dönemlerde neşredilen, Fars edebiyatının serencâmını klasik dönem şairlerinden itibaren konu edinen antolojilerdir.⁵⁶

Ayrıca Tahsin Özcan antoloji niteliği taşıyan önemli edebiyat tarihi kitapları olarak Bedüzzaman Fûrûzanfer'in (1897-1970) *Sühan u Sühanverân*'ını ve Zebîhullah Safâ'nın (1911-1999) *Genc-i Sühan*'ını zikretmekteyse de bu iki eser *Harâbât*'tan çok daha sonra kaleme alınmıştır.⁵⁷

Harâbât'ın basıldığı dönemde İstanbul'da matbûât son derece hareketliydi. Bir taraftan Osmanlı aydını Batı'ya açılırken diğer taraftan klasik hayat tarzının mümessili olan kimseler de yeni ifade biçimleriyle tanışıyorlardı. Matbu şiir seçkilerinin sayısında da bu canlı edebi ortama bağlı olarak artış gözlemlenmektedir. Bir asır evvel ancak kendisi için şahsi defterler, mecmualar, cönkler üretebilen şiir erbabı bu dönemde defterlerini biraz derleyip topladıktan sonra tab' ettirmişlerdir. Dolayısıyla bu devirde üretilen matbu şiir mecmualarında, antolojilerde ciddi bir artış görülmüştür.

Bu dönemde Osmanlı Türkçesi ile hazırlanmış 16 antolojiyi karşılaştırarak değerlendiren Safiye Akdeniz “Eski Edebiyat anlayışını savunan ve bu tarzın örneklerine ağırlık veren antolojiler” başlığı altına sadece *Harâbât*'ı alır.⁵⁸ Bir de Midhat Cemal'in *Nefâis-i Edebiyye*'sinden “kendinden önce derlenmiş antolojilerden farklı olarak eserinde Divan edebiyatı şairlerine de büyük ölçüde yer ayırmış” bir antoloji olarak bahseder.⁵⁹ Diğer eserlerin birkaç tanesinde Divan Edebiyatı'ndan numuneler bulunsa da yukarıdaki cümleden de anlaşılacağı üzere bu 16 antoloji içerisinde bu iki eser dışında klasik edebiyata ağırlık verilmediği açıktır. Ayrıca *Harâbât* hakkındaki “İlk kez 1874'te İstanbul'da basılan eserde diğer antolojilerden farklı olarak Türkçe şiirler yanında Arapça ve Farsça şiirler de bulunmaktadır.” cümlesinden diğer 15 antolojide Arapça ve Farsça şiirlerin yer almadığı anlaşılmaktadır.⁶⁰

⁵⁶ Meryem Hüseyinî, “Seyrî der Gülçinhâ-yı Şî'r-i Muâsır-ı Fârsî”, *Faslnâme-i Zebân u Edeb* 7, sy 8 (1378): 102-3.

⁵⁷ Uzun, Yazıcı, “Müntehabât”, s. 29.

⁵⁸ Safiye Akdeniz, “Arap Harfli Yeni Türk Edebiyatı Antolojilerinin (1839-1928) Karşılaştırmalı İncelenmesi”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi / Mugla University Journal of Social Sciences*, C. 1, S. 2 (2000), s. 45.

⁵⁹ Akdeniz, “Arap Harfli Yeni Türk Edebiyatı Antolojilerinin (1839-1928) Karşılaştırmalı İncelenmesi”, s. 40.

⁶⁰ Akdeniz, “Arap Harfli Yeni Türk Edebiyatı Antolojilerinin (1839-1928) Karşılaştırmalı İncelenmesi”, s. 34.

Eski harflerle basılan antolojileri inceleyen en önemli kaynaklardan biri Prof. Dr. Orhan Okay danışmanlığında Ömer Selim tarafından hazırlanmış olan *1860-1928 Arası Düzenlenen Türk Edebiyatı Antolojileri* isimli yüksek lisans tezidir. Ders kitapları ve mensur mecmualar hariç tutulduğunda bu tezde aralarında *Harâbât*'ın da bulunduğu toplam 28 Türkçe şiir antolojisinin incelendiği görülmektedir. Bu 28 antoloji içerisinde 7 tanesinin sadece klasik edebiyattan örnekleri bir araya getirdiği, 4 tanesinin eski ve yeni şiirlere bir arada yer verdiği, geri kalan 5 eserin halk edebiyatı ve diğer 12 tanesinin de sadece yeni edebiyatla ilgili olduğu anlaşılmaktadır.⁶¹

Ömer Selim'in bu tezinde Osmanlı son dönemindeki tüm matbu antolojiler incelenmiş değildir. Çünkü bazı antolojilerin farklı isimlere sahip olmaları başta olmak üzere çeşitli sebeplerle bu tez çalışmasında gözden kaçmış eserler bulunabilir. Ayrıca tezde 1860 sonrası antolojiler incelendiğinden 1945 tarihinde Mısır'da sadece 300 nüsha olarak basılmış son derece önemli bir Türkçe antoloji olan *Müntehabât-ı Mîr Mehmed Nazîf* gibi tezin kapsamı dışında kalmış antolojiler bulunmaktadır.⁶² Yine de bu tezde yer alan antoloji dökümü üzerinden *Harâbât*'ın son dönem antolojileri arasındaki konumu genel hatlarıyla anlaşılabılır.

Ömer Selim'in tezinde ismi geçen ve sadece klasik edebiyat örneklerine yer veren 7 eser ve sayfa sayıları şunlardır: *Bercestes Mısralar ve Güzide Beyitler*, 48 s.; *Ebyât-ı Zâdegân*, 12 s.; *Müntehabât-ı Mesâri ve Ebyât*, 192 s.; *Nevâdiri'l-Âsâr fî Mütâlaati'l-Eş'âr*, 134 s.; *Türk Edebiyatı Nümûneleri*, 400 s.; *Güldeste-i Şuârâ*, 32 s.; *Harâbât* 1152 s. Buradan da görüldüğü üzere son devir antolojileri arasındaki en hacimli eser *Harâbât*'tır.⁶³ Bu bağlamda Mustafa Uzun'un "Müntehabât" maddesinde *Hârâbât* hakkında söylediği şu cümlemin ne kadar isabetli olduğu daha iyi anlaşılmaktadır: "Ziya Paşa'nın 432 Türk, 448 Fars ve 382 Arap şairinin 1262 şiirini ihtiva eden *Harâbât*'ı Türk edebiyatında bütünüyle şiire tahsis edilen müntehabâtların en hacimli ve en önemli örneğidir."⁶⁴

Bu eserler arasında *Türk Edebiyatı Numuneleri* ile *Harâbât* arasında bugün Çağatay Edebiyatı olarak adlandırılan dönemden, özellikle de Nevâî'den numuneler

⁶¹ Ömer Selim, *1860-1928 Yılları Arasında Düzenlenen Türk Edebiyatı Antolojileri*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi 1996, ss. 44-63.

⁶² Bu matbu antoloji (tezden anlaşıldığı kadarıyla) Farsça-Arapça şiirler barındırmasa da içindeki Türkçe şiirlerin keyfiyet ve hacmi itibarıyla (468 sayfa) *Harâbât*'ın Türkçe bölümüne en çok benzeyen antolojinin bu olduğunu söylemek mümkündür. (Şakir Ümütlü, *Müntehabât-ı Mîr Nazîf (İnceleme-Metin)*, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi 1996, s. 10.)

⁶³ Selim, *1860-1928 Yılları Arasında Düzenlenen Türk Edebiyatı Antolojileri*, aynı yer.

⁶⁴ Uzun, Yazıcı, "Müntehabât", ss. 29-30.

ihtiva etmesi açısından bir benzerlik bulunmaktadır. Ayrıca *Gencîne-i Belâgat*'te Arapça ve Farsça üçer beyit ve *Mahfûzât-ı Edebiyye*'de bir Farsça beyit bulunmaktaysa da bu birkaç örnek bahsi geçen iki eseri *Harâbât* gibi çok dilli antoloji olarak kabul etmek için yeterli değildir. Dolayısıyla *Harâbât*, çok dilli bir antoloji olarak dönemindeki antolojilerden ayrılmaktadır.

Ömer Selim “Başka milletlerin edebiyâtlarına dair Türkçe antolojiler” şeklinde müstakil bir başlık altında on beş antoloji daha incelemiştir. Nesir antolojilerinin de dahil edildiği bu listede incelenen 9 eser Fransızca ve 6 eser Farsça ile ilgilidir. Bu altı Farsça içerikli antolojiden üçünün *Şehname*, *Gülistan* ve *Mesnevî* olmak üzere birer kitaptan yapılan seçmeler olduğu, sadece üç tanesinin *Harâbât* gibi farklı ve seçkin numuneleri bir araya getirmek üzere derlendiği görülmektedir. Devrin antoloji literatürü bahsi geçen tez göz önünde bulundurularak değerlendirildiğinde Fars edebiyatının da Fransızca karşısında geri planda kaldığını ve Arap edebiyatı ile ilgili -*Harâbât* haricinde- zikre değer bir antoloji derlemesi yapılmadığı anlaşılmaktadır.⁶⁵ Bu açıdan bakıldığında yaklaşık olarak 15.000 Türkçe, 15.000 Farsça ve 6.000 Arapça beyti ihtivâ eden *Harâbât*'ın modernleşmenin rüzgârına kapılmış olan modern Osmanlı aydınına karşı ciddi bir meydan okuma olduğu anlaşılmaktadır. Yayınlandığı günden beri bitip tükenmek bilmeyen eski-yeni edebiyat tartışmasının en ortasında bulunması belki de onun 15 asrın üç dildeki tüm kelime kadrosunu bir araya getirerek akıp giden zamana karşı gür bir sesle haykırmasından kaynaklanmaktadır.

⁶⁵ Bu bağlamda Arap Edebiyatı ile ilgili hiçbir çalışma yapılmadığı kastedilmemektedir. Bu dönemlerde Arapça ve Arap Edebiyatına olan toplumsal ilgi ve telif devam etmektedir. Bağdatlı Mehmed Fehmi Bey *Târih-i Edebiyyât-ı Arabiyye* isimli eserini bu dönemlerde hazırlamakta, Mehmed Zihni Efendi bu alandaki çalışmalarını sürdürmekteydi. Bununla beraber, özellikle bahsi geçen tez bağlamında Arap Edebiyatı'nın antoloji düzeyinde temsil edilmediği anlaşılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM: ZİYA PAŞA VE ESERLERİ

1. ZİYA PAŞA’NIN HAYATI

Tanzimat devrinin önde gelen şahsiyetlerinden biri olan Ziya Paşa 1829 senesinde Kandilli’de dünyaya gelmiştir. Mühründe Abdülhamid Ziyâeddin yazan paşa, şiirlerinde Ziya mahlasını kullanmaktadır. Babası Galata Gümrüğü katiplerinden Erzurumlu Feridüddin Efendi’dir.

Ziya Paşa’nın hayatı üzerine bugüne kadar yapılmış en kapsamlı ve güvenilir araştırmanın müellifi olan Kaya Bilgegil kaynakların çoğunda tekrar eden Ziya Paşa’nın 1825 doğumlu olduğu bilgisine⁶⁶ karşı çıkar. Eserleri ve biyografisi üzerinden yaptığı bazı tetkikler neticesinde Ebüzziya Tevfik Bey’in başlattığı bu hatanın tahkik edilmeden sürdürüldüğünü söyleyerek Fatin Efendi’nin verdiği 1829 tarihini tercih eder. Esasında *Fatin Tezkiresi*’nin 1855 yılında basıldığı ve bu dönemde Ziya Paşa ile Fatin Efendi’nin sürekli görüştükleri göz önünde bulundurulduğunda Fatin Bey’in verdiği 1829 tarihinin isabetli olduğu anlaşılır. Zira bu hatanın muhtemel kaynağı olan *Numûne-i Edebiyyât*’tan 24 sene önce basılmış olan bu mühim kaynak hatalı olsaydı Ziya Paşa bu hatayı muhakkak tashih ederdi. Buna ilave olarak Fatin Efendi’nin doğum ve vefat tarihleri

⁶⁶ Ahmet Hamdi Tanpınar, *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, 24. Baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul 2014, s. 301; İbnülemin Mahmud Kemal İnal, *Son Şairler*, Dergah Yayınları, İstanbul 1988, s. 2028; Ziya Paşa, *Zafernâme*, ed. Fikret Şahoğlu, Tercüman Gazetesi, İstanbul t.y., s. 11.

doğru tespit konusunda özel bir hassasiyeti olduğu bilindiğine göre⁶⁷ Ziya Paşa 1829 tarihinde doğmuştur.

1.1. Babası Feridüddin Efendi

Babası Feridüddin Efendi'nin Erzurumlu olduğu bilinmektedir. DİA'da da tekrar eden, İspir'in bugün Yedigöze ismiyle bilinen Kerab köyünden olduğu bilgisi, şayet bunu teyit eden başka bir kaynak yoksa Kaya Bilgegil'in İspir'in yaşlılarıyla yaptığı şifahi görüşmelere dayanmaktadır.⁶⁸ Ne yazık ki Feridüddin Efendi hakkında ayrıntılı bilgiye sahip değiliz. Galata Gümrük katiplerinden olduğu, kaynakların çoğunda tekrar edilmektedir. Kaya Bilgegil, Ziya Paşa'nın torunu Dr. Fahrettin Işık'tan büyük dedesi Feridüddin Efendi'nin Nakşî halifesi olduğunu mübalağalı bir rüya menkıbesiyle nakletmektedir. Bu bilgi Feridüddin Efendi'nin bir Nakşî şeyhi olduğunu söylemek için⁶⁹ yeterli görünmemektedir. Bununla beraber Işık'ın bu beyanından Feridüddin Efendi'nin Nakşibendi tarikatına mensup olduğu anlaşılmaktadır.

Osmanlı Arşivleri'nde yapmış olduğumuz araştırma neticesinde Ziya Paşa'nın babası Feridüddin Efendi ile ilgili (bazıları iki varaklık olmak üzere) on iki vesika tespit edilmiştir. Feridüddin Efendi'nin gümrükteki memuriyetiyle ilgili olan bu belgeler sayesinde kendisi hakkında bazı bilgilere erişilebilmektedir. Bu vesikaların ilki 1263 (1847) senesine aittir. “Mukaddemâ gümrük-i mezbûr ikinci kâtipliğinden muhrec Feridüddîn Efendi'nin yine hizmet-i sâbıkasında istihdâmı icab eylemiş idüğünden ... iki bin kuruş tekâüdlük maaşını gümrüğe terk ile...” denilmektedir.⁷⁰ 1266 (1850) tarihli ikinci belge Feridüddin Efendi'nin biriken maaşlarının ödenmesi ile ilgilidir.⁷¹ 1267 (1851) tarihli diğer belgeden anlaşıldığına göre Feridüddin Efendi 1266 (1850) yılı Nisan ayında bu görevinden ayrılmıştır ve “terk ettiği” emekli aylığının kendisine tekrar bağlanmasını talep etmektedir.⁷² Kendisinin bu talebi kabul edilmiştir.⁷³ 12 Rebiülahir

⁶⁷ Ömer Faruk Akün Fatin Efendi'nin tarih hassasiyeti konusunda şöyle demektedir: “Hayattaki hal tercümesi sahiplerinin hemen hepsinin doğum tarihlerinin tespit edilmesinden başka azımsanmayacak bir kısmının da sadece yılları gösterilmekle kalınmayarak ayı ve gününe kadar belirtilmesi, bunların doğdukları yer ve baba adlarının yanı sıra memuriyet ve vazifeleri, ayrıca hayat seyirlerindeki diğer değişikliklerin tarihleriyle birlikte kaydedilebilmesi, tezkiresinde yer ayırdığı çağdaşı şairlerin doğrudan doğruya kendilerinden gelen bilgilerin eserindeki payı hakkında bir fikir vermektedir.” (Ömer Faruk Akün, “Fatin Efendi”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi 1995, C. 12, s. 259, <https://islamansiklopedisi.org.tr/fatin-efendi>.)

⁶⁸ Mehmet Kaya Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1970, s. 5.

⁶⁹ Ufuk Saz (Derleyici), *Ziya Paşa'nın Bütün Şiirleri: Dîvan - Mukaddime-i Harâbât- Zafer-name ve Tahmîsi*, DBY Yayınları 2024.

⁷⁰ “Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), İ.DH. 134 - 6907/2”, 15.01.1263.

⁷¹ “Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), İ.MVL. 181 - 5416”, 29.10.1266/1.

⁷² “Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), İ.MVL. 216 - 7191”, 29.09.1267/1.

⁷³ “BOA, İ.MVL. 216 - 7191”/3.

1270 (1854) tarihli belge bizzat Feridüddin Efendi tarafından yazılmıştır ve son derece mühimdir:

Çâker-i kemîneleri kırk seneden mütecâviz Galata gümrüğü ikinci kitabetine istihdâm olunarak çend sene mukaddem infisâl-i bendegânem vuku bulmuş ve kesret-i evlâd u iyâl cihetiyle geçinemediğimden ve ol müddetten beri haylice deyne dahi giriftâr olup kulları misillü emekdârân-ı saltanat-ı seniyyenin mûcib-i intiâş olacak birer memuriyetle kayırılması şân-ı âliden bulunduğundan çâkerlerinin dahi hâlîme göre bir işle kayırılmaklığım mücerred meşmûl-i âfâk olarak rahm ve işfâk-ı Asafânelerinin hakk-ı kemterânemde dahi bî-dirîğ bulyurulmasına menût idüğü bedîhî bulunmuş olmakla ol bâbda ve her hâlde emr ü fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Mehmed Ferîdüdîn Kâtib-i Sâni-yi Sâbık der Gümrük-i Galata⁷⁴

Bu belgede ilk defa Mehmed Feridüddin ismiyle karşılaşmaktayız. Buradaki beyana binan Feridüddin Efendi'nin kırk seneden daha uzun bir süre Galata Gümrüğü'nde çalıştığı anlaşılmaktadır. “Kırk seneden mütecâviz Galata gümrüğü ikinci kitabetine” ifadesindeki kelimelerin sıralanışında bir hata yoksa Feridüddin Efendi kırk küsur sene boyunca ikinci katiptir.

“Kırk seneden mütecâviz” yani en az 41 sene Galata Gümrüğü'nde çalışması üzerinden Feridüddin Efendi hakkında bazı tahminlerde bulunmak mümkündür. Şöyle ki: Feridüddin Efendi 1854 yılında (yani Ziya Paşa 25 yaşındayken) yazdığı bu dilekçede kırk küsur sene gümrükte çalıştıktan sonra emekli olup birkaç yıl işsiz kaldığını söylemektedir. Bu bilgiler üzerinden Feridüddin Efendi'nin gümrükte işe başladığını tespit edebiliriz. Kırk küsur yılın en az 41 ve birkaç yılın da en az iki yıl olduğunu düşünürsek Feridüddin Efendi en az 43 sene önce gümrükte çalışmaya başlamıştır. Mümkün olan en küçük sayılarla kabul ettiğimiz bu iki küsuratın daha yüksek sayılar olması da mümkündür. Öyleyse Feridüddin Efendi'nin Galata Gümrüğü'ndeki vazifesine girmesinden sonra 43-45 yıl civarında bir süre geçmiş olduğunu söyleyebiliriz.

Buna göre Feridüddin Efendinin 18. yüzyılın sonlarında doğduğunu ve 1809-1811 civarında Gümrük memuru olarak görev yapmaya başladığını düşünebiliriz. Bu bilgi Ziya Paşa'nın ailesinin en geç hangi tarihten itibaren İstanbul'da olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Buna göre Ziya Paşa doğduğunda ailesi en az 18 yıldır İstanbul'da yaşamaktadır.

Peki acaba aile kaç nesildir İstanbul'dadır? Feridüddin Efendi İstanbul'a küçük yaşta gelmiş olabilir. Ama kâtip olmak için evvela bir eğitim alıp sonra kırk küsur senesini

⁷⁴ “Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), MVL 149 - 19”, 12.04.1270/2.

gümrükte geçirmiş olan ve dilekçeyle yeni bir iş talebinde bulunmasına istinaden çok yaşlı olmadığı anlaşılan Feridüddin Bey'in hayatında uzun boylu değişikliklere müsaade edecek boşluklar bulunmamaktadır. Bu sebeple Feridüddin Efendi'nin de İstanbul'da doğmuş olması son derece güçlü bir ihtimaldir.

Feridüddin Efendi bu yazısında kendisini “kulları misillü emekdârân-ı saltanat-ı seniyye” olarak tanıtmaktadır. Birkaç sene önce (muhtemelen emekli edilerek) vazifesine son verilmiştir. Ve bu süre içerisinde geçinemediğini, çok fazla borç altına girdiğini yazmaktadır. Aşağıda göreceğimiz üzere, Ziya Paşa 1845-1846 yılından itibaren Bâbiâli'de Sadâret-i Uzmâ Mektûbî Kalemi'ne dahildir ama maaş almamaktadır. Saraydaki mabeyn kâtipliği görevine de 1856 yılında atanacaktır. Feridüddin Efendi'nin geçinememekten şikâyet ettiği bu dönem, 1854 yılında yani Ziya Paşa'nın saraya intisabından öncedir.

Bu belgede “kesret-i evlâd ü iyâl”den şikâyet edilmekteyse de Ziya Paşa ve Bilgegil'in neşrettiği vesika sayesinde öğrendiğimiz kız kardeşi Fâzıla Hanım⁷⁵ dışında Feridüddin Efendi'nin kaç çocuğu olduğu malum değildir.

Mevcut belgelerde Ziya Paşa'nın dedesi ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Muhtemelen çalıştığı gümrükte bu ismi taşıyan tek kişi olması sebebiyle incelediğimiz belgelerde Feridüddin Efendi'nin baba adı, doğum yeri, memleketi, ikamet adresi vs. tanımlayıcı hiçbir kayıt yoktur.

Yukarıdaki dilekçenin arşivde takip edilebilen ilk yankısı yaklaşık 3 sene sonra, 1273 (1857) tarihli bir belgede karşımıza çıkmaktadır. Bu belgeye göre sadrazamlık makamı Feridüddin Efendi'nin uygun bir göreve getirilmesini istemektedir. “Galata Gümrüğü kâtib-i sâni Sâbık Mehmed Feridüddin Efendi'nin açıkta bulunan Selanik defterdarlığına veyahut hâline münasip sair hizmete tayiniyle kayırılması hususu ifade olunmuş olmakla bir yer açıldıkta mûmâileyhin memuriyeti zımında icabının icrası mütevakkıf-ı himem-i behiyyeleridir. Bâ-emr ü fermân-ı hazret-i sadâret-penâhî”⁷⁶

Feridüddin Efendi'nin üç sene evvel yazdığı dilekçenin niçin üç sene sonra karşılık bulduğu veya arada başka bir sürecin olup olmadığı net değildir. Bununla beraber, aşağıda göreceğimiz üzere Ziya Paşa bu tarihten yaklaşık bir sene önce saraya intisap etmiştir. Sarayda kâtip olarak çalıştığı bu süre zarfında devrin güçlü sadrazamı Koca Reşid Paşa

⁷⁵ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 322.

⁷⁶ “Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), MKT. NZD. 194 - 9”, 13.01.1273/1.

ile arasının son derece iyi olduğu bilinmektedir. Feridüddin Efendi'nin "emr ü fermân-ı hazret-i sadâret-penâhî" ile emeklilik sonrası yeni bir vazifeye tayin edilmesinde oğlu Ziya'nın kazandığı bu gücün etkili olması son derece muhtemeldir. İbnülemin "Saray kitabeti maişet sıkıntısını izale ettiğinden saraya gidinceye kadar cep harçlığını bile veren babası da kendi de rahat ve refahate nail oldular."⁷⁷ sözü ile bu duruma işaret ediyor olabilir.

Feridüddin Efendi belgede zikredilen Selanik defterdarlığına değil, meclis-i muhasebe üyeliğine atanmıştır. Yaklaşık dört ay sonra yazılmış isimsiz ve yüklemsiz bir belgede sadece şu ifade yer almaktadır: "Galata Gümrüğü kâtib-i sânişi sâbık Ferîdüddin Efendi kullarına rütbe-i sâniye sınıf-ı sânişiyle meclis-i muhâsebe-i mâliyye azalığı tevcih"⁷⁸ Bu belgenin kime hitaben yazıldığını ve yürürlüğe konulup konulmadığını tespit etmek şu an için mümkün görünmemektedir. Bununla beraber Feridüddin Efendi beş sene sonra, 1862 yılında vefat etmiştir. 1279 tarihli üç vesika "Galata Gümrüğü Baş Kâtib-i Sabıkı Feridüddin Efendi'nin vukû'-i vefatıyla münhal olan tekaüdlük maaşı" hakkında, özellikle bu emeklilik maaşının ailesine ödenip ödenmeyeceği ile ilgilidir.⁷⁹ Daha önceki tüm belgelerde Galata gümrüğü ikinci kâtibi olarak anılan Feridüddin Efendi bu üç vesikada baş kâtip olarak anılmaktadır. Dolayısıyla Feridüddin Efendi'nin bu beş sene içerisinde en azından bir süre için baş kâtip olarak görev yaptığı anlaşılmaktadır.

Kaya Bilgegil'in yayınladığı bir arşiv vesikasına göre Feridüddin Efendi'nin eşi, Ziya Paşa'nın annesi İtir Hanım'dır.⁸⁰ İtir Hanım, oğlu Ziya Paşa'dan sonra vefat etmiştir.

Feridüddin Efendi aşağıda da ifade edileceği üzere, evvela Kanlıca'da, daha sonra ise Süleymaniye'de oturmuştur. Oğlu Ziya'nın Farsça öğrenmesine ve cami avlusundaki çocuklarla oynamasına sıcak bakmamaktadır. Saz'ın da işaret ettiği gibi, oğlunun eğitimi için hususi köle alabilecek, lala tutabilecek kadar maddi rahata sahiptir.

1.2. Çocukluğu

Ziya Paşanın çocukluk devrine ait bilgilerimiz *Emil Tercümesi* mukaddimesinde aktarılan hatıralardan ibarettir. Bu hatıralar ilk olarak *Mecmua-yı Ebüzziyâ*'da "Ziya

⁷⁷ İnal, *Son Şairler*, s. 2030.

⁷⁸ "Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), DVN. 119 - 75", 08.05.1273.

⁷⁹ "Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), İ.DH. / 507 - 34481", 29.11.1279; "Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), İ.DH. / 507 - 34512", 02.12.1279; "Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), İ.DH. / 508 - 34571", 21.12.1279.

⁸⁰ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 325.

Paşa'nın Evân-ı Tufûliyyeti Hakkında Bir Makalesi" başlığıyla kısmen yayınlanmış⁸¹ ve daha sonra eksikleri giderilmek suretiyle Prof. Dr. Mustafa Apaydın tarafından tekrar neşredilmiştir.⁸²

Eskiler kendilerini anlatmayı sevmemediğinden, başka bir ifade ile Yahya Kemal'in hep şikâyet ettiği "nesirsizlik" belası yüzünden pek çok mühim şahsiyet gibi Ziya Paşa hakkındaki bilgiler de oldukça sınırlıdır. Ziya Paşa elimizde olan bilgileri de kendisinden bahsetmek için değil, eğitim teknikleri ile ilgili yapmış olduğu çeviriye mukaddime olsun diye anlatmaktadır. Annesinin adı güçlkle tespit edilebilen, dedesinin ismi hâlâ bilinmeyen Ziya Paşa'nın çocukluğuna dair bilgileri de ancak bu sayede öğrenebiliyoruz. Eğitim ile ilgili yaptığı bu büyük çevirinin girişinde Ziya Paşa kötü örnek olarak iki mürebbisinden bahseder. Çocukluğu ile ilgili tüm ipuçları bu iki örneği anlatırken açığa çıkmaktadır. Bu mürebbilerin ilki Ömer isimli Çerkez köle, ikincisi ise lalası İsmail Ağa'dır. Ziya Paşa bu hatıralarda evvela babasından ve onun kendisiyle ilgilenmesi için aldığı Çerkez köleden bahsetmektedir:

Benim pederim Galata Gümrüğü'nde kâtip ve işini gücünü iyi bilir ve vazifesiyle kanâ'at eder bir merd-i muhâsib idi. Benim hengâm-ı sabâvetimde yaz kış Boğaziçi'nde Kandilli'de sakin olurduk. Benimle beraber mektebe gidip gelmek hem de evin sokak işlerini görmek için on yedi on sekiz yaşlarında Ömer namında bir Çerkez kölesi aldı.

Altı yedi yaşındayken bu ilk mürebbinin etkisiyle üzüm yemek için komşu paşanın bağına girmiştir. Ziya Paşa bu hadiseyi kötü mürebbinin çocuklar üzerindeki olumsuz etkisini göstermek için nakletmektedir:

Köle memleketinde hırsızlıkla terbiye olduğundan kiraz ve üzüm mevsimlerinde beni bağlara götürür ve kendisi eli yetiştigi meyvelerden çalardı, birlikte yerdik. Tahminime göre altı yedi yaşlarında idim. Bir gün köle ile beraber kaptan-ı esbak Damat Halil Paşa'nın Kandilli üzerinde vaki bağlarından Havuzlubağ derler bir bağına gittik. Bağın etrafı dikenli çalılarla mahfuz olmakla köle bir medhal bulup giremedi ve elindeki sopa ile çalıları aralayarak güçle bir küçük delik açabildi. Ve bana hitap ile "Ben buradan sığamam. Sen küçüksün, içeri gir, yakındaki kütüklerden üzümleri koparıp bana ver, birlikte yiyelim." dedi. Ben de "peki" dedim, içeri daldım ve üzüm devşirmekle meşgul oldum. Meğerse Halil Paşa merhum ol esnada nişan atmak için o bağa gelmiş ve nişan testisi bi't-tesâdüf tamam benim çapul ettiğim mahale konulmuş olmakla uzaktan beni görmüş.

⁸¹ Ziya Paşa, "Ziya Paşa'nın Evân-ı Tufûliyyeti Hakkında Bir Makalesi", *Mecmua-i Ebûzziya*, C. II, S. 13, 14, 15 (1298).

⁸² Yrd Doç Dr Mustafa Apaydın, "Ziya Paşa'nın Emil Çevirisinin Önsözü", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 7, S. 7 (2001).

Şükür ki nişan talimi sırasında Minik Ziya'ya bir şey olmamış. Öyle olsa bugün elimizde ne *Terkîb* ne *Zafername* ne de *Harâbât* olurdu. Ama bu hadise minik Ziya için önemli bir dersle sonuçlanmıştır:

Merhumun dairesi kavaslarından Kandillili Ahmed Bey derler koca bıyıklı bir kavas vardı ki her bâr köyde rast geldikçe bıyıklarından korkardım. O gün Paşa'nın yanında bulunmuş ve Paşa beni ona gösterip yanına getirmesini tembih ile göndermiş. Ben ise dünyadan bîr-haber muttasıl üzüm salkımlarını koparıp çalı arasından köleye vermekle meşgul iken ansızın arkamdan biri gelip beni kucağına kaptı ve korkutmayarak ve bilmem ne sözlerle temin ve teselliler vererek Paşa'nın yanına götürdü. Paşa çocuk meraklısı olmakla kemâl-i iltifât ile beni okşadı ve yanına oturttu. Önünde duran birkaç tabak üzümü benim önüme sürüp yemek teklif eyledi. Onun bu nevâzişi korkuyu ve hicâbı büsbütün benden zâ'il edip bilâ-teklîf yemeğe başladım. Kimin çocuğu olduğumu ve evimizin ne semtte olduğunu sordu, ben de söyledim. Niçin üzüm çaldığımı sorunca hiç ketm etmeyip kölenin talimatını tamamıyla naklettim. Benim sadâkat ve safvetim besbelli merhumun hoşuna gitti. Zira elime bir hayli para verdi ve Ahmed Bey'e teslim ile hanemize gönderdi.

Ziya Paşa Kaptan-ı Esbak Damat Halil Paşa ile yıllar sonra tekrar karşılaşmıştır. Altı yedi yaşında yaşadığı hadiseden on altı on yedi yıl sonra yaşanmış olduğuna göre Ziya Paşa'nın yaşı Halil Paşa'yı tekrar gördüğünde yirmi üç civarı olmalıdır:

Garâ'ib-i ittifâkiyyâtandır ki merhumun son kaptanlığında hasbe'l-kader hıdmet-i Şâhâne'de bulundum. Bir gün Sarây-ı Hümâyûn'a geldi. Kendisiyle sohbet ederken bu vaka hatırıma gelip "Bundan on altı on yedi sene evvel Kandilli'de Havuzlubağ'da nişan atmak esnasında iken yeşil cübbe giymiş bir çocuğu üzüm çalarken görüp kavas Ahmed Bey ile tutturup yanınıza celb ve taltif buyurduğunuz hâtıra gelir mi?" diye sual ettim. Paşa merhum gayet fatin ve zeki olmakla derhâl vakayı tahattur etti. Ve "O çocuğa hâlâ acırım, zira babası her kim ise gaflet edip yanına bir hırsız köle katmış idi. Yoksa çocukta asla fenalığa istidat görmedim. Zira vukuatı hiç ketm etmeyerek bana nakletti ve pek hoşuma gitti. Sonra Ahmed Bey dahi çocuğu tasdik eyledi. Lâkin o çocuğu ve bu vakayı siz neden biliyorsunuz?" dedi. Ben de cevabımda "İşte o gün sizin bahçenizden üzüm çalan ve lâıyk olmadığı hâlde mazhar-ı iltifatınız olan çocuk şimdi sakallandı, bugün karşınızda yine iltifatınıza nail oluyor, yani

bendenizim.” dedim. Ben bunu der demez, güya hırsızlığı kendi etmiş gibi kemâl-i edebinden kızardı ve bana teşekkür meydan vermeyip müstağrâk-ı taltîfât eyledi.⁸³

Hayatının safhalarını bu tatlı üslup ile Ziya Paşa’nın dilinden dinlerken insanın “keşke paşa Emil’i çevirmeye uğraşacağına kendi hayatını, ailesini, mektebini uzun uzun, bütün tafsilatıyla yazsaydı.” diyesi geliyor.

Bu metinde öncelikle Ziya Paşa’nın babasını Ziya Paşa’nın gözüyle görüyoruz: “Benim pederim Galata Gümrüğü’nde kâtip ve işini gücünü iyi bilir ve vazifesiyle kanaat eder bir merd-i muhâsib idi.” Bu kısacık cümle ne kadar da çok şey anlatıyor. Sadece “pederim” değil de “benim pederim” demesi babasından bahseden bir devr-i kadim paşası için büyük bir sahipleniş. “İşini gücünü iyi bilme” vurgusu ise bir taraftan babasına olan hayranlığını ifade ederken bir taraftan da az sonra nakledeceği kötü mürebbi örneklerinin babasının zayıflığından değil devrin eğitim anlayışının zayıflığından kaynaklandığını vurgulamaktadır. Bu sayede toplumun yeni nesilleri layıkıyla yetiştirecek insan kadrosuna olan ihtiyacı göstermektedir.

Aile yaz kış Boğaziçi’nde oturmaktadır. Bilindiği üzere mali vaziyeti müsait olan Osmanlıların İstanbul’da bir kışlık konakları ve Boğaziçi’nde de bir yazlık köşkleri olurdu. “Benim hengâm-ı sabâvetimde yaz kış Boğaziçi’nde Kandilli’de sakin olurduk.” cümlesinden ailenin bu şekilde yazlık ve kışlık iki ayrı evde değil, dört mevsim boyunca bir sayfiye yeri olan Kandilli’de yaşadıkları anlaşılmaktadır.

1.3. Lalası İsmail Ağa

Bu hadisenin üzerine ilk mürebbi uzaklaştırılmış, yerine bir başkası alınmıştır. Paşa bu bölümde yen Lalası İsmail Ağa’dan bazı yanlış tarafları olmakla beraber kendisine katkı sağlamış bir mürebbi örneği olarak bahsetmektedir. Bu vesile ile Ziya Paşa biyografisi ile ilgili bazı hususlar da aydınlanmaktadır. Kandilli’de Ziya Paşa’ya yanlış telkinlerde bulunan Ömer artık yoktur. Babası Ziya’yı Süleymaniye’deki Mekteb-i Edebiyye’e kaydettirmiştir. Bu vesileyle Feridun Efendi’nin de Kandilli’den Süleymaniye’ye taşındığını anlıyoruz. Yeni lalası Ömer’e nispetle çok daha vasıflı, gün görmüş bir insandır:

Bu köleyi biraz vakit sonra peder merhum azat edip memleketine gönderdi. Beni dahi o esnada İmam-zâde Efendi merhumun nezareti tahtında Süleymaniye civarında yeni açılmış olan Mekteb-i Edebiyye’ye verdi ve terbiyeme bakmak için İsmail Ağa namında, elli beş

⁸³ Apaydın, “Ziya Paşa’nın Emil Çevirisinin Önsözü”, ss. 152-54.

altmış yaşlarında bir lala tuttu. Bizim lala, Kayseriye kazası dâhilinde Efke karyesinden olup yeniçeri devrinde taşra vüzerasına iç ağalığı etmiş, çok şey görmüş, oldukça dünyayı anlamış, hakikatte pişkin ve edip, çocuk harîsi bir adam idi.

Yeni mürebbi yaşlı, olgun ve fazilet sahibi bir kimse olsa da zaman zaman hata yapmaktadır. Feridüddin bey oğlunun cami avlusunda oynamasını istemese de para hırsı sebebiyle Lala İsmail Ağa buna göz yummaktadır:

Şu kadar ki, gece gündüz derd ü fikri beş on kuruş kazanıp bir gün evvel memleketine gitmek ve âhir vaktini çoluk çocuğuyla beraber geçirmekten ibaret olmakla, para hanesi gelince lala her türlü hissiyât-ı insâniyyeyi unutturdu. Mesela, peder merhumun lalaya ve bana birinci tavsiyesi câmi avlusuna gidip çapkınlarla oynamamak iken, her gün mektepten çıkıldıkta şeriklerimle beraber biz soluğu Süleymaniye Câmii avlusunda alırdık. Eğer lala biraz titizlik edecek olursa, pederden aldığım gündelikten cebimde kalan parayı eline sıkıştırırdım; derhâl yüzü gülüp “Haydi, ben de ikinci namazını kılmadım. Sen biraz oyna, ben de namazı kılayım.” derdi ve namazdan sonra ekseriyâ son cemaat yerinde uykuya varıp bir iki saat beni hâlime terk ederdi. Sonra avdet edeceğimizde, niçin geciktığımızı şayet peder sorar ise ikimizin cevabı bir olmak için birlikte bir yalan hazırlardık. Lâkin bu hâle rağmen lalam beni daima dersimde devam ettirmek ve sınıftaki şeriklerimi geride bırakmam için elinden gelen teşvîkâtı icrada hiç kusur etmezdi.

Paşa Lalası İsmail Ağa’nın bir kusurunu zikretmesine rağmen onun hakkını savunmakta, kendisini daima çalışmaya teşvik ettiğini söylemektedir. Ömrünü çalışarak geçirmiş olan Ziya Paşa’nın bu mücadelecî yönünde muhakkak ki Lala İsmail Ağa’nın da etkisi vardır. Faziletinden bahsettiği, şiire başlamasını kendisine borçlu olduğu lalasının kusurunu zikretmesi belki de Emil mukaddimesinde “eksik ama faydalı mürebbi” profilini çizmek istemesinden kaynaklanmaktadır.

1.4. Şiirle tanışması

Lalasının Ziya Bey’e tek katkısı kendisini çalışmaya teşvik etmesi değildir. Şiirle tanışmasında ve ilk şiir tecrübelerinde Lala İsmail Ağa’nın “himmet-i mahsûsası” vardır. Lala İsmail Ağa Âşık Ömer ve Gevherî’nin şiirlerini okumakta, hatta bazen şiir yazmaktadır:

Hatta nazm-ı eş’âra başlayışım o adamın himmet-i mahsûsası ve bir garip vesile ile olduğundan burada naklini faydadan hâlî görmem. Bizim lalanın eş’âra pek muhabbeti vardı. Hatta kendinin yazısı güç okunur derece imlâsız olduğu hâlde, Âşık Ömer, Gevherî âsârından mahfûzu bulunan beyitleri münasebetli münasebetsiz sıra getirip okur ve ara sıra kendi de kıta ve gazel gibi şeyler nazm edip içinde mevzûn olanları da bulunurdu. Bu matla onun bir

gazelindendir: “Derûnum derdin arz ettim bu kırtâsa kalemlerle / Görelim ne zuhûr eyler ne söyler gonçe-femlerle”

Bu otobiyografide yer alan satır aralarına *Harâbât*’ı merkeze alarak baktığımızda Ziya Paşa’yı *Harâbât*’ı derlemeye hazırlayan, daha doğrusu Farsça konusunda kendisine katkı sağlayan iki kişi dikkat çekmektedir. Ziya Paşa’yı şiirle tanıştıran ve onu dinsizlik zannettiği Farsça ile ilgilenmeye ikna eden lalasası İsmail Ağa ve ilk Farsça hocası Muallim İsa Efendi *Harâbât*’ın ilk temel taşlarını koymuştur:

Mektebe İsa Efendi namında bir Fârisî muallimi tayin edilmişti. Her hafta salı günü gelirdi, çocukların bazıları andan ders alırlardı. Lâkin ben mektebe gönderileceğim vakit peder merhumdan sakın olmaya ki Fârisî okuyasın, zira “her kim okur Fârisî, gider dinin yarısı” diye almış olduğum nasihat kulağımda küpe olduğundan, Farisi’ye heves şöyle dursun, okuyanlara dinsiz nazarıyla bakardım. Lala bu hâle vâkıf olmakla gizlice bana Fârisî’nin her şeye lâzım olduğunu ve dine dokunmaksızın okunması mümkün idiğünü ve her Fârisî okuyan dinsiz olmayıp hatta İsa Efendi pek salih bir adam olduğunu ve kendisi bile vaktiyle okuyamadığına nadim olup şimdi elinden gelse ak sakalıyla okuyacağını ve eğer ben okumaz isem imtihan vaktinde şeriklerimden geri kalacağımı ve pederin bana böyle demesi kendinin Fârisî anlamadığından olmakla eğer ben şimdi ondan gizli öğrenecek olursam hem pederimi geçmiş hem de imtihanda birinci çıkıp onu memnun etmiş olacağımı öyle bir lisan ile bana anlattı ki artık Fârisî okumayı iyice zihnimde kararlaştırdım ve güya gizli bir kabahat eder gibi mektebin demirbaş kitaplarından bir *Tuhfe-i Vehbî* istiare edip o hafta derse başladım.

Ziya Paşa’nın Farsça öğrenirken kullandığı ilk kaynak *Tuhfe-i Vehbî*’dir. Ziya Paşa Mekteb-i Edeb’e devam ettiği, Farsça öğrenmeye yani İsa Efendi’den *Tuhfe-i Vehbî* okumaya başladığı bir dönemde *Harâbât*’ın kendisine olmasa bile manevi iklimine ilk adımını atacaktır. Aynı zamanda yıllar sonra “Gerdûn bir âsiyâb-ı felâket-medârdır/Gûyâ içinde âdem-i âvâre dânedir” beytini yazdıracak olan şu hadiseyi yaşar:

İyice hatırimdadır ki henüz *Tuhfe*’yi tamam etmemiştim. Bir gece lala ile beraber karşılıklı oturup el değirmeni ile bulgur öğütmekle meşgul idik. Değirmeni çevirirken sıra bana geldi. Ben çevirmekle meşgul iken gördüm ki lala gözlerinden yaş döküp muttasıl ağlıyor. Sebebini sordum. Cevabında “Sen daha çocuksun, anlamazsın” dedi. Ben ısrar ettim. Nihâyet âciz kalıp “Bu değirmen lisân-ı hâl ile ne diyor bilir misin?” dedi. Ben değirmenin lakırdı söylediğini o vakte kadar hiç işitmediğimden hayran hayran lalanın yüzüne baktım ve “Aman değirmen nasıl lakırdı ettiğini bana söyle!” diye ibrâma başladım. Lala derûnundan bir ah çekip “Evet, değirmen söyler. Bizden daha fasih ve makul söyler. Fakat onları işitmeye kulak ister. İşte bu değirmen lisân-ı hâl ile diyor ki: “Ey bana nazar eden gafiller! Gözlerinizi iyice açın, bana iyice bakın. Zira ben bu dünyanın bir misaliyim. Bana koyduğunuz buğdaylar dahi dünyaya gelen insanların aynıdır. Konulan dâneleri ben iki taşın arasında yuvarlaya

yuvarlara kırıp ufalarını ve matlup olan merteye-i kemâle geldiklerinde ki bulgur olurlar, onları taşıya atarım, yeni gelenlerle meşgul olurum. Nitekim dünya dahi kendine gelen insanları zemin ve sema arasında envâ'-ı belâyâ ve imtihanât ile ezip geçirip kemâle yani her şahıs kendine mukadder olan nisâba bâliğ oldukta mezara defeder ve yenilerle meşgul olur. Hatta bu mana üzerine şöyle de bir şiir hatırıma geldi, şimdi bi'l-bedâhe nazmettim.” dedi, “Asiyâbı devreden âhenge nazar kılmışam” mısraıyla birkaç beyit okudu. Hayf ki diğer mısralar hatırımda kalmadı.

Ziya Paşa o gün lalasının okuduğu şiirleri anlamasa da lalasına ve edebiyata olan hayranlığı artmış, Farsça okuma isteği güçlenmiştir:

Ben bu sözün medlûlünü anlayacak yaşta olmadığımдан âsiyâbın böyle güzel lakırdı söylemesinden ziyade lalanın fazl u kemâline hayran oldum ve âsiyâb ve aheng kelimelerinin manalarını anlamakla Fârisî okumaya zevk ü hevesim bir kat daha tezayüt etti ve lalanın gözünü kaşını eğerek kemâl-i telezzüzle ve bilmediğim bir tarzda okuduğu şiirin edası manasından ziyade hoşuma gidip şiiri bana öğretmesini ricaya başladım. Lala cevabında “Şiir dedikleri bazı ibâda mahsus bir atıyye-i ilâhiyyedir. Tevaggul ve tahsil ile olmaz. Eğer Cenâb-ı Bâri sana da mukadder etmiş ise şair olursun ve illâ hiçbir vesile ile bu şerefe nail olamazsın. Bak, hocan Numan Efendi her ilimde derya gibi mahir bir fâzıl-ı mütebahhir iken şiir söyleyebiliyor mu? Bak hocan İsa Efendi Farisi’de yekta olduğu hâlde tabî’at-ı şi’riyyesi var mı? İşte şiir dâd-ı Hak’tır ilim ile ele geçmez.” dedi.

Genç Ziya şiir konusunda o kadar heyecanlanmıştı ki, hocasına yalvarmakta, kendisine şiir çalıştırmasını istemektedir. Bunu kabul eden hocası aruzun temel kaidelerinden bahsettikten sonra ilk şiir ödevini vermiştir:

Bunu iştir iştirmezi güya içimde küllenmiş bir ateş kümesi varmış da köruklenmiş gibi kendimde bir galeyan hissettim. Karara mecalim kalmadı. Değirmeni bıraktım, ağlayarak lalanın boynuna sarıldım ve şiirin nasıl söylendiğini mutlaka bana öğretmesi için yalvardım. Lala ehl-i aşk ve bağı yanık bir kimse idi. Bana nazar-ı terahhumla baktı ve bir tarz-ı dil-nüvâzâne ile “Sende bu aşk u heves oldukça umarım ki şair olursun” dedi ve şiir denilen âdetâ söz olup fakat evzân ve aruz dedikleri fâ’ilâtün mefâ’ilün’lerin harekât ve sükûnuna muvafık olmasını ve mısraların ahiri biri birine uymak lâzım geleceğini bildiği kadar tarif ettikten sonra “Madem ki şiire hevesin var, ibtidâki nazmın teberrüken bir na’t-ı nebeviyye olsun. Haydi çalış, o yolda bir şey yapıp da yarın bana göster. Uymayan mahallerini düzeltiriz. Böyle böyle sen de şair olursun.” dedi ve şiirin redifleri “Ya Resûlullâh” olmasını tavsiye eyledi.

Bu ödevin heyecanıyla Ziya’nın uykuları kaçmıştır. Sabaha kadar uğraşılmış olan bu şiiri lalası yani edebiyattaki ilk ustadı beğenmeyecektir:

Ben o sevinç ile merdivenleri dört el ile çıkararak odama koştum, kapıyı kapadım. Önüme bir tabaka kâğıt koydum. Hemen kalemi elime aldım. Güya zihnimde yığılmış kalmış birçok şeyler yazacak idim. Düşün bre düşün, aklıma bir şey gelmez. Vezni arüz nerede, âdi kelimeler bile güya bizi tutup da zor ile silsile-i vezne sokacak havfiyla zihnimden firar ederlerdi. Ve'l-hâsıl hatırıma hiçbir söz getiremedim. Böylelikle sabah oldu, gözüme bir lahza uyku girmede. “Nasıl olursa olsun.” Dedim, kâğıda birkaç satır saçma sapan şeyler yazdım. Fakat satırların sonlarına “Yâ Resûlullâh” redifini ilâvede kusur etmedim. Bunları birkaç yüz kere tekrar tekrar okudum. Zihnimce hepsini mevzun ve pek âlâ buldum, lâkin mana hiç hatırıma gelmedi. Ortalık ağarır ağarmaz sevinerek lalanın odasına koştum ve henüz yatağından kalkmış abdest alırken yakaladım ve muzafferâne kâğıdı gösterdim. Lala bir kere gözden geçirdi kâğıdı elime verdi ve tebessüm ederek “Bu da fena değil ama şiirde vezin her satırın harekât ve sükûnu biri birine muvafık olmak demektir. Bunun ise kimi fâ'ilâtün kimi müstef'ilün olduğundan başka hiçbirinden bir mana çıkmıyor. Kelimeler birbirlerine dargın öküz gibi bakıyorlar. Hâlbuki şiirde vezin ile beraber mana da şarttır. Sen yine bunu sakla fakat bu gece dediğim yolda söylemeğe çalış, yarın görelim.” dedi.

Gece hiç fark etmediği hatalar üstadının ihtarından sonra Genç Ziya'nın da dikkatini çekmeye başlamıştır. Ve şairliği o kadar önemsemektedir ki, dünyaya sahip olmakla eşdeğer görmektedir. Gün boyu düşünmüş, yine sabaha kadar çalışmış ve ertesi gün şiirini lalasına göstermiştir. Aldığı cevap Ziya'nın içindeki şairlik ateşini iyice alevlendirmiştir:

O zaman ben de şiirimi okudum, lalanın dediği kusurların hepsini gördüm. Artık ders kimin kaydında... Şair olmak bence cihana malik olmaktan kıymetli olduğundan o gün akşama kadar mektepte şiir düşündüm. Câmî avlusunda ceviz oynarken yine şiir tasavvur ettim. Nihâyet o gece de sabahlara kadar uğraşarak bir şey karaladım. Ertesi günü lalaya gösterdim. Lala kâğıda göz gezdirirken benim yüreğim oynardı. Acaba ne diyecek diye gözlerinin içine bakardım. Bilmem beni teşvik için miydi yoksa sahîhen vezni, manası var mıydı yahut lalaya mı öyle göründü. Her nasılsa bu defa lala beni kucakladı. “Aferin, artık şair olacağında şüphem kalmadı. Baban değil kim men ederse etsin artık korkmam” dedi ve bu sözler benim derûnumdaki âteş-i hevesi güya yelpazelediler.

Ziya Paşa'nın satın aldığı ilk divan Aşık Ömer'e aittir. Bu eseri mütalaa ederek şiirde ilerlemeye çalışmaktadır. Evvela vezinli şiirle vezinsiz şiirleri birbirinden ayırmaya başlamıştır. Ama edebiyatın manasına hâlâ nüfuz edememekten şikâyetçidir:

Birkaç gün gündeliğimden tasarruf edip gizlice sahaflara gittik, bir Aşık Ömer mecmuası aldık. Geceleri onun mütalaaıyla meşgul oldum. Pek az müddette lalanın okuduğu ve yaptığı şiirlerin nâ-mevzûn olanlarını temyiz etmeğe başladım. Fakat mana cihetine çokluk aklım ermezdi.

Genç Ziya (lalasının edebî zevki dolayısıyla) divanını alıp ilk örneği olarak seçtiği Aşık Ömer'i şiirdeki en büyük üstat olarak görmektedir. Vezinli söz söyleyebildiği için de artık şair olduğunu düşünmektedir. Bu aşamada aydınlanmasını sağlayan kişi, tezkire sahibi Fatin Efendi'dir. Ziya Paşa'nın genç yaşta Fatin Efendi gibi bir büyük üstat ile tanışması, tanışmakla kalmayıp onun rehberliğiyle eksikliklerini tamamlaması büyük bir nasiptir. Ziya Paşa'nın aşağıda temas edilecek olan edebî muhitlere dahil olmasında Fatin Efendi'nin muhtemelen büyük payı vardır.

Ta ki merhum Fatin Efendi ile görüştüm. Ben kendimi olmuş bitmiş bir şâ'ir-i mâhir ve Âşık Ömer hazretlerini cihana misl ü nazîri gelmemiş bir üstâd-ı mütebahhir sanıp dururken Efendi merhumun ihtârâtı bu kusurumun ikmaline sebep oldu. İmdi eğer mevzun söyleyene şair ıtlakı sahih olursa bu vesile ile bizim lalanın sâye-i feyz ü himmetinde ben de şair oldum.

Ziya Paşa'nın Emil önsözünde kendisi ve şairlik serüveni hakkında söyledikleri bundan ibaret. Keşke tanıştığı ilk andan itibaren Fatin Efendi ile olan bütün münasebetlerini de aynı şekilde Ziya Paşa'nın ağzından dinleme imkânımız olsaydı. Ama en azından *Harâbât*'ın temellerinin atılmasında etkili olan üçüncü ismi bu sayede öğrenebilmek bile son derece değerli. Bu üçüncü ismin yani Fatin Efendi'nin ilk iki isimden farklı olarak meşhur Osmanlı müelliflerinden biri olması da ayrıca önem taşımaktadır. Fatin Efendi gibi zarif bir isimle tanışmış olan Ziya Bey İstanbul'un belki de tüm kültür ve edebiyat muhitlerine erişebilmektedir.

Ziya Paşa Emil mukaddimesinde ayrıntılarıyla anlattığı hadiseyi yani halk şairleri ile tanışmasını *Harâbât*'ın mukaddimesinde manzum olarak ama bu sefer son derece muhtasar bir şekilde nakletmektedir. Öyle ki bu sefer Lala İsmail Ağa'nın da Fatin Efendi'nin de adı zikredilmemektedir. Aynı dönemin özetini yine Ziya Paşa'nın kaleminden ve bu sefer nazmen dinleyelim:

On beşte değildi sinn ü sâlim
Kim nazm ile vardı iştigâlim
Mevzûn söze cân verirdi gûşum
Eş'âr okusam giderdi hûşum
Verdi bana evvelâ merâkı
Meydân şu'arâsının nühâkı
Gâhice Garîbî'yi okurdum
'Âşık Kerem'e yanar dururdum
'Âşık Ömer'i ki gâh alırdım
Uçkur sözüne şaşar kalırdım
Tahsînle de etmeyip kanâ'at

Yağmaya da geh gelirdi cür'et
Her defter-i şi'ri kim tanırdım
Yok nüsha-i âheri sanırdım
Kendim de nazîre der idim gâh
Ammâ ne söz el-iyâzü billâh
Gûş etmesin öyle söz kulaklar
Âlûdesi olmasın dudaklar
Dîvânçeme onları yazardım
Mümkün olsa taş kazardım
Kim şi'rime atsa ta'ne taşı
Uğrardı benimle derde başı
Hicv idi mu'ârıza cevâbım
Şemşîr-i zebân idi kitâbım
Ol hâl ile rûzgâr geçdi
Bir iki hazân bahâr geçdi⁸⁴

Bu beyitler yukarıda, *Emil* mukaddimesinde anlatılan hadiselerin Ziya Paşa henüz on beş yaşına gelmeden yaşandığını göstermektedir. Lala İsmail'in adını göremeyiz ama lalasının sevdiği Garîbî, Âşık Ömer, Aşık kerem gibi şairleri okuyup onlara hayran olduğunu ve bu şairleri “meydan şuarası” olarak tanımladığını görmekteyiz.

Bu şairleri okuduktan sonra beğenmekle kalmamış, kendisi de benzer eserler yazmaya çalışmıştır. “Bana kalsa taş kazırdım ama o kadar kötü sözlerdi ki, hiçbir kulak onu işitmesin.” dediği şiirlerini o zamanlar bir beğenmeyen çıksa çok sert karşılık verdiğini ifade etmektedir. Ayrıca Ziya Paşa bu dönemde herkesi hicvediyor, kılıç gibi olan diliyle insanları hicvediyordu. Ziya Paşa'nın buraya kadar anlattığı dönem Mekteb-i Edebiyye yıllarıdır. “Yaşım on beş yoktu” dediğine göre lalasıyla değirmen üzerinden ilk şiir sohbetini yapması ile etrafını hicvettiği dönem arasındaki süreci Ziya'nın 11-14'lü yaşları olarak kabul etmek lazımdır. Ziya Bey “Bir iki hazân bahâr geçdi” mısraı ile hem şairliğinin hem de hayatının bir sonraki aşamasına geçmektedir. Mekteb-i Edebiyye'den mezun olan Ziya, Sadaret Mektûbî Kalemi'nde kâtip olarak çalışmaya başlayacaktır. Daha çocuk denecek yaşta sadarete vazife alması Ziya'nın zekâ ve kabiliyeti sayesinde daha mektepteyken kendini belli etmiş olduğunu göstermektedir.

⁸⁴ Ziya Paşa, *Harâbât*, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1291, s. (4).

1.5. Arap, Fars ve Türk Edebiyatı gölgesinde sadaret yılları

Paşanın Bâbîâlî'deki vazifesinin yani Sadâret Mektûbî Kalemi'ndeki memurluğunun 1845 veya 1846 yılında başladığı düşünülmektedir.⁸⁵ Buna göre Ziya Bey Bâbîâlî'ye girdiğinde henüz 16 veya 17 yaşındadır. Dokuz veya on yıl devam eden bu kalem yılları içerisinde maaş almayan Ziya Bey harçlığını babasından almaktadır.⁸⁶ Bu dönemde Ziya Bey klasik şiirle tanışmış ve klasik şiirin membalarından kana kana içmiştir. Mekteb-i Edebiyye'deki ilk şiirle tanışma döneminden “birkaç bahar” sonraki dönemi, yani aslına Sadaret kalemindeki yıllarını *Harâbât*'ta şu şekilde anlatmıştır:

Ol hâl ile rûzgâr geçdi
Bir iki hazân bahâr geçdi
Geçdi elime çü nüsha-i cân
Matbû' bir iki köhne dîvân
Bir kerre o kenze nâ'il oldum
Bir başka cihâna vâsıl oldum
Bir pâreye bini âferînin
Pâ-pûşu atıldı Gevherî'nin
Vehbî ile Vâsıf'ı beğendim
Taklîd için onlara özendim
Derdim edip onları kırâ'at
Yâ Rab bu ne sihr ne kerâmet
Bundan dahi söz olur mu a'lâ
Şîrîn-lafz u huçeste-ma'nâ
Şu serv ile bak şu kadd ü kâmet
Olmaz mı kıyâmete 'alâmet
Ya bülbüle gül ne hoş muvafık
Pervâne değil mi şem'e 'âşık
Hum-hâne yanında câm u sâgar
Rindân ile muğ-beçe ber-â-ber
Temyize yoğ idi iktidârım
Zîrâ bend olmamışdı yârım
Amma okudukda Gül-sitân'ı
Derk etmeğe başladım lisânı
Hem ol sırada bir iki şâ'ir
Temyizime oldular müzâhir
Olmak şu'arâ ile mübâhis
Efzâyîş-i farka oldu bâ'is

⁸⁵ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 18.

⁸⁶ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 18.

Bir nükte-ver-i sûtûde-etvâr
Hâfız'dan okutdu hayli mikdâr
Ol sözlere meşrebim kapıldı
Gûyâ kapalı gözüm açıldı
Oldu bana hâce-i dil ü cân
Âsâr-ı sühan-verân-ı Îrân
Oldum nice hamseden güher-çîn
Gördüm nice defter ü devâvîn
Etdim şu'arâ-yı Rûm'u tahkik
Âsâr u zamânlarıyla tatbik
Gördüm olmuş halef selef hep
Îrân şu'arâsına halef hep⁸⁷

Bir şiir okuru olarak edebî zevkinin gelişimini takip edebildiğimiz bu mısralar son derece değerlidir. Bu dönemde eline geçen “bir iki eski divan”ı Ziya Paşa hazine olarak nitelemektedir. Bu divanlar sayesinde kendisini bambaşka bir dünyada bulmuş, kendi ifadesiyle Gevherî'nin pabucunu dama atmıştır. Bu sırada Vehbî ile Vasıf başta olmak üzere klasik edebiyat numunelerini kendinden geçerek okuyor ve taklit etmeye çalışıyordu. Ondan sonra Şeyh Sadi'nin *Gülüstan*'ını okumaya ve dilin zevkine varmaya başlamıştır. Yine o dönemde “nükte-ver ve sûtûde-etvâr” bir hocadan Hâfız-ı Şîrâzî divanı okumaktadır. Maalesef bu hocasının kim olduğunu bilmiyoruz. Bu kişinin Mekteb-i Edebiyye'de ilk Farsça derslerini aldığı İsa Efendi olması çok küçük bir ihtimaldir. Zira artık mektep yıllarından değil, Bâbîâlî'nin dillere destan edebî mahfillerinde dolaştığı dönemden bahsetmektedir. Nice hamseden seçkiler yaptığı, “nice defter ü devâvîn” gördüğü bu dönemde adeta klasik edebiyatın bahçesine ayş ü tarâb etmekte, büyüyüp serpilmektedir. Burada Ziya Paşa “nice defter ve divan gördüm, nice hamseden güher-çîn oldum/seçkiler yaptım” derken genel bir şiir okuma sürecinden çok kendi şiir seçkisini yani *Harâbât*'ın ilk nüvelerini topluyor gibidir.

Aslında Paşa'nın daha sonra yaşayacağı fırtınalı yıllar düşünüldüğünde bir daha edebiyatla ilgilenebileceği, Arap, Fars ve Osmanlı şiirini kapsamlı bir şekilde tetkik edebileceği sakın bir dönem daha gelmeyecektir. Bu açıdan bakıldığında İmparatorluk başkentinde, hele de edebî kültürün en olgun dönemlerinden birinde Suriçi'nde geçirilen bu dönemin Ziya Paşa'yı en çok yetiştiren altın yıllar olduğu görülmektedir. Zira Ziya

⁸⁷ Ziya Paşa, *Harâbât*, s. (4, 5).

Paşa bu dönem içerisinde sadece kitap okumamış, şehrin önde gelen muhitlerinin en sıkı müdavimlerinden biri olmuştur.

Her şeyden evvel Osmanlı devrinde yazılan son klasik şair tezkiresinin⁸⁸ müellifi Fatin Efendi sadârette Ziya Paşa'nın mesai arkadaşısıdır.⁸⁹ Ayrıca Fatin Efendi ile yazılmış müşterek şiirleri bulunmaktadır.⁹⁰ Ziya Paşa'nın yukarıda yer verilen "Ben kendimi olmuş bitmiş bir şâ'ir-i mâhir ve Âşık Ömer hazretlerini cihâna misl ü nazîri gelmemiş bir üstâd-ı mütebahhir sanıp dururken Efendi merhûmun ihtârâtı bu kusûrumun ikmâline sebep oldu." sözünden Ziya Paşa'nın kendi şiirlerini Fatin Efendi ile müzâkere ettiği ve Fatin Efendi'nin tenkitleri sayesinde şairliğini daha da ileriye taşıdığını anlıyoruz. Bu dönemde Âlî, Hafız Müşfik, Şeyh Osman Şems, Lebib, Nevres, Leskofçalı Gâlib, Hersekli Arif Hikmet, İsmail Paşazâde Hakkı, Kazım Paşa gibi çoğu Encümen-i Şuara'da olan şahıslarla bir aradadır. Kendisi de bu şiir cemiyetine mensuptur. Bu dönemde Lebib Efendi'nin divanını kendi elleriyle temize çekmesi de Lebib Efendi başta olmak üzere bu kimselerle daimî bir alışveriş içerisinde olduğunu göstermektedir.⁹¹ Henüz Fransızca öğrenme gibi bir gündemi yokken ve birinci sınıf şairlerin arasındayken Ziya Paşa *Harâbât*'ın temellerini atmıştır diyebiliriz.

1.6. İlk büyük fırsat: saraya intisap

Ziya Bey bu dönem içerisinde artık kuvvetli bir şaire dönüşmüştü. Şeyhülislam Arif Hikmet Bey'e kasideler sunarak teveccühünü kazandı. Zaten sadrazamlık makamı olan Sadaret'te çalışmaktaydı. Mustafa Reşid Paşa'nın da dikkatini çekti. Yirmi altı yaşındaki bu genç şair mâbeyn beşinci kâtibi olarak 1855 yılında saraya girdi.⁹²

Ziya Paşa'nın Fransızca merakı da bu dönemde başlamıştır. Yirmi beş senesini bir İstanbul efendisi olarak şehrin en zarif ve klasik meclislerinde geçirmiş ve artık şehirde iyiden iyiye kendisini göstermeye başlayan batı dünyasına ve edebiyatına yelken açmıştır. Bu dönemde *Endülüs Tarihi*'ni ve ardından *Engizisyon Tarihi*'ni çevirdi.

Sultan Abdülmecid'in 1861 yılındaki vefatına kadar geçen altı yıl içerisinde de Ziya Paşa'nın hayatında büyük bir değişiklik görünmemektedir. Genç, zeki, bilgili ve idealist bir şairdir. İstanbul'un (yukarıda bahsi geçen) edebi meclislerinden ve mühim

⁸⁸ Son iki yüz yılın gelmiş geçmiş en önemli isimlerinden biri olan İbnülemin Mahmud Kemal'in kaleme aldığı *Kemâlî's-Şuarâ (Son Asır Türk Şairleri)* Fatin Efendi'nin bu tezkiresinin zeylidir.

⁸⁹ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 19.

⁹⁰ Saz (Derleyici), *Ziya Paşa'nın Bütün Şiirleri: Dîvan - Mukaddime-i Harâbât- Zafer-name ve Tahmîsi*, s. 271.

⁹¹ İnal, *Son Şairler*, s. 1984.

⁹² Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, ss. 22-23.

simalarından istifade etmeye devam etmektedir. Keşke Ziya Paşa'nın *Emil Tercümesi* girişindeki çocukluk hatıraları gibi bu döneme ait hatıralarını, hocalarını, izlenimlerini kendisinden dinleyebilseydik. Acaba Ziya Paşa Fatin Efendi'yi, Osman Şems Efendi'yi, Lebîb Efendi'yi, Leskofçalı Galib'i nasıl anlatırdı.

Harâbât'ın temellerinin bu dönemde atıldığı kesindir. Zira bu tarihten itibaren, *Harâbât*'ın basılacağı 1874 senesine kadar geçen on üç yıl boyunca Ziya Paşa'nın hayatı son derece hareketli, belirsiz ve huzursuzdur. Bu çalkantılı dönemlerde Arap ve Fars Edebiyatı'nın en girift eserleriyle meşguliyeti imkânsız olmasa da çok muhtemel görünmemektedir. Çünkü aşağıda görüleceği üzere bu kısa dönemde mutasarrıflık, sürgün, firar, hastalık, parasızlık gibi pek çok sıkıntıyı peş peşe yaşamıştır. Bu hareketli süreçte, özellikle Avrupa sürecinde Arap ve Fars edebiyatı kaynaklarına erişimi de zorlaşmıştır. Ayrıca Namık Kemal'le tanıştığı, klasik edebiyatın aleyhindeki meşhur “Şiir ve İnşa” makalesini yazdığı bu dönemde bu eserlere karşı bir tavır takınarak mesafeli durması da ihtimal dahilindedir. İşte bu sebeple *Harâbât* 1873-1875 yıllarında tertip edilmiş olsa da aslında Ziya Paşa'nın gençlik döneminin mahsulüdür.

Bu tarihten paşanın 1880 yılında vefatına kadar geçen on dokuz sene paşanın *Terkîb-i Bend*'de

Devr eylemedik yer komadık bir nice yıldır

Uyduk dil-i dîvâneye dil uydu hevâyâ

diye ifade ettiği hareketli yıllardır. *Harâbât*'ta seçilen şiirlerde muhakkak ki bu çalkantılı dönemin de etkisi vardır. Ama *Harâbât* (aşağıda tartışılacağı üzere) güçlü bir “temel kaynaklara dönüş” hareketidir. *Harâbât* bu açıdan bakıldığında *Hürriyet* uğrunda Avrupa yollarına düşen Ziya Paşa'nın değil, otuz iki yaşındaki devr-i kadîm efendisi Ziya Bey'in eseridir.

Hayatının ilk otuz iki yılının aksine Ziya Paşa'nın bu son on dokuz yılı ile ilgili bilgi, belge ve nakiller de artmaktadır. Aynı şekilde paşanın hayatındaki insan kadrosu ve hadiseler son derece giriftleşmektedir. İşte bu sebeple tezimizin bu bölümünde *Harâbât*'ın teşekkül dönemi olan ilk devir eldeki bilgiler ışığında tafsilatlı bir şekilde ele alınmıştır. Zira bu son 19 yılı Ziya Paşa'nın hak ettiği şekilde incelemek için Mithat Cemal'in *Namık Kemal*'i gibi iki büyük cildi doldurmak icab eder. Bu tezin kapsam ve sınırlarından ötürü Ziya Paşa'nın bu dönemden sonraki biyografisi ana hatlarıyla ele alınacaktır.

1861 yılında Sultan Abdülaziz tahta geçmiştir. Bu cülus hem hayatındaki en büyük fırsatlardan biri hem de bitmek tükenmek bilmeyen çilelerin başlangıcıydı. Paşa'nın *Arzuhal*'de geçen "Akran ve emsalim şöyle dursun mazhar olduğum avâtıf-ı mümtâze-i şâhâneleri sebebiyle mâfevkte bulunanların bile mağbût ve mahsûdu olacak bir derece-i ulyâya vâsıl olmuş idim." cümlesini nakleden İbnülemin "Rahat dursa te'âlî edecekti. Fıtratının ilcââtıyla ileri gitmekten geri durmadı." yorumunu yapmaktadır.⁹³ Aslında İbnülemin'in bu cümlesi son on dokuz yılın mükemmel bir özetidir.

Ziya Paşa devrin taze padişahı Sultan Abdülaziz ile çok kısa süre içerisinde yakınlık kurmuş, padişahın hususi teveccühüne mazhar olmuştu. Bu sırada görevi sadrazamlıkla hariciye nazırlığı arasında gidip gelen, devrin en genç ve belki de en güçlü devlet adamı olan Âlî Paşa'ya düşmanlık beslemesi fırtınaları da beraberinde getirdi. Âlî Paşa'nın fena bir insan olduğunu, Devlet-i Aliyye'ye zarar verdiğini düşünmekteydi. Bu düşüncenin ne zaman ve nasıl başladığını, Ziya Paşa'nın bu görüşünde haklı olup olmadığını tespit etme imkanından mahrumuz. Ziya Paşa bu düşüncesi sebebiyle, kolayca görüşebildiği Sultan Abdülaziz'e Âlî Paşa aleyhinde telkinlerde bulunmaya çalıştı. Bunun neticesinde, İbnülemin'in "[Âlî Paşa'nın] nekbetine çalışanın nekbetine çalışması beşeriyetin mutezâsındandır" şeklinde ifade ettiği üzere Âlî Paşa da Ziya Paşa'ya düşman kesildi. Bu kadar güçlü bir devlet adamını kendisine düşman olarak seçmesi Ziya Paşa'nın on yılına mâl oldu.

1.7. Kıbrıs Mutasarrıfı Ziya Paşa

Saraydan uzaklaşması için önce Zaptiye Müsteşarlığı ve Atina sefirliği gibi görevler söz konusu olmuşsa da kısa bir süre içinde Kıbrıs mutasarrıflığına atanmıştır. Ziya Bey "paşa" unvanını bu mutasarrıflık sayesinde kazanmıştır. Artık sarayda olmasa da bir paşadır. Gerçi giriştiği büyük mücadele onun Kıbrıs gibi uzak bir yerde değil, doğrudan sarayda yükselerek elde edeceği bir paşalığa talip olduğunu göstermektedir.⁹⁴ Bununla beraber, biraz da aceleci davrandığından dolayı bahtı yaver gitmemiş olan Ziya Bey bir nevi sürgün yeri olan bu vazifesinde küskün bir hâlde oturmamış, vazifesini en güzel şekilde ifa etmek için var gücüyle çalışmıştır.

⁹³ İnal, *Son Şairler*, s. 2030.

⁹⁴ İbnülemin de *Rüya*'nın bir paragrafından paşanın sadrazam olmak istediği neticesini çıkarmaktadır. (İnal, *Son Şairler*, s. 2038.)

6 ay süren kısacık mutasarrıflık döneminde⁹⁵ Kıbrıs'ta bir cami ve okul yaptırmış, silah taşımayı yasaklamış, tebdil-i kıyafet dolaşarak cinayete karışan insanları yakalatırmış, rüşvet alan zaptiyeleri İstanbul'a göndermiş, umumhaneyi kapattırmış, haşereyle mücadele için bir sandık kurdurmuştur.⁹⁶ Kıbrıs'ın havasına alışamayıp hastalanan, bu sırada bir evladını ve babasını kaybeden Ziya Paşa Meclis-i Vâlâ azalığına atanarak tekrar İstanbul'a dönmeyi başardı. Bu dönemde beylikçilik, Bosna müfettişliği gibi kısa süreli memuriyetlerin ardından Amasya mutasarrıf olarak atandı.

Bu vazife de Ziya Paşa'yı tatmin edecek cinsten değildir. Kıbrıs'ta da aynı vazifedeyken bir yolunu bulup İstanbul'a dönmeyi başarmış ve çok geçmeden kendisini Amasya'da, aynı vazifede bulmuştur. Arzu ettiği ikbali yakalayamamış olsa da millet için hizmet etme imkânını bulduğunda hemen kolları sıvamaktadır. Amasya'nın merkezinde ve ilçelerinde hükümet konakları, mektepler, saat kuleleri, iş yerleri, hapishane, bedesten gibi eserler bırakmıştır.⁹⁷ Hakkındaki şikâyetler üzerine Canik mutasarrıflığına gönderilmiş, bu sırada şikâyetlerin iftira olduğu anlaşılmış ve ardından Meclis-i Vâlâ azası olarak tekrar payitahta çağırılmıştır.⁹⁸

Bu yeni görevle İstanbul'a gelen Ziya Paşa aslında bir vesile ile Avrupa'ya gitmek istemektedir. Bu sırada can düşmanı Âlî Paşa ile görüşmüş ve paşa da yakında açılacak bir sergi vesilesiyle onu Avrupa'ya göndereceğine söz vermiştir. İşte tam bu sırada, Paris'e gitmeye hazırlanırken kendisine “mezardan daha korkunç addettiği” Kıbrıs'a mutasarrıflığıyla görevlendirildiği tebliğ edilmiştir. İbnülemin'in tabiriyle “Kıbrıs memuriyeti onun kin ve buğzunu yanar dağlar gibi feveran ettirerek haklı haksız envâ-ı neşriyât ve terzîlâtta bulunmasına bâis olmuştur.”⁹⁹

Âlî Paşa'nın bu son oyunu Ziya Paşa'ya Türkiye sınırları içindeyken düşmanlarını alt etme imkânı bulamayacağını göstermiştir. Çünkü düşmanları, daha doğrusu düşmanı çok güçlüdür. Saraydan ilk defa uzaklaştıktan sonra bir fırsatını bulup dönünce kendini Amasya'da bulmuş, saraya yaklaşma ümidiyle geri geldikten sonra aniden ve onur kırıcı bir hile ile kendisine yine Kıbrıs'a gideceği bildirilince âlî hedeflerine artık devletin sadık memuru olarak erişemeyeceğini anlamıştır. İşte bu sırada Osmanlıya küsmüş milyon

⁹⁵ Bilgegil, bazı kaynaklarda bir yıl olarak gösterilen Kıbrıs Mutasarrıflığı döneminin 6 ay sürdüğünü söylemektedir. (Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 471.)

⁹⁶ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, ss. 34-41, 474-79.

⁹⁷ Abdullah Uçman, “Ziya Paşa”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV İslam Araştırmaları Merkezi, İstanbul 2013, C. 44, ss. 475-79, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ziya-pasa--sair>.

⁹⁸ İnal, *Son Şairler*, s. 2035.

⁹⁹ Burada yer alan “haklı haksız” kaydı son derece önemlidir. İbnülemin'in Âlî Paşa ve Ziya Paşa arasındaki bu tartışmada hep insafli davranmaya çalıştığı görülmektedir. (İnal, *Son Şairler*, s. 2035.)

bir Mısır prensi, yani Mustafa Fazıl Paşa; Ziya Paşa ve yeni dostu Namık Kemal için cazip bir teklif sunmaktaydı: Avrupa'ya kaçmak.

1.8. Ziya Paşa ve arkadaşları Avrupa'da

Mustafa Fazıl Paşa Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın torunudur. Mısır valisi olmayı beklerken Osmanlının valilik usulünü değiştirmesi sebebiyle bu hakkını kaybetmiş ve bu sebeple Osmanlı hükümetine düşman olmuştu. Bu hakkını geri alma ümidiyle Avrupa'daki gazetelere adeta para dağıtıyordu. Ziya Paşa, Namık Kemal, Ali Suavi, Agah Efendi gibi Osmanlı matbuatı için önemli, genç ve muhalif kalemleri himayesine almak Fazıl Paşa için bulunmaz bir fırsattı. Ziya Paşa'nın kendileriyle irtibatlı olduğu bu dönemde ortaya çıkan¹⁰⁰ Yeni Osmanlılar Cemiyeti için de başka bir çıkış yolu kalmamıştı. Fazıl Paşa gibi zengin ve nüfuzlu bir isim sayesinde artık seslerini duyurabilirlerdi. Bu sebeple 17 Mayıs 1867 tarihinde Avrupa'ya kaçtılar.

Bu sırada Osmanlı tarihinde görülmemiş bir hadise yaşandı. Beş buçuk asır sonra ilk defa bir Osmanlı padişahı seyahat maksadıyla Avrupa'ya gidiyordu. Ziya Paşa ve Namık Kemal İstanbul'u terk ettikten yaklaşık iki ay sonra Sultan Abdülaziz de Avrupa seyahati için yola çıktı. İşin garibi, saltanat naibi olarak yerine Âli Paşa'yı bırakmıştı. Ziya Paşa'nın can düşmanı Âli Paşa 43 gün boyunca padişah vekili olarak, padişahın tüm yetkilerine sahip bir şekilde hüküm sürmüş tek sadrazamdır. Dânişmend'in tabiriyle "Bütün Osmanlı tarihinde sadarettten daha mühim bir mevkide bulunmuş yegâne devlet adamı Âli Paşa'dır."¹⁰¹ Bu durum Ziya Paşa'nın en başından itibaren yanlış düşman seçtiğini ve bedbahtlığının belki de en büyük sebebinin bu olduğunu göstermektedir.

Padişah Paris'e gelmeden evvel Fransa hükümeti Yeni Osmanlıların Paris'i terk etmesini istedi. Bunun üzerine Londra'ya geçtiler. Sultan'ın Paris'ten sonraki durağı Londra idi. Sultan Abdülaziz burada 11 gün kaldı. Padişah Londra'dayken Ziya Paşa *Arzuhal* isimli bir mektup ile başından geçen tüm hadiseleri, çektikleri sıkıntıları, Âli Paşa ile yaşadıklarını padişaha arz etti. Bilgegil'in ifadesiyle bu arzuhal "bilvasıta" ulaştırılmıştı. Dolayısıyla sultanla Londra'da görüştüklerine dair bir bilgi yoktur. Bu arzuhalin okunup okunmadığını, okunduysa nasıl algılandığını da bilmiyoruz. Ama bu mektubun Yeni Osmanlıların affedilmesi veya Âli Paşa'nın cezalandırılması gibi bir neticesinin olmadığı kesin. Ayrıca, padişahın da sebebi her ne olursa olsun Avrupa'da

¹⁰⁰ Uçman, "Ziya Paşa", ss. 475-79.

¹⁰¹ İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi: M. 1703-1924 / H. 1115-1342*, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1955, C. 4, s. 217.

firari olarak yaşayan muhaliflerin beyanıyla kendi yerine nâib olarak bırakacak kadar güvendiği Âlî Paşa'yı cezalandırması zaten beklenemezdi. Tesiri ne olursa olsun bugün Ziya Paşa'nın ağzından siyasi hayatını ve hatıralarını okumamıza imkân sağlayan *Arzuhâl*'in bu vesileyle yazılmış olması çok kıymetlidir.

Diğer taraftan sultanın bu ziyaretinin Ziya Paşa ve arkadaşları için yıkıcı bir etkisi olmuştu. Seyahat boyunca Sultan Abdülaziz'in yanından ayrılmayan Mustafa Fazıl Paşa affedilmiş ve İstanbul'a dönmüştü. Acaba padişahın Ziya Paşa ve arkadaşlarını değil de onların tek destekçileri olan Mustafa Fazıl Paşa'yı affetmiş olması Âlî Paşa'nın bizzat kurduğu bir plan mıydı, bilmiyoruz. Mustafa Fazıl Paşa'nın bir süre sonra Ziya Paşa ve arkadaşlarının maaşlarını kesmiş olması böyle bir ihtimali güçlendirmektedir.

Namık Kemal ile Ziya Paşa ilk önce Ali Suavi'nin *Muhbir* gazetesinde yazıyorlardı. Gazetenin gidişatı hoşlarına gitmediği için 29 Haziran 1868 *Hürriyet* gazetesini neşretmeye başladılar.

Mustafa Fazıl Paşa'nın taraf değiştirerek Yeni Osmanlıları ortada bırakması bu gençlerin aralarını açtı. Gerçi araları açılmasa bile Avrupa'nın ortasında, parasız ve desteksiz bir şekilde Osmanlı hükümetiyle mücadele etmek mümkün değildi. Namık Kemal 63. Sayıda *Hürriyet*'ten ayrıldı. Ziya Paşa da *Hürriyet*'teki bir yazısı sebebiyle tutuklandı. Kefalet ile serbest bırakıldıktan sonra Paris üzerinden Cenevre'ye geçti. *Hürriyet*'i 89. sayıdan 100. sayıya kadar burada neşretti.¹⁰² Bu süre içerisinde söz verdiği maaş desteğini kesen Mustafa Fazıl Paşa aleyhine dönmüş ve Fazıl Paşa'nın rakibi Hidiv İsmail Paşa'yı desteklemeye başlamıştır. *Zafername* de burada tamamlanmıştır.¹⁰³

1.9. İstanbul'a dönüş ve Harâbât yılları

Nihayet Ziya Paşa'nın en çok istediği şeylerden biri olmuştu. Can düşmanı Âlî Paşa 7 Eylül 1871 tarihinde vefat etti. Sevdği, gençlik dönemlerinden itibaren son derece yakın olduğu Mahmud Nedim Paşa yeni sadrazamdı. Artık padişahın yanında can düşmanı değil, sevdiği, güvendiği bir dostu vardı. Sultana bir kaside sunarak İstanbul'a döndü. Önce İcra Cemiyeti'nin başına geçti. Âlî Paşa yokken ne kadar da mutlu ve rahattı. Mabeyn kâtipliğinden yani saraydan on senedir ayrı kalmıştı. Ve artık beklediği büyük fırsata kavuşmuştu. Üstelik “Her salı gecesi yalısında buluşurduk. Aramızdan su

¹⁰² Uçman, “Ziya Paşa”, ss. 475-79.

¹⁰³ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, ss. 480-95.

sızmadı.” dediği Mahmud Nedim Paşa sadrazamdı. Ama bu sefer kendisini daha büyük bir hayal kırıklığı bekliyordu.

Mahmud Nedim Paşa’nın yönetimi Âlî Paşa’yı aratmaya başlamıştı. Yakın dostu yeni sadrazam Mahmud Nedim Paşa Rumeli demiryolu ile ilgili zararlı bir anlaşmayı mühürlemesini istedi. Ziya Paşa sadrazamın bu emrine karşı çıktı. Baskıyla ikna edemeyeceğini anlayan sadrazam, o anda paşanın üç yüz bin Frank rüşvet almış olduğu iftirasını attı. Can düşmanı Âlî Paşa kendisine her fenalığı yapmış ama böyle bir iftira atmamıştı. Bir meseleden ötürü azledildi. Daha sonra, 3 Nisan 1873 tarihinde Şûrâ-yı Devlet azası olduysa da mali sıkıntılardan kurtulamadı.¹⁰⁴

Mahmud Nedim Paşa ile arasının açılmasının Âlî Paşa devrindeki gibi İstanbul’dan uzak yerlere gönderilmek gibi sonuçları olmamıştı. Bu esnada Şûrâ-yı Devlet azalığı gibi görevlere devam edebilmişti. Hatta (aşağıda, *Harâbât* vesilesiyle yazdığı mektupta görüldüğü üzere) Mahmud Nedim Paşa ile irtibatı sürmüştür. Ama Ziya Paşa artık bastırılmış, etki gücünü ve en kötüsü de umudunu kaybetmişti. İlk ve en güvenli sığınağı, kendi gençlik devirleriydi. Ama 32 yaşından önce devam ettiği, feyiz ve neşvesini aldığı meclisler artık dağılmıştı. Fatin Efendi 1866 yılında,¹⁰⁵ Leskofçalı Gâlib Bey¹⁰⁶ ve Lebib Efendi¹⁰⁷ de 1867 yılında vefat etmişti. Tekrar İstanbul’a gelmiş ama eski dostlarını, Encümen-i Şuara’daki ehibbâsını bulamamıştı. Üstelik son on yılını derinden etkileyen dostu Namık Kemal de Magosa’da, hapisteydi. Gençliğinde en büyük huzur kaynağı olan meclis, yani *Harâbât* artık dağılmıştı. Köhne maziye bir kenara bırakıp devri ıslah etmek arzusuyla on senesini harcamış, başaramamıştı. Madem içinde bulunulan zamanı ihya etmek mümkün değildi, öyleyse mazi ihya edilebilirdi. Üstelik bu *Harâbât*’ın duvarlarını Avrupa yollarındayken iyice hırpalamıştı. Pişmandı. Her şeyin fenalıklarla çevrili olduğu bir dönemde suçu maziden bilmişlerdi. İçinde bulunulan devirden ve gelecekte ümidi kesince aslında mazinin ne kadar sağlam olduğunu fark etti ve kendisini bu *Harâbât*’ta avuttu.

Evet, *Harâbât* Ziya Paşa’nın tesellisi ve tevbesidir. Beş altı sene evvel “Şiir ve İnşâ” makalesinde tüm dünyaya “Osmanlı şairleri şuarâ-ı İran’a ve şuarâ-yı İran dahi Araplara taklit ile melez bir şey yapılmıştır” diyen Ziya Paşa *Harâbât*’ın mukaddimesinde bütün gücüyle klasik edebiyatı savundu. Ziya Paşa’nın bu tavrını iki

¹⁰⁴ İnal, *Son Şairler*, ss. 2041-43.

¹⁰⁵ Akün, “Fatîn Efendi”, ss. 256-60.

¹⁰⁶ İskender Pala, “Leskofçalı Gâlib”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 27 (2003), s. 140-41.

¹⁰⁷ İnal, *Son Şairler*, s. 869.

yüzlülük olarak değerlendirmek son derece yanlış olur. Avrupa’da klasik edebiyat aleyhinde sarf ettiği sözlerde içeride bulundukları durumun ve Namık Kemal’in tesiri vardır. Bu yıllarda ise Namık Kemal ile arası açıktır. Âlî Paşa’nın vefatından sonra kapıldığı büyük ümitler boşa çıkarak çok daha büyük hayal kırıklıklarını getirmiştir. Bu ruh hali içerisinde ve bir teselli arayışıyla klasik edebiyata tekrar alıcı gözle baktığında önceki görüşlerinden pişman olmuş, eski mecmualarını, defterlerini derleyerek, çeşitli eklemeler yaparak *Harâbât*’ı meydana getirmiş ve klasik edebiyatı göklere çıkaran mukaddimesini yazmıştır.

1.10. Mâbeyn Başkatibi Ziya Paşa

Harâbât Ziya Paşa’nın kendiyle muhasebesi ve gençliğine dönüşüydü. Bu dönemde Ziya Paşa İstanbul’da, daha sakin, hatta biraz da sıkıntılı bir dönem geçiriyordu.¹⁰⁸ Devrin yönetiminden de sultandan da ümidini kesmişti. Âlî Paşa’yı da Mahmud Nedim Paşa’yı da himaye eden, devrin sıkıntılarının yegâne sorumlusu Sultan Abdülaziz’di. Çünkü sadrazamlar değişmekte ama devletin içinde bulunduğu sıkıntılar dinmemekteydi.

Bu düşüncesi sebebiyle zaman zaman görüştüğü Midhat Paşa ve Veliahd Murad Efendi’yle iş birliği yapmaktan çekinmedi. Bu sırada Sultan Abdülaziz tahttan indirilerek şehid edildi. 5. Murad padişah oldu. Ziya Paşa bu dönemde şöhret ve tesir sahibi olsa da siyasi bir güce sahip değildi. Dolayısıyla Sultan Abdülaziz’in tahttan indirilmesinde, şehadetinde ve 5. Murad’ın tahta çıkmasında Ziya Paşa’nın kayda değer bir etkisi olması çok mümkün değildir.

Bununla beraber Mahmud Nedim Paşa ile yaşadığı hayal kırıklığının neticesinde son bir ümit ile eli kanlı Midhat Paşa’ya yönelmiştir. Bunun sonucunda yeni padişahın ilk gününde Mâbeyn Baş Kâtibi olarak atandı. İlk iş olarak Namık Kemal’in serbest bırakılması için tüm nüfuzunu kullandı. Bundan rahatsız olan Sadrazam Mütercim Rüştü Paşa bağırarak “efendim, her işimiz bitti de bu mu kaldı? Bu şımarıklar on gün sonra gelirlerse kıyamet mi kopar? Dünya mı yıkılır? Bu işleri yapan hep sizsiniz. Padişahımıza söyleyecek başka bir şey bulamadınız mı?” diyerek ertesi sabah Ziya Paşa’yı azlettirdi. Bu baş katiplik vazifesi yirmi dört saat bile sürmemiştir.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 202.

¹⁰⁹ İnal, *Son Şairler*, s. 2044.

Bu hadise Ziya Paşa hakkında pek çok ipucu vermektedir. Öncelikle Ziya Paşa'nın Sultan Abdülaziz'in hal'i ve 5. Murad'ın padişah oluşunda kayda değer bir etkisi yoktur. Aksi halde baş katiplik vazifesi bu kadar kısa sürmez, himaye edilirdi. İkinci olarak, *Harâbât*'a karşı *Tahrîb-i Harâbât* ve *Ta'kîb-i Harâbât* ile cevap veren, araları açılan Namık Kemal'e ve arkadaşlarına asla düşman olmamıştır. Onların serbest bırakılması konusunda Rüşdü Paşa'yı kızdıracak kadar acele etmesi bunu göstermektedir. Üçüncü olarak burada Ziya Paşa'nın bir kez daha aceleci davrandığını görüyoruz. Sultan Abdülaziz ile yakınlaştığı anda sadrazam Âlî Paşa'dan kurtulmaya çalışan Ziya Paşa Mâbeyn'e başkatip olduğu anda harekete geçmiş ve nihayet teşebbüsleri yine neticesiz kalmıştır.

1.11. Ömrünün son demlerinde Adana Valisi Ziya Paşa

Başkatiplik vazifesinden azledildikten sonra Maarif Müsteşarı oldu. Bu görevi altı ay sürdü. Bu sırada Sultan Abdülhamid tahta çıktı. Uğrunda beraber mücadele verdikleri meşrutiyet nihayet ilan ediliyordu. Sarayın talebiyle Namık Kemal ile Kânûn-i Esâsî'nin müsveddesini hazırladılar. Aynı dönemde sarayda Namık Kemal ve Ziya Paşa gibi Yeni Osmanlıların bulunduğu bir Tercüme Cemiyeti kuruldu. Bazı anlaşmazlıklar sebebiyle çok uzun ömürlü olmayan bu cemiyet lağvedildi.

Ziya Paşa halk kademelerinde sevilirdi. Ama hem halkın bu rağbeti hem de evvelki siyasi hareketleri sebebiyle devlet Ziya Paşa'ya karşı ihtiyatla yaklaşıyordu. Sultan Abdülaziz onu hariciye nazırı yapmayı düşündü, buna Sadrazam Mütercim Rüştü Paşa karşı çıktı.¹¹⁰ İstanbul halkı açılmakta olan Meclis-i Mebusan'a girmesini istedi buna da yeni padişah Sultan Abdülhamid karşı çıktı.¹¹¹ Semadan dürr ü güher de yağsa bir türlü Ziya Paşa'nın başına bir damlası düşmüyordu.

Şimdi yine İstanbul'dan uzaklaşma vakti gelmişti. Evet, Ziya Paşa ömür boyu İstanbul'a ve saraya yakın olmak istedikçe kendini hep uzaklarda bulmuştu. Şimdi de sırada Suriye Valiliği vardı.¹¹² Saray Ziya Paşa'ya ihtiyatla yaklaşıyor ama yetki vermekten de çekinmiyordu.

¹¹⁰ İnal, *Son Şairler*, s. 2042.

¹¹¹ İnal, *Son Şairler*, s. 2048.

¹¹² İnal, *Son Şairler*, ss. 2044-48.

Kısa bir süre vali olarak kaldığı Suriye’de İbn Arabî’nin türbesini tamir ettirdi. Ardından vali olarak gittiği Konya’da bir sene kaldı. Konya’daki mektepleri tamir ettirdi, tefecilerle mücadele etti.

Ziya Paşa’nın sonraki vazifesi, son memuriyetidir. Adana’ya vali olarak gönderilen Ziya Paşa iki yıl süren bu dönemde şehre çok hizmet etmiştir. Öncelikle bölgede asayişin temin için çalışmış, memurların çalışmalarını düzenlemiş, çeşitli imar ve inşaa faaliyetlerinde bulunmuştur. Bir tiyatro ve yedi okul yaptırdığı bilinmektedir. Adanalı Ziya’nın kabiliyetlerini fark ederek onu tahsil için İstanbul’a göndermiştir. Adana’ya daha büyük hizmetler yapmayı, örneğin Seyhan ve Ceyhan nehirlerinden kanallar açıp tarlaları sulayarak Çukurova’yı ikinci bir Mısır hâline getirmeyi düşünüyordu ama genç yaşta vefatı buna müsaade etmemiştir.¹¹³

17 Mayıs 1880 tarihinde Adana’da vefat eden Ziya Paşa Ulucami’nin bahçesine defnedilmiştir. Vefat ettiğinde 51 yaşındaydı. 51 yıla kâtiplik, devlet adamlığı, fikir adamlığı, mücadele adamlığı, gazetecilik, valilik, yazarlık, mütercimlik gibi birbirinden zor pek çok işi sığdırmıştır. Bununla da kalmamış, elleriyle inşaa ettiği *Harâbât*’ın hem mimarı hem de ustası olmuştur.

Ziya Paşa’nın hayat mücadelesindeki temel saik makam hırsı değildir. Zihninde güçlü bir Osmanlı hayali vardı. Tüm ömrünü bu hayal uğrunda feda etmiştir. Siyasi hayatında bazı hataları ve yanlış tercihleri bulunsa da ideallerini hep kendi rahat ve maslahatına tercih ettiği görülmektedir. Bir dönem Mithat Paşa ve dostlarına yaklaşmış olması devrin bulanık ve belirsiz atmosferinden kaynaklanmaktadır. Âlî Paşa hakkındaki düşmanlığını bu dereceye vardırması, hele de bu konuda Sultan’ın kendisine olan itimadını sarsacak kadar aceleci davranması son derece yanlıştır. Zira bu hırçın tavır belki de Cevdet Paşa kadar merkezde ve velût olabileceksen Ziya Paşa’nın bir ömür sürüklenmesine sebep olmuştur.

Hayat hikâyesinde girdiği mücadele ve hatta entrikaların şahsi menfaat için değil, milleti ve hayalleri için olduğunu gösteren üç önemli örnek bulunmaktadır. Bunların ilki, saraya nüfuz etme yarışında mağlup olarak gönderildiği tüm mutasarrıflık/valilik görevlerinde canını dişine takarak hizmet etmiş olmasıdır. Ziya Paşa sahaya indiğinde küsmemiş, yaptığı işleri asla küçümsememiş, halkın rahatı için elinden gelen her şeyi yapmıştır. Çoğu fikir adamı bu yüksek meziyetten mahrumdur.

¹¹³ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, ss. 474-79.

Âlî Paşa ile ne yaşadı, onda ne gördü de bu kadar düşman oldu bilmiyoruz. Ama Mahmud Nedim Paşa ile niçin kavga ettiği malumdur. Devlet kademelerinde önünü açmaya hazır olan ve devrin sultandan sonraki en yetkili makamını elinde bulunduran Mahmud Nedim Paşa'ya milletin menfaati için kafa tutmaktan ve bu yüzden geç gelen ikbâlini tümüyle elden kaybetmeyi göze alan Ziya Paşa'nın hayat hikâyesini hamiyet saikiyle değil de hırs saikiyle okumak çok büyük bir haksızlık ve insafsızlık olur.

Bu konudaki üçüncü örnek Mâbeyn başkâtibi yani padişahın özel kalemi olur olmaz sürgündeki dostuna vefa gösterme konusundaki aceleciliğidir. İki yıl önce *Tahrîb*'i, bir yıl önce *Ta'kîb*'i yazarak kendisi hakkında demediğini bırakmayan Namık Kemal için bu vazifeyi tehlikeye atmış ve nihayet elinden kaçırmıştır.

Ziya Paşa davası, şahsiyeti ve eserleriyle asra damgasını vurmuş bir büyük şahsiyettir. Kaleme aldığı *Harâbât* klasik edebiyatın son güçlü müdafaasıdır. *Terkîb-i Bend*'i Türk Edebiyatı tarihinde yazılmış en önemli şiirler arasındadır. Aşağıda ayrıntılı olarak tanıtılan eserleri kendi devrini aydınlattığı gibi geleceği aydınlatmaya devam edecektir.

2. ZİYA PAŞA’NIN ESERLERİ

Ziya Paşa ömrünü yazmakla geçirmiş bir şahsiyettir. Bu özelliği sebebiyle daha genç yaşında *Fatin Tezkiresi*’ne girmeyi başarmıştır. Yazı ve şiirlerinin pek çoğu gazete ve dergilerde neşredilmiştir. Eserlerinin az bir kısmı o hayattayken basılmış, eserlerinin çoğu vefatından sonra bir araya getirilmiştir. Eserlerinin kitaplaştırılmasında damadı Hamdi Bey ve Süleyman Nazif’in de katkısı olmakla beraber bu konuda en büyük hisse Matbaa-yı Ebüzziya’nın sahibi Tevfik Bey’e aittir.

Basılmamış eserleri arasında *Emil Tercümesi* ve çeşitli dergilerde neşredilmiş makaleleri dışındakiler kaynaklarda geçmesine rağmen nüshası bulunmayan eserlerdir. Aşağıda bu eserler hakkında kısa bilgiler sunulacaktır.

2.1. Basılmış eserleri

2.1.1. Eş'âr-ı Ziyâ (Divan)

Edebiyat tarihlerinde tercih edilen dönemlendirmeye göre yeni edebiyat şairleri arasında sayılan Ziya Paşa aslında klasik edebiyatın orijinal ve önemli şairlerinden biridir. Yukarıda da izah edildiği üzere gençliğinde görüşüp beslendiği Fatin Efendi, Lebib Efendi gibi şairler klasik devrin önemli şahsiyetleridir. Okuyup beğendiği divan ve mesneviler hep klasik eserlerdir. Yazdığı şiirlerde de modernleşen hayatın bazı tesirleri bulunsa da bu Ziya Paşa'yı modern bir şaire dönüştürmemektedir. Her şeyden evvel şiirleri gazel, kaside, mesnevi, terkîb-i bend gibi klasik edebi türlerdedir. Aruz, kafiye, belagat gibi yönlerden klasik bir Osmanlı şairinin sahip olduğu tüm standartlara sahiptir. Ayrıca şairin hem şahsi hem umumi şiir mecmuası olan *Harâbât*'ta yer verdiği şiirler Ziya Paşa'nın edebî kaynağının Fransız Edebiyatı değil Arap, Fars ve Osmanlı edebiyatları olduğunu göstermektedir.

Ziya Paşa'nın şiirleri vefatından sonra, 1881 yılında damadı Hamdi Bey tarafından *Eş'âr-ı Ziyâ* ismiyle yayınlanmıştır. Daha sonra bu kitabın eksikleri Süleyman Nazif tarafından giderilerek *Külliyât-ı Ziyâ* ismiyle tekrar neşredilmiştir. Harf inkılabından sonra şiirleri Ziya Paşa'nın hayatının da anlatıldığı irili ufaklı kitaplarda yayınlandıktan sonra Önder Göçgün tarafından ¹¹⁴ *Ziya Paşa'nın Hayatı, Eserleri, Edebi Şahsiyeti ve Bütün Şiirleri* ismiyle yayınlanmıştır. Divanın son neşri Ufuk Saz tarafından *Ziya Paşa'nın Bütün Şiirleri: Dîvan - Mukaddime-i Harâbât- Zafer-name ve Tahmîsi* ismiyle gerçekleştirilmiştir.¹¹⁵ Bu son baskıda 8 kaside, 29 tarih, 5 mesnevi, 35 musammat, 52 gazel, 23 kıta ve 13 mısra/müfret yer almaktadır.

Ziya Paşa'nın Terkîb-i Bend ve Tercî-i Bend isimli uzun şiirleri yazıldığı dönemden itibaren çok beğenilmiş ve hem eski harflerle hem de yeni harflerle çok defa basılmıştır.

2.1.2. Harâbât

Ziya Paşa'nın seçtiği şiirlerden oluşan bir müntehâbat/mecmua/antolojidir. 1874-1875 yılları arasında Matbaa-yı Âmire'de, üç büyük cilt hâlinde basılmıştır. Arapça, Farsça ve Türkçe şiirleri derleyen *Harâbât*'ın ilk cildi kasidelere, ikinci cildi musammat,

¹¹⁴ Önder Göçgün (ed.), *Ziya Paşa'nın Hayatı, Eserleri, Edebi Şahsiyeti ve Bütün Şiirleri*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 1987.

¹¹⁵ Saz (Derleyici), *Ziya Paşa'nın Bütün Şiirleri: Dîvan - Mukaddime-i Harâbât- Zafer-name ve Tahmîsi*.

rubai, kıta, beyit ve gazellere, son cildi ise mesnevilere ayrılmıştır. Yaklaşık olarak otuz beş bin beyit ihtiva etmektedir. Eserde geçen Türkçe şiirler (aşağıda ele alınacak olan) üç yüksek lisans tezine konu olmuştur. İşbu tez bağlamında ikinci cildin “gazeliyyât ve ebyât”¹¹⁶ başlığı altında yer alan Arapça, Farsça ve Türkçe şiirler neşredilmektedir.

2.1.3. *Endülüs Tarihi*

Mâbeyn’de kâtip olduğu dönemde Sadrazam İbrahim Edhem Paşa’nın teşvikiyle Fransızca öğrenmeye başlayan Ziya Paşa kısa sürede Fransızcasını geliştirmiştir. Bu dönemde İbrahim Edhem Paşa Viardot’un *Endülüs Tarihi* isimli eserini tercüme etmeye başlamış ve yarım bırakmıştı. Ziya Paşa bu eseri baştan çevirdi ve kendi adıyla yayınladı. Dolayısıyla Ziya Paşa’nın esere katkılarının onu tercüme eser olmaktan çıkartıp telif eser hâline getirecek kadar büyük olduğu anlaşılmaktadır. *Endülüs Tarihi* ilk olarak 1859 ve 1864 yıllarında birer cilt olmak üzere toplam iki cilt halinde basıldı. İkinci baskısı yine Osmanlı döneminde, 1887-1888 yıllarında beş cilt olarak yapıldı. 2004 yılında ise yeni harflerle yayınlandı.

2.1.4. *Engizisyon Tarihi*

Bu eser de *Endülüs Tarihi* gibi Ziya Paşa’nın dil öğrenirken yapmış olduğu bir çeviridir. Théophile Lavallée ile Chérueil’den yaptığı bu tercümede Engizisyon mahkelemeleri ve Orta Çağ’da Hristiyanların yaptığı çeşitli zulümler anlatılmaktadır. 1299/1882 yılında Matbaa-yı Ebüzziya’da basılmıştır. Altı sene sonra ikinci baskısını yapan bu kitap 2011 yılında yeni harflerle Cahit Külekçi tarafından yayınlanmıştır.

Eseri 1882 yılında ilk kez neşreden Ebüzziya Tevfik Bey’in yazdığı şu tanıtım yazısı kitap hakkında önemli bilgiler sunmaktadır:

Ziya Paşa Merhum’un bundan yirmi iki sene mukaddem mevsûku’r-rivâye iki Fransız müverrihin âsârından alâ vechi’t-telfik tercüme ve tenmîk etmiş olduğu *Engizisyon Tarihi* yine müşârûn ileyhın âsâr-ı hâme-i hamiyetinden olan *Endülüs Tarihi* kabilinden bir eser-i mühim ve muteber iken nasılsa zamân-ı hayâtında neşredilememiş ve vefatından sonra ise mirashârlarının sevdâ-yı nukûd ile hîre-dâr olan uyûn-ı hırs u tamâı böyle bir eser-i nâfi’ ü ciddîyi Adana’daki muhallefâtı miyânında ve fakat bir çeyrek mecdidiye mukabilinde elden çıkarmayı reva görmüş idi! Müşârûn ileyh gibi mahsûl-i fikr ü kalemiyle bu mülke elhak nice hidemât-ı mebrûresi sebk etmiş olan bir zâtın işbu eser-i nâfi’inden dahi hazâin-i irfân-ı

¹¹⁶ Arapça şiirleri ihtiva eden “et-teşbîbât ve’l-mukatta’at el-mütenevvia” başlığı da muhtevasının aynı olması sebebiyle teze dahil edilmiştir.

milleti mahrum etmemek maksad-ı mahsûsıyla kitâb-ı mezkûr terekede satılan bahanın 400 mislini feda ile mahallinden getirtilerek bu kere matbaa-yı âcizânemde tab' edilmiştir.

2.1.5. Zafernâme

Bu eser Türk edebiyatı tarihindeki en kaliteli hiciv ve mizah örnekleri arasındadır. Paşanın can düşmanı Âlî Paşa'yı hicvetmek için kaleme alınmıştır. Tamamı Ziya Paşa tarafından yazılmış olan ve (kaside, bu kasidenin tahmisi ve şerhi olmak üzere) birbiriyle bağlantılı üç ayrı eserden müteşekkildir. İlki 66 beyitlik bir kasidedir. İzmit Mutasarrıfı Fazıl Paşa'nı ağzından yazılmıştır. İkincisi bu kasideye Hayri Efendi ağzından yazılmış tahmistir. Üçüncüsü ise Zaptiye Nazırı Hüsnü Paşa ismiyle (yine Ziya Paşa tarafından) bu esere yazılmış şerhtir. Birbiriyle doğrudan irtibatlı olan bu metinlerin üçü de Âlî Paşa'yı över gibi görüldüğü hâlde aslında ona acımasızca saldırmaktadır. Aşağıda Zafernâme'den seçtiğimiz şu beş beyitten Ziya Paşa'nın Âlî Paşa ile nasıl dalga geçtiğini anlayabiliriz:

Askere verdi kumandayı misâl-i Bonapart
Gerçi kim gelmedi hiç silsilesinde general
Kendi sultân değil ammâ ki nice sultânı
Maksadı üzre eder bende gibi isti'mâl
Pâdişâhın adı vardır yalnız dillerde
Zâtıdır taht-i hükûmetde hakîkî fa'âl
İ'tibârı ile yaptı nice istikrâzât
Yoksa mâliyye işinde görölürdü işkâl
Tutalım cümle umûrunda hıyânet emiş
Şu Girid hidmetini var mıdır inkâra mecâl

İlk beyitte Âlî Paşa'yı Napolyon'a benzeterek övüyor gibi görünmekte ve ardından ailesinde soylu bir kimse olmadığını vurgulamaktadır. İkinci beyitte ise “sultanları köle gibi kullanırdı” diyerek padişahı ona karşı kışkırtmaktadır.

Zafernâme'nin üslup ve işleyişini anlamak için üçüncü beytin tahmisini ve şerhini örnek olarak görelim:

Şeh-i devrân ile yok beynine hâ'il perde
Yâd olunmaz şu kadar var ki adı minberde
Yoksa ol rütbe yürür hükmü ki her bir yerde
Pâdişâhın adı vardır yalnız dillerde
Zâtıdır taht-i hükûmetde hakîkî fa'âl

Beyti Hayri Efendi'nin ağzından tahmis eden Ziya Paşa burada Âlî Paşa'yı överken sultan ile karşılaştırmakta, "padişahın sadece adı var. Gerçek hükümdar Âlî Paşa'dır, bir tek ismi minberde okunmaz." diyerek alay etmektedir. Ziya Paşa bu şiirini, yine alay etmek maksadıyla şu şekilde şerh etmektedir: "Sultan Abdülaziz ile Âlî Paşa'nın arasında hiç teklif ve tekellüf ve fark u temyiz yoktur. Sadece bir maddede cüz'î fark vardır ki hutbelerde "Hâdimü'l-hameyni's-şerifeyn" alâ vehu (?) es-sultân ibnû's-sultân Abdülaziz Han ve Âlî Paşa denmiyor. Yoksa, yani bu cihetten sarf-ı nazar edildiği hâlde Âlî Paşa'nın emr ü fermânı her yerde öyle cârî ve nafizdir ki Padişah'ın yalnız dillerde adı vardır. Zira saltanat tahtında fa'âl-i hakîkî, o zât-ı Âlî'dir."¹¹⁷

Görüldüğü üzere Ziya Paşa ele aldığı her bir konuda Âlî Paşa'yı bir kez kaside, bir kez tahmis ve bir kez de şerhte olmak üzere üç kere sıkıştırmaktadır. Yukarıya almadığımız "Kılıcın çekti kınından diyerek kanda adû" mısraını şerh ederken kurduğu şu cümle de Ziya Paşa'nın bu hicivdeki üslubunu göstermektedir: "İmdi, müddet-i ömründe kalemtıraktan başka kesici bir şey eline almamış, alay günlerinde atılan toplardan başka harp ve savaş avazı işitmemiş bir zatın bu hareketi alkışlanmaya değmez mi?"¹¹⁸

Yukarıya aldığımız son iki beyitte de evvela maliye problemlerini borçlanma yoluna giderek çözmüş olmasından dolayı Âlî Paşa'yı övmektedir. Son beyitte ise "her işinde hıyanet etmiş bile olsa Girit konusundaki hizmetleri yeter" diyerek Âlî Paşa'yı hıyanetle suçlamaktadır.

Bu noktada, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi* isimli eserinde genel olarak Âlî Paşa'nın haklı ve Ziya Paşa'nın haksız olduğunu söyleyen Dânişmend'in "Şair Ziya Paşa da sırf kin ve garazına kapılarak Âlî Paşa'yı tehzil için yazdığı *Zafernâme* isimindeki güzel ve güzelliği nispetinde haksız ve insafsız eserinde..." şeklindeki sözleri¹¹⁹ *Zafername*'nin tarihi bir metin olarak değil, edebî bir eser olarak okunması gerektiğini göstermektedir. Âlî Paşa'yı sık sık savunan İbnülemin de "Zafername şerhi edebiyât-ı siyâsiyyenin en kıymetli bir numunesidir." demektedir.¹²⁰

¹¹⁷ Ziya Paşa, *Zafernâme*, s. 81.

¹¹⁸ Ziya Paşa, *Zafernâme*, s. 61.

¹¹⁹ Dânişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi: M. 1703-1924 / H. 1115-1342*, C. 4, s. 210.

¹²⁰ İnal, *Son Şairler*, s. 2055.

2.1.6. Rûya

İlk olarak *Hürriyet* gazetesinin 68 ve 69. Sayılarında yayınlanmıştır. 1326/1910 tarihinde *Edib-i Muhterem Merhum Ziya Paşa'nın Rüyası* ismiyle Kasbar Matbaası tarafından neşredilmiştir. 1932 yılında yeni harflerle basılan bu eser 2022 ve 2024 yıllarında tekrar basılmıştır. Âlî Paşa'ya karşı yazılan bu eser devrin bütün sıkıntılarını bir rüya ile anlatmaktadır. İbnülemin'in de işaret ettiği gibi, Ziya Paşa *Rüya* ile Âlî Paşa'dan kurtulup sadrazam olma hayali kurmaktadır.¹²¹

2.1.7. Arz-ı Hâl

Yukarıda anlatıldığı üzere Namık Kemal ve Ziya Paşa hükümetin, özellikle de Âlî Paşa'nın kendileri aleyhindeki baskılarına dayanamayıp önce Paris'e ve ardından Londra'ya kaçmışlardı. Tam da o dönemde Sultan Abdülaziz Avrupa seyahatine çıkmış, önce Paris'e ve ardından Londra'ya gitmişti. Ziya Paşa bu *Arz-ı Hâl*'i bir zamanlar çok yakınında bulunduğu, münasebetleri neredeyse dostluk seviyesine varan Sultan Abdülaziz için yazmıştır. Eserde Avrupa'ya kaçmalarının sebepleri anlatılmaktadır. Bu eserin Âlî Paşa'yı saltanat naibi olarak kendi yerine vekil bırakan Sultan Abdülaziz üzerinde doğrudan bir etkisi olmamıştır. Ama bu vesile ile Ziya Paşa'nın Avrupa günlerine kadar yaşadığı hâdiseleri kendi gözünden anlatan otobiyografik bir eser olması bu metnin en önemli özelliğidir. *Cennetmekân Sultan Abdülaziz Han'ın Londra'ya Azimetinde Takdim Olunan Merhum Ziya Paşa'nın Arzihâli* başlığıyla 1909/1327 senesinde basılmıştır.

Görüldüğü üzere Ziya Paşa'nın yukarıda geçen üç eseri de (*Zafernâme*, *Rüya*, *Arz-ı Hâl*) düşmanı Âlî Paşa ile mücadele etmek amacıyla yazılmıştır. Hatta hemen aşağıda tanıtılacak olan *Verâset-i Saltanat-ı Seniyye*'yi de bu listeye dahil edebiliriz. Ziya Paşa gibi bir münevver talihinin ve tabiatının ve içinde bulunduğu devrin zorlamasıyla bu politik savaflara girmemiş olsaydı muhakkak ki daha fazla edebî ve kültürel eserler bırakabilirdi. Bununla beraber hayatındaki bütün bu çalkantılara rağmen onlarca güzel şiiri, bilhassa *Terkîb-i Bend*'i ve klasik şiirin en büyük mecmuası olan *Harâbât*'ı bu

¹²¹ İbnülemin *Rüya*'da sadrazamın vasıfları hakkında söylenen "Bu mesnede getirilecek zât asır ve zamanın ve mülkün ahvâlini iyi bilmeli ve devletin yaraları nelerdendir, layıkıyla anlamış, usanmaz, yorulmaz, azlinden korkmaz olmalı." cümlesiyle başlayan paragrafı naklettikten sonra "Bu sözlerle mesned-i sadârete kimi tavsiye ettiğini anlamamak iz'andan müberrâ olmaya mütevakkıftır. Her kelimeden anlaşılıyor ki tarif ve tavsiye ettiği sadaret namzedi kendidir." demiştir. İbnülemin'in aynı yerdeki şu dipnotu da kayda değer: "Ziya *Rüya*'nın nihayetine şu mısraı yazmıştır: 'Gördüğüm şeyler bütün rüya imiş' ben de onun altına şu mısraı yazmışım: 'Hak Teala hayra tebdil eyleye'" (İnal, *Son Şairler*, s. 2038.)

millete hediye etmiş olması ilelebet kendisine medyun-i teşekkür olmamız için fazlasıyla yeterlidir.

2.1.8. Verâset-i Saltanat-ı Seniyye:

Yukarıda gördüğümüz üzere çeşitli sıkıntılarla karşı karşıya kalan Ziya Paşa ve arkadaşları Mısır Prensi Mustafa Fazıl Paşa'nın davetine uyarak, onun himayesine güvenerek Avrupa'ya gitmişlerdi. Mustafa Fazıl Paşa da finanse ettiği bu güçlü kalemlerin etkisiyle kaybetmiş olduğu hidivlik hakkını geri almayı amaçlıyordu. Ziya Paşa bu eseri hâmîsi Mustafa Fazıl Paşa'nın hakkını savunmak için yazmıştır. Eser 1868 senesinde Londra'da basılmıştır.

2.1.9. Riyanın Encâmı

Molier'in *Tartuffe* isimli komedisinin tercümesidir. Ziya Paşa Avrupa'dayken başladığı bu tercümeyi ancak Adana valisi olduğunda, yeni açtığı ve son derece önem verdiği tiyatrodan oynanması için tamamlamıştır. İlk baskısı 1298/1881 tarihindedir. İkinci baskısı 1304/1887 yılında Matbaa-yı Ebüzziya'da yapılmıştır.

2.2. Basılmamış eserleri

2.2.1. Makaleler

Ziya Paşa velut bir kalemdir. Muhbir ve Hürriyet başta olmak üzere devrin pek çok gazetesinde makaleleri yayınlanmıştır. İçerisinde bulundukları siyasi durumdan dolayı Avrupa'da çıkarmış oldukları Hürriyet gazetesinin pek çok makalesi isimsiz yayınlandığından makalelerinin kendisine aidiyeti meselesi ciddi bir problem ve tartışma konusu teşkil etmektedir.¹²² Makalelerinin bugüne kadar derlenmemiş olmasında muhtemelen bu problemin yani belirsizliğin de payı vardır. Ziya Paşa'nın şiirlerini 1924 yılında *Külliyât-ı Ziyâ Paşa – Nazım Kısmı* başlığıyla neşretmesi Süleyman Nazif'in paşanın tüm nesirlerini de bir araya getirmeyi düşündüğünü açıkça göstermektedir. Süleyman Nazif maalesef bu niyetini gerçekleştirememiştir. Ziya Paşa'nın imzalı ve imzasız yazıları bir araya getirilmeyi beklemektedir.

2.2.2. Emil Tercümesi

Jean-Jacques Rousseau'nun anne ve babaların çocuklara karşı mesuliyetlerini ve çocukların nasıl eğitilmesi gerektiğini anlattığı *Emil* isimli meşhur eserini Ziya Paşa

¹²² Bakınız: Namık Kemal, *Sürgünde Muhalefet: Namık Kemal'in Hürriyet Gazetesi 1 (1868–1869)*, ed. Alp Eren Topal, Vakıf Bank Kültür Yayınları, İstanbul 2019.

tercüme etmiştir. Uzunca bir süre varlığı bilinen ama nüshası bulunmayan bu eser Prof. Dr. İsmail Parlatır tarafından bir sahafta bulunup Türk Dil Kurumu Kütüphanesi'ne hediye edilmiştir.¹²³ On iki defter halindeki bu eser Türk Dili Kurumu Kütüphanesi'nde Yazma A/566 numarasıyla kayıtlıdır. Tercümenin Ziya Paşa tarafından kaleme alınmış olan mukaddimesi Ziya Paşa'nın eğitim ve çocukluk yılları hakkında birinci ağızdan bilgiler vermesi açısından çok önemlidir. Bu mukaddimenin bazı bölümleri Ebüzziya Tevfik tarafından “Ziya Paşa'nın Evân-ı Tufûliyyeti Hakkında Bir Makalesi” başlığıyla eski harflerle neşredilmiştir.¹²⁴ Türk Dil Kurumu Kütüphanesi'ndeki nüsha bulunduktan sonra bu mukaddime Mustafa Apaydın tarafından tam metin olarak tekrar yayınlanmıştır.¹²⁵

2.2.3. *Tuhfe-i Vehbî Naziresi*

Fatın Tezkiresi'nde zikredilen bu eser hakkında elimizde bilgi bulunmamaktadır.¹²⁶

2.2.4. *Tuhfe-i Arabî Şerhi*

Fatın Efendi Mütercim Âsım'ın *Tuhfe-i Arabî*'si üzerine “bir kıt'a şerh-i nâfizi” olduğu söylese de bu eserin akıbeti hakkında bilgi bulunmamaktadır.¹²⁷

2.2.5. *Kavâid-i Osmânî Haşiyesi*

Fatın Efendi'nin “*Kavâid-i Osmâniye* ismiyle muanven olan kitâbın her mahalline zamîme ve ilâve olarak tafsîl u tevziha dâir baz-ı kelimâtı” şeklinde değindiği eserdir. Bugün elimizde bu eser hakkında bilgi bulunmamaktadır.¹²⁸

2.2.6. *Les Confessions (İtirafılar) Tercümesi*

Jean-Jacques Rousseau'nun *Les Confessions (İtirafılar)* isimli eserini tercüme etmiş olduğu kaynaklarda zikredilse de eser bugün elimizde yoktur.

2.2.7. *Télémaque Tercümesi*

Fenelon'un *Télémaque* isimli eserini tercüme etmiş olduğu bilinmektedir. Ama maalesef bugün bu eserin de akıbeti belli değildir. Ziya Paşa'nın kaynaklarda geçtiği

¹²³ İsmail Parlatır, “Ziya Paşa'nın Emil Çevirisi”, *Türk Dili*, S. 573 (1999), s. 772.

¹²⁴ Ziya Paşa, “Ziya Paşa'nın Evan-ı Tufuliyeti Hakkında Bir Makalesi”.

¹²⁵ Apaydın, “Ziya Paşa'nın Emil Çevirisinin Önsözü”.

¹²⁶ Fatın Davud, *Fatın Tezkiresi (Hâtimetü'l-Eşâr)*, ed. Ömer Çiftçi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2017, s. 307.

¹²⁷ Fatın Davud, *Fatın Tezkiresi (Hâtimetü'l-Eşâr)*, s. 307.

¹²⁸ Fatın Davud, *Fatın Tezkiresi (Hâtimetü'l-Eşâr)*, s. 307.

hâlde elimizde olmayan kitaplarının ve şahsî mektuplarının gün yüzüne çıkması ümit edilmektedir.

3. ZİYA PAŞA VE DEVRİNİN KRONOLOJİSİ¹²⁹

1809-1811 civarı	Ziya Paşa'nın babası Feridüddin Efendi Galata Gümrüğü'nde çalışmaya başladı.
1825	Bazı kaynaklarda zikredilen, yanlış doğum tarihi (Ebüzziya Tevfik'e ve bu bilgiyi tekrar eden kaynaklar bu tarihi verse de Bilgegil'in incelemesi sonucunda yanlış olduğu anlaşılmıştır.) ¹³⁰
15 Haziran 1826	Yeniçeri ocağı 2. Mahmud tarafından kaldırıldı.
1829	Ziya Paşa'nın doğum tarihi (Bilgegil bazı hesaplarla, Fatin Efendi'nin verdiği bu tarihin doğru olduğunu savunur. Gibb ve Kenan Akyüz'ün de bu tarihi kullandığını belirtir.) ¹³¹
1 Temmuz 1839	2. Mahmud vefat etti, yerine Sultan Abdülmecid tahta geçti.
8 Temmuz 1839	Mehmed Emin Rauf Paşa azledildi, yerine Koca Hüsrev Mehmed Paşa sadrazam oldu.
3 Kasım 1839	Tanzimat ilan edildi.
29 Mayıs 1841	Koca Hüsrev Mehmed Paşa azledildi, yerine Mehmed Emin Rauf Paşa sadrazam oldu.
7 Ekim 1841	Mehmed Emin Rauf Paşa azledildi, yerine Topal İzzet Mehmed Paşa sadrazam oldu.
3 Eylül 1842	Topal İzzet Mehmed Paşa azledildi, yerine Mehmed Emin Rauf Paşa sadrazam oldu.
1844/1845	Ziya Paşa Mekteb-i Ulûm-i Edebiyye'den mezun oldu. ¹³²
1845/1846	Ziya Paşa Bâbiâli'ye yani Sadâret-i Uzmâ Mektûbî Kalemi'ne kâtip olarak girdi.
31 Temmuz 1846	Mehmed Emin Rauf Paşa azledildi, yerine Koca Mustafa Reşid Paşa sadrazam oldu.
28 Nisan 1848	Koca Mustafa Reşid Paşa azledildi, yerine İbrahim Sarım Paşa sadrazam oldu.
13 Ağustos 1848	İbrahim Sarım Paşa azledildi, yerine Koca Mustafa Reşid Paşa sadrazam oldu.
27 Ocak 1852	Koca Mustafa Reşid Paşa azledildi, yerine Mehmed Emin Rauf Paşa sadrazam oldu.
7 Mart 1852	Mehmed Emin Rauf Paşa azledildi, yerine Koca Mustafa Reşid Paşa sadrazam oldu.
7 Ağustos 1852	Koca Mustafa Reşid Paşa azledildi, yerine Mehmed Emin Âli Paşa sadrazam oldu.
4 Ekim 1852	Mehmed Emin Âli Paşa azledildi, yerine Damat Mehmed Ali Paşa sadrazam oldu.
14 Mayıs 1853	Damat Mehmed Ali Paşa azledildi, yerine Mustafa Naili Paşa sadrazam oldu.
30 Mayıs 1854	Mustafa Naili Paşa azledildi, yerine Kıbrıslı Mehmed Emin Paşa sadrazam oldu.
24 Kasım 1854	Kıbrıslı Mehmed Emin Paşa azledildi, yerine Koca Mustafa Reşid Paşa sadrazam oldu.
4 Mayıs 1855	Koca Mustafa Reşid Paşa azledildi, yerine Mehmed Emin Âli Paşa sadrazam oldu.
1856	Ziya Paşa Mâbeyn-i Hümâyûn beşinci kâtibi olarak saraya girdi.

¹²⁹ Bu listedeki tarihler öncelikli olarak İsmail Hâmî Dânişmend'in İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi'ne göre oluşturulmuş ve bu eser için ayrıca dipnot verilmemiştir. Aynı şekilde Ziya Paşa'nın hayatı ile ilgili kaynaklarda sıkça tekrar eden tarihler ayrıca dipnotta gösterilmemiş, başka yerlerde temas edilmeyen tarihler dipnot ile belirtilmiştir.

¹³⁰ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, ss. 2-4.

¹³¹ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, ss. 2-4.

¹³² Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 470.

18 Şubat 1856	Islahat fermanı ilan edildi.
1 Aralık 1856	Mehmed Emin Âli Paşa azledildi, yerine Koca Mustafa Reşid Paşa sadrazam oldu.
1859	Ziya Paşa ilk kitabı olan <i>Endülüs Tarihi</i> isimli telif/tercüme eseri yayımlandı.
2 Ağustos 1857	Koca Mustafa Reşid Paşa azledildi, yerine Mustafa Naili Paşa sadrazam oldu.
23 Ekim 1857	Mustafa Naili Paşa azledildi, yerine Koca Mustafa Reşid Paşa sadrazam oldu.
7 Ocak 1858	Koca Mustafa Reşid Paşa vefat etti, yerine Mehmed Emin Âli Paşa sadrazam oldu.
1859	Ziya Paşa sarayda dördüncü kâtipliğe yükseltildi. ¹³³
8 Ekim 1859	Mehmed Emin Âli Paşa azledildi, yerine Kıbrıslı Mehmed Emin Paşa sadrazam oldu.
24 Aralık 1859	Kıbrıslı Mehmed Emin Paşa azledildi, yerine Mütercim Mehmed Rüşdi Paşa sadrazam oldu.
27 Mayıs 1860	Mütercim Mehmed Rüşdi Paşa azledildi, yerine Kıbrıslı Mehmed Emin Paşa sadrazam oldu.
1860-1861	Ziya Paşa'nın bu tarihte tercüme ettiği <i>Engizisyon Tarihi</i> isimli eseri ilk defa vefatından sonra basılacaktır. ¹³⁴
25 Haziran 1861	Sultan Abdülmecid vefat etti, Sultan Abdülaziz tahta çıktı. ¹³⁵
6 Ağustos 1861	Kıbrıslı Mehmed Emin Paşa azledildi, yerine Mehmed Emin Âli Paşa sadrazam oldu.
22 Kasım 1861	Mehmed Emin Âli Paşa azledildi, yerine Keçecizade Fuat Paşa sadrazam oldu. ¹³⁶
31 Ocak 1862	Ziya Paşa'nın saraydaki vazifesine son verildi, zaptiye müsteşarlığına atandı. ¹³⁷
13 Şubat 1862	Ziya Paşa Atina sefiri olarak atandı, Yunanistan'daki ihtilal sebebiyle istifa edip gitmedi. ¹³⁸
1862 Nisan	Ziya Paşa Kıbrıs Mutasarrıfı oldu, paşa unvanı aldı. ¹³⁹
1862	Ziya Paşa'nın babası vefat etti.
6 Ocak 1863	Keçecizade Fuat Paşa azledildi, yerine Yusuf Kâmil Paşa sadrazam oldu.
3 Haziran 1863	Yusuf Kâmil Paşa azledildi, yerine Keçecizade Fuat Paşa sadrazam oldu.
6 Ekim 1862	Ziya Paşa'nın Kıbrıs vazifesi sona erdi, Meclis-i Vâlâ azası oldu. ¹⁴⁰

¹³³ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 470.

¹³⁴ Eser Ebüzziya Tefik Bey tarafından 1299 tarihiyle basılmıştır. Tefik Bey'in takdim yazısında Ziya Paşa'nın bu eseri 22 sene önce tercüme ettiği belirtilmektedir. Dolayısıyla tercüme 1277 tarihinde gerçekleşmiştir.

¹³⁵ Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi: M. 1703-1924 / H. 1115-1342*, C. 4, s. 196.

¹³⁶ Bu olayda "yeni padişahın çok yakınına giren Ziya Paşa'nın etkisi olduğu söylentileri bulunmaktadır. (Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi: M. 1703-1924 / H. 1115-1342*, C. 4, s. 198.)

¹³⁷ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 470.

¹³⁸ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 470.

¹³⁹ Bilgegil, bazı kaynaklarda bir yıl olarak gösterilen Kıbrıs Mutasarrıflığı döneminin 6 ay sürdüğünü söylemektedir. (Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 471.)

¹⁴⁰ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 471.

3 Kasım 1862	Ziya Paşa İstanbul'a ulaştı. ¹⁴¹
18 Kasım 1862	Ziya Paşa Mîrimîrân-ı ûlâ rütbesiyle beylikçi oldu. ¹⁴²
20 Nisan 1863	Ziya Paşa Teftiş göreviyle Bosna'ya gitmek üzere yola çıktı. ¹⁴³
8 Mayıs 1863	Ziya Paşa Bosna'ya ulaştı. ¹⁴⁴
5 Haziran 1863	Ziya Paşa Meclis- Vâlâ Azalığı'na atandı. ¹⁴⁵
6 Haziran 1863	Ziya Paşa İstanbul'a dönmek üzere Bosna'dan ayrıldı. ¹⁴⁶
15 Eylül 1863	Ziya Paşa Dîvân-ı Deavî Nezareti'ne tayin edildi.
15 Aralık 1864	Ziya Paşa Amasya Mutasarrıfı oldu. Burada imar faaliyetlerinde bulundu. ¹⁴⁷
6 Kasım 1865	Ziya Paşa Canik Mutasarrıfı oldu. ¹⁴⁸
29 Mart 1866	Ziya Paşa Meclis-i Vâlâ azası olarak İstanbul'a döndü.
5 Haziran 1866	<i>Keçecizade Fuat Paşa azledildi, yerine Mütercim Mehmed Rüşdi Paşa sadrazam oldu.</i>
11 Şubat 1867	<i>Mütercim Mehmed Rüşdi Paşa azledildi, yerine Mehmed Emin Âli Paşa sadrazam oldu.</i>
17 Mayıs 1867	Ziya Paşa Namık Kemal ile Paris'e kaçtı. ¹⁴⁹
30 Mayıs 1867	Ziya Paşa ve Namık Kemal Paris'e ulaştı. ¹⁵⁰
30 Haziran 1867	Ziya Paşa ve Namık Kemal Londra'ya gitmek üzer Paris'ten ayrıldı. ¹⁵¹
21 Haziran 1867	Sultan Abdülaziz Âli Paşa'yı saltanat naibi olarak bırakarak Avrupa seyahati için yola çıktı. ¹⁵²
30 Haziran 1867	Sultan Abdülaziz Paris'e ulaştı. ¹⁵³
12 Temmuz 1867	Sultan Abdülaziz Londra'ya ulaştı. ¹⁵⁴
23 Temmuz 1867	Sultan Abdülaziz Londra'dan ayrıldı. ¹⁵⁵

¹⁴¹ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 471.

¹⁴² Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 471.

¹⁴³ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 471.

¹⁴⁴ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 471.

¹⁴⁵ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 471.

¹⁴⁶ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 471.

¹⁴⁷ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 45.

¹⁴⁸ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 472.

¹⁴⁹ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 483.

¹⁵⁰ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 483.

¹⁵¹ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 483.

¹⁵² Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi: M. 1703-1924 / H. 1115-1342*, C. 4, s. 216.

¹⁵³ Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi: M. 1703-1924 / H. 1115-1342*, C. 4, s. 218.

¹⁵⁴ Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi: M. 1703-1924 / H. 1115-1342*, C. 4, s. 220.

¹⁵⁵ Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi: M. 1703-1924 / H. 1115-1342*, C. 4, s. 220.

31 Ağustos 1867	Ali Süavi Efendi; Namık Kemal ve Ziya Paşa'nın desteğiyle <i>Muhbir</i> 'i çıkarmaya başladı. ¹⁵⁶
29 Haziran 1868	Namık Kemal ile Ziya Paşa <i>Hürriyet</i> gazetesini çıkarmaya başladı. ¹⁵⁷
1869	64. Sayıdan itibaren Namık Kemal'in gidişiyle <i>Hürriyet</i> 'i tek başına çıkarmaya başladı.
26 Şubat 1870	Ziya Paşa Londra'da tutuklandı.
2 Mart 1870	Ziya Paşa Kefaletle serbest bırakıldı. İngiltere'yi terk eden Ziya Paşa Paris üzerinden Cenevre'ye gitti. ¹⁵⁸
13 Nisan 1870	Ziya Paşa'nın bu tarihte gönderdiği mektuptan Cenevre'ye ulaşmış olduğu anlaşılmaktadır. ¹⁵⁹
1970	Ziya Paşa <i>Zafernâme</i> 'yi tamamladı.
7 Eylül 1871	Âli Paşa öldü. ¹⁶⁰
7 Eylül 1871	Mehmed Emin Âli Paşa öldü, yerine Mahmud Nedim Paşa sadrazam oldu.
31 Temmuz 1872	Mahmud Nedim Paşa azledildi, yerine Mithat Paşa sadrazam oldu.
19 Ekim 1872	Mithat Paşa azledildi, yerine Mütercim Mehmed Rüşdi Paşa sadrazam oldu.
1873	Ziya Paşa Dîvân-ı Ahkâm-ı Adliyye'de kurulan İcra Cemiyeti'nin başına geçti. ¹⁶¹
3 Nisan 1873	Ziya Paşa Şûrâ-yı Devlet azası oldu. ¹⁶²
1873	Ziya Paşa Namık Kemal tutuklanarak Magosa'ya gönderildi.
15 Mart 1873	Mütercim Mehmed Rüşdi Paşa azledildi, yerine Ahmed Esad Paşa sadrazam oldu.
15 Nisan 1873	Ahmed Esad Paşa azledildi, yerine Şirvanizade Mehmed Rüşdi Paşa sadrazam oldu.
14 Şubat 1874	Şirvanizade Mehmed Rüşdi Paşa azledildi, yerine Hüseyin Avni Paşa sadrazam oldu.
1874	<i>Harâbât</i> 'ın ilk cildi Matbaa-yı Âmire'de basıldı.
1874	Ziya Paşa Namık Kemal Ziya Paşa'ya hitâben <i>Tahrîb-i Harâbât</i> isimli mektubunu yazdı.
1875	Ziya Paşa <i>Harâbât</i> 'ın ikinci ve üçüncü cildi Matbaa-yı Âmire'de basıldı.
1875	Namık Kemal Ziya Paşa'ya hitâben <i>Ta'kîb-i Harâbât</i> isimli mektubunu yazdı.
26 Nisan 1875	Hüseyin Avni Paşa azledildi, yerine Ahmed Esad Paşa sadrazam oldu.
26 Ağustos 1875	Ahmed Esad Paşa azledildi, yerine Mahmud Nedim Paşa sadrazam oldu.
12 Mayıs 1876	Mahmud Nedim Paşa azledildi, yerine Mütercim Mehmed Rüşdi Paşa sadrazam oldu.

¹⁵⁶ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, ss. 488-89.

¹⁵⁷ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 489.

¹⁵⁸ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 494.

¹⁵⁹ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 494.

¹⁶⁰ Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi: M. 1703-1924 / H. 1115-1342*, C. 4, s. 233.

¹⁶¹ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 472.

¹⁶² İnal, *Son Şairler*, s. 2042.

30 Mayıs 1876	Sultan Abdülaziz tahttan indirildi, 5. Murad padişah oldu.
30 Mayıs 1876	Ziya Paşa bir günlüğüne Mâbeyn-i Hümâyûn başkâtibi oldu.
4 Haziran 1876	Ziya Paşa Maarif müsteşarlığına atandı.
31 Ağustos 1876	5. Murad tahttan indirildi, 2. Abdülhamid tahta çıktı.
1876	Namık Kemal ile Kânûn-i Esasi Encümeni'nde görevlendirildi.
1876	Ziya Paşa Hediye-i Askeriye Cemiyeti reisi oldu.
19 Aralık 1876	Mütercim Mehmed Rüşdi Paşa azledildi, yerine Mithat Paşa sadrazam oldu.
5 Şubat 1877	Mithat Paşa azledildi, yerine İbrahim Edhem Paşa sadrazam oldu.
1877-1878	Doksan Üç Harbi olarak bilinen Osmanlı-Rus savaşı meydana geldi.
2 Ocak 1877	Ziya Paşa Vezir rütbesi ve paşa unvanıyla Suriye Valisi olarak görevlendirildi. ¹⁶³
25 Şubat 1877	Ziya Paşa Vali sıfatıyla Şam'da karşılandı.
15 Haziran 1877	Ziya Paşa Konya Valisi oldu. ¹⁶⁴
11 Ocak 1878	İbrahim Edhem Paşa azledildi, yerine Ahmed Hamdi Paşa sadrazam oldu.
4 Şubat 1878	Ahmed Hamdi Paşa azledildi, yerine Ahmed Vefik Paşa sadrazam oldu.
18 Nisan 1878	Ahmed Vefik Paşa azledildi, yerine Mehmed Sadık Paşa sadrazam oldu.
28 Mayıs 1878	Mehmed Sadık Paşa azledildi, yerine Mütercim Mehmed Rüşdi Paşa sadrazam oldu.
4 Haziran 1878	Mütercim Mehmed Rüşdi Paşa azledildi, yerine Mehmed Esad Safvet Paşa sadrazam oldu.
4 Aralık 1878	Mehmed Esad Safvet Paşa azledildi, yerine Tunuslu Hayreddin Paşa sadrazam oldu.
10 Haziran 1878	Ziya Paşa Adana'ya vali oldu. ¹⁶⁵
28 Temmuz 1879	Tunuslu Hayreddin Paşa azledildi, yerine Ahmed Arifi Paşa sadrazam oldu.
18 Ekim 1879	Ahmed Arifi Paşa azledildi, yerine Mehmed Said Paşa sadrazam oldu.
17 Mayıs 1880	Ziya Paşa Adana'da vefat etti.
9 Haziran 1880	Mehmed Said Paşa azledildi, yerine Cenanzade Mehmed Kadri Paşa sadrazam oldu.
12 Eylül 1880	Cenanzade Mehmed Kadri Paşa azledildi, yerine Mehmed Said Paşa sadrazam oldu.
1881	Ziya Paşa'nın şiirleri damadı Hamdi Paşa tarafından <i>Eş'âr-ı Ziyâ</i> ismiyle yayınlandı.
1924	Ziya Paşa'nın şiirleri Süleyman Nazif tarafından önceki baskı hataları giderilerek <i>Külliyât-ı Ziyâ Paşa</i> ismiyle tekrar yayınlandı.

¹⁶³ İnal, *Son Şairler*, s. 2047.

¹⁶⁴ İnal, *Son Şairler*, s. 2048.

¹⁶⁵ İnal, *Son Şairler*, s. 2049.

İKİNCİ BÖLÜM: *HARÂBÂT*-İNCELEME

Bir önceki bölümde *Harâbât*'ı derleyen Ziya Paşa'nın hayatı, devri ve eserleri genel hatlarıyla ele alınmıştı. Bu bölümde ise evvela *Harâbât* genel olarak incelenecek, ardından da *Harâbât*'ın bu teze konu olan yani bir sonraki bölümde yayınlanan kısımları hakkında tespitler sunularak metin neşrinde kullanılan yöntem tartışılacaktır.

Aşağıda da değinildiği üzere bu tezde üç ciltlik *Harâbât*'ın tamamına “*Harâbât*”, bu tezde neşredilen bölüme yani gazel, beyit ve mısralara işaret edilirken “metin” kelimesi kullanılacaktır. Bu açıdan, tezin bu ikinci bölümünün ilk kısmı *Harâbât*'ı, ikinci kısmı ise metni ele almaktadır.

1. *HARÂBÂT*, MUKADDİMESİ VE ETKİLERİ

Bu ana başlık altında *Harâbât*'ın tamamı ele alınacaktır. Sadece bu tezde neşredilen kısımları değil, bir bütün olarak tamamı ele alınmaktadır. Bu bağlamda “harâbât” kelimesi, *Harâbât*'ın Ziya Paşa üzerindeki etkisi, genel özellikleri, etkileri yazıldığı dönem gibi temel meseleler incelenmektedir. Buna ek olarak Namık Kemal başta olmak üzere *Harâbât*'ın okurları ve etkileri incelenecektir.

1.1. *Umumi hatlarıyla Harâbât*

1.1.1. *Harâbât kavramı üzerine*

Kâmûs-ı Türki'de “harâbât” şu şekilde açıklanmaktadır: “Harâbenin cem'i ise de o mana ile kullanılmayıp müfret gibi istimal olunur. Meyhane, meygede, müdavimlerini harap eden işret ve sefâhet yeri”¹⁶⁶ Ferid Devellioğlu ise şu açıklamayı verir: “Harabenin cem'i. 1. Harâbeler, vîrâneler 2. Meyhaneler 3. Ziya Paşa'nın meşhur üç ciltlik antolojisi. (Birinci manası bizde kullanılmaz.)”¹⁶⁷

Kubbealtı lüğatinde ise *harâbât* kelimesi şu şekilde açıklanmıştır:

(خرابات) i. (Ar. ħarâbe'nin çoğul eki -ât almış şekli ħarâbât)

1. Meyhâne: Erbâb-ı harâbâtı komak hâline yeğdir / Tahrîse sebebdır mey-i gül-fâma yasaklar (Nâbî'den). *Harâbâtı* görenler her biri bir hâletin söyler / Letâfet nakl eder rindân ü zâhid sıkletin söyler (Koca Râgıb Paşa).

¹⁶⁶ Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türki*, 15. Baskı, Akçağ Yayınları, İstanbul 2006, s. 575.

¹⁶⁷ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2007, s. 326.

2. edeb. Hayâtın katı gerçekleri karşısında rintlerin tesellî aradığı, neşe, zerâfet, zevk ve sanat mahalli olarak kabul edilen içkili eğlence yeri: *Harâbât* egerçi görmedik ammâ görenlerden / İşittik bir neşât-efzâ makâm-ı dil-güşâ derler (Şeyhülislâm Yahyâ).

3. tasavvuf. “Mânevî aşkın tadıldığı, ilâhî aşk ile sarhoş olunan yer” Tekke: Âlimler müderrisler medresede buldular / Ben harâbat içinde buldum ise n’oldu (Yûnus Emre). Kâlû belâ’da kûy-i harâbat idi yerim / Şol ma’nîden mücâvir-i meyhâneyim yine (Nesîmî). Tasavvuf edebiyâtında harâbat mânevî neşe ve şevk veren yer, feyiz alınan, hakîkata erilen yer, yâni tekkedir (Fuat Köprülü).¹⁶⁸

Yukarıda görüldüğü üzere asıl manası harabeler demek olan harâbât, meyhane manasına kullanılmaktadır. Bununla beraber meyhane kelimesi tasavvufta ayrı bir mana bulmuş ve edebiyatta mecazi bir manada kullanılmıştır.

Bu noktada harâbât/meyhane metaforunu biraz açıklamakta fayda var: Meyhane âşıkların, gönlü yanıkların buluşma yeridir. Klasik edebiyatta harâbât kelimesi pek çok çağrışımı da beraberinde getirir. Harâbâtın efendisi pîr-i mugandır. *Harâbâtta* kadehleri sâkî dağıtır. Harâbâta gelen rindler/âşıklar/dervişler şarâb-ı aşkı içip kendilerinden geçerler. Harâbâtın en önemli özelliği orada mâsivânın yani sevgiliden başkasının düşünülmemesidir. Her ne kadar dînî metinlerde teşvik edilen bir kavram da olsa da zahîrî manada kalıp öze nüfuz edemeyen, manadan bî-haber olan cahilleri ifade etmek üzere yine mecaz çerçevesinde kullanılan “zahit”, harâbâta asla yaklaşılamaz. Çünkü manayı anlayabilmek için zahirden kurtulup fenâ makamına erişmek lazımdır. Harâbâtın pîri, pîr-i mugân bu kemal arayışında rintleri mest ve irşad eden mürşittir.

Divan edebiyatında karşımıza en çok iki mekân çıkar: Meyhane ve gülîstan. Ama dikkatle bakıldığında bahçe, bahçedeki ağaçlar, çiçekler, kuşlar yani tüm gülîstan hep o meyhaneenin, o bezmin, o aşk meclisinin dekoruna eklenen unsurlardır. Âşık ile maşukun tüm maceralarını yaşadığı o gül bahçesi aslında tüm âşıkların işret ettikleri meyhanedir. Yani bazen daha kapalı, karanlık bir meyhane tasvir edilirken bazen de bir bahçenin tamamı âşıkların işretgâhı olur. Bu açıdan bakıldığında meyhâne/harâbât klasik edebiyatın tam merkezini teşkil etmektedir. Hatta tüm kâinât aslında ilahi aşkın durmadan aksettiği dev bir harâbâttan ibarettir.

Harâbât üzerine konuşmak, harâbâtı tasvir etmek şairlerin ilgi duyduğu konulardan biridir. Bu konuda Râgıp Paşa’nın şu beyti meşhurdur:

¹⁶⁸ Kubbealtı Lugatı, “HARÂBAT”, 2025, <https://lugatim.com/s/HAR%C3%82BAT>.

Harâbâtı görenler her biri bir hâletin söyler

Safâsın nakleder rindân ü zâhid sıkletin söyler

Harâbât’ı derleyen Ziya Paşa da terkîb-i bendin birinci bendine harâbât tasviriyle başlamaktadır. Ziya Paşa’nın bu şiiri aynı zamanda *Harâbât*’ta da yer almaktadır.¹⁶⁹ Bu şiir üzerinden Ziya Paşa’nın harâbâtı nasıl tasvir ettiğini görelim:

Harâbâtta dağıtılan aşk şarabı canın mayasıdır. Melâmet ile hırpalanmış kimselere huzur verir:

Sâkî getir ol bâdeyi kim mâye-i cândır

Ârâm-dih-i ‘akl-ı melâmet-zedegândır

Şarap kemal ehlinin gönlüne cila verir, ham kişileri yani zahitleri de ziyana sevk eder:

Ol mey ki olur saykal-ı dil ehl-i kemâle

Nâ-puhtelerin ‘aklına bâdî-i ziyandır

Terkîb-i Bend’i Avrupa’dayken yazmış olan Ziya Paşa burada harâbâtan yani muhtemelen Fatin, Lebib, Osman Şems Efendilerin sohbet meclislerinden uzak kaldığını ifade ediyor:

Bir câm ile yap hâtır zîrâ dil-i vîrân

Mehcûr-ı harâbât olalı hayli zamândır

Şarap gizli sırlara vakıf olan “rindân-ı Hüdâ” için, (bir manası ile Hak dostları için) içilir:

Sâkî içelim ‘aşkına rindân-ı Hudânın

Rindân-ı Hudâ vâkıf-ı esrâr-ı nihândır

Harâbâtta şarap dağıtan sakiye üçüncü kez seslenmekte, (Allah aşkını unutarak) kevser ve huri maksadıyla ibadet eden sufiyi/zahidi yermektedir:

Sâkî içelim rağmına sûfî-i harîsin

Kim maksadı kevser emeli hûr-ı cinândır

Aşk ile beslenip büyümüş, yüz yıllık bir şarap gibi olgunlaşmış ve genç bir sakiye sahip pire, harâbâtın efendisine aşk olsun:

¹⁶⁹ Tezdeki sayfa numarasını verelim

‘Aşk olsun o pîr-i mey-i perverde-i ‘aşka

Kim bâdesi sad-sâle vü sâkîsi civândır

Merak ettiğin şüphe ettiğin bir mesele varsa işin iç yüzünü kavrayamayan, kitâbî bilginin ötesine geçemeyen vâizlere değil, hârâbâtın pirine sor:

Pîr-i meye sor mes‘elede var ise şüphen

Vâ‘izlerin efsâneleri hep hezeyândır

Harâbâtın yani aşk âleminin dışındaki dünya, mâsivâ eğridir, güzel görünür ama fenadır:

Ben anladığım çarh ise bu çarh-ı çep-endâz

Yahşi görünür sûreti ammâ ki yamandır

Hayat bir hayal fânusu gibi hızlıca geçip gider, akıllı olan kişi bu suretlere aldanmayıp kendisini harâbâta atar:

Benzer felek ol çenber-i fânûs-ı hayâle

Kim nakş-ı temâsîli serî‘ü’l-cereyândır

Tabiatı sebebiyle gönül kaygılıdır, sonunu düşünür, hakikate erişemez. Bu sebeple Ziya Paşa harâbâtın sakisinden şarap ile gönlünü rahatlatmasını, yumuşatmasını istemektedir:

Sâkî bize mey sun ki dil-i tecribet-âmûz

Endîşe-i encâm ile vakf-ı halecândır

Akıllı insan kendisini harâbâta atan, oranın güzellikleriyle beslenen ve dünyada ne olup bittiğiyle ilgilenmeyen kişidir:

İç bâde güzel sev var ise ‘akl u şuûrun

Dünyâ var imiş ya ki yoğ olmuş ne umûrun

Ziya Paşa’nın bu şiiri elbette çok farklı manalarda anlaşılmaya elverişlidir. Çok katmanlı ve güçlü bir metin olan bu şiirdeki şarabı, sakiyi, güzeli hakiki manalarıyla anlayıp açıklamak da mümkündür. Ama harâbât kavramı edebî/tasavvufî gelenek çerçevesinde düşünüldüğünde bu şiir en basit şekliyle ve ana hatlarıyla yukarıdaki gibi açıklanmaya son derece müsaittir. *Kubbealtı Lugatı*’ndaki üç manadan birinin hakiki ve diğer ikisinin mecazi olduğu ve şahit olarak zikrettiği beyitler bir arada düşünüldüğünde

edebî gelenekte harâbâtın sadece alkol tüketilen mekânı ifade etmek için kullanılmadığı açıktır.

Ziya Paşa'nın muhalled eserine isim olarak “harâbât”ı tercih etmesi onun bu geleneğin ne kadar farkında olduğunu apaçık göstermektedir. Ayrıca klasik edebiyatı tek bir kelimeyle çepeçevre kuşatan “harâbât” gibi mutantan bir kelimeyi seçmiş olması Ziya Paşa için hem büyük bir şans hem de büyük bir başarıdır.

1.1.2. *Harâbât*'ın mahiyeti ve tanımı

Harâbât, her şeyden evvel bir şiir mecmuasıdır. *Harâbât*'ın iç kapağında şu not yer almaktadır: “*Harâbât* ismiyle sa’âdetlü Ziya Bey Efendi Hazretlerinin şuarâ-yı mütekaddimîn ve mu’âsırîn âsârından bi’l-intihâb cem’ ü tertîb eylediği mecmua-yı müntehabâtır.”¹⁷⁰

Ziya Paşa, aşağıda tam metni verilmiş olan, Mahmud Nedim Paşa’ya hitâben yazdığı mektubunda da *Harâbât*’tan “mecmua-yı müntehabât” olarak bahetmektedir.¹⁷¹

Dolayısıyla Ziya Paşa'nın *Harâbât*’ı tanımlarken “mecmua-yı müntehabât” tabirini biri *Harâbât*’ın kapağında ve diğeri de mektupta olmak üzere iki kez kullanmış olduğu açıkça görülmektedir.

Tezin giriş kısmında güncel mecmua tasnifleri dikkate alınarak *Harâbât* şu şekilde tanımlanmıştı: “*Harâbât* mürettibi bilinen, müretteb, üç dilli, manzum seçme metinler mecmuasıdır.” Ziya Paşa'nın “mecmua-yı müntehabât” tabiri bu tanımla örtüşmektedir.

Harâbât Türkçe kaynaklarda genellikle antoloji olarak zikredilmektedir. Mecmualar ile ilgili yapılan ulusal ve uluslararası çalışmalarda özellikle seçki mecmualarının/müntehabâtın İngilizce “anthology” kelimesiyle ifade edilmesi bu iki kavramın birbirini karşıladığı, birbirinin yerine kullanılabildiğini göstermektedir. Bu sebeple bu çalışmada da *Harâbât* hem mecmua hem de antoloji kelimeleriyle ifade edilmiştir.¹⁷²

Harâbât için antoloji kavramı ilk kez ne zaman kullanılmıştır? Bu kullanımın kökü *Harâbât*’ın kendi devrine kadar gider mi? Ve bu kullanım ne zaman yaygınlaşmıştı? Bu soruların net cevaplarını vermek son derece zor. Bununla beraber Mehmed Akif’e

¹⁷⁰ Ziya Paşa, *Harâbât* (iç kapak).

¹⁷¹ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 203.

¹⁷² Bkz: Giriş

yazılan mektupların bulunduğu bir eserde Mithat Cemal'in Servetifünûn'un 1911 tarihli 1060. sayısında yer alan bir mektubunda *Harâbât*'tan "antoloji" olarak bahsettiğini tespit ettik.¹⁷³ Buna dayanarak ilk kullanım ile ilgili bir yorum yapamasak da *Harâbât* için antoloji kelimesinin Osmanlı döneminde de kullanılmış olduğunu anlıyoruz.

Harâbât'ın kendi döneminde ve kendisinden evvel yazılmış Arapça, Farsça ve Türkçe önemli şiir mecmuaları bu tezin giriş kısmında ayrıntılı olarak ele alındığından dolayı bu bölümde müntehabât literatürüne ayrıca değinilmeyecektir. Bununla beraber, en azından girişte değinilen ve ulaşılabilen kaynaklar çerçevesinde, *Harâbât*'ın her üç dil için de benzeri olmayan değerli bir kaynak olduğunu hatırlatmakta fayda var.

1.1.3. *Harâbât*'ın ciltleri, basım yılları ve türlere göre dağılımı

Harâbât üç büyük ciltten oluşmaktadır. Bu ciltlerin ayrımında edebî türler dikkate alınmıştır. Kısaca ifade etmek gerekirse ilk cilt kasidelere, üçüncü ciltte mesnevilere ve ikinci cilt diğer tüm nazım türlerine ayrılmıştır.

Harâbât'ta bu ciltler için "cilt" değil "bezm" kelimesi kullanılmaktadır. "bezm-i evvel", "bezm-i sâni" ve "bezm-i sâlis" ifadeleri her cildin başında, şair isimlerinin sıralandığı tablolarda yer almaktadır.

Birinci cilt: Matbaa-yı Âmire'de basılmıştır. Kapağında "Şaban 1291" tarihi mevcuttur. 25 sayfalık mukaddimenin ardından gelen 285 sayfa metin ile toplam 310 sayfadır. Sadece kasideleri ihtiva etmektedir. Arapça, Farsça ve Türkçe şiirler yer almaktadır.

Harâbât'ın bu cildi 2011 yılında Celal Bayar Üniversitesi'nde Şefika Karaduman tarafından hazırlanan bir yüksek tezine konu olmuştur. "Ziya Paşa'nın *Harâbât*'ının 1. cildi. (inceleme, metin,dizin)" isimli tezin başlığında bu cildin yarısından fazlasını oluşturduğu hâlde teze dahil edilmeyen Arapça ve Farsça şiirlere işaret edilmemektedir.

İkinci cilt: Matbaa-yı Âmire'de basılmıştır. Son sayfasında "1292" tarihi mevcuttur. 506 sayfadır. Musammat, kıta, rubai, gazel, beyit ve müfretleri ihtiva etmektedir. Arapça, Farsça ve Türkçe şiirler yer almaktadır.

Harâbât'ın bu cildi 2018 yılında Celal Bayar Üniversitesi'nde Mustafa Çağlar tarafından hazırlanan bir yüksek tezine konu olmuştur. "Ziyâ Paşa'nın *Harâbât*'ı (2. cilt,

¹⁷³ Necmettin Turinay, Mehmet Rüyan Soydan, Selçuk Karakılıç (ed.), *Arkamda Serilmiş Yere Bir Mazi: Dünyanın Dört Bucağından Mehmet Akif'e Mektuplar*, Cilt 2, 2. Baskı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Yayınları, Ankara 2021, s. 243.

inceleme-metin-dizin)” isimli tezin başlığında bu ciltte yer aldığı hâlde teze dahil edilmeyen Arapça ve Farsça şiirlere işaret edilmemektedir.

İşbu doktora tezi ikinci cildin bir bölümünü oluşturan “gazeliyyât ve ebyât” türünü ele almaktadır. Tezde Arapça, Farsça ve Türkçe şiirler bir bütün olarak çalışılmıştır.

Üçüncü cilt: Matbaa-yı Âmire’de basılmıştır. Son sayfasında “1292” tarihi mevcuttur. 436 sayfadır. Bu ciltte sadece Farsça ve Türkçe mesneviler yer almaktadır.

Harâbât’ın bu cildi 2011 yılında Celal Bayar Üniversitesi’nde Fatma Aktürk hazırlanan bir yüksek teze konu olmuştur. “Ziya Paşa’nın *Harâbât*’ı (3. cilt, inceleme-metin-dizin)” isimli tezin başlığında bu ciltte yer aldığı hâlde teze dahil edilmeyen Farsça şiirlere işaret edilmemektedir.

1.1.4. Arapça, Farsça, Türkçe şiirlerin sıralanışı ve bu tezin kapsadığı bölüm

Yukarıda görüldüğü üzere *Harâbât*, tür ayrımına göre üç büyük cilt teşkil etmektedir. İlk ciltte kasideler, son ciltte mesneviler ve ikinci ciltte de diğer türler sıralanmıştır. İlk iki cilt üç dilde yazılmış şiirleri kapsarken üçüncü ciltte sadece Farsça ve Türkçe şiirler vardır. Bunun sebebi Arapçada Fars ve Türk edebiyatında yer alan mesnevi türünün yaygın olmayışıdır.¹⁷⁴

Harâbât’ın ciltleri kendi içinde dillere göre ayrılmıştır. Örneğin *Harâbât*’ın kasidelere ayrılmış olan ilk cildinde önce Türkçe kasideler, sonra Farsça kasideler sonra da Arapça kasideler sıralanmaktadır. İkinci cilt Türkçe ile başlamakta, Türkçe musammat, kıta, rubai, gazeliyyât ve ebyât bölümleri bittikten sonra Farsça başlamakta, musammat, kıta, rubai, gazel ve beyitlerin ardından bu cildin son kısmı olan Arapça bölüm başlanmaktadır. Arapça bölümde ele alınan türler Farsça ve Türkçeden farklı olarak “Et-teşbîbât ve’l-mukatta’at el-mütenevvia ve “el-ebyâtü’l-arabiyye” başlıklarını taşımaktadır. Son ciltte ise evvela Türkçe mesneviler ve ardından Farsça mesneviler sıralanmıştır.

Bu tezin kapsadığı bölümler şunlardır: Türkî Gazeliyyât ve Ebyât, Ebyât-ı Fârisî, et-Teşbîbât ve’l-Mukatta’atü’l-Mütenevvia, El-Ebyâtü’l-Arabiyye. Bu dört bölüm aşağıdaki tabloda kalın yazılarak vurgulanmıştır. Bir sonraki bölümde daha ayrıntılı olarak izah edileceği üzere, araştırmamız neticesinde bu dört bölümün (her ne kadar

¹⁷⁴ Bizdeki mensneviler gibi kafiyelenmiş şiirlere Arapçada “urcûze (أرجوزة)” denmektedir. Aynı kafiyeyi taşıyan beyitlerin oluşturduğu bu tür uzun şiirler elfiyeler başta olmak üzere ilmî metinlerde görülmektedir. Faruk Çiftçi, “Urcûzeler ve İbn ‘Abdirabbih’in Tarihi Urcûzesi: Bir İslam Tarih Yazım Türü Örneği”, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 16 (2010), s. 6.

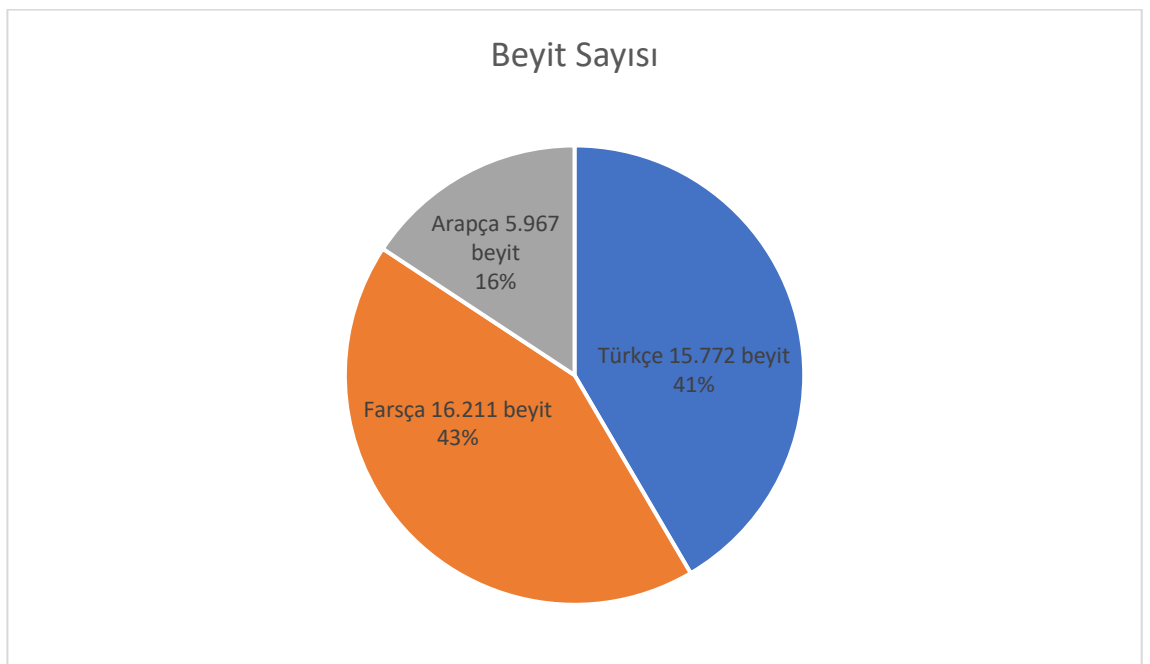
başlıklarda bazı lafız farklılıkları olsa da) birbirine denk olduğu ve Türkçe başlıkta yer alan “gazeliyyât ve ebyât” ana başlığının diğer iki grup (Arapça ve Farsça) için de kullanılabileceği tespit edilmiştir.

1.1.4. *Harâbât’ta yer alan beyit sayıları ile ilgili istatistikler ve beyitlerin dillere göre dağılımı*

Üç büyük ciltten oluşan *Harâbât*’ta yer alan beyit sayıları bu tez bağlamında tespit edilmektedir. Bunun için bu tezde ele alınan beyitler oluşturulan Excel dosyası marifetiyle otomatik olarak sayılmıştır. Diğer beyitler ise teker teker sayılarak her bir başlık altındaki toplam beyit sayısı tespit edilmiştir. Her bir bölümde kaç beyit bulunduğu aşağıdaki tabloda ayrıntılı bir şekilde gösterilmektedir.

Yapılan bu sayıma göre *Harâbât*’ın ilk cildinde 9283 beyit, ikinci cildinde 14771 beyit ve üçüncü cildinde 1386 beyit yer almaktadır. Buna göre *Harâbât*’ta toplam 37.950 beyit yer almaktadır. Bu tez bağlamında bu beyitlerden 10.566 tanesi neşredilmektedir.

Harâbât’ta yer alan beyitlerden 15.772’i Türkçe, 16.211’i Farsça ve 5967’si Arapçadır. Buna göre *Harâbât*’ta yer alan şiirlerin %41’i Türkçe, %43’ü Farsça ve %16’sı Arapçadır. *Harâbât*’taki toplam Farsça sayfa sayısının Türkçe sayfa sayısından fazla olması dikkate değer bir husustur. Bu farkın temel sebebi son ciltte yer alan Farsça mesnevilerin Türkçe mesnevilerden 23 sayfa daha fazla olmasıdır. *Harâbât*’ta bu üç dilde yer alan sayfa sayıları aşağıdaki şemada gösterilmiştir:

Bu bölümde verilen beyit sayılarına açıklanacağı üzere mısra sayıları da dahildir. Ayrıca burada neşredilen bölümle ilgili değil, Harâbât'ın tamamı ile ilgili istatistikler paylaşılmaktadır. Sadece neşredilen bölümle ilgili dağılım ve istatistikler için şu bölüme bkz:

1.1.5. Harâbât'ın üç cildinin içindekiler tablosu ve sayısal verileri

Eserin her bir cildinde yer alan başlıklar ve bu başlıkların ihtiva ettiği beyit ve sayıları ile ilgili en ayrıntılı istatistikler aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 2.1. Harâbât'ın ciltleri ve beyit sayıları

Cilt	Dil	Başlık (Harâbât'ta geçtiği şekilde)	Sayfa Aralığı	Sayfa Sayısı	Beyit sayısı ¹⁷⁵
1	Türkçe	Mukaddime	(numarasız)	25	792
1	Türkçe	Kasaid-i Türkî	2-117	115	3425
1	Far.	Kasaid-i Fârisi	118-213	95	2851
1	Ar.	El-Kasâidü'l-Arabiyye	214-285	71	2215
Birinci ciltte yer alan toplam beyit sayısı:					9283
2	Türkçe	Türkî Musammatlar	2-46	44	1195 ¹⁷⁶
2	Türkçe	Türkî Kıtalar	47-56	9	271
2	Türkçe	Türkçe Rubailer	57-59	2	58
2	Türkçe	Türkî Gazeliyyât ve Ebyât	59-177	118	3466
2	Farsça	Eş'âr-ı Fârisî	178-209	31	902
2	Farsça	Kıta'ât-ı Fârisi	210-242	32	963
2	Farsça	Rubaiyyat-ı Fârisî	242-270	28	816
2	Farsça	Ebyât-ı Fârisî	271-382	111	3348

¹⁷⁵ Tezde ele alınan bölümler dışında kalan beyitlerin sayıları manuel olarak teker teker sayılarak tespit edilmiştir.

¹⁷⁶ Musammatlar hesaplanırken zarurete binaen her iki mısra bir beyit olarak sayılmıştır.

2	Arapça	Et-Teşbîbât ve'l-Mukatta'atü'l-Mütenevvia	383-487	104	3147
2	Arapça	el-Ebyâtü'l-Arabiyye	488-506	18	605
İkinci ciltte yer alan toplam beyit sayısı:					14771
3	Türkçe	Türkçe Mesneviler	2-207	205	6565
3	Farsça	Farsça Mesneviler	208-436	228	7331
Üçüncü ciltte yer alan toplam beyit sayısı:					13896
Harâbât'ın üç cildinde yer alan toplam beyit sayısı:					37950

1.1.6. Harâbât'ta şairlerin ve şiirlerin sıralanış sistemi

Yukarıdaki tabloda yer alan her bir başlık şairlerin ve şiirlerin sıralanış açısından bir bütünlük arz etmektedir. Yani her bir başlık kendi içinde sıralı bir bölümdür ve bu sıralamada diğer başlıklardan (yani diğer nazım türlerinden) bağımsızdır.

Bununla beraber Arapça şiirlerde aşağıdaki kriter tam olarak uygulanmamıştır. Kasidelerde tarihî değeri bulunan Muallakât en başa alınmış, ardından Lâmiyyetü'l-Arab, Kasîde-i Bürde, Kasîde-i Bür'e gibi en önemli kasideler sıralanmış ve ardından diğer kasidelere (belirgin bir sıralama olmaksızın) yer verilmiştir. Ebyat ve mukatta'ât kısımlarında ise şiirler sadece kafiyelerine göre sıralanmış, şair isimleri sıralanmamıştır.

Ziya Paşa mukaddimede Arap şiirinde mahlas bulunmayıp şairlerinin kimi zaman isim ve kimi zaman künyeleriyle tanındığını söyleyerek bu durumu gerekçelendirmektedir:

Türkî ile Fârisî'de mahlas
Şâ'irlere çünkü oldu muhtas
Oldu şua'râsı bunların hep
Tertîb-i hurûf ile müretteb
Ammâ ki 'Arab'da başka 'âdet
Geh künye geh ism oldu şöhret
Tertîbde olmak ile işkâl
Tanzîm'de ben de etdim ihmâl
Ebyât ile kıt'alar ser-â-pâ

Tertîb-i hecâ ile mukaffâ
Vardır ‘Arabî’de ba’zı külfet
Etmek gerek iştikâka dikkat

Türkçe ve Farsça şiirlerin tertibini/sıralanışını izah edebilmek için *Harâbât*’taki şiirleri uzun ve kısa şiirler olmak üzere iki başlık altında gruplandırmak gerekir.

1.1.6.1. Uzun şiirler

Kasideler, musammatlar ve mesnevilerdir. Bu uzun alıntıların *Harâbât*’taki sıralanışı diğer türlerden farklıdır. Bu üç türdeki şiirler (Arapça kasideler istisna olmak üzere) şair isimlerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Bu temel kriter korunmak şartıyla birden fazla şiiri olan şairlerin şiirleri imkân ölçüsünde (özellikle kasidelerde) kafiyelerine göre sıralanmıştır. “İmkân ölçüsünde” sıralandığını söyledik. Zira mesnevi ve musammatlarda böyle bir sıralama mümkün değildir. Mesnevilerde sürekli değişen kafiye bu tür bir sıralamaya izin vermemektedir. Musammatlarda ise bentlerin sıralı gelmesi sebebiyle şiirlerin kafiyelerine göre sıralanması mümkün olmamaktadır. Bu sebeple uzun şiirler sıralanırken dikkate alınan temel kriter şairlerin isimleridir.

1.1.6.2. Kısa şiirler

“Kıtalar”, “rubailer” ile “gazeliyyât ve ebyât” bölümleri sıralanırken dikkate alınan öncelikli kriter yukarıda sayılan uzun şiirlerdeki gibi şair ismi değil, şiirin kafiyesidir. Bu bölümlerde geçen şiirler ilk olarak kafiye göre sıralanmıştır. Aynı kafiyeyle biten şiirlere sahip şairler ise ikinci bir kriter olarak isimlerine göre sıralanmıştır.

Aslında bu sıralama divanlarda görülen standart tertiptir. Yani bu bölümlerdeki şiirler elif harfinden ye harfine gidecek şekilde sıralanmıştır. İkinci kriter ise şairlerin isimleridir. İlk harfi örnek olarak zikrederim: Elif harfiyle biten tüm şiirler aynı yerde, alt altadır. Elif harfiyle biten ve bir arada bulunan tüm şiirler de kendi içlerinde şairlerinin ismine göre sıralanmıştır. Bu sayede, bir şairin belirli bir harfle biten gazeli *Harâbât*’ta yer alıyorsa son derece kolay bir şekilde bulunabilmektedir.

Bu tezde ele alınan Türkçe ve Farsça şiirler bu kategoride, kısa şiirler için tarif ettiğimiz bu tertip ile sıralanmıştır. Yani şiirler önce son harfe, sonra da şair ismine göre sıralanmaktadır. Arapça şiirler ise son harflerine göre sıralanmış ve şair isimlerinin sıralanışı (bazı yerlerde alfabetik gitse de genel itibarıyla) dikkate alınmamıştır.

Dolayısıyla bu tezin üçüncü bölümüne bakarak bu iki kriterin nasıl uygulandığını daha kolay anlaşılabilir.

1.2. Ziya Paşa'nın edebî kaynağı olarak *Harâbât*

Çok yönlü bir şahsiyet olan Ziya Paşa'nın siyasi hayatının meyveleri olan, devrin siyasetini ilgilendiren politik eserleri ve tercümeleri bir kenara bırakılacak olursa onu temelde iki eserin meydana getirdiği anlaşılır: *Eş'âr-ı Ziyâ* ve *Harâbât*. Ziya Paşa'nın divanı klasik edebiyat açısından son derece değerlidir. Çünkü Ziya Paşa Nâbî ve Ragıp Paşa'nın 19. yüzyıldaki uzantısıdır. Bilhassa *Terkîb-i Bend* ile Osmanlı hikemî şiir geleneğini zirveye taşımış, kendisine nazire yazdığı *Rûhî*'den çok daha güçlü bir eser meydana getirmiştir. *Harâbât* Ziya Paşa'nın edebî duruş ve şahsiyetini tespit edebilmek için en az bu divan kadar önem taşımaktadır.

Ziya Paşa'dan başka, kimleri okuduğunu, hangi şiirleri beğendiğini etraflıca ve kesin olarak bildiğimiz başka bir şair yoktur. Diğer şairlerin hangi divanları okumuş olabileceği konusunda bazı ipuçları üzerinden tahminlerde bulunulabilir yahut nazirelere bakarak belli tercihler fark edilebilir. Hatta divan şairlerinin bizzat derlediği küçük mecmualar da tespit edilebilir. Ama (otuz beş bin beyitten oluşan *Harâbât*'tan daha kapsamlı bir hususi şair mecmuası keşfedilmediği sürece) hiçbir zaman hiçbir şairin edebî geçmişine Ziya Paşa'nınki kadar vakıf olamayacağız.

Bu yönüyle *Harâbât*, klasik edebiyatın çok sesli ve geniş çaplı bir temsilidir. Kasideler, musammatlar, kıtalar, rubailer, gazel, beyit, müfret ve mesneviler olmak üzere klasik edebiyatı oluşturan edebî türlerin tamamı *Harâbât*'ta yer almaktadır. Ziya Paşa da bu edebî türlerin her birinde eser vermiştir. İşte bu, klasik edebiyatı temsil eden *Harâbât* ile aynı edebiyatın ürünü olan *Eş'âr-ı Ziyâ*'nın derin irtibatını göstermektedir. Ayrıca geniş bir divan şeklinde tertip edilmiş olan *Harâbât*, Ziya Paşa'nın pek çok şiirini de içermektedir. Yani Ziya Paşa *Harâbât*'ın sadece mürettibi değil aynı zamanda bir şairidir.

1.3. *Harâbât*'ın ortaya çıkış süreci

1.3.1. *Harâbât*'ın ön hazırlığı: devr-i kadim meclisleri

Ziya Paşa'nın biyografisinde de temas edildiği üzere kendisinin klasik edebiyatla doğrudan ve kesintisiz olarak ilgilenebildiği dönem, 32 yaşından öncesidir. Sultan Abdülaziz döneminde siyasi entrikaların ortasında kalan Ziya Paşa, *Harâbât*'ın temellerini bundan evvel Encümen-i Şuarâ'da Fatin, Lebib, Nevres, Leskofçalı Gâlib beylerin arasındayken atmıştır.

Kaya Bilgegil Ziya Paşa'nın bildiği dillerden, Fransızca öğrenmesinden bahsederken şöyle der: “*Harâbât*’a Arapça şiirler seçecek, bu dille hafızalara nakşolunmuş beyit yazacak, mensur lugaz kaleme alacak kadar Arapça biliyordu. Bu bilginin ne kadarı kendisinin ne kadarı çağının burasını kestirmek güçtür. Fakat bu işte öğrenme kabiliyeti kadar öğrenme hırslının da payı vardır.”¹⁷⁷ Bilgegil’in “Bu bilginin ne kadarı kendisinin ne kadarı çağının burasını kestirmek güçtür.” yorumu son derece önemlidir. Evet, Ziya Paşa’nın hususi gayreti, hırsı, zekâsı böyle bir eseri meydana getiriyordu. Ama bu eseri mümkün kılan şey Ziya Paşa’nın yetiştiği olgun kültür ve devri kadim sohbetleriydi.

Ardından, yine o devrin kaçınılmaz tesirlerinden biri olarak batı kültürünün cazibesine kendini kaptırdı. Fransızca öğrendi; Paris, Londra ve Cenevre’de yaşadı. Ama büyük ümitlerle dönüp ardından en büyük hayal kırıklığını yaşadığında yegâne sığınağı kadim medeniyetti. İşte o zaman on beş yirmi sene evvel temellerini attığı *Harâbât*’ı inşa etmeye başladı.

Kaya Bilgegil bu süreci şöyle anlatmaktadır: “Başta ümitsizlik suretinde kendini gösteren ruh hâleti; isyanlarla, tuğyanlarla, çırpınmalarla değişiklik geçirir; zaman zaman tevekkülde yorgunluğunu giderir. Nihâyet, şair, kendi hadiselerinin dünyasından eski şiire döner, oyalanır, teselli arar, böylece üç ciltlik *Harâbât*’ı meydana getirir.”¹⁷⁸

Bilgegil’in de işaret ettiği gibi, *Harâbât* Ziya Paşa için bir geriye dönüştür.

1.4.2. Ziya Paşa *Harâbât*’ı derlerken

Harâbât’ı derlerken, daha doğrusu mukaddimeyi yazdığı sırada Ziya Paşa kırk dört yaşında ve yorgundur:

Sinnim ki çîl ü çehârı geçti
Atı alan Üsküdâr’ı geçti
Gördüm feleğin vefâsı yoktur
Zevk ü elemin bekâsı yoktur
Bin yıl yaşasan yine cihân bu
Gerdiş bu zemîn bu âsumân bu

Mukaddimenin son beyitlerinde de ömrünün sıkıntılarla geçtiğini şöyle anlatır:

Bir cisimde olmayınca sıhhât
Hâtırda da olamaz selâmet

¹⁷⁷ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 466.

¹⁷⁸ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 202.

Geldim geleli bu hâk-dâne
Açtırmadı göz bana zamâne
Eskâm ile geçti rûzigârım
Âlâm idi cümle berg ü bârım
Yazdım ne ise şikeste beste
Malûm değil mi hâl-i haste
Me'mûlüm odur ki ehl-i irfân
Bu sözü tutar kabule şâyân

Kaya Bilgegil Ziya Paşa'nın bu dönemdeki ruh halini göstermek için Süleyman Nazîf'in *İki Dost* kitabından Ziya Paşa'nın Mahmut Nedim Paşa'ya yazdığı mektubu nakletmektedir. Bu mektup *Harâbât* ile ilgili doğrudan doğruya Ziya Paşa'nın sözlerini ihtiva etmesi bakımından bu tez için hayati öneme sahiptir:

Atabe-i ulyâ-yı Hazret-i Velî-i nimete maruz-ı abd-i kemîneleridir.

Birçok vakitten beri takdîm-i arîza farızasında vukua gelen kusur can sıkacak şeylerden başka yazılacak bir şey olmadığına mebni olduğundan rehîn-i afv buyurulacağından şüphe etmem. Kulları geçen senelerden beri gâh esîr-i firâş ve gâh derd-i menkûbiyyet ü şemâtât ile dil-hırâş olmakla beraber medâr-ı tesliyyet ve nisyân-ı hâl olmak için öteden beri cem' ü tertibiyle uğraşmakta olduğum mecmua-yı muntehâbâtın birinci cüzünü güçlûkle hele bu kere tab'a muvaffak olabildim. Ve meşâgil arasında eğlence olmak üzere bazen nazar-ı lûtf u âtifet-i velî-yi nimetlerine mazhar buyurularak abd-i atîk-i bî-riyâlarının tahatturuna hizmet eder meniyyesiyle bir nüshasını dahi atabe-i aliyyelerine takdime ictisâr eyledim. Bunun mukaddimesi manzûr-ı maârif-nüşûr-ı sâmilîleri olmak şerefine nail olur ise evâhir-i ebyâtta ahvâl-i melâl-iştîmâl-i kemterânemin hulâsası istinbat buyurulur. İşbu *Harâbât*'ın bezm-i sânisî dahi der-dest-i tab' olup onda âsâr-ı cihân-pesend-i hakâyık-perverîlerinden fakat yed-i âcizânemde bulunan birkaç şey bulunabileceği ve âlem-i fazl u maârifte hâiz oldukları mertebe-i âle'l-âl-i kemâlâtın velev bir nebze olsun şu aralık enzâr-ı umuma arz olunmasını gönül pek arzu ettiği cihetle bunlardan bir mikdârının intihâb ve irsâli emrinde mebzûl-i âtifetlerini her bâr kendime açık bildiğim bâb-ı lûtf u merhametlerine dehâletle istîrham ederim. Her hâlde emr ü âtifet hazret-i velî-i nimetindir.

Fî gurre-i Ramazan [12]91

Ziya kulları¹⁷⁹

Bu mektup üzerinden aşağıdaki çıkarımlarda bulunabiliriz:

¹⁷⁹ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 203.

1. Ziya Paşa her ne kadar Mahmut Nedim Paşa ile Rumeli demiryolları hususunda büyük bir anlaşmazlık yaşamış olsa da kendisiyle irtibatını sürdürmektedir.

2. Ziya Paşa *Harâbât*'ı tertip ettiği sırada hasta ve keyifsizdir.

3. *Harâbât* ile meşgul olmayı bir teselli olarak görmekte, *Harâbât* ile uğraşırken içinde bulunduğu sıkıntıları unutmaktadır.

4. *Harâbât* ile meşguliyeti yeni başlanan bir iş değildir, “öteden beri” meşgul olduğunu belirtmektedir.

5. *Harâbât*'ı antoloji vs. bir kelimeyle değil, “mecmua-yı müntehabât” olarak tanımlamaktadır.

6. “Birinci cüzünü güçlkle hele bu kerre tab’a muvaffak olabildim” sözüyle maddi güçlükleri mi yoksa eserin hazırlanmasında karşılaştığı ilmî/edebî zorlukları mı kastettiği belli değildir.

7. Ziya Paşa esere yazdığı mukaddimeye ayrıca önem vermekte, özellikle son kısımlarının içinde bulunduğu hâli özetleyen bir metin olduğunu vurgulamaktadır.

8. Bu mektupta *Harâbât*'ın ilk cildi için “cüz” ve ikinci cildi için “bezm” kelimesini kullanmıştır. Bu kullanım cüz ve bezm kelimelerini birbirinin yerine kullanılışından mı yoksa ilk cildin formalar hâlinde neşredilmesinden mi kaynaklandığı net değildir. Kesin olmamakla beraber ilk ihtimal daha kuvvetli görünmektedir.

9. Ziya Paşa Mahmud Nedim Paşa'ya eseri şu cümle ile sunmaktadır: “İşbu *Harâbât*'ın bezm-i sâîsi dahi der-dest-i tab' olup onda âsâr-ı cihân-pesend-i hakâyık-perverîlerinden fakat yed-i âcizânemde bulunan birkaç şey bulunabileceği ve âlem-i fazl u maârifte hâiz oldukları mertebe-i âle'l-âl-i kemâlâtın velev bir nebze olsun şu aralık enzâr-ı umuma arzolanmasını gönül pek arzu ettiği cihetle bunlardan bir mikdârının intihâb ve irsâli emrinde mebzûl-i âtifetlerini...” Eserin nasıl ve niçin devlet matbaası olan Matbaa-yı Âmire'de basıldığını bilmiyoruz. Ama bu mektubun mevcudiyeti ve kullanılan ifadeler dolaylı da olsa Mahmud Nedim Paşa'nın bu konuda tesirinin olabileceğini göstermektedir.

Evet, bu mektup Ziya Paşa'nın *Harâbât*'a bakışını, *Harâbât* derlenirken nasıl bir hâlet-i ruhiye içerisinde olduğunu gösteren son derece kıymetli bir vesikadır. Ziya Paşa'nın gözünden *Harâbât*'a bakabileceğimiz bir diğer kaynak ise *Harâbât*'ın mukaddimesidir.

1.4. *Harâbât'ın mukaddimesi*

Harâbât'ın 792 beyitten oluşan manzum mukaddimesi yol açtığı büyük tartışmalarla hâlâ daha güncelliğini koruyan, son derece önemli bir metindir. Mukaddimenin bu kadar tartışılmış olması büyük problemler barındırmasından kaynaklanmaz. Mukaddime, yeni edebiyatın kurucu metinlerinden biri olan ve eski edebiyata karşı çıkan Şiir ve İnşa makalesinin sahibi Ziya Paşa'nın kaleminden çıkmış olduğundan dolayı bu kadar tartışılmıştır. Bu popülerliğin temel sebeplerinden biri de Vatan Şairi şöhretiyle asra damgasını vuran ve o esnada Magosa'da zor zamanlar geçirmekte olan Namık Kemal'i son derece kızdırmış ve söyletmiş olmasıdır.

Ziya Paşa vaktiyle Namık Kemal'in yanında Şiir ve İnşa'yı yazarak yeni edebiyatın fikrî zemininin tesisine hizmet etmemiş olsaydı yahut Namık Kemal'in Hürriyet Kasidesi başta olmak üzere güzel şiirlerini de *Harâbât*'a ekleyerek azıcık olsun gönlünü alsaydı bu mukaddime muhtemelen Namık Kemal'in itirazlarıyla karşılaşmayacak ve bu kadar tartışılmayacaktı. Diğer taraftan *Harâbât*'ın isminin yaşamasında bu tartışmanın büyük etkisi vardır.

Bununla beraber *Harâbât* ve mukaddimesinin gerçek kıymeti ancak Namık Kemal'in çizdiği çerçevenin dışına çıkarak anlaşılabilir. Başka bir ifade ile *Harâbât* kendi bağlamında incelendiğinde klasik edebiyatın en önemli müntehabât mecmualarından biri, belki de birincisidir. Mukaddime ise bu mecmuanın İslami edebiyatın gelişimini bütüncül bir şekilde tartışan manzum ve güçlü bir giriş metnidir. İşte bu bölümde, bahsi geçen tartışmalardan azade olarak, mukaddime üzerinden *Harâbât*'a dair bir perspektif sunulacaktır.

Harâbât'ın mukaddimesi dokuz alt başlıktan oluşmaktadır. Tevhid ve naat dışında kalan yedi başlıktan beşi Arap, Fars ve Türk şairlerini ve şairliğin şartlarını ele almaktadır. *Harâbât*'a Mukaddime yer alan ipuçlarını arayan bu bölümde ise “sebeb-i tertîb-i *Harâbât*” ve son bölüm olan “tahdîs-i nimet ve ihtâr u mazeret” başlıkları incelenecektir.

1.5.1. “*Sebeb-i Tertîb-i Harâbât*”

Sebeb-i tertîbin ilk kısmı Ziya Paşa'nın klasik edebiyatla tanışma sürecini anlatmaktadır. “On beşde değildi sinn ü sâlim” mısraından itibaren halk şairleriyle başlayıp Hafız ve Sadi'ye ulaşan bu yetiştirme süreci yukarıda, Ziya Paşa'nın biyografisi bağlamında değerlendirilmişti. Ardından, yukarıda da değinilmiş olan şu beyitlerle İran şairlerinin eserlerinden son derece istifade ettiğini, pek çok hamse ve divandan seçkiler

yaptığını, sonra da Anadolu şairlerinin eserlerini ve hayatlarını incelediğini söylemektedir:

Oldu bana hâce-i dil ü cân
Âsâr-ı sühan-verân-ı Îrân
Oldum nice hamseden güher-çîn
Gördüm nice defter ü devâvîn
Etdim şu'arâ-yı Rûm'u tahkik
Âsâr u zamânlarıyla tatbik

Ardından “Fârisî edâ”nın Türkçeye intikalini, aruzun ilk başlarda dili bozduğunu, Farsların da benzer bir süreç yaşadığını ve bu sebeple dillerini yenilediklerini anlatmakta ve sonrasında bir şiir okuru olarak yaşadığı süreci tahkiyeye devam etmektedir. *Harâbât*'ın oluşum süreci ile ilgili ipucu veren bu kısma geçelim.

Ziya Paşa bu okumaları esnasında Arap edebiyatının “irfanın annesi” olduğunu, Fars ve Türk edebiyatlarının o okyanustan beslenen iki nehir olduğunu fark etmiştir. Sonrasında daha önce okuduğu eserleri tekrar tekrar okumuş, “şair olamayacağını” anlamış, en azından şiir okuyucusu olmaya karar vermiştir. Çünkü şiirden anlamak da şiir yazmak gibi bir sanattır:

Âsâr-ı ‘Arab’dır ümm-i ‘irfân
Bunlar iki nehrdir o ‘ummân
Çün gördüm o bahr-i bî-kerânı
Fark eyledim ol zamân cihânı
Evvel gözden geçen hep âsâr
Gözden geçti bütün be-tekrâr
Gördüm yeniden nice defâ’in
Buldum yine bir takım hazâ’in
Ben tab’a bunu esâs ederdim
Şâ’ir olurum kıyâs ederdim
Bu şevk ile geçdi rûzgârım
Destimde değildi ihtiyârım
Bildim ki ben öyle şâ’ir olmak
Aynıyla cibâl-i sâyir olmak
Ben olamadım egerçi şâ’ir
Oldum şu kadar ki fehme kâdir
Şâ’irlik egerçi mu’teberdir
Şi’ri tanımak da bir hünerdir
Helvâcıya tabla-kâr lâzım
Ol kârda iktidâr lâzım

Bundan sonraki beyitlerde *Harâbât*'ı derlediği dönemi anlatmaktadır. Tezin önceki bölümlerinde bazılarına işaret edilmiş olsa *Harâbât*'ın nasıl ve hangi şartlar altında meydana geldiğini göstermesi bakımından son derece önemlidir. Ziya Paşa *Harâbât*'ı 44 yaşındayken, dünyadan ümidi kesip hayatın geçici olduğunu idrak ettiği bir dönemde derlemiştir:

Sinnim ki çîl ü çehârı geçdi
Atı alan Üsküdar'ı geçdi
Gördüm feleğin vefâsı yokdur
Zevk ü elemin bekâsı yokdur
Bin yıl yaşasan yine cihân bu
Gerdiş bu zemîn bu âsümân bu
Bir kâ'idedir bu câvidâne
Elbette gider gelen cihâna
Bu 'âleme i'timâd olmaz
Derd-i ecele devâ bulunmaz
Sıhhat bozular şebâb kalmaz
Kuvvet gider âb ü tâb kalmaz
Perverde-i nâz olan o gül-ten
Eyler kara toprak içre mesken
Ol göz ki bakar bugün nehâra
Yarın yuva ola mûr u mâra
Hikmet bu belâya çâre etmez
Tedbir u hıyel de para etmez
Yok fâ'ide devlet ü ni'amdan
Yok menfa'at efser ü haşemden
Geldi nice bin mülûk dehre
Hep uğradılar bu derd-i kahra
Yokdur birinin zebânda nâmı
Nerde o yesâr u ihtîşâmı

Akıllı kimseler ise bu durumu önceden fark edip dünyaya meyletmemiş, tahsil-i kemâl ile meşgul olup nice eserler bırakarak isimlerini yaşatmışlardır. Ziya Paşa kendisinde bu kudretin olmadığını, ama Kıtırmir gibi büyüklere hizmet etmeyi amaçladığını ifade etmektedir.

Ammâ 'ukalâ-yı 'âkıbet-bîn
İdrâk edip bu hâli pîşîn
Meyl eylememiş bu dehr-i dîna
Gaflet ile düşmemiş cünûna
Çarhın âgâh olan huyundan

Bu yağmurun içmemiş suyundan
Tahsîl-i kemâle himmet etmiş
Âzâdeliğe kanâ'at etmiş
'Âlemde nice eser bırakmış
Ezkârını mu'teber bırakmış
Gerçi onu rûzgâr almış
Bu kubbede bir sadâsı kalmış
Çün bende o iktidâr yokdur
Hırsımda bekâ-yı nâm yokdur
Fikr eyler iken bu hâle tedbîr
Geldi dilime misâl-i Kıtmîr
Hayvân iken ol vücûd-ı yektâ
Etmiş bu cihânda nâmın ibkâ
Erbâb-ı kemâle hâdim olmuş
Onlar ile ismi dâ'im olmuş
Ben de o tarîke zâhib oldum
İnsânlar ile musâhib oldum

Ardından *Harâbât*'ın nasıl meydana geldiğini ifade eden üç beyit son derece önemlidir. Ziya Paşa eskilerin eserlerini okumakta, güzel eserler gördükçe “bir deftere” kaydetmektedir. Bu defter mürettep değildir, basılmak maksadıyla değil şahsi kullanım için derlenmiştir. Bu beyitlerden anlaşıldığına göre Ziya Paşa'nın kütüphanesinde muhtemelen gençliğinden itibaren doldurduğu ve *Harâbât*'ın ilk nüvesini teşkil eden bir defter/shahsi mecmua bulunmaktadır. Ziya Paşa *Harâbât*'ı oluşturmak için bu defteri düzenlemiş, geliştirmiştir:

Esnâ-yı mütâlaamda ekser
Gördükce latîf ü hoş eserler
Bir deftere kayd eder idim hep
Ammâ ki değil idi müretteb
Tertîbine etdim ihtimâmı
Mecmû'ama verdim intizâmı

Ardından gelen ve daha önceki bir başlıkta ele almış olduğumuz altı beyit, *Harâbât*'ta yer alan şair ve şiirlerin harf tertibine göre sıralandığını ama künyelerden ötürü Arapça şiirlerde şair isimlerinin karışık sıralandığını söylemektedir.

Sonrasında, şiir seçiminde edebiyatın dönüşümünü gösterebilmek için farklı dönemlerden şiirler seçtiğini, ilk dönemlere ait şiirlerde o zamanın imlasını koruduğunu,

bu dönemdeki sözlerin kaba ama güzel olduğunu, Türk edebiyatının kaynağı olduğu için Çağatay dilini de seçkisine dahil ettiğini belirtir:

Göstermek için nükât-ı nazmı
Ezmân-ı tahavvülât-ı nazmı
Âsâr-ı selefdan etdim imlâ
Bir hayli nevâdir-i dil-ârâ
Gerçi sözü bunların kabadır
Ma'nâları lik cân-fezâdır
İmlâlarını bıraktım öyle
Tâ denmeye sonra şöyle böyle
Çünkü bu dile misâl-i mâder
Oldu Çağatay lisânı masdar
Terk eylemeğe hicâb etdim
Ondan dahi intihâb etdim
Ma'lûm ola tâ zamân ne olmuş
Evvel ne imiş lisân ne olmuş

Bundan sonraki beş beyit mukaddimenin kendisiyle ilgilidir. Burada Ziya Paşa *Harâbât*'ta yer alan şairler içerisinde meşhur olanları kendince değerlendireceğini söylemektedir. Bu değerlendirmeleri bu şairlerin eserlerini dikkate alarak yapmaktadır. Bu şairler hakkındaki şahsi yorumlarını paylaşacağı için “acele bir şekilde yazdığım bu değerlendirmelerde hata bulunursa affedilsin, çünkü samimiyetle yazdım.” demektedir:

Hem rütbelerince 'âcizâne
Çekdim şu'arâyı imtihâna
Meşhûrları beyân olundu
Âsâr ile imtihân olundu
Hükm eyledim ekseriyet üzere
Şi'rindeki istikâmet üzere
Ben anladığım kadarca yazdım
Vakt olmadı muhtasarca yazdım
Mâdâm ihlâsdır esâsı
Ma'zûr ola varsa da hatâsı

Harâbât'a kendi döneminden şairlerden de şiir seçmiş ama yaşayan şairler için mukaddimede ayrıca bir değerlendirmede bulunmamıştır. Çünkü yaşayan şairlerden bazılarının diğerlerinden üstün tutmasının itiraz ve düşmanlığa sebep olma ihtimali vardır. Bunu söyleyen Ziya Paşa'nın *Harâbât* sebebiyle Namık Kemal'in en ağır itirazlarına maruz kalmış olması da ilginçtir. Gelecekteki şairler hakkında

değerlendirmede bulunamayacağını ama gelecekte yaşayacak olanların Ziya Paşa'nın devri hakkında yorum yapacağını söylemektedir:

Âsâr-ı mu'âsırından hem
Ma'rûflar oldular murakkam
Şâyed ki ola diye ta'addî
Temyîzine etmedim tasaddî
Müstakbele şimdi hükm olunmaz
Gâ'ibdeki cifr ile bulunmaz
Mümkündür edip Cenâb-ı Bî-çûn
Kârûn'u gedâ gedâyı Kârûn
Bugün görünen sana muhakkar
Yarın ola gâlib ü muzaffer
Mâdâm eseri durur hayâtın
Me'mûldür irtifâsı zâtın
Ayrıldı bizimle çünkü eslâf
Varsın bizi de ayırsın ahlâf

Bu başlığın son kısımları *Harâbât* hakkında kritik değerlendirmeler sunmaktadır. Ziya Paşa yanlış ve doğru şiirlerin birbirinden ayrılabilmesi için her üsluptan şiir seçtiğini söylemektedir. Burada doğru ve yanlış derken ne kastettiği açık değildir. *Harâbât*, Ziya Paşa'nın gözüne güzel görünmüş tüm şiirleri kapsamaktadır. Bu beyte göre bir şiirin *Harâbât*'ta yer alması için gerekli olan tek kriter, Ziya Paşa'nın beğenisidir. Üçüncü beyitte Ziya Paşa *Harâbât*'tan "mecmuam" diye bahsetmektedir. Ziya Paşa bu seçimi yaparken şairlerinin isimlerine, "Amr veya Zeyd oluşuna" bakmamış, sadece beğenisini yansıtmıştır.

Göstermek için hatâ savâbı
Her şîveden etdim intihâbı
Her şey ki bana bihîn göründü
Şâyeste vü dil-nişîn göründü
Mecmû'ama eyledim onu kayd
Gûyendesı Amr imiş yahud Zeyd

Ziya Paşa *Harâbât*'ı derlerken çok fazla eser incelediğini söylemektedir. Bu da *Harâbât*'ın birkaç mecmuadan üstünkörü yapılan bir derleme değil, bir ömürlük mesai ve okumanın mahsulü olduğunu göstermektedir. Ziya Paşa bu konuda müracaat ettiği kaynaklar konusunda bir sayı vermez. *Harâbât*'taki şiir çeşitliliği üzerinden kaynaklarının anlaşılabilirliğini söylemektedir.

Fikr et ne kadar kitâb gördüm

Cem’inde ne pîç-tâb gördüm

Bu mecmuanın *Harâbât* olarak adlandırılmasının sebebi rintlerin buluşma yerinin mescit değil meyhane olmasıdır:

Rindân eder onda çün mülâkât
Koydum adını onun *Harabât*
Mescid desem i’timâd olunmaz
Şâ’irler o yerde çok bulunmaz
Şâ’irlere mey verir musafât
Rindânın olur yeri harabât

1.5.2. ”*Tahdîs-i Ni’met ve İhtâr ve Ma’zeret*”

Mukaddimenin dokuz bölümü arasında doğrudan *Harâbât* hakkında bilgi ve yorum içeren ikinci bölüm mukaddimenin “*Tahdîs-i Ni’met ve İhtâr ve Ma’zeret*” başlığını taşıyan ikinci bölümüdür. Bu bölümün beyitleri de burada değerlendirilerek *Harâbât* ile ilgili ipuçları aranacaktır.

Harâbât, Türk, Arap ve İran şairlerinin rahat ettikleri bir bezm, bir işret meclisidir. Burada görünen şairler en seçkin eserleriyle mevcuttur. Buradaki şairler sanki müşâare ederek yani karşılıklı olarak şiir okuyarak şiirleriyle övünmektedirler.

Bu bezmde buldu câ-yı ârâm
Türk ü ‘Arab u ‘Acem’den a’lâm
Hem her biri oldu onda zâhir
Âsâr-ı güzîdesiyle hâzır
Gûyâ ki müşâ’are ederler
Nazm ile müfâhare ederler

Ziya Paşa *Harâbât*’ı eski şairlerin dirilerek hesap verdikleri, amellerinin karşılıklarını buldukları bir mahşerdir. Yazdıkları eserler bu mahşerdeki amel defterleridir. Ayrıca sirkat-i şiir günahını işleyenlerin bu mahşerde hesabı zor olacaktır.

Eslâf-ı sühan-verânı gûyâ
Bu mahşer-i evvel etdi ihyâ
Bunda eser iledir kerâmât
Mahşerde ‘amelledir mükâfât
A’mâl kitâbıdır bu âsâr
Sâriklerin onda hâli düşvâr

İnsanlık yaratıldı yaratılalı hiçbir toplulukta *Harâbât*’taki kadar insan bir araya gelmemiştir. Ziya Paşa dört unsuru bir araya getirdiğini söylemektedir. Burada kastettiği dört unsurun Arap, Fars, Türk ve Çağatay edebiyatları olması muhtemeldir. “Bununla

âdetâ anâsır-ı erbaayı/dört unsuru bir araya getirdim.” demektedir. Şiir ölmüşken Ziya Paşa şiiri Hz. İsa gibi ihya etmiş, diriltmiştir:

Cem’ olmadı cem’ olaldan ecsâm
Bir encümen içre bunca akvâm
Ben dördünü bunda hâzır etdim
Gûyâ cem’-i ‘anâsır etdim
Bu ‘unsur ile misâl-i ‘Îsâ
Şi’r ölmüş iken ben etdim ihyâ
Sad şükr beni Kerîm-i mutlak
Bu hidmete eyledi muvaffak

Ziya Paşa şiir yazmaya hevesi olanlara *Harâbât*’ı bir eğitim levhası olarak kullanmayı tavsiye etmektedir. Bu eser Ziya Paşa’nın gönül ehline ve şairlere yadigârıdır:

Şübbân-ı heves-nümâ-yı tanzîm
Etsin bu kitâbı levh-i ta’lîm
Ehl-i dile ber-güzârım olsun
Şâ’irlere yâdigârım olsun

Harâbât’ı okuyanlar âdetâ bir şiir meclisine bizzat iştirak etmektedir. Ziya Paşa bu şiir meclisine katılanların oraya insaf gözüyle bakması ricasında bulunmaktadır. Şiirlerin bazılarını sade gördüğü için (veya başka sebeplerle) *Harâbât*’a tarizde bulunulmamasını istemektedir. Çünkü birine basit gelen şiir bir başkasının hoşuna gidebilir. Herkesin şiir zevki aynı değildir. Ayrıca bilhassa içinde bulunan bir duruma uygun düşen beyit bir divan kadar değerlidir. Makama uygun olan beyit (kendisinden çok daha güzel olan) bütün sözlere tercih edilir.

Ey hâzır olan bu bezm-i nazma
İnsâf ile kıl nazar bu bezme
Sâde göricek bir intihâbı
Ta’rîz için eyleme şitâbı
Ol nazm ki sence râygândır
Bir dîgere hoş gelir cihândır
‘Âlem sana münhasır değildir
Herkes bu cihânda bir değildir
Uygun düşse me’âle bir beyt
Dîvân değer ehl-i hâle bir beyt
Tercîh olunur bütün kelâma
Bir mısra’-ı müttefik makâma

Harâbât neticede bir seçkidir. Güzel sözü bundan ibaret zannetmek yanlış olur. Ziya Paşa mücevherlerle dolu bir denize dalış yapmış ve sadece gücü yettiği kadarını

çıkartabilmiştir. Çıkartabildiği mücevher o denizden sadece bir damla kadardır. Hâlbuki deniz yine olduğu gibi durmaktadır. Ziya Paşa bu beyitle Buhârî’de Hz. Peygamber tarafından Hz. Hızır’dan nakledilen şu hadis-i şerife telmihte bulunmaktadır: “O sırada bir serçe gelerek geminin kenarına konup denizden bir iki damla su aldı. Hızır: "Musa! Benim ilmim ve senin ilmin, bu serçenin denizden aldığı bir yudum kadar bile Allah'ın ilmini eksiltmez" dedi.”¹⁸⁰

Hem bir de bu bezm muhtasardır
A’lâ sözü sanma bu kadardır
Bir bahr-i cevâhir içre daldım
Ben muktedir olduğumca aldım
Bir katredir ancak aldığım hep
Deryâ yine durmada leb-â-leb

“Eksikliğini en başta itiraf eden kişi mazur tutulur. Bedeni sağlıklı olmayan kişinin zihni de sağlıklı olmaz.” diyen Ziya Paşa mukaddimenin bu bölümünde *Harâbât*’ı derlediği esnada sağlık problemleri yaşadığını anlatmaktadır. Aslında sadece *Harâbât*’ı derlerken değil, cihana geldi geleli hayat kendisine rahat vermemiştir. Ziya Paşa bu mazeretinin kabul edilmesini ve hatalarının hoş görülmesini isteyerek mukaddimeye son vermektedir:

Kim eylese i’tirâf-ı noksân
Ma’zûr tutar kerem-nihâdân
Bir cismde olmayınca sıhhat
Hâtırda da olamaz selâmet
Ben eyler iken bu nazmı tezyîn
Rencûr idi cism ü cân gam-âgîn
Geldim geleli bu hâk-dâna
Açdırmadı göz bana zamâne
Eskâm ile geçdi rûzgârım
Âlâm idi cümle berg ü bârım
Yazdım ne ise şikeste beste
Ma’lûm değil mi hâl-i haste
Me’mûlûm odur ki ehl-i ‘irfân
Bu ‘özü tutar kabûle şâyân

¹⁸⁰ Bkz. Buhârî, Tefsîr, 18/2-4

1.5. *Harâbât*'ın etki ve yansımaları

1.5.1. *Namık Kemal'in iki muahezenâmesi: Tahrib ve Takib*

Harâbât basıldığı sırada Namık Kemal Magosa'da, sürgündedir. Ömrünü harcadığı davasının belki de en güçlü destekçisi olan Ziya Paşa'nın son eseri *Harâbât* eline ulaştığında dünya başına yıkılır. Çünkü bu eserde gördüğü Ziya Paşa 5 sene önce Londra'da Hürriyet Gazetesi'nin yönetimini bırakıp gittiği Ziya Paşa değildir. *Harâbât* mukaddimesindeki ses aynı güçlü sestir ama bu sefer eski ile değil, eskinin silinip gitmesiyle mücadele etmektedir.

Ziya Paşa *Harâbât*'ta yeni ile mücadele etmiş midir? Hayır, Ziya Paşa *Harâbât*'ta yeni ile mücadele etmemiş, sadece eskinin ne kadar değerli olduğunu ifade etmiştir. Ve bu sırada yeni edebiyatla ilgili bir stratejisi vardır: görmezden gelmek. Ziya Paşa'nın daha önce propagandasını yaptığı yeni edebiyat hareketi *Harâbât*'ta yer almamaktadır. Ve Ziya Paşa'nın bu suskunluğu bile çok güçlü bir itirazdır. Ziya Paşa Namık Kemal'in şiirini görmezden gelmekle kalmamış, Namık Kemal tarafından sevilmeyen Nevres Efendi'ye *Harâbât*'ta hatırı sayılır bir yer tahsis etmiştir.

Ziya Paşa'nın kadim şiiri aradığı *Harâbât*'ta moderne yer vermemesi de son derece anlaşılır bir durumdur. Ziya Paşa'nın bu sessizliğini bir tepki olarak kabul edecek olsak bile açıkça hedef gösterme, karalama gibi bir durum asla söz konusu değildir. Buna karşılık Namık Kemal fevran etmiş, Ziya Paşa'yı çok sert bir dille tenkit etmiştir.

Evet, Ziya Paşa'nın en azından Hürriyet Kasidesi'ni *Harâbât*'a alması gerekirdi. Nitekim bu beklenti sadece Namık Kemal'e ait değildir. Mesela Mithat Cemal'in, *Namık Kemal* kitabında fotoğraflarıyla beraber aktardığına göre Giritli Sırrı Paşa *Harâbât*'ın kenarına el yazısıyla Hürriyet Kasidesi'ni yazmıştır. Midhat Cemal'in ifadesiyle bu, “Kemal'in en güzel, en uzun şiirini *Harâbât*'a sokarak bu kitaba Kemal'den en fena, en kısa manzumeyi alan Ziya Paşa'nın haksızlığına” bir karşı çıkışı.¹⁸¹ Bu bile bu şiirin *Harâbât*'ta yer almayışının bir eksiklik olduğunu göstermektedir.

İbnülemin de *Tahrib ve Takib*'in yazılmasını *Harâbât*'ta Namık Kemal'e yer verilmemesine bağlamaktadır. Hatta “aklı olanın bunda şüphesi yoktur” diyerek bu görüşünde ısrar eder: “Muahezenin, dahil-i *Harâbât* olmamaktan neş'et ettiğine ehl-i

¹⁸¹ Mithat Cemal Kuntay, *Namık Kemal*, Alfa Yayınları, İstanbul 2019, s. 1689.

Harâbât'ın da ehl-i hûşun da şüphesi yoktur. Fakat *Harâbât*'a girmek hakkını haiz olan Kemal kendinin ihmâl edilmesine gücenmekte her suretle haklıdır.”¹⁸²

Bununla beraber, İbnülemin'in şahsi kütüphanesinden naklettiği Namık Kemal imzalı mektupta şu ifadeler yer almaktadır:

Bendeniz, Avrupa'dan avdet ettim. İbret'teki, Diyojen'deki bentleri neşrettim. Beyefendi de avdet buyurdular, *Harâbât*'taki methiyeleri söylediler. Hangisi meslek-i hürriyette sebata delil ise orasını tayin etmek hiç kimse için güç bir şey olmasa gerektir. Hukuk-ı ülfet ve Avrupa'daki hâl-i refakatle beraber ben *Tahrîb*'i kendi aleyhlerinde bulunmak için yazmadım. Edebiyata müteallik olan fikirlerinin itikadımca yanlış olduğunu göstermek için yazdım. İki yıl zindanbend olan bir âdeme bir selam göndermeyen zat, onun ile ülfetinden, refakatinden bahsetmekte pek haklı olamaz sanırım.¹⁸³

Namık Kemal'in bu sözlerinden üç netice çıkmaktadır: Birincisi, Namık Kemal Ziya Paşa'nın fikrî ve siyasî olarak hareket tarzının değişmesinden rahatsızdır. İkincisi, Namık Kemal *Harâbât* aleyhindeki iki kitabını kızgınlıkla değil, sadece edebî bir eleştiri olarak yazdığını söylemektedir. Üçüncüsü, Namık Kemal hapisteyken kendisine bir şey yazmamış olan Ziya Paşa'ya şahsen kırgındır.

Bu mektup her ne kadar şahsî değil edebi sebeplerle yazılma iddiası taşısa da ilgili cümlelerin hemen öncesi ve sonrası şahsî kırgınlığa temas etmektedir. Sırf bu bile İbnülemin'in yaklaşımında son derece haklı olduğunu göstermektedir.

İbnülemin de dahil olmak üzere kaynaklarda genellikle *Tahrîb* ve *Takîp* ile iki şairin “meveddetlerine hâlel geldiği”, aralarının açıldığı ifade edilmektedir. Bunun ardından Namık Kemal'in Ziya Paşa vefat edince yazdığı “Hem muarız hem muvafıktı Ziya ile Kemal” şiirini zikreden kaynaklar “iki şair ölene kadar bir daha görüşmedi, araları açıldı” demez. Ama kavgadan sonra söz Ziya Paşa'nın vefatına gelince okuyucular doğal olarak iki şairin bir daha görüşmediğini, ömürlerinin sonuna kadar küs kaldıklarını düşünür.

Hâlbuki durum bundan çok farklıdır. 1874'de *Harâbât*'ın ilk cildi yayınlanmış, *Tahrîb-i Harâbât* hemen o sırada, ikinci cilt yayınlanmadan yazılmıştır. *Takîb-i Harâbât* da *Harâbât*'ın ikinci ve üçüncü ciltlerinin yayınlandığı 1875 yılında kaleme alınmıştır. 1876 senesinde ise Sultan Abdülhamid tahta geçmiş ve çok geçmeden Namık Kemal ve Ziya Paşa Kânûn-i Esâsî metnini kaleme almakla görevlendirilmiştir. Yine aynı dönemde,

¹⁸² İnal, *Son Şairler*, s. 2009.

¹⁸³ İnal, *Son Şairler*, ss. 2009-10.

uzun ömürlü olmasa bile sarayda Namık Kemal ve Ziya Paşa'nın bir arada bulunduğu bir Tercüme Cemiyeti kurulduğu bilinmektedir. Dolayısıyla Ziya Paşa ve Namık Kemal arasındaki yakın münasebetin ve mesai ortaklığının *Tahrîb-i Harâbât* ve *Takîb-i Harâbât*'tan sonra da devam ettiği kat'î olarak sabittir.

Namık Kemal'e yetmiş dört beyit uzunluğunda manzum bir cevap yazmış olan Ziya Paşa¹⁸⁴ acaba Namık Kemal'e düşman veya kırgın mıdır? Aslında Ziya Paşa'nın biyografisi bu sorunun cevabını da verir. Ziya Paşa'nın biyografisinde ele alındığı üzere tahta henüz cülûs etmiş olan 5. Murad'ın mâbeyn başkatibi yani bir nevi özel kalemi olur olmaz Namık Kemal'in serbest bırakılması için çalışmış ve bunun neticesinde saraydaki vazifesini kaybetmiştir. Saraya atanır atanmaz vazifesini riske atan ve hatta doğrudan vazifesinden olan Ziya Paşa için Namık Kemal'in hürriyetinin en öncelikli konu olduğu açıktır. Bu durum Ziya Paşa'nın *Tahrîb-i Harâbât* ve *Takîb-i Harâbât*'ın iki şair arasındaki dostluğu zayıflatmadığını ve genel yaklaşımın aksine bu tartışmanın edebî düzeyde kaldığını göstermektedir.

Harâbât, *Tahrîb-i Harâbât* ve *Takîb-i Harâbât* ve bu üç eser hakkında yazılanlar Tanzimat'ın iki öncü simasının renkli biyografileriyle iç içe geçmiş olması, pek çok iddia ve itham barındırması, birbirine cevap konuları tartışması bakımından son derece girift ve zor bir literatür teşkil etmektedir.

Nitekim *Ziya Paşa Üzerine Bir Araştırma* isimli eseriyle Ziya Paşa'nın hayatıyla ilgili pek çok hususu gün yüzüne çıkaran Kaya Bilgegil bu konuyu ayrı tutmuş, hakkında özel olarak doçentlik tezi hazırlamış ve bu tezi daha sonra *Harâbât Karşısında Namık Kemal* ismiyle, geliştirerek neşretmiştir.¹⁸⁵ Üzerinden elli küsur yıl geçmesine rağmen Bilgegil'in bu iki kitabı da geçilememiştir. Diğer taraftan, yavaş da olsa genişlemekte olan literatür sebebiyle bugün *Harâbât* üzerine yapılmış tartışmalar merkeze alınarak muhtelif bağlamlarda birbirinden farklı tezlerin yazılması mümkün ve hatta elzemdir.

Böylesine geniş bir konuyu bu tez bağlamında kapsamlı olarak ele almak mümkün olmadığından tartışmanın sadece bu teze dair olan önemli kısımlarına değinilecektir. Bu doğrultuda ilk cilt üzerine yazılmış olan *Tahrîb-i Harâbât*'ta *Harâbât*'ın genel yapısıyla ilgili eleştirilere örnekler ve ikinci cilt üzerine yazılmış *Takîb-i Harâbât*'tan da doğrudan bu tez içerisinde yayınlanan bölümle ilgili eleştirilere örnekler verilecektir.

¹⁸⁴ Nurettin Öztürk, "Namık Kemal'in Harâbat Tenkidi Üzerine Bir İnceleme", *Yeni Haran Çevresi İnsan Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, S. 5 (1994), s. 51; Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, ss. 204-5.

¹⁸⁵ Bilgegil, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, s. 204.

1.5.1.1. *Tahrîb-i Harâbât*

Tahrîb-i Harâbât 1874 senesinde, *Harâbât*'ın ilk cildinin yayınlanmasından hemen sonra yazılmıştır. Dolayısıyla *Harâbât*'ın sadece mukaddimesi ve ilk cildi ile ilgili tenkitlere yer vermektedir.

Eser 59 beyitlik bir manzume ile başlar. Manzumenin ilk kısmında Namık Kemal Ziya Paşa'yı büyük bir şair olarak yeni edebiyata katkılarından dolayı över. Ziya Paşa çevresindeki gençlerle beraber eski şiiri zayıflatıp yeni tarz edebiyatı oluşturmuş, bu sayede edebiyatçıların övünç kaynağı ve irfanın tercümanı olmuştur. *Tercî-i Bend*, *Terkîb-i Bend*, *Verâset Mektupları*, *Hürriyet*'teki makaleleri, *Zafername* edebiyata hizmet eden öncü eserlerdir. Ama *Harâbât* gereksizdir:

Ey mefhar-i zümre-i ediban
Sensin bize tercüman-ı irfan
Erbab-ı şebab kuvvetiyle
Kilk-i hünerin i'ânetiyle
Tarz-ı kudemâ bütün bozuldu
Bir tavr-ı nevin vücûd buldu.
Dest-i üdebâda kilik-i irfan
Oldu hele tercümân-ı vicdân
Bu mesleğe sen müeyyid oldun
Ol hikmete belki mûcid oldun
Tercî' ile fikri kıldın ihyâ
Terkib ile şi'ri ettin ihyâ
Küttâba *Risale-i Verâset*
Olmuştu nümûne-i belâgat
Hürriyyet'e yazdığın makalât
Kadr-i hünerin ederdi isbât
Söz var ise *Nâme-i Zaferdir*
Yâ şerhi ne dil-nişin eserdir
Maksad edebe olunca hizmet
Bunlar edemez mi ya kifâyet
Ey câmi'-i mecma'-i kemâlât
Lâzım mı idi bize *Harâbât*

Acem tarzı şiiri ihya etmek edebiyat kalemine kalpak giydirmek gibidir. Nedim de Nef'î de hiçbir fayda vermemiş, kendi devirlerini doldurmuşlardır. Şiir hakkında söylenen “En iyi şiir en çok yalan barındıran şiirdir.” sözü inanılası değildir. Klasik edebiyatın alışlagelmiş mazmunları imkânsız (saçma) hayallerden ibarettir. Şiirde şuur

olmaması güneşin ışıksız kalıp işe yaramaması gibidir. Ziya Paşa gibi şiirde hikmet yolunu açmış olan kâmil bir insanın alçakları övmesi, *Harâbât*'ta yalanlar söylemesi ayıptır. Böyle bir şiir mecmuası derlemiş olmasını Namık Kemal anlamlandıramamaktadır:

Tarz-ı Acemi niçindir ihya
Kilk-i edebe papaklar iksâ
Elvermedi mi Nedim ü Nef'i
Şi'rin bize var mı hiç nef'i
En parlağı en büyük yalandır
Doğrusunu bul beni inandır
Ermiş mi hadeng âsumana
Varmış mı Kerek lâ-mekâna
Cevzâ'ya döner mi gözde merdüm
Hiç katrede bahr olur mu ya güm
Makbûl ola mı şuûrsuz şi'r
Bir kâra yarar mı nûrsuz mihr
Şair demek ehl-i dil demekse
Hoş-meşreb ü mu'tedil demekse,
Layık mı ola o rind-i kamil
Meddah-ı e'azım u erazil
Cühhâle de ayb iken yalan söz
Her söylediğı yalan dolan söz
Nazmında hikem yolun açarken
Nesrinde dürr ü güher saçarken
Bilmem neden ettin intihabı
Meydana getirdin ol kitabı
Herkes ona mı mukallid olsun
Söz yine yalan dolan mı dolsun

Namık Kemal'in ilk beyitte göreceğimiz “eski şairleri övmek için muasır şairleri görmezden gelmek layık mıdır” itirazı kendi döneminin yenilikçi şairlerini *Harâbât*'a almamasına yöneliktir. Türkçe kasideler içinde beş beytiyle ilme, fenne uygun hiçbir kaside yoktur. Mazmunlar aklın kabul etmeyeceğı deliliklerden, vehim ve zanlardan ibarettir. Arapça, Farsça güzel şiirler vardır ama İran'ın Enverî, Selman, Zahir, Unsuri gibi şairlerinin methiyelerini okumak, hele de bir mecmuaya dahil etmek uygun değildir. Eskiler bu şiirleri güzel zannetse de insaf gözüyle bakınca bu kasidelerin gereksiz olduğu anlaşılır:

Eslafı ya etmek için ibcâl

Lâyık mı muâsırını iğfâl
Meydanda bedi' ile meânî
Biz de okuduk biraz beyânı
Türkîde kaside görmedim ben
Beş beyti ile mutabık-ı fenn
Mazmûnları vehmdir zünûndur
Akla göre âdetâ cünûndur
Şi'r-i Arabîye lâf yoktur
Fürside de hoş kelâm çoktur
Onlarla dolaydı intihâbın
Tahsîne sezâ idi kitâbın
Amma ki Acem'de Enverî'den
Selmân ü Zahir ü Unsurîden
Medhiyyeler intihâb olunmaz
Bu asrda irtikâb olunmaz
Vaktiyle güzel sanırmış eslaf
Meydânda değil mi hakk u insâf

Ziya Paşa'nın Arapçadan yaptığı seçkiler diğerlerine göre daha kabul edilebilir durumdadır. Ama yine de dikkat çeken (sıkıntılı) yerleri vardır. Örneğin Kaside-i Bürde sahibi Ka'b b. Züheyr bir sahabidir. Öyle bir sahabiye *Harâbât*'taki şairlerin arasına koymak olacak iş değildir:

Âsâr-ı Arab'dan ihtiyârın
Makbûlûdür ehl-i îtibârın
Tertîbin eğerçi mu'teberdir
Birkaç yeri câlib-i nazardır
Lâyık mı idi Cenâb-ı Ka'b'ı
Hem-Kabe iken cihanda kabı
Ta olmuş iken Resûl'e sâhib
Sarhoşlara eylemek musahib

Ardından gelen on beyit Arap edebiyatında *Harâbât*'a dahil ettiği ve etmediği şair ve şiirler konusundaki eleştirilerini sıralamaktadır. Ardından “şu kadar mühim şairi unutup da bize Nevres'i okutuyorsun.” diyerek *Harâbât*'ta bulunmasına tahammül edemediği Nevres'e ilk defa temas etmektedir. Sonraki beyitle de Fars edebiyatına geçiş yapmaktadır:

Lâyık mı idi onu unutmak?
Sonra bize Nevres'i okutmak!
Çok muntahabâtı Fârisîden
Bir türlü beğenmedim hele ben

Bu beyitten itibaren atlayacağımız dokuz beyitte (ikinci ciltte şiirleri bulunsa da bu ciltte yer almayan) Feyzî-yi Hindî, Örfî-yi Şîrâzî, Yavuz Sultan Selim ve Nef'î'nin şiirlerinin yer atlanmasına sitem etmekte ve ardından şu iki beyit ile Nevres'e hakaret ederek *Tahrîb-i Harâbât*'ın manzum bölümünü sonlandırmaktadır:

Nevres okunur belâ mıdır hiç
Şairliğe âşinâ mıdır hiç
Bir ehl-i kemâl eliyle heyhat
Bir har ola dâhil-i *Harâbât*

Evet, bu beyitlerden sonra (aralara birkaç manzum beyit sıkıştırılmış olsa da) manzum kısım bitmekte, *Tahrîb*'in nesir bölümü başlamaktadır. Manzumenin hemen ardından başlayan mensur bölümde Nâmık Kemal bu manzumeyi birkaç saat içerisinde yazdığını söylemektedir. “Aynı ayarda şiir yazmadığı için düşmanlık gösteriyor” yorumuna muhatap olmamak için tamamını nazım ile yazmayı düşünmüş ama tüm itirazlarını aynı gün yazıp bitirmek istediğinden kalan kısımları düz yazı olarak kaleme almıştır. Burada yer alan “imâlât ve haşviyattan mürekkebe ve fakat efâ'il ve tefâ'ile mutabık birkaç yüz satır yazı yazıvermek ve her satırın nihayetini de kafiyeli ve tabir-i âherle bir harf üzerine getirmek o kadar büyük bir marifet değildir. Binâenaleyh mülâhazât-ı nâçizânemi nesirle ifade edeceğim”¹⁸⁶ cümlesi *Harâbât* mukaddimesinin aruz ile yazılmış olmasını değersizleştirmektedir.

Nâmık kemal öncelikle Ziya Paşa'nın dili *Gülistan* okuyarak dili idrak etmesine itiraz etmekte, *Gülistan* okumanın Türk'e Türkçe öğretemeyeceğini söylemektedir. Ayrıca Ziya Paşa'nın kendisine Hafız okuttuğu kişinin adını söylemeyişiine çatmakta, “Tutalım ki temyîz-i bâhirü't-temâyüz-i edîbânelerine muâvenet eden şairler Kâzım Paşa ve Hakkı Bey olsun. Elbette Hafız okuduğunuz zât Nevres Efendi değildir ya.” demektedir.

Sonrasında mukaddimedeki “Fa'lün fa'l olmadan nümâyan/Parmak ile idi bizde evzân” beytiyle biten yedi beyti tartışmakta, hece vezniyle şiir yazan Âşık Ömer gibi şairlerin Nevaî'den sonra gelmediklerini söyleyerek Nedim'in ve Ziya Paşa'nın hece vezniyle yazılmış birer beytini zikretmektedir. Aslında *Tahrîb-i Harâbât*'ı zayıflatan hususlar bu tür itirazlardır. Zira Ziya Paşa'nın burada Nevâî'den sonra heceyle yazan şair kalmadığı gibi bir iddiası yoktur.

¹⁸⁶ Atiye Gülfer Gündoğdu, Servet Gündoğdu, *Gömülü Metinler Neden Döner*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara 2023, s. 145.

Ziya Paşa'nın mukaddimedeki “şair olamadım ama şiiri anlamaya kâdir oldum” manasına gelen beyti vesilesiyle Namık Kemal eski dostuna karşı kendisinin bile küstahlık olarak vassfettiği serbest ve son derece keyifli paragrafı yazmıştır. Buna göre, eğer dedikleri gibi “en tatlı şiir yalanı en çok olan şiir” ise bu şiir çok tatlıdır, çünkü yalandır. Ama eğer doğru olma iddiasında ise o zaman iddiasında haksızdır. Çünkü Ziya Paşa'nın *Zafernâme*, *Tercî'-i Bend* ve *Terkîb-i Bend* gibi şiirleri onun çok iyi bir şair olduğunu ama *Harâbât*'ta seçtiği şiirler onun şiirden anlamadığını göstermektedir. Namık Kemal Ziya Paşa'nın şairliğini överken haklı, *Harâbât*'taki tercihlerinden yola çıkarak şiirden anlamadığını söylerken ise son derece haksızdır. Namık Kemal'in bahsi geçen paragrafı şu şekildedir:

"Ben olamadım eğerçi şair / Oldum şu kadar ki fehme kâdir" beyti çâkerlerini, afv-ı devletlerini rica ile kendimi bahtiyar addettiğim hâlde, âdeta küstahlığa mecbur eyledi. Şiire “A'zebuhû ekzebuhû” kaide-i bî-fâidesini esas tutacak isek buna bir diyeceğim yok. Hakikat-i hâl aranılacak ise efendimiz sahîhen şairsiniz fakat başkalarının değil kendi âsâr-ı seniyyenizin bile temyîzine kâdir değilsiniz zannederim. Şairliğinize *Zafernâme* meydanda dururken *Tercî'* ve *Terkib*'i bile delil göstermeye hacet yoktur. Velez tavr-ı kudemâda olsun şiir anlamadığınıza ise yalnız *Nef'i Dîvânı*'ndan olan intihâb-ı devletlerini bürhân-ı kâtî' suretinde îrâd edebilirim.¹⁸⁷

Bunun haricinde mukaddimenin *sebeb-i tertîb-i Harâbât* bölümünden şu dört beyit ile ilgili kısa tenkitler sıralar:

Hem rütbelerince 'âcizâne
Çekdim şu'arâyı imtihâna
Meşhûrları beyân olundu
Âsâr ile imtihân olundu
Ayrıldı bizimle çünkü eslâf
Varsın bizi de ayırsın ahlâf
Göstermek için hatâ savâbı
Her şîveden etdim intihâbı

Sebeb-i tertîbin sonundan bazı beyitleri atlayarak seçtiği bu beyitlerin ilkinde şairler arasında rütbeden bahsedilmesiyle alay etmekte, ikinci beyit vesilesiyle divan şairi Eşref Paşa'nın bırakılıp da Nevres'in yer almasına çatmakta, üçüncü beyitte geçmiş

¹⁸⁷ Gündoğdu, Gündoğdu, *Gömülü Metinler Neden Döner*, s. 148.

şairler hakkında konuşup kendi dönemini eleştirmemesine karşı çıkmakta ve son beyti garip bulmaktadır.¹⁸⁸

Ardından, mukaddimede yer alan şair değerlendirmelerini eleştirdiği satırlar *Hârâbât*'tan ziyade mukaddime ve mukaddimede geçen şairlerle ilgili olduğu için o değerlendirmeleri atlıyoruz.

Tahrîb-i Harâbât yer yer seçili metinlerle ilgili görüşler belirtse de büyük ölçüde mukaddimenin eleştirisini merkeze almaktadır. Bu sebeple *Tahrîb*'in sonu mukaddimenin de sonuyla ilgilidir. Namık Kemal yukarıda, mukaddime ile ilgili bölümde yer verdiğimiz “Tahdîs-i nimet ve ihtâr ve mazaret” başlığında yer alan beyitlerle ilgili şu tenkitlerde bulunmaktadır:

Mukaddimede geçen “Ben dördünü bunda hâzır etdim / Gûyâ cem’-i ‘anâsır etdim” beytinde geçen dördüncü lisanın hangi lisan olduğunu sormakta, “Bundan murad Çağatay ise onu Türkçeden başka bir lisan addetmek mesela Fuzuli’nin ifâdâtında olan şîve-i mâhsûsa nazaran Bağdat lisanını dahi bir lisân-ı diğer hükmünde tutmak kabilinden olmaz mı? Bir de hâlâ anâsır-ı erbaa teşbîhâtıyla mı uğraşacağız.” demektedir.

“Şübbân-ı heves-nümâ-yı tanzîm /Etsin bu kitâbı levh-i ta’lîm” beytinin Namık Kemal’i kızdırdığı anlaşılmaktadır. Şiir yazmak isteyenlerin *Harâbât*’ı eğitim levhası yapmasını tavsiye eden bu beyte “Öyle mi? Milletin irfan ve hamiyetçe ümîd-i istikbali olan erbâb-ı şebâbın ...” ifadesiyle başladıktan sonra *Harâbât*’tan biri Türkçe biri Farsça iki beyit naklederek “... beyitleri yolunda tımarhane yaveleri söylemelerini mi arzu buyuruyorsunuz?” sorusuyla itiraz etmektedir.

“ ‘Ol nazm ki sence râygândır / Bir dîgere hoş gelir cihândır’ kavli kendi butlânına binefsihî beyyine değil midir?” diyerek Ziya Paşa’nın kendi beğendiği şiirleri bir araya getirip gençlere “eğitim levhası” olarak tavsiye etmesine karşı çıkmaktadır.

Namık Kemal “Kim eylese i’tirâf-ı noksân /Ma’zûr tutar kerem-nihâdân” beytini bile eleştiri konusu yapmıştır. Evet, kusurunu itiraf eden herkes mazurdur. Ama “1200 bu kadar senelik bir millette zuhûr eden bu kadar e’âzım-ı şu’arânın âsârını intihâb ve tefrike nefsinde hak ve iktidar gören bir zât için” böyle bir hak söz konusu değildir.

Tahrîb-i Harâbât’ın son paragrafında “yalnız faydasız değil, millete âdeta meyhane kadar muzır olan *Hârâbât*” ifadesi yer almaktadır. Bilhassa bu son ifade Namık

¹⁸⁸ Gündoğdu, Gündoğdu, *Gömülü Metinler Neden Döner*, s. 150.

Kemal'in öfkesini açıkça göstermektedir. Acaba bu öfkenin muhatabı *Harâbât* mı, klasik edebiyatın tamamı mı yoksa Ziya Paşa'nın şahsı mıdır, bilemeyiz.

1.5.1.2. *Takîb-i Harâbât*

Tahrîb-i Harâbât ve *Takîb-i Harâbât* farklı isimler taşısa da aslında aynı kitabın iki cildi gibidir. Bu iki eserin en temel farkı ilkinin *Harâbât*'ın birinci cildini ve diğerinin ise ikinci cildini ele almasıdır.

Takîb'in ilk cümlesi Namık Kemal'in *Harâbât*'ı vakit öldürmeye çalıştığı bir döneme tesadüf ettiği için baştan aşağı okuduğu cümlesiyle başlar. Bu cümle, *Harâbât*'ın okumaya değmeyecek bir eser olduğu imasını taşımaktadır. İkinci paragraf ise *Harâbât*'taki şiirlerin zevk sahibi insanları veremden öldürecek kadar kötü şiirlerden oluştuğunu ima etmektedir. Üçüncü paragraf ise ikinci ciltle ilgili tüm eleştirilerini yazsa *Harâbât* ile aynı hacimde bir eser ortaya çıkacağını söylemektedir. Şüphesiz *Harâbât* hakkındaki her üç yargı da haksız ve insafsızdır.

Eleştirilerine Ziya Paşa'nın *Harâbât*'ta kendi şiirlerine fazlaca yer vermesiyle başlar. 46 sayfalık Türkçe musammatlar bölümünün 10 sayfası Ziya Paşa'ya ayrılmıştır. Bu bilgi okuyucuda sanki *Harâbât*'ın dörtte biri Ziya Paşa'nın şiirlerine ayrılmış izlenimi uyandırır. Hâlbuki Ziya Paşa'nın terkîb-i bend ve tercî'-i bendleri tarih boyunca bu türde yazılmış en kaliteli şiirlerdendir ve bu bölümde bulunmayı fazlasıyla hak etmektedir. Bununla beraber Hürriyet Kasidesi bile alınmayarak *Harâbât*'ta kendisine haksızlık edilen Namık Kemal'in bu noktaya dikkat çekmesi anlaşılır bir durumdur.

Tahrîb'de yer yer karşımıza çıkan, bazı şairlerin veya şiirlerinin niçin *Harâbât*'a dahil edilmediği sorusu *Takîb*'de çok daha fazla ve belirgindir. “Niçin almadın” sorusunun örneği olan aşağıdaki paragraf Sami'nin terkîb-i bendini Ziya Paşa'nınkine denk görmektedir:

Fuzûlî'nin, Bâkî'nin, Fehîm'in, Nâilî'nin, Sâmi'nin, Nedîm'in, Kelîm'in o kadar güzel tercî'leri, müseddesleri, muhammesleri acaba bu eserden de mi aşağı idi ki nazar-ı âlîlerinde mecmûa-i intihâba girmek meziyetinden mahrum göründüler? Hangi birini ta'dâd edeyim? Sâmi'nin Rûhî'ye olan naziresini bir kere dikkatle mütalaa buyurunuz! Metanet ve sanat cihetiyle zannetmem ki Rehâyî'nin tesdîsinden değil, efendimizin terkiibinden aşağı bulunsun. Hele Nedîm'in gerek muhammes ve gerek murabba o kadar parlak şarkıları vardır

ki birini tanzîrde zât-ı vâlâ-yı sihr-âzmâyîleri de içimizde dâhil olduğu hâlde hepimiz, topumuz âciziz.¹⁸⁹

Hafız Paşa ve 4. Murad'ın iki gazelinin yanlışlıkla kıtalar arasına alındığını da zikretmektedir.¹⁹⁰ Ama bu basit hatayı birkaç paragraf boyunca, uzun uzun alay konusu yapmaktan kendini alamaz. Leskofçalı Galib'e "Palaslı Gâlib" olarak yer verilmesini de uzun uzadıya eleştirir.

Ziya Paşa'nın kendi şiirlerine fazlaca yer verişine tekrar değinir. "Madem maksadınız kendi şiirlerinizi neşretmekti, öyleyse *Harâbât* değil de divan neşretseydiniz daha çok istifade ederdik." demektedir.

Ardından verilen örnekler, itiraz edilen konular genellikle "niçin bunu dahil ettin?" veya "neden şunu dahil etmedin" kabilindendir.

Şairlerin isimlerinin yanlış gösterilmesi de Namık Kemal'in sık sık değindiği ve alaya aldığı bir husustur.¹⁹¹ Bu konu ikinci bölümde ayrıca ele alınacaktır.

Ta'kîb'deki pek çok görüş tenkit değil, Namık Kemal'in ilgili şiiri beğenmediğini ifade eden alaycı yorumlarıdır. Bu yorumların bir kısmı çeşitli gerekçelerle süslenmiştir. Bununla beraber beğenmemek acaba gerekçelendirilebilir bir şey midir? *Harâbât*'taki bazı şiirlerin birinci sınıf olmadığı muhakkak. Ama Namık Kemal şiirlerin kalitesini değerlendirmekten ziyade pek çok yerde muziplik yapıyor gibidir. Beğenmediği beyitler için kullandığı ifadelerin bir kısmını görmekte fayda var: "... beyti kadar akıl ve hakikate mugayir bir eser intihabına mecburiyet messetmezdi."¹⁹² "... beytine baktım da taaccüb ettim."¹⁹³ "Bu kadar münasebetsiz hezeyanların taraf-ı devletlerinden nümûne-i irfân olmak üzere neşve-dârân-ı edebe arz olunduğunu gördükçe Nâbî'nin "Bilemem eyleyecek girye midir hande midir" kavliyle tayin ettiği vefka-i tereddüde hayran oluyorum."¹⁹⁴ "... beytinde ne mana var?"¹⁹⁵ "... beytini fesâhaten ve belâgaten müntehab değil adi şiir hükmünde tutmak bile hata-bahşlığı müsriflik derecesine îsâl etmeye tevakkuf eder."¹⁹⁶ "... beyitleri gibi iltikâta şâyân cevherler mi bulunamazdı ki

¹⁸⁹ Gündoğdu, Gündoğdu, *Gömülü Metinler Neden Döner*, s. 221.

¹⁹⁰ Gündoğdu, Gündoğdu, *Gömülü Metinler Neden Döner*, s. 223.

¹⁹¹ Bu konuda farklı örnekler için bakınız: Gündoğdu, Gündoğdu, *Gömülü Metinler Neden Döner*, ss. 234, 237, 248, 251, 254, 261, 265, 273.

¹⁹² Gündoğdu, Gündoğdu, *Gömülü Metinler Neden Döner*, s. 233.

¹⁹³ Gündoğdu, Gündoğdu, *Gömülü Metinler Neden Döner*, s. 233.

¹⁹⁴ Gündoğdu, Gündoğdu, *Gömülü Metinler Neden Döner*, s. 237.

¹⁹⁵ Gündoğdu, Gündoğdu, *Gömülü Metinler Neden Döner*, s. 238.

¹⁹⁶ Gündoğdu, Gündoğdu, *Gömülü Metinler Neden Döner*, s. 239.

Harâbât'ın sıfâl-pâre kabilinden olan şeylerle tertibinde ihtiyaç messeylesin?"¹⁹⁷ "... beyti bendenize pek garip göründü."¹⁹⁸ "... kıtası *Harâbât*'ta değil Karagöz perdesinde bile yakışmaz sanırım."¹⁹⁹

Takib'e alınmış şiirler sık sık yukarıdaki muzip ifadelerle alay konusu olur. Bu muzip ifadeler Namık Kemal'in bu üslubu ciddi bir şekilde mi yoksa mizah amacı ile mi kullandığı sorusunu akla getirmektedir.

İlerleyen sayfalarda

... yalnız zamanımız üdebasının değil, eslâfın da âsâr-ı ashâbını tahkîr için intihâb olunmuş gibi görünür. İnd-i ârifânelerinde her türlü ıstıbahtan berîdir ki hangi kâmilin, hangi fâzılın âsârı olursa olsun, serâpâ müntehab olamaz. Hatta bir edibin en müntehab âsârı bile letâfette yine birbiriyle müsavi bulunamaz."

dedikten sonra Fuzuli'den zikrettiği dört beyit için "niçin alınmadı" ve bir beyit için "niçin alındı" sorusunu sormaktadır.²⁰⁰ Nâbî başta olmak üzere pek çok şair için çeşitli örnekler zikrederek aynı soruyu farklı lafızlarla tekrarlamaktadır.

Namık Kemal'in "Niçin alındı?" ve "Niçin alınmadı?" soruları yer yer "niçin şu gazeldeki bu beyitler alınıp bu beyitler alınmadı?" şeklini alır: "*Harâbât*'a derc olunan gazellerden bu kadar beyitler tenkîh olunmuş, hatta Nâbî'nin "değil midir" kafiyesinde olan iki en parlak gazelinden iki en fena beyit intihab olunarak..."²⁰¹

Aslına bakılırsa Namık Kemal'in tek maksadı *Harâbât*'a veya Ziya Paşa'ya saldırmak değildir. Namık Kemal aynı zamanda eski edebiyatla ve eski edebiyatın mazmun dünyasıyla hesaplaşmaktadır: "Göz kirpiği ile dağ yıkmak iğne ile kuyu kazmaktan muhâl değil midir? Şiir söyleyeceğiz diye dünyada ne kadar muhâlât var ise cümlesini âlem-i imkân dairesine getirmeye mi kalkışacağız?"²⁰²

Ta'kîb yer yer son derece keyifle okunacak, mizahi bir esere dönüşür. Namık Kemal acaba bu eserin tamamını zannettiğimiz gibi çatık kaşla mı yazmıştır yoksa muzip bir tebessümle mi? Eserin tamamını kapsayacak bir yorum yapmak zor. Ama *Ta'kîb*'de azımsanmayacak kadar mizah unsuru bulunmaktadır. Tuğluk'un "*Tahrîb-i Harâbât*'ta

¹⁹⁷ Gündoğdu, Gündoğdu, *Gömülü Metinler Neden Döner*, s. 244.

¹⁹⁸ Gündoğdu, Gündoğdu, *Gömülü Metinler Neden Döner*, s. 247.

¹⁹⁹ Gündoğdu, Gündoğdu, *Gömülü Metinler Neden Döner*, s. 272.

²⁰⁰ Gündoğdu, Gündoğdu, *Gömülü Metinler Neden Döner*, ss. 240-41.

²⁰¹ Gündoğdu, Gündoğdu, *Gömülü Metinler Neden Döner*, s. 246.

²⁰² Gündoğdu, Gündoğdu, *Gömülü Metinler Neden Döner*, s. 247.

İstihzâ” başlıklı makalesinde olduğu gibi²⁰³ bu eserin de mizahi yönü hususi bir makaleyle ele alınmayı hak etmektedir. Eserin bu yönü ile ilgili bir örnek ile iktifa edelim:

“Sanma kim saat çalar bil başına tokmak urur” mısraının birkaç satır üstünde Ziya unvanını gördüğüm hâlde yine bu kadar selâsetsiz bir söz hâme-i edîbânelerinden sâdır olduğuna inanamıyorum. Acaba kenarındaki “ve lehû” işâreti *Harâbât*’ı dizerken müretteplere gelen velch âsârından bir hâl midir? Yoksa lisana topallık verircesine sekerek giden ifadeler de şiirde yeni çıkma bir sanat mıdır, bilemiyorum.²⁰⁴

Arabî alfabenin sondan ikinci harfi olan “he/ه” harfi ile yazılmış şiirlerle ilgili mülâhazalarını tamamladıktan sonra “şu yukarıdaki ifâdâta nazaran pek garip manalara mahmul olabileceğini bildiğim hâlde şahsî bir meseleyi medâr-ı bahs etmekten geri duramayacağım”²⁰⁵ cümlesiyle başlayarak birkaç sayfa boyunca *Harâbât*’ta kendi güzel şiirlerinin alınmayışından, *Harâbât*’ta seneler önce yazılmış üç zayıf beytine Ziya Paşa tarafından kasten yer verilmiş olduğundan şikâyet eder. Ayrıca *Tahrîb*’de işaret ettiği bazı hataların *Harâbât*’ın ikinci cildinde dikkate alındığını, bu hataların bazılarının düzeltildiğini söyler.²⁰⁶

Ardından “ye/ي” harfiyle biten şiirlerle ilgili görüşlerine devam etmektedir. Namık Kemal’in kendisinden 3 beyit alınmış olması ile ilgili görüşlerine burada yer vermesi bu üç beytin “şimdi” redifli olması yani “ye” harfiyle bitmesi sebebiyledir.

Namık Kemal Arapça ve Farsça şiirler hakkında görüşlerini beyan etmekten kaçınmaktadır. Bununla beraber, sadece Ebû’l-Alâ’nın gerçekten de garip olan dörtlüğünün²⁰⁷ *Harâbât*’ta yer almasına karşı çıkmakta, “bu dörtlüğün yanında en azından ona cevap olarak yazılmış dörtlük de bulunsaydı” demektedir.²⁰⁸ *Ta’kîb*’deki en son yorum olan bu tenkit Namık Kemal’in *Harâbât* hakkındaki en isabetli tenkitlerinden biridir.

Namık Kemal’in bu Arapça dörtlük haricinde *Harâbât*’a alınan Arapça-Farsça şiirler hakkında açık bir tenkide yer vermediği görülmektedir. Dolayısıyla, *Ta’kîb*

²⁰³ Abdulkahim Tuğluk, “Tahrîb-i Harâbât’ta İstihza”, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2020, s. 311-26, doi:10.18026/cbayarsos.670186.

²⁰⁴ Gündoğdu, Gündoğdu, *Gömülü Metinler Neden Döner*, s. 256.

²⁰⁵ Gündoğdu, Gündoğdu, *Gömülü Metinler Neden Döner*, s. 269.

²⁰⁶ Gündoğdu, Gündoğdu, *Gömülü Metinler Neden Döner*, ss. 270-71.

²⁰⁷ “Âdem’in yaptıklarını ve iki oğlunu iki kızıyla fena bir şekilde evlendirdiğini hatırladığımızda insanların fâcir bir nesilden geldiğini ve tüm insanların zina unsuru olduğunu bildik.” Ebû’l-Alâ el-Maarrî (*Harâbât*’tan)

²⁰⁸ “Ömrüne yemin olsun ki, söylediklerin ancak senin için geçerlidir. Senin dışındakiler hakkındaysa acımasızca yalan söylersin. Merd olan kişi sözünü açıkça kabul etmeli. Başkaları için ise bu boş laftır, dinimiz de böyle söyler. Kadı Ebû Muhammed Yemenî” (Gündoğdu, Gündoğdu, *Gömülü Metinler Neden Döner*, s. 277.)

Harâbât'ın sadece Türkçe bölümleri üzerine yazılmış bir eserdir. *Tahrîb* özellikle mukaddime bağlamında yer yer Arap-Fars edebiyatına temas etmiş olsa bile orada da Türkçe şiirler merkezdedir.

Bu bölümde *Harâbât*'ın yakın okumasını yapmış olan Namık Kemal'in bu konudaki görüşleri özetlenmiştir. Zira bu tezde *Harâbât* hakkında bu kadar çok şey söylemiş olan iki eserin göz ardı edilmesi uygun olmazdı. Bununla beraber, birkaç örnek dışında bu görüşler ayrıntılı olarak tartışılmamış ve sistematik tasnife tabi tutulmamıştır. Ayrıca Namık Kemal'in iki eserdeki görüşleri Kaya Bilgegil'in *Harâbât Karşısında Namık Kemal* isimli eserinde ayrıntılı olarak tartışılmaktadır. *Tahrîb* ve *Ta'kîb*'de *Harâbât*'ın izlerini aramaya odaklanan bu bölümün bağlamını gözetmek üzere Bilgegil'in Namık Kemal'in hükümleri hakkındaki değerlendirmelerine yer vermedik. Başta ifade edildiği üzere, *Harâbât* tartışmaları birkaç tezi daha kaldırabilecek geniş bir konu olduğundan dolayı Namık Kemal'in yaklaşımını yansıtacak temel örneklerle iktifa edilmiştir.

Bununla beraber Bilgegil'in bu araştırmasıyla ulaştığı sonuç da göz önünde bulundurulmalıdır. Onun *Tahrîb* ve *Ta'kîb* hakkındaki kapsamlı tahlilinin nihai değerlendirmesi şu şekildedir: "Bu çalışma sonucunda Namık Kemal'in tenkitlerinde dogmatique bir yol tuttuğu hükmüne vardık."²⁰⁹

Namık Kemal'in yukarıda bir kısmı nakledilen tenkitleri ilk bakışta güçlü ve yerinde itirazlar olarak algılanabilir. Bu itirazların bir kısmı, işaret edildiği üzere son derece haklıdır da. Ama Kaya Bilgegil gibi ayrıntılı bir tahlil gerçekleştirildiğinde Namık Kemal'in ciddiyetine halel getirecek kadar sert eleştirilere de imkân sağlar:

Bu tenkitleri, Kemal Bey'in edebiyat ıstılahlarını iyi bilmediğini veya yerinde kullanmadığını gösterir: Hemen bütün risalelerinde "tevriye"nin adı "cinas"tır, "kafiye"den "seci" diye bahseder, bir de "haşv-i zaid" terimini icat etmiştir. Bazı edebi sanatlardan bahsederken, muhtelif yazılarında aynı şeyleri tekrarlar; bu tekrarlanış yalnız mefhumda değil, lafızda da kendini gösterir. Mübalağa, tebliğ, guluv, iğrak hakkındaki sözleri en dikkate değer örnektir. Ne zaman tenafürden bahsetmek istese, hep aynı Arapça misali söyler. Bu tenkitlerde, edebiyat dışında kalan sözlerde de tekrarlar vardır: Ayvaz hikayesi, mercan balığının adlandırılması, efendisinin Ermeni olan uşağına şiirlerini dinletmesi bu kabildendir. Namık

²⁰⁹ M. Kaya Bilgegil, *Harâbât karşısında Namık Kemal: Namık Kemal'in eski edebiyata itirazları*, İrfan Yayınevi, İstanbul 1972, s. 10.

Kemal, bu tenkitlerde başkalarına ait oldukça itirazla karşıladığı hususlara kendi yazılarında da yer verir.²¹⁰

Mehmed Akif merhum da “intikad” isimli makalesinde *Tahrîb* ve *Ta’kîb* hakkında son derece önemli değerlendirmelerde bulunmuştur:

İlk intikâdî telif olarak Kemal’in *Tahrîb*’i ile *Ta’kîb*’ini kabul etmek zaruridir. Yalnız şurasını söylemeliyiz ki Ziya Paşa merhumun *Harâbât*’ını intikâd maksadıyla yazılan bu iki eser, pek çok sağlam mülâhazâtı hâvî olmakla beraber aslâ bî-arafâne yazılmış değildir. Kemâl Bey infîâlîne mağlûb olarak birçok haksızlıklar da yapmıştır. Bununla beraber nazım ile şiirin henüz ayrılamayıp bir zannedildiği, hangi söze şiir denebilecek, çokları tarafından kestirilemediği bir zamanda yazılan o iki eseri muâhezede ileri gitmek doğru olamaz. Bizde Kemâl Bey kadar malûmât-ı edebiyesi geniş bir edîb yoktur. Arab, Acem, Türk edebiyatını hakkıyla bildiği gibi Garb edebiyatına da lüzûmu kadar vakıf idi. Lakin ne merhûmun bu derecelerdeki ihâta-i edebiyesi, ne de -üç beş garazkâr ile beş on kopuk istisnâ edildiği takdîrde- herkesin müsellemleri olan dehâ-yı fitrîsi onun iyi bir müntekid olmasına elvermezdi. Zîrâ son derece hissiyatçı, son derece infîâlâtına mahkûm idi.²¹¹

Mehmed Âkîf’in bu konudaki yaklaşımı son derece isabetli ve insaflıdır. Bu paragrafta *Harâbât* hakkındaki bazı tenkitleri kabul etmekle beraber çoğunu haksız bulduğu ama öte taraftan Namık Kemal’in de hakkını teslim ettiği görülmektedir.

1.5.2. Eski-yeni edebiyat tartışmalarının odağında Harâbât

Eski-yeni tartışmalarının odağına taşınmış bir eser olması sebebiyle *Harâbât* çok konuşulmuştur. Bu tez *Harâbât*’ı yeni edebiyatın ilgi alanı olan bu tartışmaların odağı olması açısından değil, çok dilli klasik edebiyatın modern dönemdeki önemli bir kaynağı olması açısından ele almaktadır. Bununla beraber *Harâbât*’ın bu yönüne de kısmen değinmek mecburiyetindeyiz:

Bu bağlamda Nurettin Öztürk’ün “Namık Kemal’in *Harâbât* Tenkidi Üzerine Düşünceler” isimli makalesi devrin önemi kaynaklarını taramış olması bakımından bu konudaki temel veriyi sunmaktadır.²¹² Aşağıdaki değerlendirme büyük ölçüde Öztürk’ün temel kaynaklardan yaptığı alıntılar üzerinden gerçekleştirilecektir:

Öztürk’ün başlığında da görüldüğü üzere *Harâbât*’a temas eden eserler *Harâbât* ve Ziya Paşa’dan ziyade *Tahrîb-i Harâbât* ve Namık Kemal üzerine yazılmıştır. İlk ikisi

²¹⁰ Bilgegil, *Harâbât karşısında Namık Kemal: Namık Kemal’in eski edebiyata itirazları*, s. 277.

²¹¹ M. Ertuğrul Düzağ (ed.), *Sebülürreşâd: Dîni, İlmî, Edebî, Siyâsî Haftalık Mecmûa-i İslâmiyye, Cilt 8*, Bağcılar Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul 2016, s. 20; Mehmet Akif Ersoy, *Kavâid-i Edebiyye*, ed. Yusuf Turan Günaydın, Büyüyenay, İstanbul 2016, ss. 56-57.

²¹² Öztürk, “Namık Kemal’in *Harâbât* Tenkidi Üzerine Bir İnceleme”, ss. 49-60.

(bu literatür bağlamındaki) tüm kıymetini son ikisinin muhatabı olmasına borçludur. Bu sebeple edebiyat tarihlerinin neredeyse tamamı *Harâbât*'ın kendisine ve ihtiva ettiği beyitlere temas etmez. Bu açıdan *Tahrîb* ve *Takîb* bile *Harâbât*'ın içiyle çok daha fazla ilgilenmektedir.

Bu tartışmaya temas eden çalışmalar genellikle iki temel soruya verdikleri cevaplarla birbirinden ayrılmaktadır:

Birincisi: Namık Kemal'in *Tahrîb* ve *Ta'kîb*'i yazma sebebi Ziya Paşa'nın yeni edebiyat davasına zarar vermesi mi yoksa *Harâbât*'a layıkıyla girememiş olması mıdır?

İkincisi: Namık Kemal *Harâbât*'a karşı yaptığı eleştirilerde haklı mı haksız mıdır?

Bu iki soruya verilen cevapları Öztürk'ün sıraladığı alıntılar üzerinden şöyle örneklendirebiliriz:

Edebiyat tarihi anlatıları genellikle *Tahrîb* ve *Ta'kîb*'in yeni edebiyatın müdafaası için kaleme alınmış olduğu üzerinde durur. Örneğin M. Nihad Özon Namık Kemal için “en aziz mekfûresini müdafaa eden insanlara mahsus büyük bir fedakârlıkla Ziya Paşa ile dostluğunu incitecek...”²¹³ ifadesiyle bu iki eserin Namık Kemal'in davası sebebiyle yapılmış bir fedakârlık olduğunu söylemektedir. Buna karşılık yukarıda da geçtiği üzere İbnülemin Namık Kemal'in bu iki metni *Harâbât*'a alınmadığı için yazdığını söylemektedir. Aslında Ziya Paşa'nın *Harâbât*'ta Namık Kemal'e hak ettiği yeri vermemesi de şahsî bir kavgadan değil, yeni edebiyata karşı aldığı genel tavırdan kaynaklanmaktadır. Bu tavır 1868'de yayınlanan “Şiir ve İnşa”dan altı sene sonra tam tersi istikamette koskoca bir *Harâbât*'ın telifini meşrulaştırmak içindir. Dolayısıyla iç içe geçmiş bu iki sebebin her ikisinin de Namık Kemal'in tenkitlerine zemin teşkil ettiğini söyleyebiliriz.

Burada gözden kaçırılmaması gereken şu önemli hususu tekrar edelim: Ziya Paşa yeni edebiyata açıkça karşı çıkmamış, sadece onu görmezden gelmiştir. Namık Kemal'in sert tenkitlerine muhatap olan mukaddime yeni edebiyat hareketine doğrudan saldıran tek bir beyit bile ihtiva etmez. Şayet öyle olsaydı Namık Kemal meşru müdafaa hakkını kullanmış olurdu. Ama Namık Kemal yeni edebiyatın önemli savunucularından birinin klasik edebiyatı överken yeni edebiyat hakkında sessiz kalmasına bile tahammül edemeyerek saldırıya geçmiştir. Bu yüzden *Tahrîb* büyük bir sükûtun yol açtığı sukût-i

²¹³ Öztürk, “Namık Kemal'in Harâbat Tenkidi Üzerine Bir İnceleme”, s. 52.

hayâl ile yazılmıştır. *Harâbât*'a sadece Hürriyet Kasidesi bile alınmış olsaydı bu sükût bozulacak ve Namık Kemal itiraz edemeyecekti. Bu açıdan İbnülemin de haklıdır. Ve görüldüğü üzere Ziya Paşa'nın bu sessizliği eski dostlarını kızdırma pahasına yapılmış açık bir tercihtir.

Peki *Harâbât*'a yapılan eleştiriler haklı mı haksız mıdır? Namık Kemal'in gür bir sesle ve teknik tabirlerle ortaya koyduğu eleştiriler ilk bakışta okuyucuda haklı olduğu izlenimini uyandırır. Nitekim İ. Habib Sevük "İkincide ise *Harâbât*'a alınan eserleri vukufu tetkik ediyor."²¹⁴ demiştir. Bununla beraber eserdeki itirazlara biraz daha dikkatle bakıldığında bazı hatalar göze çarpar. Banarlı da "Bu eserin dahili bir tenkidi onda da acele ile yapılmış bazı hatalar olduğunu gösterir." demektedir.²¹⁵

Tanpınar ise Namık Kemal'in tenkitlerindeki aşırılığa dikkat çekmektedir: "Her fırsatta eskiye hücum etti. *Tahrîb-i Harâbât* ve *Ta'kîb*'de bu hücumu haksızlığa kadar götürdü. Bazı tenkit eserlerinde bunu da geçti, âdetâ yırtıcı oldu.(...) *Tahrîb-i Harâbât*'ı okurken, daima gözümün önüne tırnaklarını etine geçirmiş bir adam gelir."

Öztürk aynı yerde, Tanpınar'ın bir yorumunu da şu şekilde özetlemektedir: "Yine Tanpınar tenkitle ilgili bir yazısında da Namık Kemal'in yeniye karşı duyduğu sevgi ne kadar sathî ise, bu tenkitlerinde eskiye bulduğu kusurların da o kadar sathî olduğunu söyler."²¹⁶

Bu noktada en büyük söz hakkı tabii ki *Tahrîb* ve *Ta'kîb*'i 300 sayfalık eseriyle yakından tektik etmiş olan Kaya Bilgegil'e aittir. Yukarıda da nakledildiği üzere Bilgegil bu itirazların "dogmatik" olduğunu ve Namık Kemal'in (sübjektif olmayan, somut) iddialarında teknik hatalar bulunduğunu söylemektedir.

Bu hatalara bakarak Namık Kemal'in eski edebiyattan anlamadığını asla söyleyemeyiz. Aksine, bu eleştirilerdeki hakimiyeti (yer yer haksız hatta hatalı bile olsa) onun eski edebiyat zevkine hakkıyla sahip olduğunu göstermektedir. Akif Bey'in tabiriyle Arap, Acem, Türk edebiyatlarına vakıf, dehâ-yı fitrî sahibi Namık Kemal ayarında bugün kaç kişi var? Daha doğrusu var mı?

Bir de şunu unutmamak lazım: Namık Kemal her ne kadar eski edebiyata itiraz da etse, hatta eski edebiyata yakın durduğu için Ziya Paşa'ya olmadık itirazlarda da bulunsa

²¹⁴ Öztürk, "Namık Kemal'in Harâbat Tenkidi Üzerine Bir İnceleme", s. 52.

²¹⁵ Öztürk, "Namık Kemal'in Harâbat Tenkidi Üzerine Bir İnceleme", s. 52.

²¹⁶ Öztürk, "Namık Kemal'in Harâbat Tenkidi Üzerine Bir İnceleme", s. 51.

yeni edebiyatın değil eski edebiyatın şairidir. Garp edebiyatından etkilense de Namık Kemal divan edebiyatının evladıdır. En meşhur eseri Hürriyet Kasidesi bir kasidedir. Namık Kemal tıpkı Ziya Paşa gibi modern şiiri değil, modernden etkilenmiş klasik şiiri yazmıştır. İşte bu yüzden Namık Kemal söylemsel olarak eski edebiyata ve *Harâbât*'a karşı çıksa da aslında tam bir *Harâbât* şairidir. Ve zaten bütün kıyamet, Tanpınar'ın işaret ettiği medeniyet krizi bu sebeple kopmaktadır: Gerçek yeri *Harâbât* olan nesil kendi köklerinin bağlı olduğu zemine cephe almış ve yüz çevirdikleri *Harâbât*'a bir daha girmemiş, girememişlerdir. Ziya Paşa'nın muhatap olduğu suçlamaların da gerçek sebebi de budur: Vaktiyle yüz çevirdiği *Harâbât*'ın karşı çıkılacak değil, beslenilecek bir toprak olduğunu fark edip her ne pahasına olursa olsun tekrar oraya sığınmış olması.

1.5.3. *Tahrîc-i Harâbât*

Tahrîb ve *Ta'kîb*'den sonran doğrudan *Harâbât*'ı konu edinen bir çalışma daha bulunmaktadır: *Tahrîc-i Harâbât*. Çaylak Mehmed Tevfik Bey (1843-1893) tarafından hazırlanan bu küçük çalışma Namık Kemal gibi eleştiri amacıyla değil, *Harâbât*'taki Türkçe berceste beyitleri bir araya getirmek için hazırlanmıştır.

Bu çalışma Ziya Paşa'ya karşı bir takdir ifadesi olduğu kadar *Harâbât*'taki her beytin (en azından Mehmed Tevfik Bey'in gözünden bakınca) aynı kuvvette olmadığı alt mesajını da taşımaktadır. Bu yönüyle *Tahrîc*'in *Harâbât* için sunulmuş yapıcı bir eleştiri ve katkı olduğunu söyleyebiliriz. Ama Mehmed Tevfik Bey'in eleştirisi Namık Kemal gibi “şunları beğenmedim” söylemi üzerinden değil, “bunları beğendim” söylemi üzerinden kurgulanmıştır.

1300 (1884/1885) yılında Matbaa-yı Ebüzzîya'da basılan eser Yusuf Can Tıraş tarafından şair isimlerine göre sıralanarak yayınlanmıştır.²¹⁷ Bu makalede eserin kaynağının *Harâbât* oluşu konusunda çok ihtiyatlı bir tavır bulunmaktadır. Hâlbuki eser açık bir şekilde *Harâbât*'taki Türkçe beyitler arasından seçilmiş bir derlemedir.

Tahrîb-i Harâbât'ta Ziya Paşa'dan da 8 beyit yer almaktadır. Mehmed Tevfik Bey *Tahrîc*'de Ziya Paşa'ya “Câmi'-i *Harâbât* Ziya Bey” ifadesiyle diğer şairlerden ayrı bir konum vermektedir. Keşke *Tahrîc*'de Mehmed Tevfik Bey'in *Harâbât* hakkında birkaç cümle olsun yorumu bulunsaydı. Mehmed Tevfik Bey eserine bir giriş yazmamış olsa da *Harâbât* üzerine yaptığı bu müstakil çalışmayla esere verdiği değeri göstermektedir.

²¹⁷ Yusuf Can Tıraş, “Çaylak Mehmed Tevfik'in ‘Tahrîc-i Harâbât’ı”, *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 2018, doi:10.20322/littera.345248.

1.5.4. *Harâbât'ın etki alanından örnekler*

Bu bölümde *Harâbât*'a temas eden bazı eserlerden örnekler verilecektir. Burada verilen örneklerle mümkün mertebe eski-yeni tartışmalarının dışına çıkarak *Harâbât*'ın kendi dönemindeki algılanışına nüfuz etmek amaçlanmaktadır.

Tevfik Fikret Musâhabe-i Edebiyye üst başlığıyla Servet-i Fünun'da yayınlanan köşe yazılarında “*Harâbât*'tan Bir Sahife” başlığıyla *Harâbât* üzerine bazı görüşler sunmuştur. Bu yazının giriş cümlesi dikkat çekicidir:

“*Harâbât*ı görenler her biri bir hâletin söyler” demiş Koca Ragıp Paşa, fakat bu *Harâbât* için değil. Bu *Harâbât* bilirsiniz, öyle tezgâhlı mastabalı, humhâneli peymâneli, sâkîli mînâli, araklı sahbâlî mecmua'-ı süfehâ değil, gazelli kasideli, şem'alı pervâneli, Bâkî'li Nedim'li, mazmunlu manalı büyücek üç cilt üzerine mürettep, mükellef ve müzehheb bir mecmua'-yı müntehabâtır.

Fikret bu yazısında *Harâbât*'tan pek çok kez *Harâbât-ı Ziyâ* şeklinde bahseder. Gerçekten *Harâbât-ı Ziyâ* eseri tanımlayan, pratik ve güzel bir terkiptir. *Harâbât*'ı tenkit eden, *Müntehabât-ı Mîr Mehmed Nazîfî* ve *Nevâdirü'l-âsâr*'ı daha dikkatli seçilmiş olması bakımından *Harâbât*'a tercih eden Fikret, bütün eksiklerine rağmen bir benzerinin bulunmadığını itiraf eder: “Kitabı hâlâ o ihtimâlin fevkinde tutan bir şey varsa o da emsalsizliği, yegâneliğidir. Ortada bir *Harâbât*, yalnız bir tek *Harâbât* var...” Bu noktada esere yöneltilebilecek birkaç eleştiriyi ima etmekle beraber aslında Ziya Paşa ve *Harâbât*'ın değil, ondan daha iyi antolojiler derleyemeyen Osmanlı edebiyatçılarının eleştirilmesi gerektiğini ifade etmektedir:

Bununla beraber *Harâbât* için edilecek muâheze muhik olsun denirse *Harâbât* sahibinden ziyade edebiyât-ı Osmâniyye'ye, üdebâ-yı Osmâniyye'ye ma'tûf olmak lazım gelir itikadındayım. Filhakika ne diye muâheze edeceğiz? *Harâbât* mükemmel değil, *Harâbât* nakâyıs-ı mevcûdesiyle vaad ettiği hizmeti ifa edemiyor, *Harâbât* daha güzel intihâb ve tertîb edilebilirdi, *Harâbât* niçin *Harâbât* olmuş diye mi? Öyle yapacağımıza: Niçin bu yoldaki istifâdemiz bir *Harâbât*'a münhasır kalıyor desek temin ederim ki daha kısa, daha doğru, daha muhik bir muâhezede bulunmuş oluruz. Fakat bu hâlde muâhezemiz bir Ziya Paşa'ya değil, bütün üdebaya, üdebâ-yı Osmâniyye'ye râci' olur. Evet, yok işte. Hâlâ bir mecmua-yı müntehabâtımız yok. Bu yoksulluğumuzun tesirini mekteplerimizde lisân-ı Osmânî tedsîs edenlere, o biçâre hocacıklara sorun. Anlarsınız ki bu büyük, pek büyük bir nakîsadır. O kadar büyük ki, işte ikmâl edilemiyor. Eğer Atâ Bey Efendi iki yıl evvel *İktitâf*'ı cem' ve neşir buyurmasalardı elan elimizde işe yarar bir kıraat-ı edebiyeye kitabı da bulunmayacaktı.

Tevfik Fikret'in *Harâbât* hakkındaki bu yaklaşımı isabetli görünmektedir. Evet, *Harâbât* (aşağıda ele alınacağı üzere) bazı hatalar ihtiva etmektedir. Ama *Harâbât* bu hatalara rağmen kendi sahasında geçilememiştir. Zaten eleştiriye mahal olan hususların pek çoğu *Harâbât*'ın hacminden kaynaklanmaktadır. Yani 37.000 beyit civarındaki bu üç dilli mecmua tek dilde ve söz gelimi üç bin beyitten müteşekkil olsaydı bu hataları taşımayacaktı. Bu noktada İslami edebiyatın bu dev koleksiyonu hakkında daha insaflı, hatta hürmetkâr olunmalıdır.

Harâbât'a Namık Kemal'in çerçevesinden azade bir şekilde temas eden eserleri yakalamak son derece zor. Örneğin Muallim Naci'nin klasik edebiyata olan hayranlığının bir neticesi olarak Mes'ûd-i *Harâbâtî* takma adını kullanmasından bahseden Tanpınar, "*Harâbât*, Ziya Paşa'nın antolojisinden sonra eski şiirin sembolü olmuştu" ara cümlesiyle *Harâbât*'ın o devirdeki tesirine dair önemli bir tespitte bulunmaktadır. Ama *Harâbât* burada bile Namık Kemal'den kurtulamaz. Çünkü hemen arkasından şu cümle gelmektedir: "Bu da gösterir ki Namık Kemal'in korkmaya hakkı vardı."²¹⁸

İşte modern edebiyat ve tartışmalarının *Harâbât*'ı hiç bırakmayan bu daimi "*Ta'kîb*"i onu sahip olduğu asıl bağlamından koparmaktadır. *Harâbât* "modern karşısında yıkılan" değil "değişmekte olana rağmen sabiti temsil eden" bir eserdir. Evet, bugün *Harâbât* yeni edebiyatın zafernâmesinde Namık Kemal'in şanla fethettiği bir kaleden ibarettir. *Harâbât*, bu indirgemeci okumadan kurtularak klasik edebiyatın ve aslında İslam felsefesinin temel modern kaynaklarından biri olarak anılmayı ve incelenmeyi hak etmektedir.

Bu yaygın okuma biçiminin literatürdeki baskın konumundan ötürü *Harâbât*'ın yukarıda değinilen öz değerini gösteren zengin malzemeyi tespit etmek son derece zordur. Eserin bu yönü, yani *Harâbât* hakkındaki literatürün Namık Kemal'den tamamen âzâde bir zeminde incelenmesi müstakil ve hususi bir çalışmayla ele alınması gereken çok önemli bir konudur.

Bu konuda tespit edebildiğimiz son örneklerden biri de Rıza Tevfik Bey'dir. Rıza Tevfik'in Cünye'deyken, 30 Eylül 1935 tarihinde Hâmid Şevket Bey'e yazdığı mektupta *Harâbât* geçmektedir. Bağlamı da muhafaza etmek için paragrafın tamamını alıyoruz. Feylesof Rıza Tevfik şöyle diyor:

²¹⁸ Tanpınar, *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, s. 583.

Mademki bizim irademize karşı ve rızamızın tamamıyla aksine giden ve bize daima galebe eden bir kudret-i kâhire var, öyle ise itikatta ona inanmak ve amelde onun hükmüne tav'an boyun eğmek en mantikî olan tarz-ı harekettir. İsmi ve kelimenin ehemmiyeti yok. Ona kader desek de olur, başka bir kelime ile tesmiye etsek de olur. Kelime, tayin-i mahiyet ve tebyin-i mânâ, sırf itibârî (*conventionnel*) ve münhasıran insanî bir zaruret icabıdır. İşin hakikati Bektaşî babasının dediği gibidir: Bektaşîliği ilhâd ile bir tutanlardan biri, baba erenlerden birine hitaben: "Allah'ın vücuduna inanır mısınız?" diye sormuş. O da: "Nasıl inanmam, seksen senedir uğraşıyorum, hep onun dediği oluyor!" diye cevap vermiş ve bu itikatta esâs-ı istinad olan noktayı ibraz etmekle en feylesofâne cevabı vermiş. Çünkü filhakika böyle bir akideye, hatta bütün dinlerin akîde-i esasiyesine vücut veren keyfiyet, irademizin icrasına ve gönlümüzün rızasına kat'îyyen mâni olabilen bir kudret-i kâhirenin vücuduna an-samîmi'l-kalb, bi't-tecrûbe ve bizzarure tahsil etmekte bulunduğumuz kanaat-i câzimedir. Bu kanaat, metafizik bir fikir, bir düşünce değil, tamamıyla *expérimental* bir ilimdir, bir bilgi ve duygudur ki edyâna daima takaddüm etmiş ve bizim yani insanların zan veya tasavvur veyahut bila-tasavvur vicdanen teyakkun etmiş oldukları Allah'a vücut vermiştir. Senin pek yerinde îrâd ve işhâd etmiş olduğun kasîde-i meşhûre matları da aynen Bektaşî'nin sözünü söylüyor ve onun dayandığı noktaya dayanıyor. Bu kasîde eminim, ya Enverî'nin, ya Urî'nindir. *Harâbât*'da münderîçtir, tahkik et. Evet. "Eger muhavvil-i hâl-i cihanîyân ne kazâst/ Çerâ mecârî-i ahvâl ber-hilâf rızâst?"²¹⁹ diye her mütefekkir ve budala olmamak şartıyla her adam, ömründe bir kere olsun düşünmüş olsa gerektir; ve her istediğini yapamadığı için böyle düşünmüş olsa gerektir.²²⁰

Dostuna gönderdiği, dînî-felsefî bir mevzuda görüşlerini beyan ettiği bir mektupta Rıza Tevfik *Harâbât*'ta yer alan bir beyte işaret etmektedir. Mektupta geçen "Senin pek yerinde îrâd ve işhâd etmiş olduğun kasîde-i meşhûre matları" ifadesinden aynı beytin Hâmid Şevket tarafından yazılan mektupta da zikredilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Ama Feylesof, şairi belirtilmeden yazılan bu beytin Enverî yahut Urî'ye ait olduğunu ve *Harâbât*'ta geçtiğini söyleyerek kendisinin de bu beyti bildiğini göstermektedir. Bundan Rıza Tevfik'in *Harâbât*'ı, bazı yerlerini hatırlayacak kadar iyi okuduğunu anlamaktayız. "*Harâbât*'da münderîçtir, tahkik et." dediği şekilde tahkik ettiğimizde bu beytin Enverî'ye ait olduğunu ve *Harâbât*'ın ilk cildinde geçtiğini tespit ettik.²²¹ Keşke Rıza Tevfik'in *Harâbât* ile olan münasebetini ve tüm *Harâbât*îleri tespit etmek mümkün olabilseydi.

²¹⁹ Kitaptaki imla muhafaza edilmiştir. Beytin tercümesi dipnotta şöyle verilmektedir: "Eğer cihan hâllerini kaza değiştirmiyorsa, niçin bütün olaylar rızanın hilâfına cereyân ediyor!"

²²⁰ Rıza Tevfik Bölükbaşı, *Rıza Tevfik'in Mektupları*, ed. Abdullah Uçman, 1. Baskı, Atatürk Kültür Merkezi, Ankara 2016, s. 451.

²²¹ Ziya Paşa, *Harâbât*, C. 1, s. 127.

Harâbât'ın gerçek etki alanını tespit etmenin son derece zor olduğunu belirtmiştik. Birkaç Farsça beytin doğru imlasını internetten araştırırken, tesadüf eseri olarak fark ettiğimiz bir husus hem bu konudaki zorluğu hem de *Harâbât*'ın son derece sessiz, güçlü ve geniş bir etki alanı olduğunu açıkça göstermektedir: *Harâbât*'ta yer alan şiirler, özellikle de Farsça beyitler yıllar boyunca *İctihad* dergisinde “Solmayan Güzellikler” başlığıyla, imzasız olarak neşredilmiştir. Bu çevirilerin sahibi belirtilmese de Hayyam'ın Rubailer'i'ni tercüme etmiş olan Abdullah Cevdet tarafından yapılmış olması muhtemeldir.

“Solmayan güzellikler” başlıklı bu yazı dizisi tespit edebildiğimiz kadarıyla 15 Mayıs 1928 tarihli 252. sayıda başlamıştır. Yazı şu notu ihtiva etmektedir: “Bu unvan altında bundan sonra eskilerden, yenilerden ve hangi lisanda olursa olsun güzel ufak parçalar intihâb ve derc edilecektir.” İlk sayılarda Türkçe birkaç beyit de içeren bu yazı dizisi ilerleyen sayılarda Farsça seçkilerle devam eder. İlk yazıda görülen ve sonra devam etmeyen bu notta yer alan “intihab edilecektir” ifadesi buradaki beyitlerin tercüme yapan kişi tarafından bizzat seçildiği izlenimini uyandırır da yüzeysel bir karşılaştırma bile bu şiirlerin *Harâbât*'ta yer alan Farsça Gazeliyyât ve Ebyât bölümünden alınmış olduğunu göstermektedir. Ziya Paşa veya *Harâbât*'a hiç değinmeksizin bu beyitlerin kullanılması son derece sakıncalı bir intihaldir. Bu durum o devirde de tespit edilip tartışıldı mı yoksa tamamen gözden kaçtı mı bilmiyoruz.

Bu yazı dizisi *İctihad*'ın 1932'de Abdullah Cevdet'in ölümüyle neşredilen son sayısına yani 358. sayıya kadar devam etmiştir. 252. sayıdan önce de bu isimle veya başka isimlerle *Harâbât*'tan alıntılar yapıp yapılmadığı veya 252. sayıdan sonra bu bölümün atlandığı sayıların olup olmadığı ayrı bir araştırma konusudur. Ayrıca, ulaşabildiğimiz sayılar üzerinden yaptığımız genel karşılaştırmalar 100 sayı civarında devam eden bu yazı dizisinin tamamının *Hârâbât*'tan alındığını düşündürmektedir. Bununla beraber “Solmayan Güzellikler” köşesi üzerine yapılacak hususi bir çalışma ile hem bahsi geçen hususların aydınlatılması hem de yazı dizisi ile *Harâbât*'ın karşılaştırılarak bu konuda daha net tespitlerin yapılması beklenmektedir.

Bu örnek bile *Harâbât*'ın kendi devrine tesirinin ne kadar geniş ve derin olduğunu göstermektedir. *Harâbât*'ın etki haritası ancak o devre ait kitaplar, gazeteler, dergiler, mektuplar, hatıratlar, müsveddeler ve sair kaynaklar üzerinden gerçekleştirilecek kapsamlı çalışmalarla mümkündür.

1.5.5. *Harâbât*'ın iki okuru: Mehmed Âkif ve Mahir İz

Harâbât, devrine yön vermiş bir eserdir. 1928'den sonra kültürün hızlı değişimi sebebiyle sadece Arap Edebiyatı ve Fars Edebiyatı değil, Klasik Türk Edebiyatı da eski güç ve tesirini kısa bir süre içerisinde kaybetmiştir. Bu büyük kültür değişimi yaşanmamış olsaydı muhtemelen *Harâbât* bugün bile en çok müracaat edilen kaynaklar arasında bulunacaktı. Bununla beraber basıldığı tarihten sonraki elli küsur sene içerisinde devlet büyük siyasi çalkantılar ve zorluklar içerisinde olsa da *Harâbât*'ın mensubu ve mümessili olduğu klasik kültür güç ve canlılığını muhafaza etmekteydi. Bunun tek somut örneği Abdullah Cevdet'in 1932'ye kadar süren tercümeleri veya Rıza Tevfik'in mektupları değildir. Varlığı yakinen bilinse de tespiti zor olan *Harâbât* okurları arasında İstiklal şairimiz Mehmed Akif Bey de vardır. Ve Akif Bey'in farkı *Harâbât*'ı okumakla kalmayıp bir de okutmuş olmasıdır. Bunu Millî Mücadele yıllarından itibaren Akif Bey'in yakını ve talebesi olan Mahir İz Bey'in hatıralarından öğrenmekteyiz. Mahir Bey'in naklettiği bu hatıralar olmasaydı Akif Bey'in de *Harâbât* ehlinen olduğunu bilemeyecektik. Acaba o devirde üç edebiyatın on beş asırlık macerasını anlatan *Harâbât*'ı başucu kitabı yapmış olan kimler vardı, bilemiyoruz.

Mahir Bey'in farklı zamanlarda yazdığı yazılar ve yaptığı konuşmalardan oluşan bu biyografik hatırat Mahir Bey'in talebesi, hocam M. Ertuğrul Düzdağ tarafından *Üstadım Mehmed Akif* başlığıyla bir araya getirilmiştir. Sonradan bir araya getirilmiş yazılardan oluştuğu için *Harâbât* ile ilgili aynı hatıra eserde dört defa tekrar etmektedir.²²² Mahir Hoca merhumun aynı hadiseyi Akif Bey ile ilgili vesileler söz konusu oldukça tekrar etmesi Akif Bey ile Mahir Bey arasındaki münasebette *Harâbât*'ın ne kadar mühim bir yeri olduğunu göstermektedir.

Mahir Bey Akif Bey ile tanışma hikâyesini şu şekilde anlatmaktadır:

Kendisi ile 1920'de Birinci Büyük Millet Meclisi'nde tanıştım. O, Burdur Mebusu olarak Meclis'e iltihak etmişti; ben de Meclis Zabıt Kalemî'nde vazifeli bulunuyordum. Üç lisanın edebiyatını süzmüş bir şahsiyet olarak kendisinden feyiz almak istedim. Ricamı kabul etti. İran ediplerinin meşhur eserlerinden bazılarını ve *Harâbât*'tan kendi müntehabâtını okudum. Merhumun en büyük zevki, okumak ve isteyene okutmak, güzel ve nükteli fıkralar söylemek veya dinlemektir. Abesle uğraşmaya, mâlâyânî dinlemeye tahammülü yoktu. O tarihlerde her gün sabahları birlikte ders yaptıktan sonra Balıkesir mebuslarıyla birleşir, muhterem Hasan

²²² Muallim Mâhir İz, *Üstadım Mehmed Âkif*, ed. M. Ertuğrul Düzdağ, Bağcılar Belediyesi, İstanbul 2014, ss. 22, 66, 75, 175.

Basri Çantay’a, Balıkesir ulemasından merhum Abdülğafur Efendi’ye ve diğer meraklılara Muallakât okuturdu. Öğleden sonra Meclis’e gelir, müzakere başlayıncaya kadar Fransızca âsârı tercüme ederdi. Meclis toplantıları bittikten sonra gece Taceddin Dergâhı’nın bir odasında, sonradan Waşington sefiri olup Amerika Cumhurreisi Rozvelt ve ailesi tarafından fazileti tebciil edilen, Hariciye Hukuk müşaviri merhum Münir Ertegün’e *Hâfız Divanı*’nı okuturdu. Bir akşam ben de bu feyizli mecliste bulundum. Münir Bey bir yer minderinde diz çökmüş, elinde *Hâfız Divanı* okuyup mana veriyor; üstat ise sedire bağdaş kurmuş, takip ediyor, tashih ediyor; birçok defa da gazeli sonuna kadar ezberden tamamlıyordu. Benim bu çok merakımı mucib olmuştu. Ertesi sabah kendisine bu hâfıza kudretini nasıl elde ettiğini sordum. “Münir’e on sekizinci okutuşumdur” dedi. Yani daha evvel *Hafız Divanı*’nı on yedi kişiye okutmuştu.²²³

Her şeyden evvel Akif Bey’in şiir okutmak için tercih ettiği eserin *Harâbât* oluşu son derece mühimdir. Yukarıdaki alıntıda yer alan “*Harâbât*’tan kendi müntehabâtını” ifadesi (Mehmed Tevfik Bey’in *Tahrîc-i Harâbât*’ı gibi) Akif Bey’in de hususi bir *Harâbât* derlemesi olabileceğini düşündürse de burada muhtemelen Akif Bey’in ders esnasında işaret ettiği şiirler kastedilmektedir. Zira Mahir Bey’in diğer yazısında aynı hatırayı anlatırken kullandığı “*Harâbat*’tan Farsça müntehabâtı okurduk.”²²⁴ cümlesi müstakil bir mecmuanın varlığından ziyade okumaların doğrudan *Harâbât* üzerinden, bazı şiirlerin seçilmesiyle yapıldığını göstermektedir. Bundan Akif Bey’in *Harâbât*’ı bazı beyitlerini tercih edebilecek şekilde, muhtemelen en az birkaç kere okumuş olduğu anlaşılmaktadır.

Burada “İran ediplerinin meşhur eserlerinden bazılarını” ifadesindeki “bazı eserler” diğer yazıda sıralanmaktadır: “*Harâbât*’tan bazı Farsça parçalar, Şeyh Sa’dî’nin *Bostan*’ı ve *Şems-i Mağribî Divanı* ve Fransızca’dan da Alfons Dode’nin *Değirmenimden Mektuplar* eserini okumuştum.”²²⁵

Yukarıdaki uzun alıntı devrin klasik Arap-Fars edebiyatı ile olan irtibatı ile ilgili önemli ipuçları sunan son derece zengin bir muhtevaya sahiptir. Bu açıdan *Harâbât*’ın temsil ettiği çok dilli edebî kültürün ve okuyucu kitlesinin profilini çizmektedir. Akif Bey’in doğduğu 1873 senesinde Ziya Paşa 44 yaşındadır. *Harâbât*’ın ilk cildi ve *Tahrîb* bir sene sonra, son iki cildi ve *Ta’kîb* iki sene sonra yayınlanacaktır. Ziya Paşa’nın vefatına yedi sene vardır. Bu itibarla Akif Bey’in neslinin Ziya Paşa’dan hemen sonraki

²²³ İz, *Üstadım Mehmed Âkif*, ss. 65-66.

²²⁴ İz, *Üstadım Mehmed Âkif*, s. 75.

²²⁵ İz, *Üstadım Mehmed Âkif*, s. 175.

nesil olduğunu söyleyebiliriz. Bu neslin Arap ve Fars edebiyatına olan ilgi ve vukufiyeti yukarıda görüldüğü üzere son derece yüksektir.

Yukarıdaki alıntıya bu açıdan bakıldığında şöyle bir tabloyla karşılaşılacaktır: Akif Bey Mahir Bey'e ek olarak bir de vekillere *Muallakât* ve Münir Ertegün'e *Hafız Divanı* okutmaktadır. *Hafız Divanı*'nı on sekizinci kez okutmakta olan ve neredeyse ezbere bilen Akif Bey de bir vekildir. Ayrıca bu dönem İstiklal Savaşı'nın devam ettiği bir dönemdir. İstiklal Marşı da aynı dönemde, Akif Bey'in *Hafız Divanı*'nı ezbere okuttuğu Taceddin Dergâhı'nda yazılacaktır. Önceki bölümlerde izah edildiği üzere *Harâbât* (cilt tertibi bakımından olmasa da) tarihî olarak Muallakât ile başlamaktadır. Aşağıda görüleceği üzere *Harâbât*'ın Farsça bölümünde en çok şiiri olan iki şair Sadi ve Hafız'dır. Akif Bey millet meclisinin genç zabıt kâtibi Mahir Bey'e şiir okutacağı zaman başka bir kaynağı değil, öncelikle *Harâbât*'ı tercih etmektedir. Bütün bunlar *Harâbât*'ın yahut en azından *Harâbât*'ı da teşkil eden milli kültürün milli mücadeleye ve İstiklal Marşı'na hayat veren temel dinamikler olduğunu göstermektedir.

2. METNİN TEMEL ÖZELLİK VE PROBLEMLERİ IŞIĞINDA TEZDE KULLANILAN NEŞİR YÖNTEMİ

Bu tez Ziya Paşa'nın hayatını ve *Harâbât*'ın genel konumunu ve yapısını bütüncül bir şekilde ele almakla beraber temelde *Harâbât*'ın ihtiva ettiği gazel, beyit ve mısraların tam metin ve tercümeleriyle meydana çıkmasını amaçlamaktadır. Bu bağlamda bir önceki bölümde *Harâbât*'ı derleyen şair ve devlet adamı Ziya Paşa tanıtılmış, ardından bu bölümün başında *Harâbât*'ın temel özellikleri ve önemli yönleri ele alınmıştı. Burada ise tezin merkeze aldığı gazel, beyit ve mısralara odaklanılacak, yani sonraki bölümde metin ve tercümesi yapılmış olan bölümle ilgili temel mesele ve bulgular tartışılacaktır.

Bu bağlamda tartışılacak hususların bir kısmı *Harâbât*'ın tamamı için geçerliken bir kısmı ise sadece çevrilen metinle ilgilidir. Bu hususlar tezde/metinde kullanılan yöntemin belirlenmesinde de etkili olmuştur. Bu sebeple, tartışılan meselenin tezin üslubuna doğrudan etkisi olduğu durumlarda bunun tezde/metinde nasıl ele alındığı da izah edilecektir. Bu yönüyle ikinci bölümün ilk kısmı hem metni ayrıntılı bir şekilde tanıtmakta hem de kullanılan yöntemi tartışarak gerekçelendirmektedir.

2.1. *Harâbât*'ın bu tezde neşredilen bölümlerinin kapsamı ve sınırlandırılması

Harâbât, yaklaşık olarak 37.950 beyit ihtiva eden dev bir seçme şiirler mecmuasıdır. İçerdiği şiirler kaside, musammat, kıta, rubai, “gazeliyyât ve ebyât”²²⁶ ve mesneviler olmak üzere altı grup hâlinde sıralanmaktadır. Bu yönüyle *Harâbât*, divanların klasik tertibine uygun bir sıralamaya sahiptir. Bu tezde *Harâbât*'ta (lafızları farklı manaları yakın dört ayrı başlık altında)²²⁷ yer alan gazel, beyit ve mısra türündeki şiirlerin tamamı yayınlanmaktadır. Dolayısıyla *Harâbât*'ta yer alan kaside, musammat, rubai, kıta ve mesneviler tez kapsamı dışında bırakılmıştır.

Bu neşir *Harâbât* hakkındaki daha önceki neşir çalışmalarından farklı olarak *Harâbât*'ın çok dilli yapısını dikkate almaktadır. Başka bir ifadeyle, *Harâbât*'ı sadece Türkçe bir şiir mecmuası olarak değil, Arap, Fars ve Türk edebiyatlarını ihtiva eden çok dilli bir mecmua olarak incelemekte ve takriben üçte birlik kısmını yayınlamaktadır.

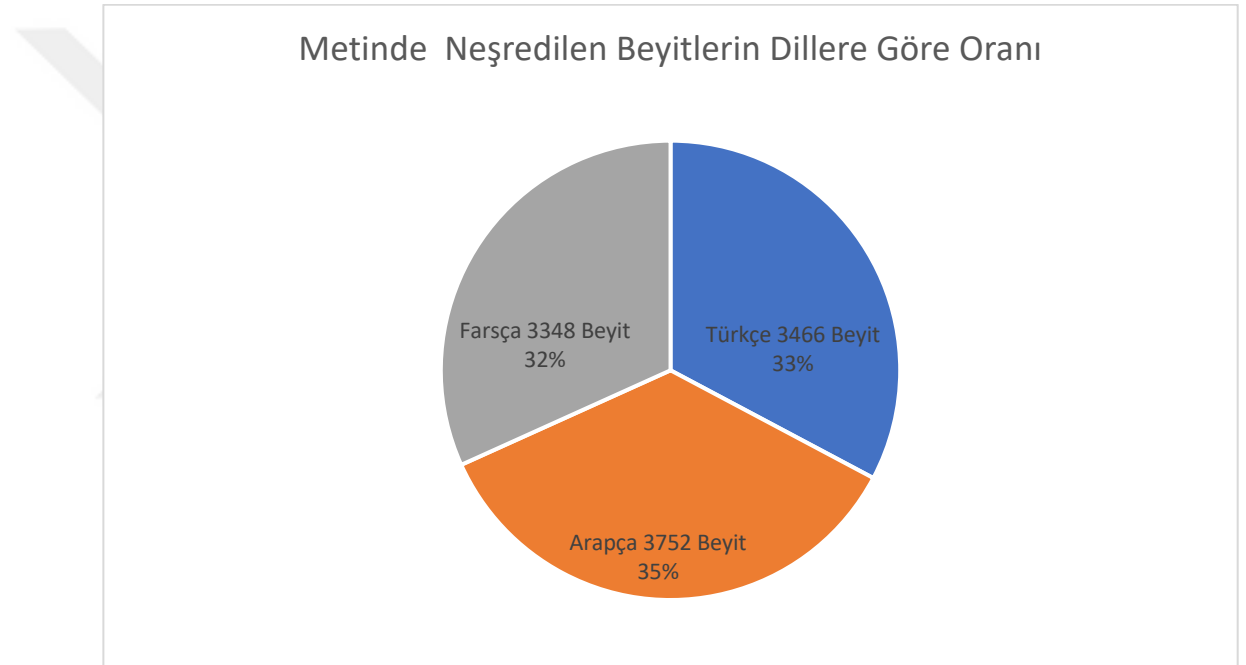
²²⁶ Tek bir bölüm olan bu başlığın durumuyla ilgili ayrıntılar aşağıda açıklanacaktır.

²²⁷ Bu başlıklar şu şekildedir: “*Türki gazeliyyât ve ebyât*”, “*Ebyât-ı Fârisî*” “*Et-teşbîbât ve'l-mukatta'at el-mütenevvia*” ve “*el-ebyâtü'l-arabiyye*”

Bu çalışmada Ziya Paşa'nın üç ciltlik eserinin tamamı kastedildiğinde “*Harâbât*”, sadece tezin konu edindiği gazel, beyit ve mısralar kastedildiğinde “metin” kelimesi kullanılmıştır.

2.2. Metinde neşredilen Türkçe, Farsça, Arapça beyitlerin oranı

Yukarıda da ifade edildiği üzere üç büyük ciltten oluşan *Harâbât*'ta 37.950 beyit bulunmaktadır. Bu tezde mısra sayıları da beyitlere dahil edilmek üzere 10.566 beyit neşredilmiştir. Bunların 3466'sı Türkçe, 3350'si Farsça ve 3752'si Arapçadır. Buna göre neşredilen metinde Türkçe şiirlerin oranı %33, Farsça şiirlerin oranı %32 ve Arapça şiirlerin oranı % 35'dir. Bu üç dildeki beyit sayıları ve oranları aşağıdaki şemada gösterilmiştir:

Bu bölümde verilen beyit sayılarına açıklanacağı üzere mısra sayıları da dahildir. Ayrıca burada *Harâbât*'ın tamamı ile ilgili değil, neşredilen bölümle ilgili istatistikler paylaşılmaktadır. Sadece *Harâbât*'ın tamamı ile ilgili dağılım ve istatistikler için şu bölüme bkz:

2.3. Çeviri ve transkripsiyonda kullanılan yöntem

Metinde geçen Türkçe şiirler dil içi çeviri olmaksızın transkripsiyon harfleriyle yazılmış, Arapça ve Farsça şiirler Arabî harflerle yazılarak tercüme edilmiştir. *Hârâbât* 19. yüzyılın sonlarında hazırlandığı için Türkçe transkripsiyonda Prof. Dr. Mesut Bayram Düzenli ve Doç. Dr. Talip Çukurlu'nun *Enderunlu Fazıl Divanı* neşrinde kullandıkları

imla usulü takip edilmiştir.²²⁸ Buna göre kapalı “e” sesi “e” harfiyle gösterilmiş, düzlük, yuvarlaklık uyumuna dikkat edilmiştir.

2.4. Beyit ve mısraların iç içe geçmiş olması

Metinde beyit ve mısralar iç içe geçmiş durumdadır. Burada mısra ile bir beyit içinde geçmeyen, tek satırda anlamın tamamlandığı müstakil mısralar kastedilmektedir. Tek başına bir şiir olan bu tür mısralara klasik edebiyatta “âzâde” yahut “mısra”-ı âzâde” ismi de verilmektedir.²²⁹ *Harâbât*’ta kendisi için müstakil bir bölüm ayırılmamıştır. Bu mısralar *Harâbât*’ın “gazeliyyât ve ebyât” bölümünde yer almaktadır. Beyitlere nispete mısraların oranı son derece azdır. Şöyle ki: Bu metinde Farsça 3212 beyit ve 136 mısra, Arapça 3713 beyit ve 39 mısra, Türkçe 3421 beyit ve 45 mısra yer almaktadır.

Beyitlere nispetle mısraların bu kadar az oluşu bazı istatistiklerde beyitlerin mısra sayısına dahil edilebilmesi sonucuna yol açmıştır. Örneğin, toplam şiir sayılarından bahsederken mısra sayıları ayrıca gösterilmeden şu şekilde beyit sayılarına dahil edilmektedir: “Metinde toplam 3466 Türkçe, 3348 Farsça, 3752 Arapça beyit bulunmaktadır.” Yahut metnin tüm istatistiği mısra sayısı beyit sayısına eklenerek “Tezde 10.566 beyit yer almaktadır.” cümlesiyle özetlenebilmektedir.

Böyle genel bir istatistikte sadece “beyit” demek yerine “beyit ve mısra” ifadesiyle her ikisinin bir arada kullanılması da tercih edilebilirdi. Ama böyle bir tercih, yani “10.566 beyit ve mısra yer almaktadır.” cümlesi daha büyük bir yanılgıya yol açacaktır. Çünkü aynı cümlede “beyit ve mısra” ifadesi ile 10.566 sayısını yan yana gören kişi bu şiirler arasında sadece 220 tane değil, en az birkaç bin tane mısra olduğunu düşünecektir. Hâlbuki mısra miktarı bundan çok daha azdır. Ayrıca “10.566 beyit ve mısra” dendiğinde “her beytin yarısı” olan mısra ile “tek başına anlam bütünlüğü olan” mısraın birbirine karıştırılarak anlam karmaşası yaşanması mümkündür. İşte bu sebeple, bir önceki paragrafın sonunda olduğu gibi beyit ve mısralarla ilgili istatistikler yan yana ve ayrı ayrı sunulmamışsa “beyit” kelimesi metinde çok az bir yer kaplayan mısraları da kapsayacak şekilde kullanılmıştır. Yani “metinde 10.566 beyit yer almaktadır.” gibi bir cümle aslında bu tezdeki beyit ve mısraların toplamının 10.566 olduğunu göstermektedir.

²²⁸ Enderunlu Fâzıl, *Enderunlu Fâzıl Dîvânı*, ed. Mesut Bayram Düzenli, Talip Çukurlu, PA Paradigma Akademi Yayınları, Çanakkale 2023, ss. 67-73.

²²⁹ Ahmet Mermer vd., *Eski Türk Edebiyatına Giriş*, 9. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara 2013, ss. 73-74.

Ziya Paşa'nın *Harâbât*'ta mısralar için ayrı bir yer ayırmamıştır. *Harâbât*'ta mısralar için ayrı bir bölüm bulunsaydı (her sayfasında yaklaşık otuz beyit bulunduğu düşünüldüğünde) mevcut Farsça mısralar Farsça dört buçuk sayfa, Arapça ve Türkçe bir buçuk sayfa yer kaplardı. Ziya Paşa'nın bu mısralara müstakil bir yer ayırmayışının sebebi muhtemelen az sayıda olmalarıdır. Aslında bu neşirde mısralar kolaylıkla ayrı bir başlık altına taşınabilirdi. Ama o zaman da *Harâbât*'ın orijinal yapısı bozulmuş olurdu. Bu sebeple mısralar orijinal hâliyle, beyitlerin altında değerlendirilmiştir.

2.5. Aynı muhteva için farklı başlıklar kullanılması

Harâbât, temel sıralanış itibariyle klasik bir divana benzemektedir. Yani eserde önce kasideler, sonra musammatlar, sonra kıtalar, sonra rubailer, sonra “gazel ve beyitler”, sonra da mesneviler gelmektedir. Eserin bu düzen ile, türleri merkeze alarak sıralandığı çok açıktır. Bununla beraber bu bölümlerin her birinin üç dildeki başlığı genellikle birbirinden ayrılmaktadır. Ziya Paşa her bir bölüm başlığını altında yer alan şiirlerin diline göre belirlemiştir. Örneğin Türkçe ve Farsça kasideler için “Kasâid-i Türkî” “Kasâid-i Fârisî” başlıkları yer alırken Arapça kasideler için “el-Kasâidü'l-Arabiyye” başlığı kullanılmıştır. “Türkî Musammatlar” başlığının Farsça bölümde “Eş'âr-ı Fârisî” şeklinde karşılanması dikkat çekicidir. “Türkî Kıtalar” ve “Türkçe Rubailer” başlıklarının karşısında da “Kıta'ât-ı Fârisî” ve “Rubâ'îyyât-ı Fârisî” başlıkları yer alır. Bu sayılan başlık farklılıkları bu tezde neşredilen metnin haricindeki başlıklardır ve (musammatları saymazsak) birbirinden çok farklı değildir.

Teze konu olan bölümün başlıklara gelindiğinde ise aradaki farklar ciddi manada artmaktadır. Aynı muhtevaya denk gelen Türkçe başlık “*Türkî Gazeliyyât ve Ebyât*” ve Farsça başlık ise “Ebyât-ı Fârisî” şeklindedir. İlk başlıktaki gazel vurgusu ikinci başlıkta yer almamaktadır. Bu başlıklara bakan kişi Türkçede beyitlerle beraber tam gazellerin de yer aldığı ama Farsçada tam metin gazel bulunmadığını düşünecektir. Ama aslında her iki başlıkta da hem tam gazeller hem belli beyitleri seçilmiş gazeller hem hiçbir gazele bağlı olmayan müfretler hem de mısralar karışık bir şekilde sıralanmaktadır.

Arapça için durum daha da karışıktır. Yukarıdaki karma içerik Arapça bölümünde iki farklı başlık altında yer almaktadır. “et-Teşbibât ve'l-Mukatta'âtü'l-Mütenevvia” başlığı altında iki ve daha fazla beyitlik seçme şiirlere yer verilmiştir. “el-Ebyâtü'l-Arabiyye” başlığı altında ise tek beyitler ve mısralar yer almaktadır. Bu iki başlıkta yer alan şiirler Farsça-Türkçe gazel, beyit ve mısralarla kıyaslandığında birbirine denk oldukları görülmektedir. İşte bu sebeple, bahsi geçen tüm muhteva tezin başlığı olan “Gazeller, Beyitler ve Mısralar” kapsamında

değerlendirilmiştir. Arapça bölümdeki başlığın bu derece farklı olması gazel kelimesinin Arapça karşılığının edebi türden ziyade bir üslubu ifade etmesidir. Başka bir ifade ile, Arap edebiyatı Türkçe ve Farsçadaki gibi beş altı beyitlik gazel türüne sahip değildir. Arapçada bu şiirlere de (tam olması durumunda) kaside denmektedir. Kasidenin sevgiliyi anlatan giriş kısımları ise teşbib olarak adlandırılmaktadır. Buradan yola çıkarak Ziya Paşa'nın gazele benzeyen, kaside girişlerinden alınan ve bu sebeple matla beyitleri kafiyesi olan şiirleri teşbîb, nereden alındığı belli olmayan ve genellikle matla beyitleri kafiyesiz olan şiirleri ifade etmek için "mukatta'ât" kelimesini kullandığını düşünebiliriz.

Bu noktada "mukatta'ât" kelimesinin Arapça ve Farsçadaki kıtaları da kapsama ihtimali söz konusudur. Hatta manası biraz daha geniş düşünülduğünde rubailerin bile bu bölümle eşleştiğini düşünmek mümkün olabilir. Bununla beraber kıta ve rubailerin bu bölümle eşleşmesi konusunda herhangi bir netlik bulunmamaktadır. Ve ne yazık ki Ziya Paşa da mukaddimede bu tür ayrımına değinmemiştir. Bu türlerin ayrımı konusunda daha net bilgiler olmaksızın bu konuda sağlıklı sonuçlara ulaşmak mümkün değildir. Netice itibariyle, en azından bu tez kapsamında "et-Teşbîbât ve'l-Mukatta'âtü'l-Mütenevvia" başlığının Türkçe ve Farsçadaki gazeliyyâta karşılık geldiği düşünülmüş ve tüm bu muhteva tez başlığında ayrı bir başlık açılmaksızın "Gazel, Beyit ve Mısralar" ifadesine dahil edilerek incelenmiştir.

2.6.Hacmi sebebiyle tez odağı seçiminin zorluğu

Harâbât, yaklaşık olarak 37.950 beyit ihtiva eden son derece hacimli bir eserdir. Böyle bir eserde için nasıl bir odak tercih edileceği tezin en zor kısımlarından bir tanesiydi. Başta metin neşrinin merkeze alınmadığı, *Harâbât*'ın tamamını muhteva başta olmak üzere çeşitli yönlerden inceleyen daha genel bir konu düşünüldü. Daha sonra, henüz tam metin olarak ortaya çıkamamış bir eserin tahlil yerine neşrinin daha isabetli olacağı fark edildi. Bu sebeple *Harâbât*'dan olabildiğince büyük bir kısmın gün yüzüne çıkartılabileceği doğrultusunda bir tercihte bulunuldu.

Odak ile ilgili zorluk burada da bitmedi. Esere ne kadar yakından bakarsanız o kadar ayrıntı görüyordunuz, ama uzaklaşınca ayrıntılar siliniyordu. Ayrıntılara baktığınızda ancak daha az metni neşredebiliyordunuz. Eğer *Harâbât* birkaç bin beyitlik bir eser olsaydı kesinlikle görülebilen tüm ayrıntıların tek tek kontrolü yapılacaktı. *Harâbât*'ın küçük bir porsiyonunu çalışıp geri kalanı başka araştırmacılardan beklemek yerine bu çalışmada kendi özünde son derece mühim olan pek çok husus göz ardı edilerek olabildiğince büyük bir kısmın tamamlanması amaçlanmıştır.

Bu meseleyi sayısal olarak da örneklendirelim: Tezin odağı hususunda şu ikilem yaşanmıştır: 37.950beyitlik *Harâbât*'ın mesela bin beytini (aşağıda tartışılacak olan) tüm ayrıntılarıyla, tüm problemlerin üzerine giderek araştırmak mı yoksa daha az ayrıntıyla, bazı problemleri olduğu gibi bırakarak sekiz on bin beyitlik bir bölümü tamamlamak mı? Bu tezde ikinci şık tercih edilmiştir. Çünkü bu sayede ilk aşamada araştırmacılarımız tarafından bu teze eklenebilecek olan birkaç çalışmayla *Harâbât*'ın tüm içeriğinin tam metin olarak neşri mümkün olacaktır. Şu anda dikkate alınmayan problemlerin tüm metin üzerinden kapsamlı olarak giderilmesi ancak ondan sonra yapılacak çalışmalarla mümkündür. Zira metnin küçük bir kısmında tüm problemler çözülmeye çalışılsa bile metnin tamamı ulaşılabilir değilken o küçük bölümde etkili olan ama o bölümden ziyade *Harâbât*'ın geneliyle ilgili olan spesifik bir problemin çözümü çok daha zor, hatta imkansız olabilir. Ama metin ortaya çıktığında problem odaklı çalışmak çok daha tutarlı ve kapsamlı sonuçları da beraberinde getirecektir.

Bunu daha net izah edebilmek için bu tez sonrasında *Harâbât*'ın neredeyse üçte birlik kısmının ortaya çıkmış olduğunu²³⁰ hatırlamakta fayda var. Örneğin, bu tez civarı beyti konu edinen iki tez daha yapılacak olursa *Harâbât*'ın tamamı yayınlanmış olur ve sonra gelen araştırmacılar bu tezdeki hataları da gidermek suretiyle eserdeki problemleri daha ayrıntılı ve güvenli bir şekilde inceleyebilir. Aksi takdirde yani ilk şıkkın seçilmesi hâlinde bu tez örneğin sadece bin beyti kaynakları ve vezniyle, problemlerini gidererek incelemiş olurdu. Ama bu durumda *Harâbât*'ın tam metni için 38 doktora tezinin daha tamamlanmasını beklemek gerekirdi. İşte, tezin odağı bu sebepten ötürü geniş tutulmuş ama pek çok problem konu dışı bırakılmıştır. Bahsi geçen problemler aşağıda ayrıca değerlendirilecektir.

2.7. Bu tezde ortaya çıkartılan beyit sayıları

Harâbât'ta 37.950 beyit bulunmaktadır. Bu sayı tespit edilirken net sayılarını bildiğimiz bölümler doğrudan toplanmış, sayılarını bilmediğimiz bölümler için ise her bir sayfadaki beyit sayıları ayrı ayrı sayılmıştır.

Harâbât'ın Türkçe kısımların her biri bir cildi ele almak üzere üç yüksek lisans tezine konu olduğu yukarıda belirtilmişti. Bu üç tezde yayınlanan beyitlerin sayısı 15.000

²³⁰ Bu tezde 37.000 beyit olarak tahmin edilen *Harâbât*'ın 10.508 beyti yayınlanmıştır. Diğer üç Türkçe tezde yer alan ve burada yer almayan beyitlerin de hesaba katılmasıyla *Harâbât*'ın neşredilmiş kısımları üçte biri geçmektedir.

civarındadır. Bu 15.000 beytin 3400 tanesi transkripsiyon harflerine çevrilmek ve bazı okuma hataları giderilmek suretiyle bu tezde tekrar edilmiştir. Ve tezin asıl büyük katkısı 3348 Farsça ve 3758-2 Arapça beyti (aşağıda açıklanacak olan) çeşitli hataların tashih ve çevirisini gerçekleştirmek suretiyle ulaşılabilir kılmasıdır.

2.8. Tezin alana katkısı ve problematiği

Bu tezin girişinde Arap, Fars ve Türk edebiyatlarını temsil eden temel antolojiler tanıtılmıştır. Ardından gelen bölümler yazarı, kendi özellikleri ve bir bölümü olmak üzere *Harâbât*'ın çok yönlü olarak tanınip anlaşılabilmesini ve hatırı sayılır bir kısmının neşrini hedeflemiştir. Bu itibarla *Harâbât*'ın kendisi biraz daha gün yüzüne çıkartılırken bir taraftan da klasik edebiyatı, Arap, Fars ve Türk edebiyatlarının kanonunu temsil eden bir antoloji olarak *Harâbât*'ın bu üç edebiyat açısından önemi ve temsil gücü ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bu tez *Harâbât*'ı tanıtmak, bir kısmını neşretmek ve dönemindeki tartışmalar açısından değerlendirmek gibi muhtelif katkıların yanı sıra *Harâbât*'ın Arap, Fars ve Türk edebiyatlarını yani İslami edebiyatın klasiklerini güçlü bir şekilde temsil ettiği iddiasını taşımaktadır.

2.9. Türkçe şiirler

Tezde *Harâbât*'ın ne kadar bir kısmının ele alınacağı henüz netleşmemişten sadece Arapça ve Farsça beyitlerin metin olarak çalışılması ve Türkçe bölümden sadece istatistiksel olarak faydalanılması düşünülmekteydi. Netice itibariyle zaten yayınlanmış olan aynı beyitler değerlendirmeye dahil edilecek ama tez başlığı eseri çokdilli kılan Arapça ve Farsça şiirleri merkeze alacaktı. Süreç içerisinde Türkçe şiirlerin metne eklenmesi ile başlıktan “Arapça-Farsça” kaydının kaldırılabilceği ve bu sayede türlerin tam olarak kapsanacağı fark edildi. Bu sayede hem başlık rahatlamış hem de *Harâbât*'ın kendi yapısına uygun olarak iki dilli değil üç dilli bir çalışma gerçekleştirilmiş oldu.

Zaten çalışılmış olan bir metnin belli kısımlarını bir bütün olarak metne dahil etmek iki problem de beraberinde getirdi. Mevcut metni bırakıp *Harâbât*'ı baştan okumak makul değildi. Bu sebeple Mustafa Çağlar'ın 2018 yılında Celal Bayar Üniversitesi'nde tamamlamış olduğu “Ziyâ Paşa'nın *Harâbât*'ı (2. Cilt, İnceleme-Metin-Dizin)” isimli eserde yer alan gazel, beyit ve mısralardan istifade edilerek hazırlanan metin tespit edilebilen hatalardan arındırılarak transkripsiyon harfleriyle yeniden yazıldı. Bu sayede tezin başlığı ve kapsamı *Ziya Paşa'nın Harâbât'ında Yer Alan Arapça-Farsça Gazel, Beyit ve Mısralar* olarak değil *Ziya Paşa'nın Harâbât'ında Yer Alan Gazel, Beyit ve Mısralar* şeklinde genişlemiş ve rahatlamış oldu.

2.10. Çokdillilik

Harâbât'ın en belirgin özelliklerinden biri çokdilli olmasıdır. Kabaca beşte iki Türkçe, beşte ikisinden biraz fazlası Farsça ve beşte birinden biraz azı Arapça şiirlere ayrılmıştır diyebiliriz. Eserde 495 sayfa Türkçe, 528 sayfa Farsça ve 194 sayfa Arapça şiir bulunmaktadır. *Harâbât*'ta 16.211 Farsça, 15.772 Türkçe ve 5.967 Arapça olmak üzere toplam 37.950 beyit bulunmaktadır. Bu veri önemli bir hususu daha gün yüzüne çıkarmaktadır. Eserde bulunan Farsça şiirler toplamı Türkçe şiirlerden yaklaşık olarak 500 beyit daha fazladır. Sırf bu nokta bile çokdilliliğin eserin en temel özelliklerinden biri olduğunu açıkça göstermektedir.

Bu çokdilli mecmua, Osmanlının sosyal ve kültürel yapısını tamamıyla yansıtmaktadır. Türkçe konuşan Türk toplumu, Farsça etkisiyle oluşmuş bir edebiyat ve İslamî kaynakların etkisiyle hayata ve edebiyata etki eden Arapça *Harâbât*'ta tam kadro bir şekilde temsil edilir. Bu temsil o derece doğaldır ki, Arapça diğer alanlarda daha fazla ama edebiyatta daha az etki ettiği için *Harâbât*'ta Farsça veya Türkçe şiirlerin yarısı kadar bile yer tutmaz. Ziya Paşa'nın Osmanlı edebiyatının antolojisini hazırladığında Arapça ve Farsçaya yer vermesi ve bunu sembolik olarak değil, güçlü bir şekilde yapmış olması son derece dikkat çekicidir. *Harâbât* için eleştirilmedik hiçbir nokta bırakmayan Namık Kemal'in de "müntehabât toplamaya ne gerek vardı" bile demesine rağmen "müntehabâtında Arapçanın, Farsçanın ne işi vardı" dememesi, üstüne üstlük bazı önemli Arap ve Fars şairlerden örnekler vermemesini *Tahrîb*'de ayrıca eleştirmesi de ayrıca dikkat çekicidir. Evet, klasik edebiyat terbiyesiyle yetişen Türk aydını için Osmanlı edebiyatı sadece Türkçe şiir demek değildir. Osmanlı Edebiyatı Türk, Arap ve Fars edebiyatlarının birbirine temas ettiği eşsiz bir mozaiktir.

Tezin zor taraflarından bir tanesi de bu çokdilli edebiyatın hakkının verilebilmesiydi. Tezin bu yönü bazen üç farklı tez yazıyormuş hissi oluşturacak kadar çeşitli işlem ve kontrollerin yapılmasını gerektirdi. Bu doğrultuda metni ihtiva eden üçüncü bölüm üç ayrı dosya üzerinden hazırlanıp sonra birleştirilmiştir. Bu bölümün sonundaki şair istatistikleri üç dilin hem ayrı ayrı hem de tek tabloda birleştirilmiş olarak sıralandığı tablolarda sunuldu. Tezin giriş kısmı için mecmua/antoloji türünün tarihsel gelişimi üç edebiyat bağlamında müstakil olarak araştırıldı. Neticede Osmanlı edebiyatının *Harâbât*'ta temsil edilen bu çokdilli yapısını yansıtabilmenin başka bir yolu yoktu. Osmanlı edebiyatını çokdilli yaklaşımlar üzerinden inceleyen akademik zeminin

hâlâ çok taze oluşu bu tezin hazırlanmasını zorlaştırmıştır. Bununla beraber, tüm eksikleriyle beraber bu tezin hazırlanmış olması sahadaki yeni çokdilli çalışmaları kısmen de olsa kolaylaştıracak ve teşvik edecektir. Bu tez aynı zamanda sahadaki araştırmacıları *Harâbât*'ın diğer bölümlerini ve kütüphanelerimizdeki diğer çok dilli mecmuaları aynı, hatta daha gelişmiş bir usul ile çokdilli olarak incelemeye davet etmektedir.

Bu tezde az sayıda beyti güvenli ve kapsamlı bir şekilde incelemek yerine belirli pek çok riske rağmen olabildiğince çok sayıda beytin incelenmesi tercih edilmiştir. Bu tercihin tek sebebi birkaç benzer çalışma ile *Harâbât*'ın tam metninin gün yüzüne çıkmasını mümkün kılmaktır.

Bu tercihin tek sonucu aşağıda temas edilen problemlerin konu dışı bırakılması değildir. Aynı zamanda tez, hatalara da açık hâlde gelmektedir. Bu hataların giderilmesi için tüm metin defalarca kontrol edilmiş, her beytin üzerinde ayrı ayrı durulmuştur. Bununla beraber tercüme için adeta bir mayın tarlası olan bu metin her kontrol edildiğinde yeni düzeltmelere imkân sağlamaktadır. Geniş bir hayal dünyasının birkaç satıra indirgenmesi olan beyitlere anlam verilirken metnin lafzı ve işaret edebileceği hayal mümkün mertebe bir arada değerlendirilmiştir. Hayalin çözülemediği veya kesin bir sonuca ulaşamadığı durumlarda ise lafzın çevirisiyle iktifa edilmiştir. Bununla beraber belli bir hayal çerçevesinde çevrilen beyitlerin bazıları daha uygun çeviriler, daha isabetli hayal ve tasvir tespitleri için imkân sağlamaktadır. Aslında kaç defa bakılırsa bakılsın, ne kadar kontrol edilirse edilsin bu imkân hiçbir zaman tükenmeyecektir. Şiiri şiir yapan şey de ihtiva ettiği bu tasvir ve tabir imkânının hiçbir zaman sona ermeyecek olmasıdır. İşin kötüsü, daha iyi bir mananın peşindeyken temel mananın gözden kaçırılması da bu alanda çalışırken beri kalmanın asla mümkün olmadığı bir tuzaktır.

İşte bu sebeple mevcut çeviriler asla mükemmellik iddiası taşımamaktadır. Bununla beraber her bir beyit için defalarca düşünülmüş olması bu tezin en tereddütsüz olarak ortaya koyabileceği iddiadır.

2.11. Tezin yöntem konusunda örnek aldığı neşir: Ferheng-i Şuurî

Bu tezde yöntemle ilgili bazı hususlarda Prof. Dr. Ozan Yılmaz'ın çok değerli çalışması *Ferheng-i Şuuri*²³¹ örnek alınmıştır. *Ferheng-i Şuuri* neşri tamamı Prof. Dr. Ozan Yılmaz tarafından tercüme edilmiş yaklaşık 25 bin beyit ihtiva etmektedir. Bu neşir

²³¹ Şuuri Hasan Efendi, *Lisanu'l-Acem: Ferheng-i Şu'urî*, çev. Ozan Yılmaz, Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul 2019.

de Farsça beyitlerin akademik incelemeye tabi tutulmasından ziyade metni erişilebilir kılmak amacıyla hazırlanmıştır. Bunun neticesi olarak eserde şu dört tasarruf görülmektedir:

1. Metin kurulurken veznin dikkate alınması ama beyitlerin vezninin gösterilmemesi.
2. Beyitlerin metinde nispet edilen şairin ismiyle yayınlanması, aidiyet hususunda ek bir kontrol gerçekleştirilmemesi
3. Beyitlerin kaynak tespitinin yapılmaması
4. Çevrilen metinde yer alan metinde dikkat çeken, mana verilmesine engel olan bir hata varsa online kaynaklar üzerinden beytin doğru halinin tespit edilmesi ve online kaynağın ayrıca gösterilmemesi

Ferheng-i Şuuri Ozan hocamızın birikimi ve yoğun mesaisinin yanı sıra bu isabetli metodu takip etmiş olması sayesinde neşredilebilmiştir. Zira, edebiyat çalışmalarında vazgeçilmez olarak düşünülen ve pek çok çalışma için gerçekten de vazgeçilmez olan vezin ve kaynak bilgisi yapılan yayının amacı göz önünde bulundurularak esnetilebilmelidir. Bu iki genel geçer şart *Ferheng-i Şuuri*'den de istenseydi *Ferheng* bugün bile yayınlanamamış olabilirdi. *Harâbât* da en azından ilk aşamada gün yüzüne çıkabilmek vezin ve kaynak incelemesi yapılmadan değerlendirilmiştir.

Bu tezde de aynı şekilde kitâbî bir kaynak arayışına girilmemiş, doğru mananın tespiti öncelikli olarak amaçlanmıştır. Tezin Türkçe kısımlarında vezinler gösterilmiş ama diğer kısımlarda vezinler gösterilmemiştir.

2.12. Beyit sayısına oranla şiir ve şair sayısının fazla olması

Harâbât, çok çeşitli şairlerden ve şiir kaynaklarından alınmış şiirleri ihtiva etmektedir. Bu durumun farkında olan Ziya Paşa mukaddimede şöyle demektedir:

Cem' olmadı cem' olaldan ecsâm

Bir encümen içre bunca akvâm

Tezde yayınlanan bu metindeki Türkçe bölümünde 469, Arapça bölümünde 391, Farsça bölümünde ise 458 şair tespit edilmiştir. Buna göre *Harâbât*'ta (mükerrerler dahil) toplam 1318 şair bulunmaktadır. Metinde 10.566 beyit bulunduğuna göre şair başına düşen beyit sayısı 10'un altındadır.

Şiirler *Harâbât*'a (tam alınan bazı gazeller istisna tutulacak olursa) tam değil de kesilerek alındığından şiir sayıları da beyit sayısına nispetle oldukça yüksektir.

Bunu doğrudan *Harâbât*'ın kendi istatistikleri üzerinden görelim. Metinde yer alan 3466 Türkçe beyit 1897 müstakil şiir oluşturmaktadır. 3752 Arapça beyit 1520 müstakil şiir oluşturmaktadır. Farsça 3348 beyit 2284 müstakil şiir oluşturmaktadır. 10.566 beytin toplamda 5.679 ayrı şiir oluşturduğu düşünüldüğünde Harabattaki tek beyitli şiirlerin iki, üç ve daha fazla sayıda beyit içeren şiirlerden çok daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Bu durum, metnin oluşturulmasındaki yöntemle iki açıdan etki etmektedir: Veznin ve şiir kaynaklarının gösterilmemesi. Bu bağlamda şiirlerin kaynakları ayrı bir araştırmaya tabi tutulmamış ve ayrıca (Türkçe şiirler haricinde) vezinler gösterilmemiştir.

2.13. Vezin

Klasik edebiyatla ilgili şiir neşirlerinde vezinler metinlerin doğru okunması için büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple eserdeki Türkçe şiirlerin vezinleri gösterilmiştir. Bununla beraber, eserin hacimli olmasından dolayı Farsça ve Arapça şiirlerin

okunmasında ve anlamlandırılmasında vezinlerden faydalanılmakla beraber vezinler metinde gösterilmemiştir.

Tezde yer verilen Türkçe şiirlerde kullanılan vezinler ve bu vezinlerin kullanım sıklığı aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 2.2. Metinde yer alan vezinler

Vezin	Kullanım Sayısı
Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün	522
Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün	360
Mef' ulü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün	317
Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün	294
Mef' ulü Mefā' ilü Mefā' ilü Fe' ulün	152
Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün	142
Mef' ulü Fā' ilātün Mef' ulü Fā' ilātün	35
Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün	19
Mef' ulü Mefā' ilün Mef' ulü Mefā' ilün	9
Müfte' ilün Mefā' ilün Müfte' ilün Mefā' ilün	9
Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün	7
Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ulün	6
Mütefā' ilün Fe' ulün Mütefā' ilün Fe' ulün	6
Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün	5
Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün	5
Mef' ulü Mefā' ilün Fe' ulün	4
Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilātün	3
Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün	2
Müfte' ilün Müfte' ilün Fā' ilün	2
Fe' ilātü Fā' ilātün Fe' ilātü Fā' ilātün	1
Fe' ulün Fe' ulün Fe' ulün Fe' ul	1
Feulün Fe' ulün Fe' ulün Fe' ulün	1
Hece vezni ile yazılmıştır.	1
Müfte' ilün Fā' ilün Müfte' ilün Fā' ilün	1
Müstef' ilātün Müstef' ilātün	1

2.14. Şiirlerin kaynaklarının tespiti

Yukarıda değinilen problem şiirlerin kaynağının tespiti hususunda da geçerlidir. Evet, mecmua neşirlerinde şiirlerin nispet edildiği şairlerin divanına müracaat edip sayfa numarasını göstermek, varsa önemli farkları belirtmek bir mecmua tezinin genellikle

beklenen aşamalarından bir tanesidir. Ama *Harâbât*'ın hacmi ve şiir oranının fazla olması 1000 beytin üstündeki herhangi bir odak tercihinde şiirlerin kaynağını araştırmayı imkânsız hâle getirmektedir. Zira, bu tezde yer alan 5.701 farklı şiirin kaynağını göstermek *Harâbât*'ta yer alan 1318 şairin güvenilir divan neşirlerinden bu şiirleri bulup 5.701 farklı sayfaya referans vermek manasına gelmektedir.

Harâbât'ın kaynaklarının tespiti imkânsız olmasa da hayli zordur. Biri gerçek olmayan ve ikisi gerçek olan üç ihtimal üzerinden bunun nasıl mümkün olabileceğini görelim:

1. Bu 10.566 beyitlik metin çoğunluğu birer ikişer beyitlik şiirlerden değil de otuzar, kırkar, ellişer beyitlik şiirlerden oluşan bir kaside mecmuası olsaydı vezinlerin de kaynakların da tespiti son derece mümkün olurdu. Çünkü bu durumda 5.701 şiir değil, 250 civarında vezin ve kaynak tespit etmek yeterli olurdu. Ama özellikle bu teze konu olan bölümdeki şiirlerin uzunluk ortalaması ikinin altında olduğu için bu zaten mümkün değildir.

2. Tez için 10.566 beyitlik bir bölümün değil, yaklaşık 1.000 beyitlik bir bölümünün seçilmesi. O zaman tezde 500 küsur farklı şiir çalışılır ve bu sayede veznin ve kaynağın araştırılması mümkün olurdu.

3. Vezni ve kaynakları dikkate almayan birkaç tez ile *Harâbât*'ın tam metni ortaya çıkartılır. Ardından *Harâbât*'ın Arapça, Farsça ve Türkçe kaynakları ayrı çalışmalarla tespit edilir.

İşte, bu tezde kaynak ve vezin probleminin göz ardı edilmesi ve bu şekilde gelecekte yapılacak olan çalışmalara zemin hazırlanması tercih edilmiştir.

2.15. *Harâbât*'ta yer alan şair isimleri

Bu tezin “az sayfa çok ayrıntı” ile “çok sayfa az ayrıntı” ikilemi arasında ikinci şıkkı tercih ettiği ve bu tercihin tezde takip edilen yöntem üzerinde büyük etkisi olduğu bu bölümün başından beri en az birkaç kez tekrar edildi. Aslında Ziya Paşa'nın da *Harâbât*'ı hazırlarken aynı ikilemi yaşadığı ve onun da ikinci şıkkı tercih ettiği görülmektedir. Yani Ziya Paşa 38.000 beyitlik dev bir külliyyat değil de 3.000 veya 5.000 beyitlik mütevazî bir antoloji hazırlamayı tercih etse eserdeki güçlü beyitlerin oranı artar ve hatalar azalırdı. Ama Ziya Paşa da belli zayıflıkları göze alarak hacimli bir eser vücuda getirmiştir. Öz şiiri arayan okuyucular için bu durum can sıkıcı olabilir. Yani kimileri Ziya Paşa'nın yerinde olsa ilk şıkkı tercih ederdi. Ama Ziya Paşa sadece en güzelleri

seçmek yerine hem güzelleri hem de en güzelleri bir araya getirmiştir. Bugün kendisini *Harâbât*'a nispet eden tek antoloji *Tahrîc-i Harâbât*'tır. Ama acaba *Harâbât*'ın ismini anmaksızın *Harâbât*'a dayanan kaç antoloji var, bilmiyoruz. Kısacası, geniş bağlamı tercih etmek *Harâbât* için de bu tez için de belli avantaj ve dezavantajlar sağlamaktadır. Ve bu bağlamın *Harâbât*'a yansıyan dezavantajı şair isimlerinin yer yer birbirine karışmasıdır.

Harâbât'ın bu yönüne Namık Kemal de *Takîb-i Harâbât*'ta sık sık temas etmiştir.²³² Midhat Cemal de Hamdullah Subhî'ye hitaben Servetifünun'da yayınladığı 1911 tarihli mektubunda tariz yollu olarak şöyle demektedir:

*İhtimal bilmezsiniz, bizde Ziya Paşa nam edip var. Onun da Harabat
nam antolojisi var. Paşa o kitabında Osmanlı, Arap, Acem şairlerini ve
şiiirlerini birbirine isnat eder. Demek isterim ki benim gibi acezenin değil,
ekâbir-i irfanın da zuhul muğlakalarına düştüğü vakidir.*²³³

Namık Kemal 150 yıl önce, yani *Harâbât*'ın ikinci cildi çıkar çıkmaz 1875 senesinde, Midhat Cemal de bundan 114 yıl önce Ziya Paşa'yı *Harâbât*'taki şairleri birbirine karıştırmakla itham etmiş. Böyle bir itham *Harâbât*'ta geçen beyitlerin kaynaklarını kontrol etmeyi daha da önemli hâle getirmektedir. Böyle bir kontrol neticesinde *Harâbât*'ta isimleri yanlış gösterilen şairler de hatalı beyitler de düzelmiş olacak ve *Harâbât*'taki bu isim yanlışlarının oranı da net bir şekilde ortaya çıkmış olacaktır.

Harâbât'ta şair isimleri ile ilgili üç temel hata görülmektedir:

1. Şair isimlerinin yanlış yazılması
2. Aynı şiirin iki farklı şaire nispet edilmesi
3. Lâ-edrî olarak geçen şiirlerin bir kısmının bilinmesi

Bu hataların oranı hakkında net bir tahminde bulunmak şu an için mümkün değil. Ayrıca bu eleştiriler asla *Harâbât*'taki şair isimlerinin büsbütün güvenilmez olduğu şeklinde anlaşılmamalıdır. Bu eleştiriler *Harâbât*'ta sadece bu tür hatalara yer yer rastlanabildiğini göstermektedir.

²³² Gündoğdu, Gündoğdu, *Gömülü Metinler Neden Döner*, ss. 234, 237, 248, 251,254, 261, 265, 273.

²³³ Turinay, Soydan, Karakılıç, *Arkamda Serilmiş Yere Bir Mazi: Dünyanın Dört Bucağından Mehmet Akif'e Mektuplar*, Cilt 2, s. 243.

Bu hataların tamamının ilerleyen dönemlerde *Harâbât* üzerine çalışan araştırmacılar tarafından giderileceği ümit edilmektedir.

Metin oluşturulurken zor okunan bazı beyitlerin doğru okunuşlarını tespit etmek maksadıyla, aşağıda izah edileceği üzere ganjoor.net ve aldiwan.net başta olmak üzere online kaynaklara müracaat edildiğinde *Harâbât*'taki şair isimlerinde çok olmamakla beraber bazı hatalar bulunduğu görülmüş, daha doğrusu online kaynakların *Harâbât*'ta geçen isimlerden farklı şair adları konusunda ittifak ettikleri durumlar fark edilmiştir. Bu durumda pratik bir çözüm olarak online kaynaklar dikkate alınabilirdi. Ama her gün değişebilen ve pek çok hatayı barındırmaya uygun olan online kaynaklara böyle bir neşirde güvenmek doğru olmazdı. Bu sebeple, Namık Kemal'in açıkça tashih ettiği şair isimleri de dahil olmak üzere *Harâbât*'ta isimleri geçen şairlere müdahale edilmemesine karar verilmiştir. Bu karar ile her şeyden önce tutarlılık sağlanması amaçlanmıştır. İkinci olarak, tezin en baştan itibaren savunduğu üzere bu çalışma gelecekte yapılacak tahkik çalışmalarının ilk adımlarından birini oluşturmaktadır. Bu yüzden en başta tercih edilen usulün dışına çıkmak yerine belirlenen sınır içerisinde kalınmıştır.

Dolayısıyla, aşağıda istatistikleri verilecek olan şair isimleri *Harâbât*'ta geçen şiirleri yazdığından emin olduğumuz şairlerin değil, *Harâbât*'ta şiirlerin yanında ismi geçen şairlerin bir istatistiğidir. *Harâbât*'ta yanlış kişiye nispet edildiği anlaşılrsa da, bu sıhhat tespiti (yukarıda sıralanan gerekçeler sebebiyle) bütün şairler için yapılamayacağından dolayı bu isimler tashih edilmemiştir.

Şair isimlerine sadece metinde yer alan ipuçlarından hareketle basit katkılar sağlanmıştır. Bu bağlamda şair isimlerinde geçen ve şiirin hemen yukarıda adı geçen şaire ait olduğunu ifade eden “ve lehû” ifadesi kaldırılarak üstteki şairin adı yazılmıştır. Ayrıca aşağıda izah edilecek olan, örneğin “Saib”i “Sâib-i Tebrîzî” başlığında birleştirmek gibi küçük ve yine metnin kendisinden kaynaklanan müdahaleler dışında şair adlarında bir değişiklik yapılmamıştır.

2.16. Hatalı beyitler nasıl çözüldü

Harâbât'ta yer alan bazı mısralar mürettip hatasından ötürü anlaşılamayacak hâldeydi. Bu beyitler ya olduğu gibi bırakılacak yahut tamir edilecekti. Bu beyitlerin tamiri için ilk olarak bozuk mısralar ilk olarak internette aratılmış, beyit makul bir anlam verecek şekilde tamir edilmiştir. Bu tamirin neticesinde, metne yerleştirilen varyantın matbu *Harâbât* nüshasından farklı olduğunu ve tamir gerçekleştiğini göstermesi için

mısraın hatalı olduğu düşünölen eski hâli dipnota taşınmıştır. Bazen de beytin internette bulunamadığı ve bu durumda ya şahsen çalışarak yahut istişare ederek metnin tamir edildiğı pek çok örnek de söz konusudur. Gerek şahsen veya istişareyle tamir edilmiş olsun gerek internette varyant bulunarak tamir edilmiş olsun bu tamirin kaynağı ayrıca belirtilmemiştir. Zira bu tamirin gerekçesi farklı bir varyantın mevcudiyeti değil, *Harâbât* metnindeki açık arızadır. Ve teze alınan, tamir edilmiş metnin neşre alınma sebebi de müellif hattında veya başka bir güvenilir nüshada geçmesi değil, doğru anlamı sağlamaya yeterli olmasıdır. Zira bu tezde bir edisyon kritik değil; metin neşri, tercümesi ve metnin bağlamsal/dönemsel zemininin tahlili gerçekleştirilmiştir.²³⁴

2.17. Ziya Paşa'nın sessizliği

Harâbât'ın önemli özelliklerinden bir tanesi de Ziya Paşa'nın metinde hiç konuşmamasıdır. Ziya Paşa sadece mukaddimede konuşur, ondan sonra Ziya Paşa hiç yoktur. Neşredilen metinde en çok şiiri bulunan üçüncü şairdir. Bu itibarla bir *Harâbât* şairi olarak sık sık söz alır, şiirini okur. Ama metnin içerisinde şiirleri bulunan Ziya Paşa *Harâbât*'ın câmiî değil, mensubu sıfatıyla söz almaktadır.

Bu duruma Namık Kemal de dikkat çekmekte, *Harâbât*'ta yer alan bir beytin hikâyesi varsa onu dinlemek istemektedir. "... beyti acaba mebnî ale'l-hikâye midir? Öyle ise neden işraret buyurulmamış? Değil ise niçin intihâb olunmuş?"²³⁵

Ziya Paşa *Harâbât*'ı bir araya getirerek muhakkak ki büyük bir hizmet gerçekleştirmiştir. Bununla beraber keşke metinde bir şârih sıfatıyla da söz alabilseydi. Evet, Ziya Paşa mukaddimeyle ve *Harâbât*'taki tercihleriyle pek çok konuda ipucu vermektedir. Ama doğrudan Ziya Paşa'yı bu şiirler hakkında daha açık yorumlar yaparken dinleyebilmek çok kıymetli olurdu.

Buna ilave olarak bazı şiirler bağlamından koparıldığı için anlaşılamaz hâle gelmektedir. En azından bu şiirlerde ve şerhe muhtaç yerlerde bazı notlar bulunabilirdi. Örneğin, Arapça şiirler arasında yer alan şu şiir bir hikâyeye dayanmaktadır.

*Benim minik koyunuma kıydın ve kalbimi deştin. Sen bizim
koyunumuzun süt çocuğı gibiydin. Onun sütüyle beslendin, onunla*

²³⁴ Bu pratik çözüm de dahil olmak üzere hem şahsen hem de *Ferheng-i Şuuri* vasıtasıyla metni ortaya çıkarmayı mümkün kılan değerli katkılarından ötürü kıymetli hocam Prof. Dr. Ozan Yılmaz'a teşekkürü bir borç bilirim.

²³⁵ Gündoğdu, Gündoğdu, *Gömülü Metinler Neden Döner*, s. 247.

*büyüdün. Babanın kurt olduğunu sana kim söyledi? Eğer kişinin tabiatı kötü
bir tabiat ise ona süt de yoğurt da fayda vermez.*

Her ne kadar şiire dikkatle bakıldığında hikâyesi üzerinde bazı tahminlerde bulunmak mümkün olsa da şiirin başında “Bir bedevinin tek bir koyunu varmış. Bir gün küçük bir kurt yavrusu bulup onu koyunun yanına koymuş. Kurt büyüyünce kuzuyu yemiş. Bunun üzerine Bedevî bu şiiri yazmış.” gibi bir not bulunsa şiir çok daha anlaşılır olurdu. Ayrıca bazı şiirlerle ilgili not, izlenim veya hatırlarını belirtmiş olsaydı Namık Kemal’in “niçin seçtin” ithamlarından da kendisini koruyabilirdi.

2.18. Gelecekteki çalışmalar

19. yüzyılda Ziya Paşa gibi önemli bir kişi tarafından derlenmiş olması ve klasik edebiyatı yansıtan kapsamlı bir eser olması sebebiyle *Harâbât*, temsil gücü yüksek bir eserdir. İsmi her yerde zikredilmesine rağmen hak ettiği derecede kapsamlı bir çalışmaya konu olmamıştır. Zira hem hacimli hem de yukarıda işaret edilen problemleri taşıyan zor bir eserdir. Bu özelliği dolayısıyla tek bir kişinin, hele de vezinleriyle, kaynaklarıyla, hakkını vererek ortaya çıkarması mümkün değildir. İşte bu sebeple *Harâbât*, ancak yetkin bir grubun uzunca bir süre çalışmasıyla tüm yönleriyle ortaya çıkabilir.

Çok yönlü bir eser olan *Harâbât* bu yönüyle resmî bir proje üzerinden ele alınmaya uygundur. Bununla farklı dönemlerde farklı kişilerin birbirini takip eden çalışmalarıyla tamamlanması da mümkündür.

Harâbât’ın daha evvel üç yüksek lisans tezine konu olması eserin ortaya çıkması için atılmış ilk önemli adımdır. Bu tez ile Arapça ve Farsça şiirler de gündeme gelmiş, eserin yaklaşık üçte birlik kısmının neşri tamamlanmıştır. Bundan sonra bu tez gibi iki tez daha yapılması durumunda *Harâbât* tam metin olarak ulaşılabilir hâle gelmiş olacaktır.

Diğer aşamalara geçilmeden evvel tam metnin ortaya çıkması büyük önem arz etmektedir. Çünkü tam metin ortaya çıktıktan sonra diğer tüm işlemlerin yapılması çok daha kolaylaşmış olacaktır. Eserin tamamı ortaya çıkınca yapılacak olan işlemler/araştırmalar tek seferde ve tüm eseri kapsayacak şekilde tamamlanabilecektir.

Örnek vermek gerekirse, yukarıda da bahsi geçtiği üzere *Harâbât*’ın biner beyitlik daha küçük parçalar hâlinde ama tüm yönleriyle ele alınması doğru olmazdı. Çünkü her

şeyden evvel eserin meydana çıkması için 38 farklı tezin hazırlanması gerekecekti.²³⁶ İkinci olarak, tüm esere bütüncül bakılamadığı için tezlerin pek çoğunda bazı aşamalar gözden kaçmış olacaktı ve bunlar telafi edilemeyecekti. Ve son olarak, söz gelimi *Hâfız Divanı*’ndan alınan beyitlerin tespiti için 38 araştırmacı Hâfız Divanı’nı ve diğer tüm divanları baştan sona defalarca taramış olacaktı. Ama bu tez gibi üç tez ile metnin ortaya çıktıktan sonra eserin tümü için yapılan kaynak taramaları ile metin çok daha pratik bir şekilde tamamlanabilecektir.

2.19. Harâbât’ın diğer yönleri ve yeni çalışma sahaları

Bu başlık altında zikredilecek olan maddeler hem *Harâbât*’ın bazı özelliklerini hatırlatmakta hem de *Harâbât* üzerinden gerçekleştirilmesi mümkün araştırmalar için örnekler sunmaktadır.

Evvela *Harâbât*’ın büyük bir şair tarafından derlenmiş olduğu unutulmamalıdır. Ziya Paşa tüm Osmanlı edebiyatı için vazgeçilmez şairlerden bir tanesidir. Ziya Paşa modern dünyadan şahsen etkilenmiş bir insan olsa da yetişme tarzı ve şiir dili itibarıyla tamamen klasik edebiyatı temsil etmektedir. Klasik şairler arasında hangi şiiri okuduğunu, hangi şiiri sevdiğini Ziya Paşa kadar bildiğimiz başka hiçbir şair yok. Bu yönüyle, yani Ziya Paşa’nın şiirine kaynaklık etmesi bakımından *Harâbât*’ın değerlendirmeye alınması son derece önemlidir. Bu hususa yukarıda temas edilmiştir.

Harâbât’ın içinde bestelenmiş, şarkı güftesine dönüşmüş pek çok şiir bulunmaktadır. Münir Nurettin, Bekir Sıtkı Sezgin, Alaattin Yavaşca gibi üstatların bestelediği veya seslendirdiği eserler saymakla bitmez. Muhsin Namcû’nun (Mohsen Namjoo) Sadi’den bestelediği Nevbahârî (Nobahari) isimli müthiş şarkısı, Ali Rıza Kurbânî’nin (Alireza Ghorbani) Selman-ı Sâvecî’den bestelediği Der Kûy-i Aşk (dar Kooye Eshgh) isimli şarkısı, Parisa’nın Hemçü Ferhad (Hamcho Farhad - Zand)” şarkısı *Harâbât*’ta şiir olarak yer alan, eşsiz güzellikteki şarkılardır. *Harâbât*’ın bu ve benzeri yönlerinin tespit edilmesi eseri son derece talihsiz bir kısır döngü olan “Namık Kemal perspektifindeki eski-yeni tartışmaları” ekseninden kurtaracaktır. Bugün de popülerliğini koruyan bu tür eserleri seçip *Harâbât*’a almış olması Ziya Paşa’nın *Harâbât*’ı oluştururken ne kadar isabetli tercihler yapmış olduğunu göstermektedir. İşte o zaman *Harâbât*, hak ettiği değeri tekrar kazanmış olacaktır.

²³⁶ Bin beyit ve 37 tez benzetmesi izah edilen konunun belirginleştirilmesi için, temsili olarak kullanılmaktadır. Yoksa fiili olarak gerçekten de eserin biner beyit üzerinden 37 tez ile incelenmesi gerçekçi değildir.

Farklı coğrafyalardan farklı şairleri bir araya getirmesi de *Harâbât*'ın dikkate değer özelliklerinden biridir. Orta Asya'dan, Endülüs'ten, Balkanlar'dan, Afrika'dan, İran'dan, Hindistan'dan, dünyanın dört bir tarafından şairin bir araya geldiği *Harâbât*'ın bu yönü de ayrıca ele alınmayı hak etmektedir. Bu bağlamda Ziya Paşa'nın Endülüs Tarihi yazmış olması ve Endülüs'ten hatırı sayılır miktarda şaire yer verilmesi de göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca *Endülüs Tarihi*'nde yer alan şiirler ile *Harâbât*'taki şiirler karşılaştırılmaya ve ilişkilendirilmeye müsaittir.

2.20. Microsoft Excel

Bu tezin hazırlanmasını mümkün kılan önemli hususlardan bir tanesi de oluşturulan metinlerin, yapılan tercümelerin ve alınan notların Word üzerinden değil, Microsoft Excel üzerinden gerçekleştirilmesi olmuştur.

Tezin ilk aylarında en çok zorlandığım, hatta işin içinden çıkamadığım hususlardan biri de hiç durmadan genişleyen, gün geçtikçe yeni malzemelerin eklenmesiyle dallanıp budaklanan verileri Microsoft Word'e sığdırabilmektir. Bu problemin çözüm yolunu gösteren hocam Doç. Dr. Orhan Kaplan'a ne kadar teşekkür etsem azdır. Kendisi sayesinde verileri depolama ve kontrol etme problemini en güzel şekilde çözmek mümkün oldu.

Matbu nüshadaki sayfa numarası, beyit numarası, şair numarası, şair isimlerinin orijinaleri, çevirileri, beyitlerin ilk ve ikinci mısraları, mısraların çevirileri, müracaat edilen sözlüklerden alınan notlar, ek notlar, dipnotlar, beyitlerin tekrar kontrol edilip edilmediğine dair işaretlemeler Excel'in sütunlarında ayrı ayrı yer almıştır. Bu sistem hem çalışmayı düzenli/sistemik olarak sürdürebilmeyi hem yeni verileri yer problemi olmadan rahatça girebilmeyi hem de sayfa sayısı arttıkça Microsoft Word'ün yavaşlayıp donması probleminden kurtulmayı mümkün kılmıştır. Word yerine Excel kullanmanın tek zorluğu her tez izleme toplantısı için tüm verilerin bir dizi işleminden geçirilmek suretiyle yeniden Word'e aktarılması olmuştur.²³⁷ Metnin sayfa düzeninin bu tarzda, bir nevi otomasyon sistemi ile hazırlanması gözden kaçabilecek birçok şekilsel hatanın da önüne geçmiştir.

²³⁷ Bu aktarım için Word'e taşınacak tüm malzeme evvela Excel'in "birleştir" fonksiyonu ile tek bir sütuna toplanmıştır. Ayrıca metnin Word'de şekilsel düzenlemesini yapabilmek için aynı fonksiyon kullanılarak her bir satırın başına ve sonuna q, w, x, # gibi tezde yer almayan karakterler eklenmiştir. Ardından Word'e taşınan bu sütun Word'ün "Bul ve Değiştir" özelliği ile, "q ile x arası" aranmış ve değiştirilen kısımda koyu, ortalanmış, sola yaslı gibi özellikler seçilerek bu şekil düzenlemelerinin gerçekleştirilmesi sağlanmıştır. Son aşamada ise tutucu olarak kullanılan q, w, x, # gibi karakterler yine bul değiştir ile silinerek metne son hali verilmiştir. Bu yöntemi bizzat göstererek bu tez için muhteşem bir ufuk açan Orhan hocama minnettarım.

Bunun yanı sıra Excel ile vakit geçirdikçe kaçınılmaz olarak aşinalık kazanılan filtreleme, makro, yinelenenleri kaldırma, sıralama gibi özellikler aşağıda sunulacak olan tabloları ortaya çıkarmıştır. Bu yüzden *Harâbât* üzerine yapılacak çalışmalarda Excel'in kullanımı son derece önemlidir. Ayrıca edebiyat başta olmak üzere sosyal bilimler alanında yapılan çalışmalarda Excel'in yaygınlaşması büyük önem taşımaktadır.

2.21. Sözlük kullanımı

Tezin en çok vakit alan kısmı Arapça ve Farsça şiirlerin tercümesiydi. Tercüme edilen malzeme edebî metin olduğu için çoğu yerde hem dilin hem de hayalin sınırlarını zorlama peşindeydi. Bu iki zorlukla yüzleşerek en doğru mananın tespiti için bu tez boyunca azami gayret ve dikkat sarf edilmiştir. Bununla beraber bu çalışma değil hatasızlık iddiası, mezkûr çift katmanlı zorluk sebebiyle hatalı olma ve eksik olma iddiası taşımaktadır.

Bu noktada hataları en aza indirmek amacıyla ilk olarak dilin sınırlarının zorlanmış olması dolayısıyla oluşan belirsizlik giderilmeye çalışıldı. Bunun için muteber sözlüklerden kelimelerin en doğru karşılıklarının tespit edilmesi gerekiyordu. “Tavakku” Arapça kelimelere Türkçe karşılık verme konusunda çok hızlı ve pratikti. Ama hem yeteri kadar muteber değildi hem de edebî eserlerdeki kelimeleri çoğu zaman kapsamıyordu. Farsça için zaten Tavakku gibi pratik bir sözlük yoktu. Tek çare orijinal kaynaklardan istifade etmektir. *Kâmûsu'l-Muhît* veya *Dihhudâ* gibi sözlüklerin online versiyonları *Harâbât*'taki tüm kelimeleri son derece güzel bir şekilde izah ediyordu. Bu izahlar kelimeyi anlamak için yeterli olsa da hassas ve net Türkçe karşılıkların tespiti için çoğu zaman yetersiz kalmaktaydı. Bu sırada Farsça-İngilizce en muteber sözlüklerden biri olan Steingass da kullanılmış, hatta sözlüğü online olarak yayınlamış olan²³⁸ Chicago Üniversitesi'nin “Digital Dictionaries of South Asia” biriminden sözlüğün dijital kopyası rica edilerek kullanılmıştır. Bu sözlük de *Muhît* ve *Dihhudâ* ile aynı sonucu vermiştir: online, pratik, güvenilir ama Türkçe hassas karşılığın elde edilmesi için yetersiz.

Bu problemi kökünden halleden, beyitlerin içerdiği tüm kelimeleri tüm ayrıntılarıyla ve pratik bir şekilde elde etmemi mümkün kılan iki emsalsiz sözlük bu tezin ortaya çıkmasında tarifi imkânsız düzeyde katkı sağlamıştır: Mütercim Asım Efendi'nin *Kâmûs-ı Okyanûs*'u ve Şuûrî Hasan Çelebi'nin *Ferheng-i Şuûrî*.

Her iki sözlüğün de kendi alanlarında ne kadar eşsiz bir konuma sahip olduğunu izaha hacet yok. Ama bu iki kaynağı aktif olarak kullanmak tezin tüm gidişatına etki etti.

²³⁸ <https://dsal.uchicago.edu/dictionaries/steingass/>

Zira her iki sözlük de kullanılan kelimelerin sıhhati konusunda hiçbir tereddüde mahal bırakmayacak şekilde Türkçe izah veriyordu.

Kâmûs-ı Okyanûs yazma eserler kurumu tarafından online erişime açıktı. Ama sistem neredeyse çalışmıyor denecek kadar zor ve sıkıntılıydı. Bu sıkıntının çözümü konusunda değerli dostum Recep Yasin Korkmaz kısmi bir çözüm sağlasa da bu çözüm tez için gereken verimi almak için yeterli olmadı. Ardından aynı sözlüğün isimli sitede, YEK'in veritabanına dayanmak suretiyle daha pratik bir şekilde kullanılabildiğini fark ettim. Ama sistemdeki bazı aksaklıklar sebebiyle YEK'in sitesinden daha pratik olmasına rağmen bazı kelimelere erişim ile ilgili problemler çıkıyordu.

Bunun üzerine bu siteyi ve isimli siteyi ilmî çalışmalara destek olmak amacıyla oluşturan Yakup Çağdaş ile irtibata geçtim. Yakup Bey işaret ettiğim tüm problemlerin giderilmesini sağlayarak *Kâmûs-ı Okyanûs*'u ve onunla beraber *Vankulu Lugatı*'nı tüm araştırmacıların istifadesine hazır hâle getirdi. Bu katkı ve ilgisinden ötürü minnettarım. Ayrıca ihtiva ettiği 25 bin beyti de tercüme etmek suretiyle *Ferheng-i Şuuri*'yi ulaşılabilir hâle getiren Prof. Dr. Ozan Yılmaz hocama teşekkür ve minnettarlığımı ayrıca ifade etmek isterim.

Bu iki güvenilir kaynak olmasaydı *Harâbât*'taki Arapça ve Farsça şiirlerin çevirisi zannederim ki yapılamazdı.

Excel kullanmanın bir katkısı olarak dosya içerisinde beyitlerin yanına not alınmış kelime manalarının toplam sayısını görmek mümkün. Bu hesap neticesinde tamamına yakını *Kâmûs-ı Okyanûs* ve *Vankulu*'ndan alınmış 1420 kelime notu bulunmaktadır. Farsça şiirlerde ise tamamına yakını *Ferheng-i Şuuri*'den olmak üzere 440 kelime notu bulunmaktadır. Bunlar not alınmış olanlar. Bir de not alınmaksızın müracaat edilen sözlükler düşünüldüğünde bu çalışmanın sözlüklere ne denli muhtaç olduğu ve sözlüklerin bu çalışmadaki katkısı anlaşılmış olur.

3. METİNDE YER ALAN ŞAİRLER

Harâbât, üç unsurdan oluşmaktadır. Mukaddime, şair isimleri ve mısralar. *Harâbât*'ta söylenen sözler mısralarda, mısraların bir araya getirdiği beyitlerde ve beyitlerin bir araya getirdiği şiirlerde birleşerek anlam ve bütünlük kazanmaktadır. Bir sonraki bölümde, yani metinde şiirin kendisi, yani mana kendisini gösterecektir. Bundan önceki bölümlerde ise *Harâbât*'ın sahibi, özellikleri, metnin oluşturulmasında uygulanan

yöntem gibi pek çok konu ayrıntılı bir şekilde tartışılmıştır. Bu başlık ise yârân-ı harâbâta, yana *Harâbât*'ta bir araya gelen şairlere ayrılmıştır.

Ziya Paşa bunca şairi bir araya getirdiği meclisini mukaddimenin sonunda şu şekilde tarif etmektedir:

Bu bezmde buldu câ-yı ârâm
Türk ü 'Arab u 'Acem'den a'lâm
Hem her biri oldu onda zâhir
Âsâr-ı güzîdesiyle hâzır
Gûyâ ki müşâ'are ederler
Nazm ile müfâhare ederler
Eslâf-ı sühân-verânı gûyâ
Bu mahşer-i evvel etdi ihyâ
Bunda eser iledir kerâmât
Mahşerde 'amelledir mükâfât
A'mâl kitâbıdır bu âsâr
Sâriklerin onda hâli düşvâr
Cem' olmadı cem' olaldan ecsâm
Bir encümen içre bunca akvâm

Yukarıda ayrıca değerlendirilmiş olan bu beyitlerde Ziya Paşa *Harâbât*'ta Türk, Arap ve İran şairlerinin en gözde şahsiyetlerinin bu mecliste en güzel eserleriyle bir araya geldiğini, âdetâ birbirleriyle şiir yarışına girdiklerini, insanlık yaratıldığından beri hiçbir mecliste bu kadar kavmin bir araya gelmediğini belirtmektedir.

Gerçekten de Ziya Paşa'nın dediği gibi, *Harâbât* son derece geniş bir şair kadrosuna sahiptir. Bu metinde Türkçe söyleyen 469, Arapça söyleyen 391 ve Farsça söyleyen 458 şair tespit edilmiştir. Buna göre *Harâbât*'ta (mükerrerler dahil) toplam 1318 şair yer almıştır.

Bu bölümde ağırlıklı olarak *Harâbât* şairleriyle ilgili temel tablo ve istatistiksel bilgilere yer verilecektir. Bu bağlamda ilk olarak metinde en çok şiiri bulunan 50 şairin isimleri sıralanmıştır. Ardından sırasıyla Türkçe, Farsça ve Arapça bölümlerinin şairleri beyit sayılarına göre ve alfabetik olarak sıralanmıştır.

3.1. Harâbât'ta en çok beyti bulunan 50 şair

Aşağıdaki listede *Harâbât*'ta en çok şiiri bulunan şairler listelenmektedir. Bu listeler tek bir dilin en çok şiiri olan şairlerini değil, tüm *Harâbât* için en çok şiiri bulunan şairleri listelemektedir.

Buna göre *Harâbât*'ta şair hânesinde en çok zikredilen isim lâ-edrîdir. Lâ-edrî her ne kadar bir şair olmasa da *Harâbât*'ta kaç beytin şairinin bilinmediğini vurgulamak amacıyla, her bir dil için ayrı bir şairmiş gibi hesaba katılarak listeye eklenmiştir. Şairi belli olmayan beyitler içerisinde Arapça beyitlerin oranı son derece yüksektir. Metinde yer alan Arapça beyit sayısının 3752 olduğu düşünüldüğünde Arapça beyitlerin neredeyse üçte birinin sahibinin *Harâbât*'ta belirtilmediği anlaşılmaktadır.

Listede ikinci sırada Farsça lâ-edrî şiirler yer almaktadır. Farsça lâ-edrî şiirler Arapça lâ-edrî şiirlerin neredeyse yarısı kadardır. Türkçe lâ-edrî beyitlerin ise 138 tane olduğu görülmektedir. Bu durum Ziya Paşa'nın Türkçe kaynakları daha hassas bir şekilde kullandığını göstermektedir.

Metinde en çok beyti bulunan şair Şeyh Sadî-yi Şîrâzî'dir. Türkçe şiirler arasında en çok beyti bulunan şair ise Nâbî'dir. Hikemî şiirin Türk edebiyatındaki önemli temsilcilerinden biri olan Ziya Paşa'nın *Harâbât*'ta hikemî şiirin klasik edebiyattaki belki de en büyük öncüsü olan Nâbî'ye en büyük yeri ayırmış olması son derece anlaşılır bir durumdur. Aslında, Fars edebiyatının sihirli sesi Hafız'ı saymazsak listenin başındaki diğer dört isim, yani Sadî, Nâbî, Mütenebbî ve Sâib-i Tebrîzî hikemî şiirin İslami edebiyattaki en büyük üstatları olarak sayılsa sezadır. Hafız'dan sonra listede *Harâbât*'ın sahibi Ziya Paşa yer almaktadır. Dolayısıyla Ziya Paşa'nın *Harâbât*'ta hikemî şiiri, daha doğrusu hikemî şiir yazan şairleri öncelediği açıkça görülmektedir. Yalnız hikemî şiirin önemli isimlerinde Râgıp Paşa'nın 20. Sırada ve Rûhî'nin 33. sırada yer alması son derece şaşırtıcıdır.

Tablo 2.3. *Harâbât*'ta en çok şiiri olan şairler

NO	ŞAİR İSMİ TÜRKÇE	BEYİT SAYISI	DİL
1	Lâ-edrî	1148	Arapça
2	Lâ-edrî	593	Farsça
3	Sa'îdî	350	Farsça
4	Nâbî	331	Türkçe
5	Hâfız	285	Farsça
6	el-Mütenebbî	269	Arapça
7	Ziyâ Bey	266	Türkçe
8	Sâ'ib-i Tebrîzî	222	Farsça
9	Fuzûlî	184	Türkçe
10	Lâ-edrî	138	Türkçe
11	Ebû Nûvâs	125	Arapça
12	Hüsrev-i Dihlevî	115	Farsça
13	Sultan Selîm-i Evvel	93	Farsça
14	Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî	92	Farsça
15	Hem-demî	92	Türkçe
16	Mağribî	88	Farsça
17	Bâkî	85	Türkçe
18	Ebû Firâs el- Hamdânî	78	Arapça
19	Ebû Sa'îd er- Rûstemî	76	Arapça
20	Râgıb Paşa	65	Türkçe
21	Mecnûn el-Âmirî	62	Arapça
22	Câmî	58	Farsça
23	İzzet Molla	57	Türkçe
24	Nevres Efendî	56	Türkçe
25	İmam Şâfi'î	55	Arapça
26	Vecdî	51	Türkçe
27	Selmân-ı Sâvecî	50	Farsça
28	Feyzî-yi Hindî	50	Farsça
29	Kelîm-i Kâşânî	49	Farsça
30	Nevâî	45	Türkçe
31	Kays b. Zerîh	45	Arapça
32	'Avnî Bey	44	Türkçe
33	Rûhî	44	Türkçe
34	Köprülüzâde Abdullah Paşa	44	Arapça
35	Yağmâ	43	Farsça
36	Ahmed Paşa	43	Türkçe
37	Nâ'ilî	42	Türkçe

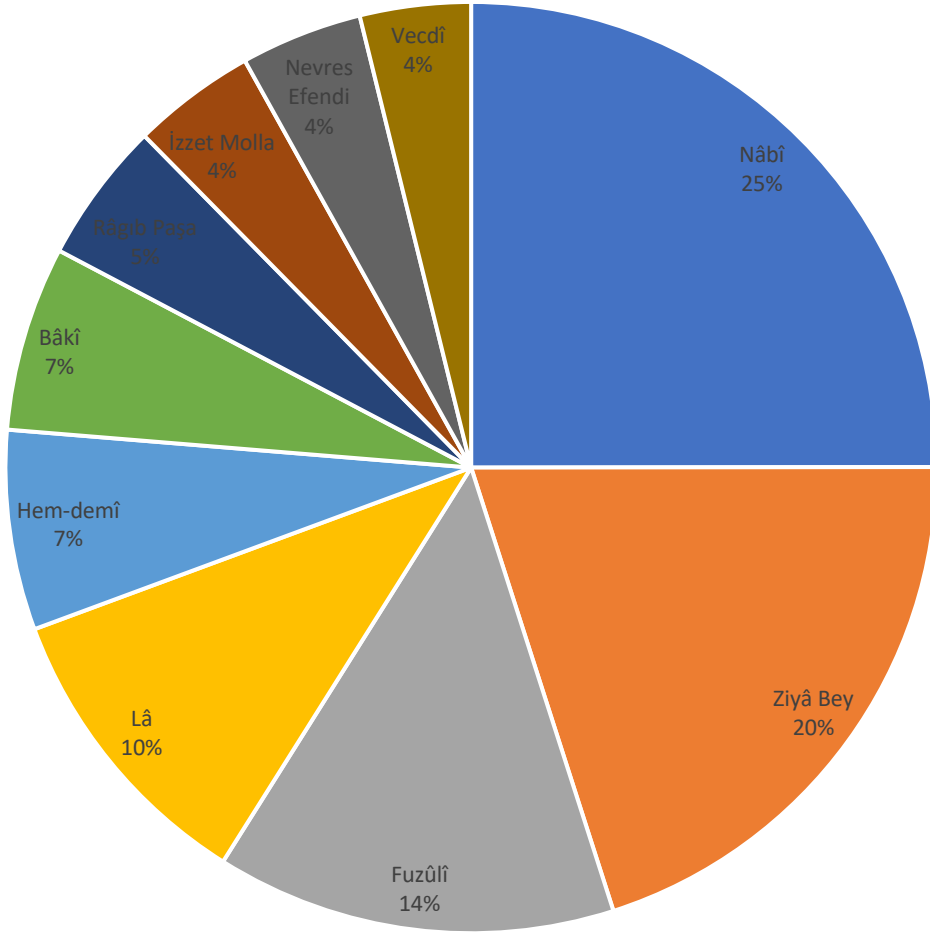
38	Nedîm	41	Türkçe
39	Ebû Temmâm et-Tâ'î	41	Arapça
40	İshâk	40	Türkçe
41	Cevrî	39	Türkçe
42	Şehzâde Cem	38	Farsça
43	Ebü'l-Ferec el-Bebeğâ	37	Arapça
44	Reşîd	36	Türkçe
45	Vâsîf	35	Türkçe
46	Enverî	32	Farsça
47	Nev'î	32	Türkçe
48	Yahyâ Efendi	32	Türkçe
49	Necâtî	31	Türkçe
50	Neşâtî	30	Türkçe

3.2. Türkçe söyleyen şairler

Harâbât'ta Türkçe şiiri bulunan 469 şair tespit edilmiştir. Bu şairler ilk başlıkta en çok şiiri bulunan şairden başlamak üzere şiir sayısına göre ve ikinci başlıkta ise alfabetik olarak sıralanmıştır.

3.2.1. Beyit sayısına göre

Metinde En Çok Türkçe Beyti Olan 10 Şair

Tablo 2.4. Türkçe şiiri bulunan şairlerin beyit sayısına göre sıralanması

NO	ŞAİR İSMİ	BEYİT SAYISI
1	Nâbî	331
2	Ziyâ Bey	266
3	Fuzûlî	184
4	Lâ	138
5	Hem-demî	92
6	Bâkî	85
7	Râgıb Paşa	65

8	İzzet Molla	57
9	Nevres Efendi	56
10	Vecdî	51
11	Nevâî	45
12	‘Avnî Bey	44
13	Rûhî	44
14	Ahmed Paşa	43
15	Nâ’ilî	42
16	Nedîm	41
17	İshâk	40
18	Cevrî	39
19	Reşîd	36
20	Vâsîf	35
21	Nev’î	32
22	Yahyâ Efendi	32
23	Necâtî	31
24	Neşâtî	30
25	İzzet Ali Paşa	29
26	Nevres-i Kadîm	29
27	Şehzâde Cem	29
28	Fâik Memdûh Bey	28
29	Nef’î	27
30	Riyâzî	24
31	Gâlib Dede	21
32	Hayâlî	21
33	Hersekli Hikmet Bey	21
34	Muhlis Es’ad Paşa	21
35	Nahîfî	20
36	Âgâh	19
37	Sünbül-zâde Vehbî	19
38	Rahmî	18
39	Seyyid Vehbî	18
40	Râşid Müverrih	17
41	Âsım Çelebi-zâde	16
42	Halîm Giray	16
43	Hayrî Re’îsü’l-küttâb	16
44	Nazîm	15
45	Fâik Bey Manastırlı	14
46	İbn Kemâl	14
47	İmâm-ı Sultânî ‘Abdullâh Efendi	14
48	Senîh Efendi	14

49	Cevdet Paşa	13
50	Es'ad Muhlis Paşa	13
51	Muhibbî Sultân Süleymân	13
52	Yahyâ Bey	13
53	Bahâyî	12
54	Fıtnat Hânım	12
55	Hâletî	12
56	Râmî Paşa	12
57	Sâbit	12
58	Sultân Hüseyin Baykara	12
59	Eşref Paşa	11
60	Hâzık	11
61	Neylî	11
62	Sabrî	11
63	Nihâd Bey	10
64	Pertev Paşa	10
65	Tâlib	10
66	Ebu's-suûd	9
67	Es'ad Paşa	9
68	Şehrî	9
69	Yahyâ Efendi Şeyhülislam	9
70	Emrî	8
71	Hersekli 'Ârif Hikmet Bey	8
72	İshâk Efendi Şeyhü'l-islâm	8
73	Kâzım Paşa	8
74	Mantıkî	8
75	Râtib Bey	8
76	Sâmî	8
77	Sultân Mehmed Fâtih	8
78	Sultân Murâd-ı Sâlis	8
79	Tevfik	8
80	'Ârif Hikmet Bey Şeyhü'l-islâm	7
81	Fasîh Dede	7
82	Misâlî	7
83	Sultân Selîm-i Sâni	7
84	'Ulvî	7
85	Veysî	7
86	Yüsrî	7
87	Zâtî	7
88	Âsım Mütercim-i Kamûs	6
89	Belîg	6

90	Dürrî	6
91	Figânî	6
92	Nâ'îlî-i Kadîm	6
93	Râ'îf Mollacık-zâde	6
94	Râsih 'Atîk	6
95	Râzî	6
96	Rüşdî-i Kadîm	6
97	Sâdık Çelebi	6
98	Şem'î	6
99	Tâlib-i Kadîm	6
100	'Ubeydî	6
101	Adlî Sultan Mehmed-i Sâlis	5
102	'Âlî	5
103	'Ârif Süleymân Bey	5
104	'Âtîf	5
105	Fâizî	5
106	Hilâlî	5
107	Hüsrev	5
108	Melîhî	5
109	Muhibbî	5
110	Râsih	5
111	Râsih-i Enderûnî	5
112	Râşid-i Kadîm	5
113	Remzî-i Kadîm	5
114	Sa'yî	5
115	Sırrı İskenderli	5
116	Vâlî	5
117	Vâlihî-i Kadîm	5
118	Ziyâî	5
119	Abdullâh Vassâf Efendi	4
120	Azmî-i Kadîm	4
121	Bahtî Sultân Ahmed-i Evvel	4
122	Bursalı Emîn	4
123	Es'ad-ı Bağdâdî	4
124	Fânî	4
125	Hâmî	4
126	Hoca Neş'et	4
127	'İsmetî	4
128	İzzet Bey Yenilikci	4
129	Kâmî	4
130	Lebîbî	4

131	Leylâ Hânım	4
132	Lutfî	4
133	Muhlisî Şehzâde Sultân Mustafâ	4
134	Münîf	4
135	Nesîb	4
136	Pîrî Re'îsü'l-küttâb	4
137	Râsim-i 'Atîk	4
138	Resîm	4
139	Reşîd Vak'a-nüvis	4
140	Revânî	4
141	Rızâyî	4
142	Ruhsat	4
143	Sâ'î	4
144	Sâib-i Isfahânî	4
145	Seyyid Sabrî	4
146	Sırrî	4
147	Sîretî	4
148	Sun'î Gelibolulu	4
149	Sûzî	4
150	Şâhî Şehzâde Sultân Bayezid	4
151	Zeyneb Hâtun	4
152	'Adnî Mahmûd Paşa	3
153	Âlî Müverrih	3
154	Behîştî Vizeli	3
155	Cinânî	3
156	Dervîş-i Kadîm	3
157	Fasîh	3
158	Gamî	3
159	Hâlet Efendi	3
160	Haşmet	3
161	Haylî	3
162	Hoca Sa'deddîn	3
163	Hüdâyî-i Kadîm	3
164	İzzet Bey	3
165	İzzetî	3
166	Kınalı-zâde 'Alî Efendi	3
167	Lem'î	3
168	Medhî	3
169	Mekalî	3
170	Mürîd-zâde	3
171	Nâmık Kemâl Bey	3

172	Osmân Şems Efendi	3
173	Pertev-i Kadîm	3
174	Remzî	3
175	Safvet	3
176	Sırrî Trabzonlu	3
177	Sultân Selîm-i Sâlis	3
178	Sultân Veled	3
179	Şeyh Mısrî Niyâzî	3
180	Şîrî	3
181	Tîgî	3
182	Vahîd	3
183	Vâkîf	3
184	Yakînî	3
185	Zekâî	3
186	Âhî	2
187	‘Atâ Edirneli	2
188	‘Atâ Üsküblü	2
189	Âzerî Defterdâr	2
190	Azmî	2
191	Behîştî	2
192	Bekayî İznikli	2
193	Bîdârî	2
194	Cevdet-i ‘Atîk	2
195	Cevdet-i Kadîm	2
196	Dâniş	2
197	Emrî-i Kadîm	2
198	Fâizî Kaf-zâde	2
199	Fâzıl	2
200	Fazlî	2
201	Figânî Maslûb	2
202	Hâfız Sirozlu	2
203	Hâletî Dervîş	2
204	Halîlî	2
205	Hanîf	2
206	Hasan Çelebi	2
207	Hâtemî Edirneli	2
208	Hubbî Kadın	2
209	Huldî	2
210	Hüdâyî	2
211	Hüdâyî Müezzîn	2
212	Îzârî Edirneli	2

213	İzzet	2
214	Kefevî Hüseyin Çelebi	2
215	Kelîm	2
216	Kirâmî	2
217	Kütahyalı Kabûlî	2
218	Makalî	2
219	Mâlikî	2
220	Manastırlı Fâik Bey	2
221	Mekkî	2
222	Meşâmî	2
223	Mezâkî	2
224	Na'îm	2
225	Nâmî	2
226	Nâzım	2
227	Nesîb Dede	2
228	Neş'et	2
229	Râtib Paşa	2
230	Ref'î	2
231	Reis Vâsıf	2
232	Remzî Pîrî Paşa	2
233	Sâdık-ı Kadîm	2
234	Sâhib Pîrî-zâde	2
235	Sa'îd	2
236	Sâkıb	2
237	Sâlik	2
238	Sâmi'î	2
239	Sehâbî	2
240	Selîkî	2
241	Sermed Şeker-zâde	2
242	Subhî Hakîm-zâde	2
243	Sultân Selîm-i Evvel	2
244	Süleymân 'Ârif Bey	2
245	Şehzâde Korkut	2
246	Tâli'î	2
247	Tıflî	2
248	Ubeyd Hân	2
249	Usûlî	2
250	Vâsık	2
251	Vusûlî	2
252	Za'fî	2
253	Zekeriyyâ Efendi	2

254	Zülâlî	2
255	‘Abdî Himmet-zâde	1
256	Abdullâh Efendi Hayre’ d-dîn-zâde	1
257	Abdurrahmân Efendi	1
258	Âgehî	1
259	Ahdî	1
260	‘Âlî Kadîm	1
261	‘Alî Rızâ Bey	1
262	‘Alî Rızâ Paşa	1
263	‘Âlî Urlalı	1
264	Ânî Fâtîma Hâtun	1
265	Ânî Zeyrek-zâde	1
266	Anka Bey	1
267	‘Ârif	1
268	‘Ârif Hikmet Bey	1
269	‘Ârifî Kadîm	1
270	Arşî	1
271	‘Âsım	1
272	Âşık	1
273	‘Atâyî	1
274	‘Aynî-i Kadîm	1
275	Âzerî	1
276	‘Azîzî	1
277	Basîr-i Bağdâdî	1
278	Bekayî İstanbullu	1
279	Belîgî	1
280	Beyânî İstanbullu	1
281	Beyânî Ruscuklu	1
282	Bezmî	1
283	Binâyî	1
284	Bursalı Remzi	1
285	Câfer Çelebi	1
286	Câmî	1
287	Câzim	1
288	Celâl Çelebi	1
289	Celâl Çelebi Manastırlı	1
290	Celâlî	1
291	Celîlî	1
292	Cinânî Bursalı	1
293	Derûnî İznikli	1
294	Dervîş Paşa	1

295	Dervîş Paşa Bosnalı	1
296	Dervîş Şînâsî	1
297	Ehlî	1
298	Emânî	1
299	Emîn	1
300	Emîn Bursalı	1
301	Emînî	1
302	Emîri	1
303	Emnî	1
304	Emnî Âmidî	1
305	Enîs Dede	1
306	Enverî Midâd-fürûş	1
307	Erzurumlu Pertev Paşa	1
308	Es'ad	1
309	Es'ad Efendi	1
310	Es'ad Musullu	1
311	Esrâr Dede	1
312	Fâik-i Kadîm	1
313	Fâiz	1
314	Fâtih Sultân Mehmed	1
315	Fehîm	1
316	Fennî Kâtib-i Cizye	1
317	Fennî-i Kadîm	1
318	Ferâgî	1
319	Fethî	1
320	Fevrî	1
321	Firâkî	1
322	Fürûgî	1
323	Gârîbî Erbilî	1
324	Gavsî Dede	1
325	Gazâlî	1
326	Gınâyî	1
327	Gubârî	1
328	Habâbî	1
329	Hâfız Acem	1
330	Hâkanî	1
331	Hâkim Vak'a-nüvis	1
332	Halîl Şâkir Bey	1
333	Halîmî Bursalı	1
334	Hâlisî	1
335	Hamdi-i Sivâsî	1

336	Hâmid Enderûnî	1
337	Harîrî Bursalı	1
338	Hasan Çelebi Ahî-zâde	1
339	Hasan Çelebi Mu‘îd	1
340	Hâsim Köprülüzâde	1
341	Hâşimî	1
342	Hayretî	1
343	Hâzık-ı Kadîm	1
344	Hâzım	1
345	Hevâyî	1
346	Hıfzî Edirneli	1
347	Hızır Agazâde	1
348	Hilmî İznikli	1
349	Hilmî Moralı	1
350	Hisâlî	1
351	Hoca Vehbî	1
352	Hoca-zâde Es‘ad	1
353	İffet Bursalı	1
354	‘İlmî Edirneli	1
355	‘İlmî Remzi-zâde	1
356	İshâk-ı Kadîm	1
357	İzzetî Vişne-zâde	1
358	İzzî	1
359	Kâdirî	1
360	Kadrî	1
361	Kâmil Paşa	1
362	Kânî	1
363	Karamanlı Nizâmî	1
364	Kâtibî	1
365	Kemâl-i Zerd	1
366	Keşfî	1
367	Kudsî	1
368	La‘lî	1
369	Lisânî	1
370	Ma‘bedî	1
371	Mâhir Baba	1
372	Mahmûd Paşa	1
373	Mahremî	1
374	Mahtûmî	1
375	Mâmâ-zâde ‘Alî Efendi	1
376	Mama-zâde Hâdî	1

377	Mânî	1
378	Merdümî	1
379	Meşkî	1
380	Meylî	1
381	Mısrî	1
382	Mihri Hâtûn	1
383	Molla Lutfî	1
384	Muhibbî Niğdeli	1
385	Muhtârî	1
386	Muîdî	1
387	Musullu Es'ad	1
388	Nâlî	1
389	Nazmî Çelebi	1
390	Necîb	1
391	Nergisî	1
392	Nesîmî Şehîd	1
393	Nihânî	1
394	Nişancı Mustafa Çelebi	1
395	Nizâmî	1
396	Nüzhet-i Kadîm	1
397	Râbit	1
398	Râcî	1
399	Râgıb Efendi	1
400	Rahşânî	1
401	Râ'if Molla	1
402	Râmiz Paşa	1
403	Remzi Bahâdır Giray	1
404	Remzî Bursalı	1
405	Reşkî	1
406	Rif'at Kırımlı	1
407	Rûhî Yeniçeri	1
408	Rüşdî	1
409	Sâbirî	1
410	Sabûhî	1
411	Sa'dî	1
412	Sa'dî Tâc-zâde	1
413	Safâyî Sinoblu	1
414	Sâ'î Nakkâş	1
415	Sa'îd Bey	1
416	Sa'îd Bey Hızır Aga-zâde	1
417	Sa'îd Sırrı Bey	1

418	Sâlim	1
419	Sâlim Bey	1
420	Sânî	1
421	Sânih	1
422	Selîm	1
423	Selmân	1
424	Seyfî Defterdâr	1
425	Seyyid Çelebi	1
426	Sırrı	1
427	Sırrî Hânım Diyârbekirli	1
428	Siyâh-pûş Îrânî	1
429	Sultân Ahmed-i Sâlis	1
430	Sultân Bayezid-i Sâni	1
431	Sultân Murâd-ı Sâni	1
432	Sun'î	1
433	Sun'î Kastamonulu	1
434	Surûrî Burdurlu	1
435	Suûdî	1
436	Sühâyî	1
437	Süheylî	1
438	Sürûrî	1
439	Şâhî Okcu-zâde	1
440	Şâkir Bey	1
441	Şâmî Mustafa Bey	1
442	Şânî Bosnevî	1
443	Şânî Karamanlı	1
444	Şânî Yeniceli	1
445	Şemsi Paşa	1
446	Şeref Efendi	1
447	Şerîf	1
448	Şerîf Efendi	1
449	Şeyh Bayezid Halife	1
450	Şeyh Sâdık-ı Erzurûmî	1
451	Şeyhî Germiyânî	1
452	Şeyhî Hamîdî	1
453	Şeyhü'l-islâm Bahâî	1
454	Tahmasb Şâh	1
455	Tâlib Bursalı	1
456	Târik	1
457	Ümîdî	1
458	Vâlî Yenipazarlı	1

459	Vassâf	1
460	Vehbî	1
461	Vücûdî	1
462	Yetim 'Alî Çelebi	1
463	Yümnî	1
464	Zamîri	1
465	Zârî	1
466	Zarîf	1
467	Zihnî Defterdâr	1
468	Zihnî-i Erzurûmî	1
469	Zuhûrî	1

3.2.2. Harf sırasına göre

Tablo 2.5. Türkçe şiiri bulunan şairlerin alfabetik sıralanması

NO	ŞAİR İSMİ	BEYİT SAYISI
1	‘Abdî Himmet-zâde	1
2	Abdullâh Efendi Hayre’ d-dîn-zâde	1
3	Abdullâh Vassâf Efendi	4
4	Abdurrahmân Efendi	1
5	Adlî Sultan Mehmed-i Sâlis	5
6	‘Adnî Mahmûd Paşa	3
7	Âgâh	19
8	Âgehî	1
9	Ahdî	1
10	Âhî	2
11	Ahmed Paşa	43
12	‘Âlî	5
13	‘Âlî Kadîm	1
14	Âlî Müverrih	3
15	‘Alî Rızâ Bey	1
16	‘Alî Rızâ Paşa	1
17	‘Âlî Uralı	1
18	Ânî Fâtîma Hâtun	1
19	Ânî Zeyrek-zâde	1
20	Anka Bey	1
21	‘Ârif	1
22	‘Ârif Hikmet Bey	1
23	Ârif Hikmet Bey Şeyhü’l-islâm	7
24	‘Ârif Süleymân Bey	5
25	‘Ârifî Kadîm	1
26	Arşî	1
27	‘Âsım	1
28	Âsım Çelebi-zâde	16
29	Âsım Mütercim-i Kamûs	6
30	Âşık	1
31	‘Atâ Edirneli	2
32	‘Atâ Üsküblü	2
33	‘Atâyî	1
34	‘Âtîf	5
35	‘Avnî Bey	44

36	‘Aynî-i Kadîm	1
37	Âzerî	1
38	Âzerî Defterdâr	2
39	‘Azîzî	1
40	Azmî	2
41	Azmî-i Kadîm	4
42	Bahâyî	12
43	Bahtî Sultân Ahmed-i Evvel	4
44	Bâkî	85
45	Basîr-i Bağdâdî	1
46	Behîştî	2
47	Behîştî Vizeli	3
48	Bekayî İstanbullu	1
49	Bekayî İznikli	2
50	Belîg	6
51	Belîgî	1
52	Beyânî İstanbullu	1
53	Beyânî Ruscuklu	1
54	Bezmî	1
55	Bîdârî	2
56	Binâyî	1
57	Bursalı Emîn	4
58	Bursalı Remzi	1
59	Câfer Çelebi	1
60	Câmî	1
61	Câzim	1
62	Celâl Çelebi	1
63	Celâl Çelebi Manastırlı	1
64	Celâlî	1
65	Celîlî	1
66	Cevdet Paşa	13
67	Cevdet-i ‘Atîk	2
68	Cevdet-i Kadîm	2
69	Cevrî	39
70	Cinânî	3
71	Cinânî Bursalı	1
72	Dâniş	2
73	Derûnî İznikli	1
74	Dervîş Paşa	1
75	Dervîş Paşa Bosnalı	1
76	Dervîş Şînâsi	1

77	Dervîş-i Kadîm	3
78	Dürrî	6
79	Ebu's-suûd	9
80	Ehlî	1
81	Emânî	1
82	Emîn	1
83	Emîn Bursalı	1
84	Emînî	1
85	Emîri	1
86	Emnî	1
87	Emnî Âmidî	1
88	Emrî	8
89	Emrî-i Kadîm	2
90	Enîs Dede	1
91	Enverî Midâd-fürûş	1
92	Erzurumlu Pertev Paşa	1
93	Es'ad	1
94	Es'ad Efendi	1
95	Es'ad Muhlis Paşa	13
96	Es'ad Musullu	1
97	Es'ad Paşa	9
98	Es'ad-ı Bağdâdî	4
99	Esrâr Dede	1
100	Eşref Paşa	11
101	Fâik Bey Manastırlı	14
102	Fâik Memdûh Bey	28
103	Fâik-i Kadîm	1
104	Fâiz	1
105	Fâizî	5
106	Fâizî Kaf-zâde	2
107	Fânî	4
108	Fasîh	3
109	Fasîh Dede	7
110	Fâtih Sultân Mehmed	1
111	Fâzıl	2
112	Fazlî	2
113	Fehîm	1
114	Fennî Kâtib-i Cizye	1
115	Fennî-i Kadîm	1
116	Ferâgî	1
117	Fethî	1

118	Fevrî	1
119	Fıtnat Hânım	12
120	Figânî	6
121	Figânî Maslûb	2
122	Firâkî	1
123	Fuzûlî	184
124	Fürûgî	1
125	Gâlib Dede	21
126	Gamî	3
127	Gârîbî Erbilî	1
128	Gavsî Dede	1
129	Gazâlî	1
130	Gınâyî	1
131	Gubârî	1
132	Habâbî	1
133	Hâfız Acem	1
134	Hâfız Sirozlu	2
135	Hâkanî	1
136	Hâkim Vak'a-nüvis	1
137	Hâlet Efendi	3
138	Hâletî	12
139	Hâletî Dervîş	2
140	Halîl Şâkir Bey	1
141	Halîlî	2
142	Halîm Giray	16
143	Halîmî Bursalı	1
144	Hâlisî	1
145	Hamdi-i Sivâsî	1
146	Hâmî	4
147	Hâmid Enderûnî	1
148	Hanîf	2
149	Harîrî Bursalı	1
150	Hasan Çelebi	2
151	Hasan Çelebi Ahî-zâde	1
152	Hasan Çelebi Mu'îd	1
153	Hâsim Köprülüzâde	1
154	Hâşimî	1
155	Haşmet	3
156	Hâtemî Edirneli	2
157	Hayâlî	21
158	Haylî	3

159	Hayretî	1
160	Hayrî Re'îsü'l-küttâb	16
161	Hâzık	11
162	Hâzık-ı Kadîm	1
163	Hâzım	1
164	Hem-demî	92
165	Hersekli 'Ârif Hikmet Bey	8
166	Hersekli Hikmet Bey	21
167	Hevâyî	1
168	Hıfzî Edirneli	1
169	Hızır Agazâde	1
170	Hilâlî	5
171	Hilmî İznikli	1
172	Hilmî Moralı	1
173	Hisâlî	1
174	Hoca Neş'et	4
175	Hoca Sa'deddîn	3
176	Hoca Vehbî	1
177	Hoca-zâde Es'ad	1
178	Hubbî Kadın	2
179	Huldî	2
180	Hüdâyî	2
181	Hüdâyî Müezzîn	2
182	Hüdâyî-i Kadîm	3
183	Hüsrev	5
184	İbn Kemâl	14
185	İffet Bursalı	1
186	'İlmî Edirneli	1
187	'İlmî Remzi-zâde	1
188	İmâm-ı Sultânî 'Abdullâh Efendi	14
189	İshâk	40
190	İshâk Efendi Şeyhü'l-islâm	8
191	İshâk-ı Kadîm	1
192	'İsmetî	4
193	İzârî Edirneli	2
194	İzzet	2
195	İzzet Ali Paşa	29
196	İzzet Bey	3
197	İzzet Bey Yenilikçi	4
198	İzzet Molla	57
199	İzzetî	3

200	İzzetî Vişne-zâde	1
201	İzzî	1
202	Kâdirî	1
203	Kadrî	1
204	Kâmî	4
205	Kâmil Paşa	1
206	Kânî	1
207	Karamanlı Nizâmî	1
208	Kâtibî	1
209	Kâzım Paşa	8
210	Kefevî Hüseyin Çelebi	2
211	Kelîm	2
212	Kemâl-i Zerd	1
213	Keşfî	1
214	Kınalı-zâde ‘Alî Efendi	3
215	Kirâmî	2
216	Kudsî	1
217	Kütahyalı Kabûlî	2
218	Lâ	138
219	La‘lî	1
220	Lebîbî	4
221	Lem‘î	3
222	Leylâ Hânım	4
223	Lisânî	1
224	Lutfî	4
225	Ma‘bedî	1
226	Mâhir Baba	1
227	Mahmûd Paşa	1
228	Mahremî	1
229	Mahtûmî	1
230	Makalî	2
231	Mâlikî	2
232	Mâmâ-zâde ‘Alî Efendi	1
233	Mama-zâde Hâdî	1
234	Manastırlı Fâik Bey	2
235	Mânî	1
236	Mantıkî	8
237	Medhî	3
238	Mekalî	3
239	Mekkî	2
240	Melîhî	5

241	Merdümî	1
242	Meşâmî	2
243	Meşkî	1
244	Meylî	1
245	Mezâkî	2
246	Mısrî	1
247	Mihri Hâtûn	1
248	Misâlî	7
249	Molla Lutfî	1
250	Muhibbî	5
251	Muhibbî Niğdeli	1
252	Muhibbî Sultân Süleymân	13
253	Muhlis Es'ad Paşa	21
254	Muhlisî Şehzâde Sultân Mustafâ	4
255	Muhtârî	1
256	Muîdî	1
257	Musullu Es'ad	1
258	Münîf	4
259	Mürîd-zâde	3
260	Nâbî	331
261	Nahîfî	20
262	Nâ'ilî	42
263	Nâ'ilî-i Kadîm	6
264	Na'im	2
265	Nâlî	1
266	Nâmık Kemâl Bey	3
267	Nâmî	2
268	Nâzım	2
269	Nazîm	15
270	Nazmî Çelebi	1
271	Necâtî	31
272	Necîb	1
273	Nedîm	41
274	Nef'î	27
275	Nergisî	1
276	Nesîb	4
277	Nesîb Dede	2
278	Nesîmî Şehîd	1
279	Neşâtî	30
280	Neş'et	2
281	Nevâî	45

282	Nev'î	32
283	Nevres Efendi	56
284	Nevres-i Kadîm	29
285	Neylî	11
286	Nihâd Bey	10
287	Nihânî	1
288	Nişâncı Mustafa Çelebi	1
289	Nizâmî	1
290	Nüzhet-i Kadîm	1
291	Osmân Şems Efendi	3
292	Pertev Paşa	10
293	Pertev-i Kadîm	3
294	Pîrî Re'îsü'l-küttâb	4
295	Râbî	1
296	Râcî	1
297	Râgîb Efendi	1
298	Râgîb Paşa	65
299	Rahmî	18
300	Rahşânî	1
301	Râ'îf Molla	1
302	Râ'îf Mollacık-zâde	6
303	Râmî Paşa	12
304	Râmiz Paşa	1
305	Râsih	5
306	Râsih 'Atîk	6
307	Râsih-i Enderûnî	5
308	Râsim-i 'Atîk	4
309	Râşid Müverrih	17
310	Râşid-i Kadîm	5
311	Râtib Bey	8
312	Râtib Paşa	2
313	Râzî	6
314	Ref'î	2
315	Reis Vâsîf	2
316	Remzî	3
317	Remzi Bahâdır Giray	1
318	Remzî Bursalı	1
319	Remzî Pîrî Paşa	2
320	Remzî-i Kadîm	5
321	Resîm	4
322	Reşîd	36

323	Reşîd Vak'a-nüvis	4
324	Reşkî	1
325	Revânî	4
326	Rızâyî	4
327	Rif'at Kırımlı	1
328	Riyâzî	24
329	Rûhî	44
330	Rûhî Yeniçeri	1
331	Ruhsat	4
332	Rüşdî	1
333	Rüşdî-i Kadîm	6
334	Sâbirî	1
335	Sâbit	12
336	Sabrî	11
337	Sabûhî	1
338	Sâdık Çelebi	6
339	Sâdık-ı Kadîm	2
340	Sa'dî	1
341	Sa'dî Tâc-zâde	1
342	Safâyî Sinoblu	1
343	Safvet	3
344	Sâhib Pîrî-zâde	2
345	Sâ'î	4
346	Sâ'î Nakkâş	1
347	Sâib-i Isfahânî	4
348	Sa'îd	2
349	Sa'îd Bey	1
350	Sa'îd Bey Hızır Aga-zâde	1
351	Sa'îd Sırrı Bey	1
352	Sâkıb	2
353	Sâlik	2
354	Sâlim	1
355	Sâlim Bey	1
356	Sâmî	8
357	Sâmi'î	2
358	Sânî	1
359	Sânih	1
360	Sa'yî	5
361	Sehâbî	2
362	Selîkî	2
363	Selîm	1

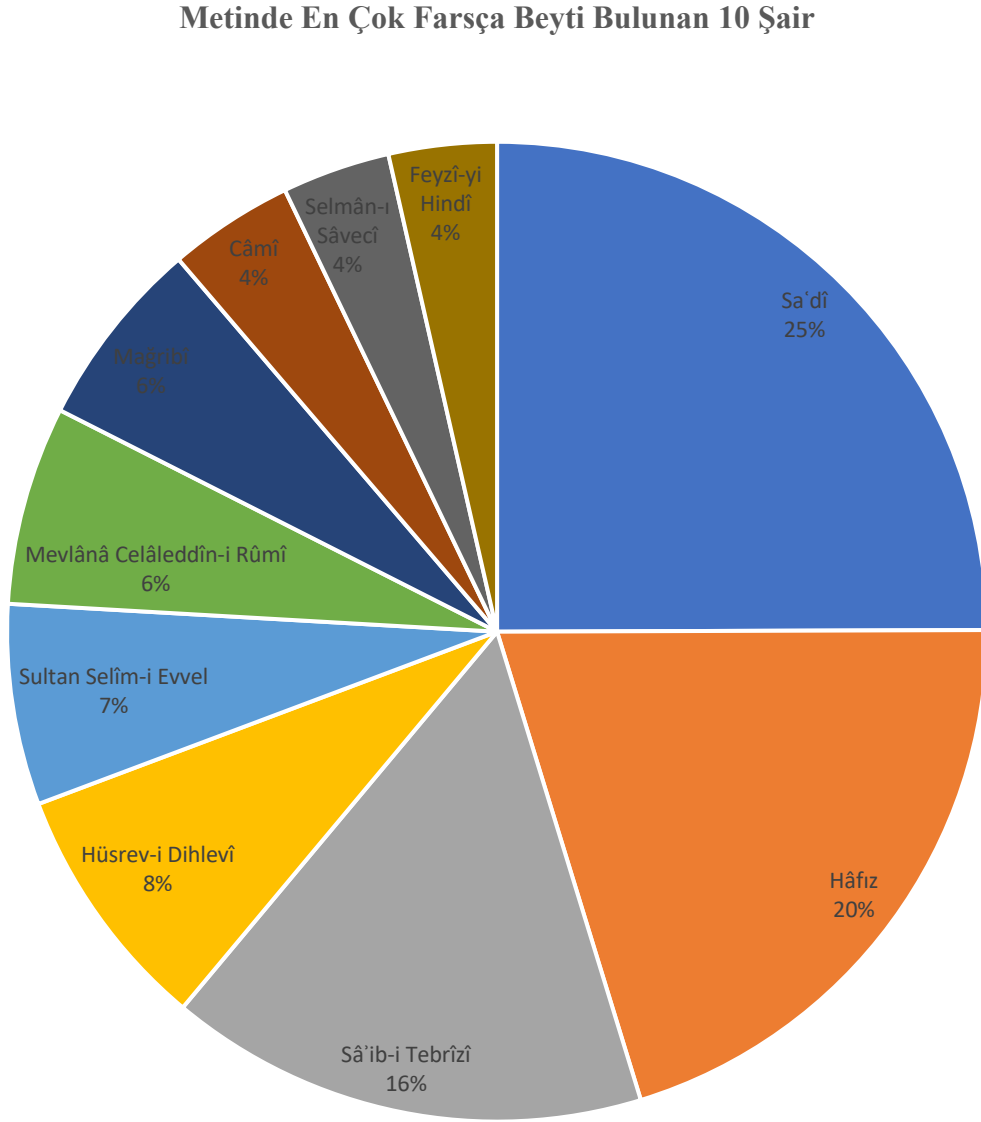
364	Selmân	1
365	Senîh Efendi	14
366	Sermed Şeker-zâde	2
367	Seyfî Defterdâr	1
368	Seyyid Çelebi	1
369	Seyyid Sabrî	4
370	Seyyid Vehbî	18
371	Sırrı	1
372	Sırrı İskenderli	5
373	Sırrî	4
374	Sırrî Hânım Diyârbekirli	1
375	Sırrî Trabzonlu	3
376	Sîretî	4
377	Siyâh-pûş Îrânî	1
378	Subhî Hakîm-zâde	2
379	Sultân Ahmed-i Sâlis	1
380	Sultân Bayezid-i Sânî	1
381	Sultân Hüseyin Baykara	12
382	Sultân Mehmed Fâtih	8
383	Sultân Murâd-ı Sâlis	8
384	Sultân Murâd-ı Sânî	1
385	Sultân Selîm-i Evvel	2
386	Sultân Selîm-i Sâlis	3
387	Sultân Selîm-i Sânî	7
388	Sultân Veled	3
389	Sun'î	1
390	Sun'î Gelibolulu	4
391	Sun'î Kastamonulu	1
392	Surûrî Burdurlu	1
393	Suûdî	1
394	Sûzî	4
395	Sühâyî	1
396	Süheylî	1
397	Süleymân 'Ârif Bey	2
398	Sünbül-zâde Vehbî	19
399	Sürûrî	1
400	Şâhî Okcu-zâde	1
401	Şâhî Şehzâde Sultân Bayezid	4
402	Şâkir Bey	1
403	Şâmî Mustafa Bey	1
404	Şânî Bosnevî	1

405	Şânî Karamanlı	1
406	Şânî Yeniceî	1
407	Şehrî	9
408	Şehzâde Cem	29
409	Şehzâde Korkut	2
410	Şem'î	6
411	Şemsi Paşa	1
412	Şeref Efendi	1
413	Şerîf	1
414	Şerîf Efendi	1
415	Şeyh Bayezid Halife	1
416	Şeyh Mısırî Niyâzî	3
417	Şeyh Sâdık-ı Erzurûmî	1
418	Şeyhî Germiyânî	1
419	Şeyhî Hamîdî	1
420	Şeyhü'l-islâm Bahâî	1
421	Şîrî	3
422	Tahmasb Şâh	1
423	Tâlib	10
424	Tâlib Bursalı	1
425	Tâlib-i Kadîm	6
426	Tâli'î	2
427	Târik	1
428	Tevfik	8
429	Tıflî	2
430	Tîgî	3
431	Ubeyd Hân	2
432	'Ubeydî	6
433	'Ulvî	7
434	Usûlî	2
435	Ümîdî	1
436	Vahîd	3
437	Vâkıf	3
438	Vâlî	5
439	Vâlî Yenipazarlı	1
440	Vâlihî-i Kadîm	5
441	Vâsıf	35
442	Vâsık	2
443	Vassâf	1
444	Vecdî	51
445	Vehbî	1

446	Veysî	7
447	Vusûlî	2
448	Vücûdî	1
449	Yahyâ Bey	13
450	Yahyâ Efendi	32
451	Yahyâ Efendi Şeyhülislam	9
452	Yakînî	3
453	Yetim ‘Alî Çelebi	1
454	Yümnî	1
455	Yüsrî	7
456	Za‘fî	2
457	Zamîri	1
458	Zârî	1
459	Zarîf	1
460	Zâtî	7
461	Zekâî	3
462	Zekeriyyâ Efendi	2
463	Zeyneb Hâtun	4
464	Zihnî Defterdâr	1
465	Zihnî-i Erzurûmî	1
466	Ziyâ Bey	266
467	Ziyâî	5
468	Zuhûrî	1
469	Zülâlî	2

3.3. Farsça söyleyen şairler

Harâbât'ta Farsça şiiri bulunan 458 şair tespit edilmiştir. Bu şairler ilk başlıkta en çok şiiri bulunan şairden başlamak üzere şiir sayısına göre, ikinci başlıkta Latin harflerine göre alfabetik olarak, üçüncü başlıkta ise Arabî harflere göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

3.3.1. Beyit sayısına göre

Tablo 2.6. Farsça şiiri bulunan şairlerin beyit sayısına göre sıralanması

NO	ŞAİR İSMİ FARŞÇA	ŞAİR İSMİ TÜRKÇE	BEYİT SAYISI
1	لا	Lâ-edrî	593
2	سعدى	Sa'dî	350
3	حافظ	Hâfız	285
4	صائب تبریزی	Sâ'ib-i Tebrîzî	222
5	خسرو دهلوی	Hüsrev-i Dihlevî	115
6	سلطان سلیم اول	Sultan Selîm-i Evvel	93
7	مولانا جلال الدین رومى	Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî	92
8	مغربى	Mağribî	88
9	جامى	Câmî	58
10	سلمان ساوجى	Selmân-ı Sâvecî	50
11	فیضى ہندى	Feyzî-yi Hindî	50
12	کلیم کاشانى	Kelîm-i Kâşânî	49
13	یغما	Yağmâ	43
14	شہزادہ جم	Şehzâde Cem	38
15	انورى	Enverî	32
16	خواجوى کرمانى	Hâcû-yı Kirmânî	24
17	غنى کشمیری	Ganî-yi Keşmîrî	22
18	عرفى	‘Örfî	21
19	نظامى	Nizâmî	21
20	هلالى	Hilâlî	19

21	کمال اصفهانی	Kemâl-i İsfahânî	18
22	وحید طاهر	Vahîd-i Tâhir	18
23	عصمت بخاری	‘İsmet-i Buhârî	15
24	قآنی	Kâânî	15
25	نفعی رومی	Nef‘î-yi Rûmî	15
26	نورس افندی	Nevres Efendî	15
27	اهلی شیرازی	Ehlî-yi Şîrâzî	14
28	شفائی	Şifâyî	14
29	شاپور	Şâpûr	13
30	شانی	Şânî	13
31	ملانظیری	Molla Nazîrî	13
32	نظیری	Nazîrî	13
33	اوحدی	Evhadî	12
34	وحشی	Vahşî	12
35	خاقانی	Hâkânî	11
36	زونق	Zevnak	11
37	ابوالفرج	Ebü'l-Ferec	10
38	کمال خجندی	Kemâl-i Hucendî	10
39	صالحی	Sâlihî	9
40	میلی	Meylî	9
41	آذری	Âzerî	8
42	اقدسی	Akdesî	8
43	طبعی	Tab‘î	8
44	عراقی	‘Irâkî	8
45	کاتبی	Kâtibî	8
46	نعمه الله کوهستانی	Ni‘metullah-ı Kuhistânî	8

47	ابن یمین	İbn-i Yemîn	7
48	آذر	Âzer	7
49	بابا فغانی	Baba Figânî	7
50	جلال الدین عضد	Celâleddîn-i Azud	7
51	حسن دهلوی	Hasan-ı Dihlevî	7
52	رودکی	Rûdekî	7
53	شوکت	Şevket	7
54	طالب	Tâlib	7
55	فردوسی	Firdevsî	7
56	فصیحی هروی	Fasîhî-yi Herevî	7
57	مخلص	Muhlis	7
58	ازرقی	Ezrakî	6
59	آصفی	Âsafî	6
60	شرف قزوینی	Şeref-i Kazvînî	6
61	شصت کله	Şest Kelle	6
62	ناصر بخاری	Nâsır-ı Buhârî	6
63	ابو علی سینا	Ebû ‘Alî Sînâ	5
64	امیر محمد صالح	Emîr Muhammed Sâlih	5
65	ذوقی	Zevkî	5
66	رفیق اصفهانی	Refîk-i İsfahânî	5
67	سلیم	Selîm	5
68	شهیدی	Şehîdî	5
69	ضمیری اصفهانی	Zamîrî-yi İsfahânî	5

70	طالب آهی	Tâlib-i Âhî	5
71	قدسی مشهدی	Kudsî-yi Meşhedî	5
72	قصاب	Kassâb	5
73	قمری	Kumrî	5
74	مؤمن	Mü'min	5
75	نادم	Nâdim	5
76	نیاز اصفهانی	Niyâz-ı İsfahânî	5
77	وحید	Vahîd	5
78	وصال	Visâl	5
79	ارل	Erel	4
80	آهی	Âhî	4
81	بیدل	Bîdil	4
82	راسخ	Râsih	4
83	قاسم انوار	Kâsım-ı Envâr	4
84	لسانی	Lisânî	4
85	محتشم	Muhteşem	4
86	میرزا نظام	Mîrzâ Nizâm	4
87	ناصرالدین شاه ایران	Nâsırü'd-dîn Şâh-ı Îrân	4
88	نجیب الدین	Necîbü'd-dîn	4
89	اومانی	Umânî	3
90	بنائی	Benâî	3
91	حالتی	Hâletî	3
92	حالتی طهرانى	Hâletî-yi Tahrânî	3
93	حکیم شفائی	Hakîm-i Şifâî	3
94	دیروی	Deyrî	3
95	راهب	Râhib	3

96	زیب النساء مخفی	Zibü'n-nisâ Mahfî	3
97	سلیم اصفهانی	Selîm-i İsfahânî	3
98	سید جلال	Seyyid Celâl	3
99	سید رکن الدین	Seyyid Rükneddîn	3
100	شرف الدین	Şerefü'd-dîn	3
101	شکوهی	Şükûhî	3
102	ظهیر فاریابی	Zahîr-i Faryâbî	3
103	علی نقی	‘Ali Nakî	3
104	عماد فقیه	‘Îmâd-i Fakîh	3
105	قاسم	Kâsım	3
106	گوهر بیگم آذربایجانی	Gevher Beygüm-i âzerbeycânî	3
107	مسعود سعد سلمان	Mes‘ûd-i Sa‘d-i Selmân	3
108	میرزا رستمی	Mîrzâ Rüstemî	3
109	نور جهان بیگم	Nûr Cihân Begüm	3
110	نوری اصفهانی	Nûrî-i İsfahânî	3
111	واعظ	Vâ‘iz	3
112	واقف خلخالی	Vâkıf-ı Halhâlî	3
113	ولی دشت بیاضی	Velî-i Deşt-i Beyâzî	3

114	ابوطالب	Ebû Tâlib	2
115	اثیرالدین اخسیکتی	Esîrû'd-dîn-i Ahsîketî	2
116	احمد استانبولی	Ahmed-i İstanbûlî	2
117	اشرف	Eşref	2
118	آقا رضا	Akâ Rızâ	2
119	امیر همایون	Emîr Hümâyûn	2
120	امیری اصفهانی	Emîrî-i İsfahânî	2
121	امینای نجفی	Emînâ-yı Necefi	2
122	تاج الدین اشنوی	Tâcü'd-dîn Eşnevî	2
123	جسمی	Cismî	2
124	جسمی همدانی	Cismî-yi Hemedânî	2
125	جلال دوانی	Celâl-i Devvânî	2
126	جوهری	Cevherî	2
127	حزین	Hazîn	2
128	حسن خان	Hasan Han	2
129	حسن قزوینی	Hasan-ı Kazvînî	2
130	حقیقی شیرازی	Hakîkî-yi Şîrâzî	2
131	حکیم سعید خان	Hakîm Sa'îd Han	2
132	خسرو	Hüsrev	2
133	خضر قزوینی	Hızr-ı Kazvînî	2
134	خضرلاری	Hızr-ı Lârî	2

135	خواجہ مسعود	Hâce Mes'ûd	2
136	درویش دھکی	Dervîş-i Dehekî	2
137	ذوقی کاشانی	Zevkî-yi Kâşânî	2
138	راضی	Râzî	2
139	راغب پاشا	Râgıp Paşa	2
140	رحیمی	Rahîmî	2
141	رفیعی	Refî'î	2
142	روحی	Rûhî	2
143	زکی	Zekî	2
144	زکی ہمدانی	Zekî-yi Hemedânî	2
145	سنائی	Senâ'î	2
146	شاہ طہماسب	Şâh Tahmasb	2
147	شرف ہندی	Şeref-i Hindî	2
148	شمس الدین کاشی	Şemse'd-dîn-i Kâşî	2
149	شیخ عطار	Şeyh 'Attâr	2
150	طالب آملی	Tâlib-i Âmulî	2
151	طاہر	Tâhir	2
152	طوق تبریزی	Tavk-ı Tebrîzî	2
153	عالمی	'Âlemî	2
154	عبدالمجید	'Abdül-l-mecîd	2
155	علائی اشتیانی	'Alâ'î-yi Aştîyânî	2
156	عمادی	'Îmâdî	2

157	عنوان	‘Ünvân	2
158	غازی قلندر	Gâzî Kalender	2
159	فزونی	Füzûnî	2
160	فضولی بغدادی	Fuzûlî-yi Bağdâdî	2
161	مادهورام	Mâdhûrâm	2
162	محبی سلطان سلیمان	Muhibbî Sultân Süleymân	2
163	مسرور قزوینی	Mesrûr-i Kazvînî	2
164	مسیح کاشانی	Mesîh-i Kâşânî	2
165	مشتاق اصفهانی	Müşâtâk-ı İsfahânî	2
166	مظفر هروی	Muzaffer-i Herevî	2
167	مظهر خوئی	Mazhar-ı Hû’î	2
168	معینی جوینی	Mu‘înî-yi Cüveynî	2
169	ملک	Melik	2
170	منصف	Munsîf	2
171	میر حزینی	Mîr Hazînî	2
172	میر معصوم	Mîr-i Ma‘sum	2
173	میر مغفور	Mîr Mağfûr	2
174	میرزا جامی	Mîrzâ Câmî	2
175	میرزا جعفر	Mîrzâ Ca‘fer	2
176	نابی	Nâbî	2
177	ناصر علی	Nâsır ‘Alî	2

178	نظام	Nizâm	2
179	نظری	Nazarî	2
180	نوعی خسپوشانی	Nev'î-yi Haspûşânî	2
181	نیکی اصفهانی	Nîkî-yi İsfahânî	2
182	همایون	Hümâyûn	2
183	واصل	Vâsıl	2
184	واهب اصفهانی	Vâhib-i İsfahânî	2
185	یحیی لاهجر	Yahyâ-yı Lâ- hicr	2
186	ابن کمال	İbn-i Kemâl	1
187	أبو تراب	Ebû Tûrâb	1
188	ابو سعید ابو الخیر	Ebû Sa'îd-i Ebü'l-Hayr	1
189	اثیر اومانی	Esîr-i Umânî	1
190	اختری	Ahterî	1
191	ادیب نطنزی	Edîb-i Natanzî	1
192	ارشد کازرونی	Erşed-i Kâzerûnî	1
193	اسیر	Esîr	1
194	اسیری	Esîrî	1
195	اشرف استانبولی	Eşref-i İstânbûlî	1
196	اشهری	Eşherî	1
197	اصلی	Aslî	1
198	آفتابی	Âfitâbî	1
199	آفرین اصفهانی	Âferîn-i İsfahânî	1
200	اکبر شاه	Ekberşâh	1
201	امیدی طهرانی	Ûmîdî-yi Tahrânî	1

202	انیسی	Enîsî	1
203	اوجی	Evcî	1
204	ایما	Îmâ	1
205	ایمن	Eymen	1
206	بابانصیبی	Baba Nasîbî	1
207	بازل	Bâzil	1
208	بارک قزوینی	Bârik-i Kazvînî	1
209	باقر	Bâkır	1
210	باقر خرده	Bâkır-ı Hurde	1
211	بیانی	Beyânî	1
212	بیخود	Bîhûd	1
213	بینش جعفر بیک	Bîniş Ca'fer Beyg	1
214	پوربها جامی	Pür-bahâ Câmî	1
215	تأثیر	Te'sîr	1
216	تجلی بخاری	Tecellî-yi Buhârî	1
217	تسلیم	Teslîm	1
218	تسلیمی	Teslîmî	1
219	تفته	Tefte	1
220	تلوک چند	Telûk Çend	1
221	تنها	Tenhâ	1
222	توفیق	Tevfik	1
223	جانی	Cânî	1
224	جعفر بک	Câfer Bek	1
225	جعفری	Câferî	1
226	جلالی	Celâlî	1

227	جمال الدين اصفهانی	Cemâleddîn-i İsfahânî	1
228	جمالی	Cemâlî	1
229	جنائی	Cinâ'î	1
230	جنونی قندهاری	Cünûnî-i Kandehârî	1
231	حاجی میرزا آغام	Hâci Mirzâ Ağam	1
232	حافظ عجم	Hâfız-ı 'Acem	1
233	حالی	Hâlî	1
234	حریقی	Harîkî	1
235	حزنی	Hüznî	1
236	حسرت	Hasret	1
237	حسن بیك	Hasan Beyk	1
238	حقیری تبریزی	Hakîrî-yi Tebrîzî	1
239	حكيم صدرالدين	Hakîm Sadreddin	1
240	حلمی	Hilmî	1
241	حمیدای همدانی	Hamîdâ-yı Hemedânî	1
242	حنایی	Hınâyî	1
243	حیدر دهلوی	Haydar-ı Dihlevî	1
244	حیدر طهماسبی	Haydar-ı Tahmâsbî	1
245	حیدر معمائی	Haydar-ı Mu'ammâyî	1
246	حیرتی	Hayretî	1
247	حیرتی قزوینی	Hayretî-yi Kazvînî	1

248	حیرتی کاشی	Hayretî-yi Kâşî	1
249	خادم ابوالمعالی	Hâdim-i Ebü'l-me'âlî	1
250	خادم اصفهانی	Hâdim-i İsfahânî	1
251	خاطری کاشانی	Hâtîrî-yi Kâşânî	1
252	خراب	Harâb	1
253	خطائی شاه اسماعیل	Hatâ'î-yi Şâh İsmâ'il	1
254	خواجه حاجی محمد	Hâce Hâcî Muhammed	1
255	خواجه زاده کابلی	Hâce-zâde-yi Kâbüî	1
256	خواجه وجدی	Hâce Vecdî	1
257	داعی	Dâ'î	1
258	دردی سمرقندی	Derdî-yi Semerkandî	1
259	درکی قمی	Derkî-yi Kumî	1
260	درویش بهشتی	Dervîş-i Behîştî	1
261	ذهنی کاشانی	Zihnî-yi Kâşânî	1
262	راضی فصاحت خان	Râzî-yi Fesâhat Han	1
263	راقم	Râkım	1
264	رشکی	Reşkî	1
265	رضا	Rızâ	1

266	رضی الدین	Razîyü'd-dîn	1
267	رقع حسن بک	Rak' Hasan Bek	1
268	رکن الدین	Rükne'd-dîn	1
269	رکن الدین سمنانی	Rükne'd-dîn -i Semnânî	1
270	رکن الدین سنجرى	Rükne'd-dîn-i Sencerî	1
271	رندى	Rindî	1
272	رهى	Rehî	1
273	رياضى سمرقندى	Riyâzî-yi Semerkandî	1
274	زایر	Zâyir	1
275	زمانى	Zamânî	1
276	زیانى	Ziyânî	1
277	زین العابدین	Zeyne'l-âbidîn	1
278	زینت	Zînet	1
279	سالک یزدی	Sâlik-i Yezdî	1
280	سراج قمرى	Sirâc-ı Kamerî	1
281	سرمد	Sermed	1
282	سرور	Server	1
283	سعد بن زنگى	Sa'd b. Zengî	1
284	سعدای اصفهانى	Su'adâ-yı İsfahânî	1
285	سلطان قزوینى	Sultân-ı Kazvînî	1
286	سلیم طهرانى	Selîm-i Tahrânî	1

287	سنجر	Sencer	1
288	سهیلی	Süheylî	1
289	سوزی	Sûzî	1
290	سید حسن	Seyyid Hasan	1
291	شاپور طهرانی	Şâpûr-ı Tahrânî	1
292	شاکرای طهرانی	Şâkirâ-yı Tahrânî	1
293	شجاع	Şucâ'	1
294	شجاع الدین	Şucâ' e'd-dîn	1
295	شرف الدین علی	Şerefü'd-dîn 'Alî	1
296	شرفی	Şerefî	1
297	شریف الهام	Şerîf İlham	1
298	شکیب شیرازی	Şekîb-i Şîrâzî	1
299	شمسی بدخشى	Şemsî-yi Bedehşî	1
300	شمیم اصفهانی	Şemîm-i İsfahânî	1
301	شهیدی قمی	Şehîdî-yi Kumî	1
302	شیخ ابوالحسن	Şeyh Ebü'l-hasen	1
303	شیخ ابوالقاسم	Şeyh Ebü'l-Kâsım	1
304	شیخ فیضی	Şeyh Feyzî	1
305	صادق	Sâdık	1
306	صادق بیگ	Sâdık Beyk	1
307	صبری	Sabrî	1
308	صیوری تبریزی	Sabûrî-yi Tebrîzî	1

309	صفی	Safî	1
310	صفی قلی بیک	Safî Kulî Beyk	1
311	ضمیر اصفهانی	Zamîr-i İsfahânî	1
312	ضمیری	Zamîrî	1
313	ضیای قزوینی	Ziyâ-yı Kazvînî	1
314	طالع	Tâlî	1
315	طغرا	Tuğrâ	1
316	ظاهر	Zâhir	1
317	ظهوری	Zuhûrî	1
318	عادل خان	‘Âdil Han	1
319	عارضی	‘Ârızî	1
320	عاشق	‘Âşık	1
321	عاشق اصفهانی	Âşık-ı İsfahânî	1
322	عبدالله سلطان	‘Abdullah Sultan	1
323	عبدالنبی	‘Abdû'n-nebî	1
324	عبدالواسع جبلی	‘Abdulvâsi‘-i Cebelî	1
325	عجزی	‘Aczî	1
326	عجزی تبریزی	‘Aczî-yi Tebrîzî	1
327	عذری	‘Özrî	1
328	عزالدین محمود	‘İzzeddîn Mahmûd	1
329	عصمتی خاتون	‘İsmetî Hatun	1
330	عفتی بیگم	‘İffetî Beygüm	1
331	علاءالدین سمنانی	‘Alâu'd-dîn-i Semnânî	1

332	علی احمد	‘Ali Ahmed	1
333	علی نائب	‘Alî Nâ’ib	1
334	عماد کرمانی	‘Îmâd-ı Kirmânî	1
335	عمیق	‘Am‘ak	1
336	عنصری	‘Unsurî	1
337	غیرتی	Gayretî	1
338	فاخر مکین	Fâhir-i Mekîn	1
339	فارغ تبریزی	Fârîğ-i Tebrîzî	1
340	فایض	Fâyiz	1
341	فتیل	Fetîl	1
342	فرصت	Fursat	1
343	فرقتی	Firkatî	1
344	فریدون	Ferîdûn	1
345	فسجی	Fescî	1
346	فسونی	Füsûnî	1
347	فصیح	Fesîh	1
348	فغانی مطلوب	Figânî-yi Matlûb	1
349	فقیر	Fakîr	1
350	قادر	Kâdirî	1
351	قاسم بیک	Kâsım Beyk	1
352	قاضی عیسی	Kâdî ‘Îsâ	1
353	قاضی نور	Kâdî Nûr	1
354	قانع	Kânî‘î	1
355	قدری شیرازی	Kadrî-yi Şîrâzî	1
356	قراری	Karârî	1
357	قراری کرمانی	Karârî-i Kirmânî	1

358	قراری & فراری	Karârî	1
359	قطران	Katrân	1
360	قمرالدین	Kamerü'd-dîn	1
361	قوسی	Kavsî	1
362	قیدی	Kaydî	1
363	کاتبی نیشابوری	Kâtibî-yi Nişâbûrî	1
364	کاظم قمی	Kâzım-ı Kumî	1
365	کاکا	Kâkâ	1
366	کاکای قزوینی	Kâkâ-yı Kazvînî	1
367	کانی	Kânî	1
368	ککوی کشمیری	Kukûy-i Keşmîrî	1
369	کلخنی	Külhenî	1
370	کمال	Kemâl	1
371	کمال الدین	Kemâle'd-dîn	1
372	کمالی سبزواری	Kemâlî-yi Sebzevârî	1
373	کوکبی	Kevkebî	1
374	گرامی	Girâmî	1
375	گلخنی	Gülhenî	1
376	لاله خاتون	Lâle Hâtun	1
377	لسانی شیرازی	Lisânî-yi Şîrâzî	1
378	لطف الله	Lütfullâh	1
379	مجرم شاملو	Mücrim-i Şâmlû	1
380	محب علی ننه	Muhib 'Ali Nene	1

381	محبی لاری	Mücrim-i Şâmlû	1
382	محرم	Muharrem	1
383	محمد پاشا ابو حنطه	Mehmed Paşa Ebû Hınta	1
384	محمد قولی قزوینی	Muhammed Kûlî-yi Kazvînî	1
385	محمدرضا	Muhammed Rızâ	1
386	محمدقولی سلیم	Muhammed Kûlî Selîm	1
387	محمود	Mahmud	1
388	محو	Mahvî	1
389	مختاری غزنوی	Muhtârî-yi Gaznevî	1
390	مخفی زیب النساء	Mahfî-i Zîbü'n- nisâ	1
391	مخلص کاشی	Muhlis-i Kâşî	1
392	مخلص هندی	Muhlis-i Hindî	1
393	مخلصی	Muhlisî	1
394	مدهوش	Medhûş	1
395	مسیح	Mesîh	1
396	مسیح کاشی	Mesîh-i Kâşî	1
397	مشتاق	Müşţâk	1
398	مشرقی	Maşrıkî	1
399	مشفقی	Müşfikî	1
400	مشفقی بخاری	Müşfikî-yi Buhârî	1
401	مظهر کشمیری	Mazhar-ı Keşmîrî	1
402	معارف	Ma'ârif	1

403	معصوم	Ma'sûm	1
404	معلوم تبریزی	Ma'lûm-ı Tebrîzî	1
405	مفلح اصفهانی	Müflih-i İsfahânî	1
406	مقصود	Maksûd	1
407	مقصود کاشی	Maksûd-ı Kâşî	1
408	مکتبی	Mektebî	1
409	ملا صبحی	Molla Subhî	1
410	ملا ولی	Molla Velî	1
411	ملافاخر	Molla Fâhir	1
412	ملک قمی	Melik-i Kumî	1
413	مهری	Mihri	1
414	مهستی	Mehsetî	1
415	مولی اصفهانی	Mevlâ İsfahânî	1
416	مؤیدزاده	Mü'eyyedzâde	1
417	میر اصلی	Mîr Aslî	1
418	میر تشبیهی	Mîr Teşbihî	1
419	میر حسن ایجاد	Mîr Hasan Îcâd	1
420	میر حضوری	Mîr Huzûrî	1
421	میر حیدر	Mîr Haydar	1
422	میر مشرب	Mîr Maşrab	1
423	میر نجات	Mîr Necât	1
424	میرزا احمد قزوینی	Mirza Ahmed-i Kazvînî	1

425	میر معصوم	Mîr-i Ma'sûm	1
426	میری استانبولی	Mîrî-yi İstânbûlî	1
427	ناظم هروی	Nâzım-ı Herevî	1
428	نافع قمی	Nâfî'-i Kumî	1
429	نجاتی استانبولی	Necâtî-yi İstânbûlî	1
430	نجیب	Necîb	1
431	ندائی	Nidâ'î	1
432	نرگس هروی	Nergis-i Herevî	1
433	نزاری	Nizârî	1
434	نسبتی	Nisbetî	1
435	نشاط	Neşât	1
436	نشانی هندی	Nişânî-yi Hindî	1
437	نصرت	Nusret	1
438	نطقی نیشابوری	Nutkî-yi Nîşâbûrî	1
439	نظم جوهری	Nazm-ı Cevherî	1
440	نوایی	Nevâyî	1
441	نورس قزوینی	Nevres-i Kazvînî	1
442	نوعی اصفهانی	Nev'î-yi İsfahânî	1
443	نیازی	Niyâzî	1
444	هاتف	Hâtîf	1
445	هاشمی بخاری	Hâşimî-yi Buhârî	1
446	هلاکی همدانی	Helâkî-yi Hemedânî	1

447	واثق نیشابوری	Vâsık-ı Nîşâbûrî	1
448	والهی قمی	Vâlihî-yi Kumî	1
449	وحید میرزا طاهر	Vahîd Mîrzâ Tâhir	1
450	وصاف	Vassâf	1
451	وصالتی	Visâletî	1
452	وصالی	Visâlî	1
453	وقوعی	Vukû'î	1
454	یتیم همدانی	Yetîm-i Hemedânî	1
455	یقینا	Yakînâ	1
456	یقینی	Yakînî	1
457	یکتا	Yektâ	1
458	یوسف	Yûsuf	1

3.3.2. Latin harfi sırasına göre

Tablo 2.7. Farsça şiiri bulunan şairlerin alfabetik (Latin) sıralanması

NO	ŞAİR İSMİ FARŞA	ŞAİR İSMİ TÜRKÇE	BEYİT SAYISI
1	عبدالله سلطان	‘Abdullah Sultan	1
2	عبدالواسع جبلی	‘Abdulvâsi’-i Cebelî	1
3	عبدالمجید	‘Abdü'l-mecîd	2
4	عبدالنبی	‘Abdü'n-nebî	1
5	عجزی	‘Aczî	1
6	عجزی تبریزی	‘Aczî-yi Tebrîzî	1
7	عادل خان	‘Âdil Han	1
8	آفرین اصفهانی	Âferîn-i İsfahânî	1
9	آفتابی	Âfitâbî	1
10	آهی	Âhî	4
11	احمد استانبولی	Ahmed-i İstanbûlî	2
12	اختری	Ahterî	1
13	آقا رضا	Akâ Rızâ	2
14	اقدسی	Akdesî	8
15	علائى اشتیانی	‘Alâ’î-yi Aştiyânî	2
16	علاءالدین سمنانی	‘Alâu'd-dîn-i Semnânî	1
17	عالمی	‘Âlemî	2
18	علی احمد	‘Ali Ahmed	1
19	علی نائب	‘Alî Nâ’ib	1
20	علی نقی	‘Ali Nakî	3
21	عمیق	‘Am‘ak	1
22	عارضی	‘Ârızî	1
23	آصفی	Âsafî	6
24	اصلی	Aslî	1
25	عاشق	‘Âşık	1

26	عاشق اصفهانی	Âşık-ı İsfahânî	1
27	آذر	Âzer	7
28	آذری	Âzerî	8
29	بابا فغانی	Baba Figânî	7
30	بابانصیبی	Baba Nasîbî	1
31	باقر	Bâkır	1
32	باقر خرده	Bâkır-ı Hurde	1
33	بارک قزوینی	Bârik-i Kazvînî	1
34	بازل	Bâzil	1
35	بنائی	Benâî	3
36	بیانی	Beyânî	1
37	بیدل	Bîdil	4
38	بیخود	Bîhûd	1
39	بینش جعفر بیک	Bîniş Ca'fer Beyg	1
40	جعفر بک	Câfer Bek	1
41	جعفری	Câferî	1
42	جامی	Câmî	58
43	جانی	Cânî	1
44	جلال الدین عضد	Celâleddîn-i Azud	7
45	جلالی	Celâlî	1
46	جلال دوانی	Celâl-i Devvânî	2
47	جمال الدین اصفهانی	Cemâleddîn-i İsfahânî	1
48	جمالی	Cemâlî	1
49	جوهری	Cevherî	2
50	جنائی	Cinâ'î	1
51	جسمی	Cismî	2
52	جسمی همدانی	Cismî-yi Hemedânî	2
53	جنونی قندهاری	Cünûnî-i Kandeherî	1
54	داعی	Dâ'î	1
55	دردی سمرقندی	Derdî-yi Semerkandî	1
56	درکی قمی	Derkî-yi Kumî	1

57	درویش بهشتی	Dervîş-i Behîştî	1
58	درویش دهکی	Dervîş-i Dehekî	2
59	دیری	Deyrî	3
60	ابو علی سینا	Ebû 'Alî Sînâ	5
61	ابو سعید ابو الخیر	Ebû Sa'îd-i Ebü'l-Hayr	1
62	ابوطالب	Ebû Tâlib	2
63	أبو تراب	Ebû Tûrâb	1
64	ابوالفرج	Ebü'l-Ferec	10
65	ادیب نطنزی	Edîb-i Natanzî	1
66	اهلی شیرازی	Ehlî-yi Şîrâzî	14
67	اکبرشاه	Ekberşâh	1
68	امینای نجفی	Emînâ-yı Neceffî	2
69	امیر همایون	Emîr Hümâyûn	2
70	امیر محمد صالح	Emîr Muhammed Sâlih	5
71	امیری اصفهانی	Emîrî-i İsfahânî	2
72	انیسی	Enîsî	1
73	انوری	Enverî	32
74	ارل	Erel	4
75	ارشد کازرونی	Erşed-i Kâzerûnî	1
76	اسیر	Esîr	1
77	اسیری	Esîrî	1
78	اثیر اومانی	Esîr-i Umânî	1
79	اثیرالدین اخسیکتی	Esîrû'd-dîn-i Ahsîketî	2
80	اشهری	Eşherî	1
81	اشرف	Eşref	2
82	اشرف استانبولی	Eşref-i İstânbûlî	1
83	اوجی	Evcî	1
84	اوحدی	Evhadî	12
85	ایمن	Eymen	1
86	ازرقی	Ezrakî	6
87	فاخر مکین	Fâhir-i Mekîn	1
88	فقیر	Fakîr	1

89	فارغ تبریزی	Fâriğ-i Tebrîzî	1
90	فصیحی هروی	Fasîhî-yi Herevî	7
91	فایض	Fâyiz	1
92	فریدون	Ferîdûn	1
93	فسجی	Fescî	1
94	فصیح	Fesîh	1
95	فتیل	Fetîl	1
96	فیضی هندی	Feyzî-yi Hindî	50
97	فغانی مطلوب	Figânî-yi Matlûb	1
98	فردوسی	Firdevsî	7
99	فرقتی	Firkatî	1
100	فرصت	Fursat	1
101	فضولی بغدادی	Fuzûlî-yi Bağdâdî	2
102	فسونی	Füsûnî	1
103	فزونی	Füzûnî	2
104	غنی کشمیری	Ganî-yi Keşmîrî	22
105	غیرتی	Gayretî	1
106	غازی قلندر	Gâzî Kalender	2
107	گوهر بیگم آذربایجانی	Gevher Beygüm-i âzerbeycânî	3
108	گرامی	Girâmî	1
109	گلخنی	Gülhenî	1
110	خواجه حاجی محمد	Hâce Hâcî Muhammed	1
111	خواجه مسعود	Hâce Mes'ûd	2
112	خواجه وجدی	Hâce Vecdî	1
113	خواجه زاده کابلی	Hâce-zâde-yi Kâbüli	1
114	حاجی میرزا آغام	Hâci Mirzâ Ağam	1
115	خواجوی کرمانی	Hâcû-yı Kirmânî	24
116	خادم ابوالمعالی	Hâdim-i Ebü'l-me'âlî	1
117	خادم اصفهانی	Hâdim-i İsfahânî	1

118	حافظ	Hâfız	285
119	حافظ عجم	Hâfız-ı 'Acem	1
120	خاقانی	Hâkânî	11
121	حقیقی شیرازی	Hakîkî-yi Şîrâzî	2
122	حکیم صدرالدین	Hakîm Sadreddîn	1
123	حکیم سعید خان	Hakîm Sa'îd Han	2
124	حکیم شفائی	Hakîm-i Şifâî	3
125	حقیری تبریزی	Hakîrî-yi Tebrîzî	1
126	حالتی	Hâletî	3
127	حالتی طهرانی	Hâletî-yi Tahrânî	3
128	حالی	Hâlî	1
129	حمیدای همدانی	Hamîdâ-yı Hemedânî	1
130	خراب	Harâb	1
131	حریقی	Harîkî	1
132	حسن بیگ	Hasan Beyk	1
133	حسن خان	Hasan Han	2
134	حسن دهلوی	Hasan-ı Dihlevî	7
135	حسن قزوینی	Hasan-ı Kazvînî	2
136	حسرت	Hasret	1
137	هاشمی بخاری	Hâşimî-yi Buhârî	1
138	خطائی شاه اسماعیل	Hatâ'î-yi Şâh İsmâ'îl	1
139	خاطری کاشانی	Hâtrî-yi Kâşânî	1
140	هاتف	Hâtîf	1
141	حیدر دهلوی	Haydar-ı Dihlevî	1
142	حیدر معمائی	Haydar-ı Mu'ammâyî	1
143	حیدر طهماسبی	Haydar-ı Tahmâsbî	1
144	حیرتی	Hayretî	1
145	حیرتی کاشی	Hayretî-yi Kâşî	1
146	حیرتی قزوینی	Hayretî-yi Kazvînî	1

147	حزین	Hazîn	2
148	هلاکی همدانی	Helâkî-yi Hemedânî	1
149	حنایی	Hınâyî	1
150	خضر قزوینی	Hızr-ı Kazvînî	2
151	خضرلاری	Hızr-ı Lârî	2
152	هلالی	Hilâlî	19
153	حلمی	Hilmî	1
154	همایون	Hümâyûn	2
155	خسرو	Hüsrev	2
156	خسرو دهلوی	Hüsrev-i Dihlevî	115
157	حزنی	Hüznî	1
158	عراقی	‘Irâkî	8
159	ابن کمال	İbn-i Kemâl	1
160	ابن یمین	İbn-i Yemîn	7
161	عفتی بیگم	‘İffetî Beygüm	1
162	ایما	Îmâ	1
163	عماد کرمانی	‘Îmâd-ı Kirmânî	1
164	عمادی	‘Îmâdî	2
165	عماد فقیه	‘Îmâd-i Fakîh	3
166	عصمت بخاری	‘İsmet-i Buhârî	15
167	عصمتی خاتون	‘İsmetî Hatun	1
168	عزالدین محمود	‘İzzeddîn Mahmûd	1
169	قآنی	Kâânî	15
170	قاضی عیسی	Kâdî ‘Îsâ	1
171	قاضی نور	Kâdî Nûr	1
172	قادر	Kâdirî	1
173	قدری شیرازی	Kadrî-yi Şîrâzî	1
174	کاکا	Kâkâ	1
175	کاکای قزوینی	Kâkâ-yı Kazvînî	1
176	قمرالدین	Kamerü'd-dîn	1
177	کانی	Kânî	1
178	قانع	Kâni ‘î	1
179	قراری	Karârî	1
180	قراری && فراری	Karârî	1

181	قراری کرمانی	Karârî-i Kirmânî	1
182	قاسم	Kâsım	3
183	قاسم بیک	Kâsım Beyk	1
184	قاسم انوار	Kâsım-ı Envâr	4
185	قصاب	Kassâb	5
186	کاتبی	Kâtibî	8
187	کاتبی نیشابوری	Kâtibî-yi Nîşâbûrî	1
188	قطران	Katrân	1
189	قوسی	Kavsî	1
190	قیدی	Kaydî	1
191	کاظم قمی	Kâzım-ı Kumî	1
192	کلیم کاشانی	Kelîm-i Kâşânî	49
193	کمال	Kemâl	1
194	کمال الدین	Kemâle'd-dîn	1
195	کمال خجندی	Kemâl-i Hucendî	10
196	کمال اصفهانی	Kemâl-i İsfahânî	18
197	کمالی سبزواری	Kemâlî-yi Sebzevârî	1
198	کوکبی	Kevkebî	1
199	قدسی مشهدی	Kudsî-yi Meşhedî	5
200	ککوی کشمیری	Kukûy-i Keşmîrî	1
201	قمری	Kumrî	5
202	کلخنی	Külhenî	1
203	لا	Lâ-edrî	593
204	لاله خاتون	Lâle Hâtun	1
205	لسانی	Lisânî	4
206	لسانی شیرازی	Lisânî-yi Şîrâzî	1
207	لطف الله	Lütfullâh	1
208	معارف	Ma'ârif	1
209	مادهورام	Mâdhûrâm	2
210	مغربی	Mağribî	88
211	مخفی زیب النساء	Mahfî-i Zibü'n-nisâ	1

212	محمود	Mahmud	1
213	محوى	Mahvî	1
214	مقصود	Maksûd	1
215	مقصود کاشى	Maksûd-ı Kâşî	1
216	معلوم تبریزی	Ma'lûm-ı Tebrîzî	1
217	معصوم	Ma'sûm	1
218	مشرقى	Maşrıkî	1
219	مظهر خوئى	Mazhar-ı Hû'î	2
220	مظهر کشمیری	Mazhar-ı Keşmîrî	1
221	مدھوش	Medhûş	1
222	محمد پاشا ابو حنطه	Mehmed Paşa Ebû Hınta	1
223	مہستی	Mehsetî	1
224	مکتبى	Mektebî	1
225	ملک	Melik	2
226	ملک قمى	Melik-i Kumî	1
227	مسیح	Mesîh	1
228	مسیح کاشانى	Mesîh-i Kâşânî	2
229	مسیح کاشى	Mesîh-i Kâşî	1
230	مسرور قزوینى	Mesrûr-i Kazvînî	2
231	مسعود سعد سلمان	Mes'ûd-i Sa'd-i Selmân	3
232	مولى اصفهانى	Mevlâ İsfahânî	1
233	مولانا جلال الدین رومى	Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî	92
234	میلى	Meylî	9
235	مهرى	Mihri	1
236	میر اصلى	Mîr Aslî	1
237	میر حسن ایجاد	Mîr Hasan İcâd	1
238	میر حیدر	Mîr Haydar	1
239	میر حزینى	Mîr Hazînî	2
240	میر حضورى	Mîr Huzûrî	1
241	میر مغفور	Mîr Mağfûr	2
242	میر مشرب	Mîr Maşrab	1

243	میر نجات	Mîr Necât	1
244	میر تشبیهی	Mîr Teşbîhî	1
245	میر معصوم	Mîr-i Ma'sûm	2
246	میر معصوم	Mîr-i Ma'sûm	1
247	میری استانبولی	Mîrî-yi İstânbûlî	1
248	میرزا احمد قزوینی	Mirza Ahmed-i Kazvînî	1
249	میرزا جعفر	Mîrzâ Ca'fer	2
250	میرزا جامی	Mîrzâ Câmi	2
251	میرزا نظام	Mîrzâ Nizâm	4
252	میرزا رستمی	Mîrzâ Rûstemî	3
253	ملافاخر	Molla Fâhir	1
254	ملائظیری	Molla Nazîrî	13
255	ملا صبحی	Molla Subhî	1
256	ملا ولی	Molla Velî	1
257	محمدقولی سلیم	Muhammed Kûlî Selîm	1
258	محمد قولی قزوینی	Muhammed Kûlî-yi Kazvînî	1
259	محمد رضا	Muhammed Rızâ	1
260	محرم	Muharrem	1
261	محب علی ننه	Muhib 'Ali Nene	1
262	محبی سلطان سلیمان	Muhibbî Sultân Süleymân	2
263	مخلص	Muhlis	7
264	مخلصی	Muhlisî	1
265	مخلص هندی	Muhlis-i Hindî	1
266	مخلص کاشی	Muhlis-i Kâşî	1
267	مختاری غزنوی	Muhtârî-yi Gaznevî	1
268	محتشم	Muhteşem	4
269	معینی جوینی	Mu'inî-yi Cüveynî	2
270	منصف	Munsîf	2
271	مظفر هروی	Muzaffer-i Herevî	2
272	مجرم شاملو	Mücrim-i Şâmlû	1

273	محبی لاری	Mücrim-i Şâmlû	1
274	مؤیدزاده	Mü'eyyedzâde	1
275	مفلح اصفهانی	Müflih-i İsfahânî	1
276	مؤمن	Mü'min	5
277	مشفقی بخاری	Müsfikî-yi Buhârî	1
278	مشفقی	Müşfikî	1
279	مشتاق	Müştâk	1
280	مشتاق اصفهانی	Müştâk-ı İsfahânî	2
281	نابی	Nâbî	2
282	نادم	Nâdim	5
283	نافع قمی	Nâfî'-i Kumî	1
284	ناصر علی	Nâsır 'Alî	2
285	ناصر بخاری	Nâsır-ı Buhârî	6
286	ناصرالدین شاه ایران	Nâsirü'd-dîn Şâh-ı Îrân	4
287	نظری	Nazarî	2
288	ناظم هروی	Nâzım-ı Herevî	1
289	نظیری	Nazîrî	13
290	نظم جوهری	Nazm-ı Cevherî	1
291	نجاتی استانبولی	Necâtî-yi İstânbûlî	1
292	نجیب	Necîb	1
293	نجیب الدین	Necîbü'd-dîn	4
294	نفعی رومی	Nef'î-yi Rûmî	15
295	نرگس هروی	Nergis-i Herevî	1
296	نشاط	Neşât	1
297	نوایی	Nevâyî	1
298	نوعی خسپوشانی	Nev'î-yi Haspûşânî	2
299	نوعی اصفهانی	Nev'î-yi İsfahânî	1
300	نورس افندی	Nevres Efendî	15
301	نورس قزوینی	Nevres-i Kazvînî	1
302	ندائی	Nidâ'î	1
303	نیکی اصفهانی	Nîkî-yi İsfahânî	2

304	نعمۃ الله کوهستانی	Ni‘metullah-ı Kuhistânî	8
305	نسبتی	Nisbetî	1
306	نشانی هندی	Nişânî-yi Hindî	1
307	نیاز اصفهانی	Niyâz-ı İsfahânî	5
308	نیازی	Niyâzî	1
309	نظام	Nizâm	2
310	نظامی	Nizâmî	21
311	نزاری	Nizârî	1
312	نور جهان بیگم	Nûr Cihân Begüm	3
313	نوری اصفهانی	Nûrî-i İsfahânî	3
314	نصرت	Nusret	1
315	نطقی نیشابوری	Nutkî-yi Nîşâbûrî	1
316	عرفی	‘Örfî	21
317	عذری	‘Özrî	1
318	پوربها جامی	Pür-bahâ Câmi	1
319	راغب پاشا	Râgıp Paşa	2
320	راهب	Râhib	3
321	رحیمی	Rahîmî	2
322	رقع حسن بک	Rak' Hasan Bek	1
323	راقم	Râkım	1
324	راسخ	Râsih	4
325	راضی	Râzî	2
326	راضی فصاحت خان	Râzî-yi Fesâhat Han	1
327	رضی الدین	Razîyü'd-dîn	1
328	رفیعی	Refî‘î	2
329	رفیق اصفهانی	Refik-i İsfahânî	5
330	رهی	Rehî	1
331	رشکی	Reşkî	1
332	رضا	Rızâ	1
333	رندی	Rindî	1
334	ریاضی سمرقندی	Riyâzî-yi Semerkandî	1
335	رودکی	Rûdekî	7

336	روحی	Rûhî	2
337	رکن الدین	Rükne'd-dîn	1
338	رکن الدین سمنانی	Rükne'd-dîn -i Semnânî	1
339	رکن الدین سنجرى	Rükne'd-dîn-i Sencerî	1
340	صبرى	Sabrî	1
341	صبورى تبریزی	Sabûrî-yi Tebrîzî	1
342	سعد بن زنگی	Sa'd b. Zengî	1
343	صادق	Sâdık	1
344	صادق بیك	Sâdık Beyk	1
345	سعدی	Sa'dî	350
346	صفی	Safî	1
347	صفی قلی بیك	Safî Kulî Beyk	1
348	صائب تبریزی	Sâ'ib-i Tebrîzî	222
349	صالحی	Sâlihî	9
350	سالک یزدی	Sâlik-i Yezdî	1
351	سلیم	Selîm	5
352	سلیم اصفهانی	Selîm-i Îsfahânî	3
353	سلیم طهرانی	Selîm-i Tahrânî	1
354	سلمان ساوجی	Selmân-ı Sâvecî	50
355	سنائی	Senâ'î	2
356	سنجر	Sencer	1
357	سرمد	Sermed	1
358	سرور	Server	1
359	سید جلال	Seyyid Celâl	3
360	سید حسن	Seyyid Hasan	1
361	سید رکن الدین	Seyyid Rükneddîn	3
362	سراج قمری	Sirâc-ı Kamerî	1
363	سعدای اصفهانی	Su'adâ-yı Îsfahânî	1
364	سلطان سلیم اول	Sultan Selîm-i Evvel	93
365	سلطان قزوینی	Sultân-ı Kazvînî	1
366	سوزی	Sûzî	1
367	سهیلی	Süheyli	1

368	شاه طهماسب	Şâh Tahmasb	2
369	شاکرای طهرانی	Şâkirâ-yı Tahrânî	1
370	شانی	Şânî	13
371	شاپور	Şâpûr	13
372	شاپور طهرانی	Şâpûr-ı Tahrânî	1
373	شهیدی	Şehîdî	5
374	شهیدی قمی	Şehîdî-yi Kumî	1
375	شهزاده جم	Şehzâde Cem	38
376	شکیب شیرازی	Şekîb-i Şîrâzî	1
377	شمیم اصفهانی	Şemîm-i İsfahânî	1
378	شمس الدین کاشی	Şemse'd-dîn-i Kâşî	2
379	شمسی بدخشی	Şemsî-yi Bedehşî	1
380	شرفی	Şerefî	1
381	شرف هندی	Şeref-i Hindî	2
382	شرف قزوینی	Şeref-i Kazvînî	6
383	شرف الدین	Şerefü'd-dîn	3
384	شرف الدین علی	Şerefü'd-dîn 'Alî	1
385	شریف الهام	Şerîf İlham	1
386	شصت کله	Şest Kelle	6
387	شوکت	Şevket	7
388	شیخ عطار	Şeyh 'Attâr	2
389	شیخ ابوالحسن	Şeyh Ebü'l- hasen	1
390	شیخ ابوالقاسم	Şeyh Ebü'l- Kâsım	1
391	شیخ فیضی	Şeyh Feyzî	1
392	شفائی	Şifâyî	14
393	شجاع	Şucâ'	1
394	شجاع الدین	Şucâ'e'd-dîn	1
395	شکوهی	Şükûhî	3
396	طبعی	Tab'î	8
397	تاج الدین اشنوی	Tâcü'd-dîn Eşnevî	2

398	طاهر	Tâhir	2
399	طالع	Tâlî‘	1
400	طالب	Tâlib	7
401	طالب آهی	Tâlib-i Âhî	5
402	طالب آملی	Tâlib-i Âmulî	2
403	طوق تبریزی	Tavk-ı Tebrîzî	2
404	تجلی بخاری	Tecellî-yi Buhârî	1
405	تفته	Tefte	1
406	تلوک چند	Telûk Çend	1
407	تنها	Tenhâ	1
408	تأثیر	Te’sîr	1
409	تسلیم	Teslîm	1
410	تسلیمی	Teslîmî	1
411	توفیق	Tevfik	1
412	طغرا	Tuğrâ	1
413	اومانی	Umânî	3
414	عنصری	‘Unsurî	1
415	امیدی طهرانی	Ûmîdî-yi Tahrânî	1
416	عنوان	‘Ûnvân	2
417	واهب اصفهانی	Vâhib-i İsfahânî	2
418	وحید	Vahîd	5
419	وحید میرزا طاهر	Vahîd Mîrzâ Tâhir	1
420	وحید طاهر	Vahîd-i Tâhir	18
421	وحشی	Vahşî	12
422	واعظ	Vâ‘iz	3
423	واقف خلخالی	Vâkıf-ı Halhâlî	3
424	والهی قمی	Vâlihî-yi Kumî	1
425	واثق نیشابوری	Vâsık-ı Nîşâbûrî	1
426	واصل	Vâsıl	2
427	وصاف	Vassâf	1
428	ولی دشت بیاضی	Velî-i Deşt-i Beyâzî	3
429	وصال	Visâl	5
430	وصالتی	Visâletî	1

431	وصالی	Visâlî	1
432	وقوعی	Vukû'î	1
433	یغما	Yağmâ	43
434	یحیی لاهجر	Yahyâ-yı Lâ-hicr	2
435	یقینا	Yakînâ	1
436	یقینی	Yakînî	1
437	یکتا	Yektâ	1
438	یتیم همدانی	Yetîm-i Hemedânî	1
439	یوسف	Yûsuf	1
440	ظاهر	Zâhir	1
441	ظہیر فاریابی	Zahîr-i Faryâbî	3
442	زمانی	Zamânî	1
443	ضمیری	Zamîrî	1
444	ضمیر اصفهانی	Zamîr-i Îsfahânî	1
445	ضمیری اصفهانی	Zamîrî-yi Îsfahânî	5
446	زایر	Zâyir	1
447	زکی	Zekî	2
448	زکی همدانی	Zekî-yi Hemedânî	2
449	ذوقی	Zevkî	5
450	ذوقی کاشانی	Zevkî-yi Kâşânî	2
451	زونق	Zevnak	11
452	زین العابدین	Zeyne'l-âbidîn	1
453	زیب النساء مخفی	Zîbü'n-nisâ Mahfî	3
454	ذهنی کاشانی	Zihnî-yi Kâşânî	1
455	زینت	Zînet	1
456	زیانی	Ziyânî	1
457	ضیای قزوینی	Ziyâ-yı Kazvînî	1
458	ظہوری	Zuhûrî	1

3.3.3. Arabî harf sırasına göre

Tablo 2.8 Farsça şiiri bulunan şairlerin alfabetik (Arabî) sıralanması

NO	ŞAİR İSMİ FARŞA	ŞAİR İSMİ TÜRKÇE	BEYİT SAYISI
1	ابن کمال	İbn-i Kemâl	1
2	ابن یمین	İbn-i Yemîn	7
3	أبو تراب	Ebû Tûrâb	1
4	ابو سعید ابو الخیر	Ebû Sa'îd-i Ebû'l-Hayr	1
5	ابو علی سینا	Ebû 'Alî Sînâ	5
6	ابوالفرج	Ebü'l-Ferec	10
7	ابوطالب	Ebû Tâlib	2
8	اثیر اومانی	Esîr-i Umânî	1
9	اثیرالدین اخسیکتی	Esîrü'd-dîn-i Ahsîketî	2
10	احمد استانبولی	Ahmed-i İstânbûlî	2
11	اختری	Ahterî	1
12	ادیب نطنزی	Edîb-i Natanzî	1
13	آذر	Âzer	7
14	آذری	Âzerî	8
15	ارشاد کازرونی	Erşed-i Kâzerûnî	1
16	ارل	Erel	4
17	ازرقی	Ezrakî	6
18	اسیر	Esîr	1
19	اسیری	Esîrî	1
20	اشرف	Eşref	2
21	اشرف استانبولی	Eşref-i İstânbûlî	1
22	اشهری	Eşherî	1
23	آصفی	Âsafî	6
24	اصلی	Aslî	1
25	آفتابی	Âfitâbî	1
26	آفرین اصفهانی	Âferîn-i İsfahânî	1
27	آقا رضا	Akâ Rızâ	2

28	اقدسى	Akdesî	8
29	اکبر شاه	Ekberşâh	1
30	اميدى طهرانى	Ûmîdî-yi Tahrânî	1
31	امير محمد صالح	Emîr Muhammed Sâlih	5
32	امير همایون	Emîr Hümâyûn	2
33	اميرى اصفهانى	Emîrî-i İsfahânî	2
34	امينای نجفى	Emînâ-yı Necefî	2
35	انورى	Enverî	32
36	انیسى	Enîsî	1
37	اهلى شیرازى	Ehlî-yi Şîrâzî	14
38	آهى	Âhî	4
39	اوجى	Evcî	1
40	اوحدى	Evhadî	12
41	اومانى	Umânî	3
42	ایما	Îmâ	1
43	ایمن	Eymen	1
44	بابا فغانى	Baba Figânî	7
45	بابانصیبى	Baba Nasîbî	1
46	بازل	Bâzil	1
47	بارک قزوینى	Bârik-i Kazvînî	1
48	باقر	Bâkır	1
49	باقر خرده	Bâkır-ı Hurde	1
50	بنائى	Benâî	3
51	بیانى	Beyânî	1
52	بیخود	Bîhûd	1
53	بیدل	Bîdil	4
54	بینش جعفر بیک	Bîniş Ca'fer Beyg	1
55	پور بها جامى	Pür-bahâ Câmî	1
56	تأثیر	Te'sîr	1
57	تاج الدین اشنوى	Tâcû'd-dîn Eşnevî	2
58	تجلى بخارى	Tecellî-yi Buhârî	1
59	تسلیم	Teslîm	1

60	تسلیمی	Teslîmî	1
61	تفته	Tefte	1
62	تلوک چند	Telûk Çend	1
63	تنها	Tenhâ	1
64	توفیق	Tevfik	1
65	جامی	Câmî	58
66	جانی	Cânî	1
67	جسمی	Cismî	2
68	جسمی همدانی	Cismî-yi Hemedânî	2
69	جعفر بک	Câfer Bek	1
70	جعفری	Câferî	1
71	جلال الدین عضد	Celâleddîn-i Azud	7
72	جلال دوانی	Celâl-i Devvânî	2
73	جلالی	Celâlî	1
74	جمال الدین اصفهانی	Cemâleddîn-i Îsfahânî	1
75	جمالی	Cemâlî	1
76	جنائی	Cinâ'î	1
77	جنونی قندهاری	Cünûnî-i Kandeherî	1
78	جوهری	Cevherî	2
79	حاجی میرزا آغام	Hâci Mirzâ Ağam	1
80	حافظ	Hâfız	285
81	حافظ عجم	Hâfız-ı 'Acem	1
82	حالتی	Hâletî	3
83	حالتی طهرانی	Hâletî-yi Tahrânî	3
84	حالی	Hâlî	1
85	حریقی	Harîkî	1
86	حزنی	Hüznî	1
87	حزین	Hazîn	2
88	حسرت	Hasret	1
89	حسن بیک	Hasan Beyk	1
90	حسن خان	Hasan Han	2
91	حسن دهلوی	Hasan-ı Dihlevî	7

92	حسن قزوینی	Hasan-ı Kazvîni	2
93	حقیری تبریزی	Hakîrî-yi Tebrîzî	1
94	حقیقی شیرازی	Hakîkî-yi Şîrâzî	2
95	حکیم سعید خان	Hakîm Sa'îd Han	2
96	حکیم شفائی	Hakîm-i Şifâî	3
97	حکیم صدرالدین	Hakîm Sadreddin	1
98	حلمی	Hilmî	1
99	حمیدای همدانی	Hamîdâ-yı Hemedânî	1
100	حنایی	Hınâyî	1
101	حیدر دهلوی	Haydar-ı Dihlevî	1
102	حیدر طهماسبی	Haydar-ı Tahmâsbî	1
103	حیدر معمائی	Haydar-ı Mu'ammâyî	1
104	حیرتی	Hayretî	1
105	حیرتی قزوینی	Hayretî-yi Kazvîni	1
106	حیرتی کاشی	Hayretî-yi Kâşî	1
107	خادم ابوالمعالی	Hâdim-i Ebü'l-me'âlî	1
108	خادم اصفهانی	Hâdim-i İsfahânî	1
109	خاطری کاشانی	Hâtîrî-yi Kâşânî	1
110	خاقانی	Hâkânî	11
111	خراب	Harâb	1
112	خسرو	Hüsrev	2
113	خسرو دهلوی	Hüsrev-i Dihlevî	115
114	خضر قزوینی	Hızr-ı Kazvîni	2
115	خضرلاری	Hızr-ı Lârî	2
116	خطائی شاه اسماعیل	Hatâ'î-yi Şâh İsmâ'il	1
117	خواجه حاجی محمد	Hâce Hâce Muhammed	1
118	خواجه زاده کابلی	Hâce-zâde-yi Kâbülî	1

119	خواجه مسعود	Hâce Mes'ûd	2
120	خواجه وجدی	Hâce Vecdî	1
121	خواجوی کرمانی	Hâcû-yı Kirmânî	24
122	داعی	Dâ'î	1
123	دردی سمرقندی	Derdî-yi Semerkandî	1
124	درکی قمی	Derkî-yi Kumî	1
125	درویش بهشتی	Dervîş-i Behiştî	1
126	درویش دهکی	Dervîş-i Dehekî	2
127	دیری	Deyrî	3
128	ذهنی کاشانی	Zihnî-yi Kâşânî	1
129	ذوقی	Zevkî	5
130	ذوقی کاشانی	Zevkî-yi Kâşânî	2
131	راسخ	Râsih	4
132	راضی	Râzî	2
133	راضی فصاحت خان	Râzî-yi Fesâhat Han	1
134	راغب پاشا	Râgıp Paşa	2
135	راقم	Râkım	1
136	راهب	Râhib	3
137	رحیمی	Rahîmî	2
138	رشکی	Reşkî	1
139	رضا	Rızâ	1
140	رضی الدین	Razîyü'd-dîn	1
141	رفیعی	Refî'î	2
142	رفیق اصفهانی	Refîk-i İsfahânî	5
143	رقع حسن بک	Rak' Hasan Bek	1
144	رکن الدین	Rükne'd-dîn	1
145	رکن الدین سمنانی	Rükne'd-dîn -i Semnânî	1
146	رکن الدین سنجری	Rükne'd-dîn-i Sencerî	1
147	رندی	Rindî	1
148	رهی	Rehî	1
149	روحي	Rûhî	2
150	رودکی	Rûdekî	7

151	ریاضی سمرقندی	Riyâzî-yi Semerkandî	1
152	زایر	Zâyir	1
153	زکی	Zekî	2
154	زکی همدانی	Zekî-yi Hemedânî	2
155	زمانی	Zamânî	1
156	زونق	Zevnak	11
157	زیانی	Ziyânî	1
158	زیب النساء مخفی	Zîbü'n-nisâ Mahfî	3
159	زین العابدین	Zeyne'l-âbidîn	1
160	زینت	Zînet	1
161	سالک یزدی	Sâlik-i Yezdî	1
162	سراج قمری	Sirâc-ı Kamerî	1
163	سرمد	Sermed	1
164	سرور	Server	1
165	سعد بن زنگی	Sa'd b. Zengî	1
166	سعدای اصفهانی	Su'adâ-yı İsfahânî	1
167	سعدی	Sa'dî	350
168	سلطان سلیم اول	Sultan Selîm-i Evvel	93
169	سلطان قزوینی	Sultân-ı Kazvînî	1
170	سلمان ساوجی	Selmân-ı Sâvecî	50
171	سلیم	Selîm	5
172	سلیم اصفهانی	Selîm-i İsfahânî	3
173	سلیم طهرانی	Selîm-i Tahrânî	1
174	سنائی	Senâ'î	2
175	سنجر	Sencer	1
176	سهیلی	Süheyli	1
177	سوزی	Sûzî	1
178	سید جلال	Seyyid Celâl	3
179	سید حسن	Seyyid Hasan	1
180	سید رکن الدین	Seyyid Rükneddîn	3
181	شاپور	Şâpûr	13

182	شاپور طهرانی	Şâpûr-ı Tahrânî	1
183	شاکرای طهرانی	Şâkirâ-yı Tahrânî	1
184	شانی	Şânî	13
185	شاه طهماسب	Şâh Tahmasb	2
186	شجاع	Şucâ'	1
187	شجاع الدین	Şucâ' e'd-dîn	1
188	شرف الدین	Şerefü'd-dîn	3
189	شرف الدین علی	Şerefü'd-dîn 'Alî	1
190	شرف قزوینی	Şeref-i Kazvînî	6
191	شرف هندی	Şeref-i Hindî	2
192	شرفی	Şerefî	1
193	شریف الهام	Şerîf İlham	1
194	شصت کله	Şest Kelle	6
195	شفائی	Şifâyî	14
196	شکوهی	Şükûhî	3
197	شکیب شیرازی	Şekîb-i Şîrâzî	1
198	شمس الدین کاشی	Şemse'd-dîn-i Kâşî	2
199	شمسی بدخشی	Şemsî-yi Bedehşî	1
200	شمیم اصفهانی	Şemîm-i İsfahânî	1
201	شهزاده جم	Şehzâde Cem	38
202	شهیدی	Şehîdî	5
203	شهیدی قمی	Şehîdî-yi Kumî	1
204	شوکت	Şevket	7
205	شیخ ابوالحسن	Şeyh Ebü'l-hasen	1
206	شیخ ابوالقاسم	Şeyh Ebü'l-Kâsım	1
207	شیخ عطار	Şeyh 'Attâr	2
208	شیخ فیضی	Şeyh Feyzî	1
209	صادق	Sâdık	1
210	صادق بیگ	Sâdık Beyk	1
211	صالحی	Sâlihî	9
212	صائب تبریزی	Sâ'ib-i Tebrîzî	222
213	صبری	Sabrî	1

214	صیوری تبریزی	Sabûrî-yi Tebrîzî	1
215	صفی	Safî	1
216	صفی قلی بیک	Safî Kulî Beyk	1
217	ضمیر اصفهانی	Zamîr-i Îsfahânî	1
218	ضمیری	Zamîrî	1
219	ضمیری اصفهانی	Zamîrî-yi Îsfahânî	5
220	ضیای قزوینی	Ziyâ-yı Kazvînî	1
221	طالب	Tâlib	7
222	طالب آملی	Tâlib-i Âmulî	2
223	طالب آهی	Tâlib-i Âhî	5
224	طالع	Tâlî‘	1
225	طاهر	Tâhir	2
226	طبعی	Tab’î	8
227	طغرا	Tuğrâ	1
228	طوق تبریزی	Tavk-ı Tebrîzî	2
229	ظاهر	Zâhir	1
230	ظهوری	Zuhûrî	1
231	ظهیر فاریابی	Zahîr-i Faryâbî	3
232	عادل خان	‘Âdil Han	1
233	عارضی	‘Ârızî	1
234	عاشق	‘Âşık	1
235	عاشق اصفهانی	‘Âşık-ı Îsfahânî	1
236	عالمی	‘Âlemî	2
237	عبدالله سلطان	‘Abdullah Sultan	1
238	عبدالمجید	‘Abdül-mecîd	2
239	عبدالنبی	‘Abdû'n-nebî	1
240	عبدالواسع جبلی	‘Abdulvâsi‘-i Cebelî	1
241	عجزی	‘Aczî	1
242	عجزی تبریزی	‘Aczî-yi Tebrîzî	1
243	عذری	‘Özrî	1
244	عراقی	‘Irâkî	8
245	عرفی	‘Örfî	21

246	عزالدين محمود	‘İzzeddîn Mahmûd	1
247	عصمت بخارى	‘İsmet-i Buhârî	15
248	عصمتى خاتون	‘İsmetî Hatun	1
249	عفتى بيگم	‘İffetî Beygüm	1
250	علاءالدين سمنانى	‘Alâu'd-dîn-i Semnânî	1
251	علائى اشتياني	‘Alâ’î-yi Aştiyânî	2
252	على احمد	‘Ali Ahmed	1
253	على نائب	‘Alî Nâ’ib	1
254	على نقى	‘Ali Nakî	3
255	عماد فقيه	‘Îmâd-i Fakîh	3
256	عماد كرماني	‘Îmâd-ı Kirmânî	1
257	عمادى	‘Îmâdî	2
258	عمق	‘Am‘ak	1
259	عنصرى	‘Unsurî	1
260	عنوان	‘Ünvân	2
261	غازى قلندر	Gâzî Kalender	2
262	غنى كشميرى	Ganî-yi Keşmîrî	22
263	غيرتى	Gayretî	1
264	فاخر مكين	Fâhir-i Mekîn	1
265	فارغ تبريزى	Fârîğ-i Tebrîzî	1
266	فايىض	Fâyiz	1
267	فتيل	Fetîl	1
268	فردوسى	Firdevsî	7
269	فرصت	Fursat	1
270	فرقتى	Firkatî	1
271	فريدون	Ferîdûn	1
272	فزونى	Füzûnî	2
273	فسجى	Fescî	1
274	فسونى	Füsûnî	1
275	فصيح	Fesîh	1
276	فصيحى هروى	Fasîhî-yi Herevî	7
277	فضولى بغدادى	Fuzûlî-yi Bağdâdî	2

278	فغانی مطلوب	Figânî-yi Matlûb	1
279	فقیر	Fakîr	1
280	فیضی هندی	Feyzî-yi Hindî	50
281	قآنی	Kâânî	15
282	قادی	Kâdirî	1
283	قاسم	Kâsım	3
284	قاسم انوار	Kâsım-ı Envâr	4
285	قاسم بیک	Kâsım Beyk	1
286	قاضی عیسی	Kâdî 'Îsâ	1
287	قاضی نور	Kâdî Nûr	1
288	قانعی	Kâni'î	1
289	قدری شیرازی	Kadrî-yi Şîrâzî	1
290	قدسی مشهدی	Kudsi-yi Meşhedî	5
291	قراری	Karârî	1
292	قراری کرمانی	Karârî-i Kirmânî	1
293	قراری و فراری	Karârî	1
294	قصاب	Kassâb	5
295	قطران	Katrân	1
296	قمرالدین	Kamerü'd-dîn	1
297	قمری	Kumrî	5
298	قوسی	Kavsî	1
299	قیدی	Kaydî	1
300	کاتبی	Kâtibî	8
301	کاتبی نیشابوری	Kâtibî-yi Nîşâbûrî	1
302	کاظم قمی	Kâzım-ı Kumî	1
303	کاکا	Kâkâ	1
304	کاکای قزوینی	Kâkâ-yı Kazvînî	1
305	کانی	Kânî	1
306	ککوی کشمیری	Kukûy-i Keşmîrî	1
307	کلخنی	Külhenî	1
308	کلیم کاشانی	Kelîm-i Kâşânî	49
309	کمال	Kemâl	1

310	کمال اصفهانی	Kemâl-i İsfahânî	18
311	کمال الدین	Kemâle'd-dîn	1
312	کمال خجندی	Kemâl-i Hucendî	10
313	کمالی سبزواری	Kemâlî-yi Sebzevârî	1
314	کوکبی	Kevkebî	1
315	گرامی	Girâmî	1
316	گلخنی	Gülhenî	1
317	گوهر بیگم آذربایجانی	Gevher Beygüm-i âzerbeycânî	3
318	لا	Lâ-edrî	593
319	لاله خاتون	Lâle Hâtun	1
320	لسانی	Lisânî	4
321	لسانی شیرازی	Lisânî-yi Şîrâzî	1
322	لطف الله	Lütfullâh	1
323	مادهورام	Mâdhûrâm	2
324	مجرم شاملو	Mücrim-i Şâmlû	1
325	محب علی ننه	Muhib 'Ali Nene	1
326	محبی سلطان سلیمان	Muhibbî Sultân Süleymân	2
327	محبی لاری	Mücrim-i Şâmlû	1
328	محتشم	Muhteşem	4
329	محرم	Muharrem	1
330	محمد پاشا ابو حنطه	Mehmed Paşa Ebû Hınta	1
331	محمد قولی قزوینی	Muhammed Kûlî-yi Kazvînî	1
332	محمد رضا	Muhammed Rızâ	1
333	محمد قولی سلیم	Muhammed Kûlî Selîm	1
334	محمود	Mahmud	1
335	محو	Mahvî	1
336	مختاری غزنوی	Muhtârî-yi Gaznevî	1
337	مخفی زیب النساء	Mahfî-i Zibü'n- nisâ	1

338	مخلص	Muhlis	7
339	مخلص کاشی	Muhlis-i Kâşî	1
340	مخلص ہندی	Muhlis-i Hindî	1
341	مخلصی	Muhlisî	1
342	مدھوش	Medhûş	1
343	مسرور قزوینی	Mesrûr-i Kazvînî	2
344	مسعود سعد سلمان	Mes'ûd-i Sa'd-i Selmân	3
345	مسیح	Mesîh	1
346	مسیح کاشانی	Mesîh-i Kâşânî	2
347	مسیح کاشی	Mesîh-i Kâşî	1
348	مشتاق	Müşâk	1
349	مشتاق اصفہانی	Müşâk-ı İsfahânî	2
350	مشرقی	Maşrîkî	1
351	مشفق	Müşfikî	1
352	مشفق بخاری	Müşfikî-yi Buhârî	1
353	مظفر ہروی	Muzaffer-i Herevî	2
354	مظہر خوئی	Mazhar-ı Hû'î	2
355	مظہر کشمیری	Mazhar-ı Keşmîrî	1
356	معارف	Ma'ârif	1
357	معصوم	Ma'sûm	1
358	معلوم تبریزی	Ma'lûm-ı Tebrîzî	1
359	معینی جوینی	Mu'înî-yi Cüveynî	2
360	مغربی	Mağribî	88
361	مفلح اصفہانی	Müflîh-i İsfahânî	1
362	مقصود	Maksûd	1
363	مقصود کاشی	Maksûd-ı Kâşî	1
364	مکتبی	Mektebî	1
365	ملا صبحی	Molla Subhî	1
366	ملا ولی	Molla Velî	1
367	ملافاخر	Molla Fâhir	1

368	ملانظیری	Molla Nazîrî	13
369	ملک	Melik	2
370	ملک قمی	Melik-i Kumî	1
371	منصف	Munsîf	2
372	مهری	Mihri	1
373	مهستی	Mehsetî	1
374	مولانا جلال الدین رومی	Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî	92
375	مولی اصفهانی	Mevlâ İsfahânî	1
376	مؤمن	Mü'min	5
377	مؤیدزاده	Mü'eyyedzâde	1
378	میر اصلی	Mîr Aslî	1
379	میر تشبیهی	Mîr Teşbihî	1
380	میر حزینی	Mîr Hazînî	2
381	میر حسن ایجاد	Mîr Hasan İcâd	1
382	میر حضوری	Mîr Huzûrî	1
383	میر حیدر	Mîr Haydar	1
384	میر مشرب	Mîr Maşrab	1
385	میر معصوم	Mîr-i Ma'sûm	2
386	میر مغفور	Mîr Mağfûr	2
387	میر نجات	Mîr Necât	1
388	میرزا احمد قزوینی	Mirza Ahmed-i Kazvînî	1
389	میرزا جامی	Mîrzâ Câmî	2
390	میرزا جعفر	Mîrzâ Ca'fer	2
391	میرزا رستمی	Mîrzâ Rûstemî	3
392	میرزا نظام	Mîrzâ Nizâm	4
393	میرمعصوم	Mîr-i Ma'sûm	1
394	میری استانبولی	Mîrî-yi İstânbûlî	1
395	میلی	Meylî	9
396	نابی	Nâbî	2
397	نادم	Nâdim	5
398	ناصر بخاری	Nâsır-ı Buhârî	6
399	ناصر علی	Nâsır 'Alî	2
400	ناصرالدین شاه ایران	Nâsırü'd-dîn Şâh-ı Îrân	4

401	ناظم هروی	Nâzım-ı Herevî	1
402	نافع قمی	Nâfî'-i Kumî	1
403	نجاتی استانبولی	Necâtî-yi İstânbûlî	1
404	نجیب	Necîb	1
405	نجیب الدین	Necîbü'd-dîn	4
406	ندائی	Nidâ'î	1
407	نرگس هروی	Nergis-i Herevî	1
408	نزاری	Nizârî	1
409	نسبتی	Nisbetî	1
410	نشاط	Neşât	1
411	نشانی هندی	Nişânî-yi Hindî	1
412	نصرت	Nusret	1
413	نطقی نیشابوری	Nutkî-yi Nîşâbûrî	1
414	نظام	Nizâm	2
415	نظامی	Nizâmî	21
416	نظری	Nazarî	2
417	نظم جوهری	Nazm-ı Cevherî	1
418	نظیری	Nazîrî	13
419	نعمه الله کوهستانی	Ni'metullah-ı Kuhistânî	8
420	نفعی رومی	Nef'î-yi Rûmî	15
421	نوایی	Nevâyî	1
422	نور جهان بیگم	Nûr Cihân Begüm	3
423	نورس افندی	Nevres Efendî	15
424	نورس قزوینی	Nevres-i Kazvînî	1
425	نوری اصفهانی	Nûrî-i İsfahânî	3
426	نوعی اصفهانی	Nev'î-yi İsfahânî	1
427	نوعی خسپوشانی	Nev'î-yi Haspûşânî	2
428	نیاز اصفهانی	Niyâz-ı İsfahânî	5
429	نیازی	Niyâzî	1
430	نیکی اصفهانی	Nîkî-yi İsfahânî	2
431	هاتف	Hâtif	1

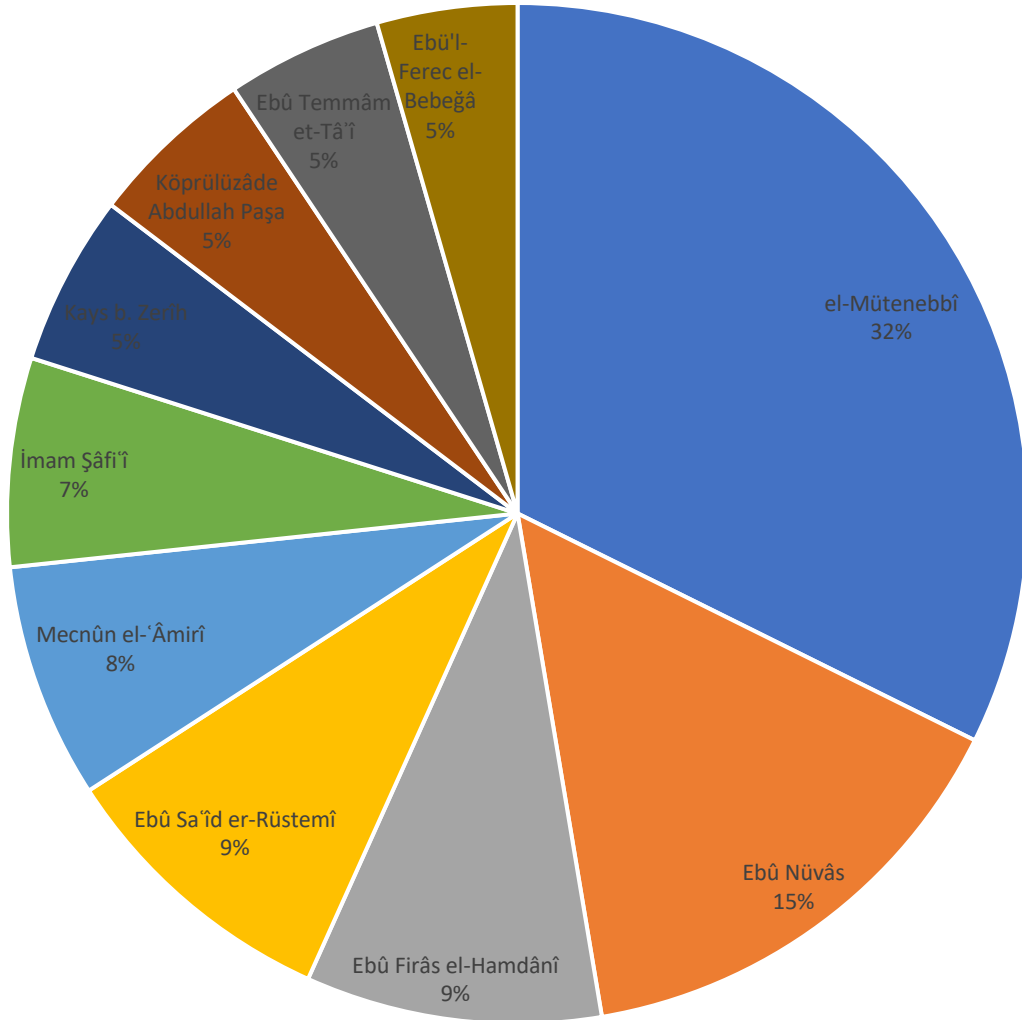
432	هاشمی بخاری	Hâşimî-yi Buhârî	1
433	هلاکی همدانی	Helâkî-yi Hemedânî	1
434	هلالی	Hilâlî	19
435	همایون	Hümâyûn	2
436	واثق نیشابوری	Vâsık-ı Nîşâbûrî	1
437	واصل	Vâsıl	2
438	واعظ	Vâ'iz	3
439	واقف خلخالی	Vâkıf-ı Halhâlî	3
440	والهی قمی	Vâlihî-yi Kumî	1
441	واهب اصفهانی	Vâhib-i İsfahânî	2
442	وحشی	Vahşî	12
443	وحید	Vahîd	5
444	وحید طاهر	Vahîd-i Tâhir	18
445	وحید میرزا طاهر	Vahîd Mîrzâ Tâhir	1
446	وصاف	Vassâf	1
447	وصال	Visâl	5
448	وصالتی	Visâletî	1
449	وصالی	Visâlî	1
450	وقوعی	Vukû'î	1
451	ولی دشت بیاضی	Velî-i Deşt-i Beyâzî	3
452	یتیم همدانی	Yetîm-i Hemedânî	1
453	یحیی لاهجر	Yahyâ-yı Lâ-hicr	2
454	یغما	Yağmâ	43
455	یقینا	Yakînâ	1
456	یقینی	Yakînî	1
457	یکتا	Yektâ	1
458	یوسف	Yûsuf	1

3.4. Arapça söyleyen şairler

Harâbât'ta Arapça şiiri bulunan 391 şair tespit edilmiştir. Bu şairler ilk başlıkta en çok şiiri bulunan şairden başlamak üzere şiir sayısına göre, ikinci başlıkta Latin harflerine göre alfabetik olarak ve üçüncü başlıkta Arabî harflere göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

3.4.1. Beyit sayısına göre

Metinde En Çok Arapça Beyti Bulunan Şairler

Tablo 2.9. Arapça şiiri bulunan şairlerin beyit sayısına göre sıralanması

NO	ŞAİR İSMİ ARAPÇA	ŞAİR İSMİ TÜRKÇE	BEYİT SAYISI
1	لا	Lâ-edrî	1148
2	المتنبى	el-Mütenebbî	269
3	أبو نواس	Ebû Nûvâs	125
4	أبو فراس الحمداني	Ebû Firâs el-Hamdânî	78
5	أبو سعيد الرستمي	Ebû Sa'îd er-Rüstemî	76
6	مجنون العامري	Mecnûn el-Âmirî	62
7	الإمام الشافعي	Îmam Şâfi'î	55
8	قيس بن ذريح	Kays b. Zerîh	45
9	كوپرلى زاده عبد الله پاشا	Köprülüzâde Abdullah Paşa	44
10	أبو تمام الطائي	Ebû Temmâm et-Tâ'î	41
11	أبو الفرج الببغا	Ebü'l-Ferec el-Bebeğâ	37
12	أبو العتاهية	Ebü'l-Âtâhiye	29
13	صفي الدين الحلي	Safîyyüddin el-Hillî	28
14	أبو بكر الخوارزمي	Ebû Bekr el-Hârizmî	26
15	ابن الرومي	İbnü'r-Rûmî	24
16	عباس بن الأحنف	Abbâs b. el-Ahnef	23
17	ليبيد بن ربيعة	Lebîd b. Rebî'a	23
18	لسان الدين بن الخطيب الأندلسي	Lisânü'd-dîn b. Hatîb el-Endelüsî	23
19	عبد الله بن المعتز	Abdullah b. el-Mu'tezz	22
20	أبو حامد الأنطاكي	Ebû Hâmid el-Antâkî	22
21	المنخل بن حارث اليشكر	el-Munahhal b. Hâris el-Yeşkür	22
22	أبو الفرج الواو الدمشقي	Ebü'l-Ferec el-Vâvâ ed-Dımışkî	21
23	القاضي التنوخي	el-Kâdî et-Tenûhî	20
24	ابن المولى	İbnü'l-Mevlâ	20
25	أبو محمد عبد الله بن الخازن	Ebû Muhammed Abdullah b. el-Hâzin	19

26	كمال الدين بن النبيه	Kemâlüddîn b. en-Nebîh	19
27	علي بن جبلة	‘Alî b. Cebele	18
28	عمرو بن معديكرب	‘Amr b. Ma’dîkerib	18
29	بها زهير المصري	Behâ Zühÿr el-Misrî	18
30	أبو الأسود الدؤلي	Ebü'l-Esved ed-Dü’elî	18
31	أبو إسحاق الصابي	Ebü İshâk es-Sâbî	17
32	أبو نصر بن نباتة	Ebü Nasr b. Nübâte	17
33	الشيخ الأكبر محي الدين ابن العربي	eş-Şeyhü'l-Ekber Muhyiddîn İbnü'l-Arabî	17
34	عكاشة العمي	‘Ukâşe el-Amrî	17
35	إسحاق الموصلي	İshâk b. el-Mavsılî	16
36	كثير	Kesîr	16
37	أحمد بن ليون الأندلسي	Ahmed b. Liyûn el- Endelüsî	15
38	أبو عثمان الخالدي	Ebü ‘Osmân el-Hâlidî	15
39	أبو الفتح البستي	Ebü'l-Feth el-Büstî	15
40	حاتم الطائي	Hâtem et-Tâ’î	15
41	عباس بن مرداس السلمي	‘Abbâs b. Mirdâs es- Sülemî	14
42	عبدان	‘Abdân	13
43	بشار	Beşşâr	13
44	أبو الفتح ذو الكفاءتين	Ebü'l-Feth Zü'l- Kifâ’eteyn	13
45	المتوكل بن عبد الله الكناني	el-Mütevekkil b. Abdullah el-Kinânî	13
46	ابن صاحب تكريت	İbn Sâhibi Tikrît	13
47	يزيد بن معاوية	Yezîb b. Muaviye	13
48	برهان الدين القيراطي	Burhânüd'dîn el-Kîrâtî	12
49	أبو إسحق بن خفاجة الأندلسي	Ebü İshâk b. Hafâce el- Endelüsî	12
50	أبو ذؤيب الهذلي	Ebü Zü’eyb el-Hüzelî	12
51	أبو العلاء المعري	Ebü'l-‘Alâ el-Ma‘arrî	12
52	الأعشى	el-A‘şâ	12

53	علي بن أبي طالب كرم الله وجهه	‘Alî b. Ebî Tâlib Kerremallahu Vecheh	11
54	علي بن الجهم	‘Alî b. el-Cehm	11
55	جميل	Cemîl	11
56	أبو بكر بن عمار الأندلسي	Ebû Bekr b. Ammâr el- Endelusî	11
57	أبو عيينة	Ebû ‘Uyeyne	11
58	أبو الحسين بن لنكك	Ebü'l-Hüseyn b. Lenkek	11
59	ابن جبير الأندلسي	İbn Cübeyr el-Endelüsî	11
60	سموأل بن عاديا	Semev’el b. ‘Âdiyâ	11
61	عبد الغني النابلسي	‘Abdu'l-ganî en-Nâblusî	10
62	عبد الصمد بن بابك	‘Abdu's-Samed b. Bâbek	10
63	بكر بن النطاح	Bekr b. Nattâh	10
64	أبو العباس النامي	Ebü'l- ‘Abbâs en-Nâmî	10
65	أبو الحسن صاحب البريد	Ebü'l-Hüseyn Sâhibü'l- Berîd	10
66	الطغرائي	et-Tuğrâ’î	10
67	حسان بن ثابت	Hassân b. Sâbit	10
68	حسين بن مطير	Hüseyn b. Mutayr	10
69	إمام زين العابدين رضي الله عنه	İmâm Zeynelabidîn Radiyahallahu Anh	10
70	صاحب بن عباد	Sâhib b. ‘Abbâd	10
71	أبو الوليد الشاطبي	Ebü'l-Velîd eş-Şâtîbî	9
72	فرزدق	Ferezdak	9
73	خيز أرزي	Hubz-i Erzî	9
74	سعيد بن حميد	Sa‘îd b. Humeyd	9
75	بشار بن برد	Beşşâr b. Bürd	8
76	أبو بكر الخالدي	Ebû Bekr el-Hâlidî	8
77	أبو يعلى بن الهادي	Ebû Ya‘lâ İbn el- Heyâdiye	8
78	الخطيئة	el-Hutey’eh	8
79	حسن بن مطير	Hüseyn b. Mutayr	8
80	إبراهيم بن مدير	İbrâhîm b. Müdîr	8

81	كميت بن خالد	Kümeýt b. El-Hâlid	8
82	نابغة الذبياني	Nâbiga b. ez-Zübyânî	8
83	عروة بن حزام	‘Urve b. Hizâm	8
84	علي بن هشام	‘Alî b. Hişâm	7
85	عمرو بن قميئة	‘Amr b. Kamî’e	7
86	جرير	Cerîr	7
87	أبو القاسم السهيلي	Ebü'l-Kâsım es-Süheyli	7
88	الحسين بن طيه الأسدي	el-Hüseyn b. Tayye el-Esedî	7
89	القاضي السعيد بن سناء الملك	el-Kâdî es-Sa‘îd b. Senâ’ü'l-mülk	7
90	قطري بن الفجاءة	Kutrî b. el-Fecâ’e	7
91	ورقة بن نوفل	Varaka b. Nevfel	7
92	بيهس بن مهيب	Beyhes bin Mehîb	6
93	أبو حيان الأندلسي	Ebü Hayyân el-Endelüsî	6
94	أبو القاسم بن أبي العلاء	Ebü'l-Kâsım b. Ebi'l-‘Alâ	6
95	العاصمي	el-‘Âsimî	6
96	الغزال الأندلسي	el-Ğazâl el-Endelüsî	6
97	أشجع السلمي	Eşca' es-Sülemî	6
98	الشيبياني	eş-Şeybânî	6
99	حماد عجرد	Hammâd ‘Acred	6
100	محمد بن أمية	Muhammed b. Ümeyye	6
101	سعيد الوراق	Sa‘îd el-Varrâk	6
102	شمس المعالي قابوس	Şemsü'l-Me‘âlî Kâbûs	6
103	عبد العزيز الديريني	‘Abdülazîz ed-Dîrînî	5
104	علي	‘Alî	5
105	علي القيرواني	‘Alî el-Kayrevânî	5
106	جبله بن الأيهم	Cebele b. el-Eyhem	5
107	أبو محمد التميمي	Ebü Muhammed et-Temîmî	5
108	أبو سليمان الخطابي	Ebü Süleymân el-Hattâbî	5
109	الإمام فخر الدين	el-Îmâm Fahreddîn	5

110	الصنوبري	es-Sonovberî	5
111	ابن عطية الأندلسي	İbn ‘Atiyye el-Endelüsî	5
112	ابن رشيقي القيرواني	İbn Reşîk el-Kayrevânî	5
113	ابن سكرة	İbn Sekre	5
114	إبراهيم بن أبي محمد	İbrâhîm b. Ebî Muhammed	5
115	إبراهيم الخواص	İbrâhîm el-Havâs	5
116	مضااض بن عمرو	Maddâd b. ‘Amr	5
117	مقلوب	Maklûb	5
118	محمد بن حازم	Muhammed b. Hâzım	5
119	رقطاء	Raktâ	5
120	يحيى البرمكي	Yahyâ el-Bermekî	5
121	عبد القدوس	‘Abdu'l-Kuddûs	4
122	عضد الدولة	‘Adudüddeve	4
123	عمرو الوراق	‘Amr el-Varrâk	4
124	بديع الهمداني	Bedî' Hemedânî	4
125	جعفر بن عليّة	Ca‘fer b. ‘Aliyye	4
126	جعيفران	Cu‘eyferân	4
127	أبو دلف	Ebû Dülef	4
128	أبو محجن	Ebû Mihcen	4
129	أبو مسلم الخراساني	Ebû Müslim el-Horâsânî	4
130	أبو طالب	Ebû Tâlib	4
131	العتابي	el-‘Attâbî	4
132	البحثري	el-Buhturî	4
133	الحكيم بن عبدك	el-Hakîm b. ‘Abduk	4
134	الحصنكي	el-Hasanbekî	4
135	الحصري	el-Husrî	4
136	الزمخشري	ez-Zemahşerî	4
137	فضولي	Fuzûlî	4
138	محمود الوراق	Mahmûd el-Verrâk	4
139	محمد بن وهيب	Muhammed b. Vehîb	4

140	مسلم بن الوليد	Müslim b. el-Velîd	4
141	سيف الدولة	Seyfû'd-devle	4
142	عبد الله بن محمد العطار	‘Abdullah b. Muhammed el-‘Attâr	3
143	عبد الملك الجزيري	‘Abdumelik el-Cezîrî	3
144	عبد الكريم جبلي	‘Abdû'l-kerîm Cebelî	3
145	أحمد بن الجليل	Ahmed b. el-Celîl	3
146	علم الدين البغدادى	‘Alemû'd-dîn el-Bağdâdî	3
147	جحظة	Cahza	3
148	ابن برج الأندلسي	Ebn Berec el-Endelüsî	3
149	أبو عامر الوزير	Ebû ‘Âmir el-Vezîr	3
150	أبو عمرو كلثوم بن عمرو العتابي	Ebû ‘Amr Kulsûm b. ‘Amr el-‘Attâbî	3
151	أبو خروج البيغار	Ebû Hurûc el-Beyğâr	3
152	أبو إبراهيم بن شاشي	Ebû İbrâhîm b. Şâşî	3
153	أبو عكرمة الصبي	Ebû ‘İkrime es-Sabî	3
154	أبو رزيق بغدادى	Ebû Ruzeyk Bağdâdî	3
155	أبو صخر الهنلي	Ebû Sahr el-Hinlî	3
156	ابن شاطر السرقسطي	Ebû Şâtır es-Serakustî	3
157	أبو الشيص	Ebu'ş-Şîs	3
158	أبو العيص	Ebû'l-‘İys	3
159	أبو القاسم الدمشقي	Ebü'l-Kâsım ed-Dımışkî	3
160	أبو الشمقمق	Ebü'ş-Şamakmak	3
161	العطوي	el-‘Atavî	3
162	الغزي	el-Ğazzî	3
163	الحاجب المصحفي	el-Hâcib el-Mushafî	3
164	الملك الناصر	el-Melikü'n-Nâsır	3
165	المستعصم بالله	el-Musta‘sim-Billâh	3
166	الوليد بن يزيد	el-Velîd b. Yezîd	3
167	فضل بن يحيى البرمكي	Fazl b. Yahyâ el-Bermekî	3
168	ابن بشير	İbn Beşîr	3
169	ابن المرزبان	İbn Merzûbân	3

170	ابن مقلة	İbn Mukle	3
171	ابن زهر الأندلسي	İbn Zehr el-Endelüsî	3
172	ابن المعشر	İbnü'l-Ma'ser	3
173	ابن الفياض	İbnü'l-Feyyâz	3
174	إبراهيم بن المهدي	İbrâhîm el-Mehdî	3
175	إمام حسين	İmâm Hüseyin	3
176	قيس بن عاصم	Kays b. 'Âsım	3
177	كشاجم	Keşâcim	3
178	مالك بن حارث	Mâlik b. Hâris	3
179	ناصر الدين حسن الكناني	Nâsirü'd-dîn Hasan el-Kinânî	3
180	سعدى	Sa'dî	3
181	طريح	Tarîh	3
182	عتبة بن الحباب	'Utbe b. el-Habbâb	3
183	يحيى بن أبي طالب	Yahyâ b. Ebî Tâlib	3
184	ذو الرمة	Zü'r-Rumme	3
185	عبد بن الطبيب	'Abde b. et-Tabîb	2
186	عبدى بن زيد	'Abdî b. Zeyd	2
187	عبد الله بن الحجاج	'Abdullâh b. el-Haccâc	2
188	عبد الرحمن بن حسان	'Abdurrahmân b. Hassân	2
189	عبد الوهاب المالقي	'Abdülvehhâb el-Mâlikî	2
190	أحمد بن علوية	Ahmed b. 'Aleviyye	2
191	أحمد بن أبي فتن	Ahmed b. Ebî Fiten	2
192	أحمد بن الخطيب	Ahmed b. El-Hatîb	2
193	أحمد بن محمد التلمساني	Ahmed b. Muhammed et-Tilimsânî	2
194	علي بن عبد الله بن جعفر	'Alî b. Abdulah b. Ca'fer	2
195	على چلبى استانبولى	'Ali Çelebi İstânbûlî	2
196	عتاب بن ورقاء	'Attâb b. Verkâ	2
197	بدر الدين بن حبيب	Bedreddîn b. Habîb	2
198	بدر الدين الدماميني	Bedreddîn ed-Demâmînî	2
199	جعفر بن الفراء	Ca'fer b. el-Ferrâ'	2

200	جحلة البرمكي	Cahza el-Bermekî	2
201	داوود پاشا	Davud Paşa	2
202	دعبل	Di‘bil	2
203	أبو عبد الله	Ebû ‘Abdullah	2
204	أبو عبد الله الحميدي	Ebû ‘Abdullah el-Humeydî	2
205	أبو عبد الله المعافري	Ebû ‘Abdullah el-Me‘âfirî	2
206	أبو علي سينا	Ebû ‘Alî Sînâ	2
207	أبو عمارة الصوري	Ebû ‘Amâra es-Sûrî	2
208	أبو عطاء السندي	Ebû ‘Atâ es-Sindî	2
209	أبو بكر الخباز	Ebû Bekr el-Habbâz	2
210	أبو بشر الأندلسي	Ebû Bişr el-Endelüsî	2
211	أبو أيوب المرزباني وزير أبو جعفر المنصور	Ebû Eyyûb el-Merzübânî	2
212	أبو هريرة	Ebû Hureyre	2
213	أبو إسحاق الحساوي	Ebû İshâk el-Hasâvî	2
214	أبو حسن الخشاب	Ebû İshâk el-Haşşâb	2
215	أبو إسحق الشيرازي	Ebû İshâk eş-Şîrâzî	2
216	أبو إسماعيل	Ebû İsmâ‘îl	2
217	أبو مالك الصمة	Ebû Mâlik es-Simme	2
218	أبو محم السعدي	Ebû Muhalleem es-Sa‘dî	2
219	أبو سعيد بن نوفة	Ebû Sa‘îd b. Nevfe	2
220	أبو شجاع	Ebû Şucâ‘	2
221	أبو طاهر	Ebû Tâhir	2
222	أبو يحيى بن المعتصم	Ebû Yahyâ b. el-Mu‘tasım	2
223	أبو الطمحان القيني	Ebu't-Tamhân el-Kaynî	2
224	أبو البقاء الأندلسي	Ebü'l-Bekâ el-Endelüsî	2
225	أبو الفضل	Ebü'l-Fazl	2
226	أبو الحسن التجاني الأندلسي	Ebü'l-Hasen et-Ticânî el-Endelüsî	2
227	أبو الخير	Ebü'l-Hayr	2

228	أبو الحسين بن فارس	Ebü'l-Hüseyn b. Fâris	2
229	أبو الحسين الفليكي	Ebü'l-Hüseyn el-Felik	2
230	أبو حسين الهمداني	Ebü'l-Hüseyn el-Hemedânî	2
231	أبو القاسم	Ebü'l-Kâsım	2
232	الأحنف العكبري	el-Ahnef el-‘Ukberî	2
233	الأخطل	el-Ahtal	2
234	البريري	el-Büreyrî	2
235	الجاحظ	el-Câhız	2
236	الفقيه أبو محمد	el-Fakîh Ebû Muhammed	2
237	الخليل	el-Halîl	2
238	الخياط المدني	el-Hayyât el-Medenî	2
239	الإمام الطرطوشي	el-Îmâm et-Tartûşî	2
240	الكناني	el-Kinânî	2
241	المامية	el-Mâmiye	2
242	المنصور الحلاج	el-Mansûr el-Hallâc	2
243	المروان الأندلسي	el-Mervân el-Endelüsî	2
244	المسكين الدارمي	el-Miskîn ed-Dârimî	2
245	المعافي	el-Mu‘âfâ	2
246	الموسوي	el-Mûsevî	2
247	المصفر بن عمر العامدي	el-Musfir b. ‘Ömer el-Âmidî	2
248	المعتمد على الله	el-Mu‘temid-‘Alellah	2
249	المبرد	el-Müberred	2
250	المهذب	el-Mühezzeb	2
251	المتلمس	el-Mütelemmis	2
252	المتوكل خليفة	el-Mütevekkil Halîfe	2
253	الوزير ظهير الدين	el-Vezîr Zahîrû'd-dîn	2
254	أمين الدين بن أبي الوفاء	Emînü'd-dîn b. Ebi'l-Vefâ	2
255	الصفدي	es-Safedî	2
256	الثعالبي	es-Se‘âlibî	2
257	السري الموصلي	es-Serî el-Mevsılî	2

258	السري الرفاء	es-Serî er-Raffâ'	2
259	الشيخ بدر الدين بن صاحب	eş-Şeyh Bedreddîn b. es-Sâhib	2
260	فاطمة رضي الله عنها	Fâtıma radiyallâhu anhâ	2
261	حسن بن سهل	Hasan b. Sehl	2
262	حسين بن الضحاك	Hüseyin b. ed-Dahhâk	2
263	ابن بسام	İbn Bessâm	2
264	ابن بشار	İbn Beşşâr	2
265	ابن أبي جمرة	İbn Ebî Cemre	2
266	ابن فارض	İbn Fârız	2
267	ابن فتير	İbn Fetîr	2
268	ابن حبوس	İbn Habûs	2
269	ابن حازم	İbn Hâzım	2
270	ابن حزم الظاهري	İbn Hazm ez-Zâhirî	2
271	ابن هندو	İbn Hindû	2
272	ابن مندويه	İbn Mendeveyh	2
273	ابن مرج الأنديسي	İbn Merc el-Endelüsî	2
274	ابن محارب القمي	İbn Muhârib el-Kummî	2
275	ابن منقذ	İbn Münkız	2
276	ابن صادة الأنديسي	İbn Sâde el-Endelüsî	2
277	ابن صامرة الأنديسي	İbn Sâmira el-Endelüsî	2
278	ابن ظريف	İbn Zarîf	2
279	ابن الخياط الدمشقي	İbnü'l-Hayyât ed-Dımişkî	2
280	ابن المحلل	İbnü'l-Muhallel	2
281	ابن النقيب	İbnü'n-nakîb	2
282	ابن الرقاق الأندلسي	İbnü'r-Rakkâk el-Endelüsî	2
283	إبراهيم أدهم	İbrâhim Edhem	2
284	إبراهيم الصولي	İbrâhîm es-Sûlî	2
285	إبراهيم موصللي	İbrâhîm Mevsılî	2
286	عماد أشرف	‘Îmâd Eşraf	2
287	امروء القيس	Îmru’ülkays	2

288	قنالى زاده على أفندى	Kınalızâde ‘Ali Efendi	2
289	منصور بن كليع	Mansûr bin Küleyli‘	2
290	مروان بن أبي حفصة	Mervân b. Ebî Hafsa	2
291	محمد بن جعفر	Muhammed b. Ca'fer	2
292	محمد الوراق	Muhammed el-Verrâk	2
293	مجير الدين بن تميم	Mücîrû'd-Dîn b. Temîm	2
294	ناصر الدين سعيد بن دها	Nâsihuddîn Sa‘îd bin Dehâ	2
295	نصيب	Nasîb	2
296	سابعة بن بري	Sâbi‘a b. Berrî	2
297	سعدى چلبى	Sa‘dî Çelebi	2
298	صالح بن القدوس	Sâlih b. el-Kuddûs	2
299	سالم الأنباري	Sâlim el-Enbârî	2
300	تأبط شراً	Te‘ebbeta şerran	2
301	تميم ابن خزيمة	Temîm İbn Huzeyme	2
302	عروة	‘Urve	2
303	زبان بن سيار	Zebbân bin Seyyâr	2
304	زبينا	Zübeynâ	2
305	زهير بن أبي سلمى	Züheyr b. Ebî Sûlmâ	2
306	عبد الله بن معاوية	‘Abdullâh b. Mu‘âviye	1
307	عبد الباقي	‘Abdûlbâkî	1
308	أحمد بن يوسف	Ahmed b. Yûsuf	1
309	علي بن عيسى	‘Alî b. ‘Îsa	1
310	علي بن محمد الكاتب	‘Alî b. Muhammed el-Kâtib	1
311	بسامي	Bessâmî	1
312	دعامة	Di‘âme	1
313	أبو عباس الأندلسي	Ebû ‘Abbâs el-Endelûsî	1
314	أبو علي الحسين	Ebû ‘Alî el-Hüseyn	1
315	أبو بكر قهستاني	Ebû Bekr Kuhistânî	1
316	أبو دهل	Ebû Dehl	1

317	أبو محمد التيمي	Ebû Muhammed et-Teymî	1
318	أبو ركة الأندلسي	Ebû Rakve el-Endelüsî	1
319	أبو العير	Ebu'l-‘Îr	1
320	أبو الحسن العلوي	Ebü'l-Hasen el-‘Alevî	1
321	أبو القاسم الأعمى	Ebü'l-Kâsim el-A‘mâ	1
322	أبو المعالي قابوسي	Ebü'l-Me‘âlî Kâbûsî	1
323	أبو العيينة	Ebü'l-‘Uyeyne	1
324	العجاج	el-‘Accâc	1
325	العرجي	el-‘Arcî	1
326	البديهي	el-Bedîhî	1
327	الغنوي	el-Ğanevî	1
328	الحكم بن أبي فتن	el-Hakem b. Ebî Fiten	1
329	الحارثي	el-Hârisî	1
330	الحزين	el-Hazîn	1
331	الإمام أبو حنيفة	el-Îmâm Ebû Hanîfe	1
332	الماني	el-Mânî	1
333	المعزي	el-Mu‘azzî	1
334	المغيرة	el-Mugîre	1
335	العتبي	el-‘Utbî	1
336	الوائق بالله	el-Vâsik-billah	1
337	أمير منجك	Emîr Mencek	1
338	الناشي	en-Nâşî	1
339	الرئاشي	er-Riyâşî	1
340	أصبعي	Esba‘î	1
341	الصاحب بن عباد	es-Sâhib b. ‘Abbâd	1
342	السلامي	es-Selâmî	1
343	الأشهب	eş-Eşheb	1
344	الشريف الرضي	eş-Şerîf er-Radî	1
345	التهامي	et-Tihâmî	1
346	حاجز بن عوف	Hâciz b. ‘Avf	1

347	حمدوني	Hamdûnî	1
348	هشام بن إبراهيم المصري	Hişâm b. İbrâhîm el-Mısrî	1
349	هدبة	Hüdbe	1
350	ابن أبي مليكة	İbn Ebî Muleyke	1
351	ابن هيثم	İbn Heysem	1
352	ابن طباطبا	İbn Tabâtabâ	1
353	ابن عنين	İbn 'Uneyn	1
354	ابن وهيب	İbn Vüheyb	1
355	ابن الرعد	İbnü'r-Ra'd	1
356	عماد الكتاب	'Îmâdü'l-Küttâb	1
357	إمام ماوردي	Îmâm Mâverdi	1
358	قاضي يحيى بن سعيد	Kâdî Yahyâ b. Sa'îd	1
359	قيس بن زهير	Kays b. Züheyr	1
360	قس بن ساعدة	Kuss b. Sâ'ide	1
361	منصور النمرى	Mansûr en-Nemerî	1
362	معز بن زائدة	Ma'z b. Zâide	1
363	مروان بن أبي الحبوب	Mervân b. Eb'l-Hubûb	1
364	مسعود	Mes'ûd	1
365	محمد بن عبد الملك	Muhammed b. 'Abdûlmelik	1
366	محمد بن بشير	Muhammed b. Beşîr	1
367	محمد بن جابر	Muhammed b. Câbir	1
368	محمد بن أبي حكيم	Muhammed b. Ebî Hakîm	1
369	محمد بن عمران	Muhammed b. 'Umrân	1
370	موسوي	Mûsevî	1
371	مساور الوراق	Mûsâvir el-Verrâk	1
372	ريطة	Rayta	1
373	ربيعة الرأي	Rebî'atü'r-re'y	1
374	صباح	Sabbâh	1
375	سابق البربري	Sâbık el-Berberî	1
376	سعيد بن عبد الرحمن	Sa'îd b. 'Abdurrahman	1

377	ثعلبة بن عمير	Sa'lebe b. 'Umeyr	1
378	صالح بن عباس القдомسي	Sâlih b. 'Abbâs el-Kudûmsî	1
379	سالم بن وابضة	Sâlim b. Vâbida	1
380	سارية الصحابي	Sâriye es-Sahâbî	1
381	سحيم	Sühaym	1
382	شافعي إيراني	Şâfi'î Îrânî	1
383	شماخ	Şemmâh	1
384	شهاب سهر وردي	Şihâb Sühreverdi	1
385	طاهر بن الحسين	Tâhir b. el-Hüseyn	1
386	عبيد الله بن عبد الله	'Ubeydullah b. 'Abdullah	1
387	عروة بن الورد	'Urve b. el-Verd	1
388	عتبة بن الحباب بن المنذر	'Utbe b. el-Habâb b. el-Münzir	1
389	والبة	Vâlibe	1
390	يزيد بن المهلب	Yezîd bin el-Mühelleb	1
391	زبير الأسدي	Zübeyr el-Esedî	1

3.4.2. Latin harfî sırasına göre

Tablo 2.10. Arapça şiiri bulunan şairlerin alfabetik (Latin) sıralanması

NO	ŞAİR İSMİ ARAPÇA	ŞAİR İSMİ TÜRKÇE	BEYİT SAYISI
1	عباس بن الأحنف	‘Abbâs b. el-Ahnef	23
2	عباس بن مرداس السلمي	‘Abbâs b. Mirdâs es-Sülemî	14
3	عبدان	‘Abdân	13
4	عبدۃ بن الطيب	‘Abde b. et-Tabîb	2
5	عبدی بن زید	‘Abdî b. Zeyd	2
6	عبد الغني النابلسي	‘Abdu'l-ganî en-Nâblusî	10
7	عبد القدوس	‘Abdu'l-Kuddûs	4
8	عبد الله بن الحجاج	‘Abdullâh b. el-Haccâc	2
9	عبد الله بن المعتز	‘Abdullah b. el-Mu‘tezz	22
10	عبد الله بن معاوية	‘Abdullâh b. Mu‘âviye	1
11	عبد الله بن محمد العطار	‘Abdullah b. Muhammed el-‘Attâr	3
12	عبد الملك الجزيري	‘Abdumelik el-Cezîrî	3
13	عبد الرحمن بن حسان	‘Abdurrahmân b. Hassân	2
14	عبد الصمد بن بابك	‘Abdu's-Samed b. Bâbek	10
15	عبد العزيز الديريني	‘Abdülazîz ed-Dîrînî	5
16	عبد الباقي	‘Abdûlbâkî	1
17	عبد الكريم جبلي	‘Abdû'l-kerîm Cebelî	3
18	عبد الوهاب المالقي	‘Abdülvehhâb el-Mâlikî	2
19	عضد الدولة	‘Adudüddevle	4
20	أحمد بن علوية	Ahmed b. ‘Aleviyye	2
21	أحمد بن أبي فتن	Ahmed b. Ebî Fiten	2
22	أحمد بن الجليل	Ahmed b. el-Celîl	3
23	أحمد بن الخطيب	Ahmed b. El-Hatîb	2
24	أحمد بن ليون الأندلسي	Ahmed b. Liyûn el-Endelüsî	15

25	أحمد بن محمد التلمساني	Ahmed b. Muhammed et-Tilimsânî	2
26	أحمد بن يوسف	Ahmed b. Yûsuf	1
27	علم الدين البغدادي	‘Alemü'd-dîn el-Bağdâdî	3
28	علي	‘Alî	5
29	علي بن عبد الله بن جعفر	‘Alî b. Abdulah b. Ca‘fer	2
30	علي بن جبلة	‘Alî b. Cebele	18
31	علي بن أبي طالب كرم الله وجهه	‘Alî b. Ebî Tâlib Kerremallahu Vecheh	11
32	علي بن الجهم	‘Alî b. el-Cehm	11
33	علي بن هشام	‘Alî b. Hişâm	7
34	علي بن عيسى	‘Alî b. ‘Îsa	1
35	علي بن محمد الكاتب	‘Alî b. Muhammed el-Kâtib	1
36	علي چلبى استانبولى	‘Ali Çelebi İstânbûlî	2
37	علي القيرواني	‘Alî el-Kayrevânî	5
38	عمرو بن قميئة	‘Amr b. Kamî'e	7
39	عمرو بن معديكرب	‘Amr b. Ma'dîkerib	18
40	عمرو الوراق	‘Amr el-Varrâk	4
41	عتاب بن ورقاء	‘Attâb b. Verkâ	2
42	بديع الهمداني	Bedî' Hemedânî	4
43	بدر الدين بن حبيب	Bedreddîn b. Habîb	2
44	بدر الدين الدماميني	Bedreddîn ed-Demâmînî	2
45	بها زهير المصري	Behâ Zühyr el-Mısırî	18
46	بكر بن النطاح	Bekr b. Nattâh	10
47	بسامي	Bessâmî	1
48	بشار	Beşşâr	13
49	بشار بن برد	Beşşâr b. Bürd	8
50	بيهس بن مهيب	Beyhes bin Mehîb	6
51	برهان الدين القيراطي	Burhânüd'dîn el-Kîrâtî	12
52	جعفر بن عليّة	Ca‘fer b. ‘Aliyye	4

53	جعفر بن الفراء	Ca'fer b. el-Ferrâ'	2
54	جحظة	Cahza	3
55	جحظة البرمكي	Cahza el-Bermekî	2
56	جبله بن الأيهم	Cebele b. el-Eyhem	5
57	جميل	Cemîl	11
58	جرير	Cerîr	7
59	جعيفران	Cu'eyferân	4
60	داوود پاشا	Davud Paşa	2
61	دعامه	Di'âme	1
62	دعبل	Di'bil	2
63	ابن برج الأندلسي	Ebn Berec el-Endelüsî	3
64	أبو عباس الأندلسي	Ebû 'Abbâs el-Endelüsî	1
65	أبو عبد الله	Ebû 'Abdullah	2
66	أبو عبد الله الحميدي	Ebû 'Abdullah el-Humeydî	2
67	أبو عبد الله المعافري	Ebû 'Abdullah el-Me'âfirî	2
68	أبو علي الحسين	Ebû 'Alî el-Hüseyn	1
69	أبو علي سينا	Ebû 'Alî Sînâ	2
70	أبو عمارة الصوري	Ebû 'Amâra es-Sûrî	2
71	أبو عامر الوزير	Ebû 'Âmir el-Vezîr	3
72	أبو عمرو كلثوم بن عمرو العتابي	Ebû 'Amr Kulsûm b. 'Amr el-'Attâbî	3
73	أبو عطاء السندي	Ebû 'Atâ es-Sindî	2
74	أبو بكر بن عمار الأندلسي	Ebû Bekr b. Ammâr el-Endelusî	11
75	أبو بكر الخباز	Ebû Bekr el-Habbâz	2
76	أبو بكر الخالدي	Ebû Bekr el-Hâlidî	8
77	أبو بكر الخوارزمي	Ebû Bekr el-Hârizmî	26
78	أبو بكر قهستاني	Ebû Bekr Kuhistânî	1
79	أبو بشر الأندلسي	Ebû Bişr el-Endelüsî	2
80	أبو دهل	Ebû Dehl	1

81	أبو دلف	Ebû Dülef	4
82	أبو أيوب المرزباني وزير أبو جعفر المنصور	Ebû Eyyûb el-Merzübânî	2
83	أبو فراس الحمداني	Ebû Firâs el-Hamdânî	78
84	أبو حامد الأنطاكي	Ebû Hâmid el-Antâkî	22
85	أبو حيان الأندلسي	Ebû Hayyân el-Endelüsî	6
86	أبو هريرة	Ebû Hureyre	2
87	أبو خروج البيغار	Ebû Hurûc el-Beyğâr	3
88	أبو إبراهيم بن شاشي	Ebû İbrâhîm b. Şâşî	3
89	أبو عكرمة الصبي	Ebû 'İkrime es-Sabî	3
90	أبو إسحق بن خفاجة الأندلسي	Ebû İshâk b. Hafâce el-Endelüsî	12
91	أبو إسحاق الحساوي	Ebû İshâk el-Hasâvî	2
92	أبو حسن الخشاب	Ebû İshâk el-Haşşâb	2
93	أبو إسحاق الصابي	Ebû İshâk es-Sâbî	17
94	أبو إسحق الشيرازي	Ebû İshâk eş-Şîrâzî	2
95	أبو إسماعيل	Ebû İsmâ'il	2
96	أبو مالك الصمة	Ebû Mâlik es-Simme	2
97	أبو محجن	Ebû Mihcen	4
98	أبو محلم السعدي	Ebû Muhalleme es-Sa'dî	2
99	أبو محمد عبد الله بن الخازن	Ebû Muhammed 'Abdullah b. el-Hâzin	19
100	أبو محمد التميمي	Ebû Muhammed et-Temîmî	5
101	أبو محمد التيمي	Ebû Muhammed et-Teymî	1
102	أبو مسلم الخراساني	Ebû Müslim el-Horâsânî	4
103	أبو نصر بن نباتة	Ebû Nasr b. Nübâte	17
104	أبو نواس	Ebû Nûvâs	125
105	أبو عثمان الخالدي	Ebû 'Osmân el-Hâlidî	15
106	أبو ركة الأندلسي	Ebû Rakve el-Endelüsî	1
107	أبو رزيق بغدادي	Ebû Ruzeyk Bağdâdî	3

108	أبو صخر الهنلي	Ebû Sahr el-Hinlî	3
109	أبو سعيد بن نوفة	Ebû Sa'îd b. Nevfe	2
110	أبو سعيد الرستمي	Ebû Sa'îd er-Rüstemî	76
111	أبو سليمان الخطابي	Ebû Süleymân el-Hattâbî	5
112	ابن شاطر السرقسطي	Ebû Şâtır es-Serakustî	3
113	أبو شجاع	Ebû Şucâ'	2
114	أبو طاهر	Ebû Tâhir	2
115	أبو طالب	Ebû Tâlib	4
116	أبو تمام الطائي	Ebû Temmâm et-Tâ'î	41
117	أبو عيينة	Ebû 'Uyeyne	11
118	أبو يحيى بن المعتصم	Ebû Yahyâ b. el-Mu'tasım	2
119	أبو يعلى بن الهادي	Ebû Ya'lâ İbn el-Heyâdiye	8
120	أبو ذؤيب الهذلي	Ebû Zü'eyb el-Hüzelî	12
121	أبو العير	Ebu'l-'Îr	1
122	أبو الشيص	Ebu'ş-Şîs	3
123	أبو الطمحان القيني	Ebu't-Tamhân el-Kaynî	2
124	أبو العباس النامي	Ebü'l-'Abbâs en-Nâmî	10
125	أبو العلاء المعري	Ebü'l-'Alâ el-Ma'arrî	12
126	أبو العتاهية	Ebü'l-'Atâhiye	29
127	أبو البقاء الأندلسي	Ebü'l-Bekâ el-Endelüsî	2
128	أبو الأسود الدؤلي	Ebü'l-Esved ed-Dü'elî	18
129	أبو الفضل	Ebü'l-Fazl	2
130	أبو الفرج الببغا	Ebü'l-Ferec el-Bebeğâ	37
131	أبو الفرج الواو الدمشقي	Ebü'l-Ferec el-Vâvâ ed-Dımişkî	21
132	أبو الفتح البستي	Ebü'l-Feth el-Büstî	15
133	أبو الفتح ذو الكفاءتين	Ebü'l-Feth Zü'l-Kifâ'eteyn	13
134	أبو الحسن العلوي	Ebü'l-Hasen el-'Alevî	1
135	أبو الحسن التجاني الأندلسي	Ebü'l-Hasen et-Ticânî el-Endelüsî	2

136	أبو الخير	Ebü'l-Hayr	2
137	أبو الحسين بن فارس	Ebü'l-Hüseyn b. Fâris	2
138	أبو الحسين بن لنكك	Ebü'l-Hüseyn b. Lenkek	11
139	أبو الحسين الفليكي	Ebü'l-Hüseyn el-Felîk	2
140	أبو حسين الهمداني	Ebü'l-Hüseyn el-Hemedânî	2
141	أبو الحسن صاحب البريد	Ebü'l-Hüseyn Sâhibü'l-Berîd	10
142	أبو العيص	Ebü'l-‘ÿys	3
143	أبو القاسم	Ebü'l-Kâsım	2
144	أبو القاسم بن أبي العلاء	Ebü'l-Kâsım b. Ebî'l-‘Alâ	6
145	أبو القاسم الدمشقي	Ebü'l-Kâsım ed-Dımışkî	3
146	أبو القاسم الأعمى	Ebü'l-Kâsım el-A‘mâ	1
147	أبو القاسم السهيلي	Ebü'l-Kâsım es-Süheyli	7
148	أبو المعالي قابوسي	Ebü'l-Me‘âlî Kâbûsî	1
149	أبو العيينة	Ebü'l-‘Uyeyne	1
150	أبو الوليد الشاطبي	Ebü'l-Velîd eş-Şâtıbî	9
151	أبو الشمقمق	Ebü'ş-Şamakmak	3
152	العجاج	el-‘Accâc	1
153	الأحنف العكبري	el-Ahnef el-‘Ukberî	2
154	الأخطل	el-Ahtal	2
155	العرجي	el-‘Arcî	1
156	العاصمي	el-‘Âsımî	6
157	الأعشى	el-A‘şâ	12
158	العطوي	el-‘Atavî	3
159	العتابي	el-‘Attâbî	4
160	البديهي	el-Bedîhî	1
161	البحثري	el-Buhturî	4
162	البريري	el-Büreyrî	2
163	الجاحظ	el-Câhız	2
164	الفقيه أبو محمد	el-Fakîh Ebû Muhammed	2

165	الغنوي	el-Ğanevî	1
166	الغزال الأندلسي	el-Ğazâl el-Endelüsî	6
167	الغزي	el-Ğazzî	3
168	الحاجب المصحفي	el-Hâcib el-Mushafî	3
169	الحكم بن أبي فتن	el-Hakem b. Ebî Fiten	1
170	الحكيم بن عبدك	el-Hakîm b. 'Abduk	4
171	الخليل	el-Halîl	2
172	الحارثي	el-Hârisî	1
173	الحصنكي	el-Hasanbekî	4
174	الخياط المدني	el-Hayyât el-Medenî	2
175	الحزين	el-Hazîn	1
176	الحصري	el-Husrî	4
177	الحطيئة	el-Hutey'eh	8
178	الحسين بن طيه الأسدي	el-Hüseyn b. Tayye el-Esedî	7
179	الإمام أبو حنيفة	el-Îmâm Ebû Hanîfe	1
180	الإمام الطرطوشي	el-Îmâm et-Tartûşî	2
181	الإمام فخر الدين	el-Îmâm Fahreddîn	5
182	القاضي السعيد بن سناء الملك	el-Kâdî es-Sa'îd b. Senâ'ü'l-mülk	7
183	القاضي التنوخي	el-Kâdî et-Tenûhî	20
184	الكناني	el-Kinânî	2
185	المامية	el-Mâmiye	2
186	الماني	el-Mânî	1
187	المنصور الحلاج	el-Mansûr el-Hallâc	2
188	الملك الناصر	el-Melikü'n-Nâsır	3
189	المروان الأندلسي	el-Mervân el-Endelüsî	2
190	المسكين الدارمي	el-Miskîn ed-Dârimî	2
191	المعافي	el-Mu'âfâ	2
192	المعزي	el-Mu'azzî	1
193	المغيرة	el-Mugîre	1

194	المنخل بن حارث اليشكر	el-Munahhal b. Hâris el-Yeşkür	22
195	الموسوي	el-Mûsevî	2
196	المصفر بن عمر العامدي	el-Musfir b. 'Ömer el-Âmidî	2
197	المستعصم بالله	el-Musta'sım-Billâh	3
198	المعتمد على الله	el-Mu'temid-'Alellah	2
199	المبرد	el-Müberred	2
200	المهذب	el-Mühezzeb	2
201	المتلمس	el-Mütelemmis	2
202	المتنبى	el-Mütenebbî	269
203	المتوكل بن عبد الله الكنانى	el-Mütevekkil b. Abdullah el-Kinânî	13
204	المتوكل خليفة	el-Mütevekkil Halîfe	2
205	العتبى	el-'Utbî	1
206	الوائق بالله	el-Vâsik-billah	1
207	الوليد بن يزيد	el-Velîd b. Yezîd	3
208	الوزير ظهير الدين	el-Vezîr Zahîrû'd-dîn	2
209	أمين الدين بن أبي الوفاء	Emînû'd-dîn b. Ebi'l-Vefâ	2
210	أمير منجك	Emîr Mencek	1
211	الناشي	en-Nâşî	1
212	الرئاشي	er-Riyâşî	1
213	أصبعي	Esba'î	1
214	الصفدي	es-Safedî	2
215	الصاحب بن عباد	es-Sâhib b. 'Abbâd	1
216	الثعالبي	es-Se'âlibî	2
217	السلامي	es-Selâmî	1
218	السري الموصلى	es-Serî el-Mevsılî	2
219	السري الرفاء	es-Serî er-Raffâ'	2
220	الصنوبري	es-Sonovberî	5
221	أشجع السلمي	Eşca' es-Sülemî	6

222	الأشهب	eş-Eşheb	1
223	الشريف الرضي	eş-Şerîf er-Radî	1
224	الشيبياني	eş-Şeybânî	6
225	الشيخ بدر الدين بن الصاحب	eş-Şeyh Bedreddîn b. es-Sâhib	2
226	الشيخ الأكبر محي الدين ابن العربي	eş-Şeyhü'l-Ekber Muhyiddîn İbnü'l-Arabî	17
227	التهامي	et-Tihâmî	1
228	الطغرائي	et-Tuğrâ'î	10
229	الزمخشري	ez-Zemahşerî	4
230	فاطمة رضي الله عنها	Fâtıma radiyallâhu anhâ	2
231	فضل بن يحيى البرمكي	Fazl b. Yahyâ el-Bermekî	3
232	فرزدق	Ferezdak	9
233	فضولي	Fuzûlî	4
234	حاجز بن عوف	Hâciz b. 'Avf	1
235	حمدوني	Hamdûnî	1
236	حماد عجرد	Hammâd 'Acred	6
237	حسن بن سهل	Hasan b. Sehl	2
238	حسان بن ثابت	Hassân b. Sâbit	10
239	حاتم الطائي	Hâtem et-Tâ'î	15
240	هشام بن إبراهيم المصري	Hişâm b. İbrâhîm el-Mısrî	1
241	خبز أرزي	Hubz-i Erzî	9
242	هدبة	Hüdbe	1
243	حسين بن الضحاك	Hüseyin b. ed-Dahhâk	2
244	حسين بن مطير	Hüseyin b. Mutayr	10
245	حسن بن مطير	Hüseyin b. Mutayr	8
246	ابن عطية الأندلسي	İbn 'Atiyye el-Endelüsî	5
247	ابن بسام	İbn Bessâm	2
248	ابن بشير	İbn Beşîr	3
249	ابن بشار	İbn Beşşâr	2
250	ابن جبير الأندلسي	İbn Cübeyr el-Endelüsî	11

251	ابن أبي جمرة	İbn Ebî Cemre	2
252	ابن أبي مليكة	İbn Ebî Muleyke	1
253	ابن فارض	İbn Fârız	2
254	ابن فتير	İbn Fetîr	2
255	ابن حبوس	İbn Habûs	2
256	ابن حازم	İbn Hâzım	2
257	ابن حزم الظاهري	İbn Hazm ez-Zâhirî	2
258	ابن هيثم	İbn Heysem	1
259	ابن هندو	İbn Hindû	2
260	ابن مندويه	İbn Mendeveyh	2
261	ابن مرج الأنديسي	İbn Merc el-Endelüsî	2
262	ابن المرزبان	İbn Merzûbân	3
263	ابن محارب القمي	İbn Muhârib el-Kummî	2
264	ابن مقلة	İbn Mukle	3
265	ابن منقذ	İbn Münkız	2
266	ابن رشيقي القيرواني	İbn Reşîk el-Kayrevânî	5
267	ابن صادة الأنديسي	İbn Sâde el-Endelüsî	2
268	ابن صاحب تكريت	İbn Sâhibi Tikrît	13
269	ابن صامرة الأنديسي	İbn Sâmira el-Endelüsî	2
270	ابن سكرة	İbn Sekre	5
271	ابن طباطبا	İbn Tabâtabâ	1
272	ابن عنين	İbn ‘Uneyn	1
273	ابن وهيب	İbn Vûheyb	1
274	ابن ظريف	İbn Zarîf	2
275	ابن زهر الأنديسي	İbn Zehr el-Endelüsî	3
276	ابن المعشر	İbnü'l-Ma‘şer	3
277	ابن الفياض	İbnü'l-Feyyâz	3
278	ابن الخياط الدمشقي	İbnü'l-Hayyât ed-Dımişkî	2
279	ابن المولى	İbnü'l-Mevlâ	20
280	ابن المحلل	İbnü'l-Muhallel	2
281	ابن النقيب	İbnü'n-nakîb	2

282	ابن الرعد	İbnü'r-Ra'd	1
283	ابن الرقاق الأندلسي	İbnü'r-Rakkâk el-Endelüsî	2
284	ابن الرومي	İbnü'r-Rûmî	24
285	إبراهيم بن أبي محمد	İbrâhîm b. Ebî Muhammed	5
286	إبراهيم بن مدير	İbrâhîm b. Müdür	8
287	إبراهيم أدهم	İbrâhîm Edhem	2
288	إبراهيم الخواص	İbrâhîm el-Havâs	5
289	إبراهيم بن المهدي	İbrâhîm el-Mehdî	3
290	إبراهيم الصولي	İbrâhîm es-Sûlî	2
291	إبراهيم موصلي	İbrâhîm Mevsılî	2
292	عماد أشرف	‘Îmâd Eşraf	2
293	عماد الكتاب	‘Îmâdü'l-Küttâb	1
294	إمام حسين	Îmâm Hüseyin	3
295	إمام ماوردي	Îmâm Mâverdî	1
296	الإمام الشافعي	Îmam Şâfi'î	55
297	إمام زين العابدين رضي الله عنه	Îmâm Zeynelabidîn Radiyallahu Anh	10
298	امرؤ القيس	Îmru'ülkays	2
299	إسحاق الموصلي	İshâk b. el-Mavsılî	16
300	قاضي يحيى بن سعيد	Kâdî Yahyâ b. Sa'îd	1
301	قيس بن عاصم	Kays b. ‘Âsım	3
302	قيس بن ذريح	Kays b. Zerîh	45
303	قيس بن زهير	Kays b. Züheyr	1
304	كمال الدين بن النبيه	Kemâluddîn b. en-Nebîh	19
305	كثير	Kesîr	16
306	كشاجم	Keşâcim	3
307	قنالى زاده على أفندى	Kınalızâde ‘Ali Efendi	2
308	كوپريلی زاده عبد الله پاشا	Köprülüzâde Abdullah Paşa	44
309	قس بن ساعدة	Kuss b. Sâ'ide	1

310	قطري بن الفجاءة	Kutrî b. el-Fecâ'e	7
311	كميت بن خالد	Kümeýt b. El-Hâlid	8
312	لا	Lâ-edrî	1148
313	لبيد بن ربيعة	Lebîd b. Rebî'a	23
314	لسان الدين بن الخطيب الأندلسي	Lisânü'd-dîn b. Hatîb el-Endelüsî	23
315	مضاض بن عمرو	Maddâd b. 'Amr	5
316	محمود الوراق	Mahmûd el-Verrâk	4
317	مقلوب	Maklûb	5
318	مالك بن حارث	Mâlik b. Hâris	3
319	منصور بن كليع	Mansûr bin Küleyli'	2
320	منصور النمري	Mansûr en-Nemerî	1
321	معز بن زائدة	Ma'z b. Zâide	1
322	مجنون العامري	Mecnûn el-Âmirî	62
323	مروان بن أبي حفصة	Mervân b. Ebî Hafsa	2
324	مروان بن أبي الحبوب	Mervân b. Ebî'l-Hubûb	1
325	مسعود	Mes'ûd	1
326	محمد بن عبد الملك	Muhammed b. 'Abdûlmelik	1
327	محمد بن بشير	Muhammed b. Beşîr	1
328	محمد بن جابر	Muhammed b. Câbir	1
329	محمد بن جعفر	Muhammed b. Ca'fer	2
330	محمد بن أبي حكيم	Muhammed b. Ebî Hakîm	1
331	محمد بن حازم	Muhammed b. Hâzım	5
332	محمد بن عمران	Muhammed b. 'Umrân	1
333	محمد بن أمية	Muhammed b. Ümeyye	6
334	محمد بن وهيب	Muhammed b. Vehîb	4
335	محمد الوراق	Muhammed el-Verrâk	2
336	موسوي	Mûsevî	1
337	مجير الدين بن تميم	Mücîrû'd-Dîn b. Temîm	2
338	مساور الوراق	Müsâvir el-Verrâk	1

339	مسلم بن الوليد	Müslim b. el-Velîd	4
340	نابغة الذبياني	Nâbiga b. ez-Zübyânî	8
341	ناصح الدين سعيد بن دها	Nâsihuddîn Sa'îd bin Dehâ	2
342	ناصر الدين حسن الكناني	Nâsirü'd-dîn Hasan el-Kinânî	3
343	نصيب	Nasîb	2
344	رقطاع	Raktâ	5
345	ريطة	Rayta	1
346	ربيعة الرأي	Rebî'atü'r-re'y	1
347	صباح	Sabbâh	1
348	سابق البربري	Sâbık el-Berberî	1
349	سابعة بن بري	Sâbi'a b. Berrî	2
350	سعدي	Sa'dî	3
351	سعدى جلبى	Sa'dî Çelebi	2
352	صفي الدين الحلي	Safiyyüddin el-Hillî	28
353	صاحب بن عباد	Sâhib b. 'Abbâd	10
354	سعيد بن عبد الرحمن	Sa'îd b. 'Abdurrahman	1
355	سعيد بن حميد	Sa'îd b. Humeyd	9
356	سعيد الوراق	Sa'îd el-Varrâk	6
357	ثعلبة بن عمير	Sa'lebe b. 'Umeyr	1
358	صالح بن عباس القدامسي	Sâlih b. 'Abbâs el-Kudûmsî	1
359	صالح بن القدوس	Sâlih b. el-Kuddûs	2
360	سالم بن وابضة	Sâlim b. Vâbida	1
361	سالم الأنباري	Sâlim el-Enbârî	2
362	سارية الصحابي	Sâriye es-Sahâbî	1
363	سموأل بن عاديا	Semev'el b. 'Âdiyâ	11
364	سيف الدولة	Seyfü'd-devle	4
365	سحيم	Sühaym	1
366	شافعي إيراني	Şâfi'î Îrânî	1
367	شماخ	Şemmâh	1

368	شمس المعالي قابوس	Şemsü'l-Me'âlî Kâbûs	6
369	شهاب سهر وردي	Şihâb Sühreverdi	1
370	طاهر بن الحسين	Tâhir b. el-Hüseyn	1
371	طريح	Tarîh	3
372	تأبط شراً	Te'ebbeta şerran	2
373	تميم ابن خزيمة	Temîm İbn Huzeyme	2
374	عبيد الله بن عبد الله	'Ubeydullah b. 'Abdullah	1
375	عكاشة العمي	'Ukâşe el-Amrî	17
376	عروة	'Urve	2
377	عروة بن الورد	'Urve b. el-Verd	1
378	عروة بن حزام	'Urve b. Hizâm	8
379	عتبة بن الحباب بن المنذر	'Utbe b. el-Habâb b. el-Münzir	1
380	عتبة بن الحباب	'Utbe b. el-Habbâb	3
381	والبة	Vâlibe	1
382	ورقة بن نوفل	Varaka b. Nevfel	7
383	يحيى بن أبي طالب	Yahyâ b. Ebî Tâlib	3
384	يحيى البرمكي	Yahyâ el-Bermekî	5
385	يزيد بن معاوية	Yezîb b. Muaviye	13
386	يزيد بن المهلب	Yezîd bin el-Mühelleb	1
387	زبان بن سيار	Zebbân bin Seyyâr	2
388	زبينا	Zübeynâ	2
389	زبير الأسدي	Zübeyr el-Esedî	1
390	زهير بن أبي سلمى	Züheyr b. Ebî Sülmâ	2
391	ذو الرمة	Zü'r-Rumme	3

3.4.3. Arabî harf sırasına göre

Tablo 2.11. Arapça şiiri bulunan şairlerin alfabetik (Latin) sıralanması

NO	ŞAİR İSMİ ARAPÇA	ŞAİR İSMİ TÜRKÇE	BEYİT SAYISI
1	إبراهيم أدهم	İbrâhîm Edhem	2
2	إبراهيم الخواص	İbrâhîm el-Havâs	5
3	إبراهيم الصولي	İbrâhîm es-Sûlî	2
4	إبراهيم بن أبي محمد	İbrâhîm b. Ebî Muhammed	5
5	إبراهيم بن المهدي	İbrâhîm el-Mehdî	3
6	إبراهيم بن مدير	İbrâhîm b. Müdür	8
7	إبراهيم موصلي	İbrâhîm Mevsılî	2
8	ابن أبي جمرة	İbn Ebî Cemre	2
9	ابن أبي مليكة	İbn Ebî Muleyke	1
10	ابن الخياط الدمشقي	İbnü'l-Hayyât ed-Dımişkî	2
11	ابن الرعد	İbnü'r-Ra'd	1
12	ابن الرقاق الأندلسي	İbnü'r-Rakkâk el-Endelüsî	2
13	ابن الرومي	İbnü'r-Rûmî	24
14	ابن الفياض	İbnü'l-Feyyâz	3
15	ابن المحلل	İbnü'l-Muhallel	2
16	ابن المرزبان	İbn Merzübân	3
17	ابن المعشر	İbnü'l-Ma'ser	3
18	ابن المولى	İbnü'l-Mevlâ	20
19	ابن النقيب	İbnü'n-nakîb	2
20	ابن برج الأندلسي	Ebn Berec el-Endelüsî	3
21	ابن بسام	İbn Bessâm	2
22	ابن بشار	İbn Beşşâr	2
23	ابن بشير	İbn Beşîr	3
24	ابن جبیر الأندلسي	İbn Cübeyr el-Endelüsî	11
25	ابن حازم	İbn Hâzım	2

26	ابن حبوس	İbn Habûs	2
27	ابن حزم الظاهري	İbn Hazm ez-Zâhirî	2
28	ابن رشيقي القيرواني	İbn Reşîk el-Kayrevânî	5
29	ابن زهر الأندلسي	İbn Zehr el-Endelüsî	3
30	ابن سكرة	İbn Sekre	5
31	ابن شاطر السرقسطي	Ebû Şâtır es-Serakustî	3
32	ابن صاحب تكريت	İbn Sâhibi Tikrît	13
33	ابن صادة الأندلسي	İbn Sâde el-Endelüsî	2
34	ابن صامرة الأندلسي	İbn Sâmira el-Endelüsî	2
35	ابن طباطبا	İbn Tabâtabâ	1
36	ابن ظريف	İbn Zarîf	2
37	ابن عطية الأندلسي	İbn ‘Atiyye el-Endelüsî	5
38	ابن عنين	İbn ‘Uneyn	1
39	ابن فارض	İbn Fârız	2
40	ابن فتير	İbn Fetîr	2
41	ابن محارب القمي	İbn Muhârib el-Kummî	2
42	ابن مرج الأندلسي	İbn Merc el-Endelüsî	2
43	ابن مقلة	İbn Mukle	3
44	ابن مندويه	İbn Mendeveyh	2
45	ابن منقذ	İbn Münkız	2
46	ابن هندو	İbn Hindû	2
47	ابن هيثم	İbn Heysem	1
48	ابن وهيب	İbn Vüheyb	1
49	أبو إبراهيم بن شاشي	Ebû İbrâhîm b. Şâşî	3
50	أبو إسحاق الحساوي	Ebû İshâk el-Hasâvî	2
51	أبو إسحاق الصابي	Ebû İshâk es-Sâbî	17
52	أبو إسحق الشيرازي	Ebû İshâk eş-Şîrâzî	2
53	أبو إسحق بن خفاجة الأندلسي	Ebû İshâk b. Hafâce el-Endelüsî	12
54	أبو إسماعيل	Ebû İsmâ‘îl	2
55	أبو الأسود الدؤلي	Ebü'l-Esved ed-Dü'elî	18

56	أبو البقاء الأندلسي	Ebü'l-Bekâ el-Endelüsî	2
57	أبو الحسن التجاني الأندلسي	Ebü'l-Hasen et-Ticânî el-Endelüsî	2
58	أبو الحسن العلوي	Ebü'l-Hasen el-‘Alevî	1
59	أبو الحسن صاحب البريد	Ebü'l-Hüseyn Sâhibü'l-Berîd	10
60	أبو الحسين الفليكي	Ebü'l-Hüseyn el-Felîk	2
61	أبو الحسين بن فارس	Ebü'l-Hüseyn b. Fâris	2
62	أبو الحسين بن لنكك	Ebü'l-Hüseyn b. Lenkek	11
63	أبو الخير	Ebü'l-Hayr	2
64	أبو الشمقمق	Ebü'ş-Şamakmak	3
65	أبو الشيص	Ebu'ş-Şîs	3
66	أبو الطمحان القيني	Ebu't-Tamhân el-Kaynî	2
67	أبو العباس النامي	Ebü'l-‘Abbâs en-Nâmî	10
68	أبو العتاهية	Ebü'l-‘Atâhiye	29
69	أبو العلاء المعري	Ebü'l-‘Alâ el-Ma‘arrî	12
70	أبو العير	Ebu'l-‘Îr	1
71	أبو العيص	Ebü'l-‘Îys	3
72	أبو العيينة	Ebü'l-‘Uyeyne	1
73	أبو الفتح البستي	Ebü'l-Feth el-Büstî	15
74	أبو الفتح ذو الكفاءتين	Ebü'l-Feth Zül-Kifâ’eteyn	13
75	أبو الفرج الببغا	Ebü'l-Ferec el-Bebeğâ	37
76	أبو الفرج الواو الدمشقي	Ebü'l-Ferec el-Vâvâ ed-Dımişkî	21
77	أبو الفضل	Ebü'l-Fazl	2
78	أبو القاسم	Ebü'l-Kâsım	2
79	أبو القاسم الأعمى	Ebü'l-Kâsım el-A‘mâ	1
80	أبو القاسم الدمشقي	Ebü'l-Kâsım ed-Dımişkî	3
81	أبو القاسم السهيلي	Ebü'l-Kâsım es-Süheyli	7
82	أبو القاسم بن أبي العلاء	Ebü'l-Kâsım b. Ebi'l-‘Alâ	6
83	أبو المعالي قابوسي	Ebü'l-Me‘âlî Kâbûsî	1

84	أبو الوليد الشاطبي	Ebü'l-Velîd eş-Şâtîbî	9
85	أبو أيوب المرزباني وزير أبو جعفر المنصور	Ebü Eyyûb el-Merzübânî	2
86	أبو بشر الأندلسي	Ebü Bişr el-Endelüsî	2
87	أبو بكر الخالدي	Ebü Bekr el-Hâlidî	8
88	أبو بكر الخباز	Ebü Bekr el-Habbâz	2
89	أبو بكر الخوارزمي	Ebü Bekr el-Hârizmî	26
90	أبو بكر بن عمار الأندلسي	Ebü Bekr b. Ammâr el-Endelusî	11
91	أبو بكر قهستاني	Ebü Bekr Kuhistânî	1
92	أبو تمام الطائي	Ebü Temmâm et-Tâ'î	41
93	أبو حامد الأنطاكي	Ebü Hâmid el-Antâkî	22
94	أبو حسن الخشاب	Ebü İshâk el-Haşşâb	2
95	أبو حسين الهمداني	Ebü'l-Hüseyn el-Hemedânî	2
96	أبو حيان الأندلسي	Ebü Hayyân el-Endelüsî	6
97	أبو خروج البيغار	Ebü Hurûc el-Beyğâr	3
98	أبو دلف	Ebü Dülef	4
99	أبو دهل	Ebü Dehl	1
100	أبو ذؤيب الهذلي	Ebü Zü'eyb el-Hüzeli	12
101	أبو رزيق بغدادي	Ebü Ruzeyk Bağdâdî	3
102	أبو ركة الأندلسي	Ebü Rakve el-Endelüsî	1
103	أبو سعيد الرستمي	Ebü Sa'îd er-Rüstemi	76
104	أبو سعيد بن نوفة	Ebü Sa'îd b. Nevfe	2
105	أبو سليمان الخطابي	Ebü Süleymân el-Hattâbî	5
106	أبو شجاع	Ebü Şucâ'	2
107	أبو صخر الهنلي	Ebü Sahr el-Hinlî	3
108	أبو طالب	Ebü Tâlib	4
109	أبو طاهر	Ebü Tâhir	2
110	أبو عامر الوزير	Ebü 'Âmir el-Vezîr	3
111	أبو عباس الأندلسي	Ebü 'Abbâs el-Endelüsî	1

112	أبو عبد الله	Ebû 'Abdullah	2
113	أبو عبد الله الحميدي	Ebû 'Abdullah el-Humeydî	2
114	أبو عبد الله المعافري	Ebû 'Abdullah el-Me'âfirî	2
115	أبو عثمان الخالدي	Ebû 'Osmân el-Hâlidî	15
116	أبو عطاء السندي	Ebû 'Atâ es-Sindî	2
117	أبو عكرمة الصبي	Ebû 'Îkrime es-Sabî	3
118	أبو علي الحسين	Ebû 'Alî el-Hüseyn	1
119	أبو علي سينا	Ebû 'Alî Sînâ	2
120	أبو عمارة الصوري	Ebû 'Amâra es-Sûrî	2
121	أبو عمرو كلثوم بن عمرو العتابي	Ebû 'Amr Kulsûm b. 'Amr el-'Attâbî	3
122	أبو عيينة	Ebû 'Uyeyne	11
123	أبو فراس الحمداني	Ebû Firâs el-Hamdânî	78
124	أبو مالك الصمة	Ebû Mâlik es-Simme	2
125	أبو محجن	Ebû Mihcen	4
126	أبو محلم السعدي	Ebû Muhalleem es-Sa'dî	2
127	أبو محمد التميمي	Ebû Muhammed et-Temîmî	5
128	أبو محمد التيمي	Ebû Muhammed et-Teymî	1
129	أبو محمد عبد الله بن الخازن	Ebû Muhammed 'Abdullah b. el-Hâzin	19
130	أبو مسلم الخراساني	Ebû Müslim el-Horâsânî	4
131	أبو نصر بن نباتة	Ebû Nasr b. Nübâte	17
132	أبو نواس	Ebû Nûvâs	125
133	أبو هريرة	Ebû Hureyre	2
134	أبو يحيى بن المعتصم	Ebû Yahyâ b. el-Mu'tasim	2
135	أبو يعلى بن الهيثمية	Ebû Ya'lâ Ibn el-Heyâdiye	8
136	أحمد بن أبي فتن	Ahmed b. Ebî Fiten	2
137	أحمد بن الجليل	Ahmed b. el-Celîl	3

138	أحمد بن الخطيب	Ahmed b. El-Hatîb	2
139	أحمد بن علوية	Ahmed b. 'Aleviyye	2
140	أحمد بن ليون الأندلسي	Ahmed b. Liyûn el-Endelüsî	15
141	أحمد بن محمد التلمساني	Ahmed b. Muhammed et-Tilimsânî	2
142	أحمد بن يوسف	Ahmed b. Yûsuf	1
143	إسحاق الموصلي	Îshâk b. el-Mavsılî	16
144	أشجع السلمي	Eşca' es-Sülemî	6
145	أصبعي	Esba'î	1
146	الأحنف العكبري	el-Ahnef el-'Ukberî	2
147	الأخطل	el-Ahtal	2
148	الأشهب	eş-Eşheb	1
149	الأعشى	el-A'şâ	12
150	الإمام أبو حنيفة	el-Îmâm Ebû Hanîfe	1
151	الإمام الشافعي	Îmam Şâfi'î	55
152	الإمام الطرطوشي	el-Îmâm et-Tartûşî	2
153	الإمام فخر الدين	el-Îmâm Fahreddîn	5
154	البحثري	el-Buhturî	4
155	البديهي	el-Bedîhî	1
156	البريري	el-Büreyrî	2
157	التهامي	et-Tihâmî	1
158	الثعالبي	es-Se'âlibî	2
159	الجاحظ	el-Câhız	2
160	الحاجب المصحفي	el-Hâcib el-Mushafî	3
161	الحارثي	el-Hârisî	1
162	الحزين	el-Hazîn	1
163	الحسين بن طيه الأسدي	el-Hüseyn b. Tayye el-Esedî	7
164	الحصري	el-Husrî	4
165	الحصنكي	el-Hasanbekî	4
166	الخطيئة	el-Hutey'eh	8

167	الحكم بن أبي فتن	el-Hakem b. Ebî Fiten	1
168	الحكيم بن عبدك	el-Hakîm b. 'Abduk	4
169	الخليل	el-Halîl	2
170	الخياط المدني	el-Hayyât el-Medenî	2
171	الرئاشي	er-Riyâşî	1
172	الزمخشري	ez-Zemahşerî	4
173	السري الرفاء	es-Serî er-Raffâ'	2
174	السري الموصلي	es-Serî el-Mevsîlî	2
175	السلامي	es-Selâmî	1
176	الشريف الرضي	eş-Şerîf er-Radî	1
177	الشيبياني	eş-Şeybânî	6
178	الشيخ الأكبر محي الدين ابن العربي	eş-Şeyhü'l-Ekber Muhyiddîn İbnü'l-Arabî	17
179	الشيخ بدر الدين بن الصاحب	eş-Şeyh Bedreddîn b. es-Sâhib	2
180	الصاحب بن عباد	es-Sâhib b. 'Abbâd	1
181	الصفدي	es-Safedî	2
182	الصنوبري	es-Sonovberî	5
183	الطغرائي	et-Tuğrâ'î	10
184	العاصمي	el- 'Âsîmî	6
185	العتابي	el- 'Attâbî	4
186	العتبي	el- 'Utbî	1
187	العجاج	el- 'Accâc	1
188	العرجي	el- 'Arcî	1
189	العطوي	el- 'Atavî	3
190	الغزال الأندلسي	el-Ğazâl el-Endelüsî	6
191	الغزي	el-Ğazzî	3
192	الغنوي	el-Ğanevî	1
193	الفقيه أبو محمد	el-Fakîh Ebû Muhammed	2
194	القاضي التنوخي	el-Kâdî et-Tenûhî	20
195	القاضي السعيد بن سناء الملك	el-Kâdî es-Sa'îd b. Senâ' ü'l-mülk	7

196	الكناني	el-Kinânî	2
197	المامية	el-Mâmiye	2
198	الماني	el-Mânî	1
199	المبرد	el-Müberred	2
200	المتلمس	el-Mütelemmis	2
201	المتنبي	el-Mütenebbî	269
202	المتوكل بن عبد الله الكناني	el-Mütevekkil b. Abdullah el-Kinânî	13
203	المتوكل خليفة	el-Mütevekkil Halîfe	2
204	المروان الأندلسي	el-Mervân el-Endelüsî	2
205	المستعصم بالله	el-Musta‘sim-Billâh	3
206	المسكين الدارمي	el-Miskîn ed-Dârimî	2
207	المصفر بن عمر العامدي	el-Musfir b. ‘Ömer el- ‘Âmidî	2
208	المعافي	el-Mu‘âfâ	2
209	المعتمد على الله	el-Mu‘temid-‘Alellah	2
210	المعزي	el-Mu‘azzî	1
211	المغيرة	el-Mugîre	1
212	الملك الناصر	el-Melikü'n-Nâsır	3
213	المنخل بن حارث اليشكر	el-Munahhal b. Hâris el- Yeşkür	22
214	المنصور الحلاج	el-Mansûr el-Hallâc	2
215	المهذب	el-Mühezzeb	2
216	الموسوي	el-Mûsevî	2
217	الناشي	en-Nâşî	1
218	الواثق بالله	el-Vâsik-billah	1
219	الوزير ظهير الدين	el-Vezîr Zahîrû'd-dîn	2
220	الوليد بن يزيد	el-Velîd b. Yezîd	3
221	إمام حسين	Îmâm Hüseyin	3
222	إمام زين العابدين رضي الله عنه	Îmâm Zeynelabidîn Radiyahallahu Anh	10

223	إمام ماوردي	Îmâm Mâverdî	1
224	امروء القيس	Îmru'ülkays	2
225	أمير منجك	Emîr Mencek	1
226	أمين الدين بن أبي الوفاء	Emînü'd-dîn b. Ebi'l-Vefâ	2
227	بدر الدين الدماميني	Bedreddîn ed-Demâmînî	2
228	بدر الدين بن حبيب	Bedreddîn b. Habîb	2
229	بديع الهمداني	Bedî' Hemedânî	4
230	برهان الدين القيراطي	Burhânüd'dîn el-Kîrâtî	12
231	بسامي	Bessâmî	1
232	بشار	Beşşâr	13
233	بشار بن برد	Beşşâr b. Bürd	8
234	بكر بن النطاح	Bekr b. Nattâh	10
235	بها زهير المصري	Behâ Zühyr el-Mısrî	18
236	بيهس بن مهيب	Beyhes bin Mehîb	6
237	تأبط شراً	Te'ebbeta şerran	2
238	تميم ابن خزيمة	Temîm İbn Huzeyme	2
239	ثعلبة بن عمير	Sa'lebe b. 'Umeyr	1
240	جبله بن الأيهم	Cebele b. el-Eyhem	5
241	جحظة	Cahza	3
242	جحظة البرمكي	Cahza el-Bermekî	2
243	جرير	Cerîr	7
244	جعفر بن الفراء	Ca'fer b. el-Ferrâ'	2
245	جعفر بن عليّة	Ca'fer b. 'Aliyye	4
246	جعيفران	Cu'eyferân	4
247	جميل	Cemîl	11
248	حاتم الطائي	Hâtem et-Tâ'î	15
249	حاجز بن عوف	Hâciz b. 'Avf	1
250	حسان بن ثابت	Hassân b. Sâbit	10
251	حسن بن سهل	Hasan b. Sehl	2
252	حسن بن مطير	Hüseyin b. Mutayr	8

253	حسين بن الضحاك	Hüseyin b. ed-Dahhâk	2
254	حسين بن مطير	Hüseyin b. Mutayr	10
255	حماد عجرد	Hammâd 'Acred	6
256	حمدوني	Hamdûnî	1
257	خبز أرزي	Hubz-i Erzî	9
258	داوود پاشا	Davud Paşa	2
259	دعامة	Di'âme	1
260	دعبل	Di'bil	2
261	ذو الرمة	Zü'r-Rumme	3
262	ربيعة الرأي	Rebî'atü'r-re'y	1
263	رقطاع	Raktâ	5
264	ريطة	Rayta	1
265	زبان بن سيار	Zebbân bin Seyyâr	2
266	زبير الأسدي	Zübeyr el-Esedî	1
267	زبينا	Zübeynâ	2
268	زهير بن أبي سلمى	Züheyr b. Ebî Sûlmâ	2
269	سابعة بن بري	Sâbi'a b. Berrî	2
270	سابق البربري	Sâbîk el-Berberî	1
271	سارية الصحابي	Sâriye es-Sahâbî	1
272	سالم الأنباري	Sâlim el-Enbârî	2
273	سالم بن وابضة	Sâlim b. Vâbida	1
274	سحيم	Sühaym	1
275	سعدى جلبى	Sa'dî Çelebi	2
276	سعدى	Sa'dî	3
277	سعيد الوراق	Sa'id el-Varrâk	6
278	سعيد بن حميد	Sa'id b. Humeyd	9
279	سعيد بن عبد الرحمن	Sa'id b. 'Abdurrahman	1
280	سموأل بن عاديا	Semev'el b. 'Âdiyâ	11
281	سيف الدولة	Seyfü'd-devle	4
282	شافعي إيراني	Şâfi'î Îrânî	1
283	شماخ	Şemmâh	1

284	شمس المعالي قابوس	Şemsü'l-Me'âlî Kâbûs	6
285	شهاب سهر وردي	Şihâb Sühreverdi	1
286	صاحب بن عباد	Sâhib b. 'Abbâd	10
287	صالح بن القدوس	Sâlih b. el-Kuddûs	2
288	صالح بن عباس القدومسي	Sâlih b. 'Abbâs el-Kudûmsî	1
289	صباح	Sabbâh	1
290	صفي الدين الحلي	Safiyyüddin el-Hillî	28
291	طاهر بن الحسين	Tâhir b. el-Hüseyn	1
292	طريح	Tarîh	3
293	عباس بن الأحنف	'Abbâs b. el-Ahnef	23
294	عباس بن مرداس السلمي	'Abbâs b. Mirdâs es-Sülemî	14
295	عبد الباقي	'Abdûlbâkî	1
296	عبد الرحمن بن حسان	'Abdurrahmân b. Hassân	2
297	عبد الصمد بن بابك	'Abdu's-Samed b. Bâbek	10
298	عبد العزيز الديريني	'Abdûlazîz ed-Dîrînî	5
299	عبد الغني النابلسي	'Abdu'l-ganî en-Nâblusî	10
300	عبد القدوس	'Abdu'l-Kuddûs	4
301	عبد الكريم جبلي	'Abdû'l-kerîm Cebelî	3
302	عبد الله بن الحجاج	'Abdullâh b. el-Haccâc	2
303	عبد الله بن المعتز	'Abdullah b. el-Mu'tezz	22
304	عبد الله بن محمد العطار	'Abdullah b. Muhammed el-'Attâr	3
305	عبد الله بن معاوية	'Abdullâh b. Mu'âviye	1
306	عبد الملك الجزيري	'Abdumelik el-Cezîrî	3
307	عبد الوهاب المالقي	'Abdülvehhâb el-Mâlikî	2
308	عبدان	'Abdân	13
309	عبدية بن الطبيب	'Abde b. et-Tabîb	2
310	عبدى بن زيد	'Abdî b. Zeyd	2
311	عبيد الله بن عبد الله	'Ubeydullah b. 'Abdullah	1
312	عتاب بن ورقاء	'Attâb b. Verkâ	2

313	عتبة بن الحباب	‘Utbe b. el-Habbâb	3
314	عتبة بن الحباب بن المنذر	‘Utbe b. el-Habbâb b. el-Münzir	1
315	عروة	‘Urve	2
316	عروة بن الورد	‘Urve b. el-Verd	1
317	عروة بن حزام	‘Urve b. Hizâm	8
318	عضد الدولة	‘Adudüddevle	4
319	عكاشة العمي	‘Ukâşe el-Amrî	17
320	علم الدين البغدادي	‘Alemü'd-dîn el-Bağdâdî	3
321	علي چلبى استانبولى	‘Ali Çelebi İstânbulî	2
322	علي	‘Alî	5
323	علي القيرواني	‘Alî el-Kayrevânî	5
324	علي بن أبي طالب كرم الله وجهه	‘Alî b. Ebî Tâlib Kerremallahu Vecheh	11
325	علي بن الجهم	‘Alî b. el-Cehm	11
326	علي بن جبلة	‘Alî b. Cebele	18
327	علي بن عبد الله بن جعفر	‘Alî b. Abdulah b. Ca‘fer	2
328	علي بن عيسى	‘Alî b. ‘Îsa	1
329	علي بن محمد الكاتب	‘Alî b. Muhammed el-Kâtib	1
330	علي بن هشام	‘Alî b. Hişâm	7
331	عماد أشرف	‘Îmâd Eşraf	2
332	عماد الكتاب	‘Îmâdü'l-Küttâb	1
333	عمرو الوراق	‘Amr el-Varrâk	4
334	عمرو بن قميئة	‘Amr b. Kamî'e	7
335	عمرو بن معديكرب	‘Amr b. Ma'dîkerib	18
336	فاطمة رضي الله عنها	Fâtıma radiyallâhu anhâ	2
337	فرزدق	Ferezdak	9
338	فضل بن يحيى البرمكي	Fazl b. Yahyâ el-Bermekî	3
339	فضولي	Fuzûlî	4
340	قاضي يحيى بن سعيد	Kâdî Yahyâ b. Sa‘îd	1
341	قس بن ساعدة	Kuss b. Sâ‘ide	1

342	قطري بن الفجاءة	Kutrî b. el-Fecâ'e	7
343	قنالى زاده على أفندى	Kınalızâde 'Ali Efendi	2
344	قيس بن ذريح	Kays b. Zerîh	45
345	قيس بن زهير	Kays b. Züheyr	1
346	قيس بن عاصم	Kays b. 'Âsim	3
347	كثير	Kesîr	16
348	كشاجم	Keşâcim	3
349	كمال الدين بن النبيه	Kemâluddîn b. en-Nebîh	19
350	كميت بن الخالد	Kümeýt b. El-Hâlid	8
351	كوپرلى زاده عبد الله پاشا	Köprülüzâde Abdullah Paşa	44
352	لا	Lâ-edrî	1148
353	ليبيد بن ربيعة	Lebîd b. Rebî'a	23
354	لسان الدين بن الخطيب الأندلسي	Lisânü'd-dîn b. Hatîb el-Endelüsî	23
355	مالك بن حارث	Mâlik b. Hâris	3
356	مجنون العامري	Mecnûn el-'Âmirî	62
357	مجير الدين بن تميم	Mücîrû'd-Dîn b. Temîm	2
358	محمد الوراق	Muhammed el-Verrâk	2
359	محمد بن أبي حكيم	Muhammed b. Ebî Hakîm	1
360	محمد بن أمية	Muhammed b. Ümeyye	6
361	محمد بن بشير	Muhammed b. Beşîr	1
362	محمد بن جابر	Muhammed b. Câbir	1
363	محمد بن جعفر	Muhammed b. Ca'fer	2
364	محمد بن حازم	Muhammed b. Hâzım	5
365	محمد بن عبد الملك	Muhammed b. 'Abdülmelik	1
366	محمد بن عمران	Muhammed b. 'Umrân	1
367	محمد بن وهيب	Muhammed b. Vehîb	4
368	محمود الوراق	Mahmûd el-Verrâk	4
369	مروان بن أبي الحبوب	Mervân b. Ebî'l-Hubûb	1
370	مروان بن أبي حفصة	Mervân b. Ebî Hafsa	2

371	مساور الوراق	Müsâvir el-Verrâk	1
372	مسعود	Mes'ûd	1
373	مسلم بن الوليد	Müslim b. el-Velîd	4
374	مضاض بن عمرو	Maddâd b. 'Amr	5
375	معز بن زائدة	Ma'z b. Zâide	1
376	مقلوب	Maklûb	5
377	منصور النمري	Mansûr en-Nemerî	1
378	منصور بن كليع	Mansûr bin Küleyli'	2
379	موسوي	Mûsevî	1
380	نابغة الذبياني	Nâbiga b. ez-Zübyânî	8
381	ناصح الدين سعيد بن دها	Nâsihuddîn Sa'îd bin Dehâ	2
382	ناصر الدين حسن الكناني	Nâsirü'd-dîn Hasan el-Kinânî	3
383	نصيب	Nasîb	2
384	هدبة	Hüdbe	1
385	هشام بن إبراهيم المصري	Hişâm b. İbrâhîm el-Mısrî	1
386	والبة	Vâlibe	1
387	ورقة بن نوفل	Varaka b. Nevfel	7
388	يحيى البرمكي	Yahyâ el-Bermekî	5
389	يحيى بن أبي طالب	Yahyâ b. Ebî Tâlib	3
390	يزيد بن المهلب	Yezîd bin el-Mühelleb	1
391	يزيد بن معاوية	Yezîb b. Muaviye	13

SONUÇ

Harâbât, Ziya Paşa'nın 1874-1875 tarihinde Matbaa-yı Âmire'de üç büyük cilt içerisinde basılan dev antolojisidir. Türk, Fars ve Arap edebiyatının farklı dönemlerinden seçilmiş 37.950 beyti ihtiva etmektedir. Ziya Paşa gibi bir otorite tarafından meydana getirilmiş olması ve hacmi sebebiyle klasik edebiyat açısından temsil gücü son derece yüksektir. Çok çeşitli coğrafyalardan ve asırlardan derlenmiş şiirler ihtiva etmesi sebebiyle İslam medeniyetine mensup farklı milletlerin oluşturduğu kültürel birlikteliği güçlü bir şekilde yansıtmaktadır. Bu tezde *Harâbât*'ın ait olduğu tarihsel ve edebî bağlam tartışılmış ve ikinci cildinin bir kısmını oluşturan gazel, beyit ve mısralar neşredilmiştir.

Tezin giriş kısmı Türk, Fars ve Arap edebiyatlarında antoloji türünün gelişimini incelemektedir. Bu bağlamda ilk olarak antoloji, mecmua ve cönk kavramları üzerinde durulmuş, antoloji ile mecmuanın, özellikle şiir mecmualarının aynı manada kullanıldığı kabul edilmiştir. Bu tür için Arap edebiyatında “muhtârât”, Fars ve Osmanlı edebiyatlarında ise “müntehabât” kavramlarının kullanıldığı gözlemlenmiştir. Hem tür isimlendirmesi hem de tarihsel bağlam dikkate alınarak Arap edebiyatında antoloji türünün gelişimi ile Fars ve Osmanlı edebiyatında antoloji türünün gelişimi iki ayrı süreç olarak ele alınmıştır. Arap edebiyatının en önemli ve ilk şiir mecmuası olan *Muallakât* ele alınmış ve bu mecmuanın tam metin olarak *Harâbât*'ın girişinde de yer alışı üzerinde durulmuştur. Ardından *Dîvânü'l-Hâmâse*, *Mufaddaliyyât*, *Esmâiyyât* başta olmak üzere türün Arap edebiyatındaki gelişim süreci tartışılmıştır. Bu literatür ele alınırken Arap edebiyatındaki bibliyografik çalışmalarda, Arap edebiyatının Moğol istilasıyla bir intihat/çöküş devrine girdiği ön kabulü sebebiyle Osmanlı edebiyatında üretilen çok dilli şiir mecmualarının yeterince dikkate alınmadığı gözlemlenmiştir.

Ardından Fars ve Türk edebiyatlarında cönk ve mecmuaların yanı sıra aynı kapsamda kullanılabilen sefine ve beyâd gibi kavramlar da ele alınmıştır. Ayrıca Osmanlı ve Fars edebiyatındaki tezkirelerin de şiir antolojisi olarak değerlendirilebileceği iddia edilmiştir. Özellikle *Harâbât* ile yakın dönemlerde derlenen şiir mecmuaları ile *Harâbât* mukayese edilmiş ve bunun neticesinde hiçbirinin *Harâbât* kadar kapsamlı ve kuşatıcı olmadığı sonucuna varılmıştır. Tartışılan literatür *Harâbât*'ın sadece Türk edebiyatı için değil, Arap ve Fars edebiyatları için de dikkate alınması gereken bir çalışma olduğu ortaya çıkmıştır.

Tezin birinci bölümü Ziya Paşa'nın hayatını ve eserlerini ele almaktadır. Ziya Paşa'nın biyografisi oluşturulurken mevcut literatür değerlendirilmekle beraber Ziya Paşa hakkında yeni kaynakların tespiti amacıyla Osmanlı Arşivi'nde araştırma yapılmıştır. Bu taramada özellikle hakkında çok az bilgi bulunan babası Feridüddin Efendi'nin kimliğine dair yeni bilgilerin peşine düşülmüştür. Bu bağlamda Feridüddin Efendi hakkında 12 arşiv vesikası tespit edilerek bu tezde değerlendirilmiştir. Bunlar arasında yer alan, Feridüddin Efendi'nin el yazısıyla yazılmış bir dilekçe sayesinde Ziya Paşa'nın doğumundan yaklaşık yirmi sene önce yani 1810 civarında Feridüddin Efendi'nin Galata Gümrüğü'nde kâtip olarak çalışmaya başladığı tespit edilmiştir. Feridüddin Efendi'nin mesleki hayatı ile ilgili diğer belgeler de yine Ziya Paşa'nın biyografisi bağlamında ele alınmıştır. Örneğin Ziya Paşa'nın Mâbeyn'de kâtip olarak çalışmaya başlamasıyla babasının memuriyetinin yükseltilmesi ile ilgili belgeler arasında bağlantı kurulmuştur.

İbnülemin'in *Son Asır Türk Şairleri* ve Kaya Bilgegil'in *Ziya Paşa Üzerine Bir Araştırma* isimli eserler merkeze alınarak diğer kaynakların değerlendirildiği bu biyografide Ziya Paşa ile Namık Kemal'in Paris'e ve Londra'ya gidiş tarihleri dönemde Sultan Abdülaziz'in Avrupa seyahati ile bağlantılı olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda İsmail Hâmî Dânişmend'in *Kronoloji*'si kullanılarak mevcut hareketler imkân ölçüsünde gün gün takip edilmiş ve yorumlanmıştır.

Ziya Paşa ile Namık Kemal'in hayatlarına değinen biyografilerin *Tahrîb* ve *Ta'kîb* yazıldıktan sonra iki şairin arasının açıldığını belirttikten sonra başka konulara geçerek aralarının bir daha düzelmediği yanlışlığına sebep olduğu tespit edilmiştir. Doğru bilgilere istinat ettiği hâlde yanlış anlaşılmaya sebebiyet veren bu anlatımın tashihi teklif edilerek iki şairin *Ta'kîb*'den hemen bir sene sonra birlikte, aynı dava yine beraberce çalışmaya devam ettikleri vurgulanmış ve bunu gösteren deliller sıralanmıştır.

Ziya Paşa'nın eserleri mevcut kaynakların yanı sıra muhtevalarından mümkün mertebe istifade edilerek daha ayrıntılı bir şekilde tanıtılmıştır. Örneğin, *Zafername*'den bazı örnekler verilerek eserin daha iyi anlaşılması sağlanmıştır. Ayrıca hakkında kaynaklarda birkaç bilgi dışında çok bilgi bulunmayan *Engizisyon Tarihi* ile ilgili eserin 1882 yılındaki ilk neşrinde Ebüzziya Tevfik Bey'in kaleme aldığı tanıtım yazısı ortaya çıkartılmıştır.

Ziya Paşa'nın biyografisinin ardından bu dönemle ilgili Ziya Paşa'nın merkeze alındığı ayrıntılı bir kronoloji sunulmuştur. Bu kronolojide Ziya Paşa'nın hayatındaki değişikliklerde büyük etkileri olan ve biyografide de sık sık değinilen sadrazamların görev tarihleri de eklenmiştir. Kronolojik atlamalara ve yanlış anlaşılmalara mahal vermemek için bu listede sadece Reşit Paşa, Âlî Paşa, Midhat Paşa, Mahmut Nedim Paşa, Mütercim Rüştü Paşa gibi biyografide yer alan sadrazamlara değil, Ziya Paşa hayatı boyunca görev yapmış tüm sadrazamlara değinilmiştir. Hem devrin siyasetinde hem Ziya Paşa'nın hayatında bu sadrazamların büyük etkisinin olduğu da bu tezin gözlemleri arasındadır.

Tezin ikinci bölümü *Harâbât*'ı eser içerisinde neşredilen kısmı ayrıntılı olarak incelemektedir. Bunun için öncelikle *Harâbât*'ın neşredilen kısımları değil, tamamı tanıtılmıştır. Bu bağlamda ilk olarak “harâbât” kavramı ele alınmış ve ayrıca Ziya Paşa'nın harâbât kavramı etrafında yazdığı bir bendi incelenmiştir. Ardından *Harâbât*'ın ciltleri; basım yılları; Arapça, Farsa ve Türkçe bölümleri tanıtılmış, tüm *Harâbât*'ın içindekiler tablosu ve tahmini beyit sayıları gösterilmiştir. *Harâbât*'ın tez kapsamında neşredilen bölümleri bu “içindekiler” tablosunda ayrıca vurgulanmıştır. *Harâbât* üzerine hazırlanan tezler, *Harâbât*'ta şiirlerin sıralanış kriterleri ve *Harâbât*'ın yazıldığı dönemde Ziya Paşa'nın genel durumu da bu bölümde ele alınmıştır. Mukaddimenin muhtevası üzerinden Ziya Paşa'nın *Harâbât* ile ilgili yaklaşımı araştırılmış ve Namık Kemal'in bu mukaddime üzerine yaptığı eleştiriler tartışılmıştır. Buna ek olarak, eski yeni tartışmalarından bağımsız olarak *Harâbât*'ın Osmanlı toplumundaki gerçek etkisi araştırılmıştır. Bu araştırma neticesinde Abdullah Cevdet'in *İctihad Mecmuası*'nda isim vermeksizin *Harâbât*'tan tercümeler yaptığı tespit edilmiştir. Ayrıca bir mektubu üzerinden Rıza Tevfik'in de *Harâbât* okuru olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna ilave olarak Milli Mücadele yıllarında Mehmed Akif'in Mahir İz'e *Harâbât*'tan bazı bölümler okutmuş olduğu tespit edilmiştir. Bu çerçevede hem Mehmed Âkif'in hem de Mahir İz'in *Harâbât* okuru olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Harâbât'ı tanıtan ve inceleyen bu bölümün ikinci kısmı eserin tezde neşredilen kısmına odaklanmaktadır. Neşredilen metnin genel özellikleri, problemleri ve neşirde kullanılan yöntem bu kısımda ele alınmıştır. Bir sonraki bölümde yapılacak olan metin neşrinin temel kaideleri *Harâbât*'ın temel özellikleri tartışılmak suretiyle bu bölümde belirlenmektedir. Dolayısıyla bu bölüm hem *Harâbât*'ı farklı yönleriyle tanıtmakta hem de metin neşrinde kullanılan temel yöntemi ortaya koymaktadır.

Bu konuda yapılan değerlendirmeler neticesinde *Harâbât*'ın çok hacimli olması ve çok geniş bir şair aralığından çok sayıda şiir ihtiva etmesi sebebiyle şiirlerin geçtiği ilk kaynakların tespiti bir tez bağlamında ele alınmasının mümkün olmadığı anlaşılmıştır. Bu açıdan Prof. Dr. Ozan Yılmaz'ın *Ferheng-i Şu'ûrî* neşri örnek alınarak bu tez kapsamında kaynak tespiti yapılmamıştır. Arapça ve Farsça şiirlerin vezinleri de aynı sebepten ötürü gösterilmemiş, bununla beraber Türkçe şiirlerin vezinleri bulunmuştur.

Tezin orijinal yönlerinden biri de aynı bölümde sunulan şair listeleridir. *Harâbât*'ta yer alan şairler her bir dil için ayrı ayrı olmak üzere hem metinde geçen beyit sayılarına göre hem de alfabetik olarak sıralanmıştır. Ayrıca *Harâbât*'ta en çok beyti bulunan 50 şair de şiir sayılarına göre listelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Tezin üçüncü ve son bölümü *Harâbât*'ta yer alan gazel, beyit ve mısra içeriğinin metin ve tercümesinden oluşmaktadır. Arapça bölümde yer alan “et-Teşbîbât ve'l-Mukatta'âtü'l-Mütenevvia” ve “el-Ebyâtü'l-Arabiyye” başlıkları tartışılarak bu başlıkların tezin ana konusu olan gazel, beyit ve mısra kapsamında değerlendirilmiştir. Ayrıca metnin onda biri civarında yer kaplayan mısralar da metinde neşredilmekle beraber istatistik ve değerlendirmelerde beyitlere dahil edilerek zikredilmiştir.

Metinde 3348 Farsça ve 3752 Arapça beyit orijinal dilleriyle, Arap harfleriyle yazılarak sıralanmış ve Türkçeye tercüme edilmiştir. Bu tezin ortaya koyduğu en büyük katkıyı daha önce yayımlanmamış olan bu şiirlerin toplu bir şekilde gün yüzüne çıkartmış olmasıdır.

Bunun yanı sıra, türsel bütünlüğün bozulmaması yani tez başlığında yer alan gazel, beyit ve mısraların sadece Arapça ve Farsça ile sınırlı kalmayıp her üç dili de kapsayacak şekilde tezde bulunması adına bu başlıktaki Türkçe şiirler de teze dahil edilmiştir. Bu bağlamda daha önce Mustafa Çağlar tarafından *Harâbât*'ın ikinci cildi üzerine hazırlanan tezin bir bölümünü oluşturan Türkçe “Gazeliyyât ve Ebyât” başlığı altında yer alan 3466 beyit mezkûr tez işlenerek metne eklenmiştir. Bu bağlamda daha önce yapılmış olan tezdeki mevcut pek çok yazım ve okuma hatası giderilmiş ve metin transkripsiyon harfleriyle tekrar yazılmıştır. Ayrıca metinde geçen Türkçe şiirlerin vezinleri gösterilmiş ve böylece daha sağlıklı bir metin elde edilmiştir.

İspanya'dan Hindistan'a, Türkistan'dan Fas'a üç kıtaya kanat açan, on beş asırlık bir edebiyatın eşsiz mahsullerini devşiren, üç dilin hayal ve kelime dünyasının sınırlarını ayrıntılarıyla gösteren *Harâbât* İslam medeniyetinin edebî yönünü temsil eden benzersiz

bir kaynaktır. Tezin giriş bölümü *Harâbât*'ın sade Türkiye coğrafyasında değil, bu üç dilin edebî tesir ve üretim sahasına giren tüm coğrafyalarda üretilmiş en sembolik derleme olduğunu ortaya koymuştur. İslami edebiyatın Kuran menşeli bir edebiyat olduğu düşünüldüğünde bu eserin ihtiva ettiği hazineler daha da belirginleşmiş olur. *Harâbât*'a ta'n edenler bu viranedeki defineleri göremeyen veya görmek istemeyenlerdir.

Harâbât hem edebî zevk için hem de akademik incelemeler için eşsiz bir zemin teşkil etmektedir. Ziya Paşa bu eseri klasik edebiyatın bir kalesi olarak inşa etmiştir. Ziya Paşa'nın da ifade ettiği gibi, "gavvâs-ı bahr-i me'ânî" şairler için sahiplenilecek ilk "talim levhası" *Harâbât*'tır. İşte bu sebeple evvela *Harâbât*'ın tam metin olarak neşredilmesi ve ardından da içine hapsoldüğü tartışmalardan kurtularak toplum nezdinde gerçek değerini kazanması büyük önem arz etmektedir.

Bu tez *Harâbât*'ın bu doğrultuda hak ettiği tam ve güçlü neşrinin hazırlanması için atılmış bir ön adımdır. Daha önce üç yüksek lisans teziyle sadece Türkçe kısımları neşredilmiş olan *Harâbât*'ın Farsça ve Arapça bölümlerinin ciddi bir kısmı daha bu tez sayesinde ortaya çıkmaktadır. Eserin bu tezin kapsamı dışında kalan kaside, musammat, kıta, rubai ve mesnevi bölümleri ele alan çalışmaların gerçekleşmesiyle eserin tam halinin tekrar neşredilebilmesi ümit edilmektedir. İşte ondan sonra vezinlerin tespit edildiği, her bir beytin kaynaklarıyla beraber gösterildiği daha ileri çalışmaları gerçekleştirmek mümkün olacaktır.

Harâbât, yayımlandığı günden bugüne kadar geçen 150 yıl içerisinde bitmek tükenmek bilmeyen eski yeni tartışmalarının odağında kalmıştır. Bu tartışmalar bir taraftan onun ismini ölümsüzleştirirken bir taraftan da ait olduğu öz bağlamından koparmaktadır. Tezde pek çok kez temas edilen bu durum *Harâbât*'ın bu toplum üzerindeki gerçek vazifesini ifa etmesine engel olmaktadır. Klasik edebiyatı hakkıyla temsil eden, hem derleyeni hem muhtevası hem de sembolik konumu itibarıyla büyük değer taşıyan *Harâbât*'ı kendi klasik bağlamında inceleyerek bir bölümünü ortaya çıkaran

KAYNAKÇA

- Ahmed-Penâh, Seyyid Ebûtürâb, Şîrîn Nazarîzâde Dihkerdî, Hâniye Bicendî, “Pejûheşî Berâ-yı Muarrifî-yi Cild-i Evvel-i Gülçîn-i İskender Sultan 813 (H.) Mûteallik be-Bünyâd-ı Gülbenkiyân-ı Portagal”, *Hünerhâ-yı Zîbâ Hünerhâ-yı Tecessümü*, C. 21, S. 4 (1395), s. 31-38.
- Akdeniz, Safiye, “Arap Harfli Yeni Türk Edebiyatı Antolojilerinin (1839-1928) Karşılaştırmalı İncelenmesi”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Mugla University Journal of Social Sciences*, C. 1, S. 2 (2000), s. 33-52.
- Akkale, Ali Saferî, “Cöng-i Zilûfâf”, *Nezr-i Ârif*, ed. Dr. Sa’îd Şâfi’iyyûn, Behrûz îmânî, Tahran., Kütüphane, Müze ve Merkez-i İsnâd-ı Meclis-i Şûrâ-yı İslâmî, 1391 t.y., s. .
- Aksoyak, İ. Hakkı, “Gelibolulu Mustafa Âli’nin ‘Gül-i Sad Berg’i”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, C. 4 (1997), s. 163-75.
- Aktürk, Fatma, *Ziya Paşa’nın Harâbât’ı (3. Cilt, İnceleme-Metin-Dizin)*, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi 2011.
- Akün, Ömer Faruk, “Fatîn Efendi”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi 1995, C. 12, ss. 256-60, <https://islamansiklopedisi.org.tr/fatin-efendi>.
- Aldiwan.Net, “Al-Diwan – Arabic Poetry Archive”, 2025, <https://www.aldiwan.net/>.
- Almaany.Com, “Almaany – Arabic-English and Multilingual Dictionary”, 2025, <https://www.almaany.com/>.
- Apaydın, Mustafa, “Ziya Paşa’nın Emil Çevirisinin Önsözü”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 7, S. 7 (2001).
- Arpacıoğlu, Sabriye Hilal, “Timur Devri İskender Sultan Dönemine Ait Bl Add. 27261’e Kayıtlı Antoloji’de Bulunan Hamse-i Nizami Minyatürlerinin Kompozisyon Düzenlemeleri Üzerine Bir Değerlendirme”, *TURAN-SAM: Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, C. 15, S. 59 (2023), s. 138-49.

- Bauer, Thomas, “Literarische Anthologien der Mamlukenzeit”, *Die Mamluken. Studien zu ihrer Geschichte und Kultur. Zum Gedenken an Ulrich Haarmann*, ed. Stefan Conermann, EB-Verlag, Berlin 2003, s. 191-214.
- Bağcı, Seda. “Lutfi Divanı’nın Türkiye Türkçesine Aktarımı.” Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Belhi, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Yusuf el-Katib, *Mefatihü’l-Ulum*, ed. İbrahim el-Ebyari, 2. Baskı, y.y., b.y. t.y.
- Bilgegil, M. Kaya, *Harâbât karşısında Namık Kemal: Namık Kemal’in eski edebiyata itirazları*, İrfan Yayınevi, İstanbul 1972.0
- Bilgegil, Mehmet Kaya, *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma*, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1970.
- Bilkan, Ali Fuat. *Nâbî Divanı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1997.
- Bozorgger Hâlıkî, Muhammed Rıza, *Şâh-ı Nebât-ı Hâfız, İntişârât-ı Züvvâr*, Tahran 1389.
- Bölükbaşı, Rıza Tevfik, *Rıza Tevfik’in Mektupları*, ed. Abdullah Uçman, 1. Baskı, Atatürk Kültür Merkezi, Ankara 2016.
- Britannica, The Editors of Encyclopaedia, “Shijing”, Encyclopedia Britannica 29.05.2012, <https://www.britannica.com/topic/Shijing>.
- Bülbül, Tuncay, (ed.), *Hümâyûn-nâme: inceleme-metin*, çev. Alaeddin Ali, Türkiye Bilimler Akademisi, Çankaya, Ankara 2017.
- Canım, Rıdvan, “Geleneksel Şuara Tezkireciliği Anlayışından Çağdaş Antolojilere”, *Uluslararası Türklük Bilgisi Sempozyumu, 25-27 Nisan 2007, Erzurum: Bildiriler (A-J), I. cilt*, Erzurum 2009, s. 247-60.
- Cem Sultan. *Cem Sultan’ın Türkçe Divanı I*. Çev. İ. Halil Ersoylu. İstanbul: Tercüman Gazetesi, 1981.
- “Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), DVN. 119 - 75”, 08.05.1273.
- “Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), İ.DH. / 507 - 34481”, 29.11.1279.
- “Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), İ.DH. / 507 - 34512”, 02.12.1279.
- “Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), İ.DH. / 508 - 34571”, 21.12.1279.

- “Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), İ.DH. 134 - 6907/2”, 15.01.1263.
- “Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), İ.MVL. 216 - 7191”, 29.09.1267.
- “Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), İ.MVL. 181 - 5416”, 29.10.1266.
- “Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), MKT. NZD. 194 - 9”, 13.01.1273.
- “Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), MVL 149 - 19”, 12.04.1270.
- Çağlar, Mustafa, *Ziyâ Paşa'nın Harâbât'ı (2. Cilt, İnceleme-Metin-Dizin)*, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi 2018.
- Çiftçi, Faruk, “Urcûzeler ve İbn ‘Abdirabbih’in Tarihi Urcûzesi: Bir İslam Tarih Yazım Türü Örneği”, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 16 (2010), s. 1-53.
- Çıpan, Mustafa. “Fasîh Ahmed Dede: Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânının Tenkidli Metni.” Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991.
- Çöğenli, M. Sadi, “Cemheretü eş‘âri’l-‘Arab”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1993, C. 7, ss. 324-25, <https://islamansiklopedisi.org.tr/cemheretu-esaril-arab>.
- Danışmend, İsmail Hami, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi: M. 1703-1924 / H. 1115-1342*, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1955.
- Demirayak, Kenan, M. Sadi Çöğenli, *Arap Edebiyatında Kaynaklar*, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Erzurum 2000.
- Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2007.
- Dihhoda, Ali Ekber, *Lugatnâme*, t.y.
- “Diyarbakır İl Halk Kütüphanesi, Yazma No: 1758”, Diyarbakır İl Halk Kütüphanesi t.y.
- Durmuş, İshak, “Klasik Arap Edebiyatında Şiir Antolojisi Geleneği”, 2024, doi:10.5281/ZENODO.14536551.
- Durmuş, İsmail, “Safedî”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2008, C. 35, ss. 447-50,

- <https://islamansiklopedisi.org.tr/safedi>.
- Düzdağ, M. Ertuğrul, (ed.), *Sebülürreşâd: Dînî, İlmî, Edebî, Siyâsî Haftalık Mecmûa-i İslâmiyye, Cilt 8*, Bağcılar Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul 2016.
- Efşâr, Îrec, *Sefîne ve Beyâz ve Cöng*, İntişârât-ı Sühan, Tahran 1390.
- Ekici, Ayşegül, “Topkapı Sarayı Emanet Hazinesindeki 1470 Numaralı Şiir Mecmûasının İncelenmesi ve MESTAP’a Göre Tasnifi: Mecmûa-i Bî-Hemtâ”, *Korkut Ata Türkiyat: Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, C. 10 (2023), s. 127-68.
- Elgin, Necati, “Şuarâ Tezkireleri (Antoloji)”, *Konya*, C. 127–128 (1949), s. 49-54.
- Elmalî, Hüseyin, “el-Hamâse”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2006, C. 15, ss. 440-41, <https://islamansiklopedisi.org.tr/el-hamase--ebu-temmam>.
- , “el-Mufaddaliyyât”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Ankara 2020, C. 30, ss. 365-66, <https://islamansiklopedisi.org.tr/el-mufaddaliyyat>.
- Elsawy, Mohamed S., “Using Anthologies in Arabic Language Curriculum”, *International Journal of Pedagogical Innovations*, C. 4, S. 2 (2016), s. 168-221.
- Enderunlu Fâzıl, *Enderunlu Fâzıl Dîvânı*, ed. Mesut Bayram Düzenli, Talip Çukurlu, PA Paradigma Akademi Yayınları, Çanakkale 2023.
- Ergin, Ali Şakir, “el-Asmaîyyât”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1991, C. 3, s. 500, <https://islamansiklopedisi.org.tr/el-asmaiyyat>.
- Ersoy, Mehmet Akif, *Kavâid-i Edebiyye*, ed. Yusuf Turan Günaydın, Büyüyenay, İstanbul 2016.
- Evhadî, Takiyüddin, *Arafâtü’l-âşıkîn ve arasâtü’l-ârifîn*, Mirasmaktoob, Tahran 1379.
- Farisi, Ebu’l-Kasım Zeyd b. Ali, Ebu’l-Kasım Zeyd b. Ali, *Şerhu Kitabı’l-Hamase*, ed. Muhammed Osman Ali, Darü’l-Evzaî, Beyrut t.y.
- Fatîn Davud, *Fatîn Tezkiresi (Hâtimetü’l-Eşâr)*, ed. Ömer Çiftçi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2017.
- Firuzabadi, *Kamus Tercümesi*, ed. Mustafa koç, Eyüp Tanrıverdi, çev. Mütercim Asım Efendi, t.y.
- Fuzûlî, Muhammed b. Süleyman el-Bağdâdî, *Külliyât-ı Dîvân-ı Fuzûlî*, Hurşit Matbaası, İstanbul 1315.

Fuzûlî. *Fuzûlî Dîvânı*. Haz. Abdülhakim Kılınç. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2021.

“Ganjoor: Persian Classical Poetry Archive”, 2025, .

Gelibolulu Mustafa Âlî. *Gelibolulu Mustafa Âlî Dîvânı*. Haz. İ. Hakkı Aksoyak. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018.

Gıyâsiyyân, Muhammed Rıza, Ilse Sturkenboom, “Nüsha-yı Şâhâne Kitâbet-şode berâ-yı İskender b. Ömer Şeyh: Gülçîn-i Mahfûz Der Mûze-i Kâkûst Gülbenkiyân, Kitâbhâne-i Dânişgâh-i İstanbul ve Müessese-yi Târîh-i Pezeşkî-yi Velkâm”, *Âyîne-i Mirâs*, C. 18, S. 2 (1399), s. 55-90.

Göçgün, Önder, (ed.), *Ziya Paşa'nın Hayatı, Eserleri, Edebi Şahsiyeti ve Bütün Şiirleri*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 1987.

Gökyay, Orhan Şaik, “Cönk”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi 1993, C. 8, ss. 73-75, <https://islamansiklopedisi.org.tr/conk>.

———, “Cönkler Üzerine”, *Folklor ve Etnografya Araştırmaları*, 1984, 107-73.

Griffin, Carrie, “Anthologies and Miscellanies”, *Encyclopedia of British Medieval Literature*, John Wiley and Sons Ltd. 2017, s. 1-10, doi:10.1002/9781118396957.

Güfta, Hüseyin. “Hazık Mehmed Efendi'nin Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni.” Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992.

Gündoğdu, Atiye Gülfer, Servet Gündoğdu, *Gömülü Metinler Neden Döner*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara 2023.

Gündüz, Hacı Osman, “Ottoman-Era Arabic Literature: Overview of Select Secondary Scholarship”, *Al-Abhath*, 2021, 107-22, doi:10.1163/18115586-69010104.

Gürer, Abdülkadir. “Şeyh Gâlib Dîvânı (İnceleme-Metin).” Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993.

Hüsâmî, Edirneli Dervîş Hasan, *Tuhfetü'l-Emsâl: İnceleme - Metin - Dizin*, ed. Muzaffer Kılıç, DBY Yayınları, İstanbul 2023.

İmam Şâfi'î (Son), *Divan*, çev. Ali Ural, Şule, İstanbul 2013.

İnal, İbnülemin Mahmud Kemal, *Son Şairler*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1988.

İsen, Mustafa, (ed.), *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, 9. baskı., Grafiker Yayınları,

- Ankara 2015.
- İsfahani, Ebu Ali Ahmed b. Muhammed b. el-Hasan el-Merzuki, *Şerhu Divanu'l-Hamase*, ed. Garid eş-Şeyh, y.y., Beyrut 2003.
- İsmail, İzzeddin, *el-Mesâdirü'l-edebîyye ve'l-luğaviyye fi't-türâsi'l-Arabî*, Dâru Garîb li't-tibâa ve'n-neşr, Kahire t.y.
- İz, Muallim Mâhir, *Üstadım Mehmed Âkif*, ed. M. Ertuğrul Düzdağ, Bağcılar Belediyesi, İstanbul 2014.
- Karaduman, Şefika, *Ziya Paşa'nın Harâbâtının 1. Cildi (İnceleme, Metin, Dizin)*, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi t.y.
- Karagülle, Fırat, "Türk Edebiyatında Antoloji", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. 8 (2006), s. 383-404.
- Kaska, Çetin, *Sa'dî-yi Şîrâzî'nin Gazelleri*, Sonçağ Akademi, Ankara 2022.
- Kaya, Önal. *Ali Şîr Nevâyî: Fevâidü'l-Kiber (İnceleme-Metin-Dizin)*. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989.
- Kemal, Namık, *Sürgünde Muhalefet: Namık Kemal'in Hürriyet Gazetesi I (1868–1869)*, ed. Alp Eren Topal, VakıfBank Kültür Yayınları, İstanbul 2019.
- Kern, Martin, "The Shijing 詩經 (Classic of Poetry; Book of Odes)", *Chinese Studies*, kitap editörü Martin Kern, Oxford University Press 2023, s. , doi:10.1093/obo/9780199920082-0203.
- Kılıç, Atabey. *Ahmed Neylî Divanı*. Doktora tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1994.
- Kilpatrick, Hilary, "Anthologies, Medieval", *Encyclopedia of Arabic Literature*, ed. Julie Scott Meisami, Paul Starkey, Routledge, New York and London 1998, C. 1 , ss. 94-96.
- Kubbealtı Lugatı, "HARÂBAT", 2025, .
- Küçük, Sabahattin, haz. *Bâkî Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2011.
- Kuntay, Mithat Cemal, *Namık Kemal*, Alfa Yayınları, İstanbul 2019.
- Kurnaz, Cemal, "Harâbât", *DİA*, TDV İslam Araştırmaları Merkezi 1997, C. 16, ss. 68-69.
- Kurt, Bahadır. "Remzî Dîvânı (İnceleme-Metin)." Yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi, 2017.

- Kurt, Zehra, “Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi ‘Hazine 1064’ Numaralı Şiir Mecmuası”, *Korkut Ata Türkiyat: Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, C. 4 (2021), s. 63-81.
- Küçüksarı, Mücahit, “Arap Edebiyatının Osmanlı Döneminde Çöküş Yaşadığı İddiaları Üzerine Bir Değerlendirme”, *Osmanlı’da Ulûm-i Arabiyye*, ed. Ahmet Meydan, Akın İşleme, Ali Bulut, İsar Yayınları 2021, s. 369-78.
- Latîfî, Abdüllatif Çelebi, *Tezkiretü’ş-Şuara ve Tabsıratü’n-Nuzama: (İnceleme-Metin)*, ed. Rıdvan Canım, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi, Ankara 2000.
- Levend, Agah Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergah Yayınları, İstanbul 2014.
- Lûgatim, “Lûgatim – Osmanlı Türkçesi Sözlüğü”, 2025, <https://lugatim.com/>.
- Manastırlı Dâniş Ahmed Efendi, *Yavuz Sultan Selim Divanı Şerhi*, ed. Seda Aydın Kurt, Beyza Terzi Sarı, DBY Yayınları, İstanbul 2020.
- Mermer, Ahmet vd., *Eski Türk Edebiyatına Giriş*, 9. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara 2013.
- Mevlana, *Divan-ı Kebir*, çev. Abdülbaki Gölpınarlı, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 1970.
- Mezâkî Süleyman Dede Bosnevî. *Mezâkî Dîvânı*. Haz. Ahmet Mermer. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2021.
- Nâ’îlî-i Kadîm. *Dîvân*. Haz. Haluk İpekten. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019.
- Neşâtî Ahmet Dede. *Neşâtî Dîvânı*. Haz. Mahmut Kaplan. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019.
- Nevâyî, Ali Şîr, *Külliyât-ı Nevâyî*, ed. Günay Kut, 2020.
- Nevâyî, Ali Şîr. *Nevâdirü’ş-Şebâb*. Haz. M. Metin Karaörs. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2006.
- Nev’î. *Dîvân: Tenkidli Basım*. Haz. Mertol Tulum ve M. Ali Tanyeri. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1977.
- Nüvâs, Ebû, *Dîvânü Ebî Nüvâs: Şerh ve Tahkik*, ed. Muhammed Enis Mührât, Dâru’l-Mührât Li’l-Ulûm, Hums, Suriye 2009.
- Odunkıran, Fatih, *Mevlevî Tezkiresi: Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân (İnceleme-Metin)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, PhD Thesis 2020.

- Orfali, Bilal, “A Sketch Map of Arabic Poetry Anthologies up to the Fall of Baghdad”, *Journal of Arabic Literature*, C. 43 (2012), s. 29-59.
- Osmanice.Com, “Kamus – Osmanlıca-Türkçe Sözlük”, 2025, <https://kamus.osmanice.com/>.
- Osmanlicasozlukler.Com, “Osmanlıca Sözlükler – Çevrim İçi Osmanlıca Sözlük Arşivi”, 2025, <https://www.osmanlicasozlukler.com/>.
- Özerol, Nazmi, “Şeyhülislâm Yahyâ Tevfik Efendi’nin ‘Müntehab’ Adlı Şiir Mecmûası”, *Languages and Translation Studies*, C. 2, S. 1 (2016), s. 343-66, doi:10.20322/lt.18253.
- Öztürk, Nurettin, “Namık Kemal’in Harâbat Tenkidi Üzerine Bir İnceleme”, *Yeni Harran Çevresi İnsan Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, S. 5 (1994), s. 49-60.
- Pala, İskender, “Leskofçalı Gâlib”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 27 (2003), s. 140-41.
- Parıldi, Metin, “‘‘Cemheratu Eş’âri’l-‘Arab’ın İlk Dönem Şiir Antolojileri Arasındaki Yeri ve Önemi’’, *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, C. 11, S. 2 (2011), s. 129-40.
- Parlatır, İsmail, “Ziya Paşa’nın Emil Çevirisi”, *Türk Dili*, S. 573 (1999), s. 772-73.
- Qamus.Inoor.Ir, “Qamus al-Noor – Arabic Lexical Resources by Noor Foundation”, 2025, <https://qamus.inoor.ir/ar>.
- Sami, Şemseddin, *Kâmûs-ı Türkî*, 15. Baskı, Akçağ Yayınları, İstanbul 2006.
- Saz (Derleyici), Ufuk, *Ziya Paşa’nın Bütün Şiirleri: Dîvan - Mukaddime-i Harâbât-Zafer-name ve Tahmîsi*, DBY Yayınları 2024.
- Selim, Ömer, *1860-1928 Yılları Arasında Düzenlenen Türk Edebiyatı Antolojileri*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi 1996.
- Steingass, *Persian-English dictionary*, Mektebetü Lübnan, Beyrut 1975.
- Şahin, Duygu Kayalık, “Cönk Terimi ve Cönkler Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi”, *Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 10/12 (2015), s. 709-26, doi:http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8567.
- Şeyh Sadi Şirazi, *Bostan*, çev. Kilisli Rifat, Sebil Yayınevi, İstanbul 1995.
- Şuurî Hasan Efendi, *Lisanu’l-Acem : Ferheng-i Şu’ûrî*, 4 cilt, çev. Ozan Yılmaz, Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul 2019.
- Şükun, Ziya, *Farsça-Türkçe Lugat Ferheng-i Ziya Gencîne-i Güftâr*, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 1984.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi, *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, 24. Baskı, Dergâh Yayınları,

İstanbul 2014.

Tebrîzî, Ebû Zekerîya Yahyâ b. Ali b. Muhammed es-Şeybani Et-, *Şerhü Divânî'l-Hamâse*, y.y., Beyrut t.y.

Tıraş, Yusuf Can, “Çaylak Mehmed Tevfik’in ‘Tahric-i Harâbât’ı”, *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 2018, doi:10.20322/littera.345248.

Topuzoğlu, Tefvik Rüştü, “Muhtârât”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Ankara 2020, C. 31, ss. 55-56, <https://islamansiklopedisi.org.tr/muhtarat>.

Tuğluk, Abdulhakim, “Tahrîb-i Harâbât’ta İstihza”, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2020, 311-26, doi:10.18026/cbayarsos.670186.

Tunç, Semra, “Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan 1985 Numaralı Şiir Mecmûası”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, C. 18 (2005), s. 11-87.

Turan, Lokman. “Yenişehirli Aynî Bey Divanı’nın Tahlili (Tenkidli Metin): Encümen-i Şu’arâ ve Batı Tesirinde Gelişen Türk Edebiyatına Geçiş.” Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.

Turinay, Necmettin, Mehmet Rüyan Soydan, Selçuk Karakılıç, (ed.), *Arkamda Serilmiş Yere Bir Mazi: Dünyanın Dört Bucağından Mehmet Akif’e Mektuplar*, Cilt 2, 2. Baskı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Yayınları, Ankara 2021.

Tüccar, Zülfikar, “el-Hamâse”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1997, C. 15, ss. 440-41, <https://islamansiklopedisi.org.tr/el-hamase--buhturi>.

———, “Hammâd er-Râviye”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1997, C. 15, ss. 486-88, <https://islamansiklopedisi.org.tr/hammad-er-raviye>.

———, “Semev’el el-Ezdi”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2009, C. 36 , ss. 487-88, <https://islamansiklopedisi.org.tr/semevel-el-ezdi>.

Tülcü, Süleyman, “Muallakât”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Ankara 2020, C. 30, ss. 308-10, <https://islamansiklopedisi.org.tr/muallakat>.

Türkay, Kaya. *Ali Şîr Nevâyî: Bedâyi’u'l-Vasat (İnceleme-Metin-Dizin)*. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1988.

Uçman, Abdullah, “Ziya Paşa”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV İslam Araştırmaları Merkezi, İstanbul 2013, C. 44, ss. 475-79, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ziya-pasa--sair>.

- Uzun, Mustafa İsmet, Tahsin Yazıcı, “Müntehabât”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi 2006, C. 32, ss. 29-30, <https://islamansiklopedisi.org.tr/muntehabat>.
- Ümütli, Şakir, *Müntehabât-ı Mîr Nazîf (İnceleme-Metin)*, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi 1996.
- Vafâî, Mohammed Afşîn, Cevâd Beşerî, “Sefîne, Mecmua, Cönk: Tahavvülât-ı Târihî-yi Yek Nev’-i Vîje-i Edebî”, *Zebân ve Edebiyyât Fârsi (Danışgâh-i Harezmî)*, C. 26, S. 85 (2019), s. 7-31, doi:10.29252/jpll.26.85.7.
- Vajehyab.Com, “Vajehyab – Comprehensive Persian Dictionary Portal”, 2025, <https://vajehyab.com/>.
- Vajje.Com, “Vajje – Online Persian-English Dictionary”, 2025, <https://vajje.com/en>.
- Vankulu Mehmed Efendi, *Vankulu Lügati*, ed. Mustafa Koç, Eyyüp Tanrıverdi, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul 2015.
- Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, “Kamus – Yazma Eserler Kurumu Osmanlıca Sözlük Portalı”, 2025, <https://kamus.yek.gov.tr/>.
- Yıldırım Nimet, (çev.), *Sa’dî-yi Şirazî Divanı*, Dergâh yayınları, İstanbul 2022.
- Yılmaz, Meltem, “Cönkler Üzerine Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası”, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S. 35 (2016), s. 165-96, doi:10.21497/sefad.54419.
- Yıldırım, Talip. “Hüseyin Baykara Dîvanı (Metin-İnceleme-Dizin).” Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.
- Yılmaz, Ozan, *16. yüzyıl şârihlerinden Sûdî-i Bosnevî ve Şerh-i Gülistân’ı (inceleme-tenkitli metin)*, Marmara Üniversitesi, İstanbul 2008.
- Zeybek, Abdurrahman, *Selim (Yavuz Sultan Selim)’in Farsça Divanı ile Avni (Fatih Sultan Mehmet)’in Türkçe Divanının Mukayesesi*, Pamukkale Üniversitesi, Denizli 2019.
- Yorulmaz, Hüseyin. *Koca Râgıb Paşa Dîvânı (Araştırma ve Metin)*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, 1989.
- Ziya Paşa, *Harâbât*, 3 cilt, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1291.
- , *Zafernâme*, ed. Fikret Şahoğlu, Tercüman Gazetesi, İstanbul t.y.
- , “Ziya Paşa’nın Evan-ı Tufuliyeti Hakkında Bir Makalesi”, *Mecmua-i Ebuzziya*, C. II, S. 13, 14, 15 (1298).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: HARÂBÂT (METİN-TERCÜME)

1. TÜRKÇE GAZEL, BEYİT VE MISRALAR (TÜRKÎ GAZELİYYÂT VE EBYÂT)

Türkî Gazeliyyât ve Ebyât

[59]

1. Es'ad Paşa

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Var bir zamân ki nâza peşimân eder seni
Ben şimdi söylemem o zamân söylerim saña

2. Usûlî

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Şu serverler ki dağlar gibi baş egmezdi eflâke
Yatarlar şimdi pest olmuş ne tâc ü ne kemer peydâ

3. Câmi

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Mihrim ki oldu 'âleme rûşen güneş gibi
Bir zerre gelmez ey meh-i nâ-mihribân saña

4. Şehzâde Cem

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Oldu zülfeyni dâm-ı zıll-i hü mâ
Gören eydür ki dâme zıllühümâ²⁴²

²⁴² “Onların gölgesi daim olsun.”

2. Şâne urduķca zülfüne cān der
Eşlaķa'llāhü şānehū ebedā²⁴³

5. Cevdet-i Kadīm

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Baķt-ı bed māni'-i taķşıl-i kemāl oldu baña
Doğmadan mihr-i emel vaķt-i zevāl oldu baña

6. Hâzık

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Budur sözüüm saña ey reşk-i āfītāb saña
Harām ola dil-i mestānesiz şarāb saña
2. Getirdi leb-nemek ü ğamze sīh u ruķ ateş
Pişirdi laķt-ı ciĝer mā-ķazar kebāb saña

6. Hâzık

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

3. Hem cefādan incinir hem de cefākārı severler
Meşrebim oldu belā-ender-belā yā Rab baña

7. Hamdi-i Sivâsî

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1. Bir dīdede kim 'aynek-i idrāk ola eyler
Āyine-i imrūzda ferdāyı temāşā

8. Râşid-i Kadīm

²⁴³ "Allah onun şanını sonsuza dek yüce kılsın."

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Sevād-ı rû 'arağ-ı şerm ile olur şüste
Lisân-ı hâl-i hayâ i 'tizârdır güyâ

9. Râgıb Paşa

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Dehenin nüşha-i rûyunda çü nûn-ı tenvîn
Sözde peydâ vü tekellümde nihândır cânâ

10. Reşkî

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. K'o fikr-i bâtlı el çek şalâh-ı 'âlemden
Saña mı oldu müfevvez hükûmet-i eşyâ

11. Rûhî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. İltifât-ı çarhı görmem nâ-be-câ bigâneye
Düşmen-i 'irfân olur elbette nâdân-âşinâ

12. Sâlik

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Çarhda yıldız kadar meh-pâre var ammâ ki sen
Mihr-i evc-i hüsn ü ânsın benzemez onlar saña

13. Senîh Efendi

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Dīdeler dīdārīña etmez kifāyet şevkden
Dağlardır sīnede göz göz nıgeh-bānlar saña²⁴⁴

14. Senîh Efendi

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Etmedi gitdi eşer nāle-i cāngāh saña
Merhamet vermedi mi Hāzret-i Allāh saña

15. Hızır Agazâde

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Beline taş basıp almış ele āhen asā
Kūy-ı cānānı arar ditreyerek kıble-nümā

16. Sûzî

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Nice'tsin āyine mihr-i ruḥunla 'aksini fark
Sen āfītāba müşābihsin āfītāb saña

17. Şehrî

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Ne ihtiyāc ki sākī vere şarāb saña
Ki öz piyālesini verdi āfītāb saña

18. Sâib-i Isfahânî

²⁴⁴ Harâbât'ta üstteki beytin devamı olarak görünen bu beyit vezin farkından ötürü ayrı bir şiire ait olmalıdır.

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Şarāb-ı la'li için dökme āb rüz-ı nehār
Ki dem-be-dem leb-i la'lin verir serāb saña
2. Şarābdan ne 'aceb olmasañ eger serhōş
Bu tuzlu lebler ile neylesin şarāb saña
3. Kaçar 'inānı elinden şükūh-ı hüsnuñden
Eger sipihr-i berīn olsa hem-rikāb saña
4. Seniñ şahīfe-i hüsnuñ kelām-ı Sāibdir
Ki dāğ-ı 'ayb olur hāl-i intihāb saña

[60]

19. Safvet

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Her zaman bir Vāmık u Azrā olur 'ālem bu ya
Nev-be-nev efsāneler peydā olur 'ālem bu ya
2. Āb-ı rüyuñ dökme her naḥl-i pelīdiñ pāyına
Mīve-i maṭlab ya olmaz ya olur 'ālem bu ya

20. Ziyâ Bey

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Renc-i ḥāṭır vermesin feryād ü efġānlar saña
Gül-izārım sen hemān şağ ol fedā cānlar saña
2. Çok mudur ser-der hevā-yı zülfüñ olmak rüzgār
Bir perīsin kim musahhardır Süleymānlar saña
3. Sen hırām etseñ gelir cūşa melekler şevkden
Ya naşıl şabr etsin inşāf eyle insānlar saña
4. Hey ne sengīn-dilsin ey kāfir ki te'şir eylemez
Āhlar feryādılar çāk-i girībānlar saña

21. Ziyâ Bey

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Ne âl etdi 'aceb neş'e-i şarâb saña
Ki sürhî-i mey olur perde-i hicâb saña

22. Ziyâ Bey

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Mürg-ı lâhûtum ki nâsût âşiyân olmaz baña
Tâ'ir-i kudsüm zemîn ü âsumân olmaz baña
2. Mün'akis âyîne-i tab'ımda nakş-ı kâ'inât
Şûret ü ma'nâda bir sırr-ı nihân olmaz baña
3. Rind-i 'âlî-meşrebim hum-ğâne-i endîşede
Tâs-ı ma'kûs-ı felek bir cür'a-dân olmaz baña

23. Ziyâ Bey

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Ben dilerdim edeyim cân ü dili yâra fedâ
Yâr zannetdiğim etdi beni ağıyâra fedâ
2. Böyledir қа'ide-i verd-i hezâr âşüfte
Bülbül-i dil-şüde-i zârı eder hâra fedâ
3. Rind-i 'aşk ol ne revâ atlâs-ı çarha minnet
Hırka-i 'ismetî kıl hâne-i hammâra fedâ
4. Leb-i cân-bahşıña şad haste-dil olsun qurbân
Bin gâzâl-i Hoten ol dîde-i bîmâra fedâ

24. Tâlib

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Deryāda eden ol dürr-i yektāyı temāşa
Bī-perde-i lafz eyledi ma‘ nāyı temāşā
2. Bir dīdede kim nūr-ı haḳīḳat ola eyler
Āyīne-i Yūsuf’da Züleyhā’yı temāşā
3. Āyīne şıfat sır olamazsın bu şuverden
Etseñ ne ḳadar ‘ālem-i dünyāyı temāşā

25. İzzet Bey

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

1. Loḳma-i ḡam ki gelū-gīr-i melāl oldu baña
Şīr-i māder gibi mey şimdi helāl oldu baña

26. ‘Avnî Bey

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Böyle ‘aks-endāz olursa şüretiñ āyīneye
Seyf-i ḡayretle muḳarrerdir dü-nīm olmaḳ baña
2. Olmasın Cibrīl-i naḳd-i rūḥ der keff müşterī
Yūsuf-i devrānsın ahrādır gulām olmaḳ saña

27. Fâizî

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

1. Hīç cem‘iyyet-i ḥāṭırdan eşer gördüñ mü
Bu ḳadar meclise uğrar yoluñ ey bād-ı şabā

28. Fuzûlî

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Zihī zātın nihānī ol nihāndan māsivā peydā
Bihār-ı şun ‘una emvāc peydā ға ‘r nā-peydā
2. Bülend ü pest-i ‘ālem şāhid-i feyz-i vücūduñdur
Degil bñhūde olmağ yoğ iken ‘arz u semā peydā
3. Gehī toprağa eyler hikmetiñ bin meh-liķā pinhān
Gehī sun ‘un kılar toprağdan biñ meh-liķā peydā
4. Demādem ‘aks alır mir’āt-ı ‘ālem ķahr u lūtfuñdan
Anıñçün geh küdüret zāhir eyler geh şafā peydā

29. Fuzûlî

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Ey olup mi ‘rāc burhān-ı ‘ulüvv-i şān saña
Yere inmiş gökden istikbāl edip Kur’ān saña

30. Fuzûlî

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Māh-ı nevdir yoğsa sen etdiğde seyr-i āsmān
Kaldırıp parmağ getirmiş āsmān īmān saña

31. Fuzûlî

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Ey melek sīmā ki senden özge hayrāndır saña
Hağ bilir insān demez her kim ki insāndır saña
2. Vermeyen cānın saña bulmaz hayāt-ı cāvidān
Zinde-i cāvīd aña derler ki ķurbāndır saña
3. ‘Ālemi pervāne-i şem ‘-i cemāliñ kıldı ‘aşğ
Cān-ı ‘ālemsin fedā her lāhza biñ cāndır saña
4. Çıkma yārim geceler ağıār ta ‘nından şağın

Sen meh-i evc-i melâhatsin bu nokşandır saña

[61]

32. Fuzûlî

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Cânımıñ cevheri ol la'l-i şeker-bāra fedā
‘Ömrümüñ hāşılı ol şīve-i reftāra fedā
2. Gözlerimden dökülen kaçtre-i eşkim güheri
Leblerinden saçılan lü'lü'-i şehvāra fedā
3. Çāk-i sīnemde olan kanlı cigerpāreleri
Mest çeşmiñde olan ğamze-i hūn-hāra fedā
4. Cān ü dil kaydını çekmekden özüm kurtardım
Cānı cānāneye etdim dili dil-dāra fedā
5. Ey Fuzûlî n'ola ger şağlar isem cānı 'azîz
Vaqt ola kim ola bir şūh-i sitemkāra fedā

33. Fuzûlî

Fā 'ilâtün Fā 'ilâtün Fā 'ilâtün Fā 'ilün

1. Dûstum 'ālem senin'çün ger olur düşmen baña
Ġam degil zīrā yetersin dost ancak sen baña
2. 'Aşka şaldım ben beni pend almayıp bir dostdan
Hīç düşmen eylemez ānı ki etdim ben baña
3. Eymenem seng-i melāmetden kim alıp çevremi
Oldu zencīr-i cünün bir kal'a-i āhen baña

34. Fuzûlî

Fā 'ilâtün Fā 'ilâtün Fā 'ilâtün Fā 'ilün

1. Her zamān manzūr bir şūh-ı sitem-gerdir baña

- Çanda olsam bir belâ Hâk'dan muqarrerdir baña
2. Zahmlardan bin ağız açdım edâ-yı şükre kim
Her okun bir ni'met-i ğayr-ı mükerrerdir baña
3. Ahter-i bahtım vebâlin gör ki ol mehden gelen
Mihrlerdir özgeye cevır ü cefâlardır baña

35. Fuzûlî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Gerçi ey dil yâr için yüz verdi yüz miñnet saña
Zerrece kaç'-ı mañabbet etmediñ rahmet saña
2. Ehl-i 'aşkı âteş-i hicrâna eylersin kebâb
Döne döne imtiñân etdiñ budur 'âdet saña
3. Sende dün gördüm Fuzûlî meyl-i miñrâb-ı namâz
Terk-i 'aşk etmek mi istersin nedir niyyet saña

36. Fuzûlî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Ğamzesin sevdiñ gönül cânıñ gerekmez mi saña
Tığa urduñ cism-i 'uryânıñ gerekmez mi saña
2. Âteşin âhımla eylersin baña teklîf-i bâğ
Bâğ-bân gül-berg-i ğandânıñ gerekmez mi saña

37. Fuzûlî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. 'Aşkdır ol neş'e-i kâmil ki andandır müdâm
Meyde teşvîr-i ğarâret neyde te'sîr-i şadâ
2. Eylemez ğalvet-serâ-yı sırr-ı vahdet mañremi
'Âşıkı ma'sûkdan ma'sûku 'âşıkdan cüdâ

38. Fuzûlî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Dostlar an yaş döküp kıldı beni rüsvâ-yı halk
Veh ki düşmen ıķdı âhır dîde-i pür-hûn baňa
2. Olmazam her anda kim olsam giriftâr olmadan
Bir belâdır göz bir âfetdir dil-i maħzûn baňa

39. Fuzûlî

Mef'ûlû Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Biň cân olaydı kâş ben-i dil-şikestede
Tâ her biriyle bir kez olaydım fedâ saňa

40. Fuzûlî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Derlemiş ruhsâr ile hûbân açarlar gönlümü
Gör ne gülşendir ki âteşden verirler âb aňa

41. Nâ'îlî-i Kadîm

Mefâ 'ilün Fe 'ilâtün Mefâ 'ilün Fe 'ilün

1. Şarâb-ı nâz getirdiķce nîm-hâb saňa
Tutar elinde adeh mâh ü âfitâb saňa
2. Cihânı etmege bir lahzada harâb saňa
Yeter o nergis-i maħmûr-ı nîm-hâb saňa
3. Hezâr pâre dile lebleriñden et sâķî
Eger düşerse nemek-rîzi-i kebâb saňa
4. Düşerdi manzara-i âr-ťâk-ı naħvetden

- Bu hüsn ile nazar etseydi āfītāb saña
5. Selām-ı Nā' ilī-i zārdan mı incindiñ
Nedendir ey ḥam-ı ebrū bu pīç ü tāb saña

42. Nâ' ilî-i Kadîm

Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fe'ûlûn

1. Bu 'âlem pây-tâ-ser kûh kûh miḥnet ü ğamdır
Eder her tîşe-kâr-ı ârzû bir Bîsütûn peydâ

43. Nâmî

Mefâ'ilûn Fe'ilâtûn Mefâ'ilûn Fe'ilûn

1. N'îçün muḳayyed-i târ-ı belâ-yı zûlf olduñ
Sezâdır ey dil-i ser-geşte ıztırâb saña

44. Necâtî

Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilûn

1. Bulamadılar arayıp şîve-i refîârını
Gitdi tûbâ bir yana serv-i dil-ārâ bir yaña

[62]

45. Nahîfî

Mefâ'ilûn Mefâ'ilûn Mefâ'ilûn Mefâ'ilûn

1. Ser-i kūyuñda bir dem sensiz ārām etmeyen göñlüm
Ġarîb illerde şimdi derd ile âvâredir cānâ

46. Nahîfî

Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilûn

1. Baht-ı gaddârıñ bu cevır ü vaz'-ı bî-dâdı baña
Korkarım terk etdirir bu miñnet-âbâdı baña

47. Nedîm

Mef'âlün Fe'ilâtün Mef'âlün Fe'ilün

1. Nigâh mümteni' ey reşk-i âfitâb saña
Fürûğ-ı dîdeden olsa eger niķâb saña
2. Murâdı 'aks-i ruķuñ sînesine çekmekdir
Bu yüzden eyledi âyîne intisâb saña

48. Nedîm

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mef'âlû Fâ'ilün

1. Ben şâ'irim o kâmet-i mevzûnu doğrusu
Sevmem desem de bil ki yalan söylerim saña

49. Nevres-i Kadîm

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mef'âlû Fâ'ilün

1. Lâyık mıdır ki saña kesip verdiğim kalem
Fetvâ-yı hûn-ı nâ-ħaķķımı yaza ibtidâ

50. Nevâî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Ħaķ tanuķ dır kim tirigligdin mañga sin sin murâd
Yoksa 'âlemning yoğ u barı berâberdur mañga

51. Nevâî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Körgeli hüsünügi zār u mübtelā boldum saṅa
Ni belālīg kün idi kim āšnā boldum saṅa

52. Nihād Bey

Mef'ūlü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Rü'yā görür gibi görürüm cümle 'ālemi
Sensin murād-ı dil bu cihān hābdır baña

53. Vâsıf

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Seyr edip raḡs u hırāmın nice azmaz şūfī
Gören ey meh seni oynar bile azmak degil a
2. Ne kırsın ikide birde benim hātırımı
Gönlüm ey tıfl-ı ziyānkār oyuncaḡ degil a

54. Vâsıf

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Bir gece teşrīf edip maḥfice çāker-hānemi
Şarmışım tenhā seni ey meh-liḡā rü'yā bu ya
2. Hānumān-süz-i-taḡammüldür cefā-yı dā'imiñ
Yoksa gāhī cevır ü gāh etseñ vefā a'lā bu ya

55. Vâkıf

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Raḡm ederdin dil-i nā-şādıma bilseñ derdim

Hâlimi ‘arz edemem n’eyleyeyim âh saña

56. Hüdâyî Müezzîn

Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün

1. Ümîdim bu vefâdan ola gönîlünde eger peydâ
Hudâ kâdirdir eyler seng-i hârâdan güher peydâ

57. Yahyâ Efendi

Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün

1. Ne ma‘nîler ne sözler mündericdir şafha-i dilde
Egerçi şûret-i zâhirde hâmüşum kitâb-âsâ

58. İbn Kemâl

Mef‘ûlû Fâ ‘ilâtî Mefâ ‘ilû Fâ ‘ilün

1. Bir serv besledim nice yıl bâğ-bân olup
Ser-keşlik etdi ol daği dâmen-keşân olup

59. Şehzâde Cem

Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilün

1. Oldu gonca yüzüne zülfün niķâb
Şan nihân oldu bulutda âfitâb
2. Dil cefâdan kaçdı vardı kūyîña
Cennet içre bildi kim olmaz ‘azâb
3. Cân verip sırr-ı dehânîñ remzini
Lebleriñden şorarım vermez cevâb
4. Kapıña yüz sürdügüm gören dedi
Levha-i zerle ne zeyn olmuş bu bâb

5. Cān-ı Cem yoluña olmuşdur fedā
Söz budur vallāhü a‘lem bi’ş-şavāb

60. Şehzâde Cem

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Çün ġārīb-i hüsndür Cem hālını hālüne sor
Hālını bilmez ġārīb olanların illā ġārīb

61. Enverî Midâd-fürûş

Mef‘ülü Mefā ‘ilü Mefā ‘ilü Fe ‘ülün

1. Zülfünle haṭıñ ilm ü vefā bahsin eder hep
Biri kara cāhil birisi cehl-i mürekkeb

62. Sâbit

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Bu ‘işretgehde sākī herkese meşrebce luṭf eyle
Cenāb-ı rinde tavşan kanı mey şun zahide şa‘leb

63. Râgıb Paşa

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Elinden çekdiğim sākī-i dehrin nış-i hemmdir heb
Benim şahbā deyu nüş etdiğim zehr-āb-ı ġamdır heb

64. Rüşdî

Mef‘ülü Fā ‘ilātü Mefā ‘ilü Fā ‘ilün

1. Ey meh ‘aceb mi olsağ eger şöhre-i cihān

65. Sîretî

Mefā ‘ilün Fe ‘ilātün Mefā ‘ilün Fe ‘ilün

1. O şīvelerle tebessüm o nāzlarla ‘itāb
O ħandelerle tekellüm o ‘işvelerle hitāb
2. O meh cebīn-i münevver o kec-rev ebrūlar
O ca‘d-i zūlf-i muanber o kākül-i pertāb
3. O cilveler o revişler meded o cünbişler
O ġamzeler o baķışlar o nergis-i pür-ġāb
4. O ħāl-i müşğ-feşān o ħaţ-ı ‘abīr-efşān
O la‘l lebler o dendān o gevher-i nā-yāb

66. Ziyâ Bey

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Aç yüzüñden zülfüñü ġitsin hicāb
Sevdiğim ya doğ ya doğsun āfītāb

67. Lâ

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Benim bir Leyli-i şīrīn-lebim olsun da ‘ālemde
Cihānın kūh u deştı Kays ile Ferhādın olsun hep

68. İzzet Ali Paşa

Mef‘ülü Fā ‘ilātü Mefā ‘ilü Fā ‘ilün

1. Hīç görmedik nigār ne ‘ālemedir ‘aceb

- Biz hasteyiz o yār ne ‘ālemeddir ‘aceb
2. Biz beste-i kemend-i ham-ı zūlf-i dilberiz
Bilmem dīl-i nizār ne ‘ālemeddir ‘aceb
3. Biz nāle-senc-i köhne-bahārān-ı hasretiz
Gülzārda hezār ne ‘ālemeddir ‘aceb
4. Hamyāze-i humār bizi etdi dil-şikest
Sākī-i şīvekār ne ‘ālemeddir ‘aceb
5. ‘İzzet mükedderiz hele bir iştiyāk ile
Bilmem Nedīm-i zār ne ‘ālemeddir ‘aceb

69. İzzet Molla

Mef‘ūlū Fā‘ilātū Mefā‘ilū Fā‘ilūn

1. Meşhūrdur ki zulmden olmaz cihān harāb
Eyler anı müdāhane-i ‘ālimān harāb
2. Bir mevsim-i bahārına geldik ki ‘ālemin
Bülbül hamūş havz tehī gülsitān harāb

70. ‘Avnî Bey

Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilūn

1. Demiş Mansūr ene’l-ḥaḳ gūy olup bālā-yı dār üzre
Kişi nā-ḥaḳ yere ‘ālemde ber-dār olmasın yā Rab

71. Manastırlı Fâik Bey

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

1. Pāyınā yüz sürmek ümīdiyle ey meh āfītāb
Rū be-ḥaḳ oldu dedi yā leytenī küntü türāb

72. Fânî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Devr-i la'liñde seniñ mey-ḥāre bir ben bir ḥabāb
Baş açık yalın ayak āvāre bir ben bir ḥabāb
2. Şāf-dil sākī-derūnuz eyleriz āyīne-vār
Pāk çeşm ile nazar dīdāra bir ben bir ḥabāb
3. Raht u bahtın şuya şalmış bāda vermiş varını
Bī-dil ü bī-hānmān bī-çāre bir ben bir ḥabāb
4. Kā'inātı hīçe saymaz dehri almaz 'aynına
Var mıdır derlerse Fānī zāra bir ben bir ḥabāb

73. Fuzûlî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Menim tek hīç kim zār u perīşān olmasın yā Rab
Eşīr-i derd-i 'aşk u dāğ-ı hicrān olmasın yā Rab
2. Dem-ā-dem cevrlerdir çekdiğim bī-raḥm bütlerden
Bu kāfīrlər eşīri bir Müselmān olmasın yā Rab
3. Dimem kim 'adli yok ya zulmü çok her ḥāl ile olsa
Göñül mülküne andan ğayrı sultān olmasın yā Rab
4. Çıkarmak etseler tenden çekip peykānın ol cānıñ
Çıkan olsun dil-i mecrūḥ peykān olmasın yā Rab
5. Fuzûlî buldu genc-i 'āfiyet mey-ḥāne küncünde
Mübārek mülkdür ol mülk vīrān olmasın yā Rab

74. Fuzûlî

Müfte 'ilün Müfte 'ilün Fā 'ilün

1. Şubḥ şalup māh-ı ruḥundan niḳāb
Çık ki temāşāya çıka āfitāb
2. Mest çıkup şalma nazar her yana

- Görme revā kim ola ‘ālem ḥarāb
3. Geceler encüm şayarım şubḥa dek
Ey şeb-i hicrin baña yevmü’l-ḥisāb
4. Dūzaḥa girmez sitemiñden yanan
Ḳābil-i cennet degil ehl-i ‘azāb
5. Şaldı ayaḳdan ḡam-ı ‘ālem beni
Ver baña ḡam def‘ine sākī şarāb

75. Fuzûlî

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Ğālibā bir ehl-i dil toprağıdır dürd-i şarāb
Kim kılop ḥürmet binālar tutmuş üstünde ḥabāb
2. Berḳ u bārān şanma kim gördükce āḥ u eşkimi
Bilmezem nemdir benim ağlar baña yanar sehāb

[64]

76. Fuzûlî

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. ‘Aks rüyın şuya şalmış sāye zülfün toprağa
‘Anber etmiş toprağıñ ismin şuyuñ adın gül-āb
2. Yelde bulmuş būy-ı zülfün şuda ‘aks-i ‘ārızın
Kim yeli bağına basup şuya göz dikmiş ḥabāb
3. Kilk-i ḳudret levḥ-i sīnemde seni eyler raḳam
Eyleyüp maḥbūblar mecmū‘asından intiḥāb
4. Olmadı ol māha rüşen yandığım hicrān günü
Yandığın şeb-tā-seher şem‘in ne bilsün āfītāb

77. Fuzûlî

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Kūh-ken Şīrīne öz naqşın çekip vermiş firīb
Gör ne cāhildir yontar taşdan özüne bir raķīb
2. Kaşların yayı bir ok luţf eylemiş her ‘āşıkā
Ben hem andan eylerim bir ok temennā yā naşīb

78. Sultān Murād-ı Sâlis

Mef‘ûlû Fā ‘ilātün Mef‘ûlû Fā ‘ilātün

1. Dil derd-i yāre düşdü bir çāre var mı yā Rab
Bir ben gibi cihānda āvāre var mı yā Rab

79. Nâ‘ilî

Mef‘ûlû Fā ‘ilātü Mefā ‘ilü Fā ‘ilün

1. Gül hāra düşdü sīne-figār oldu ‘andelīb
Bir hāra bıraķdı bir güle zār oldu ‘andelīb

80. Nâbî

Mefā ‘ilün Fe ‘ilātün Mefā ‘ilün Fe ‘ilün

1. Murād edince müsebbib bir ādemīn kārın
Yed-i teşebbüsünü cüst ü cū eder esbāb

81. Nâzım

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Sipihriñ cünbiş-i devri hılāf-ı müdde‘adır hep
Dirīga tāli‘ -i erbāb-ı dil naħs-āşinādır hep
2. N’ola herkes bu vādīde giriftār olsa bir derde
Bu ‘ālem pāy tā-ser dāmgaħ-ı ibtilādır hep

82. Nedîm

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. 'Aşka düşdüm cân ü dil müft-i civânân oldu hep
Şabr ü tākāt maşraf-ı çāk-i girībân oldu hep
2. Açmış oldum sînesin bir kerre ārām ü sükün
Sîneden bilmem ne hâletdir girizân oldu hep
3. Hâl kāfir zülf kāfir çeşm kāfir el-amân
Ser-be-ser iklîm-i hüsnün kāfiristân oldu hep
4. Sen demişsin kim kimiñ derdiyle giryândır Nedîm
Hep mürüvvetsiz senin derdiñle giryân oldu hep

83. Nesîb

Mefâ 'ilün Fe 'ilâtün Mefâ 'ilün Fe 'ilün

1. O rind-i bāde-perestim ki kâse-i serime
Doğunsalar gelir āvāze-i şarāb şarāb

84. Na'îm

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Kabrime ğamgîn gelen aḥbāb olur hep neş'e yāb
Rîze rîze üstülhânımdan gelir bûy-ı şarāb

85. Nevâî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Kaş ü yüzüñgi müneccim çünki kördi bî-niḳāb
Didi kör kim kıavs burcıdın toğubdur āf-tāb
2. Bir lebing cân aldı andaḳ kim birisi bilmedi

- İmdi bildim kim aralarında bardur şekker-âb
3. Ger felek kaçınğ bile bahşı hilâlidin kılur
Bir dise peyveste cānā işitür ikki cevāb
4. Gül kibi yüzüñgde tir ferd itti hūşumdan mini
Gerçi bī-hūş ilge hūş üçün muḳavvī dur gül-āb
5. Kim sirişkim kördi ma'lūm itti 'ışķım ḥāşılın
Dāne birle eyle kim il naḳdini eyler ḥisāb
6. Ni ḫemendur bu ki ḥasret suyu vü derd otıdın
Perveriş tapmış ḳāyu bir gülde kim bar āb ü tāb
7. Ger Nevâî'ning köyüg bağrıda ḳandur ni 'aceb
Ḥām-süz olur yalın dātüşgan u köygen kebāb

86. Vecdî

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

1. Diliñ şabr ü sükünun nāle vü feryāda verdim hep
Bu cism-i āteşinin āb ü ḥākin bāda verdim hep
2. N'ola germest açılsa goncası ol gül-bün-i nâzıñ
Ana ben su yerine hūn-ı dilden bâde verdim hep

87. Vâsıf

Mef'ülü Mefā'ılı Mefā'ılı Fe'ülün

1. Ğayret komuyor der de eder gıybete āğaz
İfşā-yı 'uyüb etme midir ğayret-i aḥbāb

88. Vehbî

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ılı Fā'ilün

1. Vehbî mutābık olmadı ta'bīr-i vāķı'a
Çok kerre gerçi etdi bizi kām-yāb ḥāb

89. Yakîni

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Kimiñ olundadır ol çeşm-i řāh-bāz 'aceb
Kimiñle çalınır ol serv-i ser-firāz 'aceb

90. Lâ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Bir deliķanlı harāmīdir deyü ĥabs etdiler
Ėurtulunca aşmadan ĥayli sıkılmışdır řarāb

[65]

91. İbn Kemâl

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Ėo ey dil ok sözü zülf-i perīřānında dil-dārın
Perīřān sözleri cem' eyle defter baēla dīvān et

92. Sâbit

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. İkişi birdir mu'azzeb eylemekde âdemi
Kevkebi mes'ūd düşmen řālī'i menĥūs dost

93. şehzâde Cem

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Cefâların baña bildim vefâ imiş ey dost
Bu fikri kim ben ederdim ĥatâ imiş ey dost

2. Ümîdi zülfüne tutmuş idim velî bildim
O daḥî 'ömr bigi bî-vefâ imiş ey dost
3. Erişmek ister idi ḥân-ı vaşlına lîkin
Hemân naşîb-i Cem âḥîr du'â imiş ey dost

94. Şehzâde Cem

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Ya beni ol deheni tenge irişdir ey baḥt
Ya vücūdumu diyâr-ı 'adem-âbâda ilet

95. Cevrî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. 'Îtâb-ı ğamze âfet ḥışm-ı çeşm-i bî-emân âfet
Cihâna ḥüsn ile şaldı o şûḥ-ı dil-sitân âfet
2. O şayyâd-ı kemîngâh-ı belâdır ğamze-i mestî
Ki olmuş dest-i bâzûsunda tîr âfet kemân âfet
3. Nice âsûde olsun Cevrî-i âvâre 'âlemde
Muḥabbet âfet ü dil âfet ü ḥüsn-i bütân âfet

96. Hâzık-ı Kadîm

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Kâse-lisân biri birini eder istiskâl
Cümleden olsa da memnûn-ı velî-yi ni'met

97. Hâletî

Mef'ûlû Mefâ 'ilü Mefâ 'ilü Fe 'ülün

1. Dem-beste-i ḥayretdir olan vâşıl-ı maḥşûd

Her lâl olımaz maḥrem-i sultān-ı maḥabbet

98. Dervîş-i Kadîm

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Yār ser-keş sîne pür-âteş gönül sevdâ-perest
Baḥt nâ-hemvâr tâlî' ser-nigün ḥâtır şikest
2. Şehr ğam-âbâd behcet-ḥâne-i şādî ḥarâb
Rûtbe-i idbâr 'ālî pāye-i iḳbâl pest
3. Kîse-i ümmîd ḥālî dest-i istiğnâ tehî
Menzil-i fırşat ba'îd ü pâ-yı istid'â pest

99. Râşid-i Kadîm

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Vücûdun perde-i dîdâr-ı ma' nâ olduĝun anla
Nihân ol dîdeden çün nağme var seyr-i maḳâmât et

100. Râgıb Paşa

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Sâ'idiñde ḳalmadı tîr ü tûfenge iḳtidâr
Var ise nîrû-yı cünbiş gerden-i ḥûbâna at

101. Rızâyî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Rind iseñ destinde zerrîn sâĝar-ı billûr tut
Sâĝar olmazsa sıfâl-i köhneyi ma' zûr tut

102. Zeyneb Hâtun

Mef'ûlü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Keşf et niķābıñı yeri gögü münevver et
Bu 'ālem-i 'anāşırı fırdevs-i enver et
2. Āb-ı hayāt olmayıcaķ kısmet ey göñül
Bin yıl gerekse Hızır ile seyr-i Sikender et
3. Zeyneb ķo meyli zīnet-i dünyāya zen gibi
Merdāne var sāde olup terk-i zīver et

103. Sultān Süleymān

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Tāc ü taht-ı salţanat ber-bād olur çün 'ākıbet
Kendini 'ālem serīrinde Süleymān oldu tut
2. Kaldırırsın çün ayağı bezm-i dünyādan göñül
İçdigiñ cām-ı şarābı āb-ı hayvān oldu tut

104. Ziyā Bey

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Dehri tutmuş pertev-i hūrşīd-i 'ālem-gīr-i baht
Müncelīdir cümle-i zerrātda te'sīr-i baht
2. Cehli de taḥşīl için elbet ederdik ihtimām
Mümkün olsaydı fedā-yı fażl ile tağyīr-i baht
3. Farķ için temyīz-i ehliyyetdeki noķşānını
Şūret-i a'māda eslāf etdiler taşvīr-i baht
4. 'İzzet-i cehle hevān-ı ilme yokdur bir sebeb
Muktezā-yı 'aql ü hikmetse eger tedbīr-i baht
5. Bir müeşşirden zuhūr eyler Ziyā āşār hep
Harf-i ta'rīz ü tesellīdir bize ta'bīr-i baht

105. ‘Ârif

Mef‘ûlû Mefā‘ilû Mefā‘ilû Fe‘ilûn

1. Hâl-i dili ol âfete takrîre ne hâcet
Bir vâkı‘a kim hayr ola ta‘bîre ne hâcet

106. Ubeyd Hân

Fā‘ilâtûn Fā‘ilâtûn Fā‘ilâtûn Fā‘ilûn

1. Yetti göge âhım ey hürşîd-i tâbânım işit
Gâh gâhi rahm edip feryâd ü efgânım işit

[[66]

107. Manastırlı Fâik Bey

Mefā‘ilûn Fe‘ilâtûn Mefā‘ilûn Fe‘ilûn

1. Gidersen ey dil eger kûy-ı yâre cânıñ ilet
O şâh-ı memleket-i hüsne armağanıñ ilet

108. Fâzıl

Mef‘ûlû Fā‘ilâtû Mefā‘ilû Fā‘ilûn

1. Devlet için mücâhede cennet için du‘â
Degmez bu renc ü miñnete dünyâ vü âhîret

109. Fuzûlî

Fā‘ilâtûn Fā‘ilâtûn Fā‘ilâtûn Fā‘ilûn

1. Ey eşîr-i dâğ-ı gam bir kûşe-i mey-hâne tut
Tutma zühhâdîñ muhâlif pendini peymâne tut
2. Dışledimse la‘lîñ ey kanım döken kahr eyleme

3. Tut ki an etdim ‘adālet eyle anı ana tut
Tutmazam zencīr-i zūlfū terkin ey nāsı beni
āh bir ‘āıl ayāl et āh bir dīvāne tut

110. Fuzūlī

Mefā ‘ilūn Mefā ‘ilūn Mefā ‘ilūn Mefā ‘ilūn

1. Şabā ayārdan pinhān amım dil-dāra izhār et
abersiz yārimi hāl-i arābımdan aberdār et
2. Getir yādım onuñ yanında ger görseñ ki ahr eyler
amūş olma yine düşünām takrībiyle tekrār et
3. Giriftār-ı am-ı ‘aş olalı āzāde-i dehrim
am-ı ‘aşa beni bundan beter yā Rab giriftār et

111. Kāzım Paşa

Fe ‘ilātūn Fe ‘ilātūn Fe ‘ilātūn Fe ‘ilūn

1. Cām-ı la‘lin ile hem-reng olamaz sāar-ı mey
Benzemez mühr-i Süleymān’a nigīn-i yāut
2. an oturdu diline reşk-i lebiñle la‘liñ
Doñdu üsnūñ göricek nūr-ı cebīn-i yāut

112. Mısrī

Hece vezni ile yazılmıştır.

1. Mescid ü mey-ānede Ka‘bede büt-ānede
ānede vīrānede aırırım dost dost

113. Nedīm

Mef‘ūlū Mefā ‘ilū Mefā ‘ilū Fe ‘ulūn

1. Hattıñ naẓar-ı ‘āşıka elbette girāndır
Kıldan aġar ey şūh terāzū-yı muḥabbet

114. Nesīb Dede

Mef‘ülü Mefā ‘ilü Mefā ‘ilü Fe ‘ülün

1. Tā kim bilesin lūṭfunu serviñ leb-i cūda
Ey dīde-i ter ol ḳadd-i mevzūnu ḥayāl et

115. Nevâî

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Köydüm ol dem kim yüz açtıñ ḥalknı köydürgeli
İlge ot saldıñ velī min nā-tuvange tüşti ot

116. Nevres Efendi

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Hāh sunsun bāde sāḳī hāh emdirsın lebin
Bezm-i yek-rengīde telḥ ü şūra etmem iltifāt

117. Nevres-i Kadīm

Mef‘ülü Fā ‘ilātü Mefā ‘ilü Fā ‘ilün

1. Bī-derdim ey felek baña bir ġam tedārik et
Bir özge zevḳ başka bir ‘ālem tedārik et

118. Lâ

Mef‘ülü Mefā ‘ilü Mefā ‘ilü Fe ‘ülün

1. Ey tıfl-ı dil ümmīdi ḳo āzād olamazsın

Bir cum‘ası yok haftadır eyyām-ı maḥabbet

119. Lâ

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Sunıcak ayağını destine bir gözleri mest
Tevbe başıñ daḥi olursa o dem eyle şikest

120. Lâ

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Kimden istifsâr idem keyfiyyet-i ‘aşkı ‘aceb
‘Ārif-i āgāḥ serḥoş vâkıf-ı esrâr mest

121. Lâ

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Vermeye şemme halâvet ana mânend-i piyâz
Giyse zer-beftleri cāhil-i nādān kat kat

122. Lâ

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Şeb-i yeldāyı muvaḳḳitle müneccim ne bilir
Mübtelâ-yı ğama şor kim geceler kaç sâ‘at

123. Pertev Paşa

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Rû-nümâdır cihet-i cāmia-i ḥaṭṭ ü kef
Māḥ derler güzele vech-i şebehdir bâ‘is

124. Tefk

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1. İgmāz ü tegāfül gerek āsāyişe yoksa
Bī-gayedir āmed şüd-i emvāc-ı havādiş

125. Hersekli 'Ârif Hikmet Bey

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Nūr-ı vahdetden olup şu'le-pezirây hudûş
Verdi fer'âlem-i tekvîne merâyâ-yı hudûş
2. Aşla nisbetle terettüb eder işbât-ı kıdem
Tavr-ı fer'ıyyet ü şürettedir inşâ-yı hudûş
3. Eylemiş ehl-i hikem mevc ile bahri temsîl
Tâ ki ma'lûm ola mâhiyyet-i ma'nâ-yı hudûş

126. Nâbî

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1. Terhîş-i duhûl itmeyicek şâhib-i dīvân
Bī-fâ'idedir va'de-i derbâna teşebbüs
2. Luţfu 'uqalâ şâhib-i zılden eder ümmîd
Nādândır eden sâye-i bī-câna teşebbüs

[[67]]

127. Lâ

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Bâde 'arâk tükendi sâkî getir müşelles
Eş-şey'ü lâ yüsennâ illâ ve kad yüselles

128. Bâkî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Neden bu menzil-i hâkîde ârâm ihtiyâr etdiñ
Seniñ cândır yeriñ ey tîr-i dilber gel bedenden geç

129. Basîr-i Bağdâdî

Mef'ûlû Mefâ 'ilü Mefâ 'ilü Fe 'ülün

1. Zen merde civân pîre kemân tîrine muhtâc
Eczâ-yı cihân cümle biri birine muhtâc

130. Sultân Hüseyin Baykara

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Fe 'ülün

1. Töküp kanım teraḥḥum kılmadıñ hîç
Körüp ḥâlim tebessüm kılmadıñ hîç
2. Tebessüm kılmadıñ cânımnı aldıñ
Alıp cânım teraḥḥum kılmadıñ hîç

131. Sâbit

Mef'ûlû Mefâ 'ilü Mefâ 'ilü Fe 'ülün

1. Nüşaḥ maraḥ-ı 'aşka 'ilâc eylemedi hîç
Ey şeyḥ-i kerāmât-fürûş ez de şuyun iç

132. Râtib Bey

Mef'ûlû Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Zâhir edince sürḥi-i ruḥsâr-ı yâr mevc

- Dīdem çü baħr-ı aħmer eder āşikār mevc
2. Koymaz hayāl-i yāri gözümde hücüm-ı eşk
Çün ‘aks-i māhı yemmde eder bī-ķarār mevc
3. Geh zülf-i yāri gāh ruħun añıp ağılarım
Baħr-i sirişkim urmada leyl ü nehār mevc
4. Ser der-hevā-yı miħnet-i ‘aşķ olmasaydı ger
Urmazdı ıaşıa başını dīvāne-vār mevc
5. Ser-keşlik etmeseydi uyup da hevāsına
Olmazdı pāy-māl-i ğam-ı rūzgār mevc
6. Sāhilde ıoñdu ıaldı meger hūn-ı çeşm-i ter
Mercānlar etdi şanma kenāra nisār mevc
7. Gelmez tağayyūr aşlına birdir haķıķati
Deryāda gerçi zāhir olur şad-hezār mevc
8. Meczūb-ı şevķ-ı vaşlı olup Rātib ol mehiñ
Geh cezr ü gāh med eder etmez ķarār mevc

133. Rûhî

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Yāre ‘aşķ inkārı müşkil ğayrıya iķrār güc
Bir belā-keş n’eylesin iķrār güc inkār güc

134. Sâmi

Mef‘ûlü Fā ‘ilātü Mef‘ûlü Fā ‘ilün

1. Etmez kenār-ı maṭlaba gevher nisār mevc
Tā olmayınca zillet ile hāksār mevc
2. Vaz‘ -ı hilāf-ı ehl-i kerem hikmet üzredir
Geh cezr ü gāh meddi eder āşikār mevc
3. Vermez binā-yı faķra halel cūş-ı hādışāt
Ğarķ edemez kemīne ḡası şad-hezār mevc

135. Sâhib Pîrî-zâde

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. N'ola serden geçerse pîrehen ser de geçer andan
Geçenden geç demişler sen de serden pîrehenden geç

136. İzzet Ali Paşa

Mef'ûlü Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Her kıt're-i sirişkim eder âşikâr mevc
İzhâr eder belî güher-i âbdâr mevc
2. Teskîn-i cûşîş-i dil eden eşk-i dîdedir
Bârân olunca olmaz imiş pây-dâr mevc

137. İzzet Molla

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Bâb-ı Hâk'dan ğayrı her dergâhdan merdûd olur
Bir kabâhat eylemiş bî-çâre 'arz-ı ihtiyâc

138. İzzet Molla

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. (Eylemem bir cân için cânâna 'arz-ı ihtiyâc)

139. Fuzûlî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Münharifdir sâkıyâ endüh-ı dünyâdan mizâc
Bâde tut kim illet-i endüha ğafletdir 'ilâc

2. Çekme taht ü tãc kaydın bî-ser ü pâlık gözet
Kim ayağa benddir taht ü belâdır başa tãc
3. Bir perî zülfün tutup hâlinden alsan kãm-ı dil
Tut ki Çîn mülkünü tutduñ Hindden aldıñ harâc

140. Fuzûlî

1. Göñlüm açılır zülf-i perîşânıñı görgeç
Nutkum tutulur gonce-i handânıñı görgeç
2. Bağsam ruhuña kan saçılır dîdelerimden
Bağrım delinir nâvek-i müjgâñıñı görgeç
3. Ra'nâlık ile kâmet-i şimşâdı kılan yâd
Olmaz mı hacil serv-i hırâmânıñı görgeç
4. Kâfir ki degil mu'terif-i nâr-ı cehennem
İmâna gelir âteş-i hicranıñı görgeç

[68]

141. Fuzûlî

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Olur kıddim dü-tâ 'aşkıñ yolunda bir belâ görgeç
Tarîk ehline 'âdetdir tevâzu' âşinâ görgeç
2. Ben-i dervîşe el hem cevır eder sen cevır kıldıkça
Kim eyler zulm men'in pâdişâhım sen revâ görgeç

142. Nâbî

Mef'ûlû Fâ'îlâtü Mefâ'îlû Fâ'îlün

1. Âsûde ol muhîtte tâ olmağa hâlâş
Redd ü kabûl keşmekeşinden mişâl-i mevc

143. Nevâî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Hüsni artar yüzde zülfin 'anber-efşân eylegeç
Şem' rüşenrağ bolur tārın perîşân eylegeç
2. Yüzñi güllerdin bizep mü bizni qurbân eyleding
Ya yüzüñge tigdi qanlar bizni qurbân eylegeç
3. Āşkār eylep yüzün közümnî hayrân eyledi
Yaşurun aldı köñgöl közümnî hayrân eylegeç
4. Cānda koyğaç nağd-i 'ışkın kıldı köñglümni helāk
Öltürür mahremni sultān genc pinhān eylegeç
5. Ay Nevāyī 'ışk eger köñglüngñi mecrūh itmedi
Pes nidur kim qan kilür ağzıñdın efgān eylegeç

144. Nevâî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Köñgüller nālesi zülfüng kemendin nā-gehān körgeç
İrür andağ ki kuşlar kıçkırışğaylar yılan körgeç
2. Köñgöl çākin közümdede eşk rengin ilge fāş itti
Balığ zaḥmını fehmi eylerler il deryāda qan körgeç
3. Köñgüller nağdini tārāc ilterge tapmağing burka'
Anıñ dikdur ki yüz bağlar qarağcı kārban körgeç

145. Nevres Efendi

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Gel ey dil terk-i rindī eyle bu deyr-i kühendenden geç
Ayağ-ı meyden el çek ārzū-yı encümenden geç
2. Şeb-i tārīk şām-ı ğurbeti şubḥ etmek istersen
Sevād-ı şām ile üns eyle sevdā-yı vatandaşdan geç
3. Nedir ey eşk-i dīde ülfetiñ tā böyle merdümle

- Ciger-küşemsin āhır sen benim gel pīrehenden geç
4. Düşürdün āhır ol hāl-i siyeh sevdāsına kendiñ
Hele ben geçdim ey dil ğayrı senden sen de benden geç
5. Erişmez tırta-i cānāna cāndan geçmeyen Nevres
Ya cāndan geç ya cānāndan ya zülf-i pür-şikenden geç

146. Vâsıf

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Dile müjgānı ol şehlā-nigāhın işler işler kim
Olur her nakş-ı sūz-ı nigār gāhī rast gāhī keç
2. Gelip lüknet-zebānı 'āşıkā vuşlat telāşından
Dehānından çıkar güftār gāhī rāst gāhī keç
3. Aranmaz neş'e-i temkīn rind-i lāübālīde
Gehī mest ü gehī hüşyār gāhī rāst gāhī keç

147. Musullu Es'ad

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Eyyām-ı inbisāt iledir lezzet-i hayāt
Tūfān-ı ğamda ādeme lāzım mı 'ömr-i Nūh

148. Sultân Cem

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Çün öper her nefes ol la'l-i şeker-bārī kadeh
Rūzgār eylese toprağımızı bārī kadeh

149. Halīm Giray

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Olmaz ise benimle o meh hem-dem-i şabāh
Hem-reng-i şām-ı ğurbet olur ‘ālem-i şabāh
2. Eşk-i seher dökersem o şūhuñ yüzü güler
Şād-āb olur düşünce güle şeb-nem-i şabāh

[69]

150. Kefevî Hüseyin Çelebi

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Şerhalarla edelim cismi ser-ā-pā mecrūh
‘Arz-ı hāl eyleyelim yāre mufaşsal meşrūh

151. Şerîf

Mefā ‘ilün Fe ‘ilātün Mefā ‘ilün Fe ‘ilün

1. ‘Alāka bir olacak diller ittiḥād eyler
Delîldir ana tār-ı yegāne-i tesbîh

152. Ziyâ Bey

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Döker çeşmim gibi bir māh-rū hicriyle kan ey şubḥ
Degildir her şafaḥ bîhūde pür-ḥūn āsmān ey şubḥ
2. Eritdi cism-i zārım āteş-i ḥasret meşel-i şem ‘
Çerāğ-ı bezm idim cānāna ben de bir zamān ey şubḥ
3. Enīs ü ğam-güsārım sensin ancak şām-ı ğurbetde
Yeter hicrān yeter Allāh için olsun amān ey şubḥ
4. Bulurlar tesliyet senden ğārībān-ı şeb-i ḥasret
Bu ḥaslet şıdkıñā yetmez mi her günde nişān ey şubḥ
5. Ziyā-yı nā-şekîbe ketm-i rāz etmekde beñzersin
Girībān çāk olursun çıkmaz ağzından fiğān ey şubḥ

153. Gâlib Dede

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Zekâtı yok zarar etmez tükenmez eksilmez
Olur mu âdeme hülyâ gibi nişâb-ı feraḥ

154. Fuzûlî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Ger değil bir mâh mihriyle benim tek zâr şubḥ
Başın açıp nice her gün yaḳasın yırtar şubḥ
2. Gün değil her gün bir ay mihriyle göğsün çâk edip
Tâze tâze dâğlardır kim kılar ızhâr şubḥ
3. 'Aşḳda sâdıḳlık ızhâr etdi dâğın gösterip
Ġâlibâ derlerdi kâzib kıldı ondan 'âr şubḥ

155. Kâzım Paşa

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. İdâre etmedi dülâb-ı çarḥı âb-ı feraḥ
Felek piyâlesine ḳonmadı şarâb-ı feraḥ
2. Ümîd-i 'afv ile olma ḥarîş-i 'iştân kim
Ziyân-resîde eder âdemi ḥisâb-ı feraḥ
3. Tükendi derd ile 'ömrüm gün âḥir oldu henûz
Görünmedi gözüme gitdi âftâb-ı feraḥ
4. Gelelden 'âleme ser-geşte-i ġamım ey çarḥ
N'olur başımda çevir bir de âsyâb-ı feraḥ

156. Nevâî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Rûze vü gül yitti vü içmes ol ay gül-gün kadeh
Ni köngül hoşluğ bile tartay mini maḥzûn kadeh
2. Rûze ayın körmey ilgindin ḳahdehni salmağıl
Lîk al bayram hilâli hem körüngen tûn kadeh
3. Câm irür min tilbege ḳanlığ közümning kâsesi
Lâleler şahrâda bes ger istese Mecnûn kadeh

157. Yüsrî

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Dāḥilim silkine ser-geşte du 'âcılarının
Beni terk eyleme mânend-i nişân-ı tesbîh

158. Sühâyî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Tatlı sözüne 'arûs-ı dehriñ aldanma er ol
'Iyş-ı Ferhâdı şaḳın helvâ-yı Şîrîn etdi telh

159. Sâdık Çelebi

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Hûn-ı aşḳ ile dilâ engüşt-i cânân şâḥ şâḥ
Gösterir baḥr-i keḫ-i ḳudretde mercân şâḥ şâḥ
2. Zülf-i müşg-efşân ile ḳadd-i nigâra benzemez
Farḳına sünbül takınsa naḥl-i büstân şâḥ şâḥ
3. Öykünüp âhû-yı Çîn sünbül-i hoş-büyına²⁴⁵
Farḳına ṭakındılar miskîn gazâlân şâḥ şâḥ

²⁴⁵ Bu mısırda vezin aksamaktadır.

4. Burc-ı mîzân oldu şanırlar makam-ı sünbûle
Hırmen-i mehde saçın olsa perîşân şâh şâh
5. Hadd-i gülgünüñ gibi ra' nâ şükûfe görmedi
Bâğda gezindi dırahtı gerçi murğân şâh şâh

160. 'Aynî-i Kadîm

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Tāvûs-veş hırâm ederek geldi gülşene
Giymiş o şivekâr sefîd ü siyâh ü sürh

161. Gâlib Dede

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Rûz u leyâl ü hûn-ı şafağ cümle bî-devâm
Etmekde hep güzâr sefîd ü siyâh ü sürh

162. Fâik Memdûh Bey

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Şevk-ı dîdârîñla cismimden eder cân insilâh
Eyledi pirâheninden mâh-ı Ken'ân insilâh
2. Eyleriz bir baħr-i tûfân-cüşda meşķ-i şinâ
Sâhilinde Nûh ider haşyetle giryân insilâh
3. Bir 'aceb feyz-i mücerred var ki tîğ-ı ğamzede
şıklet-i tekfînden etmiş şehîdân insilâh
4. İktisâ-yı sevb-i vuşlatdır tecerrüdden murâd
Şanma kim bî-hûde kıldı Kays-ı nâlân insilâh

[70]

163. Nazîm

Mef'ûlü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Rîş-i sefid ü rûy-ı siyeh sürhî-i hicâb
Hep etdin ihtiyâr sefid ü siyâh ü sürh

164. Nevâî

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Ağzıdın açığ söz aytıp zâhir itse zehr çeşm
'Ayb imestur piste şûr ü taṅg imes bādām telḥ
2. 'Ömr şehdi bes çüçükdur lîkin âhır kılmasa
Merg zehri birle anı dehr-i nâ-fercām telḥ

165. Vâsık

Mef'ûlü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Yazdıķca yâra nâme varaķ şermden olur
Çün rûy-ı i'tizâr sefid ü siyâh ü sürh

166. Es'ad-ı Bağdâdî

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Sünbül-i zülfüñü yârıñ ne güzel destelediñ
Kuvvet-i pençe-i iķbâliñe ey şâne ḥased

167. Bâkî

Mef'ûlü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Nādân elinden alma eger erse destîñe
Şah-bâz-ı âşiyâne-i devlet yeden-be-yed

168. Bâkî

Feulün Fe'ülün Fe'ülün Fe'ülün

1. Zâmîrin şikest etme erbâb-ı 'aşkıñ
Yine saña râci' yine saña 'âid
2. Ferâgat güzel sevmeden tevbe meyden
Zihî re'y-i bâtıl zihî fikr-i fâsid

169. Hâletî Dervîş

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Destârîñ ile ruḥlarıñ ey gül-bün-i ümmîd
Üç dâne-i güldür iki sürḥ ü biri sefid

170. 'Alî Rızâ Paşa

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Hürmetinden mey düşer gâhî ayağa düşse de
Gelmede bintü'l-'ineb tâ devr-i Cem'den yed-be-yed

171. Osmân Şems Efendi

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Olur faḳr u fenâ ehlinde kayd-ı bîş ü kemnâ-būd
Ümîd-i lütf nâ-peydâ hirâs-ı ḳahr u ḡam nâ-būd
2. Vişâl-i şubḥ-ı dîdâr ile işbât-ı vücūd eyler
Mişâl-i şem' olanlar 'aşḳ ile ser tâ-ḳadem nâ-būd
3. 'Aceb bir bezmiñ oldum Cem neşât-ı cām-ı gül-fâmı
Ki şahbâ vü sebū vü bezm ü sâḳî cām ü Cem nâ-būd

172. Ziyâ Bey

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Toplamış bir deste sünbül yâr perçem koymuş ad
Kaatre kalmış bâdeden ağzında gül-fem koymuş ad
2. Perde perde şan 'at izhâr etmege üstâd-ı sun '
Bir tiyatro-hâne yapmış soñra 'âlem koymuş ad
3. Hey ne kudret hey ne şan 'atdır ki Hâllâk-ı ezel
Bir avuç toprağı tahmîr etmiş âdem koymuş ad

173. Ziyâ Bey

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Degil 'aksi şadânın yâd edip küh-sâr-ı Şîrin'i
Eder şordukca zaħm-ı tîşe-i Ferhâd'dan feryâd
2. Ne âh etdi eşer ne nâleden yâr oldu âsûde
Figân efgân-ı bî-te' şîrden feryâddan feryâd
3. Ya ben bî-hûş-ı 'aşkım ya o sermest-i muhabbetdir
İşitmem nice demlerdir dil-i nâ-şâddan feryâd

174. Ziyâ Bey

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Hayf kim güm-geşte râh-ı tîh-i hayret olmuşuz
Bir şadâ güş eyleriz ammâ ki kâil nâ-bedîd
2. Keşti-i 'aqla olur her mevci bir girdâb-ı ye's
'Aşk bir deryâ-yı 'ummândır ki sâhil nâ-bedîd

175. Nâbî

Mef'ülü Mefâ 'ilü Mefâ 'ilü Fe 'ülün

1. Leb zikrde ammâ ki gönül fikr-i cihânda

Qaldı arada sübhā-i mercān mütereddid

176. Lâ

Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fe'ûlûn

1. Zencîr-i cünûn gerdenimi eyledi mu'tād
Mecnûn-ı İlāhînin olur sübhâsı fülād

177. Hayrî Re'îsü'l-küttâb

Mefâ'ilûn Fe'ilâtûn Mefâ'ilûn Fe'ilûn

1. 'Aceb mi ğafleti efzûn ederse rîş-i sefîd
Ki vaqt-ı şubh olur dîdelerde hâb lezîz
2. Vişâl-i yâri kılar hüsn-i hulku şîrîn-ter
Daği ziyâde eder şerbeti gül-âb lezîz
3. Sitem kerem yerine kâ'im olduğu vardır
Şitâda lâ-büdd olur tâb-ı âfitâb lezîz

[71]

178. Fuzûlî

Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilûn

1. Ey mezâk-ı câne cevriñ şehd ü şekker tek lezîz
Dembedem zehr-i ğamıñ kând-i mükerrer tek lezîz
2. Şerh-i ahvâlim sana meste nasîhat gibi telh
Telh-i güftârıñ bana maḥmûra sāğar tek lezîz

179. Lâ

Mefâ'ilûn Fe'ilâtûn Mefâ'ilûn Fe'ilûn

1. Raḳîbe oldu müyesser ilāhî zehr olsun

‘İtāb-ı telh-i lebiñ gibi bir şarāb-ı lezīz

180. İbn Kemâl

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Yola çıksa şāhlar ‘ādetdürür bārān yağar
Sen ne şehsin yoluña halkıñ gözünden kan yağar
2. Gözlerim yaşı ümīd-i vaşl ü bīm-i hicr ile
Beñzer ol bārāna kim bir ān diner bir ān yağar

181. İbn Kemâl

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Ğamzeniñ hançerleri zahmın dehānım şandılar
Şu‘le çıkdı āteş-i dilden zebānım şandılar

182. Sultân Ahmed-i Sâlis

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Bir şafā ile neşāt-ābādı etdiñ çün maķar
Saña da ey ğam ‘adem-ābāda lāzımdır sefer

183. Ahmed Paşa

Mef‘ülü Fā ‘ilātü Mefā ‘ilü Fā ‘ilün

1. Müşkil budur ki her kime kim hālim ağlasam
‘Aşkın yolunda ol daħi benden beter çıkar
2. Aħmed ‘aceb mi cennet-i kūyundan olsa dūr
Bilmezlik ile ādem elinden neler çıkar

184. Ahmed Paşa

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Halka-i zülfün ki ruhsârında ser-gerdân yatar
Yaşdanıp genc üzre şan bin başlı bir şü'bân yatar
2. Gör nice Hindü-beçedir gül yüzünde benleri
Kim gül-i ter döşenip meh-tâbda 'uryân yatar

185. Ahmed Paşa

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Kıldım belâ-yı 'aşk ile ben mübtelâ sefer
Meşhûrdur ki 'âşıka ya şabr u ya sefer
2. Hayretdeyim ki böyle hevâdâr iken saña
Çün erdi kūyına niçün eyler şabâ sefer
3. Gitmez kapından ol ki göre zülf-i haddiñi
'Akreb de olsa mâh degildir revâ sefer

186. Ahmed Paşa

Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Āh kim ğamzelerle dilberler
Takınır sağlı sollu hancerler
2. 'Arızın lutfun öğmege bülbül
Berg-i gülden leṭâif ezberler

187. Ahmed Paşa

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Şem'-i meclis germ olup öykendigüçün yüzüne
Aşdılar bāzârda soñra zebânın yakdılar

188. Ahmed Paşa

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Düşmüş yüzüne zülfü perîşân ü bî-ķarār
Yâ Rab kim ol da bencileyin mübtelâ mıdır

189. Ahmed Paşa

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Gül yanağında hatt-ı yâr okunur
Yülicü'l-leyle ve'n-nehâr okunur²⁴⁶

190. İshâk

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Erdi bahâr mevsimi açıldı lâleler
Bezm-i çemende devr eder oldu piyâleler

191. İshâk

Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Günden güne ol ğonca dehen hûb olacaķdır
Devrân gibi pür-fitne vü âşûb olacaķdır
2. Ol la'l-i Mesîhâ-demi gördün mü ki anıñ
Bir büsesi bin cân gibi merğûb olacaķdır
3. Bir yer var imiş dilberi 'âşık-keş olurmuş
İshâķ meger var ise Üsküb olacaķdır

192. İshâk

²⁴⁶ "O, geceyi gündüze katar", Hadid Suresi, 6

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Farķına düşdü gönül derd ü belāya cān verir
Cānına kār etdi ğurbet āşināya cān verir
2. Raĥmet ol āşüfte vü şeydāya kim dil-dārdan
Bir göz ucuyla ırakdan merĥabāya cān verir
3. Tevbe etdim der imiş İshāk dilber sevmeye
Hay inanmañ Tanrı ĥaķķı Muşţafā'ya cān verir

193. İshāk

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Derd-i hecriyle neler çekdiğimi āh bilir
Ger ölürsem dimezem kimseye Allāh bilir
2. Āh şāhım deyu yazdık der ü dīvār-ı dile
Ötesin yazmaĥa varmaz dilimiz şāh bilir
3. Firķatinle yine bir derde düşübdür İshāk
Gāh bilmez unuttur kendisini gāh bilir

[72]

194. İshāk

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Ol ki ĥüsn ü ĥulk ile ĥalk-ı cihānın cānıdır
Bir meh-i nā-mihribānın zār ü ser-gerdānıdır
2. Bu cemāl-i bī-naẓīr ü ĥüsn-i bī-hemtā ile
Ben anıñ ĥayrānıyım ya o kimiñ ĥayrānıdır

195. İshāk

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Yāra yalvaramayıp kalsa hicāb altında
Bir kadeh mey kişiniñ cümle hicābın götürür

196. Hoca-zâde Es'ad

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Hevā-yı sünbülîde seyr-i sünbülzâr a'lâdır
Zemîni âsmânı gösterir özge temâşâdır

197. Es'ad

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Müselmânım diyen böyle kıyar mı ehl-i îmāna
Ne milletsin ne âyînin perestiş-kârısın kâfir

198. Muhlis Es'ad Paşa

Mef'ûlû Mefā 'ilün Mef'ûlû Mefā 'ilün

1. Her cāh ü sa'âdetde bir başka şafâ vardır
Her 'izzet ü devletde bir başka şafâ vardır
2. Ğurbetde vâtan yâdı kalbe getirir şadı
Geçmiş günü şöhetde bir başka şafâ vardır
3. Ağyāra gücenmiş yâr afvına çalış yalvar
A'dāya mürüvvetde bir başka şafâ vardır
4. Mey dāfi'-i ğam derler 'âlem bunu söylerler
Cānān ile 'işretde bir başka şafâ vardır

199. Muhlis Es'ad Paşa

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Kays'ı yektâ şanma dünyânın nice mecnûnu var

- Mülket-i ‘aşkıñ kemāl-i vüs‘at-i hāmūnu var
2. Zülfü sünbül hālî fül ruhsārı gül ol āfetiñ
Gülsitān-ı hüsñünñ ezhār-ı gūn-ā-gūnu var
3. Lāf-ı da‘vā-yı enāniyyet ne lāyık āķıla
Herkesiñ ‘ālemde bin mā-fevķı bin mā-dūnu var
4. Nāzenīnler nazmımı ser-zīb-i ‘ıķd eyler benim
Tab‘ımın Muħliş nice böyle dürr-i meknūnu var

200. Muhlis Es‘ad Paşa

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Herkesiñ hālince vardır bir tecellīgāh-ı ‘aşķ
Bīsütün Ferhāda kūh-ı Tūr şeklin gösterir
2. Yanmağa mecbūr eden bilmem nedir pervāneyi
Var ise nār ehl-i ‘aşķa nūr şeklin gösterir
3. Dilde āteş serde dūd u eşķ-i yem dü-dīde çarķ
Cism-i ‘āşık şūretā vāpūr şeklin gösterir
4. Beñzer erbāb-ı riyānın hālî ol kāşāneye
İç yüzü vīrān dışı ma‘mūr şeklin gösterir

201. Muhlis Es‘ad Paşa

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Bir hoş tekellüm eyler o āfet çıtır pıtır
Pek tatlı söyler etse de lüknet çıtır pıtır
2. Fındıklı zevķın etmişe beñzer o mest-i nāz
Ağzında tarz-ı şöħbet-i ‘işret çıtır pıtır
3. Cānlar deger daķıķa-i vaşlım der idi yār
Koynuma gece girdigi sā‘at çıtır pıtır
4. Muħliş sipend-i āteş-i ‘aşķ olmasa diliñ
Nazmıñda olmaz idi bu hālet çıtır pıtır

202. Muhlis Es'ad Paşa

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Bîh-i naḥl-i 'aşk ḥāk-i pāk-i idrākimdedir
Sırr-ı şahbā-yı muḥabbet tāk-ı idrākimdedir
2. 'Āleme pertev-nisār-ı himmet olsam çok degil
Mihr ü māh-ı feyz çün eflāk-ı idrākimdedir

203. Es'ad-ı Bağdâdî

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Kayırmam baña cevır ü ğayra luṭfuñ fark ıdeydiñ tek
Seni cān ü gönülden sevmeyen kimdir seven kimdir

204. Âgâh

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. İncinme cevrine daḥi ol māh tazedir
Bilmez nevāziş-i dili bi'llāh tazedir
2. Bîgānelerle cünbişin ol naḥl-i nev-resiñ
Āha havāle eyler idim āh tazedir

205. Âgâh

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Huzūr-ı yārdayız kıyl ü ḳālimiz hoşdur
Zamāne ḥālimize ḳorsa ḥālimiz hoşdur

206. Âgâh

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Göñülde āh-ı pey-ā-pey keder ‘alāmetidir
Bu tünd-bād yine bir haber alāmetidir

[73]

207. Âgâh

Mef‘ûlü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Hîç şorma mübtelâlarıñ aḥvâli bellidir
Sen bî-vefāya dil vereniñ ḥâli bellidir

208. Âgâh

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Dil ḥayālîñde ḥayālîñ dil-i bî-tābdadır
Gâh mey şîşede geh şîşe mey-i nâbdadır

209. Âgâh

Mef‘ûlü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Lâyık degil vedā‘ ile āzâr-ı dûstân
Mānend-i nāme gizli sefer meşrebimcedir

210. Âgâh

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. (Nā-mübārek ḳademi nehr-i Fırat'ı kurutur)

211. Âgâh

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. (Daḥi ey şem‘-i bezm-ārā fūrūzānlık ne gün-çündür)

212. Emrî

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Kühsār-ı Bīsütün'da görüp lāle şandığıñ
Ferhād kanlar içdigi ḥünün piyāledir

213. Emânî

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Vaşf-ı dendānıñı geh geh dil-i maḥzūn söyler
Söylemez söylemez ammā dürr-i meknūn söyler

214. Ânî Fâtıma Hâtun

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Ḥayāl-i ārıziñla dīde saḥn-ı gülsitānımdır
Açılmış şerḥalar sīnemde naḥl-i erguvānımdır

215. Bâkî

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Her kaçan göñlüme fikr-i ‘arız-ı dilber düşer
Gūyiyā mir‘āta ‘aks-i pertev-i ḥāver düşer
2. Ger ölürsem ḥasret-i kaddiyle ol serviñ beni
Bir yere defn eyleyiñ kim sāye-i ‘ar‘ar düşer
3. Anun için varmazam kūyuna kim giryān olup
Ḥāk-i rāhıñ korḳaram cāna gözümde ter düşer

216. Bâkî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Zahm-ı dilden kan akar bu çeşm-i giryān bī-ḥaber
Ġarḳa verdi 'ālemi bir ḳatre 'ummān bī-ḥaber
2. Yār bī-pervā Celālī gibi ḥatt ḳaldırdı baş
Memleketde fitne peydā oldu sultān bī-ḥaber
3. Mest olup uyurken öpmüş la'l-i dil-dārı rakīb
Ehremenler aldılar mührü Süleymān bī-ḥaber

217. Bâkî

Mef'ûlü Fā 'ilātü Mef'ûlü Fā 'ilün

1. Kūyuñ gedāsı oldu dil-i mübtelâyı gör
Sevdā-yı mülk-i saltanat eyler gedâyı gör

218. Bâkî

Mef'ûlü Fā 'ilātü Mef'ûlü Fā 'ilün

1. Dil derdini ğamınla dil-efġār olan bilir
Bīmār ḥālını yine bīmār olan bilir

219. Bâkî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Kesb eder derd ü ğamıñ dil çeşm-i giryān harcanır
Cem' eder deryā-yı 'ummān ebr-i bārān ḥarcanır

220. Bâkî

Mef'ûlün Mef'ûlün Mef'ûlün Mef'ûlün

1. Ḳapıñda sâil olmaḳ ğayra mihmān olmadan yegdir

Gedā-yı kūyuñ olmaḵ dehre sultān olmadan yegdir

221. Bâkî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Nihāl-i ḵāmetin cānā 'aceb serv-i dil-ārādır
Egerçi ḵaddiñ a'lā ḵāmetin a'lādan a'lādır

222. Bâkî

Mef'ülü Fā 'ilātün Mef'ülü Fā 'ilātün

1. Zülfüñden ayrı Bâḵī bir ḥāl ile yürür kim
Zencīrden boşanmış dīvānedir şanırlar

223. Bâkî

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Biz ṭālib-i teveccüh-i iḵbāl-i rüzgār
Gül-berg-i bâğ-ı 'ömr ise ber-bād olup gider

224. Bâkî

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Hışk ü ter ile ḵānī' olan 'ayş ü nüş eder
Dünyā ğamını pādşeh-i baḥr ü berr çeker

225. Bâkî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Güzeller mihr-bān olmaz demek yanlışdır ey Bâḵī
Olur va'llāhi bi'llāhi hemān yalvārı görsünler

226. Bâkî

Müstef'ılün Müstef'ılün Müstef'ılün Müstef'ılün

1. Cān la'lin eyler ārzū yār içmek ister anı mı
Yā Rab ne vādīdir bu kim cān tene cānān tenedir

227. Bâkî

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

1. Doyulmaz hān ü ihsāna anā'at gelmez insāna
Kerem gördükce ey Bâkî gedālardan recā artar

228. Bâkî

Fe'ulün Fe'ulün Fe'ulün Fe'ul

1. (Güzel söz güherdir güher az olur)

229. Pertev Paa

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Hādesi āvāz-ı ulul giryesi taktīr-i mey
Mācerā-yı meclise sāgar hem aqlar hem güler
2. Jālesi giryān olur hāndān olunca goncesi
Gülen-i 'ibretde verd-i ter hem aqlar hem güler
3. Ehl-i sūzi gülse de vāreste olmaz giryeden
Basana em'-i ziyā-güster hem aqlar hem güler

[74]

230. Erzurumlu Pertev Paa

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Bir h ane m alik degilim ben Şu cih anda
Kutt  -ı t r k n daĥi Ő  -h anesi vardır

231. Bekay -i  znik 

Mef   l n Mef   l n Mef   l n Mef   l n

1. N'ola her dem ni  b ile    arsa yollara zenler
Ki baĥlar y zlerini ka d-ı g ret etse reh-zenler

232. Bah  

Mef  l  F   l t  Mef   l  F   l n

1. Y r n tecelliy t n  Ő d g ne eyleyen
   ne-i dilimde olan inkis rd r

233. Behi t  Vizeli

Mef  l  F   l t  Mef   l  F   l n

1. H nk r Ő hre geldi dey  seyre    d lar
Her k  e meh-li   dolu h nk ra kim ba  r

234. Behi t  Vizeli

Fe  l t n Fe  l t n Fe  l t n Fe  l n

1. B lb l-i g l- en-i  uds m bu cih n d m md r
Beni bunda tutan ol serv-i g l-end m md r

235. Tef k

Mef   l n Mef   l n Mef   l n Mef   l n

1. Ne gūne aldadır bin şīvelerle şāhid-i taḳdīr
Tevekkūlden geḳip dil-beste-i tedbīr olandan şor

236. Tîḡî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Yıḳar bir ayaḡıyla 'ālemi bilmem ne ḥikmetdir
Şarāb-ı telḥ ile sāḳīde beñzer acı ḳuvvet var

237. Tîḡî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Āhıma meyl eyledi ol servi etdim der-kenār
'Ālem içre görmedim böyle muvāfıḳ rüzgār

238. Cinânî

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Ne 'azm-i terk-i diyār etmege mecālim var
Ne ḳādirim ki duram bir ḡarīb ḥālim var

239. Cevdet-i 'Atîk

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Naḳd-i vaktin 'ayş ü nūşa şarf eder
Ehl-i zevḳıñ ekşeri medyündür
2. Mā' il-i ḥūbān olur erbāb-ı 'aşḳ
Leylī'ye meyl eyleyen Mecnündür

240. Cevdet Paşa

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Göçüp geçmişse de ehl-i şafânın nâmı kalmışdır
Eger gitdiyse Cem bezm-i cihânda cāmı kalmışdır

241. Cevdet Paşa

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Tenezzül 'ayn-ı rif'at olduğun seyr et ki sun '-ı Hâk
Ser-i kâkülleri bālā-yı çeşm-i 'izzet etmişdir

242. Cevdet Paşa

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Tecellî-hâne-i hulyâda kaldı Cevdetâ ancak
Bakıp mir'ât-ı ruhsârına hayrân olduğum yerler

243. Cevrî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Çarha kılma serfürü iqbâl için gayret budur
Hem gedâ hem pādşâh-ı 'âlem ol devlet budur
2. Her ne denli himmete endâze olmazsa yine
Müşterî olma metâ '-ı devlete himmet budur

244. Hâzık

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Tenezzül eylemez 'âlî-himem çirk-âb-ı dünyâya
Anunçün zirve-i cāha çıkan ekşer edânîdir

245. Hâzık

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Kimdir bu rûzgârda âsûde-ḥâl olan
Tārîḥ-i ser-güzeşt-i selef ezberimdedir

246. Hâlet Efendi

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Perîsin bî-bedelsin tarz ü tavrın hep müsellemdir
Ne çâre bî-vefâsın âh insâniyyetin yokdur
2. Sen ey tîğ-ı tegâfûl gamzeden gaddâr kâfirsın
N'îçün pek zulm ü bî-dâd ile bilmem şöhretin yokdur
3. N'îçün terk eyleyip zâr u perîşân eylediñ böyle
Senin Hâletle ey bî-gâne-ḥû az ülfetiñ yokdur

247. Hâletî Dervîş

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Âh edersem bile âh etmege başlar kühsâr
Âh der âh işidir kûh-ı belâda dil-i zâr

248. Kefevî Hüseyin Çelebi

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Mezâḳ ehli lebiñ yâd etse tûtî kandı vaşf eyler
Bilen söyler 'acebdir ḥâl-i 'âlem bilmeyen söyler

249. Haşmet

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Gül hazāna muntazır bülbül figāna münḥaşır

Çeşm-i 'îbretle gülistân 'ayn-ı şîvengâhdır

250. Hersekli Hikmet Bey

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Eylemişdir 'âlemiñ bûd ü ne-bûdundan ferâğ
Dil ne 'uqbâsın hayâl eyler ne dünyâsın bilir
Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

2. Eylemez hikmet tenezzül yoksa kim erbâb-ı 'aşk
Celb ü teşhîr ü vişâlin vefk-ı a'lâsın bilir

251. Hersekli Hikmet Bey

Mef'ûlü Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. İdrâk eden netâyic-i ahvâl-i 'âlemi
Vâreste-i alâik-ı bûd ü ne-bûd olur

252. Hersekli Hikmet Bey

1. Bî-tâb ü tākāt etdi beni renciş-i humâr
Bir bâde şun faķîrine sākî sevâbdır
2. Bî-hüdedir kemâl ü dirâyet zamânede
Bâb-ı kibâr-ı 'aşra hüner intisâbdır
3. Hikmet nizâm-ı 'âlem-i kevn ü fesâdı hep
İhlâl eden müdâhene vü irtikâbdır

[75]

253. Hersekli Hikmet Bey

Mef'ûlü Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Nādānda kim eşi' 'a-i iķbāl eder zuhûr

- Güyā seḥāb-ı fitnede eyler kamer zuhūr
2. Yā Rab ya ḳadr-i dānişe feyz-i revāc ver
Yāhūd cihānda etmesin ehl-i hūner zuhūr
3. Tūt kim zamāne ḥurde-şinās-ı umūr imiş
Eyler ne çāre ḥükm-i ḳazā vü ḳader zuhūr
4. Çün kim iḳal-i dest-i meşīyyetdedir cihān
Bilmem n'ıçündür eyledi 'aḳl-ı beşer zuhūr
5. Ḥikmet teḳābül üzredir aḥkām-ı hādişāt
Elbet eder verā-yı şafādan keder zuhūr

254. Hersekli Hikmet Bey

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Bü'l-'aceb mecmūa-i keşret-nümādır kā'ināt
Cümlenin şirāze-i cem'iyet-i eczāsı bir
2. Rū-nümādır neş'esinde hep tefāvüt 'ālemin
Sāki-i sun'un veli-i cām-ı cihān-pīrāsı bir
3. Terk-i āmāl-i dü-kevn et Ḥikmetā Ḥaḳ-cūy iseñ
Sālik-i 'aşḳ-ı İlāhīnin olur sevdāsı bir
4. Hażm eder ümmīd-i rif'atle şikem-perverd-i cāh
Her ne vaż'-ı herze-āmīz etse muḳbilden zuhūr

255. Halīm Giray

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Çeşm-i Ḥaḳ-bінде aḡyār ile yār ikisi bir
Bāḡ-ı tevḥidde zīrā gül ü ḥār ikisi bir
2. Gāh ruḥsāra gehī zülfe baḳar nev-hevesān
Ehl-i taḥḳīḳa göre leyl ü nehār ikisi bir
3. Şāhlar ḥāḳ-i siyāh içre faḳīrāne yatır
Dergeh-i Ḥaḳda sığār ile kibār ikisi bir

256. Halîm Giray

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Hâzân-âlûdedir reşk-i bahārân gördüğün yerler
Maḳarr-ı zâğdır şimdi gülistân gördüğün yerler

257. Hanîf

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. 'Azli naşbından mu'anvendir ricâl-i devletiñ
Kıymet-i gevher nigîninden daḫi efzündür

258. Hayretî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Ağlamakdan döndü bir girdāba düşmüş mûya ten
Göreyim şimdengirü nâr-ı maḥabbet nem yaḳar

259. Hâtemî Edirneli

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Erişir menzil-i maḳşûduna âheste giden
Tîz-reftâr olanıñ pâyına dâmen dolaşır

260. Hâtemî Edirneli

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Şîvesinden duramaz bir dem ayağ üstüne yâr
Tâze şâḫın yine kendüye olur mîvesi bâr

261. Halîlî

Fe 'ilâtün Mefâ 'ilün Fe 'ilün

1. 'Āşıkā dil-rubā mı eksik olur
Ehl-i derde belā mı eksik olur
2. Ne şorarsın Halîlî ağladığım
Yār ile mācerā mı eksik olur

262. Hayâlî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Cihān-ārā cihān içindedir ārāyı bilmezler
Şu mähîler ki deryā içredir deryāyı bilmezler

263. Hayâlî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Nedir cān kim anı sen nāzenîn cānāne vermezler
Saña 'āşık olanlar yoluña cānā ne vermezler

264. Hayrî Re'îsü'l-küttâb

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Vaḥdete nisbet ile keşret-i eşyā birdir
Mevcler her ne kadar çok ise deryā birdir
2. Dikkat aşhâbı gerek anlamağa mefhūmun
Nüşa-i cāmia-i kevnde ma' nā birdir
3. Ma' ni-yi vaḥdet-i Ḥaḳḳ kesret ile şābit olur

- Gerçi şāhid ikidir şer‘de da‘vā birdir
4. İhtilāfāt-ı şuūnāt cedāvil gibidir
Baħr-i tevhīde aķar cümle-i mecrā birdir

265. Hayrī Re‘îsü’l-küttâb

Mef‘ûlü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Ol nāleler ki etmiş idim dergehinde ben
Bir gün olur ki hātır-ı yāra huṭūr eder
2. Seyl-āb-ı eşkim üstüne bu ḳadd-i ḥam-şode
Bir cisrdir ki leşker-i miḥnet mürūr eder

266. Dervîş Paşa

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Taḥammül cevri-i yāra ṭa‘ne-i aġyāra müşkildir
Bilir derd ehli anı yara üzre yara müşkildir

267. Dürrî

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1. O şeb ki sākī-i ra‘nā yürür durur oturur
Ayāġ ü şem‘ ü ehibbā yürür durur oturur
2. Ne ḥāldir bu ki seyyāre vü şevābit ü ḥāk
Hevā-yı ‘aşķ ile ḥālā yürür durur oturur
3. Bahār şevķı ile cūy u serv ü sebze-i ter
Bu gülşen içre ne zībā yürür durur oturur

[76]

4. Bilir mi gör harekât ü sükûn u hayretini
Egerçi Dürrî-i şeydâ yürür durur oturur

268. Zâtî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. N'olduñ inlersin felek hercâyî cānānıñ mı var
Her maḳāmı seyr eder bir māh-ı tābānıñ mı var
2. Beñzini ey bûstān faşl-ı ḥazān mı etdi zerd
Yoksa başı taşra bir serv-i ḥırāmānıñ mı var

269. Zâtî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Sikender gibi bir er yoğ iken ey nev-civān anı
Şuya iltip bu dehr-i pīre-zen şusuz getirmiştir

270. Zâtî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Şuā'ından gecem gündür duḥānından günüm dündür
Ne gecem gecedir āhım odundan ne günüm gündür

271. Zekâî

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Āftāba baḳamam ḥātırıma yār gelir

- Māha nokşān erer ol gece ki dildār gelir
2. Elem-i hecriñ ile kūşe-i vaḥdet yegdir
Hele aġyāra mūdārā bilene ‘ār gelir

272. Zekâî

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Hümā-yı himmetim bād-ı hevāya raġbetim yokdur
Ḳanā‘at kūşesinde rūzgāra minnetim yokdur

273. Zihnî Defterdâr

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

1. Yār çāh-ı zeḳanım ‘ayn-ı vefādır der ise
Şakın ey ‘āşık-ı bī-çāre inanma çeñedir

274. Zihnî-i Erzurûmî

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. İnleyip dülāb-veş dökdüm gözümdeñ āblar
Döndürünce ol mehi ḳurdum nice dülāblar

275. Râ’if Molla

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

1. ‘Aksiniñ āyīnesī sīneñdir
‘Aksiniñ sīnesī āyīneñdir

276. Râzî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Hudâ dîvâr-ı devlet-hâne-i erbâb-ı iqbâli
Gehî bir lâne-i güncişk-i bî-ârâm için şağlar

277. Râşid Müverrih

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Cedelkârâna hāmūşî kadar rengîn cevâb olmaz
Sükûtun merd-i dānâ hasmını ilzâm için şağlar

278. Râşid Müverrih

Mefâ 'ilün Fe 'ilātün Mefâ 'ilün Fe 'ilün

1. Hülûş-ı 'âlemi nakş-ı ber-âbdır derler
Vefâ zamānede 'ayn-ı serâbdır derler
2. Cihānda devlet eder 'aybın âdemiñ meştūr
Günāh ederse de farzâ şevâbdır derler
3. Çıkınca nāmı mey-âşāmlıkla bir rindiñ
Elinde āb görölse şarâbdır derler
4. Ümîd-i vuşlat ederken firāk-ı cānānı
Egerçi çekmedik ammā azâbdır derler

279. Râşid Müverrih

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Meāl-i ğaflet-i erbâb-ı dünyā hep nedāmetdir
Bu rü'yā hābdān evvel dağı ta'bîr olunmuşdur

280. Râgıb Paşa

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Hārābātı görenler her biri bir hāletın söyler
Şafāsın naql eder rindān zāhid sıkletin söyler
2. Tecellī neş' esin ehl-i şikem idrāk kābil mi
Behişt andıkça zāhid ekl ü şürbün lezzetin söyler
3. Ne zabt-ı hākim-i şer'ī ne hüküm-i zābıt-ı aqlī
Cünün iklimini seyr eyleyenler rāhatın söyler
4. Miyān-ı güft ü gūda bed-meniş ihām eder kubbhun
Şecā'at 'arz ederken merd-i kıbtī sirkatın söyler
5. Muvāfıkdır yine elbet mizāca şīve-i hikmet
Tabībin olsa da kızbi marīzin sıhhatın söyler
6. Perīşānī-ı hātır nükte-i serbest-veş kaldı
Ne kimse hikmetin aňlar ne Rāgıb 'illetin söyler

281. Rāgıb Paşa

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Hem sīnesi pür-dāğ hem āvāzesi muhriķ
Neyden bilinir sūz-ı maħabbet neye derler

282. Rāgıb Paşa

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Nākış olmaz feyz-i zātī telhī-i eyyāmdan
Bāde telh olduğca artar neş'esi kuvvetlenir
2. Lāl olur elbet zebān-ı hāme-i pīçide mūy
Kılca ğamdan tab'-ı erbāb-ı sūhan 'illetlenir
3. Kāse-i lebrīz fağfūr olsa da vermez şadā
servet efzāyiş bulunca aĝniyā hıssetlenir

283. Râgıb Paşa

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Şanma menşür-ı hıred ya 'iffet-i takvā yürür
Bezm-i Cemdir bunda hüküm-i cām-ı gam-fersā yürür
2. Bîsütün'u zür-ı Ferhād eyledi sâir meşel
Himmet-i 'uşşâk olunca küh pâ-ber-cā yürür
3. İmtiyâz-ı şābit ü seyyārı müşküldür hayāl
Zanneder keştî-nişînân sâhil-i deryā yürür
4. Her metā'ın bir revācı var bu bender-gāhda
Geh taḥammül geh niyâz ü gāh istignā yürür

284. Râgıb Paşa

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Şanma kim dā'ire-i şeyḫî kerāmetle döner
Ehl-i cūd eylediği feyz ü semāḥatle döner

285. Râgıb Paşa

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Oldu rüşen baña hem şüret-i fânūs hayāl
Çarḫ-ı ser-geşte daḫi tāb-ı maḥabbetle döner
2. Āb u ḫākinde var āşār-ı feraḫ mey-gedeniñ
Kim ki endūh ile 'azm etse meserretle döner

286. Râgıb Paşa

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. İzṭırāb-ı nā-be-hengām istemez taḫşîl-i kām

- Mevki 'inde bī-tekellūf-kār kendin gösterir
2. Böyledir Râgıb mükâfât-ı 'amel kim fi'l-meşel
Şorsalar mağdûrunu ğaddâr kendin gösterir

287. Râgıb Paşa

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Uçurdum murğ-ı hâbı hasretiñle çok zamānlardır
Dü-çeşm-i hûn-feşânım şimdi hālî âşiyānlardır
2. Cihānda kaçre-rîz-i zehr-i hırmān olmadır kârı
Bu nîlî kâse-i ma'kûseler kim āsmānlardır

288. Râgıb Paşa

Mef'ûlû Fâ 'ilātü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Kûy-ı fenāya şevk ile pûyân olup gider
Güyâ gelen bu dehre peşimān olup gider
2. Kaldık eşir-i merkez-i hāk ten-i şakîl
Cûlar sū-yı muhîte şitābān olup gider

289. Râgıb Paşa

Mefâ 'ilün Fe 'ilātün Mefâ 'ilün Fe 'ilün

1. Emelden olduğumuz böyle dūr bizdendir
Degil felekde rehāvet kuşūr bizdendir
2. Ne denli zerre gibi bī-vücūd isek de yine
Şu kār-hānede nakş-ı zuhūr bizdendir

290. Râgıb Paşa

Mef'ûlû Fâ 'ilātü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Baht olmayınca hüsni-i tabiat neyi müfid
Sâib de olsa halk hatâsın arar bulur
2. Geh deyr u gâh Ka'be gehi Sūmenâtda
Haq-cūy kande olsa Hudâsın arar bulur

291. Râgıb Paşa

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Çıkar mı tâ-be-maḥşer lezzet-i zaḥmı derūnumdan
O lūṭfu kim hadengin etdi hep ḥatır-nişānımdır

292. Râgıb Paşa

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Münāfī-i edebdir her talebde şīve-i ibrām
Anıñçün cilvegerdir şūret-i nehy üzre maṭlablar

293. Râgıb Paşa

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Sū-be-sū sevḳ eyleyen hep sāiḳ-ı taḳdīrdır
Kimsenin destinde yoḳ Râgıb zimām-ı ihtiyār

294. Râgıb Paşa

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Bī-vücūd olmaḳ gibi yoḳdur cihānıñ rāḥatı
Gör ki sīmurḡuñ ne dāmı var ne de sayyādı var

295. Râgıb Paşa

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Efendi  a'n edeni   a lı var mı Mecn na
G r h-ı ehl-i hev  i re bir mi bin deli var

296. R m  Pa a

Mef   l n Mef   l n Mef   l n Mef   l n

1. M kedderdir ser- -ser me reb-i ecz -yı   lem hep
 af -yı h t r ancak b dede s  arda  almı dır

297. Rahm 

F   l t n F   l t n F   l t n F   l n

1.  a'fdan g nc-i  an da kim dil-i  eyd  yatur
Ger ecel gelseydi g rmez   yle n -peyd  yatar
2. C  a gelse kem h b bıdır r s m-ı k 'in t
    dır n m  fez -yı dilde bir dery  yatar
3. Var fen  de tin tem    et a ıp  ibret g z n
Nice  skender t r b olmu  nice D r  yatar
4.   h-ı   lem gelse  ekmez p yını d m nına
G nc-i isti n da Rahm    yle b -perv  yatar

298. Rahm 

Mef  l  F   l t  Mef   l  F   l n

1.  eb ma v olur hem  e ki necm-i seher do ar
Enc m-ı inhiz mda mihr-i zafer do ar
2.  bisten-i  af  v  kederdir ley l hep
G n do madan me  me-i  ebden neler do ar

[78]

299. Rûhî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Belâdır şâhsârı berg ü bârı miḥnet ü ğamdır
Dıraḥt-ı 'aşk derler bâğ-ı dilde bir nihâlim var

300. Rûhî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Dil-i 'uşşâk yâra yâr ise aġyâra mâ'ildir
Ne ḥâletdir bu kim bûlbûl güle gül hâra mâ'ildir

301. Ruhsat

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Seniñ'çün ey meh-i tâbende ḥâle dâğ-ber-dildir
'Îzâr-ı ḥâl-dârıñda bu ḥâle dâğ-ber-dildir
2. Süveydâ-yı derûn-ı lâle nâ-ber-câ degildir hep
Düşüp 'aşkıñla şahrâ vü cibâle dâğ-ber-dildir
3. Gehî mihr ü gehî mâh-ı münevverden olur mehcûr
Felek âmed şüd-i şubḥ u leyâle dâğ-ber-dildir
4. Degil sūrâḥî-i ney ruḥşatâ âşârdan ḥâlî
Dem- i 'uşşâk-ı bî-şabr ü mecâle dâğ-ber-dildir

302. Rüşdî-i Kadîm

Mef'ûlü Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Bir nîm cām-ı nâza daḥi yok taḥammülüm
Ma'zûr-ı çeşm-i mestiñ ola tākātım budur

303. Rüşdî-i Kadîm

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. İrer bir sāhil-i maḫşūda āḫir fülk-i dīl ḫalmaz
Olur bir gün müs'aid rūzgār ammā zamān ister

304. Rüşdî-i Kadîm

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. (Ayağından bu bezmiñ el çekip dūr olmamız yegdir)

305. Ref'î

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Çokdan olurdum yoluñda şeh-süvārım ḫāk-sār
Ḳorḳarım kim çok görür anı götürmez rūzgār

306. Remzî Pîrî Paşa

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Şeb-i zülfünde ḫalanlar zulumāt ile yürür
İrişen lebleri āyīne-i ḫayātla yürür
2. Zāhidi ḫasret-i mey şöyle za'if eyledi kim
Elde tesbīḥ ü 'aşası şalavāt ile yürür

307. Bursalı Remzi

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Cānı yokdur biriniñ ola müşābih ḫaddiñe
Bunca şüretler ki taşvīr etdiler naḳḳāşlar

308. Rûhî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Kimi ğam-nāk bu halkıñ kimi 'ayyāş nedir
Kiminiñ bālışı atlās kiminiñ taş nedir
2. Bā 'ış-i ħande nedir ğonca-i nev-ħāstede
Bülbül-i zārda ki dīde-i ħün-pāş nedir
3. Taleb-i ni 'met-i vaşl eyler iken Leylādan
Kāse-i kelle-i Mecnūn'u kıran taş nedir
4. Hele gel derd ü belā sofrasına mihmān ol
Sen de gör ehl-i maħabbet yedigi aş nedir
5. Öldürenen ne eşer zāhir ölenden ne nişān
Rāh-ı 'aşkıñda peyāpey kesilen baş nedir

309. Rûhî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Cān dirîğ etmediğim yoluna ol māh bilir
Kuluna sādık olan bendesini şāh bilir
2. Ne kadar ħüsnü ziyād olduğunu ister iseñ
Yine ol şūĥ-ı cefā-cū bizi bed-ħāh bilir
3. Şol kadar yaraladı tīg-ı fırākıñ beni kim
Ne belā çekdigimi yaradan Allāh bilir
4. Tutdu şemşirine yüz gitmeye rāh-ı 'ademe
Dil-i şeydā ne kadar tıfl ise de rāh bilir

310. Rûhî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Kimi mestāne seher yār ile gülşende yatur
Kimi derd ü ğam-ı hicrān ile külhende yatur
2. Künc-i miĥnetde raķībā beni tenhā şanma

- Yār eger sende yatarsa elemi bende yatur
3. Kīn ‘uṣṣāk belā-keş dil-i sengīniñde
Beñzer ol āteş-i sūzāna ki āhende yatur
4. Hāneden taşra hırām eyle gör ey serv-i sehī
Her қadem hāk-i rehiñde nice efgende yatur
5. Hāk ü hūn içre yatur derd ü gāmıñla Rūhī
Yād idüp anı demezsin ki ‘aceb қанда yatur

311. Rûhî

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

1. Kime cüz’ī bu cihān kimine küllī görünür
Cüz’ ü küll ‘ālem-i ma ‘nīde müsāvī görünür
2. Olmayan peyrev-i pīrān-ı kütübhāne-i ‘aşq
Ne bilir ‘ālem-i şüretde ne ma ‘nā görünür
3. Pīr-i reh ādeme dünyāda gerekdir yoksa
Bir қadem taşra ki çıkdık reh-i ‘uqbā görünür
4. Gird-bād-ı reh-i pūr-vaḥşet-i şahrā-yı ‘adem
Қays-ı ser-geşte-dile kāmet-i Leylā görünür

[79]

312. Rûhî

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

1. Lebiñ andıkca göñül dīde-i giryān ağlar
Biri inler ğam-ı ‘aşq ile biri қan ağlar
2. Benim ağladığıma gülse ‘aceb mi cānān
Resmdir ğonca güler bülbül-i nālān ağlar
3. Hem raķīb ağlar elinden o perīnin hem ben
Kāfir ağlar ğam-ı ‘aşkıyla Müselmān ağlar

313. Rûhî

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Mest olup gül gül açılmışsın bu fettānlık nedir
‘Ālemi kıрмаğdasın āşüb-ı devrānlık nedir
2. Dil firākında perīşandır desem dersin neden
Bir perīşānsın ki bilmezsin perīşānlık nedir
3. Ma‘ rifetdir faşl eden ‘ālemde cinsiñden seni
Ey diyen insānım evvel bil ki insānlık nedir

314. Rûhî

Mef‘ülü Mefā’ ilün Mef‘ülü Mefā’ ilün

1. Dünyāya gelen durmaz dünyā ne ‘aceb yerdir
‘Ukbāya giden gelmez ‘uqbā ne ‘aceb yerdir
2. Kendinde mürüvvet yok hālkında fütüvvet yok
Dikkatle nazar kıl gör dünyā ne ‘aceb yerdir

315. Rûhî

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Dil ki cām-ı ‘aşk ile mest-i harāb olmuş yatur
Pāy-būsıñ arzusuyla türāb olmuş yatur
2. Kimse bilmez Rūhī-i āşüfte-hāl-i hāk-sār
Rāh-ı gāmda nice yıllardır türāb olmuş yatur

316. Rûhî

Mefā’ ilün Mefā’ ilün Mefā’ ilün Mefā’ ilün

1. Ayak çek bezm-i ‘ālemden ki ‘ālem menzil-i gāmdır
Ferāğat ‘āleminden geçme kim ‘ālem bu ‘ālemdir

317. Rûhî

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Dil cûş-ı 'aşkda ten-i şad-çāk bî-ḥaber
Deryâ temevvüc etmede hâşāk bî-ḥaber

318. Riyâzî

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Sitem kerem şayılır cevır ile cefâ bir olur
Tarîk-ı 'aşk u maḥabbetde müdde'â bir olur
2. Seniñle söyleşiriz ey hidiv-i Cem-mesned
O bârgâhda kim şâh ile gedâ bir olur

319. Riyâzî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Eylemiş yek-rengi-i 'aşkıyla şöyle ittiḥād
Bilmezem sînemde cânım mı ya cânânım mıdır

320. Riyâzî

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Pervāneniñ ki sūz-ı dilin naql eder şabâ
Bî-iḥtiyār şem'-i şebistānı ağladır

321. Riyâzî

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Seniñ ḥüsnüñ benim 'aşkıñ seniñ cevriñ benim şabrım

Efendim dem-be-dem artar tükenmez bî-nihâyetdir

322. Zeyneb Hâtun

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Bezm-i gülde yaşamız şevk ile dāmâne yeter
Gücümüz lāle-şıfat çāk-i girībāna yeter

323. Sâ'î

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Görmek yüzünü hayli zamān mültemesimdir
Tut āyine-i rüyânı āhir nefesimdir

324. Sâ'î Nakkâş

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Hele incindigim yerler göñül ol yāra pek çokdur
Bilinmez dāğ-ı sīnem gerçi ammā yara pek çokdur

325. Sâlim

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Kāzibān nā'il-i cāh olsa da 'izzet mi denir
Kıssa-ḥān cāyını ref' etmege rif'at mi denir

326. Sermed Şeker-zâde

Fā 'ilâtün Fā 'ilâtün Fā 'ilâtün Fā 'ilün

1. Şol 'araḳ kim ol gül-endāmın yanağından çıkar
Selsebīlîñ 'aynıdır Firdevs bāğından çıkar

2. Her nefes uymak diler ney nāle vü feryādıma
Bu hevāyı muṭribā anıñ dimāğından çıkar

327. Surûrî Burdurlu

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Dehen-i tengine bir söz mü bulunmaz ammā
Hüner ol nükte-i ser-besteyi ta 'bîrdedir

328. Sırrî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün

1. O nihāl-i bāğ-ı 'işve saña da eder temāyül
A göñül ne āh edersin buña rûzigār derler

329. Sırrî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Kānı ḥāk-i rehin āhımla berbād etdigim demler
Añılmaz mı ser-i kūyuñda feryād etdigim demler

330. Sırrî Trabzonlu

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Aqar cūy-ı sirişkim kâmet-i dil-cūyuñ añdıqca
Dolar kan ile çeşmim la 'liñi yād etdigim demler

331. Sırrî Trabzonlu

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Āsitān-ı ğayra yüz sürmem qapından sürseler

Dönmezem yoluñda ölmekden eger öldürseler

332. Sa'îd

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Bildiñ eşîr-i rencîş-i hicrânîñ olduğum
Cevr ile etme böyle tegâfûl günâhdır
2. Ey nûr-ı dîde senden ümîd-i Sa'îd-i zâr
Ancak ümîd-i şefkat o da gâh gâhdır

[80]

333. Sa'îd Bey Hızır Aga-zâde

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Müselmân şüretinde kim bilir kâfirse de zülfü
Günâhı söyleyenler boynuna bizce karanlıktır

334. Sa'yî

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Sağ esen o kıo beni ey dil-i bîmârım var
Ger ölürsem baña çeşmim gibi ağlarım var
2. La'le dönse gözümün yaşı n'ola aksinden
Dîdede çünkü hayâl-i leb-i dîdârım var
3. Ğam beni şöyle za'îf eyledi kim dildâra
Tâkatım yok dimege bir iki güftârım var
4. Nice hoş-dil olayım sa'y-i belâ güncinde
Bister-i ğamda yatır bir dil-i bîmârım var

335. Selîkî

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Anunçün murğ-ı Mecnûn başı üstünde mekân eyler
Ki kûy-ı Leylî hâşâkinden anda âşiyân eyler

336. Sultân Selîm-i Sâlis

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Rûz u şeb dîdelerim derdiñ ile an alar
Vâıf olan benim esrârıma her n alar
2. G rd   n derd-i dil-i z rımı ram etdi ta b 
Dedi ey haste-i hicr n sa na derm n alar
3. Derd ile r yu na badıka seni  İl  m 
Y z  and n olur amm  cigeri an alar

337. Sult n Sel m-i S  n 

Mef  'il n Mef  'il n Mef  'il n Mef  'il n

1. Nev -y  neyde r  -efz  olur 'u    a bir dem var
Dil  ney gibi n   n olmada bir  zge '  em var

338. Sult n Sel m-i S  n 

F  'il t n F  'il t n F  'il t n F  'il n

1. T lib  sa'y-i bel g et k y-  y ra var  g r
C n  c n na verip terk eyle yo u var  g r

339. Siy  h-p    r  n 

Fe 'il t n Fe 'il t n Fe 'il t n Fe 'il n

1. Ben derim n   et-i z    n getir ey b  -   ab 
O gider ba ıma sevd -y  per    n getirir

340. Şeref Efendi

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Berg-i gülle 'andelīb-i zārı tekfîn etdiler
Bir Gülistân beytini üstünde telķin etdiler

341. Şem'î

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Geçdi 'ömrüm şu gibi eşk-i revānım çağlar
Acıyıp deryālar ağlar hālîme ırmağlar
2. Gün doğar şanmañ şafağdan her seher Ferhād için
Başına odlar yakıp feryād ederler dağlar

342. Dervîş Şinâsi

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Derūnī āşinā ol taşradan bîgāne şansınlar
Bu bir özge revîşdir 'ākıl ol dīvāne şansınlar

343. Şehrî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Tālî'imden şöyle me'yūsum ki etmem i'timād
Kevkeb-i bahtım girîbānımdan eylerse zuhūr

344. Şeyhî Hamîdî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Dimeñ 'uşşākı ki gerdān edip yakmak o yāriñdir

Güneş şem‘in değil pervâne-i bî-ihtiyârındır

345. Sâdık Çelebi

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1. Başında âşiyân-ı murğ-ı mihnetdir kıyâs etmek
Cünûn erbâbınıñ Mecnûn emîr-i tâc-dâridir

346. Seyyid Sabrî

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Her sözüm ‘izz-i huzûra sühan-ı hâş iledir
Hâk bilir saña ubûdiyyetim ihlâş iledir

347. Seyyid Sabrî

Mef‘ûlû Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

1. Âdem bu bezm-i devr-i dil-ârâya bir gelir
Bil kadr-i ‘ömrünü kişi dünyâya bir gelir

348. Seyyid Sabrî

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Şem‘ giryân lâle sūzân gonca hūn-âlûdedir
Var mı bir dil kim belâ-yı dehrden âsûdedir

349. Seyyid Sabrî

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1. Kimiñle leb-be-leb zânû-be-zânûsun şafâlarda
Sebû-veş hem-nişîniñ cām-veş hem-şoĥbetiñ kimdir

350. Safvet

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Köhne maẓmūn-ı Sinimmār havernaķ-āsā
Beytten beyte girip çıkmadan oldum bīzār

351. Ziyâ Bey

Fâ 'ilātün Fâ 'ilātün Fâ 'ilātün Fâ 'ilün

1. Görmeden âsâr-ı nîsânın bahâr elden gider
Güller âhîr râm olur ammâ hezâr elden gider
2. Nev-civân sevmekde ben pîrânı ta'yîb eylemem
Hüsn olur kim seyr ederken ihtiyâr elden gider
3. Rızķ-ı maḳsûma ḳanâ'atdır meâli ḥikmetiñ
Kâh hırş-ı nev-şikâr ile şikâr elden gider
4. Sâr-bân-ı 'aşr iseñ ḥazm eyle zîrâ vaḳt olur
Bir ṭopal merkeb belâsiyle ḳaṭâr elden gider
5. Ḳillet-i idrâkden şanma Ziyânîñ ğayretin
N'eylesin kim yer gelir şabr ü vaḳâr elden gider

[81]

352. Ziyâ Bey

Fâ 'ilātün Fâ 'ilātün Fâ 'ilātün Fâ 'ilün

1. Şanma gerdün çenber-i devr-i zamânı döndürür
Bir yed-i ḳudret bu dolâb-ı cihânı döndürür
2. Cemre-i ḥürşiddir zerrâtı gerçi döndüren
Kim 'aceb ol cemre-i âteş-feşânı döndürür
3. Bu ne âteşdir ki yâ Rab 'aşķ derler nāmına
Her şerârı bin zemîn ü âsmânı döndürür

4. Hey ne deryâdır o deryâ-yı ezel kim kaçresi
Âsiyâ-yı ‘âlem-i kevn ü mekânı döndürür
5. Hâstedir dil şöyle kim dest-i tereddüdle ecel
Bir yanından bir yana ol nâ-tüvânı döndürür
6. ‘Âlem-i nazm ü belâgatda Süleymân’dır Ziyâ
Parmagında hâtem-i sihr ü beyânı döndürür

353. Ziyâ Bey

Mef‘ûlü Fâ ‘ilâtün Mef‘ûlü Fâ ‘ilâtün

1. Çeşm-i nigâra bağıñ pür-süz u tâb göster
Şâhîn-i nâz alıñsın laht-ı kebâb göster
2. Resminde ey muşavvir diğkatler et miyâne
Çeşmin o mest-i nâziñ az nîm hâb göster
3. Bak câma aksiñ alsın tâ nağşeb-i zenehdân
Şan‘atla soñra ondan bir mâh-tâb göster
4. Vâkıf isen cihânın encâmına elemnden
Ne ıztırâb ‘arz et ne pîç ü tâb göster
5. Her haţve çâh-ı ğamdır deşt-i emel hayâl et
Ya düş çeh-i belâya ya içtinâb göster

354. [Ziyâ Bey]

Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün

1. Ne kanûna ne cebr ü zûra ne hünkâra tâbi‘dir
Bu bender-gehde herkes dirhem ü dînâra tâbîdir
2. Felek bir mâh-rû ‘aşkıyla devr etdirdi dünyâyı
Benim bahtım ‘aceb bir kevkeb-i seyyâra tâbi‘dir
3. Seḫâb-âsâ yürürler yerde câmid gördüğün dağlar
Bütün zerrât bir kanûn-ı istimrâra tâbi‘dir
4. Giden gelmez gelen meḫûldür bil kadrini ḫâlîñ

- Bu dehriñ miḥnet ü zevkı bütün efkâra tâbi‘dir
5. Ahâli tâbi‘-i metbû‘dur şâha ḥaḳîḳatde
Yekûnuñ ḥükmü bālāsındaki miḳdâra tâbi‘dir

355. Ziyâ Bey

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Bir pıtırı duysa gūşum ağızıma cânım gelir
Şanırım ğam-ḥânemi teşrîfe cânânım gelir
2. Dâmenin tutmak için düşdükce yârîñ pâyına
Reh-güzâr-ı destime kendi girîbânım gelir
3. Kandasın ey şabr-ı tākāt-süz taraf-ı bâğdan
Şeh-levendim sevdigim serv-i ḥırāmânım gelir
4. Ey Żiyâ elbette kurtulmaz zebânımdan felek
Ben gidersem meclis-i devrâna divânım gelir

356. Ziyâ Bey

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Gâh eder bir neşter-i mesmûm merhemden zuhûr
Gâh eyler nûş-dârü kâse-i semden zuhûr
2. Hep müeşşir bir müeşşirden bulur feyz-i vücûd
Gerçi eyler şüretâ âşâr-ı âdemden zuhûr
3. Bâr-ı ḥâtırdır belâ-cüyân-ı ‘aşka âşti
Lezzet ol şâdidedir kim eyleye ğamdan zuhûr
4. Nâmını ḥürmetle ḥâlâ yâd eder rindân-ı ‘aşk
Ḥayli demdir gerçi şahbâ edeli Cem'den zuhûr

357. Ziyâ Bey

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1. Hevā-yı kākülünle cism-i bimārimda cān titrer
Vezān oldukça şarşar bāğda berg-i hazān titrer
2. Meger hurşīdi hüsniñ haste-i hummā-yı ‘aşk etmiş
Anun’çün āsmānda hem yanar hem her zamān titrer
3. Beyāzından bilir kurb-ı şabāh-ı leyle-i ‘ömrü
Dem-i pīrīde ondan dest ü pāy-ı merdümān titrer

358. Ziyâ Bey

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Yār-i müşfikdir çalar sâ‘at beni āgāh eder
‘Ömrümün her sâ‘ati geçdikce bir kez āh eder

359. Ziyâ Bey

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Bir gün olur cefādan o şūh-ı cihān geçer
Ey dil dediklerin olur ammā zamān geçer

360. Ziyâ Bey

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Bī-tāb gördü ‘āşıkına sīne tutdu yār
Āhır nefesde hasteye āyīne tutdu yār

361. Ziyâ Bey

Müfte‘ilün Mefā‘ilün Müfte‘ilün Mefā‘ilün

1. Bir nazar et çiçeklere bir şü veren civānı gör
Bāğ-ı vücūda kıl nazar şan‘at-ı bāğ-bānı gör

362. Ziyâ Bey

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Turfe bir kâşâne-i ğamdır Ziyâ mülk-i fenâ
Her giren ol hâneye giryân girer giryân çıkar

[82]

363. Tâlib

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Gülün evrâkını bād-ı hazân etdi nişâr âhîr
Dağıtdı âşiyân-ı 'andelîbi rûzgâr âhîr

364. Tâlib

Mefâ 'ilün Fe 'ilâtün Mefâ 'ilün Fe 'ilün

1. Ne dilde tâb-ı sudâ'-ı humâr-ı hasret var
Ne hâst-gâri-i cām-ı vişâle cür'et var
2. Dirîğ vaqt-i 'azîz-i maḥabbet oldu hebâ
Ne sende rahm ne bende niyâza tākāt var
3. Egerçi çok nîgeh-i âşnâda lutf ammâ
Tegâfûlünde daḥi başka bir letâfet var

365. Tahmasb Şâh

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Yollarında şeb-nem-i eşkim yatar üftâdedir
Âftâbım ḥâkdan kaldır ki merdüm-zâdedir

366. 'Ârif Hikmet Bey

Mef'ûlü Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Mecbūr eden mezālîme erkân-ı devleti
İsrâf-ı bî-lüzûm sefâhet degil midir

367. Ârif Hikmet Bey Şeyhü'l-islâm

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Ey muhteşem efendi vekâlet-penâh iken
Şarrâfa ser-fürû da rezâlet degil midir
2. Çeşm-i zevi'l-beşâire her seng-i mağbere
Mir'ât-ı şâf-ı çehre-i 'ibret degil midir

368. Ârif Hikmet Bey Şeyhü'l-islâm

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Bezm-i ümîd-i neş'e-i 'âlemde dem-be-dem
Herkes birer hayâl ile mest-i şarâbdır
2. Çeşmim görürdü 'âlemi bir gül-sitân o dem
'Ömrüñ bahâr mevsimi 'ahd-ı şebâbdır

369. Ârif Hikmet Bey Şeyhü'l-islâm

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. İktizâ-yı hikmet üzre selb-i 'aql eyler kazâ
Yoksa kim pâ-beste-i dârü's-şifâ olmak diler

370. Ârif Hikmet Bey Şeyhü'l-islâm

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Girye izhâr ederek mesti bu bezm-i dehrîñ
Etdigi zevk ğam-ı encâma peşimân görünür

371. Ârif Hikmet Bey Şeyhü'l-islâm

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Ğınâ-yı kalbimin etdim zekâtı māl-ı dünyâyı
Zer-i hürşîdini 'arz etse gerdün ragbetim yokdur

372. Âşık

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Libâsın şanmañuz o gül 'izârıñ çeşm-i bülbüldür
Hezârân çeşm-i bülbülden tecellî etdi bir güldür

373. Âsım Çelebi-zâde

Müfte 'ilün Mefâ 'ilün Müfte 'ilün Mefâ 'ilün

1. Bezm-i tarabda sâkıyâ baña ne gül ne lâle ver
Derd-i ğama devâ için nîmçe bir piyâle ver
2. Sebze-i pây-mâlim ben de bu gül-şeniñ felek
Degmez isem şu vermege bir iki kaçtre jâle ver

374. Âsım Çelebi-zâde

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Temâşâ-yı cemâl-i yâra perde dūd-ı âhımdır
Felekde baña gün göstermeyen baht-ı siyâhımdır

375. Âsım Çelebi-zâde

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Pîrlikde âteş-i fakrıñ olur te'şîri saht

Gör çenâr-ı köhneniñ hâlin nice sūzân olur

376. Âsım Çelebi-zâde

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Kâbiliyyetdir huşûl-i maṭlabın sermâyesi
Elde isti'dād olunca kâr kendin gösterir

377. Âsım Mütercim-i Kamûs

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Dem olmaz kim vücûdum hûn-ı ğamla olmaya âlûd
Bu cismiñ âb u hâkî hûn-ı deşt-i Kerbelâdandır

378. 'Âsım

Mef'ûlü Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Kaddiñ yanıñda serv-i dil-ârâya kim bakar
A'lâ gelince bir yere ednâya kim bakar

379. 'Âtîf

Mef'ûlü Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Fehm etmeyen daķâyık-ı naķş-ı şanâyî'i
İbretsitân-ı 'âleme a'mâ gelir gider

380. 'Âtîf

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Halka-i seyha degil çeşm-i tecellî zâhid
Seyr-i Leylî-i beķâ dîde-i zencîr iledir

381. ‘Âlî Kadîm

Mef‘ûlün Fe‘ilâtün Mef‘ûlün Fe‘ilün

1. Tenimde şerhalarım seyl-i eşk yollarıdır
O yollarıñ ötesi baħr-i bî-kerāna çıkar

382. ‘Âlî Urlalı

Mef‘ûlû Fā‘ilātü Mef‘ûlû Fā‘ilün

1. Hürşîd gibi gerçi ki hüsnuñ kemâlde
Ey âfîtab-ı çehre zevâliñ de öyledir

383. ‘Abdî Himmet-zâde

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Kimi bûlbûl dedi nāmına kimi murğ-ı seher
‘Andelîbiñ adı gül-şende hezār oldu meger

384. ‘Adnî Mahmûd Paşa Vezîr-i Sultân Mehmed Fâtih

Mef‘ûlû Fā‘ilātü Mef‘ûlû Fā‘ilün

1. Ol serv-i mäh-ı çehre ki gülden yañağı var
Cân u gönülde lâle gibi mihr dāğı var

Mef‘ûlû Fā‘ilātü Mef‘ûlû Fā‘ilün

2. Dil murğı hâli dānesi şayındadır velî
Bilmez anı ki zülf-i siyâhında ağı var

[83]

385. Mahmûd Paşa

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Benzetme mihr ü mähı felekde cemāline
Tā ki kimesne işide yeriñ kulağı var

386. Arşî

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Öpdüler birbiriniñ gözlerini dilberler
Yine bādāmlara kapladılar şekerler

387. İzzet Bey Yenilikci

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Sevķ ü taqđırde endāze vü mīzān olmaz
Feyz-i Mevlā'ya göre nāķış ü kāmīl birdir
2. Kuvvet-i tālia' baķ istemez isti'dādı
Manşıb-ı devlete nā-ķābil ü ķābil birdir
3. Bir olur 'adl-i İlāhīde Süleymān ile mūr
Dergeh-i Hāķda hemān şāh ile sāil birdir
4. İzzetā rahmet-i Hāķ nīķ ü bedde yek-sāndır
Yağsa bārān-ı kerem baķr ile sāhil birdir

388. İzzet Bey

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. 'Aşķ-ı cihānı bu dil-i nālāna verdiler
Bir ra'şe-dār ile dolu peymāne verdiler

389. İzzet Ali Paşa

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Ey hoş ol şeb kim baña ‘arz-ı cemāl eylerdi yār
Bī-mecāl idim ben ibrām-ı vişāl eylerdi yār
2. Şāhid-i maḳşūd ağuşumda ben maḥrūm-ı kām
Şubḥa dek teklīf-i vaşlıyla cidāl eylerdi yār
3. Pīç ü tābından gürīz etmek murād etdiḳce ben
Ḥalka-i zūlfün kemend-i mekr ü āl eylerdi yār
4. Nār-ı ḡayretle ‘araḳ-rīz-i hicāb olduḳca ben
Dīdesin mecrā-yı eşk-i infi‘āl eylerdi yār
5. Süstī-i ṭālī‘le ben bī-tāb iken ḡayf ü dirīḡ
Kendisin āzürde-i fīkr-i muḥāl eylerdi yār
6. Koydu istīlā-yı bītābī beni bir ḡāle kim
Ḥayretimden şüret-i bī-cān ḡayāl eylerdi yār

390. İzzet Ali Paşa

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Eylediñ āvāre mevc-i çīn-i zūlfüñden beni
Cūşış-i sevdā dil-i Mecnūna şahrā isterdir
2. Bezm-i meyde dilber olduḳca tebessüm-rīz-i şevḳ
Fīkr-i fāsīd ādeme bir-cā-yı tenhā isterdir

391. İzzet Ali Paşa

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mef‘ülü Fā‘ilün

1. Şüret-peżīr-i mā‘rifet olmaḳdadır hūner
Yoksa bu dehre nice heyūlā gelir gider
2. Bulduḳca eşk-i dīde-i ter cūşış ü sūkūn
Güyā ki cezr ü med ile deryā gelir gider

392. İzzet Ali Paşa

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Beni nā-kām eden iqbāl-i hünerdir yoksa
Eşer-i kevkeb-i bahtımda şe'āmet yokdur
2. Lezzet-i la'l-i lebi telhī-i āzār iledir
Olmaz ol meyde halāvet ki merāret yokdur

393. İzzet Ali Paşa

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Peygüle-i meşīmede tıfl-ı ümīdime
Mehd-i vücūda gelmeden evvel herem gelir

394. İzzet Ali Paşa

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Kimiñle hem-kaḍeḥ-i bezm-i 'ayş idiñ kāfir
Ki hokka-i deheniñ koḳladım şarāb koḳar

395. İzzet Molla

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Hezār sūya nigāh etsem ārzū birdir
İki göz olsa daḥi resm-i hāda hū birdir
2. Ta'addüd eylemez icāb menba'-i feyze
Piyāle olsa hezārān yine sebū birdir
3. Bulur nihāyetini kıl ü kāl-i vaḥdetde
Dü esbe-i nefese cādde-i gelū birdir
4. Ne gūşe-gırleri nā'il-i emel gördük
Cihānda terk-i meṭālible cüst-cū birdir
5. Bu gül-sitān-ı fenāda cemāl 'āşıkıyız

Nezāremizde ھاٲ-āverle sāde-rū birdir

396. İzzet Molla

Mef‘ūlü Mefā ‘ilü Mefā ‘ilü Fe ‘ülün

1. İç bāde güzel sev de ne derlerse desinler
Mey-ḥānede ƙal evde ne derlerse desinler

397. İzzet Molla

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. ‘Andelībi verd-i şad-berg ile tekfīn etdiler
Bir Gülistān beytini ƙabrinde telkīn etdiler
2. Böyle dāmen-keş degildi dest ü vaşlinda o şūḥ
Bir ƙaƙım ‘āşık tekāpūlarla hod-bīn etdiler

398. İzzet Molla

Mef‘ūlü Fā ‘ilātü Mefā ‘ilü Fā ‘ilün

1. İdbār-ı baḥt ‘āƙılı dīvāne gösterir
İcbār-ı baḥt cāhili ferzāne gösterir
2. Mir’āt-ı devletiñ bu da bir sır-ı mübhemi
Manşıb da āşnāları bī-gāne gösterir

[84]

399. İzzet Molla

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

1. (Ḥaƙƙa ḥaƙ bāṭıla bāṭıl görünür kāmiller)

400. İzzet Molla

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. (Her 'Alī Haydar degil her seyfe denmez Zü'l-fıkār)

401. İzzet Molla

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. (Kim ki hıdmet-kār alır ma 'nıde hıdmet-kār olur)

402. İzzet Molla

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. (Kimse kām almış degil ya kām-ı 'ālem kimdedir)

403. İzzetî Vişne-zâde

Mef'ûlü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Firkatde kanlar ağlarız ümmîd-i vaşl ile
Yād eyleriz bu demleri de bir zamān olur

404. Azmî-i Kadîm

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Halîlim sūz-ı 'aşkı âteş-i 'aşka düşenden şor
Bir oddan pîrehendir onu başından geçenden şor

405. 'İsmetî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Hem yaqar pervānesin hem sūz-ı dîl izhār eder
Muktezâ-yı meşreb-i şem ' -i şeb-ārā böyledir

406. ‘Atâ Edirneli

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

1. Ğamzeñ hadengi tîr-i belâdan haber verir
Kaşın kemânı kavs-ı kazâdan haber verir
2. Bin cân veren fetâde baña var mıdır demiş
Bir cân bulunmadı mı ‘Ağâ’dan haber verir

407. ‘Atâ Üsküblü

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtün Mef‘ûlü Fâ‘ilâtün

1. Bağrım firâk oduyla yanmış kebâba beñzer
Keyfiyyetiyle şî‘rim rengîn şarâba beñzer
2. Bu kara kara eski göynekleriyle sînem
Yer yer ocağı kalmış şehr-i harâba beñzer

408. ‘İlmî Remzi-zâde

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1. Kâdem başmaz bisât-ı kurba ‘İlmî geçmeyen serden
Eger bilmek dilerseñ onu başından geçenden sor

409. ‘Ulvî

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Kâmilin gitse vücûdu nice icâdı kalır
Sen dañi anlayıgör kim er ölür adı kalır

410. ‘Ulvî

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

1. Ne hoş cemâliñe yaraşır haţţ-ı müşg-bâr
Âmentü bi'l-lezî ħalaķa'l-leyle ve'n-nehâr²⁴⁷

411. 'Avnî Bey

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Hikmet nedir ki ekşer-i erbâb-ı kuvvanıñ
Mevcûd-ı iktidârı dil-âzârlıkdadır

412. 'Avnî Bey

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Âblar dolâblar yekdîgerinden âh eder
Birbirinden müşteki mağdûrlar ġaddârlar

413. 'Avnî Bey

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. 'Avnî nice ibrâz-i kemâl eylesin âdem
Bir yerde ki ħaķ söyleyeni dâra çekerler

414. Gâlib Dede

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mef'ûlü Mefâ'ilün

1. 'Âşıkda keder n'eyler ġam ħalk-ı cihânıñdır
Koyma ħadeġi elden söz pîr-i muġanıñdır

415. Gazâlî

²⁴⁷ "Gece ve gündüzü yaratana iman ettim."

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Bezm-i çemende jâle ile doldu lâleler
'İşret zamânı geldi pür olsun piyâleler

416. Fâizî Kaf-zâde

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Ehl-i derdiñ berg-i sebzinden mezârı bellidir
Bin bahâr olsa yine ğam-sebze-zârı bellidir

417. Fâizî Kaf-zâde

Müfte'ilün Mefâ'ilün Müfte'ilün Mefâ'ilün

1. 'Âkıl iseñ bu rûzgâr bezm-i şafâdan al murâd
Meclis-i 'ayşî telh eder Fâiziyâ zamân gelir

418. Fâik Bey Manastırlı

Mef'ûlû Fâ'ilâtün Mef'ûlû Fâ'ilâtün

1. Peymâneñ üzre yer yer sâkî habâb göster
Kevn ü mekânı yek-ser naķş-ı ber âb göster
2. Bir kaçre meyle ser-i âdemden et haber-dâr
İblîsi secdesinde pür-pîç ü tâb göster

419. Fâik Bey Manastırlı

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Cebheñ üzre vaż'-ı engüş-i teemmülden murâd
Mâha i'câz-ı Resûlullâh'ı söyletmek midir

420. Fâik Bey Manastırlı

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Geçdi bir şūh-i haṭ-āverdenin āhir eline
Şimdi gūyā dil-i şad-çāk şaḳal şānesidir

421. Fâik Memdūh Bey

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Ruḥuñda ol ḥam-ı gīsū büküm büküm bükülür
Ki āteş üzre olan mū büküm büküm bükülür
2. Bu pīç-tāba 'aceb āhımız mı oldu sebab
Neden o zūlf-i semen-bū büküm büküm bükülür
3. Bu nazm-ı dil-keşi Fâik görünce reşkinden
Belī miyān-ı sūḥan-gū büküm büküm bükülür

422. Fâik Memdūh Bey

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Dīdem olmuşdur ğam-ı gird-i ḥaṭıñla eşk-bār
Nem zuhūr eyler ererse çeşme elbette ğubār
2. Derd ile çıkdı gözümnden kāh āteş kāh eşk
Gūyiyā tennūrdur kim oldu tūfān āşikār
3. Sīnemi 'aşkıyla yāriñ dāğ-ber-dāğ eyledim
Sāyesinde ol şehiñ aldım nişān-ı iftiḥār

[85]

4. Düşdü gīsū-yı siyeh-tāb-ı leb-i şīrīnine
Şīr-i şāfiñ nūşuna 'ārız olur elbette mār
5. Cismi mīzānū'l-hevādır şanki Fâik ādemin
Her nefesde görmede bir germ ü serd-i rüzgār

423. Fâik Memdûh Bey

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mef'â'ilü Fâ'ilün

1. Ben derd-i 'aşkı söylemesem başka derd olur
Hicrân belâ vü şabr belâlar belâsıdır
2. Hoş bir zamânda verdi emânât-ı 'aşkı yâr
'Uşşâkın âh ol dem-i kâlû belâsıdır

424. Firâkî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. 'Âşıka nâz eylemez dilber egerçi az olur
Ey benim çok sevdiğim bu ne tükenmez nâz olur

425. Fuzûlî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Hüsnuñ oldukça füzûn 'aşk ehli artık zâr olur
Hüsn ne miqdâr olursa 'aşk ol miqdâr olur
2. Cennet için men' eden 'âşıkları dîdârdan
Bilmemiş kim cenneti 'âşıkların dîdâr olur
3. 'Aşk derdinden olur 'âşık mizâcı müstaķîm
'Âşıķıñ derdine dermân etseler bîmâr olur
4. Zâhid-i bî-hod ne bilsin zevķını 'aşk ehliniñ
Bir 'aceb meydîr maķabbet kim içen hüş-yâr olur

426. Fuzûlî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Cilve-i 'aks-i ruķuñ âyîne de ey reşk-i hûr
Rûşen etmiş anı kim hûrşiddendir aya nûr

2. Berķ-i āhım gökyüzün tutmuş sirişkim yeryüzün
Şoĥbetimden hem vuhūş eyler teneffür hem tıyūr
3. Dāġ-ı dil-süz-i firākıñ oldu gün günden füzün
Nūr-ı māh efzün olur ĥūrşıdden olduķca dūr

427. Fuzûlî

Mef'ûlû Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Geh gözde geh göñülde hadengin mekân tutar
Her ķanda olsa ķanlıyı elbette ķan tutar
2. Dil çekse n'ola cān ü teni ĥāk-i kūyuña
Ĥār ü ĥas ilter anda ki kuş āşiyān tutar
3. Zikr-i lebiñle zülfüne dil oldu dest-res
Onun gibi ki okuyup efsün yılan tutar

428. Fuzûlî

Mef'ûlû Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1. Āh eyledigim serv-i ĥırāmānın içindir
Ĥan ağladığım ġonca-i ĥandānın içindir
2. Ser-geşteligim kākül-i müşġiniñ ucundan
Āşüfteligim zülf-i perīşānın içindir

429. Fuzûlî

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Öyle ser-mestim ki idrāk etmezem dünyā nedir
Men kimim sāķī olan kimdir mey-i şahbā nedir
2. Gerçi cānāndan dil-i şeydā için kām isterim
Şorsa cānān bilmezem kām-ı dil-i şeydā nedir
3. Ĥikmet-i dünyā vü māfihā bilen 'ārif degil

‘Ārif oldur bilmeye dünyā vü māfihā nedir

430. Fuzûlî

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Ol perî-veş kim melāhāt mülkünün sultānıdır
Hükm onun hükmü durur fermān onun fermānıdır
2. Sürdü Mecnūn nevbetin şimdi benim rüsvā-yı ‘aşk
Togru derler her zamān bir ‘aşıklıñ devrānıdır

431. Fuzûlî

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Bende Mecnūn’dan füzün ‘aşıklık isti‘dādı var
‘Āşık-ı şādık menem Mecnūn’uñ ancağ adı var
2. Kıl tefāhür kim seniñ hem var benim tek ‘aşıklıñ
Leylî’niñ Mecnūn’u Şîrîn’in eger Ferhād’ı var

432. Fuzûlî

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Perîşān halk-ı ‘ālem āh ü efgān etdigimdendir
Perîşān olduğum halkı perîşān etdigimdendir
2. Muḳavves ḳaşlarıñ kim vesmelerle jeng dutmuşlar
Ḳılıçlardır ki ḳanlar dökmek ile reng dutmuşlar

433. Fuzûlî

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Rūḫa beñzer dilberim bilmem mekānı ḳandadır
Kim bilir ‘ālemde ‘anḳa āşiyānı ḳandadır

434. Fuzûlî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Miḥneti kendüye zevk etmedir insāna hüner
Ġam ü şādī-i felek böyle gelir böyle gider

435. Fuzûlî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Güle güş etdiremez bülbül anıñ'çün iñler
Varaḡ-ı mihr ü vefāyı kim okur kim diñler

[86]

436. Fuzûlî

Mef'ûlü Fâ 'ilātü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Benden Fuzûlî isteme eş'ār-ı medh ü zemm
Ben 'āşıkım hemîşe sözüüm 'āşıkānedir

437. Fuzûlî

Mef'ûlü Mefâ 'ilü Mefâ 'ilü Fe 'ülün

1. Müjgānı oḡu sīneme tā per taḡulubdur
Şabreyle göñül çoḡu gidip azı ḡalubdur

438. Fuzûlî

Fâ 'ilātün Fâ 'ilātün Fâ 'ilātün Fâ 'ilün

1. Leylî'niñ Mecnūn'u Şīrīn'in daḡı Ferhād'ı var
Kār-ı 'aşkı baña şor her şan'atıñ üstādı var

439. Figânî

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. Būseñe kâni' degil dil vaşlınıñ şeydāsıdır
Dilberā ma' zūr tūt dünyā tama' dünyāsıdır

440. Figânî

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

1. Merdüm-i dīde kenār etmege ol serv-қaddi
Yetmiş iki dereden şu getirip āl eyler

441. Kütahyalı Kabûlî

Mef'ûlü Fâ' ilâtü Mefâ' ilü Fâ' ilün

1. Yokdur günāh o ğamzesi hūnīde bendedir
Şāhım suç öldürende degildir ölendedir

442. Kütahyalı Kabûlî

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

1. Gülüp açıl dediķce gülmenin de vakti var dersin
Açıl ey gonca-i bāğ-ı leţāfet gül zamānıdır

443. Şehzâde Korkut

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. Tütüyā-yı hāk-i pāyiñden eden kaţ' -ı nazar
İki gözümse gerekmez çıksın ey nūr-ı başar

444. Şehzâde Korkut

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Hâsret-i verd-i ruhuñla lâle-i nu'mânı gör
Baş açık abdâl olup biline yaprak bağlanır

445. Kâmil Paşa

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

1. Hükümet hikmet ile müsterekdir
Vezîr olan hakîm olmak gerekdir

446. Kâmî

Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün

1. Yüzünde fitne-i haţ kıl ü kâli rûşendir
Güzelliğîñ geçidi gâlibâ bu yüzdendir

447. Kâmî

Mef'ûlû Fâ'îlâtü Mefâ'îlû Fâ'îlün

1. Kanlar dökerse gamze-i bî-dâdı vaktidir
Bu demleri o bir gün olur çok zamân arar

448. Kânî

Mef'ûlû Mefâ'îlû Mefâ'îlû Fe'ûlün

1. Erbâb-ı hased her ne kadar olsa müzâhîm
Bir kerre felek baña da nevbet verecekdir

449. Lebîbî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. 'Aşk-ı dilberden cüdā şanma bedende cān yatur
Gāfil olma herkesiñ gönlünde bir arslan yatur
2. Ārızında halka halka olmuş ol zülf-i dü-tā
Genc-i hüsnün hıfz için gūyā iki su 'bān yatur
3. Mihr-i ruhsārı ziyā vermiş cihāna gün gibi
Cāme-hābında şehir-geh gördüm ol cānān yatur
4. Bāde-i 'aşkı içip geçmiş Lebībī kendüden
Mey-gede küncinde şöyle mest ü ser-gerdān yatur

450. Lisânî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Libāsında degildir nakş-ı kemhā pençe resminde
Benim dest-i ümīdimdir ki dāmānında kalmışdır

451. La 'lî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Zāhidiñ gönlünde cennet 'aşkıñ dīdār-ı yār
Her kişinin lā-cerem başında bir sevdāsı var

452. Leylâ Hânım

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Kıl meclisi āmāde ne derlerse desinler
İç dilber ile bāde ne derlerse desinler
2. 'Älemde nedir farkı baña medh ile zemmiñ
Şağ olsun ehibbā da ne derlerse desinler

453. Leylâ Hânım

Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. İç bādeyi gül-şende ne derlerse desinler
‘Älemde sen eglen de ne derlerse desinler

454. Mahremî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. ‘Āşık olmazdan muḳaddem düşde düşdüm āteşe
Mübtelâ-yı ‘aşḳ olursun diye tā'bîr etdiler

455. Muhtârî

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Zülfün açıp nesîm ide mi rûyun âşikâr
Ol günü gösterir mi ‘aceb baña rûzigâr

456. Mahtûmî

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Devlet ricâli rāḫatı hîç bilmemekdedir
Rāḫat ricâl-i devleti hîç bilmemekdedir

457. Medhî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. El-ḫased ey mirvaḫa olmuş makamıñ dest-i yâr
El verirse böyle el versin kişiye rûzigâr

458. Sultân Murâd-ı Sâlis

Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Luṭf-ı Raḥmān'a istinādım var
Fazl-ı Hāk' dan nice murādım var
2. Çün dürüst etmişim Hudāya gönül
Meded-i Hākka i 'timādım var

[87]

3. Leşker ü mālā ittikā etmem
'Asker-i ḡayba istinādım var
4. Çalışın ey mücāhidān-ı ḡazā
Dīn yolunda benim cihādım var
5. Umarım ki du 'ām ola maqbūl
Ki ḡabūlüne i 'tikādım var

459. Sultān Murād-ı Sâlis

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Beni 'ālemde Ferhād eyleyen şīrīn zebānıñdır
Beni bülbul ḡibi zār eyleyen ḡonca dehānıñdır

460. Meşkî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Hem-demim olsa n'ola derd ü belā miḡnet ü ḡam
'Ālemin 'işreti cem 'iyyet-i yārān iledir

461. Ma 'bedî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Güle güldür söylese bülbul ne bilsin ādemi
Yā Rab ol şūḡ-ı dil-ārā gül müdür bülbul müdür

462. Münîf

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Kayd-ı vakfiyye-i ensâb-ı cününü gördüm
Kays'ı ol silsilede erşed-i evlâd yazar

463. Nâ'ilî

Mef'ûlü Fâ 'ilâtün Mef'ûlü Fâ 'ilâtün

1. Sâkî fûrûğ-ı rûyuñda âb ü tâb göster
Germiyyet-i hayâdan hûrşîdi âb göster
2. Dersiñ ki olmasın râz-âgâh-ı neş'e-i nâz
Cibrîl'e çeşm-i mestiñ maḥmûr-ı ḥâb göster
3. Pür-cûş-ı 'aks-i la'l-i teb-ḥâle-dârın olsun
Her şunduguñ kadeḥde sâkî ḥabâb göster
4. Gör secde-i niyâzı sen baña ḥüblarda
Şâyeste-i perestiş bir âftâb göster
5. Ey şaḥne kâr perhîz ol fark-ı zühde mey-rîz
Destinde Bâyezidin cām-ı şarâb göster
6. El şunma ḥân-ı luṭf-ı çarḥ-ı siyeh kelîme
Baḥt-ı leî' me kendiñ 'âlî cenâb göster

464. Nâ'ilî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Târ târ-ı turre-i pür-pîç-i cānānım mıdır
Ḥarf ḥarf-i nüṣṣa-i ḥâl-i perîşānım mıdır
2. Kûy-ı yâra rû-be-râh oldum sirişk ü dâğ ile
Bilmezin yâ Rab çeken âbım mı ya nānım mıdır
3. Etseler bir perdede âğāza bilmez gûş eden

Nāle-i bülbul müdür gül-şende efğānım mıdır

465. Nâ'îlî

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Süz hemān 'aşkındadır yārın mekânın kim bilir
Gevherinde āb ü tāb olsun da kânın kim bilir
2. Var ise seng-i siyāh-ı kâlbi 'āşıkdır mihek
Yoksa ol şūhuñ 'ayār-ı hüsñ ü ānın kim bilir
3. Zātı eşrāf-ı zamānın Nā' ilî mālūmdur
Ehl-i 'ilmiñ kim şorar zātın zamānın kim bilir

466. Nâ'îlî

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Gösterirsin cāna mir'āt-ı ruhuñ kand-ı lebiñ
Kasdın ol tūṭi-i şekker-hāhı söyletmek midir
2. Deyre varmağdan murād ihyā-yı emvāt eyleyip
Bütlere i'cāz-ı rūhu'llāhı söyletmek midir
3. Ketm-i rāz-ı 'aşk mümkündür demekden Nā' ilî
Hāhişin tıfl-ı dil-i āgāhı söyletmek midir

467. Nâ'îlî

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

1. Kimiñ koynundasın şeb-zinde-dār-ı vuşlatın kimdir
'Azīmet-hān-ı Bercīs-iḳtidār-ı da'vetiñ kimdir
2. Ne deyriñ büt-nigār-ı āfītāb-efrūzudur hüsñüñ
Ne burcuñ mähısın pertev perest-i ṭal'atiñ kimdir

468. Nâ'îlî

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Şalāḥ-ı 'ālem-i kevn olsa ger fesādı kadar
Olurdu kām-revā her kişi murādı kadar
2. Bırakma dāmenin elden maḥabbetiñ ki olur
Kuluñ taḥarrübü Mevlāsına vedādı kadar

469. Nâ'ilî

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Şahşıñ isti'dādı luṭf-ı peykerinden bellidir
Kīmyā-yı kābiliyyet cevherinden bellidir

470. Nâ'ilî

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Ne ğamzeden ne ğam-ı yār-ı pür-cefādandır
Bizim şikāyetimiz baḥt-ı bī-vefādandır

471. Nâ'ilî

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Çıkarın 'ālemi başdan seniñ ey ḥil'at-i cāh
Vaḳt-i pūşışde olan būs-ı girībānındır

472. Nâ'ilî

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Bin mübtelāsı var ser-i rāhında cān be-kef
Ol ṭıfl-ı nev-zuhūr-ı hezār aşināyı gör

473. Nâ'ilî

Müfte 'ilün Mefâ 'ilün Müfte 'ilün Mefâ 'ilün

1. Sa'y ile niceler olup mâlik-i kîmyâ-yı faḡr
Ḥāk be-dest devlet ü cāha zekāt verdiler

474. Nâ'ilî

Mefâ 'ilün Fe 'ilātün Mefâ 'ilün Fe 'ilün

1. Teferrüc etmege dil bî-hod-âne Nâ'iliyā
Verā-yı 'ālem-i ḥayretde bir diyār ister

475. Nâbî

Mefâ 'ilün Fe 'ilātün Mefâ 'ilün Fe 'ilün

1. Dögünse müşt-i teessüfle n'ola sîne-i 'ömr
Ki zâyî' olmadadır yok yere hazîne-i 'ömr
2. Bilinse ḳadr-i ḥayāt-ı 'azîz rāciḥdir
Hezār salṭanata yek-dem-i kemîne-i 'ömr
3. Tehî ḳalır güher-i zindegîden āḥir-i kār
Bu tîşe-kārî-i enfās ile defîne-i 'ömr
4. Biz āremîde-i keştî-i ḡafletiz ammā
Nefes nefes cereyān üzredir sefîne-i 'ömr

476. Nâbî

Mef'ûlü Fā 'ilātü Mefâ 'ilü Fā 'ilün

1. Mevc-i murād bâde-i cān perverimdedir
Ḥarf-i neşât zîr-i leb-i sāḡarımdadır
2. Benden şoruñ ḥaḳâyık-ı esrār-ı 'ālemi

- Te' lîf-i rāz-nāme-i dehr ezberimdedir
3. Bāz-ı şikār gîri çerāġāh-ı himmetim
Kām-ı dü-kevn cünbiş-i bāl ü perimdedir

477. Nâbî

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Dem-i vişāl zühûr-ı haţ-ı nigāra düşer
Erişdirirse Hudā 'ıdimiz bahāra düşer
2. Hemān bize düşecek vaqt-ı gülde 'işretdir
Fiġān-ı nā-be-maġal meşreb-i hezāra düşer
3. Degil zemīne düşen berf-i ħāne-i çarġın
Beyāz-ı şüret-i dīvār pāre pāre düşer

478. Nâbî

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Dest-i nāzıñdan o rindān ki şarāb isterler
Güyyiā çeşme-i ħūrşıdden āb isterler
2. Derd-i serden nice āzād olur ol tāife kim
Bāde-nüş eyleyecek yerde gül-āb isterler
3. Sen hemān dildeki naķş-ı hevesi def' eyle
Senden ey ħāce ne defter ne kitāb isterler

479. Nâbî

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Ħayāt devlet-i pāy-der-hevā degil de nedir
Vücūd-ı mevc beġādır fenā degil de nedir
2. Sipāh-ı memlekete ihtiyāc şābit iken
Mülūk-ı 'ālem-i şüret gedā degil de nedir

3. Eşir-i keş-me-keş-i ıztırâb iken ehli
Beğa-yı cāha du‘ā bed-du‘ā değil de nedir

480. Nâbî

Mef‘ûlü Fā‘ilâtü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Haṭṭıñ ki gird-i çehre-i terden zuhûr eder
Bir fitnedir ki devr-i kamerden zuhûr eder
2. Gördüm elinde hancer-i ‘uryânın ol mehiñ
Bir âb-ı şâfdır ki kemerden zuhûr eder

Mef‘ûlü Fā‘ilâtü Mefā‘ilü Fā‘ilün

3. Bu sūz-ı ‘aşka merdümek-i dīdedir sebab
Her âteş ibtidāda şererden zuhûr eder

481. Nâbî

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Ne sendendir ne bendendir ne çarḥ-ı kīne-verdendir
Bu derd-i ser ḥumār-ı neş’e-i cām-ı kâderdendir
2. Dehân âlûde olmaz ni‘met-i elvân-ı ‘âlemden
Dimâğ-ı dilde lezzet ḥân-ı yağma-yı seherdendir

482. Nâbî

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Seninçün ḥâb-ı rāḥat çeşm-i giryânımla düşmendir
Bisâṭ-ı istirahat cism-i sūzânımla düşmendir
2. Gidelden sūzen-i müjgân ü tār-ı kākülün elden
Rüfû-yı ‘âfiyet çāk-i girîbânımla düşmendir

483. Nâbî

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Şikâyetim sitem-i şûh-ı ser-keşimdendir
Zuhûr-ı dūd-ı derūnum hep âteşimdendir

484. Nâbî

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Dīde-i 'āşık-ı müflis ki haṭ ü ḥaldedir
Çeşm-i nekbet-zededir şafḥa-i remmāldedir
2. Düşmez âlūdelere dā'īye-i istiğfār
Çıkmaz ol çirk ki pīrāhen-i baḳḳaldadır

[89]

485. Nâbî

Fā'ilâtün Fā'ilâtün Fā'ilâtün Fā'ilün

1. Nāme yazsam yāre destimde ḳalem nā-būd olur
Ḥarf âteş nāme ḥākister mürekkeb dūd olur
Fā'ilâtün Fā'ilâtün Fā'ilâtün Fā'ilün
2. Eylesem dāğ-ı derūnum şerḥine vaż'-ı ḳalem
Sīne-i ḥarf üzre dāğ-ınoḳṭa ḥūn ālūd olur

486. Nâbî

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Gel ey nesīm-i şabā kūy-ı yārdan ne ḥaber
Gelir mi ḳāfile-i müşg-bārdan ne ḥaber
Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

2. Şemīm-i luţfuna āmādedir meşām-ı ümīd
Ne güne cünbüşü var rûzgârdan ne haber

487. Nâbî

Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün

1. Yārın güzer-gehidir 'uşşāka cāy-ı rāhat
Rindān-ḥāne ber-düş dār u diyārı n'eyler
2. Naḳşın girince cāna mahv oldu ārzūlar
Dīvār-ı günc-i gül-hen naḳş ü nigārı n'eyler

488. Nâbî

Mef'âlün Mef'âlün Mef'âlün Mef'âlün

1. Sebū-yı meyle ibrīk-ı vuzū bir ḥākdir ammā
Ne ḥikmetdir bilinmez biri şālih biri fāsıkdır
2. Daḥi kimden ümīd-i şıdk edersin Nābiyā bilmem
Şabāhın bir nefesde nısfı kâzib nısfı şādıkdır

489. Nâbî

Mef'âlün Mef'âlün Mef'âlün Mef'âlün

1. Reg-i tāk-i hafādan cūşa gel ey bāde-i taḥkīk
Ḳadeḥler şışeler ḥumlar sebūlar hep seniñ'çündür
2. Sezādır sā'id-i sīmīnin etsem heykel-i gerden
Baña pür-ḥışm ü kīn olmak adūlar hep seniñ'çündür

490. Nâbî

Mef'ûlü Fâ'ilātü Mef'âlü Fâ'ilün

1. Ben etdigim niyāzı edersin raķībe fāş
Ey süst ‘ahd-i meclis emānet degil midir
2. Hep sen mi kām-yāb olacaksın zamānede
Ey teng-çeşm kār be-nevbet degil midir

491. Nâbî

Mefā ‘ilün Fe ‘ilātün Mefā ‘ilün Fe ‘ilün

1. Egerçi köhne metā ‘ız revācımız yokdur
Revāca da o kadar ihtiyācımız yokdur
2. O cāh kim ola hem-düş ihtimāl-i zevāl
Teveccüh etse bile ibtihācımız yokdur

492. Nâbî

Mef‘ülü Fā ‘ilātün Mef‘ülü Fā ‘ilātün

1. Nakş eyle ey muşavvir hüsni cemāl-i yārı
Āhū-yı çeşm-i şūhuñ ammā remīde göster
2. Çün hall-i ‘ukde-i dil müşkil-ter oldu sende
Engüşti-i ārzū bī-nāhun bürīde göster

493. Nâbî

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

1. Çenber olursa n’ola dā’ire-i cāna kemer
Bestedir nakş-ı miyān-ḥāne-i cānāne kemer

494. Nâbî

Mefā ‘ilün Fe ‘ilātün Mefā ‘ilün Fe ‘ilün

1. Şikestelik dile gīsū-yı yārımızdandır

Bize bu şīve yine rūz-gārımızdandır

495. Nâbî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Sezā-yı tīg olur haddin tecāvüz eyleyen mûlar
Anıñ' çün tīgden āzādedir müjgān ü ebrûlar

496. Nâbî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Yola baḡmakdan ağardı şanemā dīde-i ter
Aḡla hey gözlerim aḡla ne gelir var ne gider

497. Nâbî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Gelse mīzān-ı kemāl ortaya ey Yūsuf-ı ḡusn
Ḳatı çok kimselerin ipligi bāzāra çıkar

498. Nâbî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Añladım āyīneniñ rāz-ı dilinden bunu kim
Ṭıynetī şāf olanıñ ehl-i nazār yāveridir

499. Nâbî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Senden ednāyı görüp şükr ile dem-sāz olmak
Senden a'ālara reşk eylemeniñ merhemidir

500. Nâbî

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Kim ki mekr-i zen-i dünyāya zebûn olmaz ise
Rezm-gâh-ı felege merd gelir merd gider

501. Nâbî

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Tevbe-i meyde şebât-ı kademimden şorma
Orasın sâkî-i gül-çehrenin ibrâmı bilir

502. Nâbî

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Kanda bir fitne-i düzdîde zuhûr eyler ise
Yine baqsın bir ucu gamze-i dil-dâra çıkar

503. Nâbî

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Oldu sermāye-i hasret baña bīm ü ümmîd
Bilemem eyleyecek girye midir hānde midir

504. Nâbî

Mefā 'ilün Fe 'ilâtün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Dıraht-ı ye'sden izhâr-ı berg ü bār-ı ümîd
Taşarrufât-ı İlâhiyyeden ba'îd midir

505. Nâbî

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Bir âferîdeden etme leb-i şikâyeti bâz
Ki nağşdan gile nağkâşdan şikâyetdir

[90]

506. Nâbî

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Hemân netîcesi bir fırkat olmasın yoksa
Vişâlidir pes olan intizâr mümkündür

507. Nâbî

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Bâtl hemîşe bâtl ü bî-hüdedir velî
Müşkil budur ki şüret-i Hâkdan zuhûr ede

508. Nâbî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Ehl-i mâtem giryede küttâb-ı kısmet handede
Cân-sitânîñ verdigi ma'cûn dü-hâşiyetlidir

509. Nâbî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Yek-sebû yek-bezm ü yek-peymâne yek-mey yek-neşât
Mey-keşân-ı bezm-i insîñ ittihâdı böyledir

510. Nâbî

Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fe'ilûn

1. Kimdir bizi men' eyleyecek bâğ-ı cinândan
Mevrûs-ı pederdir gireriz hâne bizimdir

511. Nâbî

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilû Fâ'ilûn

1. Olmaz yine marîz-i maḥabbet şifâ-pezîr
Rûy-ı zemîne bir daḥî 'İsâ gelir gider

512. Nâbî

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilû Fâ'ilûn

1. Bir mihre zerreyiz ki fûrûğ-ı cemâlden
Kûyunda mihr sâye-i dîvârdan geçer

513. Nâbî

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilû Fâ'ilûn

1. Oldu beyâz-ı şubḥ gibi mû-yı ser sefîd
Ey ḥufte-çeşm uyan ki 'ibâdet zamânıdır

514. Nâbî

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilû Fâ'ilûn

1. Göstermesin o kaḥt-ı sülḥan meclisin Ḥudâ
K'alûde-i tenaḥnuḥ ola lafz-ı nesteler

515. Nâbî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Dile resm etmeden naķş-ı hayālin gördüğü şūhuñ
Derūn-ı pūr-heves mecmūa-i haķķāke dönmüşdür

516. Nâbî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Gehî bî-ihtiyār üftādelikler pā-yı dil-dāra
Degil küstāhlıķdan lîk dermānsızlıķımdandır

517. Nâbî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Geh bülendi pest eder gāhî eder pesti bülend
Muķtezā-yı gerdiş-i dolāb-ı 'ālem böyledir

518. Nâbî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Olma ey tab '-ı harīş enbān-güşā-yı ıztırāb
Kār ü bārı āsyāb-ı 'ālemin nevbetledir

519. Nâbî

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Hüsni-i civān nisāya ne mümkün ola naşīb
Her hişşeden zükūra nisādan füzün düşer

520. Nâbî

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Efzūnī-i ḥayāt kem-āzārlıkdadır
Sermāye-i necāt sebük-bārlıkdadır

521. Nâbî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Esāfil olmasa olmaz e'ālī nā'il-i sāmān
Veren zīrā ki şūret cāme-i zer-tāra sūzendir

522. Nâbî

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Cihān içinde murādım ne ise verdi kazā
Hemān bir almadığım intikām kalmışdır

523. Nâbî

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Bir gün gelir ki şadra çıkar ser-firāz olur
Ol gördüğün kemīne ki nāmı piyādedir

524. Nâbî

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. 'Arz eyleme bī-hūde yere zaḥmını ey dil
Yok ḥokka-i eyyāmda merhem ne verirler

525. Nâbî

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Zebûn bulup bizi pâ-mâl-i cevr edenlerden
Berâ-yı ğayret-i Haḡ intikâm alır bulunur

526. Necâtî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Haṭṭ-ı reyḡân ile ol zibâ 'izâr
Şanasın muşḡafdır âyet ber-kenâr

527. Necâtî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. İki üç mîl yerden ben ayağıñ toprağın gördüm
Çekilse sürmeden eksik degildir göz terâzûdur

528. Necâtî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Zülfüñe nisbet ya alnıñ cennet olur ya ruḡuñ
Çünkü Şâm'ın bâğ-ı ḡuld altında ya üstündedir

529. Necâtî

Mef'ûlü Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Tek yerde gökde zerre kadar minnet olmasın
Örtü döşek Necâtîye bir būriyâ yeter

530. Nahîfî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Kanda varsa 'âşık-ı bî-çâre cānānın arar

- Derd ile bî-mār olan elbette dermānın arar
2. Şanma rahmından şunar destin dil-i mecrūhuma
Ol kemān-ebrū cigerde tîr-i müjgānın arar
3. Verd-i gül-zāra dokunmağdan şabānîñ kaşdı var
‘Andelîb-i bî-nevānın rāz-ı pinhānın arar

531. Nahîfî

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

1. Şeyh addeylediğîñ mürşid-i halvet-kārîñ
Ekşerî mu‘tekif-i bezm-i ekābir bulunur

[91]

532. Nahîfî

Mef‘ülü Fā ‘ilātü Mefā ‘ilü Fā ‘ilün

1. Mir’āta bakma bir iki gün eyle tecrübe
Şabr eylemek firāķına müşkil degil midir

533. Nahîfî

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Tırāş oldukça hatt-ı yār rüyında cilā artar
Fetîl-i şem‘e beñzer kim kesildikçe ziyā artar

534. Nedîm

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Taḥammül mülkünü yıkdıñ Hülāgū Ḥān mısın kāfir
Amān dünyāyı yaqdıñ āteş-i sūzān mısın kāfir
2. Kız oğlan nāzı nāzıñ şeh-levend āvāzı āvāzıñ

- Belāsın ben de bilmem kız mısın oğlan mısın kâfir
3. Nedir bu gizli gizli âhlar çāk-i girībānlar
‘ Aceb bir şūḥa sen de ‘ aşık-ı nālān mısın kâfir
4. Niçin sık sık bakarsın böyle mir’ āt-ı mücellāya
Meger sen daḥi kendi ḥüsnüñe ḥayrān mısın kâfir
5. Nedīm-i zārı bir kâfir eşir etmiş işitmişdim
Sen ol cellād-ı dīn ol düşmen-i īmān mısın kâfir

535. Nedīm

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1. Ne berg-i güldür o leb çignesem şeker şanırim
Ne gönçadır o dehen koḳlasam şarāb koḳar
2. ‘ Aceb ne bezmde şeb-zinde-dār-ı şöḫbet idin
Henüz nergis-i mestinde bûy-ı ḥāb koḳar
3. O ten ki ḥāk ola ‘ aşkıñ güdāz ü süzendir
Biten giyāḥi dem-i ḥaşre dek kebāb koḳar

536. Nedīm

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Her tırrasında bin şiken-i dil-rubāsı var
Her bir şikenc-i tırrada bin mübtelāsı var
2. Bir çeşmi var ki bir nice yüz biñ lisān bilir
Biñ hem-zebānı hem-demi biñ āşināsı var

537. Nergisî

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Bedre degil nigāḥı cihānıñ hilāledir
Nokşanadır nazarları şanma kemāledir

538. Nüzhet-i Kadîm

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Bir kerre de şor bâri gelip hastañı zâlim
İnşâf neniñ adı mürüvvet neye derler

539. Nesîmî Şehîd

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Kâfir görünce zülf ü ruhuñ dedi ey nigâr
Âmentü bi'l-lezî halaka'l-leyle ve'n-nehâr

540. Neş'et

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Zen gibi şîve-i şehvetle alan dünyâyı
Vaz'-ı haml etme gibi vermede feryâd eyler

541. Neş'et

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Gündüz çıkarır zevkîni rindân ramazânın
İftâr şafâsın dañi ehl-i şikem eyler

542. Neşâtî

Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün

1. Ruhsârîñ üzre zülfüñ bir pîç ü tâb göster
Çün hâle her çemende bir mâh-tâb göster
2. 'Arz eyledikçe 'âşık la'l-i müzâb-ı çeşmin

- Aç huffe-i dehānıñ sen dürr-i nāb göster
3. Olsun ol iki hancer cevher-nümā-yı behcet
Ebrūlarıñda gāhī çin-i 'itāb göster
4. Mestāne bir nigehe bir şūr şal ki dehre
Zühdī tamām-rüsvā 'aqlı harāb göster
5. Resm eyle bezm-i 'aşkı ey mānī-i maḥabbet
Ol bezme cān-zārı tār-ı rebāb göster
6. Pertev-nümā-yı şevk et ol nār-ı āb pūşī
Bzm-i şafāyı sākī pūr āb ü tāb göster
7. Vaşf-ı ruḥunda tarḥ et bir nev-ğazel Neşātī
Yārāna naqş-ı sıhri bir rū-yı āb göster

543. Neşâtî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Cilve-gāhı nāza kim ol āfet-i meh-rū çıkar
Her taraftan evc-i çarḥa şevk ile bin hū çıkar
2. Cān atar bī-çāre dil gāhī niyām-ı nāzdan
Kaşd-ı zaḥm-ı cān ile ol hancer-i ebrū çıkar
3. Remzden ḥālī degil naqş-ı cemāl-i dil-rubā
Ḥaṭṭ-ı la'li bir mua'mmādır ki şeft-ālū çıkar
4. Yāsemenden ser-zede sünbül şanır seyr eyleyen
Gūşe-i destārdan kim zülf-i anber-bū çıkar

544. Neşâtî

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Feryād-ı dil ki sīne-i ğam-ḥārdan gelir
Bir nāledir ki ol pes-i dīvārdan gelir
2. Fitne şalā-yı el-ḥāzer eyler şitāb ile
Ol şeh ki mest-ḥāne-i ḥammārdan gelir

3. Hāmyāze-rīz bādesidir cām-ı āfītāb
Ol neş'e kim dile nıgeh-i yārdan gelir
4. Gül-güne-i cemāle olur zīb-i baḥş-ı reng
Her ḳatre ḥūn ki çeşm-i güher-bārdan gelir

[92]

545. Neşâtî

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Mişāl-i çeşm-i bütān nergis-i çemen maḥmūr
İçen bu bādeyi maḥmūr içmeyen maḥmūr
2. 'Aceb mi mülk-i dile şalsa ḡamzeler āşüb
Ḥarāb-ı 'işve nıgeh çeşm-i pür-fiten maḥmūr
3. Bahār-ı 'ālem-i cāhıñ hazānı der-peydir
Olur bu meclise elbette her gelen maḥmūr
4. Hoşā füzūnî-i keyf-i mey-i maḥabbet kim
Ḥarāb-ı 'aşḳ yatır Ḳays ü Kūh-ken maḥmūr

546. Neşâtî

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Bīnî-i pākīne elif-i ān desem n'ola
Ebrū-yı dil-keşi aña medd-i keşidedir

547. Neşâtî

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Mūydan ince miyān-ı şūḥ-ı fettānım mıdır
Rişte-i bārīk-i dil mi ya reg-i cānım mıdır

548. Neşâtî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Çeşm-i mühre tütüyā eyler felek her rīzesin
Ārzū-yı sāye-i kıaddiñle her kim hāk olur

549. Neşâtî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Gör şafā-yı 'aşkı kim dil külbe-i aḥzān iken
Gāh olur kim yād-ı ruḥsārınla Yūsuf-zār olur

550. Neşâtî

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Çeşmimde 'aks-i ḥanceri mestūr giryeden
Güyā derün-ı ābda mähî nihān olur

551. Neşâtî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Selb edip 'aklı geçen nām ü nişān kaydından
Defter-i 'aşqda Mecnūn gibi nām-āver olur

552. Nazîm

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Bin pāre olsa zerre degil ol dehān kadar
Yanında cüz'-i lā-yetecezzā cihān kadar

553. Nazîm

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Cān verdi ğam-ı ‘aşkdan ayrılmağı Mecnūn
Meydān-ı maħabbetde kıdem böyle gerekdir

554. Nef‘î

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Nāz ederse ğamzesi ‘uşşāk-ı zāra nāz eder
Zülfü bir āşüftedir kim rüzigāra nāz eder

555. Nef‘î

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

1. Çekdigim derdi ne hem-ħāne ne hem-rāh bilir
‘Āşıkım ħāl-i dil-i zārımı Allāh bilir

556. Nef‘î

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Benim ‘āşık ki rüsvālıkda tutdu şöhetim şehri
Yazanlar kıssa-i Mecnūn’u hep yābāne yazmışlar

557. Nevres-i Kadîm

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Ĥacle-ġāh-ı Ĥüsrev’i ol şeb ki tezyîn etdiler
Ĥün-ı Ferħādı ħınā-yı pā-yi şîrîn etdiler
2. Çıkmağı bir nîm-ten kıdd-i bülend-i himmete
Atlās-ı gerdünü birkaç kere tahmîn etdiler

558. Nevres-i Kadîm

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Şeb-i hicrānda neler çekdiğimi hîç şorma
Anı bir ben bilirim bir daği Allāh bilir

559. Nevres-i Kadîm

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Germ-i şeb-tāb-ı gece gāh yanar gāh çıkar
‘Acabā kağı felāketzedenin yıldızıdır

560. Nevres-i Kadîm

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Bu maẓmūn ile ancak kaşdı tezyîn etmedir nazmın
İnanma dāsītān-ı Rüstem’e Tūsī yalān söyler

561. Nevres-i Kadîm

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Bahtıñı ber-cā ederse tahtıñı ber-bād eder
Saña da olmaz havādār ey Süleymān rüzigār

562. Nevres-i Kadîm

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Fedā-yı gayret-i pervāneyim ki ‘ālemde
Ne bir ‘alāmeti var ne mezārı kalmışdır

563. Nevres Efendi

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Ne reng-i delḳ-i şūfiden ne naḳş-ı bûriyādandır
Taḡayyür neş'e-i 'irfānda hep bûy-ı riyādandır
2. Sipihrin 'aksine devrinde de maḳşūd ḥāşıldır
Ḥaḳīkatde zuhūru āteşin ḳalb-i şitādandır
3. Eder her sālīki ta'rīz maḥmūr-ı zühül āḥir
Siyeh mestī-i ḡaflet neş'e-i çûn u çirādandır
4. Gülü bülbül yaḳar şem'i daḥi pervāne zār eyler
Kimi gördümse şākī iştikāsi āşinādandır
5. Te'āküs etmese şevḳ-ı tecellī inlemez diller
Ḥurūşu hep cibālīñ 'aks-i te'sīr-i şadādandır
6. Şifāt ü zāt yek-digerden olmaz bir zamān münfekk
Ziyānīñ inkişāfı şemsden şemsiñ ziyādandır

[93]

564. Nevres Efendi

Mef'ûlü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Ser-geşte eyleyen beni zülfüñ hevāsıdır
Bādī bu inḳılāba maḥabbet belāsıdır
2. Verdikçe pend perçemine bend olurdu dil
Çeksin belā-yı ḳaydını şimdi cezāsıdır
3. Nevres beni düşürdü dile ārzū-yı dil
Hep çekdiğim cihānda benim dil belāsıdır

565. Nevres Efendi

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Eylesem ağlayarak āh eger eflāk yanar
Şu yanar nār yanar bād yanar ḥāk yanar
2. Ḳılma levm etmediñ āşarımı idrāk deyü

- Ben bir âteşdeyim ey ‘aşk ki idrāk yanar
3. Mihriñi şaklayacak yer bulamam k’āhımdan
- Hem dil-i sūhte hem sīne-i şad-çāk yanar

566. Nevres Efendi

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Cevher-i şahbā ki eyler cām-ı mīnādan zuhūr
Rūhdur gūyā eder ceyb-i Mesīhā’dan zuhūr
2. Neş’e-i şahbāya kandum gerçi ammā bilmedim
Etdi şahbā neş’eden ya neş’e şahbādan zuhūr
3. ‘Aşk birleştirmiş esbāb-ı cünūnu şöyle kim
Düşse âteş Kays’a eyler dūd Leylā’dan zuhūr

567. Nevres Efendi

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Kanī yād-ı lebiñle hūn-ı dil nūş etdigim demler
Hezārān bülbulü nālemle hāmūş etdigim demler
2. Gelir mi hātıra şahbā şunup peymāne peymāne
Seni bezm-i vefāda mest ü medhūş etdigim demler
3. Yanar âteşlere ārām ü şabrım yāda geldikçe
Seni mest eyleyip ey gül der-āgūş etdigim demler

568. Nevres Efendi

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Hāli bir bed-aşlın iqbāle tahavvül etmesin
Çünki müstaḳbelde ya Fir‘avn ya Nemrūd olur
2. Vaḳtidir nīk ü bede taḥvīl eden her şūreti
Vaḳt olur kim akbeh-i şey aḥsen-i mevcūd olur

3. Yolları şıdkın necāta mūntehīdir mutlaқа
Fī'l-i memdūhu felek қalbetse de Maḥmūd olur

569. Nevres Efendi

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Giryeyi ol dem ki ehl-i 'aşқа āyīn etdiler
Dīde-i giryānımı ser-çeşme ta'yīn etdiler
2. Şūret-i āyīneye meyl etdirip ruḥsārını
'Ākıbet ol ḥod-nümā-yı ḥüsnü ḥod-bīn etdiler

570. Nevres Efendi

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1. Etdikleriñiñ қаңı birin naql edeyim ben
Ey 'aşq seniñ āh denilmez neleriñ var
2. Her şīveñe bin 'āşık-ı sevdā-zede meftūn
Yā Rab ne muşībet ne belā şīveleriñ var

571. Nev'î

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Seniñ maḥzūnuñ olmak baña şādān olmadan yegdir
Ġamıñla ağlamak illerle ḥandān olmadan yegdir
2. Cihānın 'izz ü cāhın şöyle iz'ān eyledim ben kim
Eşiğiñde kul olmak dehre sultān olmadan yegdir
3. Düşüp kūy-i ḥarābat içre şūfī kāse-līs olmak
Serīr-i devlete fağfūr u ḥāḳān olmadan yegdir

572. Nev'î

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Ol şanem-reftâr ile bir serv-i bālâdır gider
Pâyına üftâdeler düşmüş temâşâdır gider
2. Nâz eder gelmez kenâr-ı ‘âşıkâ ol dil-rubâ
Söylenir dillerde ammâ bir dil-ârâdır gider

573. Nev‘î

Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün

1. Belâ dildendir ol dil-dâr elinden dādımız yokdur
Göñüldendir şikâyet kimseden feryādımız yokdur

574. Nev‘î

Fâ ‘ilātün Fâ ‘ilātün Fâ ‘ilātün Fâ ‘ilün

1. Kânde bir ğam yârsız kalsa benimle yâr olur
Bir belâ kim şâhibin bulmaz baña ğam-ğâr olur

575. Nev‘î

Mef‘ülü Mefâ ‘ilü Mefâ ‘ilü Fe ‘ülün

1. Geldimse n’ola ben şu ‘âra devrine âhîr
‘Âdet budur en soñra gelir bezme ekâbir

576. Nev‘î

Mefâ ‘ilün Fe ‘ilātün Mefâ ‘ilün Fe ‘ilün

1. Cigerde durmaz aķar hûn-ı zaħm-ı tûr-i nigâr
Örümcek ağıdır üstünde şanki cism-i nizâr

577. Nev‘î

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Sırr-ı Hudā mezāhir-i eşyāda müstetir
Bir veche nāzırız görelim Hāḡ ne gösterir
2. Gülşende gūne gūne nedir bu şükūfeler
Āb ü hevāsı bir kamunun bāḡ-bānı bir

[94]

578. Nihād Bey

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Ḥayāl-i būs-i pāya dest-i ümmīdim sarılmakdan
Gönülde ḡalka ḡalka āhlar halhala dönmüşdür

579. Nihād Bey

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Cihānda şimdi zarāfet müdāhene ile olur
Hamāḡat olmaza olmaz demekden olmuşdur

580. Neylî

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Kimin hem-bezmisin yārān-ı ĩyş ü ĩşretin kimdir
Nedīmin ḡam-güsārın hem-demin hem-şoḡbetin kimdir

581. Vāsık

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Ey çeşm-i baḡt meyl-i şeker-ḡāb tā-be-key
Bīdār ol ki rü'yet-i dīdār vaḡtidir

582. Vâsıf

Mütefâ'ilün Fe'ülün Mütefâilün Feülün

1. Ne beyân-ı hâle cür'et ne figâna tākātım var
Ne ricâ-yı vaşla ğayret ne firāka kudretim var
2. Düşeli o yād-gāra gönül oldu pāre pāre
Çekerim gönül ne çāre geçemem maḥabbetım var

583. Vâsıf

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. (Āteş kenārı kış gününün lāle-zārıdır)

584. Vâkıf

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Ne yārdan ne gönülden şikāyetim vardır
Firāk-ı dilber ile şimdi rāḥatım vardır
2. Niyāz-ı vuşlat ile nerm ola meger yoksa
O tünd-hūya benim ğayri niyyetim vardır

585. Vecdî

Mef'ülü Fā'ilātün Mef'ülü Fā'ilātün

1. La'lin tebessüm eyle pür-āb ü tāb göster
Yākut-ı sürh içinde dürr-i hoş-āb göster
2. Mey iç ki rüy-ı alın olsun yine hoy-efşān
Āb içre āteşi gör āteşde āb göster
3. 'Aks-i ruḥunla eyle āyīneyi münevver
Āgüş-ı mehde rahşān bir āf-tāb göster

4. Etme lebin küşāde ehl-i niyāza ammā
Her bir suāle ğamzen hāzır-cevāb göster
5. Āb-ı hayāt-ı vaşlın hābında cāna ‘arz et
Dil-teşne-i ümīde bārī serāb göster
6. Küstāh-ı çeşme etme rû-yı dili nümāyān
Āyīne-i ruḥunda reng-i hicāb göster
7. Ser-mest-i dil-şikeste düş pāy-ı çeşm-i meste
Mi‘mār-ı lutfā kendin ḥāne-ḥarāb göster
8. Sundukça nergis-i cām ol mest-i nāza sākī
Şad çeşm-i mübtelāyı anda ḥabāb göster
9. Var mı cevāb söyler bu nev-zemīne Vecdī
Şi‘rinde ehl-i nazma tāze ḥitāb göster

586. Vecdī

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Eger müstelzim-i iḥsān ise feryād kabildir
Kerem mebzûl olursa ‘arz-ı isti‘dāt kabildir
2. Nigāhın men ederdi istese hep ğamzenin cevrin
Hemān ḥikmet murād etmekde yoksa dād kabildir
3. Ben etsem bīsütûna himmet etmem tîşeyi maḥrem
Anı nevk-i müjeyle yıkmak ey Ferhād kabildir
4. Dil-i derd āşinā cām-ı neşāta eylemez minnet
Ġubār-ı ğamla da bir laḥza olmak şād kabildir
5. Rızā yok intikāma mezheb-i ‘uşşāḳda yoksa
Bir āh ile cihānı eylemek ber-bād kabildir
6. Düşersin ğayrı kākül kaydına yoksa senī ey dil
Şikenc-i tûresinden eylemek āzād kabildir
7. Bu feyz ile sözün siḥr eylemek müşkil degil Vecdī
Ḥuşuşā tab‘-ı çālākın ede imdād kabildir

587. Vecdî

Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fe'ûlûn

1. Tûfân-ı sirişkim deme cûş-ı yeme beñzer
Bağ çeşmime dāmānıma deryā neme beñzer
2. Zencîr-i maḥabbet çekerek geldi cihāna
Mecnûn ile dīvāne göñûl tev'eme beñzer
3. Mey-ḥānede bî-kayd sifâl ile mey içmek
Ne meclis-i Dārā'ya ne cām-ı Cem'e beñzer
4. Hep 'aşk ile hem-meclis olan ehl-i cünündür
'Aql ol ḥarem-i ünsde nā-maḥreme beñzer

588. Vecdî

Mefâ'ilûn Mefâ'ilûn Mefâ'ilûn Mefâ'ilûn

1. Şeb-istân-ı ğamım bezmimde şem'-i enverim yokdur
Fenâ dünyāda ya'nî bir müsellemlerim yokdur
2. Serinde herkesin bir gonca-i sîr-âb var şimdi
Benim bağ-ı cihân içinde bir berg-i terim yokdur
3. Sitanbul'a şu denli ârzû var dilde ey Vecdî
Uçardım bulsam ammā n'eyleyim bāl ü perim yokdur

[95]

589. Vecdî

Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilûn

1. Ğamze bî-raḥm olduğu müjgânlarından bellidir
Tîğ-ı ḥûn-âşâm naḳş-ı cevherinden bellidir
2. Ka'be cūyân-ı maḥabbet Hızır'ı rehber eylemez
Secde-ğâh-ı ehl-i dil ḥāk-ı derinden bellidir
3. Kelle-i pür-dāga zülfü sāye-baḥş olsa n'ola

- Lāyık-ı tāk-ı şehensāhī serinden bellidir
4. Hāl-i ruhsārından anla hālîmi etme suāl
‘Āşıkın baht-ı siyāhı ahterinden bellidir

590. Vecdî

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. N’ola gül-zār-ı ‘ālem ser-be-ser beytü’l-hazen olsa
Bu Yūsuf-ṭal‘atān dünyāyı Ya‘kūb eylemişlerdir

591. Vecdî

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Göñül sūzān eden cism-i nizārın tāze dāğındır
Seni pervāne-i ‘aşk eyleyen kendi çerāğındır

592. Hoca Vehbî

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Bahāne-cū-yı vuşlat olduğum yāra duyurmuşlar
Nifāk etmişler ammā ma‘nevī himmet buyurmuşlar

593. Sultân Veled

Müfte ‘ilün Fā ‘ilün Müfte ‘ilün Fā ‘ilün

1. Ey ki hezār āferīn bu nice sultān olur
Kulu olan kişiler hüsrev ü hākan olur
2. Hālîkını isteyen nā-halef olmuş değil
Halka göñül bağlayan soñra peşīmān olur

594. Sultân Veled

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. (Allâh'ı seversen beni söyletme gamım var)

595. Seyyid Vehbî

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Tîğ-ı nigāha bâde-i nāz ile āb verir
Ben ölmek isterim baña kaç'ı cevāb verir

596. Seyyid Vehbî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Bî-vefāyî-yi zen-i dehri görüp ehl-i fenā
Hayretinden dem-i mevtinde dehen-bāz kalır

597. Veysî

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Ümmîd-i hāk-būs-ı cenābın ger olmasa
Bu hāk-dāna gelmegi etmezdim ihtiyār

598. Veysî

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Saña Ferhād olalı ey şeh-i şîrîn-güftār
Āh der āh işidir küh-ı belāda dil-i zār

599. Mama-zâde Hâdî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Etmesin mi āh dil-sūzum alevler āşikār
‘Aşk derler nāmına dilde bir āteş-pāre var

600. Hilālî

Fe ‘ilātün Mefā ‘ilün Fe ‘ilün

1. Dil lebinden şarāb-ı nāb ister
Hastedir derdine cevāb ister
2. Çeşm-i mesti şarāb-ı nāb ister
Dil bir yāndan kebāb ister
3. Cān verir dil görünce peykānın
Haste-i teşne-dildir āb ister
4. Ey Hilālî yetişdi bezm-i bahār
Devr-i güldür gönül şarāb ister

601. Yetim ‘Alî Çelebi

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Seri pā pāyı ser eyler cihān-ı bī-ser ü pādır
hazīzi evc edip evci hazīz eyler bu dünyādır

602. Yahyâ Efendi

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Gün yüzün māhiyyet-i hüsnu kemāhî gösterir
Nūr-ı Hakkı yine ol şem ‘-i İlāhî gösterir
2. Bir alay olsa güzeller hep teveccüh yāradır
Halk-ı ‘ālem birbirine pād-şāhı gösterir
3. Ey hilāl ebrū cemālin hakkı bak āyineye
Bir muşaffā ābdır kim ‘aks-i māhı gösterir

603. Yahyâ Efendi

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Esdi kūyundan şabā şād olmaga bādī budur
Ayağı tozuyla geldi bā'is-i şādī budur
2. Şīve-i maḥbūb zevkından ḥaberdār olmadın
Bilmedin ey Kays 'ālem bundadır vādī budur

604. Yahyâ Efendi

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Ḥāṭır-ı pākine konmuş bād-ı āhımdan ğubār
ḥāk-i pāyine yetiş ey eşk eyle i'tizār
2. Eşiğinde gözü yaşlı 'āşıkın bin var iken
Nev-civānım bin yaşa Yahyā'yı etdin ihtiyār

605. Yahyâ Efendi

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Söz kim zebānıma gelse gūyā zebānedir
Ben 'āşıkım sözüm de benim 'āşıkānedir
2. 'Āşık odur ki yāri eşiğinde cān vere
Mecnūn-ı gāfilin harekâtı yabānedir

[96]

606. Yahyâ Efendi

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Baña kan ağlatır hicrān deminde çekdiğim gamlar
Gelir bir bir ḥayāle rüz-ı vaşlında geçen demler
2. Güler oynardı dil bāzīçe zan eylerdi dünyāyı

Çanı ol şevkler ol üns ü hâletler o 'âlemler

607. Yahyâ Efendi

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Çeşm-i hûnînim hayâlin şâhını i'zâz eder
Her gelende bir kumâş-ı sürh pây-endâz eder

608. Yahyâ Efendi

Mefâ 'ilün Fe 'ilâtün Mefâ 'ilün Fe 'ilün

1. Hemîşe merdüm-i çeşmim izâr-ı yâra bakar
Gözüm o penceredir sahn-ı lâle-zâra bakar

609. Yahyâ Efendi

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Kûh-ı mihnetdir başım her şu yaşım ırmaglar
Firâkatinde çekdiğim âlâmı çekmez dağlar

610. Yahyâ Efendi

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Rast geldim yâra bir serv-i dil-ârâdır gider
Pâyına 'uşşâk düşmüş bir temâşâdır gider

611. Yahyâ Efendi

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Birbirine girdiler dolâblarla âblar
âblar gâlib gelince döndüler dolâblar

612. Yahyâ Efendi

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Hānmān-ı zūhdü vīrān eylesin seylāb-ı mey
Bāde aksın gelsin ey sākī bu Cem vādīsdir

613. Yahyâ Efendi

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Korkarım cennette de 'uşşāk rāhat bulmaya
Öğrenirse şīve-i hūbān-ı İstanbulu hūr

614. Yahyâ Efendi

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Mā' ilim bir gül-i ra' nāya ki öpmek dilesem
Almadan büsesin iki yanağı gül gül olur

615. Yahyâ Efendi

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Zevāl-i guşşasın çeksin deyū ni' met verir yoksa
Felek ehl-i dilin şanman ki mesrūr olduğun ister

616. Yüsrî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Kāse-i metrūk-ı mey reng-i lebinden bellidir
Müflisin evvelki hālî meşrebinden bellidir

617. Yüsrî

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Ricânın da ucunda rüşvet ister olmaga nâfiz
Hedefden tîrin istircâ 'ı temrensizligindendir²⁴⁸

618. Yakînî

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Ğamzen cefâsı 'âşıkâ 'ayn-ı vefâ gelir
Bīmāra iltifâtı ṭabībın devā gelir

619. Lâ edrî

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Alır raķibi o meh-pāre bezm-gāha gelir
Gelirse de bize devlet ma'a'l-kerāhe gelir

620. Lâ

Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

1. Alnındaki ol zaḥm-ı melāḥat eṣeri gör
Gel 'ārif isen nükte-i şakķü'l-ķameri gör

621. Lâ

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Rü'yete hāil olan dīde-i ḥūn-ābımdır
Baña düşmenlık edenler yine aḥbābımdır

²⁴⁸ Vezin gereği "hep" kelimesi metinden çıkartılmıştır.

622. Lâ

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Âkıl ne şād olur bu cihānda ne ğam çeker
Cāhil hemīşe şād olayım der elem çeker

623. Lâ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Nigah gül-çîn-i hasret dāmenim pür-ḥār-ı miḥnetdir
Gel ey bülbül benim'çün nāle kıll kim vakt-i fırkatdır

624. Lâ

Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Yā Rab meded et derdime dermānımı göster
Ya cānımı al ya baña cānānımı göster

625. Lâ

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Gerdün fezā-yı 'aşkda bir gökçe lāledir
baḥr-i muhīt o lālede bir katre jāledir

626. Lâ

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Çeşm-i ümīd Ḥazret-i hācet-revāyadır
Dāim teveccühüm taraf-ı Kibriyāyadır

627. Lâ

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Ümîdin kesme Hâkdan ey gönül vermek Hudânındır
Meded-cüyân-ı merdân ol ki himmet evliyânındır

628. Lâ

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Firâk-ı bâb-ı devletdir ciger-gâhımdaki dağlar
Sarayın hâlidir cânâ giren ağlar çıkan ağlar

629. Lâ

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Şehr-i 'aşk âyînini ol dem ki der-kâr etdiler
Her ser-i bâzâra bin Mansûr ber-dâr etdiler

630. Lâ

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Eger bir şem'e bin âyîne tutsan in'ikâs eyler
Bu veche vahdeti a'mâ olan kesret kıyâs eyler

631. Lâ

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Ey gül-i ra'nâ şabânın cünbüşü âhestedir
Geh yürür geh dinlenir beñzer gamından hâstedir

632. Lâ

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Yürü deryā-dil olup eyle taḥammül yoksa
Rūzgārın önüne düşmeyen ādem yorulur

[97]

633. Lâ

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Ne himmet kār-gerdir ne taleb ne ḥüsn-i isti'dād
Sezā-yı vaşl-ı yār olmaga da ādemde baht ister

634. Lâ

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Halka gadr eyleyenin 'ākıbeti ḥayr olmaz
Kendi bulmazsa da bir gün olur evlādı bulur

635. Lâ

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Ser-mest olurum ḳande nişānını görürsem
Naḳş-ı ḳadem-i yār ayağ-ı emelimdir

636. Lâ

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Hem sīnesi pür-dāğ hem āvāzesi muḥriḳ
Neyden bilinir sūz-ı maḥabbet neye derler

637. Lâ

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Yār için ağyāra minnet etdigim 'ayb eyleme
Bāğ-bān bir gül için bin hāre h̄idmet-kār olur

638. Lâ

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. T̄utuşmuş sāha-i gül-şen şerār-ı āh-ı bülbülden
Nihāl-i ergavān zan etdigin tuğyān-ı āteşdir

639. Lâ

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Cevr-i dehr ile olur bülbül gurāba hem-nişīn
Yine şekvāyı gurāb eyler garābet bundadır

640. Lâ

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Her zamān şanma kapında āh eder üftādeler
Ey şeh-i mülk-i melāḥat böyle kıalmaz rüzigār

641. Lâ

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. H̄ürşīdi ne ḥācet edelim nūr ile ta' rīf
āşārı nümāyende-i erbāb-ı nazardır

642. Lâ

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Melāmet etme benim serv-i ser-bülendimi gör
Bil evvelā kime kıl olduğum efendimi gör

643. Lâ

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Görünen āsmānda şanma kim mäh-ı muharremdir
Felek bir şerha çekdi sīnesine rüz-ı mātemdir

644. Lâ

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. (Hep çekdicegim kendi cezā-yı 'amelimdir)

645. Lâ

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. (Geçmiş zamān olur ki hayāli cihān-değer)

646. Lâ

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. (Mācerāmız bizim ey dil daği çok şu götürür)

647. Lâ

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. (Cūylar çün erdiler deryāya hāmūş oldular)

648. Lâ

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. (Âb-ı zülâl içinde yatar la'l-pâredir)

649. Lâ

Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. (Hasmın sitemin anlamamak hasma sitemdir)

650. Ahmed Paşa

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Dil kaşın râ'sına meyl etdiği peyveste bu kim
Geçdi her nesneden illâ ki bu râ'dan geçmez

651. âgâh

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. İşret-i kûşe-i mey-hāneyi herkes bilmez
Mest çok şive-i mestāneyi herkes bilmez

652. âgâh

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Mişâl-i şeb-nem-i nergis-nişîn gözümde uçar
O denli cām-ı mey-i hoş-güvârı öğsemişüz

653. İshâk

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Mûy-ı siyâh başladı bir bir ağarmaya

Faşl-ı hazānda açılır oldu bahārımız

654. İshâk

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Bir zamān sen āfitāb idi bizim hem-sāyemiz
Devletinde arş-ı a 'lādan yüceydi pāyemiz

655. Emnî

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. āyine saña olsa muķābil 'aceb olmaz
Kim yüzü açılmışda hayā vü edeb olmaz

656. Emnî Âmidî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Münkesirdir dedi aḥbāb bize mīnāyı
Hürmet-i bādede āyā ne kusūr eylemişiz

657. Bursalı Emîn

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Riyāzetsiz cihānda kimse 'irfān-āşinā olmaz
Kedū ḥuşk olmayınca māhir-i fenn-i şinā olmaz
2. Denilmez dil-rubādan geçmeyince mācerā-yı 'aşk
Piyāle tā ki ḥālī olmaya anda şadā olmaz
3. Degil tār-ı ta'alluḵ kāmile sedd-i sefer-sāzī
Sülūk-i sūzene peyvend-i rişte bend-i pā olmaz
4. Emīnā n'ola etsem zaḥm-ı tīr-i cevri ile feryād
Ḳalem şakḳ olmasa anda şarīr-i iştikā olmaz

658. Emînî

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Görmesek sāğar-ı sahbâyı açılmaz gözümüz
Gül gibi elde kadeh olmasa gülmez yüzümüz

659. Şeyhü'l-islâm Bahâî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Yakılmaz dil pey-ender-pey çekerken cām-ı āzārın
Bu bezmin bāde-nūşu mest olur ammā ḥarāb olmaz

660. Nâlî

Mef'ülü Mefâ 'ilü Mefâ 'ilü Fe 'ülün

1. Ebr etse eger zülfüne nisbet 'aceb olmaz
Kim yüzü şuyun yere dökende edeb olmaz

[98]

661. Tevfîk

Mef'ülü Mefâ 'ilü Mefâ 'ilü Fe 'ülün

1. Dehşet veririz lâf ü güzāf ile adūya
Çün naķş-ı esed bî-zararız lîk mehîbiz

662. Sâbit

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefâ 'ilü Fā 'ilün

1. Meydāna geldi na 'ş-ı raķīb-i nemīme-sāz
Kıldım ḥuzūr-ı ḳalb ile 'ömrümde bir namāz

663. Hâzım

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Hem hâhiş-i alâka ider hem gam istemez
Gönlüm belâ-yı aşkı hem ister hem istemez

664. Hâsim Köprülüzâde

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Siper endâz-ı acze haşmı tîğ-ı hünfeşân çekmez
Hamûşân-ı edeb endîşe-i zağm-ı zebân çekmez

665. Es'ad Paşa

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Füzündür dil-şikende münkesirden gadrin âzârı
Kemânın pîçiş-i hamyâzesin tabl-ı nişân çekmez
2. Gelû-gîr olsa haşm-ı gâlibin şemşîr-i ser-tîzi
Çeker cândan siper gayret-keşân harf-i âmân çekmez
3. Dil-i âlem-behâyı verme dest-i hurde-sâlâna
Şikest eyler ya gâib tıfl-ı bî-pervâ zımân çekmez
4. Çeken merdânedir rıtl-ı girân hûn-i şehâdetden
O cām-ı telh-kām-ı nā-güvârı her cebân çekmez
5. ham-ı çîn-i cebîne beste yâr minnete hâsim
Taḥammül eylemez gerdün kemend-i keh-keşân çekmez

666. Hâfız Sirozlu

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. 'Âşıklarınız belâ-zedeler mübtelâlarınız

‘Älemde bir maĥabbete ħalmıř gedälarız

667. Hâkim Vak‘a-nüvis

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Gel ey ārām-ı cānım nūr-ı çeřmim derde dermānım
Beden bīmār ü cān bīzār ü dil ġam-hārdır sensiz

668. Hâmid Enderûnî

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1. Dükān-ġüşā-yı ser-i ħār-sū-yı ‘aşķ olduk
Netīcesi ya ziyān eyleriz ya kār ederiz

669. Haşmet

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

1. Ruĥşat bulunur dāmen-i cānān ele girmez
Cānān bulunur ġüşe-i dāmān ele girmez
2. Ķoynundan ayırma bil onun ħadrini ey şūĥ
Haşmet gibi bir nüřā-i ‘irfān ele girmez

670. Halîmî Bursalı

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Benim derd-i derūnum ‘āřık-ı zār olmayan bilmez
maĥabbet bir belādır ki giriftār olmayan bilmez

671. Pîrî Re‘îsü’l-küttâb

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Devā-cūy olmaz enfās-ı Mesīhādan dilin zaḥmı
Bu gül-zārın gülü minnet-keş-i bād-ı şabā olmaz
2. Müdāvāt-ı alīl nisbetledir aḥvāl-i ma'lūla
Asādan özge çeşm-i köre meyl-i tūtiyā olmaz

672. Dâniş

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Feyz-i isti'dād-ı māder-zād ikdām istemez
Kābiliyyet 'aşka bir cevherdir ibrām istemez

673. Râtib Paşa

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Hılâf-ı cins ile ünsiyyet üstüvār olmaz
Gurāb tūṭiye tūṭi gurāba meyl etmez

674. Râzî

Mef'ülü Mefā'ilün Fe'ülün

1. Sermāye-i şairān tükenmez
Dünyā tükenir yalan tükenmez

675. Râsid-i Kadīm

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Hod-fürüşāne hūner māye-i iḳbāl olmaz
Cāme-i zer sebeb-i 'izzet-i dellāl olmaz
2. ḥāksāri-i hūner-pīşeyi zillet şanma
Pertev-i mihr yere düşse de pā-māl olmaz

676. Râgıb Paşa

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Muzaffer vakt-i fırsatda adūdan intikām almaz
Mürüvvet-mend olan nā-kāmi-i düşmenle kām almaz

677. Râgıb Paşa

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Muharrik-i dil olur dil-rubāya muhtācız
Zamān-ı za'f-ı kuvādır asāya muhtācız
2. Dem-i Mesīhden etsen recā-yı himmet-i deyr
Bu deyr-i köhnede biz de du'āya muhtācız

678. Râgıb Paşa

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Fűrüzāndır çerāğ-ı şöret-i pervāne tā maḥşer
Zebān-ı şu'le-i āvāz-ı ḥāmūşān ḥamūş olmaz
2. Zamān olmaz müsāid ya mekān ya sākī-i devrān
Bu 'işret-gehde dil-ḥāh üzre Râgıb İyş ü nūş olmaz

679. Râgıb Paşa

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Bir tecellī idi Mūsāya da kim el verdi
Şecer-i Tūr hemīşe yed-i beyzā vermez

680. Râgıb Paşa

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Rızāya hük-m-i kazāda muvāfıkız ammā
Biraz da mezheb-i inşāfda mesāg ararız

[99]

681. Râgıb Paşa

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Mişāl-i haşv-i mışra' feyzi yokdur her teng-zarfın
Tutar bir geçse şadra Râgıb'ın ammā yerin tutmaz

682. Râmî Paşa

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Biz ol 'aşıklarız kim dāgımız merhem kabûl etmez
O gül-zārın ki âteşdir gülü şeb-nem kabûl etmez
2. N'ola ben çekdigim cevri ü cefâyı yâr bilmezse
Dil-i zevk-âşinā bār-ı girân-ı ğam kabûl etmez
3. Sifâl-i köhneden nûş-ı meye mu'tād olan rindân
Mücevher cāmını bin kerre sunsa Cem kabûl etmez
4. Sirişk-i çeşmi Nîl-i Mısr'a mümkün mü kıyās etmek
Bu bir deryâ-yı pür-hündur ki bîş ü kem kabûl etmez
5. Gül-i rengîn-i ruhsârı o nahl-i gülşen-i hüsnün
O denli nâzik ü terdir ki Râmî şem kabûl etmez

683. Rızâyî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Bî-naşîbiz kısmet-i rûz-ı ezelden gūyiyā
Hep serāb ü hürmen-i mehdendir āb ü dānemiz

684. Rûhî

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Çokdur egerçi derd ü belâsı maḥabbetin
Ammā ne çāre elde degil ihtiyārımız

685. Râzî

1. Şafâ-yı ḥatırım âşüfte-i ekdârdır sensiz
Ten-i bî-tâb ü bî-ṭâkatde şıḥhat bârdır sensiz
2. Olaldan cāy-ı ârām-ı ḥayālın ḥâne-i ḥatır
Ḥaḳīkatde vücūdum gūyiyâ aḡyârdır sensiz
3. Libās âteş ten âteş üstüḥân âteş nefes âteş
Semender-veş vücūdum murğ-ı âteş-hârdır sensiz
4. Ziyâ-yı pertev-i ruḥsâr-ı âl-i dil-güşâyınla
Şuâ-ı şems cānâ çeşmime mismârdır sensiz

686. Sâmi

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Müjem pâ-yı nigāh-ı intizāra ḥârdır sensiz
Reh-i âmed-şod-i nezzāre neşter-zârdır sensiz
2. ‘Aceb mi olsa nāmem dāg-dār-ı şu‘le-i ḥasret
Ḳalem destimde murğ-ı âteşin-minḳârdır sensiz

687. Sâmi

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Telâş-ı hırş-ı bî-câ âdemi maḥrûm-ı kām eyler
Ki dest-i ra‘şe-dâr ile dolu pey-māne cem‘ olmaz

688. Sâmi

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

1. Her kârda âkıl gözedir semt-i sühûlet
Engüşt-i hîred 'ukde-i düşvâre yapışmaz

689. Sehâbî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Cünûnum mübtelâ-yı zülf-i cânân olmayan bilmez
Perîşân hâtırın hâlin perîşân olmayan bilmez

690. Sa'dî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Nazar kıldıkça hüsnüne niçin hışm eyleye çeşmin
Bu rüşendir ki 'âlemde göze hergiz yasâğ olmaz

691. Şânî Karamanlı

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Tîr-i gâmzenden beni şanma idem cânâ gürîz
Bir ok atam yaraña karşı çıkar cân-ı 'azîz

692. Sabrî

Mef'ûlü Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Geh cām-ı bâde nüş ederiz gâh hûn-ı dil
Biz ruhşat-ı zamāna göre 'işret eyleriz

693. Sabrî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Benim za‘fım gibi ‘ālemde za‘f-ı ber-devām olmaz
Bugünden başlasam bir nāleye yarın tamām olmaz

694. Sun‘î Gelibolulu

Mef‘ûlü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Pîr-i mugānı mey-kedede görmedim bugün
Etmen taaccüb ağladığım ihtiyārsız

695. Ziyâ Bey

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Vaţan-me’lûf olanlar bî-sebeb terk-i diyâr etmez
Zarûretsiz cihānda kimse ğurbet ihtiyâr etmez
2. Döner sîmāya fikr etdikçe ħüsnün ıztırâbından
Göñül bir yerde ey ārām-ı cān sensiz karar etmez
3. Ne ğam rüsvây olursa zülfüne dil bağlayan mecnûn
Giriftārân-ı zencîr-i maĥabbet kayd-ı ‘ār etmez
4. Yıkardı kûh-ken âhıyla dağlar duymadı Şîrîn
‘Acebdir gâh söz taşā geçer insāna kâr etmez
5. Bize ħûn-ı beşer sermāye-i naşr u şecā‘atdır
Şibā‘-ı deşt ü hāmûn kendi cinsinden şikâr etmez
6. Nizām-ı ĥalk-ı ‘ālem muĥteremdir ‘ind-i Bārî’de
Ĥudā kâdirdir ammā sîmi zer leyli nehâr etmez

[100]

696. Ziyâ Bey

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. ‘Ālim oldur ki bile rûtbe-i cehl ü ‘aczin
‘Ākıl oldur ki ede kendi cünûnun temyîz

697. Tâlib-i Kadîm

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Çeşm-i inşâf kadar kâmile mîzân olmaz
Kişi nokşânını bilmek gibi 'irfân olmaz
2. Zülmet-i cürmü n'ola nûr-ı kerem mahv etse
Zülf-i şeb perde-i rûy-ı meh-i tâbân olmaz
3. Kayd-ı zencîr-i ğam-ı dehrden âzâd olmaz
Mevc-i deryâ-yı mey ol meste ki sühân olmaz
4. Şöyle nâdim ola kim zühdüne zâhid dem-i 'afv
Bî-riyâ cürm eden ol denli peşîmân olmaz
5. Ona ter-dâmeni-i girye-i mestâne gerek
Zühd-i huşk âdeme sermâye-i gufrân olmaz
6. Gonca-i kâim açılmaga zamân var Tâlib
Leb-i ümmîd bu eyyâmda handân olmaz

698. Zuhûrî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Elimde sâkıyâ yokdur ayâgım şıhhat el vermez
Tehî-dest-i şafâyım baña şimdi 'işret el vermez

699. Âlî Müverrih

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Yıkıldı hâtırım gönlüm harâb oldu o gül bilmez
Yine cevretmek ister tâzedir hâtır gönül bilmez

700. Âlî Müverrih

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Geceyle h b g nd z   ret oldu b  is-i   ayret
Bize bu k r n ink r  gibi h z r cev b olmaz

701. Adl  Sultan Mehmed-i S lis

F  il t n F  il t n F  il t n F  il n

1. Yokdurur z lme r z m z   dle biz m  illeriz
G zleriz H    n r z s n emrine k  illeriz
2.   rifiz   y ne-i   lem-n m d r g  nl m z
R zg r   c nbi  inden   anmay   g  filleriz
3. H  km-i Mevl 'ya mut  iz f  ri  iz tedb rden
Biz tevekk l ehliyiz ta    rine k  illeriz
4. G  nl m z ku  l-    f    n'  alır mı   ayn na
T tiy -y  gerd-i r  h-  dilbere m  illeriz
5. P  te-i      i re   dl  k  l edelden k  lbimiz
    l    g    dan h  liyiz     mde             

702.   zzet Molla

Mef  l  Mef    l  Mef    l  Fe  l n

1. Mecn n ile bah   etmege gitdi   u    m z
Var ana k  y s eyle ne s  yler budal m z

703.   avn  Bey

Fe  il t n Fe  il t n Fe  il t n Fe  il n

1. Kimse b  r n olamaz d    re-i   ibretten
Bu   f    nede k  n n gibi zenc r olmaz

704.   avn  Bey

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Hübş-ı aḡrāz ile endīşesi murdār olana
Günde beş kerre vuḍū ile ṭahāret gelmez

705. 'Avnî Bey

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Aḥkām-ı kazā mevķi' -i taḥķīķe gelince
Hīç kimse ḥaķīķatde güneh-kār bulunmaz

706. 'Avnî Bey

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. N'ola sürüş-ı huzūr uğramazsa yanımıza
Hezār kelb-i mülevveşle bir gırārdayız

707. 'Avnî Bey

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. zarūrīdir bütün bey' ü şirāsı sūk-ı icādıñ
Bu bāzār-ı fenāda şart-ı icāb ü kabūl olmaz

708. Gubârî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Ey Ğubārî ele girmezse şarāb işte ğubār
Şu bulunmazsa zarūretde teyemmüm cāiz

709. Gavsî Dede

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Āsiyāb-ı çarḥa kendim geldigim ‘ayb eyleme
Biz de ma‘ nā harmanından sıçramış bir dānyiz

710. Fâiz

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ilün

1. Feryādımız ol yāra da aḡyāra da ҡalmaz
Āh-ı dil bülbül güle de ḥāra da ҡalmaz

711. Fâik Bey Manastırlı

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Ḥattı gelmiş ḡamze ammā āfet-i cāndır henūz
Mülkü ḡāret olmuş ammā kendi sultāndır henūz
2. Kāfir-istān eyledi iḡlīm-i ‘aşkı ser-te-ser
Allah Allah ol büt-i nev-res Müselmān'dır henūz
3. Ger belā-yı ‘aşka im‘ān ile eylerseñ naẓar
Sū-be-sū sīr-ābe-i ḥūn-ı şehīdāndır henūz

712. Fâik Bey Manastırlı

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Deyr-i ‘aşkıñ o Birehmenleriyüz kim el-ḥaḡ
Bāng-ı yā Rab ile nāḡusını kūyā ederiz

713. Fâik Memdûh Bey

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Etmez tulū‘ kevkeb-i raḡşān-ı baḡtımız
Ger çarḡ-ı atlās olsa girībān-ı baḡtımız

714. Fâik Memdûh Bey

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Dil-i pür zaḥmdır her 'āşıkıñ feryādına bādī
Eger sūrāḥ sūrāḥ olmasa neyden şadā gelmez

[101]

715. Fuzûlî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. 'Ālem oldu şād senden ben eşīr-i ğam henūz
Kıldı 'ālem terk-i ğam bende ğam-ı 'ālem henūz

716. Fuzûlî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Cān bağışlardı lebiñ izhār-ı güftār eyleyip
Urmadan 'İsā leb-i cān-baḥşlıktan dem henūz

717. Fuzûlî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Secdegāh etmişler ehl-i 'aşk mihrāb kaşın
Kılmadan ḥayli melāik secde-i ādem henūz

718. Fuzûlî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Cān ile bizden eger ḥoşnūd ola cānānımız
Cāna minnetdir anuñ kurbānı olsun cānımız

719. Fuzûlî

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Sa'âdet-i ezeli kıabil-i zevâl olmaz
Güneş yer üstüne düşmekle pây-mâl olmaz

720. Fennî-i Kadîm

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Her şubh güneş kapıña gelse 'aceb olmaz
Ma'zûr tut ey şeh ki gedâda edeb olmaz

721. Fennî Kâtib-i Cizye

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Sikender-seyr iseñ de sedd-i nuṭṭ et pîş-i kâmilde
Felâtün-ı haḳîkat-bîne naḳl-i mâcerâ olmaz

722. Kelîm

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Bir gün gelir mi rahne bu devr-i teselsüle
Dolâb-ı çarhı hâk ile yeksân görür müyüz

723. Lem'î

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Sûziş-i 'aşḳ ile âteş-hânedir mey-hânemiz
Şu'le-i cevvalendendir gerdiş-i peymânemiz

724. Mâhir Baba

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Kanı ol gül gülerek geldiği demler şimdi
Ağlarım 'aklıma geldikçe gülüşdüklerimiz

725. Muhibbî Sultân Süleymân

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. İhtiyâr-ı fakr eden dergâh ü eyvân istemez
Zâd-ı gâmdan özge hergiz kendüye nân istemez
2. Şol ki istiğnâ serîrinde oturdu şâh-vâr
Ser-te-ser olmağa heft-ıklîme sultân istemez
3. Sîne sîne her ki kesdi na' l yaqdı tâze dâğ
Eylemez bâğa nazar seyr-i gülîstân istemez
4. Şol ki 'aşk ehlidir olur kûy-ı dilbere mukîm
Eyleyip dîvânelik dâğ ü beyâbân istemez
5. Ey Muhibbî yâr elinden bir kadeh nûş eyleyen
Hızır elinden ger ölürse âb-ı hayvân istemez

726. Mezâkî

Mütefâ 'ilün Fe'ülün Mütefâilün Feülün

1. Baña dūr-baş-ı gâmze dile çîn-i ebrû-yı nâz
Bu şikence vü 'itâba bu kadar neden sezâyız

727. Mezâkî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Gehî seng-i sitem eksik degil geh dūr-bâş-ı gâm
Gârîbiñ başına gurbet diyârında neler gelmez

728. Muîdî

Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fe'ûlûn

1. Câm-ı mey öperse lebiñi ger 'aceb olmaz
Elden ele düşmüşde hayâ vü edeb olmaz

729. Münîf

Fe'ilâtûn Fe'ilâtûn Fe'ilâtûn Fe'ilûn

1. Bir zamân Rûmda deryâ-keş idik ey sâkî
Şimdi îranda kanâ'at ederiz çay ile biz

730. Meylî

Fe'ilâtûn Fe'ilâtûn Fe'ilâtûn Fe'ilûn

1. Şubh-ı sâdık geçer ol mihr-i draşşân gelmez
Kara akşamlar olur ol meh-i tâbân gelmez

731. Nâ'ilî

Mefâ'ilûn Fe'ilâtûn Mefâ'ilûn Fe'ilûn

1. Hevâ-yı aşka uyup kûy-ı yâra dek gideriz
Nesîm-i şubha refîkız bahâra dek gideriz
2. Palâs-pâre-i rindî be-düş u kâse be-kef
Zekât-ı mey verilir bir diyâra dek gideriz
3. Tarîk-ı fâkâda hem-keşf olup Senâîye
Cenâb-ı Külhânî-i Lây-hâra dek gideriz
4. Verip tezelzül-i Mansûr'u sâk-ı arşa tamâm
Hudâ Hudâ diyerek pâ-yı dâra dek gideriz
5. Ederse kand-ı lebiñ hâtır-ı mezâka hûtûr

- Diyār-ı Mıṣra degil ẖandehāra dek gideriz
6. Felek girerse keḡ-i Nā' ilīye dāmānıñ
Seniñle mahkeme-i Kirdigāra dek gideriz

732. Nā' ilī

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

1. Şu' le-bār etmiş idi 'aşk nihāl-i āhım
Olmadın ser-zede toħm-ı şecer-i ẖūr henüz
2. Vaḡf-ı ḡurbān-geh-i 'ıṣṡ idi göñül bilmez iken
Dest-i kaşşāb-ı ecel kabẖa-i sātūr henüz

733. Nâbî

Mef'ülü Fā' ilātün Mef'ülü Fā' ilātün

1. Bu āb ü tāb ḡandan mey-ḡāneler de bilmez
Şahbāda neş'e kimden mestāneler de bilmez
2. 'Āḡıl kitāb-ı 'aḡlı halleylemekde ḡāfil
Keyfiyyet-i cününü dīvāneler de bilmez
3. Bir şem'adır cihāna sermāye-bahş-ı sūziş
Ammā bu sūzuñ aşlı pervāneler de bilmez

[102]

734. Nâbî

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Bāḡ-ı dehrin hem hazānın hem bahārın görmüşüz
Biz neşātın da ḡamın da rüzḡarın görmüşüz
2. Çok da maḡrūr olma kim meyḡāne-i iḡbālde
Biz hezārān mest-i maḡrūruñ ḡumārın görmüşüz

735. Nâbî

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Dünyâ-perestiñ añlamışız secdegâhını
Pür-naķş-ı sîm ü zer nice seccâde görmüşüz
2. Güm-nâmlık şafâsına leb-teşne cân verir
Bu arşada hezâr filân-zâde görmüşüz

736. Nâbî

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Hâyâlınden gelir ğam hâtıra cânânenen gelmez
Sitem hep âşnâlardan gelir bîgânenen gelmez
2. Mişâl-i halka tutdum gûşumu ebvâb-ı âfâka
Şadâ-yı nağme-i 'ayş ü tarab bir hâneden gelmez

737. Nâbî

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Bir gûne zevķ-yâb-ı ğam-ı fırķat olmuşuz
Kim yâra hasretiz demege hasret olmuşuz

738. Nâbî

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Her tîre-meniş ķadr-şinâs-ı sühân olmaz
Her sifle harîdâr-ı le'al-i 'Aden olmaz

739. Nâbî

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Tek olmasın kavā'id-i ihlāş ber-ṭaraf
Māni' degil merāsime dā'ir kuşūrumuz

740. Nâbî

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Bāğ-ı kevnîñ ne usûlün ne fûrû'un biliriz
Gerçi kim toḥm gibi cümleyi ḥāvîyiz biz

741. Nâbî

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Bilen ḥāk-i Sitanbuldur rüsüm-ı şîve vü nāzı
Kenārîñ dilberi nāzik de olsa nāzenîn olmaz

742. Nâbî

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Ruḥ-ı mihr-i münîr olmaz mükedder şubḥ-ı kâzibden
O bir âyîne-i 'âlem-nümâdır nem qabûl etmez

743. Nâbî

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Ne maqşûda şürû' eylerse ber-'aks olmadır kârı
Eşîr-i miḥnet-i tûl-i emel mevtâ-beden qalmaz

744. Nâbî

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Ümîd-i devlet için aḥladım ki bir iki gün

Eziyyet-i felegi irtikāba muhtācız

745. Nâbî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Biz o hâkiz ki bün-i tākde āsūde idik
Şimdi dürd-i teh-i sāğarda zuhūr eylemişiz

746. Nâbî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Ne bizimdir ne degildir görünen cünbişler
Nābiyā şüret-i muhtārda mecbūruz biz

747. Nesīb Dede

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Halk eder dād ü sited biz pür-telāş ü bī-nişāb
Çār-sūy-ı 'ālemiñ biz oñmadık dellāhıyız

748. Hoca Neş'et

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Şad-hezārānı gelir gülşen-i nazmıñ ammā
Neş'e-gāh-ı sūhāna bir daħi Neş'et gelmez

749. Karamanlı Nizâmî

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Gül 'ārızıña olsa mu 'ārız 'aceb olmaz
Kim yüzü açılmışda hayā vü edeb olmaz

750. Nevres-i Kadîm

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Damğasıdır sükût metâ' -ı ma'ârifîñ
Bir gün bizim dağî olur elbet revâcımız

751. Nevres-i Kadîm

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. (Maḥabbet teşnesi deryâları nûş etse sîr olmaz)

752. Nevres-i Kadîm

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. (Görenler Cem bisâṭın mâ'il-i naḳş-ı ḥaşîr olmaz)

753. Nevres Efendi

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Hâlim ey ḥâme-i ḥasret-zede cānânıma yaz
Derd-mendî-i dil-i ḥasteyi dermânıma yaz
2. Eylediñ herkesi şâd-âb n'olur ey gül-i ter
Bir şudan nâme dağî dîde-i giryânıma yaz

754. Nev'î

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Tenimden çekdi tîğın yâr zaḥm-ı ḥûn-feşân gitmez
Çekilse şuyu vādîniñ nişânı bir zamân gitmez
2. Bilirler birbirin dâğ-ı ğamından rûz-ı maḥşerde

- Seniñ ‘aşıkların dār-ı cihāndan bī-niṣān gitmez
3. Göñül yoluñda şol bī-bāl ü per bir tīre beñzer kim
Yabāna atsañ onu bin kez ey kaşı kemān gitmez

755. Nev‘î

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. ‘Ārifin göñlün Hudā ğamgīn eder şād eylemez
Bende-i maqbūlünü Mevlāsı āzād eylemez

[103]

756. Neylî

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Fe ‘ülün

1. Eger cān görmek isterseñ bedensiz
Gör ol rūḥ-ı revānı pīrehensiz
2. Çemende nā-sezālarla o şūḥuñ
Harām olsun hırām-ı nāzı bensiz
3. Göñül aġyār için incinme yāra
Gül olmaz bāġ-ı ‘ālemde dikensiz
4. Eger her zerre bir mihr olsa dünyā
Gözüm nūru görünmez baña sensiz

757. Neylî

Mef‘ülü Mefā ‘ilü Mefā ‘ilü Fe ‘ülün

1. Hengām-ı viṣāl ‘ākıbet aġyāra da qalmaz
Encāma erer mevsim-i gül hāra da qalmaz
2. Bir şūḥuñ olur ol daḡi dermānde-i ‘aşkı
Etdikleri ol şūḥ-ı sitemkāra da qalmaz

758. Sünbül-zâde Vehbî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Eden her kârını mîzân-ı inşâf ile sencîde
Bu bâzâr-ı belâda sûd görmezse ziyân çekmez

759. Sünbül-zâde Vehbî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Bakıp nakş-ı nigîne şöyle fehîm etdim ki 'âlemde
Derûnun şerha şerha etmeyenler nâm-dâr olmaz

760. Hilâlî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Şikest olsa şurâhî cām-ı meclis ber-ķarār olmaz
Meşeldir sākıyā baş gitse ayak pāy-dār olmaz

761. Hevâî

Mef'ûlû Fâ 'ilâtûn Mef'ûlû Fâ 'ilâtûn

1. Kirpikleri uzundur yâriñ hayâle sığmaz
Bu eski bir meşeldir mızraķ çuvâla sığmaz

762. Yahyâ Efendi

Mef'ûlû Mefâ 'ilû Mefâ 'ilû Fe 'ülün

1. Evrāk-ı bahârı görelim sahn-ı çemende
Gül mevsimidir defter ü dîvâna bakılmaz
2. Tenhâ gidelim seyre demiş emri o şâhıñ
Yahyâ burada hâtır-ı yârâna bakılmaz

763. Yahyâ Efendi

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Ders-i 'aşkıñ müşkilin Yahyâ nice halleylesin
Söyleyenler kendisin bilmez bilenler söylemez

764. Yahyâ Bey

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Seni sevdigini cânım saña izhâr edemez
Degme derd ile günâhın kişi ikrâr edemez

765. Yüsrî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Nuṭṭ-ı cân-baḥş-ı hayâlin ḥabs idelden dîdede
Tel kafeslerde ciger laḥtiyle bülbül besleriz

766. Yüsrî

Mef'ûlü Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Hep başımızdadır ğam-ı sevdâ-yı zülf-i yâr
Mecnûn-ı deşt-i miḥneti ta'yîb eder miyiz

767. Lâ

Mef'ûlü Mefâ 'ilü Mefâ 'ilü Fe 'ülün

1. Âyîne saña olsa muḳâbil 'aceb olmaz
Ellerde gezenlerde ḥayâ vü edeb olmaz

768. Lâ

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Serv olsa kad-i yâre mu'âdil 'aceb olmaz
Kim baldırı çıplakda hayâ vü edeb olmaz

769. Lâ

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Ay ile gün öykünse yüzüne 'aceb olmaz
Her-câyi güzellerde hayâ vü edeb olmaz

770. Lâ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. 'Aceb midir cenân-ı ehl-i dil reşk-i cinân olsa
Giren gönlüne erbâb-ı vefânın bir daği çıkmaz

771. Lâ

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Ederiz rahşına kâlâ-yı dili pây-endâz
Şeh-süvâрім seni bin nâz ile tevķir ederiz

772. Lâ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Ser-i mü fark yokdur beynimizde zülf-i dilberle
Siyeh-bahtız perîşân-rûzigâріz hâne-ber-düşuz

773. Lâ

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Ne hācet intiḥāb-ı cāy-ı buse rūy-ı dilberde
Derūn-ı Ka 'be' de ta 'yīn-i mihrāb iktizā etmez

774. Lâ

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Buña kim 'ālem-i imkān derler
Olmaz olmaz deme olmaz olmaz

775. Lâ

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. (Ağlarız ḥatıra geldikçe gülüşdüklerimiz)

776. Lâ

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. (Ser vermek olur sırrı 'ayān eylemek olmaz)

777. Lâ

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. (Mīve-i bāğ-ı emel gāh olur gāh olmaz)

778. Lâ

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. (Yehūd īmāna gelmez merd-i mülhid tevbe-kār olmaz)

779. Lâ

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. (Her zamân dest-i dile dâmen-i fırşat girmez)

780. Lâ

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. (Gülü ta 'rife ne hâcet ne çiçekdir biliriz)

781. Bâkî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. 'Âkıl oldur gelmeye dünyâ metâ 'ından ğurûr
Müddet-i devr-i felek bir demdir âdem bir nefes

[104]

782. Sürûrî

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Âşiyân etse 'aceb mi tepesinde murġân
Şecer-i bâġçe-i 'âlem-i 'irfân idi Kays

783. Şeyhî Germiyânî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Kibriyânîñ kârbânından haber vermez 'ukûl
Ermez ondan cân kulaġına meger bâng-ı ceres

784. İzzet Molla

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Sūziş-i ‘aşk ile etmişdi semender peydā
O sebebdan ki denir lāne-i murğān idi ays

785. Gālib Dede

Fe ‘ilātūn Fe ‘ilātūn Fe ‘ilātūn Fe ‘ilūn

1. Nev-hevesler ne ‘aceb etse onuñla da ‘vā
Kendi ‘asrında da bāzīçe-i tıflān idi ays

786. Gālib Dede

Mef‘ūlū Mefā ‘ilū Mefā ‘ilū Fe ‘ulūn

1. Kem-māyelerin cevri açar cevher-i zātı
Üsrüble tırāşide olur peyker-i elmās

787. Fâik Memdūh Bey

Fe ‘ilātūn Fe ‘ilātūn Fe ‘ilātūn Fe ‘ilūn

1. Kūh feryādına ses verse dönerdi deşte
Hiç meded gelmeyecek semte şitābān idi ays
2. Yuvasın yapmış idi miḥnet-i Leylā anuñ
Zanneder ehl-i hevā lāne-i murğān idi ays

788. Fasīh Dede

Fe ‘ilātūn Fe ‘ilātūn Fe ‘ilātūn Fe ‘ilūn

1. Müjesin hevl-i kıyāmet edemezdi taḥrīk
Fikr-i Leylā ile ol mertebe ḥayrān idi ays

789. Neşâtî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Bāl-i murğān-ı belā perr-i külāhıydı anuñ
‘Ālem-i ‘aşqda bir başına sultān idi Qays

790. Nev‘î

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilātün

1. Ne kara kulluğun olsa efendi baş üzre
Qalem-misāl dilerseñ beni kitābete kes

791. Nihād Bey

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Şadā-yı āh tükendi kesildi āh nefes
Göñülden āh ederim āh āha kalmadı ses

792. Nevâî

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Lebingdin ayru bağır laht laht kan mu imes
Bu kan nazar yolıdın dem-be-dem revān mu imes
2. Cihān ü cān hāzer itse ni ‘ayb gānzengdin
Belā-yı cān mu imes āfet-i cihān mu imes
3. Köngülge kūyung ara raḥm nivçün iylemeding
Ġarīb tilbe mu yā zār-ı nā-tüvān mu imes
4. Qadeḥni yahşı tola iylemessin iy sāķī
Ḥumār miḥnetidin ḥāletim yaman mu imes
5. Qadem Nevāyī-i maḥzūn başığa koymas yār
Ġubār-ı reh mu imes ḥāk-i āstān mu imes

793. Ahmed Paşa

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Ol şanem kim Leylî-i zülfün girih-gîr eylemiş
Raḥm edip Mecnûn'una tedbîr-i zencîr eylemiş
2. Hâcibin devrinde ḥaddîñ ḥat getirmiş kâ'ime
İki egri şâhid ile gör ne tezvîr eylemiş

794. Ahmed Paşa

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Şan İsmâîl'dir çeşmiñ ki yatar ḥancer altında
Yâ İbrâhîm'dir zülfün ki olmuş gül-sitân âteş

795. Emrî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Dıraḥşân oldu gördüm beş hilâl üstünde bir ḥurşîd
Meger kim pençe-i sîmîne ol meh-pâre yaslanmış

796. Emîri

Mef'ûlü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. 'Âlemde gönül birliği güç yâr ile yoksa
Ağyâr-ı sitemkâra müdârâ olagelmiş

797. Bâkî

Mef'ûlü Fā 'ilātün Mef'ûlü Fā 'ilātün

1. Pâkîze-dil şafâdan ruḥsâr-ı yâra düşmüş
Bir katre şeb-nem olmuş bir lâle-zâra düşmüş

2. Eşkim götürdü gitdi kūyuna cism-i zārım
Berg-i hazāna beñzer bir cūy-bāra düşmüş
3. Būs ü kenārın özler ‘aşkıñ ğamında diller
Zevrakları bu baħrin hep ol kenāra düşmüş
4. Hāk-i ħarīm-i kūyun bir lāle-zāra dönmüş
Hūn etdiĝiñ cigerler hep pāre pāre düşmüş
5. Bundan ziyāde ‘āşık ferħunde-fāl olur mu
Rūz-ı ezelde ħur‘a naķş-ı nigāra düşmüş
6. Qısmetde tır-i ‘aşkıñ Bākī’ye oldu rūzī
Sehm-i sa‘ādet ol gün ol dil-fiĝāra düşmüş

798. Pertev-i Kadīm

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Ferāmūş etdi zannetdimdi bu reftārdan ammā
Teĝāfūl güne bir vādıcik etmek iķtizā etmiş

799. Behiştī Vizeli

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

1. Yine gül-şende bu gün bülbüle bir ħāl olmuş
Gülü ħār ile görüp münkesirü’l-bāl olmuş

[105]

800. Cinânî

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

1. Qanı bir merdüm-i çeşmim gibi demler sürmüş
Şevķ-ı mihriñle seniñ yaş yaşamış gün görmüş

801. Halīm Giray

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Eyyām-ı Cemde mey-gede dārü'l-emān imiş
Şimdi değil efendi o da bir zamān imiş

802. Hayrî Re'îsü'l-küttâb

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Şüst ü şü-yı eşk ile gitmez gözümden 'aks-i ruh
Âb ile kim şu'le-i yâķūtu teskîn eylemiş

803. Hayrî Re'îsü'l-küttâb

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Meh-i nev şanma gerdün cünbüş-i ebrûña reşk etmiş
Kān oynatmış cihāna bir nigāh-ı nīm göstermiş

804. Râbıt

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Sebū pā-māl ü peymāne şikest ālūde mey-nūşān
Bu bezm içre meger kim sākıyā bir yād ayak başmış

805. Rahşânî

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Kızarmış derleyip ruhsārın ey meh-tāb göstermiş
Halil-āsā cemālīñ āteş içre āb göstermiş

806. Rif'at Kırıklı

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1. ‘Uşşāka hayālinde dil-ārā görünürmüş
Mecnūn’a cihān dopdolu Leylā görünürmüş

807. Sa‘yî

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Fenā gül-zāıdır ‘ālem bahārında hazān kalmış
Meh-i nev şanma uçmuş ‘andelîbi āşiyān kalmış

808. Sultân Selîm-i Sâî

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Hâliñ ile zülfüñ el bir eylemiş
Dilleri dāmıyla naḥcîr eylemiş
2. Hûlk ile sen bir meleksin kim Hūdā
Şûret-i insānda taşvîr eylemiş
3. Hân-ı vaşlın halka kısmet idicek
Hecriñi Hâk baña taḥdîr eylemiş
4. Şanasın naḳkaş-ı kudret kaşîñı
Nündur nûr üzre taḥrîr eylemiş
5. ‘Ārıż-ı dilberdeki ḥatt ey Selîm
Dûd-ı âhiñdir ki te’sîr eylemiş

809. Sun‘î

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

1. Kāngı ‘āşık ki gubār-ı reh-i cānān olmuş
Taḥtını yel götürür kendi Süleymān olmuş

810. Tıflî

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilātün

1. Bu lücce keşti-i Nūḥa necāt vermiş işitdik
O da zamān ile bir kerre rūzgārına düşmüş

811. Âsım Çelebi-zâde

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Dürüst-gūy olanın kimse yāri olmaz imiş
Nifāk bilmeyenin i 'tibārı olmaz imiş

812. 'Azîzî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Gözüñ kan dökmegi ol gamze-i bî-dāddan görmüş
Zihî ḥūnî ki merdüm-küşlūgü üstāddan görmüş

813. 'Atâyî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Ḥarābâtı meger biz görmeyelden çok zamān olmuş
Yetişmiş tázeler muğ-beççeler pîr-i muğān olmuş

814. 'Avnî Bey

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Gulām-ı meşreb-i 'irfānıyım ol rind-i 'aşkıñ kim
Ne şunmuş destini tesbîḥe ne zünnāra bağlatmış

815. Fâik Bey Manastırlı

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Nazardır cümle eşyâda tefâvüt gösteren yoksa
Terâzû-yı maḥabbet ḥüsn ü ‘aşkı deng göstermiş
2. Degildir cāy-ı ārām olmağa mülk-i sivā kâbil
Ḥudâ ‘âşıqlara kevn ü mekânı teng göstermiş

816. Fuzûlî

Fe ‘ilâtü Fâ ‘ilâtün Fe ‘ilâtü Fâ ‘ilâtün

1. Büt-i nev-resim namāza şeb ü rûz râğıb olmuş
Bu ne mezheb Allāh Allāh büte secde vâcib olmuş

817. Fuzûlî

Fe ‘ilâtün Fe ‘ilâtün Fe ‘ilâtün Fe ‘ilün

1. Ey hoş ol mest ki bilmez ğam-ı ‘âlem ne imiş
Ne çeker ‘âlem için ğam ne bilir ğam ne imiş

818. Fıtnat Hânım

Mefâ ‘ilün Fe ‘ilâtün Mefâ ‘ilün Fe ‘ilün

1. Yine bu gün ‘acebâ kaç cihân ḥarâb olmuş
Ki gûşe-i nigeḥiñ maḥşer-i ‘itâb olmuş
2. Murâdı fitneniñ ancak bir intisâbıñdır
Ya kâkülünde şiken ya ḥatıñda tâb olmuş
3. Miyân ḥayâl gibi ince kâmeti mevzûn
‘Aceb nişânlayacak beyt-i intiḥâb olmuş
4. Ruḥu geçen aya dek bir hilâl idi yâriñ
Bu gün şabâh ile gördüm ki âftâb olmuş

819. Fıtnat Hânım

1. Gülsitân-ı dehre geldik reng yok bû kalmamış
Sāye-endāz-ı kerem bir naḥl-i dīl-cū kalmamış
2. Eylemiş der-beste dükkânın ṭabīb-i rûzgār
Ḥoḳḳa-i pīrûze-i gerdûnda dārū kalmamış
3. Teşnegānıñ çāk çāk olmuş leb-i ḥāhiş-geri
Çeşme-sār-ı merḥametde bir içim şū kalmamış
4. Kādrin añlar yok bilir yok her dūr-i sencīdeniñ
Çārsū-yı kâbiliyyetde terāzū kalmamış
5. Ceyş-i ğamdan kanda etsin ilticā ehl-i niyāz
Ḳal‘a-i himmetde Nābī burc ü bārū kalmamış

824. Nâbî

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Nakş-ı şafā şaḥīfe-i ‘ālemde kalmamış
Büy-ı vefā ḥamīre-i ādemde kalmamış

825. Nâbî

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. ‘Aşka düşdüñ baña derken ğam ü miḥnet ne imiş
Sen de gör çāšnī-i cām-ı maḥabbet ne imiş

826. Nâbî

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ilün

1. Reşk-i ruḥ-ı āliñle gül āteşlere düşmüş
Mey ḥasret-i la‘liñle keşākeşlere düşmüş

827. Nâbî

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Seyr ediñ kevkebe-i nīm-güzeşt-i yāri
Devlet-i hüsñü kemālinde iken bu ne imiş

828. Nâbî

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. N'olaydı düşmen olaydım o meh-pāre ile
Ki vaşla mānī olan perde-i maḥabbet imiş

829. Neşâtî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Nigāriñ zülf-i pür-tābı ruḥ-ı gül-nāra yaşdanmış
Şanasın iki ejderdir yatur gülzāra yaşdanmış
2. Şu 'āşık kim nigāriñ āsitānın yaşdanur yatur
Başı göge erişmiş künbed-i dīvāra yaşdanmış
3. Bir iki derdmendiñdir meh ü mihr ey şeh-i devrān
Dururlar āsitānında der ü dīvāra yaşdanmış
4. Dayansa sā'id-i pür-dāğına genc-i maḥabbetde
Neşātî'yi gören der bāliş-i zerkāra yaşdanmış

830. Nevâî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Min-i ser-geşte cismin dāğ ile kan lāle-zār itmiş
Koyun yāḥūd tökülgen lāle-zār içre güzār itmiş
2. Tenimdin kan çıkarğan her taraf peykānlarınḡ güyā
İrür yamğur ki tofrağdın çiçekler āşkār itmiş

831. Şeyh Mısırî Niyâzî

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

1. Dermān arardım derdime derdim baña dermān imiş
Bürhān arardım aşıma aşım baña bürhān imiş
2. Sağım solum gözler idim dost yüzünü görsem deyü
Ben taşrada arar idim ol cism içinde cān imiş
3. İşit Niyāzīniñ sözün bir nesne örtmez Hāk yüzün
Hākdan ayān bir nesne yok gözsüzlere pinhān imiş

832. Neylî

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Āhir olmuş meclis-i Cem cām-ı 'işret kalmamış
Devri dönmüş sāğarıñ şahbāda hālet kalmamış

833. Vâsıf

Mef'ûlü Fā'ilātü Mef'ûlü Fā'ilün

1. Erbāb-ı luṭf ü himmet o da bir zamān imiş
Biz görmedik 'ināyet o da bir zamān imiş
2. Yār-ı kadīmin etmez imiş dostān fedā
Yārānda mürüvvet o da bir zamān imiş
3. Şimdi münāfıkānedir ülfet zamānede
Aḥbāb ile maḥabbet o da bir zamān imiş
4. Hāhiş ne bizde kaldı ne yārān ü yārda
Cünbiş maḥabbet ülfet o da bir zamān imiş
5. Kim şimdi nazm ü neşre eder Vāşıf i'tibār
İnşā vü şî're rağbet o da bir zamān imiş

834. Yüsrî

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Derdimiz cānāna söylenmiş devā söylenmemiş
Mācerā söylenmiş ammā müdde‘ā söylenmemiş

835. Yüsrî

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Degil hāl-i siyeh ol nev-resiñ gird-i dehānında
Dil-āzār oldığıyçün dāye-i kudret biber kıymuş

836. Lâ edrî

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

1. Dünyāda gözüm gibi baña olmaya yoldaş
Kim bile yatur bile durur bile döker yaş

[107]

837. Lâ edrî

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Ruḥunda ḥāba varmış hāl-i Hindū kākül örtünmüş
Şeh-i mülk-i Habeşdir gül döşenmiş sünbül örtünmüş

838. Lâ

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Dārı ğam ü medārı belā vü esāsı derd
Çarḥ-ı berîn dedikleri bir āsiyā imiş

839. Lâ

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. (Bâkî kalan bu kubbede bir hoş şadâ imiş)

840. Lâ

Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fe'ûlûn

1. ('üşşâk-ı melâmet-zede rûsvâ olagelmiş)

841. Necâtî

Mefâ'ilûn Fe'ilâtûn Mefâ'ilûn Fe'ilûn

1. Göñül murâdın ise etmek imtihân-ı hülûş
Hamûşluk kadar olmaz saña nişân-ı hülûş
2. Şuçun bilip düşer ayağa zülf-i fettânın
'Azîz başın için iyilik eyle fitneyi baş

842. Rûhî

Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilûn

1. Bilsin ey dil çeşmiñiñ yaşı neden olur revân
Mâcerânı eyle gâhî hâk-i pâ-yi yâra 'arz

843. Şânî Bosnevî

Mef'ûlû Fâ'ilâtûn Mef'ûlû Fâ'ilâtûn

1. Ser çekmesin semâya kaddini kılmasın 'arz
Farkı boyuñla serviñ “beyne's-semâi ve'l-arz”

844. Fuzûlî

Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilûn

1. Kıl şabā göñlüm perīşān olduğun cānāna ‘arz
Şūret-i hālīn bu vīrān mülkūñ et sulṭāna ‘arz

845. Azmî

Mef‘ûlû Fā ‘ilātü Mefā ‘ilü Fā ‘ilün

1. La‘liñ ki zāhir eyledi ey gül-izār ḥaṭ
Yākūtdur ki müşg ile yazdı ğubār ḥaṭ
2. Mihr-i ruḥu erişdi zevāle görüp ḥaṭın
Oldu felekde sen ḥaṭ-ı nısf-ı nehār ḥaṭ

846. Nâbî

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Kağısınıñ irtikābından göñül ḥayrettedir
Hem güneḥ hem girye-i ḥacletdir istiğfāra şart

847. Nâbî

Mef‘ûlû Fā ‘ilātü Mefā ‘ilü Fā ‘ilün

1. Halk-ı zamān hep anda muķīm olsalar sezā
Teng olduğu mebāni-i dārü’ş-şifā ğalaṭ

848. Bâkî

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. N’ola gelse dil-i mecrūḥa derd-i dil-rübādan ḥaz
Eder ḥasta ne deñli nā-ümīd olsa devādan ḥaz
2. Ğam-ı ‘aşkıñ cihān mülkūñde buldum şādmān oldum
Kişi ğurbet diyārında edermiş āşnādan ḥaz

849. Nâbî

Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fe'ûlûn

1. Li'llâh ise va'zında eger niyyet-i vâ'iz
Kürsiyy-i semâvâta çıkar şöhret-i vâ'iz

850. Bâkî

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilû Fâ'ilûn

1. Bahş etmesin 'izârîñ ile encümende şem'
Kanda çerâğ-ı mâh-ı şeb-efrûz kanda şem'

851. 'Avnî Bey

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilûn

1. Zehri tiryâk eyleyip tiryâkı zehr eylerdi halk
Olmasa tağyîr-i mâhiyyât-ı eşyâ mümteni'
2. Añlaşılmaz 'Avniyâ remz-i hurûf-ı kâ'inât
Nüşâ-i 'âlemden istihrâc-ı ma'nâ mümteni'

852. Nâbî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilûn

1. Nev-be-nev revnak-pezir-i şun' iken gül-zâr-ı şun'
Gaflet etmek 'aybdır hâhişger-i esrâr-ı şun'

853. Nâbî

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilûn

1. 'Ârifânîñ diline vesvese etmez te'sîr
Dîv bisyâr ise dîvân-ı Süleymân vâsi'

854. Nevâî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Hecr otıdın şām eger min dik imes bî-ḥāb şem '
Rište-i cānıḡa nıvçün şaldı pīç ü tāb şem '
2. Bir kuyaş hecride ger köymes nidin bes min kibi
Kevkeb-i eşkin töker andaḡ ki dürr-i nāb şem '
3. Meh-veşim dik dime kim bolmuş libāsı la 'l-gün
Min kibi ḡan yaştın oldı ḡarḡa-i ḡün-āb şem '
4. Kiceī kim tīre külbemni yarutḡay ol kuyaş
Tang imes encüm dik olsa ol kiçe nā-yāb şem '

[108]

855. Ahmed Paşa

Mef'ūlü Fâ 'ilātü Mefā 'ilü Fâ 'ilün

1. Ol serv-i nāz nāza daḡi nāz eder dirīḡ
Ehl-i niyāza merhametiñ az eder dirīḡ

856. Şemsi Paşa

Fâ 'ilātün Fâ 'ilātün Fâ 'ilün

1. Kırmızı güller durur sīnemde dāḡ
Kim demişler 'āşıḡa daḡ üstü bāḡ

857. Nesîb

Fâ 'ilātün Fâ 'ilātün Fâ 'ilātün Fâ 'ilün

1. Mevc uran reng-i eşer berḡ-ı tecellīdir hep
Gülde mānend-i şerer lālede mānende-i dāḡ

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

2. Hüner-i tıfla verir seylî-i isnâd revâc
Eşer-i destî olur kâlede mânende-i dâğ

858. Nevâî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Yüzüñg hecride kim çıktı figân zâr min yanglıg
Kim açtı yüzde gül-gün eşkidin gül-zâr min yanglıg
2. Eger 'uşşâkıñ bir tîğ ile hüsn ehli katl itti
Kişi hicrânına kalıp olmadı düş-vâr min yanglıg
3. Firâk ehli egerçi ölmek ister iy ecel kil kim
İmes sindin kişi bu işte minnet-dâr min yanglıg
4. Mecânîn boldılar etfâl taşıdın köp âzürde
Velî baştın ayak bir bolmadı efgâr min yanglıg
5. Birevni iy ki sivmek ârzü kıldıñg hevâsında
İligdin ihtiyârın birmegil zinhâr min yanglıg
6. Kişi bed-hûylar 'ışkıdın itmek ihtirâz evlî
Yok irse körgüsü her lahza yüz âzâr min yanglıg
7. Nevâyî ger hıred mülkide sevdâdın be-teng olsang
Kâdem urgil fenâ deştiga Mecnûn-vâr min yanglıg

859. Bâkî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Müje haylin dizer ol gamze-i fettân şaf şaf
Güyyâ cenge durur nîze-güzârân şaf şaf
2. Seni seyr etmek için reh-güzer-i gülşende
İki cânibde durur serv-i hırâmân şaf şaf
3. Gökde efgân ederek şanma geçer hayl-i küleng

- Çekilir kûyuña murğân-ı dil ü cān şaf şaf
4. Kûyuñ eṭrāfına ‘uṣṣāk dizilmiş gūyā
Ḥarem-i Ka‘be’de her cānibe erkān şaf şaf
5. Vaşf-ı ḳaddinle ḥurām etse alem gibi ḳalem
Leşker-i şatır çeker defter-i dīvān şaf şaf
6. Leşker-i eşk-i firāvān ile ceng etmek için
Gönderir mevclerin lücce-i ‘ummān şaf şaf
7. Cāmi‘ içre göre tā kimlere hem-zānūsun
Şekl-i sakḳada gezer dīde-i giryān şaf şaf
8. Ḳadriñi seng-i muşallāda bilip ey Bākī
Durup el bağlayalar ḳarşına yārān şaf şaf

860. Sultân Süleymân

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Ḳadd-i dil-dāra kimisi serv okur kimi elif
Cümleñin maḳşūdu bir ammā rivāyet muhtelif

861. Ziyâ Bey

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Bezm-i nûş-â-nûşda ğam bir taraf mey bir taraf
Sâḳıyâ ğam ḳanda ‘âlem bir taraf mey bir taraf
2. Zevḳ-ı feyz-i ‘aşḳ ayrılmaz dil-i āġāhdan
Olamaz peymāne-i Cem bir taraf mey bir taraf
3. Mey aġar merhemden evvel ḥātır-ı mecrūḥuma
Ḳonsa bir mīzāna merhem bir taraf mey bir taraf
4. Ḳaḡsın bilmem dil-i şūrīde etsin ihtiyār
Būs-i la‘l-i yār-ı gül-fem bir taraf mey bir taraf
5. Merḥamet verdi Ziyâ meclisde yāre mest iken
Girye-i çeşm dem-â-dem bir taraf mey bir taraf

862. Râgıb Paşa*Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün*

1. (Merd-i meydân-ı hüner ma'lûm olur rûz-ı maşâf)

863. İzzet Molla*Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün*

1. (Bellidir zîver-i efser olacak gevher-i şâf)

864. Bâkî*Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün*

1. Hâl-i 'âlem ezeli böyle perîşân ancak
Kimi hândân kimi giryân kimi nâlân ancak
2. Kimisi bülbül-i nâlân-ı gül-i 'arız-ı yâr
Kimi pervâne-i şem'-i ruh-ı cânân ancak
3. Bu cihân kimine kaşr-ı tarab [u] 'ayş ü şafâ
Kiminiñ başına miñnet ile zindân ancak
4. Pây-mâl olmada âhir şütür-i devrâna
Pâdişâh ile gedâsı hele yeksân ancak

865. Bâkî*Fâ 'ilātün Fâ 'ilātün Fâ 'ilātün Fâ 'ilün*

1. Dehr-i bî-bünyâd için renc-i talebden fâriğ ol
Bâri birkaç gün huzûr-ı kalb ile dünyâyâ bak
2. Câm-veş kimdir bu bezm içre ciger-hûn olmayan
Gonca-i gül-zârı seyr et lâle-i hamrâyâ bak

866. Tefkik

Mef'ulü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Reng-i teessüm-i leb-i dilber ne var ne yok
Çün mevc-i āb-ı lücce-i gevher ne var ne yok
2. Şevk u vişāl ü nīm firākıyla dilberin
Şabr ü şekīb-i 'āşık-ı mużtar ne var ne yok
3. İm'ān olunsa 'ālem-i hulyāda naşş-ı kām
Mevc-i ser-āb gibi muşavvir ne var ne yok
4. Būy-ı 'abīr-i zūlf-i dil-āvīz-i yārdan
Gel ey nesīm-i şubh haber ver ne var ne yok
5. İkbāl ü cāh tūde-i rīg-i revān gibi
Būd ü ne-būdu oldu berāber ne var ne yok

867. Remzî

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Mübtelālar gerçi çokdur yāra ammā yāra yok
Bir benim gibi belālī 'āşık-ı bī-çāre yok
2. Kandan açā yara ol hūnī 'aceb şimden gerü
Sīnem üzre kalmadı bir yer ki anda yāra yok
3. Oldu Remzī bir tabīb-i bī-vefāya mübtelā
Nabżını tutdum oña ölmekden özge çāre yok

868. Riyâzî

Mef'ulü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1. Her cāmda bir bāde vü her bādede bir şevk
Her şevkde bir neşve vü her neşvede bir zevk

869. Şânî Yenicali

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. FÜRÜĞ-ı 'arızın olsun mu her kâşāneye lāyık
O bir şem'-i şafādır meclis-i şāhāneye lāyık

870. Ziyâ Bey

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Eyledi bî-tāb-ı hayret gönlümü derd-i firāk
Oldu mâni' 'arz-ı ihlāşa kemāl-i iştiyāk

871. İzzet Ali Paşa

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Belādır dilber-i bîgāne-ṭavra āşinā olmak
Taḥammül-sūzdur yād-āşināya mübtelā olmak
2. Hüner ḥalvet-nişîn-i encümen olmaḳdadır yoksa
Kemīngāh-ı riyādır kûşegîr-i inzivā olmak
3. Olursa ḥün bahāası va'de-i vaşl-ı revān-baḥşın
Saña ey bî-mürüvvet cāna minnetdir fedā olmak

872. İzzet Molla

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Erdi ḥazān güşāyiş-i dilden nişāne yok
Varsa nesīm-i feyz bizim gül-sitāna yok
2. Çok serv-kadd-i keşīdesi var bâğ-ı devletin
Şāhında murğ-ı bî-kese bir āşiyāne yok
3. Kendi ayağımızla tutulduk çü fā'ide
Bildik bu dāmgehde bize āb ü dāne yok

873. İzzet Molla

Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Yüzümüz yok Hudāya yalvaracak
Bilemem hālimiz neye varacak

874. İzzet Molla

Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Meyi terk eyledik idāre için
Şimdi 'İzzet idāresiz kaldık

875. Fuzûlî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Lebleriñ tek la 'l ü lafzıñ tek dūr-i şeh-vār yok
La 'l ü gevher çok lebiñ tek la 'l-i gevher-bār yok
2. Devr ser-mest-i şarāb-ı ğaflet etmiş 'ālemi
Bunca ser-mestiñ temāşāsına bir hūşyār yok

876. Fuzûlî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Olur ruhsārıña gün la 'liñe gül-berg-i ter 'āşık
Saña eksik degil gökden iner yerden biter 'āşık

877. Figânî Maslûb

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Habs edermiş zenañıñ zülfüne ber-dār olanı

878. Nâbî

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Haḡkî şanma her seyr etdiḡiñ per-hîzkārânı
Fesāda derd-mendiñ n’eylesin destinde ālet yok
2. Sebeb hep bendeki bu vaż ‘-ı bî-şabrānedir yoksa
O şūhuñ kaṡ ‘-ı çeşm-i iltifātında ḡabāḡat yok
3. Ser-ā-ser çeşm-i ‘ibretten geçirdim nüşḡa-i dehri
İçinde ma ‘nā-i ārāma dā ‘ir bir ‘ibāret yok

879. Nâbî

Mef‘ülü Fā ‘ilātü Mefā ‘ilü Fā ‘ilün

1. Bir baḡr-i ḡamda urmadayız dest ü pāy kim
Keştisi yok kenāresi yok nāḡudāsı yok
2. Kevn ü fesādıñ añladım irād ü maşrafın
Dil-ḡāhına müzāyaḡadan mā- ‘adāsı yok

880. Nâbî

Mef‘ülü Mefā ‘ilü Mefā ‘ilü Fe ‘ülün

1. Bir devlet için çarḡa temennādan uşandık
Bir vaşl için aḡyāra mudārādan uşandık

881. Nâbî

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

1. Ücrete gitmede kesb etdigimiz naḡd-i nefes

Sehv imiş sūḳ-ı ta'ayyünde dükān-gır olmak

882. Hoca Neş'et

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Ne hevā vü ne kemān vü ne kemān-keş ancak
Erdiren menziline tīri nidā-yı yā Hāk

883. Hoca Neş'et

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Telāş-ı va'd-i vişāle sebep nedir bilmem
Yalan mı yok güzelim özr-i 'ārifāne mi yok

884. Nevres Efendi

Mef'ūlū Fā'ilātū Mefā'ilū Fā'ilün

1. Çok söz velī tekellüme nutkun mecāli yok
Derd-i derūnu söylemeniñ ihtimāli yok

885. Nevres Efendi

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Tutuşsun ol çemen kim lālesinde dāğ-ı hasret yok
Gülünde bŷy-ı ŷlfet nergisinde çeşm-i 'ibret yok
2. Kesilsin o ser-i bī-kayd kim bir zülfe bağlanmaz
Yer etsin taşlar evvel dilde kim naḳş-ı maḥabbet yok

886. Vâsıf

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Dağıtıp zülfünü sevdâ-yı hicâbı atdık
Fülk-i şahbâ ile başdan kara yâra çatdık
2. Bu şeb ağlar görüp ağıyarı gam-ı reşkiñden
Biz dañi yâr ile gülşende gülüşdük yatdık
3. Girye-i bülbülü gülşende alıp masharaya
Güldüre güldüre ol gonca gülü çatlatdık
4. ‘Âlemiñ çeşmine bir gonca için hâr olduk
Seveli ol gül-i zîbâyı cihâna batdık

887. Vâsıf

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

1. Bīmār-ı nigāhıñ emeliyle dil-i ‘āşık
Vermez dil ağız haste yatar üstüñe sağlık

888. Hüdâyî Müezzin

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1. Mişāl-i Ka‘be eyā nūr-ı dīde-i ‘uşşāk
Gören cemāliñi müştāk görmeyen müştāk

889. Lâ edrî

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

1. Yūsuf gibi envā-ı mihen çekmege mevķūf
Āsān degil ihvāna veliyyü’n-ni‘am olmak

890. İshâk Efendi Şeyhü’l-islâm

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Kılma seḫāb-ı zülf iledir perde gerdeniñ

- Olsun ‘amūd-ı şubḥ feleklerde gerdeniñ
2. Zulmet qarīn şām-ı ḥased olsa vechi var
Rūy-ı şabāḥı kıldı siyeh-çerde gerdeniñ
3. Taḥmīr edince tıynetin üstād-ı lem-yezel
Etmiş fūrūğ-ı nūr ile perverde gerdeniñ
4. Menḳuṭ-ı levḥ-i sūre-i nūr eyledi kıyās
İşḥāk zīr-i ḥāl-i mu'anberde gerdeniñ

891. Es‘ad Paşa

Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Taḥşīl-i kāma şanma degildir emek gerek
Derler emeksiz ādeme olmaz yemek gerek
2. Evzā‘-ı nā-be-cāsını nev-cāh olanlarıñ
Nā-çār ḥalk çekse felek çekmemek gerek

892. Es‘ad Paşa

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Çalış ğamgīnleri şād etmege şād olmaḳ istersen
Sevindir ḳalb-i nāsı ğamdan āzād olmaḳ istersen

893. Bâkî

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1. Dilā cihānı sirişkimle pūr-şarāb etdiñ
Be hey ḥarāb olası ‘ālemi ḥarāb etdiñ
2. Ne sende mihr ü vefā var ne bende şabr ü ḳarār
O yok bu yok ne ‘aceb bizden ictināb etdiñ

894. Bâkî

Mef'ülü Mefā 'ilün Mef'ülü Mefā 'ilün

1. Görmez eşigi taşını ol kıble-i cānıñ
Çüb düşdü meger kim gözüne kıble-nümānıñ

895. Bâkî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Cām la'liñdir seniñ āyīne rūy-ı enveriñ
Adı var cām-ı Cem'iñ āyīne-i İskenderiñ

[111]

896. Bâkî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Cümle tedbîr pes-i perdede üstādıñdır
İhtiyārî mi şanırsın harekâtın şuveriñ

897. Bâkî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Cām-ı mey böyle şikest olacağı belli idi
Halk çokdan okumuşlardı du'āsın kadehiñ

898. Bâkî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Kelām-ı 'aşk ey Bākî ser-ā-ser sırr-ı vahdetdir
Murādı cümleñiñ birdir bütün dünyâyı söyletseñ

899. Bezmî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Billāh ey dīde benim 'aynımı kıanda gördün
Bu kıadar yaş geçirdiñ bu kıadar dem sürdün

900. Hâfız Acem

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Bāde hıllinde 'aceb bir hıle buldum güş ediñ
Mest oluñ teklīf sākıt olsun ondan nüş ediñ

901. Hâletî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Defterinde nāmımız bulduk bugün cānāneniñ
Ölmeden gördük hele kıaydın dıl-i dīvāneniñ

902. Harîrî Bursalı

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Ey murādım 'aksine devr eyleyen keç-rev felek
Şimdi göñlüm nā-murād olmaķ diler n'itseñ gerek

903. Hıfzî Edirneli

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Ten şu had ile naḥīf ü nāle şol deñli za'īf
Ne gözü gördü ne işitdi kıulağı kimseniñ

904. Hilmî İznikli

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Öpdürmemeye ağızını and içdiñ egerçi
Hiç yok yere Allāha efendim kasem etdiñ

905. Hâkanî

Mef'ûlü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Farq olmaz oldu lem'a-i ruhsārdan yüzün
Añlanmaz oldu şive-i güftārdan sözün

906. Hâlisî

Mef'ûlü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1. Doğru bakamaz yüzüne ol kıble-i cānıñ
'Āşık gibi dıtrir yüregi kıble-nümānıñ

907. Hayâlî

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Jālelerdir eşk-i çeşm-i hūn-feşānı bülbulün
Berg-i güldür penbe-i dāğ-ı nihānı bülbulün

908. Hayâlî

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Degil içindeki merdüm bu çeşm-i giryānıñ
Hayāl-i hālidir uçar gözümde cānānıñ

909. Hayrî Re'îsü'l-küttâb

Mef'ûlü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Aḥz-ı metā‘-ı luṭfuna şāhib-seḥālariñ
Naḳdīnesi elinde du‘adır gedālariñ

910. Hayrî Re’îsü’l-küttâb

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Āftāb-ı rûy-ı yâra karşı durmuşsun yine
Ey kamer var ise hengām-ı zevālîndir seniñ

911. Haylî

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

1. Geh dergehiñe geh der-i hicrāna düşürdüñ
Derdiñle beni pâdişehim der-be-der etdiñ
2. Hem göñlümü hem ‘aqlımı hem şabrımı aldıñ
Ey şūḥ-ı cefā-pīşe baña sen neler etdiñ

912. Zâtî

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Ben gözümden gördüğüm ben nâleden işitdiğim
Ne gözü gördü ne işitdi kulağı kimseniñ

913. Râ’if Mollacık-zâde

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1. Düşüp ‘izārına ‘aks-i piyāle-i gül-reng
Çerāğ yakdı gülistāna lāle-i gül-reng
2. Duḥān-ı sürḥ degil feyz-i mihr-i āteş-i ‘aşq
Bitirdi sünbül-i āha külāle-i gül-reng
3. Bahār-ı ḥaṭ gelicek ḥill-i bâde-i lebine

- Yazıldı gül-varaḳ üzre risāle-i gül-reng
4. Şunar fütādeye nev-rūz-ı vaşl eřişdi deyü
Dehānı ḥoḳḳa-i şekker nevāle-i gül-reng
5. Gelince ḥaṭ dil-i pür-ḥūnu tuḥfe kıl yāra
Geçer bahārda maḳbūle kāle-i gül-reng
6. Ḥayāl-i vaşf-ı leb-i la'ı-i yār ile Rā'if
Çekīde oldu ḳalemnden maḳale-i gül-reng

914. Râgıb Paşa

Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılün

1. Rūşenī pey-revidir tîregî-yi eyyāmın
'Akabinden eşişir feyz-i şabāḥ aḳşāmın

915. Râgıb Paşa

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

1. Ḥilāf-ı tıynetimdir tab'-ı aḥbāba keder vermek
Degildir meşrebim mānend-i şahbā derd-i ser vermek

916. Râgıb Paşa

Mef'ülü Fā'ılātü Mefā'ılü Fā'ılün

1. Ey çeşm-i girye-hîz eşeriñ yok mudur seniñ
Āteş içindeyim ḥaberin yok mudur seniñ

917. Râmî Paşa

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

1. Nedir bu ıztırāb ey murğ-ı cān-ı nāle-mu'tādım
Bulursun dām-ı ğamdan 'āḳıbet bir gün rehā n'olduñ

2. Kānı ḥāşīyyet-i te'şīrīn ey feryād-ı âteş-nāk
Ya sen ey nāle-i pey-der-pey-i tākāt-rübā n'olduñ

[112]

918. Remzi Bahâdır Giray

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

1. Şakınır ol gül-i ruḥsārı esen yellerden
Şanma tahrīk-i şabâdan yüzün örter zülfün

919. Rüşdî-i Kadîm

Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fe'ûlün

1. Rehber olalı semtine ol beyt-i Hudâ'nıñ
Bir sırça sarây oldu yeri kıble-nümânıñ

920. Reşîd Vak'a-nüvis

Mefâ'ilün Fe'îlâtün Mefâ'ilün Fe'îlün

1. Şehâ ne tûr-ı cihânıñ gedâların gördük
Gedâya ğıbta eder pâdişâların gördük
2. Yine çıkar soñu ḥamyâze-i ḥumâr-ı ğama
Bu meclisiñ mey-i ḥâlet-fezâların gördük
3. Şikestegî-i dile çâre-sâz olur şanma
Tabīb-i tesliyetiñ mû-miyânların gördük
4. 'Aṭâsı kâma delîl-i ser-âb-ı hırmândır
Kibâr-ı 'aşrımızıñ çok 'aṭâların gördük

921. Ref'î

Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fe'ûlün

1. Gösterdiği'çün ışığın ol kıble-i cānıñ
Bir mīl çekildi gözüne kıble-nümānıñ

922. Rûhî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Zîr ü bālāsına baķ ol haţţ-ı anber-fāmıñ
Cennet altında ya üstünde demişler Şāmıñ

923. Riyâzî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Getirdiñ cāna bûy-ı sünbülün ey bād hoş geldiñ
Mukīm-i gûşe-i hicrānı etdiñ yād hoş geldiñ
2. Gece pervāne-i ser-mesti bāl-efşān gelir gördüm
Dedim ey āteşi efzūn dili nā-şād hoş geldiñ
3. Seniñ ey seng-i cevri-i yār baş üzre yeriñ vardır
Dil-i vîrānemi etdiñ yine ābād hoş geldiñ

924. Riyâzî

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Felek bir ehl-i kemāliñ kebāb eder cigerin
Bir iki cāhili bulsa ziyāfet eyleyecek

925. Hoca Sa' deddîñ

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Maķdeminden eyleyip hażz hāne ol ferzāneniñ
Secde-i şükr etdi 'arşı ferşi üzre hāneniñ

926. Sultân Selîm-i Evvel

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Şîrler pençe-i kahrımdan olurken lertzân
Beni bir gözleri âhûya zebûn etdi felek

927. Sâbirî

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Çekmeden yâr gamın kâkül-i 'anber-bûnuñ
Düşdü ey saçları sünbül göbegi âhûnuñ

928. Sabûhî

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Gözleriñdir yine eglencesi ben maḥzûnuñ
Mûnis ü hem-demi âhû yaraşır Mecnûnuñ

929. Safâyî Sinoblu

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. La 'l-i mey-günuna meyl etdi diye cānāneniñ
Şu yerine kaniñı içsem gerek peymāneniñ

930. Ziyâ Bey

Mefâ 'ilün Fe 'ilâtün Mefâ 'ilün Fe 'ilün

1. Olaydı olduğı ḥâle rızâsı insāniñ
Bu rütbe olmaz idi çok belâsı insāniñ
2. Nedir o ḥüsn o tenāsüb o kâmet-i bālâ
Seni görür de qalır mı riyâsı insāniñ

3. Eşīm-i mu‘terife merḥamet mürüvvetdir
Ḳarīn-i ‘afv ola gelmiş ḥaṭāsı insānıñ
4. Doġar elemle geçer derd ile  l r ġamla
Bilinse  h ne demdir şaf sı ins nıñ
5. Sipih r medfenini me’kel etmiş ins na
Olur yine ten-i ins n ġıd sı ins nıñ
6. Ziy  sez  olamaz ni’met-i maḥabbetiñe
Civ n olursa daġı b -vef sı ins nıñ

931. Ziy  Bey

F ‘il t n F ‘il t n F ‘il t n F ‘il n

1. ‘Aql bir m z n-ı n k şdır hu uku vezn için
Vaqt olur kim ha  çıkar vaqtiyle b t l řand ġıñ

932. T li ‘ 

Fe ‘il t n Fe ‘il t n Fe ‘il t n Fe ‘il n

1. G reli şal‘at-ı ġarr sını ol s m-beriñ
arġı bitdi g neş n yıldıza d şd  kamer n

933. S leym n ‘ rif Bey

Mef‘ l  F ‘il t n Mef‘ l  F ‘il t n

1. Bilmem kimiñle k lm ş n ř-ı şar b eřmiñ
Olmuş neş t-ı meyle mest   har b eřmiñ
2. Naḥvetle ḥ b-ı n za yok çeşm-i iltifat n
Ya b yle olmasın mı b m r-ı ḥ b çeřmiñ

934.  sım elebi-z de

F ‘il t n F ‘il t n F ‘il t n F ‘il n

1. Bāde-nūṣān-ı hevādan zümre-i zühhāda dek
Eylemişdir şimdi bir ‘ayār tersā-zāde dek
2. Ey sitem-ger zaḥm-ı ğamzeñ görmedik var mı meger
Dīdeden dilden cigerden ḥātır-ı nā-şāda dek

935. ‘Ubeydī

Mef‘ülü Mefā ‘ilün Mef‘ülü Mefā ‘ilün

1. Derdiñ ne behey ‘āşık bī-çāre neden olduñ
Bir yerde qarārın yok āvāre neden olduñ
2. Doğunmadı çün saña tır-i müjesi yāriñ
Ey sīne-i mecrūḥum pür-yāra neden olduñ
3. Ol mihr-i cihān-ārā oldu mu gözünden dūr
Ey gözlerimin yaşı seyyāre neden olduñ
4. Bir ğonca sevip ey dil ḥār-ı ğama mı düşdüñ
Gül gibi bu gülşende şad-pāre neden olduñ
5. Pā-māl-i maḥabbetsin yokdur başıña çāreñ
Çak böyle ‘Ubeydī sen bī-çāre neden olduñ

[113]

936. İzzet Ali Paşa

Mef‘ülü Fā ‘ilātü Mefā ‘ilü Fā ‘ilün

1. ‘Uşşāka zaḥm-ı sīne degil zaḥm-ı cān gerek
Zīrā ki ber-ġüzār-ı maḥabbet nihān gerek

937. İzzet Ali Paşa

Mefā ‘ilün Fe ‘ilātün Mefā ‘ilün Fe ‘ilün

1. Eder mi fā’ide hīç ıztırāb-ı tab‘-ı ‘acül

Huṣṣul-i kâma tevaḳḳuf gerek zamânına dek

938. Azmî-i Kadîm

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Yer yer belirmiş ol haṭ-ı reyḥân bölük bölük
Şaf şaf yazılmış âyet-i Qur'ân bölük bölük
2. Sînemde deste deste okuñ beñzer aña kim
Oğ menziline cem' ola yārân bölük bölük
3. Üftâdeler ayağıña düşmüş dizin dizin
Düşmüş yüzüne zülf-i perîşân bölük bölük

939. Kınalı-zâde 'Alî Efendi

Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. İmrenme görüp mîve-i bâğın ümerânıñ
Kim şular anı gözleri yaşı fuḳarânıñ

940. Kınalı-zâde 'Alî Efendi

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Pîrlik erdi 'Alî şî'r ü ğazelden fâriğ ol
Geldi eyyâm-ı ḥazân geçdi zamânı bûlbülün

941. Mâmâ-zâde 'Alî Efendi

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Şâdî-i merg-i adûdan cismim etdi cânı terk
Müddet-i 'ömrümde bir şâd oldum ol da şâd-ı merg

942. 'Avnî Bey

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Sīnelerde varsın ārām eylesin tūr-i każā
Ey hadeng-i ğamze-i cānān yerin cāndır senin
Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün
2. Sen daħi bir gerden-i billūra mı olduñ esīr
Söyle ey perçem n'ichün ħālīñ perīşāndır senin

943. 'Avnî Bey

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Kāfir olayım kōrkar isem tīg-ı każādan
Ey reh-güzer-i yār eger medfenim olsañ
2. Ey yār-ı cefā-cū bu kadar cevır edemezdiñ
Aĥvālime rahm eyler idiñ düşmenim olsañ

944. 'Avnî Bey

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Kibriyā 'aşkıña ey muğ-beçegān mey getirin
Vermeyin fāşıla bir laħza pey-ā-pey getirin

945. 'Avnî Bey

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Dünyāya eger vaķt-ı cehāletde geleydiñ
Tā'at-gede-i ħüsn-i İlāhī sen olurduñ

946. 'Avnî Bey

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Mey-ḥāneye biz mest-i şarāb olmaga geldik
Evvel yıķılıp soñra türāb olmaga geldik

947. ‘Avnî Bey

Mef‘ûlû Fā ‘ilātû Mefā ‘ilû Fā ‘ilûn

1. Evvel nazarda olmadıñ ey cān-fedā-yı yār
Tā ḥaşr olunca ḥāk-ı nedāmetde ‘ār çek

948. ‘Avnî Bey

Fe ‘ilātûn Fe ‘ilātûn Fe ‘ilātûn Fe ‘ilûn

1. “Len terānî” idi gāhıce sözüñ gāh ednā
Çeşm-i Mūsā sen idiñ nev‘-i tecellî sen idiñ

949. ‘Avnî Bey

Fā ‘ilātûn Fā ‘ilātûn Fā ‘ilātûn Fā ‘ilûn

1. Farķ-ı kāma dest-i reddimdir çeleng-i iftiḥār
Rezm-i ‘aşķıñ zūr-bāzû-yı Nerīmānın görûñ

950. ‘Avnî Bey

Fā ‘ilātûn Fā ‘ilātûn Fā ‘ilātûn Fā ‘ilûn

1. Ben de ḥayrānım ne keyfîyyetle etmiş imtizāc
Şāh-bāz-ı gamze-i şūḥuñla āḥû gözleriñ

951. Gâlib Dede

Mef‘ûlû Fā ‘ilātû Mefā ‘ilû Fā ‘ilûn

1. Vardık der-i sa‘âdetine yâri görmedik
Girdik behište hayf ki dîdârı görmedik

952. Gâlib Dede

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

1. Düzâh-nişîn-i âteş-i fakr olduğıñ kalır
Ey âhîret-harâb tehîdir tevekkülün

953. Fâik Memdûh Bey

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Āsmān pertev bulur dāğ-ı serimden reng reng
Mihrim olmuşdur cihān tāb ü ferimden reng reng
2. Hüsrev-i fakrım serimde zaḥm-ı gūn-ā-gūn degil
Oldu cevherler nümāyān efserimden reng reng
3. Ben tılısm-ı küntü kenzim bir güherdir sözlerim
Ġarḳ-ı nūr olsun bu ‘ālem cevherimden reng reng
4. Mest-i ser-germ-i elestim şu‘le nūş-i ḥasretim
Nūr aḳar dāmān-ı ḥaşre sāğarımından reng reng
5. Bir ‘aceb ṭāvus-ı ḳudsüm gülşen-i lāhūtda
Oldu cennet cünbiş-i bāl ü perimden reng reng
6. Naḳş-bend-i der-geh-i ‘aşḳım ki sır-ı inşibāğ
Rū-nümündür ehl-i ḥāle peykerimden reng reng
7. Mazḥar-ı esmā-i ḥüsnāyım nuḳūş-ı mümkināt
Fâik olmuşdur dil-i feyz-āverimden reng reng

[114]

954. Fuzûlî

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1. Lebiñ reşki mizâcın telh kıldı bâde-i nâbıñ
Kaşñ meyli yüzünü kıbleden döndürdü mihrâbıñ

955. Fuzûlî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Çekmezem ğam dökse kanım tîğ-ı bürrânıñ seniñ
Vehmim ondandır ki pür-ğün ola dāmānıñ seniñ

956. Fıtnat Hânım

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Bilmediğ zevk-ı vişâliñ çekmeyince firqatıñ
Olmayınca ĥaste qadrin bilmez âdem sıhhatıñ
2. Tab'-ı nâ-ehle muvâfıqdır sipihriñ gerdişi
'Akrebe vâbestedir seyr ile çarhı sâ'atıñ

957. Kâmî

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Bir dem elden komadı dāmenin ol hoş-būnuñ
Şanki zülfüyle kesildi göbegi āhūnuñ

958. Keşfî

Mef'ûlü Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Kec baqdı meger kūyuna ol Ka'be-i cānıñ
Çekdi gözüne mîl felek kıble-nümānıñ

959. Lem'î

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Müjesi çeşmine şad-neşter-i endüh olsun
Bed-nigāh ile saña ey gül-i ter göz dikenin

960. Misâlî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Câme-i sürh ü kebûd içre nihândır hancerin
Şan şafağ içre hilâl-i âsmândır hancerin
2. Âsmânda mäh-ı nev deryâda mähî havf eder
Mâhdan mähîye dek hükmü revândır hancerin
3. Teşne-diller gördüğü demde n'ola cân verseler
Bir güzel belden çıkar âb-ı revândır hancerin
4. Şöyle gec-gındirki kanda yatdığın bilmez şehâ
Ėamze-i mest-i müdâminîndan nişândır hancerin
5. Tatlı dillerle Mişâlî'niñ giripdür gönlüne
Güiyâ bir dilber-i şîrîn zebândır hancerin

961. Sultân Mehmed Fâtih

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Cigerim yaraladı hancer-i cevri ü sitemin
Şabrımın câmesini doğradı mıkrâz-ı Ėamın
2. Secdegâh eyler idi Ka'be'de mihrâb gibi
Küyuñ içinde melek görse nişân-ı kademin

962. Nâ'ilî

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Şoran hakikat-i âmed-şüd-i cihânı baña
Demez ki mescide vardın namâzdan geldin

963. Nâbî

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Çok görmüşüz zevâlini ğaddâr olanlarıñ
Hengâm-ı fırsatında dil-âzâr olanlarıñ
2. Zilletdedir kararî eger sağ olursa da
Kûtâh olur hayâtı sitem-kâr olanlarıñ
3. Her bir sözü taħallûf-i va'diñ güvâhıdır
Eymânı hîn-i va'dede bisyâr olanlarıñ

964. Nâbî

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Çeşminde kâdrin anlayanıñ 'izz ü rif'atıñ
Çeşm-i hasûd revnakıdır rûy-ı devletiñ
2. Evvelki günden eyler idiñ hırmeniñ hebâ
Şükr eyle kim eliñde degildir irâdetiñ
3. Bir zerre yok bu kârgah-i şun'da abes
Vâbestedir biri birine çarhı sâ'atıñ

965. Nâbî

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Şatamaz kevkebe hırşîd-i cihân-tâb gibi
Müste'âr olmağ ile pertevi meh-tâblarıñ
2. Gizlice tûl-i emel olduğun istignâda
Gösterir 'aynı ile şan'atı mû-tâblarıñ
3. Ten pür cünbüş-i sîmîniñ reşkindendir
Bu kadar lerziş pey-der-peyi sîm-âblarıñ
4. Nâbîyâ şimdi 'atâyâsı kibâr-ı 'asrıñ

Degmez ebrûlarının çînine bevvâblarıñ

966. Nâbî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Râz-dâran olsa râzın söylemez cânâneniñ
Çıkmadı gitdi dehânından haber pervâneniñ
2. Turre-i yâri tararken öpdü ruhsârın meger
Lezzetinden çāk çāk oldu dehânı şâneniñ

967. Nâbî

Mef'ûlû Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Olmaz karîb-i havza-i iqbâli devletiñ
Kâdrin bilen selâmet-i künc-i kanâ'atiñ
2. Tâ geçmeyince medrese-i kıl ü kâlden
Anlanmaz ıstılâhı kitâb-ı maḥabbetiñ

968. Nâbî

Mef'ûlû Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Şad-çāk olurdu murğ-ı giriftâr görmese
Ümmîd-i fūrce rahnelerinden kafesleriñ
2. Ni'met huşûle geldiği şûretde Nâbiyâ
Râḫat mı var müdâfa'asından megesleriñ

[115]

969. Nâbî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Göñül nâmında bir vîrâne olmuş ḫâne kalmışdı

- Alıp onu da āhîr ey cefā-cū vaḳf-ı derd etdiñ
2. Niçin şaldıñ bürüdet ey ḥazān eczā-yı gülzāra
Yine kārın hezār-ı bî-nevāniñ āh-ı serd etdiñ

970. Nâbî

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Künc-i ferāğıñ anlamayanlar şafāsını
Devlet ḳomuşlar adına ğavğa-yı 'ālemiñ
2. Nādān ile mücālesedir ehl-i dānişe
Dünyāda çāşnisi azāb-ı cehennemiñ

971. Nâbî

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Bāzīçegāh-ı 'arşa-i nā-üstüvārda
Muhtāc olur himāyesine şeh piyādeniñ

972. Nâbî

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Kem-ḳadr ḳufl-i āhene muhtācdır yine
Memlû iken derûnu güherle ḥızāneniñ

973. Nâbî

Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Kec şandığıñ üstādıñ işi cümle çıkar rāst
İmzāya bu da'vāyı yeter naḳşı nigīniñ

974. Nâbî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Bādeyi āb ile āmīhte kıl ey sākī
Hayli demdir ki haķīmāne günāh işlemedik

975. Nâbî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. 'Āşık ifnā-yı vücūd eylemeden kaçdı budur
İstemez kimseye bār olduğunu tābūtuñ

976. Nâbî

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Yā Rab sarāy-ı devletin et āşiyān-ı büm
Ehl-i diliñ derūnunu vīrān edenleriñ

977. Nâbî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Haṭ-ber-āverde olan tāze dem-i vuşlatda
Başka bir zevk verir geçdi zamānım diyerek

978. Necâtî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Cevre mā'il olmasın yāri İlāhī kimseniñ
Zulm 'ādet eylesin pādişāhı kimseniñ
2. Ben günehkārı bugün men' etme şūfī içmeden
Kim şorulmaz kimseden yārin günāhı kimseniñ
3. Ey güzellik gögüne hūrşīd olan yakma bizi

- Yerde almaz  n bilirsin d d-ı  hı kimseni 
4. D st m  ol orudan  h m uyutmaz  ehri i
D  e d    nde sa a n -geh nig h  kimseni 

979. Ned m

F   il t n F   il t n F   il t n F   il n

1. Bir da i bezme d n p gelmek degildi niyyeti 
Gitdigi nde a ladım   mr m  it b ndan seni 

980. Naz m

Mef  l  Mef   il n Fe   l n

1. La  li nde seni  siy h   li 
Zemzemdeki  aksidir Bil l  i 

981. Na  m

Fe  il t n Fe  il t n Fe  il t n Fe  il n

1. S yle ey d de benim  aynımı anda g rd  
Bu adar ya  ya adı  sen bu adar dem s rd  

982. Nev  

F   il t n F   il t n F   il t n F   il n

1.   r     g ld r g l  zre s nb l-i ter k k l  
All h All h g l y z    ılmı  mu  anber k k l  
2.   met     r       ru       r an    u  lesi
   len    d    r iy    -ı sitem-ger k k l  

983. Nevres-i Kad m

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mef'ûlû Fâ'ilün

1. Çokdan huşûlünü göremem müdde'âlarıñ
Te'sîri bende zıddına düşdü du'âlarıñ
2. Mevc-i haşardan olmadı âsâyişe medâr
Tâ yanına oturmuş idim nâ-hudâlarıñ
3. Muhtâc ola İlâhî dilenci kapısına
Şol kâm-rân ki dâdın işitmez gedâlarıñ
4. Bîgâneler 'inâyetine düşdü ihtiyâc
Bir luţfu olmadı bu kadar âşinâlarıñ
5. Etdi kibâr luţfu beni haste-i melâl
Te'sîri bende 'aksine düşdü devâlarıñ
6. Hâzır oluñ belâya ey erbâb-ı berg ü sâz
Çıkıdı hadeng-i âhı göge bî-nevâlarıñ

984. Nevres Efendi

1. Dem gelir bir mütenekkir de olur âlet-i rızk
'Uzv-ı maktû'u gibi sâil-i âfet-zedeniñ

[116]

985. Nevres Efendi

Mef'ûlû Fâ'ilâtün Mef'ûlû Fâ'ilâtün

1. Ey dil kimiñ içindir her gece bu figâniñ
Yetmez mi halkı yakdı âh-ı şerer-feşâniñ
2. Her âşiyâna konma ey tâ'ir-i behiştî
Cândır seniñ makamıñ gönlümdür âşiyâniñ
3. Lâyık mıdır saña kim her küşe menzil olsun
Ey nûr-ı çeşm-i merdüm gözdür seniñ mekânıñ

Mef'ûlû Fâ'ilâtün Mef'ûlû Fâ'ilâtün

4. Gülmez görüp sirişkim olsam ne deñli giryān
Şeb-nem ile açılmaz pek goncadır dehānıñ
5. Sensin bu gül-sitānıñ sermāye-i şafāsı
Allāh ey bahārım göstermesin hazānıñ

986. Nev'î

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Başı erişdi göge rif'at ile her dūnuñ
Hak budur kim katı alçaqlığı var gerdūnuñ

987. Seyyid Vehbî

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Şeydā-ter eyledi beni hōy-gerde gerdeniñ
İki yakayı görmeye bir yerde gerdeniñ
2. Olsun günāhı boynuña bir daħi söylemem
Çöz düğmeñi ki olmaya āzürde gerdeniñ
3. Zanneyleirim ki leyle-i Kadr içre nūrdur
Gördükce zīr-i zūlf-i mu'anberde gerdeniñ
4. Gird-āb içinde pertev-i māh-tābı görmeyen
Görsün miyān-ı ıkd-i mücevherde gerdeniñ

988. Sünbül-zāde Vehbî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Alırdım intikāmın çāk çākī-i girībānıñ
Gireydi āh zālīm destime bir kerre dāmānıñ
2. Ne dersin Vehbiyā sen cümlesin görmüş geçirmişsin
Mey ü maħbūbdan ğayrı şafāsı var mı dūnyānıñ

989. Sünbül-zâde Vehbî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Her sözünde olsa bin dürlü yalanı şâ'iriñ
Setr eder 'aybın yine hüsn-i beyânı şâ'iriñ
2. Ta'n ederler yâra vü maḥbûba meyl ü şevḳıne
Halk inşâf eylemez mi yok mu cânı şâ'iriñ
3. Hân mân-ı 'ırz u nâmûsu yaḳar bir hicv ile
El-ḥazer şiddetli âteşdir zebânı şâ'iriñ
4. Vehbi-i zârîñ efendim ğayrı dest-âvîzi yok
Ya ğazeldir ya ḳaşıde armağanı şâ'iriñ

990. Sünbül-zâde Vehbî

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Gelmez iki yaḳası bir yere ehl-i raḳamîñ
Sebeb-i çâk-i girîbânı bu olmuş ḳalemiñ
2. Kerem erbâbına vermezdi 'atâyâ nöbetin
Zevḳını bilse baḥîlân daḥi bezl-i diremiñ
3. 'Arab ü Rûmda üstâd-ı suḥandır Vehbî
'Acemî oldu yanînda şu'arâsı 'Acemiñ

991. Veysî

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Göñlüne girmek idi bir büt-i şîrîn-deheniñ
Taşlar kesmeden ancak ğaraḳı Kûh-keniñ

992. Hüdâyî-i Kadîm

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Kõomadı şuda şafâ ‘arız-ı ‘âlem-tâbıñ
Çekilip döndüğü andan bu imiş dolâbıñ

993. Hüdâyî-i Kadîm

Mefâ ‘ilün Fe ‘ilâtün Mefâ ‘ilün Fe ‘ilün

1. Cemâliñi nice yüzden görem diyen diller
Şikeste âyîneler gibi pâre pâre gerek

994. Lâ edrî

Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilün

1. Leb kızıl ruhlar kızıl destînde câm-ı mey kızıl
Kim kızıl dîvâne olmaz görse ruhşârın seniñ

995. Lâ

Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilün

1. Gâh hırşîd ü gehî meh diyerek gâhî melek
O sehî-servi biz eflâke çıkardık öğerek

996. Lâ

Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilün

1. Şem ‘-i iqbâlini nâr eylemesin derse felek
Kişi yakdığı çerâğ üstüne pervâne gerek

997. Lâ

Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilün

1. Her gece bir cāyı rüşen eylemekdir ‘âdetiñ

Ey kamer her-cāyīsın bildik seniñ māhiyyetiñ

998. Lâ

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. (Dād elinden göñlümüñ feryād elinden göñlümün)

999. Lâ

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. (Verā-yı perdede esrār var zühür edecek)

1000. Lâ

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. (Kār-ı evvelde kişi 'ākıbet-endiş gerek)

1001. Lâ

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. (Degmez humārına felegi sāgar cyleseñ)

[117]

1002. Eşref Paşa

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Şakk-i tedbîr ile şûret bulur aḥkām-ı emel
Ḥükm-i taqdîre muvāfiq ise i'lām-ı emel
2. kuvve-i vāhimeniñ mevsim-i bāzārıdır
Şeb-i yeldā-yı elem vüs'at-i eyyām-ı emel
3. Hırsı ḥarmān eder ez-cümle 'adedce ta'kîb

- Raḡam-ı ye's ile yeksān şayılır nām-ı emel
4. Düşürür bendine hep ehl-i hevāyı Eşref
Merd-i lāḡaydı giriftār edemez dām-ı emel

1003. Usûlî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Cānı terk eyle cihān añma bu şehir-i 'aşkıdır
Ḳātiline bunda 'ādetdir diyet verir ḡatıl

1004. Pertev-i Kadîm

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Cefā etseñ vefā etmişce dil memnūn-ı iḡsānıñ
Ne eyler iseñ eyle ḡāşıl-ı 'ömrüm hemān var ol

1005. Bahâî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Hirāsān olmasa gülden dil-i nā-şādıñ ey bülbül
Neler eylerdi ḡāra āh-ı āteş-zādıñ ey bülbül
2. Dil-i dil-dārı nerm etmiş işitdim nāle vü zārıñ
'Acebdır ḡaşa te'sīr eylemiş feryādıñ ey bülbül
3. Ne teşḡīr etdi dil-dārı ne urdu āteşe ḡārı
Yine durmaz okursun rüz şeb evrādıñ ey bülbül
4. Güle olur n'olursa yoksa āḡır gerdiş-i gerdün
Gelir bir dem alır ḡārın elinden dādıñ ey bülbül
5. Çekil sen daḡı kūy-ı derde gülzār-ı selāmetden
Bahāyī-veş çekildi aşḡ ile çün adıñ ey bülbül

1006. Celâlî

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Sen şāha bende etdi beni hākīm-i ezel
Alır göz ile bak kölesi olduğum güzel

1007. Hâzık

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Gülistānı ser-ā-ser kapladı āvāzıñ ey bülbül
Nedendir oldu nāle rüz u şeb demsāzıñ ey bülbül
2. Reg-i cāna geçerken hār cevri verd-i gülşenden
Yine rencide olmaz hātır-ı nā-sāzıñ ey bülbül
3. Hemīşe gerdişin berg-i giyāh-ı sebzedir ammā
Ne derdin var derūnda kimse bilmez rāzın ey bülbül
4. Gül-i pür-jāle gibi sende yokdur 'uqde-i hātır
Muşaffādır kederden meşreb-i mümtāzıñ ey bülbül
5. Şarīr-i hāme-i Hāzık gibi āfāk-gır oldu
Ne hāletdir şadā-yı nağme-i şeh-nāzın ey bülbül

1008. Hubbî Kadın

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1. Aksa n'ola dil 'arızıñ ābın görüp ey cān
El-cinsü ile'l-cinsi kemā kıle yemilü
2. Bu nazm-ı şehe nice nazıre diye Hubbî
Fi'l-hüzni maḍa'l-'ömrü hiye'l-āne 'alilü

1009. Halîm Giray

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Gel ey belā-yı dil-i-zār-ı müstemendim gel

Beni eşîr-i firâk eyleyen efendim gel

1010. Halîm Giray

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. O şüh o mertebe mest-i şarâb-ı nâb degil
Bize bir 'işvedir ancak murâdı hâb degil

1011. Rahmî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Yâsemendir haddi ya gül ikiden hâlî degil
Zülfü şebbûdur ya sünbül ikiden hâlî degil
2. 'Aqlın alır 'âşıkıñ fi'l-cümle reng ü âlda
Berg-i güldür la'li ya mül ikiden hâlî degil
3. Dün ki ehl-i derde 'aşkıñ hâlini şordum dedi
Ya seferdir ya taḥammül ikiden hâlî degil

1012. Rahmî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Kaddiñ aındım bāğda servi der-āguş eyledim
Yād edip ruḥsâr ü zülfüñ bağladım bir deste gül

1013. Rûhî

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Ay geçer görmeyiz ol mäh-ı cihân-ārâyı
Elimizden ne gelir tâlî'imiz yâr degil

1014. İzzet Molla

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Sensiz ārām edemez bir gece ey mäh gönül
Neyse ben şabredeyim vāh gönül āh gönül
2. Derdden derde düşürdüñ beni de kendiñi de
Vermesin düşmenime sen gibi Allāh gönül

[118]

1015. İzzet Molla

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Hezār-ı bāğ-ı ğam-ı āşiyān gözümde degil
Degil bu köhne kafes gülsitān gözümde degil
2. Ğaraž o gül-ruhuñu görme yoksa feyz-i sirişk
Müjemde gonca biterse inan gözümde degil

1016. Kınalı-zāde 'Alî Efendi

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. İki zevrağdır kim oldu bād-ı āhımdan nigün
Eşk-i deryā bārım üstünde iki ebrū degil

1017. Fasîh

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Teniñ hākister etmiş āh-ı āteş-zādiñ ey bülbül
'Acebdir hārı sūzān etmemek feryādiñ ey bülbül
2. Görürken gonca-i şād-ābı feryād etmedir kārıñ
N'olur faşl-ı hāzān hāl-i dil-i nā-şādiñ ey bülbül
3. Şehenşāh-ı bahār olmuş ser-ā-pā gūş güllerle
Pesend etmiş nevā-yı naķş-ı nev-icādiñ ey bülbül

1018. Sultân Murâd-ı Sâlis

Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fe'ûlûn

1. Elbetde bu hâlimden o yâriñ haberi var
Fi'l-ķalbi mine'l-ķalbi ile'l-ķalbi sebîlû

1019. Mantıkî

Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilûn

1. 'Arızın ya lâlê ya gül ikiden hâlî degil
La'l-i nâbiñ gonca ya mül ikiden hâlî degil
2. Gerd-i rûyuñda nümâyân şanma haţ ey serv-ķad
Sâye-i ebrû ya kâkûl ikiden hâlî degil
3. Gülşen-i dilde hayâl-i kâkûl ü zülf-i nigâr
Yâsemen ya saçlı sünbül ikiden hâlî degil
4. Nokta-i hâl-i siyeh taraf-ı ruĥ-ı dil-dârda
Ĥabbetü's-sevdâ ya fûlfûl ikiden hâlî degil
5. Murġ-ı tab'-ı Mantıkî bu lehce-i cân-baĥş ile
Şanki tûtîdir ya bûlbûl ikiden hâlî degil

1020. Nâbî

Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fe'ûlûn

1. Ĥûn-i dili mey goncayı cām eyledi bûlbûl
Bezm-i gülû nâleyle tamâm eyledi bûlbûl
2. Her nâlede bir naĥl-i güle ķondu şafâdan
Her naġmede tebdîl-i maķâm eyledi bûlbûl
3. Gehvâresini gerçi nesîm eyledi taĥrîk
Ammâ gözüne ĥabı ĥarâm eyledi bûlbûl
4. Etdi sözün âmîĥte-i şekve-i hicrân

Mest olmağ ile ھاٲ-ı kelām eyledi b lb l

1021. N b 

Mef   l n Mef   l n Mef   l n Mef   l n

1. Zeb n n bilmek isterse  o        hem-zeb n n bul
S   an  alsın zeb na sen hele evvel deh n n bul
2. O    a t  met-i n -mihrib n  ger i v riddir
Ser-efr z n-ı   sn n sen ba a bir mihrib n n bul
3. Bu meyd n-ı fen da olma    ib-d    i-i merd 
Zem ne gelmemi  p  t  ba a bir pehlev n n bul
4. D -   m-i  b-  r m p l gibi yollarda  almı dır
Gelir mi bir  aber  or k y-ı y ri  k rb n n bul

1022. N b 

Mef  l  F   il t  Mef   l  F   l n

1.     r-ı k n  i   r-ı dil-i z r m z de il
  y r ile cid l bizim k r m z de il

1023. N b 

Mef   l n Mef   l n Mef   l n Mef   l n

1. Hem n var ol da tek d ny da sen ey   mr m   v r 
Dilerse        ldat  ahd   peym n boz dil- z r ol

1024. Ned m

Mef  l  F   il t  Mef   l  F   l n

1. Esd   e b d-ı      per    ns n ey g   l
Be zer e  r-i  urre-i c n ns n ey g   l

2. Hâc yollarında meş‘ale-i kârbân gibi
Erbâb-ı ‘aşk içinde nümâyânsın ey gönül
3. Ben saña bâde içme güzel sevme mi dedim
Benden n’içün bu gûne girizânsın ey gönül
4. Gül mevsiminde tevbe-i meyden benim gibi
Zannım budur ki sen de peşimânsın ey gönül

1025. Nedîm

Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün

1. Hücûm-ı nâle-i şeb-gîrden zâlim haber-dâr ol
Beni bîmâr-ı hicrân eyledin sen dahi bîmâr ol
2. Hemân ser-meclis-i rindâna gelmeñdir seniñ matlûb
Gel ey bîgâne-meşreb bâde içmezsen kadehkâr ol
3. Çözölmüş dügmeler çâk-i girîbân nâfe dek inmiş
Buña şabr olunur mu zâhidâ sen ‘âşık-ı zâr ol

1026. Nef‘î

Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilün

1. Tûti-i mu‘cize-güyem ne desem lâf degil
Çarh ile söyleşemem âyînesi şâf degil
2. Ehl-i dildir diyemem sînesi şâf olmayana
Ehl-i dil bir birini bilmemek inşâf degil

[119]

1027. Nef‘î

Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilün

1. ‘Ârif ol ehl-i dil ol rind-i kâlender-meşreb ol
Ne müselmân-ı kavî ne mülhid-i bî-mezheb ol

2. 'Aqla mağrūr olma Eflātūn-ı vaqt olsañ dağı
Bir edīb-i kāmili gördükde tıfl-ı mekteb ol
3. Āfitāb-ı 'ālem-ārā gibi sür hāke yüzüñ
Kevkebe başdır cihānı hem yine bī-kevkeb ol
4. Hızır'a minnet çekme var soñra dil-i Nef'ī gibi
Lüle-i āb-ı hayāt-ı feyz ile leb-ber-leb ol

1028. Nevres-i Kadīm

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Yok 'āşıkın cihānda be-kām olduğun gören
Hep nā-ḥuşul kalsa gerek ārzū-yı dil

1029. Nevres Efendi

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Reh-güzerlerde düşüp kaldı gözüm kaṭreleri
Şanır etfāl-i sirişkim gören ebnā-yı sebīl

1030. Nevâî

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Uyqudın ol gülni ger körmek murādım bolmasa
Közüme yā Rab ki her bir kirpikin bir hār kıl

1031. Vâîf

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Emr iledir zuhūra gelen fi'l ü kārımız
Daḥl etme ḥüb ü ziştimize iş bizim degil

1032. Vusûlî

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Ol miyân da güzel ol zülf-i semen-bû da güzel
Kılca yok fark begim o da güzel bu da güzel

1033. Hâşimî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Hattı geldi dilberiñ şimden gerü şād ol gönül
Bir müdebbir kûl idiñ var ğamdan āzād ol gönül

1034. Yahyâ Efendi Şeyhülislam

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Giyinip sürh-libās içine al üstüne gül
Jâleden cāmesiniñ dizdi le'āl üstüne gül
2. Naḥl-bend oldu meger şehr-i gülistān-ı nesīm
Durmayıp dizmededir bir nice dal üstüne gül
3. Şahn-ı gülzārda bir şūḥ kenār-ı cūda
Cāmesin tāzeleyip serdi nihāl üstüne gül
4. Sarınıp şāl taķınmış gül o naḥl-i mevzūn
Seyr ediñ nice yaraşmışdır o dal üstüne gül

1035. Yahyâ Efendi Şeyhülislam

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Ğamze özler dil ya kākül ikiden ḥālī degil
Tig lâzım oña ya ğull ikiden ḥālī degil
2. Cām-ı mey dönmezse ğam bulmaz nihāyet sākıyā
Devrdir yāḥud teselsül ikiden ḥālī degil

3. Dilberā ruḥsār-ı rengīniñde ḥāl-i ‘anberîn
Müşg-i terdir ya kıaranfil ikiden ḥālī degil
4. Ya erem kıaddine Yahyâ yâḥud olam pây-māl
Ya terakķī ya tenezzül ikiden ḥālī degil

1036. Yahyâ Efendi Şeyhülislam

Mef‘ûlü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Erdi bahâr sen dahi şād olmadıñ gönül
Güllerle goncalarla güşâd olmadın gönül

1037. Yahyâ Bey

Mef‘ûlü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Bīmārım ey ecel bu gece bekle yanım al
Rûz-ı firāk-ı dilberi gösterme cânım al

1038. Lâ edrî

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Dāmen-i kūh-ı kanā’ atde mi bitmiş bilmem
Bir piyâz ile geçindi nice yıllar sünbül
[Ümran Hocayla Buraya kadar okduk]

1039. Lâ

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Feyz-i Hâķ’da buḥl yok herkes velî tâlib degil
Bî-sebeb ıslâh-ı ‘âlem tañrıya vâcib degil

1040. Lâ

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Hattıyla seyr hâline vech-i münâsebet
Yüzden ziyâde ben bulayım etme kıl ü kâl

1041. Sa'îd Bey

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. (Çokdan zamîrimizden ümîd oldu munfaşıl)

1042. Lâ

Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. (Gül yağmı eller sürünür çatlasa bülbül)

1043. Gâlib Dede

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. (Kârbân-ı şîve geçdikde şadâ lâzım degil)

1044. Lâ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Mey o mey sâkî o sâkî hâlet o hâlet degil)

1045. Ebu's-suûd

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Yine sevdâ-zede-i zülf-i siyehkâr oldum
Yine bir olmayacak derde giriftâr oldum

1046. Ahmed Paşa

Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Bī-dilim dil-sitāndan ayrıldım
Āh ārām-ı cāndan ayrıldım
2. Eşigi ḥasretiyle ḥāk olsam
Yeridir k'āsumāndan ayrıldım
3. N'ola Ülker gibi inerse yaşıım
Meh-i nā-mihribāndan ayrıldım

[120]

4. Gemi gibi deñizde ser-gerdān
Gezerim bād-bāndan ayrıldım
5. N'ola micmer gibi yanarsa içim
Bezm-i şāh-ı cihāndan ayrıldım
6. Ben de Aḥmed gibi gārībim kim
Ḥāneden hānmāndan ayrıldım

1047. Ahmed Paşa

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Çīn-i zülfüñ müşge benzetdim ḥaṭāsın bilmedim
Key perīşān söyledim bu yüz қarasın bilmedim
2. Qad kıyāmet ḡamze āfet zülf fitne ḥaṭ belā
Āh kim ben ḥüsnünüñ bunca belāsın bilmedim

1048. Ahmed Paşa

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Ey kemān ebrūsuna peyveste qurbān olduğum
Zülf-i şūrīdeñ ḡamındandır perīşān olduğum

1049. Esrâr Dede

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Gören şanır ki şafâdan semâ'-ı râh ederim
Döner döner bakarım kûy-ı yâra âh ederim

1050. Eşref Paşa

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. 'Aceb kim mestlikle halka-i 'işretde sâkıyı
Kenâr-ı havza konmuş kâse-i billûr zannetdim

1051. âgâh

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Nâ-resâ gördüm kumâş-ı dehri tâ ol deñli kim
Câmesinde âstîn buldumsa dâmen bulmadım

1052. Emrî

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Şûfî mecâz añladı yâre maḥabbetim
'Âlemde kimse bilmedi gıtdi ḥaḳîkatim

1053. Bâkî

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Dâne-i ḥâline baḳ cennet-i ruḥsârında
Nice şabr eylesin Allâh'ı severseñ âdem

1054. Pertev Paşa

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Fe 'ülün

1. Ğaraž ihlāş iken ħatm-i süverden
Riyā tağlīt edip Tebbet'de qaldım

1055. Belîğ

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Ten-i bīmārımı ğam öyle za'îf eyledi kim
Kendimi görmek için gözlüğe muhtâc oldum

1056. Belîğ

Mef'ûlü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Çeşm-i 'alîli ħasret ile pür-nem eyledim
Îl 'îd-i ekber eyledi ben mâtem eyledim

1057. Celâl Çelebi Manastırlı

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Bunca feryādım işitdiñ demediñ dād edeyim
Sen ki dād etmeyesin ben kime feryād edeyim

1058. Cevdet-i Kadîm

Mef'ûlü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Gitdim qalınca tā 'adem-âbâda bir qonak
Ben şâh-râh-ı vaşla çıkar râh bulmadım

1059. Cevrî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Sâkıyâ âyîne-i sâgarı göster görelim
Nice seyr eyledi dünyâyı Sikender görelim
2. kıys'ı lâ-ya'kıl edip Kûh-ken'i kıldı helâk
Bâde-i cām-ı maḥabbet bizi n'eyler görelim
3. Şeb-i ğamda olalım muntazır-ı şubḥ-ı ümîd
Gösterir mi o günü çarḥ-ı sitemger görelim

1060. Hâfız Sirozî

Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün

1. Dilde şafâ-yı 'aşkıñ dîde ğamıñla pür-nem
Bir evde 'ayş-i şādî bir evde ye's ü mâtem

1061. Hâletî

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Zevkı yalnız geşt ü güzâr etmede buldum
'Aklıñ bile yâr olduğunu istemez oldum

1062. Hâletî

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Geçmez bu bender içre metâ'-ı hünerverî
Lâyık budur ki beste dura yârimiz bizim

1063. Habâbî

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Dem-i âḥirde şanmañ menzilim zîr-i türâb etdim
Günâhım çoklugundan yerlere girdim ḥicâb etdim

1064. Hersekli Hikmet Bey

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Fűrüg-ı sâgarı âyîne-i 'âlem-nümâ buldum
Cihânda gūşe-i meyḥāneyi cāy-ı şafâ buldum
2. Berîdir çirk-i teşvîşât ü çirk-i ḥod-nümâyîden
Melâmet ehlini âzâde-i zerḳ u riyâ buldum
3. Belâ-yı 'aḳl ile âzürde-i çün ü çerâ olmaz
Cünün erbâbını 'âlemde bî-ḥavf ü recâ buldum
4. Degildir 'âlem-i âsüdegî hengâme-i 'âlem
Cihânda herkesi bir gûne derde mübtelâ buldum
5. Şu 'ünât-ı tabî' atda bidâyet yok nihâyet yok
Vuḳu'ât-ı zamânı bir müselsel mâcerâ buldum
6. Taşavvur eyledim aḥvâlini çok kerre dünyânîñ
Nihâyet şüret-i "da' mā keder ḥuḏ mā şafâ"²⁴⁹ buldum

[121]

1065. Halîm Giray

Mef'ûlü Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Hem-derdim olmadı dil-i ğam-ḥâr şandığım
Bîgâne çıkdı ḥayf benim yâr şandığım
2. Hep cehle çıkdı 'ilm-i rüsümüñ netîcesi
Sermâye-i ḥasâret imiş kâr şandığım

1066. Halîm Giray

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

²⁴⁹ "Kederi bırak, safayı al"

1. Gelir gördüm gibi ol şūhu bir şey hāṭıra ammā
Velākin gördüğüm rū'yā mıdır ḥūlyā mıdır bilmem

1067. Halîm Giray

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Sevād-ı merdüm ağardı füzün-ter oldu eşk
Erişdi yaşıñız āḥir kemāle dīdelerim

1068. Hisâlî

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Düşeli 'aşkıña günden güne bīmār oldum
Allāh Allāh ne 'aceb derde giriftār oldum

1069. Hayâlî

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. 'Ayn-ı dilden cūş edip gözden akar yaşım benim
Şu terāzusu olubdur ġālibā başım benim

1070. Hayâlî

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Baña yer verdiler şaff-ı ni'ālinde ḥarābātūñ
Başım eflāke erdi gün gibi 'ālī-cenāb oldum

1071. Hayâlî

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Kādīmī āşinālardan görüp bīgānelik resmin

Vefā ümmîdine bîgânelerle âşinā oldum

1072. Hayâlî

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Ey bir gedüğine bu cihânîñ konulmayıp
Gam illerinde seng-i beyâbân olan başım

1073. Hayrî Re'îsü'l-küttâb

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Dil ü dînim o zülf-i ser-keş-i bî-dâda ben verdim
Bütün maḥşûl-i 'ömr-i nâzenînim bâda ben verdim

1074. Dervîş Paşa Bosnalı

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Haste ḥâl-i gam-ı hicrânîñim elden gitdim
Gel benim 'ömrüm eger gelmez iseñ ben gitdim

1075. Râşid Müverrih

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Şekveden ancak ğaraż teskîn-i sûz-ı sînedir
Ḥâl-i dilden yoksa ol âfet ḥabîr olsun demem

1076. Râşid Müverrih

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Luṭf ummayız hemân bizi rencîde etmesin
Ancak kibâr-ı 'aşra recâmız budur bizim

1077. Râşid Müverrih

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Terâzû-yı nigâh-ı râst-sencân-ı haķıķatde
Tefâvüt eylemez dirhem ķadar bîş ü kem-i 'âlem

1078. Râgıb Paşa

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Sezâdır çāk çāk etse dil-i mecrûhumu zîrâ
O şūhuñ destine şemşîr-i istignâyı ben verdim

1079. Rahmî

Mef'ûlü Mefâ 'ilün Mef'ûlü Mefâ 'ilün

1. Cem cāmını nûş etdi sürdü demini Hâtem
Meclis yine ol meclis 'âlem yine ol 'âlem

1080. Resîm

Mefâ 'ilün Fe 'ilâtün Mefâ 'ilün Fe 'ilün

1. Zebân-ı 'aşrı tamâm añladık hemân biz de
Hulûşuna göre halkıñ şadâķat eyleyelim

1081. Resîm

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Bir giden bir daģı gelmez ne 'aceb hikmetdir
'Âlem-i râhata beñzer gibi iķlîm-i 'adem

1082. Rûhî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. 'Aql mâni'dir şafâ-yı 'aşka mest-i şevk olup
Sen dağıtsañ zülfü ben 'aqlı perîşân eylesem
2. Bunda meyden bî-naşîb anda riyâsından hacel
Zâhid-i nâdân çeker dünyâda gam 'uqbâda gam

1083. Sâmi'î

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Kaddiñ cihânda serv-i dil-ârâda görmedim
Tübâ mısın ki mişliñi dünyâda görmedim

1084. Senîh Efendi

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. 'Aşkîñladır fiğânlar edip âh çekdiğim
Gel ey benim firâkıñı her gâh çekdiğim
2. Sen âfitâb-ı hüsnüsün et şubh-dem tülû'
Ey tal'atıyçün âh-ı sehergâh çekdiğim
3. Bir gün cezâsını göreceksin cefâlarıñ
Kalmaz eşersiz âh edip Allâh çekdiğim
4. Cevr etmedense öldürüver bâri kurtulam
Senden yeter benim nedir ey mâh çekdiğim

1085. Senîh Efendi

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Belâ-yı 'aşka giriftâr olan gönülceğizim
Benim düçar-ı gam-ı yâr olan gönülceğizim

2. O ıfl-ı ğonca-fem ü gül-ruha olup mecbūr
Hezār-ı zār gibi zār olan gönülcegizim
3. Devā nedir ‘acebā derd-i bī-devāña seniñ
Fırāş-ı hecrde bīmār olan gönülcegizim

1086. Senîh Efendi

Mefā ‘ilün Fe ‘ilātün Mefā ‘ilün Fe ‘ilün

1. Diyār-ı ğurbete geldim vaţandan ayrıldım
Vaţan gözümde degil āh senden ayrıldım

1087. Seyyid Çelebi

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

1. Mūnisim miñnet ü ğam olalı ħandān oldum
Bende-i ‘aşķ olalı ‘āleme sułtān oldum

[122]

1088. Şem‘î

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

1. ‘Ār edermiş beni öldürmege ol sīm-tenim
Varayım yalvarayım boynuma takıp kefenim
2. Beni tek zūlf-i dil-āvīziñe ber-dār eyle
Çekeyim pādişehim kendi elimle resenim
3. Göremez girsem eger mūr-ı za‘īfñ gözüne
Ey Süleymān-ı zamān şöyle ħayāl oldu benim
4. Şem‘iyim kūşe-i mey-ħāneyi vermem felege
Ravza-i bāĝ-ı İrem’den baña yegdir vaţanım

1089. Şehrî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Dün o bî-dādın ser-i küyunda feryād eyledim
Bismilân-ı hasretiñ ervāhını şād eyledim
2. Tā gam-ı vahşî gazāl-i çeşmin etdim der-kemend
Ol şafādan şad tezerv-i 'ayşî āzād eyledim
3. Eyleyip timşālimi ben seng-i kalb-i yāra naķş
Tîşe-i te'şîrimi maḥsūd-ı Ferhād eyledim
4. Ol Hüseyn-i teşnegî-i nūş-ı gamım kim tā-be-ḥaşr
Āb-ı ḥayvān-ı neşâtı vakf-ı hussād eyledim

1090. Şeyh Sâdık-ı Erzurûmî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Ḥayāt-ı cāvidānı şeyḥ-i kāmilden suāl etdim
Ölümünden evvel ölmekdir deyince intikāl etdim

1091. Subhî Hakîm-zâde

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Ben şehîd-i tîğ-ı mihrim ten ğubârımdır benim
Yerde sāyem şüreti resm-i mezârımdır benim

1092. Ziyâ Bey

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Alır her laḥza zevķa 'ömr bir mey-ḥānedir 'ālem
Verir her kaṭresin biñ cāna bir peymānedir 'ālem
2. Cihān âteş-perest-i pertev-i iķbāl ü devletdir
Eger sūzān olursañ şem'ine pervānedir 'ālem
3. Hemān bir var imiş bir yok imişdir ḥāşıl-ı devrān

- Ser-â-ser 'ibret-efzâ bir gârîb efsânedir 'âlem
4. Cünûn ü 'aklı temyîz eylemek ma'nide müşkildir
Hele mâ'kul olan şu 'aql ise dîvânedir 'âlem
5. Hârâbî-i cihân umrânına nisbetle vâkı'dır
Ne rütbe olsa mâ'mûr ol kadar vîrânedir 'âlem
6. Ne Hüsrevler ne Cemler geldi geçdi cilvegâhından
Nice bâzîçe görmüş bir tiyatro-hânedir 'âlem
7. Ziyâ biñ kârbân 'âkıl güzâr etdi zemîninden
Bilinmez bilmedi hem kimseler hâlâ nedir 'âlem

1093. Ziyâ Bey

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Diyâr-ı küfrü gezdim beldeler kâşâneler gördüm
Dolaşdım mülk-i İslâm'ı bütün vîrâneler gördüm
2. Bulundum ben daği dârü's-şifâ-yı Bâb-ı 'Âlîde
Felâṭün'ı begenmez anda çok dîvâneler gördüm
3. Huzûr-ı küşe-i mey-hâneyi ben görmedim gitdi
Ne meclisler ne şahbâlar ne 'işret-hâneler gördüm
4. Ziyâ degmez humârı keyfine mey-hâne-i dehrîñ
Bu 'işretgehde ben çok durmadım ammâ neler gördüm

1094. Ziyâ Bey

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Bir efendi yok ki başka varayım
Sen dururken ben kime yalvarayım

1095. Ârif Süleymân Bey

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Edip cism-i nizārı za'f ile sūzen neler çekdim
Geçince kayd-ı esbāb-ı ta'alluḡdan neler çekdim
2. Ne zehr-āb-ı sitemler nūş kıldım dest-i sākīden
Çekince cām-ı şahbā-yı murādı ben neler çekdim

1096. Âsım Çelebi-zâde

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Ḥayāl-i ḡaddini etdim derūnda perverde
O naḥl-i 'ar'arı ben mīve-dār olur şandım
2. Yazık yazık telef etdim metā'-ı cān ü dili
Bu çār-sū-yı maḡabbetde kār olur şandım
3. Yem-i belāya düşürdüm dirīḡ fülk-i dili
Biraz müsā'ade-i rūzgār olur şandım

1097. Âsım Çelebi-zâde

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Ğam-ı ḡumār ile sākī pür-ıztırāb oldum
Be hey ḡarāb olası gel yetiş ḡarāb oldum

1098. Âsım Çelebi-zâde

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Hep ḡüsn ü 'aşḡa dā'ir imiş ḡüft ü ḡū-yı ḡaḡḡ
Dillerde dāsītān imiş esrār şandığım

[123]

1099. Âsım Mütercim-i Kamûs

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Nice bir hîdmet-i maḥlûḳ ile maḥzûl olalım
Sâ'il-i Ḥaḳ olalım nâ'il-i mes'ûl olalım
2. Aḳalım pâyına bir baḥr-i hamiyyet bulalım
şıla-i himmetine mâ gibi mevşûl olalım
3. Biz de şûret verelim kendimize ḳâbil ise
Girelim ehl-i şafâ bezmine maḳbûl olalım
4. Getir ey sâḳî yeter eylediñ işğâl bizi
Bir zamân da mey-i bî-ğışş ile meşğûl olalım
5. Ḳalmadan ḥâk-i mezellete hemân ey 'Âşım
'Âzim-i sū-yı semâ-sâ-yı Sitanbûl olalım

1100. Âlî Müverrih

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Gider nev-reste dilberlerle seyr-i bâḡa cānānım
Bir iki ḡoncasız kopmaz yerinden verd-i ḥandānım

1101. İzzet Molla

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Dünyâ benim'çün ağladığın gördü düşmenim
İl mâtem etdi mevtime ben şenlik eyledim

1102. İzzet Molla

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Ol gül-'izāra eşkim edip şeb-nem ağladım
Çarḥın baña bu luṭfuna güldüm hem ağladım

1103. 'İsmetî

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Serim mişāl-i dıraht-ı şükūfedār sefīd
Elimde cāme-i gül-gūndan hicāb ederim

1104. İffet Bursalı

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Pürsiş-i la 'liñe haṭṭıñla cevāb istemedim
Ben şarāb istedim ey şūh kitāb istemedim

1105. 'Avnî Bey

Mef'ûlû Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Ben kūyuña ümīd-i şehādetle gelmişim
Öldür tekāsül eyleme qurbānın olduğum

1106. 'Avnî Bey

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Gelince vaqt-ı hācet geçmedim hāṭırlarından hīç
Anıñ'çün bende şimdi hāṭır-ı aḥbābdan geçdim

1107. Gâlib Dede

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Neye müncer ola hālim bu televvüşle benim
Dil peşimān gine tevbeye varmaz dehenim

1108. Gârîbî Erbilî

Mef'ûlû Mefā 'ilün Mef'ûlû Mefā 'ilün

1. Yārîñ ruh-ı zibâsın âyîneye beñzetdim
Veh veh ne hata etdim ayı neye beñzetdim

1109. Ferâğî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Yüzüme bakmaz ne bilsin yâr giryân olduğum
Hâtırım şormaz neden añlar perîşân olduğum

1110. Fuzûlî

1. Vefâ her kimseden kim istedim andan cefâ gördüm
Kimi kim bî-vefâ dünyâda gördüm bî-vefâ gördüm
2. Kime kim derdimi izhâr kıldım isteyip dermân
Özümden hem beter bir derde anı mübtelâ gördüm
3. Mükedder hâtırımdan kılmadı bir kimse gam def'in
Şafâdan dem uran hem-demleri ehl-i riyâ gördüm
4. Egerçi dâmenin tutdum revân döndürdü yüz benden
Ve ger gözgüden umdum şıdk 'aks-i müdde'â gördüm
5. Fuzûlî 'ayb kılma yüz çevirsem ehl-i 'âlemden
Neden kim her kime yüz tutdum andan yüz belâ gördüm

1111. Fuzûlî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Ey kemân-ebrû şehîd-i hancer-i müjgânîñam
Bulmuşum feyz-i naẓar senden seniñ kurbânîñam
2. Kâkülüñ târına peyvend etmişim cân riştesin
Başîñ için bir teraḥḥum kıl ki ser-gerdânîñam
3. N'ola kılsam terk-i mey minnet kılıp zâhidlere
N'eylerim mey neş'esin ben kim seniñ ḥayrânîñam
4. Câna meyliñ var ise ḥükm eyle teslîm eyleyem

- Şāh sensin ben seniñ bir bende-i fermānıñam
5. Kān edip bağrım işim āh etme her dem ey felek
Hürmetim tut bir iki gün kim seniñ mihmānıñam

1112. Fuzûlî

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Tutuşdu 'aşk oduna şād gördüğün gönlüm
Mukayyed oldu ol āzād gördüğün gönlüm
2. Diyār-ı hecrde seyl-i sitemden oldu hārāb
Fezā-yı 'aşkda ābād gördüğün gönlüm
3. Ne gördü bādede bilmen ki oldu bāde-perest
Mürīd-i meşreb-i zühhād gördüğün gönlüm
4. Firākıñ odunu gördükce mūm tek eridi
sebāt-ı şabrda fūlād gördüğün gönlüm
5. Fuzūlî eyledi āheng-i 'ayş-hāne-i Rūm
Eşīr-i miḥnet-i Bağdād gördüğün gönlüm

[124]

1113. Fuzûlî

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Penbe-i dāğ-ı cünūn içre nihāndır bedenim
Diri oldukça libāsım budur ölgeç kefenim
2. Cānı cānān dilemiş vermemek olmaz ey dil
Ne nizā' eyleyelim ol ne seniñdir ne benim
3. Tavk-ı zencīr-i cünūn dā'ire-i devletdir
Ne revā kim beni andan çıkara za'f-ı tenim

1114. Fuzûlî

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Her ḥabāb-ı eşkime bir ‘aks şalmış peykerim
Şāh-ı mülk-i miḥnetim tutmuş cihānı leşkerim
2. ‘Aşk-ı ser-gerdānıyım gögsümde biñ biñ dāğlar
Bir sipihr-i sāirim şābit cemī‘-i aḥterim

1115. Fuzûlî

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Şem‘-i şām-ı fırkatim şubḥ-ı vişāli n’eylerim
Bulmuşum yanmaḳda bir ḥāl özge ḥālî n’eylerim
2. İḥtimāl-i hecr teşvîşine degmez zevḳ-ı vaşl
Vaşl kim var anda hicrān iḥtimālî n’eylerim

1116. Fuzûlî

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1. Hoş ol zamān ki ḥarīm-i vişāle maḥrem idim
Ne mübtelā-yı belā ne muḳayyed-i ğam idim
2. Hemîşe secdegehim ḥāk-i āstānıñ idi
Bu i‘tibār ile bir ser-bülend-i ‘ālem idim

1117. Fuzûlî

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Zāir-i mey-ḥāneyim muğ secdesidir tã‘atim
Pîr-i ‘aşkıñ naḳd-i cān nezrim tevekkül niyyetim
2. Her yaña baḳsam şurāḥî tek sücüd etmek işim
Ḳanda olsam bādeniñ düşmek ayaġa ‘ādetim

1118. Fuzûlî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Ney gibi her dem ki bezm-i vaşlını yād eylerim
Tā nefes vardır kuru cismimde feryād eylerim

1119. Fuzûlî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Secdedir her kanda bir büt görse āyīnim benim
Hāh mü' min gāh kāfir tut budur dīnim benim

1120. Fuzûlî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Cigerim dāğına merhem bulamadım senden
Nice āh eylemeyim āh yanubdur cigerim

1121. Figânî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Ağlamazsa baña bir dem acıyıp dīdelerim
Göreyim dursun iki gözüne hūn-ı cigerim

1122. Figânî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Yerden üstün ola ger dūn göreyin haşre kadar
Ki cihān içre benim üstüme oldur dönerim

1123. Kāmî

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Geldik bu dehr-i dūna ḥaṭāmız budur bizim
Terk eyledik beḳāyı fenāmız budur bizim

1124. Mâlikî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Reh-i 'aşkıñda cānā çeşmelerdir çeşmedir başım
Ana dest-i belā yapmış kemerlerdir iki kaşım

1125. Muhibbî Sultân Süleymân

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Rindler bezminde sāḳī bir 'aceb nām eyledim
Mescidin ḳandīlini mey-ḥāneye cām eyledim

1126. Muhibbî Sultân Süleymân

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Sūre-i ve'l-leyl okurdum dün namāz-ı şāmda
Zülfün aındım dilberiñ n'itdim ne ḳıldım bilmedim

1127. Sultân Mehmed Fâtih

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. İmtişāl-i cāhidū fī'llāh olubdur niyyetim
Dīn-i İslāmın mücerred ḡayretidir ḡayretim
2. Faẓl-ı Hāḳḳ u himmet-i cünd-i ricālū'llāh ile
Ehl-i küfrü ser-te-ser ḳahr eylemekdir niyyetim
3. Enbiyā vü evliyāya istinādım var benim
Luṭf-ı Hāḳḳ'dandır hemān ümmīd-i fetḥ u nuşretim

4. Nefs ü māl ile n'ola kılsam cihānda ictihād
Hamdū li'llāh var ğazāya şad hezārān raġbetim
5. Ey Muḥammed mu'cizāt-ı Aḥmed-i Muḥtār ile
Umarım ğālib ola a'dā-yı dīne devletim

1128. Muhibbî Niğdeli

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Sen lebi āb-ı ḥayātı kıcan ölmez derler
'Ahdim olsun seni cānā kıcayın olmaz isem

1129. Münîf

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Gözümlle ol perīniñ āftāb-ı ṭal'atin gördüm
Bu gün ben merdüm-i çeşmiñ bir insāniyyetin gördüm

1130. Nâbî

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1. Eyyām-ı bahār olmaz idi gülşen olaydım
Ḥürşid ṭulū' etmez idi revzen olaydım
2. Gül-berge şabā urmaz idi pençe-i tārāc
Şahrā-yı temennāda eger dāmen olaydım
3. Ol şūḥ dirîġ etmez idi naqd-i vişālin
Ḥāhişger-i iḥsānı hemān bir ben olaydım

[125]

4. Kettān gibi fersüde olursam da olaydım
Tek ol meh-i sīmīn-tene pīrāhen olaydım

1131. Nâbî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Geliñ ey bāde-keşān 'azm-i ḥarābāt edelim
Cāyımız dergeh-i Cemşīdde işbāt edelim
2. Olalım reşḥa gedā-yı der-i meyhāne-i feyz
Destimiz kāse-i der-yūze-i ḥacāt edelim
3. Derdimiz ḥavşala-i ḥāmeve sıgmaz Nābī
Anı vābeste-i hengām-ı mülākāt edelim

1132. Nâbî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Qalem kec-dil mürekkeb rû-siyeh kâğıd dü-rû bilmem
Kimi etsem o şāha 'arz-ı ḥālim yazmağa maḥrem
2. Mücāzātında ḥūb u zıştıñ etmez zerrece taqşır
'Aceb şūret-nümā-yı 'adldir āyīne-i 'ālem
3. O deñlü pest olursun her ne deñlü i 'tilā etseñ
Bu dāvānıñ şübūtunda saña bürhān yeter süllem

1133. Nâbî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Olsun āmāde hücūm-ı meges-i idbāra
Der-i in 'āmın eden cūş-ı gedādan maḥrūm
2. Cūybār-ı keremin teşneye şarf etmeyenıñ
Kışt-i ümmīdi olur neşv ü nemādan maḥrūm

1134. Nâbî

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Ne 'azm-i kūşe-i rāḥat ne meyl-i ḥāb edelim

Girince dāmen-i maḳṣūd ele ŧitāb edelim

1135. Nâbî

Fe`ilātün Fe`ilātün Fe`ilātün Fe`ilün

1. Nā-tüvānlıḳ o ḳadar etdi sirāyet tene kim
Ḳalkamaz `arız-ı ḥübāna düşünce niḡehim

1136. Nâbî

Mef`ülü Fā`ilātü Mefā`ilü Fā`ilün

1. Şevḳ-ı ümīd-i `afv ḳomaz kendi ḥālime
Ben her ne deñlü meyl-i günāḥ etmeyem desem

1137. Nâbî

Fe`ilātün Fe`ilātün Fe`ilātün Fe`ilün

1. Tek hemān eyleme pejmürde nihāl-i emelim
Geçdim ey ebr-i kerem neşv ü nemādan geçdim

1138. Nâbî

Fe`ilātün Fe`ilātün Fe`ilātün Fe`ilün

1. Ḥalkdan göñlümün ol mertebedir vaḥṣeti kim
`Aksim ādem deyü mir`āta nigāḥ eyleyemem

1139. Nâbî

Fe`ilātün Fe`ilātün Fe`ilātün Fe`ilün

1. Yine hem-cinsi çeker birbiriniñ ḡayretini
Zahm-ı mıḳrāza urur sūzen anıñ`çün merhem

1140. Necîb

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Hâṭıñ da gelse fikr-i ebruvāndan bir zamān geçmem
Ben iller geçdiği köprüden ey kaşı kemān geçmem

1141. Nahîfî

Mef'ûlû Fâ 'ilātü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Göz gördü gönül sevdi seni ey yüzü mähim
Kurbānıñ olam var mı benim bunda günāhım

1142. Nahîfî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Murād üzre saña tefhîm ederdim miḥnet-i 'aşkı
Seni kendiñ gibi bir bî-vefāya mübtelā görsem

1143. Nedîm

Mef'ûlû Fâ 'ilātü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Ey zülf-i ḥam-be-ḥam dökülüp sînem üstüne
Zencîr-i pâ-yı 'ömr-i şitābānım ol benim

1144. Nef'î

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Bahār erse yine seyr-i gülistān olduḡun görsem
Güzel seyr eylemek 'uşşāka āsān olduḡun görsem
2. Leṭāfetden görünse āsümānıñ 'aksi her yerde

- Çemende başka bir 'âlem nümâyân olduğun görsem
3. Kızarsa gül gül olsa tâb-ı mâdan 'ârız-ı şâfi
Ruḥ-ı cānānı hem gül hem gülistân olduğun görsem
4. Şafâdan birbiriniñ sînesin çâk etse dilberler
Güzeller mest olup dest ü girîbân olduğun görsem
5. Bakıp geh sîne-i cānāna geh cām-ı mey-i nāba
Dil-i dīvâne berr ü baḥre sulṭân olduğun görsem

1145. Nef'î

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Minnet eylerse felek bir iki günlük 'ömre
Ölürüm derd-i muḥabbetle o bârı çekemem

1146. Nevres-i Kadîm

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Sînede ḥāk-i vaṭandan iğbirārım var daḥi
Dostlar 'ayb etmeñ aḥbâbı ferāmūş etdigim
2. Tūṭıyım gerçi velî âyîneden ayrılmışım
Kendimi Nevres tehî mi böyle ḥāmūş etdigim

1147. Nevres-i Kadîm

Fe 'ilâtün Mefâ 'ilün Fe 'ilün

1. Gelmeden nuṭka mantık öğrendim
Daḥi söz bilmeden kelām okudum

1148. Nevres-i Kadîm

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Nevresiñ cürmüne pâyân yoğ imiş farz edelim
Ya seniñ merhametiñ yok mu meded pâdişehim

1149. Nev'î

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Tükendi naqd-i eşkim gözlerim ağardı pîr oldum
Civānım baña raḥm etmez mi pîr oldum faḫîr oldum

[126]

1150. Vâsıf

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Vaşl-ı yâr ile geçen 'ömrümü der-ḥâtır edip
Demi bin cân deger efkârım ile eglenirim
2. Hîçbir eglenecek şey bulamazsam Vâşıf
Kendi mecmû'a-i eş'ârım ile eglenirim

1151. Vâsıf

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Alınca ol gül-i âlî ḥayâle dîdelerim
Derûn-ı havzda döndü sıfâle dîdelerim
2. O nev-bahâr-ı firâkıym ki oldu ḥasret ile
Süvâr merdümekim dağ ü lâle dîdelerim

1152. Vecdî

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Beni getirmez o hercâyi yâdına hergiz
Lisân-ı 'aşqda nāmım vefâ mıdır bilmem

1153. Sünbül-zâde Vehbî

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Nice bir hâhiş-i âmâl ile mecbûl olalım
Terk-i maṭlab edelim nâ'il-i me'mûl olalım
2. Men ü mā dā'iyenin naḡş-ı zamîr eylemeyip
Şıla-i 'atıfet-i devlete mevşûl olalım
3. Dâhil-i bezm-i kibâr olmak için hâricden
Girerek her kapıya dâhil ü medhûl olalım
4. Kâbiliyyet eşerin maḥv edelim kâbil ise
Biz daḡi câhil-i muḡbil gibi maḡbûl olalım
5. Çekmeyip bezm-i ġamın renc-i ḡumârın Vehbî
Bâde vü dilber ile cünbüşe meşḡûl olalım

[127]

1154. Yahyâ Bey

Mefâ'ilün Fe 'ilâtün Mefâ'ilün Fe 'ilün

1. Bu ġün o merdüm-i 'âlî-naḡardan ayrıldım
Gözüm yaşı gibi nûr-ı başardan ayrıldım
2. Bu gece şem'ine cem olmuş idim ol mâhiñ
Ne ḡara ġünlere ḡaldım nelerden ayrıldım
3. Şadef gibi n'ola çâk olsa sînem ey Yaḡyâ
İki cihâna deġer bir ġüherden ayrıldım

1155. Yahyâ Bey

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Kûh ü deşte varalım nâle vü feryâd edelim
ḡays ile Kûh-ken'in rūḡların şâd edelim

2. Kıo űurāhīyi bize rāh-ı ğama hādī ol
Seni ey pīr-i muĝān bāri biz irűād edelim
3. Felegiñ űūret-i iķbāline aldanmayalım
Kendimiz cevri ü cefā çekmege mu‘tād edelim
4. Cevri eyyāmına incinmeyelim ey Yaħyā
‘Ayű ü nūű ile geķen ğünlerimiz yād edelim

1156. Yakīnī

Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilūn

1. Gördüm ol Yūsuf-ı ğül-pīreheni vākıa‘da
Uyanıp eyledigim nāleyi tā‘bīr edemem

1157. Lā edrī

Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilūn

1. Cānā ben eger derd-i firāķıñla ölürsem
Öldür beni bir daħi bu dünyāya gelirsem

1158. Lā

Mef‘ūlü Fā‘ilātū Mefā‘ilū Fā‘ilūn

1. Cānā yoluñda ölmege lāyık degil miyim
ķurbānıñ olduĝum saña ‘aűık degil miyim

1159. Lā

Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilūn

1. Arz-ı hāl etmege cānā seni tenhā bulamam
Seni tenhā bulıcaķ kendimi aűlā bulamam

1160. Lâ

Mef'ûlû Fâ'ilâtün Mef'ûlû Fâ'ilâtün

1. Olmazdı pâk-dâmen serv olmasaydı ser-keş
Düşmezdi hâr eline gül olmasa mülâyim

1161. Lâ

Mef'â'ilün Fe'ilâtün Mef'â'ilün Fe'ilün

1. Devâ-yı 'aşk ile bîmâr olan gönülcegizim
Ġarîb derde giriftâr olan gönülcegizim

1162. Lâ

Mef'ûlû Mef'â'ilü Mef'â'ilü Fe'ülün

1. Zevkî yalnız geşt ü güzâr etmede buldum
'Aqlım baña yâr olduğunu istemez oldum

1163. Lâ

Mef'â'ilün Mef'â'ilün Mef'â'ilün Mef'â'ilün

1. Gözünden şakınır oldum o mâh-ı 'âlem-ârâyı
Belâ-yı 'aşkı gör kim kendime kendim rakîb oldum

1164. Ahmed Paşa

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. 'Ârızın 'arz et güle gülşende zîbâlanmasın
Serve göster kaddini nâz ile bâlâlanmasın
2. Kıl muqavves kaşların taraf-ı külâhından 'âyân
Ġurre-i meh şekl-i ebrûsuyla Ġirrâlanmasın

1165. Ahmed Paşa

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Kūyunu görmekle dilden sākin olmaz şevk-ı yār
Kāni' olmaz cennet-i firdevse dīdār isteyen
2. Aḥmedin 'aybı güzeller sevmek ise ğam degil
Yārsız qalır cihānda 'aybsız yār isteyen

[127]

1166. Ahmed Paşa

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Cān ne ārām eylesin ārām-ı cānımdır giden
Dil nice şabr eylesin kim dil-sitānımdır giden

1167. Ahmed Paşa

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Şor dil-i miskīnimiñ ḥālin perīşān zūlfüñe
Ḥālini bilmez perīşānıñ perīşān olmayan

1168. Âzerî Defterdâr

Mef'ûlü Fā 'ilātü Mef'ûlü Fā 'ilün

1. Telḥ etdi 'ayşımı lebiñi nūş-ḥand eden
Kılmış seni ṭabīb beni derdmend eden
2. Vermiş şekīb ü şabrı sevip sen sitemgeri
Şabr et belā-yı 'aşka deyü baña pend eden

1169. İshâk

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Ğamdan öldüm ey meh-i nā-mihribānım kandasın
Göklere erişdi feryād ü fiğānım kandasın
2. Gülşeniñden ayrı ārām eylemez dil bülbülü
Ey yüzü gül kāmeti serv-i revānım kandasın
3. Lebleriñle gel şeker-rīz ol dil ü cān bezmine
Kandasın ey tūṭī-i şīrīn-zebānım kandasın
4. Şevkdan İshāk ölürdü lutf ile bir kez desem
Ey benim şeydā vü zār ü nā-tüvānım kandasın

1170. İshāk

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Düşde öpdüm lebleriñ gör zaḥm-ı dendān olmasın
Korkarım tā ki arada yok yere kan olmasın
2. Bend-i gīsūña giriftār olmadık dil kalmadı
Hātırın cem' eylesin zülfüñ perīşān olmasın
3. Aldanıp bir bñsesin bin cāna ikrār eylemiş
Yalvarıp öpmek gerek tā ki peşīmān olmasın
4. Kim ola gönñlün alıp İshāk'ı meftñn eylesin
Dñn görñp görmezlenen bī-raḥm fettān olmasın

1171. İshāk

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Kō gönñl la'line cānıyla ḥarīdār olsun
Kerem et yok deme ey ḥāce ki bāzār olsun
2. Yine ol teng-dehen hīç günāhım yoğ iken
Beni düşünām ile yād eyler imiş var olsun
3. Hāk bilir derd ile cān verdigime ğam yimezin

Öldüren tek beni sen yār-ı cefākār olsun

1172. İshâk

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Kimseler ol nergis-i fettāna meftūn olmasın
Kimseniñ 'aqlın alan sihr ile efsūn olmasın
2. Hāşıl olmaz gerçi cān vermekle vaşlıñ dostum
Bir ölümdür borcumuz yoluñda olsun olmasın

1173. İshâk

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Hâtırım maḥzūn bağrım ḥūn u bahtım ser-nigūn
Şabra tākāt kalmadı gayet zebūn oldum zebūn

1174. İshâk

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Bāde kim nūş ederin ayrı düşüp yārimdan
Kaṭre kaṭre dökülür dīde-i ḥūn-bārimdan

1175. İshâk

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Sen ki gülzār-ı cihānda gül-i ḥandān olasın
Sünbülün gibi yaraşır mı perīşān olasın

1176. İshâk

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Öldürürseñ hecr ile terk etmezem derd ü ğamıñ
Ölmek āsāndır kişiye firķat-i aḥbābdan

1177. Es‘ad Efendi

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Şabā var ol ṭabīb-i cāna bīmār olduğum söyle
Beni bir kerre görmek aña sıklet gelmesin gelsin

1178. Muhlis Es‘ad Paşa

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Gāh ḥavf-ı ihtirāk ü gāh hevl-i iġtirāk
Mihnet-i vapur qalmaz renc-i rüstāḥīzden
2. Nev-hevesler kim ede tanzīr-i şi‘r-i kāmīlān
şoḥbet-i şadra qarışmak gibidir dehlīzden

1179. Muhlis Es‘ad Paşa

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Neş‘e taḥşīl etdiğiñ sāġar da senden ğamlıdır
Bir doḡun bin āh diñle kāse-i faġfūrdan

1180. Es‘ad-ı Bağdādî

Mef‘ūlü Fā ‘ilātü Mefā ‘ilü Fā ‘ilün

1. ‘Uşşāka eski eylediğiñ nāz ü ṭafraya
Söyle utanma şimdi peşīmān değil misin

1181. āġāh

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Felekde bî-tekellûf kevkeb-i iḳbāl anıñdır kim
Çıka her şubḥ-dem bir mihr-i tâbân cāme ḥābından

[128]

1182. Âgehî

Mef'ûlû Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Ayırdı ben ğubārı reh-i kūy-ı yārdan
Çokdur bizim şikāyetimiz rûzgārdan

1183. Emrî

Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Yārsız bu cihānda n'eylersin
Gülü yok büstānda n'eylersin
2. 'Aşḳ-ı Leylāyı iste gönülünde
Hay Mecnūn yabānda n'eylersin
3. Tır-i āhıñ gibi felekden geç
Lā-mekān ol mekānda n'eylersin

1184. Ümîdî

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

1. Sarardıp cism-i zārım etdi altun
Beni ḥarcatmak ister gibi gerdün

1185. Enîs Dede

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Leb-i cāma doḡunsun tek hemān la'l-i nemek-rīziñ

Çatarsın bâde-i nâba nemek kat kat helâl olsun

1186. Bâkî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Dil giriftâr-ı belâ dilber hevâyî n'eylesin
Dâma düşmez yerlere konmaz hümâyî n'eylesin
2. Gönlün egler nâle-i zencîr ile Mecnûn-ı 'aşk
Nağme-i 'ûd ü şadâ-yı çeng ü nâyî n'eylesin
3. Kâ'inâtın seyr eden nağş-ı şafâsın câmdan
Şafvet-i âyîne-i 'âlem-nümâyî n'eylesin
4. Mübtelâ-yı 'aşkıñın dermândan istignâsı var
Derdiñe mütâd olan diller devâyî n'eylesin

1187. Bâkî

Mef'ûlû Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Bildiñ mi sen de kendiñi ey bî-vefâ nesin
Âşûb-ı dehr ü âfet-i devr-i zamânesin
2. Saña bahâne idi cefâ pîşe olmasın
Hağğa budur ki bî-bedel ü bî-bahânesin

1188. Bâkî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Zağm-ı şemşiriñ vefâ resmin gidermez sîneden
Âb nağş-ı şüreti mağv eylemez âyîneden

1189. Bâkî

Mef'ûlû Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Erdim fiğān ü zār ile ol āsitāne ben
Çıkđım kemend-i nāle ile āsumāne ben

1190. Bâkî

Mef'ûlû Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Gāhî cenāb-ı Leylî'ye mektûb uçurmaga
Urundu Qays başına murğ āşiyānesin

1191. Bâkî

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Ğaraž yār ile 'işretdir bu nüzhetgāh-ı hurremden
Mey ü maḥbûbdan ğayrı nedir maḫşûd 'ālemden

1192. Bâkî

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Hep seniñ'çündür benim dünyā cefāsın çekdigim
Yoksa 'ömrüm varı sensiz n'eylerin dünyâyı ben

1193. Bâkî

Mef'ûlû Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Cānān odur ki meyl ede anı görünce cān
Esbāb-ı ḥüsnü ḥüb ola ammā be-şarṭ-ı ān

1194. Bâkî

Mef'ûlû Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Nām ü nişāne ḳalmadı faşl-ı bahārdan

Düşdü çemende berg-i dıraht i 'tibārdan

1195. Bâkî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Ğarķ eder 'ālemleri bir ķatre āb-ı mağfired
Var kıyās et vūs 'at-i deryā-yı rahmet neydüğün

1196. Bâkî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Günāhım bildim eylersem n'ola şefķat recā senden
Benim devletlü sulţānım ģaţā benden 'aţā senden

1197. Sultān Bayezid-i Sānî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Şubĥa dek nālānım ey ĥūrşīd-ruĥ sen māhdan
Nice bir feryād idem ķorkmaz mısın Allāh'dan

1198. Baĥtî Sultān Ahmed-i Evvel

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Būy erse cān meşāmına faşl-ı bahārdan
Murġān şadāsı gelse yine murġzārdan
2. Bulsa nevāda gül gibi nev-besteler zuhūr
Kim tāze naķş ü şavt işidilse hezārdan
3. Nev-rüz erişse yād edip ol eski demleri
Her kimse alsa dādını bu rūzigārdan
4. (Baĥtî) erişse ĥāşılı eyyām-ı nev-bahār
Ayrılmasaķ çemende leb-i cūy-bārdan

1199. Pertev Paşa

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Hāk-i murğ olmaz siper tığ-ı nigāh-ı hasrete
Göz göz oldum şöyle kim gırbāle döndüm yaradan

1200. Pertev Paşa

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Efsāne-i Mecnūn-ı belā-keşden uzundur
Şekvālarımız zülf-i dıl-āvīziñ ucundan

[129]

1201. Pertev Paşa

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Ol gonca-i ser-mest şabāh oldu uyansın
Āyīne-i mül gül yüzünü görsün utansın

1202. Belîgî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Ol kadar pür-yaradır sīnem görünmez yaradan
Yaradan halk eylemiş beñzer vücūdum yaradan

1203. Bekayî İstanbullu

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Durmayıp geçmekdedir sā'at-be-sā'at dehr-i dūn
Ra'd ile oña münebbihdir bu taş-ı ser-nigūn

1204. Bekayî İznikli

Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. 'Āşıkān kūy-ı yāre cem' olsun
Hācı hācıyı Ka'be'de bulsun

1205. Binâyî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Sürme çeksin özünü nergis-i mestānından
Şāne kessin elini zülf-i perīşānından

1206. Bahâyî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Dağıtdıñ hāb-ı nāz-ı yāri ey feryād n'eylersin
Edip fitneyle dünyāyı harāb-ābād n'eylersin
2. Edersin gerçi her derde tabībim bir devā ammā
Cünūn-ı ehl-i 'aşk olunca māder-zād n'eylersin
3. Dil-i mecrūhuma rahm eyle kalsın dām-ı zülfünde
Şikeste-bāl olan murğı edip āzād n'eylersin
4. Varıp gīsū vü zülf-i yāri biri birine katdıñ
Yine bir fitne tahrīk eylediñ ey bād n'eylersin
5. Güzel taşvīr edersin hatt ü hāl-i dilberi ammā
Füsūn u 'işveye geldiğde ey Bihzād n'eylersin

1207. Bahâyî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Hem yıkarsın berķ-ı şimşīr-i sitemle 'ālemi

Hem yine dersin ser-i k y mda fery d olmas n

1208. B d r 

F   il t n F   il t n F   il t n F   il n

1. G z g z oldu cism-i z r m n vek-i d l-d rdan
C mleten  e  m oldum amm  doymad m d d rdan

1209. S bit

Mef   il n Mef   il n Mef   il n Mef   il n

1. Sa a her meclis nde s yleriz sen m lzem olmazs n
Degil k rs ye v   iz  ar a   ksa   dem olmazs n

1210. C zim

Mef   il n Fe  il t n Mef   il n Fe  il n

1. Bizi ra  be edersin fed  g r nmezsin
Vef  m s n nesin ey b -vef  g r nmezsin

1211. Cevdet Pa a

Mef   il n Mef   il n Mef   il n Mef   il n

1. Lebi c n t zeler b m r-   e  mi c n al r   ret
O    a dil veren dil- aste her an a las n g ls n

1212. Cevr 

F   il t n F   il t n F   il t n F   il n

1. R     m devr n beni bir la  a  and n etmes n
Tek  ub r-   u  a-i dehr ile  ayr n etmes n

2. Yağmasın geçdim murādım şem‘ini hergiz felek
Tek şeb-i tārīk-i ğamda zār ü giryān etmesin
3. Açmasın dil-ğoncasın bāğı cihānda rūzgār
Hātırım tek berg-i gül gibi perīşān etmesin
4. Her ne miḥnet çekdirirse rāzıyım Cevrī baña
Tek hemān minnet-keş-i iḥsān nādān etmesin

1213. Cevrî

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Dilden ārām alıcı dilber-i zibāsın sen
Yine ārām-ı dil-i ‘āşık-ı şeydāsın sen
2. Zāhid ü rindi kōduñ ‘āşkıñ ile bir şekle
Bu el-‘aceb şūḥ-ı dil-ārā büt-i ra‘nāsın sen
3. Getirir nuṭka tebessümle büt-i deyri lebiñ
Ṭurfe ‘İsā-nefes ü şūḥ-ı dil-ārāsın sen
4. Seyr eden ḥüsnüñü bir lahza verir ğamzene cān
Kimse dīdārıña doymaz ne temāşāsın sen

1214. Hâletî

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Yâri görünce kaldı göñül ‘arz-ı ḥâlden
El degmedi şikāyete şükr-i vişâlden

1215. Hâmî

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Vermek isterseñ cihānda nām mānend-i nigîn
Merkeziñde göster istiḥkām mānend-i nigîn
2. Kāviş-i ḥakkāke şabr etmek gerekdir eyleyen

- Sīm ü zer taḥṣīline iḳdām mānend-i nigīn
3. Geh çıkar naḳṣıñ beyāza geh olur rüyuñ siyāh
Etme rāzıñ herkese i‘lām mānend-i nigīn

[130]

1216. Sultân Hüseyin Baykara

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. ‘Işk ara hīç kim minin dik zār ü şeydā bolmasun
Bolsa hem de min kibi mehcūr u rüsvā bolmasun
2. Hīç kişi ‘ışk içre min dik bolmasun kõngli şikest
Ehl-i ḥüsn içre sining dik göngli ḥārā bolmasun
3. Cevr ü bī-dādını mühlik isterem cānımğa kim
Hīç kimgē ‘ışkı ol ay nīk temennā bolmasun

1217. Hilmî Moralı

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. ‘Arż etdi gerçi ‘arızın ol meh niḳābın
Gün yüzüne bakılmadı ammā ḥicābdan

1218. Hüdâyî

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

1. Her dilber için sīnede bir yara mı olsun
N’itsin dil-i miḥnet-zede bin pāre mi olsun

1219. Huldî

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Kıl tevbe seyyi‘atıña gözler kapanmadan

Vakıtiyle gör hesabını defter kapanmadan

1220. Hüsrev

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Yeşiller giydigiñce tūṭī-i gūyāya beñzersin
Siyeh-pūş olduğıñca Ka'be-i 'ulyāya beñzersin
2. Kaçan kim nāz ile aḳ sāde giyseñ ey semen sīmā
Şadefde ḥāşıl olmuş gevher-i yektāya beñzersin
3. Giyip egniñe mā'i cāmeler seyr-i çemen kılsañ
Yemm-i hażrāda Hızır'a gökdeki 'İsā'ya beñzersin
4. Libās-ı sürḥ ile cānā yeşil ferāce giydikce
Ṭarāvet gül-şeninde gonca-i ra'nāya beñzersin
5. O gül-ruḥsārı vafetdiñ 'aceb rengin edālarla
Sözünde Hüsrevā sen bülbul-i şeydāya beñzersin

1221. Hayâlî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Ey şanem bir bir diyem bu resme kāfirlikleriñ
Rūz-ı maḥşerde görürsem Hażret-i 'İsā yüzün
2. Haftalarla gülmeyip yıllarla ağlarsam n'ola
Ay olur göstermez ol mihr-i cihān-ārā yüzün

1222. Hayâlî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Yār ile hem-şoḥbet ol cismiñde cānıñ duymasın
Ḥālet-i 'aşḳı hikāyet kıl zebānıñ duymasın

1223. Hayâlî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. İdelden oğlarından dem-be-dem sūrāḥların peydā
Şadā-yı ney gelir āh eylesem her üstühānımdan

1224. Hayâlî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Kūy-ı yāriñ bir ğubārın kondurursañ çeħreme
Ey şabā yüklet baña rûy-ı zemîniñ minnetin

1225. Dürrî

Mef'ûlü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Būy almadı bu bāğda bir yāsemen diken
Çaddini görmek olmadı hîç nārven diken
2. Kim gül dikerse deħrde ħār oldu kısmeti
Güller taķındı gül-şen-i deħre diken diken

1226. Râsih 'Atîk

Mef'ûlü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Benden o şūḥa 'arz-ı ħulūş et cihān cihān
Çekdiklerimi söyle şabā hep yegān yegān

1227. Râsih 'Atîk

Mef'ûlü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Ey şūḥ 'aceb ki derd-i nihānı bilir misin
'Aşķıñ ne ħāle koydu bu cānı bilir misin
2. Ağyāra luṭf baña sitem öldürür beni

- Etme efendim etme amānı bilir misin
3. Luṭfuñ dirîġ etmez idiñ bir zamān idi
Ḳurbānıñ olduġum o zamānı bilir misin
4. Erbāb-ı ‘aşka ṭa‘nı ḳo zāhid şaḳın şaḳın
Ol āfeti o şūḥ-ı cihānı bilir misin
5. Rāsiḥ şikāyet etme kerem bil cefāsını
Kimdir o şāh-ı memleket anı bilir misin

[131]

1228. Râşid Müverrih

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Bülbül-i dil-şüdenin bir gülüne göz dikdiñ
Saḥn-ı gül-zār-ı ümīdinde dikenler bitsin

1229. Râşid Müverrih

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Eder şavt-ı ceres rāh-ı ḥaṭarda da‘vet-i reh-zen
Hele dünyāda yokdur ādeme şöhret ḳadar düşmen

1230. Râgıb Paşa

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Mest-i cām ü vaşlınıñ hicriyle maḥmūr olmasın
Gördüğüñden kimseler ‘ālemde mehcūr olmasın

1231. Râmî Paşa

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Beni sîr-āb-ı ḥayāt eyledi bir nükte ile

2. Āb-ı hayvān leb-i cān-baḥşına kurbān olsun
Kā' ilim neşter-i āzār-ı ṭabīb-i dehre
Tek hemān derd-i dil-i zārıma dermān olsun

1232. Rāmî Paşa

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Bizimle eyledigîñ vaż'-ı nā-sezā bir gün
Saña vesīle-i şerm ü hicāb olur göresin
Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

2. Ser-şār-ı ğamım fehmi me'al eyledigimden
Hündür cigerim kesb-i kemāl eyledigimden

1233. Resîm

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Daḥi ḥālî iken bend oldum ol zülf-i perîşāna
Saña ey bî-vefā sermāye-i cem'iyet oldum ben
2. Kanā'at eylemezken nazra-i dîdārîña evvel
Degil mektûba şimdi bir selāma ḥasret oldum ben

1234. Revânî

Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Güzelim serv-i kâmet olmuşsun
Allāh Allāh ne āfet olmuşsun
2. Lebleriñ kevşer ü yüzüñ cennet
Hak budur kim kıyāmet olmuşsun

1235. Rûhî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Koyup ruhsār-ı pākin buse istersin dehānından
Sen ey tıfl-ı dil-i bī-çāre yoğu varı bilmezsin

1236. Riyâzî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Ağla hālîñ yāre çeşm-i hūn-feşānîñ duymasın
Sırr-ı 'aşkı şöyle taqrîr et zebānîñ duymasın
2. Rāz-ı 'aşkı şöyle pinhān et derūn-ı sīnede
Dil haber-dār olmasın rūh-ı revānîñ duymasın

1237. Riyâzî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Gönçaya evvel felek cem'iyet-i hātır verir
Görmek için rûzgār ile perîşān olduğun
Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün
2. (Yıkıldı hātırım şimdengerū 'ālem harāb olsun)

1238. Zekerıyyâ Efendi

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Yoluma cān verene vaşlım dirîğ etmem demiş
Ger bu 'ahdinde vefā eylerse cānān işte ben
2. Etmedi hergiz dil-i sengīn-i Şīrīne eşer
Taşı başa başı taşu urdu gerçi küh-ken

1239. Sâlim Bey

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Olmaz karîn-i şevk gumûm i'tiyâd olan
Bilmez şafâ-yı bâl nedir nâ-murâd olan

1240. Sâmî

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Çarh-ı le'im şâhib-i 'irfânı n'eylesin
Nādân olan herîf sühendânı n'eylesin

1241. Sırrî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. El-ğazer olmaz esîr-i nâm mânend-i nigîn
Rû-siyâh eyler seni eyyâm mânend-i nigîn
2. Nâm-cüyânıñ eder hakkâk-ı çarh-ı bed-güher
Cismini bir şerha-i âlâm mânend-i nigîn

1242. Hoca Sa'deddîn Şeyhülislam

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Ğam-ı firâkıñ ile ceyb-i şabrı çâk iderin
Bu derde ben doyamam kendimi helâk iderin
2. Raķīb der ki şaķın yâre 'arz-ı hâl etme
Sen iltifât idicek ğayrıdan ne bāk iderin

1243. Selmân

Mef'ûlû Fâ'ilâtün Mef'ûlû Fâ'ilâtün

1. Tîĝıñla cân diler kim ten pâre pâre olsun

Her pâre ol 'izāra cāy-ı nezāre olsun

1244. Selîkî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Ğamımız ağıyardan hâtır-nişân eden seni
Zahm-ı hârî 'aynına almaz efendi gül diken

[132]

1245. Sultân Selîm-i Evvel

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Ben yatam lâyıķ mıdır karşımda ayağın dura
Serv-i nâzım diñ ben öldükde namâzım kılmassın

1246. Selîm

Mef'ûlû Mefâ 'ilû Mefâ 'ilû Fe 'ülün

1. Bir kerre de bârî dil-i dilberde eşer kııl
Ey âh-ı ciger-sûz seniñ yandım eliñden

1247. Süheylî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Mağv ola gide harâret mihr-i 'âlem-tâbdan
Tâb-ı mihriñ gitmeye bu sîne-i pür-tâbdan

1248. Şâmî Mustafa Bey

Mef'ûlû Mefâ 'ilû Mefâ 'ilû Fe 'ülün

1. Yetmez mi temâşâ-yı cemâl elde şunarsın

Ey 'āşık-ı miḥnet-zede bulduḡca bunarsın

1249. Şâhî Okcu-zâde

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Maḡbûl olur egerçi güzellerde ḡüsn ü ān
Ammā ne ān ki bā'is-i cev̄r ola her zamān

1250. Şîrî

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Ben umardım ki baña yār-i vefā-dār olasın
Ne bilirdim ki seni böyle cefā-kār olasın
2. Bed-du'ā etmezin ammā göreyin bencileyin
Bir sitem-kārı sevîp sende hevā-dār olasın

1251. Sâhib Pîrî-zâde

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Ḥaṡâdır intiḡâb-ı cāy-ı bûse rûy-ı dilberden
Göñül saḡn-ı ḡarîm-i Ka'be'de miḡrâbı n'eylersin

1252. Sun'î Gelibolulu

Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Ḥatm eyleyen ey ḡâce benim muşḡaf-ı 'aşḡı
Ve'lleyliye dek okumuş ancaḡ anı Mecnûn

1253. Ziyâî

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Bekler gözüñ alıp ele tır ü kemān kemīn
Der-bend-i ‘aşkı kim geçer ey bī-amān emīn
2. Āhımdan ıztırābdadır her gün āsumān
Terdir yaşımdan ey yüzü meh her zamān zemīn
3. Yerleşdi kaldı dilde ğam-ı ‘aşkın olalı
Anda hayālīñ ey şeh-i ‘ālī mekān mekīn
4. Gelmez kaçır o kevkeb-i ferhunde yanıma
Olmaz gedāya Hüsrev-i şāhib-kırān karīn

1254. Ziyâ Bey

Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilün

1. Tır-i müjgānīñ gönülde yâdigārımdır bütün
Sevdigim etdikleriñ hâtır-güzārımdır bütün
2. ‘Āşık-ı her şüh-ı mey-meşreb kalendar-i tâlî ‘im
Çekdigim peymâneler meclisde yārımdır bütün
3. Lâyıkım her cevre kim kopdu elimde dâmeniñ
Çekdigim mahşûl dest-i ihtiyārımdır bütün
4. ‘Ālem-i tahkîkde mey-hâne-i feyzim Ziyâ
‘Ārifân bezmimde rind-i lâ-y-hārımdır bütün

1255. Ziyâ Bey

Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilün

1. Āşafīñ mikdârını bilmez Süleymān olmayan
Bilmez insān kadrini ‘ālemde insān olmayan
2. Zülfüne dil vermeyen bilmez gönül ahvālını
Añlamaz hāl-i perîşānı perîşān olmayan
3. Kim ki korkmaz Hâk’dan andan korkar erbâb-ı ‘uqûl
Her ne isterse yapar Hâk’dan hirāsān olmayan
4. ‘İtirâz eylesse bir nādān Ziyâ hāmûş olur

Ḳadr-i güftārın bilir bilmez süḥandān olmayan

1256. Ziyâ Bey

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Gürîzândır ḥuzûr u ḥâb cism-i nâtüvânımdan
Uşandırdı beni telḥî-i hicriñ tatlı cânımdan
2. Eger ben gül-şen olsaydım bu baḥt-ı vâj-gūnumla
Biterdi her giyeh ma 'kûs hey' et-i ḥâk-dânımdan
3. Geçen ehl-i dili âşüfte-kām-ı 'aşḳ eder ḥâkim
Gelir bûy-ı maḥabbet rîze rîze üstüḥânımdan
4. Sebeb esrâr-ı 'aşḳı fâşa feryâd ü fiğândır hep
Ziyâ feryâd âhımdan fiğân kendi fiğânımdan

1257. Ziyâ Bey

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Fünûn-ı fitneyi zülfüñ ḥaṭ-ı pür-fenden öğrensin
Kişi bir ders öğrensin de tek düşmenden öğrensin
2. Yanar bin dâğ var sînemde ḥâcet yok beyâbâna
Fünûn-ı 'aşḳı Mecnûn şimdi gelsin benden öğrensin

[133]

1258. Ziyâ Bey

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Vişâl-i yâre ermez sîne çâk-i ḥasret olmazsa
Gönül resm-i tarîḳ-ı 'aşḳı pîrâhenden öğrensin
2. Çeker yıllarca ḥasret vuşlat-ı yek-rûze-i yâre
Hezâr âyîn-i şabrı gül-bün-i gülşenden öğrensin

1259. Ziyâ Bey

Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Bir gün gelecek ben gibi nālân olacağsın
Etdiklerine sen de peşimân olacağsın
2. Bu işve bu reftâr ki var sende küçükden
Bilmem ne yamân âfet-i devrân olacağsın
3. Çok hâtır-ı mey yıkdıñ ayâ çarh-ı sitem-kâr
Çok geçmeyecek sen dañi vîrân olacağsın
4. Bir gün gelecek hayf Ziyâ'ya diyeceksin
Etdiklerine sen de peşimân olacağsın

1260. Ziyâ Bey

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Düşmenlerin çerâğı demem rûşen olmasın
Hak'dan bulur eden kötülük benden olmasın
2. Kırb-ı vişâl-i hâzret ise kaçdıñ ey Mesîh
Peşmîne-i diliñde ğam-ı süzân olmasın
3. İbret alıp hikâyet-i Ferhâd ü Kays'ın
Merdüm-i dîn cihânda eşir-i zen olmasın
4. Dâvud-ı çarh-ı derd ile mûm eyledi Ziyâ
Âlemde kimse ben gibi âhen-ten olmasın

1261. Ârif Süleymân Bey

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Rûyuñu meydır meyi rûyuñ dil-ârâ gösteren
Gül-şeni güldür gülü gül-şen muṭarrâ gösteren

1262. Ârif Süleymân Bey

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. İztırāb-ı hāl bādī-i sükūnet olduğu
Tıfl iken ma'lūmum oldu cünbiş-i gehvāreden

1263. 'Âtîf

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Ey şūr-ı kıyāmet yine ğavġā ise maķşūd
Kaldırma bizi hākde āsūde yatarken

1264. Abdurrahmân Efendi

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. O deñli mürtefi' bünyāddır kaşr-ı tevāzu kim
Riyāz-ı cennete nezzāre kabildir zemīninden

1265. İmâm-ı Sultânî 'Abdullâh Efendi

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Bilindi sırr-ı la'li harf-i düşnāmıñ vürūdundan
Hüveydâdır o şūhuñ nükte-i nâ-būdu būdundan
2. Zirih-püş-ı rehâdır seng-i a'dâ kârger olmaz
Teni erbâb-ı cūduñ halka-i çeşm-i hasūdundan
3. Edelden dilde hayret bî-temeyyüz vaşl ü hicrânı
Rehâ-yâb-ı niyâzız ol mehiñ ğayb ü şuhūdundan
4. Huşul-i kāmıñ istikbâli maḥz-ı âfet-i cândır
Olur pervâne sūzân şu'le-i şem'in sū'ūdundan
5. Biz ol sevdâ-ger-i ber-çide-kālâ-yı diliz 'Abdî
Metâ'-ı ḥāhişin āsūdeyiz ḥüsrân ü sūdundan

1266. İmâm-ı Sultânî ‘Abdullâh Efendi

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Yoklamak bezm ehliniñ semt-i dil-i ferzânesin
Resm-i na‘-ı ülfetiñ saymağdır evvel hânesin
2. Himmet-i tab‘ı hümâ-yı evc-i istignâ olan
‘Ukde-i hâtır bilir bu dâm-gâhıñ hânesin
3. İnkisâr-ı ehl-i dil etmez kabûl-i iltiyâm
‘Özr edip sâķī-yi gerdün şunsa ne peymânesin
4. Şu‘le-i tākāt-güdâz-ı şem‘-i hüsniñ n’olduğın
Añlamaz hâkister içre görmeyen pervânesin
5. Şubh-ı maşşerde olur bî-dâr-ı vaşşâf ol mehiñ
Güft ü gû-yı ğamzesiniñ gûş eden efsânesin

1267. İmâm-ı Sultânî ‘Abdullâh Efendi

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1. Ümîd ü luṭf-i himmet ‘âlemiñ nev-devletânından
Niyâz-ı sâyedir sûruñ hemân naḥl-i revânından
2. Ğubârın mû degil ḥod-reste ṭarf-ı ebruvânından
O şūḥuñ zûr ḥüsni toz kopardmışdır kemânından
3. Libâs-ı cüşşeniñ yokdur medârı bahş-i ‘irfânda
Çerâğı meclisiñ rûşen-ter olmaz şem‘dânından
4. Tekellûf ber-ṭaraf tûṭī-i ḥoş-güftâra râciḥdir
Saña düşnâm-ı telḥī ol mehiñ ‘Abdī lisânından

1268. İzzet Molla

Mef‘ülü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ülün

1. Baķ derde ki derd-i dili takrîr edemezsin
Takrîre mecâl olsa da ta‘bîr edemezsin

1269. İzzet Molla

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Bir derde uğramış nigeñi derd-i cān iken
Düşmüş belāya kendi belā-yı cihān iken
2. Bir kāfir eylemiş anı zünnār-ı zülfe bend
Erbāb-ı aşka dañl edici Müslimān iken

1270. İzzet Molla

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Bülbül ağlar gül ciger-ñün lāle pür-dāğ-ı miñen
Zevķını bilmem bu dār-ı miñnetiñ kimdir süren

1271. İzzet Molla

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. (Süleymānlar dañi eyler şikāyet rüzigārdan)

1272. İzzet

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Bülbül-i şifteniñ bir gülüne göz dikenin
Sañn-ı gül-zār-ı ümīdinde dikenler bitsin

1273. İzzetî

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Muğber gönül cihānda şafā ülfet olmasın

- Tek rūzigāra zerre kadar minnet olmasın
2. Hîç olmazız firîfte va‘d-i kudûmüne
Biz hâk-i pāya yüz süreriz zaḥmet olmasın
3. Hergiz yapılmasın dil-i vîrân-ı ehl-i derd
Yâ Rab eski şehre yeni ‘âdet olmasın

1274. ‘İlmî Edirneli

Mefā ‘ilün Fe ‘ilātün Mefā ‘ilün Fe ‘ilün

1. Açıl açıl ki cihân gül-şeni bahār olsun
Şalın şalın ki çemen servi bî-ḳarār olsun

1275. ‘Ulvî

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Yıkanlar hātır-ı maḥzūnumu ‘âlemde şād olsun
Benim’çün nā-murād olsun diyenler ber-murād olsun

1276. ‘Ulvî

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Ḥayāt-efzā-yı ‘âlem rūḥ-baḥş-ı mürde-i ğamsın
Hemān ben ḥasteniñ cānı degilsin cān-ı ‘âlemsin

1277. Anka Bey

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Gece yārān ile geh ḥancerin aındık geh ebrūsın
Biraz söyleşdik ol māhıñ orasından burasından

1278. ‘Avnî Bey

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1. Bir sūz ile āh eyle ki eflāk tutuşsun
Āb āteşe dönsün küre-i hāk tutuşsun
2. Bir mey içiriñ zāhide ki tāb u tefinden
Destār-ı şerīfindeki misvāk tutuşsun

1279. 'Avnî Bey

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Āhiret hākkın helāl etsin bize pīr-i mugān
Şormasınlar rûz-ı mahşerde hesāb-ı bādeden
2. Avniyā gül-gün-ı devlet arşa-i iqbâlde
Tiz-terdir neş'e-i pâ-der-rikâb-ı bādeden

1280. 'Avnî Bey

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Bir şafvet iktisābına sa'y et ki rûh-veş
Cism-i cihān içinde mekânıñ görünmesin
2. Dünyāda öyle mahv-ı vücūd eyle kim gönül
Mahşer gününde nām ü nişānıñ görünmesin

1281. 'Avnî Bey

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Gel ser-i kabrimde dur bir lahza ey sīmīn beden
Nürdan bir serv dikmişler kıyās etsin gören

1282. 'Avnî Bey

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Öyle bir ‘arz-ı cemāl eyle ki ey reşk-i melek
Seyr eden şüret-i dîdârîñı Allāh desin

1283. Ahdî

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Kanda varam sāye-i serv-i bülendim var iken
Kime kul olam seniñ gibi efendim var iken

1284. Gâlib Dede

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. İsterim hüsnuñ gibi cevriñe pâyân olmasın
Tek seni sevmek cihân halkına âsân olmasın

1285. Gâlib Dede

Mef‘ülü Fā ‘ilātü Mefā ‘ilü Fā ‘ilün

1. Devr-i ruḥunda devr-i şarāba ne ihtiyāc
Gül mevsimi gül-āb hem olsun hem olmasın

1286. Gamî

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

1. Ben umardım ki cihân içre baña yār olasın
Yārılık işi tamām oldu begim var olasın
2. Beni āzāde iken ‘aşka giriftār etdiñ
Göreyin sen de benim gibi giriftār olasın
3. Bed-du‘ā etmezin ammā ki Hudā’dan dilerin
Bir seniñ gibi cefā-kāra hevādār olasın

1287. Fâik-i Kadîm

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Derûn-ı sîneye şad-dâğ-ı hasret oldu süz-efgen
Yine ey cism-i zâr-ı derd-perver dîdeler rûşen

1288. Fâik Bey Manastırlı

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Mehcûr-ı 'adn-ı maşşad olur âdemim diyen
Dünyâda kâm alır har-ı lâ-yefhemim diyen

1289. Fâik Bey Manastırlı

Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Resm-i edebi meclis-i mey-hânenen öğren
Âyîn-i Cem''i sâkî-i peymânenen öğren

1290. Fâik Memdûh Bey

Müstef'ilâtün Müstef'ilâtün

1. Her lâle tutmuş mînâ-yı gül-gün
Cûlarla aqsın şahbâ-yı gül-gün
2. Taşlar yonarmış kan içre Ferhâd
Şîrîn giyermiş hârâ-yı gül-gün
3. Fâik midâd-ı sürh-i kaleminden
Görsün melekler tûbâ-yı gül-gün

1291. Fasîh Dede

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Berg ü yārından biz el çekdik bu fānī gül-şeniñ
Mīve-i maḵşūd ister olsun ister olmasın

1292. Fasīh Dede

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Baht ister ise şubḥ-ı kıyāmetde göz açsın
Biz ḵaṭ' -ı nazar eylemişiz maṭlabımızdan

1293. Fazlî

Mef'ülü Fā 'ilātün Mef'ülü Fā 'ilātün

1. Bād-ı şabāya zülfü peyāmın getir dedim
Geldi getirdi başıma sevdā ḥaberlerin

1294. Fazlî

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Ḳanlar dökülür ḥancer-i bürrānıñ ucundan
Başlar kesilir zülf-i perīşānıñ ucundan

1295. Fuzûlî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Ele alır yürüse ol gül-i ra 'nā etegin
Vehm eder kim tuta bir 'āşık-ı şeydā etegin
2. Dādlar kılmaga ol kāfir elinden geceler
Çıkar āhım göge tā tuta Mesīḥā etegin
3. Öyle 'uryān gerek āvāre-i şahrā-yı cünün

- Ki ta'alluk dikenî tutmaya kaç'ā etegin
4. Rind hāk olsa daḥî dürd-i hum-i bāde olur
Ne ise kıymaz elinden mey-i şahbā etegin
5. Güller açıldı Fuzûlî yakalar çāk ederek
Gel turalım mey ü maḥbûb ile şahrā etegin

1296. Fuzûlî

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Yakma cânım nāle-i bî-iḥtiyārımdan şaḳın
Dökme kânım āb-ı çeşm-i inkisārımdan şaḳın
2. 'Aşk odu yakdı beni yanımda durma ey göñül
Bir tutuşmuş âteşim kurb u civārımdan şaḳın
3. Durma kabrim üzre ey 'aşk içre ben tek olmayan
Ta'ne taşıdır saña seng-i mezārımdan şaḳın

1297. Fuzûlî

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Yüceldiñ kabrim ey bî-derdler seng-i melāmetden
Ki ma'lûm ola derd ehline kabrim ol 'alāmetden
2. Mezārım üzre koymañ mîl eger kûyunda cân versem
Koyuñ bir sâye düşsün kabrime ol serv-i kâmetden
3. Tarîk-i şabr ü tedbîr-i selāmet lezzetin bilmem
Baña 'aşk ü melāmetiñ gelir şabr ü selāmetden
4. Fuzûlî geç selāmet kûçesinden şabr kûyundan
Ferāğat olmayan yerde sefer yegdir iḳāmetden

1298. Fuzûlî

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Kerem kıl kesme sākī iltifātın bī-nevālardan
Eliñden geldiği hayrı dirīg etme gedālardan
2. Şabā kūyunda dil-dārın nedir üftādelər hālī
Bizim yerden gelirseñ bir haber ver āşinālardan

1299. Fuzûlî

Mef'ûlû Mefā'îlû Mefā'îlû Fe'ûlûn

1. Gerd-i rehin ey eşk yuduñ çeşm-i terimden
Terk-i edeb etdiñ n'ola düşseñ nazarımdan
2. Her bāde ki sensiz içirim bezm-i belāda
Hün-āb olur elbette aķar dīdelerimden

1300. Fuzûlî

Mefā'ilûn Fe'ilātûn Mefā'ilûn Fe'ilûn

1. Zamāne içre mücerrebdır intikām-ı zamān
Hemīşe yahşıya yahşı verir yamāna yamān

[136]

1301. Fuzûlî

Fā'ilātûn Fā'ilātûn Fā'ilātûn Fā'ilûn

1. Kurb-ı āteşden olur elbette dāmen-çīde berg
Ben demem ol gül-beden bizden girizān olmasın

1302. Fevrî

Mefā'ilûn Mefā'ilûn Mefā'ilûn Mefā'ilûn

1. Yumazsa āb-ı rahmet ehl-i cürmüñ cürmünü yā Rab
Ya ol bī-hadd ü bī-pāyān olan deryāyı ne'ylersin

1303. Lem'î

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Yād ederseñ zeķan-ı yāri hayāl et zülfün
Çeh-i hayrette saña rişte-i tedbîr olsun

1304. Muhibbî Sultân Süleymân

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Pend güş etme dilâ alma ele 'âr etegin
Ko ne derlerse desinler tuta gör yâr etegin
2. Hâbde yâri görüp fırsat ile bûsesin al
Uyanıp hışma gelirse koma inkâr etegin

1305. Sultân Mehmed Fâtih

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Benim sen şâh-ı meh-rûya kul olmak iledir fahrim
Gedâ-yı dilber olmak yeg cihânıñ pād-şâsından

1306. Medhî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Kadrini üftâdeniñ añlar mı cānān olmayan
Kıymetin bilmez kuluñ dünyāda sultān olmayan
2. Lezzetin cān vermeniñ bilmez saña cān vermeyen
'İd-i vaşlıñ añlamaz kûyuñda kurbān olmayan

1307. Mantıkî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Sāyesin dervīş bî-berg ü nevādan dūr eden
Şaklasın ārāyīş-i tābūta naḥl-i kāmetin
2. Biz ki ceyb-i hırkaya çekdik seri şimdengerū
Başına çalsın felek zıll-i hümā-yı devletin

1308. Mantıkî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. 'İnānın çeşm-i giryān aldı dest-i ihtiyārimdan
Şavulsun baña sedd-i rāh olanlar reh-güzārımdan

1309. Münîf

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Demem ser rişte-i maḳşūdu ehl-i cāhdan bulsun
Gönül esbāba etmez ilticā Allāh'dan bulsun

1310. Mihrî Hâtûn

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Sen ki gül-zār-ı cinānıñ gül-i nevrestesisin
Ne revā ola ki her ḥār ü ḥasa yār olasın

1311. Nâ'îlî

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Nāyın ki çıkar zemzeme sūrāḥlarından
Bülbüller öter şanki gülün şāḥlarından

1312. Nâ'îlî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Bağlanır zülfüne diller nice cādusun sen
Harem-i Ka'be'yi dām eyleyen āhusun sen

1313. Nâbî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Nokṭayı idrāk eder ḥarf üzre taḥmîl etdiğin
Kâtib-i şun'ıñ bilen icmâli tafşîl etdiğin
2. Tâkdan ḥumdan sebûdan kâsedden sâķî-i bezm
Şarf eder ḥâk-i reh-i dil-dâra taḥşîl etdiğin
3. Āfitâb-ı ḥüsn derlerse 'aceb mi Yûsuf'a
Gûş edenler delvden mîzâna taḥvîl etdiğin
4. Dârb-ı sikkeyle olur zer nâmdâr-ı iştihâr
Müste'idd-i 'izz eder üstâd tezlîl etdiğin
5. Bir nevâdan bir dıraḥt-ı bâr-ver eyler zuhûr
Ḥâk eder tekşîr-i devr-i çarḥ taḥlîl etdiğin
6. Olduğun añlar bu 'âlem bir mu'ammâ-yı ġârîb
Fehm eden üstâdınıñ terkîb ü taḥlîl etdiğin
7. Kendi tavrında meges ednâ degil tāvusdan
Añla Ḥaḳḳ'ıñ Nâbiyâ Qur'an'da temşîl etdiğin

1314. Nâbî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Beni şâd eylemediñ sen daḥi nâ-şâd olasın
Şu'le-i āh-ı ġârîbân gibi ber-bâd olasın
2. Künc-i hicrâna olup sen de benim gibi eşîr
Rûz ü şeb dest-zen-i dâmen-i feryâd olasın
3. Vere naḥl-i emeliñ mîve-i eşk-i ḥırmân

- Bir sitem-kāra niyāz etmege mu‘tād olasın
4. Rūzgār eylesin eflāke gubārıñ peyvend
Göreyim pā-zede-i leşker-i bī-dād olasın
5. telh-kām-ı sitemiñ gör ne çekermiş bilesin
Sen de zehr-ābe-çeş-i kāse-i hussād olasın
6. Eylediñ Nābī-i bī-çāreye çok cevır ü sitem
Yok ümīdim ki mükāfātđan āzād olasın

[137]

1315. Nâbî

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Yāre varsın peyk-i nālem āh ü zārım söylesin
Zahm-ı hūn-pāş-ı derūnum inkisārım söylesin
2. Çāk-çāk-i sīne versin mevce-i ğamđan haber
Āb-ı çeşmim girye-i bī-ihtiyārım söylesin
3. Ğonca gülsün gül açılsın cūy feryād eylesin
Sen dur ey bülbül biraz gül-şende yārım söylesin
4. Ārzū-yı vaşl ile şeb-zinde-dār olduklarım
Girye-i hasretle çeşm-i intizārım söylesin
5. Bende yok kudret edāya harf-i şevki Nābiyā
Hāme-i rengīn-şarīr-i bī-karārım söylesin

1316. Nâbî

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Ne dem ol şūh edip seyr-i gülistān gösterir kendin
Çemende gülde bülbül gibi nālān gösterir kendin
2. Teā‘lallāh ne hūsn-i hüş-rübādır kim gören ‘āşık
Mişāl-i şūret-i dīvār hayrān gösterir kendin
3. Ne deñli zahm-dār-ı hār ise gül bāğ-ı ‘ālemde

- Yine m  nend-i d  ğ-ı s  ne   and  n g  sterir kendin
4. Meger b  y-ı d  l-  v  zin dir  ğ eyler ged  lardan
Ki geldi  ke   ab   z  lf  n per     n g  sterir kendin
5. Ne ‘      d  stdur g  r   em’-i     m-efr  zu kim d  ’im
Ber  -yı      r-ı perv  ne s  z  n g  sterir kendin

1317. N  b  

F   ‘il  t  n F   ‘il  t  n F   ‘il  t  n F   ‘il  n

1.     ne-  s   k  k  l-i y  ri  n dola   p         am  n
K    ver-i     sn   n tem      et sev  d-ı a’  zam  n
2. L    b  l   resmdir i  l  m-i      n ol g  ne kim
  fit  b   eylemez cez  be tenezz  l   eb-nemin
3.   ok tek  p   eyledim pest    b  lend  n ‘  lemi  n
Bulmadım tesl  mden g  y  r   t  r   -i e  lemin
4. Lezzet-i g  m n      -i   un’u   tem     sındadır
Kem-  ireddir   ekmeyen evz  ’-ı d  ny  n  n g  am  n
5. Sa  n-ı ferd  da degildir te          alma   ba’  d
C  yb  r-ı m  mkin  t  n bilmeyenler ma       n

1318. N  b  

Mef   ‘il  n Mef   ‘il  n Mef   ‘il  n Mef   ‘il  n

1. Olur k  s  r ver  -y   perde-i   un’u     uh  d  ndan
Na  ar-bend olmayanlar ‘  lemin b  d u ne-b  d  ndan
2. Olursa cinsine olur ‘    s   kec-nih  d  n  n
Sipihri  n yokdur erb  b-ı vef  ya   i     c  d  ndan
3. Tic  ret-    ne-i d  n   fer  b-i dehr  n ey N  b  
Gerekdir i  tir  z etmek ziy  n   de  nli s  d  ndan

1319. N  b  

Mef'ulü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Pāşide etsin āb-ı ruḥun ḥāk-i zillet
Bālā-yı şadr-ı cāha teraḳḳī murād eden
2. Āsüdelik ümīdin eder zıll-i 'aşrdan
'Asrıñ devām-ı devletine i'timād eden
3. Nābī tenezzül eylemez esbāb-ı ḥāhişe
Teslīm ile tevekkül ile ittiḥād eden

1320. Nâbî

Mef'ulü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1. Ey nāme sen ol māh-liḳādan mı gelirsın
Ey hüdhüd-i ümmīd Sebā'dan mı gelirsın
2. Ālūde-i ḥündür yine dāmān ü girībān
Ey ğamze-i ḥün-ḥār gazādan mı gelirsın
3. Zāhid bizi taḥvīf ile teşvīşe düşürme
Sen maḥkeme-i rüz-ı cezādan mı gelirsın

1321. Nâbî

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Zillet erbābı olur bāb-ı İlāhīde 'azīz
Halk cāmi'de el üzre götürür pā-pūşun
2. 'Aqlın aldırılmış iki māh-veşiñ beyninde
'Āşıkıñ görmediñ āyīne kadar medhūşun

1322. Nâbî

Mef'ulü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1. Zehr-āb ise de nūş edelim verdigi cāmı

- Tek düşmeyelim pîr-i mugānîñ nazarından
2. Rûyundan olur sînesiniñ şafveti zâhir
Ma'lûm olur aḥvālî nehārîñ seḥerinden

1323. Nâbî

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Bir kerre baña gelmediñ ey sāğar-ı neşât
Bildim ki sen de tâbi'-i devr-i zamānesin
2. Kaşdım hemân şikâyet-i baht-ı siyâhdır
Ey dūd-i âh sen arada bir bahānesin

[138]

1324. Nâbî

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Bize sâkî ne ḥurşîd ü ne mâh-ı 'îd göstere
Eşîrân-ı neşâtız sāğar-ı Cemşîd göstere
2. Gönül ey mâh mihr-engîz geçmez senden isterse
Felek her gece bir meh günde bir ḥurşîd göstere

1325. Nâbî

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Etme mecmû'aya tevcîh-i nazar gül var iken
Ney zen-i kec nigeḥi diñleme bûlbûl var iken

1326. Nâbî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Etdi ḥarf-i şevk sîmâ-yı şikâyetde zuhûr

Yāra hicrānıñ ta‘addīsın ğaraž tefhīm iken

1327. Nâbî

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Egerçi ābın içdiñ lîk āba reng ü bû verdiñ
Piyāzıñ ābı ey nergis saña kat kat helāl olsun

1328. Nâbî

Mef‘ülü Mefā ‘ilü Mefā ‘ilü Fe ‘ilün

1. Hübān-ı ma‘āniye veren kisve-i tāze
Kudret bulamaz ‘idde tecdīde libāsın

1329. Nâbî

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Düşürdüñ yāre farzā fırşat-ı ‘arz-ı niyāz ammā
Görünce cebhesinde çin-i istignā ne söylersin

1330. Nâbî

Mefā ‘ilün Fe ‘ilātün Mefā ‘ilün Fe ‘ilün

1. Ederse pāyiñi āzürde zaḥm-ı ḥār nedir
Şikāyet eylemeniñ vechi bāğ-bānından

1331. Nâbî

Mef‘ülü Fā ‘ilātü Mefā ‘ilü Fā ‘ilün

1. Naḳş-ı cebīni birisiniñ rast biri kec
Mihriñ budur tefāvütü seng-i mezārdan

1332. Nâbî

Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fe'ûlûn

1. Zâhid yürü var savma'a da çille-güzîn ol
Sen mey-gedeniñ zevk u şafâsın ne bilirsın

1333. Nâmî

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilû Fâ'ilûn

1. Ey haţ riyâz-ı çehrede sünbül müsün nesin
Reyhân mısın benefşe misin gül müsün nesin

1334. Necâtî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilûn

1. Sen bu genc-i hüsn ile kan eylemezseñ işte ben
Râzımı dünyâya destân eylemezseñ işte ben
2. Al ele âyîne bak hüsn-i cihân efrûzuña
Gül gibi çâk-i girîbân eylemezseñ işte ben
3. 'İd-i ağhâdır cemâliñ bulana 'âşıqları
Ka'be-i kûyuñda kurbân eylemezseñ işte ben
4. Ol güle şeydâlanırsın ey göñül bülbül gibi
Gece gündüz âh ü efgân eylemezseñ işte ben
5. Ey Necâtî'niñ emîri sen bu çeşm-i hışm ile
Ser-be-ser dünyâyı vîrân eylemezseñ işte ben

1335. Necâtî

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilû Fâ'ilûn

1. Ben üzümüñ şuyun severin şüfî dânesin

Zîrâ kimi kızını sever kimi ânesin

1336. Necâtî

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Arz u semâda mesken edinmem şehâb-veş
Tâ yerde gökde zerre kadar minnet olmasın

1337. Necâtî

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Kõ göñûl bûsene cânıyla harîdâr olsun
Billâh ey gonca-dehen yok deme bâzâr olsun
2. Görüp âşûfteleriñ hâline rahm eylemeyen
Göreyin bencileyin derde giriftâr olsun

1338. Necâtî

Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Derler lebiñe halk Mesîhâ küçücükden
Kim oldu Mesîhâ gibi gûyâ küçücükden
2. Öldürse vefâ dögse şafâ sögse du'adır
Kişi güzeli sevmeye illâ küçücükden

1339. Nahîfî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Var mıdır mihr-i cihân-ârâda bu vech-i hüsün
Mâh-ı tâbânım nazar kıl işte hürşîd işte sen

1340. Nahîfî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Ağardı müy-ı rîş ü ser gönül dünyāya kanmazsın
Şabāh oldu daḥi sen ḥāb-ı gaflatden uyanmazsın

1341. Nahîfî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Kāse kāse zehr-i ḡam nūş eyledim 'aşkıñla ben
Dest-i cevriñden neler çekdim şikāyet olmasın

1342. Nedîm

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. 'Ākıbet gönülüm eşîr etdiñ o gîsûlarla sen
Hey ne cādûsun ki āteş bağladıñ mûlarla sen
2. Ben mi sākî olayım bezme dururken sevdiğim
Böyle sîmîn sākılar billûr bâzûlarla sen

1343. Nedîm

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Çeşm ü ebrûya kafa-dârsın ey zülf-i siyāh
Sen de kâfîrsin o kâfirlere imdâdıñ için

[139]

1344. Nedîm

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Ayağıñ şakınarak başma amān ey sākî
Dökülen mey kırılan şîşe-i rindān olsun

1345. Nedîm

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Ğamze pür-zehr çıkar çeşm-i tenük-hûsundan
Kişver-i hûsnünüñ ejder doğar âhûsundan

1346. Nizâmî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Ğuşşañı 'âlemde şādî bilmeyen şād olmasın
Olmayan 'aşkıñ eşiri Ėamdan âzād olmasın

1347. Nazîm

Mütefâ 'ilün Fe'ülün Mütefâilün Feülün

1. Kõmaz âsyâbını çarh ki murâdım üzre dönsün
Meşel-i dakîkdir bu öğünürse baht öğünsün
2. Ğam-ı ebrû-yı dil-ârâ bizi etdi şâim-i hier
O hilâl-i 'îd-i behcet ne var ayda bir görünsün

1348. Nazîm

Müfte 'ilün Mefâ 'ilün Müfte 'ilün Mefâ 'ilün

1. Ehl-i maᖓabbet eylemez pest ü bülende i 'tibâr
'Aşka düşen gedâ olur şâh-ı felek-cenâb iken

1349. Nazîm

Müfte 'ilün Mefâ 'ilün Müfte 'ilün Mefâ 'ilün

1. Bir dil-i tîre kim bula pertev-i 'aşk ile kemâl

zerresi āfītāb olur zerre-i āftāb iken

1350. Nazîm

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Alma āhım sūziş-i bî-iẖtiyārımdan şaķın
Naḥl-i āteş-bārı 'aşķım rūzgārımdan şaķın

1351. Nazîm

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Yapmadı vîrāne gönlüm dest-i luṭf-ı rūzgār
'Ālemiñ şimdengeru taş üzre taş olmasın

1352. Nazîm

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. 'Aks-i ḥüsnüñ girye maḥv etmez derün-ı sînen
Şüst ü şü kılmaz izāle şüreti āyînen

1353. Nazîm

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Rü'yāda seni ḥayr ola āgūşuma aldım
Tābîrini ey Yūsuf-ı ḥüsnüm ne yorarsın

1354. Nazîm

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Fenn-i nevā-yı nālede uydum hezāra ben
Olsam 'aceb mi bāğ-ı cihānda hezār-fen

1355. Nef'î

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. 'Âşıka ta'n etmek olmaz mübtelâdır n'eylesin
Âdeme mihr ü maḥabbet bir belâdır n'eylesin
2. Zülfüne kalsa perîşân eylemezdi gülleri
Onu da taḥrîk eden bād-ı şabâdır n'eylesin
3. Gönlü dilberden kesilmezse 'aceb mi 'âşıkıñ
Ġamzesiyle tâ ezelden âşinâdır n'eylesin

1356. Nef'î

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Vermesin dil ruḥşat âh-ı cân-güdâza n'eylesin
Şabrı yok bî-çâreniñ bin dürlü nâza n'eylesin
2. İzṭırârî dil nice cân vermesin ol ğamzeye
Çâre yok tîr-i kazâdan ihtirâza n'eylesin

1357. Nef'î

Mef'ûlû Mefâ 'ilû Mefâ 'ilû Fe 'ülün

1. Diller nice bir çâh-ı zenaḥdânına düşsün
Sâyen gibi zülfüñ de қо dāmānıña düşsün
2. Çöz zülfüñü bāri bu bahāne ile dil zār
Geh gerdeniñe gāh girîbānıña düşsün
3. Şāne қо ciger pârelesin sîne degil tek
Dil pâyıña yüz sürmek için yanıña düşsün

1358. Nevâî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Ey muşavvir tütğalım ol servi taşvîr itesin
Şîve-i reftârîğa kel-kec ne tedbîr itesin

1359. Nevres Efendi

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Devr-i la'liñde baş egmem bâde-i gül-fâma ben
Sâye-i pîr-i mugānda minnet etmem cāma ben
2. Geh esîr-i ğurbet eyler geh enîs-i ğam beni
N'eylesem bilmem ne etsem baht-ı nâ-fercāma ben
3. Eylerim Dārü's-selām'ı kendime beytû'l-ħazen
Ĥasret-i ĥâl-i siyāhıñla gidersem Şām'a ben
4. Ĥalk ile lâzımdır olduķca mümāşāt eylemek
Ger baña uymazsa eyyām uyarım eyyāma ben
5. Nevres'î etmez seniñ şîrîn kelāmıñ telĥ-kām
Sen hemān eyle tekellüm rāzıyım düşnāma ben

1360. Nevres Efendi

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Ben ki terk eylemişim cānımı cānānım için
Nice cānānımı terk eyleyeyim cānım için
2. Şerĥ edeydim ğam-ı hicrān ile çekdiklerimi
Kāfir aĝlardı benim ĥâl-i perîşānım için

1361. Nevres Efendi

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. 'Aşk-ı Şîrîn eyledi meşhûr yoksa kimseler
Bilmez idi Bîsutûn daĝında Ferhād olduĝun

1362. Nevres Efendi

Fā`ilātün Fā`ilātün Fā`ilātün Fā`ilün

1. Hayret almış bülbülü bilmez ne etsin n'ışlesin
Ağlasa gül incinir gülse diker ağzın diken

[140]

1363. Nevres-i Kadîm

Mef`ülü Fā`ilātü Mefā`ilü Fā`ilün

1. Elbette uğrar âteşine bir sitem-keşîñ
Ey dūd-ı âh gel felege bizden olmasın

1364. Nev'î

Mef`ülü Fā`ilātün Mef`ülü Fā`ilātün

1. Cām-ı şafā gerekmez dünyā-yı dūn elinden
Merdāneler şikārı almaz zebūn elinden
2. Dil şafhasına bakdım eṭrāf cümle meşrūḥ
Bildim bu nüsha çıkmış bir zū-fünūn elinden
3. Ğam çekme cām-ı mergi yeksān şunar zamāne
Ol zehri Cem de çekmiş gerdūn-ı dūn elinden
4. Ferhād yüz çevirdi dağlardan âh ederken
Yoksa degildi `aciz bir Bīsütūn elinden

1365. Nev'î

Mef`ülü Fā`ilātü Mefā`ilü Fā`ilün

1. Pā-mālîñ oldum etme hazer ben ğubārdan
Bir gün gelir yoluña şaķın rüzgārdan

1366. Nev'î

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Zâhide mihrâb-ı mescid 'ârife ebrû-yı yâr
Cilve-gerdir pertev-i nûr-ı Hudâ her kûşeden

1367. Nihâd Bey

Mef'ûlü Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Cûlarla kûhsârda çağlardı kûh-ken
Zannetme kendi kendine ağlardı kûh-ken
2. Şîrîn'îñ acı sözlerini eyledikçe yâd
Zencîr-i eşke dağları bağlardı kûh-ken
3. Kûh-i belâda ben dağı giryân idim Nihâd
Zannetme kendi kendine ağlardı kûh-ken

1368. Nihâd Bey

Mefâ 'ilün Fe 'ilâtün Mefâ 'ilün Fe 'ilün

1. Demem ki kağıd uçursun peyâm göndersin
Kebûter-i dil ile bir selâm göndersin

1369. Neylî

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Bûselikle eger 'uşşâka verirseñ de qarâr
Yok muhâlif saña kârînda muhayyersin sen

1370. Vâsıf

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. O gül-endām bir al şāle bürünsün yürüsün
Ucu göñlüm gibi ardınca sürünsün yürüsün
2. Alıp āguşa bu çağında o nāzik bedeni
Şaran ol serv-ķadi Vāşıf öğünsün yürüsün

1371. Vâlihî-i Kadîm

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Ğam-ı zülfüñle siyeh şāla bürünsün yürüsün
Sāye-veş 'aşķ eri ardınca sürünsün yürüsün
2. 'Aķıbet çarķına doķunmaz ise seyl-i sirişk
Āsiyābı felegiñ varsın öğünsün yürüsün
3. Cām-ı gül-fām ile sākī yine reftāre gelip
Bezm-i gül-şende nihāl-i güle dönsün yürüsün
4. Ermeyip sūr u vişāliñe çeken mātem-i ğam
Cūy-ı eşkim gibi taşlarla dögünsün yürüsün

1372. Vâlihî-i Kadîm

Mef'ûlü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Bir ğonca sevdim eyledim aĝyār 'ālemi
Şekvā-yı ģār eden de benim gül diken de ben

1373. Vâlî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Ħicāb altında ķorsa böyle sākīniñ ger ibrāmı
Leb-i küstāķ-ı 'işmet būs-ı dāmānımdan el çeksin

1374. Vecdî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Benimdir nevbet-i feryād bülbüller hamūş olsun
Fiğānım ehl-i 'aşka māye-i cūş u hurūş olsun

1375. Vecdî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Gece gördüm hāke şalmış dilleri zülfün çözüp
Kimse yā Rab böyle bir hāb-ı perīşān görmesin

1376. Vücûdî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Yürü hey Zāl-i dehr-i pür-fiten bir kaḥbe zensin sen
N'ola Şīrīn iseñ şüretde Ferhād öldürensın sen

1377. Vahîd

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Dil-i ağıyār olur ḥāṭır-nişānıñ ahde durmazsın
Sebū-yı ḥāṭırım kırdıñ sen artık desti kırmazsın

1378. Vassâf

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Bilindi sırr-ı la'li ḥarf-i düşnāmıñ vürūdundan
Hüveydâdır o şūḥuñ nükte-i nābūdu būdundan

1379. Seyyid Vehbî

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Zülfüñ degil mi böyle perîşân eden beni
Âsûde olmasın o daği rûzigârdan

1380. Seyyid Vehbî

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Düşmüş maḥabbete daği nevres-civân iken
Olmuş esîr-i pâdişeh-i ḥüsn ü ân iken
 2. Pâmâl-i esb-i naḥveti olmuş bir âfetiñ
Bir tıfl-ı ney-süvâr maḥabbet ne-dân iken
 3. Olmuş zülâl-i vuşlatına teşne bir mehiñ
Ser-çeşme-i maḥabbete âb-ı revân iken
 4. Bir necm-i ḥüsnü görmege olmuş raşad-nişîn
Dâğ-ı derûn mihr ü meh-i âsmân iken
 5. Bir naḥl ile şarılmağ için girye-nâk imiş
Mânend-i tāk-i tâze yetişmiş fidân iken
 6. Çarpılmış ol da kendi gibi bir perî-veşe
Aldırmış 'aqlın 'aql alıcı dil-sitân iken
- [141]
7. Meftûnu olmuş ol daği Vehbî bir âfetiñ
Âşüb-ı dehr ü fitne-i âḥir zamân iken

1381. Seyyid Vehbî

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Mest olmadık şarâb-ı vişâliyle yârdan
Kurtulmasın oñun da nigâhı ḥumârdan

1382. Veysî

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Gider h b-ı te  f l d delerden d r olur bir g n
Bu meclis b yle  almaz mestler ma m r olur bir g n
2. O la lin  ubbe-i   l  o d v n-ı zer-ender-zer
Ba ında b z-g ne  te  n tenn r olur bir g n

1383. Yahy  Efendi

F   il t n F   il t n F   il t n F   il n

1.   yle medh   ol ki za m-ı t  -ı hecr-i dilberi
Tende dil  issetmesin s nende c n n  duymas n
2. Bir  ay l etsin beni  a  n  ki heng m-ı vi  l
  yle  gu  ideyin n zik miy n n  duymas n

1384. Yahy  Efendi

Mef   il n Fe  il t n Mef   il n Fe  il n

1. G n l umar nice demdir ki y r-ı  am-  r n
Olursa lu f-ı  l h  g r r bu g n yar n

1385. Yahy  Efendi

Mef   il n Mef   il n Mef   il n Mef   il n

1. Getir c m-ı s r r enc m  diller   d-k m olsun
Tam m etdi bizi  am s  ıy   am da tam m olsun

1386. Y mn 

F   il t n F   il t n F   il t n F   il n

1. Eyleyip  mm d-i feth-i b b-ı vu lat y rdan
 alk -ve  gitmez g z m d  im der-i dil-d rdan

1387. Lâ

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Etme ümmîd-i vefâ dehr-i denî-perverden
Bir içim şuyu dirîğ eyledi İskender'den

1388. Lâ

Mefâ 'ilün Fe 'ilâtün Mefâ 'ilün Fe 'ilün

1. Felekde bir gün ise görmek ey göñül kaşdıñ
O mäh pâreyi gör âfitâbı n'eylersin

1389. Lâ

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. O deñli pür-çalâvetdir ten-i sîmîni yâriñ kim
Miyânıdır eger var ise cisminde eğer mûdan

1390. Lâ

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Recâ-yı vaşl ile kâr etdi tîşen seng-i hârâya
Doğunduñ hâtır-ı Şîrîn'e ey Ferhâd n'eylersin

1391. Lâ

Mefâ 'ilün Fe 'ilâtün Mefâ 'ilün Fe 'ilün

1. Tefevvuk etse ne ğam rinde câhil-i ğod-bîn
Gehî tefevvuk eder bahre keştî-i sergîn

1392. Lâ

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Kapatdım dâğ-ı sînem şerhadan kesdirme yol açdım
Bu da güm-geşteğân-ı rāh-ı 'aşka bir tarîk olsun

1393. Lâ

Mef'ûlû Fâ'îlâtü Mefâ'îlû Fâ'îlün

1. Her hâr ü has harîm-i güle mahrem olmada
Nergis gibi bakar nazar ehli kenârdan

1394. Lâ

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Sükût etdiyse kevkeb mihr-i 'âlem ber-çarâr olsun
Yere düşdüyse bir mîve dırahtı mîve-dâr olsun

1395. Lâ

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Eger burc-ı sa'âdetden gurûb etdiyse bir kevkeb
Cihâna fer veren hürşîd-i devlet pây-dâr olsun

1396. Lâ

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Gerek sūz-ı dilimden tut gerek farṭ-ı cünūnumdan
Ser-i küyuñda bir āh eylemek ḳopdu derūnumdan

1397. Lâ

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1. Ey nūr-ı başar vuşlatı düşlerde görürsün
Bir bunda beni bir daği maşşerde görürsün

1398. Lâ

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Dilde āteş gözde nem ser-ķubbe çeşmim cāmlar
Ey perī nemdir benim eksik olan hāmmāndan

1399. Lâ

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Çağıırdım katı āvāz ile Leylī Leylī
Dağ ses verdi cevābımda ki Mecnūn Mecnūn

1400. Râşid Müverrih

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. ('Afv rāciħdir berā-yı terbiyet tekdīrden)

1401. Âsım Çelebi-zâde

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. (Hudāvende olur rāci' şikāyet ketħudāsından)

1402. Fâzıl

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. (Bilinir ķadr-i 'abā mevsim-i bārān olsun)

1403. Es'ad Muhlis Paşa

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Biliş çıkdık Bebek'de bir büt-i bîgâne-meşreble
Beşiktaş'da çocukken sevdiğim bir nev-civândır bu
2. Füsün-ı ğamzesinden fitne-i haţ oldu efzün-ter
Şer artar gün-be-gün hayr eksilir âhîr zamândır bu
3. 'Abeşdir devr-i nâ-sâz-ı felekden bî-huzûr olmağ
Ġam ü şādîye bakma zevke bak Muhliş cihândır bu

1404. Ânî Zeyrek-zâde

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Miyânından haber şordum dedi ol gözleri âhû
Verâsı küh-ı Billûra çıkar bir ince yoldur bu

[142]

1405. Cevdet Paşa

Mef'ûlü Fā 'ilâtü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Dīvân-ı hüsne bâri sen ey haţ-ı nev çıkıp
Arz et siyâh-nâme-i hicrânı mû-be-mû
2. Ey şâne kıl ü kal ile tel kırmadan varıp
Şerh eyle yâre hâl-i perîşânı mû-be-mû

1406. Hanîf

Mef'ûlü Fā 'ilâtü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Ey cām-ı bâde leblerin öp benden ol mehin
Arz eyle telh-kāmî-i hicrânı mû-be-mû

1407. Rüşdî-i Kadîm

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Heves-i zülfün ile ‘azm-i reh-i Çîn etdim
Seni şimden gerü ey gözleri âhü yâ hû

1408. Rûhî

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Kaddine ermek umar dil ne temennâdır bu
Eremez kimse buna ‘âlem-i bâlâdır bu
2. Doyamaz kimse tecellî-i cemâl-i yâre
Özge hâl özge cemâl özge temâŝadır bu
3. Rindler mey-gedede ehl-i vera‘ mescidde
Hây ü hüy etmede bilmem ki ne ğavĝadır bu

1409. Ziyâ Bey

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

1. Ne nâleye ne âh-ı seherĝâha ser-fürü
Etmem tarîķ-ı ‘aşķda hem-râha ser-fürü
2. Taĝsîn ki minnet etmedi şîrîn’e cân için
Ferhâd kıldı tîşe-i cân-ĝâha ser-fürü
3. Ta‘zîm ile ayaĝını bûs eylemek için
Eyler ŝurâĥî bezmde ol mâha ser-fürü
4. Ma‘zûr eder cününü rûkû’u sücûddan
Ĝâhîce ‘âŝîķ eylemez Allâh’a ser-fürü
5. Bu nazm-ı nev-zemîn-i belâĝât-ni’ ŝârda
‘Âlem eder Ziyâ-yı dil-âĝâha ser-fürü

1410. Ziyâ Bey

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Şanma kim sâ'at çalar bil başına tokmak urur
Mevte bir sâ'at daği yaklaşdıñ ey gâfil deyi

1411. Tâlib Bursalı

Mef'ûlü Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Ey şâne pây-ı zülfüne düş benden ol mehiñ
Şerh eyle çāk çākī-i hicrânı mû-be-mû

1412. İzzet Molla

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Girîbânım gibi çāk olmayınca koymayam elden
Geçer dāmân-ı vaşlın destime bir gün cihândır bu
2. Emân bilmez figândan bî-haber feryâddan gâfil
O yahşiler ki sevdim her birisinden yamandır bu
3. Uçurma kendiñ ey murğ-ı felek-peymâ-yı evc-i cāh
Nice anşaları güm-gerde etmiş âşiyândır bu

1413. İzzet Molla

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Demîde olmamışdı sünbül-i sır-âb-ı ruhsârı
Geçen yıl Göksu'da seyr etdigim nev-res civândır bu

1414. İzzet Molla

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Ben uşanmam gözümün nûru cefâdan ammâ
Ne kadar olsa cefâdan uşanır cândır bu

1415. ‘Ulvî

Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün

1. Gurûr etme libâs-ı faḥr ile ‘ömrüm cihândır bu
Ḳabâ-yı cismîni ḳor bunda herkes câmekândır bu

1416. Fâizî

Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilün

1. Ḳays’ı gör Mecnûn iken ‘âlemde şöhret-gîrdır
Hiç seni bir kimse yâd eyler mi âḳıldır deyû

1417. Figânî

Mefâ ‘ilün Fe ‘ilâtün Mefâ ‘ilün Fe ‘ilün

1. Şemîm-i kâkülün almış nesîm gül-şende
Demiş ki sünbüle sende emânet olsun bû

1418. Figânî

Mefâ ‘ilün Fe ‘ilâtün Mefâ ‘ilün Fe ‘ilün

1. Figanî yaşını dök rûz-ı hecr-i zülfünde
Aḳ aḳçe ḳara gün için denir meşeldir bu

1419. Nâbî

Mef‘ûlü Fâ ‘ilâtü Mefâ ‘ilü Fâ ‘ilün

1. Ey mîl sürme gözlerin öp benden ol mehiñ

‘Arz et siyāhkārī-i hicrānı mū-be-mū

1420. Vâlî Yenipazarlı

Mef‘ülü Mefā‘ilün Fe‘ülün

1. Öldükde günāhım ile memlū
Maḥşerde neler çeker terāzū

1421. Merdümî

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Biri birine baş ursa ‘aceb mi küşti-gîr-āsā
Melāḥat ‘arşasında pehlevāndır ol iki ebrū

1422. Necâtî

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Nice kākül nice sünbül gül-i hoş-būdur bu
Dostlar işte benim istedigim būdur bu
2. Ne gönül kōdu ne göz ḥāl-i ruḥ-ı ‘arız-ı dost
Oda yanmaz şuya batmaz nice cādūdur bu

[143]

1423. Lâ edrî

Mef‘ülü Fā‘ilātün Mef‘ülü Fā‘ilātün

1. Sa‘y et aķıt sirişki kadd-i nigāra karşı
Meyli olur nihālîñ āb-ı revāna karşı

1424. Lâ

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Ey düğme benden öp o iplik gibi gerdeniñ
‘Arz eyle sîne-çākī-i hicrānı mû-be-mû

1425. İbn Kemâl

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Düşdü diller gül yüzünde zülf-i pür-tâb üstüne
Üşdü mähiler şanasın şuda kullâb üstüne
2. Çeşm-i pür-eşk üzre tâb ursa ruhuñ ‘aksi n’ola
Resm var kandilde âteş yanar âb üstüne
3. Haţţına dolaşsa dil hüsnüñ kitâbında n’ola
Ekşeriyyâ bahş-i tefsîr olur i ‘râb üstüne
4. ‘Ârızında haţ çıkıp tutdu sevâd-ı zülfüñü
Rûmdan leşker varupdur şanki A ‘râb üstüne
5. Hoğka-i yâkûtdur çeşmim dür ü gevher döker
Lebleriñ ‘aksi düşelden eşk-i hûn-âb üstüne
6. Eyledi Mûsâ-şîfat zülfüñ ‘aşâsın ejdehâ
Şaldı haţţıñ Hızr-veş seccâdesin âb üstüne
7. ‘Ârızı âyînesinde ‘aks-i ruhsârım benim
Güyyâ berg-i hazândır kim düşer âb üstüne

1426. Ebu’s-suûd Şeyhü’l-islâm

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Yoluna çarh edeyim nakd-i hayât elde iken
Ki geçer fırsat-ı ‘ömr-i güzerân girmez ele
2. Kalb-i meyyâlim elinden nice idem yâ Rab
Göricek âb-ı revân gibi akar her güzele

1427. Ahmed Paşa

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Kemend-i zülfüne yāriñ giriftār olmasın kimse
Benim şūrīde bahtımdan siyehkār olmasın kimse
2. Tenin söğüd gibi başdan ayağa hancere şaңçar
Hey ol serv-i hevā-baḥşe hevā-dār olmasın kimse
3. Seniñ bāzār-ı 'aşkıñda eder dellāl-ı cān feryād
Metā'-ı 'aql kāsiddir ḥarīdār olmasın kimse
4. Yüzüñ gülzārı şevkıñdan yine mest oldu bülbüller
Bahār ü mevsim-i güldür қо hüşyār olmasın kimse

1428. Ahmed Paşa

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Almazdı adım ağzına ol matla'-ı cemāl
Mecmū'asında maḥlaş-ı eş'arım olmasa

1429. Ahmed Paşa

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. 'Älemde zülf-i yār idi devlet dedikleri
Yār olmadı çün Aḥmed'e devlet ne fā'ide

1430. Ahmed Paşa

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Sā'id-i simīnine zerrīn süvār oldu süvār
Şanki āteşden devā'ir çekdiler āb üstüne

1431. Ahmed Paşa

Mef'ülü Fā 'ilātün Mef'ülü Fā 'ilātün

1. Zülfüñ şebinde verdim dil hüsnuñe gören der
Mağribde bir qalender āyine şunmuş aya

1432. İshâk-ı Kadîm

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

Nâzım Şâm'da vefât eylemiştir:

1. Cennet kokuşu gelmeye başladı meşâma
Yaklaşdı gibi kâfilemiz menzil-i Şâm'a

1433. İshâk Efendi Şeyhü'l-islâm

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Hâlimi 'arz et şabâ dil-dâra Allâh 'aşkına
Şûriş-i dilden haber ver yâra Allâh 'aşkına
2. Ey tabîb-i Hâzık-ı nabz âşinâ-yı derd-i dil
Haste-i hecrim baña bir çâre Allâh 'aşkına
3. Rûşen etsin zulmet-i şeb-zindedârân-ı gamı
Mihr-i rüyuñ göster ey meh-pâre Allâh 'aşkına
4. Harf-i vaşl-ı kâkülün ketm et lisân-ı şânedan
Keşf-i esrâr eyleme ağyâra Allâh 'aşkına

1434. Es'ad-ı Bağdâdî

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. 'Arz eyler idim şekve-i hicrânı huzûra
Bir kerre görüşseydim eger âh seniñle

1435. Eşref Paşa

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Dāğ açar tîğ-ı felâket dil-i nâ-çârımıza
Cân atar tîğ-ı kazâ sîne-i bîmârimıza
2. Dâmen-i feyzinde deryûze-keş-i nâmîyedir
Tûba-i bâğ-ı İrem sahn-ı çemenzârımıza
3. Mest-i şahbâ-yı tarab-hâne-i şevkîz ki müdâm
Rûh-ı Cem ğıbta eder sāğar-ı serşârımıza
4. Sîne çâk olmayıcağ hâme gibi ey Eşref
Kimse maḥrem olamaz çarḥda esrârımıza

[144]

1436. âgâh

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Buḥl ile 'âleme çarbü'l-meşel olmak yegdir
Maḥz-ı da'vâ ile şâhib kerem olmakdan ise

1437. âgâh

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Koyalım murğ-ı dili lâneye bülbul yerine
Şâyet ol gonca-dehen seyr-i gülistâna gele

1438. âgâh

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Sûzişim etme füzün ḥüsnüñe zînet verme
Âteşim baña yeter sen de ḥarâret verme

1439. âgâh

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Minnet-i huşk ey tabīb-i bī-mürüvvet tā-be-key
Merhemiñ ya derdime dermān ola ya olmaya
2. Hātır-ı sākīniñ Āgāh inkisārından şaķın
Yoksa tevbe mūcib-i gufrān ola ya olmaya

1440. Emrî-i Kadîm

Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Şād etmek için rûhunu her gece zamāne
Ve'l-leyl okur türbet-i Mecnûn üzerinde

1441. Emrî-i Kadîm

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Ver cānı Emriyā o leb-i hāl-dārına
Almaz mısın 'aķıdeyi miski bahāsına

1442. Emîn

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Oldum şehîr 'aşķıñ ile nükte-dānlara
Düşsün seniñ de mışra'-ı la'liñ zebānlara

1443. Emîn Bursalı

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Etmem huţûr hātır-ı nā-mihribānına
Etsem de beste tār-ı nigāhı benānına

1444. Ehlî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Ser-i kūyuñdan ayrılmam felek bir yana şalmazsa
Yoluñda ölmedir kaçdım eger Hâk cānım almazsa

1445. Âhî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Bir haşîrim yoğ iken külbe-i aḥzānımda
Būriyā naḳşı görünür ten-i 'uryānımda

1446. Âhî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Ayıñ on dördü gibi dün gece meclisde idi
Kanda akşāmlayacak ol meh-i tābān bu gece

1447. Bâkî

Müfte 'ilün Mefā 'ilün Müfte 'ilün Mefā 'ilün

1. Müşkil imiş ki dil-rübā tıfl ola dil-sitān ola
'Āşık-ı zār ü mübtelā pîr ola nā-tüvān ola
2. Yaşıma bakmaz ol perî bilmedi ḳadr-i gevheri
Tālib ola bu demleri bulmaya bir zamān ola
3. Gūş tutup münāfıḳa cevri ḳo yār-ı şādıḳa
Dilber odur ki 'āşıḳa müşfik ü mihribān ola
4. Bâḳî'ye sâḳıyā feraḥ ver ki fenā bula teraḥ
Şol meyi şun ki bir ḳadeḥ pîr iḳe cüvān ola

1448. Bâkî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Cāme-ḥāb ol āfeti aldıķca tenhā koynuna
Şanırım ebriñ girer mäh-ı şeb-ārā koynuna
2. Şubḥ-dem ey fāḥte bīhūde efgān eyleme
Çün girersin her gece bir serv-i bālā koynuna
3. Niçin ağlarsın felekden bilsem ey şeb-nem seni
Çün girersin her gece bir verd-i ra' nā koynuna

1449. Bâkî

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Vaḳtine mālîk olan dervîşdir sultān-ı vaḳt
'İzz ü cāh-ı saltanat degmez cihān gāvğasına

1450. Bâkî

Mef' ūlū Mefā' ilū Mefā' ilū Fe' ūlūn

1. Cāy etmiş idi Leylî'ye Mecnūn dil içinde
Bir şüret idi cilve kılan maḥmil içinde

1451. Bâkî

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Korkum oldur göz dege ḥāk-i der-i cānānıma
Yoksa kuḥl-āsā çekerdim dīde-i giryānıma

1452. Bâkî

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Bī-tekellūf yüz sürer her şeb ruḥ-ı rengīniñe
Böyle niçin yüz verirsin sevdigim bālīniñe

1453. Bâkî

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Yokdur şebât çünkü cihân-ı harâbda
Birdir hezâr-sâl ile yek-dem hisâbda

1454. Pertev-i Kadîm

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Anda da nâz eyleyip göstermemek lâıyık mıdır
Kâ'ilim dîdârını rü'yâda olsun görmege

1455. Pertev Paşa

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Reng ü bûdur güle zînet güzele hûsn ü bahâ
Gül denir her güle ammâ gül-i zîbâ başқа

1456. Belîg

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. O al fes kâkül üzre berg-i güldür sünbül üstünde
'Îzârında 'arağ gūyâ ki şeb-nemdir gül üstünde
2. Düşelden sâğar-ı leb-rîze 'aks-i ğabğab-ı sâķī
Ħabâb-ı bâde-âsâ gözlerim kaldı mül üstünde

1457. Belîg

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Der ü dîvârı olsa keh-rübâdan bir hünermendiñ

Yine anıñ bulunmaz arasañ bir kâh beytinde

1458. Belîğ

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Cāhiliñ dā'im murādınca döner çarḥ-ı felek
İltifāt eyler gedā ferzend-i nā-bīnāsına

[145]

1459. Behiştî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Bir āh-ı sūzināk etmiş ezel kūhsārda Ferhād
Anıñ te'şīridir pinhān olan āteş ḥacerlerde

1460. Beyânî İstanbullu

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Budur lāyık olan şāhım cihānda ehl-i 'irfāna
Ki yakdığı çerāğ üstüne dāim ola pervāne

1461. Beyânî Ruscuklu

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Aldılar 'aqlım perī-rūlar perīşān etdiler
Bir yere gelmez meger cem'ıyyet-i ḥūbān ola

1462. Bîdârî

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Şüret-i yār ile dil ḥānesini deyr eyle

Yāri her kūşede bir şüret ile seyr eyle

1463. Sâbit

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

1. Ezhārı taķsīm etdiler gül düşdü ħārıñ pāyına
Ĥār-ı cefā degdi gül-i terden hezārıñ pāyına

1464. Sâbit

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Sunar bir cām-ı memlū bin tehī peymāneden soñra
Felek ehl-i dili dil-şād eder ammā neden soñra

1465. Şehzâde Cem

Fe'ilâtün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Kıpırır başıma kıyāmet āh
Ne belādır bu kıdd ü kāmēt āh
2. Devletimdir vişāl-i yār ammā
Baña yār olmadı o devlet āh
3. Baş kımak pāyınā sa'ādetdir
Lık yok başda bu sa'ādet āh
4. Ĥaṭ-ı tezvīrine kışı şāhid
Gör ne egri kılar şehādet āh
5. Çünkü zulmü yine sen eylersin
Cem kime eylesin şikāyet āh

1466. Şehzâde Cem

Fā'ilâtün Fā'ilâtün Fā'ilâtün Fā'ilün

1. Dil helāk edip gözüñ hancer çeker cān üstüne
Nice hūnīdir ki kan etmek diler kan üstüne
2. Dedim ey meh çün lebiñ cāndır baña bir buse ver
Gül gibi kıldı tebessüm dedi kim cān üstüne
3. Ağladıkça kaçımı rengin ü hūnīn yaşıma
Der gören kavs-i kuzah kuruldu bārān üstüne
4. Dilde gamzeñ oku var iken gamın gönderme kim
Konmak olmaz ey şanem mihmān mihmān üstüne
5. Sünbül-i hattıñ gamından şöyle hayrān oldu kim
Bāğ-bān şular seper her gece reyhān üstüne

1467. Şehzâde Cem

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Kemend-i kākül-i yāra giriftār olmasın kimse
Benim baht-ı siyāhımdan siyehkār olmasın kimse

1468. Cinânî Bursalı

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Var mı bir ruhsāra kim hatt-ı siyeh-fām olmaya
Devr içinde kangı gün gördüñ ki akşam olmaya

1469. Cevdet Paşa

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Gālib gelip hazān ü şitāsı bahārına
Devriñ şafā-yı neş'esi degmez humārına
2. Gül-berg-i ārızındaki reyhānī hattını
Yazdım hikāye yollu Gülistān kenārına
3. Uymaz zamāne kimseye hakkıyla çāresiz

- Lā-ķayd olup da gitmeli ādem uyarına
4. Lafz-ı vefāyı yazsa da bilmez me'ālini
Kimse güvenmesin bu zamāne kibārına
5. Yārīñ vefāsı yok dil-i aġyār kīne-cū
Cevdet 'azīmet etmeli 'uzlet diyārına

1470. Cevdet Paşa

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Cām-ı iķbāli felek şimdi raķībe sunsun
Dil-i nā-kāma da nevbet gelir inşāallāh
2. Yārīñ aġzın ara ey bād-ı şabā der mi 'aceb
Yine İstanbul'a Cevdet gelir inşāallāh

1471. Cevrî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Geçdi dil rāh-ı talebden kām-ı dünyādan bile
Fārīġ oldu ārzūlardan temennādan bile
2. Teşne-leb bīmārım ölsem de müdāvā istemem
Hızr u 'İsā'dan degil la'l-i dil-ārādan bile
3. Hāşıl olmaz berg ü bār-ı ārzū ehl-i dile
Gül-bün-i bāġ-ı İremden naħl-i tūbādan bile
4. Rızķ-ı dünyādan mezāķ-ı ehl-i dil maħrūmdur
Telķ-kāmīdir naşībi nūş-ı şahbādan bile
5. Ermedi ser-menzil-i ümmīde Cevrî tır-i āh
Geçdi ammā ne felekden 'arş-ı a'lādan bile

[146]

1472. Cevrî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Olmasa ğamzeñ dem-ā-dem yār ü hem-dem çeşmiñe
Mülk-i fitne böyle olmazdı müselleme çeşmiñe
2. Ol nigāh-ı fitne-engīze hezārān āferīn
Fenn-i sihri öğredir hem ğamzeñe hem çeşmiñe
3. Etse āsāyiş kaçan halvet-serā-yı hābda
Nāz olur bīgāne olmaz şīve maḥrem çeşmiñe
4. Böyle nāz ü şīveden ḥālī iken ammā yine
Bağmağa tākat getirmez kimse bir dem çeşmiñe
5. Yalınız Cevrī değil meftūn ü āşūfteñ seniñ
Beste dünyā zūlfūñe dil-ḥaste ‘ālem çeşmiñe

1473. Cevrî

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

1. ‘Āşık öldürmede olsañ da sen ihmāl üzre
Günde bin kan olur ol ğamze-i kattāl üzre
2. Fitne şalmazdı sevād-ı kamere sāyesini
Kākülün düşmese gāhī o ḥaṭ ü ḥāl üzre
3. Dil-i Cevrī girih-i zūlfūñü ḥalledemedi
Tār ü pūd-ı emelim kaldı bu minvāl üzre

1474. Cevrî

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

1. Dil-i pāki gören ol kākül-i pūr-tāb üzre
Kaṭre-i jāle şanır sünbül-i sīr-āb üzre
2. Düşürünce ruḥuña turre-i pūr-çiniñi bād
Muṣṭarib mevc-i girih-gīre döner āb üzre
3. Degil ebrūlarıñ üstünde cebīn-i berrāk
Nūrdur cāmi ‘-i ḥüsnüñdeki miḥrāb üzre

1475. Cevrî

Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fe'ûlûn

1. Gâhî ki eder tûresi dāmânını çîde
Bin dil sarılır her hām-ı kullâb-ı ümîde
2. Söyletdi dili gāmzesi rāzım işitildi
Oldu iki mestāne sebeb güft ü şenîde
3. Bir nāfe-i pür-müşg ola her katre-i eşkim
Olsa heves-i zülfûn ile hāke çekîde
4. Levh-i dile ebrûlarının naşşı çekildi
Ol dem ki kalem besmeleye verdi keşîde

1476. Cevrî

Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fe'ûlûn

1. Yok minnet-i ikbâli sipihriñ üzerimde
Pest olsa n'ola pāye-i 'ālem nazarımda

1477. Cevrî

Fā'ilâtûn Fā'ilâtûn Fā'ilâtûn Fā'ilûn

1. Ehl-i dil kadrin niçin fehmi eylemez şāhib-hüner
Biz bu rāz-ı müşkili bilmekte hayrânız hele

1478. Cevrî

Mefâ'ilûn Mefâ'ilûn Mefâ'ilûn Mefâ'ilûn

1. Nişār-ı āb-ı rûyu hāhiş etmekden kaçılmazdı
Recā-yı himmete lāyık cihānda bir murād olsa

1479. Hâletî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Beğa yok gerçi kim bin yıl da olsa zindegânide
Kâtı müşkildir ammâ merg hengâm-ı civânide

1480. Hâletî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Kârâr eyler nüzûl eden belâ elbette cânımda
Şeh-i mülk-i ğamım âsüdedir dünyâ zamânımda

1481. Hasan Çelebi

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Gerek seng-i siyâh olsun gerekse atlâs ü hârâ
Ġaraż bir bâliş-i râhat bulunmaktır ser altında

1482. Hasan Çelebi

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Hudâ 'ömr-i dirâzî saña versin ey boyu servim
Yoluñda hâk olan 'uşşâk yatdıķca yer altında

1483. Halîm Giray

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Dü-bâlâ oldu 'aşķım hattı-ı anber-fâmdan soñra
Mücerrebdır cünün efzün olur akşâmdan soñra

1484. Halîm Giray

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Gördüğüm gün kaçını bayram geldi hâtırâ
Ol hilâle döndüğüm eyyâm geldi hâtırâ

1485. Huldî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Şeb-i târî şanırdı kâkül-i müşgîn-i cânâne
Müselsel her gece yâ Leyl derdi Qays-ı dîvâne

1486. Hayâlî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Âyîne her dem koyar dil-dârı tenhâ koynuna
Nâz ile Yûsuf girer gûyâ Züleyhâ koynuna
2. Râh-ı gülzâr-ı fenâda cismîni eden gubâr
Rûzgâr ile girer bir serv-i bâlâ koynuna

1487. Hayâlî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Ben belâ Ferhâd'ıyım kûh-ı ğam-ı dil-dârda
Şu'le-i âhım başımda lâledir kûhsârda

1488. Hayâlî

Mef'ûlü Fā 'ilātün Mef'ûlü Fā 'ilātün

1. Sûzım sirâyet etse Mecnûn-ı nâ-murâda
Quşlar kebâb olurdu başındaki yuvada

1489. Pîrî Re'îsü'l-küttâb

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Hâ'il olmaz eşk-i çeşm ol meh-liķānıñ 'aksine
Perde olmaz âb mihr-i pür-ziyānıñ 'aksine
2. Dîde-i rûşen-güherde pestdir cāh-ı bülend
Kıl nazar âyîne de tāk-ı semānıñ 'aksine

[147]

1490. Hayrî Re'îsü'l-küttâb

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Gör hayâl-i kıddiniñ rûşen-dilāna rabtını
Bağ kenâr-ı cûda naḥl-i dilsitānıñ 'aksine
2. Meh gibi ser-menzil-i maḳşûdunu elbet bulur
Uyduran reftārını devr-i zamānıñ 'aksine

1491. Haylî

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Habs etse 'aceb mi anı dil maḥbes-i tende
Tîr-i sitemiñ ana neler etdi geçende

1492. Râtib Paşa

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Sînesinden dūr ola rûḥu İlāhî an-ķarîb
Kim sebebsiz ol bütün benden eger ib'ādına

1493. Râcî

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Görüp şevkım sürür-âlûde-i zevk-ı cihân şanma
Neşâtım hep ğamımdandır beni sen şâdmân şanma

1494. Râsih-i Enderûnî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Süzme çeşmiñ gelmesin müjgân müjgân üstüne
Urma zahmıñ sîneme peykân peykân üstüne
2. Pâre-i elmâs eker her açdığı zahma o şûh
Luţfu var olsun eder ihsân ihsân üstüne
3. Dilde ğam var şimdilik luţf eyle gelme ey sürür
Olamaz bir hânede mihmân mihmân üstüne
4. Yârdan mehcûr iken düşdüm diyâr-ı gurbete
Baña gösterdi felek hicrân hicrân üstüne
5. Hem mey içmez hem güzel sevmez demişler haqqıma
Eylemişler Râsihâ bühtân bühtân üstüne

1495. Râsih

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Bırakdı nâr-ı hicrâna kimiñ başına döndümse
Beni yakdı çü pervâne kimiñ başına döndümse
2. Edersem nâle vü zârı n'ola seng-i felâhan-veş
Ki âhir atdı yabâna kimiñ başına döndümse
3. 'Aceb mi girye vü âh eylesem mânende-i gerdün
Giriftâr etdi bühtâna kimiñ başına döndümse
4. Edip pür-pîç ü tâb âhir beni destâr-veş Râsih
Kodu hâl-i perîşâna kimiñ başına döndümse

1496. Râşid-i Kadîm

Mef‘ülü Fā ‘ilātü Mefā ‘ilü Fā ‘ilün

1. Bālā-yı çarha çıksa daḥi pāy-māl olur
Pervāz eden çü tır per-i digērān ile

1497. Râşid Müverrih

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Nemek-rîzî-i nāsūr etmedir zaḥm-ı ciger-rîşe
Nevāziş-güne ḥarf-i tesliyet āzārdan soñra

1498. Râgıb Efendi

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

1. Vuşlat-ı yār için aḡyāra müdārā eyler
Zehr içer ‘āşık-ı dil-ḥaste şifā niyyetine

1499. Râgıb Paşa

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Mübālāt eylemez rindāne-meşreb her ḥuşuşunda
Meger kim bāde-i gül-fām ile sāḡar ḥuşuşunda
2. Ne çāre kullanılsa ḥidmet-i dīgerde çār-ebrū
Hele cāiz degil dellāk ile bir yer ḥuşuşunda
3. Olur mu çeşm-i ḥasret ḥüsn-i ‘ālem-sūzdan beste
Bağılmaz ḥātır-ı aḥbāba hīç dilber ḥuşuşunda
4. Eger maḳşūd eşerse mışra‘ -ı berceste kāfidir
‘Aceb ḥayretdeyim ben sedd-i İskender ḥuşuşunda

1500. Râgıb Paşa

Mef‘ülü Mefā ‘ilü Mefā ‘ilü Fe ‘ülün

1. Bir kerre doḡunsañ teline sâz-ı derûnuñ
Bin dürlü nevâzişle düzelmez bozulunca

1501. Râgıb Paşa

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Eyledim mezheb-i ebnâ-yı zamânı taklid
Yâd yâdımda olur dost ferâmûşumda

1502. Râgıb Paşa

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Sâ'atîñ çaldığı evkâtı degildir her kâr
Müddet-i 'ömrü gelip geçdigine eyler âh

1503. Rahmî

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Şekl-i ebrû-yı siyâhı ruḡ-ı cānān üzre
Güiyâ Besmele'dir sûre-i Raḥmān üzre
2. Hâl-i ḥaddîñ mi bu ya sūḥte-i pervâne midir
Kızarıp düşmüş ola şem'-i şebistān üzre
3. Devlet-i dehre ererse n'ola gâhî dūnān
Dīvler gâh çıkar taḡt-ı Süleymān üzre

1504. Rahmî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Haṡ-ı nev-reste şanmañ ol sehî-ḡaddîñ 'izārında
Hızırdır ḡāba varmış çeşme-i ḡayvān kenārında

2. Biten güller degildir hāk-i kabri üzre Ferhād'ın
Açılmış cānib-i Şīrīn'e revzenler mezārında

[148]

1505. Rahmî

Mef'ûlû Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Kendi serîr-i çarhda rûyî türâbda
Seyret rüsûm-ı meskenini âfîtâbda

1506. 'Alî Rızâ Bey

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Eyledim tevcîhe iç ilden dâğ-ı dîl tîmârını
Enderûn-ı sîneden çıksın çerâğım olsun âh

1507. Remzî Bursalı

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Dediler şaķın seni tutar cefâsı taşına
Geldi hep dedikleri ben mübtelânın başına

1508. Revânî

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Sen mi öğrettiñ cefâyı ğamze-i bî-dâdıña
Hûb ta'lîm eylemişsin âferîn üstâdına

1509. Revânî

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Yār olmaz tâlî'im buluşmasam cānānıma
Başıma gün doğmasa sâyem de gelmez yanıma

1510. Riyâzî

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. 'Āşık-ı şāfî derūnuñdur girerdiñ göñlüne
Bir nigāh-ı luṭf ile baksañ eger āyīneye

1511. Zârî

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Göz kırasın eşkiyle yuyayın ağarınca
Tâ kim nazarı pāk ola dil-dāra varınca

1512. Sâ'î

Mef'ûlû Mefā'ilû Mefā'ilû Fe'ûlün

1. Bāğ olsa bahār olsa feżā-yı çemen olsa
Tenhāca ben olsam o büt-i sîm-ten olsa
2. Bir gūşede rindāne çekip bāde olup mest
Pîrāhenimiz berg-i gül ü yāsemen olsa
3. Bîn nāz ile ol serv-i revān sīneye gelse
Cān şevk ile āzāde-i kayd-ı beden olsa

1513. Sâniḥ

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Mācerā var seni ġarķāb eder eşkim acırım
Yeter ey Baḥr-i siyāh giderim Aķdeñiz'e

1514. Sırrı

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Meyden evvel 'araķın hūkmü geđer mülk-i dile
Bunda taķdīm olunur vālidine şeh-zāde

1515. Sa 'dī Tâc-zāde

Mef'ûlû Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Yā Rab n'olaydı 'ālem içinde dil olmasa
Bārī olursa her güzele mā'il olmasa

1516. Sa 'îd Sırrı Bey

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Mizāc-ı 'ālemi taşhīhe sa'y eden her gāh
Görür devā gibi çın-i cebīn-i istikrāh

1517. Sûzî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Serv-i ķaddiñ dikmesidir şāh-ı gül gülzārda
Eşkimîñ perverdesidir lāleler kūhsārda
2. Ya gönül sīnemde mihriñ şaķladı aġyārdan
Ya örümcek perde çekdi Aħmed üzre gārda
3. Vaşl-ı dilberdir hemīn dünyā metā'ından ġaraż
Yoksa 'aşķ ehli ne aldı şatdı bu bāzārdan

1518. Seyfî Defterdâr

Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Döndü cism-i za'îf-i pür-nâle
Mîveden mîve nâleden nâle

1519. Şâkir Bey

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Eger kim hüküm-i faşlını olursañ fikr-i ücrâda
Bulun germâbede sermâda germâda sermâda

1520. Şerîf Efendi

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Etdim güzeller içre 'alâka efendime
Şad-âferîn tabî'at-ı dilber-pesendime

1521. Şehrî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Hüküm-i istisnâ hamûş etdi dehân-ı hâhişim
Kâm-ı dünyâdan degil maşşûd-ı 'uqbâdan bile

1522. Şehrî

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Bir 'âşıkane girye ile heft dūzahıñ
Maşşûr olmayam şu komazsam ocağına

1523. Şehrî

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Der-i mey-hānede Şehrî-i rüsvā-mesti dün gördüm

Yıkılmış kendi bir yerde yatur destâr bir yerde

1524. Şîrî

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Naḥîf cismimi döndürdü âh ü zâr neye
Görün beni neye döndürdü rûzgâr neye

1525. Sâdık-ı Kadîm

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Kûh-ı ğamda dil-i Ferhâd'ımızı yâd eyle
Acı ey Ḥusrev ü Şîrîn-dehenim dâd eyle
2. Kullugum ḥâşılı ey ḥusrev-i ḥübân seniñ
Kullañ ister diler öldür diler âzâd eyle

[149]

1526. Sabrî

Müfte'ilün Mefâ'ilün Müfte'ilün Mefâ'ilün

1. Ey hoş o rind-i 'aşk kim bî-keder-i ḥumâr ola
Çekdiği cām-ı bâdeniñ keyfî ḥired-figâr ola
2. Vaḳti kalır mı tevbeniñ böyle zamânda bâ-ḥuşuş
Sākî-i şîve-kâr ola mevsim-i nev-bahâr ola
3. Serde felek felek hevâ gözde kadeh kadeh şarâb
Korku budur ki râz-ı dil 'âleme âşikâr ola
4. Bâd-ı taleble fülk-i dil sâhil-i kâma ermedi
Vay aña ki rehberi himmet-i rûzgâr ola

1527. Sabrî

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Ol seng-dile sūz-ı dilimden haber eyle
Ey āh-ı hāzīm eşer eyle eşer eyle
2. Der-hāb mı bīdār mısın nāzı ko ey baht
Ya kim nigeḥ ol ya baña ḥüsn-i nazar eyle
3. Toḥm-ı emelim şüre-sitān-ı ğama düşdü
Yā Rab nem-i luṭfunla anı sebz ü ter eyle
4. Bir başka şafā ver yine kaşr-ı ğama ey ‘aşk
Her dīdemi fevvāre-i ḥūn-ı ciger eyle
5. Görsün nic'olur çāšnī-i cām-ı maḥabbet
Bu akl-ı ḥod-ārāyı da benden beter eyle

1528. Ziyâ Bey

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Nev‘-i insān ḥaşre dek ta‘zīm ederler adına
Kim fedā-yı nefis ederse cinsiniñ imdādına
2. Taşdan olsa tevbenin ḳalbi dayanmaz bāğda
Neyleriñ efgāniña bülbülliñ feryādına
3. Rū-yı ḥāki zulm ile pāmāl eden zālimleriñ
Zīr-i ḥākiñ ḥāleti gelmez mi yā Rab yādına
4. Şimdiḳi ‘ācizleriñ dāvāsını seyr eyleyen
Geçmişñ rahmet okur Fir‘avnına Şeddādına
5. Ya ḳanā‘at ihtiyār eyler ya züll-i irtikāb
‘Aşrımızda uyduranlar maşrafı īrādına
6. Nīk ü bed herkes bulur ‘ālemde elbet etdiĝin
Kendi bulmazsa cezā mīrāş olur evlādına
7. Çarḥdan aldım Ziyā tīg-ı zebānla intikām
Rahmet olsun fenn-i nazmıñ pīrine üstādına

1529. Tâli‘î

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Hâṭ bozdu ise ḥüsnünü ebrûsu kemâ-kân
Mescid n'ola vîrân ise mihrâb yerinde

1530. Tıflî

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Ey şâne ser-i zülf-i perîşâna doḡunma
Tel kırma şaḡın ḡâṭır-ı yârâna doḡunma

1531. Zarîf

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Gelsin ḡırâma söyleyiñ ol serv ḡâmete
Şâyed helâk olam ḡala ḡasret ḡıyâmete

1532. Ârif Süleymân Bey

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Derdnâk eylediñ beni billâh
Âh ey rûzigâr-ı ḡaddâr âh

1533. Ârifî Kadîm

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Bîḡâneler maḡabbeti bilmez kenârdan
Girdâb-ı baḡr-i 'aşḡı şoruñ âşinâlardan

1534. İzârî Edirneli

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Dik gelmek istedi kad-i bālā-yı dilbere
Tübāyı dikdiler tepesi üstüne yere

1535. İzârî Edirneli

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Gelmedi sākī kanā'at var iken mey hānede
Bir ayağım evdedir bir ayağım mey-hānede

1536. İzzet Bey

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Bir perī gördüm alayda yine gitdi 'aqlım
O gidişdir ki gider gelmedi hālā yerine

1537. İzzet Ali Paşa

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Haml ibtidā dūrūgunadır soñra 'adline
Şāhid ne denli şıdķ ile dāvāda gelse de

1538. İzzet Ali Paşa

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Hıa ber-āverdeleriñ rü-yı tirāşīdeleri
Haklı hüccet gibidir dā'vā-yı tezvır üzre

1539. İzzet Molla

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Efsâne gelir baña döğüp söğmesi yāriñ
Dilberde vefā olmama çarbü'l-meşelince

1540. İzzet Molla

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Āfitāba eylerim cām-ı meyi her şeb bedel
Bādesiz bir kerre akşām etmedim etmem yine

1541. İzzet Molla

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. 'Anka ol ister iseñ eger zāg-ı lāşe ol
Yeksāndır irtikāb ile 'iffet zamānede

[150]

1542. İzzet Molla

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Hased bir mā'nevī ta'rīzdir eltāf-ı Mevlā'ya

1543. İzzet Molla

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Süleymān dañi olsan rüzigāra i'timād etme

1544. İzzet Molla

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Bekle kendi dāriñı Dārā'yı der-bān eyleme

1545. ‘İsmetî

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Geç o naḥl-i tāzeniñ berg ü berinden ‘İsmetî
Māye-i cān olsa da güçdür taḥammül bārına

1546. ‘Avnî Bey

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Doymadım gitdi mey ü maḥbūba bu mey-ḥānede
Bir gözüm sākīde ḳaldı bir gözüm peymānede

1547. ‘Avnî Bey

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

1. Ḥayret-efzā-yı ‘uḳūl olmaz idi bir Mecnūn
İttifaḳ olsa ṣalāha ‘uḳalā beyninde

1548. ‘Avnî Bey

Mef‘ūlü Fā ‘ilātü Mef‘ūlü Fā ‘ilün

1. Şartınca rūze-dār deriz ol faḳīre kim
İftār sofrasında şarābı bulunmaya

1549. ‘Avnî Bey

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

1. Rūz-ı maḥşerde şorarlarsa nemiz var diyecek
Biz bu dünyāda günāh etmedik insāncasına

1550. ‘Avnî Bey

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Öyle mest et bizi ey sāķī-i rūḥ-efzā kim
Hūş-yār olmayalım rüz-ı kıyāmetde bile

1551. 'Avnî Bey

Mef'ûlû Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Zehr-āb-ı meskenet gibi bir nî' met isteriz
Kim ḥān-ı ārzūda ḥasūdu bulunmaya
2. Biz kā' iliz cehenneme ey Rabb-i müstegās
Ammā anıñ içinde Yehūdī bulunmaya

1552. 'Avnî Bey

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Der-i pür-raḥmet-i Yezdān-ı bî-enbāzdan ğayrı
Görölmüş şey degildir 'adl ü istiklāl bir yerde
2. Eḥibbā şīve-i yağmāda mebhūt eyler a' dāyı
ḥudā göstermesin āşār-ı izmihlāl bir yerde

1553. Gâlib Dede

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Bağlanıp zülfünde bozdum 'ahdi de peymānı da
Çeşmini gördüm unuttum derdi de dermānı da
2. Ey hoş ol mest-i maḥabbet kim ḥumār-ı 'aşqdan
Bir kadeh meyle deġişmiş küfrü de imānı da
3. Merd-i bî-kayda belā-keşlikdedir ārām-ı dil
Yohsa çokdan terk ederdi cānı da cānānı da

1554. Gâlib Dede

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Ağlama ey bülbül-i dīvāne Allāh 'aşkına
Merhamet kıl haste-i hicrāna Allāh 'aşkına

1555. Fâizî

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Teşrifîñ ile hānemi reşk-i İrem eyle
Ağlatma beni iki gözüm gel kerem eyle
2. 'Ahd eyledi öpdürmege pāyın gelecek 'id
Yā Rab sen o meh-pāreyi şābit-ķadem eyle

1556. Fâizî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Naşīb olur mu dil-hāh üzre şoĥbet tāze-rūlarla
Geçer mi yoksa bilmem 'ömrümüz bu ārzūlarla

1557. Fâik Bey Manastırlı

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Gözüm açdırmadıñ ey çarĥ-ı bed-girdār 'ömrümde
Baña göstermedin 'ālemde bir gün var 'ömrümde

1558. Fâik Bey Manastırlı

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Dehri taĥrīb eyledi Ye'cüc ü Me'cüc-ı zamān
Ĥalkıñ ümmīdi yine Mehdī ile Deccālda

1559. Fuzûlî

Mef'ûlû Fâ'ilâtün Mef'ûlû Fâ'ilâtün

1. Olsaydı bendeki ğam Ferhād-ı mübtelâda
Bir âh ile verirdi biñ Bîsütün'u bâda
2. Verseydi âh-ı Mecnûn feryādımıñ şadāsın
Kuş mu karar ederdi başındaki yuvada
3. Serverlik ister isen üftâdelik şi'âr et
Kim düşmedin ayağa çıkmadı başa bâde

1560. Fuzûlî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. İstedim merhem okundan cigerim yâresine
Atdı bin ok ki deger her biri bir pâresine
2. Birbiriyle çekişir gerd-i rehin'çün müjeler
Gör ne kanlar düşecektir olarıñ arasına

1561. Fuzûlî

Mef'ûlû Fâ'ilâtün Mef'ûlû Fâ'ilâtün

1. Muşhaf demek haţâdır ol şafha-i cemâle
Bu bir kitâb-ı sözdür fehm eden ehl-i hâle
2. Ruhsâra nokta konmak resm-i haţ olmasaydı
Düşmezdi menzil etmek ruhsârıñ üzre hâle

1562. Fuzûlî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. 'Âşık oldur kim kılar cânın fedâ cânânına

1563. Fuzûlî

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Yürütmeñiz 'araķı meclis içre bāde ile
Harām-zādeyi koymañ helāl-zāde ile

1564. Fuzûlî

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Batalı kana oķuñ dīde-i giryān içre
Bir elifdir şanasın kim yazılır kan içre

1565. Fuzûlî

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Küfr-i zülfüñ şalalı raḥneler imānımıza
Kāfir ağlar bizim aḥvāl-i perīşānımıza

1566. Fıtnat Hânım

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Olmada diller rübūde ğamze-i cādūsuna
Deşt-i ḥüsnüñ şayd olurlar şīrler āḥūsuna
2. Reng ü būda zülf-i cānāna müşābih olmasa
Kim baķar gülzār-ı dehriñ sünbül ü şebbūsuna
3. Şad-hezārān fitne meftün bir nigāh-ı şūḥuña
Bin dil-i Hārūt beste her ḥam-ı ğīsūsuna
4. Çille-i saḥtın çeker her dem kemān ebrūlarıñ

5. Āferin erbāb-ı ‘aşkıñ kuvvet-i bāzūsuna
Cismi hāk et ol sehī-ḳaddiñ yolunda Fıṭnatā
Nā’il olmaḳsa murādiñ devlet-i pā-būsuna

1567. Fehîm

Mefā’ilün Mefā’ilün Mefā’ilün Mefā’ilün

1. Ḳanā’at eyledi ‘Anḳa’yı Ḳaf-ı şöhrete vāşıl
Kişi mümtāz olur ‘ālemde elbet ‘uzlet etdiḳce

1568. Kâdirî

Mef’ûlü Fā’ilātü Mefā’ilü Fā’ilün

1. Hengāme-gîr olursa şurāhî ‘aceb degil
Kim nice pehlevānı başar bir ayağ ile

1569. Kâtibî

Fe’ilātün Fe’ilātün Fe’ilātün Fe’ilün

1. Yine ey cām-ı muşaffa seni gördük silme
Meclisiñ revnāḳısın dünyada art eksilme

1570. Kirâmî

Mef’ûlü Fā’ilātü Mefā’ilü Fā’ilün

1. Çarḫa dayanma her ne ḳadar üstüvār ise
Yeriñ efendi altı da var üstü var ise

1571. Kemâl-i Zerd

Mef’ûlü Mefā’ilü Mefā’ilü Fe’ilün

1. Ey kâş bu ten yoluña hâk-i kâdem olsa
Ki gâh anuñ izleri anda raķam olsa

1572. Lutfî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Ey kâdınġ tûbâ vü cennet ġadd-ı gül-gün üstine
Körmedi devrân sining dik ay gerdün üstine
2. Boldı sözüm nâzûk ü könglüm hoş u tab 'ım laţîf
Her kaçan saldım nazar ol tab ' -ı mevzün üstine
3. Serv anıġ dik kâmetiġ ġayrânıdur kim başına
Kıldı kuşlar âşiyân andaķ ki Mecnûn üstine
4. Ger vaţan Lutfî közi de tûtmediġ yoktur 'aceb
İv koparmaglıġ irür düşvâr Ceyhûn üstine

1573. Mâlikî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Söyledikçe ol iki leb 'âşıkı eyler helâk
Ger sükût eylerse bir dem ķan olur ķan üstüne

1574. Muhibbî Sultân Süleymân

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Bu nazm-ı dürer-bârı okursa n'ola dilber
Lü 'lü yaraşır la 'l-i Bedaġşân arasında

1575. Mürîd-zâde

Mef 'ülü Mefâ 'ilü Mefâ 'ilü Fe 'ülün

1. Lutf eyle şabâ kâkül-i cânânıma degme

- ‘Aqlım dağılır zülf-i perîşânıma degme
2. Vermem saña çek benden eliñ ey melekü’l-mevt
Cânânıma nezr eyledigim cânıma degme
3. Ağlatma Mürîd oğlunu Ya‘küb-ı hüzündür
Ayırma beni Yûsuf-ı Ken‘ânıma degme

1576. Meşâmî

Fe ‘ilâtün Fe ‘ilâtün Fe ‘ilâtün Fe ‘ilün

1. Boşala kîse-i kân kâse-i ‘ummân tükene
Ne ğam-ı dil ne nem-i dîde-i giryân tükene
2. Şol kadar arayayım şâhid-i maşûdumu kim
Cüst ü cûda talebim rahşına meydân tükene

1577. Makalî

Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün

1. Ne cânib kim qadem başdın yüzüm ol yerde ferş olsun
Ne yer kim sâye şaldın hâk olam ol reh-güzâr üzre
2. Maqalî ta‘n-ı câhilden ne ğam erbâb-ı ‘irfâna
Atarlar taş elbette dıraht-ı mîve-dâr üzre

[152]

1578. Mekkî

Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilün

1. Merg erer erbâb-ı derdin ‘âkıbet imdâdına
Bîsütün'un çeşm-i im‘ân ile bak Ferhâdına

1579. Nâ‘ilî

Mef‘ülü Fâ ‘ilâtü Mefâ ‘ilü Fâ ‘ilün

1. Aḥsentü ol gedā-yı taḥammül be-düşa kim
Yansa cihân içinde ḥaşîri bulunmaya

1580. Nâ'îlî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Kim kaçardı irtifâ'-ı neyyir-i iḳbâlden
Kevkeb-i baḥt-ı erâzîl vahşet-engîz olmasa

1581. Nâ'îlî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Hikmetinde ben de ḥayrânım ki yok cem' eylemiş
Meşreb-i 'irfân ile 'aḳl-ı ma'âşî bir yere

1582. Nâbî

Mef'ûlü Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Vermezdi kimse kimseye nân minnet olmasa
Bir maşlaḥat görölmez idi rüşvet olmasa
2. Yok bîḡaraḡ muâmele ehl-i zamānede
Kimse 'ibâdet etmez idi cennet olmasa
3. Kendi vücûduna bile kıymazdı mâlî ḥalk
Ḳaşd-ı nümâyiş-i şeref ü şevket olmasa
4. Etmez zuhûr 'asrda bir kimseden kerem
Zımnında ḡaşd-ı dâ'îye-i şöhret olmasa
5. Bakmazdı kimse âyîne-i şâfa Nâbiyâ
Hod-bînlik alâkasına âlet olmasa

1583. Nâbî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Müşg-sār etdi dimāğ-ı bādı gīsūlar yine
Nāfe-rīz oldu bu sevdālarla āhūlar yine
2. Hāhiş-i vuşlat mı hissetdi telāşımdan 'aceb
Mevc-hīz-i çīn-i nāz olmağda ebrūlar yine
3. Ğamze hāmūş-ı teğāfūl dīde leb-rīz-i ğažab
Fırşat-ı güftār bulmuş gibi bed-gūlar yine
4. Yār meclisde gül-i cām elde bülbül nālede
Vaqtidir mestāne reftār eylesin cūlar yine
5. Ferş-i zūlf olmağ gibi bir nev-nihāle niyyetiñ
Nābiyā hālī degildir bu tekāpūlar yine

1584. Nâbî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Ten-be-hāk-i acz olan şeb-nem gibi üftādeniñ
Cümleden evvel yeten hūrşīd olur imdādına
2. Meşrebimde irtikāb-ı çeşm-i zaḥm āsān gelir
Bā' iş olmağdan sipendiñ sūzuna feryādına
3. Ol gülü çokdan ederdim zīb-i destār-ı vişāl
Bağmasaydım 'andelībiñ nāle vü feryādına
4. Reng ü būyun ğāret etdiñ besdir ey bād-ı şabā
Olma bādī gül gibi bir hānenin ber-bādına

1585. Nâbî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Ğamīñla ağlamağdan çeşm-i pūr-nem kanda ben kanda
Hırāş-ı sīneden ser-pençe-i ğam kanda ben kanda
2. Anıñ cāmı dolardı bāde-i gül-reng ile ammā

- Benim h n ile p rd r s ġarım Cem  anda ben  anda
3.  emende g llere  eb-nem fen da ben g l-i c ma
- Bak lsa  e m-i in  f ile  eb-nem  anda ben  anda
4. G r p r yu nda z l  n re kden  anlar d ker  e mim
-  af -y  t rra-i p r-p     p r- am  anda ben  anda
5. P r olsa  o  kas  ecz  ile gerd nu  ey N b 
- Hez r n zah m-  n s r ile merhem  anda ben  anda

1586. N b 

Mef   il n Fe  il t n Mef   il n Fe  il n

1. Bah r olursa da i p -y  beste b ġımda
- Yine  az n mutara   d  olumda  aġımda
2. O  eb ki  e mi  olur n r-ba  -   e m-i  ay l
- Yanan  u  re-i b d m olur  er ġımda
3. G r p bu   ret-i   kister de bilmezsin
- Ne  te  olduġumu ben de kendi  aġımda

1587. N b 

Mef   il n Mef   il n Mef   il n Mef   il n

1. Gelir  ev e kesel neyl-i vi  l-i y rdan so ra
- Olur  ar z gir nlik   ime if ardan so ra
2. Kin d etse  yine  ayb-   ik f-  k se b   dir
- Olur  a d-  nev zi  b -nemek  z rdan so ra
3. N'ola resm-i  am     let-i  at -  kel m olsa
- Ki leb m  r    eklin g sterir g   ardan so ra

[153]

1588. N b 

Mef  l  F   il t  Mef   il  F   il n

1. Ol ārzūnuñ etme heves cüst ü cūsuna
Kim hāsidiñ mü'eddī ola güft ü gūsuna
2. Şol maṭlabıñ huşülüne la'net ki tālibi
Lāzım gele mürāca'at etmek 'adūsuna
3. Ol mey ki neş'esinde ola bŷy-ı imtinān
Seng-i kaẓā doḡunması yegdir sebūsuna
4. Ümmīd-i luṭf maḥẓ-ı ḥaṭādır o şaḥsdan
Kim himmetini ḥaşr ede gīr u gülūsuna

1589. Nâbî

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Baḳılır mı o şeh-i kişver-i ḥüsn-ābāda
Etse mir'āta naẓar 'aksi gelir feryāda
2. Ḥüsn olur bī-naẓar-ı raḡbet-i 'uşşāk 'abes
İltifāt āyinedir şüret-i isti'dāda

1590. Nâbî

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Olmadan bŷy-ı gül-i kāma meşām āmāde
Olur āḡūş-ı meşāmımda zükām āmāde
2. Gāh sāķisi gehī sāḡarı geh bādesi yok
Görmedim meclis-i maḳşūdu tamām āmāde

1591. Nâbî

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Gül-çīn-i kām odur var ise rūzigārda
Gül-geşt-i bāḡ eyleye bir gül-izār ile

2. Olsun Һarām cām-ı maҺabbet o meste kim
Nābī Һanā‘at etmeye būs ü kenār ile

1592. Nâbî

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Cemşid görse bezm-i erāzilde bādeyi
Bī-şek te’essüf eyler idi ihtirā‘ına
2. Bu meclis-i münāfese āmiz-i ‘ālemiñ
Degmez neşāt-ı vuşlatı hüzn-i vedā‘ına

1593. Nâbî

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Baht her fırkada cārī ki gül-i ter var iken
Pest-tālī‘dir o şeb-nem ki düşer gāh üzre
2. ‘Ālem-i peste nüzülün sebebin idrāk et
Añla dolāb ile delviñ ‘amelin çāh üzre

1594. Nâbî

Mef‘ülü Fā‘ilātün Mef‘ülü Fā‘ilātün

1. Ey mäh-päre kimdir olan sed-i rāh-ı vaşl
Şoĥbet seniñle rüz-ı ezelden naşib ise
2. Ey ğonca bakma ĥandeye süz-ı derūnu gör
Pervānedir dilim dehenim ‘andelīb ise

1595. Nâbî

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ilün

1. Bülbül bilir ol ğonca-i rānā kimi görse

- Pervāne şanar şem‘-i şeb-ārā kimi görse
2. Mey-keşlere ta‘līm-i edeb olmasa kaçdı
Baş egmez idi bezmde şahbā kimi görse

1596. Nâbî

Mef‘ûlü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Dünyāya bu telāş nedir ey eşīr-i nefis
Rāḥat bulur mu ‘avret alan ‘avret üstüne
2. Tā vaḳti gelmeyince umūr eylemez zuhūr
Devr eyler āsiyāb-ı felek nevbet üstüne

1597. Nâbî

Mef‘ûlü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. ‘Āşık lebin ḥayāl ile būs etdigin duyar
Ol mest-i nāz her ne kadar nīm-ḥāb ise

1598. Nâbî

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1. Kemān-mişāl kec ol maḳşadıñ taḳarrub ise
Atılma oḳ gibi yabāna istikāmet ile

1599. Nâbî

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Miyānıyla sürīni fikridir hep söyleden yāriñ
Ta‘accüb eyleme hep sözlerim ğaşş ü semīn olsa

1600. Nâbî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. 'Aqlına mecnûnların taḥsîn ki ketm-i rāz edip
Geh sipihre geh der ü dīvāre söyler söylese

1601. Nâbî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Hudā göstermesin yoksa mizāc-ı 'ayşî telḥ eyler
Mücerrebdır raḳîbîñ meymenet yokdur kudümunda

1602. Nâbî

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Göñül seniñ gibi hem-bezm-i yâr idim ben de
Neşât-mend-i mey-i i 'tibâr idim ben de

1603. Nâbî

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Şafâ-yı bātınî bundan kıyâs mümkindür
Lezîz olur ne nümāyân olursa rü 'yâda

1604. Nâbî

Mef'ülü Fā 'ilātün Mef'ülü Fā 'ilātün

1. Bî-mevc-i şûriş olmaz âsâyişi cihânîñ
Deryâ ta 'affün eyler oldukça âramîde

1605. Nâbî

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Deryūzegeṛāndan şu‘arā ekşer olurdu
Düzdān-ı ma‘ānide eger kaṭ‘-ı yed olsa

1606. Nâbî

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Seni tebrīde benden olsa aḡyār ittifaḡ üzre
Ne bākım var ḡulūş elbette ḡālibdir nifaḡ üzre

[154]

1607. Nâbî

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Baḡdım sūtūr-ı nüṣṣa-i āfāḡa ser-te-ser
Yek-ḡarf-i nā-be-kā‘ide yokdur miyānede

1608. Nâbî

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Eylediñ ‘aḡl ü dīl ü cānımı tārāc-ı nigāḡ
Daḡi bilmem ni’deceksin baña bundan soñra

1609. Nâbî

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Ḳanda kim cem‘ ola cām ü dilber ü ‘aşḡ ü şebāb
Anda īblisiñ ne ḡācet mekrine iḡlālīne

1610. Nâbî

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Biz rāzıyız derūnumuz olsun Һarab-ı ğam
Ol mest-i nāza māye-i zevķ u sürūr ise

1611. Nâbî

Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fe'ûlûn

1. Elden gelen āzārda hîç eyleme takşîr
Eyyâm-ı gurûruñ saña pâyende ҡalırsa

1612. Nâbî

Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilûn

1. Lezzeti inkâr olunmaz bezl ü isrâf etmeniñ
Âh zımnında eger endîşe-i vâm olmasa

1613. Nâbî

Mef'ûlû Fâ'ilâtû Mefâ'ilû Fâ'ilûn

1. Bir kez açılmasın ser-i Һum yoksa kim baķar
Fermân-ı 'aķla şaĥne-i şehriñ yaşıĥına

1614. Nâbî

Mef'ûlû Fâ'ilâtû Mefâ'ilû Fâ'ilûn

1. 'Āşık ki senden ede temennâ-yı iltifât
Şâyân olan müsâ'adedir iltimâsına

1615. Nâbî

Mef'ûlû Fâ'ilâtû Mefâ'ilû Fâ'ilûn

1. Mihr-i bahār etmese gül-ḥand-i iltifāt
Gül-ğoncanıñ ne cānı olur leb-güşālīga

1616. Târik

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

1. Baña āh eylemez demiş ol māh
Āha tāḳat mi ḳaldı sīnede āh

1617. Necâtî

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Çıḳalı göklere āhım şereri döne döne
Yandı ḳandîl-i sipihriñ cigeri döne döne
2. Ayağı yer mi başar zülfüne ber-dār olanıñ
Zevḳ u şevḳ ile verir cān ü seri döne döne
3. Ka‘be olmasa ḳapıñ ay ile gün leyl ü nehār
Eylemezlerdi tavāf ol güzeri döne döne

1618. Necâtî

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Bu cefādan ki ḳadeh ağzın öper döne döne
Nār-ı ḡayretle kebāb oldu ciger döne döne
2. Gözlerim ḳible-nümā gibi olubdur n’ola ger
Işıḡıñ cānibine ḳılsa naḳar döne döne

1619. Nahîfî

Mef‘ûlü Fā‘ilâtü Mefâ‘ilü Fā‘ilün

1. Lāzım degil ‘ināyeti ehl-i tekebbürüñ

Bağış eyledim 'atāsını vecḥ-i 'abūsuna

1620. Nahîfî

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Kerîm odur ki mücâzât-ı 'afv ede ḥaşma
Felek müsâ'ade-i intikâm verdikçe

1621. Nedîm

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Kaşların bālâda seyr et ruḥların gör zîrde
Kıl temâşâ ḥuldu zîr-i sâye-i şemşîrde

1622. Nesîb

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Sende yok inşâf ü şefkat yoksa ey nâ-mihribân
Kâfir olsa merḥamet eyler benim feryâdına

1623. Hoca Neş'et

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Felegiñ meşrebini mezhebini anlayarak
Meyl-i iqbâl edeniñ ḥâhişine eyvallâh

1624. Nazmî Çelebi

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

1. Naḥl-i emel sebz olmadan geldik bu dehriñ bağına
Şu rûzigârıñ degmedik biz bir yeşil yaprağına

1625. Nazım

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Hancer kemer-i yāre münāsib o bel ince
Hancer kemerince kemeri ince belince

1626. Nef'î

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Bir dolu nūş et şarāb-ı nāb gelsin çeşmiñe
Mest olursañ nāza başla hāb gelsin çeşmiñe

1627. Nef'î

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Ğamzeñe pür-tāb iken tākāt getirmez āfītāb
Bāde 'aqlı var ise bī-tāb gelsin çeşmiñe

1628. Nef'î

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Kalmazsa eger kūşe-i dāmān elimizde
Elden ne gelir çāk-i girībān elimizde

1629. Nef'î

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Fikr-i zūlfüñ dilde tāb-ı sūz-ı 'aşkıñ sīnede
Nārdır kül-ḥanda gūyā mārdır gencīnede

1630. Nev'î

Mef'ûlû Fâ'ilâtün Mef'ûlû Fâ'ilâtün

1. Tâli' bu vech ile dñn ser-keş nigâr böyle
Bî-çâre 'âşıkı gör baht öyle yâr böyle
2. Vaşlnda bīm-i hicrân hecrinde miḥnet-i cān
Derd-i firāk böyle vaşl-ı kenār böyle
3. Dil-dār tünd ü ser-keş ağıyâr ise cefâ-cû
N'itsün ya bülbül-i dil gül böyle ḥâr böyle
4. Ten zevraḳın düşürme girdāb-ı ıztırāba
Şabr et gönül ki kalmaz bu rûzgār böyle

[155]

1631. Nev'î

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. 'Aşḳda demler gelir bu zevraḳ-ı nüh bād-bān
Bir gedānıñ ğarḳ olur deryā-yı istiğnāsına

1632. Nev'î

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Giydiñ boyunca nāz ü leṭāfet libāsını
Öpdür doyunca dāmeniñi ḥāk-pālara

1633. Nihād Bey

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Eşḳ-i çeşmim māni'-i seyr-i ruḥ-ı yâr oldu āh
Kendi göz yaşıım bile ben zāra ağıyâr oldu āh

1634. Neylî

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Hemîşe dilber-i mevzûn-ı hırâma meyl eyler
Belâya uğramışız tab'-ı şâ'irâne ile

1635. Vâsıf

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Ne dem ol gözleri mestâne gelir hâtırına
İbtidâ şundugu peymâne gelir hâtırına
2. Bir meşel söyler o şûhu şararım fikri ile
Günde yüz bin kadar efsâne gelir hâtırına

1636. Vâsıf

Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fe'ûlün

1. Kendiñ gibi bir dilbere meyliñ haber aldım
Gördüñ mü begim derd-i maḥabbet budur işte
2. Bir sâķî-i nev-res iki üç cāndan aḥbāb
Keyfimce benim meclis-i 'işret budur işte

1637. Vecdî

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Varırsañ ey şabâ ol zülf-i şeb-gūna selām eyle
Düşerse hem dil-i maḥzûn-ı meftûna selām eyle
2. Şakınsın âteşimden nüh revākıñ eylerim sūzān
Beni incitmesin ey āh gerdūna selām eyle
3. Yine deşt-i cünûn ḥālî degildir söyle şād olsun
Var ey feryād benden rûḥ-ı Mecnûn'a selām eyle

1638. Vecdî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Kaşdı cān almağdır ol zālīm eger dād etse de
Şād-ı merg etmek murād eyler beni şād etse de
2. Dil-nüvāz olmağla ğamzeñ terk-i bī-dād eylemez
Olmaz ol kāfır müselmān Ka‘be bünyād etse de
3. Bend-i zūlfūñden ħalāş olsa düşer zencīre dil
‘Aşķ āzād eylemez ger yār āzād etse de

1639. Vusûlî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Eger dāmānına ermezse destīm dār-ı vuşlatda
Elim yağañda ey serv-i ser-efrāzım kıyāmetde

1640. Seyyid Vehbî

Mef‘ülü Fâ 'ilātü Mefā 'ilü Fâ 'ilün

1. Ceyhūn’a döndü dīdelerim hūn-ı āl ile
Merdüm şināver oldu siyeh peştemāl ile

1641. Sünbül-zâde Vehbî

Mef‘ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Āgāh olagör dehrde aĥvāl-i hilāle
‘Ālemde dilā olma heveskār kemāle
2. Āvāre-i ‘ālāmdır āsūde degildir
Ehl-i dil olur mā-ĥaşal ālūde melāle
3. Ma‘kūs-ı elemdir emel-i dehr ser-ā-ser

Olma heves-i māl ile ālūde melāle

1642. Veysî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Ne zībā beñzer ol naḥl-i revānım şaḥn-ı 'ālemde
Oṭursa şem'e dursa serve gitse māh-ı tābāna

1643. Veysî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. (Bāğı dehriñ degmedik biz bir yeşil yaprağına)

1644. Hüdâyî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Hırlaşır bir lāşeye üşmüş nice yüz bin kilāb
Biz de pay almak için geldik bu ğavġā üstüne

1645. Yahyâ Efendi

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Dīdeden şu sepdigim bu sīne-i sūzānıma
Korķarım sūz-ı dilim te'şir ede cānānıma

1646. Yahyâ Efendi

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Gece pervānelerle bezmi germ-a-germ idi şem'in
Seḥer gördüm ne şem-i meclis-ārā var ne pervāne

1647. Yahyâ Bey

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Egler faķiri va'de-i vaşlıñ ne hâl ise
Cândır umar efendi ne deñli muhâl ise

1648. Yahyâ Bey

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Dâr-ı dünyâ deli gönüm gibi vîrân olsa
Ne cihân olsa ne cân olsa ne hicrân olsa
2. Kâşki sevdiğimi sevse bütün halk-ı cihân
Sözümüz cümle hemân kıssa-i cânân olsa
3. Bir demir dağı delip boynuna almak gibidir
Her kişi 'âşık olurdu eger âsân olsa

1649. Lâ edrî

Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Sevdâ-yı maḥabbet esiyor şimdi serimde
Takdîre nedir çâre bu varmış kaderimde

1650. Lâ

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Yelme hevâ-yı vuşlat edip âh ü zâr ile
Kim başa çıkdı sen çıkasın rûzigâr ile

[156]

1651. Lâ edrî

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Ruḥuñla ‘aks-i dendānıñ düşelden baḥr-i ‘ummāna
Delindi bağı inciniñ ‘aceb reng oldu mercāna

1652. Lâ

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Gül-gün kabası fer verip ol serv-ķāmete
Uğrattı ehl-i ‘aşkı kıızılca kıyāmete

1653. Lâ

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Hemān kendin şanar miḥnetde herkes i‘tikādınca
Felek derler buña bir kimsenin dönmez murādınca

1654. Lâ

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Bir ḥilālim yoğ iken gūşe-i destārımda
Şimdi boynuzlar aşıldı der ü dīvārımda

1655. Lâ

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Bize mülḥid diyeniñ kendide ĩmān olsa
Daḥl eden dīnimize bārī Müselmān olsa

1656. Lâ

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Ne olur ‘avretiñ ‘aqlı sözü ne
Er odur uymaya ‘avret sözüne

1657. Lâ

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Gitdi Mecnūn hāne-i dehri baña ısmarladı
Bir harāb evdir kalır dīvāneden dīvāneye

1658. Lâ

Mef‘ülü Mefā ‘ilün Fe ‘ülün

1. Hep sa‘y ü taleb gider yabāne
Âhır dedigin eder zamāne

1659. Lâ

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Rehā kābil degildir ğayra muhtāc olmadan ādem
Gelū minnet-keş-i dest ü dehendir bir içim şuda

1660. Lâ

Mef‘ülü Fā ‘ilātü Mefā ‘ilü Fā ‘ilün

1. Lāyık degil ki gün gibi rūşen-zamīr olan
Luţfuyla bir çerāğı yağa hem söyündüre

1661. Lâ

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Fe ‘ülün

1. Raķībiñ ölmesiçün çäre yokdur

Vezîr ola meger Sultân Selîm'e

1662. Lâ

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Getirme hâtırına mâcerâ-yı Ferhâd'ı
Derûnu yaralıdır kühsârı söyletme

1663. Lâ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Söyledikçe ol iki leb 'âşıkı eyler helâk
Ger sükût eylerse bir dem kan olur kan üstüne

1664. Lâ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Ne yerler kim kadem başdñ yüzüm ol yerde ferş olsun
Ne yer kim sâye şaldın hâk olam ol reh-güzâr üzre

1665. Lâ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Bir kalem kaşlı mürekkeb saçlı kâtib dilberi
Halkı mecnûn edeyazdı sahn-ı Kâğıdḥānede

1666. İzzî

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Baḡdñ zamâne uymadı sen uy zamāna

1667. Lâ

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün

1. Kimi der ki öldür öldür kimi der ki kıyma kıyma

1668. Mekkî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. 'Âkıbet erbâb-ı derdiñ merg erer imdâdına

1669. Lâ

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Dîni ayrı kâfir olsa rahm eder feryâdına

1670. İbn Kemâl

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. 'İş ü nûş eyle bu gün añma ğam-ı ferdâyı
Saña ısmarlamadılar bu yalân dünyâyı

1671. İbn Kemâl

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Çıkmasın âhım odu ağzımı açdırma benim
Yakmasın sūz-ı derūnum seni söyletme beni

1672. Ebu's-suûd Şeyhü'l-islâm

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Gitdi hengâm-ı şebâb elden dem-i vuşlat gibi

- Geldi eyyām-ı meşîb erdi şeb-i firķat gibi
2. Gerdiş-i eflāk tayyetdi sicill-i ‘ömrümü
Şol sūtūru maḥv olup ebter kalan ḥüccet gibi
3. Çökdü bünyān-ı beden bozuldu timşāl-i cesed
Deyr dīvārında yer yer maḥv olan şüret gibi
4. Tende tābîñ var iken şarf et ma‘ārif kesbine
Olmadın bî-çāre ben nā-çār ü bî-ṭāķat gibi
5. Bir zamān idi ki bāğ ü rāga etdikce güzer
Görünürdü her kenārı gülşen-i cennet gibi
6. Şimdi ol ḥālātîñ oldu cümlesi ḥāb ü ḥayāl
‘Ālem-i rü’yāda idrāk olunan ḥālet gibi

1. Nağme-i bülbül feraḥ-baḥş ü sürür-encām iken
Ġam-fezā oldu şadā-yı büm-ı pür-nekbet gibi
2. Ža‘f ile üftān ü ḥīzān ‘ömr ser-ḥaddin geçip
Bir ġarīb iķlīme düştüm ‘ālem-i ġurbet gibi
3. Mülk-i şihḥatde iķāmet müddeti oldu tamām
Görünen şimdi ‘adem iķlīmine rıḥlet gibi

1673. Ahmed Paşa

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Nergisiñ siḥrinden efsün öğrenir sāhir daḥi
Düşmesin zünnār-ı zülfüñ bendine kāfir daḥi
2. Bir nazarda göñlün aldıñ ben ġarīb üftādeniñ
Cānımı şükrāne al göster yüzünü bir daḥi

[157]

1674. Ahmed Paşa

Mef‘ülü Mefā ‘ilü Mefā ‘ilü Fe ‘ülün

1. Hāl-i lebiñi gülşen-i hüsnünde gören der
Cennetde Bilāl-i Habeşî Kevşer'e düşdü

1675. Âzerî

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Şi' rime kafiye etsem n'ola mâhı gâhı
Bir bahâne ararım añmağa 'Abdullâh'ı

1676. İshâk

Fe 'ilâtün Mefâ 'ilün Fe 'ilün

1. Fülk-i dil çıkmadın kenâra daħı
Rûzigâr atdı bir kenâra daħı
2. Ğaraźiñ cân ise gel al kurtar
Borcumuz var mı intizâra daħı
3. Beni 'ışķında ey felek öldür
Mübtelâ etme bir nigâra daħı

1677. İshâk

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Mübtelâ-yı derd-i hicrân eyleyen sensin beni
'Âşık-ı bî-şabr ü sāmān eyleyen sensin beni
2. Raħt-ı baħtım nâr-ı 'aşķa yandırıp pervâne-vâr
Şem'-veş 'uryān ü biryān eyleyen sensin beni

1678. İshâk

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. İsterim kim tal‘at-ı hüsnüñ kimesne görmesin
Her gören sevmek mu‘arrerdur begim zîrâ seni

1679. İshâk

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Gün yüzüñ görmeyeli gündüzümüz şâm oldu
Ay efendim da‘hi gelmez misin akşâm oldu

1680. İshâk

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1. Seniñle mâhı vezn etdim terâzû-yı hayâlimde
O bir yanı göge ağıdı ço ma‘lûm oldu miqdârı

1681. Es‘ad Musullu

Mef‘ûlû Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

1. Dil mâcerâ-yı ‘aşkını dil-dâra açmadı
Bin dâğ-ı tâze açdı velî yâre açmadı

1682. Es‘ad Muhlis Paşa

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Geh güle geh şem‘a benzetdim ru‘-ı cānāneyi
Bülbül-i pervāne-ḥāl etdim dil-i dīvāneyi
2. Pek mü‘eşşirdir nevā-yı ehl-i dil ehl-i dile
Nāle-i cān-süz-ı bülbüldür ya‘kan pervāneyi
3. Āfet-i fetretten olmaz ḥāne-i vuşlat tehī
Bülbül añun‘çün nihāl-i gülde yapmaz lāneyi
4. Halk-ı ‘ālem ser-te-ser ḥubb-ı va‘tan mecbûrudur

Bin gülistāna degişmez büm bir vîrāneyi

1683. Es‘ad Muhlis Paşa

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Dem-be-dem yāda gelir çeşm-i siyehkārīñ ucu
Dile gūyā doğunur hancer-i hūnhārīñ ucu
2. Yağasın dest-i keşākeşde kıomaz ‘āşık-ı zār
Yed-i imkānda iken dāmen-i inkārīñ ucu
3. Kıl dolaşmış kaleme döndü zebān vaşfında
Kākül-i yāre doğunmuş gibi güftārīñ ucu
4. İstikāmetde gerekdir reviş-i şıdk ü sebāt
Kādemın merkeze kıor devrde pergārīñ ucu
5. Bir dahı mürtebıt-ı sūzen-i tedbır olmaz
Dest-i ifşāya giren rişte-i esrārīñ ucu
6. Yine tığ-ı nıgehinden mı dem urmuş Muhlis
Hūn-çegān olmadadır hāme-i eş‘ārīñ ucu

1684. Eşref Paşa

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Secdegāh-ı ‘aşk kılmış kıble-i ebrūsunu
Ka‘be-i hūsn etmiş ey büt kisve-i gīsūsunu

1685. Eşref Paşa

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Başkadır bezm-i harābātūñ şafā-yı ‘işreti
Kāşr-ı şāhıye degişmez rındler mey-hāneyi

1686. âgâh

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Hıatı geldikde baña rām oldu
Ne yaman yerde gün akşām oldu

1687. Emrî

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Yārim gece geldi yine yārim gece gitdi
'Ömrüm bilemem kim nice geldi nice gitdi

1688. Emrî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Çünkü bir 'āşık dağı istersin ey meh kendiñe
Ğamzeniñ celladı tığıyla iki etsin beni

1689. Bâkî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Halk-ı 'ālem gül seveydi kâşki bûlbûl gibi
Ol lebi gonca baña tenhâ kalırdı gül gibi

1690. Bâkî

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Şāyed görüp terahhum ede hâksārını
'Ömrüm geçince bekleyeyim reh-güzārını

1691. Bâkî

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. Ārāmgeh-i murğ idi derler ser-i Mecnūn
Meydān-ı maḥabbetde ne başlar yuvalandı

1692. Bâkî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Ey şabā zülf-i dil-āvīz beni taḥrīk etdiñ
Bu kadar fitne vü āşūba sen olduñ bādī

1693. Şeyh Bayezid Halîfe

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Kendi ḥüsnün ḥūblar şeklinde peydā eyledi
Çeşm-i 'āşıkdan anı döndü temāşā eyledi

[158]

1694. Pertev Paşa

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. 'Aceb mi özlesem yatsam şabāḥ-ı maḥşer-engīzi
Uzandı leyle-i ḥasret meded yā Şems-i Tebrīzī

1695. Behiştî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Çıkmasın āhım odu ağzımı açdırma benim
Yakmasın sūz-ı derūnum seni söyletme beni

1696. Tîgî

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Cefā için mi getirdi felek cihāna bizi
Daḥi ne günlere şaḳlar ‘aceb zamāne bizi

1697. Sâbit

Mef‘ûlü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Bulmaz yemezdir ekşerî erbāb-ı ‘iffetiñ
Gördük zamāneniñ nice perhîzkārını

1698. Sâbit

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1. Kitāb-ı tıbb-ı müdāvāda zaḥm-ı a‘dāya
‘Îlāc var mı ḥaḳīmāne iltiyām gibi

1699. Sâbit

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1. Ğamıñla maḥv-ı vüçüd etdiğin şeb-i firḳat
Lisān-ı şem‘ gece yana yana söyler idi

1700. Sâbit

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. ‘Āşıḳa bakmadığı farḫ-ı maḥabbetdendir
Şaḳınır kendi gözünden daḥi dil-dāde seni

1701. Sâbit

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Vechi var kaçd eylesem hecriñle ülfet etmege
Görmemek yegdir görüp dīvāne olmağdan seni

1702. Sâkıb

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Pâyāna ermedi ğam ü hicrân tükenmedi
'Ömrüm tükendi firkat-i cānān tükenmedi
2. şākıb tükendi germi-i ülfet o şūh ile
Ammā zebān-dırāzī-i yārān tükenmedi

1703. Sâni

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Hımlar şikeste cām tehī yok vücūd-ı mey
Etdiñ eşir-i kahve bizi hey zamāne hey

1704. Câfer Çelebi

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Günde bin kez görse bilmez ol büt-i ra'nā beni
N'eylesin bir demde bin şekle koyar sevdā beni

1705. Celâl Çelebi

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Hallāk-ı cihān 'āleme kıldıkda tecellî
Her şahsı birer hāl ile kılmış mütesellî

1706. Celîlî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Var ise meydân-ı ‘aşkıñ bir dil-âver serveri
İşte meydân işte er merdim diyen gelsin beri

1707. Cinânî

Fe ‘ilâtün Fe ‘ilâtün Fe ‘ilâtün Fe ‘ilün

1. Kimini sevdi Hudâ kimini sevdâda kodu
Gülü ârâyiş edip bülbülü gavgâda kodu

1708. Şehzâde Cem

Mef‘ûlû Fâ ‘ilâtü Mefâ ‘ilü Fâ ‘ilün

1. Ol dem kanı ki Ka‘be-i kûyuñ mekân idi
Ârāmgāhı göñlümün ol âsitân idi
2. Ol dem kanı ki sebzelerin tâze tutmağa
Ol gülsitânda yaşlarım âb-ı revân idi
3. Ol dem kanı ki sâye-i perr-i hümâ bigi
Zıll-ı zâlîl-i gerd-i rehiñ sâye-bân idi
4. Ol dem kanı ki murğ-ı dile âsitânıññ
Her gûşe-i müşerrefi bir âşiyân idi
5. Ol dem kanı ki mesken idi eşigün Cem‘e
Hayfâ ki geçdi bilmediğ ol hoş zamân idi

1709. Hâzık

Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün

1. Ağardı müy-ı ser sevdâ-yı cāha kalmadı hâhiş
Kapandı ser-te-ser rāh-ı emel kuhsârı kar aldı

1710. Hâletî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Od yanar başımda ğamdan şabra tākāt kalmadı
Būriyālar yakmağa ol şāha hācet kalmadı
2. Ceyş-i sultān-ı gama yer yok güzergāh olmadık
'Arşa-i 'ālemde bir künc-i ferāgat kalmadı

1711. Hâletî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Olup güncişk-i deyriñ aşiyānı evc-i rif' atde
Kılır pā-beste-i bend-i belā murğ-ı harem şimdi

1712. Hâletî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Şorsalar bilmezlenir ol şūh-ı bī-pervā beni
Bilmiş olsun öldürür āhir bu istiğnā beni

1713. Hâletî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Zulmet-i ebr ile şebden seçemezler rūzu
Böyle eyyām-ı ğamıñ böyle olur nevrūzu

1714. Hâmî

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Fesād kevne muḳarin 'adem vüçūda redîf
Cihān yoğ olmada mānend-i şem' var olalı

1715. Hasan Çelebi Ahî-zâde

Mef'ûlû Fâ'ilâtün Mef'ûlû Fâ'ilâtün

1. 'Uşşâkına baş egmez güş etmez âh ü zârı
Ol serv-i nâz bilmez ahvâl-i rûzgârı

1716. Hasan Çelebi Mu'îd

Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Bir gece evime gelmiş idi tâli'î gör kim
Bî-çâre Hasan ol gece yabanda bulundu

[159]

1717. Sultân Hüseyin Baykara

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. İy ecel âsûde kıl hicrân belâsıdın mini
Bir yolu kütkar ulusning mâcerâsıdan mini
2. Zâ'fım aşdı hier bâğında sirişk ü âhdın
Kütkar iy vaşl ol çemen âb u hevâsından mini
3. İy ecel korkutma öltürgüm dîben öltürge-sin
Ger tirig tapsang firâkıning cefâsıdın mini
4. 'İşk u hecr u reşk-i mühlik veh anga cânım fidâ
Kim çıkarğay bu belâlarınğ arasıdın mini
5. Her niçe ötkerse haddin müdde'î bî-dâd ü zulm
Ötkere almas vişâling müdde'âsıdın mini
6. Dir ki şabr itkil hâkim 'aql kılğıl sâkıyâ
Bir kadeh birle halâş itding devâsıdın mini
7. Ey Hüseyinî salţanatdın ança fâhrım yok turur
Kim digeyler kuyınınğ hayl-ı gedâsıdın mini

1718. Hersekli ‘Ârif Hikmet Bey

Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilün

1. Bâde kim revnağ-dih-i ümmîddir her kaçresi
Mâye-bağş-ı devlet-i cāvîddir her kaçresi
Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilün
2. Ser-girân-ı himmetiz bir cām-ı âteşnâkdan
Kim çerâğ-ı meclis-i Cemşîd’dir her kaçresi
3. Bârekallâh feyz-i şahbâ-yı maḥabbet kim anuñ
Şu‘le-pâş-ı ‘âlem-i tevḥîddir her kaçresi
4. Fikr-i reng ü bûy-ı ruḥsârıñla ḥûn-ı çeşmimiñ
Nefḥa-pîrâ-yı gül-i ḥurşîddir her kaçresi
5. Bezm-i ğamda Hikmetâ nûş etdigim sahbâlarıñ
Dâğ-sâz-ı sîne-i nâhîddir her kaçresi

1719. Halîm Giray

Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün

1. ‘İbâdet-ḥânemiz ey şûfî ‘işret-ḥânedir şimdi
Fürüzân gördüğün kandîller peymânedir şimdi

1720. Hayâlî

Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilün

1. ‘Aşk bir şem‘-i İlâhîdir benim pervânesi
Şevk bir zencîrdir gönlüm anuñ dîvânesi
2. Rind oldur kim götürdü bezm-i keşretten ayağ
Sâkî-i devrân elinden dolmadan peymânesi

1721. Hayâlî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Gördü Mecnün kim benî Âdem'de yok resm-i vefâ
Vardı ol dīvāne vahşilerle ülfet bağladı

1722. Hayâlî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Rāh-ı ğamda bin ğubārı hākdan kaldırmayan
Rūzgār eksikliğidir rūzgār eksikliği

1723. Dâniş

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Hep doğrulukla vâsıl olur tîr menzile
Pek de yabāna atmayalım istikāmeti

1724. Derûnî İznikli

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Kût edinmişdir bizi mūr-ı ecel erzen gibi
Kim taşır zîr-i zemîne dāne-i ħarmen gibi

1725. Zâtî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Kāmetiñ ey büstān-ı lâ-mekān pîrāyesi
Nürdan bir servdir düşmez zemîne sāyesi
2. Yūsuf'u gerçi görenler ellerini kesdiler
Gün yüzüñ gördü seniñ şakķ oldu māhiñ āyesi

1726. Râsih

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Kuvāya geldi hâlel çün göründü mûy-ı sefîd
Güm oldu rāhatımız leylimiz nehār olalı

1727. Râsim-i 'Atîk

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Ne sāmān-ı taḥammül var ne şabr-ı bî-vefā kaldı
İşim ey çāre-sāz-ı 'ācizān ancak saña kaldı
2. Ne çekdimse mükāfāt-ı vefādır baña ammā sen
Ne cevr etdiñse cümle yanıña ey pür-cefā kaldı
3. Ne var gel maḳdemiñle ḥākden ref' eyle teşrîf et
Gözüm yollarda ey nûr-ı başār çün naḳş-ı pā kaldı
4. Henüz āşārı ile yād ederler şüretā baksañ
Ne İskender ne ḥod āyīne-i gītī-nümā kaldı

1728. Râgıb Paşa

Mef'ûlü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Āhenden olsa da felegiñ çek kemānını
Çekme felekde sifleleriñ imtinānını
2. Hürşîd-veş gerekdir ola feyzi kāmiliñ
Bālā-ter eyledikçe felek ḳadr ü şānını
3. Būy-ı vefā doḳunmadı hergiz meşāmıma
Geşt eyledim hezār cihān gül-sitānını

1729. Râgıb Paşa

Mef'ûlü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Şâyân-ı kurb-ı Һazret olur bir Һulūşa baқ
Zāhid behište yoksa ‘ibādet қomaz seni
2. Düşmenden aҺz-i şe’r қadar var mı [bir] şafā
Rāğıb bu zevke āh mürüvvet қomaz seni

[160]

1730. Rāğıb Paşa

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Қalmadı rābıta-i Һāne vü sāmān ü vaṭan
Çille-i saht-ı vezāret beni dervīş etdi

1731. Rāğıb Paşa

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Şorarsañ Rāğıb-ı şūrīdeniñ ey bī-vefā Һālin
Ġamıñla geşt-i deşt ü kūh eder dīvānedir şimdi

1732. Rāğıb Paşa

Mef‘ülü Fā ‘ilātü Mefā ‘ilü Fā ‘ilün

1. Bu bī-nemek mu‘āmeleniñ kā’ināt ile
Bir loқma nān degil mi me’āl-i muḥaşşalı

1733. Rāğıb Paşa

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. ‘Aceb iḥlāş ile Һasret-keş-i pābūs-i iclālīñ
Şu yād ellerde var mı Rāğıb-ı mehcūrdan ğayrı

1734. Râşid Müverrih

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Tehīdir merd-i himmet-pīşeden meydān-ı istimdād
Cihānda kimden etsin ādem ümmīd-i meded şimdi
2. Muḥill-i ṭavr-ı 'uzletdir ḳabūl-i şīve-i ūlfet
Müraccaḥdır yanımda merḥabādan dest-i red şimdi
3. Edip tārāc-ı hoş āmed şūd-i sevdā-yı ğam ḥayfā
Bize sermāye-i derd-i cünün oldu ḥired şimdi

1735. Râşid Müverrih

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Maḥlaş olmaz dile teslīm ü rızādan ğayrı
Kār-ı taḳdīre nedir çāre rızādan ğayrı

1736. Râmiz Paşa

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Ğārībim bī-kesim yokdur enīsim āhdan ğayrı
Penāhım dest-gīrim ḳalmadı Allāh'dan ğayrı

1737. Rahmî

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

1. Zāhid mezāḳ-ı tecrübe-i ehl-i keyfdir
Hoşdur meyiñ 'atīḳi duḥānıñ yeñicesi

1738. Rüşdî-i Kadîm

Mef'ülü Fā 'ilātün Mef'ülü Fā 'ilātün

1. Senden murād alınmak ḥaṭṭ-ı izāra ḳaldı

Nüş-ı şarâb-ı la'liñ evvel bahâra kaldı

1739. Rızâyî

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Ağardı cā-be-cā ser vaqt-ı tedbîr-i şalâh oldu
Uyan ey dîde-i cān hâb-ı ğafletden şabâh oldu

1740. Rızâyî

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilâtün

1. Raķîbi def' edemez oldu degme serd edâlar
Savulmaz oldu belâlar daħi du'â ile şimdi

1741. Remzî-i Kadîm

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Ölüruz içmeyince bir dem mey
Ve mine'l-mâ'i külle şey'in-ħayy
2. Deheni zerreye göre ma'düm
Mûya nisbet miyânı leyse bi-şey'
3. Benim ağızımdan âh ü nâle eder
Remz ile [yâre] karşı bezmde ney
4. Künc-i ğamda beni ķoduñ gitdiñ
Yürü hey yâr-i bî-vefâ yürü hey
5. Remzi düşmez saña kabâ-yı neşât
Yaraşır ğam libâsın egniñe giy

1742. Rûhî Yeniçeri

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Derlerdi ha  -ı dilberi bir g n gelir  ıkar
Hep geldi  ıkdı ey dil-i  eyd  dedikleri

1743. Riy  

F  il  t n F  il  t n F  il  t n F  il n

1. S k y  ol  ay      retler o   lemler  anı
Ol  af lar va l-ı y r ile ge en demler  anı
2.  anda gitdi devlet-i p -der-hev -y  c m-ı Cem
  lemi der-kab a-i tesh r eden Cemler  anı
3.    -me rebler  azel-h nlar ned m-i  ay lar
T ze s   ler o hem-demler o ma remler  anı

1744. Riy  

M stef il n M stef il n M stef il n M stef il n

1. Ey  e m-i  h  hecr ile tenh lara  ald n beni
  n n fe ba rım h n edip  ahr lara  ald n beni
2.  ayd-ı dil-i d v ne i g s larım g rs n dedi n
Mecn n-ı ser-gerd n gibi sevd lara  ald n beni

1745. Riy  

F  il  t n F  il  t n F  il  t n F  il n

1. M btel -y   a   y ri  istemez   d olma ı
B yle   ha  ul olan ister mi  z d olma ı

1746. Riy  

Fe il  t n Fe il  t n Fe il  t n Fe il n

1. S   -i bezm dir   etmez elinden geleni

Elimizden ne gelir hayr du‘adan gayrı

1747. Riyâzî

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Cūyda ‘aks-i gül-i şad-bergi dā’im seyr edip
Bülbül eyler nāle vü feryād bir yüzden daği

1748. Riyâzî

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Ālām-ı hecri añma dem vaşl-ı yārdır
Şükr eyle hāle geçdi şikāyet zamānları

1749. Zülâlî

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Her taraftan çekmişim sīnemde şekl-i zülfikār
Baş açık abdālñım gītmez dilimden yā ‘Alī

1750. Zülâlî

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. La‘l-i cānān şevkıdır her lahzā cān eglencesi
‘Āşıkñ olur şarāb-ı erguvān eglencesi

[161]

1751. Sâlik

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1. Sefer göründü zamān-ı vedā‘a ruḥşat yok

Yetişdir ol gül-i nāza řabā selāmımızı

1752. Sâmi'î

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. Miyān-ı lücce-i ğamda alır mı keşti-i dil
'Aceb mūsā'ade-i rüzigār olmaz mı

1753. Sehâbî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Diler ağyār zevk-ı vuşlatı 'uřřāk hicrānı
Meges cülāb arar pervāne ister nār-ı sūzānı

1754. Sırrı İşkenderli

Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

1. řabā şikenc-i ser-i zülf-i yāri ğördüñ mü
Ne hālde dil-i miħnet-şi'ārı ğördüñ mü

1755. Sırrı İşkenderli

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. 'Aks-i ruřsārınla etdiñ ğülsitān āyineyi
Eylediñ mařsūd-ı ğülzār-ı cinān āyineyi
2. El-ħaz̄er renc-i ğusūf-ı āhdan ey māh-rū
İ'timād etmezseñ eyle imtihān āyineyi
3. Rūy-ı pākin yār 'aks endāz-ı mir'āt eylemiř
Etmiř ol āyine rū āyineden āyineyi
4. Bī-irādet cilve-ger olmaz cihānda nesne hīç
řaħř u timřālī ğör eyle der-miyān āyineyi

1756. Sırrî Trabzonlu

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Şakıların 'aşkıñ derün-ı sîne de cânım gibi
Kâfirim 'aşkıñ seniñ sevmesem îmânım gibi

1757. Sırrî Hânım Diyârbekirli

Mef'ûlü Mefâ 'ilü Mefâ 'ilü Fe 'ülün

1. Şemşîr-i nîgehle baña zaîm açdı da soñra
N'olduñ dedi Sırrî seni hañçerlediler mi

1758. Suûdî

Mef'ûlü Fā 'ilātü Mefâ 'ilü Fā 'ilün

1. Oldu habâb gibi gönül mübtelâ-yı mey
Başdan çıkardı anı dirîğa hevâ-yı mey

1759. Senîh Efendi

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Gâ'ib etdim azacık vaktde eyvâh seni
Baña çok gördü felek 'âkıbet ey mâh seni
2. Devr-i hecriñde neler çekdiğimi söyler idim
Görebilsem idi bir kerre dañi âh seni
3. Yâd-ı gîsû vü ruñuñla geçer aylar günler
Var mı bir anmadığım şâm ü seher âh seni

1760. Senîh Efendi

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Her bakışda bir tecellî ile hüsnuñ gösterir
Cümle ‘âlemden ibâret başka bir ‘âlem seni

1761. Halîl Şâkir Bey

Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilün

1. Yağdıñ ey âteş-zen-i ârâm yanmış göñlümü
Nev-heves kıldıñ şu dünyâdan uşanmış göñlümü

1762. Şâhî Şehzâde Sultân Bayezid

Fe ‘ilâtün Fe ‘ilâtün Fe ‘ilâtün Fe ‘ilün

Pederi Sultan Süleymân-ı Evvel emriyle İran'da şehid olmuştur:

1. Ben nice zâyî‘ idem tûl-i emelle nefesi
Kalmadı zerre kadar dilde bu dünyâ hevesi
2. Kârbân-ı reh-i iklîm-i ‘adem menziliñ
Doğunur oldu dilâ sem‘ime bâng-ı ceresi
3. İzîrâbı kı gel ey murg-ı revân şabr eyle
Eskiyip işte harâbe varıyor ten kafesi
4. Şâhî-i bî-dil ü bîmâr ü günehkâre ne ğam
Sen olur iseñ eyâ lutf-i Hudâ dâd-resi

1763. Subhî Hakîm-zâde

Mef‘ûlü Fâ ‘ilâtü Mefâ ‘ilü Fâ ‘ilün

1. Dest-i şabâya verme saçıñ dâmeniñ gibi
Başdan çıkarma zülfünü pîrâheniñ gibi

1764. Sun‘î Kastamonulu

Mef‘ûlü Mefâ ‘ilü Mefâ ‘ilü Fe ‘ülün

1. Yaşlı gözüme zülf-i siyehkâre göründü
Ey merdüm-i keştî seviniñ kara göründü

1765. Sun'î Gelibolulu

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Vâ'iz ben eger koymaz isem rehne kitâbı
Kâfir kapusunda bulayın cām-ı şarâbı
2. Şûfî ezeliiden biz anuñla dem ü lahmiz
Terk eylemesek n'ola şarâb ile kebâbı

1766. Za'fî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Bu mezâhir kim vücūd-ı mutlak izhâr eyledi
Kendidir kim kendisine 'arz-ı dîdâr eyledi
2. Şatdı hüsnün aldı 'aşkın ara yerde kimse yok
Kendi aldı kendi şatdı kendi bāzār eyledi

1767. Zamîri

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Bu nev-bahârda ancağ açıldı lāle-i dağ
Güşād-ı gonca-i dil kaldı bir bahāra dağ

[162]

1768. Ziyâ Bey

Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün

1. Tâ-key gönül çekersin endüh-ı rûzigârı

- Faşl-ı bahār geldi seyr eyle lālezārı
2. Gülzārı et temāşā kı l nazra-i çemenzār
Bağ feyz-i lā-yezāle gör şun ‘-ı Kirdigār’ı
3. Ferş eyleyip zemīne bir perniyān-ı ahzār
İ ‘zāz eder tabī ‘at sultān-ı nev-bahārı
4. Reng-i şafağ degildir her şubh olan nümāyān
‘Aks etmiş erguvānıñ āfāka iħmirārı
5. Ser-tā-be-pā mücevher takmış şanır ‘arūsān
Ezhār ile görenler eşcār-ı murğzārı
6. Her kaçre āb-ı nīsān bir çeşme mā-i hayvān
Güyā ki cān bağışlar zerrāta rūhsārı
7. Yā kaçre kaçre şeb-nem yā kıt ‘a kıt ‘a elmās
Yā ‘aks-i mihr-i tābān yā nūr-i feyz-i Bārī
8. Gül-berg içinde gonca güyā ki zāhir eyler
Levh-i zümürdüzre yākūt-ı āb-dārı
9. Yā sihr mi yā Rab yā nefħa-i Mesīhā
Yā feyz-i kalb-i ‘ārif yā mevc-i āb-ı cārī
10. Gıpta o rind-i ‘aşka kim ‘azm-i gülşen eyler
Cebinde şīşe-i mey yanında gül-izārı
11. Bir elde cām-ı bāde bir elde dest-i cānān
Eyler seher-nişīmen şahrā-yı lālezārı
12. Geh nākıl-i piyāle şad-ra ‘şe ile ‘aşığ
Geh sākī-i kadeh-keş bin nāz ile nigārı
13. Her şīvesinde pinhān bir tavr-ı hüş-rübāyī
Her nüktesinde meknūn bir vaż ‘-i dil-şikārī
14. Ruhsārı gül gül olmuş destinde cām-ı lebrīz
Tā nāfe dek dökülmüş gīsū-yı tārūmārı
15. Şad-çāk pīrehenler gül-büse-çīn dehenler
Bir yana zühd ü ‘iffet bir yana şerm-sārı
16. Birdir Ziyā fenāda taħkīk ile taşavvur
Var u yoğ u cihānıñ hep emr-i i ‘tibārī

1769. Ziyâ Bey

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Tebeddül eyledi esmâ ile hâl-i cihân şimdi
Sipihre hâkdân derler zemîne âsmân şimdi
2. Hüner iş bilmemek humk u cehâlet kâr-dânlıktır
Dirâyet 'âciz aldatmak zarâfetdir yalan şimdi
3. Muqaddem merhamet gayret gibi şeyler daği varmış
İşi erbâb-ı cāhıñ cem'-i şervetdir hemân şimdi
4. Ricâl üzre nisâ kavvâme-i şâhib nüfûz oldu
Eder ta'lîm-i âvâze horûsa mâkiyân şimdi
5. Tagayyür eylemişdir 'âlemiñ ol rütbe ahlâkı
Bize nakli tevârihiñ gelir güyâ yalan şimdi
6. Ne rengin söz bulurdu bir zamânlar gelse güftâra
Ziyâ'yı eyledi dem-beste-i hayret zamân şimdi

1770. Ziyâ Bey

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Olmasın farz eyle hîç encâm-ı kâr endîşesi
Elverir insân iseñ nāmūs u 'âr endîşesi
2. Rûhdan 'unsurda oldukça kesilmez ıztırâb
Hâlidir murg-ı kafes-bendin firâr endîşesi
3. Gerçi bûlbüldür olan âşüfte-hâtır goncadan
Goncanıñ da şorsalar vardır hezâr endîşesi
4. Zaḥm-ı hârı mevsim-i hicr-i hazânı yâd eder
'Aklı varsa bûlbülün etmez bahâr endîşesi
5. Kim Ziyâ bilsem seni böyle perîşân eyleyen
Rûzgârın hâli mi ya zülf-i yâr endîşesi

1771. Ziyâ Bey

Mütefâ'ilün Fe'ülün Mütefâilün Fe'ülün

1. Meh-i tal'atîñ hayâli dil-i bî-ķarāra düşdü
Şanasın ki 'aksi mâhîñ yem-i bî-kenāra düşdü
2. Ser-i kūyu hūn-ı dilden yine la'l-zāra döndü
Görünür ki meyl-i cānān heves-i şikāra düşdü
3. Dil-i zāra oldu zāhir reh-i şehir-i hayret āhir
Yolu reh-neverd-i 'aşkıñ ne 'aceb diyāra düşdü
4. Yazık ol hevā-pereste ki bu bezm-i bî-beķāda
Bırağıp şafā-yı cāmı ğam-ı rūzigāra düşdü
5. Baña қоқлатıp gül-i ruh orucum o māh bozdu
Bu sene zihî teşādūf Ramazān bahāra düşdü
6. Ola 'ārifān-ı 'aşra bu ğazel Ziyā hediyyem
Yem-i 'aşk cūşa geldi bu güher kenāra düşdü

[163]

1772. Ziyâ Bey

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Yārān dağıldı şöhet-i mey-hāne kalmadı
Ol 'işret ol maħabbet o peymāne kalmadı
2. Gūş etmem eski nā'raları kūy-ı yārdan
Gūyā ki deşt-i 'aşkda dīvāne kalmadı
3. Her tārı oldu berzede-i dest-i rūzgār
Etdikleri o zülf-i perīşāna kalmadı
4. Yandıñ fenā dükānıñı ħākister eylediñ
Ey şem' külfet eyleme pervāne kalmadı
5. Dil-beste olma 'āleme sultān iseñ daħi
Bir mülkdür cihān ki Süleymān'a kalmadı
6. Herkes zebūn-ı fikr-i ma'āş oldu aşrda

- Evvelki şevk-ı meclis-i rindâne kalmadı
7. Taşlar yedirdi nân yerine bir zamân felek
Nân verdi şimdi âh ki dendâne kalmadı
8. Olmaz o şûha hîç birisi kârger Ziyâ
Efsûn tükendi denmediğ efsâne kalmadı

1773. Ziyâî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Ne sürünür bile yanıñca raķīb-i rû-siyeh
Sen ser-â-pâ nûrsun nûruñ hod olmaz sâyesi

1774. Tâlib

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Hayret-i hüsnüñle etdiñ bî-zebân âyineyi
Şafha-ı taşvîre döndürdüñ hemân âyineyi
2. Dür olan gözden göñülden dür olur bî-iştibâh
Bu meşel zâhirdir etseñ der-miyân âyineyi
3. Kâlib-ı bî-cân idi luţf etdiñ ihyâ eylediñ
Kurb-ı ruhsarıñla ey rûh-ı revân âyineyi

1775. Âsım Çelebi-zâde

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Her bün-i mûdan çıkar âh eyledikçe şu'leler
Dil degil sînemde bir deryâ-yı âteş var gibi
2. Güş-ı câna şubha dek her şeb şadâ-yı hû gelir
Burc-ı tende dil degil bir murğ-ı dem-keş var gibi

1776. Âtuf

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Evvel yütül de soñra çalış sen de yütmeğe
Bāzīçekār-ı devletiñ öğren kumārını
2. Bulmaz yemezdir ekşeri erbāb-ı 'iffetiñ
Gördük bu 'ālemiñ nice perhīzkārını

1777. 'Âlî

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Bir âsitâne idi mürüvvet dedikleri
Yapdı anuñ kapısını hıssset dedikleri
2. Ölseñ yolunda fâ'ide yok saña kimseden
Zīrā kim öldü ortada himmet dedikleri
3. 'Ârifleri mezzemmet eder ehl-i ibtizāl
Şimdi zarāfet oldu sefāhet dedikleri
4. Bir şey midir vücūdu mu vardır ne nesnedir
Añlanmaz oldu gitdi şadākat dedikleri
5. Bunca belādan özge yine 'āliyā müdām
Eksik degil gönülde kasāvet dedikleri

1778. Abdullâh Efendi Hayre'd-dîn-zâde

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Mey ü maḥbûb iledir zevki behiştîñ de hemān
Ḥaber aldık o taraftan bize âdem geldi

1779. Ubeyd Hân

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Ḥâtırım teskîn bolur körmay turup şorsam seni

Veh ni hāl olgay maṅga nāgāh eger körsam seni

1780. ‘Ubeydî

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Hārābāt ehlini gördüm fenā cāmıyla mest olmuş
Düşüp ben de melāmet kūyuna oldum hārābātī

1781. ‘Adnî Mahmûd Paşa

Mef‘ülü Fā ‘ilātü Mefā ‘ilü Fā ‘ilün

1. Ger şuya bakmak ile bilinseydi sırr-ı gayb
‘Adnî bakıp yüzüne bilirdi dehānını

1782. İzzet

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Sevdigim kim kırtarır zencîr-i zülfüñden beni
Görmemek yegdir görüp dīvāne olmağdan seni

1783. İzzet Molla

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Būsesin pinhān alırdım şöyle kim duymazdı leb
Zîr-i lebde başka gūyā bir dehānım var idi

1784. İzzet Ali Paşa

Mef‘ülü Fā ‘ilātü Mefā ‘ilü Fā ‘ilün

1. Gördük hezār gonca-i kāmıñ bahārını
Degmez dem-i qarārı ğam-ı intizārını

1785. İzzet Molla*Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün*

1. Farz edip 'ömrünü bir h̄āb-ı girān 'ālemde
Geçirür ākıl olan miḥneti rü'yāda gibi

1786. İzzet Molla*Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün*

1. Bu kadar nālelerim etmedi āgāh seni
Kime şekvā edeyim āh seni āh seni
2. Āhdan nāleden ümmīdimi çokdan kesdim
Maḥrem etsin bu dil-i zārıma Allāh seni

1787. İzzet Molla*Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün*

1. Perī-zādem 'aceb kimlerle ünsiyetdedir şimdi
Demez mi 'āşık-ı miḥnet-keşim ğurbetdedir şimdi

1788. İzzet Molla*Mefā 'ilün Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün*

1. Tüketdi şanma hezārān hikāyet-i 'aşkı
O kıssadan daḥi söylenmediḡ neler ḡaldı

1789. İzzet Molla*Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün*

1. Hûlyâ-yı kâmetiñ ber-geşte etdi her yerin
Bâğ-ı fikrimde nihâl-i ârzûlar var idi
2. Serv-i nâzım etmediñ gülzâra ednâ iltifât
Pâyıña yüz sürmege cüyunda cûlar var idi
3. ‘İzzetâ sen gelmeden evvel Nedîm-i şâ‘iriñ
Mişli halk olmaz deyü çok güft-gûlar var idi

1790. ‘İsmetî

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

1. Bâzû-yı baht ger per ederse kemânımı
İster verâ-yı Kâfa kosunlar nişânımı

1791. ‘Ulvî

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Bâdenin vardır humârı ‘âlem-i ‘aşkıñ gamı
Her şafânıñ bir gamı var her gamıñ bir ‘âlemi

1792. ‘Ulvî

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Ne ‘aceb tîz geçer zevk u şafâ eyyâmı
Olmadan nısf-ı nehârı erişir akşâmı

1793. Gâlib Dede

Mef‘ûlü Mefâ‘ilün Mef‘ûlü Mefâ‘ilün

1. Ey çeşm-i cihân-peymâ hîç eşk-i teriñ yok mu
Tûfân-ı maħabbetsin yoħsa güheriñ yok mu
2. Efsûn-ı nigâhından şahrâlara düşmüşsün

3. Dīvāne misin ey dil benden haberin yok mu
Bir şu'lesi olmaz mı bu āh-ı cihān-sūzuñ
Ey şām-ı ziyā-düşmen vaqt-i seheriñ yok mu

1794. Gâlib Dede

Mütefā'ilün Fe'ülün Mütefā'ilün Fe'ülün

1. Yine zevrak-ı derūnum kırılıp kenāra düşdü
Dayanır mı şîşedir bu reh-i seng-sāra düşdü
2. Reh-i Mevlevīde Ğâlib bu sıfatla kaldı hayrān
Kimi terk-i nām ü şāna kimi i'tibāra düşdü

1795. Gâlib Dede

Müfte'ilün Müfte'ilün Fā'ilün

1. Ay yeñisi gökde ne Ülker şatar
Degmeyecek kesdiği tırnağını

1796. Gınâyî

Mef'ülü Fā'ilātü Mef'ülü Fā'ilün

1. Ey lāle-ruḥ güle nice teşbīh idem seni
Sen pādşāh-ı 'ālem o dervīş-i Gülşenī

1797. Fethî

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Fetīl-i şem'-i bahtım gerçi sultānım uyandırdı
Çerāğ etdi beni ammā ve lākin yakdı yandırdı

1798. Fürûgî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Nesīm-āsā yeler āvāre gönüm bī-ķarār oldu
Eşer yok būy-ı zūlf-i yārdan çok rūzgār oldu

1799. Fasīh Dede

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Cāy edinsem etmeñ istib 'ād deyr-i miñneti
'Āşıkım bir kāfır-i hūsne Muḥammed ümmeti
2. Geceler 'azm etdigim ol māha sāyem ḥavfidır
Bir tarīķ ile ķabūl etmez maḥabbet şirketi
3. İttiḥādın şem ' ile efsürde etmiş rūzgār
Bulmadım pervānede evvel olan germiyyeti

1800. Fasīh Dede

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Nerede bir ḥar-ı bügsiste 'inānı bulsa
Çarḥ-ı ser-geşte döner üstüne dolāb gibi

1801. Fuzûlî

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

1. Beni cāndan uşandırdı cefadan yār uşanmaz mı
Felekler yandı āhımdan murādım şem 'i yanmaz mı
2. Degildim ben saña mā' il sen etdiñ 'aqlımı zāil
Baña ta'n eyleyen cāhil seni görse utanmaz mı
3. Şeb-i fırķat yaķar cānım döker ķan çeşm-i giryānım
Uyarır ḥalkı efgānım ķara baḥtım uyanmaz mı
4. Ğamım pinhān tūtardım ben dediler yāre ķıl rūşen

- Desem ol bî-vefâ bilmen inanır mı inanmaz mı
5. Kamu bîmârına cânân devâ-yı derd eder ihsân
Niçin kılmaz baña dermân beni bîmâr şanmaz mı

[165]

6. Gül-i ruhsârîna karşı gözümden kanlı aķar şu
Habîbim faşl-ı güldür bu aķar şular bulanmaz mı
7. Fuzûlî rind-i şeydâdır hemîşe halka rüsvâdır
Şorun kim bu ne sevdâdır bu sevdâdan uşanmaz mı

1802. Fuzûlî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Hayret ey büt şüretiñ gördükde lâl eyler beni
Şüret-i hâlim gören şüret hayâl eyler beni
2. Dehr vakf etmiş beni nev-res civânlar 'aşķına
Her büt-i meh-veş eşîr-i haţţ ü hâl eyler beni

1803. Fuzûlî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Her gören 'ayb etdi âb-ı dîde-i giryânımı
Eyledim taħķîķ görmüş kimse yok cânânımı
2. Kağbı bütdür bilmezem îmânımı ğâret kılan
Sende îmân yok ki sen aldıñ diyem îmânımı

1804. Fuzûlî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Tâb-ı süz-ı sîneden eksilmeyeydi göz nemi
Göz yumup açınca seylâba verirdim 'âlemi
2. Her gözüm bir mevsiz deryâdır ol deryâ için

- Her kaçışındır mevcden bir ser-nigün olmuş gemi
3. Müy-ı jülîdemdedir cem 'iyyet-i eşnâf-ı ğam
Milk-i sevdânîñ budur güyâ sevâd-ı a'zamı

1805. Fuzûlî

Mef'ûlü Fâ 'ilâtün Mef'ûlü Fâ 'ilâtün

1. Merhem koyup oñarma sînemde kanlı dâğı
Söndürme öz eliñle yandırdığıñ çerâğı

1806. Fuzûlî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Fâriğ etdi 'aşkıñ özge meh-liğalardan beni
Hırz-ı cāndır şakladı 'aşkıñ belâlardan beni

1807. Figânî Maslûb

Mef'ûlü Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Zülfü kemendin aldı ele hûnî ğamzesi
Beñzer Figanî zulm ile ber-dâr seni

1808. Kadrî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. İstikâmet vermek isterseñ mizâc-ı 'âleme
Gâh zaħm ur gâh merhem fikrin et reg-zen gibi

1809. Kudsî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Benim'çün kimse ğam yer yok dil-i ğam-hârdan ğayrı
Döner yok üstüme bu çarh-ı kec-reftârdan ğayrı

1810. Kirâmî

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

1. Diyemez şanmayın ol tıfl-ı cihân-ârâyı
Beñzer ebrûma deyû ağızına almaz râyı

1811. Kelîm

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Gösterirseñ ölmeden göster baña ol sîneyi
Yoksa haste soñ nefesde n'eylesin âyîneyi

1812. Nâmık Kemâl Bey

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Meger halk-ı cihân hep âşinâ-yı vahdet olmuşdur
Müsâvîdir nazarda imtiyâz-ı nîk ü bed şimdi
2. Cihân mahrûmdur hep kâle-i zer-târ-ı şervetden
Libâs-ı fâhîr-i erbâb-ı devletdir nemed şimdi
3. 'Aceb mi ben de olsam kâğıd-ı şi'rimle devlet-hâh
Felekler yandı âhımdan murâdım şem'i yanmaz mı

1813. Molla Lutfî

Mef'ûlü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fâ'îlün

1. Öldürmeyince mihr ü vefâ etmezin demiş
Ger eyler ise mihr ü vefâ öldürün beni

1814. Leylâ Hânım

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Bulmamışken dil-i mecrûhuma bir çâre daği
Açdı ğaddâr felek sîneme bir yâre daği

1815. Mânî

Mefâ 'ilün Fe 'ilâtün Mefâ 'ilün Fe 'ilün

1. Kıpılma lutfuna ey dil kibâr-ı 'aşrın bil
Ümîd-i red iledir verdiği selâm daği

1816. Muhibbî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Halk içinde mu 'teber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihânda bir nefes şıhhat gibi
2. Olsa kumlar sağışınca 'ömrüne hadd ü 'aded
Gelmeye bu şîşe-i dehr içre bir sâ 'at gibi
3. Saltanat dedikleri ancak cihân ğavġasıdır
Olmaya baht ü sa 'adet dünyada vahdet gibi
4. K'o bu 'ayş ü 'işreti çün kim fenâdır 'âkıbet
Yâr-ı bâķî ister iseñ olmaya tâ 'at gibi
5. Ger huzûr etmek dilerseñ ey Muhibbî fâriğ ol
Olmaya vahdet makamı gûşe-i 'uzlet gibi

[166]

1817. Fâtih Sultân Mehmed

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Zülfünüñ zencîrine bend eyledi şâhım beni

ullugundan etmesin āzād Allāhım beni

1818. Misālî

Mef'ûlû Fā'ilâtü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Haþ başdı rûy-ı dilberi ben kaçdayım daþı
Aķşām erişdi seyr-i kemān-keşdeyim daþı
2. Ya dest-i üstühānına döndü dil-i za'îf
Ben yār için el ile keşākeşdeyim daþı

1819. Muhlisî Şehzâde Sultân Mustafâ

Fā'ilâtün Fā'ilâtün Fā'ilâtün Fā'ilün

Pederi Sultân Süleymân emriyle şehîd olmuştur.

1. Rif'at isterseñ eger mihr-i cihān-ārā gibi
Sür yüzün her gün yere eyle tenezzül mâ gibi
2. Sūzen-i müjgānlarıñdan geçmedi dil riştesi
Yolda kaldım ey Mesîhâ Hazret-i 'İsâ gibi
3. Pehlevān-ı 'ālem olmuş kalb-i istiğnâ ile
Tüb-ı çarh-ı dehr elinde oynatır elma gibi
4. Kaþreden kemdir vücūduñ Muhlişî ammā 'aceb
Nazm edip dürler döker tab'ın seniñ deryâ gibi

1820. Sultân Murâd-ı Sâni

Mef'ûlû Fā'ilâtü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Sākî getir getir yine dünkü şarābımı
Söylet getir beri yine çeng ü rebābımı

1821. Mekaî

Fā'ilâtün Fā'ilâtün Fā'ilâtün Fā'ilün

1. Şaklasın cānā niķāb et zūlf-i ḥam-der-ḥam seni
‘Ālemi seyr eyle sen seyretmesin ‘ālem seni
2. Bir mükemmel māhsın devr-i felekde şimdi sen
İsterim Ḥaḳdan kim olsun isteyenler kem seni
3. Ya meleksin ya perī ya bir muşavver rūḥsun
Bu melāḥatle diyen kimdir benī ādem seni

1822. Melîhî

Mef‘ûlû Fā‘ilâtü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Ter ideyin sirişk ile kūy-ı nigārımı
Tā kim şabā götürmeye andan ğubārımı
2. Ey bād eger yoluñ düşe zūlf-i siyāhına
Luṭf eyle yoḳla anda dil-i bî-ḳarārımı
3. Dil mülküñü sipāh-ı belā yıkdı ey şabā
Āgāh ḳıl bu vāḳı‘adan şehir-i yārımı
4. Āhım nesîmi ermedi gülzār-ı kūyuña
Žāyi‘ geçirdim ey yüzü gül rūzgārımı
5. Ferhād-ı ‘aşḳ idüğüm añlar Melîhîyā
Her kim oḳursa levḥa-i seng-i mezārımı

1823. Nâ’ilî

Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilün

1. Ṭurfe mecnūnum ki pey-der-pey ḥayāl-i zūlf-i yār
Dolaşır eṭrāfımı ser-geşte āhūlar gibi

1824. Nâbî

Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilün

1. Nūr-ı çeşmim perdelendi Ka‘be-i ‘ulyā gibi
Güşe-gîr-i halvet oldu dîde-i bînā gibi
2. Oldu çün kim ‘âlem-i şüretde âsâyiş ‘adîm
Dîde-i ağıyardan oldu nihân ma‘nā gibi
3. Gördü yokdur merdüm-i ‘âlemde âşâr-ı vefâ
Girdi ism-i bî-müsemmā şekline ‘Anka gibi
4. ‘İllet-i âşüb sārî olduğun dehre görüp
Hum-nişîn oldu Felâtûn-ı hikem-fermā gibi
5. Hırmen-i dünyâyı etdi çün şavā‘ık tārümār
Etdi ebr içre tevārî beyza-i beyzā gibi
6. Dîdelerden çeşme-i âb-ı hayât oldu revân
Oldu rûz-ı hicr tûlânî şeb-i yeldā gibi
7. Rûzgârîñ şiddetinden oldu âsâyiş-gürîz
Zîr-i dāmân-ı hafâda şem‘-i bezm-ārā gibi
8. Mesned-i ‘ulyâdan etdi âb-ı nîsânveş nüzûl
Muhtefî oldu şadefde lü‘lû‘-i lâlā gibi
9. Dest-bürd-i sîmyâ-perdâzî-i eyyâmdan
Cîb-i ğaybı eyledi menzil yed-i beyzā gibi
10. Görmedi zâhirde rāhat bātına kıldı ‘ubûr
‘Âlim-i şāhib-sülûk-ı ‘âlem-i bālā gibi
11. Olduğundan mes‘ele müşkil maķāsıd muhtelif
Oldu nādāndan hafî mâhiyyet-i eşyā gibi
12. Ni‘met-i nâ-ber-ķarârîñ çāšnîsin bulmayıp
Oldu ‘âlemden keşîde dest-i istiğnā gibi
13. Revhdür rûhın olur hâsiyyet-i zâtı hafâ
Bûy-ı gül tab‘-ı ma‘âdin neşve-i şahbā gibi
14. Gâh olur bârî hele zevķ-ı mülākata sebeb
Ğayrı yok baña tesellî-baħş olur rû‘yā gibi
15. Eyledi taķdîr şandûk-i taħazzürde nihân
Mevsim-i eyyâm-ı ‘îde şaķlanan kâlā gibi

[167]

16. Oldu gönölüm Nābiyā bāzīçe-i emvāc-ı ‘aşk
Çalkınır geh ye’s ü geh ümmīd ile deryā gibi

1825. Nâbî

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

1. Balsa her kanda ki bir şâf-dili âb gibi
Dil-i ser-geşte döner üstüne dolâb gibi
2. Kıblegâh-ı şaf-ı maşşūd olamazsın ey dil
Sîne çāk olmayıcağ şūret-i mihrāb gibi
3. Çıkmadı dā’ire-i dāğ-ı maḥabbet dilden
Sîne-i yemde olan ḥalka-i gird-âb gibi

1826. Nâbî

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

1. Kim düşer dāmenine kaṭre-i ḥūndan ğayrı
Kim öper pâyını zencîr-i cünūndan ğayrı
2. Hep şikāyetdeyiz ammā ki yine başımıza
Kimimiz var dönecek çarḥ-ı nigūndan ğayrı

1827. Nâbî

Mef‘ülü Mefā ‘ilü Mefā ‘ilü Fe ‘ülün

1. Gül gülşeni terk eyledi şöḥbet saña kaldı
Bülbül yine meydān-ı maḥabbet saña kaldı
2. Biz dā’iye-i vuşlat ile ḥāk-i reh olduk
Ey bād-ı şabā luṭf ü mürüvvet saña kaldı

1828. Nâbî

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

1. Dem gelir kim dübüründen çıkarırlar nefesiñ
Olma leb-teşne-i hûn şîşe-i heccâm gibi
2. Miñnetin añlamayan maşraf ile irâdîñ
Sofradan lezzet alır zümre-i huddâm gibi

1829. Nâbî

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

1. Künc-i gurbet gülşen-i cennet kadar cân-bahş olur
Dâr-ı gurbetde bulunsa âşinâlardan biri
2. Sûk-ı hicrânda mezâd olmakda beytû'l-mâl-i ğam
Var ise vâreste olmuş bî-nevâlardan biri

1830. Nâbî

Mef'ûlû Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün

1. Râm eyledim niyâz ile ol şivekârımı
Şeh-bâz-ı dest-i himmetim aldım şikârımı

1831. Nâbî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Geçirdi çâşnî-gîr-i felek ol deñli vaqtin kim
Nevâl-i ârzû meydâna geldi iştiḥâ gitdi

1832. Nâbî

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. Kudemânîñ görüp âşarını biz zevk etdik
Kudemâ görmedi ḥayfâ bizim âşarımızı

1833. Nâbî

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Kâhır gider mi bize etdiği bu cevr ü sitem
Sipihlerden 'acebâ intikâm alınmaz mı

1834. Nâbî

Mütefâ'ilün Fe'ülün Mütefâ'ilün Fe'ülün

1. Bu kadar sitem-keşânîñ eşer etmez inkisârı
'Acebâ o ğamze-i nâz ne du'âya mazhar oldu

1835. Nâbî

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Bilir tehî idüğün tab'ımız tekellüfden
Gören mu'âmele-i lâübâliyânemizi

1836. Nâbî

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Hürşîd-i yekke-tâz ile olsun mu pençe-gîr
Mâhîñ gelirse bir yere kavm ü kabîlesi

1837. Nâbî

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. İntizârım şaînadır şubha dek ey mihr-i münîr
Berg-i hâtırdâ olan şeb-nem-i ümmîd gibi

1838. Nâbî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Lisānen 'arz-ı hāle cür'etim yok pīş-gāhında
Meded ey hāme-i müşkil-güşā himmet saña kaldı

1839. Nâbî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Hezārān dil gezersin ey hayāl-i yār inşāf et
Bu seyrān etdiğiñ yerlerde bir ma' mūru gördün mü

1840. Necâtî

Mef'ülü Mefâ 'ilü Mefâ 'ilü Fe 'ülün

1. Ol bezm kanı k'anda gönül yāri görürdü
Yārān oturur şem' durur cām yürürdü

1841. Necâtî

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Āh kim iki 'adem ortasıdır bāğ-ı vücūd
Bir harāb-ābāda geldik şubḥ birdir şām iki

[168]

1842. Nahîfî

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Etmedi hālîme vākıf eşer-i āh seni
Ḥaḳ ede derd-i dilimden meger āgāh seni
2. Eyleme mekr-i raḳīb ile beni rencide

- Mekr-i düşmenden emîn eyleye Allāh seni
3. Eylemiş zümre-i ‘uşşāka beni ser-defter
Hüsni ile leşker-i hūbāna eden şāh seni
4. Bir nefes şabr edemem firkat-i dīdārına āh
Görmek ister dil-i firkat-zede her gāh seni
5. Āfitāb olsa görünmez baña senden ğayrı
Bu Nahīfī seni özler seni ey māh seni

1843. Nedīm

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Sīnede evvel ne muhriḳ arzūlar var idi
Lebde ser-keş āhlar āteşli hūlar var idi
2. Böyle bī-hālet degildi gördüğüm şahrā-yı ‘aşḳ
Anda mecnūn bīdler dīvāne cūlar var idi
3. Ben bu gün bir nev-bahār-ı hüsni ü ān seyreyledim
Ṭarf-ı destārında sūnbūl gibi mūlar var idi
4. Sen yine bir nev-niyāz ‘āşḳ mı peydā eylediñ
Kūyuña yer yer dökülmüş āb-ı rūlar var idi
5. Ey Nedīm ey bülbul-i şeydā n’içün hāmūşsun
Sende evvel çok nevālar güft ü gūlar var idi

1844. Nedīm

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

1. Mest-i nāzım kim büyüdü böyle bī-pervā seni
Kim yetiştirdi bu gūne servden bālā seni
2. Bir elinde gül bir elde cām geldin sākıyā
Ḳaḡsın alsam gülü yāhūd ki cāmı ya seni
3. Sīnede bir laḡza ārām eyle gel cānım gibi
Geçme ey rūḡ-ı revān ‘ömr-i şitābānım gibi

1845. Nazîm

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Görmek olur mu almadan Allâh cânımı
Sultânımı efendimi şâh-ı cihânımı

1846. Nevres-i Kadîm

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Kendi derdim kor ilîñ derdine ağlar gezerim
Lâleniñ dâğı gülün âteşi yandırdı beni
2. Goncaniñ gitdi başı araya bir hande ile
Var kıyâs eyle bu gülşende dem-â-dem güleni

1847. Nevres-i Kadîm

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Sülhan bir rütbe mezmûm ehli şöyle müttehemdir kim
Dehân-ı şâ'ir-i taşvîri koqlar muhtesib şimdi

1848. Nevres-i Kadîm

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Cilvegâh etdim hayâl-i rûy-ı yâre sînemi
Eyledim vakf-ı nigâristân-ı çîn âyînemi

1849. Nevres-i Kadîm

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Garķ etdi eşk-i dîde tenim rûh duymadı

Ṭūfānlar oldu şūr-nümā Nūh duymadı

1850. Nevres Efendi

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. İhtiyācın cāma çok görmem ḥarābāt ehliniñ
Mülk-i cām ma' mūr iken āyīneye muḥtāc idi

1851. Nevres Efendi

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

1. Cānımı cānānımıñ dīdārına nezr eyledim
Alma yā Rab cānımı göstermeden cānānımı

1852. Nevres Efendi

Mef'ūlü Fā 'ilātün Mef'ūlü Fā 'ilātün

1. Evvel seniñ eliñden şekvāya ben giderdim
'Ālemde 'āşıkāna bir dād-ḥāh olaydı
2. Zülfüñ görenleriñ hep baḥtī siyāh olurmuş
Tek zülfüñü göreydim baḥtım siyāh olaydı

1853. Nev'î

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Māye-i naḳd-i ḥayāt olsa eger dīdārı
Ölümümdür benim aḡyār ile görmek yāri

[169]

1854. Nev'î

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün

1. Gelenler bizden evvel meclis-i ‘aşkı tamām etmiş
Bize ol bezm-i ‘āliden bu cām-ı ser-nigün kaldı

1855. Nihâd Bey

Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün

1. Hayālinden hayāl oldum mecālim kalmadı fikre
Hayāli za‘f-ı cismimle hayāl-ender-hayāl oldu

1856. Neylî

Mef‘ülü Mefâ ‘ilü Mefâ ‘ilü Fe ‘ülün

1. ‘Arz etmedigim yâre meger yâre mi kaldı
Ya etmedigim derd-i dile çâre mi kaldı

1857. Nihânî

Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün

1. Gel ey nâşih қо pendi hâl dilinden bî-ḡabersin sen
Beni dīvâne etdi ol perî bilmem ne dersin sen

1858. Vâsıf

Fe ‘ilâtün Fe ‘ilâtün Fe ‘ilâtün Fe ‘ilün

1. Veremem naḡd-i dili va‘de-i vaşl etseñ de
Senden evvelki de bu dekle dolandırdı beni
2. Görmeden kimse laṭıfeyle çalıp göñlümü yār
Şaklamış zülfüne dünyâyı aratdırdı beni
3. Güşeme ‘arz-ı vişâl etdi uyurken dil-dār
Bir yalan söyledi şeytân ki inandırdı beni

4. N'ola terk eyler isem yāri de yārānımı da
Felegiñ miḥneti cānımdan uşandırdı beni

1859. Reis Vâsıf

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Yār vaşlıyla seni şād edecekdir dediler
Ḥaber-i ḥayr verir neş'e yalan olsa daḥi

1860. Reis Vâsıf

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Yāre te'şīrde te'ḥīr edersin ey āh
'Ahdım olsun seni de terk edeyim nāle gibi

1861. Vâlî

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Göñülde muzmer olan derd-i bī-devā gitdi
Hezār şükr-i Ḥudā böyle bir belā gitdi

1862. Vâlî

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Bīgāneyiz ol āfete mihr ü vefā gibi
Mehcūr-ı çeşmiyiz nigeḥ-i āşinā gibi
2. Sa'y ile bī-ḥaber edemez kaṭ'-ı menzilet
'Ömrü seferde geçse daḥi āsiyā gibi

1863. Vecdî

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Dil-i çeşm-âşinâ sāmān ile bīgāne olmaz mı
Hemîşe mest ile ülfet eden mestāne olmaz mı
2. Hevā hoş her taraf gülzār bülbül zār gül handān
Bu esbāb-ı cününü seyr eden dīvāne olmaz mı
3. Kenār-ı āb sākī tāze vü mey köhne dil pür-şevk
Bu bezme tevbeler nuql ü vera ‘ peymāne olmaz mı
4. Mey anda dilber anda cümle yārān-ı şafā anda
Geçip cennetden ādem sākin-i mey-hāne olmaz mı
5. Sebū zānūda sāgar elde yār āgūş-ı vuşlatda
Bu tarz-ı hās ile meclis ‘aceb rindāne olmaz mı
6. Açılmış gül gibi pehlū ruḥ āteş-bār olup meyden
Göñül hem bülbül-i şūrīde hem pervāne olmaz mı
7. Bu maḥsūd-ı ṭabāyi ‘ sözleri kıandan bulursun sen
Küdūret vermesiñ Vecdī ‘aceb yārāne olmaz mı

1864. Vecdî

Mef‘ülü Mefā ‘ilün Mef‘ülü Mefā ‘ilün

1. Tā kim ḥaṭıñ ey māh-cebīnim yüze çıkdı
Esrār-ı dil-i zār ü ḥazīnim yüze çıkdı
2. Ruḥsārıña ḥaṭ geldi deyu ağlamam amma
Baḥt-ı siyeh-i sır-be-kemīnim yüze çıkdı

1865. Vecdî

Müfte ‘ilün Mefā ‘ilün Müfte ‘ilün Mefā ‘ilün

1. Saña dil oldu mübtelā al ḥaberiñ şahīhini
Cürmümü ben dedim saña al ḥaberiñ şahīhini
2. Hīç dile bend-i zülfdan var mı ḥalāşa ihtimāl
Kākülüne doḡun şabā al ḥaberiñ şahīhini

1866. Vahîd

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Te'sîr edip o ğonca-femiñ bî-vefâlığı
Güller de 'âdet etdi hezâr-âşinâlığı
2. Bezm-i emelde âhîr olur tîre-rûzgâr
Mânend-i şem' pîşe eden hod-nümâlığı

1867. Abdullâh Vassâf Efendi

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Benim bîtabî-i nezzâreme ey lâle-ğad şimdi
Fiğân kim cünbüş-i müjgânlarımdır dest-i red şimdi
2. Bilinmez 'arifiñ mevtinden evvel qadr-i âşârı
Mihekk-i hâk ile sencîdedir naqd-i hîred şimdi
3. Bün-i câh-ı hîyelden cezûb ederler Yûsuf-ı kâmi
Tevâzu' pîşedir ser-tâ-ser erbâb-ı hased şimdi
4. Hümâ-yı evc-i dâniş üstühân-zâr-ı mübâhâta
Gelû-yı i'tibârın eylemez Vaşşâf meded şimdi

[170]

1868. Hüdâyî Kadîm

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Şehlâ gözü gözetmeyeli oldu dil hârâb
Vây ol 'imâretiñ ki 'alîl ola nâzırı

1869. Seyyid Vehbî

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Fűrüg-1 devlet-i imsāk-meşrebānıñ halk
Zevālını gözedir āftāb-1 rûze gibi

1870. Seyyid Vehbî

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Bir ester eyledi sebkat nice küheylānı
Zamānede veled-i zinālar aldı meydānı

1871. Yahyâ Efendi

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Şevk bir meydır neşât-efzâ benim mestānesi
‘Aşk bir gencīnedir göñlüm anıñ vîrānesi

1872. Yahyâ Efendi

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Sûz-1 dilden bî-haberdır şanmañız cānāneyi
Şem'î yakmaz mı ol âteş kim yakar pervāneyi

1873. Lâ edrî

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Kālb-i ‘āşık gibi vîrān etdiler mey-hāneyi
Bî-vefālar ‘ahdine döndürdüler peymāneyi

1874. Lâ

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Unutduñ gûşe-i tārîk-i miñnetde bu mehcûru

Düſer mi saña böyle bî-vefâlıklar gözüm nûru

1875. Lâ

Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün

1. Beni yâd etmez olduñ bir selâmıñla gözüm nûru
Unutduñ mu 'aceb ben 'âşık-ı şeydâ-yı mehcûru

1876. Lâ

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Bir nîm-neş'e say bu cihânıñ bahârını
Bir sâğar-ı keşideye tut lâlezârını

1877. Lâ

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Kimini sevdi Hudâ kimini sevdâda kudu
Gülü ârâyış edip bülbülü gavgada kudu

1878. Lâ

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Dört oldu gözüm gözlemeden maḳdem-i yâri
Gözlük taḳarım görmek için rûy-ı nigârı

1879. Lâ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Tâḳatım yok rûberü 'arz etmeye aḥvâlimi
Pâdişâhım bâri mektûbumdan añla ḥâlimi

1880. Lâ

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1. 'Âkıl iseñ deme Ferhād ile Mecnün'a deli
Eyleseñ halka nazar her biri bir gūne deli

1881. Lâ

Fā 'ilâtün Fā 'ilâtün Fā 'ilâtün Fā 'ilün

1. Ārzū eyler kemend-i kākül-i cānāneyi
Bağlasan zencīrlər tıtmaz dil-i dīvāneyi

1882. Lâ

Fā 'ilâtün Fā 'ilâtün Fā 'ilâtün Fā 'ilün

1. Böyle görmekden seni mahrūm olaydım kâşki
Gelmiyeydim 'āleme ma' dūm olaydım kâşki

1883. Lâ

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe 'ülün

1. 'Ālemde seniñle bulurum lezzet-i cānı
Sen olmayıcağ ben n'iderim cān ü cihānı

1884. Lâ

Fā 'ilâtün Fā 'ilâtün Fā 'ilâtün Fā 'ilün

1. Şād eder ğamgīn dili Allāh bir yüzden dağı
Feth eder her müşkili Allāh bir yüzden dağı

1885. Lâ

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Geçdi günüm firâķ ile cānān görünmedi
Akşāmlar oldu ol meh-i tābān görünmedi

1886. Lâ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Dırāz etsin felek şimdengerü dāmān-ı maķşûdu
Ki ben nevmîd olup ķat' eyledim dest-i temennâyı

1887. Lâ

Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Mecnûn ile bir mekteb-i 'aşķ içre okurduk
Ben muşķafı ķatm etdim o ve'l-leyl'de ķaldı

1888. Lâ

Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Ebnā-yı zamān mā'il-i îķaz-ı fîtendir
Gehvāredeki kûdegeniñ şerrine ninni

1889. Lâ

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Bî-hûde düşdük üstüne çün şeb-nem ol gülün
Zahmet havāya gitmesi günden 'ıyān idi

1890. Lâ

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Kuvāya geldi hālel çün göründü mūy-ı sefid
Güm oldu rāhatımız leylimiz nehār olalı

1891. Lâ

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Rūzgār eyler anı cennetde olsa ser-nigūn
Kim ki kayd-ı ser-firāzīye düşer tūbā gibi

1892. Lâ

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. 'Aşk odu evvel düşer mā'şūka soñra 'āşıkā
Şem'i gör kim yanmadan yandırmadı pervāneyi

1893. Lâ

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Bir cām-ı vāj-gūn ile çarḥ-ı desīsekār
Mest-i ḥarāb-ı gāflet eder ehl-i devleti

1894. Lâ

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. (Günde biñ kez ölmeniñ firḳat ḳomuşlar adını)

[171]

2. Fihrist-i Şāhān-ı Āl-i 'Oşmān

1895. Hem-demî

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1. Haţâlardan emîn eyle İlähî Âl-i 'Osmânı
Çün etdiñ bunları sen ehl-i İslâmıñ niġeh-bânı
2. Bu nesl-i pâk ile dîn-i Muġammed takvîyet buldu
Şeref-baġş oldu dehre bunlarıñ âyîn ü erkânı
3. İtâ 'at üzredir şer' -i mübîne dâimâ bunlar
Kavîdir ġaġ bu kim bu ġânedânıñ şıdġ u ġmânı
4. 'Adâletle şecâ'atle şehâvetle mürüvvetle
Nizâm-ı 'âlem için etdiler sa'y-i firāvânı
5. Ayırıp bunlarıñ târîhini diġkat edip cümle
Getirdim nazma luġf-ı ġaġ ile fihrist-i şâġhânı
6. Ola tâ herkesiñ ġâtır-nişânı cümleten târîġ
Gele her söz ki nazma vardır anuñ ġıfza imkânı
7. Edip mevzûn ü hemvâr oldu bir şeh-nâme-i icmâl
Ricâm oldur ola ma'zûr eger var ise noġşânı
8. ġamûnuñ evveli sultân (Osmân) bin Ertuġrul
Ki oldur cümleden evvel kıoyan resm-i cihân-bânı
9. Alâ'ed-dîn-i Selġûkî edip taġl ü 'âlem irsâl
Muġaġġak altı yüz doksan dokuzdur ġuġbe 'unvânı
10. Yigirmiyle yedi yıl salţanat sürdü 'adâletle
Bu devletde bu vaż' etdi ġamû tertîb-i dîvânı
11. Cihân-ı bî-beġâdan 'azm edip ol server-i 'âlem
Yerine gördü lâyıġ oġulu sultân (Orġanı)
12. Cûlûs etdi yedi yüzle yigirmi altı sâlinde
Sa'âdetle otuz beş yıl cihânıñ oldu sultânı
13. Gazâya şarf edip evġâtını ġiġ durmadı ġâlî
Musahġar eyledi tedrîc ile eġrâf-ı büldânı
14. Bu ġûlzâr-ı fenâdan ol da etdi 'âkıbet rıġlet

- O serv-i bāğ-ı devlet gitdi 'uqbāya hırāmānı
15. Cülūs edip yerine oğlu sultān (Murād) anıñ
Tamāmen Rūm ilin fetḥ etdi açdı kāfiristānı
16. Cülūsuna yedi yüz daḥi altmış bir olur tārīḥ
Budur el-ḥaḳ selāṭīniñ şecī'i merd-i meydānı
17. Otuz bir yıl sürüp devlet gazā yolunda ser verdi
Şehādetle o server ḥāşıl etdi kurb-ı Raḥmānı
18. Şehīd oldu çün ol sultān-ı gāzī 'asker-i İslām
Cülūs etdirdiler fi'l-ḥāl oğlu (Yıldırım) ḥānı
19. Cülūsuna yedi yüz daḥi doksan ikidir tārīḥ
Şecā'atde selāṭīn içre anıñ yokdur akrānı
20. Ne dem 'azm eyleyip meydāna at şalsaydı küffāra
Şanaydın berḳ-ı ḥāṭıfdir elinde tīg-ı bürrānı
21. Serīr-i salṭanatda eyledi on dördü çün tekmīl
Sekiz yüz beşde āḥir etdi terk-i 'ālem-i fānī
22. Süleymān Begle Mūsā Beg sürüp bir nice yıl devlet
İkisi de atıp tutdu bulup ḥālī bu meydānı
23. Sekiz yüzle on altıda zuhūr etdi (Muḥammed) Ḥān
Tağallüb eyleyip def' eyledi gavğa-yı ihvānı
24. Sekiz yıl müstaḳıllen pādişāh oldu edip rıḥlet
Sipāriş etdi oğlu han (Murād)a cümle erkānı
25. Cülūsuna sekiz yüzle yigirmi dört olur tārīḥ
Olubdur ḥān Murād-ı evvele bu ismle şānī
26. Ḳarār etdi otuz yıl altı ay devlet serīrinde
Ġazālar etdi küffāra çekip şemşīr-i bürrānı
27. Tamām oldu anuñ da devri rıḥlet etdi dünyādan
Ḳoyup sultān (Muḥammed) Ḥān-ı şānī'ye bu meydānı
28. Cülūs etdi sekiz yüz elli beşde ol şeh-i 'ādil
Otuz bir yıl cihānda kerr ü ferle sürdü devrānı
29. Budur İstanbul'u fetḥ eyleyen gāzī Muḥammed Ḥān
N'ola ecdādına ġālib olursa şevket ü şānı

30. Cihānda def‘ ü ref‘a himmet etdi zulmet-i küfrü
Ziyā-yı seyf ile rüy-ı zemīni kıldı nūrānī
31. Erip pāyāna ‘ömrü ol daḥi ‘azm-i behişt etdi
Yerini oğlu sultān (Bāyezīd)e gördü erzānī
32. Sekiz yüz seksen altıda cülūs etmişdir ol sultān
Odur Hakk’ıñ velīsi andadır esrār-ı pinhānı

[172]

33. Anıñ daḥi zamānında nice feth ü fütūḥ oldu
Kırıp küffārı icrā eyledi āyīn-i şāhānī
34. Otuz iki sene devletle sultān-ı cihān oldu
Ferāḡat etdi āḥir terk edip bu dār-ı aḥzānı
35. Yerin Sultān (Selīm’e) eyledi teklīf soñ demde
Bilir kim kimseye bākī degil bu çarḥ-ı gerdānı
36. Cülūs etdi doḡuz yüz on sekizde çünki ol ḡāzī
Şecā‘atde n’ola tercīḥ edersem cümleden añı
37. Alıp Mısr’ı ‘Acem iklīmine soñra sefer kıldı
Şikest edip kaçırđı Çaldırān’da şāh-ı Īrān’ı
38. Sekiz yıl hem sekiz ay oldu aña saltanat rüzī
Koyup gitdi yerine ‘ākıbet Sultān (Süleymān’ı)
39. Cülūsuna doḡuz yüz hem yigirmi altıdır tārīḥ
Bunun eyyām-ı ‘adlinde bu devlet buldu mīzānı
40. Cihānda Hān Süleymān kırk sekiz yıl pādişāh oldu
Vilāyetler musaḥḥar eyleyip artırdı ‘unvānı
41. Cihān ma‘mūr u ābādān olup ḥalk oldu āsūde
Zamānında zuhūr etdi nice āşār-ı Sübhānī
42. Bu da gitdi cihāndan tāk ü taḥtı terk edip āḥir
Yerine Hān (Selīm) oldu budur evvelkiye şānī
43. Cülūsuna doḡuz yüz yetmiş ile dört olur tārīḥ
Budur bu nesl-i pākin ḥakk bu kim sultān-ı zī-şānı
44. Zamānında bunun Kıbrıs gibi bir ūlke feth oldu
Bunun şemşīri küffār-ı Fireng’e verdi ḥusrānı

45. Sekiz yıl hem beş ay ol server-i ‘âlem sürüp devlet
Sefer kıldı cihândan mesken etdi bâğ-ı rıdvânı
46. Anıñ mesned-nişîni Hân (Murâd)-ı şâliş olmuşdur
Budur cümle selâfînin güzîni ehl-i ‘irfânı
47. Doğuz yüz hem daği seksen iki geçdi çü hicretten
Cülûs edip müyesser oldu aña tâc-ı hâkânî
48. Olup şâbit-ka-dem tahtında zaḥmet çekmeyip aşıla
Edip serdârın irsâl aldılar Tebrîz ü Şîrvân’ı
49. Yigirmi yıl sekiz ay ‘âleme hüküm etdi ‘adl üzre
Koyup gitdi o daği ‘âkıbet bu köhne eyvânı
50. Anıñ da oğlu kim sultân (Muḥammed) Hân-ı şâlişdir
Cülûs etdi bin üçde oldu cārî emr ü fermânı
51. Bu devletde budur hünkâr-ı gâzî fâtih-i Egri
kıran küffârı ser-tâ-pâ edip ceng-i firâvânı
52. Doğuz yıl altmış üç gün saltanat sürdü edip rihlet
Bu mihmân-ḥâneniñ birkaç gün oldu ol da mihmânı
53. Geçip anıñ yerine ‘adl ile Sultân (Aḥmed) Hân
Yeñiden oldu ihyâ haḳ bu kim âyîn-i Oṣmânî
54. Cülûsu hicretiñ biñ on ikisinde olup vâkı‘
Aña bu saltanat oldu Hudâ’nıñ luṭf ü iḥsânı
55. Zamânında Anadol semtiniñ eṭrâf ü eknâfıñ
Celâlî eşkıyası cümleten etmişdi talânı
56. Tevekkül eyleyip Allâh’a etdi bir kulun irsâl
Geçirdi tîg-ı kahrından ser-â-ser ehl-i tuğyânı
57. Hükümet kıldı on dört yılla dört ay eyleyip rihlet
Cülûs etdirdiler anıñ yerine (Muṣṭafâ) Hân’ı
58. Cülûsu biñ yigirmi altıda vâkı‘ olup anıñ
Müyesser oldu aña gerçi ferr ü baḥt-ı sultânî
59. Ne ḥâl ise cülûsundan üç ay üç gün velî soñra
Edip gavğâ-yı ‘âlemden ferâgat çekdi dāmânı
60. Anıñ ardınca (Oṣmân) Hân-ı Şânî pâdişâh oldu

- hakikatde budur bu hānedānın şīr-i garrānı
61. Cülūs biñ yigirmiyle yedide vāqı‘ olmuşdur
Olup dört yılla dört ay on gün anıñ cümle devrānı
62. Ġazā yolunda bezl-i himmet etdi ol şeh-i ġazī
Cihān serverligin işbāt edip gösterdi bürhānı
63. Ne çāre n’eylesin ammā ki bahtı olmadı yāver
Cihāndan almadı kāmı felek kıldı hebā añı
64. Bu hālet çün zuhūr etdi kamunun ittifākıyla
Cülūs etdirdiler tekrār Sultān (Muştafā) Hān’ı
65. Ne fetretler ne ġavġālar olubdur biñ otuz birde
On altı ay zamāne gösterip rüy-ı perīşānı
66. Müşevveş oldu çün ahvāl-i ‘ālem gördüler āhır
Gelip bir yerde cem‘ oldu bu cümle devlet a‘yānı
67. Cülūs etdirdiler Sultān (Murād)-ı Rābi‘i ol dem
Umūr-ı salţanat buldu yine evvelki mīzānı
68. Geçip tahta biñ otuz ikide ol husrev-i ġazī
Bu devlet oldu ol şāh-ı güzīne Haqq’ın ihsānı
69. Mehābetle şalābetle olup ecdādına ġālib
Budur şāhib kırānı ‘ālemiñ Sām ü Nerīmān’ı
70. ‘Adūnuñ kesdi ırkın eşkıyādan intikām aldı
Elinden ol gürūhuñ hīç biri kırtarmadı cānı
71. Edip izhār-ı kudret fitne-i Ye’cūc’e sed çekdi
Sezādır aña derlerse eger İskender-i sālī
72. Revān ile alıp Bağdād’ı kahr etdi kızılbaş
Kalaydı sağ eger alırdı Ġrān ile Tūrān’ı
73. Cihānda on yedi yıl kāmranlık eyleyip āhır
Nihāyet buldu emr-i Haqq ile anıñ da devrānı
74. Cülūs etdi karındaşı yerine Hān (İbrāhīm)
Bunuñ da oldu heft iklīme cārī emr u fermānı
75. Olup biñ kırk dokuzda aña rüzī taht-ı firüzī

[173]

- Getirdi şadra āhır rûzigār ol zıll-i Yezdānı
76. Bi-ḥamdillāh zamanıñda Girit Hanyā fetih oldu
Azaḳda hod Qazaqlar tutdular semt-i gürizānı
77. Doḳuz yıldan üç ay eksik hükümet eyleyip āhır
Ferāḡat etdi aña keşf olup bir sırr-ı vicdānı
78. Naşib oldu şehādet ‘ākıbet ol şāh-ı mazlūma
Ne çāre bu imiş çün tā ezel taḳdīr-i Rabbānı
79. Anıñ ferzend-i ‘ālī-şānı devletle sa‘ādetle
Geçip evreng-i şāhīye müşerref kıldı dīvānı
80. Cülūs-ı Hān (Muḥammed) eyledi āsūde dünyāyı
Dedi tārīhini erbāb-ı nazmıñ bir sūḥan-dānı
81. Odur hünkār-ı ḡāzī pādīşāhıñ ser-efrāzı
Dilim medḥ etmede ḳāsır o sulṭān ibn sulṭānı
82. Semiyy-i Faḥr-ı ‘ālem pādīşāh-ı a‘del ü ekrem
Şehen-şāh-ı mu‘azzam vāriş-i mülk-i Süleymānı
83. Muḥammed Hān-ı rābi‘ pādīşāh-ı maşrıḳ ü maḡrib
Anıñdır tāc-ı ḥākanı anıñdır taḥt-ı sulṭānı
84. Sa‘ādetle serīr-i devlet üzre cā-nişīn olsa
Gören bedr oldu zanneyler felekde māh-ı tābānı
85. Suvār olsa eger raḥş-ı hümāyūna şanırlar hep
Esed burcuna taḥvīl eylemişdir mihr-i raḥşānı
86. Cülūs eşnālarında gerçi olmuşdur biraz fetret
Ḳamūsun ber-ṭaraf kıldı edip tedbīr-i āsānı
87. Eşer devrinde hergiz ḳalmamışdır fitneden aşlā
Meger erbāb-ı ḥüsnüñ ruḥlarında ḥāl-i fettānı
88. ‘Adāletle yeñi başdan cihānı eyledi ma‘mūr
Yine buldu nizāmın devletinde ‘ālem-i fānı
89. Bunuñ biz şükrünü mümkün müdür hergiz edā etmek
Ḥudā verdi bize bir pādīşāh-ı pāk-iz‘ānı
90. Yeter ey Hemdemī şimden gerü gel şıdḳ ile el aç
Du‘āya başla kim fihris-i şāhān buldu pāyānı

91. İlāhī eyle ervāh-ı selāṭīnī dem-ā-dem şād
İlāhī sen ḥaṭālardan emīn et şāh-ı devrānı
92. İlāhī ‘ömrün efzūn eyle añlar yerde yatdıkça
İlāhī sen qabūl eyle du‘ā-yı müstemendānı

1896. Zeyl-i Reşîd

Mefā ‘ilūn Mefā ‘ilūn Mefā ‘ilūn Mefā ‘ilūn

1. Selefde Hemdemī merḥūm edip fihrist-i şāhānı
Erişdirmiş idi Sultān Muḥammed vaktine anı
2. Fütūḥātı zuhūrundan muḥaddem eylemiş rıḥlet
Enīs ü hemdemi ola cinānıñ ḥūr u ğılmānı
3. Dedim lāyık degildir qala böyle ol eşer nākış
Bu resm üzre anı tezyīle kıldım ḥāme-cünbānı
4. Muḥammed Ḥān-ı Rābi‘ kırk buçuk yıl pādīşāh oldu
N’ola ecdādına olsa fütūḥātıyla ruḥāmı

[174]

5. Girit Başra Varat Cehrin Kamançe Yanova Uyvar
Odur feth eyleyen bunlar gibi meşhūr büldānı
6. Şikār-ı devletin aldı elinden rūzigār āḥir
Sipihri-i kīne-ver çok gördü ḥalka öyle sultānı
7. Muḥammed Ḥān-ı ğāzīnıñ yerine etdiler iclās
Ḥayātında qarındaşı olan Sultān (Süleymānı)
8. Çü geçdi taḥta biñ toḳsan toḳuzda ferr ü şevketle
Müzeyyen eyledi üç yıl toḳuz ay şadr-ı dīvānı
9. Beligrad alınıp ‘ahdinde kıldı ‘ālemi teşḥīr
Odur evvel geçen Sultān Süleymān Ḥān için şānı
10. Edince dār-ı fanīden beḳāya ‘ākıbet rıḥlet
Geçip taḥtı münevver etdi Sultān Aḥmed-i şānı
11. Cülūsuna anıñ bin yüz ikinci sālidir tārīḥ
O da üç yıl doḳuz ay oldu şāh-ı ‘ālem-i fānı

12. Zamān-ı devletinde halk-ı ‘ālem buldu āsāyiş
Zuhūr etdi du‘āsiyla nice āsār-ı sübhānī
13. Cihān mülkü degil bākī aña da qalmadı āhır
Bırakdı tahtı Sultān (Muştafā)'ya çekdi dāmānı
14. Cülusu tahta vāki ‘ oldu biñ yüz altı sālinde
Sekiz yıl toköz ay on yedi gün ‘ālemde ‘unvānı
15. Bozup t̄abūr-ı küffārı Libovayı daği aldı
Bu zāt-ı pür-şükūhuñ gelmedi devletde akrānı
16. Vefāsın görmedi dehriñ elini çekdi devletden
Zuhūr etdi o yüzden aña Hakk’ıñ emr ü fermānı
17. Serīr-i mülkü teşrīf etdi Sultān (Ahmed-i) Şālīs
Karındaşı hayātında aña taht oldu erzānı
18. Sa ‘ādetle cülūs etdikde tahta biñ yüz on beşde
Vücūdu ile zīnet buldu t̄ac ü taht-ı ‘Osmānı
19. Perīşān oldu havfindan anıñ Moskov gibi düşmen
Bozup t̄abūrunu aldı Azāk ile Tayağan’ı
20. Sefer oldu Venedik semti üzre berren ü bahren
Mora’yı feth edip kırdı ‘adūyu tīg-ı bürrānı
21. Budur ümmīdimiz Hakk’dan anıñ da yanıña qalmaz
O esnālarda Nemçe bir iki gün etdi tuğyānı
22. Cihān şulh ü şalāh ile o yüzden oldu āsūde
Ferāmūş etdiler gāmla geçen eyyām-ı devrānı
23. Olup sūr-ı hümāyūn biñ yüz otuz iki sālinde
Beyān etdi anıñ tafşīlini ‘aşrıñ sūhandānı
24. Otuz beşde sefer oldu kızılbaş üstüne zīrā
Gelip aldı o demde Mīr Üveys oğlu Şıfahān’ı
25. Alıp ol daği Tıflis’i Hemedān ile Tebrīz’i
Revān’ı Gence’yi Lūr’u musahhar kıldı Īrān’ı
26. Daği nice fütūhāta muvaffak eyledi Mevlā
O şahenşāh-ı zī-şānı o sultān ibn-i sultānı
27. Nice ‘ālī maḳam ü ḳaşr ābād oldu vaḳtinde

- Yapardı bir işâret eylese biñ kalb-i vîrânı
28. Şikâyet yok anıñ devrinde feryâd etmedi kimse
Meger gülşende bülbül ede cevri-i gülden efgânı
29. Ferâgat etdi gavğa-yı dehrden eyledi ‘uzlet
Yigirmi yedi yıl on bir ay oldu şevket ü şânı
30. Hayâtında birâder-zâdesi Sultân (Maḥmūd)a
Verip tâc ile taḥtı ‘âkıbet terk etdi ‘unvânı
31. Cülûsu oldu biñ yüz kırk üçüncü sâlde vâkı‘
Şeref-yâb etdi taḥt-ı devleti ol zıll-i Yezdânı
32. Mu‘în-i dîn ü devlet Ḥazret-i Sultân Maḥmūd Ḥân
Zamânıñ pâdişâhı ‘âlemiñ ḥurşîd-i rahşânı
33. Şehenşâh-ı bülend-aḥter Sikender-re’y ü Dârâ-fer
Sa‘âdetle sezâdır aña tâc ü taḥt-ı ‘Osmânî
34. ‘Adâletle şecâ‘atle ede dünyâyı âsûde
Muvâfık ola her tedbîrine taḥdîr-i Rabbânî
35. Cülûsu sâline oldu anıñ târîḥ kuṭbü’l-‘arz
Îlâhî merkezinde dâ’im eyle şâh-ı devrânı
36. Reşîdâ mihr ü meh tâ kim ziyâ-baḥş ola ‘âlemde
Ḥaṭâlardan emîn etsin Ḥudâ şâh-ı cihân-bânı

[175]

1897. Zeyl-i Ziyâ

Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün

1. Muḳaddem Hemdemî ile Reşîd etmiş idi tanzîm
Ḥulâşa vechile târîḥ-i nesl-i âl-i Osmânî
2. Cihânda bir güzel ibkâ-yı nâm etmiş de gitmişler
Ḥudâ’nıñ her biri olsun qarîn-i ‘afv ü gufrânı
3. Gelip Maḥmūd-ı evvel ‘aşrına ḥâmûş olup kalmış
Reşîd-i nükte-dânıñ ḥâme-i ferḥunde-‘unvânı
4. Muvaffaḳ olmamış yüz elli yıldır kimse tezyîle

- Cenāb-ı Hakk bu ‘abd-i ‘ācize şaklar imiş anı
5. Cülūs etdikde Hān Maḥmūd-ı evvel iḥtilāl üzre
Ocaqlının güzār etmişdi ḥaddi bağı ü ‘iṣyānı
6. O rütbe zorbalı yüz buldu kim bir yağlı kaşşāba
Emāret ile tevcīh etdiler Eflāk ü Boğdān’ı
7. O sultān-ı ğayūruñ himmetiyle az zamān içre
Kesildi ‘ırkı erbāb-ı şekānıñ bitdi tuğyānı
8. Irak’a Nemçe’ye Rus’a pey-ā-pey ordu sevk etdi
O teşvīṣāt içinde devletiñ oldu nigeḥ-bānı
9. Murād-ı Rābi‘-i meṣhūrdan soñra bu devletde
Celādetde o ṣāhıñ gelmemişdi miṣl ü aḳrānı
10. Sa‘ādet ile yirmi beş sene ṣāh-ı cihān oldu
Nişimen eyledi altmış yaşında bāğ-ı rıdvānı
11. Şebātı gör ki bir cum‘a namāzın ḥasta kılmışdı
At üstünde gelirken kıldı terk-i ‘ālem-i fānı
12. Sene altmış sekiz olduğda elli altı yaşında
Ḥaḳ etdi dehre sultān dāderi sultān (Osmānı)
13. N’içün gasb etdi bilmem cāmi‘in Sultān Maḥmūd’uñ
Degil idi bu vaż‘ı lāyık-ı evzā‘-ı sultānı
14. Cülūsundan geçip on bir ay üç yıl rişte-i ‘ömrü
Sene biñ yüz ile yetmiş bir oldu buldu pāyānı
15. Yerine geldi Sultān (Muṣṭafā) kırk iki yaşında
Ki Sultān Aḥmed-i mağfūruñ idi necl-i zī-şānı
16. Cülūsunda sefāhet yapanı sedd eyleyip emri
Libās ü iḥtişām-ı ḥalka koydu ḥadd ü mīzānı
17. Umūr-ı devleti tanzīm ü iṣlāḥ eyledi el-ḥaḳ
‘İmāret kıldı iḳdāmı nice emṣār ü büldānı
18. Nice olmaz umūrunda muvaffaḳ kim naşib etdi
Aña Rāğıb gibi bir ṣadr-ı a‘zam lutf-ı Yezdānı
19. Dirīğa soñradan aḥvāl-i devlet oldu pek muḥtel
Beḳāya eylemekle irtihāl ol āṣaf-ı ṣānı

20. Umūr-ı salṭanat ḥayfā ki nā-ehl ellere düſdü
Mühimmāt-ı ḥuṭūb-ı devlete geldi perīſānī
21. Açıldı cehl ile Rūsiyye üzre ḥarb-i bī-hengām
Tedābīr ü mühimmātın bilindi soñra noḡſānı
22. Ocaḡlı ‘askere la’net ki düſmenden kaçıp her-bār
Ḳoſarlar idi yaḡmā etmege ordu-yı sulṭānı
23. Çıkıp elden Kılı Benderle Aḡkirmān ü İbrā’ıl
O iḡlīmīñ perīſān oldu bin bin ehl-i imānı
24. Üçüncü Muṣṭafā Ḥān etdi bu ekdār ile rıḡlet
Cülūsundan on altı yıl geçip bā-emr-i Sübhānī
25. Zimām-ı ḡall ü ‘aḡdi elli yaşında iken Mevlā
Şerefle dāderi (Abdü’l-ḡamīd)e ḡıldı erzānī
26. Cülūsuna olur biñ yüz ile seksen yedi tārīḡ
Kemāle gelmiş idi devletiñ ḡāl-i perīſānı
27. Cülūs etdiḡde ol sulṭān-ı zāhid taḡt-i iclāle
Ḥurūş üzre idi ḡālā cihānıñ ḡāl-i buḡrānı
28. Ṭuz etmek ḡā’ini olmaḡla ‘asker ‘aḡıbet buldu
Keşākeşler biraz Ḳaynarca ‘ahdi ile pāyānı
29. Ḳırım’ı eyleyince soñradan Rūsiyye istīlā
Yine devletce ḡarbiñ iḡtizā etmişdi t’lānı
30. Bu yandan Nemçe’de naḡz eyleyip ‘ahdin ḡücüm etdi
Megerse var imiş Rūsiyye ile ‘ahd ü peymānı
31. Ḥotīn elden gidip Rūsiyye ḡaşr etdi Özi ḡışnıñ
Geçirdi seyfdan bir yirmi beş bin ehl-i imānı
32. O şāḡ on altı yıldan soñra altmış altı yaşında
Bu ālām ile oldu tārīk-i ālāyiş-i fānī
- [176]
33. Biñ iki yüz üçüncü yılda oḡlu Muṣṭafā Ḥān’ıñ
(Selīm)-i Ṣālīş oldu zīver-i taḡt-ı cihān-bānī
34. Hemān ‘aḡd eyledi Rūsiyye vü Nemçe ile şulḡu
Bu ‘asker ile bildi çüñkü ḡarbiñ yoḡdur imkānı

35. O ūāh-ı ‘ākıl idrāk etdi kim bu hāl ile elbet
Perākende olur bu devletiñ terkīb ü erkānı
36. Nizām ister idi fenn-i cedīd-i ‘askerī üzre
Mu‘allimler getirdi Avrupa’dan emr ü fermānı
37. Mu‘allā kıūlalar nādīde maħzenler binā etdi
Ki āūarı henūz ħayrān eder baķdıķca insānı
38. Mücedded ħavżlar anbārlar ālāt yapırdı
Bütün tersāneniñ ikmāl olundu neyse noķūanı
39. Ne ķalyonlar ne üç anbarlılar indirdi deryāya
‘Urūca baūlamıūdı āsumāna devletiñ ūanı
40. Fransız hīle ile eylemiūken Mıūr’ı istīlā
Ķılıķ çaldı ‘adūya ‘unveten feth eyledi anı
41. Hünermend olmağın kendi ederdi terbiyet bi’z-zāt
Zamānında olan erbāb-ı fażl ü ‘ilm ü ‘irfānı
42. Ocaķlı zümresi ol pādīūāha oldular dūūmen
Ki yoğdu hīç biriniñ zerre deñli ‘aķl ü iz‘ānı
43. Belāyı def’e varken iķtidārı etmedi maūrūf
Kemāl-i ħilmi rāzī olmadı aķıtmağa ķanı
44. Sekiz ay on sekiz yıl çünkü geçmiūdi cülūsundan
Kūdūrāt-ı felek bıķdırdı ‘ālemden o ħāķanı
45. Rızāsıyla verip Ĥān Muūtafā-yı Rābi’e taħtı
Çekildi kendi künc-i inzivānıñ oldu miħmānı
46. Cülūs-ı (Muūtafā) Ĥān bin iki yüz yirmi ikidir
Ki zātı idi Ĥān Abdülhamīdiñ necl-i zī-ūanı
47. Geçip bir yıl iki ay çıķdı Bayraķdār vuķū‘atı
ūehīd etdi dirīğa Ĥān Selīm’i bir alay cānı
48. O gün hem hal’ olundu Muūtafā Ĥān hem naūīb oldu
Yerine dāderi (Maħmūd) Ĥān’a taħt-ı sultānı
49. Bin iki yüz yigirmi üçde yirmi dōrt yaūında
Cihāna pādīūāh etdi anı taķdīr-i Sübhānı
50. Biraz soñra açıp Rūsiyye ħarbi müstefid oldu

- Bilirdi Yeñçeri'niñ çünkü dā'im idi tuğyānı
51. O şeh Der'iyeye'yi aldı kesildi 'ırk-ı Vehhābī
Ki bunlar hayli demlerdir karışdırmışdı 'urbānı
52. Buğāt ü ser-keşānı her tarafda pāy-māl etdi
Olundu himmetiyle devletiñ taḥhīr dāmānı
53. El altından edip taḥrīk Rūsiyye re'āyāyı
Mora ḥalkı otuz altıda etmişlerdi 'iṣyānı
54. 'Acebdir Avrupa'yı eyleyip Rūsiyyeli iğfāl
Fransız İngiliz de Moskov'un olmuşdu a'vānı
55. Navārin'de üçü birden yakıp devlet donanmasın
Nihāyet etdiler te'sīs istiqlāl-i Yunan'ı
56. Taḥammül etdi ol ṣāh on sekiz yıl çekdi zaḥmetler
Ocaqlıy ve lākin olmadı ıslāhıñ imkānı
57. Ġazā-yı ekber oldu kırk birinci sālde tāriḥ
Ocağı kaldırıp ol pādişeh söndürdü nīrānı
58. Müceddid dense lāyıkdır o ḥākan-ı zafer-kāra
Yeñiden eyledi temhīd-i esbāb-ı cihān-bānı
59. Nizām üzre edip tanzīm-i 'asker eyledi ikmāl
Mühimmātıñ var idi baḥr ü berde hayli nokṣānı
60. Nihāyet bin iki yüz elli beşde irtiḥāl etdi
Degildir çünkü bākī kimseye bu 'ālem-i fānı
61. Serīr-i pādişāhī on sekiz yaşında bi'l-iqbāl
Bu taḥrīb ile Ḥān (Abdü'l-mecīd)e oldu erzānı
62. Cülūs etdikde o ṣāh eyledi t'īlān-ı Tanzīmāt
Emīn ü muṭma'in kıldı ser-ā-ser zīr-i destānı
63. Gelip yüz sürdü bāb-ı devlete vālī-i Mıṣr āḥir
Geçen aḥvālden 'arz eyleyip rüy-ı peşimānı
64. Ḥıyānet eyledi t'īlān-ı ḥarb etmeksizin Moskov
Donanmayı Sinob'da yakdı ḥālī buldu meydānı
65. Baṭum'da Tuna'da oldu muẓaffer 'asker-i İslām
Hezīmet gördü ḥaṣmıñ leşker-i bī-ḥadd ü pāyānı

66. Fırsız İngiliz Sardinya oldu devlete yāver
Getirdiler donanmalar ile cünd-i firāvānı
67. Sivastopol alındı tutdu düşmen dāmen-i şulhu
Ki idrāk eyledi yokdur ḥalāşıñ ğayrı imkānı
68. O şeh biñ iki yüz yetmiş yedi zı'l-ḥiccesindeydi
Ki kırk bir yaşlarına etdi terk-i 'ālem-i fānı
69. Maḳām oldu şalı gün dāderine 'izz ü şevketle
Serīr-i şaltanat ber-mūcib-i ḳanūn-ı 'Osmānı
70. Şehen-şāh-ı cihān (Abdü'l-'azīz)-i ma' delet-fermā
Ḥayāt-ı cism-i devlet pertev-i taḥt-ı cihān-bānı
71. Zamānında teraḳḳı buldu devlet bende lāyıkdır
Edersem matla'-ı maḥşūş ile tavşif o ḥāḳānı
72. Cihānıñ cānı devrānıñ penāhı 'ālemiñ cānı
Zemīnıñ mäh-ı tābānı zamānıñ mihr-i raḥşānı
73. Cülüsundan beri ıslāḥ-ı mülke ḥaşr-ı vaḳt etdi
Görüldü her işinde feyz-i tevfiḳat-ı Rabbānı
74. Ḳuvā-yı devlete cān verdi icrāatı pey-der-pey
Nizāma girdi evvel 'askeriñ ḥāl-i perīşānı
75. Mücedded kisve giydirdi ser-ā-ser 'askere luṭfu
Ġarīḳ-ı nı' met etdi cümleyi elṭāf ü iḥsānı
76. Şunūf-ı 'askeri evlādı bilmekle o şāhenşāh
O şınfa bā'is-i faḥr oldular evlād-ı zı-şānı
77. Mu'allā kışlalar yapırdı iḳdāmıyla her yerde
Ḥużūr-ı ceyş için bezl eyledi maḥşūl-i imkānı
78. Nice yüz bin tüfekler toplar aldı cümle nev-icād
'Aceb mi ditrese a' dāsıñıñ ḳalb-i hirāsānı
79. İki dārü's-silāḥ inşā olundu şahr-ı şammādan
Verir insāna dehşet her biriniñ şekl ü bünyānı
80. Hele tersāneyi tersāne etdi himmet-i pāki
Yapılmaz şeyleri yapırdı anda emr ü fermānı

81. Alındı yirmiden efzūn sefāin cümle āhenden
Bu yüzden devletiñ geldi yerine şevket ü şānı
82. İki āhen gemi tersānede yapırdı ez-cümle
Edip esbābın istiḥzār iḳdām-ı firāvānı
83. Ṭarīḳ-ı şervet açdı her tarafda yapıdırıp yollar
Demir yollarla i‘mār eyledi emşār ü büldānı
84. Selefde olmadı kimse muvaffaḳ böyle āşāra
N’ola ol pādişāhiñ olsa eslāf üzre rüçḥānı
85. Ne mümkün eylemek ta‘dād āşār-ı hümayūnun
Ki şaymak ḳābil olmaz mevce-i deryā-yı ‘ummānı
86. Ziyā el ḳaldırıp dergāh-ı Bārī’ye ḥulūş üzre
Edā eyle du‘ā-yı devlet-i şāh-ı cihān-bānı
87. Cihān durduḳca dursun taḥtgāh-ı ‘izz ü şevketde
Ola her bir işinde mazḥar-ı te’yīd-i Rabbānī
88. Olup her anda biñ ḥayra muvaffaḳ fevz ü nuşretle
Cihānda biñ sene muḥyī-i devlet ola ‘unvānı

2. FARŞÇA GAZEL, BEYÎT VE MISRALAR (EBYÂT-I FÂRİSÎ)

[271]

1. Ebû Tûrâb

1. جان در تن ما سوخت ز تاب نفس ما

افسوس که تابوت شد آخر قفس ما

Nefesimizin ateşiyle bedenimizdeki can yandı. Ne yazık ki son kafesimiz tabut oldu.

2. Ebû Tâlib

1. نشوه از باده ندیدیم و طرب از مستی

خاک محنتزده‌ای بود گل ساغر ما

Şarapla neşelenmedik, sarhoşlukla sevinmedik. Kadehimizin çamuru dertli bir âşîğın toprağındanmış.

3. Ebû Tâlib

1. در فرقت تو زنده نه از سخت جانیم

جان از کمال ضعف نیاید به لب مرا

Senden ayrıyken yaşıyoruz ama canımızda takat yok. Öyle zayıfız ki sıkışıp kalan canımız çıkmak için ağzımıza dahi gelemiyor.

4. Mirza Ahmed-i Kazvînî

1. میسر کی شود وصل تو ای نامهربان ما را

که از خویشان ترا بیم است و از بیگانگان ما را

Ey merhametsiz güzel! Sen âşıklarından biz rakiplerden korkuyorken sana ne zaman kavuşabileceğiz?

5. Ahterî

1. روز محشر گر بود دست شهیدان ترا

کار خواهد بود مشکل طرف دامن ترا

Mahşer günü eğer şehit ettiklerinin eli senin eteğinde olursa işin zor.

6. Emîr Hümâyûn

2. به دست آینه داد آنکه دلستان مرا

یکی دو ساخت بلائی که بود جان مرا

Gönül alan sevgili elime ayna verip canımdaki belayı iki kat etti.

7. Emîr-i İsfahânî

1. گرفتم این که گشایند پای بسته ما

چه می‌کنند به بال و پر شکسته ما

Bağlı ayaklarımızı çözdüler. Kırık kolumuz, kanadımızla ne yapacaklar?

2. گواه این که نه رند و نه زاهدیم بس است

پیاله تهی و سبحة گسسته ما

Rind ve zahid olmadığımıza boş kadehimiz ve dağılmış tesbihimiz şahit olarak yeter.

8. Âsafî

1. با من سخت نیست ولی بهر تسلی

گویم بدل خود ز زبان تو سخنها

Sözün bana değildir. Ama teselli için gönlüme diyorum ki: “(Bana söylemesen de en azından) bu sözler senin dilindendir”.

9. Ümîdî-yi Tahrânî

1. رقیبان دور کردند از سر کویت غریبانرا

رماندند از گلزار زاغان عندلیبانرا

Rakipler semtinin başından garipleri uzaklaştırdı. Kargalar gül bahçesindeki bülbülleri ürküttü.

10. Ehlî-yi Şîrâzî

1. بر فلک هر شب رسانم برق آه خویشرا

تا بسوزم کوکب بخت سیاه خویشرا

Her gece ahımın şimşegini kara bahtımın yıldızını yakmak için feleğe ulaştırıyorum.

11. Ehlî-yi Şîrâzî

1. دو چشمم فرش آن منزل که سازی جلوه‌گاه آنجا

به هر جا پا نمی خواهم که باشم خاک راه آنجا²⁵⁰

İki gözüm salına salına gezdiğin yerin halısıdır. Orada toprak olayım diye başka hiçbir yere basmak istemiyorum.

²⁵⁰ به هر جا پانهی خواهم که باشم خاک راه آنجا

12. Âhî

1. خسته بودم آمدی و ز لطف پرسیدی مرا

گر نمیدیدی مرا دیگر نمیدیدی مرا

Hastaydım. Geldin ve lutfedip ben hâlimi sordun. Eğer beni görmeseydin bir daha göremeyecektin.

13. Benâî

1. تابوت من آهسته ز کوش گذرانید

چون نیست امیدى که بیايم دگر آنجا

Tabutumu onun semtinden yavaş geçirin çünkü bir daha oraya gelme ümidim yok.

14. Bîdil

1. به اوج کبریا کز پهلوی عجز است راه آنجا

سر موئى گر اینجا خم شوى بشکن کلاه آنجا

Bu dünyada kıl ucu kadar dahi eğilirsen (tevazu gösterirsen) sadece âcizlik yoluyla çıkılabilen yücelik zirvesinde başını (keyifle) yan yatırırsın.

15. Bîniş Ca'fer Beyg

1. بی اختیار ناله ز دل برکشم چو نی

در دست دیگر است عنان نفس مرا

Ney gibi istemsizce gönülden ah çekiyorum. Nefsimin dizgini bir başkasının elinde.

16. Mîr Teşbîhî

1. کف پا به هر زمینی که رسد تو نازنین را

به لب خیال بوسم همه عمر آن زمین را

Sen nazlı güzelin ayağının ulaştığı her zemini ömür boyu hayal dudağı ile öpeyim.

17. Tefte

1. هم ز دل دزدید صبر و هم دل دیوانه را

دزدها با خانه می‌دزد متاع خانه را

Hem gönülden sabrımı hem de deli gönlümü çaldı. Hırsızlar evin malını ev ile beraber çalar.

[272]

18. Câmî

1. زد به رفتار خوش قدت ره ما

رفع الله قدره ابدا

Endamın hoş yürüyüşü ile yolumuzu kesti. Allah onun kıymetini sonsuza dek artırsın.

2. تو همائی و نیست ظل هما

جز دو زلف تو دام ظلهما

Sen bir hümasın ve iki zülfün - gölgesi daim olsun- dışında hümanın gölgesi olmaz.

19. Câmî

1. دنیا نه متاعیست که ارزد بنزاعی

با خصم مدارا کن و با دوست مواسا

Dünya çekişmeye değecek bir mal değildir. Düşmanlarla iyi geçin ve dostlara yakınlaş.

20. Cismî-yi Hemedânî

1. اشک چشمم باعث تسکین سوز دل نشد

آتشی دارم که در آب روان سوزد مرا

Göz yaşım gönül ateşini teskîn edemedi. Öyle bir ateşim var ki akan suyun (gözyaşının) içindeyken bile beni yakıyor.

21. Şehzâde Cem

1. ساقی قدح دور بیاور زمان خوشست

دوری رسد که برگذرد هم زمان ما

Saki, kadehi döndür, zaman güzeldir. Bir devir gelir ki bizim zamanımız da geçer.

22. Cünûnî-i Kandeherî

1. وسیله جرم محبت بس است خونم ریز

اگر ز زندگی من برد ملال ترا

Yaşamamdan sıkıldıysan kanımı dökmeye bahane olarak aşk suçu kâfidir.

23. Hâfız

1. ساقی به نور باده برافروز جام ما

مطرب بگو که کار جهان شد به کام ما

Saki, bizim kadehimizi şarabın nuru ile aydınlat. Ey mutrıb, cihanın işinin keyfimize göre olduğunu söyle.

2. ما در پیاله عکس رخ یار دیده‌ایم

ای بی‌خبر ز لذت شرب مدام ما

Ey bizim daimi içişimizden habersiz kişi! Biz kadehte sevgilinin yüzünün yansımasını görmüşüz.

3. ترسم که صرفه—ای نبرد روز بازخواست

نان حلال شیخ ز آب حرام ما

Korkarım ki kıyamet günü şeyhin helal ekmeği bizim haram şarabımızdan daha makbul olmayacak.

4. هرگز نمیرد آنکه دلش زنده شد به عشق

ثبت است بر جریده عالم دوام ما

Gönlü aşk ile canlı olan asla ölmez. Âlem defterinde bizim aşkta daim oluşumuz sabittir.

24. Hâfız

1. دل میرود ز دستم صاحب‌دلان خدا را

دردا که راز پنهان خواهد شد آشکارا

Ey gönül sahipleri, Allah aşkına! (Yardım edin!) Gönlümü kaybediyorum. Eyvah! Gizli sır aşikar olacak.

2. آینه سکندر جام می است بنگر

تا بر تو عرضه دارد احوال ملک دارا

İskender'in aynası şarap kadehidir. Bak da Dârâ'nın mülkünün ne hâle geldiği sana görünsün.

3. در کوی نیک نامی ما را گذر ندادند

گر تو نمی‌پسندی تغییر کن قضا را

Bize iyi namlılık semtine geçiş vermediler. (Gel de) beğenmiyorsan kaderi değiştir.

4. آسایش دو گیتی تفسیر این دو حرف است

با دوستان تَلطف با دشمنان مدارا

İki âlemin asayışı bu iki sözde gizlidir: Dostlara lütfetmek, düşmanlarla geçinmek.

25. Hâfız

1. اگر آن ترک شیرازی به دست آرد دل ما را

به خال هندویش بخشم سمرقند و بخارا را

Eğer o Şirazlı Türk bizim gönlümüzü elde ederse onun siyah benine Semerkant ve Buhara'yı veririm.

26. Hâfız

1. نصیحت گوش کن جانا که از جان دوست‌تر دارند

جوانان سعادتمند پند پیر دانا را

Ey can! Nasihat dinle. Çünkü saadet ehli gençler bilgili pirin nasihatini candan daha sevimli sayarlar.

2. من از آن حسن روز افزون که یوسف داشت دانستم

که عشق از پرده عصمت برون آرد زلیخا را

Ben Yusuf'un her gün artan güzelliğinden aşkın Züleyha'yı masumiyet perdesinden çıkaracağını anladım.

27. Hâfız

1. شب تاریک و بیم موج و گردابی چنین هائل

کجا دانند حال ما سبکباران ساحلها

Karanlık gece, dalga ve girdap korkusu ne korkunçtur. Sahilde yükü hafif olanlar bizim halimizi nereden bilsin.

28. Hâfız

1. صلاح کار کجا و من خراب کجا

بین تفاوت ره از کجاست تا به کجا

İşlerin yolunda gitmesi nerede, ben harap nerede. Bak, yolun farkı nereden nereye?

29. Hâfız

1. همچو هاروتیم دائم در بلای عشق زار

کاشکی او ندیدی دیده ماروت را

Harut gibi daima aşk diyarının belasında inliyoruz. Keşke o Marut'un gözünü hiç görmemiş olsaydı.

30. Hâfız

1. یار مردان خدا باش که در کشتی نوح

هست خاکی که به آبی نبرد طوفانرا

Allah dostlarının yâri ol. Nûh'un gemisinde tufanda suyu değmediği bir toprak vardır.

31. Hâfız

1. به شکر صحبت اصحاب و آشنائی بخت

به یاد دار غریبان دشت و صحرا را

Dostlar sohbetinin ve açık bahtın şükrü olarak sahradaki garipleri hatırla.

32. Hâfız

1. عزم دیدار تو دارد جان بر لب آمده

باز گردد یا بر آید چیست فرمان شما

Can dudağa kadar gelmiş, didarını görmeye azmediyor. Fermanınız nedir? Çıksın mı yoksa geri mi dönsün?

33. Haydar-ı Dihlevî

1. گر میسر نشود بوسه زدن پایشرا

هر کجا پای نهد بوسه زنم جایشرا

Eğer onun ayağını öpmek müyesser olmazsa en azından onun ayak bastığı her yeri öpeyim.

34. Haydar-ı Tahmâsbî

1. چشمه حیوان کجا لعل لب جانان کجا

هر دو جان بخشند ما این کجا و آن کجا

İkisi de bize can bahşeder ama âb-ı hayat çeşmesi nerede, sevgilinin dudağı nerede?

35. Hâdim-i Ebü'l-me'âlî

1. ز دولت نیست جز تشویش خاطر حاصل دیگر

بزرگی مایه طوفان بود پیوسته دریا را

Devletli olmanın zihni karıştırmaktan başka bir faydası yoktur. Büyüklük, denizi katıp karıştıran tufanın mayasıdır.

[273]

36. Hâce-zâde-yi Kâbulî

1. بر رخ نشسته کرد غریبی بسی مرا

نیود عجب اگر شناسد کسی مرا

Gariplik yüzüme o kadar oturdu ki beni kimse tanımasa buna şaşılmaz.

37. Hüsrev-i Dihlevî

1. از ما سلام واز تو تغافل ز حد گذشت

گویا تغافل تو جواب سلام ماست²⁵¹

Bizim selamımız ve senin tegafülün hadden aştı. Galiba selamımıza tegafül ile cevap veriyorsun.

²⁵¹ گویی تغافلست جواب و سلام ما

38. Hüsrev-i Dihlevî

1. آفت جمال شاهد ساقیست بیهده

بدنام کرده‌اند به مستی شراب را

Asıl felaket sakilik yapan güzelin yüzüdür. Yoksa sarhoşlukla şarabın adını boş yere kötüye çıkarttılar.

39. Hüsrev-i Dihlevî

1. اشکم برون می‌افکند راز درون پرده را

آری شکایتها بود از خانه بیرون کرده را

Gözyaşım perdenin ardındaki sırrı açığa çıkartıyor. Evet, evden çıkartılan da zaten şikâyet eder.

40. Zevkî

1. درین گلشن کسی لاف تجرد می‌تواند زد

که بر دوش صبا بینم چو بلبل آشیانش را

Bu gülşende sadece bülbül gibi sabâ rüzgârının omzunda yuvasını gezdiren tecerrüt sözünü edebilir.

41. Râzî-yi Fesâhat Han

1. بسان چشم که گرید برای هر عضوی

غمی به هر که رسد میکند ملول مرا

Her organın acısına ağlayan bir göz gibi gam kime ulaşırsa ulaşsın beni de melûl eder.

42. Râkım

1. کینه دشمن حصار پاسبانی شد مرا

آنچه رهن می‌شمردم کاروانی شد مرا

Düşmana olan kinim bana gözetleme kulesi oldu. Eşkîya saydıklarım bana kervan oldu.

43. Râhib

1. تغافل عاشق بیتابرا بیتابتر سازد

به فریاد آور خاموشی یوسف زلیخا را

Aşığın tegafülü dermansız olan aşığı daha da dermansız kıldı. Yusuf'un sessizliği Züleyha'yı feryat ettirdi.

44. Rızâ

1. تنگ دارد نانوائیها ز بس در بر مرا

سستی من نقش دیبا ساخت بر بستر مرا

O kadar zayıf ve dermansız kaldım ki, beni uzaktan gören, döşeğimde işlenmiş atlas bir desen sanır.

45. Sa'dî

1. مشتاقی و صبوری از حد گذشت یارا

گر تو شکیب داری طاقت نماند ما را

Ey sevgili! Hasret de sabır da haddini aştı. Sende sabır varsa da bende takat kalmadı.

2. باری به چشم احسان در حال ما نظر کن

کز خوان پادشاهان راحت رسد گدا را

Bari halimize ihsan gözü ile bir nazar kıl. Ki padişahların sofrasından fakire rahatlık ulaşır.

3. یا رب تو آشنا را مهلت ده و سلامت

چندانکه باز بیند دیدار آشنا را

Ya rabbi, sen aşınaya mühlet ve selamet ver de aşınanın yüzünü tekrar görsün.

4. چون تشنه جان سپردم دیگر چه سود دارد

آب از دو چشم دادن بر خاک من گیا را

Susuzluktan can verdim. Bundan sonra iki gözünle toprağımdaki otu sulamanın ne faydası var?

5. سلطان که خشم گیرد بر بندگان حضرت

حکمش رسد ولیکن حدی بود جفا را

Öfkelenmiş bir sultanın hükmü kölelerine geçer ama cefanın da bir sınırı vardır.

46. Sa‘dî

1. تفاوتی نکند قدر پادشایی را

گر التفات کند کمترین گدایی را

En düşkün bir dilenciye iltifat etse bile padişahın kıymeti azalmaz.

2. اگر تو روی نیوشی بدین لطافت و حسن

دگر نه بینی در شهر پارسائی را

Eğer sen bu letafet ve hüsn ile yüzünü örtmezsen artık şehirde hiçbir zahit göremeyeceksin.

47. Sa'dî

1. رفتیم اگر ملول شدی از نشست ما

فرمای خدمتی که برآید ز دست ما

Bizim burada durmamızdan rahatsızsan gideriz. Yeter ki elimizden gelecek bir hizmet buyur.

2. با چون خودی در افکن اگر پنجه میکنی

ما خود شکسته‌ایم چه باشد شکست ما

Eğer güreşeceksen kendin gibi birini yere çal. Biz zaten mağlubuz, bizim bir daha yenilmemizden ne olur ki?

48. Sa'dî

1. اگر تو فارغی از حال دوستان یارا

فراغت از تو میسر نمیشود ما را

Ey sevgili, eğer sen dostların halini umursamasan da seni umursamamak bizim için mümkün değildir.

49. Sa'dî

1. دیده را فایده اینست که دلبر ببند

ورنه ببند چه بود فایده بینائی را

Gözün faydası sevgiliyi görmektir, yoksa göz ne işe yarar ki?

50. Sa'dî

1. روی خوش و آواز خوش دارند هریک لذتی

بنگر که لذت چون بود محبوب خوش آواز را

Güzel yüzün ve güzel sesin ayrı ayrı lezzeti vardır. Bak, güzel sesli mahbubun ne kadar da lezzeti vardır.

51. Selmân-ı Sâvecî

1. ز شراب لعل نوشین من رند بی‌نوا را

مددی که چشم مستت به خمار کشت ما را

Ey sevgili, tatlı dudaklarının şarabından yoksul bir rind olan bana biraz yardım et; zira o mest bakışlı gözlerin, mahmur bir nazarla bizi perişan etti ve öldürdü.

2. ز وجود خود ملولم قدحی بیار ساقی

برهان مرا زمانی ز خودی خود خدا را

Ey saki! Kendi varlığımdan bıkmışım, bana şarap getir. Kendimden geçtiğim vakitler bana Hüda'nın burhanıdır.

3. به خدا که خون رز را به دو عالم ار فروشی

بخیریم و هر دو عالم بدهیم خونبها را

Vallahi, asmanın kanını iki âleme satacak olsan her iki onun kan pahası olarak her iki âlemi veririz.

4. دل من به یارب آمد ز شکنج بند زلفت

مشکن که در دل شب اثری بود دعا را

Zülfünün kemendinin işkencesiyle gönlüm "yâ rab, yâ rab" diye inliyor. Beni kırma, çünkü gece yarısında yapılan (bed)duanın tesiri olur.

52. Sultan Selîm-i Evvel

1. ای ز سودای سر زلف تو حیرانی ما

بر سر کوی غمت حشمت سلطانی ما

Ey zülfünün sevdası ile bizi şaşkına çeviren sevgili! Saltanatımızın haşmeti senin gam semtinden gelir.

2. شأنه سنبل مشکین تو شد پنجه غیر

حق علیم است کز آنست پریشانی ما

Rakibin pençesi senin misk kokulu sümbül saçlarının tarağı oldu. Hak biliyor, bizim perişanlığımız bundandır.

3. دور از خاک درت رونق شاهی جستیم

بجز این نیست در ایام پشیمانی ما

Senin kapının toprağından uzakta şahlık süsü aradık. Ömrümüzde içinde bundan başka pişmanlığımız yoktur.

53. Sultan Selîm-i Evvel

1. ای مهر جان عالم بنما جمال ما را

برقع زرخ برافکن ملک جهان بیارا

Ey alemin canının güneşi! Bize güzelliğini göster. Yüzünden peçeyi indirerek bize cihan mülkünü getir.

2. کم کن جفا که چندان از نیکوان نکو نیست

بیگانهوار دیدن یاران آشنا را

(Ey sevgili!) Cefanı azalt ki tanıdık dostları yabancı gibi görmek iyilerin yapacağı iyi bir iş değildir.

3. تا خاک دیده غیر زان خاک در نسازد

خواهم که راه نبود بر درگهت صبا را

Dilerim ki senin kapının toprağı rakiplerin gözlerinin toprağı olmadıkça saba senin eşiğine yol bulamasın.

[274]

54. Sultan Selîm-i Evvel

1. تنم افگار شد از تیغ غم افگارتر بادا

بلا و محنتم بسیار شد بسیارتر بادا

Tenim gam kılıcıyla yaralandı. Daha da yaralansın! Başımdaki bela ve mihnetler pek çok. Daha da çoğalsın!

2. غم عشقش کشیدن تا نباشد بر کسی آسان

چنین کامروز دشوار است از آن دشوارتر بادا

Aşk gamını çekmek kimseye kolay olmasın diye bugün öylesine zordur ki... Daha da zor olsun!

3. به وادی وفا کآنجا دوا جویند اهل درد

الهی هر که شد بیمار ازو بیمارتر بادا

Dert ehli vefa vadisinde deva arar. İlâhî, her hasta daha da hasta olsun.

55. Sultan Selîm-i Evvel

1. در سفر گشتن و این بی سر و سامانی ما

بهر جمعیت دلهاست پریشانی ما

Bizim rahatımızı bozup dağınık hâlde seferde dolaşmamız, perişanlığımız (insanların) gönüllerinin rahatı içindir.

2. کشور دهر کشودیم به همت آسان

گرچه دشوار نماید به تو آسانی ما

Gayretle cihan ülkesini kolayca fethettik. Ama bizim bu kolaylığımız sana çok zor göründü.

56. Sultan Selîm-i Evvel

1. گر بداند غم که من چون می‌زیم از غم جدا

رحم کردی و نگشتی از دلم یکدم جدا

Gam benim gamdan ayrıyken nasıl yaşadığımı bilse bana acır ve gönlümden bir an bile ayrılmazdı.

2. جان زارم را نمی‌پرسد ز غم جان می‌کنم

هیچکس هرگز مباد از یار در عالم جدا

Ben gamdan canım çıkacak hâle geldim (ama o bir kere bile) benim inleyen canımı sormuyor. Bu âlemde hiç kimse asla yârinden ayrı kalmasın.

57. Sultan Selîm-i Evvel

1. تب چه گرمی می‌دهی خورشید رخسار مرا

تا به کی سوزی در آتش جان بیمار مرا

Ey benim güneş yüzlü sevgilim, ne diye ortalığa hararet verirsin? Benim hasta canımı ne zamana kadar ateşte yakacaksın?

2. گر نکردم پرسش آن مه سلیمی عیب نیست

زانکه قدر پرسش او نیست مقدار مرا

Ey Selîmî! O ay yüzlü sevgilinin hâlini sormadıysam bu bir ayıp değildir. Çünkü onun hâlini sorabilecek mertebede değilim.

58. Sultan Selîm-i Evvel

1. افلاک نیست لایق تخت و سریر ما

زیر قدم سپهر بود یک حصیر²⁵² ما

Felekler bizim taht ve döşegimiz olmaya layık değildir, felek ancak ayağımızın altındaki bir hasırdır.

59. Sultan Selîm-i Evvel

1. چو از خود می‌روم گاهی که یاد آرم وصالشرا

ز چشم خویش هر دم عذر می‌خواهم خیالشرا

²⁵² زیر قدم سپهر بود یک حصیر ما

Onun visalini hayal ettiğimde kendimden geçiyorum ve onun hayalinden dolayı her an gözümden özür diliyorum.

60. Sultan Selîm-i Evvel

1. ز آه و ناله تا کی پیش مردم بد کنم خود را

پرا پر ده قدح ساقی که تا بیخود کنم خود را

Ah ü figan ile ne zamana kadar kendimi insanların önünde rezil edeyim. Saki, kadehi dopdolu ver ki kendimden geçeyim.

61. Sultan Selîm-i Evvel

1. خواهد سحری رفت به سیر آن شه خوبان

ای دیده مخواب آب زن امشب همه ره را

O güzeller şahı seher vakti seyre çıkacaktır. Ey gözüm, uyuma, bu gece her yolu (göz yaşıyla) sula.

62. Sultan Selîm-i Evvel

1. عیب نبود ای شه خورشید رویان در وفا

گاه گاهی گر بپرسی عاشق دیرینه را

Ey güneş yüzlülerin şahı, vefa konusunda zaman zaman eski aşğının hâlini sorsan ayıp olmaz.

63. Sultan Selîm-i Evvel

1. منم چو سایه ابر بلا تن بیجان

نهاده سر به هوای تو در بیابانها

Ben bela bulutunun gölgesi gibi aşkın ile çöllere baş koymuş cansız bir bedenim.

64. Sultan Selîm-i Evvel

1. در ره کعبه مقصود به امید وصال

ای خوش آن روز که تابوت بود محمل ما

Tabutun, gayemizin Kabe'si yolunda kavuşma ümidiyle mahmilimiz olduğu o gün ne güzeldir.

65. Sultan Selîm-i Evvel

1. می‌برد نام تو و آتش به جانم می‌زند

خواهم از غیرت بسوزانم زبان خویشرا

(Dilim) senin ismini andıkça canımı ateşe düşürüyor. Kıskançlıktan kendi dilimi yakmak istiyorum.

66. Selîm-i Tahrânî

1. شراب نقل نخواهد بگیر ساغر را

که احتیاج شکر نیست شیر مادر را

Kadehi tut, şarap (başka) meze istemez. Anne sütü içerken şekere ihtiyaç yoktur.

67. Şâpûr

1. نیامدی تو و در پیش اشتیاق امروز

امیدواری من ساخت شرمسار مرا

Sen gelmedin ve bugün hasret karşısında ümitvar olmam beni utandırdı.

68. Şeref-i Kazvînî

1. گو باده تا به شیشه گردون زنیم سنگ

تا کی زمانه سنگ زند بر سوی ما

Şarap söyle de feleğin şişesine taş atalım. Zaman ne vakte kadar bize taş atacak?

69. Şeref-i Kazvînî

1. به قدر سعی یابد هرکس از فیض ازل بهره

اگر ظرف تو کم گیرد گناهی نیست دریا را

Herkes ezel feyzinden gayreti ölçüsünde nasiplenir. Eğer senin kabın az (su) alıyorsa bunda denizin günahı yoktur.

70. Şekîb-i Şîrâzî

1. ناله مرغ قفس می برد از کار مرا

که ازین پیش دلی بود گرفتار مرا

Kafesteki kuşun inlemesi beni işimden alıkoyuyor. Bundan evvel de bir gönül beni kendine bağlamıştı.

71. Şevket

1. زور ملایمت ز درشتی فزونتر است

آینه است در نظرم سنگ آسیا

Yumuşaklığın gücü sertliğin gücünden fazladır. Nazarımda değirmen taşı aynadır.

72. Şevket

1. رویم به سوی غربت و دل جانب وطن

افتاده کاه من به میان دو کهربا

Yüzüm gurbete doğru ve gönül vatana doğru. Benim otum iki kehribar arasına düşmüş.

73. Şehîdî-yi Kumî

1. به طوف می‌گذا روز بی‌نوائی ما

سفال چرخ بود کاسه گدائی ما

Fakirlik günümüzde feleğin çömleği olan dilenci tasımızla meyhane meyhane dolaşmaktayız.

74. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. گل اندامی که می‌دادم به خون دیده آبشرا

چسان بینم که گیرد دیگری آخر گلابشرا

Kanlı göz yaşlarıyla suladığım o gül endamlı güzelin gül suyunu sonunda bir başkasının aldığı nasıl göreyim.

2. در آغوش نسیم صبحدم بی‌پرده چون بینم

گل روئی که من وا کرده‌ام بند نقابشرا

Yüzünün perdesini açtığım gül yüzlü sevgiliyi sabah rüzgârının kucağında nasıl göreyim?

3. به دست غیر چون بینم عنان طفل خودرائی

که وقت نی‌سواری می‌گرفتم من رکابشرا

Ağaç dalından ata bindiği zamanlarda biniş takımlarını tuttuğum o asi güzelin eyerini (şimdi) bir başkasının elinde nasıl göreyim?

4. به خونم زد رقم تا در قلم شد آشنا دستش

پری روئی که می‌بردم به مکتب من کتابشرا

Bir zamanlar mektebe kitabını götürdüğüm o peri yüzlü güzelin eli kalem tutar tutmaz ölüm fermanımı yazdı.

5. نهالی را که من چون تاک پروردم به خون دل

چسان بینم به جام دیگر از صائب شرابشرا

Gönül kanıyla asma gibi beslediğim bir fidanın şarabını Saib'den başka birinin kadehinde nasıl göreyim?

75. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. چو شد زهر عادت مضرت نبخشد

به مرگ آشنا کن به تدریج جانرا

Âdet edindikten, alıştıktan sonra zehir zarar vermez. Canını yavaş yavaş ölüme alıştı.

2. نگرد آسمان راست قامت در اینجا

تو خواهی کنی راست کار جهانرا

Sen cihanın işini düzeltmek istiyorsun ama (ne yaparsan yap) felek bu dünyada doğru olarak dönmez.

76. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. دشمن خونخوار را کوته به احسان سازدست

هیچ زنجیری به از سیری نباشد شیر را

Nasıl ki arslan için tokluktan daha iyi bir zincir olmazsa (sen de) ihsan ile hunhar düşmanın elini kısa tut.

[275]

77. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. ریشه نخل کهن سال از جوان افزونتر است

بیشتر دلبستگی باشد به دنیا پیر را

Yaşlı hurma ağacının kökünün genç ağacın kökünden fazla olması gibi ihtiyarların gönlü de dünyaya daha çok bağlıdır.

78. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. کلید فتح بود از دل شکسته گدا را

در گشاده روزیست چشم‌بسته گدا را

Dilencinin kapalı gözü rızkın açık kapısı, kırık gönlü de o kapının anahtarıdır.

79. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. به محفل تو که خامش بود سپند آنجا

کراست زهره که سازد صدا بلند آنجا

Senin mahfilinde üzerlik otu bile susmuştur, Zühre kim oluyor ki orada sesini yükseltsin?

80. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. حاجت به خون گرم جگر نیست داغرا

روغن ز خود بود گهر شیچراغرا

Sıcak yarayı dağlamaya hacet yoktur. Nitekim şebçerağın/gece yakutunun (yanacak) yağı kendindendir.

81. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. قسمت ما چون کمان از صید خود خمیازه است

هرچه داریم از برای دیگران داریم ما

Bizim avdan nasibimiz yay gibi esnemektir. Her neye sahipsek başkaları içindir.

82. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. چند آبرو توان ریخت بر آستان خورشید

زان از کلف سیاه است پیوسته دل قمر را

Güneşin eşiğinde ne kadar yüz suyu dökülebilir? Ayın yüzündeki siyah lekeler daima (ışık için) yüz suyu dökmesi sebebiyledir.

83. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. هر سری دارد درین بازار سودای دگر

هر کسی بندد به آیین دگر دستار را

Bu çarşıda her başın ayrı bir sevdası var. Herkes sarığını başka bir şekilde sarar.

84. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. تهی دستان قسمت را چه سود از رهبر کامل

که خضر از آب حیوان تشنه باز آرد سکندر را

Nasipten eli boş olan kişinin kamil mürşitten ne istifadesi olur? Ki, Hızır İskender'i âb-ı hayata teşne bıraktı.

85. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. دلم به پاکی دامان غنچه می لرزد

که بلبلان همه مستند و باغبان تنها

Gönlüm goncanın iffeti hakkında (endişeden) titrer. Çünkü bülbüller sarhoştur ve bağ bekçisi yalnız.

86. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. مزن چین بر جبین آینه‌سان از هر که بد بینی

به روی خود میاور وضع ناهموار دشمن را

Kötü gördüğün herkese karşı yüzünü ayna gibi buruşturma. Kendi yüzüne düşmanın uygunsuz hâlini yansıtm.

87. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. سبحه بر کف توبه بر لب دل پر از شوق گناه

معصیت را خنده می‌آید ز استغفار ما

Tesbih elde, tevbe dilde ama gönül günah şevkiyle dolu. Masiyetin bizim istiğfarımıza gülesi geliyor.

88. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. مقام گوهر شهوار در گنجینه می‌باید

بیاض از سینه باید ساخت شعر انتخابی را

Kıymetli mücevherin yeri hazinede olmalıdır; Seçkin şiir ise gönlün beyaz sayfasına (mecmuasına) yazılmalıdır.

89. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. یا رب که دعا کرد که چون قافله موج

آسایش منزل نبود در سفر ما

Ya rabbi, kim beddua etti de dalga kafilesi gibi seferimizde yol asayışı yok.

90. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. گفتگوی کفر و دین آخر به یک جا میکشد

خواب یک خوابست لیکن مختلف تعبیرها

Küfür ve din dedikodusu sonunda aynı yere varır. Rüya tek rüyadır ama tabirleri başka başkadır.

91. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. از تیر آه مظلوم ظالم امان نیابد

پیش از نشانه خیزد از دل فغان کمانرا

Zalim, mazlumin âhının okundan kurtuluş bulamaz; çünkü yay, ok hedefe varmadan önce acıyla kendisi feryat eder

92. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. چاره ناخوشی وضع جهان بی خبریست

اوست بیدار که در خواب گرانست اینجا

Cihanın nâ-hoşluğunun çaresi ondan habersiz olmaktır. Asıl uyanıklar burada ağır bir uyku uyuyanlardır.

93. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. چو خاک اگرچه ندارد وجود من قدری

برای کوری دشمن نگاه دار مرا

Varlığım her ne kadar toprak misali kıymetsiz olsa da, düşman gözünün körlüğü hatırına beni yaşat.

94. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. شکوفه با ثمر هرگز نگردد جمع در یکجا

محالست آنکه با هم نعمت و دندان شود پیدا

Nasıl ki çiçek ile meyve asla bir araya gelmezse nimet ile dişin bir arada olması muhaldir.

95. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. ده در شود گشاده اگر بسته شد دری

انگشت ترجمان زبان است لال را

Eğer bir kapı kapanırsa on kapı açılır. On parmağı dilsiz tercüman olur.

96. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. ساده لوحان زود میگیرند رنگ همنشین

صحبت طوطی سخنور میکند آیینه را

Gönlü saf olanlar yanındaki kişinin rengini hızlı alır. Papağanın sohbeti aynayı dile getirir.

97. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. چون داغ لاله سوخت نانیست روزیم

آن هم فلک به خون جگر می‌دهد مرا

Rızkımız gelincik çiçeği gibi yanmış ekmektir. Felek de bana (su yerine) ciğer kanı veriyor.

98. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. گردش اقبال دارد لغزش ادبارها

یک دو خطوه باز رفتن پر دهد و ثابرا²⁵³

İkbal yürüyüşünde bazen idbar sürçmesi olur. Bir iki adım geriye gitmek atlayan kişiye kanat verir.

99. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. خشمست خوردن من و عیب است پوششم

اینست از زمانه لباس و غذا مرا

Yiyeceğim hışım ve giyimim ayıptır, bu zamanda giyecek ve yiyeceğim budur.

100. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. موج از حقیقت گهر بحر غافل است

حادث چه‌گونه درک نماید قدیم را

Dalga, denizdeki incinin hakikatinden gafildir. Hâdis olan kadîm olanı nasıl idrak etsin?

²⁵³ یک دو خطوده باز رفتن پر دهد و ثابرا

101. Sâdık Beyk

1. نه به چشم و دل تنها نگرانیم ترا

همچو دام از همه اعضا نگرانیم ترا

Sana sadece göz ve gönülle değil, aynı tuzak gibi bütün azalarımızla bakıyoruz.

102. Emîr Muhammed Sâlih

1. به بستر افکند بیماری چشمت مسیحا را

ستون سر کند اعجاز حسنت دست موسا را

Senin hasta eden bakışların, Hz. İsa'yı bile yatağa düşürür; mucizevî güzelliğin ise Musa'nın asa mucizesini bile etkisiz kılar.

103. Emîr Muhammed Sâlih

1. روز وصل است بگش تیغ و بگش زار مرا

به شب هجر مکن باز گرفتار مرا

Vuslat günü bana kılıç çek, beni inleyerek öldür ama beni tekrar hicran gecesinde bırakma.

2. هر شب از محنت هجران تو می‌میرم و باز

می‌کند باد سحر زنده به بوی تو مرا

Her gece senin hicranının mihneti ile ölürüm ve (her sabah) seher rüzgârı kokunla beni diriltir.

104. Molla Subhî

1. تا قیامت بر ندارم سر ز شادی از سجود

دست اگر روزی دهد بوسیدن آن پا مرا

Bir gün eğer bana o ayağı öpmek nasip olursa mutluluktan kıyamete kadar başımı secdeden kaldırmam.

105. Hakîm Sadreddin

1. گر ندارند صفا با تو ز نا صافی تست

صاف شو با همه تا صاف ببینی همه را

Senden safa almazlarsa bu senin sâfi olmamandır. Herkese karşı sâfi ol da herkesi sâfi gör.

106. Safî Kulî Beyk

1. فارغند از خار خار عرض مطلب لالها

چشم گویای تو می‌فهمد زبان حالها

Dilsizlerin taleplerini arz etme derdi yoktur. Senin konuşan gözün hâl dilinden anlar.

107. Zamîrî-yi İsfahânî

1. گرنه فریب وعده روز جزا بود ز تو

سوی بدن که آورد جان گریز پایرا

Sen mahşer günü bizimle buluşma vaadiyle gönlümüzü çelmemiş olsaydın ayağı geri geri kaçan bu canı bedene kim geri getirebilecekti ki?

[276]

108. Tâlib-i Âmulî

1. خانه پر شد ز جمال تو بترسم که ز رشک

دست خورشید گریان بدر روز ترا

Senin güzelliğinle hâne doldu. Güneşin bir gün seni kıskanıp yakarı yırtmasından korkuyorum.

109. Tâlib-i Âmulî

1. هر که بگذشته ازین کوچه به بند افتادست

طایر بی قفس و دام کدامست اینجا

Bu sokaktan her geçen bir zincire düşmüştür. Burada kafese ve tuzağa düşmemiş bir kuş var mıdır?

110. Tuğrâ

1. ناله برآید از ورق گریه‌کنان رود قلم

کاتب اگر رقم کند حال دل خراب ما

Kâtip eğer harap gönlümüzün halini yazmaya kalksa kâğıttan inilti gelir ve kalem göz yaşını döker.

111. Zâhir

1. وه چه شود اگر شبی بر لب من نهی لبی

تا به لب تو بسپریم جان به لب رسیده را

Ah ne olur eğer bir gece dudağıma dudak koysan da benim ağzıma gelmiş canımı senin dudağına emanet etsem.

112. Zahîr-i Faryâbî

1. اگر مرا ز هنر نیست راحتی چه کنم

ز رنگ خویش نباشد نصیب حنا را

Eğer hünerim bana rahatlık sağlamıyorsa ne yapabilirim ki? Kınanın da kendi renginden nasibi yoktur.

113. Zahîr-i Faryâbî

1. کمال هستی او خود ز شرح مستغنیست

به ماهتاب چه حاجتست شب تجلی را

Varlığının kemali sebebiyle kendisi şerhten müstağnidir. Gece vakti mehtabın tecelliye ne ihtiyacı var ki?

114. 'Âlemî

1. داری هوس که غیر برای تو جان دهد

آه این چه آرزوست مگر مرده‌ایم ما

Rakipler senin için ölsün istiyorsun. Ah, bu nasıl bir arzudur, yoksa biz senin için ölmemiş miyiz?

115. 'Abdulvâsi'-i Cebelî

1. منسوخ شد مروت و معدوم شد وفا

از هر دو نام ماند چو سیمرغ و کیمیا

Mürüvvet neshedildi, vefa ortadan kalktı. Her ikisinden de Sîmurg ve simya gibi geride sadece isimleri kaldı.

116. 'Örfî

1. به هر سو می‌روم بوی چراغ کشته می‌آید

مگر وقتی مزار کشتگان عشق بود اینجا

Ne tarafa gitsem bir ölünün mum kokusu geliyor. Meğer bir zamanlar aşk
şehitlerinin mezarı buradaymış.

117. 'Örfî

1. در بهشتم کن خدایا تا نمانم شرمسار

ترسم از شرم گنه دوزخ برون آرد مرا

Ya rabbi! Beni cennete koy ki utanç içerisinde kalmayayım. Günahlarımın
utancından cehennemin beni dışarı atmasından korkuyorum.

118. 'Alî Nâ'ib

1. می‌رود عمر و پس از رفتن شود واقف کسی

تا نگردد ساعتی ساعت نمی‌دارد صدا

Ömür gidiyor ve insan bunu ancak ömür gittikten sonra fark eder. Bir saat
geçmeden saatin sesi çıkmaz.

119. Kâdî 'İsâ

1. آرزوی دل مشتاق به سوی تو مرا

می‌کشد هر دم و ره نیست به کوی تو مرا

Hasret içindeki gönlün arzusu beni her dem sana çekmekte ama benim için senin
semtine yol yoktur.

120. Gâzî Kalender

1. جزای یک شب هجران اگر دهد ایزد

سوی بهشت برم کافر و مسلمانرا

Allah eğer tek hicran gecesinin karşılığını verse kafir ve Müslümanları cennete götürürüm.

121. Ganî-yi Keşmîrî

1. نصیبی نیست از اهل سخا برگشته بختانرا

که هرگز پر نسازد کاسه گردابرا دریا

Bahtı ters dönmüşlerin cömertlerden bir nasibi olmaz. Deniz, girdabın kasesini asla doldurmaz.

122. Ganî-yi Keşmîrî

1. سنگین دل است آنکه به ظاهر ملایمست

پنهان درون پنبه ببین پنبه دانه را

Zahirde mülayim görünen taş kalplidir. Pamuğun içinde gizlenmiş pamuk tohumunu gör.

123. Ganî-yi Keşmîrî

1. مرگ گوارا شود موی چو گردد سفید

لذت دیگر بود خواب دم صبح را

Sabah vakti uykunun lezzeti nasıl ayırıysa saç beyazlayınca ölüm uykusu daha tatlı gelir.

124. Ganî-yi Keşmîrî

1. عبادتی به جهان به ز خاکساری نیست

به از وضوی عزیزان بود تیمم ما

Cihanda toprağa kapanmaktan daha iyi bir ibadet yoktur. Bizim teyemmümümüz azizlerin abdestinden iyidir.

125. Ganî-yi Keşmîrî

1. سعی بهر راحت همسایگان کردن خوش است

بشنود گوش از برای خواب چشم افسانه را

Komşuların rahatı için çabalamak hoştur. Kulak, gözün uyuması için efsane dinler.

126. Ganî-yi Keşmîrî

1. صاحب سخن بجند از بهر قوت هرجا

دایم به خانه خود روزی رسد زیانرا

Söz ehli nerede olursa olsun, geçimini sağlamak için hareket eder; oysa dil, her zaman rızkını kendi evinde alır.

127. Fuzûlî-yi Bağdâdî

1. باز خونبار است مژگانم نمی‌دانم چرا

اضطرابی هست در جانم نمی‌دانم چرا

Kirpiklerim yine kan saçıyor, bilmiyorum niçin. Canımda bir ızdırap var, bilmiyorum niçin.

2. یار می‌دانم که می‌داند دواى درد من

لیک می‌گوید نمیدانم نمیدانم چرا

Biliyorum ki yar derdimin devasını biliyor ama “bilmiyorum” diyor, bilmiyorum niçin.

128. Kâsım

1. چنین که جسم ضعیفم به ناله آهنگ است

به جای تار توان بست با رباب مرا

Zayıf vücudum iniltiyle öyle bir ses çıkarıyor ki saz üzerine tel yerine beni bağlamak mümkündür.

129. Kâsım

1. کس ز مجنون سؤال قرآن کرد

گفت اسری بعبدہ لیلا

Biri Mecnun’a Kur’ân’ı sordu. O da şöyle dedi: “Bir gece/Leyla kulunu yürüttü.”²⁵⁴

130. Kudsî-yi Meşhedî

1. نفس ز سینه چنان بی تو میکشم دشوار

که گوئی از دل خود می کشم خدنگ ترا

Sensizlikten nefesimi o kadar zor çekiyorum ki sanki (nefesi değil de) gönlümden senin okunu çekip çıkarıyorm.

131. Karârî-i Kirmânî

1. میرم از نومیدی و شادم که نومید از تو ساخت

²⁵⁴ Bakınız: İsra Suresi 1. Ayet

تلخی جان کندم امیدواران ترا

Ümitsizlik sebebiyle ölüyorum ama şâdım. Çünkü beni görenler canımı yoluşumun acılığından dolayı seni bekleme ümitlerini kestiler.

132. Kavsî

1. جائی که توئی نیست کسی را گذر آنجا

از من که تواند برساند خبر آنجا

Senin bulunduğun yere kimsenin geçişi yok. Benden oraya kim haber ulaştırabilir?

133. Kâtibî-yi Nîşâbûrî

1. شبی که ماه رخت شد چراغ خلوت ما

گداخت شمع نیاورد تاب صحبت ما

Yüzünün ayı halvetimizin mumu olduğu gece mum eridi, sohbetimizi aydınlatmadı.

134. Girâmî

1. رزق اگر بر آدمی عاشق نباشد پس ببین

از زمین گندم گریبان چاک می‌آید چرا

Rızık eğer insana âşık değilse, o zaman bak, buğday yerden niçin yakası yırtık olarak bitiyor?

135. Kelîm-i Kâşânî

1. پس از درد جدائی محنت ایام ننماید

ز آتش هیچ پروا نیست دور از آب ماهی را

Ayrılık derdinden sonra günlerin sıkıntıları göze görünmez olur. Sudan çıktıktan sonra balığın ateşten hiç korkusu yoktur.

[277]

136. Kelîm-i Kâşânî

1. کلیم الفت به خار این چمن بهتر ز گل باشد

که دامنگیریش دارد نشان مهربانی را

Ey Kelîm, bu bahçenin dikenine ülfet gülüne ülfetten daha iyidir çünkü dikenin eteğe takılması sevgi göstergesidir.

137. Kelîm-i Kâşânî

1. سخت‌گیری با گرفتاران ندارد عاقبت

نیست از زندان خلاصی زین سبب زنجیر را

Mazlumlara karşı sert davranmanın iyi bir sonucu olmaz; zira bu yüzden zincirin hapishaneden kurtuluşu yoktur.

138. Kelîm-i Kâşânî

1. نباشد نیک باطن در پی آرایش ظاهر

به نقاش احتیاجی نیست دیوار گلستان را

Nasıl gül bahçesi duvarının nakkaşa, süslenmeye ihtiyacı yoksa içi iyi olan kişinin de dışının süslenmeye ihtiyacı yoktur.

139. Kemâl-i Hucendî

1. منع کمال از عاشقی جان برادر تا به کی

پند پدر مانع نشد رسوای مادرزاد را

Ey Kemâl, kardeşini ne zamana kadar aşktan men edeceksin? Baba nasihatı evladın rezil olmasına engel olmadı.

140. Gevher Beygüm-i Âzerbeycânî

1. اگر به باغ دهم زلف عنبرآسا را

به دام زلف کشم آهوان صحرا را

Eğer anbere benzeyen zülfünü (bir tuzak gibi) bağa koysam o zülfün tuzağına çölün ceylanlarını çekerim.

2. گذار من به کلیسا اگر فتد روزی

به دین خویش کشم دختران ترسا را

Eğer bir gün yolum kiliseye düşerse Hristiyan kızları kendi dinime çekerim.

3. به یک نگاه دو صد مرده میکنم زنده

خبر دهید ز اعجاز من مسیحا را

Bir bakışla iki yüz ölüyü diriltirim. Benim mucizemi Hz. İsa'ya haber verin.

141. Lisânî-yi Şîrâzî

1. بلاست زلف تو کس در بلا مباد آنجا

به غیر من دگری مبتلا مباد آنجا

Senin zülfün beladır, kimse orada belaya düşmesin. Benden başka kimse orada belaya mübtela olmasın.

142. Muhibbî Sultân Süleymân

1. دیده از آتش دل غرقه آبست مرا

کار این چشمه ز سر چشمه خرابست مرا

Gözüm, gönül ateşinden dolayı suya garkolmuştur. Benim için bu çeşme kaynağından haraptır.

143. Muhtârî-yi Gaznevî

1. جان من بستان و جانی ده مرا از بوسه‌ای

تا دهم باز از برای بوسه دیگر ترا

Benim canımı alıp sonra bana bir buse ile can ver de bu sayede senden bir buse için onu tekrar vereyim.

144. Muhlis

1. صد مراتب به ز ذکر سبحة اهل ریاست

دانه کردن از برای میکشان انگور را

Şarap ehlinin üzüm sayması riya ehlinin tesbihle zikretmesinden yüz kat iyidir.

145. Muhlis

1. چون گرفتی بیت شاعر در عطا سستی مکن

تا کسی مضطر نباشد کی فروشد خانه را

(Ey sultanım) madem ki şairin beytini aldın, bari ihsan konusunda gevşeklik gösterme. Çünkü insan mecbur kalmasa evini niye satsın ki?

146. Muhlis

1. خانه ظالم چو ویران شد چراغان می‌شود

شمع میسازند مردم خانه زنبور را

Zalim birinin evi yıkıldığında, orası süslenip donatılır; halk, harap olmuş arı kovanından mum yapar.

147. Muhlis

1. در جهان از راستی نبود بزرگان را گریز

دستگیری از عصا بهتر نباشد پیر را

Dünyada büyükler için doğruluktan kaçış yoktur zira yaşlılara bastonda daha iyi bir yardımcı yoktur.

148. Mesîh-i Kâşânî

1. گشتیم پیر و گشت جوان‌تر امید ما

شرم ای دل سیاه ز موی سفید ما

İhtiyar olduk ve ümidimiz daha da gençleşti. Ey kara gönül, beyaz saçımızdan utan!

149. Müştâk-ı İsfahânî

1. خدا را بهر حرفی آن دو لعل دلگشا بگشا

اگر از بهر ما نگشائی از بهر خدا بگشا

Allah için iki la'l dudağını gönül açan bir söz söylemek için aç. Bizim için açmazsan Allah için aç!

2. نخواهم رفت جائی مرغ دست‌آموز صیادم

تو روزی از برای امتحان بدم ز پا بگشا

Avcının talimli kuşuyum, hiçbir yere gitmeyeceğim. Sen bir gün denemek için ayağımdan bağı çöz (de gör).

150. Müsfikî-yi Buhârî

1. به کویش رفتم و خاری به پای من شکست آنجا

بحمدالله که تقریبی شد از بهر نشست آنجا

Onun semtine gittim ve ayağıma orada bir diken battı. Allah'a şükürler olsun ki orada oturmak için bir bahanem oldu.

151. Nâdim

1. بیچاره‌تر ز ماست برو رحم واجب است

هرکس که گوید از خوشی روزگار ما

Herkes bizim bahtımızın güzelliğinden bahsediyor. Bizden daha biçare olan o kimseye yardım etmek vaciptir.

152. Necîb

1. ز آب آموختم در دهر رسم آشنائی را

که در هر رنگ شامل میشود بنگر صفائی را

Dünyada aşinalığın adabını sudan öğrendim. Suyun berraklığa bak ki her renk onun içindedir.

153. Nidâ'î

1. به کوی او چو رسی پا منه به خاک آنجا

که خاک ره شده بسیار جان پاک آنجا

Onun semtine ulaştığında orada ayağını yere basma. Çünkü pek çok temiz can o yolda toprak oldu.

154. Mîrzâ Nizâm

1. گر فلک با من هم آغوش نماید دور نیست

باغبان بر چوب بندد گلبن نوخیز را

Ey sevgili, bahçıvan yeni yetişen fidanı çubukla bağlayıp ona nasıl merhamet gösterirse feleğin de bana kucağını açması uzak bir ihtimal değildir.

155. Nazm-ı Cevherî

1. کسی به کعبه مقصود دیده بگشاید

که میل سرمه کند خار این بیابانرا

Hedef Kabesine gitmeyi göze alan kişi bu (dünya) çölünün dikenini gözüne sürme yapmaya meyleder.

156. Nazîrî

1. کردم ز شکوه منع دل زار خویشرا

انداختم به روز جزا کار خویشرا

İnleyen gönlümü şikayetten men edip işimi ahirete havale ettim.

1. جرم منست پیش تو گر قدر من کم است

خود کرده‌ام پسند خریدار خویشرا

Eğer senin katında değerim az ise bu benim suçum, çünkü kendi alıcımı kendim beğendim.

157. Nazîrî

1. درس ادیب اگر بود زمزمه محبتی

جمعه به مکتب آورد طفل گریز پای را

Edibin dersi muhabbet nağmesi olsa ayağı mektepten kaçan çocuğu cuma günü (bile) mektebe getirir.

158. Nef'î-yi Rûmî

1. ما بلبل آشفته و عالم قفس ما

از ناله دل نغمه ترا شد نفس ما

Biz âşufte bülbülüz ve âlem bizim kafesimiz. Gönül iniltisiyle nefesimiz nağme sarayı oldu.

2. رندان خدائیم که از عشق جبلی

تحقیق تراود ز هوا و هوس ما

Rindân-ı Hüdâ'yız ki yaratılışımızdaki aşktan ötürü bizim heva ve hevesimizden hakikat damlar.

3. آن قافله کعبه عشقیم که در راه

توحید درونست فغان جرس ما

Aşk Kabesinin öyle bir kafilesiyiz ki sefer zilimizin sesinde derûnî bir tevhîd vardır.

4. ما مست سر اسیمه و صد شکر که از ما

صد مرتبه سرمست نماید عسس ما

Biz şaşkın ve sarhoşuz. Yüzlerce şükür olsun ki bizim muhtesibimiz bizden yüz kat sarhoş görünüyor.

[278]

5. سیمرغ فلک بال فرو می هلد از بیم

آن دم که به پرواز درآید مکس ما

Felek Simurgu korkudan kanatlarını indirdiğinde bizim sineğimiz uçmaya başlar.

6. ما غرقه گرداب فنائیم و نگرده

بیهوده بگرد سر ما خار و خس ما

Biz fânîlik girdabına garkolmuşuz, bizim çer-çöpümüz boş yere başımıza dolanmıştır.

7. نفعی مکش از گوشه دامن خدا دست

جز لطف خدا در دو جهان نیست کس ما

Ey Nefî, Hüda'nın eteğinin köşesinden el çekme. Hüda'nın lütfundan başka iki cihanda bizim kimsemiz yok.

159. Nevres Efendî

1. شیرین که بود خاطر او مائل خسرو

فرهاد چه حاصل کند از کوهکنیها

Şirin'in gönlü Hüsrev'e meyilli oldukça Ferhad dağ kazıcılığıyla ne elde edebilir ki?

160. Nev'î-yi İsfahânî

1. خجل از روی شفاخانه امید شدم

بسکه رفتم به علاج دل صد چاک آنجا

Yüz parça olan gönlümün tedavisi için ümid şifahanesine gitmem bana utanç olarak yeter.

161. Nîkî-yi İsfahânî

1. خوش آن زمان که به امید دستگیریها

به پایش افتم و سازم بهانه پیریها

Yardım etmesi ümidiyle (sevgilinin) ayağına düşüp ihtiyarlığı bahane ettiğim zaman ne hoş zamandır.

162. Vâsık-ı Nîşâbûrî

1. گر به دم دست به دامن نکویان زده‌ام

بهر خاری نتوان سوخت گلستانی را

Elimi bir an iyilerin eteğine değdirsem (ne çıkar); bir diken için gül bahçesi yakılamaz.

163. Vâsıl

1. جاهل به خموشی مگر از عیب برآید

جز بستن لب نیست دوا بوی دهن را

Cahilin ayıp etmesindense susması yeğdir, (zira) ağız kokusunu önlemek için dudağı kapatmaktan başka çare yoktur.

164. Vâ'iz

1. رسد بر اهل ایمان بیشتر آزار از دنیا
گزندی نیست از دندان جز انگشت شهادت را

Nasıl ki şehadet parmağı dişten en çok zarar gören parmak ise, dünyada da en çok zarar iman ehline gelir.

165. Vâ'iz

1. بسکه حرف حق کسی در دهر نتواند شنید
گیرد اول در اذان گفتن مؤذن گوش را

Hak sözü dünyada kimse işitemeyecektir çünkü müezzin bile ezan okurken evvela kulağını kapatır.

166. Hâce Vecdî

1. ترا خواهم نخواهم رحمتت گر امتحان خواهی
در رحمت به رویم بند و درهای بلا بگشا

Seni istiyorum, eğer imtihan istiyorsan rahmetini istemiyorum. Rahmet kapısını yüzüme kapat ve bela kapılarını aç.

167. Vahîd-i Tâhir

1. چنان کز سنگ و آهن آتش سوزان شود پیدا
زنی گر هر دو عالم را به هم جانان شود پیدا

Nasıl ki taş ve demirden yakıcı bir ateş (kıvılcım) peyda oluyorsa iki âlemi birbirine vur da cânân ortaya çıksın.

168. Vahîd-i Tâhir

1. نیست از راحت نصیبی مردم هشیار را

خواب آسایش نباشد دیده بیدار را

Uyanık kişinin gözü nasıl rahat bir uyku çekemezse akıllı insanların da rahattan nasibi yoktur.

169. Vahîd-i Tâhir

1. اشک ریای زاهدان ریخت به خانه خدا

قحبه به مسجد افکند طفل حرام زاده را

Gayrimeşru çocuğu camiye bırakmaları gibi Hüda'nın hanesine de zahitlerin riya göz yaşları döküldü.

170. Vahîd-i Tâhir

1. بر تواضعهای دشمن تکیه کردن ابلهیست

پای بوس سیل از پا افکند دیوار را

Düşmanın tevazularına güvenmek akıl işi değildir zira duvarın dibini selin öpmesi duvarı yıkar.

171. Vahîd-i Tâhir

1. همچو شاخی که شکستن بود از پر ثمری

دشمن خانگی همچو هنر نیست مرا²⁵⁵

Meyvesi çok olduğundan dolayı kırılan bir dal gibi hüner sahibi olmaktan daha büyük bir gizli düşmanım yoktur.

172. Vahîd-i Tâhir

1. دریا همگی در کره قطره نهان است

خود را چو شناسی بشناسی همه کس را

Denizin tamamı tek bir damlacıkta gizlidir. Kendini tanıdığında herkesi tanımış olursun.

173. Vahîd-i Tâhir

1. از مرگ خود فقیر ننالد چو اغنیا

آواز نیست رفتن پای برهنه را

Yürürken çıplak ayağının sesi çıkmayan fakir ölürken de zenginler kadar inlemez.

174. Vahîd-i Tâhir

1. نمی رنجم اگر از خاطر یاران فراموشم

که خود گم کرده ام از بیشعوری راه دلها را

Dostların hatırlından çıkarsam buna incinmem çünkü ben de bî-şuur olup gönüllerin yolunu kaybettim.

175. Vahîd-i Tâhir

²⁵⁵ دشمن خانگنی همچو هنر نیست مرا

1. زبان جاهلان از لب گشودن بسته‌تر گردد

صبح عید دامادی شب مرگ است عنین را

Cahillerin dili konuşmak üzere açıldığında, suskunluklarından daha ağır bir hale gelir; damatlık bayramının sabahı, iktidarsız bir erkek için ölüm gecesidir.

176. Vahîd-i Tâhir

1. خدمت دونان کنند اشراف در آغاز کار

دست باشد خادم پا طفل نورفتار را

(Şimdi) makamı yüksek olan kişiler yolun başındayken nasıl düşük kişilerin hizmetini yapmışlarsa yeni yürüyen çocuğun eli de ona ayak olur.

177. Vahîd-i Tâhir

1. به مردم تا که دولت یار باشد عیب نماید

نبیند هیچکس در آسمان از مرغ لنگی را

İnsanlar işinin ayıplarını başına devlet kuşu konuncaya kadar görürler, zira gökteki kuşun total olduğunu kimse görmez.

178. Vahîd-i Tâhir

1. خردی گزین که خرد ز آفت مسلم است

کشتی چو بشکند چه زیان تخته پاره را

Küçüklüğü tercih et çünkü küçük parçalar felâketten emindir. Gemi parçalansa da tahta parçasına ne ziyan gelir ki?

179. Vahîd-i Tâhir

1. کسی که بوی حقیقت شنیده میداند

که از گلاب سرشتند خاک بلبل را

Hakikatin kokusunu işiten kişi bülbülün toprağının gül suyuyla yoğrulduğunu anlar.

180. Hâşimî-yi Buhârî

1. نیاز سرمه مکش چشم بی‌ترحم را

نشسته گیر به خاک سیاه مردم را

Merhametsiz bir göze sürme için yalvarma; insanları kara toprağa oturtmuş olduğunu varsay.

181. Hilâlî

1. از آن تنهائی و ملک غریبی شد هوس ما را

که روزی چند شناسیم ما کس را و کس ما را

Bu yalnızlık ve kimsesizlik mülkü bizde birkaç gün kimseyi tanımama ve kimsenin de bizi tanımaması hevesini uyandırdı.

182. Hilâlî

1. پیش تو دعا گفتم و دشنام شنیدم

هرگز اثری بهتر ازین نیست دعا را

Karşında dua ettim ve kötü söz işittim. Duanın bundan daha iyi bir tesiri olamaz.

183. Yağmâ

1. چاره تیره شب هجر دعای سحر است

دانم اما که سحر نیست شب هجران را

Biliyorum ki karanlık hicran gecesinin çaresi seher vakti edilen duadır, ama hicran gecesinin seheri yoktur.

184. Yağmâ

1. ز التزام عقل شد دیوانگی حاصل مرا

بعد ازین دیوانه خوان بینی اگر عاقل مرا

Akla sadık kaldığım için bende delilik ortaya çıktı. Bundan sonra beni akıllı görürsen deli olarak düşün.

185. Lâ-edrî

1. نه هوای باغ سازد نه کشت ما را

تو به هر کجا که باشی بود آن بهشت ما را

Ne bağıın havası ne tarlanın kenarı... Sen neredeyse bizim cennetimiz orasıdır.

[279]

2. نه شکوفه‌ای نه برگی نه ثمر نه سایه دارم

همه حیرتم که دهقان به چه کار کشت ما را

Ne bir çiçek, ne bir yaprak, ne meyve, ne gölgem var. Çiftçi beni niye buraya ekti diye baştan başa hayretim.

186. Lâ-edrî

1. خم زمانه تهی شد ز می پرستی ما

کفاف کی دهد این باده‌ها به مستی ما

Zamanın küpü bizim şarap sevdamız yüzünden boş kaldı. Bu şaraplar bizim sarhoşluğumuza ne kadar yetecek?

187. Lâ-edrî

1. نه چو فرهاد بود کوهکنی بیشه ما

سنگ ما سینه ما ناخن ما تیشه ما

Biz dağı Ferhat gibi delmeyiz, bizim deldiğimiz taş göğsümüz, kazmamız ise tırnağımızdır.

2. بهر یک جرعه می منت ساقی نکشیم

اشک ما باده ما دیده ما شیشه ما

Bir yudum şarap için sakiye minnet eylemeyiz, şarabımız gözyaşımızdır, şişemiz gözümüzdür.

188. Lâ-edrî

1. عشق شیرینست قوی پنجه و میگوید فاش

هرکه از جان گذرد بگذرد از بیشه ما

Aşk tatlıdır, pençesi kuvvetlidir ve sırrı fâş eder. Her kim candan geçerse bizim kamışlığımızdan geçer.

189. Lâ-edrî

1. نعمت دیده نخواهم که بماند پس ازین

ماند چون دیده از آن نعمت دیدار جدا

Sevgiliyi görme nimetinden ayrı kaldıktan sonra göz nimetinin kalmasını istemem.

190. Lâ-edrî

1. کجاست جاذبه طالع سلیمانی

که آورد به سرای من آن پری رو را

Süleyman talihinin cazibesi nerededir ki sarayıma o peri yüzlüyü getirsin.

191. Lâ-edrî

1. مرادی بد گذشت از چرخ و امروز

زدی بدتر گذشت ایوای فردا

Felekten muradımı alamadım, bugünüm daha kötü oldu, yarından eyvah!

192. Lâ-edrî

1. فلک را دشمنی با ما به جانست

مگر با زهره بگرفتست ما را

Felek can düşmanımızdır, sanki bizi Zühre ile ele geçirmiş gibi.

193. Lâ-edrî

1. به محشر دامن آن طفل را گیرم مگر ایزد

به دامن پاکیش بخشد من آلوده دامن را

Mevlâ mahşerde ben günahkârı belki hürmetine affeder diye o masum çocuğun eteğini tutarım.

194. Lâ-edrî

1. بهار عمر ملاقات دوستدارانست

چه حظ برد خضر از عمر جاودان تنها

Ömrün baharı dostlarla beraber olmaktır. Hızır tek başına sonsuz ömürden acaba ne lezzet aldı?

195. Lâ-edrî

1. لشکر ضعیف و معركة پر دشمن است لیک

داریم دل قوی که توئی پادشاه ما

Ordu zayıf, savaşta düşman çok ama gönlümüz kavî çünkü padişahımız sensin.

196. Lâ-edrî

1. نباشد در دل مرغ قفس جز فکر آزادی

کجا اندیشه آب و غم نانست دلها را

Kafesteki kuşun gönlünde azat olmaktan başka bir düşünce yoktur, su endişesi ve ekmek derdi onun gönlünde nasıl olsun ki?

197. Lâ-edrî

1. بسکه غواصی دریای تفکر کردیم

سر نهان شد چو گهر در صدف زانوها

Tefekkür deryasına öyle dalmışız ki başımız kollarımızın arasında sedefteki inci gibi kayboldu.

198. Lâ-edrî

1. به ما جز عشق بدخویان نیاموخت

خدا نیکی دهد استاد ما را

Allah üstadımıza iyilikler versin, bize kötü huyluların aşkından başka bir şey öğretmedi.

199. Lâ-edrî

1. مردم به شهر خویش ندارد خطر بسی

گوهر به کان خویش ندارد بسی بها

Nasıl mücevher madendeyken kıymetli değilse insanların da kendi şehrinde pek bir değeri yoktur.

200. Lâ-edrî

1. چه پرسی از دل مجروح و حال بدتر ما

ز خاکپای تو دوریم خاک بر سر ما

Yaralı gönlümüzü, fena halimizi niçin soruyorsun? Senin ayağının tozundan uzağız, başımıza topraklar saçılın!

201. Lâ-edrî

1. کی توان کردن جدا رنگ محبت از دلم

ساغرم گر بشکند چون گل نریزم باده را

Muhabbet rengini gönlümden nasıl götürebilirler ki? Eğer kadehimi kırsalar bile gül gibi şarabı saçmam.

202. Lâ-edrî

1. رونق دهد به مردم بی مغز روزگار

دریا به روی آب برآرد حباب را

Denizin su kabarcıklarını su yüzüne çıkarması gibi dünya da beyinsiz insanları yükseltir.

203. Lâ-edrî

1. به راه عشق قدم چون پا نهی مجرد شو

برهنگی بود اسباب ره شناور را

Aşk yoluna ayak koyduğunda her şeyden tecerrüt et çünkü yüzmek için soyunmak gerekir.

204. Lâ-edrî

1. هم از کمال بود کسرشان اهل هنر

گرانی ثمر من شکست شاخ مرا

Hüner ehlinin kırılması (üzülmesi, incinmesi) kemâlinden dolayıdır; zira meyvelerimin ağırlığı dallarımı kırdı.

205. Lâ-edrî

1. کامجویان را ز ناکامی کشیدن چاره نیست

بر زمستان صبر باید طالب نوروز را

Mutluluk arayan kişilerin mutsuzluğa tahammülden başka çaresi yoktur, zira nevrüza talip olanların kışa sabretmesi gerekir.

206. Lâ-edrî

1. عنقا شکار کس نشود دام باز چین

کانجا همیشه باد به دست است دام را

Anka kimseye av olmaz, tuzağını topla ki orada tuzak kuranın eli daima boşa çıkar.

207. Lâ-edrî

1. ما را به نیاز آرد و او را به سر ناز

هر موج به رنگ دگر است آب عنب را

Üzüm suyunun her dalgası bir başka renktedir; bizi niyaza sevketti, onu naza.

208. Lâ-edrî

1. اگر دیدار تمنائی و جنت را بیارائی

برای هیمة دوزخ کشند از روضه طوبی را

Eğer (Hakk'ın) didarını temenni ediyor ve cenneti istiyorsan şunu bilmelisin ki cehennem odununu cennetteki Tuba'dan çekerler.

209. Lâ-edrî

1. در گلستان محبت عاقبت چون فاخته

بر سر سروی نهادم خانمان خویشرا

Muhabbet gülistanında nihayet yuvamı bir üveyik kuşu gibi servinin tepesine kurdum.

210. Lâ-edrî

1. تا نخوت سعادت بیرون رود ز مغزش

با سگ شریک روزی کردند از آن هما را

Saadet kibri başından gitsin diye hüma kuşunu köpeğin rızkına ortak ettiler.

211. Lâ-edrî

1. نه آسانست بر گردن گرفتن کار عالم را

سلیمان بار دیگر چون گرفت از دیو خاتم را

Dünyayı idare etme sorumluluğunu üstlenmek kolay bir iş değildir; Süleyman'ın, hükümdarlık yüzüğünü bir kez daha şeytandan geri aldığında nasıl zahmetler çektiğine bak.

[280]

212. Lâ-edrî

1. به حظ امیدها دارد دل بی طاقّت عاشق

که وقت شام صبح عید باشد روزمدارانرا

Tahammülsüz âşık yüreği, bir umuda tutunur; tıpkı oruç tutanların bayram sabahı sevincini, daha bayram gecesinden yaşamaları gibi.

213. Lâ-edrî

1. به هر چه هست ضرور یست داده‌اند آنرا

بس است آب دهن آسیای دندانرا

Ne zaruri ise (insana) o (kadarını) verdiler, dişlerin değirmenine (azıcık bir) su vermek kafidir.

214. Lâ-edrî

1. سخن کز روی دل آید کند تأثیر دلها را

Gönülden çıkan söz gönüllere tesir eder.

215. Lâ-edrî

1. طرفه شاگردی که درسی میدهد استاد را

Ne garip bir öğrencidir ki hocasına ders verir.

216. Lâ-edrî

1. بردسته گل نیز ببندند گیا را

Gül demetine ot da bağlarlar.

217. Lâ-edrî

1. آمد بهار خرم و نامد نگار ما

Sevinçli bahar geldi ama sevgilimiz gelmedi.

218. Lâ-edrî

1. سگ دشمنست بر سر روزی گدایرا

Rızkının başındayken fakire köpek (bile) düşman (görünür).

219. Lâ-edrî

1. مشکن مرا که میشکنی بال خویش را

Beni kırma yoksa kendi kanadını kırarsın.

220. Ehlî-yi Şîrâzî

1. یا من ناصبور را نزد خود از وفا طلب

یا تو که پاک دامنی صبر من از خدا طلب

Sen ey masum sevgili, ya vefa gösterip bu sabırsızı yanına al, yahut Hûda'dan benim için sabır duasında bulun.

221. Mîr Hasan Âcâd

1. حرف سنگینی هجران تو انشا کردم

سطر در صفحه فرو رفت چو زنجیر در آب

Senin ayrılığının ağır sözlerini yazarken satırlar sayfada suya atılan zincir gibi aşağı indi.

222. Hâfız

1. خفته بر سنجاب شاهی نازنینی را چه غم

گر ز خار و خار سازد بستر و بالین غریب

Garip âşık dikenî yatak ve sert taşı yastık yapsa sincap kürkünden yapılmış saltanat yatağında uyuyan nazik sevgilinin ne umurunda olur!

223. Râgıp Paşa

1. باز تیغ ما کند خون گریه آخر بر سرش

با کسی هرگز مبادا انتقام ما نصیب

Bize kimseden intikam almak nasip olmasın, yoksa kılıcımız (intikamımızı) aldığımız kişinin) başında kanlı gözyaşı döktürür.

1. کی ز امید وصالش دست بردارم به مرگ

گر نمی‌باشد در اینجا میشود آنجا نصیب

Araya ölüm girdi diye vuslatından nasıl ümid keseyim, vuslat burada olmazsa orada nasip olur.

224. Akâ Rızâ

1. در تتور و آسیابت است از حکمت دو باب

کانچه رزق ماست نه آتش خورد آنرا نه آب

Tandır ve değirmende sana şu iki hikmet dersi vardır: Rızkımız olan şeyi ne ateş ne de su yiyebilir.

225. Refik-i İsfahânî

1. اهل وطن تمام به هم یار و من غریب

چون من کسی ندیده کسی در وطن غریب

Vatan ehlinin tamamı birbiriyle yâr, bir ben garip/yabancı. Kimse vatanda benim kadar garip/yabancı birini görmedi.

226. Refik-i İsfahânî

1. ز دیروزم بتر امروز و از دیشب بتر امشب

چه خواهم کرد فردا گر بمانم تا سحر امشب

Bugünüm dün den beter, bu gece dün geceden beter. Bu gece sabaha çıkarsam yarın ne yapacağım?

227. Selmân-ı Sâvecî

1. از لب لعل توام کار به کامست امشب

دولتم بنده و اقبال غلامست امشب

Senin lal renkli dudağından ötürü bu gece işim muradımca, bahtım bana köle ve ikbal bana gulamdır.

2. آسمان گو بنشان مشعلۀ ماه تمام

که زمین را مه روی تو تمامست امشب

Göge de ki, dolunayın meşalesini söndürsünzira bu gece yer yüzüne senin mâh-ruyun kâfidir.

3. بادۀ در دین من امروز حلاست ای دوست

خواب در چشم من ای یار حرامست امشب

Ey dost, bugün şarap benim mezhebimde helaldir; ey yar, bu gece benim gözüme uyku haramdır.

228. Sultan Selîm-i Evvel

1. فکر می‌کردم شبی کآن ماه را بینم به خواب

من درین بودم که شد ناگه طلوع آفتاب

Bir gece "o ayı rüyamda görsem" diye düşünüyorken birdenbire güneş doğdu.

229. Sultan Selîm-i Evvel

1. بوسه جستم گزیدی ای جان لب

یعنی از بی‌نشان نشان مطلب

Ey can, buse istedim, dudak ısırдын yani izi olmayandan iz istedin.

230. Sultan Selîm-i Evvel

1. دید چشم تو مرا خسته شد از دیدن من

وہ کہ بیمار شد از دیدن بیمار طیب

Gözün beni görünce hasta oldu. Ne yazık ki doktor, hastasını görmekle hastalandı.

231. Şâpûr

1. نخواهد روز شد تا نیم جانی در تنست امشب

به فردای قیامت گویا آبستنست امشب

Bu gece tende yarım bir can olduğu sürece gündüz olmayacak, sanki bu gece kıyamet sabahına gebe.

232. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. معیار دوستان دغل روز حاجت است

قرضی به رسم تجربه از دوستان طلب

Sahtekâr dostlar ihtiyaç gününde belli olur, bunu denemek için dostlardan borç talep et.

233. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. به احتیاط ز دست خضر پیاله مگیر

مباد آب حیاتت دهد به جای شراب

İhtiyatlı davran, Hızır'ın elinden kadeh alma, sakın sana şarap yerine âb-ı hayat vermesin.

234. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. سر به سر چشم شود هر که ز خود پوشد چشم

کور را نیست تمنای عصائی در خواب

Körün uykudayken âsâya ihtiyaç duymaması gibi gözünü kendine kapayan herkes de baştan başa göz olur.

235. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. در میان اهل دنیا مردم دانا غریب

همچو انگشت شهادت در کف ترسا غریب

Bilgili insanlar halk arasında Hristiyan'ın elindeki şehadet parmağı gibi gariptir, yalnızdır.

236. Tâlib

1. نمی‌شد سیر چشمش از شکر خواب

مگر دیدار خود می‌دید در خواب

(Sevgilinin) gözleri tatlı uykuya doymuyordu, yoksa acaba rüyada kendi yüzünü mü görüyordu?

237. Baba Figânî

1. وصالم هست اما رخصت بوس و کنار نمی

گلم در خوابگاه و خار در پیراهنست امشب

Kavuştuk ama öpüp kucaklamaya ruhsat yok. Bu gece yataktaki bir gülüm ve gömlekte de diken vardır.

238. Katrân

1. کسی که خسته تیغ تو گشت به نشود

اگر خضر بودش خادم و مسیح طبیب

Senin kılıcınla yaralanmış kişinin bakıcısı Hızır ve tabibi Mesih de olsa iyileşmez.

239. Kânî

1. در زیر فلک نشاط ما چیست

رقص بره و دکان قصاب

Feleğin altında kuzunun dönmesinden ve kasabın dükkanından başka bizi ne mutlu eder ki?

[281]

240. Munsıf

1. گر شکار افکن من دام به صحرا فکند

ماهیانرا نتوان داشت به زنجیر در آب

Avcım bana sahrada tuzak kursa ne çıkar? Denizdeki balıklar zincirle yakalanamaz.

241. Nâsır 'Alî

1. اهل دنیا را ز غفلت زنده می‌پنداشتم

خفته دایم مردگانرا زنده می‌بیند به خواب

Uyuyan kişilerin rüyada ölüleri hep diri olarak görmesi gibi ben de dünya ehlinin gafletten uzak (uyanık) olduğunu zannettim.

242. Baba Nasîbî

1. شد چو مهمان من آن شمع دلفروز امشب

کاش تا روز قیامت نشود روز امشب

O gönül yakan mum bu gece misafirim oldu. Keşke bu gece kıyamete kadar sabah olmasa.

243. Nazîrî

1. در طبع دوستان ز حسد راستی نماند

انصاف اگر طلب کنی از دشمنان طلب

Kıskançlıktan, dostların tabiatında doğruluk kalmadı. Eğer insaf isteyeceksen düşmanlardan iste.

244. Nevres Efendî

1. مژگان تو دو صف شده و سجده میکنند

صفی به ماه تو صف دیگر بر آفتاب

Kirpiklerin iki saf olmuş ve biri senin yüzünün ayına diğeri de güneşe secde ediyor.

245. Hilâlî

1. درد بیماری و اندوه غریبی مشکل است

وای مسکینی که هم بیمار باشد هم غریب

Hastalık derdi ve gariplik kederi zordur. Yazık o zavallıya ki hem hastadır hem garip.

246. Lâ-edrî

1. خرد را می بندد چشم را خواب

گنه را عفو شوید جامه را آب

Aklı şarap, gözü uyku örter; günahı af, elbiseyi su temizler.

247. Lâ-edrî

1. نمایند هر شب خران را به خواب

که پالانگران را ببرد است آب

Her gece eşeklere rüyalarında palanı ağır olan kimselerin suya kapıldığını gösterirler

248. Lâ-edrî

1. شبان چون شد خراب از باده ناب

رمة در معدۀ گرگان کند خواب

Çoban saf şarap ile harap olduğunda sürü kurtların midesinde uyur.

249. Lâ-edrî

1. ای گل به قدر یک دو تبسم به باغ باش

پرواز کرده میرسد از شوق عندلیب

Ey gül, bülbül mutlulukla (sana doğru) kanat açmış geliyor, sen de bahçede bir iki tebessüm eyle.

250. Lâ-edrî

1. آفتاب از خاک بردارد به لطف ار ذره را

هیچ نقصانی نباشد جز کمال آفتاب

Güneş eğer lutfedip bir zerreyi yukarı kaldırsa güneşin kemaline hiç noksan gelmez.

251. Lâ-edrî

1. آفتاب اندر بدخشان لعل سازد سنگ را

جز به خاموشی چه گوید سنگ شکر آفتاب

Bedahşan'da güneş, taşı la'l mücevherine çevirir ama taş güneşe teşekkür için sükûttan başka ne söyler ki?

252. Lâ-edrî

1. همه دعای تو گویم به وقت بیداری

همه خیال تو بینم چو باشم اندر خواب

Uyanık olduğum her vakit sana dua ediyor, uykudayken (rüyamda) hep seni görüyorum.

253. Lâ-edrî

1. خنده می‌بینی ولی از گریه دل غافل

خانه ما اندرون ابر است و بیرون آفتاب

(Sen bizi) gülerken görürsün ama gönüldeki göz yaşlarımızdan haberin yok. Dışarıda güneş var ama evimiz bulutla kaplıdır.

254. İbn-i Yemîn

1. پادشاهی نزد اهل معرفت آزادگیست

هرکه بند آرزو بگشاد از دل پادشاست

Marifet ehli nezdinde (gerçek) padişahlık hürriyettir, gönlünden arzu bağını çözen herkes padişah'tır.

2. جستن گوگرد سرخت عمر ضایع کردنست

روی بر خاک سیه آور که یکسر کیمیاست

Kibrî't-i ahmer araman ömrü zayı etmektir. Yüzünü kara toprağa çevir ki baştan başa simyadır.

255. İbn-i Yemîn

1. بیگانه را به رسم تکلف کنند دوست

جائی که دوستی است تکلف چه حاجت است

Yabancıları tekellüfle (yapmacık gösteriş ve nezaketle) dost hâline getirirler. Dostluğun olduğu yerde tekellüfe ne hacet var ki?

256. Ebü'l-Ferec

1. که بر احوال زار من نگریست

که بر احوال زار من نگریست

Benim perişan halime kim bakar? Benim perişan halime kim bakar?

257. Ebü'l-Ferec

1. در ایام غمت بی غم تئی نیست

ز خون دیده خالی دامنی نیست

Senin gam günlerinde gamsız kimse, kanlı göz yaşının bulaşmadığı bir etek yoktur.

2. ز شور بلبانم گشت معلوم

که گل چیدن کم از خون کردنی نیست

Bülbüllerimin feryadından gül koparmanın kan dökmekten daha hafif bir suç olmadığını anladım.

258. Ebü'l-Ferec

1. دلم را در خم زلفت مکانست

پریشانی حال زلف از آنست

Gönlümün mekânı zülfünün kıvrımlarıdır. Zülfünün hâli bu yüzden perişandır.

1. گریزد مرغ هر جا دام بینند

من آن مرغم که دامم آشیانست

Kuş, tuzak olarak gördüğü her yerden kaçır. Ben öyle bir kuşum ki benim tuzağım yuvamdır.

3. هر کجا شیرین به عزم سیر در هامون گذشت

اشک گرم کوهکن صد کام از گلگون گذشت

Şirin ne zaman gezmek için oavadan geçse, Ferhad'ın yanık gözyaşı, Gulgûn adlı atın yüz adım önünden yere dökülürdü.

259. Ebü'l-Ferec

1. دانه سیاره‌اش شکل شرر دارد مگر

برق آه بیدلی بر خرمن گردون گذشت

Sevgilinin (gökyüzündeki yıldızlara benzeyen) ben taneleri şimşek şeklinde midir yoksa Bîdil'in ah şimşeği felek harmanından mı geçmektedir?

260. Ebü'l-Ferec

1. نه گردباد نمایان به گرد هامونست

به خاک بادیه آلوده روح مجنونست

Görünen kasırga çölün kumu değil, Mecnun'un çöl kumuna bulanmış ruhudur.

261. Ebü'l-Ferec

1. در روزگار هر که عزیز است خوار تست

این رسم تازه‌ایست که در روزگار تست

Senin devrindeki yeni teşrifat şöyledir: Şu zamanda aziz olan ne varsa senin karşında zelildir.

262. Esîrü'd-dîn-i Ahsîketî

1. شادم به غم تو گرچه شادی

در مذهب عاشقان حرام است

Gerçi şad olmak âşıklar mezhebinde haram olsa da senin gamınla şadım.

263. Âzerî

1. یار ما گر آستین افشان در آید در سماع

کس نبیند خرقه پوشی با گریبان درست

Eğer yârimiz kollarını savurarak semâ meydanına çıkarsa, onun aşkıyla coşup da yakasını yırtmamış bir tek derviş bulunmaz

264. Erşed-i Kâzerûnî

1. ز هجر تلختر آبی نداشت جام سپهر

وگر نه دست قضا بر گلوی ما می ریخت

Feleğin kadehinde hicrandan daha acı bir sıvı olsaydı kader eli bizim boğazımıza onu akıttırdı.

265. Âsafî

1. نریخت دُرد می و محتسب ز دیر گذشت

رسیده بود بلائی ولی به خیر گذشت

Muhtesip manastırdan geçti ve şarap tortusunu dökmedi. Yaklaşmış olan bela hayırla geçti, gitti.

266. Âsafî

1. کام خسرو از لب شیرین شور انگیز یافت

کوه را فرهاد کند و لعل را پرویز یافت

Hüsrev Şirin'in kargaşa çıkaran dudağından muradını aldı. Dağı Ferhat deldi ama la'l mücevherini (kırmızı dudağı) Perviz buldu.

[282]

267. Âferîn-i İsfahânî

1. ز کشتیم خبری نیست این قدر دانم

که تخته پاره چندی به ساحل افتاد است

Gemimden bir haber yok, sadece birkaç tahta parçasının sahile vurduğunu biliyorum.

268. Akdesî

1. بازم از غصه به دل عقده مشکل بشکست

جوش زد گریه مگر آبله در دل بشکست

Üzüntüden yine gönlümde müşkil düğümü çözüldü, gözyaşlarım mı coştı, yoksa gönlümdeki su kabarcığı mı patladı?

2. نخلها گشت کزو غنچه حسرت بشگفت

استخوانهای شهید تو که در دل بشکست

Senin aşkınla şehit olmuşların kemikleri gönülde kırılınca kuru dallarda hasret goncaları açtı.

3. شور برخاست مگر کعبه مقصود نمود

نور زد شعله مگر دامن محمل بشکست

Bir kargaşa çıktı, yoksa hedef Kabe'si mi göründü? Bir ışık yayıldı, yoksa mahmilin eteği mi kırıldı?

4. اقدسی ناله خونین به دلت گشت گره

در گلوی تو مگر خنجر قاتل بشکست

Ey Akdesî, kanlı inilti gönlünde düğüm mü oldu, yoksa boğazında öldürücü bir hançer mi kırıldı?

269. Ekberşâh

1. شبم مگو که بر ورق گل فتاده است

کآن قطرها ز دیده بلبل فتاده است

Gül yaprağına düşen o damlalara şebnem deme, onlar bülbülün gözünden düşmüş yaşlardır.

270. Ehlî-yi Şîrâzî

1. باورم ناید که شد در پوست مجنون سوی دوست

عاشق اندر پوست کی گنجد چو بیند روی دوست

Dosta doğru giderken Mecnun'un bedenine sığabileceğine inanmam. Zira âşık dostun yüzünü gördüğünde içi içine sığmaz.

271. Ehlî-yi Şîrâzî

1. زلف تو خواستم که بگیرم دلم ربود

آنم به دست نامد و اینم ز دست رفت

Zülfünü tutmak istedim, gönlümü çaldı; onu ele geçiremedim, bunu da elden kaçırdım.

272. Ehlî-yi Şîrâzî

1. حدیث شوق همین بسکه سوختم بی تو

سخن یکیست دگرها عبارت آرائیست

Aşkın ifadesi için "sensizlikten yandım." sözü yeter. (Bunun için) tek söz budur, diğer sözler ancak lafızları allayıp pullamaktır.

273. Âhî

1. فسانه‌ام به تو معلوم چون شود که ترا

هنوز حرفی از آن ناشنیده خواب گرفت

Efsanem sana nasıl malum olsun? Henüz ondan hiçbir şey işitemeden seni uyku aldı.

274. Eymen

1. مائیم کز ازل غم و درد آشنای ماست

ما از برای محنت و محنت برای ماست

Biz o kimseleriz ki gam ve dert ezelden aşınamızdır. Biz mihnet içiniz ve mihnet bizim içindir.

275. Bâkır

1. بی تو شب ماه تیره روزان

چون چشم سفید گشته تار است

Sensiz gecelerde hem ay karanlık, hem de parlak bir göz gibi olan gündüzler de karanlıktır.

276. Benâî

1. از خوردن می منع کندم که حرامست

چیزی که درین شهر حلاست کدามست

Haram diye beni mey içmekten men ettiler. Bu şehirde helal olan ne var ki?

277. Bîhûd

1. گویند زمین بر سر گاوست بلی

گاوست کسی که بار دنیا برداشت

Dünya öküzün başı üzerindedir dediler. Evet, dünyanın yükünü yüklenen kişi öküzdür.

278. Bîdil

1. التفات بی غرض سررشته تسخیر ماست

صید ما خواهی برون از دام باید دانه ریخت

Beklentisiz iltifatta bulunmak bize hükmetmenin anahtarıdır. Bizi avlamak istersen tuzağın dışına yem atmalısın.

279. Bîdil

1. تنم ز قید لباس تکلف آزاد است

برهنگی به تنم خلعت خدا داداست

Vücudum tekellüf kaydından azadedir. Çıplaklık Allah'ın vücuduma giydirdiği hil'attır.

280. Te'sîr

1. گفتم انیس غیر مشو ور عرق شوی

جانا مراد ازین سخنم آبروی تست

Utansan (ter içinde kalsan) bile yabancılarla ünsiyet kurma dedim, ey can, bu sözden makadım senin onurundur.

281. Tâcü'd-dîn Eşnevî

1. اگر تنست بجز خسته هوای تو نیست

اگر دلست بجز تشنه بلای تو نیست

Vücudum ancak ve ancak senin arzun ile hastadır . Gönlüm ancak ve ancak senin belana teşnedir.

2. ز فرق تا به قدم ذره‌ای نمی بینم

که آن ازان تو ای دوست یا برای تو نیست

Ey dost, baştan ayağa senden olmayan veya senin için olmayan bir zerre bile görmüyorum.

282. Teslîmî

1. گویند بهاری شد و گل آمد و دی رفت

ما بی تو ندانیم که کی آمد و کی رفت

Bahar oldu, gül geldi, kış gitti diyorlar. Biz sensiz ne zaman geldi ne zaman gitti bilmiyoruz.

283. Tenhâ

1. بر سینه زدم چاک که دل تنگ نباشم

فریاد که از بهر من آن هم قفسی شد

Gönlümüz darda kalmasın diye sinemizi çâk edip yırtıyoruz. İmdat, o da benim için kafese dönüştü.

284. Câmî

1. نه چنان گرفت خانه به دل من آرزویت

که دگر به خانه رفتن کنم آرزو ز کویت

Arzun gönlümde öyle bir yer tuttu ki, artık senin mahallenden eve dönmeyi istemem.

2. به هوای رنگ و بویت چه روم به طرف بستان

نه شکوفه راست رنگت نه بنفشه راست بویت

Senin renk ve kokunun hevesiyle niye bostana gideyim. Ne çiçekte senin rengin var, ne menekşede senin kokun.

3. ز غمت شدم خیالی و بدین خیال شادم

که خیال وار گاهی گذرم نهفته سویت

Senin gamınla bir hayal gibi oldum ve bu hayal ile şadım, çünkü bazen gizlice rüya hayal gibi senin tarafından geçiyorum.

4. ز غزل سرائی خود نبود مراد جامی

به جز این که روزگارش گذرد به گفت و گویت

Cami'nin gazel söylemekten maksadı vaktini senden bahsederek geçirmekten başka bir şey değildir.

285. Câmi

1. به بزم زنده دلان ذکر دی و فردا نیست

صفای وقت تو جز باده مصفای نیست

Gönlü diri olanların bezminde dün ve yarın anılmaz. Vaktin safası ancak saf şaraptandır.

2. عجب به روی تو مستغرقم نمیدانم

که غیر تو به جهان هست دیگری یا نیست

Yüzüne öyle müstağrak olmuşum ki cihanda senden başka kimse var mı yok mu bilmiyorum.

3. جهان فروع و تو اصلی اگر به چشم یقین
نظر کنم همه اصل است فرع اصلا نیست

Cihan fer'îdîr, sen aslîsin. Eğer yakîn gözü ile baksam (anlarım ki) her şey asıldır, fer'î bir şey asla yoktur.

4. چو موج هر که به دریا فرو رود داند
که موج اگرچه نه دریاست غیر دریا نیست

Her kim dalga gibi suya karışırsa bilir ki dalga derya olmasa da deryadan başka bir şey de değildir.

[283]

286. Câmi

1. هزار قافله پی در پی است در ره عشق
عجیبتر که پی یک رونده پیدا نیست

Aşk yolunda binlerce kafil peş peşe sıralanmıştır ama daha da tuhafı şu ki, bir gidenin izi bile yok.

2. لاله بین در بیستون چون غرق خون افتاده است
گوئی از کان آتشین لعلی برون افتاده است

Bîsütûn'da kanlar içinde düşmüş olan lâleyi gör; sanki kızgın bir lâl, bir madenden dışarı düşmüş gibidir.

287. Câmî

1. نی غلط کردم که از سوز درون کوهکن

شعله در دامن کوه بیستون افتاده است

Hayır, bir hata yaptım ki Ferhad'ın içindeki yangından Bîsütun Dağının eteğine
bir ateş düşmüştür.

2. بیا که دل ز غمت خون و دیده پر خون است

ببین ز دیده پر خون که حال دل چون است

Gel ki gönül gamından kanlanmış, göz kan ile dolmuştur. Kan dolu gözden
gönlün ne hâlde olduğunu gör.

288. Câmî

1. نبود عاشق لیلی به غیر یک مجنون

ترا به هر سر موئی هزار مجنون است

Leyla'nın Mecnun'dan başka bir aşığı yoktu ama senin her saç telinde bin tane
Mecnun vardır.

289. Cismî

1. زیستتم با تو میسر مباد

بی تو اگر زیستتم آرزوست

Eğer sensiz yaşamayı arzularsam seninle yaşamak nasip olmasın.

290. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. جگر شکافد و دل کاهد و زبان سوزد

نعود بالله از آن می که در ایام منست

Ciğeri yırttı, gönlü daralttı, dili yaktı. Kadehimdeki meyden Allah'a sığınırım.

2. بنمای رخ که باغ گلستانم آرزوست

بگشای لب که غنچه خندانم آرزوست

Gül bahçemi arzuluyorum, göster yüzünü. Gülen goncamı arzuluyorum, aç dudağımı.

2. دستی به جام باده و دستی به زلف یار

رقصی چنان میانه میدانم آرزوست

Bir elim kadehte bir elim yârin zülfünde, meydanda öylece raks etmeyi arzuluyorum.

291. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. دی شیخ با چراغ بگردید دور شهر

کز دیو و دد ملالم و انسانم آرزوست

Dün şeyh mum ile şehri dolaştı. Şeytan ve hayvanlardan usandım, insan arzuluyorum.

2. چه گوهری تو که کس را به کف بهای تو نیست

جهان چه دارد در کف که آن عطای تو نیست

Sen nasıl bir mücevhersin ki kimsenin elinde seni alacak bir bedel yoktur. Cihanın elinde senin ihsanın olmayan ne vardır ki?

292. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. نثار خاک تو خواهم به هر دمی دل و جان

که خاک بر سر جایی که خاکپای تو نیست

Her an canımı ve gönlümü senin (ayağına) toprak olarak saçmak isterim.
Ayağına toprak olmayan her yerin başına topraklar saçılsın.

2. اندر آ عیش بی تو سامان نیست

کیست کو بنده تو از جان نیست

İçeri gel, sensiz yaşamının bir düzeni yok. Sana can u gönülden köle olmayacak kim var ki?

3. ای تو در جان چو جان ما در تن

سخت پنهان ولیک پنهان نیست

Ey tenimizdeki can gibi canımızda (gizli) olan (rabbim)! Çok gizlisin ama hiç gizli değilsin.

4. دست بر هر کجا نهی جان است

دست بر جان نهادن آسان نیست

Her nereye elini koysan benim canım oradadır. Cana el koymak kolay değildir.

293. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. بعد از وفات تربت ما در زمین مجو

در سینه‌های مردم عارف مزار ماست

Ölünce türbemizi yeryüzünde arama. Mezarımız ariflerin sinelerindedir.

1. گره در ابروی لیلی هلاک مجنون است

Leyla'nın kaşındaki düğüm Mecnun'un helakidir.

294. Celâl-i Devvânî

1. درد خمار دارم و درمان من میست

می ده که می ز بهر مداوا حرام نیست

Humâr (içki mahmurluğu) derdim var ve ilacım şaraptır. Şarap ver çünkü tedavi için içki içmek haram değildir.

295. Celâleddîn-i Azud

1. کسی که دل به تو داد از جفای دهر برست

که هر که بنده تست از دو عالم آزاد است

Gönlünü sana veren kişi dünyanın cefasından kurtulur, kim sana köle olsa iki âlemde de hürdür.

296. Şehzâde Cem

1. دریغ در هوس این عمر بی وفا بگذشت

مگر که باد هوا بود در هوا بگذشت

Yazık, bu vefasız ömür heves ile geçti. Ancak bir rüzgar idi ve hevâ ile geçti.

2. چو برف بر سر کوهی نشسته موی به سر

به سر گذشت نظر کن ز سر چها بگذشت

Dağın üstündeki kar gibi (beyazlık) başıma oturdu. Sergüzeştıme bir bak, başımdan neler geçti.

3. غلام همت آنم درین جهان که نکرد

نظر به خانه گیتی وزین سرا بگذشت

Cihanda varlık hanesine nazar etmeden kim bu saraydan geçip giderse ben onun himmetine köleyim.

4. هوا و بوالهوسی تا به کی بگو ای جم

رسید مدت پیری دم صبا بگذشت

Ey Cem, gençlik vakti geçti, ihtiyarlık vakti geldi. Söyle, ne zamana kadar heva ve hevesinin peşine düşeceksin?

297. Şehzâde Cem

1. کجائی ای که رؤیت همچو ماهست

فدای خاک پایت هرچه ماهست

Ay yüzlü sevgili, neredesin? Ay yüzlü güzeller senin ayağının toprağına feda olsun.

2. تو رفتی آمدم من بر هلاکم

بیا ای دوست ورنه رفتم از دست

Sen gidince helakin eşığıne geldim. Gel ey dost, yoksa öleceğim.

3. تو سرو راستی رستی ز آسیب

هر آنکو راست باشد از بدی رست

Sen zarardan korunmuş dimdik bir servisin. Kim dosdoğru olursa kötülükten korunmuş olur.

298. Hâci Mirzâ Ağam

1. نهفته سوی خودم خواند و پاسبان نگذاشت

به مهر آمده بود آن مه آسمان نگذاشت

Gizlice bana doğru geldi ama bekçi bırakmadı. O ay güneşe yaklaşmıştı ama gökyüzü bırakmadı (izin vermedi).

299. Hâfız

1. حاصل کارگه کون و مکان این همه نیست

باده پیش آر که اسباب جهان این همه نیست

Bu kevn ü mekan tezgâhında elde edilenlerin tamamı bir hiçtir. Şarap getir, cihandaki sebepler tümüyle bir hiçtir.

2. از دل و جان شرف صحبت جانان غرض است

همه آنست و گر نه دل و جان این همه نیست

Gönül ve canın tek amacı canan ile sohbet şerefine nail olmaktır. Bu, herşeydir. Yoksa bu can da gönül de tamamen bir hiçtir.

[284]

300. Hâfız

1. دولت آنست که بی خون دل آید به کنار

ورنه با سعی و عمل باغ جنان این همه نیست

En büyük devlet (nimet) gönlü kansasız bir şekilde razı etmektir. Yoksa çaba ve gayretle cennet bahçesi elde etmek bir hiçtir.

2. پنج روزی که درین مرحله مهلت داری

خوش بیاسای زمانی که زمان این همه نیست

Bu merhalede beş gün mühletin var. Vakti güzel geçir çünkü bu zaman bir hiçtir.

301. Hâfız

1. خلوت گزیده را به تماشا چه حاجتست

چون کوی دوست هست به صحرا چه حاجتست

Halveti tercih eden kişinin temaya ne ihtiyacı var. Dostun semti varken sahra gezintisine ne hacet var.

2. جانا به حاجتی که ترا هست با خدای

کآخر دمی بپرس که ما را چه حاجتست

Ey canan, Allah'tan olan hacetin hatırına/o vesileyle nihayet bir sor, acaba bizim ne hacetimiz var.

3. ارباب حاجتیم و زبان سؤال نیست

در حضرت کریم تمنا چه حاجتست

Muhtacız ve bir talepte bulunmak için dilimiz yok. Kerîm olan o hazretin huzurunda temennâya ne hacet var.

4. جام جهاننماست ضمير منير دوست

اظهار احتياج خود آنجا چه حاجتست

Dostun parlak yüreği cihanı gösteren bir kadehtir. Orada ihtiyacı ızhar etmeye ne hacet var.

5. ای پادشاه حسن خدا را بسوختیم

آخر سؤال کن که گدا را چه حاجتست

Ey güzellik padişahı, yandık. Allah için bir sor, şu gedanın ne haceti var.

302. Hâfız

1. خوشتر ز عیش و صحبت و باد بهار چیست

ساقی کجاست گو سبب انتظار چیست

Baharın işret, sohbet ve rüzgârından daha hoş ne var. Söyle, saki nerede, bu bekleyiş niçin?

2. هر وقت خوش که دست دهد مغتنم شمار

کس را وقوف نیست که انجام کار چیست

Eline verilen her güzel vakti ganimet bil. İşin sonu ne olacak kimse bilmez.

3. پیوند عمر بسته به موئیسست هوش دار

غمخوار خویش باش غم روزگار چیست

Dikkat et, ömrün ucu bir saç teline bağlıdır. Kendi derdine düş, zamanın derdini boşver.

4. سهو و خطای بنده چو گیرند اعتبار

معنی عفو و مرحمت کردگار چیست

Kulun yanılma ve hatası itibara alınmazsa (ihtiyari değilse) tanrının af ve merhametinin ne manası kalır?

303. Hâfız

1. آن سیه چرده که شیرینی عالم با اوست

چشم میگون لب خندان دل خرم با اوست

Alemin tatlılığı o esmer sevgilidedir, şarap renkli göz, mütebessim dudak, mutlu gönül ondadır.

2. گرچه شیرین دهنان پادشهانند ولی

او سلیمان زمانست که خاتم با اوست

Gerçi ağızları tatlı (mahbublar) padişaktır ama zamanın Süleymanı odur, yüzük ondadır.

3. خال مشکین که بر آن عارض گندم گونست

سر آن دانه که شد رهن آدم با اوست

Onun buğday renkli yanağındaki misk kokulu ben... Ademin yolunu kesen buğdayın sırrı ondadır.

304. Hâfız

1. بنده پیر خراباتم که لطفش دایمست

ور نه لطف شیخ و زاهد گاه هست و گاه نیست

Lütfu daim olan harabat pirinin bendesiyim. Yoksa şeyh ve zahidin lütfu gâh vardır, gâh yoktur.

2. هر که خواهد گو بیا و هر که خواهد گو بگو

کبر و ناز حاجب و دربان این درگاه نیست

Kim isterse söyle, gelsin; her ne isterse bırak söylesin. Bu dergahta kibir, naz, protokol, bekçi yoktur.

3. هر چه هست از قامت ناساز بی اندام ماست

ور نه تشریف تو بر بالای کس کوتاه نیست

Her ne (problem) varsa bizim uygunsuz, endamsız duruşumuzdandır. Yoksa senin bahşettiğin hil'at (elbise) kimsenin üstüne kısa gelmez.

305. Hâfız

1. غلام همت آنم که زیر چرخ کبود

ز هر چه رنگ تعلق پذیرد آزاد است

Mavi feleğin altında taalluk rengi kabul eden her şeyden azad olan (şeyhin) himmetinin bendesiyim.

2. نشان عهد وفا نیست در تبسم گل

بنال بلبل مسکین که جای فریاد است

Gülün tebessümünde ahde vefanın izi yoktur. Ey zavallı bülbül! Feryat et, feryat edilecek zamandır.

306. Hâfız

1. گدای کوی تو از هشت خلد مستغنیست

اسیر بند تو از هر دو عالم آزاد است

Senin semtinde geda olan kişi sekiz cennete de ihtiyaç duymaz, (aşkının)
bendine esir olan her iki âlemde de azat olur.

307. Hâfız

1. جز آستان توام در جهان پناهی نیست

سر مرا بجز این در حواله گاهی نیست

Bana cihanda senin dergahından başka bir sığınak, bu kapıdan başka gidecek bir
yer yoktur.

2. مباش در پی آزار و هرچه خواهی کن

که در شریعت ما غیر ازین گناهی نیست

Kimseyi kırma da her ne istersen yap. Bizim şeriatımızda bundan başka günah
yoktur.

308. Hâfız

1. بنال بلبل اگر با مَنّت سر یاریست

که ما دو عاشق زاریم و کار ما زاریست

Ey bülbül, eğer benimle dostluk etme niyetin varsa feryat et. Biz inleyen iki
aşımız, bizim işimiz inlemektir.

2. سحر کرشمه وصلش به خواب می دیدم

زهی مراتب خوابی که به ز بیداریست

Seher vakti, rüyada onun vuslat bakışını görüyordum. O ne güzel bir uyku mertebesidir ki uyanık olmaktan daha iyidir.

309. Hâfız

1. رواق منظر چشم من آشیانه تست

کرم نما و قدم نه که خانه خانه تست

Gözümün manzarasının revakı senin yuvandır. Kerem göster, ayağını bas çünkü bu ev senin evindir.

2. به تن مقصرم از دولت ملازمتت

ولی خلاصه جان خاک آستانه تست

Bedenen senin yanında olma nimeti konusunda ihmalkârım ama canımın özü eşîğinin toprağıdır.

310. Hâfız

1. یا رب سببی ساز که یارم به سلامت

باز آید و برهاندم از چنگ ملامت

Ya rab, bir sebep yarat ki sevgilim selametle geri dönsün ve beni kınanma pençesinden kurtarsın.

2. امروز که در دست توأم مرحمتی کن

فردا چو شوم خاک چه سود اشک ندامت

Bugün senin elindeyken merhamet et, çünkü yarın toprak olunca nedamet göz yaşlarının ne faydası olacak.

311. Hâfız

1. دارم امید عاطفتی از جناب دوست

کردم جنایتی و امیدم به عفو اوست

Hazret-i dosttan lütuf ve inayet ümit ediyorum. Büyük bir suç işledim ve onun affını ümit ediyorum.

2. عمریست تا ز زلف تو بوئی شنیده‌ام

زان بوی در مشام دل من هنوز بوست

Zülfünün kokusunu aldıktan sonra bir ömür geçti. Gönlümün burnunda hâlâ o koku tütmektedir.

[285]

312. Hâfız

1. جان فدای نظرت باد که در باغ نظر

چمن آرای جهان خوشتر ازین غنچه نیست

Can nazarına feda olsun. Nazar bağında çimeni süsleyen bundan daha hoş bir gonca yoktur.

2. من همان دم که وضو ساختم از چشمه عشق

چار تکبیر زدم یکسره بر هر چه که هست

Aşk çeşmesinden abdest aldığım o vakit (kâinatta) her ne varsa hepsine dört tekbir getirdim, (her şeyi aşkta yok ettim.)

313. Hâfız

1. یا رب این شمع دلفروز ز کاشانه کیست

جان ما سوخت بپرسید که جانانه کیست

Ya rab, bu gönül yakan mum kimin kâşânesindendir? Canımızı yaktı, sorunuz, kimin cânânesidir.

314. Hâfız

1. گل در بر و می بر کف و معشوق به کام است

سلطان جهانم به چنین روز غلام است

Gül sinede, şarap elde, maşuk dilediğimiz gibi... Cihanın sultanı böyle bir günde hizmetkarımdır.

315. Hâfız

1. ز گریه مردم چشم نشسته در خونت

بین که در طلبت حال مردما چونست

Göz bebeğim ağlamaktan kan içerisinde kaldı. Bak, işte seni talep eden insanlar bu hâldedir.

316. Hâfız

1. حسنت به اتفاق ملاحی جهان گرفت

آری به اتفاق جهان می توان گرفت

Hüsnün melâhat ile ittifak edip cihanı aldı. Evet, birlik olunca cihan alınabilir.

317. Hâfız

1. کنون که می دمد از بوستان نسیم بهشت

من و شراب فرحبخش و یار حور سرشت

Bugün bostandan cennet yeli eserken ben, mutluluk veren şarap ve huri tıynetli (sevgili) bir aradayız.

318. Hâfız

1. اگر به زلف دراز تو دست ما نرسد

کتاه بخت پریشان و دست کوتاه ماست

Eğer senin uzun zülfüne elimiz yetişmezse bu, bahtımızın perişan ve elimizin kısa olması sebebiyledir.

319. Hâfız

1. ازین رباط دو در چون ضرورتست رحیل

رواق و طاق معیشت چه سر بلند و چه پست

Maişet revakı ve kemeri ister yüksek olsun ister alçak olsun iki kapılı kervansaraydan göçmek kaçınılmazdır.

320. Hâfız

1. مزن ز چون و چرا دم که بنده مقبل

قبول کرد به جان هر سخن که سلطان گفت

"Nasıl" ve "niçin"den dem vurma. İkbal sahibi köle sultanın söylediği her sözü canla kabul eder.

321. Hâfız

1. روز اول که سر زلف تو دیدم گفتم

که پریشانی این سلسله را آخر نیست

Zülfünün ucunu gördüğüm ilk gün "bu zincirin perişanlığına bir nihayet yoktur."
dedim.

322. Hâfız

1. هر گه که دل به عشق دهی خوش دمی بود

در کار خیر حاجت هیچ استخاره نیست

Her ne zaman aşka gönül verirsen hoş bir vakit olur. Hayırlı işte istihareye hiç
hacet yoktur.

323. Hâfız

1. درین چمن گل بی خار کس نچید آری

چراغ مصطفوی با شرار بوله‌ببست

Bu çimende kimse dikensiz gül toplamaz. Evet, Mustafa'nın mumu Ebû Leheb'in
kıvılcımı ile bir aradadır.

324. Hâlî

1. عدو شود سبب خیر اگر خدا خواهد

خمیر مایهٔ دکان شیشه‌گر سنگ است

Allah isterse düşman bile hayra vesile olur. Camcı dükkanının hamuru taştır.

325. Hâletî-yi Tahrânî

1. چون ننالم که درین سینه دل زاری هست

راحتی نیست در آن خانه که بیماری هست

Nasıl inlemeyelim, bu sinede inleyen bir gönül var. İçinde hasta olan evde rahat olmaz.

2. دلم از سینه به تنگ است الهی برهان

هر کجا در قفس مرغ گرفتاری هست

Ya rabbi, nerede bir kuş kafeste kalmışsa onu kurtar, zira benim gönlüm de sinemde üzüntüden sıkışır.

326. Hâletî-yi Tahrânî

1. به من روز جدائی وعده ها کردی و می ترسم

که آنرا برده باشد امتداد هجر از یادت

Ayrıldığımız gün bana vaatlerde bulunmuştun. Hicran o kadar uzadı ki, o sözlerin hatırlarından çıkmış olmasından korkuyorum.

327. Mîr Hazînî

1. غمگین نمی شوم ز وفای تو با رقیب

از بس که بر وفای توأم اعتماد نیست

Senin rakibe vefa göstermenden gamlanmam, çünkü senin vefana itimadım yok.

328. Hasret

1. جان پیوسته به حق را خطر از دشمن نیست

هیچ حرزی چو دل خود به خدا بستن نیست

Hakk'a bağlanmış bir can için düşman tehlikesi yoktur. Allah'a gönül bağlamak kadar (güçlü) bir kalkan yoktur.

329. Hasan Han

1. به روی لاله و گل خواستم که می نوشم

ز شیشه تا به قدح ریختم بهار گذشت

Lale ve güle karşı şarap içmek istedim. Şişeden kadehe dökünceye kadar bahar geçti.

330. Hasan Han

1. ای که می بینی خموشم در وداع دوستان

گر زبان شرم داری هر نگاهم ناله‌ایست

Ey dostlara veda ederken beni sessiz gören kişi! Dilin söylemeye çekinse de her bakışım bir feryattır.

331. Hasan-ı Dihlevî

1. تشنه دیدار یارم چند گوئی از بهشت

هرچه شیرین جوی شد با جوی شیرین کار نیست

Sevgiliyi görmeye teşneyiz, ne diye cennetten bahsedip duruyorsun. Şirin'i arayan kimsenin tatlı ırmakla işi olmaz.

332. Hasan-ı Dihlevî

1. در گور برم از شب گیسوی تو موئی

تا سایه کند بر سر من روز قیامت

Saç büklümlerinin gecesinden mezara bir tel götürüyim ki kıyamet günü başımda gölge yapsın.

333. Hasan-ı Dihlevî

1. گل برگ نریزد چو تو آئی به تماشا

بیمار نمیرد چو تو آئی به عیادت

Senin seyrettiğin gül yapraklarını dökmez, ziyaretine gittiğin hasta da ölmez.

334. Mîr Huzûrî

1. به جرم آنکه نمردم ز ذوق روز وصال

فراق آنچه به من می کند سزای منست

Vuslat gününün zevki ile ölmemiş olmam ne büyük bir günahdır. Fırak bana ne yaparsa yapsın bana müstehaktır.

335. Hakîrî-yi Tebrîzî

1. دوش در مجلس حدیث آن لب میگون گذشت

من ز خود رفتم ندانستم که صحبت چون گذشت

Dün mecliste o şarap renkli dudağın bahsi geçti. Ben kendimden öyle bir geçtim ki sohbetin nasıl geçtiğini anlamadım.

336. Hâkânî

1. درین عهد از وفا بوئی نماند است

به عالم آشنا روئی نماند است

Bu devirde ahde vefanın kokusu kalmamıştır. Alemde tanıdık bir yüz kalmamıştır.

2. فلک جائی به موی آویخت جانم

کز آنجا تا اجل موئی نماند است

Felek canımı incecik bir saç teliyle öyle bir yere astı ki ecel vaktine kadar o saç telinden eser kalmadı.

337. Hâkânî

1. انصاف در جبلت آدم نیامد است

راحت نصیب گوهر آدم نیامد است

İnsanın mayasında insaf yoktur. İnsanın cevherine rahat nasip olmamıştır.

338. Hâkânî

1. عیسی دم است یار دم از من دریغ داشت

بیمار او شدم قدم از من دریغ داشت

Yârin nefesi İsa'nın nefesi gibidir ama benden esirgedi. Onun hastası oldum ama ziyareti benden esirgedi.

[286]

339. Hüsrev-i Dihlevî

1. آب حیات من کآم از من دریغ داشت

خاک رهش شدم قدم از من دریغ داشت

Âb-ı hayâtımı benden esirgedi. Yolunun toprağı oldum ama adımını benden esirgedi.

2. من در سر قلم زدم آتش ز سوز دل

او دوده سر قلم از من دریغ داشت

Ben kalemin başına gönül ateşinden ateş yaktım, o da kalemin başındaki isi benden esirgedi.

3. بر دیگران نوشت بسی نامه وفا

در حاشیه سلام هم از من دریغ داشت

Başkalarına pek çok vefa mektubu yazdı ama haşiyede/dipnotta bile selamı benden esirgedi.

340. Hüsrev-i Dihlevî

1. باز شب آمد و خواب از سر ما بیرون رفت

تا شبم چون گذرد روز ندانم چون رفت

Tekrar gece oldu ve uyku başımdan gitti. Gecem geçene kadar gündüzün nasıl gittiğini anlamadım.

2. سر به بالین ننهادم به فراق تو شبی

که نه تا روز به بالین ز دو چشم خون رفت

Firakın sebebiyle sabaha kadar iki gözümde yastığa kan gitmesin diye bir gece bile başımı yastığa koymadım.

3. دو خداوند به یک خانه موافق نبود

تو درون آمدیم در دل و جان بیرون رفت

Nasıl bir evde iki ev sahibinin olması uygun değilse sen gönlümün içine girince canım dışarı çıktı.

341. Hüsrev-i Dihlevî

1. خوش خلقتیست جسم دریغ استوار نیست

خوش حالتیست عمر ولی پایدار نیست

İnsan vücudu güzel bir hilkattır ama ne yazık ki sağlam değildir. Ömür hoş bir hâldir ama payidar değildir.

2. خوش منزلیست عرصه روی زمین دریغ

کأنجا مجال عیش و مقام قرار نیست

Yeryüzü arsası güzel bir menzildir ama ne yazık ki yaşama alanı ve istikrar makamı değildir.

3. هرچند بهترین صور شکل آدمیست

لیکن همیشه سرو قد و گلزار نیست

Ademoğlunun yüzü suretlerin en güzeli olsa da herkes servi boylu ve gül yanaklı değildir.

4. مردی که در شمار بود این زمان کجاست

کو را ازین زمانه غم بی شمار نیست

Bu zamanda adam sayılıp da ama sayısız derdi olmayan kim vardır?

342. Hüsrev-i Dihlevî

1. خم تهی گشت و هنوزم جان ز می سیراب نیست

آخر ای دل خون خود خور گر شراب ناب نیست

Küp boşaldı ama canım şaraba henüz doymadı. Ey gönül, saf şarap yoksa artık kendi kanını iç.

2. گر وصال یار نبود با خیالش هم خوشم

خانه درویش را شمعى به از مهتاب نیست

Yâre kavuşamayacaksam bile onun hayali ile de mutluyum. Dervişin evi için mehtaptan daha iyi bir mum yoktur.

343. Hüsrev-i Dihlevî

1. عشق خصم من بس است ای چرخ تو زحمت مکش

هر کجا جلاد باشد حاجت قصاب نیست

Ey felek, aşk bana düşman olarak yeter, sen zahmet çekme zira celladın olduğu yerde kasaba ihtiyaç yoktur.

344. Hüsrev-i Dihlevî

1. گفته بودی خسروا در خواب رخ بنمایمت

این سخن بیگانه را گو آشنا را خواب نیست

"Ey Hüsrev, rüyada sana yüzümü gösteririm" demiştin. Bu sözü yabancıya söyle, dosta zaten uyku yoktur.

2. ای آرزوی دیده دلم در هوای تست

جانم اسیر سلسله مشکسای تست

Ey gözümün arzusu, gönlüm sana tutulmuştur. Canım senin miske benzeyen saçlarının esiridir.

345. Hüsrev-i Dihlevî

1. ما جان فدای خنجر تسلیم کرده ایم

خواهی بدار خواه بکش رأی رأی تست

Biz canımızı senin hançerine feda etmişiz, ister as ister kes, karar senin karardır.

346. Hüsrev-i Dihlevî

1. سواد چشم مرا بی تو روشنائی نیست

ز خود جدا شدم و از توأم جدائی نیست

Sen yokken gözümün siyahlığında aydınlık yoktur. Kendimden ayrı düştüm ama senden ayrılmam mümkün değildir.

347. Hüsrev-i Dihlevî

1. ساقیا می ده که امروزم سر دیوانگیست

دور برگردان که مرگم از تهی پیمانگیست

Ey saki, şarap ver. Bugün başımda divanelik var. Kadehi döndür, çünkü ölümüm boş kadehtendir.

348. Hüsrev-i Dihlevî

1. شد زلف را نصیب که بوسید پای تو

عمر دراز بهر چنین روزها خوشست

Zülfe senin ayağını öpmek nasip oldu. Uzun ömür böyle günler için hoştur.

349. Hüsrev-i Dihlevî

1. چون رشته گسیخت میتوان بست

اما گریهش در میان هست

Eğer ip koparsa, tekrar bağlanabilir; ama bu kez ipin ortasında bir düğüm kalır.

350. Hâcû-yı Kirmânî

1. نفس رسید به آخر هوس نمائد جز این

که بشنوم ز تو کاین مردن از برای منست

Nefes sona erdi, senden "bu ölüm benim içindir" sözünü duymaktan başka bir hevesim kalmadı.

2. پیش صاحب نظران ملک سلیمان باد است

بلکه آنست سلیمان که ز ملک آزاد است

Nazar sahibi kimseler için Süleyman'ın mülkü havadır. Aslında mülkten kim azat olursa o Süleyman'dır.

3. دل بدین پیره زن عشوه گر دهر مبند

نوعروسیست که در عقد بسی داماد است

Dünya denilen işveli kocakarıyla gönül bağlama. Yeni gelindir ama çok damattan arta kalmıştır.

4. آنکه شداد در ایوان ز زر افکندی خشت²⁵⁶

خشت ایوان شه اکنون ز سر شداد است

Bir zamanlar Şeddad sarayın kerpicini altından yaptıırıyordu. Şimdi şahın sarayının kerpici Şeddad'ın başının üzerindedir.

²⁵⁶ آنکه شداد در ایوان زر افکندی خشت

5. خاک بغداد به مرگ خلفا می گرید

ور نه این شط روان چیست که در بغداد است²⁵⁷

Bağdat toprağı halifelerin ölümüne ağlar. Bağdat'taki akan şu Dicle (gözyaşlarından başka) nedir ki?

6. ور پر از لاله سیراب بود دامن کوه

مرو ای خواجه که آن خون دل فرهاد است

Ey Hâce, dağın eteğı lale dolu olsa bile oraya gitme, çünkü o (kırmızı çiçekler) Ferhad'ın gönlünün kanıdır.

7. همچو نرگس بگشا چشم و ببین در دل خاک

چند روئی چو گل و قامت چون شمشاد است

Nergis gibi gözünü aç da toprağın bağırında kaç gül yüzlünün, kaç şimşir boylunun olduğunu gör.

8. حاصلی نیست بجز غم ز جهان خواجه را

شادی جان کسی کو ز جهان آزاد است

Cihandan Hâcû'ya gamdan başka bir mahsul yoktur. Mutluluk ancak cihandan azat olan kişiye nasip olur.

351. Hâcû-yı Kirmânî

1. کس نیست که در دل غم عشق تو ندارد

کآنرا که غم عشق کسی نیست کسی نیست

²⁵⁷ ور نه این شطر روان چیست که در بغداد است

Gönlünde senin aşkının gamı olmayan kimse yoktur. Birinin aşk derdini taşımayan kişi adam değildir.

352. Zevkî

1. مکن تغافل ازین بیشتر که من ترسم

گمان برند که این بنده بی خداوند است

Daha fazla görmezlikten gelme, çünkü bu kölenin sahibi yoktur diye şüphe etmelerinden korkuyorum.

[287]

353. Zevkî

1. همنشینم به خیال تو و آسوده دلم

کین وصالیست از پی غم هجرانی نیست

Senin hayalin ile oturmuşum ve gönlüm rahat. Çünkü bu, gamın ardından gelen bir kavuşmadır, ayrılma değildir.

354. Zevkî

1. یاد ایامی که بهر خاطر من با رقیب

بود او را سرگرانیها که اکنون با منست

Hatırla, benim hatırım için (sevgilinin) rakibe etmiş olduğu zulümler şimdi benim başımda.

355. Zevkî

1. چه آفتی تو ندانم که در جهان امروز

محبت تو دو کس با هم آشنا نگذاشت

Sen nasıl bir afetsin bilmiyorum. Bugün senin aşkın cihanda birbirini tanıyan iki aşına bile bırakmadı.

356. Râzî

1. یک چند چو گل نامزدم بود درین باغ

چیدند مرا غنچه و آنهم ز میان رفت

Bu bağda bir süre gül diye isim almıştık. Goncamı kopartılar, o da elden gitti.

357. Râzî

1. همیشه بر لب فواره این سخن جاریست

که اوج منصب دنیای دون نگونساریست

Fıskiye'nin dudağında daima şu söz akar: Aşağılık dünya mansıbının zirvesi aşağı dönüktür.

358. Rahîmî

1. به جرم عشق توأم می کشند و غوغائیست

تو نیز با لب بام آ که خوش تماشائیست

Aşkın cürmüyle beni kınayıp, çekip çekiştirip kavga ediyorlar. Sen de çatıya gel, (seyret) çünkü burada güzel bir manzara vardır.

359. Mîrzâ Rüstemî

1. پیریم و حرف عشق ز ما بس غنیمت است

از شاخ کهنه میوه نارس غنیمت است

Eski daldan taze meyve nasıl bir ganimetse, ihtiyarız, bizden de aşk sözü (duymak) büyük ganimettir.

2. مهمان یک دو روزه این بزم غربتیم

غافل مشو که صحبت ما بس غنیمت است

Bu gurbet meclisinin bir iki günlük misafiriyiz. Gafil olma, bizim sohbetimiz büyük ganimettir.

3. دل بد مکن که عمر نیاید به هیچکس

کین یک نفس که خوش گذرد بس غنیمت است

Gönlünü üzme! Ömür kimseye payidar kalmaz. Güzel geçen tek nefes büyük ganimettir.

360. Reşkî

1. رفتم و اندوه هجران ترا بردم به خاک

تا ببینم بی تو حال خفتگان خاک چیست

Toprakta sensiz uyuyanların hâli nedir, göreyim diye öldüm ve senin hicranının gamını toprağa götürdüm.

361. Akâ Rızâ

1. در ستم قوت نمی خواهد سرشت بدنها

پشه هم در حد ذاتش خود کم از نمرود نیست

Öfke sırasında insan tabiatının güce ihtiyacı yoktur, haddizatında sinek bile Nemrut'tan aşağı kalmaz.

362. Rak' Hasan Bek

1. عمر اگر خوش گذرد زندگی خضر کم است

ور به تلخی گذرد نیم نفس بسیار است

Ömür eğer güzel geçerse Hızır kadar bile ömür yetmez, eğer acı geçerse yarım nefes bile fazla gelir.

363. Rükne'd-dîn -i Semnânî

1. گویم آیین وفا و مهر در عالم گم است

باز می گویم که شاید بوده باشد عالمست

"Vefa ve sevgi âlemde yoktur " diyorum, sonra diyorum ki, "Burası âlemdir, (sevgi ve vefâ burada) belki de vardır."

364. Rûhî

1. ز قامت تو به عالم قیامتی برخاست

قیامتست قدت گر بود قیامت راست

Senin endamından âlemde kıyamet koptu. Kıyamet haksı senin endamın kıyamettir.

365. Zekî-yi Hemedânî

1. هر کجا باشد دلش ز اندیشه ما جمع باد

آنکه ما را در فراق خود پریشان کرد و رفت

Bizi ayrılığıyla perişan edip giden o kişi nerede olursa olsun, gönlü huzur içinde olsun.0

366. Zeyne'l-âbidîn

1. چاره جوئی کرد بر من کار را دشوارتر

خواستم خاری ز پا بیرون کنم سوزن شکست

Çare aramak işimi daha da zorlaştırdı. Dikeni ayağımdan çıkartmak istedim, iğne kırıldı.

367. Zînet

1. گر وعده دوزخ است و اگر خلد شاد باش

بیرون نمی برند ترا از دیار دوست

Gideceğin yer cennet de olsa cehennem de olsa şâd ol, çünkü seni (her iki durumda da) dostun diyarından çıkartmamış olacaklar.

368. Sermed

1. همچو دور افتاده‌ای کاخر به یار خود رسد

دست تا در گردن من کرد تیغش خون گریست

Sanki sonunda sevgilisine kavuşan bir hasretzede gibi, kılıcını boynuma uzatınca kan ağladı.

369. Server

1. بر بلندان سخن به سوی خود است

تف به روی فلک به روی خود است

Nasıl ki göğe tükürmek, insanın kendi yüzüne geri dönerse yüksekten atılan (kibirli) sözler de sonunda yine sahibine döner.

370. Sa'dî

1. این باد بهار بوستانست

یا بوی وصال دوستانست

Bu, bostan baharının rüzgârı mıdır yoksa dostların visalinin kokusu mudur?

2. ای مرغ به دام دل گرفتار

باز آی که وقت آشیانست

Ey gönül tuzağına yakalanmış kuş, geri gel çünkü yuvaya dönme vaktidir.

3. گوشم هر روز از انتظارت

بر راه و نظر در آستانست

Seni beklerken her gün kulağım yolda, gözüm eşiğindedir.

4. با این همه دشمنی که کردی

باز آی که دوستی همانست

Yaptığın tüm düşmanlıklara rağmen geri gel çünkü dostluk böyledir.

371. Sa'dî

1. گر جان طلبی فدای جانت

سهلست جواب امتحانت

Eğer canımı istersen canına fedadır. Bu sınavının cevabı kolaydır.

2. سوگند به جانت ار فروشم

یک موی به هر که در جهانت

Senin canına yemin olsun ki tek saç teline dünyayı değişmem.

3. با آنکه تو مهر کس نداری

کس نیست که نیست مهربانت

Sen kimseye muhabbet duymasan da sana muhabbet duymayan kimse yoktur.

4. بس فتنه که از زمین بخیزد

از روی چو ماه آسمانت

Senin gökteki ay gibi olan yüzünden dolayı yeryüzünde kopan fitne kafidir.

5. بی یاد تو نیستم زمانی

تا یاد کنم دگر زمانت

Seni hatırlamadan hiçbir zaman geçirmiyorum ki seni tekrar hatırlayayım.

372. Sa'dî

1. صبحدمی که برکنم دیده به روشنائیت

بر در بندگی زنم حلقهٔ آشنائیت

Senin aydınlığınla göz açtığım bir sabah vakti aşinalık halkasını kölelik kapısına asarım.

[288]

373. Sa'dî

1. سر به سریر سلطنت بنده فرو نیاورد

گر به توانگری رسد نوبتی از گدائیت

Kulun eğer senin kapında dilenerek bir varlık elde ederse saltanat tahtına karşı baş eğmez.

2. پرده اگر برافکنی وه چه فتنها بود

چون پس پرده می‌رود این همه دلربائیت

Perdeyi indirirsen ne fitneler kopar, perde indikten sonra kalan hep senin dilberliklerindir.

3. گوشه چشم مرحمت بر صف عاشقان فکن

تا شب رهروان شود روز به روشنائیت

Merhamet gözünün köşesini âşıkların safına çevir ki yolcuların gecesi seni tanımaktan dolayı gündüz olsun.

374. Sa'dî

1. اتفاقم به سر کوی کسی افتاده است

که در آن کوی چو من کشته بسی افتاد است

Öyle bir (güzelin) semine düştüm ki o semtte benim gibi pek çok âşık ölüp gitmiştir.

2. خبر ما برسانید به مرغان چمن

که هم آواز شما در قفسی افتاد است

Çayırdaki kuşlara "sizinle aynı avaza sahip biri kafese düştü" diye haberimizi ulaştırın.

3. پای بند تو تحمل چه کند گر نکند²⁵⁸

آنگبین است که در وی مکسی افتاد است

Tuzağına düşmüş kişi buna tahammül emesin de ne yapsın? (Tuzağın) üzerine sineklerin düştüğü bir baldır.

375. Sa'dî

1. ای یار نازنین که دل اندر هوای تست

جان نیز اگر قبول کنی هم برای تست

Ey nazenin yar, gönül senin hevesindedir. Eğer kabul edersen can da senin içindir.

2. گر تاج می نهی غرض ما قبول تو

ور تیغ می زنی طلب ما رضای تست

Eğer (başımıza) taç da koysan kılıç da vursan maksadımız senin kabulün, talebimiz senin rızandır.

376. Sa'dî

1. نه اختیار منست این معاملات لیکن

رضای دوست مقدم بر اختیار منست

Bu muamelen benim seçimim değildir. Ama dostun rızası benim ihtiyarımdan önce gelir.

2. درون خلوت ما غیر در نمی گنجد

²⁵⁸ پای بند تو تحمل چکند گر نکند

برو که هرچه نه یار منست بار منست

Bizim halvetimizde bir başkası (gayr, rakip) yer bulamaz. Git, çünkü yârim olmayan kişi sırtıma yüküdür.

377. Sa'dî

1. این توئی یا سرو بستانی به رفتار آمد است

یا ملک بر صورت انسان به گفتار آمد است

Bu sen misin yoksa bahçedeki servi yürümeye mi başlamış yahut da bir melek insan suretinde konuşmaya mı başlamış?

2. وه که گر من باز بینم روی یار خویشرا

مردهای بینی که در عالم دگر بار آمد است

Yârimin yüzünü keşke bir daha görsem, sen de böylece bir ölünün tekrar dirildiğini görmüş olursun.

378. Sa'dî

1. گر برقعی فرو نگذاری بدین جمال

در شهر هر که کشته شود در ضمان تست

Bu güzellikle peçeni giymezen şehirde ölen herkesin kanı senin boyundadır.

2. گر یک نظر به گوشه چشم عنایتی

با ما کنی و گر نکنی حکم از آن تست

Înayet gözünün ucuyla bize tek bir nazar etmek veya etmemek, bu konudaki hüküm senin güzelliğine//sana aittir.

379. Sa‘dî

1. از جان برون نیامده جانانت آرزوست

زنار نابریده و ایمانت آرزوست

Candan geçmedin, cananı arzularsın. Zünnarı koparmadın, imanı arzularsın.

2. بر درگهی که نوبت ارنی همی زنند²⁵⁹

موری نه‌ای و ملک سلیمانیت آرزوست

Herkes için nevbet vurdukları dergâhta sen karınca değilsin ama Süleyman'ın mülkünü arzuluyorsun.

380. Sa‘dî

1. ای پیک پی خجسته که داری نشان دوست

با ما مگو بجز سخن دلستان دوست

Ey dosttan bir nişan/iz taşıyan ayağı uğurlu postacı, bize dostun gönle hoş gelen sözlerinden başkasını söyleme.

2. حال از دهان دوست شنیدن چه خوش بود

یا از دهان آنکه شنید از دهان دوست

Hâli yârin ağzından işitmek veya yârin ağzından işitenden işitmek ne hoştur.

381. Sa‘dî

²⁵⁹ بر درگهی که نوبت اذنی همی زنند

1. در دیست درد عشق که هیچش طبیب نیست

گر دردمند عشق بنالد غریب نیست

Aşk derdi hiç doktoru olmayan bir derttir. Aşk derdi olan kişinin inlemesi garip değildir.

2. هر کو شراب شوق نخورد است و دُرْدِ دَرْد

آنست کز حیات جهانش نصیب نیست

Şevk şarabını ve dert şarabının tortusunu içmeyen kişinin cihan hayatından nasibi yoktur.

382. Sa‘dî

1. چون ملک گدایان به جهان سلطنتی نیست

مجموعتر از ملک رضا مملکتی نیست

Cihanda fakirlerin mülkü gibi saltanat yoktur. Rıza mülkünden daha mamur bir memleket yoktur.

2. سنگی و گیاهی که در او خاصیتی هست

از آدمی به که در او منفعتی نیست

Bir özelliği bulunan taş ve ot, faydası olmayan insandan hayırlıdır.

383. Sa‘dî

1. صحبت یار عزیز حاصل دور بقاست

یک دمه دیدار دوست هر دو جهانش بهاست

Aziz bir dost ile sohbet etmek bekâ devrinin (tüm) mahsulüdür. Dostu bir an görmek her iki cihana değer.

2. برق یمانی بجست باد بهاری بخاست

طاقت مجنون نماند خیمه لیلی کجاست

Yemen şimşegi çaktı, bahar rüzgârı esti. Mecnun'un takati kalmadı, Leyla'nın çadırı nerededir?

384. Sa'dî

1. آنرا که جای نیست همه شهر جای اوست

درویشرا کجا که شب آمد سرای اوست

Mekânı olmayan kişinin mekânı tüm şehirdir. Gece derviş neredeyse onun sarayı oradadır.

2. بی خانمان که هیچ ندارد بجز خدای

او را گدا مگوی که سلطان گدای اوست

Allah'tan başka kimsesi olmayan evsize dilenci deme, çünkü sultan da onun dilencisidir

385. Sa'dî

1. نمی دانم حدیث نامه چونست

همی بینم که عنوانش به خونست

Mektuptaki söz nasıldır bilmiyorum ama görüyorum ki başlığı kan ile yazılmıştır.

386. Sa‘dî

1. گر آب چاه نصرانی نه پاکست

جهود مرده می شویم چه پاکست

Hristiyan kuyusunun suyu temiz değilse de korkacak bir şey değil, çünkü onunla Yahudi cenazesi yıkarım.

387. Sa‘dî

1. راستی موجب رضای خداست

کس ندیدم که گم شد از ره راست

İstikamet Allah'ın rızasını sağlar. Doğru yolda kaybolmuş hiç kimse görmedim.

388. Sa‘dî

1. مسکین خر گرچه بی تمیز است

چون بار کشد همین عزیز است

Zavallı eşeğin zekâ ve anlayışı olmasa da yük çektiğinden dolayı azizdir.

389. Sa‘dî

1. هر که در سایهٔ عنایت اوست

گنهدش طاعتست دشمن دوست

Onun inayetinin gölgesinde olan herkesin günahı taattir, düşmanı dosttur.

[289]

390. Sa‘dî

1. بخت و دولت به کار دانی نیست

جز به تأیید آسمانی نیست

Baht ve devlet bilgiye göre değil, ancak ilahi teyide göre nasip olur.

391. Sa‘dî

1. عذر من بر عذار من پیداست

بعد ازینم چه عذر باید خواست

Benim özrüm yanağında görünmektedir, ben böyle olduktan sonra nasıl bir özür lazım ki?

392. Sa‘dî

1. چه کند زورمند وارون بخت

بازوی بخت به که بازوی سخت

Güçlü olduğu hâlde talihi kötü olan kişi ne yapsın. Baht pazusu güç pazusundan iyidir.

393. Sa‘dî

1. دست بیچاره چون به جان نرسد

چاره جز پیرهن دریدن نیست

Biçarenin eli cana erişmez bu yüzden gömlek yırtmaktan başka çaresi yoktur.

394. Sa‘dî

1. کریمان را به دست اندر درم نیست

درم داران عالم را کرم نیست

Cömertlerin elinde dirhem yoktur. Dirheme sahip olanlarda da cömertlik yoktur.

395. Sa'dî

1. ما را به جهان خوشتر ازین یکدم نیست

کز نیک و بد اندیشه و از کس غم نیست

Bizim için iyi ve kötünün endişesini ve kimsenin gamını çekmediğimiz zamandan daha güzel bir zaman yoktur.

396. Sa'dî

1. ای آنکه به اقبال تو در عالم نیست

گیرم که غمت نیست غم ما هم نیست

Ey âlemde ikbaline kimsenin ortak olamadığı (padişah), farz edelim ki senin hiç gamın yoktur, bizim gamımızı da mı çekmezsin?

397. Sa'dî

1. چنان به روی تو آشفته‌ام به بوی تو مست

که نیستم خبر از هرچه در دو عالم هست

Senin yüzüne öyle meftun, kokunla öyle mestim ki iki alemde ne varsa haberim yok.

398. Sa'dî

1. جان و تتم ای دوست فدای دل و جانت

موئی نفروشم به همه ملک جهان

Ey dost, canım ve tenim canına ve gönlüne feda olsun. Bir saç telini cihan mülkünün tamamına satmam.

399. Sa‘dî

1. افسوس بر آن دیده که روی تو ندید است

یا دیده و بعد از تو به روئی نگرید است

Yüzünü görmeyen veya gördükten sonra başka yüze bakan göze yazıklar olsun.

400. Sa‘dî

1. آخر ای کعبه مقصود کجا افتادی

که خود از هیچ طرف حد بیابان تو نیست

Ey maksud Kabesi, ne taraftasın? Senin sahrana hiçbir yönde hudut yok.

401. Sa‘dî

1. گویند به دوری بکن از یار صبوری

در مهر تفاوت نکند بعد مسافت

"Yardan uzak dur, sabret" diyorlar. Hâlbuki uzaklık muhabbeti azaltmaz.

402. Sa‘dî

1. بس گرسنه خفت و کس ندانست که کیست

بس جان به لب آمد که برو کس نگریست

Çok kimse aç uyudu ama kimse onun kim olduğunu bilmedi. Çok can dudağa gelip (çıktı) ama kimse ona ağlamadı.

403. Sa‘dî

1. شخصی همه شب بر سر بیمار گریست

چون روز شد او بمرد و بیمار بزیست

Birisi gece boyu hastanın başında ağlayıp durdu; sabah olduğunda o öldü ve hasta yaşadı.

404. Sa‘dî

1. ترسم نرسی به کعبه ای اعرابی

این ره که تو میروی به ترکستانست

Ey bedevi, korkarım ki Kâbe’ye ulaşamayacaksın. Gittiğin bu yol Türkistan'a çıkar.

405. Sa‘dî

1. ما از تو به غیر از تو نداریم تمنا

حلوا به کسی ده که محبت نچشید است

Biz senden başka bir şeyi senden istemeyiz. Sen helvayı muhabbeti hiç tatmamış kişiye ver.

406. Sa‘dî

1. گر منزلتی دارم بر خاک درت میرم

باشد که گذر باشد یکروز برین خاکت

Eğer bir menzilim varsa kapının toprağında öleyim. Belki olur da bir gün oradan geçersin.

407. Sa‘dî

1. هرچه رود بر سرم چون تو پسندی رواست

بنده چه دعوی کند حکم خداوند راست

Başıma her ne gelirse gelsin sen uygun görürsen revadır. Kölenin ne davası, ne iddiası olur. Hüküm efendindir.

408. Sa‘dî

1. دل هر که صید کردی نکشد سر از کمندت

نه دگر امید دارد که رها شود ز بندت

Avladığın her gönül, artık senin kementinden kurtulmak istemez; ve bir daha senin zincirinden kurtulmayı da ummaz.

409. Sa‘dî

1. همراه اگر شتاب کند همراه تو نیست

دل در کسی مبنده که دلبسته تو نیست

Yoldaşın eğer acele ediyorsa sana yoldaş değildir. Sana gönül bağlamayana gönül bağlama.

410. Sa‘dî

1. قارون هلاک شد که چهل خانه گنج داشت

نوشیروان نمرده که نام نکو گذاشت

Kırk hane dolusu hazinesi olan Kârûn helak oldu, iyi nam bırakan Nûşîrevân ise ölmedi.

411. Sa‘dî

1. مرا به مرگ عدو جای شادمانی نیست

که زندگانی ما نیز جاودانی نیست

Düşmanın ölümü benim için mutluluk vesilesi değildir. Çünkü bizim hayatımız da sonsuz değildir.

412. Sa'dî

1. ز من می‌رس که از دست او دلت چو نست

ازو بپرس که انگشتها پر از خونست

"Onun elinde gönlün nasıldır." diye bana sorma, parmakları kana bulanmış olana sor.

413. Sa'dî

1. قادری بر هرچه می‌خواهی بجز آزار من

زانکه گر شمشیر بر فرقم نهی آزار نیست

Beni incitmek haricinde her şeye gücün yeter, başıma kılıç da dayasan bu beni incitmez.

414. Sa'dî

1. پرتو نیکان نگیرد هر که بنیادش بد است

تربیت نا اهل را چون گردگان در گنبد است

Kimin yapısı/temeli kötüyse iyilerin ışığını almaz. Ehil olmayan kişiyi eğitmek kubbe üzerine ceviz koymak gibidir.

415. Sa'dî

1. به جهان خرم از آنم که جهان خرم ازوست

عاشقم بر همه عالم که همه عالم ازوست

Cihanı o mutlu ettiği için cihanda mutluyum. Bütün âlem onun eseri olduğu için âleme aşığım.

416. Sa'dî

1. تو کجا نالی ازین خار که در پای تو نیست

یا چه غم داری ازین درد که در جان تو نیست

Sen kendi ayağında olmayan diken için niçin inliyor, senin başında olmayan dert için niye gamlanıyorsun?

417. Sa'dî

1. نانم افزود و آب رویم کاست

بینوائی به از مذلت خواست

Rızkım arttı ama onurum azaldı. Yemeksiz kalmak, başkasından talepte bulunma zilletinden hayırlıdır.

418. Selmân-ı Sâvecî

1. چند گویم در فراق کابم از سر درگذشت

شد به پایان عمر و پایانی ندارد سرگذشت

Senin ayrılığında sözüm hadden aştı, ömür sona erdi ama bu macera sona ermedi.

419. Selmân-ı Sâvecî

1. بیمار غمت را بجز از صبر دوا نیست

صبر است دواى من و دردا که مرا نیست

Senin gamınla hastalanan kişi için sabırdan başka ilaç yok. Benim ilacım sabırdır ama ne yazık ki o da bende yok.

[290]

420. Sultan Selîm-i Evvel

1. شه ممالک دردم بلا پناه منست

غمم که بیحد و پایان بود سپاه منست

Dert memleketlerinin şahıyım, bela benim sığınağımdır. Sınırı ve sonu olmayan gamım benim askerlerimdir.

421. Sultan Selîm-i Evvel

1. شبم زروزن اگر ماه آسمان تابد

جهم ز جای تصور کنم که ماه منست

Bir gece penceremden gökyüzündeki ay parlarsa yerimden sıçrar ve onun sevgilimin ay yüzü olduğunu tasavvur ederim.

2. دم از محبت زلفت زدم خطائی شد

ولیک عفو تو افزونتر از گناه منست

Zülfünün muhabbetinden dem vurdum, hata ettim. Ama senin affın benim günahımdan fazladır.

422. Sultan Selîm-i Evvel

1. دمی کز جور میزد تیر لیلی بر دل مجنون

دل دیوانه من آن زمان یارب کجا بود است

Ya rab, Leyla'nın oku cefa olsun diye Mecnun'un kalbine saplandığında benim deli gönlüm neredeydi?

2. سلیم از وادی غم گر به تخت شادی افتادی

چه رنجی کز ازل این نوع تقدیر خدا بود است

Ey Selim, gam vadisinden mutluluk tahtına düşüşün bir eziyettir ama bu, ezelde Allah tarafından takdir edilmiştir.

423. Sultan Selîm-i Evvel

1. نه سایه است که همراه قد یار منست

من از وفا شده‌ام خاک و آن غبار منست

Yarimin endamına eşlik eden şey gölge değildir. Ben vefa sebebiyle toprak oldum ve o da benim tozumdur.

424. Sultan Selîm-i Evvel

1. آنکه در پای غم افتادست دامن منست

وانکه افتاده است بر دامن گریبان منست

Gamın ayağına düşen benim eteğimdir. Ve eteğe düşen de benim yakamdır.

2. زخمهای سینه‌ام از غیر می پوشم به داغ

زانکه آنها یادگار تیغ جانان منست

Gönlümdeki yaraları dağılayarak yabancılardan saklıyorum çünkü onlar göğsümde cananımın kılıcının yadigârıdır.

425. Sultan Selîm-i Evvel

1. اگر چه خسته مجنون شهنه دشت بلا بود است

نه همچو من به عشق ماهر و یان مبتلا بود است

Yorgun Mecnun bela çölünün bekçisi olsa da ay yüzlülere ben gibi âşık değildi.

2. نگه می داشتم از غم دل خود را و آگه نی

که من نابود و او خود با دل و جان آشنا بود است

Gönülümü gamdan korumaya çalışıyor ve onun daha ben hiç ortada yokken onun gönlüm ve canımla çoktan aşına olduğunu bilmiyordum.

426. Selîm

1. منم که مایه جمعیتم پریشانست

چو شعله زینت من در لباس عریانست

Benim cemiyetimin/derli toplu olmamın mayası perişanlıktır/darmadağın olmaktır. Alev gibi benim de zinetim çıplaklık elbisesidir.

427. Selîm

1. بهترین گوهر گنجینه هستی سخن است

گر سخن جان نبود مرده چرا خاموش است

Varlık hazinesinin en iyi mücevheri sözdür. Eğer söz can değilse (bir düşün bakalım) ölümler niçin konuşmaz?

428. Şâpûr

1. طوفان گریه‌ای که مرا بی تو هر دم است

وصل ار به عمر نوح تلافی کند کم است

Sen yokken beni her daim alan gözyaşı tufanından sonra bunu telafi için Nuh'un ömrü kadar vuslat da olsa az gelir.

429. Şânî

1. اسیر درد ترا رغبت رهائی نیست

شکسته تو مقید به مومیائی نیست

Derdine esir olan kurtulmaya meyletmez. Senin kırdığın kimse mûmiyâya ihtiyaç duymaz.

430. Şânî

1. دیگری را در پریشانی شریک ما مکن

گر مرادت شهره حسن است یک رسوا بس است

Perişanlıkta bir başkasını ortağımız yapma. Dileğin güzellikle şöhret bulmak ise sana tek bir rüsva (âşık) yeter.

431. Şânî

1. ز بسکه دیده به نظاره تو حیران بود

تمام روز وصالم به یک نگاه گذشت

Gözümün, senin tek bir bakışına hayran kalıp bütün vuslat günümün bu bakışla geçmesi (mutluluk olarak) bana yeter.

432. Şânî

1. ممدوح اگر به جایزه قارون کند مرا

مرهم بهای زخم زبان حسود نیست

Memduh beni caize ile Karun kadar zengin kılsa kıskançların dil yarasının merhem parası bile etmez.

433. Şânî

1. راهیست ره کعبه مقصود که آنجا

جز بر اثر آبله پا نتوان یافت

Maksad Kabe'si öyle bir yoldur ki ayak nasır bağlamadan oraya ulaşmak mümkün değildir.

434. Şerefü'd-dîn 'Alî

1. مائیم کز ازل غم و درد آشنای ماست

ما از برای محنت و محنت برای ماست

Biz gam ve derde ezelden aşina olmuş kimseleriz. Biz mihnet içiniz ve mihnet de bizim içindir.

435. Şeref-i Kazvînî

1. آمد به پرسش من و دردم فزود و رفت

صبری که من نداشتم آن هم ربود و رفت

Beni sormaya geldi, derdimi arttırdı da gitti. Bende sabır zaten yoktu, olan sabrımı aldı da gitti.

2. آخر شرف به راه سگان تو جان سپرد

رسم وفا به مردم عالم نمود و رفت

Sonunda Şeref canını senin köpeklerinin yoluna verdi. Âlemdeki insanlara vefa nasıl olur gösterdi de gitti.

436. Şeref-i Kazvînî

1. سرگران با غیر و با خود مهربان می خواهمت

پیش ازین با من چنان بودی چنان می خواهمت

Başkalarına karşı cefakâr ve bana karşı merhametli olmanı istiyorum. Daha önce bana karşı nasılsan seni öyle istiyorum.

437. Şest Kelle

1. آمد شب و از خواب مرا رنج و عذابست

ای ترک بیار آنچه مرا داروی خوابست

Gece oldu. Uyku bana eziyet ve azaptır. Ey Türk, bana uykunun ilacını getir.

2. من خواب ز دیده به می ناب ربایم

آری عدوی خواب جوانان می نابست

Ben uykuyu saf şarap ile gözümünden çalıyorum. Evet! Gençlerin uykusunun düşmanı saf şaraptır.

3. سختم عجب آید که چگونه بردش خواب

آنرا که به کاخ اندر یک شیشه شرابست

Sarayın içerisinde bir şişe şarap olduğu hâlde nasıl uykusunun geldiğine çok şaşıyorum.

4. وین نیز عجب تر که خورد بادهای بی چنگ

بی چنگ و ربایش به می ناب شتابست

Çengsiz ve rebabsız saf şaraba koşmak daha da acayıptır.

5. اسبی که صفیرش نرنی می نخورد آب

نی مرد کم از اسب و نه می کمتر از آبست

Düdüğünü çalmazsan at su içmez. Ne insan attan aşağıdır ne de şarap sudan aşağıdır.

6. ما مرد شرابیم و کبابیم و ربابیم

خوش آنکه شرابست و کبابست و ربابست

Biz şarap, kebab ve rebap adamıyız. Hoş olan şaraptır, kebaptır, rebaptır.

438. Şifâyî

1. روزی ازو جواب سلامی شنیده‌ایم

مردیم و آن غرور همان در دماغ ماست

Bir gün ona verdiğimiz selamın cevabını işittik; öldük ama o gurur hâlâ bizim dimağımızdadır.

439. Şifâyî

1. به دوستی تو خصمند عالمی با من

هزار دشمن و یک دوست مشکل افتاد است

Senin dostluğundan dolayı âlem bana düşmandır. Bin düşmanın ve bir dostun olması müşkil bir durumdur.

[291]

440. Şemîm-i İsfahânî

1. ز سوز عشق تو آنرا که نیم جانی هست

چو شمع تا نفس آخرش زبانی هست

Aşkın ateşiyle yarım canlı olan kişi mum gibi son nefesine kadar ziyandadır.

441. Şevket

1. از بهر قطع کردن نخل حیات تو

چون اره دو سر نفس اندر کشاکش است

(Alıp verdiğin her) nefes senin hayat ağacını kesmek için iki başlı testere gibi çekişip durmaktadır.

442. Şevket

1. مینای غنچه پر ز شراب تبسم است

امشب کدام غنچه لب از گلستان گذشت

Goncanın kadehi tebessüm şarabıyla doludur. Bu gece gül bahçesinden acaba hangi gonca dudaklı geçti?

443. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. نامرادی زندگی بر خویش آسان کردندست

ترک جمعیت دل خود را به سامان کردندست

Beklentisiz yaşamak hayatı kendine kolay kılmaktır. İnsanlardan uzaklaşmak gönlü huzura erdirir.

2. می فشانم هر چه می گیرم چو ابر نو بهار

با من احسان با تمام خلق احسان کردنست

İlk bahar bulutu gibi her ne alırsam onu saçıyorum. Bana ihsanda bulunmak bütün mahlukata ihsan etmektir.

444. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. اگر نمی طپدم دل ز آرمدين نيست

که تنگنای جهان جای دل طپیدن نيست

Eğer kalbim çarpmıyorsa bu, sükûnetten değildir. Dapdar olan bu cihan kalbin çarpacağı bir yer değildir.

2. طپیدن دل سیاره می کند فریاد

که این شکسته بنا جای آرمیدن نيست

Dönüp duran kalbin çarpması "Bu kırık bina sükûnet yeri değildir" diye feryat eder.

445. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. شب که مجلس به حدیث سر زلف تو گذشت

هرکه برخاست ز جا سلسله بر پا برخاست

Gece meclis zülfünden söz etmekle geçti. Yerinden kalkan herkes ayağında zincirle kalktı.

2. روح سرگشته مجنون غبارآلود است

گردبادی که ازین دامن صحرا برخاست

Sahranın eteğinden kalkan bu hortum Mecnun'un toza bulanmış ve başı dönmüş ruhudur.

446. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. از نرگس بیمار بود نازکی حسن

معموری آفاق ز دلهای خرابست

Güzelliğin nazikliği hasta nergistendir. Ufukların mamur olması harap gönüller sebebiyledir.

2. این عالم پر شور که آرام ندارد

از دامن صحرای تو یک موج سرابیست

Sükûnu olmayan bu kargaşa dolu âlem senin sahranın eteğinden bir serap dalgasıdır.

447. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. بلای مردم آزاد لاف یکتائیت

اگر به سرو شکستی رسد ز رعنائیت

Nasıl ki servi ancak güzel olduğundan dolayı kırılıyorsa hür kimselerin belası da eşsiz olma iddiasıdır.

448. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. نغمه شیرین در مذاقم بی شراب تلخ نیست

زاهد خشکیست ساز آنجا که آب تلخ نیست

Acı şarap olmadan tatlı nağme bana tat vermez. Ey zahit, git de kuruluşunu acı suyun olmadığı yerde yap.

449. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. یوسف از بی مهری اخوان به چاه افتاده است

بی حسد نبود برادر گر پیمبر زاده است

Yusuf kardeşlerinin şefkatsizliğinden dolayı kuyuya düşmüştür. Peygamber evladı bile olsa hasetsiz kardeş olmaz.

450. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. چه سود ازین که کتبخانه جهان از تست

نه علم هرچه عمل میکنی همان از تست

Cihan kütüphanesi senin olsa ne fayda! İlim değil, ne amel edersen o senindir.

451. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. خشتی مرا ز کوی تو در زیر سر بس است

سرمایه فراغت من اینقدر بس است

Senin semtinden bir tuğla başımın altına koymak için kâfidir. (Dünya nimetlerinden) ferâgat sermâyesi olarak bu bana yeter.

452. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. هستی دنیای فانی انتظار مردنست

ترک هستی ز انتظار نیستی وارستنست

Fani dünyanın varlığı ölmeyi beklemektir. Varlığı terk etmek yokluğu bekleyişten vâreste olmaktır.

453. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. هشیار زیستن نه ز قانون حکمت است

در کارخانه-ای که نظامش ز غفلت است

Nizamı gaflet üzere kurulu bir diyarda akıllı yaşamak hikmet kanununa uygun değildir.

454. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. ترا ز جان غم مال ای عزیز بیشتر است

علاقه تو به دستار بیشتر ز سر است

Ey azizim, senin mal konusundaki kaygın can konusundaki kaygından fazladır. Sen sarığa kafadan daha fazla ilgi duyuyorsun.

455. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. با کمال قرب از جانان دل ما غافلست

زنده از دریاست ماهی و ز دریا غافلست

Denizde yaşayıp denizden gafil olan bir balık gibi, sevgiliye son derece yakın olmamıza rağmen gönül bundan gafildir.

456. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. روی هفتاد و دو ملت جز برآن درگاه نیست

عالمی سرگشته‌اند و هیچکس گمراه نیست

Yetmiş iki milletin yüzü o eşikten başka yere dönük değildir. Bütün âlem âvâredir ve yolunu kaybeden kimse yoktur.

457. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. می کنند اهل هنر نام بزرگانرا بلند

بیستون آوازهای گر داشت از فرهاد داشت

Büyüklerin nâmnı hüner ehli yüceltir. Bîsütûn'un sadası var ise bu, Ferhat'tandır.

458. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. سخن تلخ اگر میگذارانی مردی

دعوی حوصله تنها به قدح نوشی نیست

Dayanıklılık iddiası öyle tek başına içki içmekle olmaz, eğer acı söze tahammül edebiliyorsan o zaman adamsın.

459. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. بیش از آنی که به جرم چو منی پردازی

کم از آنم که مرا عذر گنه باید خواست

Sen benim gibi bir günahkârın cürmünü cezalandırmak için çok yücesin. Ben de günahına tevbe etmesi istenmeyecek kadar zavallıyım.

460. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. کرم آنست کز آوازۀ احسان گذرد

هر که این بادیه را طی نکند حاتم نیست

Kerem, ihsan sözünden geçer. Bu sahrayı dolaşmamış kimse Hâtem olmaz.

461. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. من آن حریف تنگ روزیم که چون مه عید

تمام دور نشاطم به یک پیاله گذشت

Ben günü öylesine kısa bir adamım ki neşat devrimin tamamı bayram hilali gibi tek kadeh ile geçmiştir.

462. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. دل من و تو ز هم صحبتان دیرین اند
مرا به ظاهر اگر با تو آشنائی نیست

Zahirde bir aşinalığımız olmasa da benim gönlümle senin gönlün kadim sohbetaşlardır.

463. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. نیست باز آمدن از فکر خیال تو مرا
با رفیقان موافق سفر دور خوش است

Senin hayalini düşünmekten bana dönüş yoktur. Münasip yoldaşlarla uzun yola çıkmak güzeldir.

464. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. مشت آبی میکند خواب گران را تارمار
قطره اشکی پی ویرانی عالم بس است

Nasıl bir avuç su ağır uykuyu dağıtırsa âlemi viran etmek için de bir damla göz yaşı yeter.

465. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. گریه شمع از برای ماتم پروانه نیست
صبح نزدیکست در فکر شب تار خود است

Mumun ağlaması pervanenin mateminden dolayı değildir. Sabah yakındır ve (mum) kendi karanlık gecesini düşünmektedir.

[292]

466. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. از شیر مادر است مرا می حلال تر

زین لقمه غمی که مرا در گلو گرفت

Şarap bana anne sütünden daha helaldir. Zira gam lokması boğazıma takılmıştır.

467. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. این پریشان سفرائی که درین دایره اند

همه را روی توجه به در خانه اوست

Bu dairedeki perişan yolcuların tamamı onun hanesinin kapısına yönelmişlerdir.

468. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. عمر کوتاهتر از آنست که غم باید خورد

مدت خنده برق گذران این همه نیست

Şimşek hızıyla geçen bir tebessümden daha kısa olan ömür, gam çekmeye değmez.

469. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. ای برق بیمروت پا را شمرده بگذار

هر خار این بیابان رزق برهنه پائیت

Ey mürüvvetsiz şimşek, adımlarını sayarak at! Bu çöldeki her diken bir çıplak ayaklının rızkıdır.

470. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. خاکست جای سفله اگر بر فلک رود

معراج خار تا سر دیوار بیش نیست

Sefillerin yeri göğe bile çıksa topraktır. Çalı-çırpının miracı duvarın üstüne çıkmaz.

471. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. ترجمان ناز معشوق و نیاز عاشقی

با دهن بی زبان با هر زبانی آشناست

Maşuğun nazı ve aşığın niyazı (hislerin) tercümanıdır, dilsiz bir ağızla tüm dillerde anlaşılır.

472. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. از حرف خود به تیغ نکردیم چون قلم

هرچند دل دو نیم شود حرف ما یکپست

Kalem gibi kendi sözümüzü bıçakla iki parça etmiş değiliz. Kalbimiz her ne kadar iki parça da olsa sözümüz tektir.

473. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. امتیاز از میان چو برخیزد

بیضه مور مهره مار است

İmtiyaz ortadan kalkınca karınca yumurtası mûhre-i mâr olur.

474. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. ز روزگار جوانی خبر چه می پرسى

چو برق آمد و چون ابر نو بهار گذشت

Gençlik devrinden niçin haber soruyorsun? Şimşek gibi çaktı, ilk bahar bulutu gibi geçti.

475. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. این جذبه که از کف مجنون عنان ربود

اول زمام محمل لیلی گسسته است

Mecnun'un elinden dizginlerini kurtaran bu cezbe önce Leyla'nın devesinin yularını parçalar.

476. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. دست گستاخی من جرأت دیگر دارد

گل از ان شاخ نچینم که نگهبانش نیست

Benim küstahlık elimde öyle büyük bir cür'et vardır ki başında bekçi olmayan daldan gül koparmam.

477. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. رفتن از عالم پر شور به از آمدنست

غنچه دلتنگ به باغ آمد و خندان برخاست

Bu karmakarışık dünyadan gitmek oraya gelmekten iyidir. Gonca bağa gönlü kapalı olarak gelir, gülerek gider.

478. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. نسبت دنیا به زندان بس همین کز قید آن

هر که شد آزاد میل باز گردیدن نداشت

Dünya zindana benzer çünkü (her ikisinde de) bağından kurtulan hiç kimse ona tekrar meyletmez.

479. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. زر میندوز که چون خانه پر از شهد بود

آنزمان وقت جلای وطن زنبور است

Altın biriktirme! Çünkü evini balla doldurduğunda arı için vatani terk etme vakti gelmiştir.

480. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. نی درین بستانسرا تا برگ دارد بی نواست

برگ را از خود بیفشان گر نوا می بایدت

Bu has bahçede yaprakları çıkana kadar çubuğun bir güzelliği yoktur. Eğer sana güzellik lazımsa yapraklarını sal.

481. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. کفاره شرابخوریهای بی حساب

هشیار در میانه مستان نشستن است

Hesapsızca şarap içmenin kefareti sarhoşların arasında ayık oturmaktır.

482. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. دلیل عزت اهل سخن همین کافیت

که خردهای قلم زیر پا نباید ریخت

Kalem süprüntülerinin ayak altına atılamaması söz ehlinin izzetine delil olarak yeter.

483. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. آنچه باید کم نمی گردد که در ایام دی

نخلهایی برگ گردد سایه چون در کار نیست

Kendisine ihtiyaç duyulan şey azalmaz, örneğin ağaçlar yapraklarını (sadece) kış

484. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. نهال قد جوانان عصای پیرانست

Gençlerin endam fidanı ihtiyarların اساسıdır.

485. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. سخن هست لیکن خریدار نیست

Söz var ama alıcısı yok.

486. Safî

1. پی تسلی ما از تو نامه کافی نیست

که شان هجرترا وصل هم تلافی نیست²⁶⁰

Bizi teselli için senden mektup gelmesi kâfi değildir, ayrılığın telafisi için vuslat bile yeterli değildir.

487. Zamîr-i İsfahânî

1. مستم و سیری دلم را از شراب ناب نیست

همچو عکس افتاده‌ام در جام و جان سیراب نیست

Sarhoşum ama gönlüm saf şaraba doymamıştır. Bir yansıma gibi kadehe düşmüşüm ama canım şaraba doymamıştır.

488. Ziyâ-yı Kazvînî

1. فغان که مردم و یاری درین دیارم نیست

نشان پای کسی بر سر مزارم نیست

Eyvah, öldüm ve bu diyarda bir yarım yok. Mezarımın başında hiç kimsenin ayak izi yok.

489. Tâlib

1. نامه هر هوس دریده ماست

لب هر آرزو گزیده ماست

Her heves mektubunu yırttık, her arzu dudağını ısırдық.

490. Tâlib

1. کس نیامد به جهان کز غم ابنای جهان

کف زنان رقص کنان تا عدم آباد نرفت

Dünyaya gamla gelen Ademoğlularının hiçbiri yokluk diyarına el çırparak ve raks ederek gitmedi.

491. Tâhir

1. دل چو افسرده شد از سینه بدر باید کرد

مرده هرچند عزیز است نگه نتوان داشت

Gönül harab olunca sineden dışarı atılmalıdır. Ölü ne kadar aziz olursa olsun bekletilemez.

492. Tab'î

1. در وادی ما که جز بلا نیست

صد برق خریف یک گیا نیست

Bizim vadimizde beladan başka bir şey yok. Yüz tane sonbahar şimşeği çakar ama tek bir ot yetişmez.

2. آبی که نصیب عاشقانست

جز در دم خنجر بلا نیست

Bela (ölüm) hançeri saplanmadıkça âşıklara bir yudum su içmek nasip olmaz.

3. بیگانه‌ای آنچنان که پیشت

کفری چو نگاه آشنا نیست

Yanındaki bir yabancıda bir tanıdığın bakışındaki küfür yoktur.

4. از کثرت کشتگان نازت

در کوی تو هیچ نقش پا نیست

Nazından ölenlerin çokluğu sebebiyle, semtinde hiç ayak izi yoktur.

5. منمای به آفتاب خود را

کان شوخ نگاه را حیا نیست

Güneşe kendini gösterme ki o şuh bakışlıda haya yoktur.

6. صد گنج گهر فشاند طبعی

شرمنده نیم مرحبا نیست

Tab'î yüz hazine dolusu mücevher saçmasına rağmen ona sevgiliyle bir yarım merhabanın bile utanma (heyecanı) nasip olmadı.

[293]

493. Tavk-ı Tebrîzî

1. از حال ما خبر به دل غافل تو نیست

تو در همه دلی و کسی در دل تو نیست

Halimizden senin gafil gönlünün haberi yoktur. Sen her gönüldeyin ama senin gönlünde kimse yoktur.

494. Tavk-ı Tebrîzî

1. دشنام تو مرده زنده سازد

در هیچ دعا چنین اثر نیست

Senin sövmen ölüyü diriltir. Hiçbir duada böyle bir etki yoktur.

495. Şâh Tahmasb

1. سگ کاشی به از اکابر قم

با وجودی که سگ به از کاشیست

Bir köpeğin Kâşânlıdan iyi olmasına rağmen Kâşânlı bir köpek de Kum'un büyüklerinden iyidir.

496. 'Abdullah Sultan

1. سعی کن کز تو بدی در دل کس جا نکند

جای داغ ارچه شود نیک نشانش باقیست

Kimsenin gönlünde senden bir kötülüğün yer etmemesine gayret et. Yara iyileşse bile izi baki kalır.

497. 'Âdil Han

1. ما بی تحصیل یار و یار در دل بوده است

حاصل تحصیل ما تحصیل حاصل بوده است

Biz yâri elde etmenin peşindeyiz, yâr da gönüldedir. Bizim kârımız sevgilinin gönlüne girmektir.

498. 'Abdü'l-mecîd

1. جز دام تو جای دیگرم نیست

حاجت به شکستن پرم نیست

Senin tuzağından başka yerim yok. O yüzden kanadımı kırmaya hacet yok.

499. 'Abdū'l-mecîd

1. بر بام حرم نمی نشیند

مرغی که پرد ز طرف بامت

Senin çatının kenarından uçan kuş, haremin çatısına konmaz.

500. 'Aczî-yi Tebrîzî

1. بی تو مستان ترا باده گلوگیر شد است

آب در خلق اسیران تو زنجیر شد است²⁶¹

Sen yokken şarap sana mest olanların boğazına takıldı; içtikleri su, esirlerinin boğazına zincir gibi dolandı.

501. 'Özrî

1. آمد بهار و گل شد و نوروز هم گذشت

گرد سرت نگشتم و امروز هم گذشت

Bahar geldi, gül mevsimi oldu, nevruz da geçti mezarına uğramadan bugün de geçti

502. 'Örfî

1. به عقل مشوره تا کی کنم ایاغ کجاست

پیاله-ای که مشوش کند دماغ کجاست

Akla ne zamana kadar danışayım, kadeh nerededir? Kadehin karıştırdığı akıl nerededir?

²⁶¹ آب در خلق اسیر آن تو زنجیر شد است

503. 'Örfî

1. سخنی نیست که خاموشی از آن بهتر نیست

نیست علمی که فراموشی از آن بهتر نیست

Susmaktan daha güzel bir söz, unutmaktan daha güzel bir ilim yoktur.

504. 'Örfî

1. شکستن دل ما کار زور بازو نیست

هلاک اهل وفا جز به نوشدارو نیست

Bizim gönlümüzü kırmak güçlü pazunun işi değildir. Vefa ehlini helak edecek tek şey nûşdârûdan başka bir şey değildir.

505. 'Örfî

1. به لوح مشهد پروانه این رقم دیدم

که آتشی که مرا سوخت خویشرا هم سوخت

Pervanenin şehid olduğu yerin kitabesinde şu yazıyı gördüm: "Beni yakan ateş kendini de yaktı."

506. 'Örfî

1. این زمزمه با جمله نه از روی شعور است

گفتم سخنی چند وز گفتن خبرم نیست

Herkesle olan bu terennümüm şuur hâlinde söylenmiş değildir. Birkaç söz söyledim ama söyledğimden haberim yok.

507. 'İsmet-i Buhârî

1. گرچه میخواری گنهکاریست اما چون کنم

توبه هم در مذهب رندان گناه دیگر است

Gerçi şarap içmek günahkarlıktır ama nasıl tevbe edeyim, bu da rindlerin mezhebinde başka bir günahdır.

508. 'İsmet-i Buhârî

1. آن به که به فکر دهنّت صرف شود عمر

چون عاقبت کار جهان جز به عدم نیست

Ömrü senin dudağını düşünmeye sarf etmek ne iyidir. Zira cihanın akibeti yok olmaktan başka bir şey değildir.

509. 'Alâ'î-yi Aştiyânî

1. شادند عالمی که مرا هر زمان غمیست

دارم غمی که باعث شادی عالمیست

Bize gamlandırان şey âlemi her zaman şâd etmektedir. Öyle bir gamım var ki âlemin şâd olmasına sebeptir.

510. 'Alâ'î-yi Aştiyânî

1. دیروز پریشانی خود را به تو گفتم

امروز پریشان تر از آنم که توان گفتم

Dün sana ne kadar perişan olduğumu söylemişim, bugün ise bunu söyleyemeyecek kadar perişanım.

511. 'İmâd-i Fakîh

1. این چه درد است که بر جان من دلریش است

وین چه سوز است که از آتش دوزخ بیش است

Canımda gönlümü parçalayan bu dert nasıl bir derttir. Cehennem ateşinden fazla olan bu ateş nasıl bir ateştir.

512. 'Îmâd-i Fakîh

1. بگو به خواب که در چشم من میا دیگر

جزیره‌ای که مقام تو بود آب گرفت

Uykuya de ki: "Bundan böyle gözüme gelme. Senin makamın olan adayı su aldı."

2. خیال لعل تو از دل نمی رود بیرون

نمی توان نمک سوده از کباب گرفت

Kebaba ekilen tuz nasıl bir daha alınamazsa senin la'l renkli dudağının hayali de gönülden çıkmaz.

513. 'Îmâdî

1. از ادب دور است رفتن بی طلب نزدیک دوست

ورنه پای شوق را مانع در و دیوار نیست

Dostun yakınına davet edilmeden gitmek edebe aykırıdır. Yoksa kapı ve duvar arzusunun ayağına (ziyarete) mani değildir.

514. Ganî-yi Keşmîrî

1. کند در هر قدم فریاد خلخال

که حسن گلرخان پا در رکابست

Halhal her adımda feryad eder ve der ki: "Gül yüzlülerin güzelliği ayağını
üzengiye koymuş (gitmeye hazır) beklemektedir"

515. Ganî-yi Keşmîrî

1. شعر اگر اعجاز باشد بی بلند و پست نیست

در ید بیضا همه انگشتها یکدست نیست

Şiir her ne kadar i'câz/mucize olsa bile iyisi de vardır, kötüsü de. Yed-i beyzâda
tüm parmaklar aynı değildir.

516. Ganî-yi Keşmîrî

1. بر روی زمین هیچ کس آسوده نباشد

گنجی بود آرام که در زیر زمین است

Yer yüzünde kimse rahat değildir, ancak yerin altındaki hazine huzur içindedir.

517. Ganî-yi Keşmîrî

1. خلق سرگردان همه از قحط آب و دانه‌اند

هر کرا دیدیم غیر از آسیا در گردش است

Su ve buğday kıtlığından tüm halk avaredir. Değirmen haricinde kimi gördüysek
dönmededir.

518. Ganî-yi Keşmîrî

1. وضع زمانه قابل دیدن دوباره نیست

رو پس نکرد هر که ازین کاروان گذشت

Bu zamanın vaziyeti bir daha görmeye uygun değildir, bu kervandan geçen kimse dönüp bir daha geriye bakmadı.

519. Firkatî

1. سیاه بختی ازان بیشتر نمی باشد

که مجلس دگران روشن از چراغ منست

Bahtı karalık bundan daha fazla olamaz çünkü rakiplerin meclisi benim mumumla aydınlanmaktadır.

520. Ferîdûn

1. دیدم که یار میرود و از پیش رقیب

گفتم که عمر می رود و مرگ در قفاست

Yarin gittiğini ve arkasında rakibin olduğunu gördüm. Dedim ki: "Ömür gidiyor ve ölüm onun ensesinde."

521. Fescî

1. گهی که بر دلت از دیگری غباری هست

مگر به خاطرت آید که خاکساری هست

Eğer gönlünde bir başkası hakkında bir toz (kırgınlık) varsa onun da toprağa ait olduğunu unutma.

[294]

522. Fesîh

1. غمهای مرده در دل ما زنده کرد هجر

گویا شب فراق تو روز قیامت است

Hicran gönüldeki ölü gamları diriltti, senden ayrı geçen gece kıyamet gibidir.

523. Baba Figânî

1. وقت گلم تمام به آه و فغان گذشت

چون بگذرد خزان که بهارم چنان گذشت

Gül mevsimim tamamen âh ü figân ile geçti. Baharım böyle geçtiyse sonbaharım acaba nasıl geçer?

524. Feyzî-yi Hindî

1. من به راهی می روم کانجا قدم نامحرمست

در مقامی حرف می گویم که دم نامحرمست

Bir yola gidiyorum ki orada ayak da yabancısıdır. Öyle bir makamda söz söylüyorum ki orada nefes de yabancısıdır.

2. ما اگر مکتوب ننویسیم عیب ما مکن

در میان راز مشتاقان قلم نامحرمست

Biz eğer mektup yazmıyorsak bizi ayıplama. Müştakların sırrına kalem de yabancısıdır.

525. Feyzî-yi Hindî

1. شرح جفای دوست نه بهر شکایت است

مقصود ذکر اوست دگرها حکایت است

Dostun cefasını beyan şikâyetten değildir. Maksat onun zikridir, gerisi hikâyedir.

526. Kâânî

یارکی مر است رند و بذله‌گو شوخ و دلربا خوب و خوش سرشت

1.

طراهش عبیر پیکرش حریر عارضش بهار طلعتش بهشت

Bir yârim var benim; rinddir, şakacıdır, şuhtur, gönül çalıcıdır, hoş yaratılışlıdır. Saç bükümleri abîr, suratı ipek, yanağı bahar, görünüşü cennettir.

2. موی عارضم داشت رنگ قیر در فراق او شد به رنگ شیر

در جوانیم عمر گشت پیر دهر پنبه کرد چرخ هرچه رشت

Yanağımdaki saç zift rengindeydi ama onun ayrılığıyla süt rengini aldı. Gençliğimde yaşlandım, felek her ne eğirdiyse dünya onu pamuk gibi dağıttı.

3. خواهم از خدای در همه جهان یک قفس زمین یک نفس زمان

تا به کام دل می خورم در آن بی حریف بد بی نکار زشت

Allah'tan tüm cihanda bir küçük yer ve bir nefes zaman istiyorum. Orada yoldaşsızlık kötü ve sevgilinin olmaması çirkindir.

4. خوش دهد بهار نشأ سرخ مل گه کنار رود گه فراز پل

گه به زیر سرو گه به پای گل گه به صحن باغ گه به طرف

کشت

Bahar bazen ırmağın kenarında bazen köprünün üstünde bazen servinin altında bazen gülün dibinde bazen bağın ortasında bazen bir gezinti yerinin kenarında pek güzel bir kırmızı şarapla neşe verir.

مرد چون شناخت مغز را ز پوست هر چه بنگرد نیست غیر دوست
5.

هر کجا رود ملک ملک اوست خواه در حرم خواه در کنشت

İnsan kabuktan özü tanıdıktan sonra neye bakarsa baksın dosttan başkasını
görmez. Hükümdar ister haremine gitsin ister kiliseye, her yer onun mülküdür.

527. Kâânî

1. چه شیرین گفت خسرو این عبارت

که نبود وصل شیرین بی مرارت

Hüsrev "Şirin'e (tatlıya) acısız kavuşulmaz" sözünü ne tatlı söylemiş.

2. ز ما صد جان وزان لب یک عبارت

ز ما صد دل وزان مه یک اشارت

Bizden yüz can, o dudaktan tek söz... Bizden yüz gönül, o ay yüzlüden tek
işaret...

3. به چشم من همه آفاق پرکاهی نیست

سرم خوش است بحمدالله ار کلاهی نیست

Gözümde tüm ufuklar saman çöpü kadar bile değildir. Allah'a şükürler olsun,
külahım olmasa bile başım selamettedir.

528. Kâsım-ı Envâr

1. همه درد است درین واقعه پس درمان چیست

چاره کار من خسته و سرگردان چیست

Bu vakıada her şey derttir ama derman hani? Yorgun ve başı dönmüş olan benim işimin çaresi hani?

529. Kâsım-ı Envâr

1. مشکل همه اینست که در عالم تمییز

آنرا که دوا بینی درد تو همانست

Asıl sıkıntı budur ki bu temyîz âleminde deva olarak gördüğün şey ile derdin aynıdır.

530. Kâsım-ı Envâr

1. در بزم یار باده ناخوشگوار نیست

Yarin bezminde içimi hoş olmayan şarap yoktur.

531. Kâsım Beyk

1. چون ننالیم که در سینه دل زاری هست

راحتی نیست در آن خانه که بیماری هست

İçinde hasta olan hanede rahat olmaması gibi bizde de içinde inleyen bir gönül varken nasıl feryat etmeyelim.

532. Kudsî-yi Meşhedî

1. هر که امشب می نمی نوشد به ما منسوب نیست

پارسا در حلقه رندان نشستن خوب نیست

Bu gece şarap içmeyen kimse bize mensup değildir. Zahidin rindlerin halkasında oturması münasip değildir.

533. Kudsi-yi Meşhedî

1. من که شمع محفل قریب سراپا سوختم

حال بیرون ماندگان بزم یا رب چون گذشت

Ben kurbiyet mahfilinin mumuyum ve baştan aşağı yandım. Ya Rabbi, ya bezmin dışında kalmışların gecesi nasıl geçti?

534. Kâtibî

1. ز چشم و دل بدن خاکیم در آتش و آبست

به چشم بین و به دل رحم کن که کار خرابیست

Göz ve gönülden dolayı topraktan bedenimiz ateş ve su içinde kalmış. Gözümüze bak, gönlümüze merhamet et zira işimiz haraptır.

535. Kâkâ-yı Kazvînî

1. گل همان به که به هر حرف نیندازد گوش

ورنه درد سر مرغان چمن بسیار است

Gülün her söze kulak vermemesi iyi, yoksa çayırdaki kuşlar çok baş ağrıtır.

536. Külhenî

1. آنم که به عالم ز من افتادهتری نیست

آزار من دلشده چندان هنری نیست

Ben gönlü kırık aşığı incitmek o kadar da büyük bir hüner değildir çünkü âlemde zaten benden daha düşkün kimse yok.

537. Kelîm-i Kâşânî

1. در کنار نامه اغیار یادم کرده ای

تا بدانم بعد ازین قدر فرامش کاریت

Bundan sonra beni unutmanın değerini bileyim diye rakiplere yazdığın mektubun kenarında adımı anmışsın.

538. Kelîm-i Kâşânî

1. روز محشر بازگشت جان به تن از شوق تست

ورنه مسکین عمرها این تنگنا را دیده است

Mahşer günü canın tene dönüşü senin şevkin ile dir. Yoksa zavallı can bir ömür o darlığı görmüştür, (o küçük yere bir daha niye dönsün ki?)

[295]

539. Kelîm-i Kâşânî

1. یک مرغ فارغ البال در این چمن ندیدیم

در قید دام اگر نیست در بند آشیانست

Bu çimenlikte azat tek kuş görmedim, eğer tuzakta değilse yuvasında tutsaktır.

540. Kelîm-i Kâşânî

1. صیاد آرزو به هوای تو پیر شد²⁶²

ای طایر مراد ترا آشیان کجاست

Arzu avcısı senin hevesinle ihtiyarladı, ey murad kuşu, yuvan nerededir?

²⁶² صیاد آرزو به هوای و تو پیر شد

541. Kelîm-i Kâşânî

1. حال من بی برگ و نوا را چه شناسد

آن سرو که آگاه ز تاراج خزان نیست

Müflis ve sersefil halimi sonbahar yağmasından habersiz olan servi nereden bilsin.

542. Kelîm-i Kâşânî

1. چون روزه خوری جانب میخانه روان شو

بهتر ز سفر چاره برای رمضان نیست

Madem oruç yiyorsun, meyhaneye doğru yürü. Ramazan için seferden güzel çare yoktur.

543. Kelîm-i Kâşânî

1. از سایه می گریزم وز آینه می رمم

هر جا دو کس به هم رسد آن محشر نیست

Gölgeden korkuyorum, aynadan ürküyorum. İki kişinin bir araya geldiği yer mahşer değildir.

544. Kelîm-i Kâşânî

1. تمتعی نبرند اغنیا ز نعمت خویش

که باغبان شناسد که قدر گلشن چیست

Bahçıvanın gül bahçesinin değerini bilmemesi gibi zenginler de ellerindeki nimetlerden bir tat almaz.

545. Kelîm-i Kâşânî

1. ای دل دودین از پی هر بی وفا بس است

گر تو هنوز سیر نگشتی مرا بس است

Ey gönül, her vefasızın peşinden koşmak yeter. Sen henüz doymadıysan bile bu bana yeter.

546. Kelîm-i Kâşânî

1. آنکس که مایه دار بود خود نمای نیست

هرگز گل شکفته بسر باغبان نداشت

Mayası düzgün olan kişi kendini göstermez, zira kimse bahçıvanın başında açılmış bir gül görmemiştir.

547. Kelîm-i Kâşânî

1. ز درد فقر دلا غیرتی اگر داری

مخواه مرگ که خواهش بجز گدائی نیست

Ey gönül, eğer fakirlikten dolayı kıskançlığa düştüysen ölümü isteme çünkü bu, ancak bir fakirin isteğidir.

548. Kelîm-i Kâşânî

1. یکنفس هشیار بودن عمر ضایع کردنست

گر نداری باده باید خویشرا دیوانه ساخت

Bir nefes ayık olmak ömrü zayi etmektir. Şarabın yok ise divane olmalısın.

549. Kelîm-i Kâşânî

1. پست فطرت هوس گوشه عزلت نکند

تا گدا بر سر ره نیست دلش خرم نیست

Fıtratı alçak olanlar uzlet köşesine heves etmezler. Dilenci yolun başını tutmazsa gönlü şad olmaz.

550. Kelîm-i Kâşânî

1. روشندلان فریفته رنگ و بو نیستند

آینه دل به هیچ جمالی نبسته است

Nasıl ki ayna gönlünü hiçbir güzelliğe bağlamazsa gönlü aydın olanlar da renk ve kokuya aldanmazlar.

551. Kelîm-i Kâşânî

1. بسکه نادیدنی از مردم عالم دیدم

روشنم گشت که آسایش نابینا چیست

Âlemdeki insanlardan öyle görülmemiş şeyler gördüm ki amaların ne kadar huzurlu olduğunu anladım.

552. Kelîm-i Kâşânî

1. بهشت حق وطن آدم است دل خوش دار

که مانده از پدر این باغ وقف اولاد است

Gönlün hoş olsun, cennet Hz. Adem'in vatan hakkıdır. Bu bağ babadan evlada kalmış bir mirastır.

553. Kemâl-i İsfahânî

1. لاله را نازم که با داغ تو میروید ز خاک

خاک بر سر یاد عشقی را که مادرزاد نیست

Lale ile övünürüm çünkü topraktan senin yaran (dağ) ile bitmektedir. Anadan doğma olmayan aşkın başına toprak saçılsın.

554. Kemâl-i İsfahânî

1. از حلقه گوش او مرا شده معلوم

کانجا که زر است گوش می باید داشت

Altın olan yere kulak verilmesi gerektiği bize onun kulağındaki halkadan malum oldu.

555. Kukûy-i Keşmîrî

1. گرفته زخم دلم در دهان خدنگ ترا

به لذنی که مکد طفل شیرخوار انگشت

Gönlümdeki yara, parmağını emen bebeğin aldığı lezzet gibi senin okunun ağzını tutmuş.

556. Kevkebî

1. با کاینات کردهام آن دوستی که یار

در هر دلی که جای کند آن دل من است

Kâinat ile öyle bir dostluğum var ki yârin mekân tuttuğu her yer benim gönlümdür.

557. Lisânî

1. جز ناله انیس دل بیمار کسی نیست

آن هم نفسی هست ز ضعف و نفسی نیست

Hasta gönüme inlemekten başka bir yoldaş yok. Ve o kadar zayıfım ki, o (inleme) de bir nefes ya var ya yok.

558. Lisânî

1. مردن به خاکپای تو با جان برابر است

خاک درت به چشمه حیوان برابر است

Ayağının tozu olup ölmek can bulmaktır. Kapının toprağının kıymeti âb-ı hayât suyu ile aynıdır.

2. هرگز غبار خاطر موری نبوده‌ایم

این سلطنت به ملک سلیمان برابر است

Hiçbir zaman karıncanın bile hatırını kırmadık. Bu saltanat Hz. Süleyman'ın mülküne denktir.

559. Lisânî

1. ای همنفسان آتشم از من بگریزید

هرکس که به من دوست بود دشمن خویش است

Ey ateşim ile aynı nefesi paylaşanlar, benden kaçın. Bana dost olan herkes kendisine düşmandır.

560. Mücrim-i Şâmlû

1. اسیر بستر دردی شدم که نتوانم

ز ضعف بی مدد ناله‌ای ز جا برخاست

Dert döşegine öylesine esir olmuşum ki çaresi olmayan zayıflıktan dolayı inleyemiyorum bile.

561. Mücrim-i Şâmlû

1. دوست جای دیگر و من مانده‌ام در کوی دوست

کز در و دیوار کوی دوست آید بوی دوست

Dost başka bir yerde ve ben dostun semtinde kalmışım. Dostun mahallesinde evinden dostun kokusu gelmekte.

562. Mehmed Paşa Ebû Hınta

1. باید سر خود پای منه در ره عشق

کاندترین مرحله سر باختن اول قدمست

Aşk yoluna ayak değil, baş koymalısın. Bu merhalede ilk adım, baş vermektir.

563. Muhlis

1. در خور خود می طلبد صاحبی

دولت ازان در به در افتاده است

Her devletli kendi lokmasını talep eder (kendini düşünür). Devlet bu yüzden derbeder düşmüştür.

564. Muhlis

1. آفت طلبی چون دل خودرای ندیدم

هرجا که صف آراست بلائی به میانست

Bencillik gibi bir afet görmedim, o her nerede saf tutsa muhakkak bir bela vardır.

565. Zibü'n-nisâ Mahfi

1. بیگانه وار میگذری از دیار چشم

ای نور دیده حب وطن در دل تو نیست

Ey gözümün nuru! Göz diyarından bir yabancı gibi geçiyorsun. Senin gönlünde vatan sevgisi yok mu?

566. Muhlisî

1. نه کاکلست که بر فرق دلستان منست

که جمع گشت به هم رشته‌های جان منست

Gönlümün sahibi (sevgilimin) başındaki kâkül değil, canımın bir araya gelmiş telleridir.

567. Mes'ûd-i Sa'd-i Selmân

1. گر خسی افتدت به دیده منال

سوی آنکس نگر که نابیناست

Gözüne çöp batarsa inleme, hiç gözü olmayana bak.

[296]

568. Mesîh

1. تمام عمرم با شاهد دو ساله گذشت

حبابوار مرا عمر در پیاله گذشت²⁶³

Ömrümün tamamı iki yıllık bir aşkla, sanki kadehteki bir kabarcık gibi geçti.

²⁶³ حباب دار مرا عمر در پیاله گذشت

569. Maşrıkî

1. شاید سپهر دور کند بر مراد ما

عالم به یک قرار نماند است عالمست

Âlem âlemdir, tek karar üzere kalmaz, belki bir gün felek bizim muradımızca da döner.

570. Mazhar-ı Keşmîrî

1. مردم دیده به پای قلم افتد هر دم

که مرا نقطه حرفی کن و با یار فرست

Göz bebeği her an "Beni bir harfın noktası yap ve sevgiliye gönder" diye kalemin ayağına kapanır.

571. Mîr-i Ma'sûm

1. کاتب صنع که بر روی تو ابرو میساخت

بهر سنجیدن حسن تو ترازو میساخت

Senin yüzüne kaş çizen hilkat kâtibi (aslında) senin güzelliğini ölçmek için bir terazi yaptı.

572. Ma'ârif

1. خواستم کز کوچه دیوانگی بیرون روم

تا قدم برداشتم زنجیر نالیدن گرفت

Delilik semtinden çıkmak istedim. Ayağımı kaldırır kaldırmaz zinciri bir inleme aldı.

573. Mağribî

1. چو باده چشم تو خورد است دل خراب چراست

چو خال تست بر آتش جگر کباب چراست

Şarabı içen gözün iken neden benim gönlüm harap? Ateşe düşen senin benin iken, neden ciğerim kebab?

2. چو نیست غیر تو کس از که میشوی پنهان

چو ناظر تو توئی بر رخت نقاب چراست

Senden başka kimse yoktur, kimden gizleniyorsun? Sana nâzır olan yine sensin. Yüzünde peçe nedendir?

3. زیاد پرس که دریا ز کیست آشفته

ز بحر پرس که کشتی در اضطراب چراست

Deniz kimin yüzünden böyle dalgalanmaktadır, rüzgâra sor. Gemi niçin dalgalar içinde çırpınmaktadır, denize sor.

4. چو ما هر آنچه تو دادی به ما همان خوردیم

زیاده هیچ نخوردیم پس حساب چراست

Bize ne verdiysen onu yedik, hiç bundan fazlasını yemedik, öyleyse bu hesap nedendir?

574. Mağribî

1. آنچه کفر است بر خلق بر ما دین است

تلخ و ترش همه عالم بر ما شیرین است

Halk için küfür olan şey bizim dinimizdir. Âlemde acı ve ekşi ne varsa bizim için tatlıdır.

2. چشم حق بین بجز از حق نتواند دیدن

باطل اندر نظر مردم باطل بین است

Hakkı gören göz Hak'tan başkasını göremez. Bâtıl, bâtil gören insanların nazarındadır.

575. Mağribî

1. این جوش که از میکده برخاست چه جوش است

این جوش مگر از خم آن باده فروش است

Meyhaneden yükselen bu coşku nasıl bir coşkudur. Bu coşku o şarap satıcısının küpünün fokurtusundan başka bir şey değildir.

2. دل باده کجا خورد ندانم شب دوشین

کو بی خبر و مست و خراب شب دوش است

Dün gece gönül nerede şarap içti bilmiyorum çünkü o dün gecedan dolayı bî-haber, sarhoş ve haraptır.

576. Munsif

1. ما را به خبر گیری کوی تو چه حاجت

چشم دل ما هیچ کم از قبله نما نیست

Bizim senin semtinden haber almamıza ne hacet var? Gönül gözümüz asla pusuladan aşağı değildir.

577. Mevlâ İsfahânî

1. دم مرگ گفתי به بالینت آیم

اگر مرحمت میکنی وقت تنگ است

"Sen ölürken yastığının başına geleceğim" dedin, merhamet et, vakit çok dar.

578. Mührî

1. طفل اشکم مدام در نظر است

چه توان کرد پاره جگر است

Gözyaşı bebeğim daima nazarımdadır. Elden ne gelir ki ciğerimin parçasıdır.

579. Mehsetî

1. آن جفت که طاقست قد و سایه تست

و آن طاق که جفت است جز ابروی تو نیست

Çift olduğu hâlde “tek” gibi görünen şey, senin boyun ve gölgendir; “Tek” görünüp aslında çift olan tâk ise, senin kaşından başkası değildir.

580. Meylî

1. غافل به من رسید و وفا را بهانه ساخت

افکند سر به پیش و حیا را بهانه ساخت

Gafil vefayı bahane edip bana geldi, hayayı bahane edip başını öne eğdi.

2. رفتم به مسجد از پی نظاره رخس

دستش به رو گرفت و دعا را بهانه ساخت

Onun yüzünü görmek için mescide gittim. Duayı bahane ederek eliyle yüzünü kapattı.

3. زاهد نداشت تاب جفای پری رخان

کنجی گرفت و ترس خدا را بهانه ساخت

Zahit peri yüzlülerin cefasına takat getiremeyip Allah korkusu bahanesiyle bir köşeye çekildi.

4. تا از جفای او نرهم خون من نریخت

بی رحم ترس روز جزا را بهانه ساخت

Cefasından kurtulmayayım diye kanımı dökmedi. İnsafsız, ahiret korkusunu bahane etti.

5. از بزم تا ز آمدن من برون رود

برخاست کرم و دادن جا را بهانه ساخت

Cömertlikle yer vermeyi bahane ederek ben bezme gelince kalkıp gidiyor.

581. Nâdim

1. گر به مرگ ما خوشی بخرام بر بالین ما

دیر تر میرد چو حسرت بر دل بیمار هست

Eğer ölümümü istersen yastığıma doğru yürü. Çünkü hastanın gönlünde hasret varsa ölümü daha geç olur.

2. درویش را که ملک قناعت مسلمست

درویش نام دارد و سلطان عالمست

Dervişe kanaat mülkü teslim edilmiştir, âlemin sultanlığı dervişin şanıdır.

582. Nâsır-ı Buhârî

1. ما را هوس صحبت جان پرور یار است

ورنه غرض از باده نه مستی نه خمار است

Arzumuz yârin can besleyen sohbetidir, yoksa şaraptan maksat ne sarhoşluk ne de şarap mahmurluğudur.

2. آتش نفسان قیمت میخانه شناسند

افسرده دلانرا به خرابات چه کار است

Meyhanenin kıymetini nefesi ateş gibi olanlar bilir. Gönlü harap olanların harabatta ne işi olur.

3. در مدرسه کسرا نرسد دعوی توحید

منزلگه مردان موحد سر دار است

Medresede kimseye tevhid davası erişmez. Tevhid ehli mertlerin menzili dar ağacıdır.

4. تسبیح چه کار آید و سجاده چه باشد

بر مرکب بی طاقت روح این همه بار است

Tesbih ne işe yarar, seccade nedir? Takati olmayan ruh merkebi için bunların hepsi yüküdür.

5. ناصر اگر از هجر بنالد عجبی نیست

مهجور ز یار است و پریشان ز دیار است

Nâsır eğer hicranla inlese şaşılmaz, zira yardan ve diyardan uzakta, perişandır.

583. Nâzım-ı Herevî

1. سپهر مردم دونرا کند خریداری

بخیل سوی متاعی رود که ارزانست

Nasıl ki pintiler ucuz mala yönelirse felek de aşağılık insanları satın alır.

[297]

584. Nâsır-ı Buhârî

1. درهم شود ز بهر درم حال آدمی

آری تمام صورت در هم چو در هم است

İnsanın hâli bir dirhem uğruna altüst olur; Evet, insanın bütün sûreti, tıpkı dirhem gibi, baştan sona derin bir karmaşa içindedir.

585. Nusret

1. غنچه تا وا شود از هم پاشد

فرصت عیش همین مقدار است

Gonca tekrar açana kadar dağılır. Neşelenme fırsatı işte bu kadardır.

586. Ni‘metullah-ı Kuhistânî

1. ای عاشقان ای عاشقان ما را بیان دیگر است

ای عارفان ای عارفان ما را نشان دیگر است

Ey âşıklar, ey âşıklar! Bizim beyanımız başka bir beyandır. Ey arifler, ey arifler!
Bizim nişanımız başka bir nişandır.

2. ای بلبلان ای بلبلان ما را نوای خوش بود

زان رو که این گلزار ما از بوستان دیگر است

Ey bülbüller, ey bülbüller! Bizim güzel sesimiz vardır. Bu yüzden bizim bu gül
bahçemiz başka bir bostandandır.

3. ای خسرو شیرین سخن وی یوسف گلپیرهن

ای طوطی شکرشکن ما را زبان دیگر است

Ey şirin sözlü Hüsrev, ve ey gül gömlekli Yusuf, ey tatlı dilli papağan, bizim
dilimiz başka bir dildir.

4. تا عین عشقش دیده‌ام مهرش به جان بگزیده‌ام

در آشکار و در نهان ما را عیان دیگر است

Onun aşkının özünü görmüşüm, muhabbetini can ile seçmişim. Gizli ve aşıkarda
bize ayan olan başkadır.

5. خورشید جمشید فلک بر آسمان چرخ تست

مهر منیر عاشقان بر آسمان دیگر است

Cemşid felekli güneş senin feleğinin semasındadır. âşıkların nurlu güneşi başka
bir semadadır.

6. اقلیم دل شد ملک جان شهر تن آمد این جهان

کون و مکان عارفان در لامکان دیگر است

Gönül iklimi can mülkü oldu, cihan bu ten şehrine geldi. Ariflerin mekânı başka bir lâ-mekândadır.

7. رند و در میخانه‌ها صوفی و کنج صومعه

ما را سریر سلطنت بر آستان دیگر است

Rindler meyhanede, sufiler de mabed köşesinde. Bizim saltanat tahtımız ise başka bir eşiktedir.

8. سید مرا جانان بود هم درد و هم درمان بود

جانم فدای جان او کو از جهان دیگر است

Sevgilim efendimdir; hem derdim hem dermanımdır. Canım başka bir cihandan olan o sevgilinin canına feda (olsun).

587. Nef'î-yi Rûmî

1. سوز عشقم آتش و سینه جهان آتشست

دود آه پر شرارم آسمان آتشست

Aşkımın sûzu ateştir, sine ateş, cihan ateştir. Kıvılcım dolu âhımın dumanından dolayı gökyüzü ateştir.

2. خانه‌زاد عشقم از ابنای جنسم کس نماند

گوهرم یکتا چراغ دودمان آتشست

Aşk hanesinde doğanlar arasında benim cinsimden kimse kalmadı. Cevherim baştan başa ateş hanedanının mumudur.

3. کی بمیرد آتش عشقم که از سوز درون

خون گرم در بدن روح روان آتشست

İçimdeki yangın sebebiyle bedendeki sıcak kanım ateşin ruh-ı revanı iken aşk
ateşim ne zaman sönecek?

4. بلبل عشقم که در دور گل از آسودگی

چون سمندر آشیانم در میان آتشست

Gül devrinde huzurlu bir aşk bülbülüym, yuvam da semender gibi ateş
içerisindedir.

5. سوخت نفعی هر که بشیند آتشین گفتار تو

هندوی کلک تو گویا ترجمان آتشست

Nefî, senin ateşli sözlerini duyan herkes yandı. Kaleminden çıkan siyah benler
sanki ateşin tercümanıdır.

588. Nizâm

1. با صد هزار دیده بگرد جهان سپهر

جو یای آدمیست ولی آدمی کجاست

Cihan, feleği yüz bin göz ile adam arayarak döner ama adam nerede?

589. Nizâm

1. دل که افسرده شد از سینه برون باید کرد

مرده هر چند عزیز است نگه نتوان داشت

Gönül harab olunca sineden dışarı atılmalıdır. Ölü ne kadar aziz olursa olsun
bekletilemez.

590. Nizâmî

1. دشمن قوی و کار دل من تنزل است

دردی که بی دواست علاجش تحمل است

Düşman güçlü olduğundan gönlüm (mecburen) geri çekilecek. Devası olmayan derdin ilacı tahammüldür.

591. Molla Nazîrî

1. ذوقی به کمال است و وصالی به دوام است

امروز مرا منزلت عشق تمام است

Kâmil bir zevk, daim bir vuslat... Bugün aşkın en yüksek mertebesindeyim.

2. بر صوفی بی وجد حرام است عبادت

بر شیشه که خالیست ز می سجده حرام است

Nasıl ki içinde şarap olmayan şişeye secde etmek haramsa vecd hâlinde olmayan sufinin ibadet etmesi de haramdır.

3. می گریم و از گریه چو طفلم خبری نیست

در دل هوسی هست ندانم که کدامست

Çocuk gibi ağlıyorum ama niye ağladığımı bilmiyorum. Gönülde bir heves var ama neye heves ettiğimi bilmiyorum.

592. Molla Nazîrî

1. گه تجلی مانع است و گاه هجران حائل است

حیرت اندر حیرت است و مشکل اندر مشکل است

Bazen tecelli engel olur, bazen hicran araya girer. Hayret içinde hayret, müşkil içinde müşkil var.

593. Molla Nazîrî

1. نشست پهلوی من وز رقیب جام گرفت

گل تلافی من رنگ انتقام گرفت

Yanıma oturdu ve rakipten kadeh aldı. Gül bunu telafi etmek için intikam rengine büründü.

594. Molla Nazîrî

1. زبسکه گشته‌ام از درد انتظار ضعیف

نگاه را به رخت قوت رسیدن نیست

Seni beklerken öyle zayıf düşmüşüm ki gözümde bile yüzüne bakacak mecal kalmadı.

595. Molla Nazîrî

1. تنها نه من به داغ غمش مبتلا شدم

بر هر که بنگری به همین داغ مبتلاست

Onun gamına sadece ben müptela değilim, gördüğün herkes aynı yaraya sahiptir.

596. Molla Nazîrî

1. هرگز عطای ساقی ما را کرانه نیست

از تنگ ظرفیست که پیمانہ پر شد است

Kadeh küçük olduğu için dolmuştur, yoksa sakinin bize ihsanı nihayetsizdir.

597. Molla Nazîrî

1. به زیر بار تعلق نرفته‌ام هرگز

سبوی باده به دوشم به جای فرزند است

Dünyaya gönül bağlama yükünün altına asla girmedim. Omzumda çocuk yerine şarap testisi vardır.

598. Molla Nazîrî

1. ز فرق تا به قدم هر کجا که می نگرم

کرشمه دامن دل میکشد که جا اینجاست

Baştan ayağa her neresine baksam göz ucuyla bakıp "buraya, buraya" diye gönlün eteğini çeker.

599. Molla Nazîrî

1. نیش خاری نیست کز خون شکاری سرخ نیست

آفتی بود این شکار افکن کزین صحرا گذشت

Av(ladığın âşıkların) kanına bulanmamış bir diken bile kalmadı, bu sahradan geçen o avcı ne afet idi.

600. Molla Nazîrî

1. پایم به پیش از سر این کو نمی رود

یاران خبر دهید که این جلوه گاه کیست

Ayağım bu semtin başını (bırakıp) öteye gidemiyor. Ey dostlar, söyleyin, burası kimin cilvegâhıdır?

601. Molla Nazîrî

1. رنجیدن وز بزم تو رفتن گناه من

ساغر ز دست غیر گرفتن گناه کیست

İncinip senin bezminden gitmek benim günahımsa başkasının elinden kadeh almak kimin günahıdır?

602. Kâdî Nûr

1. هر بلبلۍ برای گلی آفریده‌اند

پروانه عندلیب گلستان آتش است

Her bülbül bir gül için yaratılmıştır. Pervane de ateş gülistanının bülbülüdür.

603. Nevres Efendî

1. بزرگی را شرف رنگین تر از جلب خواطر نیست

که مقناطیس اگر جالب نباشد آهن خامست

Büyüklerin gönül almaktan daha parlak bir şerefi olmaz. Eğer mıknatıs çekmiyorsa demiri hamdır.

604. Nûrî-i İsfahânî

1. از بوالعجیبهای محبت عجبی نیست

گر سر زند از هندوی بتخانه کرامت

Puthanedeki Hindû'dan keramet zuhur etse bile muhabbetin garipliklerine şaşılmaz.

605. Niyâz-ı İsfahânî

1. گر گرفتارم نخواهی زلف چون زنجیر چیست

ور نداری قصد من ابروی چون شمشیر چیست

Eğer beni yakalamak istemiyorsan bu zincir gibi zülf nedir? Beni öldürme kastın yoksa bu kılıç gibi kaşlar nedir?

2. خواب می دیدم که پی بردم باب زندگی

لعل جان پرور ز هم بگشا بگو تعبیر چیست

Rüyada hayat kapısını açtığımı gördüm. Canı besleyen la'l dudaklarını aç da tabiri nedir, söyle.

3. از لب شیرین همی با کوهکن می گفت عشق

جوی خون از دیده باید راند جوی شیر چیست

Şîrîn'in dudağından dağ kazıcı (Ferhad)'a aşk sözü söyleniyordu. Gözden kanlı ırmak akmalıdır, bu süt ırmağı nedir ki?

606. Niyâz-ı İsfahânî

1. بر روی مهت زلف سیاه همچو سحاب است

وین طرفه که باران وی از چشم پر آب است

Ay yüzünde siyah zülf bir bulut gibidir. Ama yağmurun su dolu gözden gelmesi ne gariptir.

2. در عین وصالت به توام نیست وصولی

همچون شتر تشنه که بارش همه آب است

Yükünün tamamı su olan susamış deve gibiyim, senin vuslat pınarındayım ama sana ulaşamıyorum.

607. Niyâzî

1. فغان زین دل که دایم در فغان است

دل است این یا درای کاروان است

El-aman bu gönülden ki daima figandadır. Bu (duyulan ses) gönülden midir yoksa kervanın çanı mıdır?

608. Nîkî-yi İsfahânî

1. جان فشانیه‌ها به خاکپای یارم آرزوست

وہ کہ یک جان دارم و در دل هزارم آرزوست

Sevgilimin ayağının toprağına canlar saçmayı arzuluyorum. Gönlümün arzusu bin can vermektir, ne yazık ki tek bir canım var.

609. Vâkıf-ı Halhâlî

1. در انتظارت آب شد دل اشکم از هامون گذشت

دست از دهن برداشتم فریاد از گردون گذشت

Senin intizarında gönül eridi, göz yaşım vadiyi aştı. Elimi ağzımdan kaldırdım, feryadım feleği aştı.

2. در وادی آوارگی نی همدلی نی همدمی

همدل کجا یابد کسی فرهاد شد مجنون گذشت

Avarelik vadisinde ne gönüldaş var ne hemdem var... Ferhat olup Mecnun'u geçen biri gönül dostunu nerede bulsun?

3. چندین بهار و روز خوش بگذشت و ایام خزان

نگذشت هرگز در دلم کاین چون گذشت آن چون گذشت

Kaç bahar kaç sonbahar geçti ama gönlümde onların nasıl geçip gittiği (sorusu) geçmedi, kaldı.

610. Vahşî

1. مریض طفل مزاجند عاشقان ورنه

علاج درد تغافل دو روز پرهیز است

Âşıklar çocuk mizaçlı hastalardır zira tegafül derdinin tedavisi iki günlük perhizdir.

611. Vahşî

1. سر زلف تو نباشد سر زلف دگری

از برای دل ما قحط پریشانی نیست

Senin zülfün olmazsa bir başkasının zülfü... Bizim gönlümüzün perişanlığı için kıtlık yoktur.

612. Vahşî

1. شکایتم ز تو ای گل‌عذار بسیار است

مرو مرو که مرا با تو کار بسیار است

Ey gül yanaklı, senden çok şikâyetim var. Gitme, gitme, benim seninle çok işim var.

613. Vahşî

1. بر پاره کاغذی دو سه خط میتوان کشید

دشنام و هرچه هست غرض یادگار تست

Kâğıt parçasına iki üç çizgi çekilebilir, sövgü veya her ne olursa olsun (fark etmez), maksat senden bana bir yadigâr kalmasıdır.

614. Vahîd-i Tâhir

1. از عکس رخت جیب قبا آینه زار است

پیراهن از اندام تو لبریز بهار است

Yüzünün yansımasından dolayı kaftanın yakası aynalık olmuştur. Gömlek senin endamından dolayı ağzına kadar bahar ile doludur.

2. ترسم به تن نازکت آسیب رساند

امروز ترا جامه به رنگ گل خار است

Bugün elbisen dikenli gül rengindedir. Nazik tenine zarar değmesinden korkarım.

615. Vahîd-i Tâhir

1. میشود ایمن ز سگ آنکس که بنشیند ز پا

هر که برافتاده گیرد سخت از سگ کمتر است

Ayağı üzerinde oturan kimse köpeğin (saldırmasına karşı) güvendedir, elden ayaktan düşmüşün işi zordur, çünkü köpekten de acizdir.

616. Vahîd-i Tâhir

1. باعث افزونی قسمت نمی باشد شعور

آمد و رفت نفس در خواب و بیداری یکیست

Şuur hali (uyanıklık) kısmetin artmasına yol açmaz. Alınan ve verilen nefes uyurken de uyanırken de aynıdır.

617. Vahîd-i Tâhir

1. از بهر قطع کردن نخل حیات ما

چون اره دو سر نفس اندر کشاکش است

(Alıp verdiğimiz her) nefes hayat ağacımızı kesmek için iki başlı testere gibi çekişip durmaktadır.

618. Vassâf

1. از منصب ار همه کس را فزون شود منصب

توئی که منصبت از منصب تو منصب یافت

Eğer (senin sahip olduğun mansıptan dolayı) herkesin mansıbı arttıysa senin mansıbın senden menkuldür.

619. Visâlî

1. مستانه می گذشت وصالی به کوی دوست

آنجا رسید و سستی پا را بهانه ساخت

Visali dost semtinden sarhoş geçiyordu. Oraya ulaştı ve ayağının zayıflığını bahane etti.

620. Vukû'î

1. درد یاری که توئی بودم آنجا کافیست

آرزوهای دگر غایت بی انصافیست

Seninle dostluk etme ve orada olma derdi bana yeter, başka arzulara sahip olmak insafsızlıktır.

621. Hilâlî

1. ای که می پرسی ز من کان ماه را منزل کجاست

منزل او در دلست اما ندانم دل کجاست

Ey bana "O ay yüzünün mekânı neresidir" diye soran kişi! Onun mekânı gönüldür ama bilmiyorum, gönül nerede.

[299]

622. Yetîm-i Hemedânî

1. کوه غم بر دل نشست و آه سردی برنخواست

آسمانی بر زمین افتاد و گردی برنخواست

Gam dağı dile oturdu ama soğuk bir ah bile çıkmadı. Gökyüzü yere düştü ama bir toz bile kalkmadı.

623. Yahyâ-yı Lâ-hicr

1. درد دل من نهفتنی نیست

وین درد دگر که گفتنی نیست

Gönlümün derdini gizlemek mümkün değil. Onu söyleyememek de ayrı bir dert.

2. بگذشت بهار و وا نشد دل

این غنچه مگر شکفتنی نیست

Bahar geçti ve gönül çiçeği açılmadı. Yoksa bu gonca açılabilir mi değil?

624. Yağmâ

1. مرد در می‌کده یغما و پی تاریخش

کَلک رحمت جعل الجنة مثواه نوشت

Adam meyhanede yağma peşinde ve rahmet kalemi onun için tarihe “Onun makamı cennet kılın” yazdı.

625. Yakînâ

1. راستی با کجروان کردن خطاست

عکس سرو از آب موج اژدهاست

Eğri yürüyenlere doğruluk yapmak hatadır. Servinin dalgalı sudaki yansıması ejderhadır.

626. Yûsuf

1. دنیا تمام رزمگه حرص و خست است

کو جیفه‌ای که بر سر او صد شهید است

Dünya tamamıyla hırs ve arzuların savaş meydanıdır. Başında yüz şehidin (kanı) bulunan o leşi bırak.

627. Lâ-edrî

1. شیوه‌هائیست نهان لیلی را

که همین آگه ازو مجنون است

Leylâ'nın nice gizli hâlleri var ki, onlardan yalnızca Mecnûn haberdardır.

2. دشمنانِست قوی پنجه مرا

که از آن جمله یکی گردون است

Düşmanlarımın pençesi kuvvetlidir ve onlardan biri de felektir.

628. Lâ-edrî

1. تنها نه سینه‌ام ز تف اضطراب سوخت

در دل شکیب خون شد و در دیده خواب سوخت

Izdırabın ateşiyle sadece sinem yanmadı, gönlümde sabır kan oldu, gözümde uyku yandı.

629. Lâ-edrî

1. چون شیشه گریست توبه ما پیوست

دشوار توان کردن و آسان بشکست

Bizim tevbemiz daima şişe gibi zor yapılır, kolay kırılır.

630. Lâ-edrî

1. دریا دلیم و سینه ما معدن در است

گر دست ما تهیست ولی چشم ما پر است

Derya gönüllüyüz ve sinemiz inci madenidir. Elimiz boşa da gözümüz toktur.

631. Lâ-edrî

1. این نکته سر بسته به یادم ز حباب است

کاین عمر به یک چشم زدن نقش سراب است

Ömür bir göz kırpmasıyla serap olur. Bu gizli nükte hatırıma su kabarcığından gelmiştir.

632. Lâ-edrî

1. خانه زرین چه سازی رای زرین بایدت

عدل باید ملک را آن کن اگر این بایدت

Ne diye altından ev yapıyorsun, sana altından bir görüş lazım. Sana mülk lazımsa adaletli davran.

633. Lâ-edrî

1. بیمارم و جز خاک فنا بستر من نیست

بی یارم و کس غیر اجل بر سر من نیست

Hastayım ve fenâ toprağından başka yatağı, başımda ecelden başka dostum yok.

634. Lâ-edrî

1. روی دل از دو طائفه برتافتن نکوست

از دوستان دشمن و از دشمنان دوست

Gönlün iki grup insandan yüz çevirmesi iyidir: Düşmanın dostları ve dostun düşmanları.

635. Lâ-edrî

1. ای پرده دار پرده فرو هل که یار نیست

امروز روز دیدن آن شهریار نیست

Ey perdedar, sevgili yok, perdeyi indir. Bugün o sultanı görme günü değildir.

636. Lâ-edrî

1. گریزد از صف ما هر که مرد غوغا نیست

کسی که کشته نشد از قبیلۀ ما نیست

Kavga adamı olmayan bizim safımızdan kaçır. (Savaştan) sağ çıkan bizim kabilemizden değildir.

637. Lâ-edrî

1. بیمار غمت را بجز از صبر دوا نیست

صبر است دواي من و دردا که مرا نیست

Gamınla hasta olana sabırdan başka ilaç yoktur. Benim ilacım sabırdır ama ne yazık ki o da bende yok.

638. Lâ-edrî

1. هرچه ما را رسد از لعل دلارام خوش است

گر سلامی نبود لذت دشنام خوش است

O lal renkli gönül eğlendirici dudaktan bize her ne ulaşırsa hoştur. Selam etmeyip sövse bile lezzeti hoştur.

639. Lâ-edrî

1. درین سرای مصیبت که غیر ماتم نیست

دلی کجاست که زیر شکنجه غم نیست

İçinde matemden başka bir şey olmayan bu musibet sarayında gam işkencesi altında olmayan bir gönül var mıdır?

640. Lâ-edrî

1. وداع چون تو نگاری نه کار آسانست

هلاک عاشق مسکین فراق جانانست

Senin gibi bir sevgiliye veda etmek kolay bir iş değildir. Miskin âşığın helâki cânândan ayrılmaktır.

641. Lâ-edrî

1. فریاد بسی کردم و فریاد رسی نیست

گویا که درین کنبد ویرانه کسی نیست

Çok feryad ettim ama feryadıma yetişen kimse yok. Sanki bu virane kümbette hiç kimse yok.

642. Lâ-edrî

1. میان سبحه و زنار فرق لایق نیست

یکیست رشته اگر نالها موافق نیست

Tesbih ile zünnar arasında fark görmek doğru değildir. İnlemeleri farklı olsa da ipleri aynıdır.

643. Lâ-edrî

1. احوال دردمندی ما بی نهایت است

هنگام دستگیری و وقت عنایت است

Derdimizin halleri nihayetsizdir. Elden tutup inayet etme vaktidir.

644. Lâ-edrî

1. فراق یار چنان زار و ناتوانم ساخت

که چند بار اجل آمد و مرا نشناخت

Yardan ayrı olmak beni öylesine zayıflatıp güçsüz düşürdü ki ecel kaç defa geldi ama beni tanımadı.

645. Lâ-edrî

1. آنها که بد کنند سزاوار دوزخ اند

دوزخ چه کرده است که شایسته منست

Kötülük yapanlar cehenneme layıktır. Cehennem beni hak edecek ne yapmıştır?

646. Lâ-edrî

1. چناغ باده که با من کشیده بودی دوش

ترا اگرچه فراموش شد مرا یاد است

Dün benimle içtiğin şarap çanağını sen unuttuysan da ben hatırlıyorum.

647. Lâ-edrî

1. گفتگوی مردم عالم سراسر نشتر است

بستر آسایش ما پرده گوش کراست

Âlemdeki insanların dedikoduları baştan başa neşterdir, bizim âsâyiş döşeğimiz de (kim bilir) kimlerin kulağına perdedir.

648. Lâ-edrî

1. به آستان عزیزت که آن پناه منست

که جان و دل به تو دارم خدا گواه منست

Senin aziz eşğin benim sığınağımdır. Allah şahidim olsun ki canım ve gönlüm sana aittir.

[300]

649. Lâ-edrî

1. استخوان سر که پر دندان به گورستان در است

خنده دارد بر کسی کو را غروری در سر است

Mezardaki kafatası başında gurur olan kimseye tüm dişleriyle gülmektedir.

650. Lâ-edrî

1. هر زبانی که نه ذکر تو کند گویا نیست

هر دلی کو نه به فکر تو بود گویا نیست

Seni zikretmeyen dil sanki yok gibi, seni fikretmeyen gönül sanki yok gibidir.

651. Lâ-edrî

1. گوینده را چه غم که نصیحت قبول نیست

گر نامه رد کنند گناه رسول نیست

Getirdiği mektubun reddedilmesinde elçinin nasıl günahı olmazsa nasihatının kabul edilmemesi de nasihatçı için gam değildir.

652. Lâ-edrî

1. با ضعف و ناتوانی پیوسته کرمکار است

چون عنكبوت هر كس بر كار خود سوار است

Herkes örümcek gibi kendi işinde mahir olursa tüm güçsüzlüğüne ve zayıflığına rağmen daima lütufkâr olur.

653. Lâ-edrî

1. نگه دار فرصت که عالم دمیست

دمی پیش دانا به از عالمیست

Fırsat kolla, âlem bir andır. Akıllı insanın gözünde bir an tüm âlemden değerlidir.

654. Lâ-edrî

1. جهانرا چه سازی که خود ساختست

جهاندار از آن دل بپرداختست

Cihanı mamur edip ne yapacaksın ki? Sahibi bile ondan gönlünü çekmiştir.

655. Lâ-edrî

1. بیار آن قدح را که یار آمد است

درخت امیدم به بار آمد است

O kadehi getir çünkü yârim gelmiş ve ümit ağacım meyve vermiştir.

656. Lâ-edrî

1. دلی را که عشقش گریبان گرفت

ملامت مکن گر بیابان گرفت

Aşka yakasını kaptırmış bir gönül eğer çöllere düşerse onu kınama.

657. Lâ-edrî

1. اگر سال گردد هزار و دو نیست

بجز خاک تیره ترا جای نیست

Eğer bin iki yüz sene ömrün olsa bile karanlık topraktan başka gidecek yerin yoktur.

658. Lâ-edrî

1. ز دست ستم کس درین باغ نیست

که چون لاله در سینه‌اش داغ نیست

Bu bahçede zulüm yüzünden lâle gibi gönlünde yara olmayan kimse yoktur.

659. Lâ-edrî

1. سر شب سر قتل و تاراج داشت

سحرگه نه تن سر نه سر تاج داشت

Gece yarısı başımda cinayet ve yağma gerçekleşti. Seher vakti ne bedenimde baş ne de başımda taç kalmıştı.

660. Lâ-edrî

1. خطابت بنده را از خاک برداشت

سرم بر اوج علیین برافراشت

Hitabın köleyi topraktan çekip aldı, başımı yücelerin yücesine yükseltti.

661. Lâ-edrî

1. لب نگشائی اگر ت هوش هست

کز پس دیوار بسی گوش هست

Eğer akıllı isen ağzını açma çünkü duvarın arkasında çok kulak var.

662. Lâ-edrî

1. رواجی در قفای هر کسادیت

مرادی در پی هر نامرادیست

Bolluk darlıktan sonra, isteklerin gerçekleşmesi de gerçekleşmemesinden sonra gelir.

663. Lâ-edrî

1. چو نیک و بد بخواهد هر دو بگذشت

خنک آنکس که نیکی کرد و بگذشت

İyilik de kötülük de madem geçecektir, bahtiyar kimse iyiliği yapıp da geçendir.

664. Lâ-edrî

1. هر که را چشم بر حبیب منست

گر بود چشم من رقیب منست

Gözü sevgilimde olan kim varsa kendi gözüm bile olsa rakibimdir.

665. Lâ-edrî

1. بخت بد و همت عالی بلاست

وای بر آنکس درو مبتلاست

Bahtın kötü ve himmetin âlî olması bir beladır, bu belaya müptela olan kişiye yazık.

666. Lâ-edrî

1. سخنی در نهان نباید گفت

که بهر انجمن نشاید گفت

Toplulukta söylemenin uygun olmadığı sözü gizli yerde söylemek de yakışmaz.

667. Lâ-edrî

1. رشته برکردنم افکنده دوست

میکشد هر جا که خاطرخواه اوست

Dostum boynuma bir ip doladı ve (hatırıyla) beni her nereye isterse çekiyor.

668. Lâ-edrî

1. نیش عقرب نه از ره کین است

مقتضای طبیعتش این است

Akrebin iğnesi kin sebebiyle değil, tabiatı gereği böyledir.

669. Lâ-edrî

1. روز پیری اگرچه پر نور است

چون شب مظلّم جوانی نیست

Yaşlılık günleri nurla dolu olsa da gençliğin karanlık gecesi gibi parlak değildir.

670. Lâ-edrî

1. پرسشی کن ز روی دلداری

که مرا بیش ازین تمنا نیست

Gönül almak için hâlimi sor çünkü bundan öte bir temennim yoktur.

671. Lâ-edrî

1. گرچه این حال صعب واقع‌ایست

چه توان حکم کرد کار اینست

Vaki olan bu zor durum için ne hüküm verilebilir ki, işte, olan ortadadır.

672. Lâ-edrî

1. خطش گوئی نسیم نوبهار است

که از وی گلشن جان تازگی یافت

(Sevgilinin) hattı sanki ilk bahar rüzgârıdır, canımın gül bahçesi ondan tazelik bulmuştur.

673. Lâ-edrî

1. این مناصب که دیده‌ای جزئیت

کار کلی هنوز در قدر است

Gördüğün bu mansıplar (nasibindekinin) küçük bir parçasıdır, küllî olan henüz kaderde saklıdır.

674. Lâ-edrî

1. مرد باید که بوی داند برد

ورنه عالم پر از نسیم صباست

Kişi koku almasını bilmelidir, yoksa âlem saba rüzgârı ile doludur.

675. Lâ-edrî

1. هر که زر دید سر فرو آرد

ور ترازوی آهنین دوش است

Altın gören herkes baş eğer, kolu demirden olan terazi bile.

676. Lâ-edrî

1. میان ماه من با ماه گردون

تفاوت از زمین تا آسمانست

Benim ay yüzlüm ile felekteki ay arasında yerden göğe kadar fark vardır.

677. Lâ-edrî

1. یا زلف به شانه کرد دلدار

یا بوی نسیم نوبهار است

Bu ilkbahar rüzgârının kokusu mudur yoksa sevgili zülfünü mü taramış?

678. Lâ-edrî

1. به طفلی خدمت پیری نکردیم

به پیری خدمت طفلی ضرور است

Çocukken ihtiyarlara hizmet etmedik, yaşlanınca çocuklara hizmet etmek zarurettir.

[301]

679. Lâ-edrî

1. دوست آوارگی همی خواهد

رفتن حج بهانه افتاد است

Dost avarelik istiyor, yoksa hacca gitmek bahanedir.

680. Lâ-edrî

1. ذکر القابت ار کنم آغاز

بگذرد عمر و هیچ نتوان گفت

Lakaplarını saymaya başlasam ömür biter ama (senin sıfatlarının zikri) hiç söylenmiş olmaz.

681. Lâ-edrî

1. ز سر بگذشت بی تو آب چشم

یکی از سر گذشتم بی تو این است

Sensiz gözyaşlarım başımdan taşıtı, sensiz yaşadığım maceralardan biri de budur.

682. Lâ-edrî

1. آنرا که کفل نرم است در عزت و راحت

و آنرا که به رخ شرم است در رنج و عذاب است

İzzet ve rahat içinde olanların arkası yumuşak; zahmet ve azap içinde olanların yüzü kırmızıdır.

683. Lâ-edrî

1. رسیده عشق به جائی که کفر اگر نبود

ترا پرستم و گویم خدای من اینست

Aşkım o mertebeye ulaştı ki eğer küfür olmayacak olsa sana tapıp "Benim rabbim budur." derdim.

684. Lâ-edrî

1. من ناله ز بیگانه ندارم که دلم را

هر غم که رسید است هم از خویش رسید است

Benim inlemem yabancılar sebebiyle değildir. Gönlümdeki her gam kendimdendir.

685. Lâ-edrî

1. سبب می‌رس که چرخ از چه سفله پرور شد

که کام بخشی او را بهانه بی سبب است

Feleğin sefilleri niçin beslediğini sorma, arzuları yerine getirmesi için bir bahaneye gerek yoktur.

686. Lâ-edrî

1. نصرت ازو طلب که به میدان قدرتش

هر ذره پهلوانی و هر پشه صفدریست

Zaferi, kudret meydanında her zerrenin bir pehlivan, her sineğin bir yiğit olduğu (Hak'tan) iste.

687. Lâ-edrî

1. کیمیا خواهی زراعت کن که گفتند اهل عقل

زرع ثلثانش زر است و ثلث دیگر هم زر است

Eğer simya istiyorsan git de ziraatle meşgul ol. Çünkü akıl ehli demişlerdir ki, ziraatın üçte ikisi altın ve diğer üçte biri de altındır.

688. Lâ-edrî

1. گر در همه شهر یک نیشتر است

در پای کسی رود که درویشتر است

Eğer tüm şehirde bir tek diken varsa gidip en derviş (fakir) kimsenin ayağına batar.

689. Lâ-edrî

1. اینجا که ایاز است برون از نمدی نیست

باقی همه الطاف خداوند جهانست

Eyaz'ın yeri burada sadece bir parça keçedir; Onun ötesinde ne varsa, hepsi Allah'ın lütfu ve inayetidir.

690. Lâ-edrî

1. به دُرد و صاف ترا کار نیست خوش در کش

که هرچه ساقی ما کرد عین الطافست

(Şarabın) tortulu veya saf olmasıyla senin işin yok, sen şarabını hoşça içmeye bak. Sakimiz bize her ne yaparsa yapsın lütfun ta kendisidir.

691. Lâ-edrî

1. سعی کن کز تو بدی در دل کس جا نکند

جای داغ ارچه شود نیک نشانش باقیست

Senden dolayı kimsenin gönlünde bir fenalığın yer etmemesine gayret et, zira yara iyileşse de izi kalır.

692. Lâ-edrî

1. هر که دارد شعله ادراک باشد خاکسار

زیر خاکستر بود هر جا که آتشپاره‌ایست

Ateş parçasının olduğu her yerin kül altında kalması gibi idrak alevine sahip olan kişi de toprak altında kalır.

693. Lâ-edrî

1. چون ماهی ضعیف که افتد در آب تند

در اختیار خویش مرا اختیار نیست

Engin suya düşmüş zavallı bir balık misali, ihtiyarımız elimizde değildir.

694. Lâ-edrî

1. در کهنسالی بود حرص خسیسان بیشتر

تا نگردد خشک دست خار دامنگیر نیست

Yaşlanınca hasis kimselerin hırsı daha fazla olur. Diken kurumadığı sürece eteğe yapışmaz.

695. Lâ-edrî

1. آنکه میدارد به جای چشم چون عینک ترا

از نظر اندازدت وقتی که محتاج تو نیست

Seni gözü gibi değil, gözlük gibi gören kişi ihtiyacı olmadığında seni de gözden çıkarır.

696. Lâ-edrî

1. چشم یاری روز بد زین آدمی رویان مدار

سایه در تاریکی شب با کسی همراه نیست

İnsan görünümlü kimselerden kötü günde vefa bekleme zira gölge gece karanlığında kimseye yoldaşlık etmez.

697. Lâ-edrî

1. ظالمانرا نیست از اسباب خود یکجو نصاب

حاصل آغوش داس از دانه جز خمیازه نیست

Nasıl ki orağın (biçtiği) buğdaydan hava dışında hiçbir payı yoksa zalimlere de kendi mallarından bir arpa kadar bile nasip olmaz.

698. Lâ-edrî

1. گر چنین بر زده بینی خط من عیب مکن

که مرا محنت ایام چنین برزده است

Burnumuzda tüyler çıktıysa bizi ayıplama, ömrün dertleri bizi böyle altüst etti.

699. Lâ-edrî

1. دو سه یاریم موافق تو هم ای دوست بیا

منم و فکر و خیال تو کس دیگر نیست

Ey dost! Sana muvafık iki üç dostuz, gel. Ben varım, senin fikrin ve senin hayalin var, başka da kimse yok.

700. Lâ-edrî

1. ناکسی گر از کسی بالا نشیند عیب نیست

روی دریا پر خس و پابین دریا گوهر است

Adam olmayanın adamlardan yukarda oturması garip değildir zira denizin üstü çer çöp ile, dibi ise inciyle doludur.

701. Lâ-edrî

1. امشب ای ساقی که دست از تست انعامی بکن

کس چه می داند که چون فردا شود دوران کیست

Ey saki, bu gece kendi elinle lütufta bulun zira yarın devranın kime ait olacağını kimse bilmez.

702. Lâ-edrî

1. ما آب روی فقر و قناعت نمی بریم

با پادشه بگوی که روزی مقدر است

Biz fakirlik ve kanaat için yüz suyu dökmeyiz. Padişaha söyle, rızık mukadderdir.

703. Lâ-edrî

1. در خواب عاشق آمدی و پای نازکت

چندان بدیده شود که رنگ از حنا گرفت

Aşğın rüyasına girdin ve kınadan renk almış nazik ayağın böyle güzel göründü.

704. Lâ-edrî

1. دلم ز خار غمت صد هزار جاریش است

کسی که با تو بود دوست دشمن خویش است

Gönlüm senin gam dikenin sebebiyle “seninle dost olan kendine düşmandır.”
diyerek yüz bin defa inler.

705. Lâ-edrî

1. گر شکر شوم شکر تو نتوانم گفت

ور عذر شوم عذر تو نتوانم خواست

Şükür olsam sana gerektiği gibi şükretmiş olmam. Özür olsam senden gerektiği
gibi özür dilemiş olmam.

706. Lâ-edrî

1. بر من بگذشت دوش چون آب روان

آن آب روان هنوز در چشم منست

Akan bir su gibi dün benim yanımdan geçip gitti ama o akan su (sevgilinin
hayali) hâlâ benim gözümde.

707. Lâ-edrî

1. آه ازین طالع برگشته که هر روز مرا

ره به جایی بنماید بلا بیشتر است

Ah, bu ters dönmüş talih her gün bana belanın daha da fazla olduğu bir yol
gösteriyor.

[302]

708. Lâ-edrî

1. بگریخته‌ام دو اسبه از پیش غمت

وز من بدو منزل غم تو پیشتر است

Gamından dört nala kaçıyorum, sen de benden o gam menziline doğru daha çok koşuyorsun.

709. Lâ-edrî

1. مردی که هیچ جامه ندارد به اتفاق

بهتر ز جامه‌ای که درو هیچ مرد نیست

Hiç elbisesi olmayan adam içinde adam olmayan elbiseden kesinlikle daha hayırlıdır.

710. Lâ-edrî

1. آنجا که مرا دست رسد نیست مرادی²⁶⁴

وانجا که مرادست مرا دست رسی نیست

Elimizin ulaştığı yer gönlümüzün muradı değil. Gönlümüzün muradı olan yere de elimiz uzanmıyor.

711. Lâ-edrî

1. بی ساقی و شراب غم دل نمی رود

این درد را طبیب یکی و دوا یکیست

Saki ve şarap olmazsa gönül gamı gitmez, bu derdin tabibi tek, ilacı tektir.

712. Lâ-edrî

1. غمگین نشود طبع گل از ناله بلبل

فریاد گدا رونق بازار کریم است

Nasıl ki bülbülün inlemesinden dolayı gül gamlanmazsa fakirin feryadı da cömerdin çarşısına revaç verir.

713. Lâ-edrî

1. این آدمی که زبده ارکانش می نهند

پیوسته در کشاکش این چار اژدهاست

Dünya erkânın gereğini yerine getiren kişi dört unsurla daima mücadele hâlindedir.

714. Lâ-edrî

1. فرزند عاق ریش پدر گیرد ابتدا

نسل نبیره دست به مادر کشد نخست

Asi oğul önce babasının sakalını çeker, alçak evlat evvela annesine el kaldırır.

715. Lâ-edrî

1. چون کمر بگشود شد خورشید از جوزا برون

مه بیرج عقرب آمد چونکه بر رخ زلف بست

Güneş Cevzâ'dan çıkınca kemer çözüldü, ay akrep burcuna geldiğinde de zülf yanağa düştü.

716. Lâ-edrî

1. فتاد زلف سیاهش به زیز پا آری

مقرر است که پای چراغ تاریک است

Siyah zülfü ayağın ucuna düştü, evet, mumun ayağının karanlık olması mukarrerdir.

717. Lâ-edrî

1. ضرورتست وگرنه خدای می داند

که ترک صحبت یاران نه اختیار منست

Zaruridir, yoksa Allah biliyor ki dostların sohbetini terk etmek benim isteğimle değildir.

718. Lâ-edrî

1. از اشک گرم و سینه سوزان ما می‌رس

برقی بجست و کشتی ما را در آب سوخت

Sıcak gözyaşımızı ve yanan göğsümüzü sorma. Bir şimşek çaktı ve suyun içindeki gemimizi yaktı.

719. Lâ-edrî

1. در عهد شیب شکوه نسیان چرا کنیم

کم نعمتیست این که جوانی به یاد نیست

Saçımız ağardığında unutkanlıktan niye şikâyet edelim ki? Gençliğin hatırdan olmaması az bir nimet midir?

720. Lâ-edrî

1. در باغ هزار گل بروید لیکن

از شوره اگر گلی براید عجب است

Bağda bin tane gül biter, (normaldir) ama eğer çorak yerden bir gül bitse acayip olur.

721. Lâ-edrî

1. گرچه تو ترکم کنی ترک تو نتوان گرفت

ورچه دلم بشکنی عهد تو نتوان شکست

Sen beni terk etsen de seni terk etmek mümkün değil. Eğer gönlümü kırsan da senin ahdini kırmak mümkün değil.

722. Lâ-edrî

1. ظهور خشم بزرگان تهی ز رحمت نیست

غبار چهره گردون نشان یاران است

Büyüklerin kızması rahmetten uzak değildir. Feleğin çehresindeki toz dostların izidir.

723. Lâ-edrî

1. عمری به در صومعه شیخ نشستیم

جز غیبت رندان نشنیدیم کرامت

Bir ömür tekkenin kapısında oturduk, dostların gıybetinden başka keramet duymadık.

724. Lâ-edrî

1. نیست پروای عدم دل زده هستی را

از قفس مرغ به هر جا که رود بستانست

Kafesten kurtulan kuş için nasıl ki her yer bostan ise gönlünü varlıktan kurtarmış kişi de yokluğu umursamaz.

725. Lâ-edrî

1. قتل عامی آرزو دارم هلاگو خان کجاست

کز حدود شرق تا سر حد مغرب کشتنیست

Katliam istiyorum, Hülâgû Han nerededir? Doğu'nun sınırından Batı'nın/Mağrip'in başına kadar herkes öldürülmeyi hak ediyor.

726. Lâ-edrî

1. آه اگر مستی نمودی هر حرامی چون شراب

آن زمان معلوم گردد در جهان هشیار کیست

Ah, her günah şarap gibi sarhoşluk verseydi o zaman cihanda kimin ayık olduğu malum olurdu.

727. Lâ-edrî

1. منت منه چو توشه بسایل دهی که او

حمل توشه ره دور و دراز تست

Bir muhtaca bir şey verdiğinde, onun başına kakma; çünkü o, aslında senin âhîret yolculuğunun azığını taşıyan bir hamaldır.

728. Lâ-edrî

1. به دیدن از تو قناعت نمی توان کردن

حکایتی دگرم هست و جای گفتن نیست

Seni görmekle yetinmek mümkün değildir. Bir başka hikayem var ama anlatmanın yeri değil.

729. Lâ-edrî

1. بحرِیست زندگی و نهنگش حوادث است

تن کشتی است و مرگ به ساحل رسیدنست

Hayat bir denizdir ve onun timsahı hâdiselerdir. Vücut bir gemidir ve ölüm sahile ulaşmaktır.

730. Lâ-edrî

1. ما آب روی خویش به گوهر نمی دهیم

بخل بجا به همت حاتم برابر است

Biz onun yüz suyunu mücevhere/inciye değişmeyiz. Yerinde olan cimrilik Hâtem'in cömertliğine denktir.

731. Lâ-edrî

1. در فنا نیز توان فیض ز درویشان برد

نمد سوخته بر زخم کم از مرهم نیست

Nasıl ki yanmış keçenin yaraya faydası merhemden az değilse fenâ konusunda da dervişlerden feyz alınabilir.

732. Lâ-edrî

1. پرهیز چون نمی کند از خون عاشقان

چشم ترا سزااست که بیمار مانده است

Âşıkların kanı konusunda perhiz yapmadığından senin gözlerin hasta kalmaya layıktır.

733. Lâ-edrî

1. تا به کی گشت چمن دزدیده کردن چون صبا

گل به تکلیف رضای باغبان چیدن خوش است

Ne zamana kadar saba rüzgârı gibi çimenliği dolaşıp talan edeceksin?
Bahçıvanın rızasıyla gül toplamak ne hoştur.

734. Lâ-edrî

1. آمد و رفت نفس پست و بلند این رهست

تا نفس باقیست راه زندگی هموار نیست

Nefes alıp vermek bu yolun iniş çıkışları sayesinde. Kişinin (alıp verecek) nefesi olduğu sürece hayat yolu düz olmaz.

735. Lâ-edrî

1. سر توحید ز زنجیر شود معلومت

صد دهن نغمه سرا باشد و یک آواز است

Tevhidin sırrını zincirden anla, zincir yüz ağızdan şarkı söyler ama tek ses çıkarır.

[303]

736. Lâ-edrî

1. مست آنچنان خوش است که گوید به روز حشر

من کیستم شما چه کسانی این چه جاست

Mahşer gününde "Ben kimim, siz kimsiniz, burası neresi" diyecek kadar mest olmak ne hoştur.

737. Lâ-edrî

1. در خانه های کهنه بود مور و مار بیش

حرص و امل به طینت پیران فزونتر است

Nasıl ki eski evlerde karınca ve yılan çoksa ihtiyarların tıynetinde de hırs ve emel daha fazladır.

738. Lâ-edrî

1. جرم بی اندازه می خواهد عطای بی شمار

پیش عفو قلّت تقصیر ما تقصیر ماست

Ölçüsüz suç sayısız lütuf ister. Senin (sonsuz) affın karşısında kusurumuzun az olması kusurumuzdur.

739. Lâ-edrî

1. دشمن دانا به از نادان دوست

Bilgili düşman cahil dosttan iyidir.

740. Lâ-edrî

1. چه غم ز حیلۀ دشمن که دوست جانب ماست

Dost yanımızdadır, düşmanın hilesinden ne korkacağız.

741. Lâ-edrî

1. قرب جانی چو شود بعد مکانی سهل است

Can yakın olunca mekân uzaklığı kolaydır.

742. Lâ-edrî

1. به ازین کس نگفت و نتوان گفت

Bundan iyisini kimse söylememiştir, söyleyemez.

743. Lâ-edrî

1. چاره خاموشیست شعری را که از تحسین گذشت

Bir şiir eğer beğenilmenin çok üstündeyse o zaman (hayranlıkla) susmaktan başka yapacak bir şey yoktur.

744. Lâ-edrî

1. هر جا که گل است جفت خار است

Gül olan her yerde onun eşi diken vardır.

745. Lâ-edrî

1. در امر خیر حاجت هیچ استخاره نیست

Hayırlı işte istihareye hiç hacet yoktur.

746. Lâ-edrî

1. این چنین لعل معقد لایق آن گردنست

Bu öyle bir la'l gerdanlıktır ki ancak o gerdana layıktır.

747. Lâ-edrî

1. اگر گناه ببخشند شرمساری هست

Günahı bağışlasalar da utancı vardır.

748. Lâ-edrî

1. صاحب هنر به هیچ مکانی غریب نیست

Hüner sahibi insan hiçbir yerde garip kalmaz.

749. Lâ-edrî

1. ز هر طرف که شود کشته سود اسلام است²⁶⁵

²⁶⁵ ز هر طرف که شود کشته سود حکام است

İki taraftan hangisi öldürülürse öldürülsün kazanan İslam'dır.

750. Lâ-edrî

1. از پشیمانی چه سود آخر چو کار از دست رفت

İş işten geçtikten sonra pişmanlığın ne faydası vardır.

751. Lâ-edrî

1. بگشا میان که رنج جهانرا کنار نیست

Kemerini çöz, cihanın sıkıntısına nihayet yoktur.

752. Lâ-edrî

1. شکوه بسیار است اما لذت اظهار نیست

Haşmet ve heybet(imiz) çoktur ama bunu göstermenin bir tadı yoktur.

753. Lâ-edrî

1. چون کنم خود کردهام خود کرده را تدبیر چیست

Kendime kendim ediyorum, buna ne tedbir alabilirim ki?

754. Lâ-edrî

1. در راه عشق مرحله قرب و بعد نیست

Aşk yolunda yakınlık ve uzaklık merhalesi yoktur.

755. Lâ-edrî

1. معشوق خوبروی چه محتاج زیور است

Güzel yüzlü maşuğun süse ne ihtiyacı var.

756. Lâ-edrî

1. پیغام آشنا نفس روح پرور است

Nefesi tanıdık olan kimsenin haberi ruhu besler.

757. Lâ-edrî

1. این نیز هم از طالع شوریده ماست

Bu da bizim dağınık talihimizdendir.

758. Lâ-edrî

1. ناید ز دل شکسته تدبیر درست

Kırık gönülden düzgün bir tedbir çıkmaz.

759. Lâ-edrî

1. کس نگوید که دوغ من ترش است

Kimse ayranım ekşi demez.

760. Lâ-edrî

1. هر جغد بی پر و بال در چشم خود همائیست

Kanadı olmayan her baykuş kendi gözünde hümadır.

761. Lâ-edrî

1. بیماری هر شهر به مقدار حکیمست

Her şehrin hastalığı o şehirdeki hekimler kadardır.

762. Lâ-edrî

1. از قفس مرغ به هر جا که رود بستانست

Kuş kafesten her ne tarafa gitse bostandır.

763. Lâ-edrî

1. آواز دهل شنیدن از دور خوش است

Davulun sesini uzaktan dinlemek hoştur.

764. Lâ-edrî

1. از باد هوا آمد و با باد هوا رفت

Havadan geldi, havayla gitti. (Bedava geldi bedava gitti)

765. Lâ-edrî

1. در خانه مور شب‌نمی طوفانست

Bir çiğ damlacığı karıncanın evinde tufandır.

766. Lâ-edrî

1. ما را چه ازین قصه که گاو آمد و خر رفت

Bu kıssadan bize ne: Öküz geldi, eşek gitti.

767. Lâ-edrî

1. ازدها را چو گلو تنگ بگیرند عصاست

Yılanın boğazını sıksalar (âdetâ) bir sopa gibi (itaatkâr) olur.

768. Lâ-edrî

1. هر کار که موقوف محالست محالست

Muhal bir şeye bağlı olan her iş de muhaldır.

769. Lâ-edrî

1. دامنش وقتی به دست آمد که گيرائی نداشت

Eteğini tuttuğunda (istediğini elde ettiğinde) artık ona meyli kalmadı.

770. Lâ-edrî

1. ای مردمک دیده من جای تو خالیست

Ey benim göz bebeğim, senin yerin boştur.

771. Lâ-edrî

1. بهتر ز سفر چاره برای رمضان نیست

Ramazan için sefere çıkmaktan iyi çare yoktur.

772. Lâ-edrî

1. حال من بیچاره چه محتاج بیان است

Benim bîçâre hâlimin beyana ne haceti var.

773. Lâ-edrî

1. چون تیغ اجل رسد سپرها هیچست

Ecel kılıcı ulaştığında siperler fayda vermez.

774. Lâ-edrî

1. در عفو لذت‌یست که در انتقام نیست

Affetmekte intikamda bulunmayan bir lezzet vardır.

775. Lâ-edrî

1. تنم اینجا و دل آنجاست که جانان آنجاست

Vücudum burada, gönlüm cananın olduğu yerdedir.

776. Lâ-edrî

1. بر کنده به آن ریش که در دست زنانست

Kadınların elinde tüy olmaktansa onu yolmak daha iyidir.

777. Lâ-edrî

1. دارو سبب درد شد این را چه علاجست

Bu derde ilaç sebep oldu, buna ne ilaç olsun ki?

778. Lâ-edrî

1. اطناب در مکالمه دوست خوشتر است

Dost ile sohbet ederken sözü uzun tutmak daha iyidir.

779. Sultan Selîm-i Evvel

1. روز میدان از زبان تیغ باشد بحث ما

کار طفلانست کردن بر سر هر کار بحث

Savaş günü bizim bahsimiz kılıcın diliyle olsun. Her konu hakkında konuşmak çocukların işidir.

780. Sultan Selîm-i Evvel

1. عاشقم مجنون صفت افتاده در ویرانه‌ای

گه کنم با خود سخن گه با در و دیوار بحث

Mecnun gibi aşığım, viranelik kapısına düşmüşüm. Bazen kendimle bazen kapı ve duvarlarla konuşuyorum.

781. Sultan Selîm-i Evvel

1. ز آدم تا به این دم بحث عشق است

نشد آگه کس از اصل حوادث

Hız. Adem'den beri mevzu hep aşktır. Kimse olup bitenlerin aslından haberdar olmadı.

[304]

782. Sultan Selîm-i Evvel

1. به راه عشق منزل بیشمار است

نباشد واحد و اثنین و ثالث

Aşk yolunda menzil bir, iki, üç değil; sayısızdır.

783. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. بر سنگ خاره زد گهر آبدار خویش

هر کاملی که کرد به ناقص عیار بحث

Düşük ayar kişilerle tartışmaya giren her kâmil, parlak mücevherini sert kayaya çarpmıştır.

784. Mağribî

1. بیار ساقی باقی بریز بر من حادث

می قدیم که تا وا رهم ز دست حوادث

Ey bekâ sahibi saki, hâdis olan bana kadim şaraptan dök de hâdislerin elinden tekrar kurtulayım.

2. در آ به مجلس مردان بخور شراب تجلی

شراب مرد تجلی بود نه ام خبایث

Erenler meclisine gelip tecellî şarabı iç. Tecellî ereninin şarabı kötülüklerin annesi değildir.

785. Esîr

1. هیچ گفتم آن دهان را یار شد پر پیچ و تاب

از غضب گفتا چه گفتمی بازگو گفتم که هیچ

Onun dudaklarına "hiç" dedim, sevgili eğilip büküldü ve kızıp "ne dedin, tekrar söyle" dedi, ben de "hiç" dedim.

786. Câmi

1. ای ز تو قیل و قال ما همه هیچ

فهم و وهم و خیال ما همه هیچ

Ey hakkındaki kîl u kâlimiz tamamen hiç olan! Bizim anlayışımız, vehmimiz, hayalimiz tamamen hiçtir.

2. مالک الملک کائنات توئی

دعوی ملک و مال ما همه هیچ

Kainat mülkünün sahibi sensin. Bizim mülk ve mal davamız tamamen hiçtir.

3. خالی از فضل بر کمال تو نیست

لاف فضل و کمال ما همه هیچ

Senin kâmil fazlından nasibi olmayan yoktur. Bizim fazilet ve kemâl lafımız tamamen hiçtir.

4. سایلان سباط جود توئیم

بی جوابت سوال ما همه هیچ

Senin cömertlik sofradaki dilencileriz. Senin cevabın olmadan bizim cevabımız tamamen hiçtir.

5. بی نسیم قبول عاطفتت

طاعت ماه و سال ما همه هیچ

Senin kabul merhametinin rüzgârı olmasa bizim taat ile geçen ay ve yıllarımız tamamen hiçtir.

787. Hüsrev-i Dihlevî

1. برون ز جام دمام مجوی همدم هیچ

بجز صراحی و مطرب مخواه محرم هیچ

Kadeh dışında hiç hemdem arama, sürahi ve mutrib dışında hiç mahrem isteme.

2. بیا و باده روشن روان بنوش که هست

به جنب جام می لعل خاتم جم هیچ

Gel de parlak şaraptan iç çünkü la'l renkli kadehin yanında Cem'in yüzüğü bir hiçtir.

3. غمت حاصلم از عمر و هم بدین شادم

که گرچه هست غم نیست از غم غم هیچ

Bir ömür senin gamından başka bir şey elde etmedim ve bununla şadım, gamım olsa da gamımdan hiç gam yoktur.

4. دلم ز مهر تو چون ذره-ای و آن هم خون

تنم ز عشق تو چون سایه-ای و آن هم هیچ

Kana bulanmış gönlüm senin muhabbetinden bir zerre gibi, vücudum senin aşkından bir gölge gibidir ve o da hiçtir.

5. دم از جهان مزن و همدمی طلب خسرو

به حکم آن که جهان یکدمست و آن دم هیچ

Ey Hüsrev, cihandan dem vurma ve bir hemdem dile. Çünkü cihan tek bir andır ve o an da bir hiçtir.

788. Sultan Selîm-i Evvel

1. ساکن کوی تو نبود به گلستان محتاج

نیست مشتاق تو با روضه رضوان محتاج

Senin semtinde oturan gül bahçesine, sana müştak olan cennet bahçesine muhtaç değildir.

2. ای خوش آن عاشق درویش که در ملک جنون

ساخت با درد و غم و نیست به درمان محتاج

Delilik mülkünde dert ve gam ile kurulup dermana muhtaç olmayan o âşık dervişe aşk olsun.

3. خسرو لشگر عشق است سلیمی امروز

نه به خانیست مقید نه به خاقان محتاج

Selîmî bugün aşk ordusunun komutanıdır, hanlık ile mukayyet değil, sultana muhtaç değildir.

789. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. اگر میان دو دل هست دوستی به قرار

نمی شوند به آمد شد خبر محتاج

Eğer iki gönül arasındaki dostluk kararındaysa aralarında haber gidip gelmesine muhtaç değillerdir.

790. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. ای بسا روها که کردا از رنگ خجلت غازه دار

نخل عزتها بسی از پا درآرد احتیاج

Nice yüzü, utancından allık gibi kızarttı. İhtiyaç, nice izzet ağacını kökünden devrİRİR.

791. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. آنچه شیران را کند روبه مزاج

احتیاج است احتیاج است احتیاج

Arsıları tilki mizaçlı yapan şey ihtiyaçtır, ihtiyaçtır, ihtiyaç.

792. Kelîm-i Kâşânî

1. عجز آنجا که کند قوت خود را ظاهر

به مدد کاری مور است سلیمان محتاج

Acziyet kuvvetini ortaya çıkartınca Süleyman bile karıncanın yardımına muhtaç olur.

793. Lâ-edrî

1. همه دنیا زر و محاسب تو

همه برگیری و نداری هیچ

Tüm dünya altındır ve sen onun muhasebecisisin. (Altın) herkesin elindedir ama sende yoktur.

794. Lâ-edrî

1. دنیا هیچ است و کار دنیا همه هیچ

ای هیچ ز بهر هیچ بر هیچ مپیچ

Dünya hiçtir, dünyanın işi de hiçtir. Ey hiç, hiç için hiç kimseye eğilme.

795. Sultan Selîm-i Evvel

1. در پیش رند تخته میخانه به ز تخت

یکدم که بگذرد به خوشی به ز عمر نوح

Rindin nazarında meyhane tezgâhı tahttan iyi, hoş geçen bir an Nuh'un ömründen iyidir.

[305]

796. Sultan Selîm-i Evvel

1. مستانه چشم یار درآمد ز خواب سرخ

خوی کرده روی گشته ز تاب شراب سرخ

Sevgilinin kızarmış sarhoş gözleri uykudan uyandı, yüzü kırmızı şarabın sıcaklığıyla terledi.

2. بگذشت خنجرش ز دل پاره پاره‌ام

وز سوز سینه گشت چو سیخ کباب سرخ

Sevgilinin hançeri parça parça olan gönlümden geçti, (gönlüm) göğsümdeki ateşte şiş kebab gibi kızardı.

797. Lâ-edrî

1. هست درین بادیۀ دیولاخ

خانه دل تنگ و غم دل فراخ

Bu ıssız çölde gönlün dar hânesi ve geniş gamı bulunmaktadır.

798. Lâ-edrî

1. کرمهای تو ما را کرد گستاخ

به این امیدهای شاخ بر شاخ

Bu dal dal yeşeren ümitlere ettiğin keremler bizi küstah eyledi.

799. İbn-i Yemîn

1. ای دل غم جهان مخور این نیز بگذرد

گیتی چو هست بر گذر این نیز بگذرد

Ey gönül, cihanın gamını yeme. Varlık geçicidir, o da geçer bu da geçer.

2. گر بد کند زمانه تو نیکو خصال باش

بگذشت ازین بسی بتر این نیز بگذرد

Zamane sana kötülük yaparsa sen iyi hasletli ol. Bundan çok daha kötülerini geçti, bu da geçer.

3. ور دور روزگار نه بر وفق رأی تست

انده مخور که بی خبر این نیز بگذرد

Eğer zamanın dönüşü senin görüşüne uygun değilse üzülme, bu da habersizce geçer.

800. Ebü'l-Ferec

1. هر عصائی نه اژدها گردد

هر گیاهی نه کیمیا باشد

Her âsâdan ejderha çıkmaz, her ottan simya yapılmaz.

801. Şeyh Ebü'l-Kâsım

1. صورتگر جمال تو بنهاد نقطه‌ای

از بهر امتحان قلم آفتاب شد

Senin cemâlinin suretini yapan (nakkaş) kalemi denemek için bir nokta koydu ve böylece güneş zuhur etti.

2. ماننده دو مصرع یک بیت ما و تو

در صورتیم اگرچه دو در معنی‌ایم فرد

Senle ben bir beytin iki mısrası gibiyiz, surette iki isek de manada biriz.

3. دمی کز گل تن آدم سرشتند

بهر دل اندکی غم هم سرشتند

Çamurdan Hz. Adem'in bedenini yoğururken gönül için biraz da gam kattılar.

802. Ahmed-i İstanbûlî

1. هر بلا کاید ازان قامت بالا آید

چه توان کرد بلائی که ز بالا آید

Başımıza gelen her bela o uzun boylu sevgiliden gelmektedir, yukarıdan gelen belaya ne yapılabilir ki?

803. 'Ali Ahmed

1. مرا هر شب چو دزدان خواب گرد چشم تر گردد

دلم را با غمت بیدار بیند باز برگردد

Uyku hırsızları her gece nemli gözlerimin etrafına dolaştıklarında gönlümü senin gamınla uyanık görüp geri dönerler.

804. Esîrû'd-dîn-i Ahsîketî

1. یاد می دار که از مات نمی آید یاد

ای امید من و عهد تو سراسر همه باد

Hatırla ki, beni hiç hatırlamazsın; ey umudum ve seninle yaptığım ahit ki, ikisi de rüzgâr gibi uçup giden şeylerdir.

805. Âzer

1. در حیرتم از دردکشان کز همه عالم

دارند خبر گرچه ز خود بی خبرانند

Dert ehline hayret ediyorum, tüm âlemden haberleri var ama kendilerinden haberleri yok.

806. Âzer

1. مرا عجز و ترا بیداد دادند

به هر کس هرچه باید داد دادند

Bana acizlik sana adaletsizlik verdiler. Herkese verilmesi gerekeni verdiler.

2. برهمن را وفا تعلیم کردند

صنم را بی وفائی یاد دادند

Brahmana vefa talim edip puta vefasızlık öğretiler.

3. گران کردند کوش گل پس آنگاه

به بلبل رخصت فریاد دادند

Gülün işitmesini ağırlaştırıp sonra feryad etmesi için bülbüle ruhsat verdiler.

807. Âzer

1. مرغان اولی اجنحة کاندن طیرانند

از حیرت مرغان قفس بی خبرانند

Uçmakta olan kanatlı kuşlar kafesteki kuşların şaşkınlığından bi-haberdır.

808. Âzer

1. شاه غزنوی شد ز جان رهی مر ایاز را ماه خرگهی

حسن بنده را می دهد شهی عشق شاه را بنده می کند

Eğer (kölesi) Ayaz ayın etrafındaki hâle (gibi güzel) olursa Gazneli Mahmud da ona cân u gönülden köle olur. Güzellik köleye şahlık verir, aşk ise şahı köle yapar.

809. Erel

1. عمرها قد ترا خامهٔ تقدیر کشید

قامتت بود قیامت که چنین دیر کشید

Kudret kalemi ömürler boyunca senin endamını çizdi. Bu, o kadar uzun sürdü ki senin endamın (kametin) kıyamet oldu.

2. بعد قد تو مصور چو به ابرو پرداخت

شد چنان مست که بر روی تو شمشیر کشید

Ressam senin endamının kenarını kaş gibi yaptı. (O kaşlar) öyle sarhoş oldu ki senin yüzüne kılıç çekti.

3. دل اسیر مژدهات از عدم آمد به وجود

چون شکاری که مصور به سر تیر کشید

Gönül, ressamın okun ucuna çizdiği bir av gibi kirpiklerine esir olup yokluk diyarından gelerek vücut buldu.

4. لا غری بین که در اندیشهٔ نقشم نقاش

آن قدر ماند که تصویر مرا پیر کشید

İnceliği gör ki ressam resmimin düşüncesinde o kadar kaldı ki bizim resmimiz ihtiyarladı.

810. Esîrî

1. خوشست این باغ اما باغبانش حیف نتواند

گلی بر شاخسار و بلبل‌ی در آشیان ببند

Bu bahçe güzeldir ama ne yazık ki bahçıvanı bir gülü dalında ve bir bülbülü de yuvasında göremez.

811. Âsafî

1. هلال عید بر اوج فلک هویدا شد

کلید میگده گم گشته بود پیدا شد

Bayram hilali feleğin zirvesinde göründü, meyhanenin anahtarı kaybolmuştu, bulundu.

812. Âsafî

1. چندان مَیم دهید که بیهوشی آورد

شاید که یاد من به فراموشی آورد

Bana öyle bir şarap verin ki benim aklımı alsın, hatırladıklarımı unuttursun.

813. Âsafî

1. ز گرداب دو چشم صد حباب شوق برخیزد

وزان هریک برای دیدنت چشم دگر گردد

İki gözümün girdabından yüz tane hasret kabarcığı çıktı ve onların her biri seni görmek için ayrı bir göze dönüştü.

814. Aslî

1. گویند دل به آن مه نامهربان مده

دل آن زمان ربود که نامهربان نبود

"O merhametsiz ay yüzlüye gönül verme" diyorlar, ama gönlü çaldığında merhametsiz değildi.

[306]

815. Şerîf İlham

1. وعده گر یک نفس بود عمریست

بلکه عمر این قدر وفا نکند

Ömür olsa olsa bir nefestir, belki bu kadar bile vefa etmez.

816. Enverî

1. آن روزگار کو که مرا یار یار بود

من بر کنار از غم و او بر کنار بود

Ah o demler nerede ki yârim bana yâr idi, ben gamın yanındaydım ve o da benim yanımdaydı.

2. دایم شمار وصل همی بر گرفتمی

این هجر بی شمار کجا در شمار بود

Daima onun vuslatının hesabını yapıyordum, bu hesapsız hicran nasıl hesaba sığsın ki?

817. Enverî

1. روزگاری میگذار امروز هر نوعی که هست

کانچه مردم بر خود آسان کرد آسان بگذرد

Bugün zaman nasılsa bir şekilde geçer, insanın kendisine kolay kıldığı kolay geçer.

818. Enîsî

1. بخت را بنگر که دوش از بیخودی در بزم وصل

صد سخن گفتیم و آخر مدعا ناگفته ماند

Bahta bak! Dün vuslat bezminde kendimden geçip yüz söz söyledim ama sonunda asıl mesele söylenmeden kaldı.

819. Evhadî

1. خو برویان جفاپیشه وفا نیز کنند

به کسان درد فرستند و دوا نیز کنند

Cefakâr güzel yüzlüler vefa da ederler. İnsanlara dert verip sonra tedavi de ederler.

2. پادشاهان ولایت چو به نخجیر روند

صید را پای ببندند و رها نیز کنند

Memleketin padişahları ava gittiğinde avın ayağını bağlayıp sonra kurtarırlar da.

3. تو خطائی بچه-ای ای از تو خطا نیست عجب

کان که از اهل صوابند خطا نیز کنند²⁶⁶

Sen Hitay'lı bir çocuksun, senin hata yapman garip değildir çünkü doğruluk ehli olanlar hata da yaparlar.

4. نظری کن به من خسته که ارباب کرم

به ضعیفان نظر از بهر خدا نیز کنند

Yorgun olan bana bir bak! Çünkü kerem erbabı zayıflara da Allah için bakar.

5. گر کند میل به خوبان دل من عیب مکن

کاین گناهیست که در شهر شما نیز کنند

Gönlüm güzellere meylederse beni ayıplama, bu sizin şehrinizde de işlenilen bir günahdır.

6. به زبان گر برود نام منت باکی نیست

پادشاهان به غلط یاد گدا نیز کنند

İsmim senin diline uğrarsa korkmana gerek yok, padişahlar hata ile fakirlerin adını da hatırlar.

7. اوحدی گر نکند یاد ز ما یار مرنج

ما که باشیم که اندیشه ما نیز کنند

Ey Evhadî, eğer sevgili bizi hatırlamazsa incinme, biz kim oluyoruz ki bizi de hatırlasınlar.

820. Evhadî

1. جهان از باد نوروزی جوان شد

چمن در سایه سنبُل نهان شد

Cihan nevruz rüzgârı ile gençleşti, çimenler sümbülün gölgesinde gizlendi.

2. قیامت می کند بلبل سحرگاه

مگر گل فتنه آخر زمان شد

Seher vakti bülbül kıyamet koparıyor, yoksa gül ahir zaman fitnesi mi oldu?

3. صبا در طره شمشاد پیچید

بنفشه خاک پای ارغوان شد

Saba, şimşir ağacının zülfünde kıvrılmış, menekşe erguvanın ayağının tozu olmuş.

4. بهار آمد بیا و توبه بشکن

که در فصل دگر صوفی توان شد

Bahar geldi, gel de tevbeni boz; başka bir mevsimde de sufi olunabilir.

821. Evhadî

1. بی توام خانه دل غمکده ای را ماند

دل درو مردم ماتمزده ای را ماند

Gam diyarı olan gönül hanesinde sensiz kaldım, gönül o matemzedelerin arasında kaldı.

822. Umânî

1. تا سوی رخت دید دلم جمله نظر شد

خون گشت و چو اشک ز گذر دیده به در شد

Gönlüm yüzünü gördüğünde tümüyle bakış kesildi, gözyaşı gibi kanlanıp gözden dışarı çıktı.

2. از عمر شب و روز خوش اوراست حقیقت

کش با رخ و زلف تو شب و روز به سر شد

Ömrün gece ve gündüzünden şu hakikat hoştur ki sevgilinin yanağı ve zülfüyle gece ve gündüz arkadaş oldu.

3. از شوق بناگوش و میان تو دل من

چون حلقه گوش و کمرت زیر و زیر شد

Gönlüm senin kulak beyazının ve belinin şevkiyle kulağının halkası ve kemerinin halkası gibi alt üst oldu.

823. Ehlî-yi Şîrâzî

1. از مرگ رقیبان تو خرم نتوان بود

خوش حال به مرگ همه عالم نتوان بود

Sana gönül vermiş rakiplerin ölümüne sevinmek mümkün değildir çünkü tüm âlemin ölmesiyle mutlu olmak mümkün değildir.

824. Ehlî-yi Şîrâzî

1. عجب که شمع شبی در سرای من سوزد

من آن نیم که کسی از برای من سوزد

Sarayımda bir gece mum yakmışlar. Ne kadar acaip, ben kimsenin kendisi için yanacağı biri değilim.

825. Ehlî-yi Şîrâzî

1. جایم به روز واقعه در کوی او کنید

او قبله منست رخم سوی او کنید

Öldüğümde beni onun semtine koyun; kıblem odur, yüzümü ona çevirin.

826. Ehlî-yi Şîrâzî

1. خوش آنکه مست شوی تا بهانه برخیزد

تو باشی و من و شرم از میانه برخیزد

Sarhoş olsan da bahane aradan kalksa ne güzel olur. Sen olsan, ben olsam ve utanma aradan kalksa ne güzel olur.

827. Ehlî-yi Şîrâzî

1. ای نور دیده رفتی و بی نور دیده ماند

مژگان چو آشیانه مرغ پریده ماند

Ey gözümün nuru, gittin ve gözüm ışıksız kaldı, kirpiklerim uçmuş kuşun yuvası gibi boş kaldı.

828. Ehlî-yi Şîrâzî

1. ز شوق کعبه مقصود آن قدر رفتم

که خار بادیه‌ها ره در استخوانم کرد

Maksadımın Kabesinin şevkiyle o kadar gittim ki çölün dikenleri kemiklerimde yol yaptı.

829. Îmâ

1. در حقیقت دشمنی دشمنتر از فرزند نیست

خشک گردد هر گیاهی تخم چون پیدا کند

Hakikatte evlattan daha büyük bir düşman yoktur, her bitki tohum meydana gelsin diye kurur.

830. Bâkır-ı Hurde

1. ز بی تمیزی این روزگار نیست عجب

اگر نگین سلیمان به اهرمن بخشد

Süleyman'ın yüzüğünü Ehrimen'e verilmişse artık bu devrin temiz olmamasına şaşılmaz.

831. Derviş-i Behiştî

1. خبر از گریه نداریم ولی روز وداع

بی تو هر جا که نشستیم لب دریا بود

Gözyaşından haberimiz yok fakat veda günü sensiz oturduğumuz her yer leb-i derya idi.

832. Bîdil

1. اگر دشمن تواضع می کند ایمن مشو بیدل

به خونریزی شود بی باک شمشیری که خم دارد

Ey Bîdil, eğer düşman tevazu gösterirse aldanma, zira kıvrımlı kılıç korkusuzca kan döker.

[307]

833. Tecellî-yi Buhârî

1. هنوز لب به دعا ناگشوده از صد جا

رسید مژده که درهای آسمان بستند

Henüz dudak duaya açılmamışken yüz yerden "göğün kapılarını kapadılar" diye haber geldi.

834. Tefîk

1. تابع اقبال و ادبار است ابنای زمان

بخت اگر یاری نکردد دوست دشمن می شود

Zamane evlatları ikbal ve idbâra tabidir. Kişinin bahtı açık değilse dost, düşman olur.

835. Câmi

1. دل نه خرم سبزه و گل در نظر خرم چه سود

در دورن جان جراحت وز برون مرهم چه سود

Gönül mutlu değilse yeşillik ve çiçeğin görünüşte mutlu olmasının ne faydası var. Canın içinde iltihap varsa, dışarıdan merhemin ne faydası var.

2. صورت آدم تن و معنیش جان روشن است

معنی آدم نداری صورت آدم چه سود

İnsanın sureti tendir, manası aydınlık bir candır. İnsan manasını taşıımıyorsun, insan suretinden ne fayda.

3. دل پراکندهست چشم از این و آن بستن که چه

خانه را صد رخنه و دیوار و در محکم چه سود

Gönül dağılmıştır, ona buna gözünü yummak niye? Evde yüz delik var, duvar ve kapı sağlam olsa ne fayda?

4. پیش چشم تیزبین عالم ندارد نقش غیر

نیستی چون تیزبین نظاره عالم چه سود

Keskin bakışlı göz için âlemde (Allah'tan) başka iz yoktur. Madem keskin bakışlı değilsin, âleme bakmaktan ne fayda.

5. روز هجرم سوخت کم ده وعده شبهای وصل

سبزه چون شد خشک به روی تری شبنم چه سود

Vuslat gecelerinin vaadini az ver çünkü o hicran günlerimi yakıp
(mahvetmektedir). Yeşillik kuruduktan sonra taze yüz üzerinde şebnem ne fayda.

6. جز در انگشت سلیمان نیست خاتم را اثر

چون نه انگشت سلیمانی بود خاتم چه سود

Hz. Süleyman'ın parmağı olmadan yüzüğün tesiri olmaz. Hz. Süleyman'ın
parmağı yoksa yüzükten ne fayda.

836. Câmi

1. دور از آن لب اشک من سرخ است و چشم تر سفید

کم فتد زین سان شراب لعل را ساغر سفید

O dudaktan uzaktayken gözyaşım kırmızı ve nemli gözüm beyazdır. Bu sebeple
la'l renkli (kırmızı) şarap beyaz kadehe az dökülür.

2. گریه دائم سیاهی را نبرد از بخت من

زاغ را بسیاری باران نسازد پر سفید

Nasıl ki yağmurun çok yağması karganın kanadını beyazlatmazsa durmadan
ağlamak da bahtımın siyahlığını götürmedi.

3. صفحه-ای از مصحف خوببست آن روی و عذار

یک طرف از وی نوشته یک طرف دیگر سفید

O yüz ve yanak güzellik mushafından bir sayfadır, onun bir tarafı yazılmıştır, diğer tarafı beyazdır.

4. ای که می پرسی ز راه کعبه و صلّم نشان

ز استخوان کشتگان راهیست سرتاسر سفید

Ey vuslat Kabemin yolundan bir iz soran kişi! O, (bu yolda) ölmüşlerin kemiklerinden (oluşan) baştan başa bembeyaz bir yoldur.

837. Câmî

1. رفتی و دل ز هجر تو با سوز و آه ماند

دیده ز انتظار قدومت به راه ماند

Gittin ve gönül senin ayrılığından dolayı ateş ve âh içinde kaldı, senin gelişini beklemekten göz(üm) yolda kaldı.

2. رفتی و بی جمال تو ویرانه‌ای مرا

نی روز تاب مهر و نه شب نور ماه ماند

Gittin ve senin güzelliğın olmadan ben bir viraneyim, (sen gidince) ne güneş parıltısının gündüzü ve ne de ay aydınlığının gecesi kaldı.

3. از مهر و مه چه روشنی آن را که بی رخت

در پیش دیده پرده ز بخت سیاه ماند

Senin yüzün olmadan güneş ve ayda ne parlaklık var, zira gözümün önünde kara bahtımdan bir perde kaldı.

838. Câmî

1. مغان که دانه انگور آب می سازند

ستاره می شکنند آفتاب می سازند

Üzüm tanesini su yapan meyhaneciler yıldızı kırıp güneş yaparlar.

839. Câmi

1. بر من از جور تو هر چند که بیداد رود

چون رخ خوب تو بینم همه از یاد رود

Bana senin cevrenden her ne kadar zulüm de gelse güzel yüzünü gördüğümde
hepsi aklımdan gider.

840. Pür-bahâ Câmi

1. یا رب این یک قطره خون کورا همی خوانند دل

تا کی از بیداد مهرویان ستم خواهد کشید

Ya Rab, herkesin "gönül" dediği bu bir damla kan ne zamana kadar ay yüzlülerin
adaletsizliğinden zulüm görecek?

841. Câni

1. اگر به یار من از من کسی دعا برساند

دعا کنم که خدایش به مدعا برساند

Eğer kimse yarime benden dua ulaştırırsa "Rabbi onu dilediğine ulaştırısın" diye
dua ederim.

842. Câfer Bek

1. هر شکاف خرابه‌ای دهنیست

که به معموره جهان خندد

Her bir harabenin yarığı cihan mamuresine gülün bir ağzıdır.

843. Câferî

1. نکرد یاد من آن یار و من به این خود را

دهم فریب که با قاصد اعتماد نکرد

O sevgili beni hiç hatırlamadı ve ben de kendimi "postacıya güvenemedi" diye kandırıyorum.

844. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. مرا لبان تو باید شکر چه سود کند

مرا جمال تو باید قمر چه سود کند

Bize senin dudağın lazım, şeker ne fayda eder. Bize senin güzelliğin lazım, kamer ne fayda eder.

2. چو یوسفم تو نباشی مرا به مصر چه کار

چو همرهم تو نباشی سفر چه سود کند

Yusuf gibiyim, sen olmadıktan sonra Mısır ne işime yarar? Yoldaşım sen olmadıktan sonra sefer ne fayda eder?

3. چو آفتاب تو نبود ز آفتاب چه نور

چو منظرم تو نباشی نظر چه سود کند

Senin güneşin olmadıktan sonra güneşin ne aydınlığı olacak? Manzaram sen olmadıktan sonra nazar ne fayda eder?

4. مرا بجز نظر تو نبود و نیست هنر

عنایتت چو نباشد هنر چه سود کند

Sana bakmaktan başka hünerimiz yoktu ve yoktur. Senin inayetin olmasa hüner ne fayda eder?

5. لقای تو چو نباشد بقای عمر چه سود

پناه تو چو نباشد سیر چه سود کند

Seninle görüşmek olmasa ömrün uzamasının faydası yok. Senin sığınağın olmasa seyir ne fayda eder?

845. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. به روز مرگ چو تابوت من روان باشد

گمان مبر که مرا درد این جهان باشد

Ölüm günü tabutum yürüdüğünde bende bu cihanın derdi kaldı mı diye şüphe etme.

2. جنازہام چو ببینی مگو فراق فراق

مرا وصال و ملاقات آن زمان باشد

Cenazemi gördüğünde "firâk, firâk" (ah ayrılık, ayrılık) deme. Benim vuslat ve mülakatım o zamanda olur.

3. مرا به گور سپاری مگو وداع وداع

که گور پرده جمعیت جنان باشد

Mezarıma toprak atarken bana "elveda, elveda" deme. Çünkü mezar, cennet bezminin perdesidir.

[308]

846. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. فرو شدن چو بدیدی برآمدن بنگر

غروب شمس و قمر را چرا زیان باشد

Alçalma başladığında tekrar yükselmesine bak, güneş ve ayın batmalarında ne zarar olur ki?

2. کدام دانه فرو رفت در زمین که نرست

چرا به دانه انسانیت این گمان باشد

Hangi tohum toprağa girdi de bitmedi. Niçin insan tohumu için böyle bir şüphe olsun?

847. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. بر آستانه اسرار آسمان نرسد

به بام فقر و یقین هیچ نردبان نرسد

Gökyüzü sırların eşiğine ulaşamaz. Fakr u yakîn çatısına ulaşan hiçbir merdiven yoktur.

848. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. چو غوره رست ز خامی خویش شد شیرین

چو ماه روزه به پایان رسید عید شود

Nasıl ki oruç ayı sona erince bayram olursa ham koruk da büyüyünce kendi kendine tatlanır.

849. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. تدبیر کند بنده و تقدیر نداند

تدبیر به تقدیر خداوند نماند

Kul tedbirde bulunur, takdirin nasıl olduğunu bilmez. Hüda'nın takdiri vuku bulunca tedbir(in bir hükmü) kalmaz.

850. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. اگر عالم همه پر خار باشد

دل عاشق همه گلزار باشد

Eğer âlem tamamen dikenle dolsa aşığın gönlü de baştan başa gül bahçesi olur.

851. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. روزم به عیادت شب آمد

جانم به زیارت لب آمد

Gündüzüm, geceye geçmiş olsun ziyareti için geldi, canım dudağı ziyarete geldi.

852. Celâleddîn-i Azud

1. عاشقان اول قدم بر هر دو عالم می زنند

بعد ازان در کوی عشق از عاشقی دم می زنند

Âşıklar önce her iki âleme ayak basarlar da ondan sonra aşk semtinde âşıklıktan dem vururlar.

2. جرعه نوشان بلا را شادمانی در غمت

شادمان آن دل که در وی سکه غم می زنند

Bela cur'asını içenler senin gamında mutlu olurlar, gam sikkesinin basıldığı gönül mutlu.

3. تا برآید از گدائی نام ما در کوی دوست

کوس سلطانی ما در هر دو عالم می زنند

Bizim adımız dost semtinde fakirlik ile anıldığında her iki alemde bizim sultanlık kösümüzü vururlar.

4. از خیالات رخس تسکین همی یابد دلم

حوریان قدس آبی بر جهنم می زنند

Yanağının hayaliyle gönlümü teskin etmek lazım. Kudsî huriler cehennemi sularlar.

5. ساکنان آستان عشق مانند جلال

از فراغت پشت پا بر ملکت جم می زنند

Celal gibi aşk eşiğini mesken edinenler ayaklarının arkasını vurup Cem'in mülkünden feragat ederler.

853. Celâleddîn-i Azud

1. باز از شکوفه گشت فضای چمن سفید

اطراف دشت گشت ز برگ سمن سفید

Yine çimenliğin ufku çiçekten bembeyaz oldu, çölün etrafı beyaz yasemin yaprağından beyaza döndü.

854. Şehzâde Cem

1. گه می گذشت گه بوی بهار می آید

ز لاله زار مگر گلزار می آید

Bahar kokusu bazen geliyor, bazen gidiyor. Yoksa lale bahçesinden o gül yanaklı mı geçiyor?

2. دلم ز روضه کویت فغان کنان برسید

چو مرغ زار که از مرغزار می آید

Senin semtinin bahçesinden figan ederek geçen gönlüm aynı bir kuş gibi kuş bahçesinden geliyor.

3. چه باک بهر گلت بلبان اگر میرند

هزار اگر برود صد هزار می آید

Eğer bülbüller gidecek olsa senin gülün için korkacak ne var? Bin tanesi gitse yüz bin tanesi gelir.

4. چو بیدلی که ز داغش نشانه بر دل نیست

ز قبر روز جزا شرمسار می آید

Gönlünde yaradan eser olmayan bir gönülsüz gibi kıyamet günü kabrinden utanmış olarak geliyor.

855. Şehzâde Cem

1.²⁶⁷ ای غنچه لب قد تو چون منتها برآید

هم سروها بروید هم لاله‌ها برآید

Ey gonca dudaklı, senin endâmın nihayete erince hem serviler biter hem de
laleler çıkar.

2. هرکس شبی به فکری خورشید که برآید

ما تا سحر برانیم یار از کجا برآید

Gece herkes doğacak güneşi düşünürken ben sehere kadar yârin nereden
doğacağını düşünürüm.

3. ۸ خط رخت اجل را آخر به پیش آورد

گرچه مثل بر آنست مرگ از قفا برآید

Yüzündeki ayva tüyleri nihayet ecelimi getirecek, gerçi derler ki, ölüm insana
ensesinden gelir.

4. چندانکه مهر خود را سنجد به کفه زر

هرگز نمی تواند با تو برابر آید

Güneş altın kefedeki kendini seninle ne kadar tartarsa tartsın hiçbir zaman sana
yetişemeyecektir.

5. او در سرا نشسته عالم ازو به غوغا

آه آن صنم خرامان گر از سرا برآید

²⁶⁷ هم سروها بروید هم لاله‌ها برآید

O, sarayına oturunca, âlem de ondan dolayı kavgaya tutuştu. Âh, o sarayından salınarak çıkan güzele!

6. گر از جفا بمیرم بعد از هزار سالی

از خاک تربت ما بوی وفا برآید

Eğer cefadan ölürsek bin sene sonra bile bizim türbemizin toprağından vefa kokusu gelir.

7. ای غمزه از جفايت دارم دفینه چند

بشکاف سینه جم بنگر چها برآید

Ey yan bakış, senin cefan sebebiyle birkaç tane defineye sahibim. Cem'in sinesini yar ve neler çıkar bir gör.

856. Şehzâde Cem

1. سیمین تنان که طعنه به روی قمر زدند

جمله به پیش حسن تو بر خاک سر زدند

Ayı yüzüne karşı ayıplayan gümüş tenlilerin hepsi senin güzelliğın karşısında başını toprağı vurdular.

2. شادم از آنکه روز قیامت نشان ماست

آن غمزه ها که به تیر بلا بر جگر زدند

Çiğrimizin üstüne bela okları atan gamzelerin bize koyduğu bu nişandan kıyamet gününde mutluyum.

3. نگذاشتند تا به قدت همعان شوند

آخر به پای سرو صنوبر تیر زدند

Senin boyun ile aynı seviyeye gelmesine izin vermediler, sonunda çam fıstığının ayağına ok vurdular.

4. بانگ اجل ز قافله عشق در رسید

هان ای جم فتاده که طبل سفر زدند

Aşk kfilesinin ecel gülbangi ulaştı, aman ey düşkün Cem, sefer davulunu vurdular.

857. Şehzâde Cem

1. اگرچه عمر به نیکو لباس می ماند

چو کوتهی نگری بر لباس می ماند

Ömür her ne kadar iyi bir elbiseye benzese de dar görüşlüler sadece elbiselere bakarlar.

2. بیار باده که آخر خراب خواهد شد

اگرچه عمر به محکم اساس می ماند

Şarap getir zira ömür sağlam bir temelde kalmış bile olsa harap olacaktır.

3. ازان چو خوشه دلم گشت پاره پاره غم

خیال شکل هالالت به داس می ماند

Gönlüm gamdan başak gibi parça parça oldu, senin hilal şeklinin hayali orakta kalır.

[309]

858. Şehzâde Cem

1. قد ضعیف من اندر میان سیل سرشک

درون نیل به میل قیاس می ماند

Benim zayıf vücudum gözyaşı seli içinde Nil'in içindeki bir mil taşı gibi (incecik) kaldı.

2. لبّت ز حقّه یاقوت پر ز جوهر پاک

جم شکسته به جوهر شناس می ماند

Dudağın yakut hokkadan pak mücevherle doludur. Gönlü kırık Cem'in işi sarrafa kaldı.

859. Hâfız

1. رسید مژده که ایام غم نخواهد ماند

چنان نماند و چنین نیز هم نخواهد ماند

Gam günleri kalmayacak diye müjde geldi. Öyle kalmadı, böyle de kalmayacaktır.

2. من ارچه در نظر یار خاکسار شدم

رقیب نیز چنین محترم نخواهد ماند

Eğer yarin nazarında yerle bir olmuş olsam bile rakip de böyle saygın kalmayacaktır.

3. غنیمتی شمر ای شمع وصل پروانه

که این معامله تا صبحدم نخواهد ماند

Ey mum, pervanenin vuslatını ganimet say. Zira bu muamele sabaha kadar kalmayacaktır.

4. سرود مجلس جمشید گفته‌اند این بود

که جام باده بیاور که جم نخواهد ماند

Cemşid'in meclisinin şarkısını söylediler, şöyleymiş: Şarap kadehini getir zira Cem kalmayacaktır.

5. برین رواق زبرجد نوشته‌اند به زر

که جز نکوئی اهل کرم نخواهد ماند

Bu zebercet taşından yapılmış kemere altın ile şunu yazmışlardır: Kerem ehlinin iyiliğinden başka hiçbir şey kalmayacaktır.

860. Hâfız

1. خوش است خلوت اگر یار یار من باشد

نه من بسوزم و او شمع انجمن باشد²⁶⁸

Yar eğer benim yârim olacaksa halvet hoştur ama ben yanıp o da cemiyetin mumu olacaksa hoş değildir.

2. من آن نگین سلیمان به هیچ نستانم

که گاه گاه برو دست اهرمن باشد

Ben Süleyman'ın zaman zaman Ehrimen'in eline geçen o yüzüğünü almam.

²⁶⁸ که من بسوزم و او شمع انجمن باشد

3. همای گو مفکن سایه شرف هرگز

بران دیار که طوطی کم از زغن باشد

Hümaya (devlet kuşuna) söyle, papağanın çaylaktan aşağıda olduğu diyara şeref gölgesi salmasın.

4. هوای کوی تو از سر نمی رود ما را

غریب را دل سرگشته با وطن باشد

Semtinin sevdası başımızı bırakmıyor, garibin ters dönmüş gönlü vatandadır.

5. بیان شوق چه حاجت که شرح آتش دل

توان شناخت ز سوزی که در سخن باشد

Hasreti beyana ne hacet var, gönlümün yangınının şerhi dilimdeki ateşten anlaşılabilir.

861. Hâfız

1. عشقت نه سرسریست که از سر بدر شود

مهرت نه عارضیست که جای دگر شود

Senin aşkın bir serseri değil ki başımdan çıkıp gitsin, senin muhabbetin geçici değil ki bir başka yere taşınsın.

2. عشق تو در درونم و مهر تو در دلم

با شیر اندر آمد و با جان به در شود

Aşkın içimde, muhabbetin gönlümdedir, öyle ki anne sütü ile gelmiştir ve ancak canımla çıkacaktır.

3. روزی اگر غمی رسد تنگدل مباش

رو شکر کن مباد که از بد بتر شود

Eğer bir gün sana bir gam isabet ederse gönlün daralmasın, Allah'a şükret, Allah etmesin, betterin beteri vardır.

4. گویند سنگ لعل شود در مقام صبر

آری شود ولیک به خون جگر شود

Sabır makamında taş la'l mücevherine dönüşür derler. Evet, dönüşür ama ciğer kanıyla olur.

5. در تنگنای حیرتم از نخوت رقیب

یا رب مباد آن که گدا معتبر شود

Rakibin kibrini görünce içim daralıyor, şaşıyorum. Ya Rab, geda muteber olmasın.

862. Hâfız

1. یاد باد آنکه نهانت نظری با ما بود

رقم مهر تو در چهره ما پیدا بود

Gizlice bize baktığın, senin muhabbet izinin yüzümüzde peyda olduğu o demleri hatırla.

2. یاد باد آنگه صبحی زده در مجلس انس

جز من و یار نبودیم و خدا با ما بود

Ünsiyet meclisinde sabah şarabının vurduğu, ben, yar ve Allah'tan başka kimsenin olmadığı anı hatırla!

3. یاد باد آنگه چو یاقوت قدح خنده زدی

در میان من و لعل تو حکایتها بود

Yakut bir kadeh gibi güldüğünü hatırla! Benimle senin la'l dudağın arasında hikâyeler vardı.

4. یاد باد آنگه رخت شمع طرب می افروخت

وین دل سوخته پروانه بی پروا بود

Yüzünün sevinç mumunu yaktığını ve bu yanmış gönlün pervasız bir pervane kesildiği o demleri hatırla.

863. Hâfız

1. دمی با غم به سر بردن جهان یکسر نمی ارزد

به می بفروش دلق ما کز این بهتر نمی ارزد

Bir anı bile gamlı geçirmek baştan başa tüm cihana değmez. Hırkamızı şaraba sat, zira bundan daha iyi bir şey etmez.

2. شکوه تاج سلطانی که بیم جان درو درج است

کلاه دلکش است ما به ترک سر نمی ارزد

İçinde can korkusunun gizlendiği sultanlık tacının heybeti gönlü çelen bir külahtır ama kelleyi kaybetmeye değmez.

3. چو حافظ در قناعت کوش و از دنیای دون بگذر

که یک جو منت دو نان دو صد من زر نمی ارزد

Hafız gibi kanaat için çabala ve alçak dünyayı bırak zira alçaklara bir arpa miktarı bile minnet etmek iyi yüz batman altına değmez.

864. Hâfız

1. بر آستان جانان گر سر توان نهادن

گلبنگ سر بلندی بر آسمان توان زد

Sevgilinin dergahına yüz konulabilirse başın yükselişinin gülbangi gökyüzüne çekilebilir.

2. شد رهزن سلامت زلف تو وین عجب نیست

گر راهزن تو باشی صد کاروان توان زد

Zülfün selametin yolunu kesti, ama bu garip değildir. Çünkü sen yol kesici olursan yüz kervanı vurmak bile mümkündür.

3. از شرم در حجابم ساقی تلافی کن

باشد که بوسه چند بر آن دهان توان زد

Ey saki! Hicabımdaki utanmadan dolayı bana lütufta bulun. Belki o dudağa birkaç öpücük kondurulabilir.

865. Hâfız

1. گل بی رخ یار خوش نباشد

بی باده بهار خوش نباشد

Yârin yüzü olmasa gülün, şarap olmasa baharın bir güzelliği yoktur.

2. طرف چمن و هوای بستان

بی لاله عذار خوش نباشد

Lale yanaklı sevgili yoksa çimenliğin kenarında ve bahçenin havasında bir güzellik yoktur.

[310]

866. Hâfız

1. با یار شکر لب و گل اندام

بی بوس و کنار خوش نباشد

Öpüp sarılma olmasa sevgilinin şeker dudağı ve gül endamında bir güzellik yoktur.

867. Hâfız

1. از صدای سخن عشق ندیدم خوشتر

یادگاری که درین گنبد دوار بماند

Bu devreden kümbette yadigar kalmak üzere aşk sözünden daha hoş bir ses görmedim.

2. محتسب شیخ شد وفق خود از یاد ببرد

قصه ماست که در هر سر بازار بماند

Muhtesip şeyh oldu, unutulup gitti, her çarşının başında bizim kıssamız kaldı.

3. داشتم دلقی و صد عیب مرا می پوشید

خرقه رهن می و مطرب شد و زنار بماند

Yüz ayıbımı örten bir hırkam vardı ve o hırka şarap ve çalgıcıya rehin gitti, geriye zünnar kaldı.

868. Hâfız

1. روز وصل دوستداران یاد باد

یاد باد آن روزگاران یاد باد

Dostlara vuslat günü hatırlansın. Hatırlansın o devirler, hatırlansın.

2. گرچه یاران فارغند از یاد من

از من ایشانرا هزاران یاد باد

Gerçi dostlar beni anmazlar ama benden onlara binlerce selam olsun.

869. Hâfız

1. در نمازم خم ابروی تو با یاد آمد

حالتی رفت که محراب به فریاد آمد

Namazda aklıma senin kaşlarının kıvrımı gelince öyle bir hâl oldu ki mihrap feryada geldi.

2. زیر بارند درختان که تعلق دارند

ای خوشا سرو که از ناب غم آزاد آمد

(Dünya ile, bir başkası ile) bağı olan ağaçlar yük altındadır, gamın pençesinden kurtulmuş olan servi ne hoştur.

870. Hâfız

1. دیر است که دلدار پیامی نفرستاد

ننوشت کلامی و سلامی نفرستاد

Ne zamandır sevgili bir haber göndermedi. Bir söz yazmadı, bir selam da göndermedi.

871. Hâfız

1. بس تجربه کردیم درین دیر مکافات

با دُرگشان هر که در افتاد برافتاد

Bu etme-bulma dünyasında çok defa tecrübe ettik ki şarap tortusu çekenlere düşmanlık edenler yıkılıp gitti.

872. Hâfız

1. ما بدان مقصد عالی نتوانیم رسید

هم مگر پیش نهد لطف شما گامی چند

Bizim o yüce hedefe ulaşmamız mümkün değildir, siz lütfedip de birkaç adım atsanız olmaz mı?

2. عیب می جمله بگفتی هنرش نیز بگو

نفی حکمت مکن از بهر دل عامی چند

Şarabın tüm ayıplarını söyledin, hünerini de söyle. Birkaç cahilin gönlünü yapmak için hikmeti yok sayma.

873. Hâfız

1. واعظان کاین جلوه در محراب و منبر می کنند

چون به خلوت می روند آن کار دیگر می کنند

Vaizler mihrap ve minberde bu cilveleri yapıp sonra yalnız kaldıklarında bambaşka işler yapıyorlar.

2. مشکلی دارم ز دانشمند مجلس باز پرس

توبه فرمایان چرا خود توبه کمتر می کنند

Anlamadığım bir husus var, meclisteki ilim sahibine tekrar sor: Tevbe etmeyi emredenler niçin kendileri daha az tevbe ederler?

874. Hâfız

1. تنت به ناز طبیبان نیازمند مباد

وجود نازکت آزردۀ گزند مباد

Tenini doktorların nazına niyaz ettirme, nazik vücuduna bu zararı verme.

2. هر آنکه روی چو ماهت به چشم بد بیند

بجز به آتش غم جان او سپند مباد

Aya benzeyen yüzüne kötü gözle bakanın canı ancak ve ancak gam ateşinde üzerlik olup yansın.

875. Hâfız

1. با هیچ کس نشانی زان دلستان ندیدم

یا من خبر ندارم یا او نشان ندارد

O gönül alan sevgiliden bir iz/nişan taşıyan kimseyi görmedim. Ya benim haberim yok ya da onun bir izi/nişanı yok.

2. ذوقی چنان ندارد بی دوست زندگانی

بی دوست زندگانی ذوقی چنان ندارد

Dostsuz yaşamanın pek bir zevki yok, pek bir zevki yok dostsuz yaşamanın .

876. Hâfız

1. دیدم به خواب خوش که به دستم پیاله بود

تعبیر رفت و کار به دولت حواله بود

Güzel bir rüyada elimde kadeh olduğunu gördüm ve bu "devletli olmak" şeklinde tabir edildi.

2. چل سال رنج و غصه کشیدیم و عاقبت

تدبیر آن به دست شراب دوساله بود

Kırk yıl zahmet ve gam çektik ve sonunda onun çaresi iki yıllık şarabın elindeymiş.

877. Hâfız

1. جمال یار ندارد نقاب و پرده ولی

غبار ره بنشان تا نظر توانی کرد

Sevgilinin güzelliğinin peçe ve perdesi yoktu ama ona bakabilmek için yoldaki toz hele bir otursun.

2. تو کز سرای طبیعت نمی روی بیرون

کجا به کوی حقیقت گذر توانی کرد

Sen tabiat sarayından dışarı çıkmıyorsun, hakikat semtinin dışına nasıl sefer eten nasıl mümkün olsun ki?

878. Hâfız

1. کس ندانست که منزلگه دلدار کجاست

این قدر هست که بانگ جرسی می آید

Dildarımın konağı nerede kimse bilmiyor, sadece bir çan sesi geliyor.

2. هیچ کس نیست که در کوی تواش کاری نیست

هرکس اینجا به امید و هوسی می آید

Senin semtinde işi olmayan hiç kimse yoktur, oraya herkes başka bir ümit ve hevesle gelmekte.

879. Hâfız

1. بیا که تُرک فلک خوان روزه غارت کرد

هلال عید به دور قدح اشارت کرد²⁶⁹

Gel ki feleğin Türk'ü oruç sofrasını yağmaladı, bayram hilali kadehin devrine işaret etti.

880. Hâfız

1. یاری اندر کس نمی بینیم یاران را چه شد

²⁶⁹ هلاک عید به دور قدح اشارت کرد

دوستی کی آخر آمد دوستداران را چه شد

Kimsede yoldaşlık görmüyorum, yârâna ne oldu? Dostluk sona erdi, dostlara ne oldu?

881. Hâfız

1. دست از طلب ندارم تا کام من برآید

یا تن رسد به جانان یا جان ز تن برآید

Arzumu elde edinceye kadar istemekten el çekmem, ya bedenim sevgiliye ulaşır ya da canım bedenimden çıkar.

882. Hâfız

1. نه هر که چهره برافروخت دلبری داند

نه هر که آینه سازد سکندری داند

Yüzünü parlatan herkes dilber olmayı, ayna yapan herkes İskenderlik yapmayı bilmez.

[311]

883. Hâfız

1. یاد باد آنکه سر کوی توأم منزل بود

دیده را روشنی از خاک درت حاصل بود

[Bir zamanlar] menzilimin senin semtinin başı olduğu, gözümün senin kapının tozuyla aydınlandığı hatırlansın.

884. Hâfız

1. ساقی حدیث سرو و گل و لاله می رود

وین بحث با ثلاثه غساله می رود

Saki, servi, gül ve lâle muhabbeti sürmektedir ama bu bahis ancak üç kadeh şarapla gider.

885. Hâfız

1. قتل این خسته به شمشیر تو تقدیر نبود

ورنه از غمزه جادوی تو تقصیر نبود

Bu hastanın katli senin kılıcına yazılmamıştı, yoksa senin cadı yan bakışın ihmâlkârlık etmedi.

886. Hâfız

1. آنان که خاک را به نظر کیمیا کنند

آیا بود که گوشه چشمی به ما کنند

Bir bakışla toprağı altına çevirenler olur da gözlerinin köşesini bize çevirirler mi?

887. Hâfız

1. همای اوج سعادت به دام ما افتد

اگر ترا گذری بر مقام ما افتد

Eğer sen bizim makamımızdan geçersen saadet zirvesinin hüması bizim tuzağımıza düşmüş olur.

888. Hâfız

1. می خور که شیخ و حافظ و مفتی و محتسب

چون نیک بنگری همه تزویر می کنند

Şarap iç. İyi bak, şeyh, Hafız, müfti, muhtesip yalan söylüyor.

889. Hâfız

1. بی خار گل نباشد و بی نیش نوش هم

تدبیر چیست وضع جهان این چنین فتاد

Dikensiz gül olmaz, iğnesiz içmek de olmaz. Tedbir nedir ki, cihanın vaziyeti böyle düşmüştür.

890. Hâfız

1. چو شمع هر که به افشای راز شد مشغول

بشش زمانه چو مقراض در زبان گیرد²⁷⁰

Mum gibi sır ifşa etmekle meşgul olan kişinin dilini zamanın makas gibi kesmesi [ibret olarak] yeter.

891. Hâfız

1. ترا صبا و مرا آب دیده شد غماز

وگر نه عاشق و معشوق رازدارانند

Seni saba rüzgarı, beni göz yaşı ele verdi. Yoksa âşık da maşuk da sırrına sadıktır.

892. Hâfız

270 شبش زمانه مقراض در زبان گیرد

1. با خرابات نشینان ز کرامات ملاف

هر سخن وقتی و هر نکته مکانی دارد

Harabatta oturanlara keramet sözü etme. Her sözün vakti, her nüktenin bir mekanı vardır.

893. Hâfız

1. باده با محتسب شهر ننوشی زنهار

بخورد باده‌ات و سنگ به جام اندازد

Sakın şehrin muhtesibi ile şarap içme. Şarabını içer de sonra kadehe taş atar.

894. Hâfız

1. شاه‌ها روا مدار که مفعول من اراد

گردد به روزگار تو فعال ما پرید

Ey şah, bunu reva görme, senin devrinde "kim dilerse" fiilinin mefulü "dilediğini yapar" oldu, (herkes keyfine göre hükmediyor, hareket ediyor).

895. Hâfız

1. رشته تسبیح اگر بگسست معذورم بدار

دستم اندر ساعد ساقی سیمین ساق بود

Tesbihin ipi koparsa beni mazur gör. Elim gümüş bacaklı sâkînin kolunda idi.

896. Hâfız

1. چه کند گر پی دوران نرود چون پرگار

هرکه در دایره گردش ایام افتاد

Günlerin dönüş dairesine [cihana] düşen kişi devrana pergel gibi nasıl kapılmasın?

897. Hâfız

1. خوش بود گر محک تجربه آید به میان
تا سیه روی شود هر که دروغش باشد

Yalanı olan her kişinin yüzü mihenk taşıyla kararıp ortaya çıksa ne hoş olurdu.

898. Hâfız

1. چون طهارت نبود کعبه و بتخانه یکیست
نبود خیر در آن خانه که عصمت نبود

Nasıl ki tahareti olmayan kişiye Kabe ile puthane bir ise içinde masumiyetin olmadığı evde de hayır yoktur.

899. Hâfız

1. آنکه بر نقش زد این دایره مینائی
نیست معلوم که در پرده اسرار چه کرد

Bu sırça daireyi nakşeden sanatkârın esrar perdesine neler neler çizdiği asla bilinmez.

900. Hâfız

1. فیض روح القدس از باز مدد فرماید
دیگران هم بکند آنچه مسیحا می کرد

Cebrail'in feyzi tekrar meded etse başkaları da İsa'nın yaptığını yaparlardı.

901. Hâfız

1. من از بیگانگان هرگز ننالم

که با من هرچه کرد آن آشنا کرد

Ben yabancılardan asla şikâyet etmem, çünkü bana ne yaptıysa tanıdıklar yaptı.

902. Hâfız

1. الله الله که تلف کرد و که اندوخته بود

Allah Allah, kim telef etti ve kim kazanmış idi.

903. Hâfız

1. کی شعر ترا انگیزد خاطر که خزین باشد

Hüzünlü olan bir hatır sana nasıl olur da sana şiir yazar?

904. Hâletî

1. کندم وداع و در سر هوس سفر ندارد

ز وداع جز هلاکم غرض دگر ندارد

(Yârâna) veda ettim ama başımda yolculuk hevesi yok, vedadan helak olmak dışında bir maksadım yok.

905. Hâletî

1. چه خوش باشد دو روزی یار اگر راه سفر گیرد

که تا باز آمدن هر بوالهوس یار دگر گیرد

Sevgili iki gün yolculuğa çıksa da heves erbabı (rakipler) o dönene kadar başka bir yar edinse ne güzel olur.

906. Hâletî

1. گوش تو شنیده‌ام که دردی دارد

درد دل من مگر به گوش تو رسید

Senin kulağından bir derdin olduğunu duydum. Yoksa benim derdim senin kulağına mı ulaşmış?

907. Harîkî

1. ندانم آن گل خودرو چه رنگ و بو دارد

که مرغ هر چمنی گفتگوی او دارد

Bilmiyorum o hüdâyınâbit gülün nasıl bir rengi, nasıl bir kokusu var ki her çayırın bülbülü onun muhabbetini yapıyor.

908. Hazîn

1. ای وای بر اسیری کز یاد رفته باشد

در دام مانده باشد صیاد رفته باشد

Hatırdan çıkıp unutilan, tuzağa düştüğü hâlde avcının çekip gittiği o esire ne kadar yazık.

1. شادم که از رقیبان دامن فشان گذشتی

گو مشت خاک ما هم بر باد رفته باشد

Şâdım zira rakiplerden yüz çevirip geçmişsin. Artık bizim bir avuç toprağımız yeke savrulsa da gam yemem.

909. Mîr Hazînî

1. یک دیدنت تلافی صدساله فرقت است

گر در غم فراق تو مرگم امان دهد

Eğer ayrılığının acısından ölmezsem seni bir kez görmek yüz yıllık fîrakı telâfî eder.

910. Hasan-ı Dihlevî

1. ساقیا می ده که ابری خاست از خاور سفید

سرورا سرسبز شد صد برگ را چادر سفید

Ey saki, şarap ver, parlak doğudan bir bulut kalktı. Ey şahım, yerin bembeyaz örtüsü yüzlerce yaprakla yemyeşil oldu.

2. باده از جام بلورین ده مرا گر می دهی

خوب می آید شراب لعل را ساغر سفید

Bana şarap vereceksen billur kadehten ver çünkü lal renkli şaraba beyaz kadeh iyi gider.

3. ابر چون چشم زلیخا بهر یوسف ژاله بار

ژاله ها چون دیده یعقوب پیغمبر سفید

Yusuf için Züleyha'nın gözü bulut gibi çiğ taneleri yağıdırıyor ve bu çiğ taneleri Yakup Peygamber'in gözü gibi beyaz.

4. عنكبوت غار را گفتم که این پرده چه بود

گفت مهمان عزیز آمد که کردم در سفید

Mağara'nın örümceğine "Bu perde nedir" diye sordum, "Değerli bir misafir geldi, o yüzden kapıyı beyaza boyadım" dedi.

[312]

911. Seyyid Hasan

1. آخر دلم باز روی خویشتن رسید

وانچه از خدای خواسته بودم به من رسید

Sonunda gönlüm onun yüzüne ulaştı, Allah'tan ne istemişsem bana ulaştı.

912. Hasan-ı Kazvînî

1. چو از کنار من آن غمگسار برخیزد

غمی به قصد من از هر کنار برخیزد

O gam dağıtıcı benim yanımdan kalktığında her taraftan bana doğru gamlar yönelir.

2. تو تا جدا شدی از من زمانه سوخت مرا

چنین بود چو گل از پیش خار برخیزد

Gülün dikenin yanından yükselmesi gibi sen benden uzaklaşana kadar zamane beni yaktı.

913. Hamîdâ-yı Hemedânî

1. صبر کردم ساختم هجران کشیدم سوختم

آنچه می بایست کردم طالع یاری نکرد

Sabrettim, didindim; ayrılık çektim, yandım. Ne gerekiyorsa yaptım ama taliim yüzüme gülmedi.

914. Hayretî

1. قضا که صورت یوسف چنان لطیف رقم زد

برای صورت خوب تو امتحان قلم کرد

Kader Yusufun yüzünü öylesine güzel çizdi ki, aslında senin güzel yüzünü çizmek için kalemi deniyordu.

915. Hâtırî-yi Kâşânî

1. کی به سلطانی قناعت را فروشم کز هما

گر دهی صد عقد گوهر استخوان نتوان خرید

Kanaat sultanlığını Hüma kuşundan nasıl satın alırım, yüz tane inci kolye de versen ondan bir kemik bile alamazsın.

916. Hâkânî

1. بلبلم در آن گلشنی که چون زاغ گریه گل خنده می زند

این ز گریه ام گر کشد چه غم کان ز خنده ام زنده می کند

Karganın ağlayıp gülün güldüğü bir gülşende bülbülüm. Eğer o ağlama beni öldürürse bu gülüş beni diriltir.

917. Hüsrev-i Dihlevî

1. اگر چشم تو روزی بر مه افتد

مه از خورشید باشد در ته افتد

Eğer bir gün gözün aya değerse, ışığını güneşten alan ay, gözünün ışığı karşısında değerini yitirir.

2. وگر شکل زرخدانت ببیند

روان آب حیوان در چه افتد

Eğer çenenin şeklini görse Âbıhayat kuyuya akardı.

3. چو در خندیدن آید باغ رویت

گل اندر دیده مهر و مه افتد

Yüzünün bahçesi gülmeye (açılmaya) başlasa gül ay ve güneşin gözüne düşerdi.

1. کند پیوند عمر از صبح رویت

چو روزی عمر گل را کوتاه افتد

Ömür senin yüzünün sabahıyla bağlanır. Zira güle bir günlük ömür kısa gelir.

4. دلم را در سر زلفت ره افتاد

غریبان را به هندوستان ره افتد

Gariplerin Hindistan yoluna düşmesi gibi gönlüm de zülfün için yollara düştü.

5. فغان ای جان که خسرو در فراق

چنان افتاد کانش در گاه افتد

Ey can, eyvah ki Hüsrev senin ayrılığında dergâha düşenler gibi düştü.

918. Hüsrev-i Dihlevî

1. امشب مه ما به نزد ما بود

ماهش به وبال مبتلا بود

Bu gece ayımız bizim yanımızdaydı, onun ayı vebale müptela idi.

2. میرفت ولی ز آب چشمم

زنجیر مسلسلش به پا بود

Gidiyordu; ama gözyaşımından bir zincir onun ayağında idi.

3. هنگام سحر کشید گیسو

شب رفت و هنوز شب بجا بود

(Sevgili) seher vakti saçını topladığında, gece bitmişti ama benim gecem henüz bitmemişti.

4. در خواب خیال ماند خسرو

کین حال مرا نبود وبا بود

Hüsrev hayal uykusunda kaldı. Bu, benim hâlim değildi, veba idi.

919. Hüsrev-i Dihlevî

1. یاران که بوده‌اند ندانم کجا شدند

یا رب چه وقت بود که از ما جدا شدند

Dostlar vardı, bilmiyorum nereye gittiler. Ya Rab, onlar bizden uzaklaşalı ne kadar vakit oldu?

2. گر نو بهار آید و پرسد ز دوستان

گو ای صبا که آن همه گلها کیا شدند

Eğer ilk bahar gelip de dostları sorarsa ey saba, de ki: "Bütün o güller ot oldular."

3. ای گل که آمدی ز زمین گو چگونه‌اند

آن روی‌ها که در ته گرد فنا شدند

Ey gül, yerin altından geldin. Söyle, toprağın altında yok olan suratlar nasıl?

4. آن سروران که تاج سر خلق بوده‌اند

اکنون نظاره کن که همه خاک پا شدند

Bak, halkın başının tacı olan o şahların hepsi bugün ayak altındalar.

5. آنان که کیمیای جهانشان فریب داد

بگذاشتند گنج و پی کیمیا شدند²⁷¹

Dünyanın simyasına aldanan kimseler hazineyi ve simyanın peşini bırakıp gittiler.

920. Hüsrev-i Dihlevî

1. دل شد ز دست و بر مژه از خون نشان بماند

جان رفت و یار گمشده بر جای جان بماند

²⁷¹ بگذاشتند گنج و رز و کیمیا شدند

Gönül elden gitti ve kirpikte kanın izi kaldı. Can gitti, kaybolan yar canın yerinde kaldı.

2. دنبال یار رفته روان کردم آب چشم

آن رفته خود نیامد و اشکم روان بماند

Giden yârin arkasından göz yaşımı akıttım. Giden geri gelmedi ama göz yaşım akar hâlde kaldı.

3. ما را وداع کرد دل و دین و هر چه بود

الا سر نیاز که بر آستان بماند

Eşikte kalan niyazın sırrı hariç; gönül, din ve her ne varsa bize veda etti.

4. خسرو ز آه کرم بر آتش نهاده نعل

بر هر زمین که از سم اسبش نشان بماند

Her yerde atının ayağından nişan kalsın diye Hüsrev sıcak âhıyla ateşe nal koydu.

921. Hüsrev-i Dihlevî

1. به کوی عاشقی از عافیت نشان ندهند

هر آنکسی که بدو این دهند آن ندهند

Âşıklık semtine afiyetten bir iz vermediler. Bunu verdikleri kimselere onu vermediler.

2. گرت بتی و شرابیست وقت را خوش دار

که در جهان به کسی عمر جاودان ندهند

Eğer yanında bir güzel ve bir şarap varsa vaktini hoş geçir, zira cihanda kimseye sonsuz ömür vermediler.

[313]

922. Hüsrev-i Dihlevî

1. گوش من از پی نام تو به هر کوی بماند

چشم من از پی روی تو به هر سوی بماند

Kulağım senin isminin peşinde her semtte kaldı. Gözüm senin yüzünün ardından her tarafta kaldı.

2. سر بسی بر در و دیوار زدم همچو صبا

که گذشت آن گل خندان من و بوی بماند

Saba gibi başımı duvardan duvara çok çarptım. O gülün gülüm geçti ve kokusu kaldı.

923. Hüsrev-i Dihlevî

1. از یاد لبثت شکر توان کرد

وز رنگ رخت قمر توان کرد

Dudağının hatırasıyla şeker yapılabilir. Yüzünün rengiyle ay yapılabilir.

2. یک موی تو عاریت توان خواست

وین عمر دراز تر توان کرد

Saçının bir teli ödünç istenip bu ömür daha uzatılabilir.

924. Hüsrev-i Dihlevî

1. یک بار ترا دیدم جان شده باز آمد

از دیده مشو یک سو تا از برون ناید

Seni bir kez gördüm, can tekrar geldi. Gözden ayrılma da (can yine) dışarı çıkmasın.

2. تو حال دلم پرسی من در رخ تو حیران

خواهم که سخن گویم آواز برون ناید

Ben yüzüne hayranım, sen gönlümün hâlini soruyorsun. Konuşmak istiyorum ama sesim çıkmıyor.

925. Hüsrev-i Dihlevî

1. روم ز ضعف به هر جانبی که آه رود

چو عنکبوت که بر تار خویش راه رود

Zayıflıktan ahın gittiği her tarafa kendi ipinde yürüyen bir örümcek gibi gidiyorum.

926. Hüsrev-i Dihlevî

1. چنان زهر فراقی ریختی در ساغر عمرم

که مرگ از تلخی جان گرد جان من نمی گردد

Ömür kadehime öyle bir ayrılık zehri döktün ki, canımın acılığı sebebiyle ölüm (bile) benim etrafımda dönmüyor.

927. Hüsrev-i Dihlevî

1. به گرد دیده خود خاربستی از مژه کردم

که نه خیال تو بیرون رود نه خواب درآید

Senin hayâlin dışarı çıkamasın ve uyku içeri girmesin diye gözümün yuvarlağına kirpiklerimden çit ördüm.

928. Hüsrev-i Dihlevî

1. من ناتوان زیاد کسی گشتم ای طبیب

آن دارویم بده که فراموشی آورد

Ey tabip, ben çaresiz, birini hatırlamaktan vazgeçtim. Bana unutkanlık getiren ilacımı ver.

929. Hüsrev-i Dihlevî

1. خوشم از گریه خود گرچه همه خون دل است

زانکه بوی تو ز هر قطره خون می آید

Her kan damlasından kokun geldiği için hepsi gönül kanı olsa da gözyaşımдан memnunum.

930. Hüsrev-i Dihlevî

1. به لب آمد است جانم تو بیا که زنده مانم

پس از آنکه من نمانم به چه کار خواهی آمد

Canım ağızıma geldi, sen gel ki sağ kalayım. Ben sağ olmadıktan sonra ne yapmaya geleceksin ki?

931. Hüsrev-i Dihlevî

1. تیرش به دل چاکم چون خواست که بنشیند

جان از پی تعظیمش برخاست که بنشیند

Sevgilinin oku parça parça olmuş gönlüme doğru yükselip oturduğunda (indiğinde) canım da ona saygı ifadesi olarak kalkıp oturdu.

932. Hüsrev-i Dihlevî

1. نظر از دور در جانان بدان ماند که کافر را

بهشت از دور بنمایند و آن سوز دگر باشد

Sevgiliye uzaktan bakmak kafire uzaktan cenneti göstermeleri ve onun da (kafir için) cehennemde bir ateş daha olması gibidir.

933. Hüsrev-i Dihlevî

1. از مال دون طمع که درماندگی رواست

مد فوق را دوی پسین شیر خر بود

Aşağılık kimselerin malını almaktansa aciz kalmak revadır. Feleğin sillesini yemiş kişi için alçağın ayranı eşek sütüdür.

934. Hüsrev-i Dihlevî

1. بهار بی رخ گلرنگ تو چه کار آید

مرا یک آمدنت به که صد بهار آید

Senin gül renkli yanağın olmadan bahar ne işe yarar? Senin bir kez gelmen yüz baharın gelmesinden iyidir.

935. Hüsrev-i Dihlevî

1. شوق چو باقی بود یار چه خوب و چه زشت

دوست چو صافی بود باده چه صافی چه دُرد

Şevk baki olduktan sonra sevgili ister güzel ister çirkin olsun. Dost safi olduktan sonra şarap ister safi ister bulanık olsun.

936. Hüsrev-i Dihlevî

1. ستم در عهد تو زان گونه خونی شد که هر ساعت

اجل بهر شفاعت آید و دست ستم گیرد

Senin ahdinde sitem o kadar kanlı oldu ki her saat ecel şefaati için gelip sitemin elini tutuyor.

937. Hüsrev-i Dihlevî

1. غمت مباد چه می پرسی از حکایت من

دل تو طاقت این گفتگو کجا دارد

Üzülme, benim hikâyemi niye soruyorsun ki? Gönlün bu hikâyeye nasıl dayansın?

938. Hüsrev-i Dihlevî

1. آن را که غمی باشد و گفتن نتواند

شب تا به سحر نالد و خفتن نتواند

Gamı olup da söyleyemeyen kişi gece şehere kadar inler de uyuyamaz.

939. Hüsrev-i Dihlevî

1. ساکنان سر کوی تو نباشد به هوش

کان زمینست که از وی همه مجنون خیزد

Semtinin başında oturanlar akıllı olmaz. O öyle bir zemindir ki ondan herkes Mecnun/deli kalkar.

940. Hüsrev-i Dihlevî

1. به هر زمین که چو آب حیات می گذری

دهان مرده به زیر زمین پر آب شود

Âbıhayat gibi geçtiğin her yerde yer altındaki ölülerin ağzı bile su ile dolar (suya kanar).

941. Hızr-ı Lâî

1. بندهام آن می پرستی را که در باغ جهان

شد چو نرگس پیروزک جام نتوانست کرد

Cihan bağında talihli nergis gibi kadeh yapamayan mey-pereste köleyim.

2. بختم آورد به صد خون جگر تا در دوست

مژده بر هم مزنی ای دیده که آبم نبرد

Bahtım (beni) yüz ciğer kanı ile sevgilinin kapısına kadar getirdi. Ey gözüm, kirpiklerini kırpmaya ki su beni alıp götürmesin.

942. Hızr-ı Kazvînî

1. ز رفتن تو دلی باز پس نمی ماند

تو می روی و درین شهر کس نمی ماند

Senin gidişinden dolayı artık hiçbir gönül kalmayacak. Sen gidiyorsun ve bu şehirde kimse kalmayacak.

2. بخت است رام کردن مرغ دلی که او

رم از طپیدن دل صیادمی کند

Avcının kalbinin atışından ürküp kaçan bir gönül kuşunu ehlileştirmek bir talih işidir

[314]

943. Hatâ'î-yi Şâh İsmâ'il

1. بیستون ناله زارم چو شنید از جا شد

کرد فریاد که فرهاد دگر پیدا شد

Bîsütun iniltimi işitince yerinden oynadı. "Bir Ferhat daha پیدا oldu" diye feryad etti.

944. Hâcû-yı Kirmânî

1. پیش صاحب نظر آن ملک سلیمان باد است

بلکه آنست سلیمان که ز ملک آزاد است

Derin bakışlı kişinin nazarında Süleyman'ın mülkü havadır. Aksine, Süleyman mülkten azad olan kişidir.

2. آنکه گویند که بر آب نهاد است جهان

مشنو ای خواجه که تا درنگری بر باد است

Cihan suyun üzerine konmuştur diyorlar. Ey Hâce, dinleme. İyi bakarsan hava üzerindedir.

3. خیمهٔ انس مزین بر در این کهنه رباط

که اساسش همه بی موقع و بی بنیاد است

Bu köhne kervansaraya ünsiyet çadırı kurma. Ki onun temeli yersiz ve asılsızdır.

1. دل برین پیره زن عشوه گر دهر میند

نوعروسیست که در عقد بسی داماد است

Dünya denilen işveli kocakarıyla gönül bağlama. Yeni gelindir ama çok damattan arta kalmıştır.

4. هر زمان مهر فلک بر دگری می افتد

چه توان کرد که این سفله چنین افتاد است

Her zaman feleğin şefkati bir başkasına düşer. Böylesi düşkün bir alçağa ne yapılabilir!

5. خاک بغداد به خون شهدا می گرید

ورنه این شط روان چیست که در بغداد است

Bağdat toprağı şehitlerin ölümüne ağlar. Yoksa Bağdat'taki akan şu Dicle nedir?

6. آنکه شداد بر ایوان زر افکندی خشت

خشت ایوان شده اکنون ز سر شداد است

Bir zamanlar Şeddad sarayın kerpicini altından yaptırıyordu. Şimdi o kerpiçler Şeddad'ın başınının üzerinde saray oldu.

7. گر پر از لاله سیراب بود دامن کوه

نیست آن لاله که خون جگر فرهاد است

Eğer dağın eteği kıvılcık dolu olursa gitme, çünkü o lale ancak Ferhad'ın ciğer kanıdır.

8. حاصلی نیست بجز غم ز جهان خواجو را

خرم آنکس که به کلی ز جهان آزاد است

Cihandan Hâcû'ya gamdan başka bir mahsûl yoktur. Mutlu ancak cihandan tümüyle azad olan kişidir.

945. Derkî-yi Kumî

1. وفا کرشمه به صلح و جنگ ناز و عتاب

نگاه گوشه چشم احتمالا دارد

Vefa, kırılganlık, sulh, cenk, naz, kınama... Gözünün ucunun bakışı ihtimaller taşıyor.

946. Zevkî-yi Kâşânî

1. آنچنان بی خود به بزم از جام حیرت نیستم

کان تغافل‌های پی در پی خبر دارم کند

Hayret kadehinin meclisinden o kadar habersiz değilim. O peyderpey tegâfüller beni haberdar eder.

947. Zevkî-yi Kâşânî

1. به تعظیم نسیمی کز سر کوی تو می آید

غبار از خاطر آورده بی تابانه برخیزد

Rüzgâr senin semtinin tarafından hürmet etmeye gelir. İncinmiş hatırdan toz bî-tâb bir şekilde kalkar.

948. Râsih

1. نکته سنجان را سخنور بر سر کار آورد

بلبلان را بلبل دیگر به گفتار آورد

Dil erbabı nükteden anlayan kişileri iş başına getirir. Bülbülleri bir başka bülbül konuşturur.

949. Râsih

1. آن را که زور بازو و کسب هنر بود

دست پر آبله صدف پر گهر بود

Pazusu güçlü olup hüner kazanmaya gayret edenin eli kabarcıklarla dolu ve sedefi inciyle dolu olur.

950. Râhib

1. آسوده خاطران چمن را چه آگهی

زان ناله‌ای که مرغ گرفتار می کند

Çimenlikte hatırı hoş olanlar kafesteki kuşun yaptığı feryadı nereden bilsin?

951. Râhib

1. خوشا فراغت مرغی که آشیان دارد

به گلشنی که نه گلچین نه باغبان دارد

Yuvası olan kuşun gül toplamamanın ve bağcının olmadığı gül bahçesinden feragat etmesi ne hoştur.

952. Rahîmî

1. بهای خون من و خونبهای صد چو منست

که من به خون طیم و قاتلم نظاره کند

Benim ve benim gibi yüz kişinin kan parasıdır. Ben kan içinde çırpınıyorum ve katilim bakıyor.

953. Muhammed Rızâ

1. چو آن بلبل که از دستانسرای در قفس افتد

گرفتار قبول خلق گشتم از آن خود

Destan söyleyicilikten kafese düşmüş bir bülbül gibi kendim yüzünden halkın kabulüne bağımlı kaldım.

954. Refik-i İsfahânî

1. ز کوی او بر من زان خبر نمی آید

که هر که می رود آنجا دگر نمی آید

Onun semtinden bana haber gelmiyor. Onun semtine giden artık geri gelmiyor.

955. Refik-i İsfahânî

1. کی جز تو در دل من دلدار دیگر آید

بیرون نمی روی تو تا دیگری در آید

Senden başka bir dildâr benim gönlüme nasıl gelecek? Sen çıkmıyorsun ki bir başkası girebilsin.

956. Refîk-i İsfahânî

1. نه خود با من جفا آن بی وفا کرد

که با هر کس وفا کردم جفا کرد

Bana sadece vefasızlar cefa etmedi. Vefa gösterdiğim herkes cefa etti.

957. Rindî

1. گریبان چاکى عشاق از ذوق فنا باشد

الف در سینه گندم ز شوق آسیا باشد

Âşıkların yaka yırtması fena zevkindendir. Buğdayın içindeki yırtılma, değirmenin şevkiyle olur.

958. Rûdekî

1. بس تجربه کردیم درین دیر مکافات

با دُرْدکشان هر که در افتاد بر افتاد

Bu etme-bulma dünyasında çok defa tecrübe ettik ki şarap tortusu çekenlere düşmanlık edenler yıkılıp gitti.

959. Rûdekî

1. برو ز تجربه روزگار بهره بگیر

که بهر دفع حوادث ترا به کار آید

Git de devrin/zamanın tecrübesinden nasibini al, musibetleri defetmek için o tecrübe işine yarar.

960. Rehî

1. از خرابی می گذشتم منزل آمد به یاد

دست و پا گم کرده ای دیدم دلم آمد به یاد

Bir harabeden geçiyordum, evim aklıma geldi. Elini ve ayağını kaybetmiş birini gördüm, gönlüm aklıma geldi.

961. Zekî

1. بال بستند و رهاندند ز قید قفسم

پر شکستند و نوید طیرانم دادند

Kanadımı bağlayıp kafesten bıraktılar; kanadımı kırıp uçma ümidi verdiler.

2. روزگاری به خموشی ز جگر خون خوردم

تا دمی رخصت فریاد و فغانم دادند

Bir zaman sessizlikten ciğerden kan yedim. Sonra feryat ve figan etmeme ruhsat verdiler.

[315]

962. Zamânî

1. شب عیش و شادمانی بگذشت و روزها شد

چه شبی تو ای شب غم که ترا سحر نباشد

İşret ve mutluluk gecesi geçti ve günler oldu. Ey gam gecesi! Sen ne gecesin ki senin seherin yoktur.

963. Sâlik-i Yezdî

1. دوستان در بوستان چون عزم گلچیدن کنید

اول از یاران دور افتاده یاد من کنید

Dostlar, bostanda çiçek toplamaya gittiğinizde önce yaranından ayrı düşmüş olan beni yâd edin.

964. Sirâc-ı Kamerî

1. کجا کسی که مرا در صبح دست دهد

یکی قدح به من پیر نیم مست دهد

Nerededir bana sabah şarabımı getirecek kimse? Tek kadeh bile benim gibi bir ihtiyarı yarım sarhoş eder.

965. Sa'dî

1. ای ساربان آهسته ران کارام جانم می رود

و آن دل که با خود داشتم با دلستانم می رود

Ey kervancı, aheste yürü. Canımın rahatı (sevgili) gidiyor. Bende olan gönül gönlümün sahibi ile gidiyor.

2. من مانده‌ام مهجور ازو بیچاره و رنجور ازو

گوئی که نیشی دور ازو در استخوانم می رود

Ben ondan uzak, bıçare ve kırıgın kalmışım. De ki: Ondandır uzakta bir neşter kemiğimde geziyor.

3. بگذشت یار دلکشم بگذشت عیش ناخوشم

چون مجمری دار آتشم کز سر دخانم می رود

Gönlümü çeken yarım gitti ve nahoş olan hayatımı götürdü. İçinde ateş olan bir tütüslük gibiyim, duman başımdan gidiyor.

4. گفتم به نیرنگ و فسون پنهان کنم راز دورن

پنهان نمی ماند که خون بر آستانم می رود

Dedim ki: Büyü ve hile ile sırrımı gizleyeyim. Gizli kalmıyor çünkü eşğimden kan akıyor.

5. در رفتن جان از بدن گویند هر نوعی سخن

من خود به چشم خویشتن دیدم که جانم می رود

Canın bedenden çıkışı hakkında her türlü söz söylerler. Ben kendi gözümle canımın gittiğini gördüm.

966. Sa'dî

1. چه کسی که هیچ کس را به تو بر گذر نباشد

که نه در تو بازماند مگرش نظر نباشد

Sen nasıl birisin ki senin semtinden geçmeyen yoktur. Eğer sende takılıp kalmıyorsa o görme/nazar değildir.

2. نه طریق دوستانست و نه شرط مهربانی

که ز دوستی بمیرند و ترا خیر نباشد

Dostluk sebebiyle ölürlər ama senin haberin bile olmaz. Bu ne dostların yoluna ne de muhabbet şartına uyar.

3. چه خوشست مرغ وحشی که جفای کس نبیند

من و مرغ خانگی را بکشند و پر نباشد

Kimsenin cefasını görmeyen yabani kuş ne iyidir. Beni ve ev kuşunu
çekerler//öldürürler ama uçmak için kanadımız yoktur.

4. چه وجود نقش دیوار و چه آدمی که با او

سخنی ز عشق گویند و درو اثر نباشد

Ha duvardaki bir süs, ha aşktan söz edilince etkilenmeyen insan...

5. شب و روز رفت باید قدم روندگانرا

چو بمأمنی رسیدند دگر سفر نباشد

Ayağı ileri giden kişilerle sabah akşam yürümek gerek. Selamete ulaşınca artık
sefer yoktur.

967. Sa'dî

1. ناچار هر که صاحب روی نکو بود

هر جا که بگذرد همه چشمی برو بود

Güzel yüze sahip olan kişi her nereye gitse her göz çaresiz ona bakar.

2. ای گل تو نیز خاطر بلبل نگاه دار

کانجا که رنگ و بوی بود گفتگو بود

Ey gül, sen de bülbülün hatırını gözet. Her nerede renk ve koku olsa dedikodu
olur.

3. نفس آرزو کند که تو لب بر لبش نهی

بعد از هزار سال که خاکش سیو بود

Nefs onun toprağı testi olduktan bin yıl sonra bile senin dudağını onun dudağına koymanı istiyor.

4. من باز از تو بر نتوانم گرفت چشم

گم کرده دل در آینه در جستجو بود

Ben yine senden gözümü alamam. Gönlünü aynada kaybetmiş olan kişi onu arayıp durur.

968. Sa'dî

1. جنگ از طرف دوست دل آزار نباشد

یاری که تحمل نکند یار نباشد

Dost tarafından gelen cenk gönlü incitmez. Tahammül etmeyen yar yar değildir.

969. Sa'dî

1. آن به که نظر باشد و گفتار نباشد

تا مدعی اندر پس دیوار نباشد

(Sevgililer arasında) bakış olup da söz olmaması ne iyidir. Çünkü duvarın arkasında (dinleyen bir) müddeî olabilir.

2. مرغان قفس را المی باشد و ذوقی

کان مرغ نداند که گرفتار نباشد

Kafesteki kuşların hem bir eleme hem bir zevki vardır. Yakalanmamış kuş bunu bilmez.

3. آن را که بصارت نبود یوسف صدیق

جائی بفروشد که خریدار نباشد

Sadık Yusuf'u müşteri bulunmayan yerde satan kişi basiretsizdir.

970. Sa'dî

1. خوبرویان جفا پیشه وفا نیز کنند

صید را پای به بندند و رها نیز کنند

Cefakâr güzel yüzlüler vefa da ederler. Avın ayağını bağlayıp sonra kurtarırlar da.

2. گر کند میل به خوبان دل من منع مکن

کاین گناهیست که در شهر شما نیز کنند

Gönlüm güzellere meylederse beni men etme. Bu sizin şehrinizde de işlenen bir günahdır.

971. Sa'dî

1. یا رب شب دوشین چه مبارک سحری بود

کورا به سر کشته هجران گذری بود

Ya rabbi, dün gece ne mübarek bir seher idi. Çünkü o, hicrandan ölenlerin başından geçti.

2. در عالم وصفش به جهانی برسیدم

کندر نظرم هر دو جهان مختصری بود

Onun vasfı aleminde öyle bir cihana ulaştık ki nazarımda her iki cihan da muhtasardı.

972. Sa‘dî

1. که برگذشت که بوی عبیر می آید

که می رود که چنین دلپذیر می آید

Kim geçti ki güzel abîr kokusu geliyor. Kim gidiyor ki böyle gönle hoş geliyor.

2. نه آنچنان به تو مشغولم ای بهشتی رو

که یاد خویشتم در ضمیر می آید

Ey cennet yüzlü, seninle o kadar meşgulüm ki kendimi hatırlamak bile hatırıma gelmiyor.

973. Sa‘dî

1. ترا نا دیدن ما غم نباشد

که در خیلت به از ما کم نباشد

Sana bizi görmemek gam değildir. Çünkü senin etrafında bizden iyisi az değildir.

2. من از دست تو در عالم نهم روی

ولیکن چون تو در عالم نباشد

Ben alemde sana benzer birini aradım durdum ama alemde senin gibisi yoktur.

974. Sa‘dî

1. هرچه مرا آرزوست دیر میسر شود

وین چه مرا در سر است عمر درین سر شود

Ne arzu etsem geç müyesser olur. Aklımda olan şeyi yapmak için ömür geçer.

[316]

975. Sa'dî

1. ای نظر آفتاب هیچ زیان داردت

گر در و دیوار ما از تو منور شود

Ey güneş bakışlı, eğer bizim kapımız ve duvarımız senin ışıqla aydınlanırsa bu sana hiç zarar verir mi?

976. Sa'dî

1. تو خود از کدام شهری که ز دوستان نپرسی

مگر آندران ولایت که توئی وفا نباشد

Sen hangi şehirdensin ki dostları sormuyorsun. Yoksa senin bulunduğu vilayette vefa yok mu?

977. Sa'dî

1. تو در آینه نظر کن که چه دلبری ولیکن

چو تو خویشتن ببینی نظرت به ما نباشد

Aynada nasıl bir dilber olduğuna bak. Ama kendini gördüğünde gözün bir daha bizi görmez.

978. Sa'dî

1. شرف مرد به جود است و کرامت به سجود

هر که این هر دو ندارد عدمش به ز وجود

İnsanın şerefî cömertlikte, değeri secdededir. Bu ikisi olmayan kimsenin yok olması var olmasından hayırlıdır.

979. Sa‘dî

1. همای بر همه مرغان ازان شرف دارد

که استخوان خورد و جانور نیاز آرد

Hüma kemik yiyip canlılara zarar vermediği için diğer kuşlardan üstündür.

980. Sa‘dî

1. آخر ای سنگدل و سیب زنخدان تا چند²⁷²

تو ز ما فارغ و ما از تو پریشان تا چند

Ey taş gönüllü ve elma çeneli! Ne zamana kadar sen bizi umursamayacaksın ve biz de senden dolayı perişan olacağız?

981. Sa‘dî

1. نیافرید خدایت به خلق حاجتمند

به شکر نعمت آن در به روی خلق مبند

Rabbin seni halka muhtaç yaratmadı. Bu nimetin şükrü olarak kapıyı halkın yüzüne kapatma.

982. Sa‘dî

272 آخر ای سنگدل و سیب زنخدان تا چند

1. سلطان چو به منزل گدایان آید

گر بر سر بوریا نشیند شاید

Sultan fukaranın hanesine geldiğinde ona hasırın üstüne oturmak yaraşır.

983. Sa'dî

1. آن کس که توانگرت نمی گرداند

او مصلحت تو از تو بهتر داند

Seni geri çevirmeyecek kudretli (padişah) odur. O, senin maslahatını senden iyi bilir.

984. Sa'dî

1. گر هیمة عود گردد و گر سنک در شود

مشنو که چشم آدمی تنگ پر شود

Odunlar öd ağacına taşlar inciye dönüşse bile insanın aç gözünün doyacağını söylesele inanma.

985. Sa'dî

1. پیش که بر آورم ز دستت فریاد

هم پیش تو از دست تو میخوام داد

Elinden feryad etmek için (yine senin)önüne geliyorum. Senin elinden kurtulmak için senden adalet istiyorum.

986. Sa'dî

1. هر که عیب دگران پیش تو آورد و شمرد

بی گمان عیب تو پیش دگران خواهد برد

Başkalarının ayıbını senin önüne getirip sayan kişi şüphesiz senin aybının da başkalarının önüne götürecektir.

987. Sa‘dî

1. اگر به هر سر مویت هنر دوصد باشد

هنر به کار نیاید چو بخت بد باشد

Eğer saçının her bir telinde iki yüz hüner olsa bile bahtın kötü olduktan sonra hüner bir işe yaramaz.

988. Sa‘dî

1. با گرسنگی قوت پرهیز نماند

افلاس عنان از کف تقوی بستاند

Açlıktan perhize kuvvet kalmadı, iflas kişinin elinden takva dizginini alır.

989. Sa‘dî

1. اگر خدای نباشد ز بنده‌ای خشنود

شفاعت همه پیغمبران ندارد سود

Eğer Hüda bir kulundan hoşnut değilse tüm peygamberlerin şefaati bile fayda vermez.

990. Sa‘dî

1. به رنج و سعی کسی نعمتی به چنگ آرد

دگر کس آید و بی رنج و سعی بردارد

Bir kişi nimeti zahmet ve çaba ile avucuna alır. Diğer kişi gelir de zahmetsiz ve çabasız bir şekilde mahveder.

991. Sa'dî

1. دونان چو گلیم خویش بیرون بردند

گویند چه غم گر همه عالم مردند

Aşağılık kimseler kendi kilimlerini kurtarmışlarsa "tüm dünya ölse de ne gam" derler.

992. Sa'dî

1. بس قامت خوش که زیر چادر باشد

چون باز کنی مادر مادر باشد

Çarşaf altında nice güzel endamlı vardır ki açarsan anneannedir.

993. Sa'dî

1. دیدار یار غایب دانی چه ذوق دارد

ابری که در بیابان بر تشنه‌ای ببارد

Uzaktaki yarı görmenin zevki nasıldır bilir misin? (O sevgili) çölde susuz kalan kişiye yağmur yağdıran bir bulut gibidir.

994. Sa'dî

1. در گرگ نگه مکن که بزغاله برد

یک روز نگه کن که پلنگش بدرد

Kurda oğlağı kaparken bakma, panter onu parçalarken bak.

995. Sa‘dî

1. دلارامی که داری دل درو بند

دگر چشم از همه عالم فرو بند

Gönlünü elinde olan gönül rahatlığına bağla. Artık gözünü tüm aleme kapat.

996. Sa‘dî

1. نه چندان آرزومندم که وصفش در میان آید

وگر صد نامه بنویسم حکایت بیش از آن باشد

O kadar istekliyim ki, onu (hakkıyla) vasfedemem. Onu anlatan yüz mektup da yazsam yetmez.

997. Sa‘dî

1. اگر صدساله گیر آتش فروزد

اگر یکدم درو افتد بسوزد

Eğer Mecusi yüz sene ateş yaksa, bir an bile içine düşse ateş onu yakar.

998. Sa‘dî

1. مرغ پر نارسته چون پران شود

لقمه هر گربه‌ای دران شود

Kanadı çıkmamış kuş uçunca her yırtıcı kedinin lokması olur.

999. Sa‘dî

1. سگ هم از کوچکی پلید بود

اصل ناپاک ازو پدید بود

Köpek küçük olduğundan murdardır ve onun pis özü zahirdir.

1000. Sa‘dî

1. گر ز هفت آسمان گزند آید

همه بر عضو دردمند آید

Eğer yedi felekten afet gelecek olsa hepsi de dertli olan uzva gelir.

1001. Sa‘dî

1. هر که شاهان کند که او گوید

خیف باشد که جز نکو گوید

Şahların sözünü dinlediği kişi iyi şeyler dışında bir şey söylese yazık olur.

1002. Sa‘dî

1. عاقبت گرگ زاده گرگ شود

گرچه با آدمی بزرگ شود

Kurt yavrusu insanlar arasında büyüse bile sonunda kurt olur.

1003. Sa‘dî

1. پارسا بین که خرقه در بر کرد

جامهٔ کعبه را جل خر کرد

Hırkayı üstüne çeken dervişi gör ki Kabe örtüsünü eşek çulu eylemiştir.

1004. Sa'dî

1. اگر ز دست بلا بر فلک رود بدخوی

ز دست خوی بد خویش در بلا باشد

Eğer kötü huylu kişi bela pençesinden kurtulup uzaya bile gitse kendi kötü huyu yüzünden zaten başı beladadır.

[317]

1005. Sa'dî

1. گر فراقت نکشد جان به وصال بدهم

تو گرو بردی اگر جفت و اگر طاق آمد

Senin ayrılık (korkun) beni tutmuyor olsa vuslatına can veririm. Tek de gelse, çift de gelse (bu kumarda) rehin senin elindedir.

1006. Sa'dî

1. سعدیا مرد نکو نام نمیرد هرگز

مرده آنست که نامش به نکویی نبرند

Ey Sadi, iyi namlı kişi asla ölmez. İsmi iyilikle anılmayan kişi ölüdür.

1007. Sa'dî

1. یادت نمی کنم به همه عمر زانکه یاد

آن کس کند که دلبرش از یاد می رود

Ömür boyu seni hatırlamam çünkü ancak sevdiğini unutan insan hatırlar.

1008. Sa'dî

1. غریب مشرق و مغرب با آشنایی تو

غریب نیست که در شهر ما مقام کنند

Doğudaki ve batıdaki gariplerin seni tanıdıktan sonra şehrimizde ikamet etmeleri garip değildir.

1009. Sa‘dî

1. شرط عشق است که از دوست شکایت نکنند

لیکن از شوق حکایت به زبان می آید

Dosttan şikâyet etmemek aşkın şartıdır. Ama hasretten onun hikâyesi dile geliyor.

1010. Sa‘dî

1. هر کس سر سودایی دارند و تمنایی

من بنده فرمانم تا دوست چه فرماید

Herkesin başka başka sevda ve beklentileri vardır. Ben de dost ne buyuracak diye bekleyen bir ferman kölesiyim.

1011. Sa‘dî

1. گر جمله صنمها را صورت به تو مانستی

شاید که مسلمان را قبله صنمی باشد

Eğer tüm putlara senin suretin verilecek olsa belki Müslümanların kiblesi de bir put olur.

1012. Sa‘dî

1. مرا چو با تو که مقصودی آشتی افتاد

چه باک گر همه عالم به جنگ برخیزند

Maksadımız seninle barışmak ise tüm alem savaşa girse de korkacak bir şey yoktur.

1013. Sa'dî

1. تو همچو کعبه عزیز اوفتاده‌ای در اصل

که هر که وصل تو خواهد جهان بپیماید

Sen Kabe gibi aslı itibariyle aziz kılınmışsın. Sena kavuşmayı isteyen herkes cihanı dolaşır.

1014. Sa'dî

1. ظالم نماند و قاعدهٔ ظلم او بماند

عادل رفت و نام نکو یادگار کرد

Zalim kalmadı ama onun zulmünün kaidesi kaldı. Adil gitti ve güzel bir nam yadigâr bıraktı.

1015. Sa'dî

1. آن نه می بود که دور از نظرت می خوردم

خون دل بود که از دیده به ساغر می شد

Senin bakışından uzakta içtiğim o şey şarap değil, gözümünden kadehe dolan gönül kanı idi.

1016. Sa'dî

1. عهدها داشته‌ای با من و من از تو امید

ای امید من و عهد تو سراسر همه یاد

Ey benim ümidim ve senin vaadin baştanbaşa bir hatıradan ibaret olan (sevgili),
bana vaadlerin ve benim de ümidim vardı.

1017. Sa‘dî

1. جان من جان من فدای تو باد

هیچت از دوستان نیاید یاد

Ey canım, canım sana feda olsun. Dostların hiç aklına gelmiyor mu?

1018. Sa‘dî

1. بالای دراز را خرد کم باشد

Uzun boyluda akıl az olur.

1019. Sa‘dî

1. ماه نو هر که ببیند به همه کس بنماید

Hilali gören herkes başkalarına gösterir.

1020. Selmân-ı Sâvecî

1. چون خاک شوم وز گل من خار برآید

زان خاک به بوی تو همه گل ببر آید

Toprak olduğumda çamurumdan diken çıkar. O topraktan senin kokunla hep gül çıkar.

2. گیرم که برآید ز سر و خاک و گلم خار

خار غمت از پای دلم کی بدر آید

Farz edeyim ki başımdan, toprağımdan ve çamurumdan diken çıktı, ama gam dikenin gönlümden ne zaman çıkacak?

3. گر خار سر کوی تو چون مشک ببوید

زان خار معطر همه خون جگر آید

Semtinin başındaki diken misk gibi kokarsa o kokulu dikenden tamamen ciğer kanı gelir.

4. از عمر بسی رفت و ندانم که چه باقیست

وین نیز به هر نوع که باشد به سر آید

Ömürden çok gitti ve geriye ne kaldı bilmiyorum. Bu da öyle ya da böyle bitecek.

5. کار من سودا زده عشق است ز سلمان

جز عشق مپندار که کار دگر آید

Ben sevdazedenin işi aşktır. Selman'dan aşktan başka bir şey gelmesini umma.

1021. Selmân-ı Sâvecî

1. ما را بجز خیالت فکر دگر نباشد

در هیچ سر خیالی زین خوبتر نباشد

Bize senin hayalinden başka bir düşünce yoktur. Hiçbir zihinde bundan iyi bir hayal yokur.

2. دانم که آه ما را باشد بسی اثرها

لیکن چه سود کان وقت از ما اثر نباشد

Biliyorum ki âhımızın çok tesiri olacaktır. Ama bizden eser kalmadıktan sonra ne faydası var?

3. در خلوتی که بیند عاشق جمال جانان

باید که در میانه غیر از نظر نباشد

Aşğın cananın cemalini gördüğü halvette arada nazar dışında bir şey olmaması gerek.

1022. Selmân-ı Sâvecî

1. مجموع درونی که پریشان تو باشد

آزاد اسیری که به زندان تو باشد

Senden dolayı dağılmış, perişan olmuş bir iç dünyası toplu/mamurdur. Senin zindanında esir olan azaddır.

1023. Selmân-ı Sâvecî

1. در ملک فقر دارد درویش پادشاهی

قانع به هر چه باشد راضی به هر چه آید

Fakr mülkünde derviş padişahlığa sahiptir. Ne olursa kanaat eder ne gelirse razı olur.

1024. Selmân-ı Sâvecî

1. بی عمر و زندگانی روزم گذشت و حالم

داند کسی که روزی بی عمر بگذراند

Ömür ve hayat olmadan günüm geçti. Halimi ömür olmadan gününü geçiren bilir.

1025. Selmân-ı Sâvecî

1. آن مصر مملکت که تو دیدی خراب شد

و آن نیل مکرمت تو دیدی سراب شد

Gördüğün o Mısır memleketi harab oldu. Gördüğün o Nil cömertliği serap oldu.

1026. Selmân-ı Sâvecî

1. جان شیرین گر قبول چون تو جانانی بود

کی به جانی بازماند هر که را جانی بود

Sen bu tatlı canı kabul edersen, senin gibi bir sevgili olan kimse nasıl canlı kalır?

1027. Selmân-ı Sâvecî

1. تا جهان بود چنین بود و چنین خواهد بود

Cihan var olduğundan beri böyleydi ve böyle kalacaktır.

1028. Sultan Selîm-i Evvel

1. بی لبّت یکدم مرا هر جا که منزل می شود

اشک می ریزم که لعل از خاک حاصل می شود

Senin dudağın bir dem yoksa menzilim olan her yere la'l hasıl olması için göz yaşı dökerim.

2. در غمت جان می دهم ای عمر بگذار از سرم

ور نیائی کار من بسیار مشکل می شود

Ey ömür, gamında can veririm. Başımdan geç. Gelmezsen işim hayli zor olacak.

3. همچو من پروانه مجنون نیست از شمع رخت

دود از آن در گردن جانش سلاسل می شود

Pervane yüzünün mumuna benim gibi Mecnundur/delidir. Duman bu yüzden canının gerdanına zincir oluyor.

[318]

1029. Sultan Selîm-i Evvel

1. در وصل توام وه که رسیدن نگذارند

ور زانکه رسم گفت و شنیدن نگذارند

Vah ki sana vuslat için bana yol vermiyorlar. Ona ulaşısam bile konuşup işitmeme imkân vermiyorlar.

2. باد نفسی ماند همین از من خاکی

ترسم که به کوی تو وزیدن نگذارند

Toprak olmuş benden bir nefes rüzgâr kaldı. Korkarım ki semtine esmek için beni bırakmıyorlar.

1030. Sultan Selîm-i Evvel

1. مه مرا به شبانگه عزم خانه شود

مرا به خود نبرد جان من روانه شود

Ayım, gece vakti eve gitmeye karar verip de beni yanında götürmediğinde, canım sanki bedenimden çıkmak ister.

2. بود که پای سگش هر گهی توان بوسید

خوش آن دمی که سرم خاک آستانه شود

Keşke öyle bir zaman gelse ki, (ölüp toprak olunca) ara sıra onun köpeğinin ayağını öpebileyim. (Ölüp de) başım onun eşiğinin toprağı olunca ne de güzel olur.

1031. Sultan Selîm-i Evvel

1. هر که او تیر فراقه به دل پر غم خورد

نه دگر شربت هجران نه غم مرهم خورد

Senin ayrılık okun kimin gamlı gönlüne saplanırsa o kimse artık hicran şerbeti de içmez, merhem tasası da çekmez.

2. همه از عالم فانیهست سلیمی غم من

من نه آن نوع کسی ام که غم عالم خورد

Selîmî, benim gamımın tamamı fani âlemdendir. Ben âlemin gamını yiyecek türden bir kişi değilim.

1032. Sultan Selîm-i Evvel

1. چندان که به دفع غم دل بیش بگویم

غم در دل افکار حزین بیشتر آید

Gönlün gamını def etmek için ne kadar fazla konuşsam yaralı, mahzun gönle daha fazla gam geliyor.

2. چون عمر دود هر دم و ناید به سر من

عمری که چنین است به است ار به سر آید

Ömür gibi daim koştururum ama bir türlü elime geçmez, böyle bir ömürün sona ermesi daha iyidir.

1033. Sultan Selîm-i Evvel

1. تا چند کشم محنت تن با تن مجروح

ای کاش که جان زین تن مجروح برآید

Ne zamana kadar bu yaralı beden ile beden zahmetini çekeyim. Keşke canım bu yaralı bedenden çıksa.

1034. Sultan Selîm-i Evvel

1. رفتیم و دل مقیم بران آستان بماند²⁷³

جان رمیده بیدل و بی خانمان بماند

Gittik ve gönül o eşikte kaldı. Ürkmüş can gönülsüz ve evsiz kaldı.

1035. Sultan Selîm-i Evvel

273 جان رمیده بیدل و بی خانمان بماند

1. مگو در عشق اشک سرخ و روی زرد می باید

که این در عاشقی دخلی نباشد درد می باید

Aşkta kırmızı göz yaşları ve sararmış yüz gerekir deme. Bunların âşıklıkta dahli yoktur, dert gerekir.

1036. Sultan Selîm-i Evvel

1. روزم چنان چو شب شده از غم که سایه‌ام

نزدیک شد که از من دیوانه رم کند

Gamdan dolayı günüm öyle gece oldu ki gölgem neredeyse ben deliden ürkecek.

1037. Sultan Selîm-i Evvel

1. نشان عاشقی از خویشتن بیگانگی باشد

فغان و ناله و بیهوشی و دیوانگی باشد

Âşıklığın belirtisi kendinden bîgâne kalmaktır. Figan, inilti, akı kaybetmek ve deliliktir.

1038. Sultan Selîm-i Evvel

1. عید این نوع گذشت و دل من شاد نشد

جان محنت زده از بند غم آزاد نشد

Bayram böyle geçti ve gönlüm şad olmadı. Mihnetzede canım gamın bendinden âzâd olmadı.

1039. Sultan Selîm-i Evvel

1. گر من نه حیران توام این دیده گریان از چه شد

دلېسته زلفت نيم حالم پريشان از چه شد

Eğer ben sana hayran değilsem şu göz neden giryân olmuştur? Zülfüne gönül bağlamamışsam hâlîm neden perişan olmuştur?

1040. Selîm

1. رشکم ز گفتگوی تو خاموش می کند

نامت نمی برم که دلم گوش میکند

Kıskançlığım senin bahsini kapatıyor. Adını bile dilime getirmiyorum çünkü gönül dinliyor.

1041. Senâ'î

1. آن چنان زی که چو میری برهی

نه چنان زی که چو میری برهند

Öyle yaşa ki öldüğünde kurtul. Öyle yaşamış olma ki öldüğünde senden kurtulmuş olsunlar.

1042. Senâ'î

1. کسی که عزت عزت نیافت هیچ نیافت

کسی که روی قناعت ندید هیچ ندید

Uzletin izzetini bulmayan kişi hiçbir şey bulmamıştır. Kanaat yüzü görmeyen kişi hiç görmemiştir.

1043. Süheylî

1. گویند روز حشر به پایان نمی رسد

صد روز آن به یک شب هجران نمی رسد

Haşr gününün sonu gelmez diyorlar. Onun yüz günü bir tek hicran gecesi kadar değildir.

1044. Şâpûr

1. شکار افکن ز راهی کان شکار انداز می آید

به هر تن مرغ روح از شوق در پرواز می آید

Avcı o avcı sevgilinin yolundan geliyor, her bedende ruh kuşu şevkten kanatlanıyor.

1045. Şâpûr

1. حرف بد عهدی گل باد ز من نشنید است

عندلیبان ز زبانم سخنی ساخته‌اند

Gülün yeminine sadık olmadığını sabâ rüzgârı benden öğrenmedi, bülbüller benim dilimden bir söz uydurmuşlar.

1046. Şâpûr

1. نیست عاشق یافتن آسان غنیمت دان مرا

غنچه را دل خون شود تا بلبلی پیدا کند

Âşık bulmak kolay değildir, beni ganimet bil. Bir bülbül bulacağım diye goncanın gönlü kan içinde kalır.

1047. Şâpûr

1. می گفت دل از عشق تو آهسته سرودی

این زمزمه آتش شد و در خشک و تر افتاد

Gönül senin aşkından yavaş söylüyordu. Bu zemzeme ateş oldu ve kuru yaş ne varsa yaktı.

1048. Şâpûr

1. خانه جسمم ز بس فرسوده گشت از روزگار

نور خور سققم شکست و سایه دیوارم فکند

Vücut evim zamandan dolayı harab oldu, güneşin ışığı çatımı yıktı, duvarıma gölge düştü.

1049. Şâkirâ-yı Tahrânî

1. شب فراق تو از جوش گریه همچو حباب

به هر کجا که گشودیم دیده دریا بود

Senin ayrılık gecende göz yaşının coşmasıyla su kabarcığı gibi her nereye açarsak açalım gözümüz derya idi.

1050. Şânî

1. بی تو هر می که ز جامم به گلو می ریزد

به گلو ناشده از دیده فرو می ریزد

Sen yokken kadehten boğazıma dökülen her şarap boğaza varmadan, gözden aşağı dökülüyor.

1051. Şânî

1. بهار آمد و از اشتیاق مجلس تو

شراب در خم و گل در قبا نمی گنجد

Bahar geldi, meclisinin iştıyakıyla şarap küpe, gül de kaftana sığmıyor.

1052. Şânî

1. بختم اگر تلافی شبهای غم کند

یک روز خوش به مردم عالم نمی رسد

Bahtım eğer gam gecelerini telafî edecek olsa dünyadaki insanlar tek bir güzel gün bile geçirmez.

1053. Şânî

1. گر دور باش برق تجلی دهد رهش

جبریل بر چراغ تو پروانگی کند

Eğer tecelli şimşeginin "uzak ol" diye elinde tuttuğu sopa sana yol verirse Cebrael bile senin mumuna pervanelik yapar.

[319]

1054. Şânî

1. چرا چو ماه نوم چهره دیر دیر نمائی

من آفتاب ندیدم که ماه ماه بر آید

Niye yeni bir ay gibi çehreni bana geç geç gösteriyorsun, ben aydan aya doğan güneş görmedim.

1055. Şânî

1. رتبه فیض شهادت بین که جبریل امین

رَشک بر پروانه شمع مزارم می برد

Şehadet feyzinin ne derece olduğunu gör ki Cibrîl-i Emîn mezarımın mumunun pervanesini kıskanıyor.

1056. Şânî

1. لیلی خبر ندارد از آب چشم مجنون

صحرائشین چه داند دریا چه جوش دارد

Leyla Mecnun'un göz yaşından habersizdir. Sahrada oturanlar deryada ne coşkunluk olduğunu nereden bilsin?

1057. Şerefü'd-dîn

1. جور و جفا ز یار ستمگر چه خوش بود

جنگ و عتاب و ناز ز دلبر چه خوش بود

Sitem ehli yardan cevri ü cefa ne hoştu, dilberin kavga, kınama ve nazı ne güzeldi.

1058. Şerefü'd-dîn

1. قربانکت شوم ز خیالت گهی بپرس

کان دور مانده با شب هجران چه می کند

Kurbanın olayım, "uzakta kalmış o [âşık] hicran gecesi ile yalnız ne yapıyor" diye hayaline arada bir sor.

1059. Hakîm-i Şifâ'î

1. پرستاری ندارم بر سر بالین بیماری

مگر آهم ازين پهلو به آن پهلو بگرداند

Âhımdan başka hasta yatağının başında beni bir taraftan öbür tarafa döndüren
bir bakıcım yok.

1060. Hakîm-i Şifâ'î

1. از رد و قبول دگرانش چه تفاوت

آن بنده که در چشم خریدار درآید

Kendi alıcısının karşısına çıkan köleyi başkalarının reddetmesinin, kabul
etmesinin ne ehemmiyeti var ki?

1061. Hakîm-i Şifâ'î

1. مرغی چو همای دل من کشته شکارت

شکرانه این صید تهی کن قفسی چند

Gönlüm gibi bir hüma kuşunu avlamaya muvaffak oldun, bu avın bir şükrânesi
olarak birkaç kafesi boşalt.

1062. Şemse'd-dîn-i Kâşî

1. ماهرویا دلم از هجر تو خون خواهد شد

وز ره دیده ز شوق تو برون خواهد شد

Ey ay yüzlü, senin hicranınla gönlüm kan olacak, hasretinle gözüm yoldan
çıkacak.

2. چون به یک روزه فراق تو چنین شد حالم

آه اگر مدت هجر تو فزون خواهد شد

Bir günlük firak ile halim böyle oldu, eğer hicranının süresi uzarsa vay halime.

1063. Şemsî-yi Bedehşî

1. چشمان من به رویت در عاشقی چنانند

کز رشک یکدگر را دیدن نمی توانند

Gözlerim senin yüzüne karşı öyle bir aşk içindedir ki kıskançlığından bir diğerini göremez.

1064. Şevket

1. رفتی و بی رخت اثر از گلشنم نماند

رنگم چنان پرید که خون در تنم نماند

Gittin ve yüzünü görmeyince gülşenimden eser kalmadı, rengim öyle uçtu ki artık vücudumda kan kalmadı.

1065. Şevket

1. نشد از گفتگو حاصل مرا غیر از پشیمانی

دو لب را چون بهم آرم کف افسوس من باشد

Dedikodu pişmanlıktan başka bir şey getirmedi, iki dudağımı bir araya getirdiğimde pişmanlık elim üstünde olsun.

1066. Şehîdî

1. شکایت از تو جفا جو کجا برم چه کنم

تو دادرس تو ستمگر مرا که داد دهد

Sen cefâkârdan nereye şikâyet edeyim, ne yapayım? Mahkeme de sensin, sitem edici de sensin, bana kim adalet versin?

1067. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. ترا چون صبح خندان آفریدند

مرا چون ابر گریان آفریدند

Seni gülen bir sabah, beni de ağlayan bir bulut gibi yarattılar.

2. بلاهای سیه را جمع کردند

ازان زلف پریشان آفریدند

Siyah belaları topladılar, ondan zülf-i perişanı yarattılar.

3. لطافت‌های عالم گرد کردند

ازان سیب زنخندان آفریدند

Âlemin letafetlerini yuvarladılar, ondan çene çukurunu yarattılar.

4. اگر در حسن خوبان هست آنی

سراپای ترا زان آفریدند

Eğer güzellerin güzelliğinde bir cazibe varsa seni baştan başa ondan yarattılar.

1068. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. یوسف شود آنکس که خریدار تو باشد

عیسی شود آن خسته که بیمار تو باشد

Sana müşteri olan Yusuf'tur, senin hastan İsa'dır.

2. چون برق سبک سیر شود شمع مزارش

هر سوخته جانی که طلبکار تو باشد

Hızlı hareket eden şimşek gibi mezarının mumu parladığında canı yanmış herkes seni talep eder.

1069. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. تا مرا جان هست در تن درد می باید کشید

دست را از سفره نامرد می باید کشید

Canımız tende olduğu sürece dert çekmek lazımdır, namerd sofrasından el çekmek lazımdır.

2. هرچه می خواهی طلب کن صائب از شاه نجف

گر کسی منت کشد از مرد می باید کشید

Ey Saib, her ne istersen Necf şahından iste. Eğer birinden minnet duyulacaksa o, adam gibi bir adam olmalıdır.

1070. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. حرص را تشنگی افزون به زر و مال شود

چشم آینه کجا سیر ز تمثال شود

Nasıl ki aynanın gözleri görüntülere doymazsa kişinin hırsı altın ve mala olan susuzluğunu artırır.

2. تا نمیرد ز تردد نکشد پای حریص

راحت مور در آنست که پامال شود

Hırslı kimse ölene kadar sağa sola koşturmaktan ayağını çekmez, karınca ancak ayak altında ezildiğinde rahata erişir.

1071. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. اگر کلام نه از آسمان فرود آید

چرا به هر سخنی خامه در سجود آید

Eğer kelam semadan inmediyse niçin kalem her söze secde eder?

1072. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. بسکه در سینۀ من تیر پی تیر آید

نفس از دل چو کشم ناله زنجیر آید

Sinemde ok üstüne ok geliyor, yeter. Gönülden nefes çektiğimde zincir iniltisi geliyor.

1073. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. آدمی پیر چو شد حرص جوان می گردد

خواب در وقت سحرگاه گران می گردد

Nasıl ki uyku seher vaktinde ağırlaşırsa insanın hırsı da ihtiyarladıkça gençleşir.

1074. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. توان سیر پر طاووس کرد از هر پر زاغی

اگر آئینه انصاف در پیش نظر باشد

Eğer gözde insaf aynası varsa her bir karga kanadında tavus kuşunun kanadı seyredilebilir.

1075. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. اثر بگذار تا ایمن شوی از مرگ گمنامی

که از آینه اسکندر حصار آهنین دارد

Eser bırak ki isimsiz ölmekten salim kal. (Bak) İskender aynadan nasıl da demir bir hisara sahip.

1076. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. خموشی حجت ناطق بود جویای گوهر را

که از غواص در دریا نفس بیرون نمی آید

Suskunluk mücevher arayan kişi için konuşan bir hüccettir. Zira dalgıç denizde dışarıya nefes vermez.

1077. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. می شود سوز محبت از خموشی مایه دار

چون سر خم باز باشد جوش صهبا کم شود

Muhabbet ateşi suskunlukla mayalanır. Küpün kapağı açıksa şarap az köpürür.

1078. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. بزرگ اوست که بر خاک همچو سایه ابر

چنان رود که دل مور را نیازارد

Toprakta bulut gölgesi gibi, karıncanın bile gönlünü incitmeden yürüyen kişi ne büyüktür.

1079. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. عشق چون بر سر کس حمله بیداد آرد

اولش قوت به گریختن از پا ببرد

Aşk kimin başına adaletsiz bir hücumda bulunursa evvela ayağındaki kaçma gücünü çekip alır.

1080. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. یا سبو یا خم می یا قدح باده کنند

یک کف خاک درین میگده ضایع نشود

Ya testi ya küp ya şarap kadehi yaparlar. Bu meyhanede bir avuç toprak bile zayi olmaz.

1081. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. از طبع سرکه تندى بیرون نمى برد سال

جاهل همان گزند است هرچند پیر باشد

Yıllanmak sirkenin tabiatındaki acılığı götürmez, cahil ihtiyarlasa da yine afettir.

1082. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. حریص را نکند نعمت دو عالم سیر

همیشه آتش سوزنده اشتها دارد

Nasıl ki yanmakta olan ateşin iştahı kesilmezse hırslı kişiyi de iki cihanın nimeti bile doyurmaz.

1083. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. پیرانه سر همای سعادت به من رسید

وقت زوال سایه دولت به من رسید

Bana hüma kuşunun saadeti ihtiyarlayınca geldi yani devletin gölgesi başıma ahir ömrümde ulaştı.

1084. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. شد مهربان سپهر به من آخر حیات

در وقت صبح خواب فراغت به من رسید

Felek bana ahir ömrümde merhamet etti, feragat uykusu bana sabah vaktinde yetiştı.

1085. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. بر باد دهد همچو حباب افسر خود را

بیمغز اگر صاحب افسر شده باشد

Beyinsiz olup da taç sahibi olan kişi tacını su kabarcığı gibi havaya versin.

1086. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. دوستان را دیدهای عیب بین پوشیده است

عیب خود را از زبان دشمنان باید شنید

Dostların ayıp görme gözü örtülüdür, kişinin ayıbını düşmanların dilinden işitmesi lazımdır.

1087. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. می کند تأثیر دیگر در دل روشن سخن

چهره نازک به یک پیمانۀ رنگین می شود

Nazik bir çehrenin tek kadeh ile renklenmesi gibi dil de aydınlık gönle farklı bir tesir bırakır.

1088. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. اختلاط دیده عینک را حروف آموز کرد

صحبت روشن ضمیران کور را بینا کند

Göz ile münasebette bulunması gözlüğe harfleri öğretir, içi aydınlık olan kimselerle sohbet körün gözünü açar.

1089. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. از پشیمانی سخن در عهد پیری می زنم

لب به دندان می گزم اکنون که دندانم نماند

İhtiyarlık çağında pişmanlıktan dem vururum, bugün dişim kalmadığı için artık dudağımla dişimi ısırırım.

1090. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. بخل بهتر ز سخائی که به آواز بود

تیرگی به ز چراغیست که فریاد کند

Nasıl ki karanlık, feryad ederek aydınlatan lambadan iyiye cimrilik de gürültülü cömertlikten iyidir.

1091. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. راست آید کار دولت دایم از ناراستی

در سواری پای چپ را پیش می باید نهاد

Binicilikte nasıl sol ayağı öne atıp doğru gitmek lazım ise devlet işindeki çarpıklıklar da onu doğrulttu.

1092. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. می شود غارتگر جان چون کمال افتد زیاد

شاخ نازک بشکند چون بیشتر بار آورد

Meyvesi fazla olan ince dalların kırılması gibi kişinin kemalinin fazla olması da canı yağma eder.

1093. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. ممسک از مال فراوان نبرد بهره زیاد

گر جهان بحر شود سگ به زبان آب خورد

Tüm cihan deniz de olsa köpeğin suyu diliyle içmesi gibi tutumlu kişiler çok maldan pek de nasiplenemezler.

1094. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. درین چمن به نسب نیست زادگی صائب

ز خار و خس گل آتش عذار پیدا شد

Ey Saib! Bu çimende soyluluk neseb ile değildir. Ateş yanaklı gül diken ve çer-çöp arasında biter.

1095. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. سپهر نیک و بد از یکدگر جدا نکند

تمیز گندم و جو از هم آسیا نکند

Nasıl ki değirmen buğday ile arpayı birbirinden ayırmazsa felek iyi ile kötüyü birbirinden ayırmaz.

1096. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. مرا ز یاد تو برد و ترا ز دیده من

ستم زمانه ازین بیشتر چه خواهد کرد

Beni senin hatırandan seni benim gözümün önünden aldı götürdü. Zaman zulüm olarak bundan daha fazla ne yapabilir ki?

1097. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. اگر مجنون منم پس کیست در روی زمین عاقل

اگر عاقل توئی دیوانه در عالم نمی باشد

Eğer ben Mecnunsam/deliysem öyleyse yer yüzünde kim akıllıdır? Eğer sen akıllıysan bu âlemde hiç deli yoktur.

1098. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. مرا به روز قیامت غمی که هست اینست

که روی مردم عالم دوباره باید دید

Kıyamet gününe dair bir kederimiz varsa o da âlemdeki insanların yüzünü bir daha görmek zorunda olmaktır.

1099. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. سیر چشمی و بزرگی نشود با هم جمع

مور بی پای ملخ بیش سلیمان نشود

Tok gözlülük ile büyüklük bir araya gelmez, ayaksız karınca Süleyman'ın huzurunda çekirge olmaz.

1100. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. ز زیر دامن مجمر شمیم عود رسوا شد

هنرور گر شود پنهان هنر پنهان نمی ماند

Buhurdanının altından ud kokusu yayıldı, hüner sahibi gizli kalsa da hüner gizli kalmaz.

1101. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. بر نمی دارد شراکت ملک تنگ بی غمی

زین سبب اطفال دایم دشمن دیوانه اند

Gamsızlığın dar mülkü ortak kabul etmez, bu sebeple çocuklar daima delilere düşmandır.

1102. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. هرکه زخمی خورد البته فغانی دارد

Yara alan herkes elbette feryat eder.

1103. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. باشد سخن غریب اگر راست می شود

Söz doğru olursa garip olur.

1104. Emîr Muhammed Sâlih

1. ای خوش آن دم که فراغ از همه کارم باشد

گوشه‌ای باشد و من باشم و یارم باشد

Her işten azat olduğum, bir köşede ben ve yârimin olduğu vakit ne güzel bir vakittir.

1105. Sabûrî-yi Tebrîzî

1. از رشک که سوزم ز که پنهان کنمت آه

در هیچ دلی نیست که جای تو نباشد

Kimin kıskançlığından yanayım ve seni kimden saklayayım? Âh! Senin bulunmadığın bir gönül yok ki. .

[321]

1106. Zamîrî-yi İsfahânî

1. چو می بینم کسی از کوی او دلشاد می آید

فریبی کز وی اول خورده بودم یاد می آید²⁷⁴

Onun semtinden gönlü şâd olarak gelen birini gördüğümde onun daha evvel beni nasıl aldatmış olduğu aklıma geliyor.

1107. Zamîrî-yi İsfahânî

274 فریبی کز وی اول خورده بودم یاد می آید

1. دور از تو گریه هم نتوانم به کام کرد

ترسم که سیل اشک ازین دورتر برد

Senden uzakta dilediğim gibi ağlayamıyorum çünkü göz yaşı selinin beni senden daha uzağa götürmesinden korkuyorum.

1108. Zamîrî-yi İsfahânî

1. شادم که داده وعده به فردای محشرم

کان روز هیچ وعده به فردا نمی شود

Bana mahşer günü buluşma konusunda söz verdin. Şu yüzden mutluyum ki ondan sonra bir “yarın” daha yok.

1109. Zamîrî-yi İsfahânî

1. به گرد خاطر م ای خوش دلی چه می گردی

کدام روز مرا با تو آشنایی بود

Ey güzel gönüllü! Hatırımın etrafında ne dolaşıp duruyorsun? Seninle ne zaman tanışmıştık?

1110. Tâlib-i Âhî

1. دل خضر چشم ایست که آبش کسی ندید

جان مست ساغری که شرابش کسی ندید

Gönül, suyunu kimsenin görmediği bir Hızır çeşmesidir, can da şarabını kimsenin görmediği bir kadehten sarhoş olmuştur.

1111. Tâlib-i Âhî

1. لب از گفتن چنان بستم که گوئی

دهن بر چهره زخمی بود و به شد

Dudağımı konuşmaya öyle kapadım ki sanki ağzım yüzümdeki bir yaraydı ve iyileşti.

1112. Tâlib-i Âhî

1. خمار مستی طالب ز بی شرابیهاست

وگر نه کیست که هشیاری اختیار کند

Talib'in sarhoşluk mahmurluğu şarap bulamadığındandır. Yoksa kim ayık kalmayı tercih eder ki?

1113. Tâlib-i Âhî

1. در هوا از دود مکتوبم کیوتر زاغ شد

نامه احوال گویا نامه اعمال بود

Aşk bahsinde mektubumun dumanından güvercin kargaya dönüştü, hâl mektubu amel mektubuna dönüştü.

1114. Tâlib-i Âhî

1. کنید داخل اجزای نوشداروی ما

هر آن گیاه که برگش به نیشتر ماند

Yaprağı neştere benzeyen her otu, bizim ilacımızın eczasına dâhil edin.

1115. Tâli'

1. چون غنچه گل مشتی زری گر به کف افتاد

نو کیسه کم حوصله در پوست نگیرد

Eğer eline bir gül goncası kadar küçücük altın bile geçse havsalası dar olan sonradan görme, kabına sığmaz.

1116. Tâhir

1. دو یار همدم اگر دل نهند چون مقراض

برند از همه عالم ولی ز خود نبرند

İki hemdem yar eğer makas gibi birbirlerine gönül verirlerse tüm âlemi keserler ama kendilerini kesmezler.

1117. Tab'î

1. به خاک بس که تمنای گلرخان بردم

توان ز تربت من آرزو به دامن برد

Gül yüzlülerin özlemiyle o kadar çok toprağa düştüm ki, benim toprağımdan dilek dolu bir avuç almak artık mümkündür

1118. Tab'î

1. گر به یاد لب او جام دهد باده فروش

توبه خمیازه کشان تا در میخانه رود

Şarap satıcısı onun dudağının şerefine bir kadeh verse tevbe esneyerek meyhanenin kapısına kadar giderdi.

1119. Şâh Tahmasb

1. زلف خم گشته به گوش تو سخن می گوید

مو به مو حال پریشانی من می گوید

Bükülmüş zülfün, senin kulağına tel tel benim halimin perişanlığını söylüyor.

1120. Zahîr-i Faryâbî

1. عروس ملک کسی در کنار گیرد تنگ

که بوسه بر لب شمشیر آبدار دهد

Mülk gelini, ancak keskin ve parlak kılıcın dudağını öpebilenin koynuna girer.

1121. 'Âlemî

1. آن ترک سرخ جامه سوار سمند شد

یاران حذر کنید که آتش بلند شد

O kırmızı elbiseli Türk ata bindi. Dostlar, sakının, ateş yükseldi.

1122. 'Aczî

1. سرشکریزی مژگانم اختیاری نیست

ز اشتیاق تو خون در جگر نمی گنجد

Kirpiklerimin gözyaşı dökmesi irademle değildir, senin hasretinle kan ciğerde durmuyor ki.

1123. 'Irâkî

1. عمری گذشت و پیش مرا یک نفس بماند

خوش باش کز جفای تو این نیز بگذرد

Bir ömür geçti ve önümde bir nefes kaldı. Mutlu ol, senin cefanla kalanı da geçer.

2. آئی به ناز و برگذری باز ننگری

ای جان من فدای تو این نیز بگذرد

Naz ile geliyor, geçiyor ve dönüp bakmıyorsun. Ey (sevgili), canım sana feda olsun, bu da geçer.

3. بگذاشت زآنکه دوست همی داشتی مرا

دیگر شد است رأی تو این نیز بگذرد

Artık beni sevmekten vaz geçmiştin, senin fikrin değişti, ama (nasıl olsa) bu da geçer.

1124. 'Irâkî

1. نخستین باده کاندِر جام کردند

ز چشم مست خوبان وام کردند²⁷⁵

İlk kez kadehe konan şarabı, güzellerin mest bakışlarından ödünç aldılar.

2. برای صید مرغ جان عاشق

ز زلف فتنه جویان دام کردند

Aşğın can kuşunu avlamak için fitne arayanların zülfünden tuzak kurdular.

3. به عالم هر کجا رنج و بلا نیست

بهم بردند و عشقش نام کردند

275 ز چشم مست خوبان دام کردند

Âlemde her nerede bir zahmet ve bela varsa toplayıp adına aşk dediler.

1125. 'Örfî

1. در قبول نظر عشق هزاران شرط است

اول از عافیت رفته ندامت باید

Aşkın kabulünde binlerce şart vardır, önce huzurundan olmalı, sonra da pişmanlık duymalıdır.

1126. 'Örfî

1. غلط است اینکه گویند ز دل رهست دل را

دل من ز غصه خون شد دل تو خبر ندارد

Dilden dile yol var dedikleri yalandır. Gönlüm kederden kan oldu, senin gönlünün haberi yok.

2. دم رفتن است عرفی به رخس نظاره‌ای کن

که امید بازگشتن کس ازین سفر ندارد

Ey Örfî, gitme vaktidir. Onun yüzüne bir kez daha bak, çünkü bu seferden kimsenin dönme ümidi yoktur.

1127. 'Örfî

1. میان حسن و محبت یکایکیست چنان

که در میانه به غیر از حیا نمی گنجد

Hüsn ile muhabbet arası öyle yakındır ki araya hayadan başka hiçbir şey sığmaz.

1128. ‘İzzeddîn Mahmûd

1. همدمان با تو ز یاری غم من می گویند

من درین غم که چرا با تو سخن می گویند

Dostlar seninle benim hüznüm hakkında konuşuyorlar, ben ise seninle konuştukları için kederliyim.

1129. ‘İsmetî Hatun

1. مگر رسوای عشق از مردم عالم غمی دارد

که عاشق گشتن و رسوا شدن هم عالمی دارد

Cihan halkından aşk rüsvasının derdi vardır, çünkü âşık olmak ve aşkın rüsvası olmak da bir başka âlemdir.

1130. Şeyh ‘Attâr

1. ترسا بچه‌ای از نو قصد دل و جانم کرد

سودای سر زلفش رسوای جهانم کرد

Bir Hristiyan güzel canıma ve gönlüme yeniden kastetti. Zülfünün ucunun sevdası beni cihana rüsva etti.

[322]

1131. Şeyh ‘Attâr

1. دل دادم و بد کردم یک درد به صد کردم²⁷⁶

این کار چو خود کردم با خود چه توانم کرد

Gönül verdim, kötü ettim. Bir derdi yüz ettim. Madem bu işi kendim ettim,
kendime ne yapabilirim ki?

1132. 'Alâu'd-dîn-i Semnânî

1. لبهای تو چون گل است دشنام چو باد

هر باد که بر گل گذرد خوش باشد

Dudakların gül gibidir, küfretmen rüzgâr gibi... Gülden koku alan her rüzgâr
hoştur.

1133. 'Ali Nakî

1. ترسم که دل از مژده آرام بمیرد

کامی نکند حاصل و ناکام بمیرد

Korkarım ki rahatlık müjdesi gelince gönül ölür. Arzusunu elde edemez,
muradına eremeden ölür.

2. قاصد مرساں مژده به دل زود مبادا

کم حوصله از لذت پیغام بمیرد

Ey haberci, gönlüme müjde verirken acele etme, o tahammülü zayıf gönül bu
haberle lezzetiyle ölür.

3. ای وای بر آن مرغ گرفتار که روزی

صیاد شود غافل و در دام بمیرد

Avcının gafil olduğu bir gün tuzağa düşüp tuzakta ölen kuşa ne yazık.

1134. 'Am'ak

1. عاشقان را چو کرم ابریشم

جامه هم گور و هم کفن باشد²⁷⁷

Âşıklar için elbise ipekböceğinde olduğu gibi hem mezar hem kefendir.

1135. ‘Ünvân

1. عاشق نگشته‌ای که بدانی خدنگ ناز

در مغز استخوان چه قدر کار می کند

Âşık olmamışsın ki naz okunun kemiğin içine ne kadar işlediğini bilesin.

1136. ‘Ünvân

1. مطلب بدی ز نیکان که ز نیک بد نیابد

به بدی چه کار او را که نکو سرشت باشد

İyilerden kötülük talep etme, çünkü iyiden kötülük gelmez. Hamurunda iyilik olanın kötülükle işi olmaz.

1137. Gâzî Kalender

1. نام لیلی به سر تربت مجنون مبرید

بگذارید که دیوانه قراری گیرد

Leyla'nın adını Mecnun'un türbesinin başında anmayın. Bırakın da deli biraz rahat etsin.

1138. Ganî-yi Keşmîrî

277 خانه هم گور و هم کفن باشد

1. فیض سخن به مرد سخنگو نمی رسد

از نافه بوی مشک به آهو نمی رسد

Sözün feyzi sözü söyleyene ulaşmaz. Misk kokusu nâfeden ceylana ulaşmaz.

1139. Ganî-yi Keşmîrî

1. ز تحریک زبان دایم به هر سو می رود شعرم

چه مرغ است این که از یک بال در پرواز می آید

Dilimin daima hareketiyle şiirim her tarafa ulaşır, bu nasıl bir kuştur ki tek kanatla uçar.

1140. Ganî-yi Keşmîrî

1. در فیض سخن هرگز به دست سعی نگشاید

به دندان وانمی گردد گره چون بر زبان افتد

Dilin feyzi hiçbir zaman çaba eliyle açılmaz, dil düğümlenince dişler bu düğümü açamaz.

1141. Ganî-yi Keşmîrî

1. ز شعر من دگران کامیاب و من محروم

زبان چو گوش کجا لذت سخن یابد

Şiirimden başkaları kâm alıyor, ben mahrum kalıyorum. Dil nasıl kulak gibi sözden tat alsın ki?

1142. Ganî-yi Keşmîrî

1. بود گویا طفل نو رفتار شعر تازه‌ام

از زبانم تا برون شد بر زبانها افتاد

Taze şiirim sanki yeni yürüyen bir çocuk gibi, dilimden çıktığında başka dillere düşer.

1143. Ganî-yi Keşmîrî

1. خوانند اهل دولت بیدار بخت خود را

جز فتنه نیست این بخت بیدار کو نباشد

Devlet ehli kendi talihlerini "açık baht" olarak adlandırdılar. Açık baht fitneden başka bir şey değildir.

1144. Ganî-yi Keşmîrî

1. در روزگار مهر نماند است با کسی

ترسم که آفتاب هم از آسمان رود

Bu devirde kimsede sevgi kalmamış, güneş de semadan gidecek diye korkuyorum.

1145. Gayretî

1. بی مژدهٔ وصال نخیزد شهید عشق²⁷⁸

صد بار اگر فرشتهٔ رحمت ندا کند

Rahmet meleği yüz kez nida etse de aşk şehidi vuslat müjdesi olmadan dirilmez.

1146. Fâhir-i Mekîn

1. ز ضعف رشتهٔ آهم گسسته می آید

نفس ز سینه به صد جا نشسته می آید

Ah ipliğim zayıflıktan kopuyor, nefes sinede yüz yere oturup dinlenerek geliyor.

1147. Fâriğ-i Tebrîzî

1. هزار خسته درین شهر را طبیب یکیست

به پرسش که رود چارهٔ کدام کند

Bu şehirde bin hasta var, tabip tek. Kime gitsin, kimi ziyaret etsin, hangisini tedavi etsin?

1148. Fursat

1. خاطرَم از پستی این سقف زنگاری گرفت

دامن این خیمهٔ کوتاه را بالا کنید

Bu paslı tavanın alçaklığından içim daraldı; bu kısa çadırın eteklerini kaldırın.

1149. Fasîhî-yi Herevî

1. به باده صوفی ما صاف از ریا نشود

که تار سبجه به مضراب خوشنوا نشود

Nasıl ki tesbih ipi mızrap ile hoş nağmeli olmazsa bizim sûfimiz de şarapla riyadan temizlenmez.

2. اگر به خلد روم سوز دل همان باقیست

سموم بادیه در گلستان صبا نشود

Eğer cennete gitsem de gönül ateşi aynen kalır. Çölün yakıcı rüzgârı gül bahçesinde sabâ rüzgârına dönüşmez.

1150. Fasîhî-yi Herevî

1. چشم ترا ز مستی ناز آفریده‌اند

زلف ترا ز عمر دراز آفریده‌اند

Gözlerini naz sahoşluğundan yaratmışlar. Zülfünü uzun ömürden yaratmışlar.

2. شمعی و خوانده‌ایم خط سرنوشت ما

ما را برای سوز و گداز آفریده‌اند

Biz mumuz. Kaderimizin yazısını okumuşuz. Bizi yanıp yakılmak için yaratmışlar.

1151. Baba Figânî

1. مقیدان تو از ذکر غیر خاموشند

به خاطری که توئی دیگران فراموشند

Sana bağlı olanlar başkalarını zikretmezler. İçinde sen olan bir hatırdaki başkaları unutulmuştur.

1152. Baba Figânî

1. عشق در هر مشربی کیفیتی دارد غریب

یک شرابست این ولیکن نشئه دیگرگون دهد

Aşkın her meşrepte garip bir keyfiyeti vardır. Bu aynı şaraptır ama başka başka neşe verir.

1153. Baba Figânî

1. نه به خانه دل قرار و نه به کوی یار گیرد

به کجا روم ندانم که دلم قرار گیرد

Gönül ne evde ne yarin semtinde sükûnete eriyor. Bilmiyorum nereye gideyim
de gönlüm sükûnete ersin.

1154. Feyzî-yi Hindî

1. باز پیرایه بر جهان بستند

حله بر روی بوستان بستند

Cihana tekrar süs bağladılar. Bostanın yüzüne elbise bağladılar.

2. می پرستان به باده و شاهد

رفته درهای گلستان بستند

Mey-perestler şarap ve mahbub ile gidip gül bahçesinin kapılarını bağladılar.

[323]

1155. Feyzî-yi Hindî

1. شاخ گل گل شکفته پنداری

بر حنا دست شاهدان بستند

Gül dalı gül gül açtı, sanırsın ki güzellerin eline kına yaktılar.

2. دامن گل فتاده بر نرگس

گوئیا چشم ناتوان بستند

Gülün eteği nergisin üzerine düştü. Sanki hasta gözü bağlamışlar.

3. تا نیفتد ز بوی گل بر خاک

حور را پای در جنان بستند

Ayağındaki gül kokusu toprağa düşmesin diye huriyi ayağından cennete bağladılar.

4. از پی بندگی سرو قدان

دست شمشاد نوجوان بستند

Servi boylulara kulluk etmesi için genç şimşirin ellerini bağladılar.

5. در چمن از ترانه بلبل

دوستان تازه داستان بستند

Çimenlikte bülbülün şarkısından dostlar taze destan söylediler.

1156. Feyzî-yi Hindî

1. خوش آن بهار که مستان چو گشت لاله کنند

سمنبران کف دست مرا پیاله کنند

Mestlerin lale [bahçesini] dolaştığı, yasemin sinelilerin avuçlarımızı kadeh yaptığı o bahar ne hoştur.

2. فدای سحر سیه ترکان شوم که به ناز

نگاه بافته دام ره غزاله کنند

Türklerin siyah sihrine feda olayım. Ceylanın yoluna naz bakışıyla dokunmuş bir tuzak kurarlar.

1157. Feyzî-yi Hindî

1. دشمنان باز به هم انجمنی ساخته‌اند

از زبانم به تکلف سخنی ساخته‌اند

Düşmanlar beraber tekrar bir birlik kurup dilimden zorla bir söz çıkardılar.

2. یا رب آن تازه گل گلبن امید کجاست

که به هر گوشه ز بویش چمنی ساخته‌اند

Ya Rab, her köşeye kokusundan bir çimenlik kurulan o ümit fidanının taze çiçeği nerede?

3. رشکم آید به مقیمان نهانخانه خاک

که ز اسباب جهان با کفنی ساخته‌اند

Toprağın gizli diyarında yatanlara imrenirim, çünkü dünyanın bütün eşyalarını (bir kenara atıp) yalnız bir kefenle yetinmişlerdir.

1158. Feyzî-yi Hindî

1. بی غمزه صید شیران نتوان نمود و نه

هر آهوئی که بینی چشم سیاه دارد

Yan bakış olmadan aslan avı yapılamaz. Yoksa gördüğün her ceylanın siyah gözü vardır.

2. جائی که قرعه غلطد آن چشم عشوه سازان

آنجا حریف باید تا دل نگاه دارد

O işveli gözlerin (âşıkları avlamak için) kura attığı yerde kişinin gönlünü muhafaza edebilmesi için usta olmak gerekir.

3. هر تشنه لب نبینی آب حیات یابد

هر کاروان ندانی یوسف به چاه دارد

Her susamışın içinde hayat suyu bulunduğunu görmez, her kervanda kuyuya düşmüş bir Yusuf olduğunu bilmezsin.

1159. Feyzî-yi Hindî

1. هلال عید که چندین برو نگاه افتد

خمیده است که بر پای پادشاه افتد

Bayram hilali, nice gözler ona çevrilse de, padişahın ayağına düşmek için eğilmiştir.

1160. Feyzî-yi Hindî

1. عرق ازان تن نازک در آفتاب چکد

چون آن گلی که در آتش ازو گلاب چکد

Güneş altında ter damlayan nazik ten ateşte kendisinden gül yağı damlayan gül gibidir.

1161. Feyzî-yi Hindî

1. گر سوی حرم آن بت یک ره نظر اندازد

هم قبله بگرداند هم کعبه براندازد

O put kadar güzel sevgili harem tarafına bir yol bakış atsa hem kible döner hem Kabe (yerinden) fırlar.

1162. Feyzî-yi Hindî

1. ای نور دیده رفتی و بی نور دیده ماند

مژگان چون آشیانه مرغ پریده ماند

Ey gözümün nuru, gittin ve gözüm fersiz, kirpiklerim de uçmuş kuşun yuvası gibi kaldı.

1163. Feyzî-yi Hindî

1. کامبخشیت درین بزم که جان می بخشد

بر گدایان خرابات جهان می بخشد

Bu mecliste can bağışlayıp kişilere muradını veren o kimse harâbâtteki fukaraya cihanı bağışlar.

1164. Feyzî-yi Hindî

1. این شمع کیست که از دور شد بلند

وین آتشی که در شب دیجور شد بلند

Uzaktan yükselen bu mum ve karanlık gecede yükselen bu ateş kimindir?

1165. Kâdirî

1. هر خم و پیچی که شد از تار زلف یار شد

دام شد زنجیر شد تسبیح شد زنار شد

Yârin zülfünün telinden olan her kıvrım ve büklüm tuzak oldu, zincir oldu, tespih oldu, zünnar oldu.

1166. Kâsım-ı Envâr

1. گر بر سر بیمار درآئی به عیادت

صد سال به امید تو بیمار توان بود

Eğer hastanın başına geçmiş olsun için geleceksen senin ümidinle yüz sene bile hasta olunabilir.

1167. Kâsım

1. دلم گشود گشادم چو نامهات گوئی

کلید باب گلستان دلگشائی بود

Mektubunu açınca gönlüm ferahladı; sanki huzur bahçesinin kapısının anahtarıydı.

1168. Kâni'î

1. به خم باده نمک محتسب ز خامی کرد

به اهل میکده آخر نمک حرامی کرد

Muhtesip şarap küpüne hamlıktan tuz atıp sonunda meyhane ehline tuzu da haram etti (nankörlük yaptı).

1169. Kudsî-yi Meşhedî

1. اینجا غم محبت آنجا سزای عصیان

آسایش دو گیتی بر ما حرام کردند

Burada muhabbet gamı, orada isyanın karşılığı... İki âlemin rahatını bize haram ettiler.

1170. Karârî

1. کم رزق را ز نعمت قارون نصیب نیست

بر گنج خفته مار و همان خاک می خورد

Rızkı az olanın Karun nimetinden nasibi yoktur. Yılan hazinenin başında uyur ama toprak yer.

1171. Kâtibî

1. چو بی نقاب شوی ماه در نقاب شود

فکن نقاب که هر ذره آفتاب شود

Sen peçesiz olunca ay peçeye bürünür. Peçeyi kaldır ki her zerre güneş olsun.

1172. Kâzım-ı Kumî

1. یک ناله مستانه ز جانی نشنیدم

ویران شود آن شهر که میخانه ندارد

Hiçbir yerden sarhoş narası işitmedim, içinde meyhane olmayan şehir viran olsun!

1173. Gülhenî

1. ای مردگان ز خاک یکی سر به در کنید

بر حال زنده بتر از خود نظر کنید

Ey ölüler, başınızı bir kaldırın da dirilerin hâlinin sizden kötü olduğunu görün.

1174. Kelîm-i Kâşânî

1. هر گه که سنگ حادثه از آسمان رسد

اول بلا به مرغ بلند آشیان رسد

Gökten ne zaman bir bela taşı yağsa bela önce yuvası yüksekte olan kuşa ulaşır.

1175. Kelîm-i Kâşânî

1. مرا مسوز که نازت ز کبریا افتد

چو خس تمام شود شعله هم ز پا افتد

Ey sevgili, Allah'tan gelen nazınla bizi yakma, çünkü biz bir kıvılcımla yok olan çer-çöp gibiyiz.

[324]

1176. Kelîm-i Kâşânî

1. زاهد چه بلائی تو که این رشته تسبیح

از دست تو سوراخ به سوراخ گریزد

Ey zahid, sen nasıl belasın ki bu tespihin ipi elinde delik deşik olmuş, kaçıyor.

1177. Kelîm-i Kâşânî

1. گهر خزف بود آنجا که جوهری نبود

هنر غریب شد آنجا که امتیاز نبود

Cevherin olmadığı yerde mücevher çömlek parçasıdır. Fark edilmeyecek yerde hüner sahibi olmak gariptir.

1178. Kelîm-i Kâşânî

1. جذبہ حرص به طبعی که کند پنجه فرو

از گدا کاسه و از کور عصا می گیرد

Hırsın cezbesi tabiatı gereği pençesini kaldırıp fakirden çanağını, kördən اساسını alır.

1179. Kelîm-i Kâşânî

1. ای جرس تا به کی از ناله گلو پاره کنی

کس درین بادیه دیدی که به فریاد رسد

Ey çan! Ne zamana kadar inleyerek boğazını parçalayacaksın. Bu çölde feryada yetişen kimse gördün mü?

1180. Kelîm-i Kâşânî

1. بلندی بایدت بگذر ز پستی²⁷⁹

ره معراج یوسف چاه باشد

Yücelik istiyorsan aşağılardan geç, zira Yusuf'un miracının yolu kuyudan geçer.

1181. Kelîm-i Kâşânî

1. در زاهدی و رندی در دست کس عنان نیست

این شیشه گاه باده گاهی گلاب دارد

Zahitlik ve rintlikte kimsenin elinde yular yoktur. Bu şişede bazen şarap bazen gül suyu vardır.

1182. Kelîm-i Kâşânî

1. نمی دانم کدامین تیر مژگانش هلاکم کرد

دو صف بر یکدگر خوردند قاتل از میان گم شد

Kirpiklerinin kaçınıcı oku beni helâk etti bilmiyorum. İki saf birbirine girdi, (o kargaşada) katil ortadan kayboldu.

1183. Kelîm-i Kâşânî

1. قفس به دیده مرغ اسیر تاریک است

چه شد که بام و در او تمام روزن شد

Her tarafı pencere olsa bile esir bir kuşun gözünde kafes hep karanlıktır.

1184. Kelîm-i Kâşânî

1. هواداران گروهی دیگرند و عاشقان دیگر

نگیرد جای بلبل گل اگر صد باغبان دارد

Heveskârlar bir gruptur, âşıklar da bir diğer grup. Yüz tane bahçıvanı bile olsa gül bülbülün yerini alamaz.

1185. Kelîm-i Kâşânî

1. آن کس که مایه دار بود خودنمای نیست

هرگز کسی گلی به سر باغبان ندید

Mayası sağlam olan kişi kendini göstermeye çalışmaz, (nitekim) kimse bahçıvanın kafasında gül görmemiştir.

1186. Kelîm-i Kâşânî

1. ز بی نصیبی اهل هنر عجب دارم

که استخوان به گلوی هما نمی گیرد

Hüner ehlinin nasipsizliğine şaşarım. Hüma kuşunun boğazı kemiği almaz.

1187. Kelîm-i Kâşânî

1. زود رفت آنکه ز اسرار جهان آگه شد

ز دبستان برود هر که سبق روشن کرد

Cihanın sırrına vakıf olan kişi erken gider, zira çabuk öğrenen kişi de mektebi erken bitirir.

1188. Kemâl-i İsfahânî

1. سرو سہی به جای گیا سر بر آورد

بر هر زمین که سایه قدرت گذار کرد

Kudret gölgesinin geçtiği her yerde ot yerine endamlı bir servi yükseldi.

1189. Kemâl-i İsfahânî

1. بیا بیا که فراقت مرا به جان آورد

بیا که بی تو نفس بر نمی توان آورد

Gel, gel. Senin ayrılığın canımı burnuma getirdi. Gel ki sensiz nefes alınamıyor.

1190. Kemâl-i Hucendî

1. شب که در خلوتم آن شمع شکر لب باشد

خواهم از بخت که روزم همگی شب باشد

Eğer gece halvetimde o şeker dudaklı mum yanımda olacaksa bahtımdan her günümün gece olmasını isterim.

1191. Kemâlî-yi Sebzevârî

1. دل به نیرنگ و فسون از همه کس نتوان برد

دوستی کن که محبت ز محبت خیزد

Herkesin gönlü hile ve büyüyle elde edilemez, dostluk yap çünkü muhabbeti muhabbet doğurur.

1192. Lütfullâh

1. جهانی مختصر خواهم که در وی

همین جای من و جای تو باشد

Sadece benim ve senin yer aldığı muhtasar bir cihan istiyorum.

1193. Muhteşem

1. هیچ می گوئی اسیری داشتم حالش چه شد

خسته من نیم جانی داشت احوالش چه شد

Hiç "Bir esir aldım, hali ne oldu. Hastamın yarı canı vardı, ahvâli ne oldu" diyor musun?

1194. Muharrem

1. به حیرتم که تماشای خود چه گونه کنی

که از فروغ تو آینه آفتاب شود

Bu parlaklıkla kendine nasıl bakabiliyorsun şaşıyorum, çünkü senin parlaklığınla ayna (bile) güneşe dönüşür.

1195. Mahmud

1. با خیال گلرخی سر در کفن خواهیم کرد

تا قیامت عیش در یک پیرهن خواهیم کرد

Bir gül yanaklının hayaliyle kefene baş koyup kıyamete kadar tek bir gömlek içerisinde yaşayacağız.

1196. Hâce Mes'ûd

1. به دور نرگس تو سرخوشی لاله چه باشد

معین است که مستی یک پیاله چه باشد

Senin nergislerin devrederken lalenin sarhoşluğundan ne çıkar? Bir kadehin serhoşluğunun nasıl olduğu bellidir.

1197. Hâce Mes'ûd

1. بی تو چون در گریه خوابم می برد

خواب می بینم که آبم می برد

Sensiz, ağlarken uykuya daldığımda, rüyamda suyun beni alıp götürdüğünü görürüm.

1198. Muhlis-i Hindî

1. جهانی مختصر خواهم که در وی

همین جای من و جای تو باشد

Sadece benim ve senin yer aldığı muhtasar bir cihan istiyorum.

1199. Mesrûr-i Kazvînî

1. مرا هر روز در هجر تو از سالی فزون باشد

فراقت عمر افزون می کند وصل تو چون باشد

Bana senin hicranında her gün bir yıldan uzundur. Senin ayrılığın ömrü uzatıyor, vuslatın nasıl olacak?

1200. Mazhar-ı Hû'î

1. چشمان نیم مست تو بیهوشی آورد

خمیازه تو باد هم آغوشی آورد

Yarı sarhoş gözlerin akli alıyor, senin esnemen rüzgârı kucağına alıyor.

2. مگذار خط ز دور رخت سر برون زند

یمنی ندارد آنکه سیه پوشی آورد

Yüzünde uzaktan ayva tüylerinin görünmesine izin verme çünkü siyah giyinmek insana uğur getirmez.

1201. Mîr-i Ma'sûm

1. گویند پیشش آید از هر چه کس گریزد

از یار می گریزم شاید که پیشم آید

Kaçtığı her şey kişinin karşısına çıkar diyorlar. Belki karşıma çıkar diye yardan kaçıyorum.

1202. Mîr-i Ma'sûm

1. پس از مردن مرا آن سرو قامت بر مزار آمد

قیامت آمد اما بعد چندین انتظار آمد

Ben öldükten sonra o servi endamlı mezarıma geldi. Kıyamet geldi ama bu kadar bekleyişten sonra geldi.

1203. Ma'lûm-ı Tebrîzî

1. جواب نامه‌ام از بس ز جانان دیر می آید

جوان گر می رود قاصد ز کویش پیر می آید

Mektubumun cevabı sevgiliden geç gelir. Postacı onun semtine genç gitse ihtiyar gelir.

[325]

1204. Mağribî

1. ز قدت سرو بستان آفریدند

ز رویت ماه تابان آفریدند

Senin endamından bahçedeki serviyi, yüzünden parlayan mehtabı yarattılar.

2. ز حسن روی تو تابی عیان شد

ازان خورشید رخشان آفریدند

Yüzünün güzelliğinden öyle bir parlaklık yayıldı ki parlak güneşi ondan yarattılar.

3. ز چشم فتنه جوی دلفریبت

هزاران چشم فتان آفریدند

Senin fitne arayan, gönül aldatan gözlerinden binlerce fettan göz yarattılar.

4. لب و دندان او را چون بدیدند

دُرّ و یاقوت و مرجان آفریدند

Onun dudak ve dişlerini görsünler diye inci, yakut ve mercanı yarattılar.

5. ز خط و عارض و نور جبیش

شب و شمع و شبستان آفریدند

Onun ayva tüyleri, yanağı ve alnından geceyi, mumu ve şebistanı yarattılar.

6. چو عکس زلف و رخسارش نمودند

به گیتی کفر و ایمان آفریدند

Zülfünün ve yüzünün aksini göstermek için varlıkta küfür ve iman yarattılar.

7. یکی را بهر طاعت خلق کردند

یکی را بهر عصیان آفریدند

Birini taat için, diğerini de isyan için yarattılar.

8. چو حسن خویشتن را جلوه دیدند

جهانی پر ز خوبان آفریدند

Onun güzelliğinde cilve gördükleri için güzellerle dolu bir cihan yarattılar.

1205. Mağribî

1. تا که خورشید من از مطلع جان پیدا شد

از فروغش همه ذرات جهان پیدا شد

Güneşim can maşrıkından zuhur edene kadar onun ışığından cihanın tüm zerreleri peyda oldu.

2. تا که از چهره خود باز بر انداخت نقاب

از صفای رخ او کون و مکان پیدا شد

O, yüzündeki peçeyi kaldırdığı andan itibaren, yüzünün saf güzelliğinden kâinat ve mekân ortaya çıktı.

3. تا به گفتار در آمد لب شیرین بتم

در جهان ولوله شور و فغان پیدا شد

Put suretli sevgilimin şirin dudağı söze başlayıncaya kadar cihanda kargaşa ve figan velvelesi peyda oldu.

4. یارب آن روی چه مهریست که ز پرتو او

هرچه در کتم عدم بود نهان پیدا شد

Ya Rab, o yüz nasıl bir güneştir ki onun ışığından dolayı yokluk diyarında gizlenmiş olan her şey peyda oldu.

1206. Mağribî

1. گوهری از موج بحر بیکران آمد پدید

هرچه هست و بود و می باید در آن آمد پدید

Engin bir okyanusun dalgasından bir cevher âşikâr oldu. Var olan, olmuş ve olması gereken her şey âşikâr oldu.

2. گوهری دیگر برون انداخت موجی از محیط

کز شعاعش معنی هر دو جهان آمد پدید

Bir dalga okyanustan bir başka cevheri dışarı attı. Onun ışığından her iki cihanın manası âşikâr oldu.

3. باز موجی از محیط انداخت بیرون گوهری

کز صفای او جهان و جسم و جان آمد پدید

Bir dalga tekrar cevheri okyanustan dışarı attı. Onun safasından cihan, cisim ve can âşikâr oldu.

1207. Mağribî

1. صبح ظهور دم زد و عالم پدید شد

مهر رخت ز مشرق آدم پدید شد

Zuhur sabahı dem vurdu ve alem âşikâr oldu. Yüzünün güneşi Adem maşrıkından âşikâr oldu.

2. بر ملک نیستی لب لعلت چه سحر کرد

یک دم دمید و عالم از ان دم پدید شد

Yokluk mülküne la'l dudağın ne sihir yaptı? Bir an geçti ve âlem o an âşikâr oldu.

3. تا شد یقین که شادیت اندر غم دل است

دل را هزار خرمی از غم پدید شد

(Ey sevgili), gönlümüzün gamından senin mutluluğunun doğduğuna ve bu gamdan binlerce sevinç ortaya çıktığına emin olduk.

1208. Mağribî

1. اگر ز جانب ما ذلت نیاز نباشد

جمال روی ترا هیچ عز و ناز نباشد

Bizim katımızdan niyaz zilleti olmasa senin yüzünün cemalinin hiç izzeti ve nazı olmaz.

2. ز سوز عاشق بیچاره است ساز جمالت

جمال را اگر آن سوز نیست ساز نباشد

Cemalinin sazı biçare aşığın ateşindendir. Cemalde o ateş olmasa saz olmaz.

3. به پیش ناز تو گر ما نیاوریم نیازی

میان عاشق و معشوق امتیاز نباشد

Senin nazının önünde biz niyaz eylemesek âşık ile maşuk arasında bir fark olmazdı.

1209. Mağribî

1. ای کلیم دل ز طور خویش پا بیرون منه

از گلیم خویش پا بیرون نمی باید نهاد

Ey gönül Kelîmi [Musa], kendi Tûr'undan dışarı çıkma, kendi kiliminden çıkmamak lazımdır.

2. حسن و عشق دوست را لیلی و مجنون مظهرند

تہمتی بر لیلی و مجنون نمی باید نهاد

Leyla ile Mecnun dostun hüsn ü aşkına mazhardırlar, Leyla ve Mecnun'u suçlamak olmaz.

1210. Mağribî

1. رخ زیبای ترا آینه‌ای می باید

که رخت را به تو ز انسان که توئی بنماید

Senin güzel yüzün insana insanı gösteren bir ayna olmalı.

2. چون نظر بر رخ زیبای تو می اندازم

حسن مجموع جهان در نظرم می آید

Çünkü senin güzel yüzüne bakış attığımda cihanın tüm güzelliği toplanıp gözüme gelir.

1211. Mağribî

1. دلی دارم که در وی غم نگنجد

چه جای غم که شادی هم نگنجد

Öyle bir gönlüm var ki içine gam sığmaz; bırak gamı, mutluluk da sığmaz.

1212. Mağribî

1. دلم از بند من بیدل رها شد

نمی دانم کرا دید و کجا شد

Gönlüm ben gönülsüzün bağından kurtuldu. Bilmiyorum, kimi gördü, nereye gitti.

1213. Müflih-i İsfahânî

1. بهشت آنجاست کازاری نباشد

کسی را با کسی کاری نباشد

Cennet, incinmenin olmadığı, kimsenin kimseyle derdinin olmadığı yerdir.

1214. Mîrî-yi İstânbûlî

1. سحر فرعون به نیرنگ خیالی چه کند

چون کلیم از پی اعجاز عصا بر گیرد

Kelîm mucizeyle asasını ele alınca Firavun'un sihri hayal füsunuyla ne yapsın?

1215. Meylî

1. چو یار از من رمید آرام جان من که خواهد شد

چو او نامهربان شد مهربان من که خواهد شد

Yar benden nefret etmişse canıma huzur veren kim olacak? O şefkatli sevgili bana şefkat etmezse kim şefkat edecek?

1216. Meylî

1. بیرون نرفت لذت وصل تو از دلم

هر چند هجر در صدد انتقام شد

Hicran her ne kadar (vuslatın) intikamı olsa da vuslatının tadı gönlümden gitmedi.

[326]

1217. Nâsirü'd-dîn Şâh-ı Îrân

1. دوست نباید که ز دوست در گله باشد

مرد نباید که تنگ حوصله باشد

Dost dosttan şikâyet etmemeli, insanın anlayışı kıt olmamalı.

2. آنکه پریشان نمود طره لیلی

خواست که مجنون اسیر سلسله باشد

Leyla'nın saç bükümünün dağınık görünmesi Mecnun'un zincire esir olmasını istemesindendir.

3. تند مران ای امیر قافله شاید

خسته دلی در میان قافله باشد

Ey kafilenin emiri, hızlı yürüme. Belki kafilenin içinde yorgun bir gönül vardır.

4. دیده عاشق به غیر دوست نبیند

مشرق و مغرب اگر چه فاصله باشد

(Arada) doğu ile batı kadar mesafe de olsa aşığın gözü dosttan başkasını görmez.

1218. Nizâmî

1. دوش رفتم به خرابات مرا راه نبود

می زدم نعره و فریاد کس از من نشنود

Dün harâbâta gittim, ama beni içeri almadılar. Nara atıp feryad ettim ama kimse beni duymadı.

2. یا نبذ هیچ کس از باده فروشان بیدار

یا نه من هیچ کسم هیچ کسم در نگشود

Ya şarap satanların hiçbiri uyanık değildi, ya da ben kimse değildim ki hiç kimse kapıyı açmadı.

3. پاسی از شب چو بشد بیشترک یا کمتر

رندی از غرفه برون کرد سر و رخ بنمود

Gece az çok bir vakit geçmişti ki odadan bir rind başını çıkarttı ve yüzünü gösterdi.

4. گفت خیر است درین وقت کرا می خواهی

بی محل آمدنت بر در ما بهر چه بود

"Hayırdır, bu saatte kimi istiyorsun? Bize bu yersiz gelişin neden?" dedi.

5. گفتمش در بگشا گفت برو هرزه مگوی

کاندرین وقت کسی بهر کسی در نگشود

Ona "Kapıyı aç" dedim, "Git, saçmalama. Bu saatte kimse kimseye kapı açmaz." dedi.

6. این نه مسجد که به هر لحظه درش بگشایند

که تو دیر آئی و اندر صف پیش آئی زود

Bu, kapısı her an açık bir mescit değildir. Geç kaldın, erken vakitte ön safa gel.

7. این خرابات مغانست درو رندانند

شاهد و شمع و شراب و شکر و نای و سرود

Burası muğların harabatıdır ve mahbub, mum, şarap, şeker, ney ve şarkı oradaki rindlerdir.

8. هرچه در جمله آفاق در آنجا حاضر

مؤمن و ارمنی و گبر و نصاری و یهود

Mümin, Ermeni, Mecusi, Hristiyan ve Yahudi, yeryüzünde her kim varsa tamamı oradadır.

1. گر تو خواهی که دل از صحبت اینان بزنی

خاک پای همه شو تا که بیابی مقصود

Eğer onların sohbetini etmek istersen maksuduna ulaşabilmek için herkesin ayağının tozu ol.

9. سر و زر هیچ ندارند درین بقعه محل

سودشان جمله زیانست و زیانشان همه سود

Bu diyarda makamın ve paranın işi yoktur, onların tüm kârı ziyan, tüm ziyanları da kârdır.

10. سالها بر در دل همچو ایازی باید

تا میسر شودش خدمت سلطان محمود

Sultan Mahmud'un hizmeti nasip olsun diye gönül kapısında Ayaz gibi yıllarca beklemek gerekir.

11. طاعت آن نیست که بر خاک نهی پیشانی

صدق پیش آر که ابلیس بسی کرده سجود

Tâat, alnını toprağa koymak değildir. Sıdk sahibi ol, (unutma ki) İblis de çok secde etti.

1219. Nazarî

1. کاش خوبان همه از عاشق خود جان می طلبند

تا به هر بوالهوسی عاشقی آسان نشود

Keşke tüm güzeller aşığından can talep etse de her heves sahibi kolayca âşık olmasa.

1220. Nazarî

1. از غیرت سوختنم و ز شرم دودی بر نیاوردم

الهی آتشی در خانه ناموس و ننگ افتد

Kıskançlıktan yandığımdan ve utançtan duman bile çıkartamadım. Ya Rabbi, ar ve namus hanesine ateş düştü.

1221. Nişânî-yi Hindî

1. مرا هر شب چو دزدان خواب گرد چشم تر گردد

دلم را با غمت بیدار بیند باز برگردد

Her gece, hırsızlar gibi, uyku gözlerimin yaşlı çevresinde dolaşır, gönlümü senin gamınla uyanık bulur ve geri döner.

1222. Nûr Cihân Begüm

1. به قتل چون منی گر خاطرت خشنود می گردد

به جان منت ولی تیغ تو خون آلود می گردد

Beni öldürmek seni hoşnut edecekse canıma minnet ama kılıcın kana bulaşır.

1223. Nevres Efendî

1. ای خوش آن روز که با هیچ کسم کار نبود

در سرم فکر و خیال دل و دلداری نبود

Hiç kimseyle işim olmadığı, başımda sevgilinin ve gönlün fikri ve hayalinin bile olmadığı o gün ne güzeldir.

1224. Nevres Efendî

1. مرا چو برگ حنا بخت سبز می باید

که دوست دست خود از خون من بیالاید

Dost, elini benim kanımla kirletsin diye bana kına yaprağı gibi yeşil (açık) bir baht lazım.

1225. Nevres-i Kazvînî

1. کاهش عشق رسید است به جائی که ز ضعف

سایه در راه اسیران تو دیوار شود

Aşk senin aşk esirlerini o kadar zayıflattı ki, zayıflıktan yollarına düşen gölge adeta duvar oldu.

1226. Nûrî-i İsfahânî

1. از ما بحلی لیک مباد این همه بیداد

در حوصله حلم خداوند نگنجد

Beni bırak, ama bu kadar da adaletsiz olma. Çünkü bu derece adaletsizlik Allah'ın gücüne gider.

1227. Nev'î-yi Haspûşânî

1. زبان شوق ندانم چه درد نامه نوشت

که نوک خامه به مژگان خونچکان ماند

Şevk dili, nasıl bir dert mektubu yazdı bilemiyorum; kalemin ucu, kan damlayan bir kirpik gibi durdu.

1228. Vâhib-i İsfahânî

1. دوش در میخانه یک جام شرابم زنده کرد

ماهی‌ای بودم به خاک افتاده آبم زنده کرد

Adeta toprağa düşmüş bir balığın su ile dirilmesi gibi dün meyhanede bir kadeh şarapla dirildim.

1229. Vâhib-i İsfahânî

1. آتش افسرده‌ای از کاروان وا مانده‌ام

همر هانم رفته خاکستر نشینم کرده‌اند

Kervandan geri kalmış, sönmüş bir ateşim. Yoldaşlarım beni küle oturtup gitmişler.

[327]

1230. Vahşî

1. دعا‌های سحر گویند می دارد اثر آری

اثر می دارد اما کی شب عاشق سحر دارد

Seherde yapılan duaların tesiri vardır derler. Evet, vardır ama aşığın gecesinin seheri yoktur ki.

1231. Vahşî

1. ای مصور صورت او گر کشی بی ناز کش

چون به نازش می رسی بگذار من خواهم کشید

Ey ressam, onun resmini çizecek olursan nazını çizme. Nazına ulaştığın zaman bırak da onu ben çizeyim.

1232. Vahîd

1. طریق گریه به از ما کسی نمی داند

چرا که دیده درین کار کرده‌ایم سفید

Göz yaşı yolunu kimse bizden daha iyi bilmez. Zira biz gözü bu ağlayarak beyazlattık.

1233. Vahîd

1. بود بر پای چون تیر هوائی وقت افتادن

به هنگام ترقی هر که چشمی زیر پا دارد

Yükselme anında gözü ayaklarının altında olan kişi, düşerken havaya atılmış bir ok gibi ayağı üzerine düşer.

2. اینچنین گر هر ترقی را تنزل در قفاست

سخت می ترسم گدائی پادشاهی آورد

Eğer her terakkinin ardından böyle bir gerileme varsa, bir gün dilenciliğin padişahlık getirmesinden çok korkarım.

1234. Vahîd

1. پاکی طینت هر کس ز کلامش پیداست

به صدا فهم شود چینی اگر مو دارد

Nasıl ki çinideki çatlak sesinden anlaşılırsa kişinin tıynetinin temiz olup olmadığı da sözünden anlaşılır.

1235. Visâletî

1. چو من دیوانه‌ای هرگز قدم در دشت غم ننهاد

در آن وادی که من سر می نهم مجنون قدم ننهاد

Gam çölüne benim gibi bir divane asla ayak basmamıştır. Benim baş koyduğum o vadiye Mecnun ayak basmamıştır.

1236. Velî-i Deşt-i Beyâzî

1. یاد باد آنکه دواى دلم آزار تو بود

کام شیرین کن من تلخی گفتار تو بود

Senin incitmenin gönlümün ilacı olduğu, senin acı sözlerinin damağımı tatlandırıldığı zamanlar hatırlansın.

2. یاد باد آنکه ز بهر نگهی می مردم

زندگی بخش دلم وعده دیدار تو بود

Bir bakışın için öldüğüm, seni görme vaadinin gönlüme hayat verdiği hatırlansın.

3. یاد باد آنکه ز هر قید هوسناک دلم

بود آزاده دو روزی که گرفتار تو بود

Sana giriftar olduğum iki gün gönlümün her heveskâr kayıttan azade olduğu hatırlansın.

1237. Helâkî-yi Hemedânî

1. چه حالتست ندانم چه آتشی یا رب

که هر که دورتر است از تو بیشتر سوزد

Ya Rabbi, bu ne hâldir, nasıl bir ateştir bilmiyorum. Kim sana daha uzaksa daha çok yanıyor.

1238. Hilâlî

1. لعل جانبخشت که یاد از آب حیوان می دهد

زنده را جان می ستاند مرده را جان می دهد

Can veren lâl renkli dudağın âb-ı hayâtı hatırlatıyor. Canlıdan can alıyor, ölüye can veriyor.

1239. Hilâlî

1. نمی توان به تو شرح بلای هجران کرد

فتاده‌ام به بلائی که شرح نتوان کرد

Sana ayrılık belasını şerh etmek mümkün değil, öyle bir belaya düşmüşüm ki şerh edilemez.

1240. Hümayûn

1. اهل معنی همه در صورت تو حیرانند

موشکافان همه در زلف تو سرگردانند

Mana ehli senin suretin konusunda hayrettedirler. Her konuda kılı kırk yaranların senin zülfün konusunda başı dönmüştür.

1241. Yağmâ

1. از عمر نمائده است مرا غیر دمی چند

وقت است اگر رنجه نمائی قدمی چند

Ömrümde birkaç andan başka bir şey kalmadı, birkaç adım atma zahmetini göstereceksen vaktidir.

2. تا یاد دهم اهل درم را کرمی چند

چون گل به کفم نیست دریغا درمی چند

Ne yazık ki zenginlere cömertliği azıcık hatırlatmak için elimde gül gibi birkaç dirhem yoktur.

1242. Yağmâ

1. ای دل ز خود برون شو یار است دیدی آمد

جز بذل جانہ ممکن کار کار است دیدی آمد

Ey gönül, çık dışarı, gördün ya, yar geldi. Can vermek dışında hiçbir şey yapma, gördün ya, geldi.

2. گر بایدت سلامت زان خط و زلف بگذر

مور است دیدی آویخت مار است دیدی آمد

Eğer selamet istersen o ayva tüyü ve zülften geç, gördün ya, o karınca asıldı, o yılan geldi.

1243. Yağmâ

1. پاسی گذشت از شب روز طرب نیامد

مه در افق فرو شد خورشید شب نیامد

Geceden bir vakit geçti ama tarab (sevinç) günü gelmedi. Ay ufukta battı ama gecenin güneşi gelmedi.

2. نیشم نشست بر دل نحل عسل ندیدم

خارم خلید در پا نخل رطب نیامد

Gönlüme bir iğne battı ama bal arısı görmedim, ayağıma bir diken battı ama taze hurma ağacı gelmedi.

3. کاهید هجر آن مه جان و تن فگارم

با وعده های بسیار رفت و عجب نیامد

O ay yüzlünün ayrılığı canımı ve bedenimi güçsüz düşürdü; çok vaatlerle gitti ve şaşılanacak şeydir ki dönmedi.

1244. Lâ-edrî

1. سفر گزیدم و دفع صداع خواهم کرد

حیاترا و ترا یک وداع خواهم کرد

Yolculuğa çıkmaya karar verdim, baş ağrımı dindireceğim. Hayata ve sana tek bir veda edeceğim.

2. نظرکنان به تو خواهم نهان شد از نظرت

جبین قفا سفری اختراع خواهم کرد

Sana bakarak gözlerinden kaybolacağım, geri geri gidilen bir sefer icad edeceğim.

1245. Lâ-edrî

1. به نگاهی همه احوال نهان می داند

چشم بد دور ز چشمی که زبان می داند

Kötü göz, dilini bildiği gözün tüm gizli hâllerini bir bakışla uzaktan bilir.

1246. Lâ-edrî

1. باکم ز ننگ نیست که مستم گرفته‌اند

داغم ازین که شیشه ز دستم گرفته‌اند

Beni sarhoş yakalamalarının utancından korkmuyorum, şişeyi elimden alacakları için yanıyorum.

1247. Lâ-edrî

1. نه از رفیق وفا و نه از حیات امید

نه از سپهر بشارت نه از زمانه نوید

Ne yoldaştan vefa ne hayattan ümid ne felekten müjde ne zamandan iyi haber...

1248. Lâ-edrî

1. من ار به عشق تو فانی شوم بقای تو باد

هزار جان من و صد چو من فدای تو باد

Ben senin aşkınla fânî olursam bu senin bekân olsun, sana bin tane canım ve benim gibi yüz kişi feda olsun.

1249. Lâ-edrî

1. فغان و ناله و زار و سرشک دیده چه سود

چو دادنی همه دادند و بودنی همه بود

Figan, feryat, inleme ve göz yaşından ne fayda? Verilecek verilmiş, olacak olmuştur.

1250. Lâ-edrî

1. به عید شاد از ان نیستم که یار بعید

مباد هیچ کس از یار خود به عید بعید

Bayram vakti yârdan ayrı olduğum için şâd olamıyorum. Hiç kimse bayram günü yârinden ayrı kalmasın.

1251. Lâ-edrî

1. همان زمان که جهان نور چشم خود گم کرد

هزار فتنه ز هر گوشه رو به مردم کرد

Cihan gözünün nurunu kaybettiğinde her köşeden bin fitne insanlara yüz gösterdi.

[328]

1252. Lâ-edrî

1. بخت اگر یاری کند خشخاش سندان بشکند

ورنه آید جان من پالوده دندان بشکند

Eğer baht yardım ederse bir haşhaş tanesi örsü kırar; eğer bahtım yoksa palude tatlısı diş kırar.

1253. Lâ-edrî

1. چه کم شود ز تو ای مه که بر منت گذر افتد

که تا به روزنم از رؤیت آفتاب در افتد

Ey ay yüzlü sevgili, bana bir uğrasan da pencereme yüzünden bir güneş parlarsa senden ne eksilir?

1254. Lâ-edrî

1. وفات به ز حیانت اگر حیات نباشد

حیات هیچ نیرزد اگر وفات نباشد

Hayatın hayat değilse ölmek daha güzeldir. Eğer ölüm olmasaydı hayatın değeri olmazdı.

1255. Lâ-edrî

1. جان شیرین گر قبول چون تو جانانی بود

کی به جانی باز ماند هر که را جانی بود

Eğer senin gibi bir sevgili tatlı canı kabul edecek olsa canı olan hiç kimse canını vermekten geri durmaz.

1256. Lâ-edrî

1. مخالفان تو را جز بلا خدا ندهاد

بلاست خصم بلا را بجز بلا نداد

Sana muhalif olanlara Hüda beladan başka bir şey vermesin; belanın düşmanı beladır, beladan başka bir şey vermesin.

1257. Lâ-edrî

1. کدام سرو سهی را زمانه آبی داد

که باز خشک نکردش به آتش بیداد

Zamanın su verip sonra zulüm ateşiyle kurutmadığı bir endamlı servi var mıdır?

1258. Lâ-edrî

1. فزون ز توشه شکر پاره بار خر باشد

برون ز گوشه بهشت ارم سقر باشد

Eşek yükü, şeker parçalarıyla dolu olsa da yine eşek yüküdür; İrem cennetinin köşesinin dışı, Sakarr cehennemidir.

1259. Lâ-edrî

1. در خاک نهاده چون توانم دیدن

آن کس که مرا ز خاک برداشته بود

Bir zamanlar beni topraktan kaldırmış (var etmiş) olan kimsenin toprağa konulduğunu nasıl görebilirim?

1260. Lâ-edrî

1. آن به که هر کسی به جهان کار خود کند

و آن کس که کار خود نکند نیک بد کند

Cihanda herkesin kendi işini yapması iyidir. Kendi işini güzel yapmayan kişi iyiyi kötüye çevirir.

1261. Lâ-edrî

1. مرا خاریست در دل کان به سوزن بر نمی آید

دلم خون گشت و این خار از دل من بر نمی آید

Gönlümde öyle bir diken var ki iğnesi bir türlü çıkmıyor, gönlüm kanla doldu ama o diken gönlümden çıkmıyor.

1262. Lâ-edrî

1. دست فنا ز دامن عمرش بعید باد

روزش چو سال نو همه نوروز و عید باد

Fanilik eli onun ömür eteğinden uzak olsun. Günü yeni yıl gibi hep nevrüz ve bayram olsun.

1263. Lâ-edrî

1. تا جمال تو درین پرده نهان خواهد بود

جنگ هفتاد دو ملت به میان خواهد بود

Güzelliğin bu perdede gizli kalsın diye yetmiş iki millet birbirine girmiş, savaşmaktadır.

1264. Lâ-edrî

1. این چه صبح است که از مطلع شادی بدمید

این چه باد است که از گلشن دولت بوزید

Sevinç ufkundan doğan bu sabah ne güzel bir sabahtır, devlet gülşeninden esen bu rüzgâr ne güzel bir rüzgârdır.

1265. Lâ-edrî

1. نیکو مثلست این که هر کو بد کرد

بد با دگری نکرد هم با خود کرد

Bu ne güzel bir meseldir: Kötülük yapan onu başkasına değil, kendisine yapmıştır.

1266. Lâ-edrî

1. زلف سر برده به گوش تو سخن می گوید

گوئیا حال پریشانی من می گوید

Zülf senin kulağına uzanmış, sanki benim perişan halimi anlatıyor.

1267. Lâ-edrî

1. خاکم به رخت در ته پا شد چه بجا شد

نقش قدمت دیده ما شد چه بجا شد

Toprağım senin yolunda ayak altında kaldı, ne kadar da yakıştı. Ayağının nakşı gözümüz oldu, ne kadar da yakıştı.

1268. Lâ-edrî

1. بهای بوسه‌اش سر می دهم گر زر نمی گیرد

خیالی کرده‌ام با خویش اما سر نمی گیرد

Onun busesine karşılık olarak altın kabul etmezse ona başımı veririm diye hayal etmiştim ama baş da almıyor.

1269. Lâ-edrî

1. حسن تو از دمیدن خط کامیاب شد

پیغمبر جمال تو صاحب کتاب شد

Hattının güzelliği (hüsn-i hattın) zahir olunca nadir oldu, böylece güzelliğinin peygamberi kitap sahibi oldu.

1270. Lâ-edrî

1. فلک با زن طبیعت آشنایی بیشتر دارد

بلی مادر به دختر دوستی بیش از پسر دارد

Feleğin kadın tabiatlılarla aşinalığı daha fazladır. Evet, annenin kızıyla dostluğu oğlundan daha fazladır.

1271. Lâ-edrî

1. گر هست وصال زودتر باد

ور نیست حیات مختصر باد

Eğer vuslat nasip olacaksa çabucak olsun, eğer yoksa hayat kısa olsun.

1272. Lâ-edrî

1. بی باده بهار خوش نباشد

گل بی رخ یار خوش نباشد

Şarap yoksa bahar güzel değildir. Yârin yüzü yoksa gül hoş değildir.

1273. Lâ-edrî

1. هست درین دایره لاژورد

مرتبهٔ مرد به مقدار مرد

Bu lacivert kubbede adamın mertebesi adam kadardır.

1274. Lâ-edrî

1. چراغی را که ایزد بر فروزد

هر آنکه پف کند ریشش بسوزد

Tanrının yaktığı muma püf diyen herkes sakalını yakar.

1275. Lâ-edrî

1. سخن را پایه گر اعجاز باشد

طراز خلعتش ایجاز باشد

Sözün payesi mucizevi olmak (karşısındakini aciz bırakmak) ise onun elbisesinin süsü de veciz olmaktır.

1276. Lâ-edrî

1. دولت تیز رستخیز بود

دولت آنست که افت و خیز بود

Devlet çabuk ayağa kalkar, devletin de düşmesi kalkması olur.

1277. Lâ-edrî

1. خدا کشتی آنجا که خواهد برد

اگر ناخدا جامه بر تن درَد

Kaptan üstündeki elbiseyi yırtsa bile Hüda gemiyi istediği yere götürür.

1278. Lâ-edrî

1. این دو روزه حیات نزد خرد

چه خوش و ناخوش و چه نیک و چه بد

Akıllı kişinin nezdinde bu iki günlük dünyanın hoş, na-hoş, iyi veya kötü olması fark etmez.

1279. Lâ-edrî

1. چو دولت یار شد لشکر نباید

چو حق یاری دهد خنجر نباید

Talih yar olunca ordu, Hak yar olunca hançer lazım değil.

1280. Lâ-edrî

1. درخشیدن ماه چندان بود

که خورشید تابنده پنهان بود

Ay, parlak güneş kaybolduktan sonra parlar.

1281. Lâ-edrî

1. سفره همان به که به تنها نخورند²⁸⁰

خاک بران سفره که تنها خورند

Bir sofra tek başına oturulmadığında iyidir, yalnız oturulan sofranın üstüne toprak saçılın.

[329]

1282. Lâ-edrî

1. اصفهان نیمه جهان گفتند

²⁸⁰ سفره همان به که به تنها خورند

نیمی از وصف اصفهان گفتند

Isfahan'a cihanın yarısı dediler. Isfahan'ın vasıflarının yarısını dediler.

1283. Lâ-edrî

1. اندر آن شهری که موش آهن خورد

باز پران در هوا کودک برد

Farenin demir yediği bir şehirde, doğan kuşu havada uçarak çocuk getirir.

1284. Lâ-edrî

1. وحی را کس جواب ننویسد

ور نویسد صواب ننویسد

Vahye kimse nazire yazamaz, yazsa da doğru yazamaz.

1285. Lâ-edrî

1. خرابی که در کار شاهان بود

ز تدبیر دستور نادان بود

Şahların hükmünde bulunan bir harabe cahillerin kaide ve idaresi altındaki bir yer gibidir.

1286. Lâ-edrî

1. گر ز هفت آسمان گزند آید

راست بر عضو مستمند آید

Eğer yedi felekten afet gelecek olsa hepsi de dertli olan uzva gelir.

1287. Lâ-edrî

1. دل خود تنگ می خواهم که در وی

نمی خواهم بجز جای تو باشد

Gönlümün dar olmasını istiyorum ki orada senden başkasına yer olmasın.

1288. Lâ-edrî

1. دختر اندر شکم پسر نشود

مهستی را چو دل پسر خواهد

Mehsetî'nin gönlü erkek de istese karındaki kız erkek olmaz.

1289. Lâ-edrî

1. چون رشته گسست می توان بست

لیکن به میان گره بماند

Bir ip koptuğunda bağlanabilir ama arada düğüm kalır.

1290. Lâ-edrî

1. کار سوزن نیاید از شمشیر

زان سبب کین بدوزد آن بدر

İğnenin yaptığı işi kılıç yapamaz. O yüzden bu diker, o yırtar.

1291. Lâ-edrî

1. نازی ز تو باشد و عتاب از ما

بی ناز و عتاب دوستی نتوان کرد

Naz senden olsun, serzeniş bizden. Naz ve serzeniş olmadan dostluk yapılamaz.

1292. Lâ-edrî

1. می توان کشت زنده را لیکن

کشته را زنده باز نتوان کرد

Diri öldürülebilir ama ölü tekrar diriltilemez.

1293. Lâ-edrî

1. چنان آمیزشی کرد است با غیر

که هرگز در دلم بی او نیاید

(Sevgili) rakip ile o kadar beraber oldu ki o olmadan asla gönlüme (aklıma) gelmez.

1294. Lâ-edrî

1. از بیاض و سیاه نامه تست

چشم عیش مرا بیاض و سواد

Gözüme her şeyin siyah beyaz görünmesi senin mektubunun siyah ve beyazındandır.

1295. Lâ-edrî

1. کشنده تر مرض منت طیبیانست

خوشست درد که بی منت دوا افتد

En öldürücü hastalık doktorlara minnet etmektir. İlaça ihtiyacı olmayan dert ne hoştur.

1296. Lâ-edrî

1. با مصحف شریف ندارند نسبتی

رندان قسم به قبضه شمشیر و نان کنند

Kılıç kabzası ve ekmek üzerine yemin eden rindlerin Mushaf-ı şerif ile alakaları yoktur.

1297. Lâ-edrî

1. دشمن دوست نما را نتوان کرد تمیز

شاخ را مرغ چه داند که قفس خواهد شد

Dost görünen düşman ayırt edilemez. Kuş dalın (bir gün) ona kafes olacağını nereden bilsin?

1298. Lâ-edrî

1. مکن ز غصه شکایت که در طریق طلب

به راحتی نرسید آنکه زحمتی نکشید

Gamdan şikâyet etme. Kimse talep yolunda zahmet çekmeden rahata erişemez.

1299. Lâ-edrî

1. در قبضه سعی است کلید در روزی

شیر از کشش طفل ز پستان به درآید

Rızık kapısının anahtarı gayretin elindedir. Anne sütü çocuğun emmesiyle gelir.

1300. Lâ-edrî

1. زرشک طالع تر دامنان داغم درین گلشن

که شبم خانه از گل بلبل از خار آشیان دارد

Şebnemin evi gülden, bülbülün yuvası dikenden; (benim) bu gülşendeki yaralarım da günahkârların talihini kıskandığımıdır.

1301. Lâ-edrî

1. هر که را در چشم خود با ناز پروردم چو اشک

عاقبت بی آبرویی کرد و بر رویم دوید

Gözümde ne varsa göz yaşı gibi nazla besledim, sonunda utanmayıp hepsi gözümde aktı gitti.

1302. Lâ-edrî

1. هر که دارد جوهری با کفر و دین هم مشرب است

چوب گاهی تخته نرد و گهی منبر شود

Özü olan her şey küfür ve din ile aynı meşreptendir. Ağaç bazen tavla tahtası bazen minber olur.

1303. Lâ-edrî

1. هلاک مشرب آینه می توان گشتن

که با سیاه سیاه است و با سفید سفید

Siyahla siyah beyazla beyaz olan aynanın helâki, meşrebinin döneke olmasındandır.

1304. Lâ-edrî

1. از آن به کشور خوبی سرآمد است آن زلف

که در نسب زد و جانب به آفتاب رسد

1305. Lâ-edrî

1. بخل بهتر ز سخائی که به آواز بود

تیرگی به ز چراغیست که فریاد کند

Cimrilik gümbürtülü cömertlikten evladır. Karanlık, feryad eden bir mumun ışığından hayırlıdır.

1306. Lâ-edrî

1. طوطی به معنی سخن خود نمی رسد

هرکس سخنور است سخندان نمی شود

Nasıl ki papağan kendi sözünün manasını idrak edemezse söz söyleyebilen herkes de sözden anlamaz.

1307. Lâ-edrî

1. چنین بر خاک اگر ریزند مردم آبروها را

به قدر یک تیمم خاک در دنیا نمی ماند

İnsanlar yüz suyunu toprağa dökecek olsalar dünyada bir teyemmümlük yer kalmaz.

1308. Lâ-edrî

1. توان شناخت غبار وجود عاشق را

که بی خودانه فتد بی دلانه برخیزد

Aşığın vücudunun toprağı kendisini kaybetmiş olarak düşmesinden ve âşık olarak yükselmesinden anlaşılabilir.

1309. Lâ-edrî

1. هر در که لبّت در صدف گوشم ریخت

هجران توأم ز دیدگان بیرون کرد

Senin dudağından kulağımın sedefine dökülen her söz incisi sana olan hicranımı gözlerimden âşikâr etti.

1310. Lâ-edrî

1. من از خیال تو شرمندهام که او هر شب

برای بنده ز کاشان به اصفهان آید

Senin hayalinden utanıyorum. Çünkü her gece bu bende için Kâşân'dan Isfahan'a kadar geliyor.

1311. Lâ-edrî

1. بیرون ز سود قلمت چشم خرد را

کس آب سیه دید که نور بصر آرد

Aklın gözüne kaleminin verdiği şu mutluluktan başka hiç kimse siyah bir suyun göze aydınlık verdiğini görmüş müdür?

[330]

1312. Lâ-edrî

1. صاحب نظر آنست که چون مردم چشم

بر جمله نظر دارد و خودبین نبود

Bakış sahibi kişi göz bebeği gibi herkese nazar eder ama hod-bîn olmaz.

1313. Lâ-edrî

1. بسیار تمناست درین خاطر مهجور

گر دور فلک نقش دگر گونه نه بندد

Eğer feleğin dönüşü tersine olmazsa bu hicranlı hatırdan çok arzular vardır.

1314. Lâ-edrî

1. ز کعبه آیم و رشک آیدم ز خوبانی

که از زیارت دلهای خسته می آیند

Kabe'den geliyorum ama zavallı âşık gönülleri ziyaretten gelen güzel yüzlüleri kıskandım.

1315. Lâ-edrî

1. هرچه بر صفحه اندیشه کشد کلک خیال

عالم مدح تو بالاتر از آن ساخته‌اند

Hayal kalemi düşünce sayfasına her ne çizerse çizsin seni medheden halk her zaman ondan daha güzelini çizdi.

1316. Lâ-edrî

1. هر هوسناکی که سوزد داغ ز اهل عشق نیست

دیو اگر انگشتی یابد سلیمان کی شود

Ateşle yanan her heveskâr aşk ehli değildir. Dev yüzük bulsa da Süleyman olabilir mi?.

1317. Lâ-edrî

1. گر ترک وداع کرده‌ام معذورم دار

تو جان منی وداع جان نتوان کرد

Veda etmeyi terk etsem de beni mazur gör. Sen benim canımsın ve cana veda edilemez.

1318. Lâ-edrî

1. چو قدرش بر فلک بگذشت گردونی زیادت شد

چو ز آتش در جهان آمد جهانی در جهان آمد

Onun değeri feleği geçtiğinde felek daha çok dönmeye başladı, cihana ateş geldiğinde cihana bir cihan daha geldi.

1319. Lâ-edrî

1. کف ابر بهاری را به جورش نسبتی کردم

ز برقش خنده پیدا گشت و از رعدش فغان آمد

Bahar bulutunun elini onun cevrine nispet ettim. Şimşekten gülümseme peyda oldu, yıldırımından figan geldi.

1320. Lâ-edrî

1. از غلط بخشی ابنای زمان نیست عجب

کز گهر آب ستانند و به دریا بخشند

Zamanenin hatalarına (artık) şaşılmaz, çünkü mücevherden su alıp denize verirler.

1321. Lâ-edrî

1. شب آدینه به دریوزه میخانه رویم

زانکه از هفته همین شب به گدا می افتد

Cuma gecesi meyhaneye dilencilik etmeye gidelim, çünkü hafta içerisinde bir tek bu gece dilencilerin nasibine düştü.

1322. Lâ-edrî

1. کسی به گردن مقصود دست حلقه کند

که پیش تیر بلاها سپر تواند بود

Kim hedefinin gerdanına elini halka yapıp koyarsa bela oklarına karşı elini siper edebilir.

1323. Lâ-edrî

1. مشو ملول که فتاح باب مشکلا

دری که بر تو ببندد هزار بگشاید

Melül olma, müşkilleri açan Allah sana bir kapıyı kapattığında bin tanesini açar.

1324. Lâ-edrî

1. عزت آن یافت که پر کند دل از مهر جهان

راحت او دید کزو دست طمع باز کشید

Gönlünü dünya sevgisiyle dolduranlar izzet buldular, dünyadan tamah elini çekenler de rahat ettiler.

1325. Lâ-edrî

1. همیشه درگه عالی پادشاهی تو

چو قبله مقصد حاجات اهل عالم باد

Senin yüce padişahlık kapın her zaman muhtaçların yöneldiği bir kible gibi olsun.

1326. Lâ-edrî

1. ننشسته یکی عربده آشوب دگر خاست

نارفته یکی فتنه بلای دگر آمد

Bir arbeye yatışmadan başka kargaşa çıktı, bir fitne bitmeden başka bela geldi.

1327. Lâ-edrî

1. آخر همه کدورت گلچین و باغبان

گردد بدل به صلح چو فصل خزان شود

Gül toplayıcıların ve bahçıvanın kederleri hazan mevsimi gelince sulha erişti.

1328. Lâ-edrî

1. حال دل زلیخا آنکس نکو شناسد

کو از برای یوسف دستی بریده باشد

Züleyha'nın hâlini en iyi Yusuf için elini kesmiş olan bilir.

1329. Lâ-edrî

1. هر جام مراد را که بر دست نهم

گردون به حسد خسی در آن اندازد

Elimi hangi murad kadehine koysam felek kıskanıp ona çer-çöp atar.

1330. Lâ-edrî

1. کی دیده دو دوست که جوزا صفت شدند

که ایام شان چونش یک از یک جدا نکرد²⁸¹

Ne zaman ki iki dostun gözü Cevza gibi birleşirse onların günleri böyle birbirinden ayrılmaz.

1331. Lâ-edrî

1. همت باز خشن برتر از آنست که او

هدهد مرده و شب پرک اعمی گیرد

O yüce haşin çakır (kuşu)nun yüce himmeti ölü bir hüdhüdü ve kör yarasayı yakalamaktan çok daha yücedir, (buna tenezzül etmez).

1332. Lâ-edrî

1. گلیم بخت کسی را که بافتند سیاه

به آب زمزم و کوثر سفید نتوان کرد

Kimin baht kilimini siyah dokurlarsa zezem suyu ve kevser ile de yıkasalar ağarmaz.

1333. Lâ-edrî

1. چندان به زیر بار گناهم که روز حشر

²⁸¹ که ایام شان چو نعلش یک از یک جدا نکرد

جرم گناه من به جزا کم نمی شود

O kadar günah yüküm var ki mahşer günü günahım ceza ile azalmaz.

1334. Lâ-edrî

1. آنرا که داده‌اند هم امروز داده‌اند

وانرا که نیست وعده به فرداش می دهند

Daha önce vermiş olduklarını bugün verdiler. Vadesini yarına verdikleri şey de zaten elimizde yok.

1335. Lâ-edrî

1. هیچکس عقده‌ای از کار جهان باز نکرد

هرکه آمد گرهی چند برین تار فزود

Kimse cihanın işlerinden bir düğümü açmadı, gelen herkes bu ipe birkaç düğüm daha ekledi.

1336. Lâ-edrî

1. نه در برابر چشمی نه غایب از نظری

نه یاد می کنی از من نه می روی از یاد

Ne gözümün önündesin ne de nazarımdan uzaksın. Ne hatırımdan gidiyorsun ne beni hatırlıyorsun.

1337. Lâ-edrî

1. چون شهید عشق در دنیا و عقبی سرخ روست

خوش دمی باشد که ما را کشته زین میدان برند

Aşktan şehit olanın yüzü dünyada da ukbada da kırmızıdır, bu sebeple bizi ölü olarak bu meydana getirdikleri an ne güzeldir.

1338. Lâ-edrî

1. گوئی من و او دو شمع بودیم به هم

یک شمع بمرد و دیگری می سوزد

Biz sanki onunla beraber iki mum gibiydik, bir mum söndü, diğeri yanıyor.

1339. Lâ-edrî

1. دفتر آزادگان پرسیدم از ابنای دهر

دفتری در دست من دادند سرتاسر سفید

Ademoğulları arasında hür olanların isimlerinin bulunduğu bir defter istedim.
Elime bembeyaz bir defter verdiler.

1340. Lâ-edrî

1. نقصان ما کمال شود عیب ما هنر

لطفتم می که رو به خطا پوشی آورد

Senin lutfun hatamızı örtmeye geldiği anda bizim noksanımız kemal, aybımız da hüner olur.

1341. Lâ-edrî

1. گفتم که برآید آبی از چاه امید

افسوس که دلو نیز در چاه افتاد

Ümit kuyusundan su çekelim dedim. Ne yazık ki kova da kuyuya düştü.

1342. Lâ-edrî

1. توانگری همه عیبی چنان بپوشاند

که عیبهات به یکپارگی هنر بینند

Güç, kusurları öyle bir örter ki kişinin ayıplarını tamamıyla hüner gibi görürler.

[331]

1343. Lâ-edrî

1. به دست بنده ازین حل و عقد چیزی نیست

خدای بندد کار و خدای بگشاید

Çözmek ve düğüm atmak bu bendenin elinde değildir. Her işi Mevla bağlar, Mevla açar.

1344. Lâ-edrî

1. بیمار شدم تا تو به بالین من آئی

تا خلق بگویند که عمرش به سر آمد

Halk "ömrünün sonuna geldi" desinler de sen benim yastığıma (ziyarettime) gel diye hasta oldum.

1345. Lâ-edrî

1. مرا ز یاد تو برد و ترا ز دیده من

ستم زمانه ازین بیشتر چه خواهد کرد

Beni senin hatırlından seni benim gözümlün önünden aldı, götürdü. Zaman zulüm olarak bundan daha fazla ne yapabilir ki?

1346. Lâ-edrî

1. نمی دانم شفاعتخواه جرم کیست زلف او

که بی تابانه هر ساعت به پای یار می افتد

Bilmiyorum, zülfü her saat yarin ayağına düşerek kimin günahı için şefaatt istiyor.

1347. Lâ-edrî

1. به کویش خاک شد عاشق ولی با صد غم و حسرت

هنوزش جان به گرد آن در و دیوار می گردد

Âşık (sevgilinin) semtinde toprak oldu, ama bin gam ve hasretle canı hâlâ o kapının ve duvarın etrafında dönüp duruyor.

1348. Lâ-edrî

1. از دام مکر خصم به حیلت توان گریخت

قد يصلح الحديد كما قيل بالحديد

"Demir ancak demir ile doğrultulur" dedikleri gibi, düşmanın hile tuzağından da ancak hile ile kaçılabilir.

1349. Lâ-edrî

1. تا رسم تهنیت بود اندر جهان به عید

هر به امداد بر تو چو عید خجسته باد

Cihanda bayram tebriği âdeti devam ettiği sürece senin her sabahın bayram gibi mübarek olsun.

1350. Lâ-edrî

1. همیشه خازن شهد است از حلاوت عیش

کسی که خانه چو زنبور مختصر گردد

Evini arı gibi muhtasar (basit, sade) yapan kişi hayatın tatlılık balını depolamıştır.

1351. Lâ-edrî

1. بی دلی بهر کدامین روز می باشد دگر

می رود یار از برم دل می رود جان می رود

Böyle bir gönülsüzlük günü bir daha ne zaman olur ki? Sevgilim gidiyor, gönlüm gidiyor, canım gidiyor.

1352. Lâ-edrî

1. دلم خزینه اسرار بود دست قضا

درش ببست و کلیدش به دلستانی داد

Gönlüm sırlar hazinesi idi. Kader eli kapısını kapatıp anahtarını gönül alıcı bir dilbere verdi.

1353. Lâ-edrî

1. هرکس که در وفای تو سوگند بشکند

پشت دلش به زخم حوادث شکسته باد

Sana vefa gösterme konusunda yeminini bozan herkesin gönlünün sırtı aldığı haberlerin yaralarıyla kırılsın.

1354. Lâ-edrî

1. در امید برویم به کینه حاجب بخت

چنان ببست که نتوانمش به سعی گشود

Baht hâcibi ümit kapısını yüzüme kin ile öyle bir kapattı ki gayret ile onu açmam mümkün değildir.

1355. Lâ-edrî

1. بران فلک زده رحمیست که وقت عرض تمنی

که دست شرم نهد بند بر زبانش و لرزد

Hâcetini arz etme zamanı geldiğinde utanç eliyle dilini bağlayan ve titreyen o felekzedeye ne yazık.

1356. Lâ-edrî

1. صورت نه بست سینۀ ما کینه از کسی

آینه هرچه دید فراموشی می کند

Gördüğü her şeyi unutan ayna gibi gönlümüzde kimsenin kini yer tutmaz.

1357. Lâ-edrî

1. روی گردان نشود صاف دل از دشمن خویش

آخر آینه به بالین نفس می آید

Gönlü temiz olanlar yüzünü düşmandan çevirmez, ayna sonunda nefes yastığı kadar (yakına) gelir.

1358. Lâ-edrî

1. دلا چو پیر شدی حسن و نازکی مفروش

که این معامله با عالم شباب رود

Ey gönül! Artık yaşlandın, güzellik ve naz satma. Bu, gençlerin dünyasında geçerli olan bir muameledir.

1359. Lâ-edrî

1. ازان طرف نپذیرد کمال او نقصان

وزین طرف شرف روزگار ما باشد

O taraftan, onun kemalinde hiçbir noksanlık yoktur, bu taraftan da kendisi bizim devrimizin şerefidir.

1360. Lâ-edrî

1. گر زر بدی مرا همه کارم چو زر بدی

از بی زریست کار که چون زر نمی شود

Eğer altınım olsaydı her işim altın gibi (kusursuz) olurdu, altın gibi (kusursuz) olmayan her işin gerekçesi parasızlıktır.

1361. Lâ-edrî

1. عشق را بود پنجه آهنین چون برآورد برزد آستین

صد هزار شه چون سبکتکین پیش خویشتن بنده می کند

Aşkın öyle bir demir pençesi vardır ki onun karşısında Sebüktekin gibi yüz bin tane şah el pençe divan durur.

1362. Lâ-edrî

1. سرایت می کند بر ظالمان آزار مظلومان

که فریاد از دل سخت کمان بیش از نشان خیزد

Mazlumun incinmesi zalime de sirayet eder, yayın zalim yüreğinden çıkan feryat, ok hedefe varmadan yükselir.

1363. Lâ-edrî

1. بگذاشته‌ام مصلحت خویش بدو

گر بکشد وگر زنده کند او داند

Kendi işimi ona bıraktım. İster öldürsün ister yaşatsın, o bilir.

1364. Lâ-edrî

1. شاید ار در غم این واقعه حوران بهشت

بر سر خاک تو بادام سیاه افشانند

Bu hadisenin gamıyla cennet hurileri senin mezarına siyah badem saçsa yeridir.

1365. Lâ-edrî

1. هلاک حسن خداداد او شوم که سراپا

چو شعر حافظ شیراز انتخاب ندارد

Şirazlı Hafız'ın şiirleri gibi içinden güzel bölümünü seçmenin mümkün olmadığı o güzelin Allah vergisi güzelliğiyle helâk olayım.

1366. Lâ-edrî

1. غلام همت آن عارفان با کرم

که یک صواب ببینند و صد خطا بخشند

Bir doğruyu görüp yüz hayatı bağışlayan kerem sahibi ariflerin himmetinin bendesiyim.

1367. Lâ-edrî

1. رفتند بلبلان خوش الحان ز باغ دهر

زاغ و زغن ملازم این بوستان شدند

Hoş nağmeli bülbüller cihan bağından gitti, karga ve çaylaklar bu bostanın müdavimi oldu.

1368. Lâ-edrî

1. یا به صد خواری بیاید ساخت با خار غمش

یا قدم در محنت آباد عدم باید نهاد

Kişi ya onun gam dikeniyile bin sefer hakir olmalı yahut da yokluk denen mihnet diyarına adım atmalı.

1369. Lâ-edrî

1. رسم عاشق کشی و شیوه شهر آشوبی

جامه‌ای بود که بر قامت او دوخته بود

Âşık öldürme adeti ve şehir karıştırma şivesi onun endamı için dikilmiş bir kaftandır.

1370. Lâ-edrî

1. با صاف دل مجادله با خویش دشمنیست

هر کو کشد به آینه خنجر به خود کشد

Gönlü saf olanla mücadele etmek kendine düşmanlık etmektir, aynaya hançer çeken kendine çekmiş olur.

1371. Lâ-edrî

1. مغز توأم چون جدا افتد کج آید در نظر

پرده پوش عیبه‌ها باشد لباس اتحاد

Cevizin/beynin iki yarısı birbirinden ayrıldığında göze garip görünür, beraberlik elbisesi ayıpları örten bir perdedir.

1372. Lâ-edrî

1. بیان شوق چه حاجت که شرح آتش دل

توان شناخت ز سوزی که در سخن باشد

Hasreti beyan etmeye ne gerek var, gönüldeki ateşin şerhi sözdeki ateşten anlaşılabilir.

1373. Lâ-edrî

1. آرام نیست قافلهٔ ممکنات را

از ذره ذره بانک درآ میتوان شنید

Varlık kafilesinde rahat yoktur, her bir zerreden davul gümbürtüsü işitmek mümkündür.

1374. Lâ-edrî

1. حضور خاطر اگر در نماز شرط شد است

عبادت همه روی زمین قضا دارد

Huşu namazın şartı olsaydı yer yüzündeki tüm ibadetlerin kaza edilmesi gerekirdi.

[332]

1375. Lâ-edrî

1. دردم نهفته به ز طبیبان مدعی

باشد که از خزانه غیش دوا کنند

Derdimin müdde'î doktorlardan gizli kalması daha iyidir. Olur ya belki bir gün gayb hazinesinden bir devası gelir.

1376. Lâ-edrî

1. نماز را به حقیقت قضا بود ممکن

ولیک صحبت جانان قضا نمی دارد

Namazın kazası gerçekten mümkündür ama sevgilinin sohbetinin kazası yoktur.

1377. Lâ-edrî

1. از دیدن من شاد شود خاطر مجنون

دیوانه چو دیوانه ببیند خوشش آید

Mecnun'un hatırı beni görünce şad oldu, (çünkü) deli deliyi görünce mutlu olur.

1378. Lâ-edrî

1. دست از کرم به عذر تُنک مایگی مدار

برگی در آب کشتی صد مور می شود

Sıradan bir bahane ile kerem elini çekme, sudaki bir yaprak yüz karıncaya gemi olur.

1379. Lâ-edrî

1. هرکه را دادم ز عزت جای بر بالای چشم

عاقبت مانند ابرو و تیغ بر رویم کشید

Kime izzet ü ikram edip gözümün üstünde yer verdiysem sonunda kaş gibi yüzüme kılıç çekti.

1380. Lâ-edrî

1. لب شیرین به کام خسرو شد

کوه بیهوده می کند فرهاد

Şirin'in dudağı Hüsrev'in arzusuna uydu, Ferhad beyhude yere dağ deldi.

1381. Lâ-edrî

1. کافری رونق دگر دارد

Kafirliğin de ayrı bir süsü vardır.

1382. Lâ-edrî

1. روی اسلام نماید دل کافر دارد

Müslüman gibi görünür, gönlü kâfirdir.

1383. Lâ-edrî

1. نومید شده دلیر باشد

Ümidi kalmayan cesur olur.

1384. Lâ-edrî

1. آمین نمی کنم که دعا مستجاب شد

Kabul edilirse diye (korktuğumdan) bu duaya âmin demiyorum.

1385. Lâ-edrî

1. ازان پر هنر بی هنر چون بود

O hüner dolu kimseden bu beceriksiz nasıl meydana geldi?

1386. Lâ-edrî

1. زری که پاک بود ز امتحان چه غم دارد

Temiz altının muayeneden korkusu olmaz.

1387. Lâ-edrî

1. تلخی ماتم کجا شیرین به حلوا می شود

Matemin acısından tatlı bir helva nasıl olsun.

1388. Lâ-edrî

1. این روز به پایان رسد این شب به سر آید

Bugün de sona erer, bu gece de biter.

1389. Lâ-edrî

1. غلام خاطر آنم که بی تفصیل می داند

Tafsilata girmeden durumu anlayan kişinin hatırına köle olayım.

1390. Lâ-edrî

1. غنچه را دل خون شود تا بلبلی پیدا کند

Gonca bir bülbül bulana kadar gönlünü kanla doldurur.

1391. Lâ-edrî

1. بلای دردمندان از در و دیوار می آید

Dertlilerin belası her taraftan gelir.

1392. Lâ-edrî

1. شدنی شد دگر چه خواهد شد

Olan oldu, daha ne olacak ki?

1393. Lâ-edrî

1. از لشگر مستعار فتحی ناید

Kıralanmış orduyla fetih kazanılmaz.

1394. Lâ-edrî

1. سزای کشتن است آن سگ که پای آشنا گیرد

Ahbabın ayağını ısırان köpek ölüme layıktır.

1395. Lâ-edrî

1. چون دزد رفت مشعلۀ پاسبان چه سود

Hırsız gitti, artık bekçinin meşalesinden ne fayda.

1396. Lâ-edrî

1. چو قطره سیل شود کوهها بگرداند

Damla sele dönüştüğünde dağları döndürür.

1397. Lâ-edrî

1. مرا بخر که خریدار من زیان نکند

Beni satın al, beni alan ziyan etmez.

1398. Lâ-edrî

1. این خانه از سلام تو دارالسلام شد

Bu hane senin selamından dârusselâm (cennet) oldu.

1399. Lâ-edrî

1. دست از طلب ندارم تا کام من برآید

Arzum yerine gelene kadar istemekten el çekmem.

1400. Lâ-edrî

1. سگ گزنده همان به که آشنا گردد

Isıran köpeğin tanıdık bir köpek olması iyidir.

1401. Lâ-edrî

1. برگی در آب کشتی صد مور می شود

Sudaki bir yaprak yüz karıncaya gemi olur.

1402. Lâ-edrî

1. سر بار دگر ز تن نروید

Vücutta baş (kesilse) bir kez daha çıkmaz.

1403. Lâ-edrî

1. مور در خانه خود حکم سلیمان دارد

Karınca kendi hanesinde Süleyman hükmündedir.

1404. Lâ-edrî

1. گفتن نمی توانم دیوار گوش دارد

Söyleyemiyorum, duvarın kulağı var.

1405. Lâ-edrî

1. بر مست نگیرد آنکه هشیار بود

Akıllı olan sarhoşa ağlamaz.

1406. Lâ-edrî

1. محنت زده را ز هر سوئی سنگ آید

Mihnetzedeye her taraftan taş gelir.

1407. Lâ-edrî

1. حاشا که این متاع گرامی زیان کند

Hâşâ, Allah bu kıymetli mala ziyan vermesin.

1408. Lâ-edrî

1. عادت به هر دوا که کنی بی اثر شود

Alıştığın her ilaç tesirini kaybeder.

1409. Lâ-edrî

1. سگ نخواهد که نصیبی به گدائی برسد

Köpek, fakire hiçbir nasibin gitmesini istemez.

1410. Lâ-edrî

1. ستاره سوختگان قدر دان یکدگرند

Bedbahtlar birbirlerinin kıymetini bilirler.

1411. Lâ-edrî

1. شیوه‌ها می کند که خر نکند

Eşeğin yapmayacağı işleri yapıyor.

1412. Lâ-edrî

1. ز سقف خانه درویش دایم خاک می ریزد

Dervişin hanesinin çatısından daima toprak dökülür.

1413. Lâ-edrî

1. هرکس مصلحت خویش نکو می داند

Herkes kendi yaptığını beğenir.

1414. Lâ-edrî

1. چون شود معزول عامل سبجه گردانی کند

İşçi işten çıkartılınca tespih çeker.

1415. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. از حب جاه خواری دنیا شود لذیذ

از زور نشوه تلخی صهبا شود لذیذ

Dünyanın zilleti makam sevgisiyle lezzetlenir. Kadehin acılığı neşenin gücüyle lezzetlenir.

2. خوش کن به شور عشق دهن تا چو ماهیان

این میوه‌های خام تمنا شود لذیذ

Aşkın tuzuyla ağzını balıklar gibi tatlandır, temenni ile ham meyveler leziz olur.

3. این تلخی سپهر ز راه مروت است

تا بر تو زهر مرگ چو حلوا شود لذیذ

Felek bu acıları sana iyilik olsun diye, ölüm zehrini helva gibi tatlı (bir kurtuluş olarak) görmen için tattırıyor.

1416. Nâbî

1. اگر به جرم محبت رویم در دوزخ

حمیم شربت صحت شود عذاب لذیذ

Eğer muhabbet suçuyla cehenneme gitsek hamîm içmek sıhhat olur, azab leziz.

1417. Ebû Sa'îd-i Ebü'l-Hayr

1. چیست ازین خوبتر در همه آفاق کار

دوست رسد نزد دوست یار به نزدیک یار

Dost dostun nezdine, yar yârin yakınına ulaşıyor, ufuklarda bundan daha güzel ne var ki?

1418. Âzerî

1. ای برون از عقل ما عشق ترا رأی دگر

گفتگوی ما همه جائی و تو جای دگر

Ey aşkı bizim aklımız dışında, başka bir görüş olan! Bizim dedikodularımızın hepsi bir yerde, sen başka bir yerdesin.

2. هست در میدان میقات کمال کبریات

صد هزاران طور و بر هر طور موسای دگر

Mülakat meydanında senin kibriyanın kemali vardır. Yüz binlerce Tur vardır ve her Tur'da bir başka Musa var.

[333]

3. گر به قدر همت عشاق خودسازی مقام

برتر از جنت ببايد ساخت مأوی دگر

Eğer aşıklar makamlarını kendi himmeti kadar yapacak olsalardı cennetten daha yüce bir başka yurt yapılması gerekirdi.

4. با خریداران بها کن باغ جنت را که هست

مفلسانت را درین بازار سودای دگر

Cennete müşterilerine bakarak değer biç, senin müflislerinin bu pazarda başka bir sevdası vardır.

5. هر کسی را از تو در جنت تماشائی بود

ما نمی خواهیم جز رویت تماشای دگر

Cennette herkes senden başka şeyleri temaşa eder. Biz senin yüzünden başka bir temaşa istemiyoruz.

6. گر چنین مستان به بازار قیامت بگذریم

بر سر هر کو برانگیزیم غوغای دگر

Eğer kıyamet çarşısına böyle mestane gidersek her köşe başında başka bir kavga çıkartırız.

1419. Emînâ-yı Necefî

1. ندیدم از فلک آسایشی مگر ایام

فکند عشرت ما را به روزگار دگر

Felekten bir rahat yüzü görmedik, meğer bizim neşe vaktimiz başka bir zamana düşmüş.

1420. Mîrzâ Ca'fer

1. میانہ من و یوسف ہمین قدر فرق است

که او عزیز پدر بود و من ذلیل پدر

Yusufla bizim farkımız şu kadarcıktır: O babasının aziziydi, ben de babasının rezili.

1421. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. بیار ساقی یادت فدا سر و دستار

ز هر کجا که دهد دست جام جان دست آر

Saki, senin hayaline baş da sarık da feda olsun, her nereden olursa olursa olsun bana can kadehini getir.

2. در آی مست و خرامان و ساغر اندر دست

روا مبین چو تو ساقی و ما چنین هشیار

Elinde kadehle sarhoş bir şekilde salınarak gel. Senin gibi bir saki varken benim böyle ayık olmamı reva görme.

3. بیار جام که جانم ز آرزومندی

ز خویش نیز برآمد چه جای صبر و قرار

Şarabı getir, canım o kadar arzulu ki, kendisi çıkacak, durup sabretmesinin ihtimali yok.

1422. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. عشق جانست و عشق تو جان تر

لطف درمان و از تو درمان تر

Aşk candır, ama senin aşkın ise daha da candır. Lütuf bir dermandır, ama senden olursa daha iyi gelir.

2. کافریهای زلف کافر تو

گشته ز ایمان جمله ایمان تر

Senin kafir zülfünün kafirlikleriyle herkes imandan geçip daha da imanlı oldu.

1423. Şehzâde Cem

1. گفتمش تیری زدی بر سینه گفت آری دگر

ای شکر گفتار من بالله گفتاری دگر

Ona "Sineme bir ok sapladın." dedim, "Evet, daha yok mu?" dedi. Ey şeker sözlü sevgilim, Allah için, bir söz daha söyle.

2. ای قیامت گر قیام آنیست و رفتن اینچنین

زود میرد همچو من پیش تو بسیاری دگر

Ey kıyamet (vasıflı sevgili)! Eğer kalkıp yürümen böyle ise senin karşında benim gibi pek çok kimse çabucak ölür.

3. گر کشی صد بار جم یارا گویدت صد بار او

ای صنم باری دگر باری دگر باری دگر

Ey sevgili, Cem'i yüz kere öldürsen o sana "Ey heykel suretli sevgili, bir daha, bir daha, bir daha" der.

1424. Şehzâde Cem

1. رسید از دیدن تو دیده را نور

ز چشم نیکوانت چشم بد دور

Gözüme seni görmekle nur geldi. Senin güzel gözlerinden kem göz uzak olsun.

2. چو بر خاک رخت افتاد خورشید

برآمد نعره نور علی نور

Güneş senin toprağına düştüğünde "Nûrun 'alâ nûr" (nur üstüne nur) naraları geldi.

1425. Şehzâde Cem

1. چون شود درد من ترا ظاهر

نامه عاجز ازو قلم قاصر

Benim derdimi sana bildirmekte mektup aciz, kalem kusurlu kalır.

2. همچو من یک گدای بی سر و پا

کی خطوری کند بر آن خاطر

Benim gibi başı ve ayağı olmayan bir gedadan onun hatırına nasıl tehlikeler gelebilir ki?

3. بی نوائی جم مکن تعییب

بی نوائیست کار هر شاعر

Cem'in azığının olmamasını ayıplama, şairlerin azığı olmaz.

1426. Cemâleddîn-i İsfahânî

1. بوده‌ای یک قطره آب و پس شوی یک مشت خاک

در میانه چیست این آشوب و چندین کارزار

Bir damla suydun, bir avuç toprak olacaksın. Bu ikisi arasındaki şu kargaşa ve bu harp nedir?

1427. Hâfız

1. یوسف گمگشته بازآید ز کنعان غم مخور

کلبه احزان شود روزی گلستان غم مخور

Yolunu kaybeden Yusuf bir gün Kenan'a geri gelir, gam yeme! Külbe-i ahzân (hüzünler evi) bir gün gül bahçesi olur, gam yeme!

2. دور گردون گر دو روزی بر مراد ما نگشت

دائما یکسان نباشد حال دوران غم مخور

Felekin dönüşü iki gün muradımızca olmadıysa gam yeme. Devran hep aynı dönmez.

1428. Hâfız

1. شکر آنرا که تو در عشرتی ای مرغ چمن

با اسیران قفس مژده گلزار بیار

Ey çimenliğin kuşu, şükürler olsun ki sen işrettesin. Kafesteki esirlere gülzârın müjdesini ver.

2. سعی نابرده درین راه به جایی نرسد

مزد اگر می طلبی طاعت استاد ببر

Bu yolda gayret olmadan bir yere erişilmez, eğer ücret istiyorsan üstada itaat et.

1429. Hâfız

1. چو ذکر خیر طلب می کنی سخن اینست

که در بهای سخن سیم و زر دریغ مدار

Hayırlı bir nam bırakmak istiyorsan sana sözüm şudur: Sözün kıymetine karşılık (caize) olarak altın ve gümüşü esirgeme.

1430. Hayretî-yi Kazvînî

1. عید آمد و افزود غم را غم دیگر

ماتمزده را عید بود ماتم دیگر

Bayram geldi ve bu gam gamımı arttırdı. Matem çekene bayram ayrı bir matemdir.

1431. Hâkânî

1. مرا ز زادن دختر چه خیر می باشد

که کاش مادر من هم نرادی از مادر

Kızımızın doğmasından bize ne hayır gelir. Keşke annem de annesinden doğmasaydı.

1432. Hüsrev-i Dihlevî

1. منم به خانه تن اینجا و جان به جای دگر

به دل توئی و سخن در زبان به جای دگر

Ben burada, vücut hanesindeyim ve canım da başka bir yerde. Gönlümde sen varsın, söz de dilimde, bir başka yerde.

2. به بوستان روم از غم ولی چه سود که هست

دلم به جای دگر بوستان به جای دگر

Gamdan bostana gidiyorum ama ne fayda. Gönlüm başka yerde, bostan başka yerde.

[334]

3. جهان زیر و زبر بسکه پیش من گویی

زمینست جای دگر و آسمان به جای دگر

Karşımda cihan alt-üst olmuş, güya zemin bir yerde, gök bir yerde...

4. نشان به سوی تو پرسند و من ز بس غیرت

تو جای دیگر و گویم نشان به جای دگر

Senin semtini sordular. Sen başka bir yerdesin ama kıskançlıktan başka yere işaret ettim.

5. بگو چگونه توان زنده گفت خسرو را

که او به جای دگر ماند و جان به جای دگر

Söyle, o bir yerde canı başka yerde kalmışken Hüsrev'e nasıl canlı denebilir.

1433. Hüsrev-i Dihlevî

1. رخ گل خوشست و از وی رخت ای نگار خوشتر

چه بود گلی که رویت ز دو صد بهار خوشتر

Ey sevgili, gülün yanağı hoştur, senin yanağın da ondan hoştur. Gül nedir ki, senin yüzün iki yüz bahardan daha hoştur.

2. چه روم به باغ و بستان چو به تو گلی نماند

ز گلی که بی تو بینم به دو دیده خار خوشتر

Sana benzer bir gül olmadıktan sonra bağ ve bostana niçin gideyim? Diken gözümde sensiz gördüğüm gülden daha hoştur.

3. به یکی سخن که گوئی بزید دوباره مرده

که ز آب زندگانی دو لبّت دو بار خوشتر

Söylediğin bir söz ile ölü tekrar dirilir, iki dudağın âbıhayattan iki kat daha hoştur.

4. منم و شبی و با دل همه شب حکایت تو

که غم دراز گفته به شبان تار خوشتر

Ben, gece ve gönül her gece senin hikayen... Karanlık gecelerde uzunca anlatılan gam daha hoştur.

5. چو غلام تست خسرو زید و مرد بفرما

تو ازین دو کوی پیشت که کدام کار خوشتر

Madem ki Hüsrev senin kölendir, ferman buyur, ölsün; ferman buyur, yaşasın. Sana bu ikisinden hangisi hoş gelir?

1434. Hüsrev-i Dihlevî

1. من نه آنم کز درت سر بر کنم تا زندهام

گر اجل از کوی تو دورم کند معذور دار

Ben hayatta olduğum sürece başımı senin kapından ayıracak değilim. Ama ecel beni senden uzağa götürürse beni mazur gör.

1435. Derdî-yi Semerkandî

1. نهم بر زخم پیکانش دمامم مرهم دیگر

که بهر تیر دیگر زنده باشم تا دم دیگر

Yeni bir ok için bir an daha hayatta kalayım diye kirpiklerinin açtığı yaraya durmadan merhem koyuyorum.

1436. Rükne'd-dîn

1. به هر کجا که من و دل بهم دچار شدیم

دلم به راه دگر رفت و من به راه دگر

Gönlüm ile ben ne zaman birbirimize rastlasak o bir yola gider ben başka bir yola.

1437. Mahfî-i Zîbü'n-nisâ

1. بهر یک قطره آبی جگرت بشکافند

ای صدف تشنه بمیر و سوی نیسان منگر

Bir damla su için ciğerini delerler. Ey sedef, susuz öl ama nisan yağmurlarına bakma.

1438. Hakîm Sa'îd Han

1. گر به جانان زنده‌ای از رفتن جان غم مخور

جان ستانند از تو در مردن نه جانان غم مخور

Canan ile yaşıyorsan canının gitmesinden gam yeme. Ölürken senden can alırlar, cananı almazlar, gam yeme.

1439. Sa'îdî

1. برگ درختان سبز در نظر هوشیار

هر ورقی دفترست معرفت کردگار

Akıllı insanların gözünde ağaçların yeşil yaprakları, her bir yaprak Allah'ın bilinmesi için bir defterdir.

2. روز بهار است خیز تا به تماشا رویم

تکیه بر ایام نیست تا دگر آید بهار

Bahar günüdür, kalk da temaşaya gidelim. Bahar tekrar gelene kadar bir daha günlerin böyle ihyası mümkün değil.

3. دور جوانی گذشت موی سیه شد سپید

برق یمانی بجست کرد نمود استوار

Gençlik devri geçip gitti, siyah saçlarım beyazladı; şimşek çakıp kendisini güçlü bir şekilde belli etti.

4. وعده که گفتی شبی با تو به روز آورم

شب بگذشت از حساب روز برفت از شمار

Bir gece seninle sabahı ederim diye vaadde bulunmuştun ama geceler hesabı aştı, sayılamayacak kadar gün geçti.

5. ترسمت ای نیکنام پای برآید به سنگ

شیشه پنهان بیار تا بخوریم آشکار

Ey güzel namlı (sevgili), ayağına taş değer diye korkuyorum. Şişeyi gizlice getir de aşikar olarak içelim.

1440. Sa'dî

1. ای صبر پای دار که پیمان شکست یار

کارم ز دست رفت و نیامد به دست یار

Ey sabır, sen payidar kal! Çünkü sevgili yeminini bozdu. Talihim tersine döndü ve sevgili de el uzatmadı.

2. برخاست آهم از دل و در خون نشست چشم

یا رب ز من چه خاست که بی من نشست یار

Gönlümden âh çıktı, gözüme kan oturdu. Ya Rab, bu yar benden ne istedi de bensiz oturdu.

3. با ما چو روزگار پراکنده مکن

ما خود بسیم بی تو پراکنده روزگار

Bizi şu zamane gibi dağıtma, sensiz perişan günlerde biz kendimize yeteriz.

1441. Sa'dî

1. نخست اندیشه کن و آنگاه گفتار

که نامحکم بود بی اصل دیوار

Önce düşün, sonra söyle. Çünkü temelsiz duvar sağlam olmaz.

1442. Sa'dî

1. چه داند خوابناک مست مخمور

که شب را چون به روز آورد رنجور

Sarhoşluk mahmurluğuyla uykulu olan, hastanın sabahı nasıl ettiğini nereden bilsin.

1443. Sa'dî

1. به راحت نفس رنج پایدار مخور

شب شراب نیرزد به بامداد خمار

Nefsinin rahatı için kalıcı bir zahmet çekme. Gece içtiğin şarap sabah çektiğin mahmurluğa değmez.

1444. Sa'dî

1. چه خوش گفت آن تهی دست سلحشور

جوی زر بهتر از پنجاه من زور

Eli boş olan o silahşör ne güzel söylemiş: Arpa kadar altın elli batman kuvvetten iyidir.

1445. Selmân-ı Sâvecî

1. می برد سودای چشم مستش از راهم دگر

از کجا پیدا شد این سودای ناگهام دگر

Onun sarhoş gözlerini beni artık yoldan çıkarıyor, bu ani sevda bende nereden peyda oldu?

2. هست در من آتشی لیکن نمی دانم که چیست

این قدر دانم که همچون شمع می کاهم دگر

Bende bir ateş var ama ne olduğunu bilmiyorum. Şu kadarını biliyorum ki mum gibi eriyorum.

3. هر شبی گویم که فردا ترک این سودا کنم

باز می گردد هوایی هر سحرگاهم دگر

Her gece "yarın bu sevdayı terk edeyim" diyorum, ama sonra her seher bir heves daha geliyor.

4. زندگانی در فراق گر چنین خواهد گذشت

بعد ازینم زندگانی بس نمی خواهم دگر

Yaşamak eğer böyle senin ayrılığınla geçecekse bundan sonra artık yaşamayı istemiyorum.

[335]

1446. Selmân-ı Sâvecî

1. ای عمر رفته باز نمی آیی از سفر

وی بخت خفته هیچ نداری ز ما خبر

Ey gitmiş ömür, seferden geri dönmüyorsun. Ey uyumuş baht, bizden hiç haberin yok.

2. ما همچنان هوای تو داریم در دماغ

ما همچنان خیال تو داریم در نظر

Biz aklımızda nasıl daima senin arzuna sahipsek gözümüzün önünde de senin hayalin vardır.

3. دل رفت و عمر رفت و روان رفت بعد ازین

مائیم و آب چشم و رخ زرد و چشم تر

Gönül gitti, ömür gitti, ruh gitti. Bundan sonra gözü yaşlı, benzi sarı, gözü ıslağız.

4. رفتی و در پی تو نه تنها دلست و بس

جان عزیز نیز روانست بر اثر

Gittin ve peşinden sadece gönül değil, izinden aziz can da gitti.

1447. Sultan Selîm-i Evvel

1. گشت چشم کافرش غارتگر ایمان دگر

فتنه ها افکند در دین مسلمانان دگر

Onun kafır gözleri artık imanı yağmalar oldu. Müslümanların dininde fitneler ortaya çıktı.

2. جان دهد هر کس چشده جام از کف ساقی درد

لیک یا رب نرخ این شربت مکن ارزان دگر

Sakinin elindeki kadehten şarap tortusu tadan herkes can verir. Ya Rab, ne olur bu şerbetin fiyatı ucuz olmasın.

1448. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. ای ز رویت هر نگاهی را گلستان دگر

در دل هر ذره‌ای خورشید تابان دگر

Ey yüzünde her bir bakış başka bir gülistan olan sevgili, artık her bir zerre gönülde parlayan bir güneştir.

2. بی قراری هر که را پیچده به هم چون گردباد

می کند هر لحظه جولان در بیابان دگر

Kararsızlık her kimi kasırğa gibi bükmüşse artık her lahza çölde ceylan eder, (çöllere düşer).

3. لامکانی شو که تبدیل مکان آب و گل

نقل کردن باشد از زندان به زندان دگر

Mekansız ol. Su ve çamurun [bedenin] yer değiştirmesi bir zindandan başka bir zindana taşınmaktır.

1449. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. از سنگلاخ دنیا ای شیشه بار بگذر

چون سیل نو بهاران زین کوهسار بگذر

Ey sırtına şişeler yüklenmiş (yolcu), bu dünya taşlığından dağları aşan ilkbahar selleri gibi geç git.

2. برگ نشاط عالم خاکی به خون سرشته است

چون باد بی تأمل زین لاله زار بگذر

Âlemin neşe yaprağının toprağı kan ile yoğrulmuştur. Hızla esen rüzgar gibi bu lale bahçesinden geç.

3. آبی که ماند در جو آخر غبار گردد

گر تشنه محیطی از جویبار بگذر

Irmakta kalan su sonunda toprak olur. Okyanusa teşne isen akarsudan vazgeç.

1450. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. برق سبک عنان نرسد در شتاب عمر

زنهار دل مبنده مد شهاب عمر

Dolu dizgin şimşek (dahi) ömrün acelesine yetişemedi, ömrün kayan yıldızına sakın gönül bağlama.

2. داغم ز عمر کوتاه و رعنائی امل

می بود کاش طول امل در حساب عمر

Emelin güzel ve ömrün kısa olmasından dolayı yaralıyım. Keşke emelin boyu ömrün hesabına uysaydı.

1451. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. بخیه منت جراحت را کند ناسورتر

رشته از مریم مخواه و سوزن از عیسی مگیر

Minnet dikişi yarayı daha da nasırlaştırır. Meryem'den ip isteme, İsa'nın iğnesini alma.

2. می شود آخر بیابان مرگ جویای سراب

رحم اگر بر پای خود داری پی دنیا مگیر

Serap peşinde koşanların yeri sonunda ölüm çölü olur. Ayağına merhamet ediyorsan dünyanın peşine gitme.

1452. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. ز شور عشق در وجدند ذرات جهان یکسر

اگر پائی نکویی آستینی بر فشان آخر

Cihandaki tüm zerreler aşk coşkusuyla baştan başa vecd hâlinedir, eğer ayağın kuvvetliyse sen de yenlerini iki tarafa salıp (sema et).

2. نمی دانی چه گرگان ای شبان بی خبر داری

شمار گوسفندان کن برای امتحان آخر

Ey çoban, sahip olduğun kurtlardan habersizsin. Sonunda imtihan için koyunlarını bir say bakalım.

1453. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. چون علم شد سرنگون لشگر پریشان می شود

پای چون لغزید امید از هواداران مدار

Sancak düşünce ordu perişan olur, ayağın sürçtüğünde heveskârlardan bir beklentin olmasın.

2. در خزان از عندلیبان بانک افسوسی نخاست

چون ورق برگشت چشم یاری از یاران مدار

Hazan vakti bülbüllerden "vah, vah" ötüşü gelmedi, çünkü yapraklar döküldü, (devir değişti) dostlardan artık dostluk bekleme.

1454. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. نگویمت که دل از حاصل جهان بردار

به هر چه دسترست نیست دل از آن بردار

Sana tüm cihandan gönlünü çek demiyorum, elininin erişmediği şeylerden gönlünü çek diyorum.

1455. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. سود ندهد عامل بیدادگر را کار خیر

شاهد ظلم است از اهل عمل آثار خیر

Zâlim kişiye hayır işleri fayda vermez, onların hayır eserleri zulümlerinin şahididir.

1456. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. هرکس که در جبلت او نیست زادگی

تغییر وضع می کند از جاه بیشتر

Özünde asillik olmayan kimse vaziyetini makamından daha hızlı değiştirir
(makamı azıcık değişse durumu çok fazla değişir).

1457. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. مروت نیست با پرورده خود دشمنی کردن

اگر گل را به دست خود نچیند باغبان بهتر

Bağcı gülleri kendi eliyle toplamasa daha güzel olur çünkü elinle beslediğine
düşmanlık etmek mürüvvet değildir.

1458. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. کاش در زندگی از خاک مرا برمی داشت

آنکه بر تربت من سایه فکند آخر کار

Nihayet (iş işten geçtikten sonra) toprağıma gölgesi düşen (ziyarettime gelen) o
kişi keşke hayattayken topraktan (ve zilletten) beni çekip çıkartsaydı.

1459. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. به قدر روزنه افتد به خانه نور قمر

Ay ışığı eve pencere kadar düşer.

1460. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. حکمت شنیدن از لب لقمان صوابتر

Hikmeti Lokman'ın ağzından işitmek daha doğru olur.

1461. 'Abdū'n-nebî

1. پیش عفو ش قلت تقصیر ما تقصیر ماست

جرم بی اندازه می خواهد عطای بی شمار

Onun affi karşısında bizim kusurumuzun azlığı kusurumuzdur. Ölçüsüz cürm sayısız ihsan ister.

1462. 'Îmâdî

1. فرشته ایست برین بام لاژورد اندود

که پیش آرزوی خلق می کشد دیوار

Bu laciverde boyanmış çatıda mahlukatın isteklerinin önüne duvar çeken bir melek vardır.

1463. Kâkâ

1. امیدوار وصل را هجران نیاید در نظر

سوی وطن ره کرده را سهل است تشویش سفر

Vuslat ümidi olan kişinin gözüne hicran görünmez, yüzünü vatana çeviren yolcunun yol zahmetine katlanması kolaydır.

[336]

1464. Kelîm-i Kâşânî

1. این قدر در دل نشست از دوست از دشمن غبار

کز برون چون اخکرم گردید پیراهن غبار

Gönlüme dost ve düşmandan o kadar toz (yani kırgınlık) oturdu ki o ateşten korun üzerinde tozdan bir gömlek oluştu.

2. گرد غم را با دل پر رخنه ما الفتیست

باشد آری آشنا با چشم پرویزن غبار

Delik deşik gönlümüzle gam toprağının birbirine ülfeti vardır, tabii ki, toprak eleğin gözlerini tanımaz mı?

3. بسکه دل رنجید ازو چشم نیارد دیدنش

آید از گرد سرا در دیده روزن غبار

Gönlüm ondan o derece incinip gözüm onu görmek istemiyor ki, sanki yerden toz kalkıp gözümün penceresini kumla kaplamış.

4. آستان و صدر را هرگز ز هم نشناختیم

بی تکلف هرکجا باشد کند مسکن غبار

(Bir mecliste) kapı eşiğini ve baş köşeyi asla birbirinden ayıramam, toz her neresi olursa olsun teklif-tekellüf olmadan mesken tutar.

1465. Kemâle'd-dîn

1. زبان عذر ندارم از آنکه پس خجلم

ز نوع نوع صداع وز گونه گونه تقصیر

Verdiğimiz çeşit çeşit baş ağrısından ve türlü türlü kusurumuzdan dolayı o kadar utanmaktayım ki özür dileycek bir dile sahip değilim.

1466. Muhlis-i Kâşî

1. طاس حمام است این دنیای دون

هر زمان در دست ناپاک دگر

Bu alçak dünya her zaman killi ellerde dolaşan bir hamam tasıdır.

1467. Mağribî

1. یار ما هر ساعتی آید به بازاری دگر

تا بود حسن و جمالش را خریداری دگر

Yarimiz, hüsn ü cemâli başka alıcı bulsun diye her saat bir başka pazara gelir.

2. یار ما را هیچ کس او را نداند هر زمان

آید از خلوت برون در کسوت یاری دگر

Yarimizi hiç kimse tanımaz çünkü hep halvetten dışarıya bir başka sevgili kisvesinde çıkar.

3. کسوت دیگر بپوشد جلوه دیگر کند

مظهر دیگر نماید بهر اظهاری دگر

Başka elbise giyer, başka cilve yapar. Başka zuhur için başka görüntü gösterir.

4. چشم مستش عین چشم دلبران گردد که تا

مست چشم او شود هر لحظه هشیاری دگر

Her lahza uyanık olsun diye sarhoş gözlerini tıpkı dilberlerin gözüne döndürdü.

5. روی او را دیده گر صدبار ببند هر نفس

در پی آن باشد او تا ببندش باری دگر

Göz onun yüzünü her nefeste yüz defa görse arkasından bir kere daha görmenin peşinde olur.

6. من نیم تنها گرفتار و اسیر زلف او

زلف او دارد به هر موئی گرفتاری دگر

Onun zülfüne sadece ben giriftar değilim, zülfünün her bir teli bir başkasını yakalamıştır.

1468. Nizâmî

1. از خراب تن نگرdd روح دانا خاکسار

مرغ در پستی نیفتد از شکست شاخسار

Bedenin harap olması akıllı kimseyi yerle bir etmez, tıpkı dalın kırılmasıyla üzerindeki kuşun yere düşmemesi gibi...

1469. Nûr Cihân Begüm

1. ترا نه تكمه لعل است بر لباس حریر

شد است قطره خون منت گریبانگیر

İpek elbisendeki o la'l (mücevheri) bir düğme değildir, yakanda duran benim kanımdan bir damladır.

1470. Hâtif

1. نباشد چو داماد شایسته آن به

که در خانه خود شود پیر دختر

Damadın evinde ihtiyar bir gelin bulunması yakışık almaz.

1471. Lâ-edrî

1. ای روی تو چون آتش و وی موی تو چون مار

بی روی تو در نارم و بی موی تو بیمار

Ey yüzü ateş, saçı yılan gibi olan (sevgili), yüzün olmadan ateşteyim, saçın olmadan hastayım.

1472. Lâ-edrî

1. دلرا به دل رهیست درین گنبد سپهر

از کینه کینه خیزد و از روی مهر مهر

Bu felek künbedinde gönülden gönüle yol vardır. Kinden kin, muhabbetten muhabbet çıkar.

1473. Lâ-edrî

1. شاه خاور چو برآرد به فلک رایت نور

هر کسی می طلبد بهره چه نزدیک و چه دور

Doğunun şahı feleğe nur sancağı diktiğinde yakın da olsa uzak da olsa herkes pay talep eder.

1474. Lâ-edrî

1. به عید شاد همه خلق و من بعید ز یار

چو من بعید ز یارم مرا به عید چه کار

Tüm halk bayram sebebiyle şâd ama ben yardan ayrırım. Ben yarimden ayırısam bana bayramın ne faydası var.

1475. Lâ-edrî

1. افسوس ز عیش تنگ و تشویش فراخی

آه از عمل دراز و کوتاهی عمر

Dar zamanların neşesinden ve geniş kargaşadan eyvah, bitmeyen işlerden ve kısa ömürden ah.

1476. Lâ-edrî

1. آوردمت ای عمر به پیری به کنار

زیرا که به پیری به کنار آید عمر

Ey ömür, yaşlanınca seni kenara attım, çünkü yaşlanınca ömür de kenara (sona) geldi.

1477. Lâ-edrî

1. جواهری که بیفکند ساعد قلمش

برند دست به دست از برای گردن حور

Kaleminin bileğinin saçtığı mücevherler elden ele hurilerin boynuna ulaşır.

1478. Lâ-edrî

1. چو رنج بر نتوانی گرفتن از رنجور

قدم ز رفتن و پرسیدنش دریغ مدار

Madem ki hastanın zahmet ve sıkıntısını almak mümkün değil, en azından onu ziyaret etmeyi ve hâlini hatırlını sormayı ihmal etme.

1479. Lâ-edrî

1. بیرون این قفس همه باغست و نو بهار

مرغان صغیر زن که گذشت از حد انتظار

Bu bağın dışı hep bağ ve ilk bahardır, ötüşen kuşlar beklemenin son haddini aştı.

1480. Lâ-edrî

1. گه لب به سوی باده و گه دست سوی گل

گه گوش سوی مطرب و گه چشم سوی یار

Bazen dudak badede, bazen el gülde, bazen kulak çalgıcıda, bazen göz yarda...

1481. Lâ-edrî

1. یا بر مراد بر سر گردون نهیم پای

یا مردوار بر سر همت نهیم سر

Ya feleğin başına dilediğimizce ayağımızı koyalım yahut da mertçe himmete yoluna baş koyalım.

1482. Lâ-edrî

1. حدیث وقف به جایی رسید در شیراز

که نیست جز سلس البول اندر و ادرار

1483. Lâ-edrî

1. چون دست من به کنه عبارت نمی رسید

پوشیده خوشتر است کف پای اختصار

Madem ki benim elim ifadenin künhüne erişemiyor, öyleyse metnin muhtasar ve örtülü kalması daha hoştur.

1484. Lâ-edrî

1. مطیع رأی رفیع تو باد بخت بلند

غلام بخت جوان تو باد عالم پیر

Yüce baht senin yüksek görüşüne tabi olsun. Yaşlı âlem senin taze bahtına köle olsun.

[337]

1485. Lâ-edrî

1. در دیده می نیاید ازین غصه جز سرشک

بر دل نمی نشست ازین وقعه جز غبار

Bu kederden dolayı gözümden gözyaşından başka bir şey gelmiyor, gönle bu olayda toz dışında bir şey oturmuyor.

1486. Lâ-edrî

1. هزار فتنه برانگیخت نرگش خفته

نعوذ بالله اگر زان یکی شود بیدار

Nergise benzeyen gözleri uyurken bin fitne çıkardı, neuzubillah eğer bunlardan biri uyanırsa...

1487. Lâ-edrî

1. ز تیغ گشته هوا همچو میغ آتشبار

ز نیزه گشته زمین همچو باغ آهن بر

Kılıçlar sebebiyle hava ateş yağdıran bir buluta, mızraklar sebebiyle yeryüzü bağı demirden bir bağa dönüştü.

1488. Lâ-edrî

1. لذیذ بود حکایت درازتر گفتیم

چنان که حرف عصا گفت موسی اندر طور

Musa asa hakkında Tur'da nasıl uzun uzun konuştuysa biz de öyle uzun anlatalım ki tatlı olsun.

1489. Lâ-edrî

1. قاصد رسید و نامه رسید و خبر رسید

ای دل بگو ترا به کدامین کنم نثار

Postacı ulaştı, mektup ulaştı, haber ulaştı. Ey gönül, söyle, sana hangisini saçayım.

1490. Lâ-edrî

1. در صد هزار قرن سپهر پیاده رو

نارد چو تو سوار به میدان روزگار

Yayan yürüyen felek yüz bin asırda senin gibi bir süvariye zamanın meydanına getirmemiştir.

1491. Lâ-edrî

1. قضا ز آسمان چون فرو هشت پر

همه عاقلان کور گشتند و کر

Kaza (ve kader) gökte kanat açtığında tüm akıllılar kör ve sağır kesildi.

1492. Lâ-edrî

1. اگر صد بماند وگر صد هزار

همین است روز و همین است کار

Yüz de olsa yüz bin de olsa günler ve işler hep aynıdır.

1493. Lâ-edrî

1. پسر اینچنین باید از آن پدر

پدر را روان شاد باد از پسر

Çocuk babasının ruhunu şad edecek şekilde davranmalıdır.

1494. Lâ-edrî

1. دلیری که نندیشد از پیل و شیر

تو دیوانه خوانش مخوانش دلیر

Fil ve arslandan korkmayan cesura cesur değil deli de.

2. ز گردون چنان گرد جاهش گذار

کزو نیست برتر مگر کردگار

Onun makamından ihtiyatla geç, çünkü ondan büyük bir tek Allah var.

1495. Lâ-edrî

1. هرکه آمد درین سرای غرور

همر هاش محنت است و منزل گور

Bu gurur sarayına gelen herkesin yoldaşı mihnet, menzili mezardır.

1496. Lâ-edrî

1. ریگ در کفش و کیک در شلوار

بهتر است از رفیق ناهموار

Ayakkabıdaki kum ve pantolondaki pire uygunsuz arkadaştan daha iyidir.

1497. Lâ-edrî

1. عاشقم بی دلم غریب و اسیر

کارم از دست رفت دستم گیر

Aşığım, kendimi kaptırmışım, garip ve esirim. Kendimi kaybettim, tut elimi.

1498. Lâ-edrî

1. تیغ بیايد زدندش بر جگر

هر که زبانش دگر و دل دگر

Diliyle gönlü bir olmayanın ciğerine kılıç saplamak gerekir.

1499. Lâ-edrî

1. چو باز اندر کبوتر خانه باشد

ز حیلتها چه ماند با کبوتر

Çakır kuşu güvercinin yuvasının içine girmişse artık güvercin (kurtulmak için)
nasıl bir hile yapsın ki?

1500. Lâ-edrî

1. چنان بود پدری کش چنین بود فرزند

چنین بود عرضی کش چنان بود جوهر

Baba nasılsa oğlu da öyle olur. Cevher nasılsa araz da öyle olur.

1501. Lâ-edrî

1. بی خار حسد نیست گل فضل و هنر

Fazilet ve hünerin gülü haset dikenini olmadan olmaz.

1. چون یار به دست آمد خلوت ز همه بهتر

Yar ele geçmişken yalnız kalmak her şeyden iyidir.

1502. Lâ-edrî

1. آتش کند هر آینه صافی عیار زر

Ateş her saf aynayı altına dönüştürür.

1. جرم بازنده چه باشد که بد افتاد قمار

Eli kötü çıkmışsa kumarbazın suçu ne?

1503. Lâ-edrî

1. دولت آنست که بی خون دل آید به کنار

1. یک لحظه بی حیایی و باقی همه حضور

Bir an arsızlık etmek, ve sonra hep tükenmez bir huzur...

1504. Âfitâbî

1. بیماری من چون سبب پرسش او شد

می میرم ازین غم که چرا بهترم امروز

Hastalığım onun beni sormasına sebep oldu. Bugün niçin iyileştim diye gamdan ölüyorum.

1505. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. تو بگشا چشم تا مهتاب بینی

تو مه را نور بخشیدن میاموز

Gözünü aç da mehtabı gör, aya ışık vermeyi öğretmeye kalkma.

2. تو عقل خویش را از می نگه دار

تو می را عقل دزدیدن میاموز

Aklını şaraptan koru, şaraba akıl çalmayı öğretme.

3. یتیمان فراقش را بخندان

یتیمان را تو نالیدن میاموز

Onun ayrılığıyla yetim kalanlara gül. Yetimlere inlemeyi öğretme.

1506. Hâfız

1. مرا به کشتی باده در افکن ای ساقی

که گفته‌اند نکویی کن و به آب انداز

Ey saki, beni şarap gemisine at. İyilik yap denize at demişler.

1507. Hüsrev-i Dihlevî

1. تن پیر گشت و آرزوی دل جوان هنوز

جان بر لبست و نام توام بر زبان هنوز

Beden ihtiyarladı ama gönlün arzuları hala genç. Canım ağzıma gelmiş, (çıkmaq üzere) ama senin ismin hala dilimde.

1508. Dâ'î

1. مردم ز هجر یار و مرا چشم تر هنوز

یعنی نکرده‌ام ز تو قطع نظر هنوز

Yarin ayrılığı ile öldüm ama gözüm hala yaş, yani henüz senden ümidimi kesmedim.

1509. Sa'dî

1. ساقی سیمتن چه خسبی خیز

آب شادی بر آتش غم ریز

Ey gümüş tenli saki, ne uyuyorsun, kalk! Gam ateşine mutluluk suyu dök.

2. بوسه‌ای بر کنار ساغر ده

بس بگردان شراب شهدآمیز

Kadehin kenarına bir buse ver. Sonra bal karışmış şarabı dolaştır.

3. توبه را شور می کند در حلق

یار شیرین زبان شور انگیز

Tatlı diliyle ortalığı karıştıran sevgili tevbeyi insanın boğazında acılaştırır.

[338]

1510. Sa‘dî

1. دشمنان را به حال خود بگذار

تا قیامت کنند رستاخیز

Düşmanları kendi hallerinde bırak da kıyamet gününe kadar kıyameti yaşasınlar.

1511. Sa‘dî

1. متقلب درون جامه ناز

چه خبر دارد از شبان دراز

Naz elbisesine girmiş kişi uzun geceleri nereden bilsin.

1512. Sa‘dî

1. وقت ضرورت چو نمائد گریز

دست بگیرد سر شمشیر تیز

Zaruret vaktinde kaçacak yer kalmadığından insan sivri kılıcın başını eline alır.

1513. Sultân-ı Kazvînî

1. آبگینه همه جا هست ازان قدرش نیست

لعل دشوار به دست آید از آنست عزیز

Şişe her yerdedir, o yüzden değeri yoktur. La'l taşı ise zor ele geçer, o yüzden değerlidir.

1514. Sultan Selîm-i Evvel

1. فغان که مایه بیداری هزار شب است

حکایتی که ازان لب شنیده‌ام امروز

Eyvah, bugün onun ağzından dinlediğim hikâye bin gecelik uykusuzluğun mayasıdır.

1515. Muhibbî Sultân Süleymân

1. یک ره به سرم آمدی و کار تمام است

گر بر سرم آیی به کرم بار دگر باز

Bir kez (hastayken) başıma geldin de her şey tamam oldu, ne olur kerem et de bir kez daha gel.

1516. Şâpûr

1. چون می خوری و روی تو گردد جهان فروز

خورشید بی فروغ شود چون چراغ روز

Sen şarap içip de yüzün cihanı aydınlattığında güneş gündüz feneri gibi ışıksız kalır.

1517. Şifâî

1. مست شراب صحبت جانانام هنوز

بیرون نرفته بوی گل از خانهام هنوز

Cananenin sohbetinin şarabıyla hâlâ sarhoşum, gül kokusu evimden henüz gitmemiştir.

1518. Şifâî

1. آهسته صبا دست در آن پیرهن انداز

یک گل ز گریبانش بدزد و به من انداز

Ey saba, elini yavaşça o gömleğe uzat ve yakasından bir gül çalıp bana at.

2. سوز دلم از یک دو سه ساغر ننشیند

یکباره مرا تشنه به چاه ذقن انداز

Gönlümün ateşini bir, iki, üç kadeh yatıştırılmaz. Ben teşneyi bir kez çene kuyusuna at.

3. ای گل چو گریبان دری از مستی خوبی

پیراهن صد پاره به مرغ چمن انداز

Ey gül, madem ki güzelliğin sarhoşluğuyla yakan parçalanmış, yüz parça olmuş gömleğini çimendeki kuşlara at.

4. دزدیده نگاهی که رقییم نه پسندد

قربان سرناز کن و سوی من انداز

(Rakibin beğenmediği yankesici bakışı, nazının başına kurban edip bana at!)

1519. Feyzî-yi Hindî

1. غمزه‌ای در کار من کردی و گشتم نیم کش

ساقیا پیمانه دیگر که هشیارم هنوز

Benim hâlîme bir nazar ettin ve yarım sarhoş oldum, ey saki, bana bir peyman daha ver çünkü hâlâ ayığım.

1520. Kemâl

1. گرت هواست که چون آفتاب نور دهی

چو شمع تا به سحرگه به یک قدم برخیز

Güneş gibi etrafa ışık saçma hevesin varsa seher vakti mum gibi bir ayağının üzerine kalk.

1521. Mes'ûd-i Sa'd-i Selmân

1. شبی چو روز فراق بتان سیاه و دراز

درازتر ز امید و سیاهتر ز نیاز

Güzellerin ayrılık günü gibi siyah ve uzun bir gece ümitten uzun ve niyazdan daha siyahtır.

1522. Mes'ûd-i Sa'd-i Selmân

1. اگر زمانه نسازد تو با زمانه بساز

Zaman sana uymazsa sen zamana uy.

1523. Mesîh-i Kâşânî

1. گر بی تو یک دو روز صبورم عجب مدار

چون شاخ نو بریده ندارم خبر هنوز

Sensizliğe bir iki gün sabredebilmeme şaşma. Çünkü yeni kesilmiş dal gibi, henüz olandan haberim yok.

1524. Mîr Mağfûr

1. بیگانه بلبلیم درین گلستان هنوز

نشنیده است نامه ما باغبان هنوز

Bu gülistanda bigane bülbülleriz. Bahçıvan henüz bizim namemizi işitmemiştir.

1525. Nâbî

1. زبان شکوه دراز از غم زمانه مساز

زمانه را به بد اندیشیت بهانه مساز

Zamanenin gamından şikâyet etme, zamaneyi kendi kötü düşüncelerine bahane etme.

1526. Edîb-i Natanzî

1. ز نطنز آمد رخت خرد ما ز نطنز

ز نطنزم ز نطنزم ز نطنز

Aklımızın koşu takımları Natanz'dan gelmiştir, Natanz'lıyım, Natanz'lıyım,
Natanz'lı...

1527. Nazîrî

1. جام گیر اختر افتاده به افلاک انداز

روح شو عاریت خاک سوی خاک انداز

Eline kadeh al, düşmüş yıldızı eflâke fırlat. Ruh ol, topraktan emanet aldığını
toprağa fırlat.

1528. Lâ-edrî

1. گرچه ذرات جهان طور تجلی شده است

لیکن آن حسن نظر سوز نهانست هنوز

Gerçi cihandaki her zerre tecelli için Tûr olmuştur ama bakışı yakan o güzellik
hâlâ gizlidir.

1529. Lâ-edrî

1. مرا چو منزل دل ساحت قناعت شد

به مال و جاه چه حاجت به این و آن چه نیاز

Gönül hânesi bana kanaat avlusu olunca mala, makama, ona buna ne gerek var.

1530. Lâ-edrî

1. سر پادشاهان گردن فراز

به درگاه او بر زمین نیاز

Haşmetli, büyük padişahlar başını onun dergahına, niyaz zeminine koymuştur.

1531. Lâ-edrî

1. چو مژگان خوبان دو صف رزمساز

یکی در نشیب و یکی در فراز

Savaşan iki ordu güzellerin kirpikleri gibidir; biri iner, biri çıkar.

1532. Eşherî

1. از نرگس خود پرس که زلفت چند است

آهنگ دراز شب ز بیماران پرس

Zülfün ne kadar diye kendi gözlerine sor. Gecenin uzun şarkısını hastalara sor.

[339]

1533. Teslîm

1. ز استغنائی کوران سرمه از قیمت نمی افتد

چه خواهد شد اگر از چشم ناکس خوار باشد کس

Körler sürmeden müstağni oldu diye sürme kıymetten düşmez. Adam olmayanın gözünde birinin değersiz olmasının hükmü yoktur.

1534. Hâfız

1. گلعداری ز گلستان جهان ما را بس

زین چمن سایه آن سرو روان ما را بس

Bizim cihan gülistanımıza bir gül yanaklı kâfidir. Bu çimende o serv-i revanımızın gölgesi kâfidir.

2. نقد بازار جهان بنگر و آزار جهان

گر شما را نه بس این سود و زیان ما را بس

Bize kâfi gelen kâr ve zararımız sana kâfi değilse cihan pazarındaki parayı ve âlemi incitmeyi gözle.

3. بنشین بر لب جوی و گذر عمر ببین

این اشارت ز جهان گذران ما را بس

Irmağın kenarına otur da ömrün geçişine bak. Geçip gitmekte olan cihanın bu işareti bize kâfidir.

4. قصر فردوس به پاداش عمل می بخشند

ما که رندیم و گدا دیر مغان ما را بس

Firdevs sarayını amele karşılık olarak bahşederler. Biz rind ve gedayız, muğların mabedi bize kâfidir.

1535. Hâfız

1. به یکی جرعه که آزار کشش در پی نیست

زحمتی می کشم از مردم نادان که می پرس

Ardından kimsenin incitilmediği bir cür'a (şarap) sebebiyle nâdân insanlardan öyle zahmet çekiyorum ki sorma.

1536. Hâfız

1. فلک به مردم نادان دهد زمام مراد

تو اهل فضلی و دانش همین گناهت بس

Felek murad yularını nadan (cahil) insanlara vermiştir. Sen fazilet ve bilgi ehlisin, bu sana günah olarak yeter.

1537. Hüsrev-i Dihlevî

1. کار دلم از دست رفت ای دلربا فریادرس

تنها فراقم می کشد آخر بیا فریادرس

Ey gönül çalan (sevgili), gönlümün idaresi elimden gitti, feryadıma yetiş! Ayrılık sonunda beni öldürecek, feryadıma yetiş!

2. ظلمیست شب تا صبحگه بر ما که نتوان گفت وه

بگذشت چون از اوج مه فریاد ما فریادرس

Başımda gece sabaha dek süren bir zulüm var ama "vah" demek bile mümkün değil. Feryadımız ayın zirvesini aştı, feryada yetiş.

3. تا چند بر من دم به دم از هجر عاشق کش ستم

بهر منت گر نیست غم بهر خدا فریادرس

Ne zamana kadar bu âşık öldüren hicrandan dembedem sitemle inleyeceğim. Benim için üzülmesen bile Allah için feryadıma yetiş!

4. تا از تو دلبر مانده‌ام بی خواب و بی خور مانده‌ام

چون در غمت در مانده‌ام در مانده را فریادرس

Sen dilberden ayrı kalmışım. Uykusuz ve azıksız kalmışım. Gamından çaresizim, çaresizin feryadına yetiş.

5. شد جام عیشم بی صفا جان شد لگدکوب جفا

بگذشت چون عمر از وفا ای بی وفا فریادرس

Hayat kadehim safasız oldu, can cefa ayağıyla tekmelendi. Ömür vefadan geçti.
Ey vefasız, feryadıma yetiş!

6. آن هر دو چشم دلستان از عالمی بر بود جان

یک جان خسرو را از ان هر دو بلا فریادرس

Gönül alan o iki gözün her biri canımı âleminden çaldı. Bu iki beladan Hüsrev'in tek canının feryadına yetiş.

1538. Sa'dî

1. امشب مگر به وقت نمی خواند این خروس

عشاق بس نکرده هنوز از کنار و بوس

Bu gece bu horoz, vaktinde ötmese de gam değil, âşıklar henüz birbirini kucaklayıp öpmemişlerdi.

2. پستان یار در شکن زلف تابدار

چون گوی عاج در خم چوگان آبوس

Sevgilinin parlak zülfünün kıvrımındaki göğsü abanoz çevganın büklümündeki fil dışinden bir top gibidir.

3. یک شب که چشم فتنه به خوابست زینهار

بیدار باش تا نرود عمر در فسوس

Fitnenin (sevgilinin) uykuda olduğu o gece sakın uyuya kalma ki ömrün pişmanlıkla geçmesin.

4. تا نشنوی ز مسجد آدینه بانگ صبح

یا از در سرای اتابک غریو کوس

Cuma camiininden sabah ezanını veya Atabey'in sarayından davul sesini duymadıkça...

5. لب از لب چو چشم خروس ابلهی بود

برداشتن به گفته بیهوده خروس

Hozorun gözleri gibi bir horoz sesiyle dudağı dudaktan çekmek eblehliktir.

1539. Selîm

1. شانه می آید به کار زلف در آشفستگی

آشنایان را در ایام پریشانی بپرس

Tarak, zülfün dağınıklığını çözmek için geliyor. Tanıdıklara perişanlık zamanlarını sor.

1540. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. در چشم کند خانه مگس را چو دهی روی

با سفله همان به که مدارا نکند کس

Sineğe yüz verirsen gözünde yuva yapar, sefillerle geçinmeye çalışmamak daha iyidir.

1541. Kelîm-i Kâşânî

1. به این دو دیده ز حسنت چه می توان دیدن

هزار دیده نداریم صد هزار افسوس

Bu iki gözle senin güzelliğin ne kadar görülebilir ki? Yüz bin kere efsûs ki bin tane gözümüz yok.

1542. Muhteşem

1. خموشیت گره افکند در دل همه کس

بگو حدیثی و بگشای مشکل همه کس

Suskunluk herkesin gönlüne düğüm attı. Bir söz söyle de herkesin müşkülünü çöz.

1543. Muhlis

1. بس قحط مردمیست درین دیر دون اساس

نسناس در حساب مصاحب بود ز ناس

Temeli alçak olan bu manastırdaki (dünyadaki) adam kıtlığı yeter, hesapta maymun da insana sohbet arkadaşı olur.

1544. Maksûd

1. رفتم ز آستانت این روسیاهیم بس

اما به دل نرفتم این عذر خواهیم بس

Senin kapının eşiğinden gittim, bana yüz karası olarak bu yeter. Ama gönlümü kapında bıraktım, özür olarak (kusurumun affedilmesi için) bu yeter.

1545. Lâ-edrî

1. اول و آخر قرآن ز چه با آمد و سین

یعنی اندر ره دین رهبر تو قرآن بس

Niçin Kuran'ın ilk harfı "be", son harfı "sin"dir? Din yolunda sana rehber olarak Kuran yeter/(bes) demek için.

1546. Lâ-edrî

1. اندرین ملک چو طاوس نگارند مکس

Bu mülkte sineği tavus gibi çizerler.

1547. Benâî

1. گلستان نیست خرم دیده‌ام از عکس رخسارش

ز مژگان خارها بگرفته از اطراف دیوارش

Gözüm yüzünün aksiyle şad bir gülistandır ve duvarlarının etrafı dikenlerin kirpikleriyle çevrilmiştir.

1548. Beyânî

1. بکن ای بخت یک ره استخوانم زیر دیوارش

که غوغای سگان سازد ز حال من خبردارش

Ey baht, kemiklerimden onun duvarının altına bir yol yap da köpeklerin kavgası sebebiyle hâlimden haberdar olsun.

1549. Câmî

1. ای دل متاع جان به لب لعل یار بخش

نقد خرد به جام می خوشگوار بخش

Ey gönül, yarin la'l renkli dudağına can metainı sarf et, hoş içimli mey kadehine akıl nakdini sarf et.

[340]

1550. Câmî

1. بنمای رخ که منتظر جان سپردنم
جان مرا خلاص ازین انتظار بخش

(Seni bir kez görmek için) can vermeye hazır bekliyoruz. Yüzünü göster de bizi bu bekleyiştten kurtar.

1551. Cinâ'î

1. به پیش شمع اگر پروانه سوزد نیست دشوارش
چه باک از سوختن آن را که بر بالین بود بارش

Mumun önünde pervanenin yanması zor değildir, yükü kanadında olan yanmaktan ne korkar.

1552. Cismî

1. کوشش تدبیر ما مانع تقدیر نیست
چون شدنی می شود زحمت بی جا مکش

Tedbir almak için gayret etmemiz takdîr-i ilâhîye engel olacak değildir. Olacak olacaksa boşuna zahmet çekme.

1553. Hâfız

1. به دور لاله قدح گیر و بی ریا می باش
به بوی گل نفسی همدم صبا می باش

Lale mevsiminde kadehi eline alıp bî-riyâ ol. Gül nefeslinin kokusuyla saba rüzgarına yoldaş ol.

2. گرت هواست که چون جم سر غیب رسی

بیا و همدم جام جهان نما می باش

Eğer Cem gibi gaybın sırrına erişme hevesin varsa gel de câm-ı cihan-nümâya yoldaş ol.

3. نگویمت که همه سال می پرستی کن

سه ماه می خور و نه ماه پارسا می باش

Sana yıl boyu şaraba tap demiyorum. Üç ay şarap iç de dokuz ay âbid ol.

4. چو غنچه گرچه فرو بستگیست کار جهان

تو همچو باد بهاری گره گشا می باش

Cihanın işi gonca gibi içe kapanmaktır. Sen bahar rüzgârı gibi düğüm açıcı ol.

5. وفا مجوی ز کس ور سخن نمی شنوی

به هرزه طالب سیمرغ و کیمیا می باش

Kimseden vefa bekleme. Yok eğer laf dinlemiyorsan herze yiyip Simurg ve kimyaya talip ol.

1554. Hâfız

1. فکر بلبل همه آنست که گل شد یارش

گل در اندیشه که چون عشوه کند در کارش

Bülbül daima gül kendine yar olsun derdinde, gül de durmadan işve yapmak derdinde.

2. دلربائی همه آن نیست که عاشق بکشد

خواجه آنست که باشد غم خدمتکارش

Dilberlik aşık öldürmek değildir, ama hâce olmak için sevgiliye hizmet etme derdinde olmak gerekir.

3. صوفی سر خوش ازین دست که کج کرد کلاه

بدو جام دگر آشفته شود دستارش

Sufi külahını eğen kişinin eliyle sarhoş olmuştur, ona bir kadeh daha vermek onun sarığını bozar.

4. جای آنست که خون موج زند در دل لعل

زین تغابن که خزف می شکند بازارش

La'l mücevherinin içinde kan dalgaları vardır, bu aldanıştan ötürü çömleği pazarda kırarlar.

1555. Hâfız

1. زان باده که در میکده عشق فروشند

ما را دو سه ساغر بده و گو رمضان باش

İsterse ramazan olsun, aşk meyhanesinde satılan o şaraptan bize iki üç kadeh ver.

2. تا بر دلش از غصه غباری ننشیند

ای سیل سرشک از عقب نامه روان باش

Ey gözyaşı seli, gönlünde kederden hiçbir eser kalmasın diye mektubun arkasından ak.

3. از راه تواضع به فلک رفت مسیحا

با ذره تنزل کن و خورشید مکان باش

İsa, tevazu yoluyla feleğe yükseldi. Zerre olmaya tenezzül et de mekânın güneş olsun.

1556. Hâfız

1. زلف بریده را چو کنی تار تار بخش

تاری به عاشقان سیه روزگار بخش

Kesilmiş zülfü tel tel bahşediyorsun. Bir tel de bahtı kara âşıklara bahş et.

2. ای آنکه ره به مشرب مقصود برده‌ای

زین بحر قطره‌ای به من خاکسار بخش

Ey maksudunun pınarına erişmiş olan, o denizden bir damlayı da şu yerle bir olmuş (aşığa) getir.

1557. Hâfız

1. در عهد پادشاه خطابخش و جرم پوش

واعظ قرا به کش شد و زاهد پیاله نوش

Hataları bağışlayan ve günahları örten padişahın devrinde vaiz testiden, zahid kadehten içmeye başladı.

2. عشق است و مفلسی و جوانی و نوبهار

عذرم پذیر و جرم به ذیل کرم بیوش

Aşk, müflislik, gençlik ve bahar... Özrümü kabul et ve kerem edip günahımı bağışla.

1558. Hâfız

1. ما آزموده‌ایم درین شهر بخت خویش

بیرون کشیده باید ازین ورطه رخت خویش

Biz bu şehirde bahtımızı denedik, kişi yükünü alıp bu beladan uzaklaşmalıdır.

1559. Hâfız

1. شب صحبت غنیمت دان و داد خوشدلی بستان

که مهتابی دلفروز است و طرف جویباری خوش

Çimenliğe mutluluk veren sohbet gecesini ganimet bil. (Orada) mehtap gönlü aydınlatmadadır, ırmağın kenarı hoştur.

1560. Hâfız

1. ای که اندر بند زلفش از پریشانی منال

مرغ زیرک چون به دام افتد تحمل بایدش

Ey zülfünün bağına düşen kişi, perişanlıktan inleme. Tuzağa düşen akıllı kuşun tahammül etmesi lazımdır.

1561. Hâfız

1. هزار گونه سخن در دهان و لب خاموش

Dilde bin türlü söz var, dudak suskun.

1562. Hınâyî

1. به خانه‌اش روم و این کنم بهانه خویش

که مست بودم و کردم گمان خانه خویش

Onun evine gideyim ve bahane olarak "Sarhoştum, kendi evim sandım" diyeyim.

1563. Hüznî

1. با من بگو که دل چو شکایت کند ز تو

شرمنده از کدام وفای تو سازمش

Bana söylesene, gönül senden şikâyet ettiğinde senin hangi vefanı sayıp onu utandırayım?

1564. Hilmî

1. نخواهم سایه افکند بر زمین از نخل بالایش

که پندارم ز پا افتادای افتاده در پایش

Onun yüce ağacından yere gölge düşmesini istemem, çünkü o zaman bir düşkün elden ayaktan düştü zannederim.

1565. Hüsrev-i Dihlevî

1. هرکس نشسته شاد به کام و هوای خویش

بیچاره من اسیر دل مبتلای خویش

Herkes arzu ve muradınca oturuyor. Biçare ben de müptela gönlüme esirim.

2. فرداست او به بند جدایی دلا بیا

کامروز نوحه‌ای بکنیم از برای خویش

Ey gönül, ayrılık kemendi yarınadır, gel de bugün beraber kendimiz için ağıt yakalım.

3. یک چشم صد نمی شود از بهر دیدنت

تا صد خیال خویش نشانم به جای خویش

Bir göz seni görmek için yüz tane olmuyor ki onun yerine onun yüz hayalini göstereyim.

4. خسرو ز خویش بهر تو بیگانه شد چنانک

گویی که هیچ گاه نبود آشنای خویش

Hüsrev senin için kendinden öyle bigane oldu ki güya kendisini hiç tanımamış gibi oldu.

[341]

1566. Hüsrev-i Dihlevî

1. عمرم شد و روزی به رخت سیر ندیدم

زیرا که تو می آیی و من می روم از هوش

Ömrüm geçti ve bir gün bile senin yüzüne doyanı görmedim. Çünkü sen geliyorsun ve benim aklım gidiyor.

1567. Sa'dî

1. گر مرا دنیا نباشد خاکدانی گو مباش

نسر طایر همتم زاغ آشیانی گو مباش

Eğer bana râm olmayacaksa bırak, dünya da olmasın. Kartal himmetli bir kuşum, karga yuvası olacaksa söyle, olmasın.

2. خر نیم در آخر قسمت گیاهی گو مباد

سگ نیم و خوانچه رزق استخوانی گو مباش

Eşek değilim ki, nihayet bir tutam ot kısmet olacaksa bırak, olmasın. Köpek değilim ki, bir tas kemik rızkım olacaksa söyle, olmasın.

3. وه که آتش در جهان زد عشق شورانگیز من

چون من اندر آتش افتادم جهانی گو مباش

Vah ki benim ortalığı karıştıran aşkım cihana ateş saldı. Madem ben ateşe düştüm, söyle, cihan da olmasın.

4. گر به دوزخ در بسوزم خاکساری گو بسوز

ور بهشت اندر نیابم بوستانی گو مباش

Eğer cehennemde yanacaksam söyle, yeryüzü de yansın. Eğer cennette bulamayacaksam söyle, bostan da olmasın.

5. سعدیا درگاه عزت را چه می باید سجود

گرد خاک آلوده‌ای بر آستانی گو مباش

Ey Sadi, izzet dergâhının secdeye ne ihtiyacı var? Dergâhta toprağa bulanmış bir toz varsa söyle, olmasın.

1568. Sa'dî

1. رفتی و نمی شوی فراموش

می آئی و می روم من از هوش

Gittin ve unutulmuyorsun. Geliyorsun ve benim aklım gidiyor.

2. پایت بگذار تا ببوسم

چون دست نمی رسد در آغوش

Elim seni kucaklamaya yetişmiyor, bırak da ayağını öpeyim.

1569. Sa'dî

1. مراد اهل حقیقت لباس ظاهر نیست

کمر به خدمت سلطان ببند و صوفی باش

Hakikat ehlinin muradı zahir elbisesi değildir. Hizmet kemerini bağla da sufî ol.

1570. Sa'dî

1. ای روبهک چرا ننشستی به جای خویش

با شیر پنجه کردی و دیدی سزای خویش

Ey tilkicik, niçin yerinde oturmağın. Arslanla pençeleştin de hak ettiğini buldun.

1571. Sa'dî

1. یا چو دیدارم نمودی دل نبایستی ربود

یا نبایستی نمود اول مرا دیدار خویش

Ya bana yüzünü gösterdiğinde gönlümü çalmayacaktın, yahut da bana en başta yüzünü hiç göstermeyecektin.

1572. Şâpûr

1. اگر دلدار بی مهر است من هم غیرتی دارم

گر او رفت از نظر من نیز خواهم رفتن از یادش

Eğer sevgili muhabbetsiz ise ben de kısıkcım. Eğer o gözümün önünden gittiye ben de onun hatırlından giderim.

1573. Şerefü'd-dîn

1. نخواهم بگذرد سوی چمن باد از سر کویش

که ناگه بوی او گیرد گل و غیره کند بویش

Gül ansızın onun kokusunu alıp da başkalarına koklatmasın diye rüzgarın yarın semtinden gelip çimenlikten geçmesini istemem.

1574. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. اگر صدبار برخیزد همان بر خاک بنشیند

به بال دیگری هر کس بود چون تیر پروازش

Yükseklere ok gibi başkasının kanadıyla çıkan herkes yüz kere de yükselse yine yere düşer.

1575. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. چوب را آب فرو می نبرد حکمت چیست

شرمش آید ز فروبردن پرورده خویش

Saman çöpünün suda batmamasının hikmeti nedir? Kendi beslediğini batırmaktan utanır da ondan.

1576. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. چون شیشه شکسته و تاک بریده‌ام

عاجز به دست گریه بی اختیار خویش

Kırık şişe ve kesilmiş üzüm çubuğu gibiyim. İradem dışındaki göz yaşlarımı elimle tutamıyorum.

1577. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. همراه بد ز رهن بیگانه بدتر است

با هر نیازموده رفیق سفر مباش

Kötü yoldaş tanımadığın yol kesiciden beterdir, denemediğin kişiyi yol arkadaşın yapma.

1578. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. از هر صدا نیارم چون کوه لنگر خویش

بحر گران وقارم در پاس گوهر خویش

Dağ gibiyim, duyduğum her sesin peşinden demir alıp giden bir gemi değilim. Kendi incisini muhafaza eden bir vakar denizi gibiyim.

2. شمع حریم عشقم پروای کشتنم نیست

بسیار دیده‌ام من در زیر پا سر خویش

Aşk hareminin mumuyum, ölümüne aldırmam. Başımı çok defa ayaklar altında görmüşüm.

3. از خشکسال ساحل اندیشه‌ای ندارم

پیوسته در محیطم از آب گوهر خویش

Sahilde kuraklıkla geçen bir yıldan endişe etmem, etrafımda daima kendi incimi büyüten su vardır.

1579. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. انجام بت پرست بود به ز خودپرست

در قید خود مباش و به قید فرنگ باش

Put a tapanın akıbeti kendine tapanın akibetinden iyidir, kendine esir olacağına bir Frenk'e esir ol.

2. بر صلح و جنگ اهل جهان اعتماد نیست

چون صلح می کنند مهیای جنگ باش

Cihan ehlinin sulhüne ve cengine güven olmaz, onlar sulh yaptıklarında sen savaşa hazır ol, (hazırlık yap).

3. گر پشت پا به عالم صوت نمی زنی

تا حشر در شکنجه این کفش تنگ باش

Eğer ayağının tabanıyla âleme ses vermiyorsan haşre kadar bu dar ayakkabının işkencesinde kal.

1580. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. دل ز تن چون دور شد وا می شود غمگین مباش

کور را فرزند بینا می شود غمگین مباش

Gönül tenden ayrılınca açılır, gamlanma. Körün, gözü gören bir evladı olur, gamlanma.

2. گر ترا از کار کردن فرصت گفتار نیست

رفته رفته کار گویا می شود غمگین مباش

Çalışmaktan konuşmaya fırsatın yoksa yavaş yavaş işin konuşmak olur, gamlanma.

3. گر ترا در پرده دل هست حسن یوسفی

مشتری بسیار پیدا می شود غمگین مباش

Gönül perdende Yusuf güzelliği varsa çok müşteri bulunur, gamlanma.

1581. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. ز خارزار تعلق کشیده دامن باش

به هر چه می کشدت دل ازان گریزان باش

Taalluk dikenliğinden eteğini sakın. Gönül seni neye çekiyorsa ondan kaç.

2. قد نهال خم از بار منت ثمر است

ثمر قبول مکن سرو این گلستان باش

Fidanın belini minnet yükünün meyvesi бүker. Meyve kabul etme, bu gülistanın servisi ol.

3. درین دو هفته که چون گل درین گلستانی

گشاده روی تر از راز می پرستان باش

Bu gülistanda iki hafta güller gibi meypeperestlerin sırlarına taze yüzünü aç.

[342]

1582. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. تمیز نیک و بد روزگار کار تو نیست

چو چشم آینه در خوب و زشت حیران باش

Devirdeki iyi ve kötüyü ayırd etmek senin işin değil. Aynanın gözü gibi iyi ve kötüye hayran ol.

2. کدام جامه به از پرده پوشی خلق است

بپوش چشم خود از عیب خلق عریان باش

Hangi elbise halkın örtmesinden daha iyidir. Kendi gözünü insanların aybına ört de üryan ol.

3. گرت هواست که با خضر همنشین باشی

نهان ز چشم سکندر چو آب حیوان باش

Eğer Hızır ile oturup kalkmak istersen âbıhayat gibi İskender'den saklan.

4. درون خانه خود هر گدا شهنشاهیست

قدم برون منه از حد خویش و سلطان باش

Her fakir hanesinde şahlar şahıdır. Sınırını aşma da sultan ol.

1583. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. شمع بر خاک شهیدان گر نباشد گو مباش

لاله در کوه بدخشان گر نباشد گو مباش

Şehitlerin toprağında mum yoksa bırak olmasın. Bedehşan dağında lale olmayacaksa bırak olmasın.

2. فرش ما افتادگی اسباب ما آزادگیست

خانه ما را نگهبان گر نباشد گو مباش

Bizim döşegimiz üftadelik, eşyamız azadeliktir. Evimizde bekçi olmayacaksa bırak olmasın.

3. زینت ظاهر چه کار آید دل افسرده را

نقش بر دیوار زندان گر نباشد گو مباش

Gönlü geçmiş kişilerin dışını süslemesi ne fayda eder? Zindan duvarlarında süs yoksa bırak olmasın.

1584. Tâlib

1. در حفظ آب روز گهر باش سخت رو

کین آب رفته باز نیاید به جوی خویش

Yüz suyunu muhafaza etme konusunda dikkatli ol, bu su gittikten sonra bir daha ırmağına geri dönmez.

1585. Âşık-ı İsfahânî

1. فسانه از پی خوابش کنم بهانه خویش

به این بهانه مگر گویمش فسانه خویش

Onu uyutmak için efsane anlatmayı kendime bahane ediyorum, bu bahaneyle ona kendi efsanemi anlatıyorum.

1586. 'Örfî

1. پا به دامن درکش ای دل از جهان ذلت مکش

سهو کردم بشکن و از دامن منت مکش

Ayağını eteğine göre uzat da cihandan eziyet çekme. (Yok, yok,) hata ettim, ayağını bük de eteğe minnet etme.

1587. 'Örfî

1. لاف مردی می زنی در انجمن با دوست باش

خویشتن را چون زنان بیهوده در خلوت مکش

Adamlıktan söz ediyorsun, mecliste dostlarla beraber ol; kendini kadınlar gibi halvete, yalnızlığa çekme.

1588. 'Örfî

1. به عمرها ننهیم پا برون ز خانه خویش

نگاهبان خودم من بر آستانه خویش

Çok uzun zamandır evimden çıkmıyorum, kendi eşliğimde kendimin bekçisiyim.

1589. 'Örfî

1. می آید و می بارد ازو ناز و تغافل

ای دیده امید به حسرت نگران باش

Gelir ve ondan naz ile tegafül yağar. Ey ümit gözleri, hasretle bak.

1590. 'İsmet-i Buhârî

1. سرخوش از کوی خرابات گذر کردم دوش

به طلبکاری ترسا بچه باده فروش

Dün şarap satan o hristiyan çocuğun beklentisiyle harabat semtinden sarhoş geçtim.

2. پیشم آمد به سر کوچه پری رخساری

کافری عشوه گری زلف چو زنار به دوش

Sokağın başında kafir, işveli, zülfü zünnar gibi beline dolanmış bir peri yüzlü önüme geldi.

3. گفتم این کوی چه کویست و ترا خانه کجاست

ای مه نو خم ابروی ترا حلقه به گوش

Ey yeni ayın hilal kaşlarının büklümüne teslim olduğu güzel, bu semt nasıl bir semttir, senin evin nerededir dedim.

4. گفت تسبیح به خاک افکن و زنار ببند

سنگ بر شیشه تقوی زن و پیمانہ بنوش

Dedi ki: Tesbihi yere at, zünnar bağla. Takva şişesini taşa vur ve şarap iç.

1. بعد ازان پیش من آ تا به تو گویم رمزی

راه اینست اگر بر سخنم داری گوش

Sonra benim yanıma gel de sana bir sır söyleyeyim. Eğer sözümü dinlersen yol budur.

5. زود دیوانه و سرمست دويدم پیشش

به مقامی بر رسیدم که نه دین ماند و نه هوش

Hemen deli ve sarhoş olarak önüne koştum. Bir makama eriştim ki ne din kaldı, ne akıl.

6. دیدم از دور گروهی همه دیوانه و مست

وز تف بادهء عشق آمده در جوش و خروش

Aşk şarabının hararetiyle cûş u hurûşa gelmiş, hepsi divane ve sarhoş bir topluluğu uzaktan gördüm.

7. بی دف و ساقی و مطرب همه در رقص و سماع

بی می و جام و صراحی همه در نوشانوش

Def, saki ve mutrib yoktu ama hepsi raks ve sema ediyordu. Şarap, kadeh ve sürahi yoktu ama hepsi sarhoş idi.

8. چون سر رشته ناموس بشد از دستم

خواستم تا سخنی پرسم ازان گفت خموش

Namus ipinin ucu elimden kaçtığında ona soru sorayım istedim, "Sus!" dedi.

9. این نه کعبه است که بی پا و سر آیی به طواف

وین نه مسجد که درو بی ادب آیی به خروش

"Burası Kabe değil ki elsiz, başsız tavaf edebilesin. Burası mescid değildir ki içinde edepsizce coşabilesin."

10. این خرابات مغانست درو مستانند

از دم صبح ازل تا به قیامت مدهوش

Bu, muğların içinde mest olduğu harabatlarıdır. Ezel sabahından kıyamete kadar dehşetin hâkim olduğu bir yerdir.

11. گر ترا هست درین شیوه سر یکرنگی

دین و دانش به یکی جرعه چو عصمت بفروش

Eğer bu tek renklilik sırrının meşrebi varsa İsmet gibi din ve bilgiyi bir cür'a şaraba sat.

1591. 'Îmâd-ı Kirmânî

1. هرگز نرود تا بصری دارم و سمعی

رفتار تو از چشمم و گفتار تو از گوش

Görmem ve duymam yerinde durduğu sürece senin yürüyüşün gözümün önünden, senin konuşman kulağımdan gitmez.

1592. Feyzî-yi Hindî

1. خوش آن غمی که به دلها نهان کند آتش

خوش آن دلی که درو آشیان کند آتش

Ateşin gönüllerde gizlediği gam, içinde ateşin yuva yaptığı gönül ne güzeldir.

2. که آتش است ندانم غمش که عاشق ازان

به یک شراره جهان تا جهان کند آتش

Onun gamı ne ateştir bilmiyorum. Âşık onun bir kıvılcımıyla cihanı baştan başa ateşe verir.

3. دلم که دید در آتش نشانه رخ دوست

سزد که قبله خود جاودان کند آتش

Gönlüm ateşte dost yüzünün nişanesini gördü. Ateşi sonsuza dek kible edinse yaraşır.

4. یکی به پهلوی آتش خدای را بنشین

که سوز من به تو خاطرنشان کند آتش

Allah için bir kez ateşin yanına otur da ateş sana benim yangınımı hatırlatsın.

5. هزار ناله سوزنده بر زبان دارم

سزد اگر به خودم همزبان کند آتش

Dilimde bin tane yanan inleme var. Ateş benimle aynı dili konuşsa yaraşır.

[343]

1593. Feyzî-yi Hindî

1. دلم به عالم بالا همی کند پرواز

چنان که رو به سوی آسمان کند آتش

Ateşin göğe yönelmesi gibi gönlüm de hep yukarıdaki âleme uçuyor.

2. چکاند از دل من قطره قطره خون غم عشق

کباب را سزد از خونچکان کند آتش

Gönlümden damla damla aşk gamının kanı damlıyor. Ateş çedeneyi kebab yapsa yaraşır.

3. به روز هجر دلم خون شد از هجوم غمش

بدان نمونه که شب کاروان کند آتش

Hicran günü onun gamının hücumuyla gönlüm kan oldu. Kervanın gece vakti ateş yakışını buna örnek olarak kabul edebilirsiniz.

4. سمنبرا مزین آتش به جان من نه رواست

که در حریم چمن باغبان کند آتش

Ey yasemin göğüslü, canıma ateş vurma. Çemenliğin ortasında bağcının ateş yakması reva değildir.

5. رخ چو برگ گل از خوی خویشتن مفروز

شنیده‌ای که به گلشن زیان کند آتش

Gül yaprağı gibi yüzünü kendi terinle yakma. Ateşin gül bahçesine zarar verdiğini duydun mu?

6. به آزمایش سوزان دلم چه دست بری

ندیده‌ام که کسی امتحان کند آتش

Yanan gönlümü sınavı galip gelecek var mı? Ateşi sınamaya kalkanı görmedim.

7. چنین که آتش من دمبدم زبانه زند

مرا بسوز درون داستان کند آتش

Ateşim öyle bir yanıyor ki beni içimdeki ateşle bir destan yapıyor.

1594. Feyzî-yi Hindî

1. هر جا سخن طراز و عبارت فروش باش

در بر نگاه ما چو رسیدی خموش باش

Her yerde söz söyle ve cümlelerini sat ama bizim bakışımıza eriştiğinde de sessiz ol.

2. بد مست را به کاسه سر شیشه بشکنند

از جام ما چو باده بنوشی به هوش باش

Terbiyesiz sarhoşun kafatasında şişe kırarlar, bizim kadehimizden şarap içerken aklını başına al.

1595. Feyzî-yi Hindî

1. بر سر تربت ما ناله و فرياد مکن

کشته آن نیست که دیگر شنوند آوازش

Türbemizde inleyip feryad etme. Ölü artık ses duymaz.

1596. Kudsî-yi Meşhedî

1. دلم خون شد چو دیدم حلقه حلقه گشته گیسویش

گمان بردم که هر یک چشم حیرانیست بر رویش

Onun saçlarını halka halka görünce gönlüm kanlandı, acaba her bir göz onun yüzüne hayran mı diye şüpheyi düştüm.

1597. Kassâb

1. گردد بلند مرتبه ز افتادگی غبار

خواهی که سرفراز شوی خاکسار باش

Toz, düşkünlüğünden dolayı yüksek merteye kazandı. Başın yüksekte olsun istiyorsan toprağa kapan.

1598. Kelîm-i Kâşânî

1. علاج ناز طیبیان نمی توان کردن

وگر نه هر مرض مهلکی دوا دارد

Tabipler naz için ilaç yapamaz, yoksa her helak edici hastalığın ilacı olurdu.

1599. Mahvî

1. رهی در پیش دارم کآخر عمر است انجامش

بهر جام کم آسایش دهد منزل کنم نامش

Önümde öyle bir yol var ki, onun sonu ömrün de sonudur. (Bu yolda) birazcık rahatlık veren her bir kadehe "menzil" ismini veririm.

1600. Mesîh-i Kâşî

1. گر فلک یک صبحدم با من گران باشد سرش

شام بیرون می روم چون آفتاب از کشورش

Eğer felek bir sabah bana diklenirse akşam güneş gibi onun ülkesinden giderim.

1601. Mîr Mağfûr

1. به شوق کوی تو آیم چنان ز خانه خویش

که مرغ از قفس آید به آشیانه خویش

Evimden senin semtine kafesten yuvasına dönen bir kuş gibi şevkle geliyorum.

1602. Maksûd-ı Kâşî

1. صبا دارد به کف چوگان زلف عنبر افشانش

به بازی می زند هر لحظه بر کوی زرخدانش

Saba elinde (sevgilinin) anber saçan zülfünü çevgân olarak tutup her an çenesinin semtine doğru oyun için vurur.

1603. Mektebî

1. بستر راحت چه اندازیم بهر خواب خوش

ما که چون دل دشمنی داریم در پهلوی خویش

Yanımızda gönül gibi bir düşmanımız varken tatlı bir uyku için kendimizi nasıl rahat döşeğe atalım?

1604. Melik-i Kumî

1. چمن به روی تو هر حسرتی که خورد فرو

گره شد و به در افتاد غنچه شد نامش

Çimenliğin senin yüzüne karşı duyduğu hasret düğüm oldu, ortaya çıktı ve (nihayet) gonca ismini aldı.

1605. Nâsır ‘Alî

1. کریم را نرسد بهره‌ای ز مایهٔ خویش

هما چه گونه نشیند به زیر سایهٔ خویش

Cömert kişiye kendi mayasından pay ulaşmaz, hümâ kuşu kendi gölgesine nasıl otursun ki.

1606. Nizârî

1. زارئی میکن که شیر اندک دهد

مادر مشفق به فرزند خموش

Yakınıp ağla, çünkü müşfik bir anne bile ağlamayan bebeğe sütünü az verir.

1607. Nazîrî

1. آنچه در رخسار گل آبست در شمع آتشست

عندلیبت گر نمی خواهند رو پروانه باش

Gülün yanağındaki su mumun üzerinde ateştir, seni bülbül olarak istemezlerse git, pervane ol.

1608. Nûr Cihân Begüm

1. نام تو بردم و زدم آتش به جان خویش

در آتشم چو شمع ز دست زبان خویش

Adını andım ve canıma ateş vurdum. Kendi dilimden dolayı mum gibi ateşteyim.

1609. Vahşî

1. ترک ما کردی برو همصحبت اغیار باش

یار ما چون نیستی با هر که خواهی یار باش

Bizi terk ettin, git, ağyâr ile hem-sohbet ol. Madem bizim yarımız değilsin, dilediğine yar ol.

1610. Vahîd

1. چاره سازان جهان از چاره خود عاجزند

آب نتواند که شوید کردار ز رخسار خویش

Cihanın derdine çare olanlar kendilerine çare olmaktan acizdir. Su, kendi yüzündeki kiri temizleyemez.

1611. Molla Velî

1. هر شب به فغان می برم از چشم کسان خواب

تا مردم آسوده نبینند به خوابش

Uykuda, rahat bir kimse görmesinler diye her gece figan ederek insanların uykusunu kaçırıyorum.

1612. Bârik-i Kazvînî

1. چو عندلیب برد گل به آشیانه خویش

به دست خویش زند آتشی به خانه خویش

Yuvasına gül götüren bülbül kendi eliyle hanesini ateşe vermiş olur.

1613. Lâ-edrî

1. افغان که بعد صد طلب و جستجوی خویش

پر خون برم ز چشمه حیوان کدوی خویش

Eyvahlar olsun ki yüz defa isteyip aradıktan sonra âbıhayat çeşmesinden kendi kabağımı getiriyorum.

[344]

1614. Lâ-edrî

1. دل رشته جان بسته به زلف چو کمندش

تا مائل غیری نشود سرو بلندش

Gönül, serv-i bülendi başkasına mail olmasın diye can ipini zülfe kemend gibi bağladı.

1615. Lâ-edrî

1. دعایی می کنم یارب به این آلوده دامانی

مکن شرمنده پیش قدسیانم از دعای خویش

"Ya Rabbi, bu eteği (günaha) bulanmış kulun duasını kabul etmeyip kudsî melekler önünde utandırma." diye dua ediyorum.

1616. Lâ-edrî

1. به مستی داشت قصد کشتن من چشم شهلایش

قدش برخاست بهر عذر و زلف افتاد بر پایش

Şehla gözleri sarhoş olup beni öldürmeye kastetti. Ayağa kalktı ve (sonra) özür dilemek için zülfü yere düştü.

1617. Lâ-edrî

1. راحت دنیا نیابی تا نسازی با دروغ

شب اگر خوابت نیاید گوش بر افسانه باش

Yalanla imar etmediğin sürece dünya rahatını elde edemezsin, tıpkı uykusu kaçan kişinin ancak (gerçek olmayan) masallara kulak vererek (rahatlaması) gibi.

1618. Lâ-edrî

1. به درد دوری اگر مبتلا شدیم سزااست

چو روز وصل نگفتیم شکر نعمت خویش

Eğer uzak kalma derdine müptela olursak hak etmişizdir çünkü vuslat günü bu nimetimize şükretmedik.

1619. Lâ-edrî

1. بسی به کام دل دشمنان شود آنکس

که نشنود سخن دوستان نیک اندیش

İyi niyetli dostların sözünü dinlemeyen kişi çoğunlukla düşmanların keyfini yerine getirir.

1620. Lâ-edrî

1. دیدار ترا چشم همی دارد چشم

گفتار ترا گوش همی دارد گوش

Göz senin yüzüne gözünü dikmiş, kulak senin sözüne kulak vermiş.

1621. Lâ-edrî

1. چون نباشم در گلستان لاله گو هرگز مرو

چون درافتم از چمن شمشاد گو هرگز مباش

Ben gülistanda olmayacaksam söyle, lale de olmasın, çimenden uzağa düşeceksem söyle, şimşir de olmasın.

1622. Lâ-edrî

1. خوبان همه نور یک چراغند

پروانه هر چراغ می باش

Güzeller tek bir mumun ışığıdır, her mumun pervanesi ol.

1623. Lâ-edrî

1. عیب خود را صلاح چون نکنی

باری از عیب دیگران خاموش

Kendi aybını düzeltmiyorsun, bari başkalarının aybı hakkında konuşma.

1624. Lâ-edrî

1. بی تابی دل هر نفسم سوی تو آرد

شرمندهام از آمدن بی سبب خویش

Gönlün bî-tâb olması her nefes beni sana getiriyor. Sebepsiz yere sana gelmekten dolayı utanıyorum.

1625. Lâ-edrî

1. درماندهام به درد دل بی علاج خویش

وین بدمزاجی دل کودک مزاج خویش

İlacı olmayan gönül derdi beni çaresiz bıraktı. Ve bu kötü huy, gönlümün çocuk mizaçlı olmasından kaynaklanmaktadır.

1626. Lâ-edrî

1. کس را نبینم روز من جز سایه در پهلوی خویش

آن هم چو بینم سوی او گرداند از من روی خویش

Gündüz yanımda gölgeden başka kimseyi görmüyorum. Onu da gördüğümde yüzünü benden çeviriyor.

1627. Lâ-edrî

1. بعد مردن ببر ای باد به جایی خاکم

که فشانند مصیبت زدگان بر سر خویش

Ey rüzgâr, öldükten sonra toprağımı öyle bir yere götür ki musibet-zedeler onu başlarına saçsınlar.

1628. Lâ-edrî

1. با هر که بدی کردی تا مرگ بیندیش

Kötülük yaptığın herkesi ölene dek unutma.

1629. Lâ-edrî

1. چون بنده خری بهر خطا مفروشش

Bir köle aldığında onu hatası için satma.

1630. Lâ-edrî

1. هزار جان مقدس فدای آن دل باد

که دست باز ندارد ز دامن اخلاص

İhlas eteğinden el çekmeyen o gönle bin mukaddes can feda olsun.

1631. Sa'dî

1. منه گوش در قول صاحب غرض

که از کینه در سینه دارد مرض

Garaz ehli kişilerin sözüne kulak verme. Gönünde kinden bir hastalık vardır.

1632. 'Örfî

1. گر بگویم ز نظر دوست نهانست غلط

ور بگویم که بهر دیده عیانست غلط

Dost nazardan uzaktır desem yanlış olur, dost göze ıyandır desem yanlış olur.

2. می کشد زارم و اصلا گنهی نیست مرا

ور بگویم که مرا دشمن جانست غلط

Hiçbir günahım olmadığı hâlde beni inim inim inletiyor ama "can düşmanım" desem yanlış olur.

3. جز گمان هیچ ندارم به کف از صدق خبر

ور بگویم که همین محض گمانست غلط

Elimde şüpheden başka bir şey yok, sıdktan haber yok. Ama "Bu şüpheden ibarettir" desem yanlış olur.

1633. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. چراغ صبح به یک جلوه می شود خاموش

مرا به موسم پیری ز اعتبار چه حظ

Sabah mumu bir cilve ile söner. Benim ihtiyarlıkta itibardan bu kadar nasibim var.

1634. 'Örfî

1. ز آسمان طلبیدم نشان راحت گفت

اگر سؤال غلط باشد از جواب چه حظ

Rahata erişmek için göklerden bir işaret talep ettim, emadan rahatın izini talep ettim, "soru yanlışsa cevaptan ne fayda gelecek" dediler.

1635. 'Örfî

1. نشاط فارغ و اندوه عاشق است شراب

اگر ملال نیفزاید از شراب چه حظ

Şarap gamsız kimselere eğlence, aşıklara kederdir. Eğer kişinin hüznünü arttırmıyorsa şaraptan ne fayda var?

1636. Feyzî-yi Hindî

1. چو روی ساده نباشد ز جام باده چه حظ

ز باده‌ای که ننوشی به روی ساده چه حظ

Duru bir yüz yoksa şarap kadehinden ne fayda, duru yüzlü bir güzelin karşısında içmiyorsan şarapta ne fayda.

1637. Hâfız

1. هنر نمی خرد ایام ازین شکسته دلم

کجا روم به تجارت بدین کساد متاع

Günler bu kırık kalbime bir fayda etmiyor. Bu kesat malla nereye ticarete gideyim?

2. ز مسجدم به خرابات می فرستد عشق

حریف باده رسید ای رفیق تو به وداع

Aşk beni mescitten harabata gönderdi. Ey dost, şarap yoldaşı geldi, sana elveda.

1638. Hâfız

1. رشته صبرم به مقراض غمت ببریده شد

همچنان در آتش عشق تو خندانم چو شمع

Sabır ipim gamının makasıyla kesildi. Aşkının ateşinde böylece, mum gibi gülmekteyim.

1639. Râsih

1. روشن شود چراغ همه گر ز اتفاق

دلسوز هم شوند رفیقان چو تار شمع

Dostlar mumun ipi gibi gönül yakıcı olduğunda tüm gönüllerin mumu aydınlanır.

[345]

1640. Şâpûr

1. بس که می ریزد سرشک از چشم عریانم چو شمع

چاک ز آب دیده می گردد گریبانم چو شمع

Göz yaşlarının çıplak gözlerimden mum gibi saçıldığı yeter. Göz yaşlarından yakam mum gibi parçalandı.

2. رشته جان مرا تا عشق در سوزن کشید

شعله شد سوزن ز سوز رشته جانم چو شمع

Aşk can ipimi iğne olarak çekti, iğne can ipimin ateşiyle mum gibi alevlendi.

3. بر چراغ هر دو عالم آستین افشان گذشت

جلوه قدی که گشت از باد دامانم چو شمع

Eteğimin rüzgârından mum gibi geçen o kaddin cilvesi her iki âlemin mumuna da yenlerini salarak geçti.

1641. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. زود عاجز شود از دیدن یوسف چشمی

که به دیدار نگردد چو زلیخا قانع

Züleyha gibi görmekle kani olmayan göz, Yusuf'u görmekten mahrum olur.

1642. Lâ-edrî

1. دارم امشب گرمی در سر که ننشینم ز پای

تا سراپای وجود خود نسوزانم چو شمع

Bu gece başımda öyle bir sıcaklık var ki bedenimi mum gibi baştan başa yakmadıkça bir daha oturamam.

1643. Sa'dî

1. ابلهی کو روز روشن شمع کافوری نهند

زود بینی کش به شب روغن نباشد در چراغ

Aydınlık günde kâfûrdan mum yakan akılsızın çok geçmeden gece kandilinde yağ kalmadığını görürsün.

1644. Lâ-edrî

1. جهان دیده بسیار گوید دروغ

Cihanı gören çok yalan söyler.

1645. Sultan Selîm-i Evvel

1. گر لشکر عدو شود از قاف تا به قاف

بالله هیچ روی نمی تابم از مصاف

Düşman ordusu kaf dağından kaf dağına kadar da olsa billahi asla savaş meydanından dönmem.

2. چون آفتاب ظلمت کفر از جهان برم

گاهی که صبح تیغ برون آرم از غلاف

Güneş gibi küfür karanlığını cihandan götürürüm. Bazen de kılıç sabahını kınından çıkartırım.

3. گر نعره برکشد ز جگر شیر نر به جنگ

دوزم دلش به سوزن پیکان جان شکاف

Savaşta erkek arslan ciğerden bir nara atacak olsa onun gönlünü canı delen
peykan iğnesiyle dikerim.

4. گر روبرو شود به که رزم مدعی

داند که نیست دعوی مردان ز روی لاف

Savaşta müddei düşmanla yüz yüze gelse adam gibi adamların iddialarının laftan
ibaret olmadığını anlar.

5. باید به راستی به میان آمد ار نه خلق

گویند بی شمار سخن از سر گداز

(Mevzu, söz, hakikat) dosdoğru söylenmelidir, yoksa insanlar kendi kendilerine
sayısız söz uydururlar.

6. در پیش تیر و تیغ عدو پایدار نیست

کار زر هگران نکند هر حصیرباف

Ok ve kılıçların karşısında dayanamaz, her hasır ustası zırh ustalarının yaptığını
yapamaz.

7. دارد حسود کین سلیمی و گرنه هست

ما را به مثل آینه‌ای تیغ سینه صاف

Selîmî'ye hased edenler vardır. Yoksa bizim ayna gibi sinesi saf bir kılıcımız
vardır.

1646. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. مدار چشم ازین کور باطنان انصاف

که گشته است به عنقا هم آشیان انصاف

Kalp gözüyle görmeyenlere insaf gözüyle bakma. İnsaf sahipleri artık ankaya dönmüşlerdir.

2. به سیم قلب خریدند ماه کنعان را

نمی دهند هنوز اهل کاروان انصاف

Kenan'ın ayını sahte gümüşle satın aldılar. Hâlâ kervan sahiplerine insaf verilmemiştir.

3. شکر به سعی بهار از زمین شوره نرست

مجو ز مردم این تیره خاکدان انصاف

Çorak yeryüzünden baharın gayreti için bir teşekkür gelmedi, bu kara topraktaki insanlardan insaf bekleme.

4. ز بس به فرق لگد خوردم و ننلیدم

به بردباری من داد آسمان انصاف

Kafama yumruklar yiyip de inlemediğim yeter, benim sabrıma mukabil feleğe de insaf versin.

1647. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. ز تلخ رویی دریاست بی نیاز صدف

کند به ابر گهربار لب فراز صدف

Sedef, yüzünün acı olmasından dolayı denizden bir şey beklemez, inci dağıtan buluta ağzını açar.

2. ز خوان عالم بالاست روزی دل پاک

نمی کند دهن خود به بحر باز صدف

Sedef denize ağzını açmaz, onun temiz gönlünün rızkı âlem-i bâlâdaki sofradandır.

1648. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. مه و خورشید را در سجده خود دید در طفلی

کجا حسن زنان مصر گردد رهزن یوسف

Yusuf çocukken ay ve güneşi kendisine secde ederken gördü, Mısır kadınlarının güzeliği onu yolundan nasıl saptırsın?

1649. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. هر که دستش بر زبان سبقت کند مرد است مرد

و نه هر ناقص جوانمرد است در میدان لاف

Eli dilini geçmiş olan kişi adamdır, adam. Yoksa laf meydanında her nakıs civanmerttir.

1650. Ebû 'Alî Sînâ

1. صفای روح بود باده رحیق الحق

که رنگ و بوش کند رنگ و بوی گل را دق

Hak şarabı ruhun safasıdır, onun rengi ve kokusu gülün rengini ve kokusunu öldürür.

2. غلام آن می صافم که از رخ خوبان

به یک دو جام برآرد هزار گونه عرق

Bir iki kadehiyle güzellerin yanağından bin renk ter getiren o saf şarabın kölesiyim.

3. به طعم تلخ چو پند پدر ولیک مفید

به پیش مبطل باطل به نزد دانا حق

Baba nasihatı gibi acı ama faydalıdır. Her şeye karşı olanların gözünde batıl, arifler nezdinde haktır.

4. حلال گشته به فتوی عقل بر دانا

حرام گشته به احکام شرع بر احمق

Aklın fetvasıyla ariflere helal, şer'in ahkâmıyla ahmâklara haramdır.

5. چو بو علی تو اگر می خوری حکیمانه

به حق حق که وجودت شود به حق ملحق

Ebû Alî gibi hikmetli bir şekilde şarap içersen Hakk'ın hakkı için vücudun Hakk'a mülhak olur.

[346]

1651. Sa' dî

1. به نان خشک قناعت کنیم و جامه دلوق

که بار منت خود به که بار منت خلق

Kuru ekmeğe ve hırkaya kanaat ediyoruz çünkü kendine minnet etmek insanlara minnet etmekten iyidir.

1652. Selmân-ı Sâvecî

1. ای به دیدار توأم دیده گریان مشتاق

ز اشتیاق لب لعلت به لبم جان مشتاق

Ey ağlayan gözlerimin kendisine müştak olduğu sevgili, la'l renki dudağına can dudağım müştaktır.

2. دل به عشق تو چو پروانه به آتش مائل

جان به درد تو چو بیمار به درمان مشتاق

Gönül pervanenin ateşe meyletmesi gibi aşkına meyletmektedir. Can senin derdine hastanın dermana müştak olduğu gibi müştaktır.

1653. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. آسمان کهنه سبونیست ز میخانه عشق

بحر یک قطره تلخ است ز پیمانه عشق

Asuman aşk meyhanesindeki köhne bir testidir. Aşk kadehinden bir acı damlanın denizidir.

2. عالمی حلقه صفت چشم برین در دارند

تا به روی که گشاید در میخانه عشق

"Acaba aşk meyhanesinin kapısı kimin yüzüne açılacak" diye âlem halka gibi bu kapıyı gözler.

3. شیشه چرخ چه پروای شکستن دارد

سنگ طفلان چه کند با سر دیوانه عشق

Feleğin şişesi kırılmaktan neden korksun? Çocukların taşı aşk divanesinin başına ne yapabilir ki?

1654. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. از پی رزق اهل عقل کرد جهان می دوند

از جگر خود بود روزی مهمان عشق

Akıl ehli cihanı rızık peşinde koşturdu, yoksa aşk misafirlerinin azığı kendi ciğeridir.

1655. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. ستاده‌اند به امید گوشه چشمی

هزار یوسف مصری بر آستانه عشق

Gözün kenarına nail olabilmek ümidiyle bin tane Yusuf-ı Mısır aşkın eşiğinde durdu.

1656. Hâfız

1. اگر شراب خوری جرعه فشان بر خاک

از آن گناه که نفعی رسد به غیر چه باک

Eğer etrafa cür'a saçarak şarap içen (bir rind isen) başkalarına fayda ulaştıran bir gûnahtan korkmaya ne hacet?

1657. Hâfız

1. چرخ بر هم زنم ار غیر مرادم گردد

من نه آنم که زبونی کشم از چرخ فلک

Felek muradımın aksine dönerse feleği birbirine katarım. Ben feleğin dönüşüne zebun olacak adam değilim.

1658. Hâfız

1. اگر تو زخم زنی به که دیگری مرهم

وگر تو زهر دهی به که دیگری تریاک

Senin açtığın yara başkasının sürdüğü merhemden iyidir. Senin verdiği zehir başkasının verdiği panzehirden iyidir.

1659. Sa' dî

1. گر به شیر است در گرفتن موش

لیک موش است در مصاف پلنگ

Fare yakalamak aslanın elindeyse kaplanların safına geçmek de farenin elindedir.

1660. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. ز بسکه کرد نهان چرخ نقد جان در خاک

هزار چشمه حیوان بود روان در خاک

Feleğin can nakdini bu kadar toprağa verdiği yeter, bin tane âb-ı hayat çeşmesi toprağa aktı.

2. جماعتی که نخوردند آب زنده دلی

چو تخم سوخته ماندند جاودان در خاک

Zinde gönüllülük şarabını içmemiş olan bir topluluk yanmış tohum gibi toprakta ebedi kalmaya mahkumdur.

3. ترا که دست تصرف به زیر سنگ بود

چه سود ازین که بود گنج بیگران در خاک

Sen ancak (bir) taşın altındakilere hükmedebiliyorsun, toprağın derinliklerinde sınırsız hazine olsa ne olmasa ne.

1661. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. عاشق سرگشته را از گردش دوران چه باک

موج دریا دیده را از شورش طوفان چه باک

Başı dönmüş aşığın devranın dönmesinden ne korkusu olur? Denizin dalgasını görmüş olanın tufanın coşmasından ne korkusu olur?

2. پاک دامانیست باغ دلگشا آزاده را

یوسف بی جرم را از تنگی زندان چه باک

Eteğinin temiz (iffetli) olması âzâd kimsenin gönlünü açan bir bağıdır, günahsız Yusuf'un zindanın darlığından ne korkusu olur?

1662. Tâlib

1. کرشمه نازک و لب نازک و سخن نازک

ز فرق تا به قدم همچو طبع من نازک

Göz ucuyla bakış nazik, dudak nazik, söz nazik... Baştan ayağa kadar benim tabiatım gibi nazik...

1663. Lâ-edrî

1. نارسیده به لیم جرعه‌ای از ساغر عیش

می زند دست جفا جام مرادم بر سنگ

Hayat kadehinden dudağıma bir yudum bile ulaşmadı. Cefa eli murad kadehimi taşa vuruyor.

1664. Kâtibî

1. آتش اندر بیشه چون افتد نه تر ماند نه خشک

Ateşin önünde ne kuru kalır ne de yaş.

1665. Kâtibî

1. یک مرده به نام به صد زنده به ننگ

İsim sahibi tek bir ölü yüz namussuzdan hayırlıdır.

1666. Eşref

1. رتبه نشو و نما از بس بلند افتاده است

خار اگر در پا رود می روید از دستار گل

Neşvünema, gelişip büyüme o dereceye varmıştır ki ayağına diken batsa sarığından gül çıkar.

2. همچو آن شمعی که از شمع دگر روشن شود

گر عصا بر شاخ گل بگذاری آرد بار گل

Bir başka mumdan yanan bir mum gibi asayı gül dalından geçersen üstünde gül biter.

1667. Celâl-i Devvânî

1. مرا به تجربه معلوم شد در آخر حال

که قدر مرد به علم است و قدر علم به مال

Bana sonunda tecrübe ile sabit oldu ki insanın kıymeti ilim ile, ilmin kıymeti para iledir.

1668. Hâfız

1. به عهد گل شدم از توبه شراب خجل

که کس مباد ز کردار نا صواب خجل

Gül mevsiminde şarap içmeye tevbe ettiğimden utanıyorum. Umarım ki kimse yanlış işinden dolayı utanmasın.

1669. Hâfız

1. پای ما لنگ است و منزل چون بهشت

دست ما کوتاه و خرما بر نخیل

Ayağımız topal, menzilimiz cennettir. Elimiz kısadır ve hurma ağaçtadır.

1670. Hâfız

1. کجا روم چه کنم چاره از کجا جویم

که گشته‌ام ز غم و درد روزگار ملول

Zamanın gam ve derdiyle melûl olmuşum, nereye gideyim, ne yapayım, nereden çare arayayım?

1671. Hüsrev-i Dihlevî

1. به جمع مال خود عمرت همه رفت

مگر در گور خواهی خوردن آن مال

Ömrünün tamamı mal toplamakla geçti. Yoksa o malı mezarda mı yemek istiyorsun?

[347]

بر چهار بحر

Dört bahirde:

1672. Zevnak

1. ای رخ و ابروی تو بدر و هلال

شاهد خوبی تو حسن و جمال

Ey yanağı ve kaşları dolunay ve hilal olan (sevgili), hüsn ü cemal senin güzelliğinin şahididir.

2. طره گیسوی تو مشک ختن

نرگس جادوی تو چشم غزال

Saçlarının kıvrımı Hoten miskidir. Büyücü gözlerin ceylan gözüdür.

3. مظهر نور تو در ابر مطیر

جلوه حسن تو بر اوج کمال

Nurunun mazharı yağmur bulutundadır. Güzelliğinin cilvesi kemâlin zirvesindedir.

4. شاهد خوبی تو گشته پدید

نیست بر ابروی تو هندوی خال

Güzelliğinin şahidi zahir oldu. Senin kaşında kara ben yoktur.

5. نیر حسن تو بر اوج فلک

مدحت روی تو از امر محال

Güzelliğinin güneşi feleğin zirvesindedir. Senin yüzünü (gerektiği gibi) methetmek imkânsız bir iştir.

6. منفعل از خط تو سبزه خطان

رخ گل و خوش قد تو سرو جمال

Hattı yeşil olanlar senin hattından münfaildir. Gül yanağın ve hoş endamın güzellik servisidir.

7. بسته گیسوی تو جان و دلم

می کشم از سوی تو رنج و ملال

Saçlarını canıma ve gönlüme bağlamışım. Senden (aşkından) dolayı zahmet ve acı çekiyorum.

8. زینت کوی تو از اشک منست

چشمه دیده به از آب زلال

Senin semtinin süsü benim göz yaşlarımdandır. Gözümün çeşmesi hoş içimli sudan daha iyidir.

9. ساکن کوی تو از آن تمیز

رونق بسته بر امید وصال

Senin semtinde oturanları vuslat ümidiyle güzelleşmiş olmasından tanı.

10. فاعلاتن فاعلات فاعلات

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilât / Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fu'alât

11. فاعلاتن مفاعن فاعلات

مفتعلن مفتعلن فاعلات

Fâ'ilâtün Mefâ'ilün Fu'alât / Müfte'ilün Müfte'ilün Fâ'ilât

1673. Lâ-edrî

1. ایام تو عید است در آن روزه حرام

بزم تو بهشت است در آن باده حلال

Seninle geçen günler bayramdır, o günlerde oruç haramdır. Senin bezmin cennettir, cennette şarap helaldir.

1674. Ganî-yi Keşmîrî

1. پیرهن گل تن گل و عارض گل و دلدار گل

باغبان صنع بسته دسته زین چار گل

Gömlek gül, ten gül, yanak gül, sevgili gül. Varlığın bahçivani bu dört gülden bir demet bağlamış.

2. پیکر ساقی سراپا گویی از گل ساختند

دست گل پا گل بدن گل چهره گل رخسار گل

Sakinin yüzünü baştan başa sanki gülden yapmışlar: El gül, ayak gül, beden gül, çehre gül, yüz gül.

1675. İbn-i Kemâl

1. سودای خطت کز تو رسد بر دل چاکم

سنبل شود و بوی دهد از سر خاکم

Hattının sevdası senden yarılmış gönlüme ulaştı. Toprağımın başında sümbül oldu, koku verdi.

1676. Ahmed-i İstânbûlî

1. ز خوناب جگر چون لاله پر خون دامنی دارم

به سینه چاکها از دست گل پیراهنی دارم

Ciğerin kanlı suyundan eteğim lale gibi kan dolu. Gül gömleklinin elinden sinede yarıklarım var.

1677. Eşref-i İstânbûlî

1. به طاعات صدساله نتوان خریدن

ز من وقت مستی نیازی که دارم

Sarhoşken sahip olduğum niyaz yüz yıllık ibadet ile satın alınamaz.

1678. Mîr Aslî

1. نیاز عاشقان معشوق را بر ناز می دارد

تو سر تا پا وفا بودی ترا من بی وفا کردم

Âşıkların niyazı maşuğu naza sevk ediyor. Sen baştan ayağa vefa idin, seni ben vefasız yaptım.

1679. Akdesî

1. نسیم زلف تو از نوبهار می شنوم

نشان روی تو از لاله زار می شنوم

Zülfünün rüzgârını ilkbahardan, yüzünün nişanını lale bahçesinden işitiyorum.

1680. Emînâ-yı Necefi

1. فرصتم کی شد که آرم دامن وصلش به کف

از گریبان دست اگر برداشتم بر سر زدم

Ne zaman onun vuslat eteğini elde etmek nasip olacak? Eğer elimi yakamdan çekecek olsam düşerim.

1681. Enverî

1. بیا که با سر زلف تو کارها دارم

ز عشق روی تو در سر خمارها دارم

Gel, zülfünün ucunda işlerim var. Yüzünün aşkından başımda mahmurluklar var.

2. بیا که در پس زانو ز چند روزه فراق

هزار ساله فزون انتظارها دارم

Gel, çünkü diz dize oturduktan sonraki birkaç günlük ayrılık içerisinde bin yıldan da fazla bekleyişim var.

3. بیا که چون تو بیایی به وقت دیدن تو

ز دیدگان قدمت را نثارها دارم

Gel, gelirken, seni görme vaktinde gözlerimden ayağına saçacaklarım var.

4. بیا که بی رخ گلرنگ و زلف گلبویت

شکسته در دل و در دیده خارها دارم

Gel, gül renkli yüzün ve gül kokulu zülfün olmadığından gönlümde ve gözümde kırık dikenler var.

1682. Enverî

1. کار جهان نگر که جفای که می کشم

دل پیش عشق یار و بلای که می کشم

Cihanın işine bak ki kimin cefasını çekiyorum. Gönül yârin aşkının önünde, ben kimin belasını çekiyorum.

1683. Ehlî-yi Şîrâzî

1. چو یار رخت سفر بست من چه کار کنم

وداع عمر کنم یا وداع یار کنم

Sevgili sefer için at takımlarını bağladı, ben ne yapayım? Ömre mi veda edeyim, yara mı?

[348]

1684. Ehlî-yi Şîrâzî

1. شرمنده ز آسمان و زمینم که بهر تو

تا کی به سجده افتم و تا کی دعا کنم

Gökten ve yer yüzünden utanıyorum. Senin için ne zamana kadar secde edeyim, dua edeyim?

1685. Âhî

1. می شدم در طلب او و نمی پرسیدم

خبر او ز کسی تا که نگوید دیدم

Onu arıyordum ama "onu gördüm" demesinler diye kimseden onun haberini sormuyordum.

1686. Bâzil

1. دل داشتیم دادیم جان بود عرض کردیم

چیزی که دوست خواهد صبر است و ما نداریم

Gönlümüz vardı, verdik; canımız vardı, arz ettik. Dostun istediği sabırdı ama o da bizde yok.

1687. Telûk Çend

1. لاغر به یاد موی میانش چنان شدم

کز چشم خویش چون نظر خود نهان شدم

Tel gibi olan belini hatırlayınca öyle zayıfladım ki bakışım gibi kendi gözümünden nihan oldum.

1688. Câmî

1. هر جا که کنم خانه هم خانه ترا یابم

هرگز نروم جایی کانجا نه ترا یابم

Her nereye ev yaparsam yapayım senin evini buluyorum, seni bulmadığım hiçbir yere asla gitmiyorum.

1689. Câmi

1. نی بی تو برگ زیستن نی مرگ من در دست من

اکنون به جای خویشتن حیرتم آیا چون کنم

Sen olmadan ne rahat yaşamak ne de ölmek elimde. Bugün kendi kendime öyle hayretteyim ki, acaba ne yapayım?

1690. Mîrzâ Câmi

1. به دام افتادنی در طالع پرواز می بینم

همان بهتر که بال خویشتن در آشیان بندم

Uçmanın kaderinde tuzağa düşmeyi görüyorum. Kanadımı yuvaya bağlamak bundan çok daha iyidir.

2. گذارم دیده بر هم چون کنم نظاره بر رویش

که با خاشاک مژگان رخنهای گلستان بندم

Gül bahçesinin açtığı yaraları kirpikle bağlamak için gözlerimi kapatmış geçerken onun yüzüne nasıl bakayım?

1691. Cismî-yi Hemedânî

1. به گریه زادم و با گریه از جهان رفتم

درین خرابه چنان آدم چنان رفتم

Ağlayarak doğdum, cihandan ağlayarak gittim. Bu harabeye böyle geldim, böyle gitti.

1692. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. ای توبه‌ام شکسته از تو کجا گریزم

ای در دل نشسته از تو کجا گریزم

Ey tevbemi bozan, senden nereye kaçayım? Ey gönle oturan, senden nereye kaçayım?

2. ای نور هر دو دیده بی تو چه گونه بینم

وی گردنم ببسته از تو کجا گریزم

Ey her iki gözümün nuru, sensiz nasıl göreyim? Ey boynuma bağlı olan, senden nereye kaçayım?

3. گر بندم این بصر را ور بگسلم نظر را

از دل نه‌ای گسسته از تو کجا گریزم

Görme duyumu bağlasam, bakışımı kopartsam da gönülden kopamazsın. Senden nereye kaçayım?

1693. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. نظری به کار من کن که ز دست رفت کارم

به کسم مکن حوالت که به جز تو کس ندارم

İş elimden çıktı, benim işime bak. Beni kimseye havale etme, senden başka kimsem yok.

2. چه کمی در آید آخر به شرابخانه تو

اگر از شراب وصلت ببری ز سر خمارم

Vuslat şarabınla başımdan mahmurluğu alsan senin şaraphanenden ne eksilir ki?

3. چو نیم سزای شادی ز خودم مدار بی غم

که درین میان همیشه غم تست غمگسارم

Şâd olmaya layık değilim, beni gamsız olarak döndürme. Zira burada gamımı dağıtan şey senin gamındır.

1694. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. باز این پستی سوی بالا شدم

طالب آن گوهر زیبا شدم

Aşağılara indim de yüseklerle yöneldim. O güzel mücevhere talip oldum.

2. چار بودم سه شدم اکنون دوام

از دویی بگذشتم و یکتا شدم

Dörttüm, üç oldum. Bugün ikiyeim. İkilikten geçtim de biricik oldum.

3. غوزه بودم مدتی در باغ جان

جوش کردم باده حمرا شدم

Cihan bağında bir müddet kozaydım. Coştum da kırmızı bade oldum.

4. مدتی کردم عطار را یکی

مدتی همشیره جوزا شدم

Bir müddet Utarid ile bir oldum, bir müddet Cevzâ'nın kızkardeşi oldum.

1695. Hâfız

1. فاش می گویم و از گفته خود دلشادم

بنده عشقم و از هر دو جهان آزادم

Sırrı fâş ediyorum ve sözümünden dolayı şadım. Aşkın kölesiyim ve her iki cihandan azadım.

2. من ملک بودم و فردوس برین جایم بود

آدم آورد درین دیر خراب آبادم

Ben melek idim, Firdevs cenneti yerimdi. Beni bu harap manastıra Adem getirdi.

3. طایر گلشن قدسم چه دهم شرح فراق

که درین دامگه حادثه چون افتادم

Kudsî gülşenin (cennetin) kuşuyum, bu hâdisler tuzağına (dünyaya) düşüşümüzün fîrakını nasıl şerh edeyim.

4. کوکب بخت مرا هیچ منجم نشناخت

یا رب از مادر گیتی به چه طالع زادم

Bahtımın yıldızını hiçbir müneccim bilemedi. Ya rab, varlık annesinden hangi kaderle doğdum?

5. نیست بر لوح دلم جز الف قامت یار

چه کنم حرف دگر یاد نداد اوستادم

Gönül levhamda sevgilinin endamının elifinden başka bir şey yok. Ne yapayım, üstadım başka harf öğretmedi.

1696. Hâfız

1. این چه شور است که در دور قمر می بینم

همه آفاق پر از فتنه و شر می بینم

Ayın dönüşünde gördüğüm bu karmaşa nedir? Her ufku fitne ve şerle dolu görüyorum.

2. دختران را همه جنگست و جدل با مادر

پسران را همه بدخواه پدر می بینم

Kızlar daima anneleriyle savaş ve mücadele etmektedir. Oğlanları da hep babalarının şerrini isterken görüyorum.

3. ابلهان را همه شربت ز گلابست و شکر

قوت دانا همه از خون جگر می بینم

Ahmakların içeceği hep gül suyu ve şekerdir. Akıllının azığının da hep ciğer kanı olduğunu görüyorum.

4. اسب تازی شده مجروح به زیر پالان

طوق زرین همه در گردن خر می بینم

Arap atını semerin altında yaralanmış, eşeği de boynunda altın yularla görüyorum.

1697. Hâfız

1. دیدار شد میسر و بوس و کنار هم

از بخت شکر دارم و از روزگارم

Görmek ve hem de öpüp sarılmak müyesser oldu. Bahtımdan ve talihimden
ötürü şükrediyorum.

1698. Hâfız

1. در پس آینه طوطی صفتم داشته‌اند

هر که استاد ازل گفت بگو می گویم

Aynanın karşısında beni papağan gibi yaptılar, üstad ezelden ne buyurduysa
söyle de söyleyeyim.

[349]

1699. Hâfız

1. سخن درست بگویم نمی توانم دید

که می خورند حریفان و من نظاره کنم

Dosdoğru söyleyeyim, dostların şarap içip de benim onları seyretmem mümkün
olamaz.

1700. Hâfız

1. ذره خاکم و در کوی توام وقت خوش است

ترسم ای دوست که بادی ببرد ناگاهم

Bir zerre toprağım, senin semtinde vakit güzeldir. Ey dost, ansızın bir rüzgarın
beni alıp götürmesinden korkuyorum.

1701. Hâfız

1. پدرم روضهٔ رضوان بدو گندم بفروخت

نا خلف باشم اگر من به جوی نفروشم

Babam cennet bahçesini iki buğday tanesine satmış. Ben de arpa tanesine satmazsam hayırsız evlat olayım.

1702. Hâfız

1. آنچه در مدت هجر تو کشیدم هیهات

در یکی نامه محالست که تقریر کنم

Heyhât! Senin hicranınla geçirdiğim hicranı bir mektupta takrir etmem imkansızdır.

1703. Hâfız-ı 'Acem

1. از قد همچون کمان آهی چو تیر انداختم

چرخ را کردم مکافات و معلق ساختم

Yaya benzeyen endamından oka benzeyen bir âh attım, feleği mükafat olarak (alıp yukarıya) astım.

1704. Haydar-ı Mu'ammâyî

1. دی وعده کرد و نامد بی وعده آمد امروز

هم سوخت ز انتظارم هم ساخت شرمسارم

Dün söz verdi ama gelmedi. Bugün de habersiz geldi. Hem beni bekletip yaktı, hem de utandırdı.

1705. Hayretî-yi Kâşî

1. فراغتی فلکم داد قرض روزی چند

به دور عشق تو آن قرضها ادا کردم

Felek bana birkaç gün feragati borç olarak vermişti. Senin aşkın esnasında o borçları ödedim.

1706. Hâcû-yı Kirmânî

1. شب در اندیشه آن غمزه دلم رفت به خواب

رخنه‌ها در جگرم بود چو بیدار شدم

Gece o yan bakışın hayaliyle gönlüm uykuya daldı. Uyandığımda ciğerimde yaralar vardı.

1707. Hüsrev-i Dihlevî

1. من این آه جگر سوز از دل پیمان شکن دارم

چرا از دیگری نالم که درد از خوشتن دارم

Yemin bozan bu gönül sebebiyle ciğer delen ahlarım var. Derdimin sebebi benim, niye bir başkasından inleyeyim ki?

1708. Hüsrev-i Dihlevî

1. برون آ اندکی جانا که بسیار آرزو دارم

وداع عمر نزدیکست دیدار آرزو دارم

Ey can, azıcık dışarı gel, çok arzularım var. Ömre veda yakındır, didarı arzuluyorum.

1709. Hüsrev-i Dihlevî

1. بیا تا بی گل و صهبا نباشیم

که گل باشد بسی و ما نباشیم

Gel de gülsüz ve kadehsiz kalmayalım, zira çok gül vardır ama biz çok değiliz.

1710. Hüsrev-i Dihlevî

1. زین پای ادب نیست که در کوی تو آیم

سازم ز دو دیده قدم و سوی تو آیم

Bu ayakta edep yok ki senin semtine geleyim. İki gözü ayak edeyim de senin tarafına geleyim.

1711. Dervîş-i Dehekî

1. بر مثال صورت دیوار بی جان مانده‌ام

پشت بر دیوار و در روی تو حیران مانده‌ام

Duvar misali cansız kalmışım. Sırtım duvarda ve yüzünde hayran kalmışım.

1712. Deyrî

1. ز مسجد فارغم امروز و در میخانه می رقصم

به دستی شیشه و دست دگر پیمانه می رقصم

Bugün mescitten uzağım, meyhanede raks ediyorum. Bir elde şişe, diğer elde kadeh raks ediyorum.

1713. Deyrî

1. جدا ز روی تو نور بصر نمی خواهم

خوشم به تیره شب خود سحر نمی خواهم

Senin yüzünden uzaktayken görme aydınlığı istemiyorum. Gecenin karanlığından memnunum, seher istemiyorum.

1714. Deyrî

1. غیرت آنست که من هم ز میان برخیزم

با نگاه تو نگه را چو هم آغوش کنم

O mertebe kiskancım ki kendim de aradan çıkayım da bakışınla bakışım kucaklaşsın (istiyorum).

1715. Zihnî-yi Kâşânî

1. غم چو شد سایه فکن سایه نشین من بودم

هر کجا پای ستم رفت زمین من بودم

Gam gölge bıraktığında gölgesinde oturan ben olurum. Sitem ayağı nereye gitse zemini ben olurum.

1716. Refî'î

1. عزم سفر کرد یار ما ز میان می رویم

او اگر از شهر رفت ما ز جهان می رویم

Sevgili yolculuğa azm ederse, biz de ölürüz. O şehirden giderse biz cihandan gideriz.

1717. Seyyid Rükneddîn

1. یاد باد آنکه ما جوان بودیم

بر خور از وصل دوستان بودیم

Genç olduğumuz, dostların vuslatıyla nasiplendiğimiz hatırlansın.

2. یاد باد آنکه ما و یار به هم

در گلستان و بوستان بودیم

Biz ve sevgili beraberce gül bahçesinde ve kırdada olduğumuz hatırlansın.

3. بر بساط نشاط در همه وقت

خوشتتر از هر که در جهان بودیم

Daima eğlence döşegindeydik, cihanda ne varsa hepsinden daha hoştuk.

1718. Ziyânî

1. تا کی پی دیدار مه نو سفر خویش

چون سنگ نشان بر سر فرسنگ نشینم

Yeniayın yüzünün peşinden ne zamana kadar sefer edip duracağız, zaten nişan taşı gibi her milin başına oturmuşuz.

1719. Zekî-yi Hemedânî

1. نه قدم راه شناس و نه طلب مقصد جوی

گردبادم که درین بادیه سرگردانم

Ne ayağım yolu tanıyor ne de hedefime doğru gidiyorum; bu çölde kasırga olmuş dönüyorum.

1720. Selmân-ı Sâvecî

1. به حق صحبت دیرین که تا از صحبتت دورم

ز عمر خویش محرومم ز جان خویش مهجورم

Kadim sohbetimizin hakkı için (söylüyorum) ki senin sohbetinden uzak kaldığımdan beri kendimden mahrum, canımdan ayrırım.

1721. Selmân-ı Sâvecî

1. من هرچه دیده‌ام ز دل و دیده دیده‌ام

گاهی ز دل بود گله گاهی ز دیده‌ام

Ben ne görmüşsem gönül ve göz ile görmüşüm. Şikâyetim bazen gözümünden bazen gönlümdendir.

1722. Selmân-ı Sâvecî

1. عشق تو بود با من روزی که من نبودم

گم گشته بودم از خود عشق تو ره نمودم

Bir zamanlar ben yoktum ama senin aşkın benimle beraberdi. Kendimi kaybetmiştim de sen yolumu göstermiştin.

2. خاشاک راه بودم در کوی دوست عمری

سیل محبت آمد ناگاه در ربودم

Bir ömür boyu dostun semtinde yolun otu, çöpüydüm. Muhabbet seli geldi ve ansızın beni kaptı.

1723. Sa'd b. Zengî

1. در رزم چو آه‌نیم و در بزم چو موم

بر دوست مبارکیم و بر دشمن شوم

Savaşta demir gibiyiz, bezimde mum gibi. Dosta karşı mübareğiz, düşmana uğursuzluk.

1724. Sa‘dî

1. من ازان روز که در بند توام آزادم

پادشاهم چو به دست تو اسیر افتادم

Ben senin bendine bağlandığım günden beri azadım. Senin eline esir düştüğümünden beri padişahım.

2. همه غمهای جهان هیچ اثر می نکند

در من از بسکه به دیدار عزیزت شادم

Dünyanın tüm gamları bana hiç tesir etmez. Senin aziz didarın ile şâd olmak bana yeter.

[350]

1725. Sa‘dî

1. خرم آن روز که جان می رود اندر طلبت

تا بیایند عزیزان به مبارک بادم

Seni talep ederken can verdiğim ve azizlerin tebrike geldikleri gün ne sevinçli bir gündür.

2. من که در هیچ مقامی نزد خیمهٔ انس

پیش تو رخت بیفکنم و دل بنهام

Ben hiçbir makamda ünsiyet çadırı kurmadım. Senin önünde gönül bağladım ve mukim oldum.

3. تا خیال قد و بالای تو در چشم منست

گر خلاق همه سرونند چو سرو آزادم

Senin endamının ve boyunun hayali gözümde olduğundan mahlukatın tamamı servi olsa bile ben azad bir servi gibi (onlardan uzağım).

4. سعدیا حب وطن گرچه حدیثی است صحیح

نتوان مُرد به سختی که من اینجا زادم

Ey Sadi, "Vatan sevgisi (imandandır)" hadisi sahih olsa da benim doğduğum bu topraklarda (şu çektiğimiz sıkıntılar içerisinde), zorluk içerisinde ölmek reva değil.

1726. Sa'dî

1. رفیق مهربان و یار همدم

همه کس دوست می دارند و من هم

Muhabbetli yoldaşı ve hemdem sevgiliyi herkes seviyor, ben de seviyorum.

2. نظر بر نیکوان رسمیت معهود

نه این بدعت من آوردم به عالم

Güzellere bakmak alışlagelmiş bir şeydir, bu bidatı âleme getiren ben değilim.

3. تو گر دعوی کنی پرهیزکاری

من این دعوی نمی دارم مسلم

Sen kendini sakındığını iddia ediyorsan ben bu iddiayı kabul etmiyorum.

4. حدیث عشق اگر گویی گناهست

گناه اول ز حوا بود و آدم

Eğer aşktan söz etmek günahtır dersen bunun ilk günahı Adem ve Havvaya aittir.

1727. Sa‘dî

1. گر دست دهد هزار جانم

در پای مبارکت فشانم

Eğer bin tane canım olsa senin mübarek ayağına saçarım.

2. آخر به سرم گذر کن ای دوست

انگار که خاک آستانم

Ey dost! Nihayet (mezarımın) başından geç de senin eşiğinin toprağı olduğumu tasavvur et.

3. هر حکم که بر سرم برانی

سهل است ز خویشتن مرانم

Verdiğin her hüküm, (her emir) bana kolaydır. Sadece kendinden uzağa gitmeni emretme. (İşte o zordur.)

4. تو خود سر وصل ما نداری

من عادت بخت خویش دانم

Sen vuslat sırrımızı bilmesen de ben kendi bahtımın âdetini biliyorum.

5. هیئات که چون تو شاهبازی

تشریف دهد به آشیانم

Heyhât... Senin gibi bir şahbazın benim yuvama teşrif etmesi muhaldır.

6. گر خانه محقر است و تاریک

بر دیده روشننت نشانم

Hane hakir ve karanık olsa da senin aydınlık gözünde izim vardır.

7. آخر نه من و تو دوست بودیم

عهد تو شکست و من همانم

Nihayet sen de ben de dost değildik. Senin ahdin kırıldı, benim de...

1728. Sa'dî

1. در آن نفس که بمیرم در آرزوی تو باشم

به این امید دهم جان که خاک کوی تو باشم

Canımı verdiğim nefeste seni arzular, semtinin toprağı olma ümidiyle can veririm.

2. به وقت صبح قیامت که سر ز خاک برآرم

به گفتگوی تو خیزم به جستجوی تو باشم

Kıyamet sabahı başımı topraktan kaldırırken senin sözünle kalkıp seni aramayı (ümid ederim.)

3. حدیث روضه نگویم گل بهشت نبویم

جمال حور نجویم دوان به کوی تو باشم

Cennet ravzasından söz etmem, cennet gülü koklamam, huri lezzeti aramam,
senin semtine koşarım.

1729. Sa‘dî

1. به تو ار نظر حرامست و بسی گناه دارم

چه کنم نمی توانم که نظر نگاه دارم

Eğer sana bakmak haramsa çok günahım var. Ne yapayım, senden gözümü
alamıyorum.

2. نه فراغت نشستن نه شکیب رخت بستن

نه مقام ایستادن نه گریزگاه دارم

Ne senden vazgeçmek ne yüzünden şikâyet etmek ne bu makamda kalmak ne
kaçmak (mümkün).

3. تن من فدای جانت سر بنده و آستان²⁸²

چه مرا به ز گدایی چو تو پادشاه دارم

Tenim canına fedadır, bu bendenin başı eşiğindedir. Senin gibi bir padişahım
olduktan sonra bana gedalıktan daha iyi ne olabilir.

1730. Sa‘dî

1. ما به روی دوستان از بوستان آسوده ایم

گر بهار آید و گر باد خزان آسوده ایم

Dostların yüzü bizi bostandan daha fazla rahatlatır, bahar da gelse, hazan da gelse biz rahatız.

2. رنجه‌ا بردیم و آسایش نبود اندر جهان

ترک آسایش گرفتیم این زمان آسوده‌ایم

Çok zahmetler çektik, ama cihanda asayiş yoktu. Asayiş terktik, o zaman rahata erdik.

1731. Sa‘dî

1. دل پیش تو و دیده به جای دگر ستم

تا خصم نداند که ترا می‌نگرستم

Gönlüm senin karşında, ama gözüm başka yerde, (seni göremediği için) sitem ediyor. Birbirlerine düşman olmamaları için (bırak da) sana bakayım.

2. می‌خواستمت پیشکشی لایق خدمت

جان نیز حقیر است ندانم چه فرستم

Sana layık, işine yarayacak bir hediye vermek istedim. Canım da hakirdir, ne göndereyim bilmiyorum.

1732. Sa‘dî

1. از دشمنان برند شکایت به دوستان

چون دوست دشمنست شکایت کجا بریم

Düşmanlardan dosta şikâyet edilir. Dost da düşmandır, kime şikâyet edeyim?

1733. Sa‘dî

1. گر تیغ برکشد که محبان همی زنم

اول کسی که لاف محبت زند منم

"Aşıkların boynunu vurayım" diye kılıç çekecek olsa aşk sözünü edecek ilk kişi benim.

1734. Sa'dî

1. هنرور گه بختش نیاید به کام

به جایی رود کسش ندانند نام

Hüner sahibi kimsenin bahtı asla dilediğince olmaz, nereye giderse gitsin kimse onun adını bilmez.

1735. Sa'dî

1. گر همین سوز بود بر من مسکین در گور

خاک اگر باز کنی سوخته یابی کفنم

Eğer (kalbimdeki) bu ateş mezarda da ben zavallıyla beraber olursa toprağımı açacak olursan kefenimi yanmış bulursun.

[351]

1736. Sa'dî

1. هزار مرتبه رفتم ز مصر جانب کنعان

به غیر چشم زلیخا کسی به راه ندیدیم

Mısır'dan Ken'an tarafına bin kere gittim. Yolda Züleyha'nın gözlerinden başka kimseyi görmedim.

1737. Sa'dî

1. آن نه روئیت که من وصف جمالش دانم

این حدیث از دگری پرس که من حیرانم

O, benim vasfını bilebildiğim bir yüz değildir. Bu mevzuyu bir başkasına sor, ben hayretteyim.

1738. Hakîm Sa'îd Han

1. ای خوش آن دم که به روی تو نظر باز کنم

حال من پرسى و من بى خودى آغاز کنم

Yüzüne tekrar nazar ettiğim, halimi sorduğun ve kendimden geçmiş olduğum hâlde söze başladığım o an ne kadar da güzeldi.

1739. Sultan Selîm-i Evvel

1. لشگر از تخت ستانبول سوی ایران تاختم

سرخ سر را غرقه خون ملامت ساختم

Orduyu İstanbul tarafından İran tarafına yönelttim. Kızıl başları melamet kanıyla boyadım.

2. شد غلام همتم از جان و دل والى مصر

تا لوى خسروى بر نه فلک افراختم

Mısır valisi can u gönülden himmetimin hizmetkârı oldu. Hüsrev'in sancağını dokuz feleğe astım.

3. کرد از ملک عراق این مژده آهنگ حجاز

چنگ نصرت را چو در بزم ظفر بنواختم

Bu müjde Irak mülkünü Hicaz şarkısı yaptı. Nusret çengini zafer bezminde çaldım.

4. ماوراءالنهر از تیغم شده غرقاب خون

چشم دشمن را ز کحل اصفهان پرداختم

Mâverâü'n-nehr kılıcımdan kana bulandı. Düşmanın gözüne Isfahan sürmesi çektim.

5. آب آمو از سر هر مو روان شد خصم را

شد عرقریز تب غم چون نظر انداختم

Ben düşmana baktığımda gamın sıcaklığıyla ter dökmeye başladılar, düşmanın her bir saç telinden Amuderya nehri aktı..

6. شاه هند از لشگر فرزانهام شد پیل مات

بر بساط ملک چون شطرنج دولت باختم

Hind şahı hikmetli ordumla fil matı oldu, mülk zemininde satranç gibi bahtım açık.

7. ای سلیمی شد به نامم سکه ملک جهان

تا چو زر در بوته مهر و وفا بگذاختم

Ey Selîmî, adım cihan sikkesine kazındı. Sanki muhabbet ve vefa potasında altın eritmişim.

1740. Sultan Selîm-i Evvel

1. نه بی آن مه غم از درماندگی خویشتم دارم

نمی میرم بلا از زندگی خوشتن دارم

Ne o ay yüzlü sevgilinin ayrılık acısına bir ilacım var ne de ölebiliyorum. Bela benim hayatımdır.

2. مکوبیدم که از چشمش به بیماری نترسیدی

که من خود خجلت از شرمندگی خوشتن دارم

Bana "onun gözlerine bakıp hasta olmaktan korkmadın" diye vurmayın, ben zaten kendi utangaçlığımın mahcubiyetini yaşıyorum.

3. نمی خواهم سلیمی پادشاهی بنده یارم

که من شاهنشهی از بندگی خوشتن دارم

Ey Selîmî, padişahlık istemiyorum, sevgilinin bendesiyim. Benim şehinşalığım bende olmamdan kaynaklanmaktadır.

1741. Selîm-i İsfahânî

1. نیم غمگین اگر بخت سیه آوارهام دارد

چو خال روی خوبان خوش نمایم هرکجا رفتم

Kara bahtım avareliğimi verirse gamlanmam. Güzellerin yüzündeki ben gibi her nereye gitsem güzel görünüyorum.

1742. Sencer

1. دم واپسین زلیخا به همین ترانه دم زد

که به جذبه محبت پسر از پدر گرفتم

Züleyha'nın bir sonraki hâlinde (vuslat vakti) şu gazel okundu: "Muhabbetin cezbesiyle çocuğu babasından aldım."

1743. Sûzî

1. سوزی چه مرگ می طلبی از خدا که نیست

آسودگی نصیب تو در زیر خاک هم

Ey Sûzî, mevladan niçin ölümünü istiyorsun. Hem sana yerin altında da rahat yok.

1744. Şâpûr-ı Tahrânî

1. شود شراره اگر قطره در دهان گیرم

کنم کباب کسی را که بر زبان گیرم

Ağzıma bir damla alsam kıvılcım olur. Kimi dilime alırsam kebab ederim.

1745. Şucâ'

1. من از نگاه تو محروم از نظاره تو

تو چشم بر من و من چشم بر زمین دارم

Sen bana baktığında sana bakmaktan mahrumum çünkü sen bana baktığında ben zemine bakıyorum.

1746. Şeref-i Hindî

1. تا خط و سلسله زلف تو ببوسد به هم

داد اسباب پریشانی ما دست به هم

Senin zülfünün kıvrımları ve ayva tüylerin birbirini öptüklerinde bizim perişanlığımızın sebepleri el ele vermiş olur.

2. دست بر دم به دل خسته که تیرش بکشم

تیر دیگر زد و بر دوخت دل و دست به هم

Sevgilinin okunu elimle yorgun gönlümden çekerken bir ok daha atıp elimi gönlüme dikti.

1747. Şeref-i Kazvî

1. چو برده‌ای بر آن شوخ نامم ای بدگو

هر آنچه در حق من گفته‌ای بجل کردم

Ey kötü sözlü, madem ki benim adımı o şuha götürdüğün, hakkımda her ne demişsen sana hakkımı helal ettim.

1748. Şifâyî

1. در مجلس رندان می‌آشام شکفتیم

دلتنگ نشستیم و به یک جام شکفتیم

Şarap içen rindlerin meclisinde açıldık, oturduğumuzda gönlümüz kapalıydı ve bir kadeh ile (çiçek gibi) açıldık.

2. مانند گیاهی که سر از راه برآید

زیر قدم محنت ایام شکفتیم

Yoldan başını kaldıran bir ot gibi günlerin mihnetinin ayağının altında açıldık.

3. دامن صبا در کف صد غنچه گرو بود

بی منت باد سحری شام شکفتیم

Sabanın eteği yüz goncanın elinde rehin idi, seher rüzgârına minnet etmeden,
akşam vakti açıldık.

4. چون غنچه که نشکفته و از شاخ بچینند

دور از وطن خویش به ناکام شکفتیم

Henüz açmadan dalından kopartılan bir gonca gibi vatanımızdan ayrı,
muradımıza ermeden açıldık.

5. در کنج لب درد چو تبخاله شفایی

پژمرده دمیدیم و به ناکام شکفتیم

Ey Şifâî, dert dudağının kenarında pejmürde çıkıp nâ-kâm açıldık.

1749. Şükûhî

1. باز با غم یار و با آسودگی دشمن شدم

مرهم صد داغ بودم داغ صد کلخن شدم

Yine gam ile yar ve rahatlık ile düşman oldum. Yüz yaraya merhemdim, yüz
külhanın yarası oldum.

2. اشک شد دامن طلب لخت جگر مژگان نشین

فرصتم بادا که خویش آماده شیون شدم

Göz yaşı, eteğini talep eder oldu, ciğer parçası kirpiklerine oturdu. Fırsat
bulunca mateme hazır oldum.

3. ناله از منقار بلبل شستم و از بو نسیم

با فریب زلف و رویش آفت گلشن شدم

Bülbülün gagasından inlemeyi, rüzgârdan kokuyu aldım. Yüzünün ve zülfünün aldatmasıyla gülşenin afeti oldum.

1750. Şevket

1. دست رد را پر پرواز رمیدن دانم

که ز هر جای به یک جنبش مژگان رفتم

Reddediş elinin kanatlanan kanadının ürkmesinden anladık ki her taraftan kirpiklerin bir cümbüşüne gitmişiz.

[352]

1751. Şevket

1. اختلاف اهل مذهب از برای جنت است

بهر میراث است این جنگ برادرها به هم

Mezhep ehlinin ihtilafı cennet içindir. Bu kardeş kavgası miras içindir.

1752. Şehîdî

1. به گمان ز رشک میرم که بود در انتظارش

به سر رهش سواری چو عنان کشیده بینم

Onun yolunun başında dizginlerini çekmiş bir atlı gördüğümde acaba sevgilimi mi bekliyor diye şüpheden ölürüm.

2. حسدم کشد که ترسم ز پیش دویده باشد

به رهش به روی هرکس که عرق دویده بینم

Onun yolunda yüzü terli kimi görsem "acaba sevgilimin peşinden mi koştı" diye kiskanırım.

1753. Şehîdî

1. میخلد در جان من خاری از ان گل چون کنم

خار خار جان نه خار پاست تا بیرون کنم

Canıma o gülden bir diken batıp acıtıyor, onu nasıl yolayım. Bu diken can dikenidir, ayak dikkeni değil ki çıkarayım.

1754. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. از خال گوشه ابروی یار می ترسم

ازین ستاره دنباله دار می ترسم

Yarin kaşının köşesindeki benden, o kuyruklu yıldızdan korkuyorum.

1755. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. در ته یک پیرهن از یار دور افتاده‌ام

آه کز نزدیکی بسیار دور افتاده‌ام

Bir gömleğin altında (vücut elbisesinde sıkışıp) yardan uzağa düştüm. Yakındaydım, çok uzağa düştüm.

2. می پرد چشمم به خواب نیستی همچون شرار

از تو تا ای آتشین رخسار دور افتاده‌ام

Ey ateş yanaklı, senden uzağa düştüm, gözlerim şarap gibi yokluk uykusuna uçar.

1756. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. در آن شبها که از یاد تو ساغر بود در دستم

ز هر ناخن هلال عید دیگر بود در دستم

Elimde senin hayalinden dolayı kadeh tuttuğum gecelerde elimdeki her bir tırnağım bayramın hilaliydi.

1757. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. اگرچه نیک نیم خاک پای نیکانم

عجب که تشنه بمانم سفال ریحانم

İyi olmasam da iyilerin ayağının tozuyum. Nasıl susuz kalayım, ben fesleğen saksısıyım.

1758. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. شریف را به خسیسان رجوع می افتد

که برگ گاه بود داروی پریدن چشم

Nasıl ki yaprak bazen göz seğirmesinin ilacı olursa şeref ehli kimselerin hasislere müracaat etmeleri gerekebilir.

1759. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. ز انقلاب چرخ می لرزم به آب روی خویش

جام لبریزم به دست ریشه دار افتاده‌ام

Feleğin dönüp durması (tutarsızlığı) sebebiyle yüz suyum için korkarım, ağzına kadar dolu bir kadehim ve titrek bir ele düştüm.

1760. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. روی بر فتنه از من ز مسلمانی نیست

من که ابروی تو از قبله خود ساختم

Senin yüzün benim Müslümanlığımdan dolayı böyle fîtnede değildir, zira ben senin kaşlarını kendi kıblemden yaptım.

1761. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. نیم خارج ازین بستانسرا هر چند غمناکم²⁸³

اگر هم خنده گل نیستم هم گریه‌ناکم

Her ne kadar gamlı olsam da bu bostanlıktan hariç değilim, gülen bir gül olmasam da ağlamaktayım.

1762. Tâlib

1. اگر سجود گل کنم بر سنت بلبل خطاست

من که در آتش پرستی امت پروانه‌ام

Eğer bülbülün sünnetine uyup güle secde edersem hata olur çünkü ben ateşperestlikte pervanenin ümmetindenim.

1763. Zuhûrî

1. من دانم و دل داند این نامه چها دیدم

صد بار ز بیتابی وا کردم و پیچیدم

Bu mektupta neler gördüğümü, yüz kere bî tâb halde (nasıl) açıp kapattığımı bir ben br de gönlüm bilir.

1764. 'Âşık

1. کسی به طالع من طایری ندید و نبیند

به گلشن و قفس و دام و آشیانه غریبم

Kimse talihi benim gibi olan bir kuş görmedi, görmez; çünkü ben gülşende de kafeste de tuzakta da yuvada da yalnızım.

1765. 'İsmet-i Buhârî

1. به روز وصل همی گشت ذوق دیدارم

کنون تصور آن روزگار می کشدم

Vuslat gününde mülaki olma zevki geçti. Bugün o zamanları tasavvur ediyorum.

1766. Fâyiz

1. به جست و جوی تو هر دم ز نا امیدي دل

نفس نفس بنشینم زمان زمان بروم

Her dem seni ararken ümitsizlikten dolayı nefes nefese oturuyor ve zaman zaman yürüyorum.

1767. Molla Fâhir

1. مشرب آینه داریم در آمیزش خلق

روی از هر که نه بینیم نگاهش نکنیم

Halkla münasebette aynanın meşrebindenim. Yüzünü görmediğimiz kişiye bakmayız.

1768. Firdevsî

1. وزیر شاهی و اسبان پیل تن به کمندت

بگو که رخ به که آرم پیاده ماندم و ماتم

Tenimin veziri, şahı, atları, fili kemendine düştü, söylesene, yüzümü kime çevireyim, piyon kaldım, mat oldum.

1769. Füzûnî

1. غم دکان هر جا گشاید مرد بازارش منم

هر کجا حسرت فروشد کس خریدارش منم

Gam nereye dükkan açsa müdavimi benim. Nerede hasret satılsa müşterisi benim.

1770. Füzûnî

1. در دل بی رحم خوبان چون کنم یا رب اثر

آه مظلومان نیم اشک یتیمان نیستم

Ya rab, mazlumlara ahı değilim, yetimlerin gözyaşı değilim, Güzellerin merhametsiz gönlüne nasıl tesir edeyim?

1771. Füsûnî

1. ضعف تنم رسید به جایی که می توان

بستن به جای نامه به بال کبوترم

Vücudumun zayıflığı bir mertebeye erişti ki güvercin kanadına mektup yerine ben bağlanabilirim.

1772. Fasîhî-yi Herevî

1. کی مسیحا داشت در بار آنچه ما می خواستیم

عافیت بودش متاع و ما بلا می خواستیم

Mesih'in sahip olduğu şeye sahip olmak istiyorduk, ama onun metaı afiyetti ve biz bela istiyorduk.

2. برد موسی بهر آمین گفتیم همراه به طور

او دعا می کرد و ما عذر دعا می خواستیم

Musa "amin" demem için beni Tur'a götürdü, o dua ediyordu, biz duamızdan dolayı tevbe ediyorduk.

3. کفر و دین مقصد شود از خدمت دیر و حرم

مشت خاکی داشتیم و کیمیا می خواستیم

Küfür ve din manastır ve Harem'e hizmet için maksad oldu. Toprakdan bir tarağımız vardı da biz simya istiyorduk.

1773. Figânî-yi Matlûb

1. خوش آن ساعت که خود را بر سر دار فنا بینم

سرم گردد بلند و عالمی را زیر پا بینم

Kendimi bu fani dünyanın başında, başım yükselmiş ve âlemi ayağımın altında gördüğüm saat ne güzeldir.

1774. Fakîr

1. از خاطر ما آنچه نرفت است تویی

در خاطر تو آنچه نیاید مائیم

Bizim hatırimızdan çıkmayan şey sensin, senin hatırına gelmeyen şey biziz.

1775. Feyzî-yi Hindî

1. بلند مرتبه زین خاک آستان شده‌ام

غبار کوی توام گر بر آسمان شده‌ام

Bu eşiğin toprağından (feyz alıp) yüksek mertebe kazandım. Gökte olsam bile senin semtinin tozuyum.

1776. Feyzî-yi Hindî

1. سر بر نزد ز شاخ امیدم گل مراد

تا کی هوس بکارم و حسرت درو کنم

Ümid dalımdan murad gülü çıkmadı. Ne zamana kadar heves ekeyim ve hasret biçeyim.

1777. Kadrî-yi Şîrâzî

1. اگرچه تا به قیامت در انتظار تو باشم

ز من چو بگذری آن روز شرمسار تو باشم

Kıyamete kadar seni beklesem de benden geçtiğinde senden utanırım.

[353]

1778. Kassâb

1. ما اسیران همه مرغان خوش الحان همیم

همزبان قفس و همدم بستان همیم

Biz her hoş nağmeli kuşa esiriz. Hem kafesle aynı dili konuşuruz, hem de bostan ile hemdemiz.

2. عنذلیب و من و پروانه نداریم نزع

آخر این قوم جگرسوخته یاران همیم

Bülbül, ben ve pervane, aramızda çekişme yoktur. Nihayetinde biz dostlar için ciğeri yanık bir topluluğuz.

3. جمع گردیده به یک جا همه چون رشته شمع

همه دلسوز هم و سر به گریبان همیم

Mumun ipliği gibi toplanıp bir araya gelmişiz. Hem gönlümüz yanıktır hem de başımız eğiktir.

4. لیلی ما همه در عالم معنیست یکی

در حقیقت همه مجنون بیابان همیم

Mana aleminde bizim Leylamız tektir. Hakikatte hepimiz çöllerin Mecnunu'yuz.

1779. Kâtibî

1. ای خوش آن روز که از تنگ دل و جان برهم

هر تعلق که به جز عشق بود زان برهم

Gönlün ve canın darlığından kurtulduğumuz, aşk haricindeki bütün bağlardan kurtulduğumuz o gün ne güzeldir.

2. درد سر تا به کی و محنت سامان تا چند

ترک سر گیرم و از محنت سامان برهم

Baş ağrısı ve mal-mülk sıkıntısı ne zamana kadar sürecektir? Başımı da mal-mülk sıkıntısını da (artık) terk ediyorum.

1780. Kelîm-i Kâşânî

1. کس نمی داند که چون پروانه مأوایم کجاست

شمع حسنی هر کجا افروخت پیدا می شویم

Pervaneler gibi, kimse bizim yurdumuzu bilmez, güzellik mumu her nerede yansa biz oraya çıkarız.

1781. Kelîm-i Kâşânî

1. بود مکتوبت معمایی به نام زندگی

چون گشودم غنچه دل و اشد و جان یافتم

Mektubunda "hayat" namında bir bilmece vardı, açtığında gönül goncası da açıldı ve can buldum.

1782. Kelîm-i Kâşânî

1. بد طالعی ببین که من و دوست چون دو چشم

همسایه‌ئیم و خانه هم را ندیده‌ایم

Kötü talihe bak! Ben ve dost iki göz gibi komşuyuz ama birbirimizin evini görmemişiz.

1783. Kemâl-i Hucendî

1. گفت یار از غیر ما پوشان نظر گفتم به چشم

وانگهی در دیده دریا می نگر گفتم به چشم

"Yar bizden başkasına nazar etmede" dedi, "baş üstüne" dedim. Sonra gözde deniz göründü, "baş üstüne" dedim.

2. گفت اگر گردی شبی از روی چون ماهم جدا

تا سحرگاهان ستاره می شمر گفتم به چشم

"Eğer bir geceyi aya benzeyen yüzümden ayrı geçirdiysen sehre dek yıldız say" dedi, "baş üstüne" dedim.

3. گفت تیرم را کجا جا می دهی گفتم به جان

گفت بالاتر از آن جایی دگر گفتم به چشم

"Okumun yeri neresi olsun" dedi, "can" dedim. "Daha yukarısı" dedi, "göz" dedim.

4. گفت اگر گردد لبث خشک از دم سوزان ما

باز می سازش چو شمع از دیده تر گفتم به چشم

"Eğer yanan nefesimizle dudağın kurursa onu gözlerinde mum gibi tekrar ıslat" dedi, "baş üstüne" dedim.

5. گفت اگر بر آستانم آب خواهی روز اشک

هم به مژگانت بروب آن خاک در گفتم به چشم

"Göz yaşı günü eşiğimden su istersen kirpiklerinle o kapının toprağını süpür" dedi, "baş üstüne" dedim.

6. گفت اگر سر در بیابان غم خواهی نهاد

تشنگان را مژده‌ای از ما ببر گفتم به چشم

"Eğer gam çölüme baş koymak istersen teşnelere bizden müjde götür" dedi,
"baş üstüne" dedim.

7. گفت اگر داری هوای درد وصل ما کمال

قعر این دریا بیما سر به سر گفتم به چشم

"Ey Kemal, bize vuslat derdinin hevesini taşıyorsan bu deryanın dibini baştan
baş ölç" dedi, "baş üstüne" dedim.

1784. Kemâl-i İsfahânî

1. یاد باد آنکه حریفان همه با هم بودیم

دوستانی که همه یکدل و محرم بودیم

Ahbablarla hep beraber olduğumuz o vakitler hatırlansın. Tümüyle tek yürek ve
mahrem olduğumuz o dostlar hatırlansın.

2. هر یکی عالمی از فضل و هنرمندی و باز

فارغ از نیک و بد گردش عالم بودیم

Her birimiz bir fazilet ve hüner âlemi idi, ama âlemin dönüşündeki iyilik ve
kötülükten uzaktık.

3. در لطافت همه چون باد صباست عنان

در وفا کوه صفت ثابت و محکم بودیم

Letafet konusunda sabâ rüzgârıyla bir olup vefa konusunda dağ gibi sabit ve
sağlam idik.

4. آنچنان فارغ و آزاده بدیم از غم دل

که تو گفتی که نه از عالم و آدم بودیم

Gönül gamından öyle âzâde, öyle serbest idik ki bize "Sanki bu âlemden ve Adem'in neslinden değilsin." derdin.

1785. Kemâl-i İsfahânî

1. گر جز سوی تو مردم چشمم نظر کند

رویش سیاه کرده به عالم برآورم

Göz bebeklerim senden başka bir yere baksa yüzünü siyah edip onu ıslah ederim.

1786. Kemâl-i İsfahânî

1. چه می پرسی ز بی سامانیم عمریست چون کاکل

سیه بختم پریشان روزگارم خانه بر دوشم

Benim ömür boyu düzenimin olmayışını ne soruyorsun? Kakül gibi kara bahtlı, devri perişan bir haneberduşum.

1787. Mâdhûrâm

1. در و دیوار من آینه شد از کثرت شوق

هرکجا می نگرم روی ترا می بینم

Hasretim fazlalığından kapı ve duvar bana ayna oldu. Her nereye baksam senin yüzünü görüyorum.

1788. Mü'eyyedzâde

1. هر تیر سه پر کز تو رسد بر دل چاکم

مرغی شود و رقص کند بر سر خاکم

Senden yarılmış gönlüme isabet eden her bir üç kanatlı ok bir kuş olur ve toprağımın başında raks eder.

1789. Muhib 'Ali Nene

1. گدایی در بیگانه منفعت دارد

رهم غلط شد و در کوی آشنا رفتم

Yabancı'nın kapısında dilenci olmanın faydası vardır. Yolum şaştı da tanıdığın semtine gittim.

1790. Muhteşem

1. مفتون چشم کم نگه پر فتهات شوم²⁸⁴

مجنون آهوانه نگه کردنت شوم

Az bakan çok fitneli gözlerine meftun olurum. Ceylan gibi bakışına mecnun olurum.

1791. Muhammed Kûlî-yi Kazvînî

1. چو عینک می کنم اطفال مردم را نگهبانی

ز وصل خوبرویان چیز دیگر نیست منظورم

Gözlük gibi göz bebeklerini koruyorum. Güzel yüzlülerin vuslatından başka gözlediğim bir şey yok.

284 مفتون چشم کم نگه گرفت شوم

1792. Zîbü'n-nisâ Mahfî

1. نهال سرکش و گل بی وفا و لاله دو رنگ

درین چمن به چه امید آشیان بندم

Fidan serkeş, gül vefasız, lale iki renkli... Bu çimenlikte ne umup da yuva tutayım.

2. از صد قدم به ناوکی انداختی مرا

قربان دست و بازوی صید افکنت شوم

Yüz adımdan sonra beni bir temrene attın, senin tuzağa düşürüp avlayan eline ve pazuna kurban olayım.

1793. Mesrûr-i Kazvînî

1. ای ساکنان کوی خرابات همتی

من می روم به کعبه شما را دعا کنم

Ey himmet harabatının semtinde oturan (rindler), ben Kabe'ye gideyim de size dua edeyim.

[354]

1794. Müştâk

1. از کوی تو روزی که ز بیداد تو رفتم

فریاد که اول قدم از یاد تو رفتم

Bir gün senin zulmün sebebiyle semtinden gittim. Eyvahlar olsun ki daha ilk adımda hatırandan çıktım.

1795. Melik

1. پیاله بر سر کوثر شکست دست گناهم

فتیله بر دل دوزخ نهاد شعله آهم

Günah elim kevserin başında kadeh kırdı, âhımın alevi cehennemin gönlüne bir fitil yerleştirdi.

2. تو حاضر و گله بسیار و غیر گرم حکایت

تمام گوش و سراپا زیان و جمله نگاهم

Sen varsın, şikâyetim çok, rakip de (seninle) konuşmakla meşgul; ben ise baştan ayağa kulak kesilmiş dinliyorum, baştan ayağa ziyandayım, baştan ayağa (ikinizin hâline) bakıyorum.

1796. Mağribî

1. تا مهر تو دیدیم ز ذرات گذشتیم

از جمله صفات از پی آن ذات گذشتیم

Senin güneşini gördük de zerrelere vaz geçtik. O zâtın peşinden, cümle sıfatlardan geçtik.

2. چون جمله جهان مظهر آیات وجودند

اندر طلب از مظهر آیات گذشتیم

Tüm cihan varlık ayetlerinin mazharı olduğundan dolayı ayetlere mazhar olanı talep edip geçtik.

3. با ما سخن از کشف و کرامات مگویید

چون ما ز سر کشف و کرامات گذشتیم

Bize keşif ve kerametten söz etmeyin; çünkü biz, keşif ve kerametın başından geçtik.

4. در خلوت تاریک ریاضات کشیدیم

در واقعه از سبع سماوات گذشتیم

Karanlık bir halvette riyazet çekip vakıada yedi gökten geçtik.

5. دیدیم که اینها همگی خواب و خیالست

مردانه ازین خواب و خیالات گذشتیم

Bunların hep rüya ve hayal olduğunu görüp erkek gibi bu rüya ve hayelden geçtik.

6. ای شیخ اگر جمله کرامات تو اینست

خوش باش که زین جمله کمالات گذشتیم

Ey şeyh, eğer tüm kerametlerin buysa hoş ol, tüm bu kemâlâttan geçtik.

7. درد سر ارشاد ز ما دور کن ای پیر

کز پیر و مریدی و مرادات گذشتیم

Ey ihtiyar pîr! İrşat baş ağrısını bizden uzak tut; biz pîrden de müridden de murattan da geçtik.

8. بسیار ز احوال و مقامات ملافید²⁸⁵

با ما که ز احوال و مقامات گذشتیم

Bize hâllerden ve makamlardan çok söz etme. Biz (farklı) hâl ve makamlardan geçtik.

9. از خانقه و صومعه و مدرسه رستیم

ز اوراد رهییم وز اوقات گذشتیم

Hangâh, manastır ve medreseden kurtulduk; evrattan kurtulup vakitlerden geçtik.

10. از مدرسه و درس و مقامات بجستیم

از شبهه و تشکیک و موالات گذشتیم

Medrese, ders ve makamları atlادık; şüphe, şek ve samimiyetten geçtik.

11. از کعبه و بتخانه و زنار و چلیپا

وز میکه و کوی خرابات گذشتیم

Kabe'den, puthaneden, haçtan, meyhane ve harabat semtinden geçtik.

12. اینها به حقیقت همه آفات طریقت

ما در طلب از جمله آفات گذشتیم

Bunların hepsi hakikatte tarikatın afetleridir. Biz tâlip olup tüm bu afetlerden geçtik.

13. ما از پی نوری که بود مشرق انوار

از مغربی کوکب و مشکات گذشتیم

Biz nurun maşrığı olan bir nurun peşine düşüp yıldız ve kandilin Mağribî'sinden geçtik.

1797. Mağribî

1. هر سو که دویدم همه سوی تو دیدیم

هر جا که رسیدیم همه کوی تو دیدیم

Her nereye koşsak hep senin tarafını gördük. Her nereye ulaştık hep senin semtini gördük.

2. هر قبله که بگزید دل از بهر عبادت

آن قبله دل را خم ابروی تو دیدیم

Gönül ibadet için hangi kibleyi beğense o gönül kiblesini senin kaşlarının kıvrımı olarak gördük.

3. تا مهر رخت بر همه آفاق بتابید

ذرات جهان را همه رو سوی تو دیدیم

Yüzünün güneşi her ufukta parlayınca cihanın zerrelerini tamamen yüzünü sana dönmüş olarak gördük.

4. در ظاهر و باطن به مجاز و به حقیقت

خلق دو جهان را همه رو سوی تو دیدیم

Zahirde ve batında mecaz ve hakikat olarak iki cihanın mahlukatını hep yüzünü sana dönmüş olarak gördük.

5. هر عاشق دیوانه که در جمله گیتیست

بر پای دلش سلسله موی تو دیدیم

Varlık cümlesinde olan her divane aşığın gönlünün ayağında saçlarının zincirini gördük.

6. سر حلقه رندان خرابات مغان را

دل در شکن حلقه گیسوی تو دیدیم

Muğların harabatındaki rindanın baş köşesinde senin saç bükümlelerinde gönlünü ezenleri gördüm.

1798. Mağribî

1. دیده‌ای وام کنم از تو به رویت نگرم

زانکه شایسته دیدار تو نبود نظرم

Senden bir göz borç alayım da yüzüne bakayım, zira nazarım sana bakmaya layık değil.

2. چون ترا هر نفسی جلوه به حسنی دگر است

هر نفس زان نگران بر تو به چشم دگرم

Her nefes ayrı bir güzellikle cilve yaptığından dolayı her nefes sana başka bir gözle bakmaktayım.

3. تا ز من هست اثر از تو نیابم اثری

کاشکی در دو جهان هیچ نبودی اثرم

Bende bir eser (mevcudiyet) olduğu sürece senden eser bulamıyorum, keşke iki cihanda da hiç eserim olmasaydı.

4. نتوانم به سر کوی تو کردن پرواز

تا ز اقبال تو حاصل نبود بال و پر

Senin semtine uçamıyorum. Kolum kanadım senin ikbalinden nasip almamış.

5. بوی جانبخش تو همراه نسیم سحر است

زان سبب مرده انفاس نسیم سحر

Senin can bağışlayan kokun seher rüzgârı ile yan yana yürür. Bu yüzden seher rüzgârının nefesleriyle ölmüşüm.

1799. Mağribî

1. از خانقه و صومعه و مدرسه رستیم

در کوی مغان با می و معشوق نشستیم

Hangahtan, manastırdan, medreseden kurtulduk; muğların semtinde maşuk ile oturduk.

2. سجاده و تسبیح به یک سوی فکندیم

در خدمت ترسا بچه زنار ببستیم

Seccade ve tesbihi bir tarafa attık da Hristiyan çocuğun hizmeti için zünnar bağladık.

3. در کوی مغان نیست شدیم از همه هستی

چون نیست شدیم از همه هستی همه هستیم

Muğların semtinde tüm varlıktan yok olduk, yol olunca tüm varlıktan varlık kazandık.

4. ما مست و خرابیم و طلبکار شرابیم

با آنکه چو ما مست و خرابیم خوشستیم

Biz mest ve harabız, şarabın talepkârıyız. Bizi mest ve harap eden şeyle aramız iyidir.

[355]

1800. Mağribî

1. اگرچه پادشه عالمم گدای توام

تو از برای منی و من از برای توام

Alemin padişahı olsam da senin dilencinim. Sen benim içinsin ve ben senin içinim.

2. جهان که بنده‌ای از بندگان حضرت تست

ازان فدای من آمد که من فدای توام

Cihan senin yüce hazretinin bendelerinden bir bendedir, bu sebepten o, sana feda olan bana fedâ olmaya gelmiş.

3. مرا نگر که به من ظاهر است جمله جهان

چرا که مظهر جام جهان نمای توام

Bana bak, cümle cihan bende zahirdir. Çünkü senin câm-ı cihan-nümâna mazhar olmuşum.

1801. Nâdim

1. بر مراد دوست با صد مدعی سر می کنم

بهر یک بت سجده یک شهر کافر می کنم

Dost istedi diye yüz müddeîyi baştan çıkartırım, bir put için kafir bir şehre secde ederim.

1802. Nâdim

1. ما می نه از برای طرب نوش کرده ایم

خود را بدین بهانه فراموش کرده ایم

Biz şarabı eğlenmek için değil, kendimizi bu bahane ile unutmak için içmişiz.

1803. Nâfî'-i Kumî

1. با هر که حرف دوستی اظهار می کنم

خوابیده دشمنیست که بیدار می کنم

Dostluk sözünü ızhar eylediğim herkes uyuyann ve uyandırdığım bir düşmandır.

1804. Necâtî-yi İstânbûlî

1. هر ناوک نی کز تو رسد بر دل چاکم

نایی شود و ناله کند بر سر خاکم

Senden yarılmış gönlüme ulaşan her bir kirpik oku, ney olur ve toprağımın başında inler.

1805. Nisbetî

1. چو ابر من به هوای تو از جهان رفتم

گلی نجیدم و گریان ز گلستان رفتم

Ben bulut gibi senin arzun ile cihandan gittim. Bir gül dermedim, gülistandan ağlayarak gittim.

1806. Nutkî-yi Nîşâbûrî

1. خون می چکد هنوز ز سر پنجه امید

قفل در مردانه آسان گشوده‌ام

Ümit pençesinin ucundan hâlâ kan damlıyor. Mertlik kapısını kolay açtım.

1807. Nizâmî

1. تدبیر کنم هر شب تا دل ز تو بر گیرم

چون روز برآرد سر مهر تو ز سر گیرم

Her gece gönlümü senden kurtarmayı planlıyorum, gündüz geldiğinde ise senin muhabbetini başımdan alıyorum.

2. دل با تو بر آویزم کامیخته‌ای با جان

جان دگرم باید تا دل ز تو بر گیرم

Sen canıma asılı olduğundan ben de gönlümü sana bağladım, gönlümü senden geri alabilmek için bir başka cana ihtiyacım var.

1808. Nef'î-yi Rûmî

1. بحر پر گوهر عشقم دل جوشان دارم

مایه از خاک در باده فروشان دارم

Aşkın mücevher dolu deniziyim, şarap satıcılarının kapısının toprağından mayalanmış coşkun bir gönlüm var.

2. یک شرر کم نشد از آتش عشقم در دل

گرچه از دیده دو دریای خروشان دارم

Gözümde iki taşkın deniz olsa da gönüldeki aşk ateşimden bir kıvılcım bile eksilmedi.

3. تکیه بر تخت سلیمان نزنم از همت

هوس سلطنت خانه به دوشان دارم

Süleyman'ın tahtına dayanmaya hiç meyletmedim, evi sırtında olanların saltanatına heves ediyorum.

1809. Nevres Efendî

1. ما که پا در ره پر شور خرابات زدیم

چار تکبیر به شش دیر مکافات زدیم

Harabatın kargaşa dolu yoluna ayak vurmuşuz. Altı mükâfât kilisesine dört tekbir getirmişiz (onun cenaze namazını kılmışız.)

2. قدسیان در حرم عرش سراسیمه شدند

حلقه از بس به در قاضی حاجات زدیم

Kudsî (melekler) arşın hareminde şaşıp kalmıştır, biz de kulağımızı Kâdiyü'l-hâcât (olan, hâcetleri gideren Allah)'ın kapısına dayamışız.

3. ساقی از آتش می آب در آتشگده زد

ما صبحی زده آتش به خرابات زدیم

Saki şarabın ateşiyle ateşkedeyi suya verdi. Sabah şarabının çarptığı biz de harabatı ateşe verdik.

4. چون ندیدیم ز سالوس و ریا منفعتی

چاک در خرقة طامات و خرافات زدیم

Hile ve riyadan hiçbir fayda görmediğimizden dağınık sözlerin ve hurafelerin hırkasını yırttık.

5. نگرانیم به مستقبل و ماضی نورس

پشت پا بر سر ما یأتی و ما فات زدیم

Ey Nevres, geleceğe ve geçmişe bakmıyoruz. Gelenin ve geçenin kafasına topuk vurduk.

1810. Nevres Efendî

1. یار گفت از عشق خاکی کن گهر گفتم به چشم

داغ ما را دار پنهان در جگر گفتم به چشم

Sevgili "Aşk ile toprağı mücevher yap, bizim ciğerindeki yaramızı gizle" dedi, "baş üstüne" dedim.

2. گفت اگر تیری ز مژگان ستم اندازمت

داریش در سینه یا جای دگر گفتم به چشم

Dedi ki: "Eğer sitem kirpiklerimden sana bir ok atacak olsam onu göğsünde veya başka bir yerde taşı" dedi, "baş üstüne" dedim.

3. گفت اگر آرد ترا گردی صبا از کوی ما

دور چون کحلش مینداز از نظر گفتم به چشم

"Eğer saba sana bizim semtimizden toprak getirirse devir gibi onu gözüne sürme yapma" dedi, "baş üstüne" dedim.

4. گفت راه کوی ما از زایران شد پر غبار
خاک او را کن به آب دیده تر گفتم به چشم

"Semtimizin yolu misafirlerden çok tozlanıyor, onun toprağını göz yaşı ile hep ıslat" dedi, "baş üstüne" dedim.

1811. Nevres Efendî

1. نمی دانم کرا گم کرده‌ام کافتاده در عالم
چو مجنون در جرس فریاد و در نی ناله می جویم

Kimi kaybettim bilmiyorum, Mecnun gibi âleme düşüp çandan feryad ve neyden inilti arıyorum.

1812. Nûrî-i İsfahânî

1. گفتی که فلان هرگز احوال تو می پرسد
این بختم اگر بودی بیمار نمی گشتم

"Fılanca kişi hiç senin hâlini sormuyor" dedin; o kadar bahtlı bir insan olsaydım zaten hasta olmazdım.

1813. Vâsıl

1. گرچه از نیکان نیم خود را به نیکان بسته‌ام
در ریاض آفرینش رشته گلسته‌ام

İyilerden değilim ama kendimi iyilere bağlamışım. Onun yarattığı bahçede gül demetinin ipiyim.

1814. Vâ'iz

1. ز شرح اشتیاق دوست تا حرفی بیان کردم

سرایا خویشان را چون قلم صرف زبان کردم

Dostun hasretinin şerhini bir harf bile beyan edebilmek için kalem gibi kendimi, baştan başa sadece dil eyledim.

1815. Vahşî

1. دل نیست کبوتر که چو برخاست نشیند

از گوشه بامی که پریدیم پریدیم

Gönül bir güvercin değil ki yükseldiği gibi konsun. Bir dam köşesinden uçtuk mu (dönüşü yok, artık) uçtuk...

1816. Vahşî

1²⁸⁶. دل پر حسرت از کوی تو بر گردیدم و رفتم

نشد پابوس روزی آستان بوسیدم و رفتم

Gönlüm semtinin hasretiyle dolu, (o semti) dolandım da gittim. Bir gün ayağını öpmek nasip olmadı, eşliğini öptüm de döndüm.

1817. Vahşî

1. صد فصل بهار آمد و بیرون نهم پای

ترسم که بیایی تو و در خانه نباشم

دل پر حسرت کوی و بر گردیدم و رفتم²⁸⁶

Yüz bahar mevsimi gelir de ayağımı dışarı atmam; sen gelirsın de evde olmam diye korkuyorum.

[356]

1818. Visâl

1. داده چشمان تو در کشتن ما دست به هم

فتنه برخاست چو بنشست دو بد مست به هم

Gözlerin beni öldürmek için el ele verdi. İki fena sarhoş birlikte fitne çıkartıp sonra yatıştırdı.

2. دو بناگوش تو شد سبز و مرا بخت سیاه

تیره آن روز که این هر دو دهد دست به هم

İki kulak memen yeşil, benim bahtım da siyah oldu. Her ikisinin el ele verdiği gün ne karanlıktır.

3. شیخ پیمانه شکن توبه به ما تلقین کرد

آه ازین توبه و پیمانه که بشکست به هم

Kadeh kıran şeyh bize tevbe telkin etti. Ah ki hem tevbe hem de kadeh beraber kırıldı.

4. هر دو ضد را به فسون رام توان کرد وصال

غیر آسودگی و عشق که ننشست به هم

Ey Visal, birbirine zıt her iki şey büyü ile râm edilebilir ama rahatlık ile aşk hiçbir zaman bir araya gelmez.

1819. Hilâlî

1. هر شبی گویم که فردا ترک این سودا کنم

باز چون فردا شود امروز را فردا کنم

Her gece "Yarın bu sevdâyı terk edeyim." diyorum. Yarın olduğunda bugünü yarın yapıyorum.

1820. Emîr Hümâyûn

1. خوش دمی کز دیدن آن سرو ناز از خود روم

با خود آیم بینمش استاده باز از خود روم

O serv-i nâzı görüp bayıldığım, ayıldığımda onu ayakta görüp tekrar bayıldığım vakit ne güzeldir.

1821. Yağmâ

1. جدا ز لعل تو هر جام لعل گون که کشیدم

گذر نکرده ز لب خون شد و ز دیده چکیدم

Senin la'l renkli dudağından uzakta içtiğim la'l renkli şarap, dudağımdan geçmedi, kana dönüştü ve gözümünden damladı.

1822. Yağmâ

1. کدام باده ز مینای دهر شد به گلویم

که خون نگشت وز مژگان فرو نریخت به رویم

Dünya kadehinden boğazıma dolan hangi şarap kana dönüşüp kirpiklerimden yüzüme dökülmemiştir?

1823. Yağmâ

1. رفتی تو و رفت از دل بی تاب توانم

باز آی که آید به تن خسته روانم

Sen gittin ve gönlümden de güç ve kuvvetim gitti. Geri gel de hasta bedenime ruhum yeniden gelsin.

1824. Lâ-edrî

1. خوشا وقتی که با دلدار بودیم

ز باغ وصل برخوردار بودیم

Sevgiliyle beraber olduğumuz vakit ne güzeldi. Vuslat bağından nasipleniyorduk.

2. خوشا شبها که با آن ماه تا روز

چو بخت خویشان بیدار بودیم

O ay ile beraber gündüze kadar bahtımız gibi uyanık olduğumuz geceler ne güzeldi.

3. خوشا آن وقت و خرم آن زمانی

که با او محرم اسرار بودیم

Onun sırlarına mahrem olduğumuz vakit ne güzel, o zaman ne kadar şen idi.

4. خوشا آن نوبهار شادمانی

که با آن سرو گل رخسار بودیم

O gül yüzlü servi ile beraber olduğumuz o şâd ilkbahar ne güzeldi.

1825. Lâ-edrî

1. به دستی جام و دستی دسته گل

خرامان در صف گلزار بودیم

Bir elde kadeh, bir elde gül destesi gül bahçesine doğru yürüyorduk.

1826. Lâ-edrî

1. تمام دردم و پیش تو شکوه سر نکنم

تمام آتشم و در دلت اثر نکنم

Tamamıyla derdim ve karşında şikâyet edemiyorum, tamamıyla ateşim ama gönlüne tesir edemiyorum.

2. وفا شدم که فراموش کرده‌ای از من

محبتم که به گرد دلت گذر نکنم

Sana karşı vefalıydım ve sen bunu unuttun, artık gönlünün toprağından geçmek bile istemiyorum.

1827. Lâ-edrî

1. بسکه فرسود ز هجرت تن غم فرسایم

گر نهی طوق به گردن فتد اندر پایم

Gamın eskittiği tenimin hicranınla eskimesi yeter. Boynuma halka takmazsan ayağıma düşer.

1828. Lâ-edrî

1. نیست یک موی گناهم به میان تو قسم

خبر از هیچ ندانم به دهان تو قسم

Beline yemin olsun ki kıl kadar günahım yok. Dudaklarına yemin olsun ki hiçbir şeyden haberim yok.

1829. Lâ-edrî

1. ما چون کتاب بیهده گویا نمی شویم

تا همدمی به ما نرسد و نمی شویم

Biz kitap gibi beyhude yere konuşmayız, yanımıza bir hem-dem gelmedikçe ağzımızı açmayız.

1830. Lâ-edrî

1. شوقی نگر که قطره به دریا همی برم

خر مهره پیش تو لؤلؤ لالا همی برم

Hasrete bak, gör, damlayı deryaya götürüyorum, eşek boncuğunu sen incinin yanına götürüyorum.

1831. Lâ-edrî

1. هم گنج داری هم خدم بیرون چه از کتم عدم

بر فرق آدم نه قدم بر بام عالم زن علم

Hem hazinen var hem hizmetkârların. Adem diyarından çık da âdemoğlunun kafasına ayak basma, git de âlemin çatısına sancağını dik.

1832. Lâ-edrî

1. چون نامهات رسید گشادم گریستم

آمد ز روز وصل تو یادم گریستم

Mektubun ulaştığında açtım, ağladım. Seninle vuslata erdiğimiz gün aklıma geldi, ağladım.

1833. Lâ-edrî

1. ما گوشه نشینان خرابات الستیم

تا بوی میی هست درین میکده مستیم

Biz elest harabatının köşesinde oturmaktayız. Bu meyhanede şarap kokusu olduğundan biz de sarhoşuz.

1834. Lâ-edrî

1. ماننده شمعم که جهان افروزم

روشن دارم جهان و خود را سوزم

Mum gibi cihanı aydınlatırım. Cihanı aydınlatırım ama kendimi yakarım.

1835. Lâ-edrî

1. من پیر ماه و سال نیم یار بی وفاست

بر من چو عمر می گذرد پیر از آن شدم

Ben ayların, yılların ihtiyarlattığı bir adam değilim; vefasız yar bir ömür gibi üzerimden geçti, bu yüzden ihtiyarladım.

1836. Lâ-edrî

1. دل به دستم بود می گشتم به گرد کوی یار

بی خبر بودم ندانستم کجا انداختم

Gönül elimdeydi, yârin semtinden geçiyordum. Habersizdim, onu nereye attığımı bilmiyorum.

1837. Lâ-edrî

1. ای توبه مرحمت کن و تا پای خم بیا

آخر تو هم شکسته و ما هم شکسته‌ایم

Ey tevbe, merhamet et de şarap küpünün ayağına gel. Sonunda sen de kırılmışsın, biz de kırılmışız.

1838. Lâ-edrî

1. نه بهر درد من این چشم خونفشان بستم

نظر به غیر تو حیفست بهر آن بستم

Kan saçan gözlerimi dertten dolayı değil, senden başkasına nazar etmek pişmanlık olduğu için kapattım.

1839. Lâ-edrî

1. اگر به نطق در آیم تویی همه سخنم

وگر خموش شوم جز تو نیست در یادم

Eğer konuşacak olsam tüm kelâmım sensin. Eğer susacak olsam zihnimde senden başkası olmaz.

1840. Lâ-edrî

1. دعای تو خواندم به هر جا رسیدم

ثنای تو گفتم به هر جا نشستم

Nereye gitsem sana dua ettim; nereye otursam seni övdüm.

1841. Lâ-edrî

1. از گرفتاران این گلشن چه می پرسی که من

همچو سرو آزادگان را پای در گل یافتم

Bu gülşene kapılmışlar hakkında niçin soru soruyorsun? Ben de âzâde serviler gibi ayağımı çamurda buldum.

[357]

1842. Lâ-edrî

1. اول ز رشک محرمیم سرمه داغ بود

چون خواب رفته رفته به چشمش گران شدم

Önce ona sürme gibi mahremdik, kıskançlık içimizde dağlanıyordu; sonra uyku gibi yavaş yavaş gözüne ağır gelmeye başladık.

1843. Lâ-edrî

1. دری که درین گوش تو شاه می بینم

ستاره ایست که پهلوی ماه می بینم

Sen şâhımın kulağındaki o inci küpe ayın yanındaki bir yıldız gibidir.

1844. Lâ-edrî

1. به شوق بزم وصال دویده می آیم

ز بهر دیدن رویت چو دیده می آیم

Vuslat bezminin şevkiyle koşarak geliyorum. Yüzünü görmek için göz gibi geliyorum.

1845. Lâ-edrî

1. سرشکم آمد و عییم بگفت رو با روی

شکایت از که کنم خانگیست غمازم

Göz yaşlarım boşandı ve ayıbımı ruberu açığa vurdu. Kimden şikâyet edeğim, beni gammazlayan kendi evimdendir.

1846. Lâ-edrî

1. مرا در خانه سروی هست کاندرا سایه قدش

فراغ از سرو بستانی و شمشاد چمن دارم

Evde öyle bir servim var ki onun endamının gölgesinde bostandaki serviden de çimenlikteki şimşir ağacından da müstağniyim.

1847. Lâ-edrî

1. فرما اشارتی که دو چشم امید را

بر گوش های آن خم ابرو نهاده‌ایم

Bir işaret buyur, çünkü ümit gözünü o kaç kıvrımlarının köşesine koymuşuz.

1848. Lâ-edrî

1. چون خاتم آن در معانی بگشودم

بوسیدم و بر مردمک دیده نهادم

O mana incisinin mührünü açtım, öpüp göz bebeğime koydum.

1849. Lâ-edrî

1. سراسر جوهرم چون تیغ اما در کف گیتی

ز من کاری نیاید حربۀ نامرد را مانم

Kılıç gibi baştanbaşa cevherim ama varlığın elinde benden bir iş çıkmadı,
nâmerdin mızrağı gibi kaldım.

1850. Lâ-edrî

1. چند گویی که چه کردی شب هجران با خود

خار در دیده و آتش به گریبان کردم

Kaç kere "hicran gecesi kendine ne yaptın" dedin. Gözüme diken sokup sinemi
ateşe verdim.

1851. Lâ-edrî

1. همه نعمت به سگان داده و دولت به خران

ما مگر بهر تماشای جهان آمده‌ایم

Tüm nimetler köpeklere, devlet eşeklere verilmiş. Meğer biz bu cihana temaşa
için gelmişiz.

1852. Lâ-edrî

1. شب نیست کز فراق تو صد میل آتشین

از سوز دل به دیده روزن نمی کشم

Senin firakınla göz penceresine gönül ateşinden ateşten yüz mil çekmediğim
hiçbir gece yoktur.

1853. Lâ-edrî

1. حد قدرش به تصور نتوان دانستن

که کسی عرصه افلاک نه پیموده به کام

Kimse feleklerin arsasını dilediğince ölçemediğinden onun kadrinin sınırını tasavvur edip bilmek mümkün değildir.

1854. Lâ-edrî

1. بوسیدم و بر مردمک دیده نهادم

پیچیدم و تعویذ دل سوخته کردم

Öptüm ve göz bebeğime yerleştirdim, onu katlayıp yanmış dilimin muskası yaptım.

1855. Lâ-edrî

1. گرم به باغ ارم کرم بود و گرم بخورد

به گوش هر که بگفتم گرم بگفت کرم

Kerem (cömertlik) İrem bağında bulunan ve asma yaprağı yiyen bir kurtçuktur; çünkü kime "kerem" dediysem bana "kurtçuk" dedi.

1856. Lâ-edrî

1. آه من حلقه شود در من و من حلقه آه

می زنم بر در امید مگر باز کنم

Âhım bende halka olur ve ben âhta halka olurum. Belki (bir gün) açarım diye ümid kapısını çalarım.

1857. Lâ-edrî

1. در غم افتادم وز اندوه غم آزاد شدم

در بلا ماندم وز اندوه بلا وارستم

Gama düştüm, gam endişesinden kurtuldum. Belalar içinde kaldım, bela endişesinden kurtuldum.

1858. Lâ-edrî

1. به خاک پای عزیزت قسم که در همه عمر

خلاف رای منیر تو یک نفس نزنم

Ayağının aziz toprağına yemin olsun ki ömür boyu senin nurlu görüşüne tek bir nefes bile muhalefet etmeyeceğim.

1859. Lâ-edrî

1. هر شب از سوز درون بر حال بیماری خویش

گاه می گریم چو شمع و گه تبسم می کنم

Hastalık hâlinde, içimdeki ateşten dolayı her gece gâh mum gibi ağlarım gâh tebessüm ederim.

1860. Lâ-edrî

1. چه بودی گر بختی دیدگانم

ترا دیدی به خواب اندر روانم

Gözlerim uyusa ne olur ki? Rüyada ruhum seni görüyordu.

1861. Lâ-edrî

1. جایگاه خالی و سیم تمام

نسر طایر را در اندازد به دام

Boş bir yerde tam ayar gümüş olduğunda akbaba tuzağa düşer.

1862. Lâ-edrî

1. به تقصیری که از حد پیش دارم

خجالت را شفیع خویش دارم

Haddinden fazla olan kusurlarıma şefaatçi olarak mahcubiyetim var.

1863. Lâ-edrî

1. از ضعیفی دست و تنگی جای

نیست ممکن که پیرهن بدرم

Elim zayıf, yerim dar bu sebeple gömleğimi yırtmam mümkün değil.

1864. Lâ-edrî

1. من چنان بوده‌ام که اکنونی

تو چنان بوده‌ای که اکنونم

Ben senin bugün olduğun hâldeydim, sen de benim bugün olduğum hâldeydin.

1865. Lâ-edrî

1. هست چهل سال که می پوشم

کهنه نشد جامه عریانیم

Kırk yıldır giyiyorum ama vücut elbisem hâlâ eskimedi.

1866. Lâ-edrî

1. هر که بیند مرا شکست دهد

ورق انتخاب را مانم

(Kağıt oyunundaki) intihap kağıdı (?) gibiyim, beni kim görse daha fazla kırar (puanımı alır).

1867. Lâ-edrî

1. شاید برسد به دامن دست

صحرا صحرا غبار دارم

Belki eteğine elim ulaşır diye çöller dolusu kumum var.

1868. Lâ-edrî

1. آه ازین طالع که در دریا با آتش سوختیم

Ah şu talihimizden neler çektik, denizin içinde ateşlerle yandık.

1869. Lâ-edrî

1. گیرم که خدا جامه دهد کو اندام

Tutalım da Hüda elbise vermiş olsun, hani ya, ona uyacak endam nerede?

1870. Lâ-edrî

1. حیران حقه بازی این هفت چنبرم

Yedi feleğin hokkabazlığına hayranım.

1871. Lâ-edrî

1. اگر سمینم اگر لا غرم شکار توأم

Şişman da olsam zayıf da olsam senin avınım.

1872. Ezrakî

1. بر کف نهید لعل میی کز خیال او

اندیشه لاله زار شود دیده گلستان

La'l renkli şarabı elime verin, onun hayalinden dolayı düşüncem lâle bahçesi, gözüm gül bahçesi oldu.

2. ور بگذر پری به شب اندر شعاع او

از چشم آدمی نتواند شدن نهان

O peri eğer gece onun ışığından geçecek olsa insan gözünden gizli kalamaz.

3. ماننده سیاوش ساقی ز عکس آن

آتش پناه ساخته از بهر امتحان

Saki Siyavuş gibi (ateşten nasıl geçeceğini görüp) imtihan etmek için o ateşin aksinden bir sığınak yaptı.

[358]

1873. Ezrakî

1. زان شرابی باید اکنون روشن و یاقوت رنگ

کز فروغش نیم گون ساغر شود یاقوت سان

Parlaklığıyla yarım renkli kadehi yakut gibi gösteren o şarabın rengiyle bugün aydınlık ve yakut renkli olsa gerek.

2. از صراحی چون به جام اندر شود گویی مگر

در بلورین پیکری کردند یاقوت روان

Sürahiden kadehe dökülünce billur suretlinin ruhu sanki yakuta dönüşür.

1874. Akdesî

1. عجبست از تو سویم نگهی به ناز کردن

تو کجا و بر اسیران در رحم باز کردن

Naz için bile olsa senin bana doğru bakman acıdır. Sen neredesin, esirlerine rahmet kapısını açmak nerede...

2. سر قاتلی بگردم که ز شیون ملایک

به جنازه شهیدش نتوان نماز کردن

Meleklerin figânı sebebiyle şehidinin cenazesinde namaz kılamayan bir katilin yanından geçtim.

3. ز غمت جهان چنان شد که صبا نمی تواند

به تبسم نهانی لب غنچه باز کردن

Saba artık gizli bir tebessüm için bile goncanın ağzını açamıyor, gamından dolayı cihan bu hâle geldi.

1875. Enverî

1. ای باد صبحدم خبری ده ز یار من

کز هجر او شد است پراکنده کار من

Ey sabah rüzgârı, yârimden haber ver. Onun hicranıyla benim işim dağıldı.

2. او بود غمگسار من اندر همه جهان

او رفت و نیست جز غم او غمگسار من

Tüm cihanda benim gamımı gideren oydu. O gitti, artık onun gamından başka benim gamımı gideren yok.

3. بیکار نیستم که مرا عشق اوست کار

بی یار نیستم چو غمش بود یار من

İşsiz değilim, çünü onun aşkı benim işimdir. Yarsız değilim, çünkü onun gamı benim yârimdir.

1876. Enverî

1. به عمری آخرم روزی وفا کن

به بوسی حاجتم زان لب روا کن

Ömrümün son günüdür, vefa eyle. Hâcetim o dudağı öpmektir, rıza göster.

2. برنجم از تو رنجم را شفا بخش

به دردم از تو دردم را دوا کن

Hastalığının sebebi sensin, hastalığıma şifa ol. Derdimin sebebi sensin, derdime deva ol.

1877. Enverî

1. من توانم که نگویم بد کس در همه عمر

نتوانم که نگویند مرا بد دگران²⁸⁷

Ben ömür boyunca kimseye kötü söz söylememeyi başarabilirim, ama başkalarının bana kötü söz söylememelerini sağlayamam.

1878. Âhî

1. ز نیرت چون نمردم بر دلت آمد گران از من

ندانستم اگر کردم گناهی بگذران از من

Nurundan ölmemem senin gönlüne ağır geldi. Eğer bir günah işlediysem affet.

1879. Mîrzâ Ca'fer

1. شده‌ام اسیر شوخی که وضو به مذهب او

چو به خون دل نباشد نتوان نماز کردن

Öyle bir şuha esir oldum ki onun mezhebine göre, abdest kan ile alınmazsa namaz kılınamaz.

1880. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. یا رب من بدانمی چیست مراد یار من

بسته ره گریز من برده دل و قرار من

²⁸⁷ نتوانم که نگویند بد من دگران

Ya Rab, yarimin muradı ne, bileyim. Kaçış yolumu kapatmış, gönlümü ve rahatımı da götürmüş.

2. یا رب من بدانمی عاقبت این کجا رسد

یا رب بس دراز شد این شب انتظار من

Ya Rab, bunun akibeti nereye ulaşır, bileyim. Ya Rab, bekleyiş gecem yeteri kadar uzadı.

3. یا رب من بدانمی تا به کجام می کشد

بهر چه کار می کشد هر طرفی مهار من

Ya Rab, yularımın beni nereye çektiğini, niçin her tarafa çektiğini bileyim.

1881. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. باز نگار می کشد چون شتران مهار من

یارکشیت کار او بارکشیت کار من

Sevgili benim yularımı yine develer gibi çekiyor. Onun işi yar çekmektir, benim işim ise yük çekmektir.

2. پیش رو قطارها کرد مرا و می کشد

آن شتران مست را جمله درین قطار من

Beni sürünün önüne koymuş, çekiyor. O sarhoş develerin tamamı da benim sürümde.

3. اشتر مست او منم خارپرست او منم

گاه کشد مهار من گاه شود سوار من

Onun devesi benim, ben onun dikenine feda olurum. Bazen yularımı çeker, bazen bana biner.²⁸⁸

1882. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. یار من و حریف من خوب من و لطیف من

چست من و ظریف من باغ من و بهار من

Benim yarım, dostum, güzelim, latîfimsin. Hızlım, zarifim, bağım, baharımsın.

2. ای تن من خراب تو دیده من سحاب تو

ذره آفتاب تو این دل بی قرار من

Ey vücudum kendisiyle harab, gözlerim kendisiyle bulut olan sevgili, benim kararsız gönlüm senin güneşinin zerresidir.

3. نور دو دیده منی دور مشو ز چشم من

شعله سینه منی کم مکن از شرار من

İki gözümün nurusun, gözümünden uzağa gitme. Sinemin alevisin, kıvılcımımı az eyleme.

1883. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. تا تو حریف من شدی ای مه دلستان من

همچو چراغ من جهد نور دل از دهان من

²⁸⁸ Harabat'ta bir önceki gazelin devamı olarak gösterilen bu beyitler bu neşirde ayrılmıştır.

Ey gönlümü alan ay yüzlü, sen bana dost olduğundan beri kandil gibi ağzımdan gönlümün nuru çıkmakta.

2. ذره به ذره چون گهر از تف آفتاب تو

زر شده است سر به سر این تن همچو کان من

Güneşinin ışığından nasiplenene mücevher gibi madene benzeyen bu vücudum da baştan başa altın oldu.

3. بیشتر آدمی بنه آن بر و سینه بر برم

گرچه که در یگانگی جان تو است جان من

Gerçi birliktelikte (vahdette) senin canınla benim canım birdir, ama daha fazla gel, bir dem sineni sineme koy.

1884. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. چون نگرم به غیر تو ای به دو دیده سیر تو

خاصه که در دو دیده شد نور تو پاسبان من

Ey iki gözüm kendisinin seyrinde olan sevgili, iki gözümde senin nurun bana bekçilik ederken senden başkasına nasıl bakayım?

1885. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. ای یار من ای یار من ای یار بی زنهار من

ای دلبر و دلدار من ای محرم و غمخوار من

Ey benim yarım, ey benim yarım, ey benim sözünde durmayan yarım, ey dilberim, dildârım, mahremim, gamımı giderenim.

2. ای در زمین ما را قمر ای نیم شب ما را سحر

ای در خطر ما را سپر ای ابر شکر بار من

Ey zeminimizde kamer, gece yarımıza seher, tehlikelere karşı bize siper olan (sevgilim), ey şeker yağdıran bulutum.

3. ای شبروان را مشعله ای بیدلان را سلسله²⁸⁹

ای قبله هر قافله ای قافله سالار من

Ey gece yürüyenlere meşale, ey gönlünü kaptırmışlara zincir, ey her kafilenin kiblesi olan, ey kervanımı güden sevgili!

4. خوش می روی در جان من خوش می کنی درمان من

ای دین و ای ایمان من ای بحر گوهردار من

Benim canımda ne hoş yürüyor, beni ne güzel tedavi ediyorsun. Ey dinim, ey imanım, ey mücevher dolu denizim.

1886. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. جان منی جان منی جان من

آن منی آن منی آن من

Canımsın, canımsın, canımsın. Güzelliğimsin, güzelliğimsin, güzelliğimsin.

2. شاه منی لایق سودای من

قند منی لایق دندان من

Şahımsın, benim sevdama layıksın. Şekerimsin, benim dişlerime layıksın.

[359]

1887. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. نور منی باش درین چشم من

چشم من و چشمه حیوان من

Gözümde nurum ol. Gözüm ve ab-ı hayat çeşmem ol.

2. ای رسن زلف تو پابند من

چاه زرخدان تو زندان من

Ey zülfünün ipi ayağımın bağı olan (sevgili), senin çene çukurun benim zindanımdır.

3. از دو پراکنده تو چونی بگو

زلف تو و حال پریشان من

Şu iki dağınktan bahset: senin zülfün ve benim perişan halim.

1888. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. با ما صنما دل یک دله کن

گر دل ندهم آنگه گله کن

Ey heykel suretli sevgili, gönlünü gönlümle birleştir. Eğer gönül vermezsem o zaman şikâyet et.

2. مجنون شده‌ام از بهر خدا

زان زلف دو تا یک سلسله کن

Mecnun oldum, delirdim. Allah için şu iki zülfünden bana zincir yap.

3. ای موسی جان چوپان شده‌ای

بر طور بیا ترک گله کن

Ey can Musa'sı, çoban oldun. Tur'a gel, şikâyeti bırak.

4. نعلین هوا بنداز ز پا

در دشت طوی پا آبله کن

Hevâ pabuçlarını ayaktan at, Tuvâ Vadisi'nde ayağını çamura sok.

5. در مذهب ما می نیست حرام

از مفتی عشق رو مسئله کن

Bizim mezhebimizde şarap haram değildir. Aşk müftüsüne git de sor.

1889. Şehzâde Cem

1. گر عیان سازم ترا راز نهان خویشتن

شمع وش خود را بسوزم از زبان خویشتن

Eğer gizli sırrımı sana açık edersem kendimi mum gibi kendi dilimle yakmış olurum.

1890. Cevherî

1. خوشبوی تر ز عنبر و رنگین تر از عقیق

صافی تر از ستاره و روشن تر از روان

Amberden daha güzel kokulu, akikten daha renkli, yıldızdan daha saf, ruhtan daha parlak.

2. روحیست بی کثافت و شمیسیست بی کسوف

نوریست بی تغیر و ناریست بی دخان

Kiri olmayan bir ruh, tutulması olmayan bir güneş, değişmeyen bir nur, dumansız bir ateştir.

1891. Cemâlî

1. ما را ز خاک کویت پیراهنست بر تن

آن هم ز آب دیده صد چاک تا به دامن

Bedenimizde semtinin toprağından bir gömlek vardır ve göz yaşıyla eteğine kadar yüz yerden yırtılmıştır.

1892. Hâfız

1. دانی که چیست دولت دیدار یار دیدن

در کوی او گدایی بر خسروی گزیدن

Devlet, en büyük nimet nedir bilir misin? Yarı görmek ve onun semtinde geda olmayı padişah olmaya tercih etmektir.

2. فرصت شمار صحبت کز این دو راهه منزل

چون بگذریم دیگر نتوان بهم رسیدن

Bu sohbeti fırsat bil. Bu iki yollu menzilden geçince bir daha kavuşamayacağız.

1893. Hâfız

1. صبح است ساقیا قدحی پر شراب کن

دور فلک درنگ ندارد شتاب کن

Ey saki, sabah vaktidir, kadehi şarapla doldur. Feleğin dönüşüne güven olmaz, acele et.

2. زان پیشتر که عالم فانی شود خراب

ما را ز جام باده گلگون خراب کن

Fani alem harap olmadan önce bizi gül renkli şarabın kadehiyle harap et.

3. روزی که چرخ از گل ما کوزه‌ها کند

زنهار کاسه سر ما پر شراب کن

Bir gün felek bizim çamurumuzla testiler yapacaktır. Aman ha, başımızın kadehini şarapla doldur.

4. توان به هجر تو آسان وداع جان کردن

ولی وداع تو آسان نمی توان کردن

Senin hicranınla cana veda etmek kolaydı ama sana veda etmek kolay değildir.

1894. Hakîkî-yi Şîrâzî

1. فکر زلفت گر چنین دایم فزون خواهد شد

زاهدان را سبحه زنجیر جنون خواهد شدن

Zülfünün düşüncesi eğer böyle durmadan artacaksa tesbih zahitler için deli zinciri olacak.

2. ما که از یک روزه فرقت اینچنین در آتشیم

روزگاری گر جدا افتیم چون خواهد شدن

Bir bir gün ayrılıktan dolayı böyle ateşlerdeyiz. Eğer uzunca bir süre ayrı düşersek ne olacak?

1895. Hâkânî

1. سرو قد و لاله روی ماهرخ و مشکبوی

چنگ زن و باده نوش رقص کن و شعر خوان

Ey servi boylu, lale yüzlü, ay yanaklı, misk kokulu sevgili. Çeng çal, şarap iç, raks et, şiir oku!

2. نسخه اسرار غیب دفتر او بر کنار

قاسم ارزاق خلق خامه او در بنان

Gayb sırlarının nüshası onun kenarda tuttuğu bir defter, mahlukatın rızkının taksimi onun parmağındaki bir kalemdi.

1896. Hüsrev

1. ماه من در مکتب و من بر سر ره منتظر

ای معلم یک زمان آن سرو را آزاد کن

Ay yüzlü sevgilim mektepte, ben de yolun başında beklemekteyim. Ey muallim, artık o serviği azad eyle.

1897. Hüsrev

1. ما چون نمی رسیم به آن آرزوی دل

یا رب تو آرزوی دل ما به ما رسان

Biz gönlümüzün arzusuna erişemiyoruz, Ya Rab, sen gönlümüzün arzusunu bize eriştir.

1898. Hâcû-yı Kirmânî

1. ای صبا غلغل بلبل به گلستان برسان

قصه مور به درگاه سلیمان برسان

Ey saba, bülbülün gulgulesini gülistana ulaştır. Karıncanın kıssasını Süleyman'ın dergahına ulaştır.

2. بلبلان را خبری از گل صد برگ بیار

تشنگان را به لب چشمه حیوان برسان

Bülbüllere yüz yapraklı gülün haberini getir. Susuzları âb-ı hayat çeşmesinin başına ulaştır.

3. قصه غصه درویش اگر راه بود

به مقیمان سراپرده سلطان برسان

Eğer yol varsa dervişin gamlı hikâyesini sultanın huzuruna ulaştır.

4. سخن شکر شیرین بر فرهاد بگوی

خبر یوسف گم گشته به کنعان برسان

Şirin'in tatlı sözünü Ferhad'a söyle. Kaybolmuş Yusuf'un haberini Kenan'a ulaştır.

5. داغ کرمان ز دل خسته خواجو برگیر

خبر درد دل ایوب به کرمان برسان

Kirman'ın yarasını Hâcû'nun yorgun gönlünden al. Eyüb'ün gönül derdinin haberini Kirman'a ulaştır.

[360]

1899. Dervîş-i Dehekî

1. همچون سگ شکار درین دشت بیکران

تا چند خون خوری و دوی بهر دیگران

Bu uçsuz bucaksız çölde ne zamana kadar av köpeği gibi kan yiyip başkaları için koşacaksın?

1900. Râsih

1. حسن مه را با تو سنجیدم به میزان قیاس

پله مه بر فلک رفت و تو ماندی بر زمین

Mukayese tartısında ayın güzelliğini seninle tarttım. Ayın olduğu kefe göğe çıktı da sen zeminde kaldın.

1901. Zâyir

1. مانند آن درخت که رست از مزار شیخ

هرکس رسیده تازه گره زد به کار من

Pîrin mezarında biten bir ağaç gibi bana ulaşan herkes işime yeni bir düğüm attı.

1902. Sa‘dî

1. من گرسنه در برابرم سفره نان

همچون عزیم بر در حمام زنان

Ekmek sofrasının karşısında aç bekleyen ben kadınlar hamamının kapısındaki bekâr gibiyim.

1903. Sa‘dî

1. بگذار تا بگیرم چون ابر در بهاران

گز سنگ ناله خیزد روز وداع یاران

Bırak da bahar bulutları gibi ağlayayım. Yârâna veda ederken taştan bile feryat gelir.

1904. Sa‘dî

1. گر گدا پیش رو لشگر اسلام بود

کافر از بیم توقع برود تا در چین

Eğer İslam ordularının ön safına dilenciler geçse kafirler kendisinden para istenmesi korkusuyla Çin kapısına kadar kaçarlardı.

1905. Sa‘dî

1. خوش آن ساعت نشیند دوست با دوست

که ساکن گردد آشوب رقیبان

Dostun dostla beraber oturduğu ve rakiplerin kavgasının sükûna erdiği o saat ne güzeldir.

2. سزای دشمنان آن به که بینند

حبیبان روی بر روی حبیبان

Mahbububları mahbublarda yüz yüze görmek düşmanlara layıktır.

3. دو تن در جامه‌ای چون پسته در پوست

برآورده دو سر از یک گریبان

İki beden bir elbisede sanki bir yakadan iki baş çıkarmış gibidir.

1906. Sa'dî

1. آخر نگهی به سوی ما کن

دردی به تفقدی دوا کن

Artık bizim tarafımıza bak. Bir yoklayıp derdimize deva kıl.

2. بسیار خلاف وعده کردی

آخر به غلط یکی وفا کن

Vaadini çok fazla bozdun. Sonunda bir kere hata et de vefa göster.

3. ما را تو به خاطری همه روز

یک روز تو نیز یاد ما کن

Sen her gün bizim hatırmızdasın. Bir gün de sen bizi yad et.

1907. Selmân-ı Sâvecî

1. مفتاح فتوح از در میخانه طلب کن

کام دو جهان در لب جانانه طلب کن

Fütuhatın anahtarını meyhane kapısından iste. İki cihanın lezzetini cananenin dudağından iste.

2. آن یار که در صومعه جستی و ندیدی

باشد که توان یافت به میخانه طلب کن

Manastırda arayıp da göremediğin sevgiliyi ola ki orada bulursun, git de meyhaneden iste.

1908. Selmân-ı Sâvecî

1. ترکان چشم مستت آورده‌اند رسمی

از خون شراب دادن وز دل کباب خوردن

Gözüne mest olan Türkler kandan şarap verme ve gönülden kebab yeme adetlerini ortaya çıkarttılar.

2. می را حساب فردا خواهند کرد و خواهیم

ز امروز تا به فردا می بی حساب خوردن

Şarabın hesabını yarın soracaklar. Ben de bugünden yarına kadar hesapsız şarap içmek istiyorum.

1909. Sultan Selîm-i Evvel

1. ابروان تو و چشمان تو ای زهره جبین

آهوانند زده شاخ به شاخ از سر کین

Ey Zühre alınlı sevgili, senin kaşların ve gözlerin dal dal kin tutmuş ceylanlardır.

1910. Sultan Selîm-i Evvel

1. مرده‌ام در وادی هجران بماند اعضای من

داغهای تازه زاغانند سر تا پای من

Ben hicran vadisinde öldüm, azalarım orada kaldı. Başımdan ayağıma kadar kargaların taze yaraları var.

1911. Muhammed Kûlî Selîm

1. فلک به جنگ فکند است تاجداران را

خروسبازی این پیر را تماشا کن

Felek, başında tac olanları cenge tutuşturur. Şu ihtiyarın horoz dövüştürme (oyununu) seyret.

1912. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. روی در میخانه کن و آرامش دلها ببین

عالمی را فارغ از اندیشه فردا ببین

Yüzünü meyhane kapısına çevir de oradaki gönüllerin rahatını gör. Yarının endişesinden kurtulmuş bir dünyayı gör.

2. این تعین چون حباب از بسته چشمی های تست

چشم بگشا هیچی خود را درین دریا ببین

Bu teayyün su kabarcığı gibi senin gözünün kapatmandan kaynaklanıyor. Gözünü aç da bu deryadaki kendi hiçliğini gör.

1913. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. زکات صحت جسم است خسته پرسیدن²⁹⁰

نگاهبانی عمر است پیش پا دیدن

Hastaların halini sormak beden sıhhatinin zekâtıdır. Ayağını attığın yere bakmak ömrü korur.

2. جهان بهشت شد از نو بهار باده بیار

که در بهشت حلال است باده نوشیدن

Cihan ilk baharla cennet oldu, şarap getir. Çünkü cennette şarap içmek helaldir.

3. بپوش چشم ز اوضاع روزگار که نیست

لباس عافیتی به ز چشم پوشیدن

Zamanın vaziyetine karşı gözünü kapat. Gözünü kapatmaktan daha iyi bir afiyet elbisesi yoktur.

1914. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. چون غنچه هر که در خار ننشست تا به گردن²⁹¹

از می نشد چو مینا سرشار تا به گردن

Gonca gibi boynuna diken içinde kalmış olan herkes kadeh gibi boynuna kadar şarapla dolmuş değildir.

2. چون شمع هر که افراشت گردن به افسر زر

در اشک خود نشیند بسیار تا به گردن

²⁹⁰

زکات صحت چشم است خسته پرسیدن

²⁹¹ چون غنچه هر که در خار ننشست تا به گردن

Her kim mum gibi başına altın bir taç alıp boynunu yakarsa boynuna kadar gelen gözyaşlarının içinde oturur.

1915. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. پیش ازین بر رفتگان افسوس می خوردند خلق

می خوردند افسوس در ایام ما بر ماندگان

Bundan önce insanlar gidenler için üzülürdü, şimdi ise kalanlar için üzülüyorlar.

1916. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. روی در نقصان گذارد ماه چون گردد تمام²⁹²

چون شود لبریز جامت از خمار اندیشه کن

Ay mehtap olduğuktan sonra yüzü eksilmeye başlar, kadehin ağzına kadar dolduysa endişelenme vaktidir.

1917. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. لباس کهنه قدر دردمندان کم نمی سازد

اگر جوهرشناسی تیغ را عریان تماشا کن

Eski elbise dert ehli kimselerin kıymetini azaltmaz. Eğer mücevherden anlıyorsan kılıcı kınından çıkmış olarak seyret.

1918. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. یا ز سیلاب حوادث رو نباید تافتن

یا نباید خانه در صحرای امکان ساختن

Ya hadiselerin selinden yüz çevirmemeli yahut da imkân sahrasına ev yapmamalı.

[361]

1919. Feyzî-yi Hindî

1. رفیقی گر بود یک دل بسان شیشهٔ ساعت

نثار یکدگر جان در محبت می توان کردن

Dost öyle olmalıdır ki muhabbet konusunda kum saati gibi diğerine canını verebilmelidir.

1920. Firdevsî

1. غریبی در بساط دهر همچون مهرهٔ شطرنج

برای خانه تا کی جنگ با همسایگان کردن

Bir garip, cihan döşeğinde ne zamana kadar satranç taşı gibi bir ev için komşularıyla cenk edecek?

1921. Ganî-yi Keşmîrî

1. شکوهی نماند در آن خاندان

که بانگ خروس آید از ماکیان

Horozlarından tavuk sesi çıkan bir hânedanda/ailede heybet ve haşmet kalmaz.

1922. Sâdık

1. مرا با این دو چشم از دیدنش سیری نشد یا رب

پی نظاره هر مو بر تنم چشم دگر گردان

Ya rabbi, bu iki göz ile onu görmeye doyamıyorum. Onu (doyasıya) izlemek için tenimdeki her bir kılı bir göz eyle.

1923. Şeyh Feyzî

1. تیره گون شد آسمان از ابر و میناگون زمین

شد زمین چون آسمان و آسمان شد چون زمین

Gökyüzü bulutlardan karardı, yeryüzü sırça renkli oldu. Yer gök gibi, gök yer gibi oldu.

1924. Fetîl

1. هجر تو کرده بود سیه روزگار من

عمر اجل دراز که آمد به کار من

Senin hicranın benim talihimi (hayatımı) kararttı, uzun ömrüm kısaldı.

1925. Karârî

1. مرگ است دوری از عدم تشویش هستی دیده را

یا رب ز خواب نیستی در حشر بیدارم مکن

Gözün varlık kargaşasına kapılması ölümdür, ya rabbi, mahşerde beni yokluk uykusundan uyandırma.

1926. Kamerü'd-dîn

1. اختر به سحر یا به بناگوش تو گوهر

یا شبنمی افتاده به برگ سمنست این

Bu, seher vaktindeki bir yıldız mı, kulağındaki bir mücevher mi, yoksa yasemin yaprağı üzerine düşmüş bir şebnem midir?

1927. Kâtibî

1. بگذار می به سیم خریدن که جاهلیست

آتش به زر خریدن و در خویشتن زدن

Gümüş almak, altına ateş satın alıp sonrakendine vurmak bir cahilliktir, bırak bunu.

1928. Kelîm-i Kâşânî

1. با من آمیزش او الفت موجست و کنار

روز و شب با من و پیوسته گریزان از من

Benimle onun münasebeti dalga ile sahilin ülfeti gibidir. Gece gündüz durmadan benimledir ve benden kaçmaktadır.

1929. Kelîm-i Kâşânî

1. کوتاه گشته از همه جا رشته امید

ازبسکه روزگار گره زد به کار من

Ümit ipi her taraftan kısaldı. Devrin benim işime bu kadar düğüm vurduğu yeter.

1930. Kemâl-i Hucendî

1. چشم اگر اینست و ابرو این و ناز و شیوه این

الوداع ای زهد و تقوی الفراق ای عقل و دین

Gözü böyleyse, kaşı böyleyse, naz ve üslubu böyleyse elveda ey zühd ve takva, el-firâk ey akıl ve din.

1931. Muhteşem

1. شاهراه عدم چه هموار است

چشم پوشیده می توان رفتن

Hiçlik ne kadar da rahat bir yoldur, oraya gözü kapalı gidilebilir.

1932. Müşfikî

1. قاصدی مژده بیماری اغیار آورد

جان فدایش که رساند خبری بهتر از این

Postacı rakiplerin hasta olduğu müjdesini getirdi. Canım ona feda olsun, bundan daha güzel bir haberi kimse getirmemiştir.

1933. Mu'înî-yi Cüveynî

1. از زلف پریشان تو آشفته‌ترم من

در کوی تو سرگشته چو باد سحرم من

Ben senin dağınık zülfünden daha karışığım. Senin semtinde seher rüzgârı gibi başı dönüş hâldeyim.

1. چون گل به هوای تو گریبان بدریده

شب تا به سحر غرقه به خون جگرم من

Gül gibi senin arzun ile yaka yırtıp gece sehre kadar ciğer kanına gark olurum.

1934. Mü'min

1. غبار نیست که بر گرد عارض ترش است این

گذشته پادشه حسن گرد لشگرش است این

Onun taze yanağında (bu gördüklerin) toz değil, geçen güzellik padişahının ordusudur.

2. بتی به لوح مزارم خطی نوشته به خونم

که این شهید نگاه منست محضرش است این

Heykel suretli bir güzel, mezar taşıma kanımla şöyle yazdı: "Burası bakışından şehid olan kişinin mezarıdır."

3. نه جای آبله است آن به صفحه گل رویش

به آیه آیه مصحف قسم که جوهرش است این

Gül yüzünün sayfasındakiler çiçek hastalığı kabarcığı değildir, ayet ayet Kuran'a yemin olsun ki bu onun mücevheridir.

4. کتاب نیست که می خواند او به مکتب خوبی

کند حساب شهیدان خویش دفترش است این

Bu onun güzellik mektebinde okuduğu bir kitap değildir. (Öldürdüğü) şehitlerinin hesabını yapmaktadır, bu da onun defteridir.

5. هر آنکه دید شکاف دلم به سینه همی گفت

که مرحبا به حریفی که ضرب خنجرش است این

Sinemde gönlümün yarığını gören herkes "Merhaba ey dost, bu onun hançerinin darbesidir." der.

1. آهو ز تو آموخته هنگام دویدن

رم کردن و استادن و واپس نگریدن

Ahu koşarken ürkmeyi, durmayı ve arkaya bakmayı senden öğrendi.

2. شمع از من و پروانه ز من گل ز من آموخت

افروختن و سوختن و جامه دریدن

Mum ve pervane ve gül yakmayı, yanmayı ve elbise yırtmayı benden öğrendi.

1936. Mîr Necât

1. قربان تو شوم که ندانسته‌ای هنوز

اخلاص من محبت من اعتقاد من

Kurbanın olayım, henüz ihlasımı, muhabbetimi, inancımı bilmiyorsun.

1937. Nazîrî

1. چه خوشست از دو یک دل سر حرف باز کردن

سخن گذشته گفتن گله را دراز کردن

Gönlü aynı olan iki kişinin muhabbeti açması, geçmişten söz edip (olan bitenden) uzun uzun şikâyet etmesi ne güzeldir.

2. نه چنان گرفته‌ای جا به میان جان شیرین

که توان ترا و جان را ز هم امتیاز کردن

Sen ve tatlı canım o kadar iç içe geçmişsiniz ki seni ve canımı birbirinden ayırd etmek mümkün değildir.

1938. Nazîrî

1. هرچند بی بهایم گنجشک این سرایم

قربان سر نیزم بر گرد دام گردان

Her ne kadar bir değerim olmasa da bu sarayın serçesiyim, şu dönmekte olan tuzak için başım kurban etmeye değmez.

1939. Visâl

1. بهل تا آرمت دستی به گردن

گناهی گر بود بر گردن من

Bırak da elimi boynuna dolayayım, günah ise benim boynumda olsun.

[362]

1940. Hümâyûn

1. امشب وصل او خوشم ای صبح دم مزن

وی آسمان تو نیز شبی را سحر مکن

Bu gece onun vuslatıyla hoşum, ey sabah vakti, gelme. Ey gökyüzü, sen de geceyi seher yapma.

1941. Yektâ

1. نگرده نرم از معزول گردیدن دل ظالم

همان سخت است دندان‌ی که افتد از دهن بیرون

Ağızdan düşen bir dişin sert kalması gibi zalimin gönlü azledilince bile yumuşamadı.

1942. Lâ-edrî

1. پیوند دولت آمد از چون تویی بریدن

سرمایه سعادت روی ترا ندیدن

Seninle irtibatı kesmek ne büyük devlettir, senin yüzünü görmemek ne büyük bir saadet sermayesidir.

1943. Lâ-edrî

1. هلال روزه نمود از سپهر آینه گون

چنانکه می کشی از آب زر بر آینه نون

Ayna renkli felekten bayram hilali göründü, sanki altın suyla nun harfî yazılmış gibi oldu.

1944. Lâ-edrî

1. هر که گوید عاشقم آتش فتد در جان من

زانکه می ترسم که باشد عاشق جانان من

"Aşığım" diyen herkes canıma bir ateş düşürdü. O kişinin cananımın aşığı olmasından korkarım.

1945. Lâ-edrî

1. ای خاک درش وسمه ابروی دل و جان

وی خار غمش شانه گیسوی دل و جان

Ey kapısının toprağı gönül ve can kaşının rastığı olan, ey gam dikenî gönül ve can zülfünün tarağı olan (sevgili)!

1946. Lâ-edrî

1. تریاق و زهر هست مرا بر سر زبان

این بهر دوستان بود آن بهر دشمنان

Dilimizin ucunda hem zehir hem panzehir vardır. Biri dostlar için, diğeri düşmanlar içindir.

1947. Lâ-edrî

1. نه پای رفتنی نه جای ماندن

درین ره حیف رفتن وای ماندن

Bu yolda ne ileriye gitmek mümkün ne yerinde kalmak. Bu yolda gitmet "hayf" kalmak "eyvah"tır.

1948. Lâ-edrî

1. نه بیند ز من دشمن بدگمان

بجز روی شمشیر و پشت کمان

Suizan sahibi düşman benden kılıcın yüzü ile yayın arkasından başka bir şey göremez.

1949. Lâ-edrî

1. به فرمانت توان از جان گذشتن

چرا از جرم کس نتوان گذشتن

Bir fermanınla bir can gidebilir de niçin kimsenin suçu bağışlanmaz?

1950. Lâ-edrî

1. در دهان دار تا بود خندان

چن گرانی کند بکن دندان

Gülebilmek için dişlerini muhafaza et, ağırlık yaptığında ise çek (kurtul).

1951. Lâ-edrî

1. از دشمن خود چنین نترسم

کز دشمن یار و یار دشمن

Düşmanın yârinden ve yârin düşmanından korktuğum kadar kendi düşmanımdan korkmam. (yar görünen düşman düşman görünen yar olabilir mi?)

1952. Lâ-edrî

1. هر مدتی نظر به کسی می کند سپهر

هر نوبتی زمین به کسی می دهد زمان

Her zaman felek bir kişiye bakar, her nöbette yeryüzü bir kişiye mühlet verir.

1953. Lâ-edrî

1. خدای عز و جل بی سوابق نعمت

چو کرد با تو نکویی تو هم نکویی کن

Hüda azze ve celle nimetten önce herhangi bir karşılık beklemeden sana lutfetti, sen de iyilik yap.

1954. Lâ-edrî

1. با وجود لب جانبخش تو ای آب حیات

حیفم آید سخن از چشمه حیوان گفتن

Ey âb-ı hayatım olan sevgili, senin dudağının yanında âb-ı hayattan bahsettiğimden dolayı pişman oldum.

1955. Lâ-edrî

1. بخت نبود یاورم سود نداشت کوششم

چون نبود اجابتی هرزه بود دعای من

Baht yaverim olmadı, çabam fayda vermedi. Duama icabet olunmadı çünkü saçmaydı.

1956. Lâ-edrî

1. تسبیح خارجی که نه در ذکر حیدر است

بر گردن سکان جهنم طناب کن

Haydar'ı (Hz. Ali'yi) zikretmeyen haricî tesbihini cehennem halkının boynuna ip diye geçir.

1957. Lâ-edrî

1. شکفت تازه گلی در فضای روضه دل

وزید باد طرب در هوای عرصه جان

Gönül ravzasının fezasında taze bir gül açtı. Can arsasının havasında sevinç rüzgârı esti.

1958. Lâ-edrî

1. دینار و درهم بر میان بندی و گویی بی زرم

خواهی که سلامت بود رو قطع این زنار کن

Dinar ve dirhemi beline bağlayıp "altınım yok" diyorsun. Müslüman olmak istiyorsan önce şu zünnarı kes.

1959. Lâ-edrî

1. من نه به اختیار خود می روم از قفای او

آن دو کمند عنبرین می کشدم کشان کشان

Ben kendi irademle onun arkasından gitmiyorum, iki amber kokulu kemendi (zülfü) beni çekim çekim çekiyor.

1960. Lâ-edrî

1. نه گر دید که نه بد دید بد کنش آخر

درین نصیحت نیکو ببین و نیکی کن

Göz kötülükten başka bir şey görmemişse sonunda ancak kötülük yapar. Bu nasihate iyi bak da iyilik yap.

1961. Lâ-edrî

1. از روزگار نیست جز اینم مراد هیچ

یا رب تو این مراد به روزی به من رسان

Bundan başka zamandan hiçbir muradım yok, ya rab, sen bu (tek)muradımı bir gün bana ulaştır.

1962. Lâ-edrî

1. در کار خصم خفته نباشد به هیچ حال

زیرا چراغ دزد بود خواب پاسبان

Malumdur ki, düşman hiçbir şekilde uyumaz, çünkü bekçinin uykusu hırsız için bir mum olur.

1963. Lâ-edrî

1. می چون به لبت رسد ز شرم آب شود

پس باده ترا حلال باشد خوردن

Şarap dudağına ulaşınca utançtan suya dönüşür, bu yüzden şarap içmek sana helaldir.

1964. Lâ-edrî

1. چون به یکی پاره پوست ملک توانی گرفت

حیف بود در دکان کوره و دم داشتن

Bir deri parçasıyla mülk/hükümdarlık ele geçiyorsa dükkanda körükle uğraşıp didinmeye yazıklar olsun.

1965. Lâ-edrî

1. عضوی ز تو گر دوست شود با دشمن

دشمن دو شمر و تیغ دو کش زخم دو زن

Bir organın düşmanla dost olursa düşmanı iki say, iki kılıç çek ve iki darbe vur.²⁹³

1966. Lâ-edrî

1. آری چو بانک جلجل باز آید از هوا

²⁹³ دشمن شمر و تیغ دو کش زخم دوزن

گنجشک زود باز گریزد به آشیان

Havadan (defin içindeki) zil sesleri gelmeye başladığında serçeler kendilerini yuvalarına erkenden atarlar.

1967. Lâ-edrî

1. نوشته‌ای که به من حال خویش را بنویس

نوشتنی نبود حال من بیا و ببین

"hâlini bana yaz" diye mektup yazmışsın. Benim hâlim yazıyla anlatılamaz, gel de gör.

1968. Lâ-edrî

1. کسی ندیده فرازش مگر به چشم ضمیر

کسی نرفته نشییش مگر به پای کمان

Onun yüceliğini gönül gözü dışında hiçbir şey göremedi, ok dışında hiçbir şey onun genişliğine ulaşamadı.

1969. Nev'î-yi Haspûşânî

1. حیف دانا مردن و افسوس نادان زیستن

Hayf âlimin ölümüne, yazık cahilin yaşamasına.

1970. Nev'î-yi Haspûşânî

1. از دوست یک اشارت از ما به سر دویدن

Dostun bir işaretiyle heyecana gelip kendisine koşarız.

1971. Nev'î-yi Haspûşânî

1. این نه روئیست که در دیر بماند پنهان

Bu, manastırda gizli kalacak bir yüz değildir.

1972. Nev'î-yi Haspûşânî

1. آشنا را حال این پس وای بر بیگانگان

Âşınaların hâli böyle, yabancıları sen düşün.

[363]

1973. Nev'î-yi Haspûşânî

1. غافل از آتش افروخته نتوان بودن

Yanmakta olan bir ateşten gafil kalınamaz.

1. یا رب دعای خسته دلان مستجاب کن

Ya Rab, gönlü yorulmuşların duasını kabul eyle.

1974. Enverî

1. ای مردمان بگویند آرام جان من کو

راحت فزای هر کس محنت رسان من کو

Ey insanlar, söyleyin, canımın rahatı nerede? Herkesin rahatını arttıran, bana mihnet ulaştıran nerede?

2. نامش همی نیارم بردن به پیش هر کس

گه گه به ناز گویم سرو روان من کو

Onun adını herkesin önünde anmıyorum. Bazen naz için "Hani benim serv-i revanım" diyorum.

3. در بوستان شادی هرکس به چین گل

آن گل که نشکندش در بوستان من کو

Şadlık bostanında herkes gül toplamakta. Benim bostanımdaki koparılmamış gül hani?

4. هرکس به خانمانی دارند مهربانی

من مهربان ندارم نامهربان من کو

Herkesin hanesinde bir mihribanı vardır, benim mihribanım yok, nâ-mihribanım nerede?

1975. Şehzâde Cem

1. ای دلبر مه پیکر فرياد ز دست تو

وی هی صنما کافر فرياد ز دست تو

Ey ay yüzlü dilber, feryad senin elinden. Ve ey heykel güzelliğindeki kafır, feryad senin elinden.

2. من بهر تو افتادم آواره و ناشادم

هرگز نکنی یادم فریاد ز دست تو

Senden dolayı düşmüşüm, avareyim, nâ-şâdım. Beni asla yad etmiyorsun, feryad senin elinden.

3. بهر تو همی پویم آواره همی جویم

هر جای همی گویم فریاد ز دست تو

Senin için hep seğirtiyorum, avare avare seni arıyorum, her yerde diyorum ki: "feryad senin elinden".

4. هرکس ز تو گیرد نور در هجر منی مهجور

سوزد چو چراغ از دور فریاد ز دست تو

Herkes senden nur alıyor, ama benden ayrısın. Ayrılıktaki mum gibi uzaktan yakar, feryad senin elinden.

5. در حشر چو برخیزم گریان به تو بگریزم

بر دامن آویزم فریاد ز دست تو

Mahşerde kalktığımda ağlayarak sana kaçarım, eteğine asılıp derim ki: "Feryad senin elinden".

6. جم بهر تو در دام است از جام تو ناکام است

دیوانه و بدنام است فریاد ز دست تو

Cem senden dolayı tuzaktadır, senin kadehinden kâm almamıştır, divane ve kötü namlıdır, feryad senin elinden.

1976. Hâfız

1. ای آفتاب آینه دار جمال تو

مشک سیاه مجمره گردان خال تو

Ey yüzüne güneşin ayna tuttuğu (sevgili), siyah misk senin beninde buhurdan gezdiriyor.

2. در اوج ناز و نعمتی ای آفتاب حسن

یا رب مباد تا به قیامت زوال تو

Ey güzellik güneşi, naz ve nimetin zirvesine ulaşmışsın. Ya rab, bu kıyamete kadar zeval bulmasın.

1977. Hâfız

1. دولت عشق بین که چون از سر فخر و احتشام

گوشه تاج سلطنت می شکند گدای تو

Aşk nimetini, devletini gör. Senin dilencin içinde bulunduğu övünç ve ihtişamdan dolayı saltanat tacını kırıyor.

2. دلق گدای عشق را گنج بود در آستین

زود به سلطنت رسد هر که بود گدای تو

Aşk dilencisinin hırkasının yeminde hazine vardır. Senin dilencin olan saltanata çabucak erişir.

3. عشق تو سرنوشت من خاک درت بهشت من

مهر رخت سرشت من راحت من رضای تو

Senin aşkın benim alın yazımdır, kapının toprağı benim cennetimdir. Yüzünün sevgisi benim tabiatımdır, benim rahatım senin rızandır.

1978. Hâfız

1. گلبن عیش می دمد ساقی گلزار کو

باد بهار می وزد باده خوشگوار کو

Hayatın gül fidanı çıkmada, gül yanaklı saki hani? Bahar rüzgârı esmede, hoş içimli su hani?

1979. Hâfız

1. آیا درین خیال که دارد گدای شهر

روزی بود که یاد کند پادشاه ازو

Acaba bir gün gelir de padişah şehrin hayal kurmakta olan dilencisini hatırlar mı?

1980. Riyâzî-yi Semerkandî

1. ستاره ایست در گوش آن هلال ابرو

ز روی حسن به خورشید می زند پهلو

O hilal kaşlının kulağında bir yıldız vardır ve güzellikte güneş ile beraberdir.

1981. Selmân-ı Sâvecî

1. آخر ای چشم جهان بین مرا نور از تو

چند باشد سر سودا زده مهجور از تو

Ey cihani gören gözün (sahibi) bana da senin nurundan (ver). Sevdazedenin başı ne zamana kadar senden ayrı kalacak?

2. جان شیرین منی تا شده‌ای دور از من

شمع وار از هوست سوخته‌ام دور از تو

Benim tatlı canımsın, benden ayrıldığından beri mum gibi senin hevesinle
senden uzakta yanıyorum.

3. آرزو می کند ای چشمه نوشین حیات

شربته آب جگر تشنه مخمور از تو

Ey tatlı hayat çeşmesi, senin suszluğunla mahmur olmuş bir ciğer senden bir
yudum su istiyor.

4. به خیالی شده راضی دل مسکین ز وصال

به جوابی شده راضی من مهجور از تو

Zavallı gönül senin hayalinle vuslata razı oldu. Senden ayrı düşen ben senden bir
cevaba razı oldu.²⁹⁴

1982. Selmân-ı Sâvecî

1. گر مطربی رودی زند بی می ندارد آب رو

ور بلبل عیش کند بی گل مبادش رنگ و بو

Bir mutribe gitsen şarap yoksa yüzünün suyu olmaz, bir bülbül gül olmadan
yaşasa onun rengi ve kokusu olmaz.

2. خوردن به کاس و کوزه‌ای باشد طریق صوفیان

²⁹⁴ Bu gazelin mısra sıraları divanın matbu nüshasına göre yeniden düzenlenmiştir. Divan-ı Selmân-ı Sâvecî, s. 479, Müessese-i Ferhengî-i Hünerî-yi Mâ, 1371.

رندان درد آشام را پیمانه باید یا سبو

Sufilerin tariki kadeh ve testi ile içmektir. Şarap tortusu içen rindlere ya kadeh ya sürahi lazımdır.

1983. Şânî

1. ای حاصل صد مدعا هر جنبش مژگان تو

سرمایه صد آرزو هر خنده پنهان تو

Ey kirpiklerinin her cümbüşü yüzlerce davayı ortaya çıkartan (sevgili), senin her gizli gülüşün yüz arzusunun sermayesi oldu.

1984. Şehîdî

1. غرق عرق شده رخ چون آفتاب تو

طوفان حسنی و همه عالم خراب تو

Senin güneşe benzeyen yüzün tere gark oldu. Güzellik tufanısın ve tüm âlemi harab ettin.

1985. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. هر لوح مزاری ز فرامشکده خاک

دستیست برون آمده بهر طلب تو

Toprağın unutulmuşlar diyarındaki her mezar taşı seni talep için uzanan birer eldir.

1986. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. سپاه غیرت حق با شکستگان یار است

چو فتح روی دهد از پی سپاه مرو

Gayretullah ordusu gönlü kırıklara yârdır. Fetih yüz verine ordunun arkasından gitme.

1987. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. می رسد چون عطسه بی تمهید گلبانگ رحیل

از سرانجام سفر در هر نفس غافل مشو

Yolculuk kösü hapşırık gibi hazırlıksız yakalar. Hiçbir nefeste sefer akibetinden gafil olma.

[364]

1988. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. هرچه بخشد عالم ناساز می گیرد ز تو

غیر عبرت هر چه گیری باز می گیرد ز تو

Bu düzensiz âlem sana bahş ettiği her şeyi senden alır. İbret haricinde aldığın her şeyi senden alır.

1989. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. طومار در وداع عزیزان رفته است

این مهلتی که عمر دراز است نام او

Adına ömür dedikleri bu uzun süre içerisinde aziz (dostlara) veda için bir tomar kağıt gitti.

1990. Emîr Muhammed Sâlih

1. هرچه داری شب نوروز به می ساز گرو

غم فردا چه خوری روز نو و روزی نو

Nevruz gecesi elinde ne var ne yoksa şaraba karşılık rehin ver. Yarının gamını niçin çekiyorsun? Yeni gün, yeni rızık.

1991. Feyzî-yi Hindî

1. خوش آن زمان که یکی بود خانه من و تو

نبود راه جدایی میانه من و تو

Benim ve senin evimizin bir olduğu, aramızda uzaklık yolunun olmadığı o zamanlar ne güzeldi.

1992. Feyzî-yi Hindî

1. محمل عمرم به ملک نیستی نزدیک شد

ای اجل وقتست اگر آبی به استقبال او

Ömür yüküm (kervanım) yokluk mülküne yaklaştı. Ey ecel, eğer karşılamaya geleceksen vakit geldi.

1993. Hâce Hâcî Muhammed

1. از شوق نرگس تو که هستیم مست ازو

چندان گریست دیده که شستیم دست ازو

Senin nergise benzeyen gözünün şevkiyle mestiz. Göz o kadar ağladı ki ondan elimi yıkadım.

1994. Mağribî

1. گاه ماهی و گاه سمائی تو

می نکویی چنین چرایی تو

Sen bazen balık, bazen gökyüzü gibisin; niçin bu kadar iyisin?

2. هر زمان کسوت دگر پوشی

به لباس دگر برآیی تو

Her zaman bir başka elbise giyiyorsun, başka bir elbiseyle geliyorsun.

3. هیچ کس مر ترا نیاورد است

خود به خود آمدی خدایی تو

Kimse seni getirmiş değildir. Kendi kendine geldin, hüdayınabitsin.

4. جز تو کس نیست تات را ببند

ز چه برقع نمی گشایی تو

Seni senden başka gören kimse yoktur. Niçin peçeni açmıyorsun?

5. زان کس نیستی که زان خودی

هیچ کس را نه‌ای ترایی تو

Kimseden değilsin, kendindensin. Kimsenin değilsin, kendininsin.

6. مغربی تو ترا نمی دانی

به حقیقت بدان که مایی تو

Mağribî, sen seni bilmiyorsun. Hakikaten bil ki sen bizsin.

1995. Mağribî

1. بیا دلا به کجا خورده‌ای شراب بگو

ز چشم مست که گشتی چنین خراب بگو

Gel ey gönül, nerede şarap içtin, söyle. Kimin mest gözünden dolayı böyle harap oldun, söyle.

1996. Mağribî

1. جهان به شکل سرابست پیش آب وجود

به شکل آب چرا شد عیان سراب بگو

Cihan, varlık suyunun karşısında bir serap gibidir. Serap niçin su şeklinde ayan olmuştur, söyle.

1997. Mağribî

1. تو کشتی‌ای که ز امواج بحر مضطربی

کدام باد فکندت در اضطراب بگو

Sen deniz dalgalarında çalkalanan bir gemisin. Hangi rüzgâr seni böyle dalgalandırdı, söyle.

2. بتا چو غیر تو کس نیست تات را ببند

چراست روی تو پیوسته در حجاب بگو

Ey heykel kadar güzel sevgili, senden başka kise seni göremiyor. Niçin yüzün daima örtülüdür, söyle.

1998. Necîbü'd-dîn

1. ای جان پاک در شمر آب دیده شو

ای صبر وقت نیست تو اندر حجاب شو

Ey tertemiz can, gözyaşlarını say, en sabır, vakti değil, sen de perdenin arkasına saklan.

2. ای زهره برخلاف طبیعت بنال زار

گیسو ببر به تعزیت آفتاب شو

Ey Zühre, tabiatına aykırı olsa da inle, (omzuna dökülen) saçlarını kes de güneşe taziyyede bulun.

3. ای سعد چرخ بر سر این خاک خیمه زن

وی رشته مجره بر آن را طناب شو

Ey feleğin mutluluğu, bu toprağın başına çadır kur. Ve ey samanyolu ipi, ona halat ol.

1999. Mîrzâ Nizâm

1. پیش تو جای دارم و میرم از آرزوی تو

شرم نمی گذارم تا نگرم به سوی تو

Senin karşıdayım ve arzunla ölüyorum ama kafamı kaldırıp sana bakmaktan utanmayı bırakamıyorum.

2. بسکه نظاره دشمنی منتظرم که یک زمان

ملتفت کسی شوی تا نگرم به روی تو

Birine dön de azıcık yüzüne bakayım diye bir düşman bekliyorum.

3. شب همه شب ز خون دل خاک در تو تر کنم

تا نبرد به هیچ سو باد غبار کوی تو

Rüzgâr hiçbir şekilde senin semtine toz getirmesin diye gece, her gece gönül kanından senin kapının toprağını suluyorum.

2000. Vâlihî-yi Kumî

1. ما را چه کار با دل و با اختیار دل

ما بی کسان ازو دل ازو اختیار ازو

Gönülle ve gönlün tercihiyle ne işimiz var, biz ondanız ve hiçbir kimse değiliz, gönlümüz ondan, tercihimiz ondan.

2001. Hilâlî

1. سازم قدم ز دیده و آیم به سوی تو

تا هر قدم به دیده کشم خاک کوی تو

Her adımda semtinin tozunu gözüme sürme yapayım diye gözlerimden ayak yapıyorum da sana doğru geliyorum.

2. روی تو خوب و خوی تو بد آه چون کنم

ای کاش همچو روی تو می بود خوی تو

Yüzün güzel, huyun çirkin. Ah, keşke huyun da yüzün gibi olsaydı.

3. دور نه‌ای که تا کنم شکوه ز درد دوریت

آه که می کشد مرا هجر تو در حضور تو

Uzak değilsin ki uzaklığının derdinden şikâyet edeyim. Ah ki senin huzurunda da ayrılık derdini çekiyorum.

2002. Lâ-edrî

1. در هجر تو آب چشمم از سر بگذشت

اینست یکی ز سرگذشتم بی تو

Senin hicranınla göz yaşıma başımı aştı. Bu sensiz yaşadığım maceralardan biridir.

2003. Lâ-edrî

1. گر چرخ فلک نان دهم دندان کو

Feleğin çarkı bana ekmek verse diş hani?

2004. Lâ-edrî

1. گر گناه اینست نتوان کردن استغفار ازو

Günahım buysa bundan istiğfar edilemez.

2005. Şeyh Ebü'l-hasen

1. اگر غم را چو آتش دود بودی

جهان تاریک بودی جلودانه

Eğer gamın da ateş gibi dumanı olsaydı cihan sonsuza dek karanlık kalırdı.

2006. Âzerî

1. گر بار دگر وصل تو خواهم عجبی نیست

باشد همه کس را هوس عمر دوباره

Eğer bir kez daha vuslatını istesem şaşılmaz. Herkesin ikinci kez yaşama hevesi vardır.

[365]

2007. Câmî

1. ای سرو راستین کله کج نهادهای

وی تازه گل که پرده ز عارض گشادهای

Ey doğru servi, külahını eğri koymuşsun. Ey taze gül, yanağından bir perde açmışsın.

2. از جنس آب و خاک نه‌ای از چه گوهری

وز نوع انس و جن نه‌ای و از که زاده‌ای

Su ve topraktan değilsin, hangi cevherdensin. İnsan ve cin değilsin, kimden doğmuşsun?

3. نازکتری ز برگ سمن ورنه گفتمی

بر شکل سرو ریخته از سیم ساده‌ای

Ben demesem de yasemin yaprağından incesin, saf gümüşten dökülmüş servi seklindesin.

4. وصف ترا چنان که تویی چون کنم خیال

کز هرچه در خیال من آید زیاده‌ای

Seni nasıl vasfedeyim, seni nasıl hayal edeyim? Hep benim hayalimin ötesidesin.

5. رفت آن سوار و صبر و خرد در رکاب او

ای اشک خون گرفته تو چون ایستاده‌ای

O atlı, sabır ve akıl onun kafilisine katılıp gitti. Ey kana dönmüş göz yaşı, ne duruyorsun.

6. برخوام که دست زنم در عنانش گفت

زین سان چرا عنان دل از دست داده‌ای²⁹⁵

Üzengilerine el atmak için kalktım, dedi, "Niçin gönlünün üzengilerini böyle elinden kaçırdın." dedi.

7. خود را میان راه فکندم به عشوه گفت

جامی برو چه در پی ما سر نهاده‌ای

Kendimi yola attım, işve ile dedi ki: "Ey Câmî, yürü git, ne diye böyle yolumuza baş koydun."

2008. Câmî

1. موی سیاه را به هوس کرده‌ام سفید

روی سفید را به گنه کرده‌ام سیاه

Siyah saçımı heves peşinde ağarttım, beyaz yüzümü günahla kararttım.

2009. Câmî

1. از روی یار ظاهر و مظهر یکیست لیک

در حکم عقل این دگر آن دیگر آمده

Yârin yüzünde zâhir de mazhar da aynıdır ama aklın hükmüne göre o başkadır, bu başka.

2010. Seyyid Celâl

1. ای زده سنبل خوشت بر سر گل کلاله‌ای

دیده ندیده جز رخت زیر کلاله لاله‌ای

Ey güzel sümbülün gül başının üzerinde zülf olduğu (sevgili), göz hiçbir zülfün altında senin yüzün gibi bir lale görmedi.

2. بر رخ چون گل تو خوی از تب و تاب و جوش می

خوشر از آنکه بر سر لاله ژاله‌ای

Senin güle benzeyen yanağında şarabın sıcaklığı, parlaklığı ve coşması lalenin üzerine jale düşmesinden daha hoştur.

3. من که ز جام مهر تو مست شدم به جرعه‌ای

حال چگونه باشد ار نوش کنم پیاله‌ای

Senin muhabbet kadehinden bir cür'a alınca sarhoş oldum, bir kadehin tamamını içecek olsam kimbilir neler olur?

2011. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. سرمست جام عشقم بی باده و پیاله

گفتم ز من چه خواهی گفتا که سوز و ناله

Şarap ve kadeh olmadan aşk kadehinden sarhoşum. "Benden ne istiyorsun." dedim, "yanma ve inleme" dedi.

2. ای نحوی هوایی تا چند جاء زید

وی مقری کسائی تا کی غم اماله

Ey nahivci, ne zamana kadar "câe Zeydün" hevesinde kalacaksın? Ey Kesâ'î okutan, ne zamana kadar gamı imâle edecek, uzatacaksın.

3. ای منطقی بی دین عمرت گذشت ضایع

فکرت به قول شارح خاطر سوی بطلاله²⁹⁶

Ey dinsiz mantıkçı, ömrün ziyan olup geçti. Fikrin "kavl-i şârih" peşinde, zihninin tembellik tarafında.

4. دیگر حکیم کافر لعنت بر اعتقادش

گوید به تو حوادث بر دهر کن حواله²⁹⁷

Kafir filozof da, lanet olsun onun itikadına, hâdisleri dehre havale et der.

5. مشغولی اطبا در گفت و گوی قانون²⁹⁸

296

فکرت بقول شارح خاطر سوی بطلاله

297

گوید به تو حوادث بر دهر کن حواله

298

مشغوله اطبا در گفت و گوی قانون

بحث فقیه نادان در شرکت کفاله

Tabiplerin meşgalesi Kanun'daki dedikodulardır. Cahil fakih de ortaklık ve kefalet bahislerine dalmıştır.

6. مفتی قلم گرفته کانجا ضمان نباشد²⁹⁹

قاضی به فکر مانده کاین بیع شد اقاله

Müftünün eline kalem aldığı yerde damân/emniyet yoktur. Kadı düşünceye dalmış, bu satış (müftünün düşündüğü iş) ikale ile feshedilmiştir.

7. من این و آن ندانم سرمست جام عشقم

مطرب بزن نوایی ساقی بده پیاله

Ben aşk kadehi ile sarhoşum, onu bunu bilmem. Mutrıb, bir şarkı çal; saki bir kadeh getir.

2012. Şehzâde Cem

1. سرو تو همیشه نوجوان به

اشکم به رهش چو جو روان به

Senin servin daima gençken güzel; göz yaşlarım ırmak gibi yoluna akarken güzel.

2. بر گردن غمزه زلف بفکن

در گردن دزد ریسمان به

Yan bakışının gerdanına zülfünü sal. Hırsızın boynunda ip güzel.

3. سایه بفکن ز زلف بر خال

سلطان حبش به سایبان به

Zülfünden benine gölge düşür, Habeş sultanı gölgelikte güzel.

4. بیماری آن دو زلف شادم

ظالم همه دم چو ناتوان به

O iki zülfün hasta olmasından mutluyum, zalim hâlsiz olunca güzel.

5. چون خاک شوم ز پهلوی ما

پیش سگ کویت استخوان به

Ben toprak olduğumda kemiklerimin senin semtinin köpeklerinin önüne düşmesi güzel.

6. با ناله خوشست جم همیشه

بلبل همه دم چو در فغان به

Cem daima inlerken iyidir, bülbülün hep feryâd ü figanda olması güzel.

2013. Hâfız

1. ای از فروغ رویت روشن چراغ دیده

مانند چشم مستت چشم جهان ندیده

Ey yüzü göz mumunu aydınlatan sevgili, cihanın gözleri senin mest gözlerin gibisini görmedi.

2. همچون تا نزنینی سر تا به پا لطافت

گیتی نشان ندیده ایزد نیافریده

Senin gibi baştan ayağa letafet olan bir nazeninin izini kainat görmedi, Mevla yaratmadı.

3. میلی اگر ندارد با عارض تو ابرو

پیوسته از چه باشد چون قد من خمیده

Eğer kaşların yanağına meyletmiyorsa niçin daima benim belim gibi bükülmüştür?

4. گر بر به لبم نهی لب یابم حیات باقی

آن دم که جان شیرین باشد به لب رسیده

Eğer dudağıma dudağını koyarsan sonsuz bir hayat bulurum. O an tatlı canım dudağa ulaşır.

5. آن آهوی سیه چشم از دام ما برون شد

یاران چه چاره سازیم با این دل رمیده

O siyah gözlü ceylan tuzağımızdan kaçtı. Dostlar, bu ürkmüş gönüle ne çare bulayım?

[366]

2014. Hâfız

1. دوش رفتم به در میکده خواب آلوده

خرقه تر دامن و سجاده شراب آلوده

Dün uyukulu bir şekilde, eteği ıslanmış bir hırka ve şaraba bulanmış bir seccade ile meyhaneye gittim.

2. آمد افسوس کنان مغبجه باده فروش

گفت بیدار شو ای رهرو خواب آلوده

Şarap satan muğbeçe hayıflanarak geldi ve "uyan ey uyurgezer" dedi.

3. شست و شویی بکن آنگه به خرابات خرام

تا نگرده ز تو این دیر خراب آلوده

Bu mabed kirlenmesin, yıkan da ondan sonra harabata hırâm et.

4. به طهارت گذران منزل پیری و مکن

خلعت شیب به تشریف شباب آلوده

İhtiyarlık menzilinden temiz bir şekilde geç. Bu beyaz saçlı hil'atini da gençlik kaftanın gibi bulaştırma.

5. به هوای لب شیرین دهنان چند کنی

جوهر روح به یاقوت مذاب آلوده

Tatlı dudaklıların hevesiyle ne zamana kadar ruh cevherini erimiş yakuta (şaraba) bulaştıracaksın.

6. آشنایان ره عشق درین بحر عمیق

غرقه گشتند و نگشتند به آب آلوده

Aşk yoluna aşına olanlar bu derin denizde suya dalıp ıslanmadılar.

7. پاک و صافی شو و از چاه طبیعت به در آی

که صفایی ندهد آب تراب آلوده

Tertemiz ve saf olup tabiat kuyusundan çık. Toprakla karışık su bir tat vermez.

2015. Hâfız

1. عید است و موسم گل ساقی بیار باده

هنگام گل که دیده بی می قدح نهاده

Saki, bahar ve gül mevsimidir, şarap getir. Gül vakti kadehin şarapsız bırakıldığını kim görmüş?

2. صوفی که دی نصیحت می کرد عاشقان را

امروز دیدمش مست تقوی به باد داده

Dün âşıklara nasihat eden sufiyi bugün sarhoş ve takvayı rüzgâra vermiş gördüm.

2016. Hâfız

1. برو این دام بر مرغ دگر نه

که عنقا را بلند است آشیانه

Yürü, bu tuzağı başka kuş için kur, çünkü ankanın yuvası yüksektir.³⁰⁰

³⁰⁰ Burada yer alan beş beytin sıra ve şairlerindeki karışıklık mısraların tekrar düzenlenmesi suretiyle giderilmiştir.

2017. Hüsrev-i Dihlevî

1. آن دل خراب شد که تو آباد دیده‌ای

وان سینه غم گرفت که تو شاد دیده‌ای

Âbâd gördüğün o gönül harab oldu, şâd gördüğün o sine gama giriftâr oldu.

2018. Hüsrev-i Dihlevî

1. بس در طلب کوشش بی فایده کردیم

چون طفل دوان از پی گنجشک پریده

Uçan serçenin peşinde koşan çocuk gibi faydasız çabalara girdik.

2019. Hüsrev-i Dihlevî

1. مردم چه بی وفاست خوشا آهوان دشت

کارامگاه خویش به ویرانه ساخته

İnsanlar ne vefasız, çöldeki ceylan ne güzel istirahatgâhını viraneye kurmuş.

2020. Hüsrev-i Dihlevî

1. سزای هر کسی از راه نسبیتی باشد

قلم به کارد تراشند و کننده با تیشه

Herkesin yoldan nasibi başkadır, kalemi bıçakla yontarlar, ağacı keserle.

2021. Sa'dî

1. ای صورتت ز گوهر معنی خزینه‌ای

ما را ز داغ عشق تو بر دل دفینه‌ای

Ey sureti mana cevherinden bir hazine olan, aşkının yarası gönlümüzde bir definedir.

2. دانی که آه سوختگان را بود اثر

مگذار ناله‌ای که برآید ز سینه‌ای

Yanmışların ahının tesiri olduğunu biliyorsun. Gönülden gelen bir feryada izin verme.

3. سر در نیاورم به سلاطین روزگار

گر من ز بندگان تو باشم کینه‌ای

Senin bendelerine kin tutuyorsam devrin sultanlarıyla geçinemem.

4. تدبیر نیست جز سپر انداختن که خصم

سنگی به دست دارد و ما آبگینه‌ای

Sipere saklanmaktan başka çare yok çünkü hasmın elinde taş var ve bizim elimizde sırça kadeh.

2022. Sa'dî

1. ای که ز دیده غائبی در دل ما نشستهای

حسن تو جلوه می کند وین همه پرده بسته‌ای

Ey gözümüzle göremediğimiz ama gönlümüzde oturan (sevgili), senin güzelliğin cilve etmekte ve bu perde tamamen kapalı.

2. خاطر عام برده‌ای خون خواص خورده‌ای

ما همه صید کرده‌ای خود ز کمند جسته‌ای

İnsanların hatırını kırdın, havâssın kanını içtin, hepimizi avladın da sen sıçrayıp tuzaktan kurtuluverdin.

2023. Sa'dî

1. می بر زَند ز مشرق شمع فلک زبانه

ای ساقی صبحی در ده می شبانه

Feleğin mumu (güneş) doğudan parlamaya başlıyor, ey sabah sakisi, dün gecenin şarabını getir.

2. عَلم بدزد لختی چند اختیار دانش

هوشم ببر زمانی تا کی غم زمانه

Bir süre aklımı çeldi, ne zamana kadar öğrenmeyi seçeceğiz. Beni bir süre hoşnut et, ne zamana kadar devrin derdini çekeceğiz?

2024. Sa'dî

1. در کوی تو معروفم و از روی تو محروم

گرگ دهن آلوده و یوسف ندیده

Senin semtinde bir şöhretim var ama senin yüzünü görmekten mahrumum. Kurdun ağzında kan var ama Yusuf'u parçalamamış.

2025. Sultan Selîm-i Evvel

1. سر تا به پای تو همه مطبوع طبع ماست

گویا برای خاطر ما آفریده‌ای

Baştan ayağa tabiatımıza göresin, sanki bizim için yaratılmışsın.

2026. Rükne'd-dîn-i Sencerî

1. آن حلقه گویی بر سما کرد از کمر جوزا جدا

نیمی ازان زیر قبا نیمی به دیدار آمده

Güya o halka cevzâ kemerinden uzaklaşıp semaya yükseldi, yarısı kaftanın altına yarısı yüzüne geldi.

2027. Şifâyî

1. دل داده‌ام از دست خدایا جگرم ده

پروانه پر سوخته‌ام بال و پریم ده

Gönlümü elden kaçırdım, rabbim, ciğerimi ver. Kanadı yanmış bir pervaneyim, kanadımı ver.

2. کو بخت شفایی که دهد ساقی دوران

صد ساغر پی در پی و گویم دگریم ده

Devran sakisinin peş peşe yüz kadeh vermesi ve Şifâ'î'nin "bir daha ver" demesi, nerede o baht.

2028. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. آن خوش پسر برآمد از خانه می کشیده

مائل به اوفتادن چون میوه‌ای رسیده

O hoş mahbup şarap çekerek evinden geldi, tıpkı olgun bir meyve gibi düşmeye meyilliydi.

2. مالیده آستین را تا بوسگاه ساعد

تا ناف پیرهن را چون صبحدم دریده

Gömleğinin yeni bileğinin öpülecek yerine kadar sıyırılmış, yakası sabah vakti gibi açılmıştı.

[367]

2029. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. مژگان ز شوخ چشمی برهم نهاده شمشیر

از ترس جان نگاهش در گوشه‌ای خزیده

Birleşen kirpikleri gözünün şuhluğundan dolayı kılıç çekince bakışları can korkusundan bir köşeye saklandı.

2030. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. برقی ز ابر جسته هرجا که رم نموده

سروی ز خاک رسته هرجا که آرمیده

Şimşek gibi çakıp her tarafa haşyet salan bir şimşek, topraktan bitip etrafı huzura erdiren bir servidir.

2031. Sabrî

1. بریده باد زبان کسی که دست مرا

ز دامن تو به تیغ زبان جدا کرده

Dil kılıcını kullanarak elimi senin eteğinden ayıran kişinin dili kopsun.

2032. Tâlib

1. چنان هوا ز نم اشک من رطوبت یافت

که تا فلک ز لبم آه می رود به شنای

Havaya öyle göz yaşları döküyorum ki benim gözyaşlarımdan rutubet oldu, "âh" ise dudaklarımdan süzülüp sanki yüzmeye gidiyor.

2033. 'Örfî

1. خاک از فلک بخواه و مراد از زمین مجوی

ماه از زمین بجوی و وفا ز آسمان مخواه

Felekten toprak um ama zeminden muradını bulacağını umma. Yeryüzünde ay ara ama gökyüzünden vefa bekleme.

2034. 'İffetî Beygüm

1. قامت سرو که در آب نمودار شده

کرده دعوی به قد یار و نگونسار شده

Suya yansıyan servi gövdesi senin endamın ile güzellik yarışına girdi ve (ceza olarak) başaşağı kaldı.

2035. Feyzî-yi Hindî

1. بزم نشاط دوران چون نیست جاودانه

ساقی بده پیاله مطرب بزن ترانه

Devranın eğlence bezmi madem ki ebedi değildir, öyleyse ey saki kadehi ver, ey mutrib şarkı söyle.

2. گاهی به سوی لیلی تا نامه‌ای بیارند

مرغان به فرق مجنون کردند آشیانه

Leyla'ya zaman zaman mektup getirmek için kuşlar Mecnun'un kafasına yuva yapmışlardır.

2036. Feyzî-yi Hindî

1. خواهی من دیوانه را شیرین شود شور جنون

سنگ ستم تنها مزین دشنام هم چندی بده

Bir divane olan bana deliliğin karmaşası tatlı olsun istiyorsan sadece sitem taşı vurma, biraz da kötü söz söyle.

2037. Feyzî-yi Hindî

1. ای برق خنده ریز بگشتی شکستگان

معذور دارم که به ساحل نشسته‌ای

Ey gülücükler dağıtan şimşek, gönlü kırıkları dolaştın; bu sebeple sahilde oturman konusunda seni mazur görüyorum.

2038. Baba Figânî

1. نخل قدت که از چمن جان برآمده

شاخ گلی به صورت انسان برآمده

Can çayırında biten endamının fidanı insan suretinde tecessüm etmiş bir gül dalıdır.

1. از فرق تا قدم همه جانست آن نهال

گویا ز آب چشمه حیوان برآمده

O fidan baştan ayağa candır, sanki âb-ı hayat çeşmesinden gelmiş gibidir.

2039. Kaydî

1. ای قدم ننهاده هرگز از دل تنگم برون

حیرتی دارم که چون در هر دلی جا کرده‌ای

Ey küçücük kalbimden bir an bile ayağını dışarı çıkarmamış olan (sevgili), nasıl her gönülde yer tutun, hayretteyim.

2040. Kâtibî

1. قد بلند من بین دستار پاره پاره

چون آشیان لقلق بر کله مناره

Uzun boyuma ve parçalanmış sarığıma bak. Minarenin tepesindeki leylek yuvası gibiyim.

2041. Kelîm-i Kâşânî

1. دلی شکفته نماند است در جهان ور هست

گلپست چیدنش از یاد باغبان رفته

Cihanda çiçek açmış bir gönül kalmadı. Eğer varsa da bahçıvanın toplamayı unuttuğu bir güldür.

2042. Kemâl-i İsfahânî

1. ای رنگ عارض تو آتش بر آب بسته

وی چین طره‌هایت از مشک ناب بسته

Ey yanağı rengini suyun üstündeki ateşten alan, saç bükümülerinin kıvrımı saf misk ile bağlanmış olan (sevgili)!

2. جادوی غمزۀ تو بگشاده دست صنعت

بر عارض تو از خط نقشی بر آب بسته

Yan bakışının cadıları sanat elini açtı, senin yanağına hat ile su üzerinde bir nakış yaptılar.

3. نرگس ز شرم چشمت در پیش سر فکنده

غنچه ز دست حسنت بر رخ نقاب بسته

Nergis, gözlerinden utanıp boynunu bükmüş, gonca ise güzelliğinin elinden yüzüne peçe bağlamış.

2043. Mâdhûrâm

1. در دیده‌ جانم چو تویی مردم دیده

عالم به تو می بینم و روی تو ندیده

Can gözümde sen göz bebeği gibi oturduğundan dolayı alemi seninle görüyorum ama senin yüzünü görmüyorum.

2044. Medhûş

1. مو نیست در سرم همه خار محبت است

یک یک به پا خلیده و از سر به در شده

Başımdakiler saç değil, tümüyle muhabbet dikenidir, tek tek ayağıma batmış ve başımdan çıkmıştır.

2045. Ma‘ sûm

1. نه دیده قطره‌ای خون از جگر برآورده

به دیدن تو دل از دیده سر برآورده

Gözden çıkan ciğerden çıkan bir kan damlası değildir, seni görebilmek için başını çıkartmış gönüldür.

2046. Mağribî

1. آن ماه مشتریست به بازار آمده

خود را ز دست خویش خریدار آمده

O ay, pazara gelmiş bir müşteridir. Kendi elinden kendisini satın almaya gelmiştir.

2. آن گل‌خیست سوی گلستان شده روان

وان بلبل‌یست جانب گلزار آمده

O gül yanaklı gülistana revan olmuş ve bu bülbül gülzâra gelmiştir.

3. از قد و قامت همه خوبان دلربا

آن سرو قامت است به رفتار آمده

Gönül çalan güzellerin boy ve endamından o servi boylu yürümeye başlamıştır.

4. پنهان ازین چمن ز سراپرده نهان

مطلوب خویش راست طلبکار آمده

Gizli bir çayırda (çıkıp) kendi talebini sunmak için (sarayın) mahrem perdesine gelmiştir.

5. آن یک ز روی اوست به تسبیح مشتعل

وین یک ز موی اوست به زنار آمده

Şuradaki adam onun yüzüne bakıp tespihe başladı, buradaki adam da onun saçlarından zünnâra geldi.

6. یک باده بیش نیست در اقداح کائنات

ز اقداح باده مختلف آثار آمده

Kâinatın kadehlerinde bir şarap fazla değildir, şarap kadehlerinden muhtelif eserler meydana gelmiştir.

2047. Neşât

1. به باغی داشت بلبل این ترانه

که دور از گل قفس به ز آشیانه

Bülbül bağda şu şarkıyı söylüyordu: "Kafes, gülün uzağındaki yuvadan iyidir."

2048. Nizâmî

1. به حوالی دو چشمت حشم بلا نشسته

چو قبیله کرد لیلی همه جابجا نشسته

Leyla kabileyi dolaştığında herkesin sağa sola çöküp kaldığı gibi iki gözünün etrafına bela orduları yerleşmiş.

[368]

2049. Nazîrî

1. ترسم که در روز جزا گیرند خلقی دامت

بر دیگران باری مکن جوری که بر ما کرده‌ای

Korkarım ki ceza gününde halk senin eteğine yapışacak. Bana ettiğin cefayı bari başkalarına etme.

2050. Hilâlî

1. بلبل به باغ و جغد به ویرانه ساخته

هرکس به قدر همت خود خانه ساخته

Bülbül bağa, puhu da viraneye, herkes kendi himmetine göre ev yaptı.

2051. Hilâlî

1. یا رب آن زلفست بر روی تو یا خود باغبان

سنبل تر چیده و بر آفتاب انداخته

Ya Rab, yüzündeki zülf müdür yoksa bahçıvan taze sümbül toplayıp güneşe mi atmış?

2052. Lâ-edrî

1. خواهی شوی پشیمان ای شه ز قتل بنده

یاد این سخن به گوشت ما مرده و تو زنده

Ey padişah, köleni katletmekten dolayı pişman olmak istiyorsan bu söz kulağında olsun: Biz ölüyüz, sen dirisin.

2053. Lâ-edrî

1. دلا گدایی و رندی ز پادشاهی به

دمی فراغت خاطر ز هر چه خواهی به

Ey gönül, dilencilik ve rindlik padişahlıktan iyidir. Zihninin bir an bile rahat olması dilediğin her şeyden iyidir.

2054. Lâ-edrî

1. با جمله خوشی‌های جهانم بی تو

جز آب روان نیامد اندر دیده

Cihanda sahip olduğum bütün güzelliklere rağmen sen olmadığın için akan gözyaşım dışında hiçbir gözümden değil.

2055. Lâ-edrî

1. گشاده چشم به دیدار او زمین و زمان

نهاده گوش به گفتار او سپهر و سپاه

Zemin ve zaman onu görmek için gözünü açmıştır, felek ve ordu onun sözüne kulak vermiştir.

2056. Lâ-edrî

1. کلاه گوشه خورشید چون نمود از دور

ستارمگان همه از سر فرو نهند کلاه

Güneşin köşesinin külâhı uzaktan görününce yıldızların tamamı başından külâhı indirdi.

2057. Lâ-edrî

1. ز عکس آتش تیغ ز بیم بگریزد

بسان زیبی از اصلاب دشمنان تو باه

Öyle bir cıva ki, düşmanlarının evlatları kılıcının ateşinin aksinden korkuyla kaçıyor.

2058. Lâ-edrî

1. به غیر کاهربا در زمان معدلتش

کسی به غصب نیارد ربود برگی کاه

Onun adalet devrinde kehrubâ taşının otu çekmesinden bakşa kimse hiçbir şey çalmamıştır.

2059. Lâ-edrî

1. نی دیو بی جمازه بر طول آن گذشته

نی غول بی قلاغوز در عرض او چیده

O kadar geniş bir alandır ki ne bir cin oranın enini devesi olmadan geçebilir ne de bir iblis kılavuzu olmadan onun boyunu aşabilir.

2060. Lâ-edrî

1. در هر چه بنگرم تو نمودار بوده‌ای

ای نانموده رخ تو چه بسیار بوده‌ای

Her nereye baksam sen görünüyordun, ey görünmeyen, senin ne kadar çok yüzün vardı.

2061. Lâ-edrî

1. دست گل پا گل بدن گل چهره گل رخسار گل

ای سرت از پا عجب خود را گلستان کرده‌ای

El gül, ayak gül, beden gül, çehre gül, yüz gül... Ey sevgili, acaba baştan ayağa kendini gülistan mı eyledin?

2062. Lâ-edrî

1. ای صبحدم چه شد که گریبان دریده‌ای

وی شب چه حالت است که ز گیسو بریده‌ای

Ey sabah vakti, ne oldu da yakanı yırttın? Ey gece, bu ne hal ki sevgilinin saçından koptun?

2063. Lâ-edrî

1. این خار هم از ان گل بر جیب جان خلیده

O gülden bu diken can koynuna batmakta.

2064. Lâ-edrî

1. هرکس به خواب راحت من مبتلا نشسته

Herkes rahatça uyuyor, bir ben derde müptela olmuş, oturuyorum.

2065. Lâ-edrî

1. جوی طالع ز خروار هنر به

Talih ırmağı eşek yükü hünlerden iyidir.

2066. Lâ-edrî

1. از خلال آسوده است آنکس که بی دندان شده

Dişi olmayan kişi dişini temizleme derdinden kurtulur.

2067. İbn-i Yemîn

1. چه سود آنگه که ماهی مرده باشد

که باز آید به جوی رفته آبی

Suyu tükendikten sonra ölen bir balığın tekrar dirilmesinin ne faydası var?

2068. Esîr-i Umânî

1. چه بد کردم چه شد از من چه دیدی

که ناگه روی از من در کشیدی

Ne kötülük yaptım, ne oldu, benden ne gördün ki ansızın benden yüz çevirdin.

2069. Âzer

1. به آن گناه که بیگانه را کسی نکشد

تو بی وفا همه یاران آشنا بکشی

Kimsenin bir yabancıyı bile öldürmeyeceği (küçük) bir suç için sen vefasız sevgili, tüm dostlarını öldürüyorsun.

2070. Ezrakî

1. می کنی جور و جفا مهر و وفا می گویی

تو چه ها می کنی ای شوخ چه ها می گویی

Cevr ü cefa edip mihr ü vefâdan bahsediyorsun. Ey şuh, sen neler yapıyor, neler diyorsun.

2071. Enverî

1. ای غایت عیش این جهانی

ای اصل نشاط و شادمانی

Ey bu cihandaki hayatın gayesi, ey neşat ve şadlığın aslı,

2. گر روح بود لطیف روحی

ور جان باشد عزیز جانی

Eğer ruh isen latif bir ruhsun. Eğer can isen aziz bir cansın.

3. گفتی که چه گونه‌ای تو به ما

دور از تو بتا چنان که دانی

"Bize karşı nasılsın" diye sordun. Ey put suretli güzel, senden uzaktayken nasıl olduğumu biliyorsun.

4. از درد تو سخت ناتوانم

رنجی برگیر اگر توانی

Senin derdinle son derece güçsüzüm. Yapabiliyorsan hastalığımı al.

2072. Enverî

1. یک زمان از غم نیاسایم همی

تا که هستم باده پیمایم همی

Şarap içene kadar bir an bile gamdan kurtulamam.

2. می کنم تدبیر گوناگون ولی

بسته تقدیر نگشایم همی

Çeşit çeşit tedbirler alırım ama kaderin düğümlediğini açamam.

3. می روم هر جا و می جویم مراد

عاقبت نومید باز آیم همی

Her yere gidip muradımı ararım ve sonunda ümitsiz geri dönerim.

2073. Enverî

1. مرا وقتی خوش است امروز و حالی

قدحها پر کنید و شیشه خالی

Bugün vakim hoş geçmektedir, keyfim yerindedir. Kadehleri doldurun, şişeleri boşaltın.

2. که داند تا چه خواهد بود فردا

بزن رودی بیاور باده حالی

Yarın ne olacağını kim bilebilir ki? Şimdi bir ırmağa git ve yanında şarap götür.

3. ز طبع خود نخواهد گشت گردون

اگر رو شکر گویی یا بنالی

Felek inlesen de şükretsen de senin tabiatına göre dönmeyecektir.

2074. Enverî

1. گر مرا روزگار یابستی³⁰¹

کار با یار خود نگارستی

Eğer talihim yaver giden bir kimse olsaydım sevgilimin yanında olurdum.

2. پس ازین روی انتظارم نیست

کاشکی روی انتظارستی

Bundan sonra beklemekten bir ümidim yok, keşke beklemek bir şey getirseydi.

2075. Enverî

1. ای دیر به دست آمده بس زود برفتی

آتش زدی اندر من و چون دود برفتی

Ey (sevgili), geç ele geçtin ve çabucak gittin. İçime ateş vurdun da duman gibi gittin.

2. چون آرزوی تنگدلان دیر رسیدی

چون دوستی سنگدلان زود برفتی

Gönlü daralmışların arzusu gibi geç geldin, katı kalpli dostlar gibi erken gittin.

2076. Evcî

³⁰¹ گر مرا روزگار یابستی

1. پیش دانا مسند جم خاک یا گهواره است

پادشاهی عالم طفلیست یا دیوانگی

Âlimler nezdinde Cem'in tahtı toprak mıdır yoksa beşik midir? Âleme padişah olmak çocukluk mudur yoksa delilik midir?

2077. Câmî

1. بسکه در جان فگار و چشم بیدارم تویی

هرکه پیدا می شود از دور پندارم تویی

Yaralı canımda ve uyuyamayan gözleriminin önünde bulunman yeter, uzaktan her şeyi sen sanıyorum.

2078. Câmî

1. لی حبیب مدنی عربی قرشی

که بود درد و غمش مایه شادی و خوشی

Medine'li, Arap, Kureyş'li bir sevgilim var ki onun dert ve gamı mutluluk ve hoşluğun mayasıdır.

2. فهم رازش نکنم او عربی من عجمی

لاف مهرش چه زنم او قرشی من حبشی

Onun sırrını anlayamam, o Araptır, ben Acemîyim. Onun sevdasının sözünü nasıl edeyim, o Kureyşli, ben ise Habeşliyim.

3. ذره وارم به هواداری او رقص کنان

تا شد او شهره آفاق به خورشید وشی

O güneş gibi ufuklara şöhret saldığından beri ben bir zerre gibi onun hevâsıyla dans etmekteyim.

4. گرچه صد مرحله دور است ز پیش نظرم³⁰²

وجهه فی نظیری گل غداة وعشی

Görüşümden yüz merhale uzakta olsa da yüzü sabah akşam gözümün önündedir.

5. صفت باده عشقش ز من مست می‌رس

ذوق این می‌شناسی به خدا تا نچشی

Onun aşk şarabının nasıl olduğunu ben sarhoşa sorma. Allah için, bu şarabın zevkini tatmadan bilemezsin.

6. مصلحت نیست مرا سیری از ان آب حیات

ضاعف الله بكل زمان عطشی

O âb-ı hayata doymak bizim için maslahat değildir. Allah ona olan susuzluğu her zaman arttırsın.

7. جامی ارباب وفا جز ره عشقش نروند

سر مبادت گر از این راه قدم باز کشی

Ey Câmî, vefa ehli onun aşkı dışında bir yola gitmezler. Eğer bu yoldan geri dönersen kafan kopsun.

2079. Câmî

1. گذشت شوکت محمود و در زمانه نماند

جز این فسانه که نشناخت قدر فردوسی

(Gazneli) Mahmud'un şevketi geçti gitti, bugün ondan Firdevsî'nin değerini bilmediği efsanesinden başka bir şey kalmadı.

2080. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. ای که ازین تنگ قفس می پری

رخت به بالای فلک می بری

Ey bu dar kafesten uçan sevgili, yüzünü feleğin üstüne getiriyorsun.

2. زندگی تازه ببین بعد ازین

چند ازین زندگی سرسری

Hayata bundan sonra yeni bir gözle bak, ey serseri, bundan sonra ne kadar daha yaşamayı (umuyorsun)?

3. در هوس مشترییت عمر رفت

ماه ببین و بره از مشتری

Satın alma derdiyle ömrün gitti, aya bak da Müşteri'den (Jüpiter) kurtul.

4. دلق شبشناک بر انداختی

جان برهنه شده خود خوشتری

5. در عوض دلق تن چار میخ

یافته‌اند از صفت شستری

6. جامه این جسم غلامانه بود

گیر کنون پیرهن مهتری

Bu gulam/bende cisminde elbiseyi giyinmişsin, bugün de daha küçük bir gömlek al.

7. مرگ حیاتست و حیاتست مرگ

عکس نماید نظر کافری

Ölüm hayattır ve hayat ölümdür. Kafirin nazarın bunun tam tersini görür.

2081. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. بوی باغ و گلستان آید همی

بوی یار مهربان آید همی

Bağ ve gülistanın kokusu geliyor. Muhabbetli yarin kokusu geliyor.

2. از نثار جوهر یارم مرا

آب دریا تا میان آید همی

Sevgilim bana mücevher saçtığından denizin suyu ortaya geliyor.

3. زان در و دیوار های کوی دوست

عاشقان را بوی جان آید همی

Dost semtinin kapı ve duvarlarından âşıklara can kokusu geliyor.

4. با خیال گلستانش خار زار

نرم تر از پرنیان آید همی

Dikenlik onun gülistanının hayaliyle nakışlı ipekten daha yumuşak hâle geliyor.

2082. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. صنما چه گونه گویم که تو نور جان مایی

که چه طاقتست جان را چو تو نور خود نمایی

Ey heykel güzelliğindeki sevgili, sana nasıl "canımızın nurusun" diyeyim? Sen kendi kendine parlayan bir nursun, canın sana bakmaya takati yok.

2083. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. به وصال می بنالم که چه بی وفا قرینی

به فراق می زارم که چه یار بی وفایی

Vuslat zamanı ne kadar vefasızın diye inliyorum, ayrılık zamanı ne kadar vefasızsın diye inliyorum.

2084. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. ما را چو مریم بی سبب از شاخ می آید رطب

ما را چو عیسی بی طلب در مهد آید سروری

Bize Meryem gibi sebepsiz, daldan taze hurma gelir. Bize İsa gibi istemeden beşikte serverlik gelir.

2085. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. گر باغ ازو واقف بدی از شاخ تر خون آمدی

ور عقل ازو آ که بدی از چشم جیحون آمدی

Eğer bağ ona vakıf olsaydı taze daldan kan gelirdi Eğer akıl onu fark etseydi gözden Ceyhun gelirdi.

2. گر سر برون کردی مهش روزی ز قرص آفتاب

ذره به ذره در هوا لیلی و مجنون آمدی

Eğer onun ay yüzü güneşin yuvarlağından kafasını çıkartsaydı havadaki zerreler tek tek Leyla ve Mecnun'a dönüşürdü.

[370]

2086. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. در غم یار یار بایستی³⁰³

یا غم را کنار بایستی

Yarin hasretiyle tutuştuğumda yare kavuşmam veya bir kenara çekilmem gerekir.

2. زانچه کردم کنون پشیمانم

دل امسال پار بایستی

Daha önce yaptığım şeyden bugün pişmanım. Gönülün bugün parça parça olması gerekir.

3. تا بدانستمی ز دشمن دوست

زندگانی دو بار بایستی

Düşmanı dosttan ayırabileyim diye ikinci bir hayat gerekir.

4. چون بمیری بمیرد این هنر

زین هنر هات عار بایستی

Öldüğünde bu hünerin de ölecek. Bu hünerlerin utanç olması gerekir.

2087. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. ز اول بامداد سرمستی

ورنه دستار کز چرا بستی

Sabahın en başından beri sarhoşsun, yoksa sarığının niye eğri bağlamış olacaksın ki?

2. صورت عقل جمله دلتنگیست

صورت عشق نیست جز مستی

Akıl, tamamen gönül sıkıntısı suretindedir. Aşk ise sarhoşluk suretinden başka bir şey değildir.

3. باده خوردی و بر فلک رفتی

مست گشتی و بند بشکستی

Şarap içtin ve feleğe çıktın. Sarhoş oldun ve bağlarını kopardın.

2088. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

1. ای بی تو حرام زندگانی

خود بی تو کدام زندگانی

Ey sensiz hayat haram olan! Sensiz ne hayatı?

2. بی روی خوش تو زنده بودن

مرگست به نام زندگانی

Senin güzel yüzün olmadan yaşamak yaşamak adıyla ölmektir.

3. پا زهر تویی و زهر دنیا

دانه تو و دام زندگانی

Sen panzehirsin, zehir dünya. Sen bir yemsin, hayat da bir tuzak.

4. گوهر تو و این جهان چو حقه

باده تو و جام زندگانی

Sen bir mücevhersin ve bu cihan bir mücevher kutusu. Sen bir şarapsın ve hayat da bir kadeh.

2089. Celâlî

1. بنده غریب شهر تست ای تو غریب در جهان

از تو غریب کی بود رسم غریب پروری

Ey cihanda garip olan (efendim), bu kölen de senin şehrindeki bir gariptir. Senin garip beslemen niçin garip olsun ki?

2090. Şehzâde Cem

1. چون دامنی ندارد پیراهن غریبی

چون دانه‌ای بگیرد از خرمن غریبی

Garibin gömleğinde madem ki etek yoktur, garip harmandan nasıl bir buğday alsın ki?

2. خواهی اگر بدانی احوال دردمندان

یکسو نظر بینداز از روزن غریبی

Dertlilerin hâlini bilmek istersen bir garibin penceresinden bir bak.

3. کس ماتمش نگیرد جز طالع سیاهم

مسکین جم ار بمیرد در مسکن غریبی

Zavallı Cem bir garibin evinde ölürse kara bahtım dışında kimse onun matemini tutmayacak.

2091. Hâfız

1. شهریست پر ظریفان و ز هر طرف نگاری

یاران صلا‌ی عشق است گر می کنید کاری

Şehir zariflerle dolu, her tarafta mahublar var, ey dostlar, aşk nidası edilmekte, bir şey yapacaksınız tam vaktidir.

2. در بوستان حریفان مانند لاله و گل

هر یک گرفته جامی بر یاد روی یاری

Bostanda ahabpların her biri eline gül ve lale gibi bir kadeh almış da yarın yüzünü yad ediyor.

3. جسمی که دیده باشد از روح آفریده

زین خاکیان مبادا بر دامنش غباری

Ruhtan yaratılmış bir cismi kim görmüş ola ki? Bu topraktan yaratılmışların tozu onun eteğine bulaşmasın.

1. چون من شکسته‌ای را از پیش خود چه رانی

کم غایت توقع بوسیست یا کناری

Benim gibi gönlü kırık birini önünden niçin kovuyorsun? Hâlbuki gayem bir öpücük ve kucaklamaktan ibaretti.

4. می بی غش است بشتاب وقتی خوشست دریاب

سالی دگر که دارد امید نوبهاری

Şarap halistir, acele et. Vakit hoştur, idrakine var. Sonraki yıl ilkbahara yetiyeceğinden kimin ümidi var?

5. از باده وصال گر جرعه‌ای بنوشم

تا زنده‌ام نورزم آیین هوشیاری

Senin vuslat şarabından bir yudum içsem yaşadığım sürece aklımın başına gelmesine bir daha asla özenmem.

6. ما بنده‌ایم و عاجز تو حاکمی و قادر

گر می کشی به زورم ور می کشی بزاری

Biz köle ve aciziz, sen hâkim ve muktedirsin. İstersen zorla çeker, istersen inleterek öldürürsün.

7. هر تاره موی حافظ در دست زلف شوخیست

مشکل بود نشستن در اینچنین دیاری

Hafız'ın saçının her bir teli bir şuhun zülfünün elindedir. Böyle bir diyarda oturmak zordur.

2092. Hâfız

1. پدید آمد رسوم بی وفایی

نماند از کس نشان آشنایی

Vefasızlık adeti zahir oldu, kimsede aşinalığın izi kalmadı.

2. برند از فاقه نزد هر خسیسی

کنون اهل هنر دست گدایی

Hüner ehli bugün fakirlikten pintilerin huzurunda el açıyorlar.

3. کسی کو فاضلست امروز در دهر

نمی بیند ز غم یک دم رهایی

Fazilet sahibi kimseler bugün âlemde bir an bile gamdan kurtulup rahat yüzü göremeyecekler.

4. ولیکن جاهلست اندر تنعم

متاع او چو هست این دم بهایی

Ama cahil nimetler içinde... Çünkü şu anda onun elindeki değerli.

5. وگر شاعر بگوید شعر چون آب

که دل را زان فزاید روشنایی

Eğer şair su gibi bir şiir söylese gönül onunla daha da aydınlanır.

6. نبخشندش جوی از بخل و امساک

اگر خود فی المثل باشد سنایی

Senâî misali bir şair bile olsa cimrilik ve pintilikten ona bir arpa bile bağışlamaz.

2093. Hâfız

1. ای پادشه خوبان داد از غم تنهایی

دل بی تو و به جان آمد وقتست که باز آیی

Ey güzeller padişahı, yalnızlığın gamı yeter artık. Gönül sensizlikten can vermek üzere, geri dönmenin vaktidir.

2. ای درد توأم درمان بر بستر ناکامی

وی یاد توأم مونس در گوشه تنهایی

Murada erememe döşeğinde derdimin dermanı sensin. Yalnızlık köşesinde zihnime yoldaşlık eden sensin.

[371]

2094. Hâfız

1. مشتاقی و مهجوری دور از تو چنانم کرد

کز دست بخواهد شد دامن شکیبایی

Sana olan iştîyak ve hicranım senden uzakta beni o hâle getirdi ki sabır eteğinin ucu elimden kaçacak.

2. دایم گل این بستان شاداب نمی ماند

دریاب ضعیفان را در وقت توانایی

Bu sulak bostanın gülü daim kalmayacaktır. Güçlü olduğun bu zamanlarda git de zayıfları bul.

2095. Hâfız

1. جان فدای تو که هم جانی و هم جانانی

سر فدای تو وگرنه من و سرگردانی

Canım sana feda olsun, sen hem cansın hem canansın. Başım sana fedadır, yoksa ben (sensiz) zaten bir avareyim.

2. تا بماند تر و شاداب نهال قد تو

واجب آنست که بر دیده ما بنشانی

Endamının fidanı hep taze ve sulu kalsın diye gözümüze görünmen vaciptir.

3. گرچه دوریم به یاد تو قدح می نوشیم

بعد منزل نبود در سفر روحانی

Gerçi senden uzak olsak da seni anıp şarap içiyoruz. Ruhani bir seferde menzilin uzaklığı diye bir şey yoktur.

2096. Hâfız

1. ای که مهجوری عشاق روا می داری

عاشقان را ز بر خویش جدا می داری

Ey âşıkların senden uzak olmasını reva gören sevgili, âşıkları etrafından uzakta tutuyorsun.

2. تشنه باده را هم به زلالی دریاب

به امیدی که درین ره به خدا می داری

Bu yolda Hüda'nın da sana lutfetmesi ümidiyle çöldeki susuzların leziz bir su ile imdadına yetiş.

3. ساغر ما که حریفان دگر می نوشند

ما تحمل بکنیم ار تو روا می داری

Bizim kadehimizden başka dostlar içiyor; eğer sen reva görürsen biz tahammül ederiz.

4. ای مگس حضرت سیمرغ نه جولانگه تست

عرض خود می بری و زحمت ما می داری

Ey sinek, senin gidip geldiğin yer hazret-i sîmurgun makamı değildir. İrzını kirlletmekte ve bize zahmet vermektesin.

5. تو به تقصیر خود افتادی ازین در محروم

از که می نالی و فریاد چرا می داری

Sen kendi kusurun sebebiyle bu kapıdan mahrum kaldın. Kimden dolayı inliyor, niye feryad ediyorsun.

2097. Hâfız

1. این خرقه که من دارم در رهن شراب اولی

وین دفتر بی معنی غرق می ناب اولی

Üstümdeki şu hırkayı şaraba rehin vermek, bu manasız defteri saf şaraba boğmak evladır.

2. چون عمر تبه کردم چندان که نگه کردم

در گنج خراباتی افتاده خراب اولی

Tüm ömrümü onu aramakla heder ettim, harabattaki hazinenin harap olması evladır.

1. چون پیر شدی حافظ از میکده بیرون آی

رندی و هوسناکی در عهد شباب اولی

Ey Hafız, artık ihtiyarladın, meyhaneden dışarı çık çünkü rindlik ve heveskârlık gençlikte evladır.

2098. Hâfız

1. بشنو این نکته که خود را ز غم آزاده کنی

خون خوردی گر طلب روزی ننهاده کنی

Bu nükteyi dinle de kendini gamdan azad et. Eğer rızık peşinde koşmayı bırakmazsan ancak kan içersin.

2. تکیه بر جای بزرگان نتوان زد به گزاف

مگر اسباب بزرگی همه آماده کنی

Büyükluğе vesile olan tüm şeyleri hazır etsen de büyüklerin makamına erişmek mümkün değildir.

3. آخر الامر گل کوزه گران خواهی شد

حالیا فکر سبو کن که پر از باده کنی

İşin sonunda testi yapan çömlekçiler için çamur olacaksın. Öyleyse şimdi gözün testiye şarapla doldurmakta olsun.

2099. Hâfız

1. به صوت بلبل و قمری اگر ننوشی می

علاج کی کنمت آخر الدوا الکی

Eğer bülbül ve kumru sesi ile şarap içmezsen seni nasıl tedavi edeyim? (Bununla tedavi olmazsan başvuracağımız) son tedavi, ateş ile dağlama yöntemidir.

2. چو گل نقاب برافکند و مرغ زد هو هو

منه ز دست پیاله چه می کنی هی هی

Gül peçesini indirip kuşlar "hû hû" diye öttüğünde elinden kadehi sakın bırakma. Hey, hey, sen ne yapıyorsun?

3. چو هست آب حیاتت به دست تشنه ممیر

فلا تمت و من الماء کل شیء حی

Âb-ı hayatın elindedir, sakın susuz ölme. Ölme, canlı olan her şey sudandır.

4. نوشته‌اند بر ایوان جنة المأوی

که هر که عشوه دنیی خرید وای به وی

Cennetü'l-me'vâ'nın kemerinde şöyle yazılmıştır: "Kim dünyanın işvesini satın almışsa vay haline."

1. سخا نماند سخن طی کنم شراب کجاست

بده به شادی روح روان حاتم طی

Cömertlik kalmadı, sözü uzatmayalım. Şarap hani! Hâtem-i Tâî'nin ruhu için ver.

2100. Hâfız

1. سحر م هاتف میخانه به دولت خواهی

گفت باز آی که دیرینه این درگاهی

Seher vakti meyhane tarafından hâtîfî bir ses benim iyiliğim için şöyle dedi:
"Geri dön, sen bu dergâhın eski mensuplarındansın."

2. همچو جم جرعه می کش که ز سر ملکوت

پرتو جام جهان بین دهدت آگاهی

Cem gibi şarap tortusu iç ki cihanı gösteren kadehin ışığı seni melekût sırrından haberdar etsin.

3. بر در میکده رندان قلندر باشند

که ستانند و دهند افسر شاهنشاهی

Meyhanenin kapısında şehinşahların tacını alıp veren kalender rintler var.

2101. Hâfız

1. سینه مالامال درد است ای دریغا مرهمی

دل ز تنهایی به جان آمد خدایا همدمی

Göğüs dertle dopdolu, yazık. Bir merhem yok mu? Gönül yalnızlıktan can vermek üzere, ya rab, bir hemdem yok mu?

1. چشم آسایش که دارد از سپهر تیزرو

ساقیا جامی بیاور تا بیاسایم همی

Bu hızlı geçen felekten kim asayiş bekleyebilir? Ey saki, bir kahdeh getir de rahatlayalım.

1. آدمی در عالم خاک نمی آید به دست

عالمی دیگر بباید ساخت وز نو آدمی

Şu topraktan yapılma âlemde bir âdem ele geçmiyor. Yeni bir âlem, yeni bir âdem inşa edilmesi lazım.

2102. Hâfız

1. ز دلبرم که رساند نوازش قلمی

کجاست پیک صبا گر همی کند کرمی

Dilberimden bir gönül alma mektubunu kim getirir? Nerede sabâ postacısı? Biri bu iyiliği yapacaksa ancak odur.

2. نمی کنم گله‌ای لیکن ابر رحمت دوست

به کشتزار جگر تشنگان نداد نمی

Şikâyet etmiyorum ama dostun rahmet bulutu ciğeri susamışların tarlasına azıcık bile yağdırmadı.

3. بیا که وقت شناسان دو کون بفروشند

به یک پیاله می صاف و صحبت صنمی

Vaktin değerini bilenler iki cihanı saf şarabın kadehine ve heykel suretli bir güzelin sohbetine satarlar.

[372]

2103. Hâfız

1. ساقیا سایه ابر است و بهار و لب جوی

من نگویم چه کن ار اهل دلی خود تو بگوی

Ey saki, bulut gölgesi, bahar mevsimi ve nehrin kenarında ne yapacağımı ben söylemem, eğer gönül ehli isen sen söyle.

2. روی جانان طلبی آینه را قابل ساز

ورنه هرگز گل و نسرين ندمد ز آهن و روی

Sevgilinin yüzünü görmek istiyorsan aynayı buna müsait hale getir. Çünkü demir ve tunçtan gül ve nesrin bitmez.

3. پیشتر زان که شوی خاک در میکدها

یک دو روزی به سراپرده میخانه بیوی

Toprak olmadan önce bir iki gün meyhanenin perdesine yönel.

2104. Hâfız

1. دلم که گوهر اسرار حسن و عشق در اوست

توان به دست تو دادن گرش نکو داری

Gönlüm onun hüsn ü aşk esrârı kapısının mücevheridir. Eğer ona iyi bakacaksan senin eline verebilirim.

2. دم از ممالک خوبی چو آفتاب زدن

ترا رسد که غلامان ماهرو داری

Senin ay yüzlü kölelerin var, güneş gibi güzellik ülkelerinden sen söz edebilirsin.

3. در آن شمایل مطبوع هیچ نتوان گفت

جز این قدر که رقیبان تندخو داری

Onun tam da arzulanacak şekilde olan özelliklerine, güzelliğine tek kelime bile edilemez. Ama onun sinirli, kötü huylu rakipleri var.

2105. Hâfız

1. آن روز دیده بودم این فتنه‌ها که برخاست

کز سرکشی زمانی با ما نمی نشست

Serkeşlik edip bizimle oturmadığın zamanlarda bu fitnelerin patlak vereceğini anlamıştım.

2. در حلقه مغانم دوش آن پسر چه خوش گفت

با کافران چه کارت گر بت نمی پرستی

Dün muğların olduğu mecliste o çocuk bana ne güzel söylemişti: "Eğer putperest değilsen kâfirlele ne işin var?"

2106. Hâfız

1. مخمور جام عشقم ساقی بده شرابی

پر کن قدح که بی می مجلس ندارد آبی

Aşk kadehinin mahmuruyum, ey saki, şarap ver. Kadehi doldur, çünkü şarap olmadan meclisin bir parlaklığı yok.

2. عشق رخ چو ماهش در پرده راست ناید

مطرب بزن نوایی ساقی بده شرابی

Aya benzer yüzünün aşkının perde arkasından (gizlice) olması doğru değil. Ey mutrib, bir nağme çal, ey saki, bir şarap ver.

2107. Hâfız

1. عمر بگذشت به بی حاصلی و بوالهوسی

ای پسر جام می ده که به پیری برسی

Ömrüm hiçbir şey elde edemedim, heves peşinde geçti. Ey evlat, bana şarap kadehi ver ki ihtiyarlığını göresin.

2108. Hâfız

1. آن دم که با تو باشم یک سال هست روزی

و آن دم که بی تو باشم یک روز هست سالی

Seninle olduğumda bir yıl bir gün gibidir. Sensiz olduğumda bir gün bir yıl gibidir.

2109. Hâfız

1. مسند به گلستان بر تا شاهد و ساقی را

لب گیری و رخ بوسی می نوشی و گل بویی

Gülistana otur da sakinin ve güzelin dudağını al, yüzünü öp, şarabımı iç ve gülünü kokla.

2110. Hâfız

1. ساغری نوش کن و جرعه بر افلاک افشان

چند چند از غم ایام جگر خون باشی

Bir kadeh şarap iç ve feleğe şarap tortusu saç. Ne zamana dek zamanın gamından ciğerini kanla dolduracaksın.

2111. Hâfız

1. جهل من و علم تو فلک را چه تفاوت

آنجا که بصر نیست چه خوبی و چه زشتی

Felek için benim cehlim de senin ilmin de birbirinden farklı değildir; gözü olmayanın karşısındaki manzara ister güzel, ister çirkin olsun.

2112. Hâfız

1. بگیر دامن جمعیتی و کاری ساز

که هیچ کار میسر نشد به تنهایی

Topluluğun eteğini tut da bir iş yap. Hiçbir iş tek başına müyesser olmaz.

2113. Hasan Beyk

1. سحر آدم به کویت به شکار رفته بودی

تو که سگ نبرده بودی به چه کار رفته بودی

Serher vakti semtine geldim, ava gitmiştin. Köpeğini götürmemiştin, hangi iş için gittin?

2114. Mîr Haydar

1. همه شب درین خیالم که رسم به وصل روزی

همه روز امیدوارم که شبی بخوابم آیی

Her gece hayalimde bir gün vuslata erişme fikri var. Her gün "acaba bir gece rüyama gelir misin" diye ümid ediyorum.

2115. Hâdim-i İsfahânî

1. به من دشوار شد آخر ره میخانه پیمودن

به این پیری به کوی می فروشم خانه بایستی

Bana meyhanenin yolunu arşınlamak artık zor gelmeye başladı, bu ihtiyarlıktan sonra şarap satıcısının semtinde bir ev almak lazım geliyor.

2116. Hâkânî

1. گر به قدر سوزش دل چشم من بگریستی

بر دل من مرغ و ماهی تن به تن بگریستی

Eğer gönlüm ateşi kadar ağlasaydı (etrafı öyle bir su kaplardı ki) gönlümde kuş ve balık yan yana ağlardı.

2. دیده‌های بخت من بیدار بایستی کنون

تا بدیدی حال من بر حال من بگریستی

Bahtımın gözlerinin bugün açık alması lazım ki hâlimi görüp hâlîme ağlasın.

3. آنچه از من شد گر از ملک سلیمان گم شدی

بر سلیمان هم پری هم اهرمن بگریستی

Benim kaybettiğim şey Süleyman'ın da mülkünden kaybolduysa Süleyman'a hem peri, hem de Ehrimen ağlasın.

2117. Hüsrev-i Dihlevî

1. ای بی غم از دل ما بسیار شد جدایی

شادی به رویت از چه با غمگسار نایی

Ey gamsız (sevgili), gönlümüzden bu ayrılığın çok uzadı. Eğer sen bizim gamımızı dağıtmak üzere gelmezsen yüzüne (bakıp) şâd olamayız.

2. داند چگونه باشد شبهای دردمندان

آن کس که خفت روزی بر بستر جدایی

Ayrılık döşeginde bir gün uyuyan dert ehlinin gecelerinin nasıl olduğunu anlar.

3. شبهای عاشقان را شمع مراد نبود

در سوز خویش بیند پروانه روشنایی

Âşıkların gecelerinde murad mumu olmaz. Pervane aydınlığı kendi ateşinde görür.

4. از حسرت جمالت جانم ز پا درآمد

ای دستگیر جانها آخر بگو کجایی

Cemalinin hasretiyle canım elden ayaktan düştü. Ey canların elinden tutan,
haydi, söyle, neredesin?

2118. Hüsrev-i Dihlevî

1. بی من ای بی تو به جان آمده جانم چونی

از پی کاهش من روز به روز افزونی

Sensiz benim canım burnumda, bensiz sen nasılsın? Benim zayıflığım günden
güne artıyor.

2. پیش ازین گرچه جفاهاست بسی بود ولیک

نه چنین بود ازین پیشتری کاکنونی

Bundan sonra cefaların daha fazla olur, ama zaten bugünkü cefandan fazlası
olamaz ki.

3. تو مرا در غم خواهی و منت در شادی

من چنانم که تو خواهی تو ندانم چونی

Sen benim üzülmemi istiyorsun, ben senin mutlu olmanı istiyorum. Ben senin
dilediğin gibiyim ama sen nasılsın bilmiyorum.

[373]

2119. Hüsrev-i Dihlevî

1. حال خونابه خسرو دل خسرو داند

تو چه دانی که نه در آب و نه اندر خونی

Hüsrev'in kanlı suya batmış hâlini ancak Hüsrev'in gönlü bilir. Sen nereden
bileceksin, ne kan içerisinde ne su...

2120. Hüsrev-i Dihlevî

1. ای جان ز تن رفته به تن باز کی آیی

وی سرو خرامان به چمن باز کی آیی

Ey tenden ayrılmış can, tene ne zaman geri geleceksin? Ey serv-i hırâmân, çimenliğe ne zaman geri geleceksin?

2. جان تو که از دیدن روی تو بمردم

تا زنده شوم باز به تن باز کی آیی

Sen öyle bir cansın ki senin yüzünü gördüğümde tekrar dirilip tene dönmek için ölürüm, ne zaman geleceksin?

2121. Hüsrev-i Dihlevî

1. کسی نماند که دیگر به تیغ ناز کشی

مگر که زنده کنی خلق را و باز کشی

Naz kılıcıyla öldüreceğin kimse kalmadı. Ancak mahlukatı tekrar dirildip tekrar öldürebilirsin.

2122. Harâb

1. بسکه نادیدنی از مردم دنیا دیدم

رشک‌ها می برم از لذت نابینایی

İnsanlardan öylesine görülmeyecek şeyler gördüm ki kör olmanın zevkini kıskanır dururum.

2123. Razîyü'd-dîn

1. چو رسی به طور همت ار نی مگو و بگذر

که نیرزد این تمنا به جواب لن ترانی

Eğer himmet Tûr'una erişirsen (ne âlâ, ama) eğer erişemezsen bir şey demeden geç git, çünkü bu temennîne karşılık duyacağın "len terânî/Beni göremezsin" [Araf 143] ifadesine cevap veremezsin.

2124. Refî'î

1. به عمر خود مژده برهم نمی زند تصویر

مگر ز چشم من آموخت طرز حیرانی

Ömrü boyunca kirpiklerini kapatmadı, yoksa hayranlık tarzını benden mi öğrendi?

2125. Rûhî

1. نمی خواهم که کس یابد ز سر عالم آگاهی

وگر نه عالمی سوزم به یک آه سحرگاهی

Kimsenin sırrımdan haberdar olmasını istemiyorum. Aksi hâlde âlemi seher vaktindeki bir âh ile yakarım.

2126. Rûdekî

1. بوی جوی مولیان آید همی

بوی یار مهربان آید همی

Mûliyan nehrinin kokusu gelmede, muhabbetli yârin kokusu gelmede.

2. ریگ آموی و درشتیهای او

زیر پایم پرنیان آید همی

Amu'nun (Amuderya) kumu ve taşları ayağıma işlemeli ipek gibi gelmede.

3. ای بخارا شاد باش و شاد زی

شاه سویت میهمان آید همی

Ey Buhara! Şad ol, şad yaşa. Şâh sana doğru misafir olarak gelmede.

4. شاه ماهست و بخارا آسمان

ماه سوی آسمان آید همی

Şah bir aydır ve Buhara gökyüzüdür. Ay, gök yüzüne doğru gelmede.

5. ۛمیر سرو است و بخارا بوستان

سرو سوی بوستان آید همی

Efendi bir servidir ve Buhara bostandır. Servi, bostan tarafına gelmede.

2127. Su‘adâ-yı İsfahânî

1. ای به صد معنی ز شاهان جهانیت برتری

بر تو شاهی ختم و بر خیر البشر پیغمبری

Ey yüz mana ile cihandaki tüm padişahlardan üstün olan, şahlık mührü senindir ve insanların en hayırlısı senin peygamberindir.

2128. Sa‘dî

1. شب است و شاهد و شمع و شراب و شیرینی

غنیمت است دمی روی دوستان بینی

Gece vakti güzelin, mumun, şarap ve tatlının olduğu yerde dostların yüzünü görmek ganimettir.

2. به شرط آنکه منت بنده وار در خدمت

کمر ببندم و تو شاه وار بنشین

Şartım şu ki sana köle gibi hizmet etmek için kemer bağlayayım ve sen de şah gibi otur.

3. چو صبرم از تو میسر نمی شود چه کنم

به خشم رفتم و باز آمدم به مسکینی

Ne yapayım, sana ulaşmaya sabrım yetmeyince hışm ile gittim ve miskinliğe geri döndüm.

4. به حکم آنکه مرا هیچ دوست چون تو به دست

نیفتد و تو به از من هزار بگزینی

Elime senin gibi hiç dost düşmüyor ama sen benim gibi bin kişiye sahipsin.

5. به رنگ و بوی بهار ای فقیر قانع شو

چو باغبان نگذارد که سیب و گل چینی

Ey fakir, baharın renk ve kokusuyla yetin, çünkü bahçıvan elma ve gül toplamana izin vermiyor.

6. تفاوتی نکند گر ترش کنی ابرو

هزار تلخ بگویی هنوز شیرینی

Kaşlarını ekşitsen de fark etmez, bin acı söz söyleyen de hâlâ tatlısın.

7. میان ما و شما عشق در ازل بود است

هزار سال برآید همان نخستینی

Benimle senin aranda aşk ezeldendir. Bin yıl geçti ama hâlâ ilk (günkü gibi)sin.

2129. Sa'dî

8. ای صوفی سرگردان در بند نکونامی

تا درد نیاشامی زین درد نیارامی

Ey iyi namlılık tuzağındaki avare sufi, şarap tortusu içmedikçe bu dertten kurtulamayacaksın.

9. ملک صمدیت را چه سود و زیان دارد

گر حافظ قرآنی ور عابد اصنامی

Kuran hafızı veya putperest olsan Samediyyet mülkünün (Allah'ın) bundan ne kârı ne zararı olur.

10. زهدت به چه کار آید گر رانده درگاهی

کفرت چه زیان دارد گر نیک سرانجامی

Eğer (ilerde) dergahtan yüz çevireceksen zühdün ne faydası var? Eğer akibetin güzel olacaksa şimdi kâfir olmanın ne zararı var?

11. بیچاره توفیق اند هم صالح و هم طالح

درمانده تقدیر اند هم عارف و هم عامی

Salih de âsî de tevîk-i ilâhî karşısında çaresizdir. Ârif de ümmî de takdîr-i ilâhî karşısında çaresizdir.

12. جهدت نکند آزاد ای صید که در بندی

سودت نکند پرواز ای مرغ که در دامی

Ey tuzağa düşmüş av, seni çaban kurtarmayacak. Ey tuzağa düşmüş kuş, seni çırpınman uçurmayacak.

13. جامی چه بقا دارد در رهگذر سنگی

دور فلک آن سنگست ای یار تو آن جامی

Taşlı yolda bir kadeh ne kadar baki kalabilir? Feleğin dönüşü o taştır ve ey sevgili, sen de o kadehsin.

14. این ملک خلل گیرد گر خود ملک رومی

وین روز به شام آید گر پادشه شامی

Eğer Rum kralı da olsan bu mülk halel görecektir; Şam padişahı da olsan bu gün akşama erişecektir.

2130. Sa'dî

1. ای نفس اگر به دیده تحقیق بنگری

درویشی اختیار کنی بر توانگری

Ey nefis, eğer tahkik gözü ile baksan dervişliği kudretli olmaya tercih edersin.

2. ای پادشاه وقت چو وقتت فرا رسد

تو نیز با گدای محلت برابری

Ey zamanın padişahı, mühletin dolduğunda sen de şehrindeki fakirlerle aynı yere gideceksin.

3. گر پنج نوبت به در قصر می زنند

نوبت به دیگری بگذاری و بگذاری

Eğer sarayda (senin için) beş kere nöbet vursalar da nöbeti bir başkasına bırakıp geçeceksin.

[374]

2131. Sa'dî

1. دنیا زنیست عشوه گر و دلستان ولی

با هیچ کس به سر نبرد عهد شوهری

Dünya işveli, gönül alan bir kadındır ama hiç kimseye kocalık ahdinde sadık kalmamıştır.

2. آهسته رو که بر سر بسیار مردم است

این جرم خاک را که تو امروز بر سری

Yavaş yürü, bugün üzerinde bulunduğun toprak yığını pek çok insanın başının üzerindedir.

3. آبستنی که این همه فرزند زاد و کشت

دیگر چه چشم داری ازو مهر مادری

(Dünya) çocuk doğurup sonra öldüren bir hamiledir, artık ondan nasıl anne şefkati bekliyorsun?

2132. Sa‘dî

1. چونست حال بستان ای باد نوبهاری

کز بلبلان برآمد فریاد بی قراری

Ey ilk bahar rüzgârı, bostanın hâli böyledir. Bülbüllerden rahatsızlık feryadı yükselir.

2. ای گنج نوشدارو بر خستگان نگه کن

مرهم به دست و ما را مجروح می گذاری

Ey panzehir hazinesi, hastalara bir bak. Merhem elinde ama bizi yaralı bırakıyorsun.

3. یا خلوتی برآور یا برقعی فرو هل

ورنه به شکل شیرین شور از جهان برآری

Ya insan içine çıkma ya da yüzüne bir peçe al, yoksa tatlı şeklinde cihanı kargaşaya veriyorsun.

4. هر ساعت از لطیفی رویت عرق برآرد

چون بر شکوفه بارد باران نوبهاری

İlk bahar yağmurlarının yağdığı bir çiçek gibi her saat letafetinden dolayı yüzünde ter damlaları oluşuyor.

5. عود است زیر دامن یا گل در آستینت

یا مشک در گریبان بنمای تا چه داری

Eteğinin altında öd ağacı mı vardır, yoksa kolunun yeminde gül mü vardır, yoksa yakanda misk mi vardır? Göster, neyin var?

2133. Sa'dî

1. خرم صباح آن که تو در وی نظر کنی

فیروز روز آن که تو بر وی گذر کنی

Senin kendisine nazar ettiğin kişinin sabahı mutludur, yanından senin geçtiğin kişinin günü aydınlıktır.

2. آزاده بنده‌ای که بود در رکاب تو

خرم ولایتی که در آنجا سفر کنی

Senin kervanındaki köle azattır, senin sefer ettiğin vilayet kutludur.

3. ای آفتاب روشن و ای سایه همای

ما را نگاهی از تو تمناست ار کنی

Ey parlak güneş, ey hüma gölgesi, eğer kabul edersen bizim temennimiz senin bir bakışıdır.

1. مقدور من سر بست که در پایت افکنم

گر زانکه التفات بدین مختصر کنی

Eğer karşılık olarak kısacık bile olsa dönüp bakabileceksen benim elimden gelen başımı senin ayağına koymaktır.

4. گفتی که دیر و زود به حالت نظر کنم

آری کنی چو بر سر خاکم گذر کنی

Dedin ki: er ya da geç hâline bakacağım. Evet, bakacaksın ama toprağımın başından geçtiğin zaman...

2134. Sa'dî

1. ای که به حسن قامتت سرو ندیده‌ام سهی

گر همه دشمنی کنی از همه دوستان بهی

Ey endamının güzelliğinde bir serv-i sehi görmediğim sevgili, hep düşmanlık yapsan da yine tüm dostlardan iyisin.

1. جور بکن که حاکمان جور کنند بر رهی

شیر که پای بنده شد تن بنهد به روبهی

Cefa et, çünkü hâkimler bir yolla cefa ederler. Ayağı bağlanmış bir arslan tilkiye teslim olur.

2. از نظرت کجا رود و برود تو هم‌رهی

رفت و رها نمی کند آمد و ره نمی دهی

Nazarından nereye gitsin? Gitse de sen onla yoldaşsın. Gidince kurtulamıyor, gelince de yol vermiyorsun.

3. شاید اگر نظر کنی ای که ز دردم آگهی

ور نکنی اثر کند درد دل سحرگهی

Şayet bakarsan derdimi anlarsın. Eğer bakmazsan seher vakti gönlümün derdi sana tesir eder.

4. سعدی و عمرو و زید را هیچ محل نمی دهی

وین همه لاف می زنیم از دهل میان تهی

Sadi, Amr ve Zeyd'e hiç fırsat vermiyorsun; biz ancak içi boş davul gibi laf söylüyoruz.

2135. Sa'dî

1. سرو سیمینا به صحرا می روی

نیک بد عهدی که بی ما می روی

Ey gümüş servi, sahraya gidiyorsun. Ahdine ne güzel de uymuyor, bizsiz gidiyorsun.

2. جان نخواهد بردن از تو هیچ دل

شهر بگرفتی به صحرا می روی

Hiçbir gönül canını senden kurtaramayacak. Şehri alıp sahraya gidiyorsun.

3. گر قدم بر چشم من خواهی نهاد

دیده بر ره می نهم تا می روی

Eğer gözüme ayağını basmak istersen gözümü yere koyayım da üzerinden yürü.

4. گر تماشا می کنی در خود نگر

کی به خوشتر زین تماشا می روی

Eğer temaya çıkacaksan kendine bak. Bundan daha hoş bir manzarayı nereden bulacaksın ki?

5. دیده سعدی و دل همراه تست

تا نه پنداری که تنها می روی

Sadi'nin gözü ve gönlü senin yoldaşındır, tek başına gittiğini sanma.

2136. Sa'dî

1. ای سرو حقیقه معانی

جانی و لطیفه جهانی

Ey mana bahçesinin servisi, cansın ve cihanın en latifisin.

2. پیش تو به اتفاق مردن

خوشر که پس از تو زندگانی

Herkes aynı fikirde: Senin önünde ölmek senden sonra yaşamaktan güzeldir.

3. آن را که تو از سفر بیایی

حاجت نبود به ارمغانی

Sen seferden birinin yanına döndüğünde (başka) armağana hacet yoktur.

4. گر ز آمدنت خبر بیارند

من جان بدهم به مزدگانی

Gelişinin haberini getirirlerse bu müjdeye karşılık olarak canımı veririm.

2137. Sa'dî

1. بسیار سفر باید تا پخته شود خامی

صوفی نشود صافی تا در نکشد جامی

Ham kişinin pişene kadar çok sefer yapması lazımdır. Sufî kadeh çekmeden sâfî olmaz.

2. گر پیر مناجاتی ور رند خراباتی

هریک قلمی رفتست بر وی به سرانجامی

Münacaat hâlindeki bir pîr de harabattaki rind de bir serencâma ulaşır.

3. ای در دل ریش من مهتر چو روان در تن

آخر ز دعا گویی یاد آر به دشنامی

Ey gönlümün yarası, gönlümdeki muhabbetin bedenimdeki ruh gibidir. Artık bedduayı bırak da dua et.

4. باشد که تو خود روزی از ما خبری پرسی

ور نه که برد هیهات از ما به تو پیغامی

Olur da kendin bir gün bizden haber sorarsın... Yoksa heyhât, bizden sana kim haber verecek.

[375]

2138. Sa'dî

1. تو هیچ عهد نبستی که عاقبت نشکستی

مرا بر آتش سوزان نشانیدی و ننشستی

Bize verip de bozmadığın hiçbir söz yok, bana yanan ateşi gösterdin de kendin oturmadın.

2. بنای مهر نمودی که پایدار نباشد

مرا به بند ببستی خود از کمند بجستی

Muhabbet binasının sağlam olmadığını gösterdin, beni bağlayıp kendin kementten kaçtın.

3. دلم شکستی و رفتی خلاف شرط محبت

به احتیاط رو اکنون که آبیگینه شکستی

Gönlümü yıkıp giderek muhabbet şartına uymadın. Bugün ihtiyat ile yürü, çünkü sırçayı kırdın.

4. گرت کسی بپرستد ملامتش نکنم من

تو هم در آیینه بنگر که خویشتن بپرستی

Biri sana tapacak olsa onu kınamam. Bak aynaya, sen de taparsın.

2139. Sa'dî

1. ای برق اگر به گوشه آن بام بگذری

جایی که باد زهره ندارد خبر بری

Ey şimşek, eğer rüzgârın geçmeye cesaret edemediği o damın kenarından geçecek olursan sevgiliye benden haber ver.

2. گو تشنگان بادیه را جان به لب رسید

تو خفته در کجاوه به خواب خوش اندری

Çölde susuz kalmışların canı dudaklarında, (çıkmaq üzere) ama sen mahfede
(devenin üzerideki gölgelikte) tatlı bir uyku içerisinde.

3. یا دل به ما دهی چو دل ما به دست تست

یا مهر خویشتن ز دل ما به در بری

Ya elinde tuttuğun gönlümüzü bize ver da gönlümüzdeki sevgini al³⁰⁴.

2140. Sa'dî

1. رفتی و همچنان به خیال من اندری

گویی که در برابر چشم مصوری

Gittin ve öylece benim hayalimdesin. "Sanki gözümün önünde canlanıyorsun"
de.

2141. Sa'dî

1. گل نسبتی ندارد با روی دلفریبت

تو در میان گلها چون گل میان خاری

Gönlü ayartan yüzünün yanında gülün payesi yoktur. Sen güllerin arasındayken
dikenlerin arasındaki bir çiçek gibisin.

2. گر قید می گشایی بندی نمی گریزد

در بند خو برویان خوشتر که رستگاری

³⁰⁴ Gazel bütünlüğünün sağlanması adına bu beyitle kendisinden önce gelen beytin yerleri değiştirilmiştir.

Tuzağına tutulan, ipi açsan da kaçmayacaktır. Güzel yüzlülerin tuzağından kim kaçar ki?

3. عمری دگر بیاید بعد از فراق ما را

کاین عمر صرف کردیم اندر امیدواری

Ayrılıktan sonra bize bir ömür daha lazım. Çünkü bu ömrü ümit içerisinde bekleyerek sarf ettik.

2142. Sa'dî

1. خبرت خراب تر کرد جراحت جدایی

چه خیال آب روشن که به تشنگان نمایی³⁰⁵

Haberin ayrılık yarasını daha da harab etti. Susuzlara gösterdiğin parlak suyun hayali nedir?

2. تو چه ارمغانی آری که به دوستان فرستی

چه از آن به ارمغانی که تو خویشتن بیایی

Sen dostlara hediye gönderiyorsun. Senin gelmeden daha iyi ne hediye olabilir ki?

3. چه کنند اگر تحمل نکنند زیردستان

تو هر آن ستم که خواهی بکنی که پادشایی

El altındakiler tahammül etmese de ne olacak? Sen dilediğin sistemi eyle, çünkü padişahsın.

³⁰⁵ چه خیال آب روشن که به تشنگان نمایی

2143. Sa‘dî

1. ای ماه سرو قامت شکرانه سلامت

از حال ریزدستان می پرس گاه گاهی

Ey servi endamlı ay, selamette olmanın bir şükürü olarak arada bir bendegânına "nasılsın" diye sor.

2. شیریں درین قضیت کمتر شده ز موری

کوهی درین ترازو کمتر شده ز کاهی

Bu davada arslan karıncadan daha küçük, bu terazide dağ samandan daha hafif oldu.

3. سعدی به هر چه آید گردن بنه که شاید

پیش که داد خواهی از دست پادشاهی

Sadi, her ne gelirse gelsin boyun eğ, çünkü padişaha karşı kimden adalet isteyeceksin ki?

2144. Sa‘dî

1. همه عمر بر ندارم سر ازین خمار مستی

که هنوز من نبودم که تو در دلم نشستی

Bu sarhoşluk mahmurluğundan bir ömür kendimi çekmem. Çünkü henüz ben yokken sen gönlüme kurulmuştun.

2. تو نه مثل آفتابی که حضور و غیبت افتد

همه گان روند و آیند و تو همچنان که هستی

Sen güneş gibi doğup batmıyorsun. Herkes gelip gidiyor ama sen hep olduğun gibisin.

3. نظری به دوستان کن که هزار بار ازان به

که تحیتی نویسی و هدیتی فرستی

Dostlara bir nazar eyle. Bu, selam mektubu yazmandan ve hediye göndermenden bin kat iyidir.

2145. Sa'dî

1. صاحب نظر نباشد در بند نیکنامی

خاصان چه باک دارند از گفتگوی عامی

Basiretli, gözü açık kişi iyi namlılık kaydında olmaz. Seçkin kişiler ümmilerin dedikodusundan ne korkacak?

2. ای نقطه سیاهی بالای خط سبزش

³⁰⁶خوش دانه‌ای ولیکن بس بر کنار دامی

Ey sevgilinin yeşil ayva tüyü üstündeki siyah nokta, hoş tanesin ama tuzağın yanındasın.

3. ترک عمل بگفتم و ایمن شدم ز عزلت

بی چیز را نباشد اندیشه حرامی

Ameli terk edip uzlete çekildim. Hiçbir şeyi olmayanın haramiden de korkusu olmaz.

2146. Sa‘dî

1. فدای جان تو گر من فدا شوم چه شود

برای عید بود گوسفند قربانی

Senin için ben canımı feda etsem ne olur ki? Koyun bayram için kurban olur.

2147. Sa‘dî

1. مرا گناه نباشد نظر به روی جوانان

که پیر داند مقدار روزگار جوانی

Gençlerin yüzüne bakmak bizim için günah değildir, çünkü gençlik zamanlarının değerini ancak ihtiyar bilir.

2. من ای صبا ره رفتن به کوی دوست ندارم

تو می روی به سلامت سلام من برسانی

Ey saba, ben yarın semtine gidemem. Sen gidiyorsun, benim selamımı da ilet.

2148. Sa‘dî

1. هر سلطنت که خواهی می کن که دلپذیری

در دست خوبرویان دولت بود اسیری

Gönül alıcısın, dilediğin saltanatı sür. Güzel yüzlülerin elinde esir olmak devlet ve saadettir.

2. گفتم مگر برفتی غایب شوی ز چشم

آن نیستی که رفتی آنی که در ضمیری

"Gidersen gözümden kaybolursun" dedim. Gitmiş değilsin ki, gönüldesin.

3. او را نمی توان دید از منتهای خوبی

ما خود نمی نماییم از غایت حقیری

O, güzelliğin müntehasında olduğu için görülemez. Biz de hakirliğin son mertebesinde olduğumuz için görünmeziz.

[376]

2149. Sa'dî

1. اگر حیات بخشی و گرم هلاک خواهی

سر بندگی به خدمت بنهیم که پادشاهی

Bana hayat versen de helak olmamı da istesen kölelik başını hizmet eşiğine koyarız, çünkü padişah sensin.

2. من اگر هزار خدمت بکنم گناهکارم

تو اگر هزار چون من بکشی که بی گناهی

Ben sana bin hizmet eylesem de günahkârım. Sen benim gibi bin (aşığı) öldürsen de günahkâr değilsin.

3. به کسی نمی توانم که شکایت تو گویم

همه جانب تو گیرند و تو آن کنی که خواهی

Kimseye seni şikâyet edemem çünkü herkes senin tarafını tutmuş, dilediğini yaparsın.

2150. Sa‘dî

1. نه طریق دوستانست و نه شرط مهربانی

که به دوستان یکدل سر دست بر فشانی

Tek gönül olduğun dostları terketmek ne dostların yoluna, ne de âşıklık şartına uyar.

2. دلم از تو چون نرنجد که به وهم در نگنجد

که جواب تلخ گویی تو بدین شکر دهانی

Gönlüm senden nasıl incinsin, böyle şeker dudaktan acı bir cevabın çıkması düşünülemez bile.

2151. Sa‘dî

1. بخت آینه ندارم که درو می نگری

خاک بازار نیززم برو می گذری

Ayna kadar nasibim yok, çünkü ona bakıyorsun. Çarşıdaki toprak kadar değerim yok, çünkü ondan geçiyorsun.

2. من چنان عاشق رویت ز من بی خبرم

تو چنان فتنه خویشی که ز ما بی خبری

Ben yüzüne öyle âşık olmuşum ki, kendimden haberim yok. Sen öyle bir fitnesin ki bizden haberin yok.

2152. Sa‘dî

1. شاخى كه سر به خانه همسايه مى برد

تلخى برآورد مگر از بيخ بركنى

Başını komşusunun evine uzatan bir dalı kökünden kesmezsen acılık getirir.

2. بسيار بر نياید شهوت پرست را

كش دوستى شود متبدل به دشمنى

2153. Sa‘dî

1. شاهد آنست كه زهر از قبلش نوش كنى

نه چو رنجى رسدت يار فراموش كنى

Güzel yüzlü sevgili sana bir sıkıntı verdiğinde hemen unuttuğun kişi değil, kendisinden zehir bile gelse (tereddüt etmeden, afiyetle) içtiğin kişidir.

2. شاهد آن وقت بيايد كه تو حاضر باشى

مطرب آن وقت بگويد كه تو خاموش كنى

Güzel yüzlü (mahbup) sen mevcut olduğunda gelsin, sen sustuğunda söylesin.

2154. Sa‘dî

1. ما سپر انداختيم گر تو كمان مى كشى

گو دل ما خوش مباحش گر تو بدین دلخوشى

Sen yay çekersen (kaşlarını çatarsan) biz mağlup oluruz; senin gönlün böyle hoş olacaksa bırak bizim gönlümüz hoş olmasın.

2. گفتی اگر در غمش پای نداری گریز

چون بتوانم گریخت چون تو کمندم کشی

Onun gam (yolunda) ayağın yoksa kaç dedin; sen kemendimi çekerken nasıl kaçabilirim ki?

2155. Sa'dî

1. هر نوبتم که در نظر ای ماه بگذری

بار دوم ز بار نخستین نکوتری

Ey ay yüzlü sevgili, nazarımdan her geçişinde bir öncekinden daha güzel oluyorsun.

2156. Sa'dî

1. هرکس به تماشایی رفتند به صحرایی

ما را که تو منظوری خاطر نرود جایی

Herkes sahraya temaşaya gittiler. Bizim manzaramız sensin, canımız hiçbir yeri istemedi.

2157. Sa'dî

1. ای دریغا گر شبی در بر خرابت دیدمی

سر گران از خواب و سرمست از شرابت دیدمی

Ah, keşke seni bir gece kucağımda harap, uykulu, mahmur ve şaraptan sarhoş göreydim.

2158. Sa'dî

1. چشم رضا و مرحمت بر همه باز میکنی

چون که به بخت ما رسد این همه ناز می کنی

Herkese rıza ve merhamet gözlerini açıyorsun da şansımıza, bize gelince naz yapıyorsun.

2159. Sa'dî

1. تو به موسم جوانی بکن آنکه می توانی

که به روزگار پیری نکند کسی جوانی

Gençken ne yapabiliyorsan yap, ihtiyarlıkta kimse genç gibi hareket edemez.

2160. Sa'dî

1. کرم به جای فروماندگان چو بتوانی

مروتست نه چندان که خود فرو مانی³⁰⁷

Zorda kalanlara gücün yettiğinde cömertlik yaparsın, seni zorda bırakacak kadar cömertlik yapmak mürüvvet değildir.

2161. Sa'dî

1. هرگز حسد نبردم بر منصبی و مالی

الا بر آنکه دارد با دلبری وصالی

Mansıb ve mal için kimseye asla hased etmedim ancak bir dilbere vasıl olana hased ettim.

307 مروتست نه چندان که خود فرومائی

2162. Sa‘dî

1. دیدار می نمایی و پرهیز می کنی

بازار خویش و آتش ما تیز می کنی

Yüzünü gösterip kendini çekiyorsun. Pazarı güzelliğinle kızıştırıp bizi yakıyorsun.

2163. Sa‘dî

1. هرچه از دونان به منت خواستی

در تن افزودی و از جان کاستی

Minnet edip alçaklardan istediğin her şey cismini büyütüp canını küçültür.

2164. Sa‘dî

1. اگر حنظل خوری از دست خوشخوی

به از شیرینی از دست ترشروی

Güzel yüzlünün elinden ebucehil karpuzu yemek ekşi suratlının elinden tatlı yemekten iyidir.

2165. Sa‘dî

1. گربهٔ مسکین اگر پر داشتی

تخم گنجشک از جهان برداشتی

Miskin kedinin kanadı olsaydı serçe yumurtasını ortadan kaldırırdı.

2166. Sa‘dî

1. آن را که به جای توست هر دم گرمی

عذرش بنه ار کند به عمری ستمی

Sana her an iyilik yapan kişi sonra bir ömür cefa bile etse onu mazur gör.

2167. Sa‘dî

1. گر بر سر و چشم من نشینی

نازت بکشم که نازینی

Eğer benim başım ve gözüm üstüne de otursan nazını çekerim çünkü sen nâzenînsin.

2168. Sa‘dî

1. همه چشمیم تا برون آبی

همه گوشیم تا چه فرمایی

Dışarı çıkacaksın diye hepimiz göz kesildik, ne buyuracaksın diye kulak kesildik.

2169. Sa‘dî

1. کس عیب نیارد گفت آن را که تو بیسندی

کس رد نتواند کرد آن را که تو بگزینی

Kimse senin beğendiğinde bir ayıp bulamaz. Kimse senin seçtiğini reddedemez.

2170. Sa‘dî

1. در روی تو گفتم سخنی چند بگویم

رو باز گشادی و در نطق بیندی

Senin yüzüne birkaç söz söyleyeyim dedim. Yüzünü tekrar açtın da dilimi bağladın.

2171. Sa‘dî

1. به انتظار عیادت که دوست می آید

خوشت بر دل رنجور عشق بیماری

Dostun geçmiş olsun ziyaretine gelme beklentisi ile hastalık, aşk hastasının gönlü için ne hoştur.

2172. Sa‘dî

1. گفته بودم چو بیایی غم دل با تو بگویم

چه بگویم که غم دل برود چون تو بیایی

Geldiğinde gönlümün gamını sana anlatayım demiştim. Sen gelince gönlün gamı gider, sana ne diyeyim ki?

[377]

2173. Sa‘dî

1. می توانی که نیایی ز در سعدی باز

لیک بیرون شدن از خاطر او نتوانی

Bir daha Sadi'nin kapısına gelmemen mümkündür ama onun hatırından çıkman mümkün değildir.

2174. Selmân-ı Sâvecî

1. به صنوبر قد دلکشش اگر ای صبا گذری کنی

ز هوای جان و خزینی دل خسته را خبری کنی

Ey saba, eğer onun gönlü çeken endamından geçecek olursan canın arzusundan ve yorgun gönlün hazinliğinden ona haber ver.

2. به زیارتی چه بود اگر بر خاک من قدمی نهی

به عیادتى چه زیان دهد که به حال من نظری کنی

Ziyaret için mezarıma ayağını koysan ne olur? Benim hâlime "geçmiş olsun" dileğiyle baksan ne zararı olur?

3. سحرى وصال تو از خدا به دعای شب طلبیده‌ام

مگر ای سحر نفسی زنی مگر ای دعا اثری کنی

Seher vakti Hüda'dan gece duası ile visal talep ettim. Ey seher, belki nefes edersin veya ey dua, belki tesir edersin.

2175. Sultan Selîm-i Evvel

1. ای شوخ من یار توأم تو دوستدار کیستی

هر وقت غمخوار توأم تو غمگسار کیستی

Ey şuh, ben senin yârinim, sen ise kimin dostusun. Her zaman senin gamını duymaktayım, sen kimin gamını dağıtmaktasın.

2. از حال خود تا آگهم خواهم به وصلت جان دهم

ای یار من تا وا رهم در انتظار کیستی

Kendimi bildiğim sürece vuslat için can vermek isteyeceğim, ey yârim, (söyle de) rahatlayayım, sen kimi bekliyorsun?

3. ای چنگ در بزم صفا از درد می نالی چرا

آخر نظر کن بر قفا اندر کنار کیستی

Ey safa meclisinin çengi, niçin dertten inliyorsun. Artık bir bak, başın kimin yanındadır?

2176. Sultan Selîm-i Evvel

1. من کیم جانا که گویم غمگسار من تویی

یا ترا من بنده‌ای از جان و یار من تویی

Ey can, ben kimim ki sana "benim gamımı dağıtan sensin" yahut "ben sana candan köleyim, sen benim yarimsin" diyeyim.

2177. Sultan Selîm-i Evvel

1. چون سلیمی سلطنت دارم که دی گفت به لطف

عاشق دیوانه بی اعتبار من تویی

Selîmî gibi, öyle bir saltanata sahibim ki (sevgili) dün lutfedip "benim itibarsız divane aşığım sensin" dedi.

2178. Sultan Selîm-i Evvel

1. دیگر به سوی ما نظری هم نمی کنی

گشتیم خاک ره گزری هم نمی کنی

Artık benim tarafıma nazar da etmiyorsun, yolunda toprak olduk ama üzerimizden geçmiyorsun da.

2179. Selîm-i İsfahânî

1. خدایا چون مرا در دوستی ارشاد می دادی

چه می شد اندکم از بی وفایی یاد می دادی

Ey Hüdâ, beni dostluk konusunda irşad ederken bana azıcık da vefasızlık öğretsen ne olurdu?

2. به کارم این گره چون می زدی ای کاش همچون تیر

سر انگشت مرا هم ناخن فولاد می دادی

İşimi öyle bir düğüm eylemişsin ki, bari keşke parmağımın ucunda çelikten bir tırnak verseydin.

2180. Selîm

1. از زمان بخت من بی سایه شد از بس همای

می کند در خیل مرغان دعوی پیغمبری

Benim bahtımın açık olduğu zaman hüma kuşu gölgesi olmadığı için peygamberlik iddiasında bulunuyordu.

2181. Şucâ' e'd-dîn

1. نیست رشکم گرچه می بینند در رویش بسی

کانچه من می بینم از رویش نمی بیند کسی

Onun yüzünü çokça görmelerinden dolayı kıskançlık duymam. Çünkü onun yüzünde benim gördüğümü kimse göremez.

2182. Şerefî

1. خواستم بهر فراغت به جهان مأوایی

خوشر از گوشه میخانه ندیدم جایی

Cihandan feragat etmek için bir köşe istedim. Bunun için meyhane köşesinden daha hoş bir yer görmedim.

2183. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. گرفتم سال را پنهان کنی با مو چه می سازی

گرفتم موی را کردی سیه با رو چه می سازی

Farz edelim ki yaşını gizledin, şu (beyaz) saçını ne yapacaksın? Diyelim ki onu da gizledin, (buruşmuş) yüzünü ne yapacaksın?

2184. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. آن را که نیست قسمت از روزی خدایی

دایم گرسنه چشم است چون کاسه گدایی

Dilenci çanağı gibi daima gözü aç olanın, Hûda'nın rızkından nasibi yoktur.

2185. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. روز سیه مرگ شود شمع مزارت³⁰⁸

هر خار که از پای فقیری بدر آری

Fakirin ayağından çıkardığın her bir diken ölümün karanlık gecesinde mezarına mum olur.

2186. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. در جهان آب و گل خضری دوچار من نشد

می روم از خویشتن شاید که پیش آید کسی

Su ve toprak dünyasında (bu cihanda) karşıma bir Hızır çıkmadı, belki biri karşıma çıkar diye kendimden geçip (varlığımdan uzaklaşıyorum).

2187. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. شد از فشار گردون موی سفید و سر زد

شیری که خورده بودم در روزگار طفلی

Feleğin sıkıntısından saçım ağardı, galiba çocukken içtiğim süt açığa çıktı.

2188. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. در وطن گر می شدی هرکس به آسانی عزیز

کی ز آغوش پدر یوسف به زندان آمدی

Herkes vatanında kolayca aziz olsaydı Yusuf babasının kucağından zindana düşer miydi?

2189. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. چون سلیمان قدر دل اکنون چه می دانی که چیست

آن زمان انگشت می خایی که بی خاتم شوی

Bugün Süleyman gibi gönlün değerini biliyorsun, ama yüzüksüz kaldığında parmak çiğnerdin.

2190. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. پرتو یکتائیت افتاده بر دیوار و در

آفتابی سر بر آورده است از هر روزنی

Duvara ve kapıya tek oluşunun ışığı düştü. Her pencereden güneş hücum etti.

2191. Sâ'ib-i Tebrîzî

1. دست چون افتاد خالی همت عالی بلاست

آنچه دارم در نظر در دست بودی کاشکی

Elinde avucunda bir şey kalmadığı hâlde kişinin himmetinin âlî olması bir beladır. Gözümde olan şey keşke elimde de olsaydı.

2192. Sâlihî

1. ز دو دیده خون فشانم ز غمت شب جدایی

چه کنم که هست اینها گل باغ آشنایی

Ayrılık gecesı gamından dolayı iki gözden kan saçıyorum. Ne yapayım, bunlar aşinalık bağının gülüdür.

2. سر و برگ گل ندارم چه روم به گشت گلشن

که شنیده‌ام ز گلها همه بوی بی وفایی

Bende gülün başı ve yaprağı yok, gülşeni dolaşmaya nasıl gideyim? Ve ayrıca güllerden hep vefasızlık kokusu almaktayım.

3. مژه‌های چشم یارم به نظر چنان نماید

که میان سنبلستان چرد آهوی خطایی

Yarimin kirpikleri gözüme öyle göründü ki, sanki sünbül diyarında siyah bir Hıtay ceylanı gibi...

4. همه شب درین خیالم که رسم به وصل روزی

همه روز در اميدم كه شبى بخوابم آيى

Her gece bir gün vuslatına erişmeyi hayal ediyorum, her gün bir gece rüyama girersin diye umutlanıyorum.

5. چو سگان بر آستانت من ازان گرفته‌ام جا

كه رقيب در نياید به بهانه گدايى

Rakîb dilencilik bahanesiyle kapına gelmesin diye köpek gibi eşğinde yer tutmuşum.

[378]

2193. Sâlihî

1. نه كسى نشست با تو نه با كسى نشستى

همه جا كنند قربان ز کدام آشنایى

Ne kimse seninle oturdu ne sen kimseyle oturdun. Her yerde sana kurban olurlar ama sen hangisine aşinasın?

2. دل كافر و مسلمان بر بوده‌ای ندانم

كه به چشم اهل عالم تو چه چیز مى نمایى

Kafirin de Müslümanın da gönlünü aldın, bilemiyorum sen insanların nezdinde nasıl görünüyorsun?

3. نشود نصیب دشمن كه شود هلاك تیغت

سر دوستان سلامت كه تو خنجر آزمایى

Düşmanlara senin kılıcınla helâk olmak nasip olmaz, sen hançerini (sadece) selâmet ehli dostların üzerinde deniyorsun.

4. ز غبار صالحی را نبود قرار یکدم

به هوای سرو قدت شده‌ام چنین هوایی

Serviye benzeyen endamının hevesiyle öyle hevâî olmuşum ki Sâlihî'nin tozu için bir an bile durup dinlenmek yoktur.

2194. Zamîrî

1. چه کند خضر ندانم به حیات جاودانی

که مرا ملال گیرد ز دو روزه میهمانی

Hızır sonsuz ömrü ne yapacak bilmiyorum, ben iki üç günlük misafirlikten bile sıkıldım.

2195. 'Ârızî

1. روز وصلی طلبم همچو شب هجر دراز

تا کنم شرح ستمها که تو با من کردی

Bana eylediğin sitemleri şerh edebilmek için uzun ayrılık gecesi kadar vuslat günü istiyorum.

2196. 'Irâkî

1. بهر که می نگرم صورت تو می بینم

ازین سبب همه در چشم من تو می آیی

Neye baksam senin suretini görüyorum. Bu yüzden gözüme herkes sen gibi geliyor.

2. همه جهان به تو می بینم و عجب نبود

برای آنکه تویی در دو دیده بینایی

Tüm cihanda seni görüyorum ve bu garip değildir, çünkü iki gözümde gören sensin.³⁰⁹

2197. Ganî-yi Keşmîrî

3. مدت شادی و غم نیست برابر به جهان

گریه شمع شبی خنده صبح است دمی

Cihanda mutluluk ve gamın süresi eşit değildir, mumun ağlaması bir gece boyu sürer ama sabahın tebessümü sadece bir andır.

2198. 'Unsurî

1. نیستی دیوانه بر آتش چرا غلطی همی

نیستی پروانه گرد شمع چون جولان کنی

Deli değilsin, niye ateşte yuvarlanıyorsun? Pervane değilsin, niye mumun etrafında dolanıyorsun?

2199. Firdevsî

1. شبی در برت گر بر آسودمی

سر از فخر بر آسمان سودمی

Bir gece koynunda dinlenebilseydim övünçten başımı semaya sürerdim.

2. به قدر از نهم چرخ بگذشتمی

³⁰⁹ جهان به چشم تو می بینم ای جهان گرام

به پا قسد كيوان بفرسودمی

Kıymetin dokuzuncu feleği geçerci, ayağımı Zuhal'e dayardım.

3. قلم در كف تير بشكستمی

كله از سر مهر بر بودمی

Elime kalem alıp oku kırar, başımdaki serpuşu güneşe ulaştırırdım.

4. جمال تو گر زانكه من دارمی

به جای تو گر زانكه من بودمی

Senin güzelliğine ben sahip olsaydım senin yerinde olurum sanki.

5. بر افتادگان رحم آوردمی

به در ماندگان بر ببخشودمی

Düşkünlere merhamet eder, çaresizleri bağışlardım.

2200. Kâânî

1. مگر دریچه نوری تو یا نتیجه حوری

که فرق تا به قدم غرق در لطافت و نوری

Baştan ayağa letafet ve nura gark olmuşsun, sen ışıık penceresi mi yoksa
hurilerin neticesi misin?

2. مرا تو مردم چشمی چه غم که غایبی از من

حضور عین چه حاجت بود که عین حضوری

Sen benden saklanır, gözüme görünmezsen ne gam, sen huzurun kendisiyken
gözün seni görmesine ne hacet.

3. چو عکس ماه که افتد درون چشمه روشن

به چشم من همه نزدیکی وز من همه دوری

Aydınlık bir çeşmeye düşmüş bir ay yansıması gibi hem bana tamamen yakınsın
hem de benden tamamen uzaksın.

4. به لطف آب حیاتی به طیب باد بهاری

به بوی خاک بهشتی به نور آتش طوری

Abıhayat kadar latifsin, bahar esintisi kadar hoşsun, cennet toprağı gibi
kokuyorsun, Tûr ateşinin aydınlığına sahipsin.

5. چو عشق رهزن عقلی چو عقل زینت روحی

چو روح زیور عمری چو عمر مایه سوری

Aşk gibi aklın önünü kesiyorsun, akıl gibi ruhu süslüyorsun, ruh gibi ömrün
süsüsün, ömür gibi ziyafetin mayasısın.

2201. Kâânî

1. دلبران اخترند و تو ماهی

نیکوان لشگرند و تو شاهی

Dilberler yıldızdır, sen aysın. Güzeller ordudur, sen şahsın.

2. چند گویی دلت چه گونه بود

تو درون دلی خود آگاهی

Ne kadar da çok "gönlün nasıldır" diye soruyorsun? Anla artık, gönlün içerisinde.

2202. Kumrî

2. ای طره‌های خوبان از نافه تو بویی

هژده هزار عالم در عرصه تو گویی

Ey güzellerin saç büklümü kokusunu senin nâfenden alan sevgili, on sekiz bin âlem sanki senin arsandır.

3. چون شمع جمله رویی در بزمگاه دلها

و آنکه ز تو ندیده پروانه هیچ رویی

Gönüllerin bezminde tüm yüzlerin mumu gibisin. Bu yüzden pervane senden hiç yüz bulmamıştır.

4. وی دست غیرت تو در چارسوی عشقت

سرهای مردمان را آویخته به مویی

Senin aşk çarşında senin kıskançlık elin insanların başını bir saç teline asmıştır.

5. نقش هزار لیلی از گلبن تو رنگی

عقل هزار مجنون از جرعه تو بویی

Bin Leyla'nın süsü senin fidanından renk aldı. Bin Mecnun'un aklı senin şarap tortundan koku aldı.

6. من جز ترا نبینم هر سو که چشم دارم

وانگه ترا نبیند چشمم به هیچ سوی

Ben baktığım hiçbir yerde senden başkasını görmem. Gözüm seni görmediği hiçbir tarafa bakmaz.

2203. Kelîm-i Kâşânî

1. صدای آشنا زین شش جهت نشنیده‌ام هرگز

مگر گاهی که از کوه غم می آید آوازی

Gam dağımdan zaman zaman gelen bir ses dışında hiçbir taraftan tanıdık bir ses duymadım.

2204. Kelîm-i Kâşânî

1. به دل صد آرزو داری به دوران کارسازی کن

چو گلچینی همان به کاشنای باغبان باشی

Gönülde yüz arzun var, devran ile arayı iyi tut. Bahçıvanı tanıyorsan bağda gül toplayabilirsin.

[379]

2205. Kemâl-i İsfahânî

1. رویی چه گونه رویی رویی چو آفتابی

زلفی چه گونه زلفی هر حلقه پیچ و تاب

Yüzsün, nasıl bir yüzsün, güneş gibisin. Zülfsün, nasıl bir zülfsün, her halkada eğilip kıvrılmışsın.

2. هر پرتوی ز رویش در چشم عقل نوری

هر حلقه‌ای ز زلفش در حلق جان طنابی

Onun yüzünden gelen her bir ışık akıl gözünde aydınlık, zülfünden gelen her halka canın boynunda halattır.

3. گر عکس عارض او بر صحن عالم افتد

گردد ز سایه او هر ذره آفتابی

Onun yanağının aksi âlem sahasına düşse onun gölgesinden her zerre güneş kesilir.

4. در دور چشم مستش هست از شراب فتنه

افتاده همچو نرگس هر گوشه‌ای خرابی

Mest gözlerini döndürmesi şaraptan fitne almıştır. Her köşeye nergis gibi harap düşmüştür.

2206. Kemâl-i İsfahânî

1. احداث دهر و لطف تو و اشتیاق من

هر یک ازین سگانه ندارد نهایتی

Feleğin hadiseleri, senin lütfun ve benim iştıyakım... Bu üçünden hiçbirinin nihayeti yoktur.

2207. Lâle Hâtun

1. من اگر توبه ز می کرده‌ام ای سرو سهی

تو خود این توبه نکردی که به من می ندهی

Ey serv-i sehî, ben şarap içmeye tevbe etsem de sen bana şarap vermeyeceğine dair tevbe etmedin.

2208. Mîr Maşrab

1. هزاران شمع روشن می توان در یک نفس مردن

چراغ مرده‌ای را زنده کن گر می کنی کاری

Binlerde parlak mum tek bir nefeste söndürülebilir. Eğer bir iş yapacaksan sönmüş bir mumu yak.

2209. Muzaffer-i Herevî

1. در معرکه بستاند و در بزم ببخشد

ملکی به سواری و جهانی به سؤالی

Savaşta bir mülkü bir süvari ile alır, bezmde bir talebe karşılık cihanı bahşeder.

2. عادلتر و عالمتر ازو هیچ ملک نیست

الا ملک العرش تبارک و تعالی

Arşın hükümdarı (Allah) tebâreke ve te'âlâ hazretleri hariç, ondan adil ve âlim bir hükümdar yoktur.

2210. Mağribî

1. ای آفتاب رویت هر سو فکنده تابی

وی از فروغ مه‌رت هر ذره آفتابی

Ey yüzünün güneşi her tarafa ışık saçan, şefkatinin aydınlığıyla her bir zerreyi güneş kılan sevgili!

2. از کیست قدر رویت چون نیست غیر تو کس

هر لحظه در لباسی هر لمحہ در نقابی

Senden başka kimse yokken yüzünün kıymeti kimdendir? Her lahza bir elbisedesin, her an bir perde arkasındasın.

3. ساقی و باده چون نیست الا یکی پس از چه

در هر طرف فتاده مستیست از شرابی

Sakinin ve şarabın biri bile yok. Öyleyse neden şaraptan her tarafta sarhoş düşmüşler?

4. دست تو در گل ما مهر تو در دل ما

نوریست در ظلامی که گنجیست در خرابی

Elin gülümüzde, muhabbetin gönlümüzdedir; nur karanlıkta, hazine harabededir.

2211. Mağribî

1. ترا که دیده نباشد نظر چه گونه کنی

بدین قدم که تو داری سفر چه گونه کنی

Gözün yoktur, nasıl nazar ediyorsun? Şu ayağınla nasıl yolculuk ediyorsun?

2. ترا که هیچ ز احوال خود خبر نبود

ز حال خود دگری را خبر چه گونه کنی

Senin kendi ahvâlinden haberin yoktur. Hâlinden bir başkasına nasıl haber veriyorsun?

3. نکرده هیچ مریدی چه گونه شیخ شدی

پسر نبوده کسی را پدر چه گونه کنی

Hiç müritlik etmedin, nasıl şeyh oldun? Kimsenin evladı değildin, nasıl peder oldun?

2212. Mağribî

1. تو می خواهی که تا تنها تو باشی

کسی دیگر نباشد تا تو باشی

İstiyorsun ki sadece sen ol. Sen ol diye başka kimse olmasın.

2. چو بی ما نیستی یک لحظه موجود

نمی شاید که تو بی ما تو باشی

Biz yokken sen de tek an mevcut olmadığından biz olmadan senin sen olman uygun değildir.

3. دویی آنجا نمی گنجد برون شو

که یا من باشم آنجا یا تو باشی

Orada ikilik olmaz, çık dışarı. Orada ya ben olayım, ya sen ol.

2213. Necîbü'd-dîn

1. خاطر از مهر کسان برداشتم از بهر تو

چون ترا گشتم تو خود خاطر ز ما برداشتی

Senin için kimlerin kimlerin hatırını kırdım, sevgisini hiçe saydım; ve sana gelince sen de benim hatırımı kırdın.

2214. Nergis-i Herevî

1. هر شب ای دل گفتگوی زلف جانان می کنی

خود پریشانی و ما را هم پریشان می کنی

Ey gönül, her gece cananın zülfünün dedikodusunu yapıyorsun. Kendin perişansın ve bizi de perişan ediyorsun.

2215. Nizâmî

1. این دولت سرمستم هشیار شود روزی

وین بخت گران خوابم بیدار شود روزی

Bu sarhoş baht ayılır bir gün. Bu uykusu ağır bahtım uyanır bir gün.

2. هم باز شود این در هم روز شود این شب

دلبر نه چنین ماند دلدار شود روزی

Hem bu kapı açılır, hem bu gece gündüz olur; gönül verdiğimiz böyle kalmaz, sevgili de olur bir gün.

3. خصمی که بر غم من امروز نوازندش

در چشم عزیز او هم خوار شود روزی

Bugün ben gamlıyken onu okşayan düşman, sevgilinin aziz gözünde de hakir olur bir gün.

2216. Nizâmî

1. ای کرده گدایان درت دعوی شاهی

ای آمده شاهان به درت بهر گدایی

Ey kapında dilencilik yapanların şahlık iddiasında bulunduğu, ey şahların kapısına dilencilik için geldiği sevgili!

2217. Nazîrî

1. برنیاید یک عزیز از مصر مردم پروری

پیر شد در چاه صد یوسف ز فحط مشتری

Mısır'dan insanları besleyen bir aziz daha çıkmadı; yüz tane Yusuf müşteri bulamayıp kuyuda ihtiyarladı.

2218. Nazîrî

1. من شمع جان گذارم تو صبح دلگشایی

سوزم گرت نه بینم میرم چو رخ نمایی

Ben can eriten bir mumum, sen gönül açan bir sabahsın. Seni göremezsem yanarım, sen yüzünü gösterdiğinde ölürüm.

2. نزدیک آنچنانم دور آنچنان که گفتم

نی تاب وصل دارم نی طاقت جدایی

Dediğim gibi, hem öyle yakınım, hem öyle uzağım ki ne vuslata gücüm ne ayırlılığa takatim var.

2219. Nevâyî

1. دلم به دست تو مرغیست در کف طفلی

که نی کشد نه گذارد نه سازدش قفسی

Senin elinde gönlüm, bir çocuğun elindeki kuş gibidir. Onu ne öldürüyor, ne bırakıyor, ne de ona kafes yapıyor.

2220. Vahşî

1. شرح این قصه جانشوز نگفتن تا کی

سوختم سوختم این راز نهفتن تا کی

Can yakan bu kıssanın şerhini söylememek ne zamana kadar? Yandım, yandım, bu gizli sır ne zamana kadar?

[380]

2221. Vahşî

1. جایی روم که جنس وفا را خرد کسی

نام متاع من به زبان آورد کسی

Vefayı kimsenin bilmediği, bendeki metain ismini kimsenin telaffuz etmediği bir yere gidiyorum.

2222. Vahîd Mîrzâ Tâhir

1. ازان ناخوانده در بزم تو چون مکتوب می آیم

که می دانم اگر مکتوب بفریسم نمی خوانی

Bezmine okunmamış bir mektup gibi geliyorum. Çünkü mektup göndersem okumayacağını biliyorum.

2223. Hilâlî

1. اگر به لطف بخوانی وگر به قهر برانی

تو پادشاهی و ما بنده توایم تو دانی

Lütuf ile okursan da kahr ile kovsan da sen bilirsin, sen padişahsın, biz de senin köleniziz.

2. ترا اگرچه نیاز کسی قبول نیفتد

من از جهان به تو لازم که نازنین جهانی

Bugüne kadar kimsenin niyazını kabul ettiğin görülmemiştir, sen cihanın nazeniniyken ben bir de gelip sana nazlanıyorum.

1. به هر کسی که نشستى مرا به خاک نشاندی

دگر به کس منشین تا بر آتشم نمنشانی

Herkesle oturdun da bana toprağı gösterdin. Artık kimseyle oturma da bana artık ateş gösterme.

1. به هر کجا که رسیدم ز خوبی تو شنیدم

چو روی خوب تو دیدم هنوز بهتر ازانی

Nereye vardıysam senin yüzünün güzelliğini işittim. Ne kadar güzel yüz gördüysem sen hâlâ onların hepsinden daha güzelsin.

1. به غیر جان دگری نیست با تو در دل تنگم

امید هست که آن هم نماند و تو بمانی

Küçük gönlümde senin yanında canımdan başka kimse yok. Ümidim o ki o da kalmaz da yalnızca sen kalırsın.

1. طریق مهر تو ورزم به هر صفت که توانم

تو نیز مرحمتی کن بدین قدر که توانی

Elimden gelen her sıfat ile senin muhabbet yolunu tuttum. Sen de gücün yettiğince merhamet et.

2224. Hilâlî

1. نگه به جانب من هرگز از حیا نکنی

حیا کنی ز من و شرم از خدا نکنی

Utancından bana doğru asla bakmıyorsun. Benden utanıyorsun da Allah'tan utanmıyorsun.

2225. Yağmâ

1. آن مه ز مهر بر بست طرف نقاب نیمی

امروز یا برآمد ز ابر آفتاب نیمی

Bugün o ay merhamet edip peçesini yarım bağlamış mı bağlamış yoksa güneş buluttan yarısını mı çıkartmış?

2. از تاب سینه گرم وز موج دیده تر

پیوسته ام در آتش نیمی در آب نیمی

Göğsümün sıcaklığından ve ıslak gözümün dalgasından yarım ateşte, yarım suda kalmışım.

3. گر ملک نشانیتم بخشد خدای سازم

نیمی فدای ساقی رهن شراب نیمی

نشاتینم: gencurda

4. دارم ز دست رویت رویی ز دست خویت

نیم از طبانچه نیلی در خون خضاب نیمی

Yüzüm senin yüzündendir, huyum senin huyundan; yarısı tokata yarısı kınaya nail olmuştur.

5. بینم مگر جمالت یا صورت خیالت

چشمی مراست بیدار نیمی به خواب نیمی

Cemalini mi görüyorum yoksa hayalini mi? Bir gözüm var ama yarım uyanık, yarım uykuda.

2226. Yağmâ

1. به جانان شرح دل ناگفته ماند ای نطق تقریری

زبان را نیست یارای سخن ای خامه تحریری

Canana gönül şerhi söylenmemiş kaldı, ey nutuk, takrir et. Dilde konuşmaya takat kalmadı, ey kalem, tahrir et.

2. تماشا برده از جا پای شوقم جلوه ای ای رخ

ز تنهایی دلم دیوانه شد زلف زنجیری

Ey güzel yüzlü (sevgili), bir cilveni temaşa edince şevk ayağım yerinden oynadı, yalnızlıktan gönlüm deli oldu, zülfün ise bir zincir.

3. به یک زخم از تو قانع نیستم تعجیل ای قاتل

به جان مشتاق زخم دیگرم ای عمر تأخیری

Ey katil, senin açtığın tek yara bana yetmez, acele et. Ey yavaş hayat, hasretteki canıma bir yara daha aç.

4. به بخت خصم گردی چند طالع شرم ای کوکب

روی تا کی خلاف رأی من ای چرخ تغییری

Ey felek, kaç defa düşmanın bahtına göre dönüp benim talihim utandırdın. Ey değişip duran felek, ne zamana kadar benim görüşümün tersine hareket edeceksin.

5. بود کان مه به فریادم رسد امداد ای افغان

شود کان شوخ دل رحمی کند ای ناله تأثیری

Ey figânım, belki olur da o ay (yüzlü güzel sevgili) feryadıma yetişir, imdad eder. Ey iniltim, belki tesir edersin de o şuh gönüllü merhamet eder.

2227. Yağmâ

1. وطن ناچار رندان را در میخانه بایستی

حرم میخانه قنديل حرم پیمانہ بایستی

Çare yok, rintlerin vatanı meyhanedir; meyhane harem, kadeh de o haremin kandilleri olsa gerek.

2. عیار نقد اخلاص حرم جویان نشد ظاهر

به هر یکسال روزی کعبه آتشیخانه بایستی

Harem'i arayanların ihlas nakdi hangi ayardadır, bu zahir olmadı, her sene bir gün Kabe'yi ateşkede yapmak gerekir.

3. نبودی هر نظر شایسته نظاره لیلی

وگرنه در جهان هر عاقلی دیوانه بایستی

Her bakış Leyla'nın bakışına layık değildi. Yoksa cihanda her akıllının deli olması gerekirdi.

4. به حکمت دیر و مسجد شد مقام راهب و زاهد

که بلبل را گلستان جغد را ویرانه بایستی

Kilise ve mescid, hikmete uygun olarak rahip ve zahidin makamı oldu. Bülbüle gül bahçesi, puhu kuşuna da virane gerekliydi.

5. دم مردن ز مستی توبه کردم وه ندانستم

به جای توبه در دستم کنون پیمانه بایستی

Ölüm anında sarhoşluktan tevbe ettim. Vah, bilemedim ki bugün tevbe yerine elimde kadeh gerekliydi.

2228. Yağmâ

1. ساقیا زنده کن دلم از می

که من الماء کل شیء حی

Ey saki, gönlümü şarapla dirilt, çünkü her şey su ile can bulmuştur.

2. باده خور یاد نیک و بد تا چند

ساده چو فکر خیر و شر تا کی

Şarap iç, iyi ve kötünün yadı ne zamana kadar sürecektir? Hayır ve şerden başkasını düşünmemek nereye kadar?

3. گرد کن شمع و جمع و یار و ندیم

چنگ قانون و نای و به ربط و نی

Mumu, yari ve nedimi bir araya getir, çeng, kanun ve neyi bir araya getir.

4. در شبستان خرام خرم و شاد

که بهاران برفت و آمد دی

Baharlar geçti, kış geldi; halvethaneye keyifli ve şâd olarak git.

5. جام می گیر از کف ساقی

چند گویی حکایت جم و کی

Saki'nin elinden şarap kadehi al. Ne kadar daha Cem ile Keyhüsrev'in hikayelerini anlatacaksın.

[381]

2229. Yağmâ

1. گیرم از شهر به هامون شدم از رسوایی

که به اندازه رسوایی من صحرایی

Rüsvalığımdan ötürü şehirden bozkıra yöneldim. Sahra, benim rüsvalığım kadar büyüktür.

2. کیستم من دل و دین باختہ‌ای در ره عشق

بی دلی بی هنری در بدری شیدایی

Ben kimim? Aşk yolunda gönül ve din ile oynamış bir gönülsüz, hünersiz, derbeder ve çılgınım.

3. هر دو عالم نستانم به بها افتد اگر

در کفم باغی و یاری و می و مینایی

Elimde bağ, sevgili, şarap ve kadeh varsa buna karşılık olarak iki cihanı da verseler almam.

4. دل بی درد ندارد خبر از عالم عشق

حسن یوسف چه کند در حق نابینایی

Dertsiz gönül aşk âleminden habersizdir. Görmeyen adam için Yusuf'un güzelliği ne yapsın?

2230. Yağmâ

1. گر نه فدای آن سری ورنه به پای آن تتی

دل نه که سنگ پهلویی سر نه که بار گردنی

Gönül o başa feda değilse bir taş, gönül o tenin ayağına (toprak) değilse boyuna yükten başka bir şey değildir.

2. قبله دیر و مسجدی کعبه زهد و زاهدی

غار ت دین و دانشی فتنه کوی و برزنی

Manastır ve mescidin kıblesi, zühd ve zahidin Kabe'sisin. Dinin ve bilginin yağması, semt ve mahallenin fitnessin.

3. صدق و ارادت مرا این دو گواه عدل بس

کز همه با تو دوستم وز همه ام تو دشمنی

Sıdk ve irade, bana şahit olarak bu ikisi yeter, sana herkesten çok dost, herkesten çok düşmanım.

1. بر رخ تست مرد و زن فتنه گران خط و ذقن

رهزن صد منیژه‌ای چاه هزار بیژنی

Senin yüzünde kadın erkek ayva tüyü ve çene sebebiyle fitneye düşer, yüz Menîje'ye yol kesici ve bin Bîjen'e kuyu olurlar.

2231. Yağmâ

1. تا پای تواند رفت در کوی تو راه اولی

تا دیده تواند دید سوی تو نگاه اولی

Ayak senin semtine gidebilirse yol evlâdır. Göz senin tarafına bakabilirse bakış evlâdır.

2. چشمی که نه بر آن روی رویی که نه در آن کوی

از رنج سفید انصب از شرم سیاه اولی

O yüze bakmayan gözün zahmetten siyah, o semtte olmayan yüzün de utançtan siyah olması lazımdır.

2232. Yakînî

1. ای خوش آن شبها که با افسانه میلی داشتی

درد دل می گفتم و افسانه می پنداشتی

Efsane (dinlemeye) meylettiğin o gece ne güzeldi. Gönlümün derdini söylüyordum da sen efsane zennedyordun.

2233. Lâ-edrî

1. اکسیر شادمانیست خاک دیار طفلی

بازیچه‌ایست عشرت از رهگذار طفلی

Çocukluk diyarının toprağı, mutluluk iksiridir. Çocukluk güzergâhında sosyalleşmek, bir oyundur.

2. در برگ ریز پیری شد رختهای آفت

هر خنده‌ای که کردم در روزگار طفلی

Çocukluk çağındaki her bir gülüşüm ihtiyarlığın yaprak dökümünde afet gamları oldu.

2234. Lâ-edrî

1. به نیم غمزه توانی که قتل عام کنی

نعوذ بالله اگر غمزه را تمام کنی

Yarım bakışınla katliâm yapabilirsin. Ya eğer bir de tam bakacak olursan, neuzubillah.

2235. Lâ-edrî

1. جان بخشمت آن ساعت کز لب شکرم بخشی

دانم که تو از آن لب جان دگرم بخشی

Dudağından bana şeker bahşettiğin sırada sana canımı bahşedebilirim. Zira bilirim ki bana o dudaktan bir can daha bahşedersin.

2236. Lâ-edrî

1. از گداز شمع باشد شعله را پابندگی

می کند از پهلوی مظلوم ظالم زندگی

Mumun erimesi ışığı sürekli hâle getirir, mazlumun yanında zalim yaşar.

2237. Lâ-edrî

1. مثلی یاد دارم از یاری

کار هر مرد و مرد هر کاری

Sevgiliden bir mesel hatırlıyorum: "Her işin bir adamı, her adamın bir işi vardır."

2238. Lâ-edrî

1. چه خوش باشد که بعد از انتظاری

به امیدی رسد امیدواری

Bir bekleyişten sonra ümitvarlığın bir ümide ulaşması ne hoştur.

2239. Lâ-edrî

1. چه شوریده دل و بیهوده رای

که دایم آزموده آزمایی

Ne kadar da karışık gönüllü ve boş düşünceli bir insansın, durmadan denenmiş baştan deniyorsun.

2240. Lâ-edrî

1. سخن ناشنیده می دانی

ورق نانوشته می خوانی

Söylenmemiş sözü biliyor, yazılmamış kağıdı okuyorsun.

2241. Lâ-edrî

1. حیف باشد که از برای زنی

پاره سازی به غدر پیرهنی

Bir kadın için ihanet edip gömleği yırtarsan yazıklar olsun.

2242. Lâ-edrî

1. گر سنگ همه لعل بدخشان بودی

پس قیمت لعل و سنگ یکسانه بودی

Tüm taşlar Bedahşan mücevheri olsaydı mücevher ile taşın kıymeti aynı
oldurdu.

2243. Lâ-edrî

1. چو در خاک خواهد شدن هر تنی

چه از تخت شاهی چه از گلخنی

Madem ki her vücut toprağa girecek, şahlık tahtından da gelse, külhandan da
gelse fark etmez.

2244. Lâ-edrî

1. غمی کز پیش شادمانی بری

به از شادی کز بیش غم خوری

Mutluluğun ardından gelen gam, gamın ardından gelen mutluluktan iyidir.

2245. Lâ-edrî

1. دیوانه مخوان مرا به زاری

دیوانه تویی که عقل داری

Feryat edip inlediğimden dolayı benim deli olduğumu düşünme. Deli sensin, çünkü aklın var.

2246. Lâ-edrî

1. بیگانه چنان شدی که هرگز

گویی که نبود آشنایی

Öyle bîgâne oldun ki asla "âşina yok" demiyorsun.

2247. Lâ-edrî

1. گر بمیری و دشمنان بخورند

به که محتاج دوستان باشی

Ölüp de düşmanlara yem olmak dostlara muhtaç olmaktan iyidir.

2248. Lâ-edrî

1. بشارت باد پاکان حرم را

که عزم کعبه دارد بت پرستی

Harem'deki temiz (kullara) müjdeler olsun ki putperest Kabeye azmetti.

2249. Lâ-edrî

1. مرا مادر دعا کرد است گویی

که از تو دور بادا آنچه خواهی

Annem sanki "istediğin her şey senden uzak olsun" diye (bed)dua etmiş.

2250. Lâ-edrî

1. هزاران آفرین از پای تا سر

که سر تا پا سزای آفرینی

Baştan ayağa sana binlerce aferin. Çünkü baştan ayağa aferin almaya layıksın.

2251. Lâ-edrî

1. سفر کردم به امید غنیمت

غنیمت عمر بود و گشت فانی

Ganimet ümidiyle sefer ettim. Asıl ganimet ömürdü ve tükendi.

[382]

2252. Lâ-edrî

1. گر انگشت سلیمانی نباشد

چه خاصیت دهد نقش نگینی

Süleyman'ın parmağı (sende) yok ise yüzüğün üstündeki nakış (sana) hiçbir özellik vermez.

2253. Lâ-edrî

1. مرا از شکستن چنان عار ناید

که از ناکسان خواستن مومیایی

Kırılmak beni aşağılık kişilerden deva istemek kadar utandırmaz.

2254. Lâ-edrî

1. سوز دل من قلم نیارست نوشت

آری نبود کار نی آتشکاری

Kalem gönül ateşimi yazıya getiremez. Neyin işi ateşle oynamak değildi.

2255. Lâ-edrî

1. من همچو باد و خاکم و تو آفتاب و ابر

گلها و لاله‌ها دهم ار تربیت کنی

Ben rüzgâr ve toprak gibiyim, sen güneş ve bulut gibisin. Terbiye edersen gül ve laleler veririm.

2256. Lâ-edrî

1. عجب از وفای یاران که تفقدی نفرمود

نه به نامه‌ای پیامی نه به خامه‌ای سلامی

Dostların vefası ne acaib ki lutfedip bir yoklamadı. Ne bir mektupla haber gönderdi ne de bir kalemle selam yolladı.

2257. Lâ-edrî

1. درین گلشن به جای خار و خس دام و قفس روید

مگر در تنگنای بیضه یابی مرغ آزادی

Bu gülşende diken ve ot yerine tuzak ve kafes biter. Hür bir kuşu ancak kuş yumurtanın içinde bulabilirsin.

2258. Lâ-edrî

1. نفسی شادی و یک عصر مصیبت ستمست

مدت عیش به اندازه غم بایستی

Bir nefes mutluluk, ardından bir asır sitem, musibet... Gamla geçen süre kadar mutlu bir hayat da sürmek gerekirdi.

2259. Lâ-edrî

1. به هر چه روی نهم یا به هر چه رای کنم

قو بست دست مرا تا تو یار من باشی

Sen benim yârim isen (gerisi mühim değil); neye yüz koymuşsam, neye doğru yürümüşsem yuf olsun, bırak bize kollarını kapasın.

2260. Lâ-edrî

1. نکته‌ای دارم نهانی با دهان تو ولی³¹⁰

وقت تنگست و نمی یابم مجال فرصتی

Ağzınla aramda gizli bir nükte var ama vakit dar ve fırsat bulamıyorum.

2261. Lâ-edrî

1. چو من به تو منم و تو به خود تویی مطلق³¹¹

من آن منم که نیم من تو آن تویی که تویی

(Ey Allah'ım) ben sana bağlı olarak varım, sen ise mutlak surette kendinsin (kendin ile kaimsın). Ben (aslında) ben değilim (gerçekte yokum, benim varlığım izafî) ama sen sensin.

2262. Lâ-edrî

³¹⁰ نکته‌ای دارم نهانی با دهان تو ولی

³¹¹ چو من به تو منم و تو به خود تویی مطلق

1. مفرحی به جگر خستگان عشق رسان³¹²

ز کیمیای سعادت که در دهان داری

Aşk ile ciğeri hastalanmışlara ağzındaki saadet iksirinden (kimyâ-yı saadetten) ulaştır.

2263. Lâ-edrî

1. ز مرگ بیم ندارم ولی ازان ترسم

که من بمیرم و تو جان دیگران باشی

Ölmekten korkmuyorum ama ben ölünce başkalarının canı olursun diye korkuyorum.

2264. Lâ-edrî

1. الفت مگیر همچو الف هیچ با کسی

تا وقت انقطاع الم او نمی کشی

Ayrılık vakti onun acısını çekmemek için elif gibi kimseye ülfet etme.

2265. Lâ-edrî

1. دزدی نکرده‌ای و کسی را نکشته‌ای

ای ساده دل چرا به زمستان سفر کنی

Hırsızlık etmedin, kimseyi öldürmedin. Ey saf gönüllü, niye kışın yolculuğa çıkıyorsun?

2266. Lâ-edrî

1. هرچند فکر می کنم از هرچه در جهان

نام نکوست حاصل ایام آدمی

Cihandaki her şeyi her ne zaman düşünsem şunu fark ediyorum: İnsanın günlerinin mahsulü iyi namdır.

2267. Lâ-edrî

1. اختیار مه نباشد آنکه در عقرب شود

گر خیار او را بدی پیوسته در جوزاستی

Akrep burcunda olmak ayın tecihi değildir, onun tercihinde olsa daima Cevzâ'da olurdu.

2268. Lâ-edrî

1. در طوف حرم دیدم دی مغیچه ای می گفت

این خانه بدین خوبی آتشکده بایستی

Dün Kabe'yi tavaf ederken "bu hanenin bu güzellikle âteşgede olması gerekirdi" diyen bir muğbece gördüm.

2269. Lâ-edrî

1. به هر چمن که رسیدی گلی بچین و برو

به پای گل منشین آن قدر که خار شوی

Çayıra gittiğinde bir gül kopar ve git. Gülün ayağında o kadar oturma ki diken olmayasın.

2270. Lâ-edrî

1. اندر غزل خویش نهان خواهم گشت

تا بوسه ز نم بر لب تو چو نشخوانی

Gazelimin içine saklanıp "okuma" diye dudağına bir buse konduracağım.

2271. Lâ-edrî

1. بسیار بدی کردی و پنداشتیش نیک

نیکی چه بدی کرد که یک بار نکردی

Çok kötülük yaptın ve iyi zannettin. İyilik ne kötülük yaptı da sen onu yapmadın.

2272. Lâ-edrî

1. ای زر تو خدا نه‌ای ولیکن به خدا

ستار عیوب و قاضی الحاجاتی

Ey altın, sen Hüda değilsin ama, Allah'a yemin olsun ki ayıpları örten (settârü'l-uyûb) ve hacetleri giderensin (kâdiyü'l-hâcât).

2273. Lâ-edrî

1. می ترسم از خدا نمی ترسم از کسی

Allah'tan korkarım, kimseden korkmam.

2274. Lâ-edrî

1. عنقا ندیده صورت عنقا کند همی

Ankayı görmeyen onu tasvir eder.

2275. Lâ-edrî

1. عالم نه متاعیست که ارزد به نزاعی

Alem çekişmeye değecek bir meta değildir.

2276. Lâ-edrî

1. تنها مانی چو دوست بسیار کشتی

Çok dost öldürürsen yalnız kalırsın.

2277. Lâ-edrî

1. جرعه‌ای کافی بود از خم برای چاشنی

Tatmak için küpten bir cür'a kafidir.

2278. Lâ-edrî

1. در هر سریست شوری در هر دلیست دردی

Her başta bir kargaşa, her gönülde bir dert var.

2279. Lâ-edrî

1. چو کفر از کعبه برخیزد کجا ماند مسلمانی

Küfür Kabe'den çıkarsa Müslümanlık nerede kalır?

2280. Lâ-edrî

1. بیزارم ازین زندگی ای مرگ کجایی

Bu hayat beni incitiyor, neredesin ey ölüm?

2281. Lâ-edrî

1. جان کافر به دوزخ ارزانی

Kafirin canı cehennem için ucuzdur.

2282. Lâ-edrî

1. کار بوزینه نیست نجاری

Marangozluk maymunun işi değildir.

2283. Lâ-edrî

1. هر شب شب قدر است اگر قدر بدانی

Eğer kadrini bilirsen her gece kadir gecesidir.

2284. Lâ-edrî

1. گربه را با موش کی بود است مهر مادری

Kedi fareye hiç anne şefkati gösterir mi?

3. ARAPÇA GAZEL, BEYİT VE MISRALAR

3.1. el-Eş'ârü'l- 'Arabiyye: et-Teşbîbât ve'l-Mukatta'âtü'l-Mütenevvi'a

[383]

1. Hassân b. Sâbit

في مدح النبي صلى الله تعالى عليه وسلم:

Hız. Peygamber'i medhetmek için söylenmiştir:

1. وأحسن منك لم تر قط عينٌ

وأجمل منك لم تلد النساءُ

Asla hiçbir göz senden güzelini görmedi, kadınlar senden güzelini doğurmadı.

2. خُلِقْتَ مبرَّءاً من كل عيبٍ

كأنك قد خُلِقْتَ كما تشاءُ

Her kusurdan uzak yaratıldın, dilediğin gibi yaratılmış gibisin.

2. 'Alî el-Kayrevânî

1. الناس من جهة التمثال أكفاء

أبوهم آدم والأم حواءُ

İnsanlar şekil olarak birbirlerine denktir, babaları Adem ve anneleri Havva'dır.

2. فإن يكن لهم في أصلهم شرفٌ

يفخرون به فالطين والماءُ

Eğer özlerinde bir şeref olsa da övünüp durdukları şey çamur ve sudur.

3. ما الفضل إلا لأهل العلم إنهم

على الهدى لمن استهدى أدلاء

Fazilet ancak ilim ehline aittir, onlar hidayet isteyen herkes için hidayet rehberleridir.

4. وقيمة المرء ما قد كان يحسنه

والجاهلون لأهل العلم أعداء

Kişinin kıymeti, güzelce yapabildiği şeyler kadardır. Ve cahiller de ilim ehline düşmandır.

5. ففز بعلمٍ تعيش حياً به أبداً

الناس موتى وأهل العلم أحياء

İlim ile kazananlardan ol, onunla sonsuzluğa erişirsin. İnsanlar ölüdür, ilim ehli diridir.

3. İbrâhim Edhem

1. هجرت الخلق طراً في هواكا

وأهملت العيال لكي أراكا

Senin aşkın ile mahlukatı tümüyle terk ettim, seni görebilmek için ailemi ihmal ettim.

2. ولو قطعت إرباً ثم إرباً

لما حن الفؤاد إلى سواكا

Her bir uzvum teker teker kesilse de gönül senden başkasını arzulamaz.

4. es-Serî el-Mevsılî

1. نسب أضاء عموده في رفعة

كالبدر فيه ترفع وضياء

Yücelik ve ışığı olan bir dolunay gibi, yüksekliğiyle aydınlık saçan bir nesep...

2. وشمائلُ شهد العداة بفضْلِها

والفضل ما شهدت به الأعداء

Ve düşmanların bile faziletine şahit olduğu özellikler... Gerçek fazilet, düşmanların şahit olduğudur.

5. Ebû Nasr b. Nübâte

1. أكتُم أخبار الهوى عن عواذلي

وللطرف مني بالمدامع إنباء

Aşk haberlerini beni kınayanlardan saklarım ama gözlerim (sırrımı) göz yaşlarıyla ifşa eder.

2. فيا عجباً مني لإنسان مقلّة

يحدث أخباري وفي فمه ماء

Ne kadar acaib, dudağında su varken bile gözlerim benim durumumu anlatır.

6. Ebû Nüvâs

1. دع عنك لومي فإن اللوم إغراء

وداوني بالتي كانت هي الداء

Beni kınamayı bir kenara bırak, kınamak kışkırtmaktır. Beni hastalıkla tedavi et.

2. صفراء لا تنزل الأحزان ساحتها

لو مسها حجرٌ مسته سراء

Sarıdır, hüznler onun yanına yaklaşmaz. Ona bir taş dokunsa mutlu olur.

3. من كفّ ذات حرٍ في زيّ ذي ذكرٍ

لها محبان لوطيّ وزنّاء

Erkek elbisesi içindeki ateşli bir el (onu sunar), Lûtî ve zinacı iki sevgilisi vardır.

4. قامت بإيقها والليل معتكراً

فلاح من وجهها في البيت لآلاء

Gece bulanikken o elinde testisiyle kalktı, yüzünden eve ışıltılar saçıldı.

5. فأرسلت من فم الإبريق صافيةً

كأنما أخذها بالعين إغفاءً

Testinin ağzından saf bir şarap döktü. Sanki gözünü uyku bürüdü.

6. رقت عن الماء حتى ما يلائمها

لطافةً وجفا عن شكلها الماء

Sudan da latif, inceydi, su onun yanında kaba kalırdı.

7. فلو مزجت بها نوراً لمازجها

حتى تولد أنوارٌ وأضواءٌ

Bir ışık eklesen ona uyum sağlar ve sonra (başka başka) nur ve ışıklar ortaya çıkar.

8. دارت على فتية ذل الزمان لهم

فلا تصيبهم إلا بما شاؤوا

O delikanlılar karşısında zaman öyle zelil olmuştur ki, onlara ancak gönüllerinin muradı isabet eder.

9. فقل لمن يدعي في العلم فلسفةً

حفظت شيئاً وغابت عنك أشياء

İlim konusunda felsefe iddiasında bulunan kişiye de ki: "Bir şey ezberledin ama pek çok şeyi de kaçırdın (bilmiyorsun)."

7. Köprülüzâde Abdullah Paşa

1. ألا بادر قد غلب العزاء

وجد الوجد وامتنع اللقاء

Haydi, artık ne yapacaksan yap. Hüzün taşı ve görüşmek imkânsız hâle geldi.

2. وكنت أخاف أن تنأى وأبكي

فقد حق التخوف والبكاء

Senin yaklaşmandan ve benim de ağlamamdan korkuyordum. Korkum da ağlamam da gerçek oldu.

3. و طال الليل مذ ناءيت حتى

كأن الليل ليس له انقضاء

Ben yaklaştıkça gece uzadı, sanki gecenin sonu yok.

4. وأسهرني هواك فبت أرعى

كوأكبه ونام الأخلياء

Aşkın beni uykusuz bıraktı, ben yıldızları izliyorum, dostlar ise uykuda.

5. أوئل أن أراك ولست أدري

علي بما سيجلبه القضاء

Seni görmeyi ümid ediyorum ama kaderin bana neler getireceğini bilmiyorum.

6. فهل من عيشنا ما فات يرجى

وهل نخلوا إليك كما نشاء

Hayatımızdan geçip giden şey bir daha ümid edilebilir mi? Sana dilediğimiz gibi, her şeyi geride bırakarak gelebilir miyiz?

7. فإن تذهب بألفتنا الليالي

فلأيام والدهر اعتداء

Geceler bizi ayrı düşürse şaşılmaz, günler ve felek bize düşmanlık içindeler.

8. Ahmed b. Liyûn el-Endelüsî

1. تعظيمك الناس تعظيمٌ لنفسك في

قلوب الأعداء طراً والأوداء

İnsanlara ta'zîm etmen (onları yüceltmen) düşmanların ve dostların hepsinin nazarında kendini yüceltmendir.

2. من يعظم الناس يعظم في النفوس بلا

مؤنةٍ وينل عز الأعداء

İnsanlara ta'zîm eden zahmetsizce yücelir ve azizlerin izzetine nail olur.

9. Ebü'l-Esved ed-Dü'elî

1. لا تقبلن نميمة بلغتها

وتحفظن من الذي أنبأكا

Arkandan konuşulan söz sana ulaşmışsa onu kabul etme ve onu sana ulaştırandan kendini koru.

2. إن الذي ألقى إليك نميمةً

سينم عنك بمثلها قد حاكَا

Arkandan konuşulanı sana getiren senin söylediğini de başkasına götürecektir.

10. Ebü'l-İys

1. أفي كل عامٍ مرضة بعد نقهة

وتتعى ولا تتعى متى ذا إلى متى

Her sene iyileştikten sonra tekrar hasta oluyorsun. Ne zamana kadar insanların ölüm haberini vereceksin ama senin ölüm haberin henüz verilmemiş olacak?

2. سيوشك يوم أن يجيء وليلة

يسوقان حتفاً راح نحوك أو غدا

Yakında seni öyle ya da böyle ölüme sevk eden bir gece ve gündüz gelecek.

3. فتمسي صريعاً لا تجيب لدعوة

ولا تسمع الداعي وإن جد في الدعا

Yere yıkılıp kalacak ve hiçbir davete cevap veremeyeceksin, seni çağıran kişi sesini yükseltse bile onu duyamayacaksın.

11. Muhammed b. Hâzım

1. أنت سماء ويدي أرضها

والأرض قد تأمل غيث السما

Elim yeryüzüdür, sen de gökyüzüsün. Ve yer yüzü göklerden yağmur bekler.

2. فازرع يدي عندي محمودة

تحصد بها مني حسن الثنا

Elime güzellik ekersen benden güzel övgü olarak hasat edersin.

12. Ebü'l-‘Alâ el-Ma‘arrî

1. إذا ما ذكرنا آدم وفعاله³¹³

وتزويجه ابنيه بنتيه بالخنا

اما ذكرنا آدم وفعاله³¹³

Âdem'in yaptıklarını ve iki oğlunu iki kızıyla fena bir şekilde evlendirdiğini hatırladığımızda

2. علمنا بأن الخلق من نسل فاجر

وأن جميع الناس من عنصر الزنا

insanların fâcir bir nesilden geldiğini ve tüm insanların zina unsuru olduğunu bildik.

13. Ebü'l-Ferec el-Vâvâ ed-Dımişkî

1. فامزج بمائك نار كأسك واسقني

فلقد مزجت مدامعي بدمائي

Suyunla kadehinin ateşini karıştır ve bana sun. Göz yaşlarıma kanımı karıştırdım.

2. واشرب على زهر الرياض مدامة

تنفي الهموم لعاجل السراء

Şimdi elinde bulunan mutluluk ile tüm gamları yok sayıp bahçedeki çiçeklere karşı şarap iç.

3. لطفت فصارت من لطيف محلّها

تجري كجري الروح في الأعضاء

(Şarap) latîf oldu, inceldi; ve onun rahat içimi ruhun azalardan geçişi gibi (boğazdan) geçti.

4. وكأن محنقة عليها جوهر

ما بين نار أركبت وهواء

O sanki ateş ile havadan oluşan ve üzerinde mücevher bulunan kızgın bir kadın gibidir.

5. فكأنها وكأن حامل كأسها

إذ قام يجلوها على الندماء

O ve onun kadehini taşıyan (hizmetkârı) kalktığında onu dostlarına sunar.

6. شمس الضحى رقصت فنقطة وجهها

بدر السماء بكوكب الجوزاء³¹⁴

Kuşluk vaktinin güneş(e benzeyen şarabı) raks etti ve gökyüzündeki dolunay(a benzeyen Saki de) Cevzâ yıldızları(na benzeyen habab ile) onun yüzünü nokta nokta yaptı.

14. Ebü'l-Hüseyn Sâhibü'l-Berîd

1. دار على العز والتأييد مبناها

وللمكارم والعلواء مغناها

İzzet ve bereket üzere bina edilmiş öyle bir evdir ki, faziletler ve yücelik onun meskenidir.

2. دار تباهى بها الدنيا وساكنها

طراً وكم كانت الدنيا تمنها

Bu, dünya ve insanların tamamının övündüğü bir evdir. Herkes onu elde etmeyi ne kadar da istemişti.

3. فاليمين أصبح مقروناً بيمينها

واليسر أصبح مقروناً بيسراها

Sağ eli berekete, sol eli kolaylığa bitişiktir.

4. من فوقها شرفات طال أدناها

يدا الثريا فقل لي كيف أقصاها

³¹⁴ بدر السماء بكواكب الجوزاء

Onun üstündeki balkonların alt tarafı Süreyya yıldızına ulaşır, söyle bana, kim bilir üst tarafı nerededir?

5. لما بنى الناس في دنياك دورهم

بنيت في دارك الغراء دنياها

İnsanlar senin dünyanda kendi evlerini inşa ederken (onların dünyalarının tamamı) senin evin. (Sen herkesin her şeyine maliksin).

6. ولو رضيت مكان البسط أعيننا

لم تبق عين لنا إلا فرشناها

Eğer halı olarak kabul edecek olursan gözlerimizi ayaklarının altına sereriz.

7. وهذه وزراء الملك قاطبة

بيادق لم تزل ما بينها شاهها

Sultanın vezirleri tümüyle senin karşında piyondur ve sen onların arasındaki şahsın.

[385]

8. فأنت أرفعها مجداً وأسعدها

جداً وأجودها كفاً وأكفاهها

Sen (aralarında) şanı en yüce olan, en nasipli olan, eli en cömert olan ve en kifayetli olanısın.

9. وأنت أدبها وأنت أكتبها

وأنت سيدها وأنت مولاهها

En büyük edip sensin, en büyük yazar sensin. Efendi sensin, mevla sensin.

10. كسوتني من لباس العز أشرفه

المال والعز والسلطان والجاهها

Bana en şerefli mal, izzet, saltanat ve makam elbiselerini giydirdin.

15. Lâ-edrî

1. إذا قل مال المرء قل صديقه

ولم يحل في عين الصديق لقاءه

Kişinin malı azalınca dostu da azalır, dostlarının gözünde onunla görüşmenin tadı kalmaz.

2. وأصبح لا يدري وإن كان حازماً

أقدامه خير له أم وراؤه³¹⁵

Aklı başında biri bile olsa (işlerinin) öncesi mi sonrası mı onun için hayırlıdır bilemez (kararsızlık başgösterir).

3. فإن مات لم يفقد ولم يحزنوا له

وإن عاش لم يفرح به أولياؤه

Dostları ölümüne üzülmeyiz, yaşamasına sevinmeyiz.

16. Lâ-edrî

1. كل ما ترتقي إليه بوهم

من جلال وقدره وسناء

Yücelik, kudret, övgü... Elde ettiğini düşündüğün her şey bir vehimdir.

2. فالذي أبدع البرية أعلى

منه سبحانه مبدع الأشياء

Mahlukatı yaratan Allah bunların hepsinden yücedir. Varlığı yaratan Allah'ı tesbih ederim.

³¹⁵ أقدامه خير أم وراؤه

17. Lâ-edrî

1. لا تظهرن لعاذل أو عاذرٍ

حاليك في الضراء والسراء

Seni kınayan veya azarlayan kişiye bollukta olduğunu da darlıkta olduğunu da belli etme.

2. فلرحمة المتفجعين حزارة

في القلب مثل شماتة الأعداء

Senin için üzülenlerin üzüntüsüyle düşmanlarının sevinci kalplerinde aynı etkiye sahiptir.

18. Lâ-edrî

1. إذا عقد القضاء عليك أمراً

فليس يحله إلا القضاء

Kader seninle ilgili bir hüküm verdiğinde onu kaderden başka çözecek yoktur.

2. يدبر بالنجوم وليس يدري

ورب النجم يفعل ما يشاء

(Müneccim) yıldızları seyrederek ama yıldızın rabbinin dilediğini yaptığını anlamaz.

19. el-Mütenebbî

1. فعدن كما أخذن مكرمات

عليهن القلائد والملاب

(Ey padişahım, esir olarak eline düşen o asil kadınlar) geldikleri gibi, izzet ü ikrâm ile, kolye ve güzel kokuları ile gittiler.

2. يثبّتك بالذي أوليت شكراً

وأين من الذي يولي الثواب

Bu yaptığına karşılık teşekkür ettiler. Ama bu teşekkür senin yaptığın güzellik karşısında nedir ki?

3. وليس مصيرهن إليك شيئاً

ولا في صونهن لديك عاب

Sana gelmeleri bir utanç değildi. Ve senin onları korumanda da bir ayıp yoktur.

4. ولا في فقهين بني كلاب

إذا أبصرن غرتك اغتراب

Seni gördüklerinde Benî Kilâb kabilesindeki (eşleri ve akrabalarını) kaybettiklerinden dolayı o kadınlar gurbette hissetmezler.

5. وكيف يتم بأسك في أناس

تصيبهم فتؤلمك المصاب

(O kavimden akrabalarının) yaralanmaları sana acı veriyorken senin onlara karşı şiddetin nasıl devam edebilir(di ki)?

6. ترفق أيها المولى عليهم

فإن الرفق بالجاني عتاب

Ey yüce efendi, onlara merhamet et. Suç işleyene merhamet etmek de bir kınamadır.

7. وإنهم عبيدك حيث كانوا

إذا تدعو لحادثة أجابوا

Onlar nerede olursa olsunlar senin kölelerindirler. Sen onları bir hadise için (savaşa, yardıma) çağırdığında sana icabet edeceklerdir.

8. وعين المخطئين هم وليسوا

بأول معشر خطئوا فتابوا

Onlar hata yapanların ta kendisidir. Ama tarihte hata yapıp tevbe eden ilk topluluk onlar değil ki.

9. وأنت حياتهم غضبت عليهم

وهجر حياتهم لهم عقابُ

Sen onların, onlara kızmış hayatısın. Ve senden uzak düşmüş oldukları bu hayat onların cezasıdır.

10. وما جهلت أياديك البوادي

ولكن ربما خفي الصوابُ

Çöl ehli elinle yaptığın ihsanlardan habersiz değildir, ama belki de yanlış doğruyu görememişlerdir.

11. وكم ذنب مولده دلالُ

وكم بعد مولده اقترابُ

Pek çok günahın sebebi şımarıklık, pek çok mesafenin sebebi de (fazla) yakınlıktır.

12. وجرم جرّه سفهاء قوم

وحل بغير جارمه العذابُ

Pek çok günahı toplumun içindeki sefihler işler ama cezayı suçludan başkası çeker.

13. ولكن ربهم أسرى إليهم

فما نفع الوقوف ولا الذهابُ

Ama efendileri (savaşmak için seni) onlara gönderdi. Şimdi durmak da, gitmek de bir fayda vermez.

14. ولا ليل أجن ولا نهار

ولا خيل حملن ولا ركابُ

Hiçbir gece ve gündüz, (onları) saklayamaz, hiçbir at veya binek (onları) kaçıramaz.

15. رميتهم ببحر من حديد

له في البر خلفهم عيابُ

Karada (düşmanlarını) arkasında dalgalar bırakan demirden bir denizin içine attın.

16. كذا فليسر من طلب الأعادي

ومثل سراك فليكن الطلابُ

Düşmanla çarpışmayı isteyen senin gibi gece yürüsün. Düşmanın peşine düşmek senin yaptığın gibi yürümekle olur.

20. el-Mütenebbî

1. بأبي الشمس الجانحات غواربا

اللابسات من الحرير جلابيا

İpekten cilbab giyen ve batmaya meyleden güneşlere babam feda olsun.

2. الناهبات عيوننا وقلوبنا

وجنائهن الناهبات الناهبا

Gözlerimizi ve gönüllerimizi yağmalarlar... Yanakları yağmacı erkekleri yağmalamaktadır.

3. الناعمات القاتلات المحييات

المبديات من الدلال غرائب

Latiftirler, öldürürler, diriltirler, garip garip, türlü türlü nazlar sergilerler.

[386]

4. حاولن تفديتي وخفن مراقبا

فوضعن أيديهن فوق ترائبها

Bana kıymayı denediler ve sonra belki bir gören vardır diye korkarak ellerini göğsüme koydular.

5. وبسمن عن برد خشيت أذيبه

من حرّ أنفاسي فكنت الذائبا

Ve tebessüm ettiler (ağızlarındaki) dolu tanesi (gibi dişleri) ile. Nefesimle o (dolu tanesini) eritmekten korkarken ben eridim.

6. يا حبذا المتجملون وحبذا

وإِ لثمت به الغزالة كاعبا

O ne güzel bir deve yüküdür, benim o taze ceylanı öptüğüm o vadi ne güzel bir vadidir.

7. كيف الرجاء من الخطوب تخلصاً

من بعد أن أنشبن فيّ مخالبا

Musibetler bana pençesini takmışken onlardan kurtulmayı nasıl ümid edebilirim.

21. el-Mütenebbî

1. أعيذوا صباحي فهو عند الكواعب

وردوا رقادي فهو لحظ الحباب

Taze güzellerin yanındaki sabahımı bana iade edin. Sevgililere baktığım uykumu geri verin.

2. فإن نهاري ليلة مدلهمة

على مقلة من فقدكم في غياهب

Gündüzüm kapkaranlık bir gece. Gözlerim sizi kaybettiğimden dolayı karardı, görmez oldu.

3. فيا ليت بيني وبين أحبتي

من البعد ما بيني وبين المصائب

Keşke benimle dostlarım arasındaki mesafe benimle belalar arasındaki mesafe kadar olsa.

4. كثير حيات المرء مثل قليلها

يزول وباقي عمره مثل ذاهب

Upuzun bir ömür de kısa bir ömür gibi geçip gider. Ve ömrün kalan kısmı da geçip giden kısmı gibi (hızlıdır).

5. إلى لعمرى قصد كل عجيبة

كأني عجيب في عيون العجائب

Bana yemin olsun ki her acaip ve garip şeyin bana kastı var. (Her gariplik benim başıma geliyor.) Sanki ben acaipliklerin gözünde acaibim.

6. بأي بلاد لم أجر ذوائي

وأي مكان لم تطأه ركائي

Saçlarımı dalgalandırmadığım belde, bineğimin ayağını basmadığı mekan kaldı mı?

22. el-Mütenebbî

1. حسن الحضارة مجلوب بتطرية

وفي البداوة حسن غير مجلوب

Şehirlilerin güzelliği süse, makyaja muhtaçtır. Bedevilerdeki güzellik ise hiçbir şeye muhtaç değildir.

2. أين المعير من الأرام ناظرة

وغير ناظرة في الحسن والطيب

Gözünün ve tüm vücudunun güzellik ve hoşluk konusunda keçi nerede, ceylan yavrusu nerede...

3. أفدي ظباء فلاّ ما عرفن بها

مضغ الكلام ولا صبغ الحواجيب

Çöl geyiklerine feda olayım. Onlar lafı çiğnemeyi ve kaşları boyamayı bilmezler.

4. ولا برزن من الحمام مائلة

أوراكن صقيلات العراقيب

Onlar heladan (şehirli güzeller gibi) topukları cilalı, baldırları açık çıkmazlar.

5. ومن هوى كل من ليست مموهة

تركت لون مشيبي غير مخضوب

Güzelliği (süs ve boyayla) sahte olmayan (güzellerin) sevgisi sebebiyle, (onların hatırına) beyazlayan saçımı boyamadan, öylece bıraktım.

6. ومن هوى الصدق في قولي وعادته

رغبت عن شعر في الوجه مكذوب

Sözümde ve işlerimde doğruluğu sevdiğimden dolayı şiirde yalan söylemeyi bıraktım.

23. el-Mütenebbî

1. وقد فارق الناس الأحبة قبلنا

وأعيا دواء الموت كل طبيب

İnsanlar bizden önce de sevdiklerinden ayrıldılar. Ölüm denilen ilaç her tabibi ziyaret etti.

2. سبقنا إلى الدنيا فلو عاش أهلها

منعنا بها من جيئة وذهوب

Dünyaya bir yarış içinde geldik. Eğer daha önce gelenler ölmeseydi yaşayamazdık (yaşayacak yer kalmazdı.)

3. تملكها الآتي تملك سالب

وفارقها الماضي فراق سليب

Onu alan bırakmak üzere alır, onu bırakan da elinde tutmaya çalışsa da başaramaz.

4. وما كل وجه أبيض بمبارك

ولا كل جفن ضيق بنجيب

Her beyaz yüz mübarek değildir, her çekik göz güzel değildir.

5. فرب كئيب ليس تندى جفونه

ورب كثير الدمع غير كئيب

Nice çok acı çeken kimse vardır ki gözü bile dolmaz. Pek çok sulu gözün ise aslında hiçbir sıkıntısı yoktur.

24. el-Mütenebbî

1. نحو بنو الدنيا فما بالنا

نعاف ما لابد من شربه

Biz cihanın evlatlarıyız. Nasıl olur da eninde sonunda içeceğimiz o (kadehten) tiksiniyoruz.

2. تبخل أيدينا بأرواحنا

على زمان هن من كسبه

Ellerimiz zamanın bahşettiği ruhlarımızı geri vermekte cimrilik yapıyor.

3. فهذه الأرواح من جوه

وهذه الأجساد من تربيہ

Bu ruhlar onun semasındandır, bu bedenler onun toprağındandır.

4. لو أفكر العاشق في منتهی

حسن الذي يسيبه لم يسيبه

Aşık, gönlünü kaptırdığı dünyanın akıbetini düşünecek olsa ona gönlünü kaptırmazdı.

5. يموت راعي الضأن في جهله

میتة جالینوس في طبه

Bildiği tıp ilmi ile Calinus nasıl öldü ise koyun çobanı da cehaleti ile aynı ölümle ölür.

6. وربما زاد على عمره

وزاد في الأمن على سربه

Hatta belki de çoban sürüsüyle daha uzun ve güvende yaşar.

25. el-Mütenebbî

1. دار الملم لها طيف تهددني

ليلاً فما صدقت عيني ولا كذبا

Sevgilinin hayali haneme gelip gece beni tehdit etti. Gözlerim doğru mu görüyor, yanlış mı anlayamadım.

2. نأيتہ فدنا أدنیته فنأی

جمشته فنبا قبلته فأبی

Yaklaştım, uzaklaştı. Uzaklaştırdım, yakınlaştı. Onu bağrıma bastım, itiraz etti. Öptüm, karşı çıktı.

26. el-Mütenebbî

1. أخف سلامي حب ما خف عنكم

وأسكت كيما لا يكون جوابُ

(Meşguliyetinizi) azaltmak için daha az selam veriyorum. Ve cevap vermekle uğraşmayın diye susuyorum.

2. وفي النفس حاجات وفيك فطنة

سكوتي بيان عندها وخطابُ

Nefsimin hacetleri var ve sende de (keskin bir) akıl var. Bu durumda sükutum beyan ve hitaptır.

[387]

27. Safiyyüddin el-Hillî

1. بدت لنا الراح في تاج من الحبيب

فحرقت حلة الظلماء باللهيبِ

Şarap, inci dişlerden bir tac ile bize zahir oldu. Ve gecenin elbisesini alevle yırttı.

2. بكرٌ إذا زوجت بالماء أولدها

أطفال در على مهد من الذهبِ

O bakire (üzüm) su ile evlendiğinde altın beşik içerisinde inciden evlatlar doğurur.

3. بقية من بقايا قوم نوح إذا

لاحت جلت ظلم الأحران والكربِ

(O şarap) Nuh kavminden geriye kalmıştır, bir göründü mü hüznün ve kederin karanlığını ortadan kaldırır.

4. بعيدة العهد بالمعصار لو نطقت

لحدثتنا بما في سالف الحقب

Şarap sıkacağına çok eskiden girmiştir, konuşsa bize önceki devirleri anlatır.

5. باكرتها برفاق قد ذهبت بهم³¹⁶

قبل السلاف سلاف العلم والأدب

Üzüm şirasından evvel ilim ve edep şirasını kendilerine götürdüğüm dostlarla erkenden buluştum.

6. بكل متشح بالفضل مؤتزر

كأن في لفظه ضرباً من الضرب

Hepsi fazilet şalına bürünmüş, fazilet gömleğini giyinmiştir, sözlerinde adeta bal vardır.

7. بل رب ليل غدا في الإهاب غدت

تنفض فيه كؤوس الراح كالشهب

Nice gece sabah olurken şarap kadehleri yıldızlar gibi çarpışıyordu.

8. بذلت عقلي صداقاً حين بت به

أزوج ابن سحاب بابنة العنب

Onunla halvete girecekken aklımı mehir olarak verdim, yağmurun oğlu ile üzümün kızını evlendirdim.

9. بتنا بكاساتها صرعى ومطربنا

يعيد أرواحنا من شدة الطرب

Şarap kadehleriyle yere serildik, çalgıcı neşenin şiddetiyle ruhlarımızı iade etti, (bizi tekrar diriltti).

10. بعث ألم فلم نعلم لفرحتنا

من نفخة الصور أو من نفخة القصب

³¹⁶ باكرتها برفاق قد زهت بهم

Üzüntümüz dağıldı, neşemizden bu sûrun sesi mi yoksa ney sesi mi bilemez olduk.

11. بروضة طل فيها الطل أدمعه

والزهر مبتسم عن ثغرة الشنب

Gözyaşlarına benzeyen çiğ tanelerinin ıslattığı, bembeyaz dişli çiçeklerin gülümsediği bir bahçedeydik.

28. Köprülüzâde Abdullah Paşa

1. تصابى القلب وادكر الشبابا

فأمسى ما يداركه طلابا

Kalp çocuklaşıp gençliği hatırlar ve (gençlik zamanının) ardına düşer, onu ister.

2. فقد أصبحت بعد هوى وجهل

على اللذات أكره أن أعابا

Heves ve cahillik sebebiyle dünya lezzetlerinin peşindeyken daha sonra ayıplanmayı sevmez oldum.

3. وشعر قلته غير انتحال

كسمط الدر أبعد أن يعابا

İnciyi ipe dizmeye benzeyen, ayıplanmaktan uzak, çalıntı olmayan şiirler söyledim.

4. ودعوة مُعْتَفٍ لم أله عنها

إذا ما سائل المكدين خابا

Dilenci (başkaları tarafından) geri çevirilip bana geldiğinde ondan yüz çevirmedim.

5. وأمر حارت الألباب فيه

فتحت له من الحدثان بابا

Bu işte akıllar hayret içinde kaldı, bela ve musibetlere kapı açıldı.

6. ومأثرة أفدت ورحت أسعى

لأخرى مثلها وأبيت عابا

Fazilet elde etmek için gayret ettim ve aynı şekilde kusurlardan kaçındım.

7. وأورثني العلاء أبي وجدي

سهير الدهر إذ مضيا وغابا

Babam ve dedem bana ebedi ululuğu miras bıraktıktan sonra dünyadan geçip gittiler.

8. ولم أبرح أقي عرضي بمالي

وأحمي المجد والحسب اللبابا

Ve hiç durmadan ırzımı malımla korumaya giriştim, ululuğumu ve halis nesebimi muhafaza eyledim.

9. أرقت وشاقني بالليل برق

كضوء النار يلتهب التهابا

Gece uyuyamadım, ateşin alevlenmesiyle çıkan ışık gibi şimşek hasretimi coşturdu.

10. فبثُ أشيؤه من حيث يبدو³¹⁷

وأنظر كيف يضطرب اضطرابا

O şimşegin çaktığı yere doğru baktım, nasıl parladığını görmek için gözümü ona çevirdim.

11. فراح مع الجنوب له رباب

هزيم الرعد يصطحب اصطحابا

³¹⁷ فبثُ أشيؤه من حيث يبدو

Güney rüzgârı gök gürültüsünün eşlik ettiği bir bulutu sürükledi.

12. فعارضت الشمال له فحلت

عزاليه بمنهم فصابا

(O bulutlar) kuzey rüzgarlarıyla karşılaşınca kapağı açılmış gibi seller yağdırmaya başladı.

13. سقيتُ به الديار ديار سلمى

وإن أمسيت منازلها خرابا

İçindeki evler harap olsa da onunla Selmâ'nın diyarını suladım.

29. Hişâm b. İbrâhîm el-Mısrî

1. ولي في غنى نفسي مراد ومذهب

إذا انصرفت عني وجوه المذاهب

Tokgözlülük, istiğna benim arzum ve yolumdur, diğer yollar kapansa da bu yol bana yeter.

30. Ebü'l-Esved ed-Dü'elî

1. وما كل ذي نصح بمؤتيك نصحه

وما كل مؤتٍ نصحه بلبيب

Nasihat vermeye ehil olan herkes sana nasihat vermez. Ve nasihat eden herkes de akıllı değildir.

2. ولكن إذا ما استجمعا عند واحد

فحق له من طاعة بنصيب

Ama bu ikisi bir kişide birleşmişse ona uymak gerekir.

31. Bedî' Hemedânî

1. يكاد يحكيه صوب الغيث منسكباً

لو كان طلقى المحيا يمطر الذهباً³¹⁸

(Ey padişah) yağmur yağarken güler yüzle altın dağıtsaydı sana benzemiş olurdu.

2. والدهر لو لم يخن والشمس لو نطقت

والليث لو لم يصد والبحر لو عذبا

Zaman da hain olmasa, güneş konuşsa, aslan avlanmasa ve deniz tatlansa (sana benzemiş olurdu).

32. Mecnûn el-Âmirî

1. فلو تلتقي في الموت روعي وروحها

ومن بين رمسينا من الأرض منكبٌ

Ölünce ruhum ve onun ruhu buluşsaydı, mezar toprağımız bir yükselti olsaydı.

2. لظل صدی رمسي وإن كنت رمةً

لصوت صدی ليلي يهش ويطرُبُ

Benim cesedim çürümüş bile olsa Leyla'nın sesi ile dirilir, neşelenirdi.

[388]

3. ألا أيها البيت الذي لا أزوره

وإن حله شخص إلي حبيبٌ

Ey ziyaret etmediğim o ev! O eve giren kişi sevgilimdir.

4. هجرتك إشفافاً وزرتك خائفاً

³¹⁸ يكاد يحكيه صوب الغيث منسكباً
لو كان طلقى المحيا يمطر الذهباً

وفيك علي الدهر منك رقيبُ

Seni endişeyle terk ettim, korkarak ziyaret ettim. Felek beni sana karşı gözetlemektedir.

5. سأستعذب الأيام فيك لعلها

بيوم سرورٍ في الزمان تؤوبُ

Günlerden senin hakkında beni razı etmesini istiyorum, belki olur da kabul eder.

6. وأفردت إفراد الطريد وباعدت

بي النفس حاجات وهن قريبُ

İdamı bekleyen bir suçlu gibi tek başıma bırakıldım, bana yakın oldukları hâlde ihtiyaçlarımdan uzakta bırakıldım.

33. Mecnûn el-‘Âmirî

1. ألا يا حمام الأيك ما لك باكياً

أفارقت ألفاً أم جفاك حبيبُ

Ey güvercin, niçin ağlıyorsun? Bir dosttan mı ayrıldın yoksa sevgili sana eziyet mi etti?

2. دعاك الهوى والشوق لما ترنمت

هتوف الضحى بين الغصون طروبُ

Sabah vakti kuşlar dalların arasından neşeyle ötünce sana olan aşk ve hasretim depreşti.

3. فيا ساكني أكتاف نخلة كلكم

إلى القلب من أجل الحبيب حبيبُ

Ey hurma ağacının etrafında oturanlar, sevgilinin hatırına sizleri de seviyorum.

4. أظل غريب الدار في أرض عامرٍ

إلى كل مهجورٍ هناك غريبٌ

Mamur bir belde de gurbetçiyim, hicrâna düşen herkes gariptir.

5. وإن الكثير الفرد من أيمن الحمى

إلى وإن لم آت له لحبيبٌ

Sevgilinin uyuduğu (çöldeki) kum tepesi ben ona hiç gitmemiş olsam da benim için sevimlidir.

6. ولا خير في الدنيا إذا أنت لم تزر

حبيباً و لم يطرق اليك حبيب

Sen sevgiliyi ziyaret etmediysen ve sevgili kapını çalmadıysa bu dünyada bir hayır yoktur.

34. Mecnûn el-‘Âmirî

1. دعا المحرمون الله يستغفرونه

بمكة وهنا أن تمحى ذنوبها

İhramlılar Mekke'de Allah'ın günahlarını sileceği ümidiyle istiğfar ediyorlar.

2. وناديت أن يا رب أول سؤلتي

لنفسى ليلى ثم أنت حسيبها

Ve ben de şöyle nida ettim: "Ya Rabbi, nefsim için ilk dileğim Leyladır, ve gerisini sen bilirsin.

3. فإن أعط ليلى في حياتي لم يتب

³¹⁹إلى الله عبد توبة لا أتوبها

³¹⁹ فإن أعط ليلى في حياتي لا يتب
إلى الله خلق توبة لا أتوبها

Eğer Leyla bana nasip olursa öyle bir tevbe edeceğim ki, hiçbir insan benim gibi bir tevbe etmiş olmayacak.

4. تمر الصبا صفحاً بساكن ذي الفضا

ويصدع قلبي أن يهب هبوبها

Sabâ rüzgârı bu geniş ovadan geçerken esintisi kalbimi çatlatıyor.

5. إذا هبت الريح الشمال فإنها

جوابي بما يهدي إلى جنوبها

Kuzey rüzgârı eserken güney rüzgârına cevabımı taşır.

6. قريبة عهدٍ بالحبیب وإنما

هو كل نفسٍ حيث كان حبيبها

(O rüzgâr) sevgiliyle yeni karşılaşmıştır, herkes sevgilisinin olduğu yeri sever.

7. وحسب الليالي أن طرحك مطرحاً

بدار قلبي تُمسي وَأَنْتَ غَرِيبُهَا³²⁰

Garip olduğun bir cefa diyarına seni atması geceler için kafidir.

8. حلالٌ لليلي شتْمنا وانتقاصنا

هنيئاً ومغفورٌ لليلي ذنوبها

Bize sövmesi, küçük görmesi Leyla'ya helâldir, onun günahları bağışlanmıştır.

35. Ebû Nasr b. Nübâte

1. حاشاك أن يدعيك العرب واحدا

يا من ثرى قدميه طينة العرب

³²⁰ بدار قلبي يمسي وَأَنْتَ غَرِيبُهَا

Ey Nebi, hâşâ, Arap'lar tek başına sana sahip çıkamazlar, senin iki ayağının (bastığı) toprak onların çamurudur.

2. فَإِنْ يَكُنْ لَكَ وَجْهٌ مِثْلُ أَوْجِهِهِمْ

عِنْدَ الْعَيَّانِ فَلَيْسَ الصَّفَرُ كَالذَّهَبِ

Senin yüzün onlara benzese de sarı olan her şey altın değildir.

3. وَإِنْ يَكُنْ لَكَ نَظْقٌ مِثْلُ نَظْقِهِمْ

فَلَيْسَ مِثْلُ كَلَامِ اللَّهِ فِي الْكُتُبِ

Senin sözün onların sözüne benzese de kitaplarda yazanlar da Allah'ın kelamına benzer değildir.

36. Ebû Nüvâs

1. لِدُوا لِلْمَوْتِ وَابْنُوا الْخَرَابِ

فَكُلُّهُمْ يَصِيرُ إِلَى الذَّهَابِ

Ölüme düşman olun, harab olanı mamur edin, hepsi yokluğa doğru yürümektedir.

2. لِمَنْ نَبْنِي وَنَحْنُ إِلَى تَرَابٍ

نَعُودُ كَمَا خَلَقْنَا مِنْ تَرَابٍ

Toprağa doğru giderken binaları kim için yapalım ki? Topraktan yaratıldığımız gibi ona geri döneceğiz.

37. Ebû Nüvâs

1. قَامَتْ تَرِينِي وَأَمْرَ اللَّيْلِ مَعْتَكِرٌ

صَبْحاً تُولَدُ بَيْنَ الْمَاءِ وَالْعَنْبِ

(Saki) gecenin bulanıklığında bana su ve üzümden doğan bir sabah sundu.

2. كان صغرى وكبرى من فواقعها

حصباء درّ على أرض من الذهب

Büyük kadehin üstündeki küçük kabarcıklar altın halıya saçılmış inci taneleridir.

38. Ebû Muhammed ‘Abdullah b. el-Hâzin

1. لنار الهم في قلبي لهيبٌ

فعفواً أيها الملك المهيّب³²¹

Kalbimde hüzün ateşinin alevleri var. Ey heybetli padişah, affet.

2. تجاوزت العقوبة منتهاها

فهب ذنبي لعفوك يا وهوبٌ

Suçun son mertebesini aştım. Ey lütfu bol olan, affınla günahımı bağışla.

3. وأحسن إنني أحسنت ظني

وأرجو أن ظني لا يخيبُ

İhsan et. Ben hüsnüzan (ümit) besliyorum ve bu zannımın boşa çıkmayacağını ümit ediyorum.

4. أترضى أن أكون لقا مقيماً

على خسفٍ أذوب ولا أثوبُ

Burada kalsam, yerin dibine geçsem, erisem ve geri dönemesem memnun olur musun?

5. أبیت ومقتلي أبق كراها

وفي ألحاظها صاب صبيبُ

Ben gece kaldım ama gözlerim gözyaşları içinde uyanık kaldı.

321 فعفواً أيها الملك المهيّب

6. وقيداً لا يلائمني طعامي³²²

ولا ينساغ لي الماء الشروبُ

Zincire vuruldum, iştahım kaçtı. Artık su bile boğazımdan geçmiyor.

[389]

7. وما عوني على بلوای إلا

رجائي فيك والدمع السكوبُ

Başımdaki bela konusunda sana olan ümidimden ve saçılan göz yaşlarımdan başka bana yardım eden yok.

8. فإن تعطف على رجلٍ غريبٍ

فإنني ذلك الرجل الغريبُ

Eğer bir garibe şefkat edeceksen, işte o garip benim.

9. بلوت الناس من ناءٍ ودانٍ

وخالطني القبائل والشعوبُ

Uzaktan yakından pek çok insanı sınadım. Halklar ve kabilelerle karışıp kaynaştım.

10. فكلُّ عند مغمره ركيكٌ

وكلُّ عند مشربه مشوبُ

Hepsi kusurları konusunda zayıf, meşrepleri açısından şaibelidir.

11. فجد لي بالرضا واقبل متابي

وعذري أنني أسفُّ كئيبُ

Bana rıza göster, tevbemi ve özrümü kabul et ki ben üzgün ve kederliyim.

12. طريحٌ في فنائك مستضامٌ

³²² وقيداً لا يلائمني طعامي

غريبٌ لا يكلمني غريبٌ

Sende fânî olma yolunda zarar gören bir düşkünüm, gariplerden başkasının konuşmadığı bir garibim.

13. أأمنع من نوادي العلم منعاً

كأنني ليس لي فيها نصيبٌ

İlimden nasibi olmayan biri gibi ilim meclislerinden men mi ediliyorum?

14. وأحرم من كلامك كل بدعٍ

تنأهيه النواظر والقلوبُ

Gözler ve kalpler senin eşsiz sözlerini elde etmek için kapışırken ben onlardan mahrum mu kalacağım?

15. فلم لا ينتهي ويكف عني

عقابك بعد ما انتهت الذنوبُ

Günahlar bittiği hâlde bana verdiğin ceza niçin bitmez ve niçin onu üzerimden çekmezsın?

39. Ebü'l-Velîd eş-Şâtubî

1. هات المدام فقد ناح الحمام على

فقد الظلام وجيش الصبح في غلبٍ

Şarabı getir, güvercinler gecenin kayboluşuna ağıt yakıyorlar, sabahın orduları galip geliyor.

2. وأعين الزهر من طول البكاء رمدت

فكحلتها يمين الشمس بالذهبِ

Çiçeklerin gözleri uzun uzun ağlamaktan ağardı, güneş onlara altınla sürme çekti.

3. والكأس حلتها حمراء مذهباً

لكن أزرعتها من لؤلؤ الحب

Kadehin altın işlemeli kırmızı bir entarisi var ama düğmeleri tane tane incilerinden.

4. كم قلت للأفق لما أن بدا صلفاً

بشمسه عندما لاحت من الحجب

Güneş boş yere perdesinden sıyrılıp görüldüğünde ufka kaç defa şöyle dedim:

5. إن تهت بالشمس يا أفق السماء فلي

شمسان وجه نديمي وابنة العنب

Ey göğün ufku, sen güneşi saklasan da benim iki güneşim var, biri yoldaşımın yüzü diğeri de üzümün kızı (şarap)tır.

6. قم اسقنيها وثغر الصبح مبتسماً

والليل تبكيه عين البدر بالشهب

Sabahın ağzı açıkken kalk da bize şarap sun. Dolunayın gözleri geceyi yıldızlarla beraber ağlatmakta (sabah yaklaşmakta).

7. والسحب قد لبست سود الثياب وقد

قامت لترثيه الأطيّار في القضب

Bulutlar ona matem yakmak için siyah elbiseler giydi, kuşlar dallarda feryâda başladı.

40. Ebü'l-Velîd eş-Şâtübî

1. قم اسقنيها وليل الهم منهزمٌ

والصبح أعلامه محمرة العذب

Kalk ve bize şarap sun, üzüntü gecesi gidiyor ve sabah kırmızı bayraklarını gösteriyor.

2. والسحب قد نثرت في الأرض لؤلؤها

تضمه الشمس في ثوب من الذهب

Bulut yeryüzüne incilerini saçtı, güneş de (o incileri) altından bir elbiseyle onu kuşattı.

41. Ebü'l-Hüseyn el-Felîk

1. و وعدتني حتى حسبتك صادقاً

فجعلت من طمعٍ أجيء وأذهبُ

Bana vaatte bulundun, ben de senin ciddi olduğunu zannettim. Ümit içinde sürekli gelip gitmeme sebep oldun.

2. فإذا حضرت أنا وأنت بمجلسٍ

قالوا مسيلمة وهذا الأشعْبُ

Ama sen ve ben ne zaman bir meclise gitsek "Bu Müseyleme'dir", "Bu Eş'ab'dır" derler.

42. Ebü'l-Hasen et-Ticânî el-Endelüsî

1. إن الذي يروي ولكنه

يحفظ ما يروي ولا يكتبُ

Rivayet eden ama rivayet ettiğini yazmayıp sadece ezberleyen kişi

2. كصخرة تتبع أمواجها

تسقي الأراضي وهي لا تشربُ

içinden su kaynayıp arazileri sulayan ama o sudan içmeyen bir kaya gibidir.

43. Şemsü'l-Me'âlî Kâbüs

1. خطرات ذكرك تستثير مودتي

فأحس منها في الفؤاد ديبيا

Zihnime gelen hatıraların sevgimi canlandırıyor. Gönlümde ondan kıpırtılar hissediyorum.

2. لا عضولي إلا وفيه صباية

فكأن أعضائي خلقن قلوبا

Şiddetli aşkını hissetmediğim hiçbir uzvum yok. Sanki bütün azalarım kalp olarak yaratılmış gibi...

44. Ahmed b. Liyûn el-Endelüsî

1. من عامل الناس بالإنصاف شاركهم

في مالهم وأحبوه بلا سبب

Kim insanlara insafla muamele ederse onların mallarına ortak olur, hiçbir sebep olmasa bile onu severler.

2. إنصافك الناس عدلٌ لا تزال به

تعلو إلى أن ترى في أرفع الرتب

İnsanlara karşı insaflı olman adalettir ve onunla en yüksek derecelere kadar yükselirsin.

45. el-Câhız

1. أترجو أن تكون وأنت شيخٌ

كما قد كنت في زمن الشباب

İhtiyarladığın hâlde gençlik zamanındaki gibi mi olmak istiyorsun?

2. لقد كذبتك نفسك ليس ثوبٌ

دريسٌ كالجدید من الثيابِ

Kendin kendini yalanlıyorsun. Eskimiş elbise yeni elbise gibi olmaz.

46. Kümeyt b. El-Hâlid

1. ولست إذا ولی الصدیق بوده

بمکتئبٍ أبکی علیه وأندبُ

Bir dost beni terk edip sevgisini kestiğinde kederlenip üzülmem, hayıflanmam.

[390]

2. ولكنه إن دام دمت وإن یکن

له مذهبٌ عني فلي عنه مذهبُ

(Dostluğunu) sürdürürse ben de sürdürürüm ve eğer (hayatımdan) gidecek olursa ben de (onun hayatından) giderim.

3. ألا إن خير الود وُدٌ تطوعت

به النفس لا وُدٌ أتى وهو متعبُ

En hayırlı sevgi gönüllü olanı değil midir? Yorugun bir sevgi artık sevgi değildir.

47. ‘Abdullah b. el-Mu‘tezz

1. قم يا خليلي إلى اللذات والطرب

لا صبر لي عن بنات الكرم والعنبِ

Kalk dostum, lezzetlere ve eğlenceye yönelelim. Bağa ve üzümün kızı (olan şaraba) karşı sabrım kalmadı.

2. أما ترى الليل قد ولت عساكره

مهزومة وجيوش الصبح في الطلب

Geceyi görmüyor musun? Onun askerleri arkalarını dönüp, yenilip gittiler. Sabahın orduları da (galibiyet) istiyor.

3. كأنما كأسنا من قشر لؤلؤة

والماء من فضة والراح من ذهب

Sanki kadehimizin dışı inciden, suyu gümüşten ve şarabı altından...

48. 'Abdullah b. el-Mu'tezz

1. بلوت أخلاء هذا الزمان

وأقلت بالهجر منهم نصيبي

Bu zamanın dostlarını sınadım ve araya mesafe koyarak onlarla olan münasebetimi azalttım.

2. وكلهم إن تصفحتهم

صديق العيان عدو المغيب

Dikkatle baksan onların hepsi karşıdayken dost, arkandayken düşmandır.

49. Ebû İshâk es-Sâbî

1. قد كنت أعجب من مالي وكثرته

وكيف تغفل عني حرفة الأدب

Malımla, malımın çokluğuna şaşıırıyordum, edebiyatçılara (isabet eden) fakirlik beni nasıl da görmezden gelmiş.

2. حتى انتنت وهي كالغضبى تلاحظني

شزراً فلم تنق لي شيئاً من النشب

Ve (şairlerin fakir oluşu) beni fark edip kızgın bir şekilde yan bakışla bana döndü ve mal namına bir şey bırakmadı.

3. واستيقنت أنها كانت على غلطٍ

واستدركته وأفضت بي إلى الحربِ

(Edebiyat fakirliği) beni gözden kaçırdığını anladı ve beni mahrumiyete sevk etti.

4. الضب والنون قد يرجى اجتماعهما

وليس يرجى اجتماع الفضل والذهبِ

Kertenkele ile balina bir araya gelir ama fazilet ile altın bir araya gelmez.

50. Kays b. Zerîh

1. وما أحببت أَرْضَكُمْ وَلَكِنْ

أَقْبَلُ إِثْرَ مَنْ وَطَأَ التُّرَابَا

Diyanınızı sevmiş değilim ama ona ayak basan (sevgilinin) izini öpüyorum.

2. لَقَدْ لَاقَيْتَ مَنْ كَلَفَ بِلْبَنِي

بِلَاءٌ مَا أَسِغَ لَهُ الشَّرَابَا

Aşktan tutuşmuş olarak Lübnâ ile görüştim, öyle bir belaya mübtela oldum ki artık bir şey (yiyecek ve) içecek iştahım kalmadı.

3. إِذَا نَادَى الْمَنَادِي اسْمَ لِبْنِي

عِيَّتِ فَلَا أَطِيقُ لَهُ جَوَابَا

Münâdî Lübnâ'nın adını söyleyince dilim tutuldu, cevap veremedim.

51. Kays b. Zerîh

1. يَقْرَ لِعَيْنِي قَرْبَهَا وَيَزِيدُنِي

بها عجباً من كان عندي يعيها

Ona yakın olmak gözümü aydınlatıyor. Yanımda onu ayıplayan kişi şaşkınlığımı arttırıyor.

2. وكم قائلٍ قد قال تب فعصيته

وتلك لعمري توبةً لا أتوبها

"Tevbe et" diyen kaç kişiye isyan ettim. Ve yemin olsun, bu kendisinden tevbe etmeyeceğim bir tevbedir.

3. فيا نفس صبراً لست والله فاعلمي

بأول نفسٍ غاب عنها حبيبها

Ey nefsim, sabret. Vallahi sevgilisi kaybolup gitmiş ilk kişi sen değilsin.

52. Ebû Firâs el-Hamdânî

1. أساء فزاد به الإساءة خطوة³²³

حبيب على ما كان منه حبيبٌ

Sevgili kötü davrandıkça bu, sevgilinin (kalpteki) makamını yükseltti.

2. يعد علي الواشون ذنوبه

ومن أين للوجه الجميل ذنوبٌ

Dedikoducular bana onun günahlarını sayıyorlar. O güzel yüzün nereden günahı olacak?

53. Ebû Firâs el-Hamdânî

1. بمن يثق الإنسان فيما ينوبه

323 أساء فزاد به الإساءة خطوة

ومن أين للحر الكريم صحابٌ

İnsan kendisine vekil bırakmak için kime güvenecek? Hür ve cömert adama nereden dost bulunacak?

2. وقد صار هذا الناس إلا أقلهم

ذئاب على أجسادهن ثياب³²⁴

İnsanlar az bir istisna dışında elbise giyinmiş kurtlara dönüşmüştür.

54. Zebbân bin Seyyâr

1. إذا المرء قاسى الدهر وابيض رأسه

وثلم تلثيم الإناء جوانبه

Zamanın kasvetli muamelesine maruz kalıp saçları beyazlayan kişi kabın etrafının aşınıp bozulması gibi zarar görür.

2. فللموت خيرٌ من حياةٍ خسيصةٍ

تباعده طوراً وطوراً تقاربه

Zaman zaman yaklaşıp zaman zaman uzaklaşacağı kötü bir hayattansa ölüm o kişi için daha hayırlıdır.

55. Ebü'l-‘Alâ el-Ma‘arrî

1. من راعه سببٌ أوها له عجبٌ

فلي ثمانون عاماً لا أرى عجباً

Sebeplerin farkına varan kişinin şaşkınlığı azalır. Ben seksen yıldır şaşılacak bir şey görmüyorum.

2. الدهر كالدهر والأيام واحدةٌ

324 ذئاباً على أجسادهن كلاب

والناس كالناس والدنيا لمن غلبا

Zaman (dehr) her zamanki (dehr) gibidir. Ve günler birdir. İnsanlar insanlar gibidir ve dünya galiplere aittir.

56. İbn Merzübân

1. لئن كنت لا أشكو هواك فإنني

أخو زفراتٍ والفؤاد كئيبُ

Aşkından şikâyetçi olmasam da ben nefes nefeseyim ve gönlüm kederli.

2. فإن كان قلبي فيك يضنى صبايةً

وقد مرضت من مقلتيك قلوبُ

Kalbim aşkınla gözyaşı döküp hastalanmaktadır. Senin iki gözünden nice kalpler hastalanmıştır.

3. فما عجب موت المحبين في الهوى

ولكن بقاء العاشقين عجيبُ

Sevenlerin aşk sebebiyle ölmesi garip değildir, ama aşıkların hayatta kalması gariptir.

57. Ebû 'İkrime es-Sabî

1. فلو أن ما بي بالحصى فلق الحصى

وبالريح لم يسمع لهن هبوبُ

Benim başımdaki bu hâl taşa olsa taş yarılırdı, rüzgârda olsa bir daha estiği duyulmazdı.

[391]

2. ولو أنني أستغفر الله كلما

ذكرتك لم تكتب علي ذنوبُ

Seni her hatırladığımda istiğfar etsem defterimde günah kalmaz.

3. ولو أن أنفاسي أصابت بحرّها

حديداً إذا ظل الحديد يذوبُ

Nefesim sıcaklığıyla bir demire çarpsa demir bekleyince erir.

58. İbnü'n-nakîb

1. لو لحن الموسر في مجلسٍ

لقليل عنه إنه يعربُ

Zengin bir mecliste gramer hatası yapsa "İrab yapıyor" derler.

2. لو فسا يوماً لقالوا له

من أين هذا نفس الطيبُ

Bir gün osursa "bu hoş nefes nereden geliyor." derler.

59. İbn Ebî Cemre

1. ووعدتني فظننت أنك صادقٌ

وظللت من طمعٍ أجيء وأذهبُ

Bana vaadde bulundun, ben de senin ciddi olduğunu zannettim. Ümidim sebebiyle gider, gelir oldum.

2. فإذا حضرت أنا وأنت بمجلسٍ

قالوا مسيلمة وهذا أشعبُ

Ben ve sen bir meclise gitsek bu Müseylime'dir, şu da Eş'ab'dır derler.

60. Sa'îd el-Varrâk

1. بدینک یا حمامة دیر زنکی

وبالإنجیل عندک والصلیب

Ey Zengî Manastırı'nın güvercini, dinin, elindeki İncil ve haç hatırına...

2. قفي وتحملني مني سلاماً

إلى قمرٍ على غصنٍ رطيبٍ

Dur ve taze dalda duran o aya benim selamımı al, götür.

3. وقولي سعدك المسكين يشكو

لهيب جوى أحرّ من اللهيب

Ona de ki: "Senin zavallı Sa'd'ın şikâyet etmektedir, aşkın alevi alevden sıcaktır."

4. فصله بنظرة لك من بعيدٍ

إذا ما كنت تمنع من قريبٍ

Eğer onun yakınına girmeye izin verilmiyorsa uzaktan bir bakışla onu ziyaret et.

5. وإن أك متُّ فاكتب حول قبري

محبُّ مات من هجر الحبيب

Eğer ölürsem kabrimin başına "sevgilinin hicranıyla ölmüş bir aşıktır." yaz.

6. رقيبٌ واحدٌ تنغيص عيشٍ

فكيف بمن له ألفا رقيبٍ

Tek bir rakip hayatı insana zehir eder. Ya iki bin tane rakibi olan ne yapsın?

61. Kays b. 'Âsım

1. يسود هذا المال غير مسود

ويحرمه ليثٌ فيصبح ثعلبا

Bu mal efendi olmayan (efendi olmayı hak etmeyen) kişiyi efendi yapıyor, arslanı mahrum bırakıp tilkiye dönüştürüyor.

2. وأول ما يجفو الفقير لفقره

بنوه ولم يرضوه في فقره أبا

Fakire fakirliği sebebiyle ilk eziyet eden evlatlarıdır, fakirse onu baba yerine koymazlar.

3. كأن الفقير القوم في الناس مذنب

وإن لم يكن من قبل ذلك أذنباً

Fakir kişi daha evvel bir günah işlememişse bile kavminin içerisinde günahkâr gibi muamele görür.

62. İbnü'r-Rûmî

1. إذا ما كساك الدهر سربال صحة

ولم تخل من قوت يحل ويقرب

Eğer felek sana sıhhat elbisesi giydirmediyse ve kolayca elde ettiğin bir azık vermediyse

2. فلا تغبطن أهل الكثير فإنما

على قدر ما يعطيهم الدهر يسلب

malı bol olanları kıskanma. Zaman onlara verdiği kadar onlardan da alıyor.

63. ‘Abbâs b. el-Ahnef

1. يمشي الفقير وكل شيء ضده

والناس تغلق دونه أبوابها

Fakir yürürken herşey onun tersinedir, insanlar ona kapıları kapatırlar.

2. وتراه مبعوضاً وليس بمذنبٍ

ويرى العداوة لا يرى أسبابها

Bir suçu yokken ona kızdıklarını görürsün, düşmanlık görür ama sebebini bilmez.

3. حتى الكلاب إذا رأت ذا ثروة

خضعت لديه وحركت أذنانها

Ve köpekler servet sahibi birini gördüğünde ona boyun eğer ve kuyruğunu sallar.

4. وإذا رأت يوماً فقيراً عابراً

نبحت عليه وكشرت أنيابها

Bir gün karşıdan karşıya geçen bir fakir görse ona havlar ve pençelerini gösterir.

64. el-Husrî

1. إذا كان البياض لباس حزنٍ

بأندلسٍ فذاك من الصوابِ

Eğer beyaz giymek Endülüs'te hüznün elbisesi ise bu doğrudur.

2. ألم ترني لبست بياض شيبني

لأنني قد حزنت على الشبابِ

Görmüyor musun, saçım-sakalım ağardı, beyazladım, çünkü giden gençliğime üzüldüm.

65. Ebû Şâtır es-Serakustî

1. قد كنت لا أدري لأية علةٍ

صار البياض لباس كل مصابٍ

Beyaz rengin niçin her âfetzedenin elbisesi olduğunu bilmezdim.

2. حتى كساني الدهر سحق ملائمة

بيضاء من شيبتي لفقد شبابي

Nihayet zaman bana kaybettiğim gençlikten ötürü beyaz saçlarımdan eski bir elbise giydirdi.

3. فلذا تبين لي إصابة من رأى

لبس البياض على نوى الأحباب

Bundan dolayı anladım ki beyaz giyen insanlar dostların ayrılmasına üzülüyorlar.

66. Cahza

1. ما زلت منتظراً لو عدك منفرداً

بالبیت مرتقباً لقرع الباب

Hala daha evde tek başıma vaadine uyup kapımı çalmanı bekliyorum.

2. يا كاذباً في وعده بلسانه

من لي بمص لسانك الكذاب

Ey diliyle söylediği vaadine uymayan yalancı, ben ne diye senin yalancı dilini emeyim?

67. İbn Mendeveyh

1. أمسى رسولك رهناً لا فكاك له

والرهن في الحكم محلوب ومركوب

Senin elçin rehin oldu ve kurtulma ihtimali yok. Çünkü hükmen (rehin mala) binilebilir ve sütü sağılabilir.

2. فالدر منه حرام ما نطيف به

والظهر منه على الأحوال مرغوب

(Gönderdiğin elçinin) sütünü sağlamayacağımıza göre o hâlde sırtına bineriz.

[392]

68. Mahmûd el-Verrâk

1. شيئان لو بكت الدماء عليهما

عيناك حتى يؤذنا بذهاب

İki şey vardır ki bunların gitmesine izin verirken gözler kan ağlasa

2. لم يبلغا المعشار من حقيهما

فقد الشباب وفرقة الأحباب

haklarının onda biri verilmiş olmaz: gençliğin ve dostların gidişi.

69. Ebû Muhammed et-Temîmî

1. فإن امرئ قد سار خمسين حجة

إلى منهل من ورده لقريب

Kişi bir pınara doğru elli sene su içmek için yürüse yaklaşıp.

2. فإن كانت الستون سنك لم يكن

لدائك إلا أن تموت طبيب

Yaşın altmış ise hastalığına ölümden başka tabip yoktur.

70. İmam Şâfi'î

1. خبت نار نفسي باشتعال مفارقي

وأطلع ليلى إذ اضاء شهابها

Başımın üstü tutuştuğunda nefsimin ateşi söndü, yıldız kayboldu.

2. أيا بومة قد عششت فوق هامتي

على الرغم مني حين طار غرابها

Ey baykuş, üstündeki karga (siyah saçlar) uçunca başmın üstünde bana rağmen yuva kurdun.

3. رأيت خراب العمر مني فزرتني

ومأواك من كل الديار خرابها

Ömrümün harap olduğunu gördün de beni ziyaret ettin. Zaten hep harap diyarlarda gezersin.

4. أأنعم عيشاً بعد ما حل عارضي

طلّاع شيب ليس يغني خضابها

Yanağım buruştuktan ve saçımda kınanın fayda etmediği beyazlıklar çıktıktan sonra nimetler içinde bir hayat mı süreceğim?

5. وغرة عمر المرء قبل مشييه

وقد فنيت نفسٌ تولى شبابها

Ömrün en parlak dönemi, saç ağırnadandır. Gençliği gitmiş bir ömür bitmiştir.

6. إذا اصفر لون المرء وابيض شعره

تنغص من أيامه مستطابها

Kişinin rengi sararmış ve saç beyazlamışsa hayatının en hoş zamanı ona çekilmez olur.

7. فدع عنك سوءات الأمور فإنها

حرامٌ على نفسٍ التقى ارتكابها

Sana yakışmayan işleri bırak, takvalı bir kişiye onları işlemek haramdır.

8. وأد زكاة الجاه واعلم بأنها

كمثل زكاة المال تم نصابها

Makamının zekâtını ver. Bil ki makamın da malın zekâtı gibi tamamlanmış bir nisabı vardır.

9. وأحسن إلى الأحرار تملك رقابهم

وخير تجارات الكريم اكتسابها

Hür kişilere iyilik yaparsan onları elinde tutarsın. Bir cömertin yapabileceği en hayırlı ticaret kalpleri satın almaktır.

10. ولا تمشين في منكب الأرض فاحراً

فعما قليل يحتويك ترابها

Yeryüzünde böbürlenerek yürüme, çünkü onun toprağı pek yakında seni de yutacak.

11. ومن يذوق الدنيا فإني طعمتها

وسيق إلى عذابها وعذابها

Kim dünyayı tatmak (isterse, bilsin ki) ben onu tattım, onun tatlı lezzeti ile azabı bir aradadır.

12. فلم أرها إلا غروراً وباطلاً

كما لاح في ظهر الفلاة سرابها

(Dünyanın) ancak çölde beliren serap misali batıl bir aldanış olduğunu gördüm.

13. وما هي إلا جيفةٌ مستحيلةٌ

عليها كلابٌ همهن اجتذابها

O, kokuşmuş bir leştir ve üzerinde kapışan köpekler onu bölüşmeyi beklemektedir.

14. فإن تجتنبها كنت مسلماً لأهلها

وإن تجتذبها نازعتك كلابها

Ondan kaçınırsan insanlardan yana sıkıntın olmaz. Onu elde etmeye çalışırsan köpekleriyle çekişip durursun.

15. فطوبى لنفسٍ أوطنت دار فقرها

مغلقة الأبواب مرخى حجابها

Fakirhanesini vatan edinen, kapılarını kapatıp örtüsüne bürünen kişiye aferin.

71. İmam Şâfi'î

1. بلوت بني الدنيا فلم أر فيهم

سوى من غدا والبخل ملئ إهابه

İnsanoğlunu sınadım da, bedeni ağzına kadar cimrilikle dolu olmayan kimseyi görmedim.

2. فجردت من غمد القناعة صارماً

قطعت رجائي منهم بذبابه

Kanaat kınından bir kılıç çektim de onlardan ümidimi kestim.

3. فلا ذا يراني واقفاً في طريقه

ولا ذا يراني قاعداً عند بابيه

Ne şu beni yolunda dururken görür, ne bu beni kapısında otururken görür.

4. غنيُّ بلا مالٍ عن الناس كلهم

وليس الغني إلا عن الشيء لا به³²⁵

Zengin kişi tüm insanlardan müstağni olandır. Zengin, bir şeyi olan değil o şeyden geçebilendir.

5. إذ ظالمٌ يستحسن الظلم مذهباً

325 وليس الغني إلا عن الشيء لا به

ولج عتواً في قبيح اكتسابه

Zalim zulmü kendine yol edindiye, çirkinlikleri elde etmek için azim ve inat ettiyse

6. فكله إلى صرف الليالي فإنها

ستبدي له ما لم يكن في حسابه

ona karşı gecelerin musibetlerini vekil kıl, hiç beklemediği şeylerle karşılaşacaktır.

7. فكم قد رأينا ظالماً متمرداً

يرى النجم تيهها تحت ظل ركابه

Kibirlenip de yıldızları eğrinin gölgesinde gören ne kadar isyankar zalim gördük.

8. فعما قليل وهو في غفلاته

أناخت صروف الحادثات ببابه

Pek yakında bu gafleti sebebiyle zamanın musibetleri onun kapısına iniverdi.

9. فأصبح لا مالٍ ولا جاء يرتجي

ولا حسناً تلتقي في كتابه

Ümid edeceği ne bir mal ne bir makam ne de amel defterinde iyilikleri kaldı.

10. وجوزي بالأمر الذي كان فاعلاً

وصب عليه الله سوط عذابه

Yaptığı şeyin cezasını buldu, Allah ona azab kırbacını indirdi.

72. İmam Şâfi'î

1. ما في المقام لذي عقلٍ وذو أدبٍ

من راحةٍ فدع الأوطان واغترِبْ

Akıl ve edep sahibi kimseye bir yerde uzun süre ikamet etmek rahat vermez, vatanını bırak da (ilim aramak maksadıyla) gurbete çık.

2. سافر تجد عوضاً عن تفارقه

وانصب فإن لذيق العيش في النصب

Sefere çık, ayrıldığın insanlara karşılık yeni kişiler tanıyacaksın. Zahmetlere gir, hayatın tadı bundadır.

3. إني رأيت وقوف الماء يفسده

إن ساح طاب وإن لم يجر لم يطب

Gördüm ki suyun durgun kalması onu bozar. Hareket ederse temiz olur, akmazsa kirlenir.

[393]

4. الأسد لولا فراق الأرض ما اقتربت

السهم لولا فراق القوس لم يصب

Aslan yerinden ayrılmazsa avlanamaz, ok yaydan ayrılmazsa hedefine isabet etmez.

5. الشمس لو وقفت في الفلك دائماً

تمل بها الناس من عجم ومن عرب

Güneş gökyüzünde hep aynı yerde asılı kalsa Acem ve Arap tüm insanlar ondan sıkılır.

6. التبر كالترب ملقى في أماكنه

والعود في أرضه نوع من الحطب

Altın, kendi madeninde dururken topraktan farksızdır, ud ağacı kendi yerinde bir odun parçasıdır.

7. فَإِنْ تَغَرَّبَ هَذَا عِزَّ مُطْلِبِهِ³²⁶

وإن تغرَّب هذا عزَّ كالذهبِ

Altın gurbete çıkarsa değeri artar, ud ağacı da gurbete çıkarsa altın gibi değerlenir.

73. Beşşâr b. Bürd

1. إِذَا كُنْتَ فِي كُلِّ الْأُمُورِ مُعَاتِباً

خليلك لم تلق الذي لا تعاتبه

Eğer her işi kınarsan hiçbir zaman kınamayacağın bir arkadaş bulamazsın.

2.³²⁷ وَإِنْ أَنْتَ لَمْ تَشْرَبْ مَرَاراً عَلَى الْقَذَى

ظمئت وأبي الناس تصفو مشاربه

Çer-çöp bulaşmış suyu asla içmem dersin susuzluktan ölürsün, baksana, suyu saf olan kimse var mı?

3. فَعِشْ وَاحِداً أَوْ صِلْ أَخَاكَ فَإِنَّهُ

³²⁸مُقَارِفٌ ذَنْبٍ مَرَّةً وَمُجَانِبُهُ

Ya yalnız yaşa yahut günahattan bir sakınıp bir günaha bulaşsa da kardeşin ile irtibatını sürdür.

4. وَمَنْ ذَا الَّذِي تَرْضَى سَجَايَاهُ كُلِّهَا

كفى المرء نبلاً أن تعد معايبه

Tüm huylarını beğeneceğin bir adam var mı? Birinin sayıp bitirebileceğin kadar az kusuru varsa bu ona şeref olarak yeter.

³²⁶ وإن تغرَّب هذا عزَّ في الذهبِ

³²⁷ وإن أنت لم تشرب مراراً على القذى

³²⁸ فصن واحداً أو صن أخاك فإنه

مقارن ذنبٍ مرةً ومجانبه

74. Beşşâr b. Bürd

1. ولا كل ذي رأي بمؤتيك نصحه

ولا كل مؤتٍ نصحه بليبٍ

Görüş sahibi herkes sana nasihat vermez. Ve sana nasihat veren herkes akıllı değildir.

2. ولكن إذا ما استجمعا عند واحدٍ

فحق له من طاعة بنصيبٍ

Ama bu ikisi bir kişide birleşmişse ona uymak gerekir.

75. 'Amr el-Varrâk

1. فلو كان لي قلبان عشت بواحدٍ

وخلفت قلباً في هواك يعذبُ

İki kalbim olsa biriyle yaşar ve diğerini senin aşkınla azap çekmesi için bırakırdım.

[1]

2. ولكنما أحيا بقلبٍ مروعٍ

فلا العيش يصفو ولا الموت يقربُ

Ama huzursuz bir kalp ile yaşıyorum, ne hayatın tadı oluyor, ne de ölüm geliyor.

3. تعلمت أسباب الرضا خوف هجرها

وعلمها حبي لها كيف تغضبُ

Onun beni bırakmasından korkup boyun eğmeyi öğrendim, benim aşkım ise ona nasıl kızılacağını öğretti.

4. ولي ألف وجهٍ قد عرفت مكانه

ولكن بلا قلبٍ إلى أين أذهبُ

Bin tane yüzüm var ve hepsinin yerini öğrendim. Ama kalbim olmadan nereye gideyim?

76. Ebü'l-Esved ed-Dü'elî

1. إذا كنت مظلوماً فلا تلق راضياً

عن القوم حتى تأخذ النصف واغضب

Mazlum isen insafî elde edene kadar zalimler topluluğundan razî olma ve öfke ile hareket et.

2. وإن كنت أنت الظالم لقوم فاطرح

مقالتهم واشغب كل مشغب

Eğer sen zalim isen kimsenin sözünü dinleme ve ortalığı karıştır.

3. وقارب بذي جهلٍ وباعد بعالمٍ

جلوب عليك الحق من كل محلبٍ

Cahillerden ayrılma, âlimlerden uzaklaş, çünkü âlim sana hakkı bulup getirir.

4. وإن حذبوا فاقعس وإن هم تقاعسوا

ليستمكنوا مما وراءك فاحذب

Onlar eğilirse sen doğrul, onlar doğrulursa da sen eğil ki arkandakini ele geçirsinler.

5. ولا تدعى للجور واصبر على التي

بها كنت أفضى للبعيد على أبي

6. فإني امرؤٌ أخشى إلهي وأتقي

معادي وقد جربت ما لم يجرب

Ben rabbimden korkan, ahireti için sakınan bir kimseyim, ve denenmemiş olanı denedim.

77. Ebü'l-Ferec el-Bebeğâ

1. دعوتہ فأجابتنی مکارمہ

ولو دعوت سوى نعماء لم تجبِ

O (memduhtan) iyilik istedim, hemen icabet etti. Eğer nimetten başka bir şey isteseydim icabet etmezdi.

2. وجدته الغيث مشغولاً بعبادته

والروض يحيا بما في عادة السحبِ

Onu sevilen/beklenen bir yağmur bulutu olarak gördüm, bahçeler bulutların (yağdırma) adeti sebebiyle ihya olurlar.

3. لو فاته النسب الوضاح كان له

من فضله نسبٌ يغني عن النسبِ

Meşhur bir nesebi olmasa bile sahip olduğu fazilet, kendisini nesepten müstağni kılan bir neseptir.

4. إذا دعتہ ملوك الأرض سيدها

طراً دعتہ المعالي سيد العربِ

Nasıl ki yeryüzündeki krallarların efendisiyse yüce makamlar da ona "Arapların efendisi" şeklinde hitap eder.

78. Ebû 'Uyeyne

1. دنيا دعوتك مسرعاً فأجيبني

وبما اصطفتك في الهوى فأتبني

Ey dünya, seni hızlıca çağırdım, bana icabet et. Aşk için seni seçtim, bana mükafat ver.

2. دومي أدم لك بالصفاء على النوى

إني بعهدك واثقٌ فثقي بي

Birbirimize uzak da olsak sadakati elden bırakmayalım, ben senin ahdine güveniyorum, sen de bana güven.

3. ومن الدليل على اشتياقي عبرتي

ومشيب رأسي قبل حين مشيبي

Gözyaşlarım ve saçımın vaktinden evvel ağarması sana olan hasretimin delilidir.

4. أبكي إليك إذا الحمامة طربت

يا حسن ذاك إلي من تطريب

Bir güvercin coşup da ötünce ben sana olan hasretimi hissedip ağlıyorum. Bu ne güzellik, acaba kimin için ötüyor?

5. تبكي على قتن الغصون حزينه

حزن الحبيبة من فراق حبيب

Aşkın maşukundan ayrılmasına duyduğu hüzne benzer bir hüznle (o kuş) dalların sebep olduğu fitnelere üzüdür.

6. وأنا الغريب فلا ألام على البكا

إن البكا حسن بكل غريب

Ben garibim, ağladığım için kınanmam. Ağlamak her garip için güzeldir.

[394]

79. Sâhib b. ‘Abbâd

1. إذا أدناك سلطانٌ فزده

من التعظيم واحذره وراقب

Sultan seni yakınına alırsa ona daha çok hürmet et, ondan sakın ve onu gözle.

2. فما السلطان إلا البحر عظماً

وقب البحر محذور العواقب

Sultan uçsuz bucaksız bir deniz kadar büyüktür ama insan denizin ortasında başına gelebileceklerden korkmalıdır.

80. Mansûr bin Küleyli‘

1. كتبت إليك بماء الجفون

وقلبي بماء الهوى مشرب

(Bu mektubu) sana gözyaşlarımla, kalbim aşk suyunu kana kana içmişken yazdım.

2. فكفي يخط وقلبي يحل

وعيني يمحو الذي أكتب

Elim yazıyor, kalbim çözülüyor ve gözlerim yazdığımı siliyor.

81. Cemîl

1. أمّك سرى يابثن طيف تأوباً

هدوءاً فهاج القلب شوقاً وأنصبا

2. عجبت له أن زار في النوم مضجعي

ولو زارني مستيقظاً كان أعجبا

Beni uykuda, yatağımda ziyaret etmesine şaşırdım. Beni uyanıkken ziyaret etse daha çok şaşırdım.

82. Zü'r-Rumme

1. وقفت على ربع لمية ناقتي

فما زلت أبكي عنده وأخاطبه

Lîme mahallesinde devam durdu, hâlâ orada ağlar ve ona hitap ederim.

2. وأسقيه حتى كاد مما أبثه

تكلمني أحجاره وملاعبه

Ve onu (göz yaşlarımla) sularım ve saçtığım (gözyaşlarından) onun taşları ve oyun oynadığı yerler neredeyse benimle konuşur.

83. Sa'îd b. Humeyd

1. مستتراً بالنقاب يبدو

ضياء خديه في النقاب

Yüzü peçelidir ve iki yanağının ışığı peçesinden dışarı sızar,

2. كالشمس تبدو وقد طواها

دونك ستر من السحاب

tıpkı buluttan bir örtünün güneşi örtmesi gibi.

84. Temîm İbn Huzeyme

1. قالوا نكحت صغيرة فأجبتهم

أشهى المطي إلي ما لم يركب

Taptaze bir kızla evlenmişsin dediler. Bana en sevimli gelen binek, hiç binilmemiş olandır.

2. كم بين حبة لؤلؤ مثقوبة

ثقت وحبة لؤلؤ لم يثقب

Delinmiş bir inci tanesi ile delinmemiş inci tanesi arasında çok fark vardır.

85. İbn Hâzım

1. إذا قلت عن شيء نعم فأتّمه

فإن نعم دينٌ على الحر واجبٌ

Bir işe evet dersen onu tamamla. "Evet" demek hür kişiye vacip olan bir borçtur.

2. وإلا فقل لا تسترح وترح بها

لئلا يظن الناس إنك كاذبٌ

Yoksa, (yapmayacaksan) hayır de, rahatla ve insanlar da rahatlasın ve insanlar seni yalancı sanmasın.

86. Ebü'l-Hüseyn b. Lenkek

1. زمان رأينا فيه كل العجائب

وأصبحت الأذناب فوق الذوائبِ

Her türlü garipliği gördüğümüz, kuyrukların başların üstünde olduğu bir zamandayız.

2. لو أن على الأفلاك ما في قلوبنا

تهافتت الأفلاك من كل جانبِ

Kalplerimizde olan (yük) feleklerde olsa felekler her bir tarafından paramparça olurdu.

87. Davud Paşa

1. لئن غاص في بحر التفكير خاطري

على درة من معضلات الرغائبِ

Zihnim düşünce deryasına dalmışsa ilgi çekici problem incilerinden birini elde etmek içindir.

2. تركت ملوك الدهر في نيل ما ابتغوا³²⁹

وقلت العلا في الكتب لا في الكتائب

Devrin hükümdarlarını bıraktım, dilediklerini elde etsinler. Ve dedim ki:
"Yücelik ordularda değil, kitaplardadır."

88. Ebû Hâmid el-Antâkî

1. أرجي دنو الوصل من بعد بعده

كما قد ترجى في الجدوب السحائب

Sevgilinin ayrılığı beni o hâle getirdi ki kıtlıktan sonra bulut bekler gibi ayrılığından sonra vuslatı bekliyorum.

2. وأكثر في الهجر العتاب كأنني

لدهرى في ظلم الغرام أعتاب

Hicran içerisinde o kadar kınamada bulunuyorum ki sanki aşkın zulmüyle kendi bahtımı kınıyorum.

3. وأهوى مواعيد المنى عنك بالرضى

وقد تمنع الآمال وهي كواذب

Senden temenni ettiğim, razı olacağım vaatlerine kanıyor, sonra bu emellerin yalan olduğunu anlıyorum.

89. Ebû 'Osmân el-Hâlidî

1. فديتك ما شبت من كبره

وهذا سني وهذا الحساب

Canım sana feda olsun, saçım yaşlandığımdan dolayı ağarmadı. İşte yaşıım, işte hesap ortada.

2. ولكن هجرت فحل المشيب

ولو قد وصلت لعاد الشباب

Ama sen gidince saçlarım beyazladı, sana kavuşursam gençliğim geri döner.

90. Ebû Firâs el-Hamdânî

1. فليتك تحلو والحياة مريرة

وليتك ترضى والأنام غضاب

Hayat acı olsa da keşke sen tatlı olsan. Herkes kızgın olsa da keşke sen razı olsan.

2. ويا ليت ما بيني وبينك عامراً

وبيني وبين العالمين خراب

Keşke seninle benim aram güzel olsa da benimle tüm alemlerin arası kötü olsa.

91. Bedî' Hemedânî

1. شربنا شراباً طيباً عند طيب

كذاك شراب الطيبين يطيب

Hoş bir yerde hoş bir şarap içtik. Hoş insanların şarabı böyle hoş olur.

2. شربنا وأهرقنا على الأرض جرعة

وللأرض من كأس الكرام نصيب

İçtik ve yere bir şarap tortusu döktük. Yeryüzünün de kerim kimselerin kadehinden nasibi vardır.

92. Raktâ

1. فلذا يحب ويستحق عفافه
شغفاً به فلبابه خلابُ
2. أخلاقه غرُّ ترفُّ وفوقه
فوق إذا ناضته غلابُ
3. سجَّحٌ يهش وذو تلافٍ إن هفا
خلُّ فليس بحقه يرتابُ
4. لا باخلُّ بل باذلُّ خرقُ إذا
يعترُّ برُّ لا يليه بابُ

[395]

[في وصف الخيل]

Atın vasıfları hakkında söylenmiştir:

93. Lâ-edrî

1. له زهر طاووسٍ وخطر حمامةٍ
وتدويم بازٍ وانقضاض عقابٍ

Onda tavusun güzeliği, güvercinin hatır ve mertebesi vardır, şahin gibi süzülür, akbaba gibi konar.

2. وثوبان ظبيٍّ وانجفال نعامةٍ
وأهداب سيِّدٍ وانسياب حبابٍ

Ceylan gibi atlar, devekuşu gibi irkilir, kirpikleri kurt gibidir, yılan gibi sürünür.

3. وصوله ضرغامٍ وروع ثعالةٍ
ولحظ قطاميٍّ وجدر غرابٍ

Aslan gibi saldırır, tilki gibi ürkektir, keskin bakışlıdır ve karga gibi gizlenir.

4. وجدل عنانٍ وانثناء ذبالةٍ

³³⁰ووقد ضرامٍ وانصياح شهابٍ

Dizginleri gergindir, fitil gibi esnektir, alev gibi tutuşur, kuyruklu yıldız gibi hızlıdır.

5. وهيج أخي شولٍ وتدفيف أخيل³³¹

وإيماض برقٍ والتماع سرابٍ

6.³³² وإعصاف ريحٍ واهتزاز يراعةٍ

ودرة نوءٍ وانجياب سحابٍ

Kasırğa gibi eser, şeker kamışı gibi titrer, yıldız gibi parlak bir incidir, bulutlar gibi dağılır.

94. Lâ-edrî

1. قتلوك ظلماً واعتدوا

في فعلهم حد الوجوبِ

Seni zulme uğrattılar ve bu işte haddi aştılar.

2. ورموك أشلاءً وذا

أمرٌ قضته لك الغيوبُ

Seni paramparça edip fırlattılar. Bu, gaybın senin için yazdığı kader buydu.

3. إن لم يكن لك سيدي

قبرٌ فقبرك في القلوبِ

³³⁰ وجدل عنانٍ وانثناء ذبالةٍ

"ووقد ضرامٍ وانصياح شهابٍ"

وهيج أخي شولٍ وتدفيف أخيل³³¹

وإعصاف ريحٍ واهتزاز يراعةٍ³³²

Senin kabrin olmasa da efendim, kabrin kalplerededir.

95. Lâ-edrî

1. خنت الإمام وهذا الخلق قاطبة

وجرت حتى أتى المقدار في الكتب

Sen imama ve bu halkın tamamına ihanet ettin, kitaplarda yazacak derecede zulmettin.

2. جمعت شتى وقد أديتها جملاً

لأنت أخسر من حمالة الحطب

(Zahmetle) teker teker topladın ama sonunda hepsini birden kaybettin, sen odun taşıyan kadından bile daha ziyandasın.

96. Lâ-edrî

1. ما كل يوم ينال المرء فرصته

ولا يسوغه المقدار ما وهبا

İnsan her gün bir fırsatla karşılaşmaz. Ve insana nasip olan şey her gün afiyetle gelmez.

2. فأحزم الناس من إن نال فرصته

لم يجعل السبب الموصول مقتضبا

En güçlü insan bir fırsatı elde ettiğinde sebeplere sarılıp (geri durmaz).

3. لا تقطعن ذنب الأفعى وترسلها

إن كنت شهماً فأتبع رأسها الذنبا

Yılanın kuyruğunu kesip gönderme. Akıllıysan onun kafasını kuyruğunun peşine düşür.

97. Lâ-edrî

1. إذا كان جد المرء في الشيء مقبلاً

تأتت له الأشياء من كل جانب

Kişinin bir işteki ciddiyeti sağlamsa ona herşey her taraftan gelir.

2. وإن ادبرت دنياه يوماً تو عرت

عليه فأعيتته وجوه المطالب

Eğer bir gün dünya ondan yüz çevirirse yollar ona engebeli olur, zorluklar yüz gösterir.

98. Lâ-edrî

1. أمسى غلامك رهناً لا انفكاك له

والرهن في الحكم مركوبٌ ومحلوبٌ

Senin elçin rehin oldu ve kurtulma ihtimali yok. Çünkü hükmen (rehin mala) binilebilir ve sütü sağılabilir.

2. فالدر منه حرامٌ ما نطيف به

والظهر منه على الأحوال مركوبٌ

99. Lâ-edrî

1. كتبت وفي فؤادي نار شوق³³³

لها لهبٌ وفي جفني سحابٌ

Kalbimde alevli bir hasret ateşi ve gözümde bulutlar varken (bu mektubu) yazdım.

2. فلولا النار بل الدمع خطي

ولولا الدمع لاحترق الكتابُ

Bu yazım ateş değilse de göz yaşıdır. Eğer göz yaşı olmasa bu mektup yanardı.

100. Lâ-edrî

1. إن المطية لا يلذ ركوبها

حتى تذلل بالزمام وتركبا

Dizgin takılıp da boyun eğmeyen bineğe binmek tat vermez.

2. والدر ليس بنافع أربابه

ما لم يؤلف بالنظام ويثقبا

Erbabı düzgünce bir araya getirip delmedikçe inci faydalı değildir.

101. Lâ-edrî

1. أرى كل نفسٍ للمنايا دريةً

وللعيش يمسي كدحها ودؤبها

Görüyorum ki herkes ister istemez ölümüne kolayca koşmaktadır ama hayatta kalmak için uğraşıp yorulmak gerekir.

2. تناضلها الأيام من كل جانبٍ

فتخطئها يوماً ويوماً تصيبها³³⁴

Günler (musibetler) her taraftan ona doğru (ok atarak) saldırır. Bir gün ıskalar, bir gün isabet ettirir.

102. Lâ-edrî

1. أحب بلاد الله ما بين منعجٍ

إلي وسلمي أن تصوب سحابها

Allah'ın beldeleri içinde en sevdiğim yerler bulutların sık sık uğradığı Mün'ic ve Selmâ'dır.

2. بلادٌ بها نبطت علي تمائي

وأول أرضٍ من جلدي ترابها

Çünkü nazar boncuklarımı ilk orada taktım, bedenimin ilk toprağı oradandı.

103. Lâ-edrî

1. صل الراح بالراحات واقدح مسرة

بأقداحها واعكف على لذة الشرب

Ellerini şaraba uzat, kadehlere mutluluk doldur, kendini şarabın lezzetine ver.

2. ولا تخش من ذنبٍ فأوراق كرمها

أكفٌ غدت تستغفر الله للذنب

(Şarabın) günahından korkma, bağdaki üzüm yaprakları ellerini açmış bu günaha istiğfar ederler.

[396]

104. Lâ-edrî

1. لعمر ك ما خضبت بياض شيبتي

رجاء أن يعود لي الشبابُ

Sana yemin olsun, beyazlayan saçlarımı genç görünmek için boyamadım.

2. ولكني خشيت يراد مني

عقول ذوي المشيب فلا تصابُ

Ama saçım sakalım beyaz olunca bende ihtiyarların zekâsının olduğunu düşünürler diye boyadım.

105. Lâ-edrî

1. صلوا لحد قبري بالطريق وودعوا

فليس لمن وارى التراب حبيبُ

Mezarımı yolun kıyısına yapın ve bana veda edin. Çünkü toprağın altında olan kişiyi seven kimse kalmaz.

2. ولا تدفنوني بالعراء فربما

بكى إن رأى قبر الغريب غريبُ

Beni çıplak bir meydana defnetmeyin, belki bir garip bu garibin kabrini görür de ağlar.

106. Lâ-edrî

1. عجباً للمسيح بين النصارى

وإلى أي والدٍ نسبوه

Hristiyanların arasında Mesih'in hali ve onu hangi babaya nispet ettikleri ne gariptir.

2. أسلموه إلى اليهود فقالوا

إنهم بعد قتله صلبوه

Onu Yahudilere teslim edip sonra dediler ki "(Yahudiler) onu öldürdükten sonra çarmıha gerdiler."

3. فإذا كان راضياً لأذاهم

فاشكروهم لأنهم عذبوه

Eğer (Mesih) onların bu eziyetini kabul etmiş ise ona işkence ettikleri için onlara teşekkür edin.

4.³³⁵ وإذا كان ساخطاً لقضاهم

فاعبدوهم لأنهم غلبوه

Eğer bu yaptıklarından dolayı onlara kızmışsa ona galip gelmeyi başardıkları için onlara (Yahudilere) ibadet edin.

107. Lâ-edrî

1. عريت من الشباب وكنت غصناً

كما يعرى من الورق القضيبُ

Taze bir dal idim, kuru bir dalın yapraklarını dökmesi gibi gençlikten soyundum.

2. ونحت على الشباب بدمع عيني

فما نفع البكاء ولا النحيبُ

Gözyaşlarımla gençliğimin yasını tuttum ama ne göz yaşı ne de feryadım bir işe yaradı.

3. فيا ليت الشباب يعود يوماً

فأخبره ما فعل المشيبُ

Keşke gençlik bir daha geri gelse de ihtiyarlığın (bana) neler yaptığını ona söylesem.

108. Lâ-edrî

1. قد كنت أسمع بالهوى فأكذب

وأرى المحب وما يقول فأعجبُ

Aşk hakkındaki sözleri dinler ama inanmazdım, âşıkları görür ama sözlerine şaşıırırdım.

2. حتى رميت بحلوه وبمره

من كان يتهم الهوى فيجربُ

Ama aşkın tatlılığını ve acılığını tattığımda (her şey değişti). Aşk aleyhinde konuşan evvela onu tatmalıdır.

109. Lâ-edrî

1. وذی سفه یواجهنی بجهلٍ

فأكره أن أكون له مجيباً

Sefih cehaletle karşıma geçiyor. Ve ona cevap vermekten hiç hoşlanmıyorum.

2. یزید سفاهة فأزید حلماً

كعودٍ زاده الإحراق طيباً

Yandıkça (kokusunun) güzelliği ziyadeleşen öd ağacı gibi onun sefihliği, benim de aklım artıyor.

110. Lâ-edrî

1. یغدو الفقير وكل شيءٍ ضده

والأرض تغلق دونه أبوابها

Fakir koşturur ama her şey onun aleyhindedir. Yeryüzü kapılarını onun üzerine kapatır.

2. وتراه ممقوتاً وليس بمذنبٍ

ويرى العدو لا يرى أسبابها

Suçu olmadığı hâlde menfurdur, sebepsiz yere düşmanlık görür.

3. حتى الكلاب إذا رأت ذا بزةٍ

أصغت إليه وحركت أذنانها

Köpekler bile bir üniformalı gördüğünde onu dinler ve kuyruğunu sallar.

4. وإذا رأت يوماً فقيراً عارياً

نبحت عليه وكشرت أنيابها

Ve bir gün çıplak bir fakir görürse ona havlar ve dişlerini gösterir.

111. Lâ-edrî

1. وحسبك أن المرء في حال فقره

تحمقه الأقوام وهو لبيبٌ

Şu sana misal olarak yeter: Akıllı bir kişi fakirse insanlar ona ahmak muamelesi yapar.

2. وما ضرني إن قال أخطأت جاهلاً

إذا قال كل الناس أنت مصيبٌ

Bütün insanlar bana "haklısın" dese ve bir cahil "hata ettin" dese bu bana bir zarar vermez.

3. فقر الفتى يذهب أنواره

مثل اصفرار الشمس حين تغيبُ

Bir delikanlının fakir olması güneşin batarken sararması gibi onun aydınlığını giderir.

4. والله ما الإنسان في قومه

إذا بلي الفقر إلا غريبُ

Vallahi fakirliğin sınadığı kişi kavmi içerisinde ancak gariptir.

5. وَعُدُّ من الرحمن فضلاً ونعمةً

عليك إذا ما جاء للخير طالبُ

Sana birisi bir hayır talebiyle gelmişse bu Rahman'dan gelen bir fazilet ve nimet sayılır.

6. ولا تمنعن ذا حاجةٍ جاء راغباً

فإنك لا تدري متى أنت راغبُ

Sana bir ihtiyaç sahibi bir taleple geldiğinde onu geri çevirme. Çünkü sen de ne zaman talep edeceğini bilemezsin.

7. قلب المحب مع الأحباب متعوب

وجسمه بيد الأسقام منهوبُ

Aşığın kalbi sevdiklerinden ötürü yorgundur. Ve bedeni hastalıkların eliyle yağmalanmıştır.

8. يرضى ويغضب ما أحلى تدلله

وكل ما يفعل المحبوب محبوبُ

Bazen razı olur, bazen kızar, onun bu nazı, bu şımarıklığı ne tatlıdır. Sevgilinin yaptığı her şey sevgilidir.

9. سألت أحبتي ما كان ذنبي

أجابوني وأحشائي تذوبُ

Sevdiklerime "günahım ne" diye sordum, onlar bana cevap verirken içim eriyordu.

10. إذا كان المحب قليل حظّ

فما حسناته إلا ذنوبُ

Aşğın nasibi az ise sevapları bile ancak günah (gibi görünür).

112. Lâ-edrî

1. خيالك في عيني وذكرك في فمي

وحبك في قلبي فأين تغيبُ

Hayalin gözümdedir, zikrin dilimdedir, sevgin kalbimdedir, nereye kayboluyorsun?

2. وإن كانت الأجساد منا تباعدت

فإن المدى بين القلوب قريب

Bedenler birbirinden uzaklaşmış olsalar da kalpler arasındaki mesafe yakındır.

[397]

113. Lâ-edrî

1. لا أكتُم الأسرار لكن أنمها

ولا أترك الأسرار تغلي على قلبي

Sırları gizlemem, sahibine ulaştırırım, sırların kalbimde kaynamasına müsaade etmem.

2. وإن قلّيل العقل من بات ليلة

تقلبه الأسرار جنباً إلى جنب

Aklı az olan kimse (sırlarıyla başbaşa) bir gece geçirirse sırlar onu bir taraftan öbür tarafa döndürüp durur.

114. Lâ-edrî

1. ما الناس إلا مع الدنيا وصاحبها

فكلما انقلبت يوماً به انقلبوا

İnsanlar ancak dünyaya ve servet sahiplerinin yanında durur, bir gün işler tersine dönerse ondan sırt çevirirler.

2. يعظمون أبا الدنيا فإن وثبت

يوماً عليه بما لا يشتهي وثبوا

Servet sahiplerine hürmet gösterirler ama bir gün arzu etmedikleri şekilde serveti kaybetseler hemen uzaklaşırlar.

115. Lâ-edrî

1. لا تسألن بني آدم حاجةً

وسل الذي أبوابه لا تحتجب

Hâcetini ademoğlundan değil, kapısı hiçbir zaman örtülmeyenden talep et.

2. الله يغضب إن تركت سؤاله

وبني آدم حين يسأل يغضب

Allah, ondan istemeyi bırakırsan kızar, ademoğlu ise kendilerinden talep ettiğin zaman kızar.

116. Lâ-edrî

1. إذا لم يسألك الزمان فحارب

وباعد إذا لم تنتفع بالأقارب

Zaman sana teslim olmazsa onunla mücadele et. Yakınların sana fayda vermezse onlardan uzaklaş.

2. ولا تحتقر كيد الضعيف فربما

تموت الأفاعي من سموم العقارب

Zayıfın tuzağını sakın hafife alma. Nice yılan akrebin zehriyle ölür.

3. فقد هدّ قدماً عرش بلقيس هدهد

وخرّب فأرّ قبل ذا سد مأرب

Hüdhüd ayağıyla Belkıs'ın tahtını durdurdu, daha evvel de bir fare Me'rib Barajı'nı yıktı.

4. اذا كان رأس المال عمرك فاحترز

عليه من تضییع في غير واجب

Sermayen ömrün ise onu gereksiz bir şeye harcamaktan sakın.

5. فبين اختلاف الليل والصبح معرك

يكر علينا جيشه بالعجائب

Gece ile gündüzün birbiri ardınca değişip durmasında orduları bize acaipliklerle gelen bir savaş vardır.

117. Lâ-edrî

1. كأن الندامى والسقاة ودننا

وكاساتنا في الروض تملئ وتشرب

Beraber içki içtiğimiz dostlar, sakiler ile, kadehlerimiz sanki bahçede dolup boşalan

2. شمسٌ وأقمارٌ وفلكٌ وأنجمٌ

ونورٌ ونوارٌ وشرقٌ ومغربٌ

güneşler, aylar, felek, yıldızlar, nur, çiçek, doğu ve batı gibiydi.

118. Lâ-edrî

1. تحب عدوي وتزعم أنني
أوردك إن الرائي لعازب
2. وليس أخي من ودني بلسانه
ولكن أخي ما ودني وهو غائب

Benim kardeşim beni diliyle seven değil, beni arkamdan sevendir.

119. Lâ-edrî

1. وصل الكتاب فلا عدمت أناملاً
عنيت به حتى تصوغ طيباً
2. ففضضته وقرأته ووجدته
لخفى أوجاع القلوب طيباً

Mührünü açtım, onu okudum ve onun kalbin gizli ağrıları için doktor olduğunu fark ettim.

3. فكأنه موسى أعيد لأمه
أو ثوب يوسف قد أتى يعقوبا

O, sanki annesine döndürülmüş Musa veya Yusuf'un Yakup'a ulaşan elbisesidir.

120. Lâ-edrî

1. شتاءً تلصق الأشداق منه
وبردٌ يجعل الولدان شيباً

Çene kemiklerini birbirine yapıştıran bir kış, küçük çocukları ihtiyarlatan bir soğuk...

2. وأَرْضٌ تَزْلُقُ الْأَقْدَامَ فِيهَا

فَمَا تَمْشِي بِهَا إِلَى دَبِييَا

Ayakların kaydığı, ancak yavaşça/dikkatle yürünebilen bir zemin...

121. Lâ-edrî

1. وَذُو يَقْظَاتٍ مُسْتَمِرٍّ مَرِيرَهَا

إِذَا الدَّهْرُ لَاقَاهَا اضْطَحَلَتْ نَوَائِبُهُ

Sarsılmayıp devam eden bir uyanıklığa sahiptir. Dehr onunla karşılaşırca dehrin felaketleri yok olur.

2. بِصَيِّرٍ بِأَعْقَابِ الْأُمُورِ كَأَنَّمَا

يَخَاطِبُهُ مِنْ كُلِّ أَمْرِ عَوَاقِبُهُ

Sanki her işin akibeti onunla konuşurcasına tüm işlerini sonunu görür.

3. وَأَيْنَ يَفِرُّ الْحَزْمُ مِنْهُ وَإِنَّمَا

مَرَائِي الْأُمُورِ الْمَشْكَالَاتِ تَجَارِبُهُ

Zafer onun elinden nereye kaçacak? Zor işleri tecrübesiyle görür.

122. Lâ-edrî

1. وَإِذَا بَلَيْتَ بِجَاهِلٍ مُتَهَكِّمٍ

يَجِدُ الْمَحَالَ مِنَ الْأُمُورِ صَوَابًا

Eğer alaycı bir cahil ile imtihan olunursan (başka zaman yapmayacağın) imkansız şeylerin daha doğru olduğunu görürsün.

2. أَوْلَيْتَهُ مِنِّي السَّكُوتَ وَرَبَّمَا

كَانَ السَّكُوتُ عَنِ الْجَوَابِ جَوَابًا

Ve (bu durumda) sükûtu tercih edersen, çünkü cevap vermemek de bir cevaptır.

123. Lâ-edrî

1. يغطي عيوب المرء كثرة ماله

يصدق فيما قال وهو كذوب

Kişinin malının çok olması onun ayıplarını örter, çok yalancı da olsa sözü tasdik edilir.

2. ويزري بعقل المرء قلة ماله

يحمقه الأقدام وهو لبيب

Ve malının az olması kişinin aklını hakir gösterir. O akıllı olsa da insanlar ona ahmak muamelesi yapar.

124. Lâ-edrî

1. أنطقتك الثياب لا الآداب

وطوتني عن الكلام الثياب

Seni edebin/edebiyat bilgin değil elbiselerin konuşturur, benim (kötü) elbiselerim de beni susturur.

2. والصواب الذي أقول خطأ

والخطأ الذي تقول الصواب

Ben doğru söylesem de (insanların gözünde) yanlıştır, sen yanlış da söyleyen doğrudur.

[398]

125. Lâ-edrî

1. يا حسن من سرقت عيني وانتبهت

والعين تسرق أحياناً وتنتهبُ

Ey gözümü çalıp yağmalayanın güzelliği, göz bazen çalınır, yağmalnır.

2. إذا يدُ سرقت فالقطع يلزمها

والقطع في سرق العينين لا يجبُ

Bir el hırsızlık yapınca onun kesilmesi lazımdır ama (niçin) iki göz çaldığında bir şey gerekmez.

126. Lâ-edrî

1. لو كان لي قلبان عشت بواحدٍ

وتركت قلباً في هواكم يعذبُ

İki kalbim olsa biriyle yaşar ve diğerini senin aşkınla erimesi için bırakırdım.

2. ولكن لي قلباً تملكه الهوى

فلا العيش يهنى لي ولا الموت أقربُ

Ama aşkın sahip olduğu bir kalbim var. Ne yaşayabiliyorum ne de ölüme yaklaşabiliyorum.

3. مثلت روعي كالعصفور في يد مريض

يزوق هام الموت والطفل يلعبُ

Ruhum bebeğin elindeki bir serçe gibi... Çocuk onunla oynarken ölüm hissini tadar.

4. فلا الطفل ذو عقلٍ يحن لما به³³⁶

ولا الطير ذو ريشٍ يطير فيهربُ

Çocuğun akli yok ki elindekine şefkatli davransın. Kuşun kanadı yok ki uçup kaçsın.

³³⁶ فلا الطفل ذو عقلٍ يحن لما به

5. يا معشر العشاق موتوا صباية³³⁷

كما مات بالهجران قيس معذب

Ey aşıklar, Kays'ın aşk içinde hicranla acı çekerek öldüğü gibi ölün.

127. Lâ-edrî

1. لا يوجد الرزق بالإمعان في الطلب

ولا بكدٍ ولا حرصٍ ولا تعبٍ

Rızık, ısrarlı talep, gayret, hırs veya yorgunluk ile değildir.

2. بل الحظوظ التي تعلق بصاحبها

لا بالخطوط التي في سائر الكتب

(Rızık) sahibinin nasibine göredir, diğer kitaplarda olduğu gibi çizgilerle, yazılarla değildir.

3. كم من غلامٍ أديبٍ فيصل ذكرٍ

شهمٍ مهيبٍ كحد السيف ذي الشطبِ

Kaç tane edepli, keskin zekalı, doğru görüşlü, yürekli, heybetli, kılıç gibi keskin, erkek delikanlı

4. يمسي ويضحى من الإفلاس في تعبٍ

يقطب الكف بالنيران واللهبِ

yorgunluk içerisinde iflasla günlerini geçiriyor, elini ateş ve alevle çevirip duruyor.

5. وآخر جلف طبعٍ لا خلاق له

مذبذب العقل ثورا منتن الذنبِ

Ve diğeri ise ahlaksız, akı kuyruğu çürümüş öküz gibi gidip gelen, tabiatı kaba saba biridir.

6. لا يعرف الميم من واو إذا كتبا

ولا يميز بين التين والعنب

Yazdığında mimi vavdan ayırt edemez, inciri üzümünden ayıramaz.

7. قد أقبلت نحوه الأيام ضاحكة

وأخدمته الليالي كل ذي حسب

Günler kendisine gülerek gelmiş, geceler tüm eşrafı ona hizmetçi kılmıştır.

128. Lâ-edrî

1. توقف عاشقان على ارتعاب

أرادا الوصل من بعد اجتناب

İki aşık korkuyla durdu ve ayrılıktan sonra vuslatı istedi.

2. فلا هذا يمل عتاب هذا

ولا هذا يمل من الجواب

Biri öbürünü kınamaktan bıkmıyor, öbürü de cevap vermekten...

3. فلا عيش كوصل بعد هجر

ولا شيء ألد من العتاب

Hicrandan sonra vuslat gibi (güzel) bir hayat ve kınamaktan daha lezzetli bir şey yoktur.

129. Lâ-edrî

1. عدوك من صديقك مستفاد

فلا تستكثر من الصحاب

Düşmanın dostundan istifade eder, bu yüzden sakın beraber olduğun kişileri çoğaltma.

2. فَإِنَّ الدَّاءَ أَكْثَرُ مَا تَرَاهُ

يَكُونُ مِنَ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ

(İnsanlarda) gördüğün hastalıkların çoğu yemek ve içmek sebebiyledir.

130. Lâ-edrî

1. لَوْ كَانَ عَجَبُكَ مِثْلَ عَقْلِكَ لَمْ يَكُنْ

لَكَ وَزَنَ خَرْدَلَةٍ مِنَ الْإِعْجَابِ

Eğer kendini aklın kadar beğeniyoran demek ki kendini hardal tanesi kadar beğenmiyorsun.

2. أَوْ كَانَ عَقْلُكَ مِثْلَ عَجَبِكَ لَمْ يَكُنْ

أَحَدٌ يَفُوقُكَ مِنْ ذَوِي الْأَلْبَابِ

Eğer aklın kendini beğenmen kadarsa akıl sahipleri arasında kimse seni geçemez.

131. Lâ-edrî

1. وَمَا نَبَالِي إِذَا أُرِوَحْنَا سَلَمَتِ

بِمَا فَقَدْنَاهُ مِنْ مَالٍ وَمِنْ نَسَبٍ³³⁸

Ruhlarımız selamette ise kaybettiğimiz mala ve mülke üzülmeyiz.

2. فَالْمَالُ مَكْتَسَبٌ وَالْعِزُّ مَرْتَجِعٌ

إِذَا النُّفُوسُ وَقَاهَا اللَّهُ مِنْ عَطْبٍ

338 بِمَا فَقَدْنَاهُ مِنْ مَالٍ وَمِنْ نَسَبٍ

Allah nefisleri mahvolmaktan korumuşsa mal kazanılır, izzet geri döner.

132. Lâ-edrî

1. يعد رفيع القوم من كان عاقلاً

وإن لم يكن في قومه بحسيب

Kavmi içerisinde (fark edilmese ve) saygıdeğer görülmese bile akıllı olan kişi kavminin en yücesi sayılır.

2. إذا حل أرضاً عاش فيها بعقله

وما عاقلٌ في بلدةٍ بغريب

Eğer (bilmediği) bir yere girse orada aklıyla yaşar, akıllı kimse hiçbir yerde garip olmaz.

133. Lâ-edrî

1. لا تمدحن امرءً حتى تجربه

ولا تذمنه من غير تجرب

Kimseyi denemeden övme. Ve kimseyi denemeden yerme.

2. إن الرجال صناديقٌ مقلّةٌ

وما مفاتيحها إلا التجارب

İnsanlar kilitli sandıklardır, onların anahtarı da denemeler, tecrübelerdir.

[399]

134. Lâ-edrî

1. تموت الأسد في الغابات جوعاً

ولحم الضأن يرمى للكلاب

Arslan ormanlarda açlıktan ölür ama koyunun eti köpeklerle atılır.

2. وخنزير ينام على سرير

وذو فضل ينام على التراب

Ve hınzır yatakta uyur, fazilet sahibi kimse de yerde.

135. Lâ-edrî

1. عقرت شويهتي وفجوت قلبي³³⁹

لشأتنا وأنت لها ربيب

Benim minik koyunuma kıydın ve kalbimi deştin. Sen bizim koyunumuzun süt çocuğu gibiydin.

2. غذيت بدرها وربوت معها

فمن أنباك أن أباك ذنب

Onun sütüyle beslendin, onunla büyüdün. Babanın kurt olduğunu sana kim söyledi?

3. إذا كان الطباع طباع سوء

فلا لبن يفيد ولا حليب

Eğer kişinin tabiatı kötü bir tabiat ise ona süt de yoğurt da fayda vermez.

136. Lâ-edrî

1. إن فاتني الذهب المسكوك وانقرضت

عقود درّ عليها عذلي عتبوا

Eğer altınım yoksa, inci kolyelerim yoksa beni kınamayın.

³³⁹ عقرت شويهتي وفجوت قومي

2. فالخمر تبر تريني الدر من حبيب

ترد ما فاتني وانقاد لي الطرب

Şarap beni kabarcıktan incilerle sulayan bir altındır, kaçırdıklarımı telafi eder ve bana neşe verir.

3. فالخمر بحر سروري والحباب به

در طفی ولآلى البحر قد رسبوا

Şarap mutluluğumun denizidir ve ondan çıkan kabarcıklar onun üstünde yüzen incilerdir; hâlbuki denizdeki (gerçek inciler böyle taşmak yerine) denizin dibinde, batıktır.

4. وليست الكيمياء في غيرها وجدت

وكلما قيل في أبوابها كذب

Simya şarap haricinde bir şey için bulunmuş değildir, onun hakkında söylenmiş her şey yalandır.

5. قيراط خمر على قنطار من حزن

يعود في الحال أفراحاً وينقلب

Bir kırat şarap bir kantar hüzne karışınca anında sevince döner, inkılâb eder.

6. عناصر أربع في الكأس قد جمعت

وفوقها فلك السيار والشهب

Kadehte dört unsur birleşmiştir ve üzerinde dönmekte olan felek ve gezegenler vardır.

7. ماءً وناز هواء أرضها قدح

وطوقها فلك والأنجم الحبيب

Su ve ateş ve hava ve zemini kadeh ve tavkı felek ve kabarcıkları yıldızlardır.

8. صفراء فاقعة في الكأس صافية

كالنبر لامعة كأساتها سحب

Kadehte sapsarı ve parlaktır, ses gibi parlar, kadehleri bulutlar gibidir.

9. راوق خمر الثريا عند مطلعها

وعند مغربها عنقودها العنب

Süreyya doğarken şarabının süzgeci, batarken de üzümünün salkımıdır.

137. İmâm Zeynelabidîn Radiyallahu Anh

1. ألا أيها المقصود في كل حاجة

شكوت إليك الضر فارحم شكائتي

Ey her hâcetin kendisine yöneltildiği rabbim, sana içinde bulunduğum zararı şikâyet ettim, şikâyetimi bağışla.

2. ألا يا رجائي أنت تكشف كربتي

فهب لي دنوبي كلها واقض حاجتي

Ey ümitlerin (muhatabı olan rabbim), sıkıntımı ancak sen giderirsin. Tüm günahlarımı bağışla ve hâcetimi gider.

3. أتيت بأعمال قباح رديئة

وما في الورى عبدٌ جنى كجائتي

Çirkin ve adi ameller getirdim. Mahlukat içerisinde benim işlediğim suçu işleyen başka bir kul yoktur.

4. أتحرقني بالنار يا غاية المنى

فأين رجائي ثم أين مخافتي

Ey tüm emellerin gayesi, beni ateşte yakacak mısın? Nerede benim ümidim, sonra nerede benim korkum?

138. İbrâhîm el-Havâs

1. صبرت على اللذات لما تولت

وألزمت نفسي صبرها فاستمرت

Lezzetler beni bırakıp gittiğinde sabrettim. Ve nefsimi sabra zorladım, ve bu böyle sürdü.

2. صبرت على بعض الأذى خوف كله

ودافعت عن نفسي لنفسي فعزت

Tamamından korkup eziyetin bir kısmına sabrettim. Nefsim için nefsimi savundum ve aziz oldu.

3. وجرعتها المكروه حتى تدربت

ولو لم أجرعها إذن لاشمأزت

Nefsime sevmediği şeyleri alışana kadar tattırdım, yoksa hep tiksinecekti.

4. ألا رب ذلّ ساق للنفس عزة

ويا رب نفس بالتذلّ عزت

Nice zillet vardır ki nefse izzet verir, nice nefis vardır ki tezellül ile izzet bulmuştur.

5. إذا ما مددت الكف ألتمس الغنى

إلى غير من قال اسألوني شئتني

"Benden isteyin" diyen biri haricinde kimseye el açarsam elim kurusun.

139. Lisânü'd-dîn b. Hatîb el-Endelüsî

1. سأصبر جهدي إن في الصبر عزة

وأرضى بدنيائي وإن هي قلت

Cehdimle sabredeceğim, çünkü sabırda izzet vardır. (Bana takdir edilen)
dünyalık az bile olsa ona razı olacağım.

2. بعدنا وإن جاورتنا البيوت

وجئنا بوعظٍ ونحن صموت

Evlerimiz komşu olsa da biz uzaklaştık. Sustuğumuz hâlde vaaz ettik.

3. وأصواتنا سكنت دفعةً

كجهر الصلاة تلاه القنوت

Ve seslerimiz, namazda namazı bırakıp sonra kunut duasına başlar gibi bir defa
sustu.

4. ومدت وقد أنكرتنا الثياب

علينا نسائجها العنكبوت

Elbiseler bizi tanımazlıktan geldi, örümcek üzerimize ağlarını ördü.

[400]

140. Lisânü'd-dîn b. Hatîb el-Endelüsî

1. وكنا عظاماً فصرنا عظاماً

وكنا نقوت فيها نحن قوت

Büyük büyük adamlardık, şimdi kemik olduk. Lokma yiyorduk, şimdi lokma
olduk.

2. وكنا شمس سماء العلا

غربنا فناحت علينا السموت

Yüce semanın güneşleriydik, biz battık da yollar arkamızdan ağıt yaktı.

3. ومن كان منتظراً للزوال

فكيف يؤمل منه الثبوت

Nasıl olur da zevali bekleyen şeyin sabit kalması beklenebilir.

4. فكم أسلمت ذا الحسام الظبا

وذو البخت كم جدلته البخوت

Nice kılıç köreldi, nice baht sahibi kimseleri başka bahtlar alt üst etti.

5. وكم سيق للقبر في خرقة

فتى ملئت من كساه التخوت

6. فقل للعدا ذهب ابن الخطيب

وفات ومن ذا الذي لا يفوت

Düşmanlara de ki: İbnü'l-Hatîb de öldü, gitti. Ölmeyen biri var mı ki?

7. ومن كان يفرح منهم له

فقل يفرح من اليوم لا يموت

(Onun) ölümüne sevinenlere söyle, bugün ancak ölümsüz olan sevinisin.

8. سيلى الجديد إذا ما المدى

تتابع أحاده والسبوت

Zaman geçtikçe, vakitler peş peşe geldikçe her yeni eskiyecektir.

9. ولا تغترر بسراب الحياة

فإنك عما قريب تموت

Hayat denilen serap ile aldanma. Sen de yakında öleceksin.

141. Safiyyüddin el-Hillî

1. تاب الزمان من الذنوب فوات

واغنم لذيذ العيش قبل فوات

Zaman bile geçip giden günahlara tevbe etti. Geçip gitmeden hayatın tadını çıkar.

2. تم السرور فقم بنا يا صاحبي

نستدرك الماضي بنهب الآتي

Sevinç tamamlandı, kaldır bizi arkadaşım. Geleceği yağmalayarak geçmişi telafi edelim.

3. توج بكاسات الطلا هام الربا

³⁴⁰في روضةٍ مطلولة الزهرات

ieklerle süslü bahçelerde tepelerin başını şarap kadehleriyle talandı.

4. تغدو سلاف القطر دائرةً بها

والكأس دائرةً بكف سقاةٍ

En kaliteli, damıtılmış şarap devretmekte, kadeh sakilerin elinde dolaşıyor.

5. تلفُ النصارِ على العُقار غنيمتي

وفراغِ راحتِي على الراحةِ

Altınlarımı içki için telef etmek ve avucumdakileri başkalarına dağıtmak benim için ganimettir.

6. تركي لأكياس النصار جهالةً

من ذا أحق بها من الكاساتِ

Altını kesede bırakmak cehalettir, onu kadehten daha çok hak eden ne vardır ki?

7. تنبت يدا من تاب عن رشف الطلا

والكأس متقد كخد فتاةٍ

şarap yudumlamaya tevbe edenin elleri kurusun, kadeh genç bir kızın yanağı gibi tutuşmaktadır.

³⁴⁰ في روضةٍ مطلولة الزهراتي

8. تابع إلى أوقاتِها داعي الصبا

واعجب لما فيها من الآياتِ

Gençlik hevesini canlandıran (o şarabı) vakitlerine riayet ederek iç ve ondaki işaretlere bakarak şaşır.

9. تتم بها نقص السرور فإنها

عند الكرام تنمة اللذاتِ

Sevinç eksikliğini onunla gider. Kerim kimselerin nazarında o, lezzetlerin tamamlayıcısıdır.

142. Bekr b. Nattâh

1. أقول لمرتاد الندى عند مالكٍ

تمسك بجدوى مالك وصلاته

Malik'in yanında cömertliği adet edinmiş kişiye derim ki: Malik'ten istifade etmeye ve dua almaya bak.

2. فتى جعل الدنيا وقاءً لعرضه

وإسداءه المعروف عند عداته

Dünyayı ırzını korumak için kullanan ve düşmanlarına bile iyilik yapan bir delikanlıdır.

3. ولو خذلت أمواله جود كفه

لقاسم من يرجوه شطر حياته

Biri kendisinden bir şey istediğinde elinde parası yoksa ömrünün yarısını verir.

4. لو لم يجز في العمر قسماً لطالبٍ

وجاز له الإعطاء من حسناته

Eğer isteyene ömrünün bir parçasını vermesi mümkün olmasa bile hayır-hasenatından bir kısmını ona verir.

5. لجاد بها من غير كفرٍ لربه

واشركه في صومه وصلاته

Rabbine nankörlük etmeksizin o (hayırlarından) bol bol verir ve onu orucuna ve namazına ortak ederdi.

143. Ebû Hâmid el-Antâkî

1. وقد مجنت وعلمت الجنون فما

أدعي بشيء سوى رب المجنات

Cinlendim ve cinnetin ne olduğunu bildim. Cinler diyarının efendisi olmaktan başka bir iddiam yok.

2. وذاك أني رأيت العقل مطرحاً

فجئت أهل زمانى بالحماقات

Zira akıllı bir kenara atılmış buldum ve bu devrin insanlarına ahmaklıklar getirdim.

3³⁴¹. أفدي الذين نأوا والدار دانية

وشتتوا بالجفا شمل المودات

Ev yaklaşırken uzaklaşanlara feda olayım. Cefa ile muhabbeti dağıttılar.

4. كم قد نتفت سبالي في صدودهم

والصد أصعب من نتف السبالات

Onlar beni terkedip gidince bıyığımı yoldum. Onların benden yüz çevirmesi bıyığımı yolmamdan daha zordu.

أفدي الذين نأوا والدار دانية³⁴¹

5. سقياً ورعياً لأيامٍ لنا سلفت

بالقصف قصرها طيب اللذات

Zevk ü sefaya hasredilen, güzel lezzetlerle geçirilen günlerimize selam olsun, şerefe.

6. إذ لا أروح ولا أغدو إلى وطنٍ

إلا إلى ربع خمارٍ وحناتٍ

Mahmurluk ve meyhaneler semti dışında hiçbir vatana gitmem.

7. لو نيل بالمجد في العلياء منزلةً

لنلت بالمجد أعنان السموات

Mecd (ululuk) ile yükseklerde bir makama nail olmak mümkün olsaydı mecd ile göklerin zirvesine nail olurdum.

144. Ebû Bekr el-Hâlidî

1. يا نفس موتي فقد حد الأسى موتي

ما كنت أول صبٍّ غير مبخوتٍ

Ey nefsim, öl. Üzüntü haddini aştı, öl. Zaten bahtı yaver olmayan ilk aşık ben değildim.

2. بكى إلي غداة البين حين رأى

دمعي تفيض وحالي حال مبهوتٍ

Şaşkın hâlimi ve taşan gözyaşlarımı gördüğünde ayrılık sabahına kadar ağladı.

[401]

145. Ebû Bekr el-Hâlidî

1. فدمعتي ذوب ياقوتٍ على ذهب

ودمعه ذوب درّ فوق ياقوت

Benim gözyaşım altının üzerine erimiş yakuttur. Onun gözyaşı yakutun üzerindeki erimiş incidir.

146. Ahmed b. Liyûn el-Endelûsî

1. سلامة الإنسان في وحدته

وأنسه فيها وفي حرفته

İnsanın selameti yalnızlıktadır, ünsiyeti kendisine ve mesleğinedir.

2. ما بقي اليوم صديقٌ ولا

من ترجى النصرة في صحبته

Bugün ne bir dost ne de sohbetinden bir yardım ümid edeceğin kimse kalmıştır.

3. فقر في بيتك تسلم ودع

من ابتلي بالناس في محنته

Evinde otur da rahata er. Zahmet vererek insanların başına bela olanları bir kenara bırak.

147. Ebû Nüvâs

1. عجبت من إبليس في تيهه

وخبث ما أضر من نيته

İblis'in kibrine ve sakladığı niyetin çirkinliğine şaşırdım.

2. تاه على آدم في سجدة

وصار قواداً لذريته

Adem'e secde etmeyip kibirlendi ve zürriyeti için gavvâd oldu.

148. 'Abdân

1. في مشيبي شماتة لعدائي

وهو ناعٍ منغصٌ لحياتي

Saçımın beyazlaması düşmanlarımı sevindirir, çünkü ızdıraplı hayatımın sona yaklaştığını haberini verir.

2. ويعيب الخضاب قومٌ وفيه

لي أنسٌ إلى حضور وفاتي

Bir kısım insanlar saçımı boyamamı kınamaktalar ama benim cenazeme geleceği için ben ona aşınayım.

3. لا ومن يعلم السرائر مني

ما به رمت خلّة الغانيات

Hayır, benim sırlarımı kim bilebilir ki? Ben bunu kadınların dostluğunu elde etmek için yapmadım.

4. إنما رمت أن أغيب عني

ما ترينيه كل يوم مرأتي

Aynaların bana her gün gösterdiği şeyi (saçımın beyazlığını) gizlemek istedim.

5. فهو ناعٍ إلى نفسي ومن ذا

سرّه أن يرى وجوه النعاة

O (beyazlık) benim ölüm haberimi getiriyor. Ölüm habercilerinin yüzünü görmeyi kim ister ki?

149. Ebû Temmâm et-Tâ'î

1. ظبيّ من الترك من هنديّ ناظره

في كل جراحةٍ منا جراحاتٍ

Hintli gibi bakan bir Türk ceylanıdır, her tarafımızda (bakışları) bir yara açmıştır.

2. رشاقة الرمح من إعطافه وله

بأسهم اللحظ في العشاق رشقات

3. صفا فأبصرت وجهي في محاسنه

والمرء للمرء فيما قيل مرآة

Sâfi oldu ve onun güzelliğinde yüzümü gördüm. Dedikleri gibi, insan insana aynadır.

150. Burhânüd'dîn el-Kîrâtî

1. أفدي ليالي أنسٍ قد ظفرت بها

من الزمان وللأيام غفلات

Günlerin farkına varmadan elde ettiğim o ünsiyet gecelerine feda olayım.

2. يطوف بالشمس فيما بيننا قمرٌ

نيران خديه للعشاق جنات

O öyle bir aydır ki, güneşi etrafımızda döndürür. İki yanağındaki ateş aşıklara cennettir.

3. جلا الحميا عروساً في الكؤوس لها

من الحباب عقودٌ لؤلؤيات

Şarap kadehte bir gelin gibi öyle ortaya çıktı ki, kabarcıklar onun inci gerdanlığıydı.

4. طابت فإن تاه عنها ذهن شاربها

هداه من نشرها المسكي نفحات

Öyle hoş bir şaraptı ki, içen kişinin zihni başka bir yere gidecek olsa misk kokuları salıp (zihnini) kendisine çekirdi.

151. Burhânüd'dîn el-Kîrâtî

1. كم ليلة نأدمت بدر سمائها

والشمس تشرق في أكف سقاتها

Güneş sakinin ellerinde parlarken kaç gece gökteki ay ile beraber işret ettim.

2. والبدر يستر بالغمام وينجلي

كتنفس الحساء في مرآتها

Bir güzelin aynaya bakarak nefes alıp vermesi gibi güneş de bulutlarla gah örtünüp gah parlıyor.

3. خالفت في الصهباء كل مفند

وسعيت مجتهدا الى حاناتها

Şarap konusunda tüm bunaklara karşı çıktım ve gayretle meyhanelere koştum.

4. فتحير الخمار اين دنائها

حتى اهتدى بالطيب من نفحاتها

Meyhaneci (telaştan) küplerinin nerede olduğunu şaşırdı, sonra şarabın güzel kokusuyla yolunu buldu.

5. فشممتها ورأيتها ولمستها

وشربتها وسمعت حسن صفاتها

Onu kokladım, gördüm, ona dokundum, onu içtim ve güzel sıfatlarını işittim.

6. يا صاح قد نطق الهزار مؤذناً

أ يليق بالأوتار طول سكاتها

Ey dostum, bülbül bir müezzin gibi şakırken sazların bu kadar uzun süre sessiz kalması olacak iş mi?

7. فخذ ارتفاع الشمس من كاساتها

وقم صلاة اللهو في أوقاتها

Güneşin yükselişini kadehlerden al, eğlence vakitlerine riayet et.

8. إن كان عندك يا شراب بقية

مما تزيل به العقول فهاتها

Ey şarap, sende akılları gideren bir miktar bakiyye varsa onu getir.

152. Lâ-edrî

1. ألا قاتل الله الحمامة غدوة

على الغصن ماذا هيجت حين غنت

Allah sabah sabah öten bu güvercini bildiği gibi yapsın, dala çıkıp gönülleri heyecana getirdi.

2. فغنت بصوتٍ أعجميٍّ فهيجت

هواي الذي كانت ضلوعي أكنت

Acemce bir ses ile öttü ve içimde gizlediğim aşkı heyecana getirdi.

3. فلو قطرت عين امرئٍ من صباية

دماً قطرت عيني دماً وألمت

Birinin gözünden aşk sebebiyle kanlı göz yaşı damlarsa benim de gözümünden kan damlar ve elem duyarım.

4. فما سكنت حتى أويت لصوتها

وقلت أرى هذي الحمامة جنت

Ben onun sesine sığınana dek susmadı, "Acaba bu güvercin delirmiş mi" dedim.

[402]

153. Lâ-edrî

1. ولي زفراتٍ لو يدمن قتلنني

بشوقٍ إلى نادي التي قد تولت

Onun bırakıp gittiği meclise duyduğum hasret sebebiyle iniltilerim var. Ve devam ederse beni öldürecek.

2. إذا قلت هذي زفرة اليوم قد مضت

فمن لي بأخرى في غدٍ قد أظلت

"Bugünün iniltisi bitti" diyecek olsam, yarınkinden beni kim kurtaracak.

3. أيا منشر الموتى أعني على التي

بها نهلت نفسي سقاماً وعلت

Ey ölüleri dirilten (rabbim), beni hasta eden bu dert konusunda bana yardım et.

4. لقد بخلت حتى لو أني سألتها

قذى العين من سافي التراب لضنت

O kadar cimridir ki gözüne yapışan toprağı istesem bile vermez.

154. Lâ-edrî

1. لا تغبطن وزيراً للملوك وإن

أحله الدهر منهم فوق رتبته

Eğer zaman, sultanın vezirlerinden birini mertebesinin üstünde bir makama getirmişse onu kıskanma.

2. واعلم بأن له يومٌ تمور به الـ

أرض أطرباً كما مارت لهيبته

Bil ki bir gün yeryüzü onu heybetiyle sağa sola sallandığından daha neşeli bir şekilde sallar.

3. هارون وهو أخو موسى وناصره

لولا الوزارة لم يؤخذ بلحيته

Harun, Musa'nın kardeşi, yardımcısı ve veziri olmasaydı sakalından çekilmezdi.

155. Lâ-edrî

1. شاور سواك إذا نابتك نائبة

يوماً وإن كنت من أهل المشورات

Kendisine danışılan bir kişi olsan bile bir gün başına bir felaket geldiğinde sen de bir başkasına danış.

2. فالعين تلقى كفاحاً ما نأى ودنى

ولا ترى نفسها إلا بمرآة

Göz, gelen geçen her şeyin karşısına geçip bakar ama ayna olmadan kendisini göremez.

156. Lâ-edrî

1. ولا ينفع الآداب والعلم والحجى

وصاحبها عند الكمال يموت

Edebiyat (âdâb), ilim ve akıl bir fayda vermez, sahibi kemale erince ölür gider.

2. كما مات لقمان الحكيم وابنه

وكلهم تحت التراب صموت

Lokman Hekîm ve oğlunun öldüğü gibi, hepsi toprağın altında sessizdir.

157. Lâ-edrî

1. ويتضح الأحوال عندك ذا

بمر عشاءٍ أو بكر غداة

Akşamın veya sabahın gelip geçmesi ile sana vaziyet (hayatın süratle geçişi) malum olur.

2. إذا أعلمتك الحادثات بما مضى

كذلك ينبئك الزمان لآت

Hadiseler nasıl sana geçmişî öğretiyorsa zaman da sana gelecekten haber verir.

158. Lâ-edrî

1. أذان المرء حين الطفل يأتي

وتأخير الصلاة إلى الممات

Çocuk doğduğunda ezan okunur ve (bu ezanın) namazı kişi ölünceye kadar ertelenir.

2. دليل أن محياه قليل

كما بين الأذان إلى الصلاة

Hayatın kısalığının delili ezanla namaz arası oluşudur.

159. Lâ-edrî

1. إذا عرضت للفتى لحيته

وطالت وصارت إلى سرته

Delikanlının sakalı uzayıp da göbeğine kadar inince

2. فقد ضاق عقل الفتى عندها³⁴²

بمقدار ما زاد من لحيته

sakalı uzadığı kadar akli kısalır.

³⁴² فَقَدْ ضَاقَ عَقْلُ الْفَتَى عِنْدَهَا

160. el-Hasanbekî

1. وَنَدِيمٌ بَتَّ أَعْذَلَهُ

وَيَرَى عَذْلِي مِنَ الْعَبَثِ

Öyle bir nedim (şarap arkadaşı) ki ben onu kınayıp durdum, o ise benim kınamamı abes görüp durdu.

2. قُلْتُ إِنَّ الْخَمْرَ مَخْبُثَةٌ

قَالَ حَاشَاهَا مِنَ الْخَبْثِ

"Şarap pisliktir" dedim, "hâşâ, o pis olmaktan uzaktır." dedi.

3. قُلْتُ مِنْهَا الْقِيَاءُ قَالَ نَعَمْ

شَرَفْتُ عَنْ مَخْرَجِ الْخَبْثِ

"Şarap adamı kusturur" dedim, "evet, tuvalet yoluyla çıkmaya tenezzül etmez" dedi.

4. قُلْتُ لِلْأَزْمَاتِ تَشْرِبُهَا

قَالَ طَيِّبُ الْعَيْشِ فِي الرِفَثِ

"Keyfin kaçınca mı içiyorsun" dedim, "(hayır), hayatın tadı fuhşîyyâttadır" dedi.

161. İbn Sâmirâ el-Endelüsî

1. اسْعِدْ بِمَالِكَ فِي الْحَيَاةِ وَلَا تَكُنْ

تَبْقَى عَلَيْهِ حَذَارٌ فَقْرٍ حَادِثٍ

Yaşarken malınla mutlu ol, bir kaza ile fakir kalmaktan korktuğun için onu kullanmamazlık etme.

2. فَالْبَخْلُ بَيْنَ الْحَادِثَيْنِ وَإِنَّمَا

مَالُ الْبَخِيلِ لِحَادِثٍ أَوْ وَارِثٍ

Cimrilik (bekleyen) iki felaket vardır. Cimrinin malı ya bir felakete kurban olur ya da varise gider.

162. Lâ-edrî

1. أَيْظَلَمَنِي الزَّمَانُ وَأَنْتَ فِيهِ

وَتَأْكُلَنِي الْكَلَابُ وَأَنْتَ لَيْثٌ

Sen içindeyken zaman bana zulmedebilir mi? Senin gibi bir arslan varken köpekler beni yiyebilir mi?

2.³⁴³ وَيُرَوِّى مِنْ حِيَاضِكَ كُلَّ ظَامٍ

وَأَعْطَشَ فِي حِمَاكَ وَأَنْتَ غِيْثٌ

Senin havuzunla tüm susuzlar suya kavuşur, senin himayendekiler susuzdur ve sen yağmursun.

163. 'Alî

1. لَئِنْ كُنْتَ مُحْتَاجًا إِلَى الْحَلَمِ إِنِّى

إِلَى الْجَهْلِ فِي بَعْضِ الْأَحَايِينِ أُحَوِّجُ

Sen akla muhtaç olsan da ben bazen cehalete daha çok ihtiyaç duyuyorum.

2. وَلِي فَرَسٌ لِلْخَيْرِ بِالْخَيْرِ مُلَجِّمٌ

وَلِي فَرَسٌ لِلشَّرِّ بِالشَّرِّ مُسْرَجٌ

Benim hayır için hayırla gem vurulmuş bir atım var. Benim şer için şer ile semer giydirilmiş bir atım var.

3. فَمَنْ شَاءَ تَقْوِيْمِي فَإِنِّي مَقْوَمٌ

وَمَنْ شَاءَ تَعْوِيْجِي فَإِنِّي مَعْوَجٌ

³⁴³ وَيُرَوِّى مِنْ حِيَاضِكَ كُلَّ ضَامٍ

Biri beni düzeltmek isterse ben zaten düzüm. Biri beni yamultmak isterse ben zaten yamuğum.

4. وما كنت أرضى الجهل جداً ولا أباً

ولكنني أرضى به حين أحوج

Ne dedemin ne babamın cehaletine razı olmam, ancak sadece ona ihtiyaç duyduğumda razı olurum.

5. فإن قال بعض الناس فيه سماجة

لقد صدقوا والذل بالحر أسمع

"Bazı insanlar çirkindir." derse doğru söyler ve hür insanın zelil olması daha çirkindir.

[403]

164. Muhammed b. Vehîb

1. إذا اختلجت عيني رأت من تحبه

فدام لعيني ما حييت اختلاجها

Gözüm seğirirse onu seveni görür, yaşadığım sürece gözümün seğirmesi devam etti.

2. وما ذقت كأساً مذ علقت بحبها

فأشربه إلا ودمعي مزاجها

Onun aşkına tutulduğumdan beri içtiğim tüm kadehleri göz yaşıyla karışmış olarak içmekteyim.

165. Ebü'l-Feth el-Büstî

1. ألم تر أن المرء طول حياته

معنيّ بأمّ لا يزال يعالجه

Görmez misin, insan hayatı boyunca bir şeye ilgi duyar, durmadan onu çözmeye çalışır.

2. كَذَلِكَ دُودُ الْقَزِّ يَنْسُجُ دَائِماً

ويهلك غمّاً وسط ما هو ناسجه

İpekböceği de böyledir, durmadan örüp kendi ördüğü (kozanın içerisinde) gamından ölür.

166. Lâ-edrî

1. إِذَا تَضَاقَقَ أَمْرٌ فَانْتَظِرْ فَرَجاً

فَأُضِيقِ الْأَمْرَ أَدْنَاهُ إِلَى الْفَرَجِ

Bir işte daralınca kurtuluşu o zaman bekle. İşin en sıkışık hâli, kurtuluşa en yakın olanıdır.

2. عَسَى كَرْبَةٌ أَمْسَيْتَ فِيهَا مَقِيمَةً

يَكُونُ لَنَا فِيهَا رَجَاءٌ وَمَخْرَجٌ

Gece boyu içerisinde kaldığın sıkıntı belki de hepimiz için bir ümit ve çıkış kapısı olur.

167. Ebû Bekr b. Ammâr el-Endelusî

1. سَجَايَاكَ إِنْ عَافَيْتَ أُنْدَى وَأَسْمَحَ

وَعَذْرَكَ إِنْ عَاقَبْتَ أُولَى وَأَوْضَحُ

Affettiğinde senden cömerti ve müsamahalısı yok, ceza verdiğinde de senden daha mazur ve gerekçesi açık olan yok.

2. وَإِنْ كَانَ بَيْنَ الْخَطَتَيْنِ مَزِيَّةٌ

فَأَنْتَ إِلَى الْأَدْنَى مِنَ اللَّهِ أَجْنَحُ

İki makbul yol var ise sen Allah'a en yakın olanını seçersin.

3. وماذا عسى الأعداء أن يتزيدوا

سوى أن ذنبي ثابتٌ ومصححُ

Benim günahım böyle sabit ve kesinken düşmanlarım bu durumu nasıl daha da kötüleştirebilir ki?

4. وإن رجائي أن عندك غير ما

يخوض عدوى اليوم فيه ويمرُ

Düşmanımın bugün dilediğine nail olup mutlu olmamasını temenni ediyorum.

5. أقلني بما بيني وبينك من رضا

له نحو روح الله بابٌ مفتوحُ

Seninle aramızdaki rızayı ortaya çıkarttı, onun Allah'ın rahmetine doğru açılmış bir kapısı vardır.

6. ولا تلتفت قول الوشاة وزورهم

فكل إناءٍ بالذي فيه يرشحُ

Dedikoducuların sözüne ve iftirasına aldırma, her kap içindekini sızdırır.

7. وقالوا سيجزيه فلانٌ بذنبه

فقلت وقد يعفو فلانٌ ويصفحُ

"Fılcayı günahı sebebiyle cezalandıracak" dediler, dedim ki: "Belki de fılcı affeder, bağışlar."

8. ألا إن بطشاً للمؤيد يرتمي

ولكن حلماً للمؤيد يرجحُ

Kılıcı kuvvetli kişinin gücü ortadadır ama onun akıl ve hilm ile hareket etmesi tercih edilir.

9. وبين ضلوعي من هواه تميمةٌ

ستشفع لو أن الحمام يجلحُ

10. سلامٌ عليه كيف دار به الهوى

إلي فيدنو أو علي فينرخُ

Ona selam olsun. Aşk nasıl da onu bana yaklaştırıyor ve benden uzaklaştırıyor.

11. ويهنيه إن مت السلو فإنني

أموت ولي شوقٌ إليه مبرخُ

Ölürsem beni teselli eder, bende dayanılmaz bir hasret varken beni teselli eder.

168. Kemâlüddîn b. en-Nebîh

1. قم يا غلام ودع مقالة من نصح

فالدبك قد صدع الدجى لما صدح

Ey evlat, kalk. Nasihat edenlerin sözünü bırak. Horoz ötünce karanlığı yardı.

2. خفيت تباشير الصباح فاسقني

ما ضل في الظلماء من قدح القدح

Sabahın müjdeleri gizlendi, bana şarap sun. Kadehleri dolduranlar karanlıkta hiç şaşırmazlar.

3. صهباء ما لمعت بكف مديرها

لمقطبٍ إلا تهلل وانشرح

Şarap sakinin elinde parıldadığında yüzünü çatmış kimsede bile bir ferahlık oluşur, mutlulukla yüzü parlar.

4. تالله ما مزج المدام بمائها

لكنه مزج المسرة بالفرح

Allah'a yemin olsun, şarap su ile karışmadı, ama sevinç mutluluk ile karıştı.

5. هي صفوة كرم الكريم فما سرت

سراؤها في باخل الا سمح

O öyle bir cömertin öyle bir cömertliğidir ki en cimri kişiye bile ulaşsa cömertleşir.

6. من كف فتان اللحاظ بوجهه

عذر لمن خلع العذار أو افتضح

Yüzü insanın gözünü alan öyle bir büyücüdür ki onu görünce gömleğini çıkarıp açılan kimse mazurdur.

169. Eşca' es-Sülemî

1. مضى ابن سعيد حيث لم يبق مشرق

ولا مغرب إلا له فيه مادح

İbn Saîd en doğuya da en batıya da gitti ve nereye girderse gitsin kendisini medheden biri vardı.

2. وما كنت أدري ما فواضل كفه

على الناس غيبته الصفائح

İnsanlara yaptığı ve başka kimsenin bilmediği cömertlikleri bilmezdim.

3. سأبكيك ما فاضت دموعي فإن تفض

فحسبك مني ما تكن الجوانح

Göz yaşlarım taşınca kendimi tutamayacağım ve kalbimin gizlediklerini anlaman için bu sana yetecek.

4. وما أنا من زرع وإن جل نازع

ولا بسرور بعد فقدك فارح

Seni kaybettikten sonra artık ne hiçbir acı beni sarsabilir ne de hiçbir sevinç beni mutlu edebilir.

5. لئن حسنت فيك المرائي بذكرها

فقد حسنت من قبل فيك المدائح

Riyakâr kimse seni güzelleikle övebilir ama sen o övgüden evvel, ondan daha güzelsin.

[404]

170. Ebû Nüvâs

1. ما نلت آخذ روح الزق في لطفٍ

وأستبيح دماً من غير مجروح

Nazikçe tulumdan şarabı alıyorum, kimseyi yaralamadan kan dönüyorum.

2. حتى انتنيت ولي روحان في جسدٍ

والزق مطرح جسم بلا روح

Ben (sarhoşlukla) sağa sola savrulurken artık bedenimde iki ruh vardı. Tulum ise ruhu olmadığı hâlde yaralıydı.

171. Ebû Nüvâs

1. أنت الذي تأخذ الأيدي بحجزته

إذا الزمان على أنيابه كلكا

Zaman sana pençelerini gösterdiğinde sen bizi kavrayıp kurtarırın.

2. وكلت بالدهر عيناً غير غافلةٍ

من جود كفك تأسو كلما جرحا

Zamanı gafil olmayan bir gözle takip ediyor ve açılan her yarayı elinin cömertliğiyle iyileştiriyorsun.

172. eş-Şeyhü'l-Ekber Muhyiddîn İbnü'l-Arabî

1. إذا رأت أهل بيتي الكيس ممتلئاً

تبسمت ودنت مني تمازحني

Ev halkı kesemi dolu görünce tebessüm edip yaklaşır ve benimle şakalaşır.

2. وإن رأتة خلياً من دراهمه

تجهمت وانثنت عني تقابحني

Elimin boş olduğunu, dirhemim olmadığını görünce yüzünü çatıp beni bırakır ve kötülemeye başlar.

173. 'Adudüddeve

1. طربت إلى الصبوح مع الصباح

وشرب الراح والغزر الملاح

Sabah vakti sabah şarabıyla keyfim yerine geldi, şarap içmek ve (etraftaki) bendeler ne güzeldir.

2. وكان الثلج كالكاפור نثراً

وناري بين نارنجي وراحي

Her tarafa kafur gibi kar saçılmıştı, ve turunc ile avucum arasında ateş vardı.

3. فشمومي ومشروبي وناري

وثلجي والصباح مع الصباح

Kokladığım (çiçekler), içtiğim (şarap), ateşim, (içeceğimdeki) buz ve sabah sabah vakti

4. لهيبٌ في لهيبٍ في لهيبٍ

صباحٌ في صباحٍ في صباحٍ

alevin içindeki alev içindeki alev, sabahın içindeki sabahın içindeki sabahtır.

174. ‘Abdân

1.³⁴⁴ وقالوا في الهجاء عليك إنثم

فقلْتُ الإثم عندي في المديح

Dediler ki: Birileri hakkında hiciv yazman günahtır. Dedim ki: Asıl bana medih yazmak günahtır.

2. لأنني إن مدحت مدحت زوراً

وأهجو حين أهجو بالصحيح

Çünkü birini methettiğimde yalan söylemiş, iftira atmış olurum. Ama hicvettiğim zaman doğru söylerim.

175. ‘Abdullah b. el-Mu‘tezz

1. خل الزمان إذا تقاعس أو جمح

واشك الهموم إلى المدامة والقذح

Zaman zorlaşıp kahredince gamları şaraba ve kadehe şikâyet et.

2. ودع الزمان فكم رفيقٍ صالحٍ

قد رام إصلاح الزمان فما صلح

Zamanı bırak. Kaç tane salih yoldaş zamanı ıslah etmek istedi de olmadı.

176. ‘Abdullâh b. el-Haccâc

1. أعوذ بثوبيك اللذين ارتداهما

كريم الثنا من جيبه المسك ينفح

³⁴⁴ وليس الإثم الي في المديح

Övgüsü yüce, kerim bir kimsenin giydiği, ceplerinden misk kokuları saçan o iki elbisenden Allah'a sığınırım.

2. فَإِنْ كُنْتَ مَأْكُولاً فَكُنْ أَنْتَ أَكْلِي

وإن كنت مذبحاً فكن أنت تذبح

Eğer yenecek bir şey isem beni yiyen sen ol. Eğer kurban edilecek bir şey isem beni sen kurban et.

177. el-Miskîn ed-Dârimî

1. أَخَاكَ أَخَاكَ إِنْ مِنْ لَا أَخَا لَهُ

كساع إلى الهيجاء بغير سلاح

Kardeşin, kardeşin... Kimin kardeşi yoksa savaşa silahsız koşan gibidir.

2. وَإِنْ ابْنُ عَمِّ الْمَرْءِ فَاعْلَمْ جَنَاحَهُ

وہل ینہض البازي بغير جناح

Bil ki amca oğlu kişinin kanadıdır. Şahin kanadı olmadan hiç kalkabilir mi?

178. el-‘Attâbî

1. تَسَاوَى أَهْلُ دَهْرِكَ فِي الْمَسَاوِي

فما يستحسنون سوى القبيح

Şu zamanda yaşayan insanlar kötülöklere ortaktır, kötü olandan başka bir şeyi beğenmezler.

2. وَصَارَ النَّاسُ كُلُّهُمْ غَنَاءً

فما يرجون للأمر النجیح

İnsanlar çer çöp oldular, ve düzgün bir iş istemiyorlar.

3. وَأَضْحَى الْجُودُ عِنْدَهُمْ جُنُوناً

فما يستعقلون سوى الشحيح

Cömertlik onların gözünde artık delilik. Pintilik dışında bir şey düşünmüyorlar.

4. وكانوا يغضبون من الأهاجي

فصاروا يغضبون من المديح

Hicvedilince kızıyorlardı, şimdi övülünce de kızıyorlar.

179. Ebû Firâs el-Hamdânî

1. لم أؤاخذك بالجفاء لأنني

واثقٌ منك بالوفاء الصحيح

Seni bana cefa ettiğin için suçlamadım. Çünkü ben senin bana sahih bir vefan olduğundan eminim.

2. فجميل العدو غير جميلٍ

وقبيح الصديق غير قبيح

Düşmanın güzeli güzel değildir. Dostun çirkini çirkin değildir.

180. Lâ-edrî

1. ولا تعجبين لشيخٍ أبى

بمغنى أغنّ ونّ طفح

(Şarabın etkisiyle) bir yerde zil takarak şarkı söyleyen ve coşup taşan ihtiyara sakın şaşırma.

2. فإن المدام تقوي العظام

وتشفي السقام وتنفي الترح

Şarap kemikleri güçlendirir, hastalıkları iyileştirir, tasayı giderir.

3. وأصفى السرور إذا ما الوقور

أماط ستور الحيا واطرح

En saf mutluluk, vakur kişinin haya satırlarını silip fırlatmasıdır.

4. وأحلى الغرام إذ المستهام

أزال اكتتام الهوى واقتضح

Aşkların en tatlısı kara sevdalı akşını gizlemeyi bırakıp sırrını fâş ettiğinde ortaya çıkar.

5. وجل في المحال ولو في المحال

ودع ما يقال وخذ ما صلح

Hile bile olsa gücü eline al, insanların ne dediğini boşver ve uygun olanı yap.

6. وفارق أباك إذا ما أباك

ومد الشباك وصد من سنج

[405]

181. Lâ-edrî

1. وكان فؤادي خالياً قبل حبكم

وكان بذكر الخلق يلهو ويمزح

Sizi sevmeden önce gönlüm boştu, insanlar hakkında konuşur, eğlenir, şakalaşırdı.

2. فلما دعا قلبي هواك أجابه

فلست أراه عن فنائك يبرح

Aşkın kalbimi davet edince kalbim ona icabet etti. Sende fani olmaktan kurtulan olmadı.

3. رُميتُ ببين منك إن كنت كاذباً

وإن كنت في الدنيا بغيرك أفرح

Eğer senden başkasıyla bu dünyada mutlu olursam beni senden çok uzağa
atsınlar.

4. وإن كان شيء في البلاد بأسرها

إذا غبت عن عيني بعيش يملح

5. فإن شئت واصلني وإن شئت لا تصل

فلست أرى قلبي بغيرك يصلح

İstersen bana vuslat ver, istersen verme, kalbi senden başkasını uygun görmez.

182. Lâ-edrî

1. ملكنّا فكان العفو منا سجيةً

فلما ملكتم سال بالدمع أبطح

Biz hükmettiğimizde hep bağışlardık, siz hükmettiğinizde ise nehir olup aktı.

2. وحللتكم قتل الأسارى وطالما

غدونا على الأسرى تمنّ وتصفح

Siz esirlerin kanını helal gördünüz, biz ise esirlere lütuf ve merhametle yaklaştık.

3. وحسبكم هذا التفاوت بيننا

وكل إناء بالذي فيه ينضح

Aramızdaki bu farklılık yeter, her kap içindekini sızdırır.

183. Lâ-edrî

1. أما لي في بلاد الله بابٌ

يؤديني إلى سبل النجاح

Allah'ın beldelerinde beni başarı yollarına ulaştıracak bir kapı yok mudur?

2. بلى في الأرض متسعٌ عريضٌ

ولكني منعت عن البراح

Evet, yeryüzü gepgeniştir ama bana (buradan) ayrılmak yasaklandı.

3. وما يغني العقاب عيان صيدٍ

إذا كان العقاب بلا جناح

Eğer karganın kanadı yoksa bir av görmesi onu kurtarmaz.

184. Lâ-edrî

1. وقالوا فلانٌ في الورى لك شاتمٌ

وأنت له دون الخلائق تمدحُ

Dediler ki: Sen onu dünyalara karşı övüyorken filanca sana arkandan sövüyor.

2. فقلت ذروه ما به وطباعه

فكل إناءٍ بالذي فيه ينضحُ

Dedim ki: Bırakın onu, kendi tabiatı öyledir. Her kap içindekini sızdırır.

3. إذا الكلب لا يؤذيك عند نبيحه

فذره إلى يوم القيامة ينبح

Köpek havlarken sana bir zarar vermiyorsa bırak kıyamete kadar havlasın.

185. Lâ-edrî

1. وليلٌ كواكبه لا تسير

ولا هو منها يطيق البراحا

Gece yıldızlar yürümüyor, ve gece de ondan ayrılamıyor.

2. كيوم القيامة في طوله

على من يراقب فيه الصباح

Sabahı gözleyen kişi için gece, kıyamet günü kadar uzundur.

186. Lâ-edrî

1. لله در الشيب من واعظ

وناصح منهاجه واضح

Saçta beyazlar çıkması Allah'ın kula gönderdiği, üslubu çok anlaşılır bir vaiz, bir nasihatçidir.

2. كل امرئ يعجبه شأنه

وحادث الدهر له فاضح

Yaptıkları insanın hoşuna gider ama zamanın musibetleri onu rezil eder.

187. Lâ-edrî

1. وقالوا دع مراقبة الثريا

ونم فالليل مسود الجناح

"Süreyya'yı gözlemeyi bırak da uyu, gece siyah kanatlarını saldı" dediler.

2. فقلت وهل أفاق القلب حتى

أفرق بين ليلي والصباح

Dedim ki: "Kalp uyandı mı da gecem ile sabahımın arasını açayım."

188. Lâ-edrî

1. أرى في منامي كل شيء يسوءني

ورؤياي بعد النوم أدهى وأقبح

Rüyada gördüğüm her şey bana kötülük yapıyor. Ve uykudan sonraki rüyam daha feci, daha çirkin.

2. فإن كان خيراً فهو أضغاث أحلامٍ

وإن كان شراً جاءني قبل أصبح

Eğer hayırlı ise "karmakarışık düşler"dir, eğer şerli ise gerçek olmadan evvel bana malum olmuştur.

3. بلاد الله واسعةٌ فضاءٌ

ورزق الله في الدنيا فسيح

Allah'ın beldeleri geniştir, Allah'ın dünyada rızkı boldur.

4. فقل للقاعدين على هوانٍ

إذا ضاقت بكم أرضٌ فسيحوا

Utanç içinde oturanlara "daraldıysanız çıkın, yürüyün" de.

189. 'Amr b. Ma'dikerib

1. ليس الجمال بمنزٍرٍ

فاعلم وإن رديت بردا

Bil ki, sana bir hırka giydirilmiş olsa da güzellik bir önlük değildir.

2. إن الجمال معادنٌ

ومناقبٌ أورثن مجدا

Güzellik ona mecd (şeref) veren maden ve menkıbelerdir.

3. أعددت للحدثان سا

بغَةً وعداءٌ علندا

Gece ve gündüzün (musibetleri) için geniş bir zırh ve hızlı koşan dev bir at hazırladım.

4. نهذاً وذا شطبٍ يقْد

د البيض والأبدان قدّاً

Bir at ve (düşmanların) kılıçlarını ve bedenlerini paramparça eden bir kılıç (hazırladım).

5. وعلمت أنني يوم ذا

ك منازل كعباً ونهدا

Ve fark ettim ki o gün ben Ka'b ve Nehd kabileleriyle savaşıyorum.

[406]

6. قومٌ إذا لبسوا الحدي

د تتمروا حلقاً وقدّاً

Bu topluluk demirden zırh giyince kaplan gibi davranmaya başladılar.

7. كل امرئٍ يجري إلى

يوم الهياج بما استعدا

Herkes savaşa hazırladığı eşya ile koşar.

8. لما رأيت نساءنا

يفحصن بالمعزاء شداً

Kadınlarımızı sert zemine ayaklarıyla şiddetle vururken gördüğümde...

9. وبدت لميسٌ كأنها

بدر السماء إذا تبدا

(Sevgilim) Lemîs gökyüzündeki ay gibi ortaya çıktı.

10. وبدت محاسنها التي

تخفى وكان الأمر جدا

Ve onun gizli g zellikleri de ortaya  ıktı, ve mesele ciddi idi.

11. نازلت كبشهم ولم

أر من نزال الكبش بُدًا

Onların efendileriyle savaştım ve efendileriyle vuruşmaktan kaçma imkanım yoktu.

12. هم يذرون دمی وأن

ذر إن لقيت بأن أشدا

Onlar benim kanımı akıtmaya yemin ediyorlardı, ben de onlarla karşı karşıya gelince sert olmaya, (merhamet etmemeye) yemin ediyordum.

13. كم من أخ لي صالح

بوأته بيدي لحدا

Kaç sağlam kardeşim vardı ki ben onlara kendi ellerimle mezara koydum.

14. ما إن جزعت ولا هلع

ت ولا يرد بكاي زندا

(Onları kaybettiğim için) korkmadım, sabrım da azalmadı ama ağlamak kaybımı geri getirmeyecek.

15. ألبسته أثوابه

وخلقت يوم خلقت جلدا

Ona elbiselerini (kefenini) ben giydirdim. Yaratıldığımda sabırlı yaratılmıştım.

16. أغني غناء الذاهبي

ن أعد للأعداء عدا

Savaştan kaçanlara muhtaç değilim, düşmanlara karşı hazırlanırım.

17. ذهب الذين أحبهم

وبقيت مثل السيف فردا

Sevdiklerim gitti ve kılıç gibi tek başıma kaldım.

190. Mecnûn el-Âmirî

1. أقول لأصحابي هي الشمس ضوءها

قريبٌ ولكن في تناولها بعد

Dostlarıma diyorum ki: "O (sevgilinin) ışığı güneş gibi yakın ama elini uzatınca uzak.

2. لقد عارضتنا ريح ليلي بنفحةٍ

على كبدي من طيب أرواحها برد

Leyla'nın ciğerimi serinleten güzel rüzgarı ile karşılaştım.

3. فما زلت مغشياً علي وقد مضت

أناةٌ ولا عندي جوابٌ ولا رد

Ve hala daha baygınım ve böylece bir süre geçti. Cevabım da, verecek karşılığım da yok.

4. أقلب بالأيدي وأهلي تعولني

يفدّونني لو يستطيعون أن يفدوا

Ellerimi (tehassürle, üzüntüyle) çeviriyorum. Ailem de beni (bu üzüntümden dolayı) kınıyor. Kendilerini benim için feda etmeleri mümkün olsaydı feda ederlerdi.

5. ولم يبق إلا الجلد والعظم عارياً

ولا عظم لي إن دام ما بي ولا جلد

Deri ve çıplak kemikten başka bir şeyim kalmadı. Bu hâlim (bu aşk) devam ederse ne kemik ne de deri kalacak.

6. أَدْنِيَايَ مَا لِي فِي انْقِطَاعِي وَغَرَبَتِي

إليك ثواباً منك دينٌ ولا نقد

Ey dünya (ey sevgili), sana olan düşkünlüğüm ve seferime karşılık olarak ne peşin ne de borç olarak (vuslatını) karşılık verdin.

7. عديني بنفسي أنت وعداً فربما

جل كربة المكروب عن قلبه الوعد

Sana kurban olayım, bana vaatte bulun, belki de bu vaadin gönlümdeki sıkıntıyı ortadan kaldırır.

8. وقد يبتلى قومٌ ولا كبلتي

ولا مثل وجدني في الشقا بكم وجد

Belki belalarla sınanan kavimler vardır, ama benimki gibi sınanan yoktur. Aşık olan vardır ama benim sana olan aşkım gibi bedbaht olan aşık yoktur.

9. غزتني جنود الحب من كل جانبٍ

إذا حان من جند قفول أتى جند

Aşk orduları her taraftan bana saldırdılar, bir ordu geri döndüğünde yeni bir ordu geldi.

10. إذا قُرْبَتْ داري كَلَفْتُ وإن نأت

أسفت فلا بالقرب أسلو ولا البعد

Evim (onun evine) yaklaştığında (sevgilinin) aşk derdine düştüm. Uzaklaşınca da üzuldüm. Ne yakınlık ne de uzaklık benim için bir teselli.

191. Mecnûn el-‘Âmirî

1. وإن وعدت زاد الهوى لانتظارها

وإن بخلت بالوعد مت على الوعد

(Vuslat) vaadinde bulunduğunda onu bekleyişimdeki aşkım arttı, vaad konusunda cimri davrandığımda da bu vaadin (beklentisiyle) öldüm.

2. ففي كل حب لا محالة فرحةٌ

وحبك ما فيه سوى محكم الجهد

Her aşkta muhakkak bir sevinç vardır, ama senin aşkında muhkem bir zahmetten başka şey yok.

192. İbnü'l-Feyyâz

1. قم فاسقني بين خفق الناي والعود

ولا تبع طيب موجودٍ بمفقود

Kalk, ney ve ud çalarken bana şarap sun, bugün elde mevcut olanın güzelliğini şu an elde olmayana değişme.

2. كأساً إذا أبصرت في القوم محتشماً

قال السرور له قم غير مطرود

O kadehi bir kavmin ortasında gördüğünde mutluluk o kadehe "haydi kalk, artık bu toplumdan dışlanmış değilsin." der.

3. نحن الشهود وخفق العود خاطبها

تزوج ابن سنجاب بنت عنقود

Biz şahitleriz, ud da (bu nikahı) ilan etti: "Yağmurun oğlu salkımın kızıyla evlendi."

193. Ebü'l-‘Atâhiye

1. فتشت ذي الدنيا فليس بها

أحدٌ أراه لآخر حامد

Dünya ehlini tek tek yokladım, aralarında bir başkasına teşekkür eden hiç kimseyi görmüyorum.

2. حتى كأن الناس كلهم

قد أفرغوا في قالبٍ واحد

Sanki bütün insanlar tek bir kalıba dökülmüş gibi.

194. Varaka b. Nevfel

1. لقد نصحت لأقوامٍ وقلت لهم

أنا النذير فلا يغرركم أحد

Kavimlere nasihat edip şöyle dedim: "Ben uyarıyorum, kimse sizi kandırmasın."

[407]

195. Varaka b. Nevfel

1. لا تعبدون إلهاً غير خالقكم

فإن دعوكم فقولوا بيننا جد

"Yaratıcınızdan başkasına ibadet etmeyin. Ve sizi çağırırlarsa 'aramızda dağlar kadar mesafe var' deyin."

2. سبحان ذي العرش سبحاناً نعوذ به

وقبل قد سبح الجودي والجمد

Arşın sahibini (Allah'ı) tesbih ederim, ona sağınırım. Evvelce Cûdî Dağı ve buzullar da onu tesbih etmişti.

3. مسخرٌ كل ما تحت السماء له

لا ينبغي أن يناوي ملكه أحد

Gökyüzünün altında ne varsa onundur. Onun mülküne hiç kimse karşı çıkamaz.

4. لا شيء مما نرى تبقى بشأسته

يبقى الإله ويؤدى المال والولد

Gördüğümüz hiçbir şeyin tebessümü kalmayacak. Sadece malı ve evladı veren ilah kalacak.

5. لم تغن عن هرمز يوماً خزائنه

والخلد قد حاولت عادً فَمَا خلدوا

Hürmüz'ün hazineleri ona bir gün bile (fazladan kalmak için) yetmedi. Âd kavmi sonsuza kadar kalmaya çalıştı ama olmadı.

6. ولا سليمان إذ دان الشعوب له

والجن والإنس يجري بينها البرد

insan ve cin taifesinin ona itaat etmesi ve rüzgâra hükmetmesi Süleyman'ı bile (ölümünden kurtaramadı).

196. Kesîr

1. لقد هجرت سعدى وطال صدودها

وعاود عيني دمعها وسهوها

Sa'dî'yı bıraktım, o da uzunca bir süre için benden yüz çevirdi. Gözlerim yaşa ve uykusuzluğa alıştı.

2. وكنت إذا ما زرت سعدى بأرضها

أرى الأرض تطوى لي ويدنو بعيدها

Sa'dî'yi yurdunda ziyaret edeceğim zaman yeryüzünün büküldüğünü, uzakların yakın olduğunu görürüm.

3. منعمة لم تلق بؤس معيشة

هي الخلد في الدنيا لمن يستفيدها

O pek çok nimete nail olmuş, hayatta çileyle karşılaşmamıştır. O, kendisinden istifade eden için dünyada sonsuzluktur.

4. هي الخلد ما دامت لأهلك جارة

وهل دام في الدنيا لنفسٍ خلودها

O, ailene komşu olduğu sürece sonsuzluk verir. Dünyada kimseye sonsuzluk nasip olmuş mudur?

5. ألا ليت شعري بعدنا هل تغيرت

عن العهد أم أمست كعهدي عهدها

Keşke bilsem, bizden sonra ahdini bozmuş mudur yoksa benim gibi ahdine sadık mıdır?

6. إذا ذكرتُها النفس جنت بذكرها

وريعت وحنّت واستخف جليدها

Nefis onu ansa çıldırır, taşar, şevk duyar, buzu çözülür.

7. فلو كان ما بي بالجيال لهدا

وإن كان في الدنيا شديداً هودها

Benim başımdaki (sıkıntılar) dağın başında olsaydı onu paramparça ederdi. Gerçi dünya hayatındaki sarp yokuşlar da pek serttir.

8. فكيف يود القلب من لا يوده

بلى قد تريد النفس من لا يريدها

Kalp kendisini istemeyeni nasıl ister. Evet, kişi kendisini istemeyeni isteyebilir.

9. فأصبحت ذا نفسين نفسٌ مريضةٌ

من اليأس ما ينفك همٌّ يعودها

Ve iki nefisli bir insan oldum. Biri yeisten hastalanmış, gamın kendisini sürekli ziyaret ettiği bir nefis.

10. ونفسٌ إذا ما كنت وحدي تقطعت

كما انسل من ذات النظام فريدها

Diğer nefsim ise kolyeden bir inci tanesinin sıyrılıp düşmesi gibi tek başına parçalanmaktadır.

11. فلم تُبَدِّ لي يأساً ففي اليأس راحةٌ

ولم تُبَدِّ لي جوداً فينفع جودها

(Beni tamamen ye'se düşürüp) ümidimi kesmedi. Hâlbuki yeiste bir rahatlık vardır. (Ümidim kesilse rahatlarım.) Bana cömertçe lütuf göstermedi de, gösterse cömertliği fayda sağlar, işime gelir.

197. Cemîl

1. أيا ليت أيام الصفاء جديد

ودهرأ تولى يابثين يعود

Keşke ya (gençlikteki) mutlu günlerin devri ya da Büseyne geri gelse.

2. علقت الهوى منها وليداً فلم يزل

إلى الآن ينمي حبها ويزيد

O tâze güzele aşık oldum. Hâlâ daha onun aşkı (gönlümde) artmaktadır.

3. فأفانيت عيشي بانتظار نوالها

وأبليت بذاك الدهر وهو جديد

Ve ondan gelecek bir nasibi beklemekle hayatımı tükettim. Bu taze, bir devri eskitti.

4. فتبقى كما كنا نكون وأنتم

صديقاً وإذ ما تبدلين زهيد

Bizim gibi siz de aynı kalırsanız dostluğumuz aynı şekilde kalır, eğer değişirseniz (dostluktan) pek bir şey kalmaz.

5. فقد تلتقي الأهواء من بعد يأسها

وقد تطلب الحاجات وهي بعيد

Ümit kesildikten sonra bile arzular belki gerçekleşir, o uzakta bile olsa hâcetler ondan talep edilebilir.

6. يموت الهوى مني إذا ما لقيتها

ويحيى إذا فارقتها قيود

Onu görünce artık arzum ölür, engeller çıkıp ondan uzaklaşınca yaşar.

7. فمن يثعط في الدنيا قريناً كمثلها³⁴⁵

فذلك في عيش الحياة رشيد

Kim dünyada onun gibi bir yoldaşa nail olursa bu kişinin hayatı rüşd ile (olgun, mükemmel)dir.

198. Hâtem et-Tâ'î

1. هل الدهر إلا اليوم أو أمس أو غد

كذاك الزمان بيننا يتردد

Zaman bugün, dün ve yarından ibaret değil mi? Zaman böylece aramızda gidip gelmektedir.

2. يرد علينا ليلة بعد يومها

فلا نحن ما نبقى ولا الدهر ينفد

Gündüzün ardından geceleri döndürüp duruyor. Ve ne biz baki kalıyoruz, ne de zaman tükeniyor.

3. فأقسمت لا أمشي على سر جارتي

مدى الدهر ما دام الحمام يغرد³⁴⁶

³⁴⁵ فمن يثعط في الدنيا قريناً كمثلها

³⁴⁶ يد الدهر ما دام الحمام يغرد

Sonsuza dek, güvercinler öttüğü sürece komşu kızının namusuna yan gözle bakmayacağıma yemin ettim.

4. وَلَا أَشْتَرِي مَالًا بِعَذْرِ عِلْمَتِهِ

أَلَا كُلِّ مَالٍ خَالِطُ الْعَذْرِ أَنْكَدُ

Özrünü bildiğim bir malı satın almam. Özrün karıştığı mal uğursuz değil midir?

5. إِذَا كَانَ بَعْضُ الْمَالِ رَبًّا لِأَهْلِهِ

فَإِنِّي بِحَمْدِ اللَّهِ مَا لِي مَعْبُدُ

Bazı mallar sahibinin rabbi olmuştur. Hamd olsun ki para benim mabudum değil.

6. يَفْكَ بِهِ الْعَانِي وَيُؤْكِلُ طَيْبًا

وَيُعْطِي إِذَا مِنَ الْبَخِيلِ الْمَصْرَدُ

Onunla (parayla) esirler azad edilir, güzel ziyafetler verilir, cimri parasını koklatmazken insanlara ihsanlar dağıtılır.

7. إِذَا مَا الْبَخِيلِ الْخُبْ أَخْمَدُ نَارَهُ

أَقُولُ لِمَنْ يَصْلَى بِنَارِي أَوْقَدُوا

Cimri (insanların ısındığı) ocağını söndürdüğünde ben ateşimle ısınanlara "yenisini yakın" derim.

[408]

199. Hâtem et-Tâ'î

1. تَوْسَعُ قَلِيلًا أَوْ يَكُنْ ثَمَّ حَسْبُنَا

وَمَوْقِدُهَا الْبَادِي أَعْفُ وَأَمْجَدُ³⁴⁷

Biraz rahat oturun, burası bize yeter, ateşi ilk defa yakan daha iffetli ve mecd (ululuk) sahibidir.

³⁴⁷ وَمَوْقِدُهَا الْبَادِي أَعْفُ وَأَمْجَدُ

2. كذاك أمور الناس راض دنية

وسام إلى فرع العلا متورد

İnsanların işleri türlü türldür. Kimi alçaklığa razı olur, kimi de yüceliklere ulaşmak için (mücadele eden) bir arslandır.

3. فمنهم جواد قد تلفت حوله

ومنهم لئيم دائم الطرف أقود

Kimileri cömerttir, herşeyini dostlarına saçar. Kimileri de alçaktır, gözü hep dışarıda olur.

4. وداع دعائي دعوة فأجبته

وهل يدع الداعين إلا اليلندد

Bir davetçi beni çağırdı ve icabet ettim. Davetçileri ancak şiddetli düşmanlar terk eder.

200. Yezîb b. Muaviye ('aleyhi'lla'ne)

1. نالت على يدها ما لم تنله يدي

نقش على معصم أوهت به جلدي

Elim onun eli (desteği) sayesinde asla ulaşamayacağı şeylere ulaştı, bileğimde bedenime yük olan bir nakış var.

2. كأنه طرق نمل في أناملها

أو روضة رصعتها السحب بالبرد

O süs, elimin parmaklarında yürüyen karıncalar veya bulutların dolu ile süslediği bir bahçe gibi.

3. مليحة لو رأتها الشمس ما طلعت

من بعد رؤيتها يوم على أحد

Öyle bir güzeldir ki güneş onu bir görse, bundan sonra bir gün bile kimsenin üzerine doğmaz.

4. سألته الوصل قالت لا تكن عبثاً

من رام منا وصلاً مات بالكمـ

Ondan vuslat istedim, "saçmalama, bize kavuşmayı dileyen herkes kederinden öldü" dedi.

5. واسترجعت سألت عني فقل لها

ما فيه من رمي دقت يداً بيد

Döndü ve beni sordu, ona dediler ki: "Onda el ele tutuşacak kadar bile bir hayat kalmamıştır."

201. Muhammed b. Ümeyye

1. أقول لهم كروا الحديث الذي مضى

وذكراك من بين الأنام أريدُ

Onlarda derim ki: (Sevgili hakkındaki) sözü tekrar edin, insanlar arasında seni anmayı istiyorum.

2. أناشده إلا أعاد حديثه

كأني بطيء الفهم حين يعيدُ

Ben yalvarınca (sevgili hakkındaki) bu sözü ben anlayışı kıt biriymişim gibi yavaş yavaş tekrar etti.

202. 'Utbe b. el-Habbâb

1. أراكم بقلبي من بلادٍ بعيدةٍ

نراكم تورني في القلوب على البعدِ

Sizi kalbimde uzak beldelerden görüyorum. Ve görüyorum ki siz beni uzaktan kalp ile görüyorsunuz.

2. فؤادي وطرفي يأسفان عليكم

وعندكم روعي وذكركم عندي

Gönlüm ve bakışım size üzüyor. Ruhum sizde, sizi anmak da bende.

3. ولست ألد العيش حتى أراكم

ولو كنت في الفردوس أو جنة الخلد

Firdevs'te de olsam, Cennetü'l-Huld'de de olsam sizi görene dek hayatımın tadı yoktur.

203. 'Alî b. el-Cehm

1. قالوا حبست فقلت ليس بضائري

حبسي وأي مهندٍ لا يغمدُ

"Hapsedildin" dediler, dedim ki "Zararı yok, hangi kılıç kınına konmaz ki?"

2. والشمس لولا أنها محجوبةٌ

عن ناظرئكَ لما أضاء الفرقدُ

Güneş eğer saklanmamış olsaydı Ferkad yıldızı gözlerine parlamayacaktı.

3. والنار في أحجارها مخبوءةٌ

لا تصطلى إن لم تثرها الأزندُ

Eğer çakmak imdada yetişmese mangaldaki ateş yanmaz, kimseyi ısıtmaz.

4. والحبس ما لم تغشه لدنيةٌ

شنعاء نعم المنزل المتوددُ

Hapishane, alçakça bir sebepten girilmediği sürece ne kadar da sevimli, güzel bir yuvadır.

5. بيتٌ يجدد للكريم كرامةً

ويزار فيه ولا يزور ويحمدُ

O yuvada (hapishanede) kerim insanın keremi artar, o kimseyi ziyarete gitmez ama herkes onu ziyaret edip över.

6. لو لم يكن في الحبس إلا أنه

لا تستدلك بالحجاب الأعدُ

Ah bir de hapisteyken küçük insanların seni hakir görmesi olmasa...

7. لا يؤنسُك من تفرج نكبةً

خطبُ رماك به الزمان الأنكدُ

Musibetler seni üzmesin, onlar uğursuz zamanın sana fırlattığı felaketlerdir.

8. كم من عليّلٍ قد تخطاه الردى

فنجا ومات طبيبه والعوّدُ

Nice hasta vardır ki ölüm onu ıskalar, kurtulur ama onun doktoru da ona hasta ziyaretine gelenler de vefat eder.

204. Köprülüzâde Abdullah Paşa

1. سقى مسبلات المزن أين توجهت

نوى أم عمرو ما تروح وتغتدي

Yağmur yüklü bulutlar nereye yönelirse yönelsin Ümmü Amr'ın (tarlasını) suluyor.

2. فحبي لها في مضمّر القلب قائمٌ

بحسن دوايم في مغيبى ومشهدي

Ona karşı olan muhabbetim kalbimde gizlidir, onun yanındayken de ondan uzaktayken de en güzel şekilde devam eder.

3. تذكرت من فارقتہ فتبادرت

دموعي مثل اللؤلؤ المتبدد

Ayrıldığıım kimseleri hatırladım ve göz yaşlarım dağılmış inciler gibi saçıldı.

4. كأن لم يكن ما بيننا من زيارة

وما كان من عهد وحسن تودد

Sanki aramızda ziyaret, ahid ve güzel bir sevgi hiç olmamış gibi...

5. فلولا اتقاء الله يوم وداعه

قتلت إذا نفسي ولم أتردد

Allah'tan korkmasam ona veda ettiğim gün hiç tereddüt etmeden kendimi öldürürdüm.

6. أعاذل قد أكثرت لومي سفاهة

على غير حق فاعذريني أو ابعدي

Dedikoducular sefih bir şekilde, haksız yere beni çok kınadılar. Ya beni mazur gör yahut da uzaklaştır.

7. فإن كنت لا تدري ما بي من الهوى

فلا تعذلي في مجزعي وتلددي

Bendeki bu aşkı bilmiyorsan beni şu kaygılarım ve boynumu sağa sola çevirip bakmam konusunda kınama.

8. وقد كنت قبل اليوم والشمل جامع

أحاذر مما كان يحدث في غد

Bu günden önce herkes (bütün sevdiklerim) bir arada olduğu halde "yarın ne olacak" diye korkardım.

1. قمرٌ تكامل في نهاية حسنه

مثل القضيب على رشاقة قدّه

Boyunun zerafetini taşıyan bir dal gibi ay, onun güzelliğinin zirvesinde kemâle erdi.

[409]

206. İbnü'l-Ma'şer

1. فالبدر يطلع من ضياء جبينه

والشمس تغرب في شقائق خدّه

Dolunay onun alnının güzelliği ile doğar. Güneş onun yanağının şakaklarında gürûb eder.

2. ملك الجمال بأسره فكأنما

حسن البرية كلها من عنده

Güzelliğin tamamını elde etti. Yeryüzünün güzelliği tamamen sanki ondan gelmektedir.

207. Ebû 'Âmir el-Vezîr

1. أمن بعد أحكام التجارب ينبغي

لدى سقوط العير في غابة الأسد

Tecrübelerin neticeleri belli iken devenin tekrar arslan ormanına girmesi olacak iş mi?

2. ولا أنا ممن يغلب الحب عقله

ولا جاهلٌ ما يدعيه أولو الحسد

Ben aşkı aklına galip gelen biri veya haset ehlinin istediklerini isteyecek bir cahil değilim.

3. فإن كنت روعي قد وهبتك طائعاً

وكيف ترد الروح إن فارق الجسد³⁴⁸

Sen benim ruhumsun, itaat edip sana ruhumu verdim. Peki ruh bedenimden ayrılınca onu nasıl iade edeceksin?

208. 'Alemü'd-dîn el-Bağdâdî

1. فلا تحسبوا أني تغيرت بعدكم

عن العهد لا كان المغير للعهد

Sizden sonra ahdimi bozdum zannetmeyin, ahdini bozan kişi olmaz olsun.

2. غرامي غرامي والهوى ذلك الهوى

ووجدي بكم وجدي وودي لكم ودي

Sana olan tutkum aynıdır, sevgim aynıdır, aşkım aynıdır, muhabbetim aynıdır.

3. وليس محباً من يدوم وداده

مع الوصل لكن من يدوم مع الصدي

Gerçek aşık sevgisi vuslat (sürdükçe) devam eden değil, yüz çevirince de devam edendir.

209. İmam Şâfi'î

1. محن الزمان كثيرة لا تنقضي

وسروره يأتيك كالأعياد

Zamanın mihnetleri, zahmetleri çoktur, kesilmez. Ama sevinçleri ancak bayram gibi (nadiren) uğrar.

2. ملك الأكابر فاسترق رقابهم

وتراه رقاً في يد الأوغاد

Büyük kimseleri elde etti, onları kendine köle yaptı ama aşağılık kimselerin elinde köle oldu.

210. el-Hayyât el-Medenî

1. لمست بكفي كفه أبتغي الغنى

ولم أدر أن الجود من كفه يعدي

Elini tutarak zenginlik umdum. Bilemedim ki cömertlik onun elinden geçiyormuş.

2. فلا أنا مما قد أفاد ذوو الغنى

أفدت وأعداني فأتلّف ما عندي

Ben zengin kimselerin hayrı dokunmuş biri değilim, elimde ne varsa tükettim, başkalarına faydalı oldum.

211. Kümejt b. El-Hâlid

1. سألناه الجزيل فما تأبى³⁴⁹

وأعطى فوق مُنَيَّتِنَا وزادا

Ondan çok şey istedik, reddetmedi. Arzumuzdan çok verdi, sonra biraz daha arttırdı.

2. وأحسن ثم أحسن ثم عدنا

فأحسن ثم أحسن ثم عادا

³⁴⁹ سألناه الجزيل فما نلّكى

İyilik yaptı, tekrar iyilik yaptı ve döndük. İyilik yaptı, sonra yine iyilik yaptı ve bunu adet edindi.

3. مراراً لا أعود إليه إلا

تبسم ضاحكاً وثنى الوسادا

Bunu defalarca yaptı, ve ona her gittiğimde tebessümle, gülerek yastığına yaslandı.

212. Ebû ‘Amr Kulsûm b. ‘Amr el-‘Attâbî

1. دعيني تجنني منيتي مطمئنة

ولم أتجشم هول تلك الموارد

Beni bırakın da emelim bana rahat bir şekilde gelsin, zira bu yolların korkusunu hiç çekmedim.

2. فإن كريمات المعالي مشوبة

بمستودعاتٍ من بطون الأسود

Yüceliklerin keremi yılanların karnındaki zehirle karışmıştır.

3. وإن الذي يرقى من المجد والعلا

ملقى بأنواع الأذى والمكائد

Mecd ve yücelikte yükselen kişiler türlü türlü eza ve tuzaklara maruz kalırlar.

213. Cerîr

1. فإن تك قد مللت الآن مني

فسوف ترى مجانبتي وبعدي

Şimdi benden sıkıldıysan artık benden ayrılığı ve uzaklığı da göreceksin.

2. وسوف تلوم نفسك إن بقينا

وتبلى الناس والإخوان بعدي

Eğer kalırsak kendini kınayacaksın ve benden sonra insanların ve kardeşlerin başını belaya sokacaksın.

3. فلا والله لا أنساك حتى

أوسد مضجعي وأزور لحدي

Allah'a yemin olsun ki, döşeğime yastık koyup mezarımı ziyaret edene (ölene) kadar seni unutmam.

214. Ebû Bekr el-Hârizmî

1. رأيت العقل ينفع وهو قصدٌ

ويلقي في المهالك إذ يزيدُ

Akıl, ölçülü olduğunda fayda verir, fazla olduğunda da insanı tehlikeye atar.

2. كمثل الدرع إن خفت أجنّت

وإن ثقلت فحاملها جهيدٌ

Zırh gibidir, hafif olduğunda sahibini konur ama ağır olduğunda sahibini yormaktan başka bir işe yaramaz.

3. ومثل الماء يروي منه قدرٌ

ويقتل منه بالغرق المزيد

Su gibidir, ölçüsünde olunca susuzluğu giderir. Fazlası adamı boğarak öldürür.

215. el-Musta'sım-Billâh

1. وإخوانٌ حسبتهم دروعاً

فكانوها ولكن للأعادي

Kardeşlerimi bana siper olur sandım, evet siperdiler, ama düşmanlar için.

2. وخلتهم سهاماً صائباتٍ

فكانوها ولكن في فؤادي

Onları hedefi ıskalamayan oklar sandım, evet, öyleydiler, ama kalbime yöneltmiştiler.

3. وقالوا قد صفت منا قلوبٌ

فقد صدقوا ولكن من ودادي

"Onların kalbi çok sıkıdır" dediler; doğru söylediler ama benim sevgime karşı sıkıdır.

216. Kınalızâde 'Ali Efendi

1. فاضت عبرات مدامعي بالجو

هيهات قد استويت بأعلى الجودي

Gözyaşlarım cömertçe taşılar. Heyhât, Cûdî'nin tepesine oturdum.

2. من ينطفي نار شوقنا كالدمع

يا أندية الجفون جودي جودي

Hasret ateşimizi göz yaşı gibi söndüren var mıdır? Ey gözler, kerem edin, kerem edin.

217. Sa'dî Çelebi

1. ما حن حمامةً فويق العود

إلا وتحرق الجش كالعود

Dalın üstündeki güvercinin sesi ud gibi yanmadıkça ötmez.

2. أبكي وأقول منذ فارقتكم

يا أزمنة الوصال عودي عودي

Sizden ayrıldığımdan beri ağlıyorum ve "ey ayrılık zamanları, dönün, dönün" diyorum.

[410]

218. el-Mütenebbî

1. خليلي إني لا أرى غير شاعرٍ

فلم منهم الدعوى ومني القصائد

Ey dostlarım, ben tek bir şairden başka şair görmüyorum. Şu kasideler bana aitken onlar niçin hâlâ daha şairlik iddiasında bulunuyor?

2. فلا تعجبا إن السيوف كثيرةٌ

ولكن سيف الدولة اليوم واحد

Şaşırmayın, kılıçlar çoktur ama bugün Seyfû'd-devle tektir.

3. له من كريم الطبع في الحرب منتضى

ومن عادة الإحسان والصفح غامد

Onun öyle kerim bir tabiatı vardır ki savaşta kılıcı çekilmiştir, barış zamanında ise affedicidir, kılıcı kınındadır, ihsanı adet edinmiştir.

4. ولما رأيت الناس دون محله

تيقنت أن الدهر للناس ناقد

Diğer insanları senin altında gördüğümden dehrin (feleğin) iyi bir seçici olduğunu anladım.

5. أخو غزواتٍ ما تعب سيوفه

رقابهم إلا وسيحان جامد

Adeta savaşların kardeşidir, Seyhan nehri donmadığı sürece onun kılıçları (düşmanların) boyunlarını kesmekten hiç geri kalmaz.

6. فلم يبق إلا من حماها من الظبي

لمى شفيتها والثدي النواهد

7. تبكي عليهن البطاريق في الدجى

وهن لدينا ملقيات كواسد

(Düşmanın) önde gelenleri (esir ederek) artık değersiz bir şekilde sahip olduğumuz kadınları için karanlıkta ağlar.

8. بذات قضت الأيام ما بين أهلها

مصائب قوم عند قوم فوائد

Günler ehli arasında başka başka geçer, birine musibet olan şey diğerine nimettir.

9. ومن شرف الأيام أنك فيهم

على القتل موموق كأنك شاكد

Sen savaşta (rakibini) öldürmeye öyle bir atılıyorsun ki (öldürdüğün kişiler cesaretine şaşırıp) sanki onlara lütufta bulunuyormuşsun gibi hayran kalırlar.

10. وإن دماً أجرته بك فاخر

وإن فؤاداً رعته لك جامد

Ve döktüğün kan seninle iftihar eder, korku saldığın kalpler seni överler.

11. وكل يرى طرق الشجاعة والندى

ولكن طبع النفس للنفس قائد

Herkes cesurluğun ve cömertliğin yollarını bilir ama insanı (bu bilgi değil, yaratılıştan gelen) tabiatı yönlendirir.

12. نهبت من الأعمار ما لو حويته

لهنئت الدنيا بأنك خالد

Ömürleri yağmaladın, (binlerce kişinin canını aldın, bu aldığın hayatları) kendinde toplayacak olsan ölümsüz olurdun.

13. فَأَنْتَ حَسَامُ الْمَلِكِ وَاللَّهُ ضَارِبٌ

وَأَنْتَ لَوَاءُ الدِّينِ وَاللَّهُ عَاقِدٌ

Sen mülkün kılıcısın (Seyfû'd-devle'sin) ve Allah senin kılıcınla vurur. Sen dinin sancağısın ve seni Allah göndermiştir.

14. أَحْبَبْتُكَ يَا شَمْسَ الزَّمَانِ وَبَدْرَهُ

وَإِنْ لَأَمْنِي فَيْكَ السَّهَى وَالْفِرَاقُ

Ey zamanın güneşi ve ayı olan padişah, Sühâ ve Ferkad yıldızları (diğer küçük hükümdarlar) beni kınasalar da seni seviyorum.

15. وَذَلِكَ لِأَنَّ الْفَضْلَ عِنْدَكَ بَاهِرٌ

وَلَيْسَ لِأَنَّ الْعَيْشَ عِنْدَكَ بَارِدٌ

Senin huzurunda rahat yaşadığım için değil, faziletlerin göz alıcı olduğu için (seni seviyorum).

16. فَإِنَّ قَلِيلَ الْحُبِّ بِالْعَقْلِ صَالِحٌ

وَإِنْ كَثِيرَ الْحُبِّ بِالْجَهْلِ فَاسِدٌ

(Seni hakkıyla) bilen küçük bir topluluğun sevgisi samimidir, büyük toplulukların seni bilmeden duyduğu sevgi ise fâsittir.

219. el-Mütenebbî

1. أَكَلَمَا اغْتَالَ عَبْدُ السُّوءِ سَيِّدَهُ

أَوْ خَانَهُ فَلَهُ فِي مِصْرَ تَمْهِيدُ

2. صَارَ الْخَصِيُّ أَمَّا الْآبِقِينَ بِهَا

فَالْحَرُّ مُسْتَعْبِدٌ وَالْعَبْدُ مُعْبُودٌ

3. نَامَتْ نَوَاطِرُ مِصْرَ عَنْ ثَعَالِبِهَا

فَقَدْ بِشَمْنٍ وَمَا تَفَنَّى الْعِنَاقِيدُ

4. العبد ليس لحرٍّ صالحٍ بأخٍ
لو أنه في ثياب الحر مولودُ
5. لا تشتتر العبد إلا والعصا معه
إن العبيد لأنجاسٍ مناكيدُ

220. el-Mütenebbî

1. فإن الجرح ينفر بعد حينٍ
إذا كان البناء على فسادٍ
2. وإن الماء تجري من جمادٍ
وإن النار تخرج من زنادٍ

221. el-Mütenebbî

1. فلا مجد في الدنيا لمن قل ماله
ولا مال في الدنيا لمن قل مجده
2. وفي الناس من يرضى بميسور عيشه
ومركوبه رجلاه والثوب جلده

222. Ebû Temmâm et-Tâ'î

1. غدت تستجير الدمع خوف نوى غدٍ
وعاد قتاداً عندها كل مرقدٍ

Gözyaşları yarınki seferin (ayrılığın) korkusuyla eman dileyerek döküldü, her yatağı dikenli bir çalıya döndürdü.

2. وأنقذها من غمرة الموت إنه

صدودُ فراقٍ لا صدودَ تعمِدِ

Bu ayrılığın kasten olmadığını, mecburiyet sebebiyle olduğunu bilmek onu ölüm şiddetinden kurtardı.

3. فأجرى لها الإشفاق دمعاً مورداً

من الدم يجري فوق خدٍ موردٍ

Korku göz yaşlarını yanağının üzerinde kandan, güle benzer damlalar olarak akıttı.

4. هي البدر يغنيها تورّد وجهها

إلى كل من لاقت وإن لم توددِ

O bunu istemese de yüzünde güller açması o ay yüzlüyü herkese güzel gösterir.

5. ولكنني لم أحو وقرأ مجمعاً

ففزت به إلا بشملٍ مبددٍ

Ama ben hiçbir zaman servet sahibi bir insan olmadım, ne topladıysam hemen elimden dağıldı, gitti.

6. ولم تعطني الأيام نوماً مسكناً

ألذ به إلا بنومٍ مشردٍ

Günler bana sakın zamanımda her şey dağınıkkenki uykunun lezzetini hiç vermedi.

7. وطول مقام المرء في الحي مخلّق

لديباجتيه فاغترّب تتجددٍ

Kişinin bir mahallede uzun kalması onun yüzünü eskitir, sefer et ki yenilenesin.

[411]

1. فَإِنِّي رَأَيْتُ الشَّمْسَ زَيْدَتْ مَحَبَّةً

إِلَى النَّاسِ أَنْ لَيْسَتْ عَلَيْهِمْ بِسَرْمَدٍ

Gördüm ki güneş sürekli görünmediğinden dolayı insanlar tarafından daha da çok seviliyor.

224. Lebîd b. Rebî'a

1. وَلَقَدْ سَأَمْتُ مِنَ الْحَيَاةِ وَطَوَّلَهَا

وَسُئَالَ هَذَا النَّاسِ كَيْفَ لَبِيدُ

Şu hayattan, hayatın uzunluğundan ve şu insanların "Lebîd nasıl" diye sormalarından usandım.

2. غَلَبَ الرِّجَالُ وَكَانَ غَيْرَ مُغْلَبٍ

دَهْرٌ طَوِيلٌ دَائِمٌ مَمْدُودٌ

Yenilmez denilen insanlar mağlup oldular, uzun, upuzun, sürüp giden bir zaman işte.

3. يَوْمًا أَرَى يَأْتِي عَلِيَّ وَلَيْلَةً

وَكِلَاهُمَا بَعْدَ الْمَضَاءِ يَعُودُ

Gün gelir, gece gelir, sonra ikisi birden gider, tekrar gelir.

4. وَأَرَاهُ يَأْتِي مِثْلَ يَوْمٍ لَقِيْنُهُ

لَمْ يَنْتَقِصْ وَضَعُفْتُ وَهُوَ يَزِيدُ

Görüyorum ki yeni gün geçen günden farksız olarak geliyor, o eksilmeyip artıyor ama meğer ben zayıflamışım.

225. Kays b. Zerîh

1. تَعْلُقُ رُوحِي رُوحَهَا قَبْلَ خَلْقِنَا

ومن بعد ما كنا نطافاً وفي المهد

Ruhum onun ruhuna biz daha yaratılmadan evvel bağlandı. (Bu bağ) biz nutfe iken de, beşikteyken de (sürdü).

2. فزاد كما زدنا فأصبح نامياً

وليس إذا متنا بمنصرم العهد

Biz büyüdükçe o da büyüdü, gelişti. Ve öldüğümüzde de bu ahdi bozacak değiliz.

3. ولكنه باقى على كل حادث

وزائرنا في ظلمة القبر والحد

Ama o, kabrin karanlığında mezarımızı ziyaret eden her hâdis için bakidir.

226. Hüseyin b. Mutayr

1. لو يعبد الناس يا مهدي أفضلهم

ما كان في الناس إلا أنت معبود

Ey Mehdi, insanlar, aralarındaki en faziletli kişiye ibadet edecek olsalardı insanlar arasındaki tek mabud sen olurdun.

2. أضحت يمينك من جودٍ مصورة

لا بل يمينك منها صور الجود

Sağ elin cömertliğin bir tasviridir. Hatta senin sağ elin cömertliğin farklı farklı tasvirlerinin ortaya çıktığı yerdir.

3. لو أن من نوره مثقال خردلة

في السود طراً إذا لابيضت السود

Onun nurundan hardal tanesi kadar alınıp siyah rengin üzerine eklense siyah bembeyaz olur.

227. Hüseyin b. Mutayr

1. مخصرة الأوساط زانت عقودها

بأحسن مما زينتها عقودها

(Sevgili) ince bellidir, onun kolyesi kolyelerin süslediği gerdanların en güzelini süslemektedir.

2. فصفرُ تراقِيها وحمراً أكفها

وسودُ نواحيها وبيضُ خدودها

Köprücük kemikleri sarıdır, avuçları kırmızıdır, kenarları siyahtır, yanakları beyazdır.

228. Hüseyin b. Mutayr

1. ألا يا صبا نجد متى هجت من نجد

لقد زادني مسراك وجداً على وجد

Ey Necid'in saba rüzgârı, Necid'den (en son) ne zaman estin? Bu esintin bana vecd içinde vecd verdi.

2. أن هتفت ورقاء في رونق الضحى

على غصن غض النبات من الرند

Güvercin sabahın güzel vaktinde taze ud ağacı dalında ötse (gönülleri şevke getirir).

3. بكيت كما يبكي الحزين صبايةً

وذبت من الوجد المبرح والجهد

Üzgün olan kişinin hasretle ağlaması gibi ağladım, acı bir hasret ve eziyet ile eridim.

4. وقد زعموا أن المحب إذا نأى

يمل وإن النأي يشفي من الوجد

Sevgili yaklaşınca bıkar, aşkın şifası yakınlıktır sandılar.

5. بكل تداوينا فلم يشف ما بنا

على أن قرب الدار خير من البعد

Her türlü tedaviyi denedik ama şifa bulamadık. Buna rağmen, ona yakın olmak uzak olmaktan daha iyidir.

229. Cu'eyferân

1. يا أكرم الأمة موجوداً

ويا أعز الناس مفقوداً

Ey mevcut ümmetin en kerimi, ey tüm insanlığın en azizi!

2. لما سألت الناس عن سيد

أصبح بين الناس محموداً

İnsanlara bir efendi sorduğumda insanlar arasında övülen sensin.

3. قالوا جميعاً إنه قاسم

أشبه آباء له صيدا

Hepsi birden "O Kasım'dır, avlanma konusunda babalarına en çok benzeyen odur" dediler.

4. لو عبد الناس سوى ربهم

لكنت في العالم معبوداً

İnsanlar rablerinden başka birine ibadet edecek olsaydı âlemde sen mabud olurdun.

230. 'Abbâs b. el-Ahnef

1. يا فوز لم أهركم لملاية

مني ولا لمقال واش حاسد

Ey kurtuluş, ben sizi bıkkınlıktan veya hasetçi bir dedikoducunun sözüyle bırakmış değilim.

2.³⁵⁰ لكنني جربتكم فوجدتكم

لا تصبرون على طعام واحد

Ama ben sizi denedim ve gördüm ki siz tek bir yemeğe sabredemiyorsunuz.

231. Ebû 'Atâ es-Sindî

1. أما أبوك فعين الجود تعرفه

وأنت أشبه خلق الله بالجود

Baban cömertliğin kendiyle tarif edildiği kimse değil midir? Ve sen cömertlikte ona en çok benzeyen kişisin.

2. ما ينبت العود إلا في أرومته

ولا يكون الجنى إلا من العود

Ud ağacı ancak kendi kökünden yetiştirilebilir ve (bu işlemin) sonunda da ancak ud ağacı elde edilir.

232. Ebû Nüvâs

1. عذب قلبي ولا أقول بمن

خافه لا أخاف من أحد

2. إذا تفكرت في هواي له

³⁵⁰ لكنني جربتكم فوجدتكم

لمست رأسي هل طار عن جسدي

Ona olan aşkımı düşündüğümde "acaba vücudumdan uçtu mu" diye düşünüp başımı yokluyorum.

233. Ebû Nüvâs

1. كأسٌ إذا انحدرت من كف شاربها

أعدته حمرتها في العين والخذ

Öyle bir kadeh ki, içenin elinden (boğazına) döküldüğünde onun kırmızılığı göze ve yanağa geçer.

2. فالخمر ياقوتة والكأس لؤلؤة

من كف جارية ممشوقة القد

İnce endamlı cariyenin elinden şarap yakuttur, kadeh incidir.

3. تسقيك من يدها درًا ومن فمها

خمرًا فما لك من سكرين من يد

Eliyle inci verir, ağzıyla şarap verir. Bir elden iki kez sarhoş olmaya ne dersin?

[412]

234. Ebû Nüvâs

1. سألت الندى هل أنت حرٌّ فقال لا

ولكنني عبدٌ ليحيى بن خالد

Cömertliğe "sen hür müsün" diye sordum. Dedi ki: "Hayır, ama ben Yahya b. Halid'in kölesiyim."

2. فقلت شرًّا قال لا بل وراثه

توارثني عن والدٍ بعد والد

"Satın alınarak mı (kölesi oldun)?" dedim, "hayır, babasından babasına miras kaldım." dedi.

235. Ebu't-Tamhân el-Kaynî

1. حنّنتي حانيات الدهر حتى

كأنّي خاتلٌ يدنو لصيدٍ

Sanki ben bir ava gizlice yanaşan bir canavarmışım gibi feleğin şarabı bana meyletti.

2. قريب الخطو يحسب من رآني

ولست مقيداً أنى بقيدٍ

Adımlarım yakındır, beni gören kişi benim hiçbir bağ ile bağlı olmadığımı düşünür.

236. Ebû Müslim el-Horâsânî

1. أدركت بالحزم والكتمان ما عجزت

عنه ملوك بني مروان إذ حشدوا

İşimi sıkı tutup gizleyerek Benî Mervân emirlerinin toplanarak gerçekleştirmekten aciz oldukları şeyleri gerçekleştirdim.

2. ما زلت أسعى بجهدٍ في دمارهم

والقوم في غفلةٍ والناس قد رقدوا

Hâlâ daha gayret edip onları yıkmaya çalışıyorum. Kavim gaflet içinde, insanlar uzanmış...

3. حتى ضربتهم بالسيف فانتبهوا

من نومةٍ لم ينمها قبلهم أحدٌ

Tâ ki sen onlara kılıçla vurduğunda daha önce başka hiç kimsenin uyumadığı kadar (derin) uykularından uyandılar.

4. ومن رعى غنماً في أرض مسبعةٍ

ونام عنها تولى رعيها الأسد

Yırtıcı hayvanlarla dolu bir yerde koyun güderken kim uyursa sürüsünü arslana teslim etmiş olur.

237. Ebû Firâs el-Hamdânî

1. قد كنت عدتي التي اسطوا بها

ويدي إذا اشتد الزمان وساعدي

Sen benim kendisiyle batmaktan kurtulduğum mühimmatım, zamanın musibetleri şiddetlendiğinde elim ve kolum idin.

2. فرميت منك بغير ما أملت

والمرء يشرق الزلال البارد

Senden ummadığım bir muamele gördüm, insan soğuk ve leziz suyu kana kana içer.

3. فصبرت كالولد التقى لبره

أغضي على ألم بضرب الوالد

238. Ebû Firâs el-Hamdânî

1. وأنت الذي عرفتني طرق العلا

وأنت الذي هديتني كل مقصدٍ

Yükselme yollarını bana öğreten sensin, beni her hedefe ulaştıran sensin.

2. وأنت الذي بلغتني كل غايةٍ

صعدت إليها فوق أعناق حسدي

Beni her gayeye eriştiren, beni kıskananların boynunun üzerine çıkartan sensin.

3. فيا ملبسي النعمى التي جل قدرها

لقد أخلقت تلك الثياب فجدد

Ey bana birbirinden değerli nimetleri giydiren (memduh), o elbise eskidi. Lütfen artık onları yenile.

239. ‘Abdullah b. el-Mu‘tezz

1. لا تلق إلا بليل من تعاشره

فالشمس نامة والليل قواد

Düşüp kalktığın kişilerle sadece gece vakti görüş. Güneş dedikoducudur ve gece geniş meşreplidir.

2. كم عاشق وظلام الليل يستره

يلقى أحبته والناس رقاد

Gecenin karanlığı insanlar uykudayken kaç sevgilisiyle buluşan aşığı gizler.

240. Ebü'l-Ferec el-Bebeğâ

1. لقد عز العزاء علي لما

تصدى لي ليقتلني الصدود

Teselli (yetişip) ayrılığın beni öldürmesine engel oldu.

2. إذا بعد الحبيب فكل شيء

من الدنيا ولذتها بعيد

Sevgiliden uzak kalınca dünyadaki her şey (manasız), her lezzet uzaktır.

241. Ebû Bekr el-Habbâz

1. إذا استتقلت أو أبغضت خلقاً

وسرك بعده حتى التناد

İnsanlar seni sıkar, kızdırırsa bir daha bir araya gelene kadar onlardan uzak durman seni mutlu eder.

2. فشرده بقرض دريهماتٍ

فإن القرض داعية البعاد

Birkaç dirhem borç para vererek onları kendinden uzaklaştır. Çünkü borç, uzaklık getirir.

242. ‘ Abdülazîz ed-Dîrînî

1. أحب بنيتي وودت أني

دفنت بنيتي في قاع لحد

Kızımı seviyorum, ve onu mezarın dibine gömmüş olmayı istedim.

2. وما بي أن تهون علي لكن

مخافة أو تذوق الذل بعدي

Beni umursamaması çok önemli değil ama benden zonra zilleti tatmasından korkuyorum.

3. فإن زوّجْتُها رجلاً فقيراً

أراها عنده والهم عندي

Onu fakir biriyle evlendirsem (fakir) hâlini görür ve üzülürüm.

4. وإن زوّجْتُها رجلاً غنياً

فيلطم خدها ويسب جدي

Zengin biriyle evlendirsem yüzüne tokat atar ve ecdadıma söver.

5. سألت الله يأخذها قريباً

ولو كانت أحب الناس عندي

Benim için en değerli insan olsa da Allah'tan onu çok geçmeden alması için dua ettim.

243. eş-Şeyhü'l-Ekber Muhyiddîn İbnü'l-Arabî

1. يا غاية السؤل والمأمول يا سندي

شوقي إليك شديد لا إلى أحد

Ey isteğimin gayesi ve emelim, ey dayanağım. Sana olan hasretim kimseye olmadığı kadar fazladır.

2. ذببت اشتياقاً ووجدت في محبتكم

فأه من طول شوقي أه من كمدي

Sizin muhabbetinizle şevk ve vecd içinde eridim. Ne uzun hasret, âh, nasıl bir keder, âh...

3. يدي وضعت على قلبي مخافة أن

ينشق صدري لما خائني جلدي

Tenimin bana ihaneti sebebiyle göğsümün çatlamasından korkup elimi kalbimin üstüne koydum.

4. ما زال يرفعها طوراً ويخفضها

حتى تكون يد الأخرى تشد يدي

Ve (göğsüm) tekrar tekrar yükselip alçalmaya devam etti. Bu yüzden elimi diğer elimle çektim, (destekledim).

244. Ebû Bişr el-Endelüsî

1³⁵¹. إنما أزرى بقدري أنني

لست من بابة أهل البلد

Kaderim sebebiyle, bu beldeden olmadığım için rezil oluyorum.

2. ليس منهم غير ذي مقالية

لذوي الألباب أو ذي حسد³⁵²

[413]

245. İbn Beşîr

1. يتحامون لقائي مثل ما

يتحامون لقاء الأسد

Benimle karşılaşmaktan aslandan sakınır gibi sakınıyorlar.

2. مطلعني أثقل في أعينهم

وعلى أنفسهم من أحد

Benim ortalarda görünmem onlara Uhud dağından bile ağır gelir.

3. لو رأوني وسط بحرٍ لم يكن

أحدٌ يأخذ منهم بيدي

Beni denizin ortasında görseler onlardan hiçbiri elimden tutmaz.

246. Ebû Muhalleme es-Sa'dî

1. إذا ما رماك الدهر في الضيق فانتجع

قديم الغنى في الناس إنك حامده

³⁵¹ إنما أزرى بقدري أنني

³⁵² لذوي الباب أو ذي الحد

Felek seni darlığa atarsa öteden beri zengin olan kişiden ihsan talebinde bulun.

2. وَلَا تَطْلُبَنَّ الْخَيْرَ مِمَّنْ أَفَادَهُ

حديثاً ومن لا يورث المجد والده

Babasından miras kalmayıp da zenginliği sonradan tatmış kişiden iyilik talep etme.

247. İbn Reşîk el-Kayrevânî

1. مِمَّا يُرْهِدُنِي فِي أَرْضِ أُنْدَلُسِ

تَلْقَيْبِ مَعْتَصِدٍ فِيهَا وَمَعْتَمِدِ

Endülüs'te Mu'tezid ve Mu'temed gibi lakapların kullanılması benim bir kenara çekilmeme sebep oldu.

2. أَلْقَابُ مَمْلَكَةٍ فِي غَيْرِ مَوْضِعِهَا

كَالْهَرِّ يَحْكِي انْتِفَاحاً صَوْلَةَ الْأَسَدِ

Göğsünü şişirip konuşarak arslan gibi saldırganlaşan bir kedi gibi, hükümdarlık lakapları da yerinde kullanılmıyor.

248. el-Mütelemmis

1. وَلَنْ يَقِيمَ عَلَى أَرْضِ يَسَامَ بِهِ

إِلَّا الْأَذْلَانِ غَيْرِ الْحَيِّ وَالْوَتْدِ

2. هَذَا عَلَى الْخَسْفِ مَرْبُوطٌ بِرِمْتِهِ

وَذَا يَشْجُ فَلَا يَرِثِي لَهُ أَحَدٌ

249. Ebü'l-Ferec el-Vâvâ ed-Dımişkî

1. قَلْنَا وَقَدْ فَتَكَتْ فِينَا لَوَاحِظُهَا

كم ذا أما لقتيل الحب من قود

2. فأمطرت لؤلؤاً من نرجسٍ وسقت

ورداً وعضت العناب بالبرد

Nergisten (gözünden) inci yağdırdı (ağladı) ve bununla gülü suladı ve dolu tanesi gibi (olan dişiyle) hünnabı ısırdı.

250. Ebû İshâk eş-Şîrâzî

1. جاء الربيع وورده

ومضى الشتاء وبرده

Bahar ve baharın gülleri geldi. Kış ve kışın soğuğu geçti.

2. فاشرب على وجه الحبيب

ووجنتيه وخده

Sevgilinin yüzünün, elmacık kemiğinin ve yanağının karşısında iç.

251. Lâ-edrî

1. لبس الرجال جديدهم في عيدهم

ولبست حزن أبي الحسين جديدا

İnsanlar bayram için yeni elbiseler giydiler. Ve ben Ebü'l-Hüseyin'in hüznünü yeniden giyindim.

2. أيسرني عيدٌ ولم أر وجهه

فيه ألا بعداً لذلك عيداً

Onun yüzünü görmediğim bir bayram beni mutlu eder mi? Böyle bayram uzak olsun.

3. فارقته وبقيت أخلد بعده

لا كان ذاك بقا ولا تخليدا

Ondan ayrıldım ve ondan sonra pek uzun bir süre hayatta kaldım. Bu ne (hayatta) kalmak ne de ömür sürmektir.

4. من لم يمت جزعاً لفقد حبيبته

فهو الخؤون مودة وعهودا

Sevgilisini kaybettiği için üzüntüsünden ölmeyen kişi aşkına ve ahbine karşı haindir.

5. مت مع حبيبك إن قدرت ولا تعش

من بعد ذا لوعة مكمودا

Yapabiliyorsan sevgilinle öl, ondan sonra kara sevda ve kederle yaşama.

6. ما أم خشفٍ قد ملا أحشاءها

حذراً عليه وجفنه تسهيدا

Bir anne ceylan yavrusunu koruma hissiyle dolu olarak uykusuz kaldığında

7. إن نام لم تهجع وطافت حوله

فبييت مكلوءاً بها مرصودا

rahat edemez, gözü yavrusunun üzerindedir, dönüp dönüğü ona bakar.

8. مني بأوجع إذ رأيت نوائحاً

لأبي الحسين وقد لطمن خدودا

Ebü'l-Hüseyn için ağıt yakan kadınların ellerini yüzlerine vurduğunu gördüğümde en derin acıyı hissettim.

9. ولقد عدمت أبا حسينٍ جلادتي

لما رأيت جمالك المفقودا

Ey Ebû Hüseyin, senin güzelliğinin elden gittiğini görünce metanetimi yitirdim.

10. كنت الجليد على الرزايا كلها

وعلى فراقك لم أجد تجليدا

Tüm belalar için soğukkanlı idim ama senin firakın konusunda soğukkanlı olamıyorum.

11. ولئن بقيت وما هلكت فإن لي

أجلاً وإن لم أحصه معدوداً

Helak olmayıp kalmış olsam da ve kalan günlerim bana sayısız gibi de gelse bir ecelim var.

12. لا موت لي إلا إذا الأجل انقضى

فهناك لا أتجاوز المحدوداً

Ecelim gelmeden ölmeyeceğim. Bu konuda hududu aşmam.

13. حزني عليك بقدر حبك لا أرى

يوماً على هذا وذاك مزيداً³⁵³

Sana olan üzüntüm, senin bana sevgin kadardır. İkisinin de bundan daha fazla olabileceğine ihtimal vermem, (ikisi de son haddindedir).

14. ما هدّ ركني بالسنين وإنما

أصبحت بعدك بالأسى مهدوداً³⁵⁴

Beni yıllar yıkmadı, senden sonra üzüntü ile ben yıkıldım.

15. يا ليت أني لم أكن لك والداً

وكذاك أنك لم تكن مولوداً

Keşke senin baban olmasaydım. Ve aynı şekilde keşke sen de doğmamış olsaydın.

³⁵³ يوماً على هذا وذاك مزيداً

³⁵⁴ أصبحت بعدك بالأسى مهدوداً

252. Lâ-edrî

1. كفى حزناً أني أغيب وتشهد
وما نلتقي والقلب حرّان مقصد
2. ومن عجب أني إذا الليل جنّني
أقوم من الشوق الشديد وأقعد

Ne gariptir ki gece bana cinnet verdiğinde hasretten kalkıp oturuyorum.

[414]

3. أحنّ إليكم مثل ما حنّ تائق
إلى الورد عطشان الفؤاد مصرّد

Susuz bırakılan, içi kavrulmuş kimse su içmeye ne kadar şevkliyse ben de size karşı öyle bir hasret içindeyim.

4. ولي كبد حرّى يعذبها الهوى
ولي جسدٌ يبلى ولا يتجدد

Benim, aşkın işkence ettiği yanmış bir ciğerim ve eskiyip yenilenmeyen bir bedenim var.

253. Lâ-edrî

1. ولو أن لي رأسين ادخر واحداً
وألقى الأعادي بعد ذاك بواحد³⁵⁵

İki tane başım olsa bir tanesini muhafaza eder, diğerini düşmanlara fırlatırdım.

2. لأقدمت في الهيجاء إقدام باسل
ولم أك هيباً لدفع الشدائد

³⁵⁵ والقي الأعادي بعد ذاك واحد

ولو أن في رأسين ادخر واحداً

Savaşı arslanlar gibi atılır, zorlukları göğüslemekten asla korkmazdım.

3. ولكن لي رأساً إذا ما فقدته

وفارقني يوماً فليس بعائد

Ama benim bir başım var ve onu kaybettiğimde, o benden ayrıldığında bir daha geri dönmez.

254. Lâ-edrî

1. ألم تر أن ثقة الرجال

إذا الدهر ساعدهم ساعدوا

Görmez misin, güvenilir kişiler zaman onlara yardım ederse yardım ederler.

2. وإن خانه دهره أسلموه

فلم يبق منهم له واحد

Zaman onlara hıyanet ederse teslim olurlar. Ve onlardan biri bile kalmaz.

3. ولو علم الناس أن المريض

يموت لما عاده عائد

İnsanlar hastanın öleceğini bilse ona geçmiş olsun demeye gitmezler.

255. Lâ-edrî

1. تغرب عن الأوطان في طلب العلى

وسافر ففي الأسفار خمس فوائد

Yücelmek istersen vatandan gurbete çık, sefer et. Yolculukta beş fayda vardır.

2. تفرج همّ واكتساب معيشة

وعلم وآداب وصحبة ماجد

Gamın dağılması, maişeti kazanmak, ilim kazanmak, edep kazanmak ve şeref sahibi kişilerle bir arada olmak.

3. فموت الفتى خيراً له من قيامه

بدار هوانٍ بين ذلٍّ وحاسدٍ

Bir gencin hasetçi ile zillet arasında hakir kalmasındansa ölmesi daha iyidir.

256. Lâ-edrî

1. ومن عجب الدنيا ركوني وصبوتي

إليها على سني كائي وليدها

Şu yaşıma rağmen sanki evladı gibi dünyaya meyledip âşık olmam ne kadar da gariptir.

2. أجاري الليالي ليلةً بعد ليلةٍ

مشيحاً كائي تربها وطريدها

3. وتقصني في كل يومٍ وليلةٍ

ونفسي على نقصانها تستزيدها

Her gün, her gece beni eksiltiyor ama nefsim de eksilmesine rağmen hep daha fazlasını istiyor.

257. Lâ-edrî

1. إذا كنت ذا رأي فكن ذا عزيمة³⁵⁶

فإن فساد الرأي أن يترددا

Eğer fikir sahibi bir insan isen azimet sahibi de ol. Çünkü düşüncenin fesadı, tekrarlanıp durmasıdır.

356 إذا كنت ذا رأي فكن ماعزيمة

2. وإن كنت ذا عزمٍ فأنفذه عاجلاً

فإن فساد العزم أن يتقيدا

Eğer azimli biriysen onu acilen uygula. Çünkü azmin fesadı onun bir kayıt ile sınırlandırılmasıdır.

258. Lâ-edrî

1. والله لو كانت الدنيا بأجمعها

تبقي علينا ويأتي رزقها رعدا

Allah'a yemin olsun, tüm cihanın (iaşesi) üzerimize kalsa rızkı bol bol gelir.

2. ما كان من حقٍ أن يذل لها

فكيف وهي متاعٌ يضمحل غدا

Dünya için zelil olmak hür bir kişiye yakışmaz. Hele de yarın yok olacak bir meta için hiç olmaz.

259. Lâ-edrî

1. قد شارف السبعين من أعوامه

ودنت منيته وحن حصاده

Neredeyse yetmiş yaşına geldi, ölümü yaklaştı, hasat mevsimi geldi.

2. واسودّ مشرق لونه وتضعضت

أركانها وابيضّ منه سواده

Renginin parlaklığı gitti, azaları zayıfladı, siyah olan (saçları) beyazladı.

260. Lâ-edrî

1. يفديه من نوب الزمان معاشرٌ

- أحرارهم لا يلحقون بعبده
2. أبدت مقابحهم محاسن فعله
والضد يظهر حسنه في ضده

Onun kabahatleri fiillerinin güzelliğini ortaya çıkarttı. Güzellik zıddında belli olur.

261. Lâ-edrî

1. فيا عجباً كيف يعصي الإله

أم كيف يجده الجاحد

Ne kadar garip. (Kişi) tanrıya nasıl isyan eder, inkârcı onu nasıl inkâr eder?

2. وفي كل شيء له آية

تدل على أنه الواحد

Her şeyde onun bir delili vardır. Onun birliğine delâlet eder.

262. Lâ-edrî

1. إذا مضى أحدٌ يتلو له أحد

وهكذا كان حكم الله يطرد

Biri ölüp gittiğinde bir başkası onun arkasından gelir. Allah'ın hükmü böyle, süreklidir.

2. الدهر يبسط حيناً ثم ينقبض

والأمر ينحل يوماً ثم ينعقد

Zaman bazen genişler, bazen daralır. İşler bazen çözülür, bazen düğümlenir.

263. Lâ-edrî

1. ويكاد من كرم الطباع وليدهم

يهب التمام ليلة الميلاد

Tabiatındaki keremden dolayı yeni doğan bebekleri neredeyse muska başışlayacak.

2. وإذا امتطى مهلاً فليس ينيحه

إلا نشيد مدائح الأجداد

Bineğe bindiğinde sadece cedlerinin kahramanlık hikayelerini terennüm eder.

264. Lâ-edrî

1. اثنان في زمانك ذا

لو تبتغي غير ذين لم تجد

Devrinde insanlar iki türdür, arasan da bu ikisinden başkasını bulamazsın.

2. هذا بخيل وعنده سعة

وذا جواد بغير ذات يد

Bu pintidir ama zengindir. Diğeri de cömerttir ama parası yoktur.

[415]

265. Lâ-edrî

1. يركب في السهام نصول تبر

ويرمي للعدا كرماً وجوداً³⁵⁷

Okların ucuna altından temren takıp düşmanlara kerem ve cömertlik atmaktadır.

2. فللمرضى علاج من جراح

357 ويرمي للعدا كرماً وجوداً

وأكفانُ لمن سكن اللحودا

Onun açtığı yaralar hastaların tedavisidir, ve mezardakilere de kefen bağışlar.

266. Lâ-edrî

1. ومحاربٌ من فرط جود بنانه

عمت مكارمه الأقارب والعدا

Aşırı cömertlik olduğundan dolayı parmakları savaş (yarış) içerisindedir. Onun iyilikleri hem yakınlarını hem de düşmanlarını sarmaktadır.

2. صيغت نصول سهامه من عسجدٍ

كي لا يفوته التقارب والندا

Yakınlık ve cömertliği ıskalamaması için okunun temrenleri altından yapılmıştır.

267. Lâ-edrî

1. كتمت الهوى حتى إذا نطقت به

بوادٍ من دمعٍ يسيل على خدي

Aşkı gizledim. Tâ ki bir gün onu telaffuz edince yanağımda göz yaşlarından işaretler akmaya başladı.

2. وشاع الذي أضمرت غير منطقي

كأن ضمير القلب يرشح من جلدي

Gizlediklerim konuşmaksızın şayi oldu, sanki kalbimin hissiyatı tenimden sızdı.

268. Lâ-edrî

1. أیذهب عمري هكذا لم أنل بها

مجالس تشفي قرح قلبي من الوجد

Aşk sebebiyle kalbimde oluşan yaraları iyileytirecek meclisleri bulamadan
ömrüm böyle gidecek mi?

2. وقالوا تداوى إن في الطب راحة

فللت نفسي بالدواء فلم يجد

"Tedavi ol, tıpta rahat vardır" dediler, (hâlbuki) nefsim ilaç ile dağıldı da ilacını
bulamadı.

269. Lâ-edrî

1. لا مات حسادك بل خلدوا

حتى يروا منك الذي يكمد

Seni kıskananlar ölmesin, aksine uzun yaşasın ki onları üzen şeyi, (elde
etmenden korktukları şeyi elde ettiğini) görsünler.

2. ولا خلاك الدهر من حاسدٍ

فإن خير الناس من يحسد

Her zaman seni kıskanan biri olsun. İnsanların en hayırlıları hasetçilerdir.

270. Lâ-edrî

1. إني حُصِدْتُ فزاد الله في حسدي

لا عاش من كان يوماً غير محسود

Beni kıskandılar. Allah kıskanılmamı arttırsın. Bir gün bile kıskanılmamış
olanlar ölüp gitsinler.

2. لا يحسد المرء إلا من فضائله

بالعلم والحلم أو بالفضل والجود

İnsan ancak faziletleri, ilmi, aklı, fazilet ve cömerliği sebebiyle kıskanılır.

271. Lâ-edrî

1. وإذا أراد الله نشر فضيلة

طويت أتاح لها لسان حسود

Allah bir fazileti yaymayı murad ettiğinde hasetçinin dilini buna memur kılar.

2. لولا اشتعال النار فيما جاورت

ما كان يعرف طيب عرف العود

Etrafında yanan bir ateş olmasaydı öd ağacının kokusundaki güzellik bilinmezdi.

272. Lâ-edrî

1. بجَدٍّ لا بجَدِّ كلِّ مَجْدٍ

فهل جَدُّ بلا جَدِّ بِمُجْدٍ

Her mecd (şeref) ced (dede, soy) ile değil, ciddiyet ile. Ciddiyet olmadan ced işe yarar mı?

2. فكم عبدٌ يقوم مقام حرٍّ

وكم حرٌّ يقوم مقام عبد

Hür makamında olan ne kadar çok köle vardır. Köle makamında olan ne kadar çok hür vardır.

273. Lâ-edrî

1. توهم واشينا بليل مزاره

فهم ليسعى بيننا بالتباعد

Bizi çekiştirenler (dedikoducular) gece onu ziyaret ettiğimi düşünmüşler. Onlar aramızı açmaya uğraşmaktalar.

2. فعانقته حتى اتحدنا تعانقاً

فلما أتاها ما رأى غير واحد

Ve ona sarıldım, sarılarak bir olduk. Ve yanımıza gelenler bizi sadece tek bir kişi olarak gördü.

274. Lâ-edrî

1. قالت ومدت يداً نحوي تودعني

وروعة البين تأبى ان أمد يدا

Konuştı ve veda için elini bana doğru uzattı, ayrılık korkusuyla elimi uzatamadım.

2. أميتُ أنت أم حيٍّ فقلت لها³⁵⁸

من لم يمّت يوم بينٍ لم يمّت أبدا

"Ölü müsün diri misin" dedi, "Ayrılık günü ölmeyen bir daha ebediyyen ölmez." dedim.

275. Lâ-edrî

1. كلما قلت اعتق الشكر رقي

صيرتني لك المكارم عبدا

Ne zaman "teşekkür edeyim de ona olan teşekkür borcumdan kurtulayım" desem yeni yeni ikramlarla beni yine kendine esir ediyorsun.

2. فاثن عمر الزمان حتى أؤدي

شكر إحسانك الذي لا يؤدي

Senin hakkıyla teşekkür edemeyeceğim kadar büyük ihsanına teşekkür etmem için ömrümü iki katına çıkar.

276. Ebü'l-Ferec el-Bebeğâ

1. ويوم كآن الدهر سامحني به

فصار اسمه بيننا هبة الدهر³⁵⁹

O kadar gün vardır ki dehr sanki bana vermiştir. Ve adı aramızda "dehrin hibesi" olmuştur.

2. جرت فيه أفراس الصبا بارتياحنا

إلى دير مران المعظم والعمر

Orada gençlerin atları biz meylederken muazzam Murran manastırına doğru koştu.

3. بحيث هواء الغوطتين معطر

النسيم بانفاس الرياحين والزهر

Orada, o iki bahçenin havası reyhan ve çiçek nefesiyle kokan rüzgârla kokulanmıştır.

4. فكم روضة بالحسن ترفد روضة

ومن نهرٍ بالفيض يجري إلى نهر

Kaç bahçe vardır ki güzellikle bir başka bahçeyi sular, besler, (takip eder). Ve kaç nehir vardır ki taşarak bir başka nehre akar.

5. وفي الهيكل المعمور فيه افتترعتها

وصحبي حلالاً بعد توفية المهر³⁶⁰

359 فصار اسمه بيننا هبة الدهر

360 وصحبي حلالاً بعد توفية الدهر

O (manastırdaki) mamur yapıda onun (1. sevgilinin 2. şarabın) bekaretini bozdum ve mehrini vererek onu kendime helal kıldım.

6. وَنَزَّهْتُ عَنْ غَيْرِ الدَّانِيَةِ قَدْرَهَا

فَمَا زِلْتُ مِنْهَا أَشْرَبَ التَّبَرِّ بِالتَّبَرِّ

Bedelinin dinardan başka bir şeyle ödenmesinden onu tenzih ettim. (Onun değerini ancak altın karşılar, başka şeyle satın alınamaz.) Ve hâlâ daha o altını (sarı içkiyi) altın ile (ödeyerek) içiyorum.

7. وَحَلَّ لَنَا مَا كَانَ مِنْهَا مُحَرَّمًا

وَهَلْ يَحْذَرُ الْمُحْذَرُ فِي بِلَدِ الْكُفْرِ

Ve ondan haram olan şey bize helal oldu. Küfür diyarında (manastırda) haram olan şeyden sakınılır mı?

8. فَأَهْدَتْ لِي الْأَيَّامَ فِيهِ مَوَدَّةٌ

دَعْتَنِي فِي سِتْرِ فَلَبَّيْتُ فِي سِتْرِ

Bana içinde muhabbet olan günler hediye etti. Beni perdenin arkasına davet etti ve ben de bu davete icabet ettim.

[416]

9. أَتَى مِنْ شَرِيفِ الطَّبَعِ أَصْدَقُ رَغْبَةً

يَخَاطِبُنِي عَنْ مَعْدَنِ النِّظْمِ وَالنَّثْرِ

Bana nazım ve nesir madeninden hitap ederek şerefli bir tabiatten en sadık arzuyu getirdi.

10. فَكَانَ جَوَابِي طَاعَةً لَا مَقَالََةً

وَمَنْ ذَا الَّذِي لَا يَسْتَجِيبُ إِلَى الْيَسْرِ

Konuşarak değil, itaat ederek cevap verdim. Kolaylığa kim icabet etmez ki?

11. فَلَا قِيَّتَ مَلَأَ الْعَيْنَ نَبْلًا وَهَمَةً

Gözlerimle gördüm; asil ve himmet sahibiydi, güzel konuşma ve müjde ile ahlakı parılıyordu.

12³⁶². واحشمني بالبر حتى حسبتة

يريد اختداعي من جناني ولا أدري

Beni iyilikle öyle bir kandırı ki, kalbimi kandırmayı istediğini sandım, ve bilmiyorum.

13. وتنزه عن غير الصفا اجتماعنا

فكنت وإياه كقلبين في صدر

Ve birleşmemizden mutluluk duymaksızın gezindi, ben ve o bir göğüsteki iki kalp gibiydik.

14. وشاء السرور أن يلينا بثالثٍ

فلا طفنا بالبدر أو بأخي البدر

Mutluluk bizi bir üçüncünün takip etmesini istedi. Ne ayı, ne de kardeşini dolaştık.

15. مغطى الجفون ما أشبهت من جماله

ومضني القلوب بالنحيب وبالفجر

Gözleri kapalı, güzelliğine benzemiyordu. Kalpler fecre kadar feryâd ü fîgân içinde kaldı.

16. جنينا جنِّي الورد في غير وقته

وزهر الربا من روض خديه والثغر

Sevgilinin yanağındaki ve ağzındaki bahçelerden henüz mevsimi gelmeden güller ve beyaz çiçekler topladık.

مجلى السجاي بالطلاقة والبشر³⁶¹

واحشمني بالبر حتى حسبتة³⁶²

17. وَقَابِلْنَا دَمًّا مِنْ وَجْهِهِ وَشَرَابَهُ

بشمسين في جنحي دجا الليل والشعر

Gecenin ve saçlarının karanlığından iki kanat ile onun yüzünden ve şarabından bir kan bizi karşıladı.

18. وَغْنَى فَصَارَ السَّمْعُ كَالطَّرْفِ آخِذَاً

³⁶³بأوفر حظٍّ من محاسنه الزهر

Şarkı söyledi, ve kulak da göz gibi onun güzelliklerinden nasibi olan çiçeği aldı.

19. وَأَمْتَعْنَا مِنْ وَجَنَّتِيهِ بِمِثْلِ مَا³⁶⁴

تمزج كفاه من الماء والخمر

Ellerinin su ve şaraba imtizâcı gibi yanaklarıyla bizi şâd etti.

20. سُرُورُ شَكْرِنَا مَنَّةَ الصَّحْوِ إِذْ دَعَا

إِلَيْهِ وَلَمْ نَشْكُرْ بِهِ مَنَّةَ السُّكْرِ

Ayıklık minneti için teşekkür ettik ama sarhoşluk minneti için ona teşekkür etmedik (edemedik).

21. كَأَنَّ اللَّيَالِيَّ نِيْمْنَ عَنْهُ فَعِنْدَمَا

تَنْبَهْنَ نَكْبَنَ الْوَفَاءَ إِلَى الْغَدْرِ³⁶⁵

Sanki geceler uyudu, ve uyanınca da sanki vefayı bırakıp ihanet ettiler.

22. مَضَى فَكَأَنِّي كُنْتُ فِيهِ مَهْوِيًّا

تَحَدَّثُ عَنْ طَيْفِ الْخِيَالِ الَّذِي يَسِرُ

O geçip gitti, ben de sanki rüyadayken yürüyen bir hayaletten bahseden biri gibiydim.

³⁶³ بأوفر حظٍّ من محاسنه الزهر

³⁶⁴ وأمتعنا بوجنتيه بمثل ما

³⁶⁵ تنبهن نكثن الوفاء إلى الغدر

23. وهل يحصل الإنسان من كل ما به

تُسامحه الأيام إلا على الذكر³⁶⁶

Günlerden geriye hatıralardan başka bir şey kalır mı?

277. Ebû 'Osmân el-Hâlidî

1. لو لم أكن مشبهاً للناس في خلقي

لقلت إني من جيل سوى البشر

Yaratılışım (bedenim) insanlara benzemese insan harici bir nesilden geldiğimi düşüneneğim.

2. أو لم يكن ماء علمي قاهراً فكري

لأحرقنتني من نيرانها فكري

İlmimin suyu fikrime baskın olmasa fikrim ateşleriyle beni yakacak.

3. الفت من حادثات الدهر أكبرها

فما أعوج على أطفالها الآخر

Cihan musibetlerinin en büyüklerine alışımtım. Onun evlatları (yani küçük belalar) sebebiyle eğilip bükülmem.

4. لا شيء أعجب عندي في تباينه

إذا تأملتته من هذه الصور

Şu suretler hakkında düşündüğümde bana onların farklı farklı olmalarından daha garip gelen bir şey yoktur.

5. لا عار يلحقني أني بلا نشب

وأي عار على عيني بلا حور

³⁶⁶ تسامحه الأيام الأعلى الذكر

Hiçbir utanç beni yakalamaz, çünkü benim malım mülküm yok. Bembeyaz yüzün üzerindeki simsiyah göz olmadıktan sonra hangi göz ayıplanır ki?

6. أصفو وأكدر أحياناً لمختبري

وليس مستحسناً صفو بلا كدر

Kendimi denemek için bazen durulur, bazen bulanırım. Bulanıklığı olmayan duruluk o kadar da güzel değildir.

7. إني لأسير في الأفاق من مثل

فردٍ وأملأ للأبصار من قمر

Ufuklarda tek başıma dolaşıyor ve gözler karşısında ay gibi parlıyorum.

8. إذا تشككت فيما أنت مبصره

فلا تقل إنني في الناس ذو بصر

Eğer gördüğün şeyden şüphe ediyorsan insanlara "gözüm var" deme.

9. وكيف يفرح إنسانٌ بعزته

إذا نضاها فلم تصدقه في النظر

İnsan izzetini çıkartıp bir kenara koyarsa ve (izzeti) bakınca anlaşılmıyorsa onunla nasıl mutlu olabilir.

10. لقد فرحت بما عاينت من عدم

خوف القبيحين من كبرٍ ومن بطر³⁶⁷

Kendimde iki çirkin huyu yani kibir ve gururu yokladığımda bunların bulunmamasına sevindim.

11. وربما ابتهج الأعمى بحالته

لأنه قد نجا من طيرة العور

367 خوف القبيحين من كبرٍ ومن بطر

Ve ama belki de tek gözünü kaybetme korkusundan kurtulduğu için sevinmelidir.

12. ولست أبكي لشيبٍ قد منيت به

بيكي علي الشيب من يأسى على العمر

Bana verilmiş olan şu saç ağarmasından dolayı ağlıyor değilim. Saçının ağarmasına geçirdiği ömürden üzüntü duyan ağlar.

13. وقد نظرت إلى الدنيا بمقلتها

فاستصغرتها جفوني غاية الصغر

Dünyaya dünya gözü ile baktım. Göz kapaklarım onu son derece küçümsedi.

278. Ebû Bekr el-Hâlidî

1. وسحابٌ يجر في الأرض ذيلي

مطرفٌ زره على الأرض زراً

2. برقه لمحّةٌ ولكن له رع

دٌ بطيءٌ يكسو المسامع وقرا

Onun şimşegi bir anlıktır ama gök gürültüsü kulakları sağır eder.

3. كخلي منافقٌ بهواه

فهو بيكي جهراً ويضحك سراً

Münafık bir dost gibi dışından ağlıyor ve içinden gülüyor.

[417]

279. Ebû Nüvâs

1. ألا فاسقتني خمراً وقل لي هي الخمر

ولا تسقني سراً إذا أمكن الجهر

Haydi bana şarap sun ve "bu şaraptır" de. Eğer açıktan sunman mümkünse gizlice sunma.

2. فما الغبن إلا أن تراني صاحياً

وما الغنم إلا يتعنني السكر

Ziyan ancak beni ayık görmendir. Ganimet, sarhoşluğun beni kekeme yapmasıdır.

3. فبح باسم من أهوى وذرنى من الكنى

فلا خير في اللذات من دونها ستر

Sevdiğimin adını ifşa et, künyeleri bir kenara koy. Üzeri örtülü olan lezzetlerden hayır gelmez.

4. وخماره نبهتها بعد هجعة

وقد غابت الجوزاء وانغمس النسر

Meyhaneci kadını hafif uykusundan uyandırdım. Cevzâ yıldızı kayboldu, Nesr yıldızı dalıp kayboldu.

5. فقالت من الطراق قلنا عصابة

خفاف الأوادي تبتغي لهم خمر

"Bu kapıyı çalan kimlerdir" dedi, "Şarap isteyen, kadehleri boş bir cemaatiz" dedik.

6. ولا بد أن يزونا فقالت أو الفدا

بأبلج كالدينار في طرفه سحر³⁶⁸

"Ve zina etmesi gereken bir cemaatiz." dedik, "bakışında sihir olan, dinar gibi parlak yüzlü (şu delikanlıya) feda olayım." dedi.

7. فقلنا لها هاتيه ما إن لمثلنا

368 بأبلج كالدينار في طرفه سحر

فدينأك بالأهلين عن مثل ذا صبر

Ona "haydi o zaman, böyle bir şey için bekleyemeyiz, böyle bir sabra ana babamızı feda ederiz." dedik.

8. فجاءت به كالغصن يهتز ردفه

تخال به سحراً وليس به سحر

Ucu titreyen bir dal gibi geldi. Sihir zannedilirdi ama sihir değildi.

9. له شبه كالبدر ليلة تمه

مهفهف أعلى الكشح في ثغره أسر

10. فقام إليه واحد بعد واحد

فكان به من طول غربتنا الفطر³⁶⁹

Ona doğru teker teker kalktılar. Uzun süre (kadınlardan) uzak durma orucumuzdan sonra bu bir iftardı.

11. فبتنا يرانا الله شر عصابة

تجر أذيال الفسوق ولا فخر

Allah'ın en şerli cemaat olarak gördüğü, fiskın kuyruğunu çeken (başını çeken) kişiler olduk.

280. Ebû Nüvâs

1. نداول بالكبير من الصغير

³⁷⁰وخذها من يدي ساق غرير

Büyük kadehleri küçük kadehlerle değiştirerek içelim. (Kadehi) tecrübesiz sakinin elinden al.

³⁶⁹ فكان به من طول غربتنا الفطر

³⁷⁰ وخذها من يدي رشا غرير

2. ودعني من بكائك في عراصٍ

وفي أطلال منزلةٍ ودور

Bırak da boş arsalarda, (sevgilinin) evinin kalıntıları arasında ağlayayım.

3. ولا تشرب بلا طربٍ ولهوٍ

فإن الخيل تشرب بالصغير

Eğlence ve coşku olmadan içme, at bile ıslık sesiyle iç.

4. وليس الشرب إلا بالملاهي

وبالحركات من مثني وزير

Ancak eğlence (ve musiki) varken, teller titrerken içilir.

281. Ebû Nüvâs

1. أدر يا سلامة كأس العقار

فإني خلّي خليع العذار

Ey Selamet, döndür şarap kadehini. Ben (sevgilinin) yanağını boş vermiş bir gamsızım.

2. شراباً إذا صب في كأسه

يصب على الليل نور النهار

Öyle bir şarap ki, kadehinde döküldüğünde geceye gündüzün aydınlığını saçar.

3. يسالها الماء جرياً لها

فيهديه للعين وقت الخمار

Su onunla çekişiyor ve göze sarhoşluktan ayılma vaktini bildiriyor.

282. Ebû Nüvâs

1. أَرَانِي مَعَ الْأَحْيَاءِ حَيًّا وَأَكْثَرِي

على الدهر ميتٌ قد تخرمه الدهر

Bugün diriler arasında ben de diriyim ama (yüzüm ölüme dönük ve) zaman bedenimi söküyor.

2. فَمَا لَمْ يَمِتْ عَنِّي بِمَا مَاتَ نَاهِضٌ

فبعضي لبعضٍ دون قبرِ البلا قبر

3. فَيَا رَبِّ قَدْ أَحْسَنْتَ عَوْدًا وَبَدَأَةً

إِلَيَّ فَلَمْ يَنْهَضْ بِإِحْسَانِكَ الشُّكْرَ

Ya Rabbi, sen bana başta da sonda da ihsanda bulundun, ben de bu ihsanına karşı şükürden acızım.

4. فَمِنْ ذَاكَذَا عَذْرٍ إِلَيْكَ وَحُجَّةٍ

فَعَذْرِي إِقْرَارِي بِأَنْ لَيْسَ لِي عَذْرٌ

Kimin senin karşında (hakiki bir) özrü ve hücceti olabilir ki? Sana karşı özrüm, hiçbir özrümün (bahanemin) olmamasıdır.

283. Ebû Nüvâs

1. أَيَا خَيْرٍ مَأْمُولٍ يَرْجَى أَنَا أَمْرُؤُ

أُسِيرٌ رَهِينًا فِي سَجُونِكَ مَقْفَرٌ³⁷¹

Ey kendisinden (iyilik) beklenenlerin en hayırlısı, ben senin zindanlarında hiçbir şeyi kalmamış bir esir, bir rehinim.

2. فَإِنْ أَكْ لَمْ أَذْنِبْ فَفِيمَ تَعْنَتِي

وَإِنْ كُنْتُ ذَا ذَنْبٍ فَعَفْوُكَ أَكْبَرُ

³⁷¹ أُسِيرٌ رَهِينًا فِي سَجُونِكَ مَقْفَرٌ

Eğer günah işlemezsem sen neyi kaydedeceksin ki? Ve eğer günahkârsam senin affın daha büyüktür.

284. Ebû Nüvâs

1. ولما أن بدا في الخد شعراً

توقف عند منتصف العذار

Yanağında tüy zuhur ettiğinde yüzünün yarısında durdu.

2. فقلت للائمى فيه تعجباً

لنصف الليل في نصف النهار

Beni kınayan kişiye dedim ki: Gündüzün yarısında gecenin yarısı...

285. ‘Alî b. Ebî Tâlib Kerremallahu Vecheh

1. عليك بإخوان الصفا فإنهم

عماداً إذا استجدتهم وظهور

Safanı paylaştığın kardeşlerini gözet. Çünkü onlar yardım istediğinde bir direk gibi arkandadırlar, sana destek olurlar.

2. وإن قليلاً الف خلٍّ وصاحبٍ

وإن عدواً واحداً لكثير

Bin dost, bin arkadaş azdır ama tek bir düşman fazladır.

3. إذا ما أتاكَ الدهر يوماً بنكبةٍ

فهبي لها صبراً وأوسع لها صدراً

Zaman sana bir gün bir felaket getirirse ona sabır hazırla ve göğsünü genişlet, ger.

4. فإن تصاريف الزمان عجيبةٌ

فيوماً ترى عسراً ويوماً ترى يسراً

Zamanın tasarrufları acayıptır. Bir gün zor görürsün, bir gün kolay.

[418]

286. Safiyyüddin el-Hillî

1. وحامل الكأس ساجي الطرف ذو هيفٍ

صاحي اللواظ عطف مخمور

2. كأنما صاغه الرحمن تذكرةً

لمن يشكك في الولدان والخور

Sanki Rahman onu vildân (cennetteki genç hizmetçiler) ve huriler konusunda şüphe edenlere bir hatırlatma olarak yaratmış.

3. تظلمت وجنتاه وهي ظالمةٌ

وطرفه ساحرٌ في زيٍّ مسحور

Elmacık kemikleri onun zalim olduğundan şikâyet etti. Yan bakışı sihirli kıyafet içindeki bir sihirbazdır.

4. راحٌ بدت لكليم الوجد أنسها

من جانب الكأس لا من جانب الطور

O öyle bir şaraptır ki vecd Kelîm'inin kaşısına çıkmıştır, ama Tûr tarafından değil kadeh tarafından.

5. تشعشعت في يد الساقى واتقدت

بها زجاجتها من لطف تأثير

Sakinin elinde parıldadı, etkisinin lefatiyle kadeh tutuştu.

6. كأنها وضياء الشمس يحجبها

روحٌ من النار في جسمٍ من النور

Sanki ışıktan bir vücudun içindeki ateşten bir ruh gibi güneşin ışığını perdeliyordu.

287. Yahyâ b. Ebî Tâlib

1. تصبرت عنها كارهاً وهجرتها

وهجرانها عندي أمر من الصبر

Ona istemeyerek sabrettim ve sonra onu bıraktım. Ama onun ayrılığı da benim için yine sabır gerektiriyor.

2. كأن فؤادي كلما عن ذكرها

جناحا غرابٍ رام نهضاً إلى وكر

Gönlüm ne zaman onu ansa yuvasına uçmak için çırpınan bir karga kanadı gibi olur.

288. Ebü's-Şamakmak

1. إذا حجبت بمالٍ أصله دنسٌ

فما حجبت ولكن حجت العير

Aslı kirli olan bir mal ile haccettiysen sen haccetmedin ama deven haccetti.

2. ما يقبل الله الا كل طيبةً

ما كل من حج بيت الله مبرور

Allah ancak tayyib olanı kabul eder. Beytullah'ı her haccedenin haccı mebrur değildir.

289. Ca'fer b. el-Ferrâ'

1. من أخل النفس أحيائها وروحها

ولم يبت طاوياً منها على ضرر

Kim nefsinı zayıflatırsa onu ihya eder ve canlandırır ve nefsi sebebiyle sıkıntı çekip iki büküm kalmaz.

2. إن الرياح إذا اشتدت عواصفها

فليس ترمي سوى العالي من الشجر

Rüzgârların fırtınaları şiddetlendiğinde ancak ve ancak yüksek ağaçları devirir.

290. Muhammed el-Verrâk

1. إن اللبيب إذا تفرق أمره

فتق الأمور مناظراً ومشاوراً³⁷²

Akıllı kişinin bir işi kontrolden çıkınca tüm işlerini tartışır ve istişare eder.

2. وأخو الجهالة يستبد برأيه

فتراه يعتسف الأمور مخاطراً

Zırcahil ise kendi görüşünün olması için istibdad yapar, işlerin tehlikede olduğunu görürsün.

291. Kemâlüddîn b. en-Nebîh

1. باكر صبحك أهني العيش باكره

فقد ترنم فوق الأيك طائره

Erkenden sabah şarabını iç, en güzel yaşayış erken olandır; ağaçlarda kuşlar (çoktan) terennüme başladılar.

2. والليل تجري الدراري في مجرته

³⁷² فتق الأمور مناظراً ومشاوراً

كالروض تطفو على نهرٍ أزاهره

Samanyolunda yıldızların aktığı bir gece, nehrin üzerinde çiçeklerin yüzdüğü bir bahçeye benziyor.

3. وكوكب الصبح نجابٌ على يده

مخلقٌ تملأ الدنيا بشائره

4. فانهض إلى ذوب ياقوت لها حبيبٌ

تنوب عن ثغر من تهوى جواهره

Kabarcıkları olan erimiş yakut için kalk, o sanki içinden mücevherler dökülen bir ağıza vekâlet ediyor.

5. حمراء من وجنة الساقى لها شبه

فهل جناها مع العنقود عاصره

(Kadehteki şarap) kıpkırmızı, sakinin yanağına benziyor, acaba şarap hazırlayan onu (üzümü/sevgilinin yanağını) salkımıyla mı koparmıştır?

6. ساقٍ تكون من صبحٍ ومن غسقٍ

فابيض خداه واسودت غدائره

Sabahın aydınlığı ve gecenin karanlığından meydana gelmiş, yanakları bembeyaz ve saçları simsiyah bir saki...

7. بيضٌ سوافه لعسٍ مراشفه

نعسٍ نواظره خرسٍ أساوره

8. مهفهف القد بيدي جسمه ترفاً

مخصر الخصر عبل الردف وافره

İnce beli vücudu zariftir, beli ince, cismi ve arkası iricedir.

9. كأنه بسواد اللخط مكتحل

و ركبت فوق صدغيه محاجره

Peçesinin şakak kısmında göz boşlukları vardır, sanki kara baht ile sürmelenmiş gibidir.

10. فلو رأيت مقلتا هاروت آيته ال

كبرى لآمن بعد الكفر ساحره

Harut'un gözleri onun büyük mucizesini görselerdi küfürden sonra iman ederlerdi.

11. خذ من زمانك ما أعطاك مغتنماً

وأنت ناهٍ لهذا الدهر أمره

İçinde bulunduğun zaman sana ne veriyse onu ganimet bil, şu zaman için sana emir veren kişiyi sen nehyedersin.

12. فالعمر كالكأس تستحلى أوائله

لكنه ربما مرت أو آخره

Ömür kadeh gibidir, başları tatlıdır ama sonu belki de acıdır.

13. واجسر على فرص اللذات محترقاً

عظيم ذنبك إن الله غافره

Lezzet fırsatlarını (kaçırma), cesur ol. Günahının çokluğuna fazla aldırma, Allah onları bağışlar.

292. Ebû İshâk b. Hafâce el-Endelüsî

1. عاثت بساحتك الظبا يا دار

ومحا محاسنك البلى والنار

Ey hâne, senin avlunda geyik kargaşa çıkarttı. Eskimek ve ateş senin güzelliklerini sildi.

2. فإذا تردد في جنابك ناظرٌ

طال اعتبارٌ فيك واستعبارٌ

Sana bakan kişi büyüklüğünde tereddüt ettiğinde senin hakkında uzun süre ibret alır ve göz yaşları döker.

3. أرضٌ تقاذفت الخطوب بأهلها

وتمخضت بخرابها الأقدارُ

Felaketler oradaki insanları topa tutmuştur ve kader de oranın harap olmasına sebep olmuştur.

4. كتبت يد الحدثان في عرصاتها

لا أنت أنت ولا الديار ديارُ

Gece ve gündüzün musibetleri (kader) o arazilere (bizim zevalimizi yazmıştır), artık ne sen aynısın ne de bu diyar aynıdır.

[419]

293. ‘Abdullah b. Muhammed el-‘Attâr

1. وكأسٌ يرينا آيةَ الصبح في الدجى³⁷³

فأولها شمسٌ وآخرها بدرُ

Bize karanlıkta sabahın ayetini (izini) gösteren bir kadehtir. Başu güneştir, sonu aydır.

2. مقطبةٌ ما لم يزرها مزاجها

فإن جاءها جاء التبسم والبشرُ

Mizacı (keyfî) onu ziyaret etmediğı sürece çatık kaşlıdır. Eğer keyfî yerine gelirse tebessüm eder, müjde verir.

3. فيا عجباً للدهر لم يخل مهجة

373 وكأس يرينا آية الصبح في الدجى

من العشق حتى الماء يعشقه الخمرُ

Felek ne kadar acaip... Aşktan hâlî hiçbir kimse var mı? Şarap bile suya âşık.

294. ez-Zemahşerî

1. وإذا رأيت صعوبةً في مطلب

فاحمل صعوبته على الدينارِ

Bir konuda bir zorlukla karşılaşırsan o zorluğu dinara havale et.

2. وابعثه فيما تشتهيهِ فإنه

حجرٌ يلين قوة الأجارِ

Bir şeye heves edersen (onu elde etmek için) para gönder. Para, taşları yumuşatan bir taştır.

295. ez-Zemahşerî

1. ألا يا مستعير الكتب دعني

فإن إعارتي للكتب عارٌ

Ey benden kitap ödünç isteyen kişi, bırak beni. Kitap ödünç vermem bir utançtır.

2. ومعشوقي من الدنيا كتابي

فهل أبصرت معشوقاً يعارُ

Bu dünyada sevgilim kitabımdır. Hiç ödünç verilen sevgili gördün mü?

296. el-Mühezzeb

1.³⁷⁴ دعوني فإنني خلعت عذاراً

³⁷⁴ زودوني فإنني خلعت عذاراً

وجعلت سري في المجون جهارا

Bırakın beni, ben taptaze sevgililer aramayı bıraktım, içki ve fuhşıyyât konusundaki sırrımı aşikâr eyledim.

2. أفرغ كيسي في الكؤوس واغتدي

أبيع على شرب العقار عقارا

Kesemi kadehlere boşaltıyor ve erkenden (meyhaneye gidiyorum). Ve şarap içmek için gayrimekul satıyorum.

297. Ebû Nasr b. Nübâte

1. كان لي مالٌ وكيسٌ

قبل تهيامي وسكري

Tutkuya kapılıp sarhoş olmadan evvel malım ve kesem vardı.

2. فسبكت المال طاساً

وصبغت الكيس خمري

Malı eritip bir tas yaptım ve keseyi şaraba boyadım.

298. Ebû Yahyâ b. el-Mu'tasım

1. ما لي وللبر لم يسمح بزورته

لعله ترك الأجمال أو هجرا

Bana ve ay yüzlüme ne oluyor? Belki de güzelliği ve hicranı terk etmiştir.

2. إن كان ذاك لذنّب ما شعرت به

فأكرم الناس من يعفو إذا قدرا

Eğer bu bir günah sebebiyse ben bunu hissetmedim, kendisi elinden gelirse bağışlayanların en cömertidir.

299. İbnü'r-Rakkâk el-Endelüsî

1. سقتني بيمنها وفيها فلم أزل

يجاذبني من ذا ومن هذه سكرُ

Bana kadehini ve dudağını sundu. O da bu da beni çekiştirip duruyor. İşte sarhoşluk budur.

2. ترشفت فاها إذ ترشفت كأسها

فلا والهوى لم أدر أيهما الخمرُ

Dudağını ve kasesini yudumladım. Aşka yemin olsun, hangisi şaraptı bilemedim.

300. Hammâd 'Acred

1. أخي كف عن لومي فإنك لا تدري

بما فعل الحب المبرح في صدري

Kardeşim, beni kınamayı bırak. Şu şiddetli aşkın gönlümde neler yaptığını bilemezsin.

2. أنت تلحاني وقلبك فارغٌ

وقلبي مشغول الجوانح بالفكر

Kardeşim, sen beni bunaltıyorsun ama kalbin boş. Kalbim ise gönül meselelerini düşünmekle meşgul.

3. أخي إن دائي ليس عندي دواؤه

ولكن دوائي عند قلب أبي بشر

Kardeşim, bende hastalığımın devası yok ama benim devam Ebû Bîşr'in kalbindedir.

4. دوائي ودائي عند من لو رأته

بقلب عينيه لأقصرت عن زجري

Benim ilacım dostlarımdır. Onları benim gördüğüm kalp ile görsen beni bu kadar azarlamazdın.

5. فأقسم لو أصبحت في لوعة الهوى

لأقصرت عن لومي وأطنبت في عذري

Yemin ederim ki kara sevdaya düşsen beni kınamayı bırakır ve uzun uzun özür dilerdin.

6. ولكن بلاني منك أنك ناصح

وإنك لا تدري بأنك لا تدري

Ama başımın belasısın, bana nasihat ediyorsun. Ve (aşk bahsini) anlamadığını da anlamıyorsun.

301. Maddâd b. 'Amr

1. كأن لم يكن بين الحجون إلى الصفا

أنيس ولم يسمر بمكة سامر

Mekke'de, Hacûn Dağı ile Safâ arasında geceleyip muhabbet eden kimse kalmamış gibi.

2. بلى نحن كنا أهلها فأبادنا

صروف الليالي والجدود عوائز

3. وأبدلنا ربي بها دار غربة

³⁷⁵بها الذئب يعوي والعدو المخاصر

Rabbim onu, kurtların uluduğu ve düşmanların etrafını çevirdiği bir yerle değiştirdi.

³⁷⁵بها الذئب يعوي والعدو المخاصر

4. وأخرجنا منها المليك بقدرة

كذلك بالناس تجري المقادير

Hükümdar kudretiyle bizi oradan çıkarttı, kader de insanlar işte böyle oradan oraya sürükler.

5. وسحت دموع العين تبكي لبلدة

بها حرم أمن وفيها المشاعر

Gözler kendisi için hislerimiz olan Harem beldesi için gözyaşı dökmekte.

302. Cebele b. el-Eyhem

1. تنصرت الأشراف من عار لطفة

وما كان فيها لو صبرت لها ضرر

Eşraf tokatın etkisiyle Hristiyan oldular, hâlbuki sabretseler bir zararı olmayacaktı.

2. تكنفي فيها لجأ ونخوة

وبعت بها العين الصحيحة بالخور

Beni o sırada kibir ve husumet kaplamıştı, sağlam gözü satıp tek gözü satın aldım.

3. فيا ليت أمتي لم تلدني وليتني

رجعت إلى القول الذي قال لي عمر

Keşke annem beni doğurmasaydı ve keşke ömrün bana dediği (evvelki çağlarıma) dönebilseydim.

[420]

4. ويا ليتني أرعى المخاض بدمنة

وكننت أسيراً في ربيعة أو مضر

Ve keşke enkazlarda deve gütsem veya Rebî'a veya Mudar'ın elinde esir olsaydım (da böyle olmasaydı).

5. ويا ليت بالشام أدنى معيشة

أجالس قومي ذاهب السمع والبصر

Keşke en düşkün şekilde, kör ve sağır olarak Şam'da kalsaydım da kavmim ile beraber olmaya devam etseydim.

303. Ebû Temmâm et-Tâ'î

1. وما مات حتى مات مضروبٌ سيفه

من الضرب واعتلت عليه القنا السمرُ

Kılıcı kırılıp mızrağı aşınıncaya kadar ölmedi.

2. وقد كان فوت المرء سهلاً فردّه

إليه الحفاظ المر والخلق الوعرُ

3. فأثبت في مستنقع الموت رجله

وقال لها من تحت أخمصك الحشرُ

Ayağını ölüm bataklığına sağladı ve ona "mahşer senin altında" dedi.

4. غدا غدوةً والحمد نسج رداءه

فلم ينصرف إلا وأكفانه الأجرُ

Sabahleyin şükürden dokunmuş elbiseyle yola çıktı, dönerken mükafatı kefendi.

5. كأن بني نبهان يوم مصابه

نجوم سماءٍ خرّ من بينها البدرُ

Benî Nebhân onun vurulduğu gün sanki aralarından ayın yitip gittiği yıldızlar gibiydiler.

6. يعزون عن ثاوي يعزي به العلى

ويكي عليه البأس والجود والشعرُ

304. İbrâhîm b. Müdîr

1. نسلي ليس طول الحبس عاراً

وفيه لنا من الله اختبارُ

Teselli oluyoruz. Hapiste uzun kalmak ayıp değildir, orada Allah tarafından sınanıyoruz.

2. فلولا الحبس ما بلي اصطبارُ

ولولا الليل ما عرف النهارُ

Hapis olmasa sabır eskimez, gece olmasa gündüz bilinmezdi.

3. وما الأيام إلا معقباتُ

ولا السلطان إلا مستعارُ

Günler ancak peş peşe gelir, saltanat ancak bir emanettir.

4. سيفرج ما ترين إلى قليلٍ

مقدرةٌ وإن طال الأسارُ

Esaret uzasa bile yakında şu gördüklerin kurtulacak.

305. İbrâhîm b. Müdîr

1. يا واحدي من عباد الله كلهم

ويا غناي ويا كهفي ويا وزري

Ey Allah'ın tüm kullarından bana en biricik gelen! Ey zenginliğim, ey mağaram, ey günahım!

2. ويا رجائي ويا سؤلي ويا أُملي

ويا حياتي ويا سمعي ويا بصري

Ey ümidim, ey isteğim, ey emelim, ey hayatım, ey işitmem, ey görmem!

3. ويا مناي ويا نوري ويا فرحي

ويا سروري ويا شمسي ويا قمري

Ey arzum, ey nurum, ey mutluluğum, ey sürurum, ey güneşim, ey ayım!

4. لا تقبلي قول حسادٍ علي ولا

والله ما صدقوا في القول والخبر

Hasetçilerin hakkındaki sözlerini kabul etme. Vallahi sözleri de verdikleri haber de doğru değil.

306. Ebû Dülef

1. أَلَا رَبَّ ضَيْفٍ طَارِقٍ قَدْ بَسَطَتْهُ

وَأَنَسَتْهُ قَبْلَ الضِّيَافَةِ بِالْبَشَرِ

Kapını çalan nice ziyaretçinin önünü donattım, ve ziyafetten evvel onları güler yüzle karşıladım.

2. أَتَانِي يَرْجِينِي فَمَا حَالُ دُونِهِ

وَدُونِ الْقُرَى وَالْعُرْفِ مَنْ نَائِلِي سَتْرِي

(Ama bu sefer) ümitle bana geldiklerinde cömertliğimin gizli oluşu benimle o köyler arasına girdi.

3. وَجَدْتُ لَهُ فَضْلًا عَلَيَّ بِقَصْدِهِ

إِلَيَّ وَبَرًّا زَادَ فِيهِ عَلَيَّ بَرِي

Bana yönelmiş olamaları bence faziletli ve bu benim onlara olan iyiliğimi arttırdı.

4. فَزَوَدْتُهُ مَا لَا يَقْلُ بِقَاوِهِ

وزودني مدحاً يدوم على الدهر

Ben ona durdukça azalmayan bir şey ihsan ettim, sen de bana sonsuza dek devam edecek bir medihde bulundun.

307. Hüseyin b. Mutayr

1. وقد تغدر الدنيا فيضحى فقيرها

غنياً ويغنى بعد بؤس فقيرها

Dünya birine arkasını dönebilir ve zengin fakir olabilir ve fakir sefaletten sonra zengin olabilir.

2. فلا تقرب الأمر الحرام فإنه

حلاوته يفنى ويبقى مريرها

Haram işe yaklaşma. Onun tadı yok olup gider ve geriye acısı kalır.

3. وكم قد رأينا من تغيّر عيشة

وأخرى صفا بعد اكدار غديرها

Hayatı değişen kaç insan gördük. Ve nice yoğun bulanıklıklardan sonra durulup tertemiz olanları gördük.

308. Ebû Ya‘lâ İbn el-Heyâdiye

1. الجهل أروح للفتى من عقله

يمسي ويصبح آمناً مسروراً

Delikanlı için cehalet, akıllı olmaktan daha rahattır. Gecesini, gündüzünü mutlu ve güvenli bir şekilde geçirir.

2. ترك العواقب جانباً عن فكره

وسعى رواحاً في الهوى وبكورا

İşlerin sonunu düşünmeyi bir kenara bırakıp hevasının ve bekarların peşinde koştu.

3. والعقل يعقله على حسراته

ويصده فيرده محسورا

Ve akıl, hasretlerini düşünür ve hasretler içinde geri döner.

4. وتراه مهتماً كثيراً غمه

يحيا أسيراً أو يموت فقيراً

Onu hep gam içerisinde görürsün. Esir yaşar ve fakir ölür.

5. لما علا الجهال في أيامنا

ورقوا ونالوا منزلاً وسريراً

Günümüzde cahiller yüceldiler, inceldiler, rütbe ve taht kazandılar.

6. أخفيت علمي وأطرحت فضائلي

علي أكون إذا جهلت أميراً

Cahil olunca emir olurum diye ilmimi gizledim, faziletlerimi bir kenara attım.

309. ‘Alî b. Cebele

1. هجرتك لم أهجرك من كفر نعمة

وهل يرتجي نيل الزيادة بالكفر

Senden ayrıldım ama ayrılma sebebim küfrân-ı nimet (nankörlük) değildi.
Nankörlük ederek hiç daha fazla (elde etmek) ümit edilebilir mi?

2. ولكنني لما أتيتك زائراً

فأفرطت في برِّي عجزت عن الشكر

Ama sana ziyaretçi olarak geldiğimde bana aşırı derecede iyilik yaptın ve buna teşekkürden aciz kaldım.

3. فَمِ الْآنَ لَا أَتِيكَ إِلَّا مُسْلِمًا

أُزورك فِي الشَّهْرَيْنِ يَوْمًا أَوْ الشَّهْرِ

Bundan sonra ancak teslim olmuş olarak gelirim, seni ayda veya iki ayda bir ziyaret ederim.

4. فَإِنْ زِدْتَنِي بَرًّا تَزِيدْتِ جَفْوَةً

وَلَمْ تَلْقَنِي طَوْلَ الْحَيَاةِ وَفِي الْحَشْرِ

Sen bana ihsanını arttıırırsan ben de sana cefamı arttırırım. Nasıl olsa beni hem ömür boyu hem de kıyamette görmeyeceksin.

310. Ebü'l-‘Atâhiye

1. لَيْسَ لِمَنْ لَيْسَتْ لَهُ حِيلَةٌ

مَوْجُودَةٌ خَيْرٌ مِنَ الصَّبْرِ

Hilesi olmayan kişi için sabırdan daha hayırlı bir şey mevcut değildir.

2. فَاخْطُ مَعَ الدَّهْرِ إِذَا مَا خَطَا

وَاجِرْ مَعَ الدَّهْرِ كَمَا يَجْرِي

Zaman bir adım attığında sen de bir adım at ve zamanın yürüdüğü (aktığı) gibi sen de yürü (ak).

3. مِنْ سَابِقِ الدَّهْرِ كَبَا كِبْوَةً

لَمْ يُسْتَقْلَلْهَا آخِرُ الدَّهْرِ

Felek ile müsabakaya girmeye kalkan yüzüstü öyle bir düşer ki kıyamete kadar doğrulamaz.

311. Ebü'l-‘Atâhiye

1. ليت شعري فإنني لست أدري

أي يوم يكون آخر عمري

Ömrümün sonu hangi gün bilmiyorum, keşke bilseydim.

2. وبأي البلاد يقبض روعي

وبأي البلاد يحفر قبري

Ruhumun hangi belde kabzedileceğini, kabrimin hangi belde kazılacağını keşke bilseydim.

312. İbnü'l-Hayyât ed-Dımişkî

1. لم يبق عندي ما يباع بحبة

وكفاك شاهد منظري عن مخبري

Onun sevgisiyle satılacak bir şeyim kalmadı. Sana şahit olarak söylediklerim değil, şu gördüğün halim yeter.

2. إلا بقية ماء وجه صنتها

عن أن تباع وقد وجدتك المشتري

Geriye bir tek yüz suyu kaldı, onun müşterisi de sensin.

313. el-Kâdî es-Sa'îd b. Senâ'ü'l-mülk

1. يا ليلة الوصل بل يا ليلة العمر

أحسننت إلا إلى المشتاق في القصر

Ey vuslat gecesi, ve hatta ey ömrün gecesi, sarayda hasretle bekleyen (bu âşık) haricinde herkese ihsanda bulundun.

2. يا ليت نجمك لم تقفل ركائبه

أو ليت صبحك لم يقدم من السفر

Keşke yıldızının kabileleri dönmesedi, keşke sabahın seferden geri gelmeseydi.

3. أو ليت لم يصف فيك الشرق من كدرٍ

فذلك الصفو عندي غاية الكدر

Keşke gündeğümü bulanıklığından kurtulup saf hale gelmeseydi, bu duruluk benim için bulanıklığın/kederin son noktasıdır.

4.³⁷⁶ أو ليت كلا من الشرقيين ما ابتسما

أو ليت كلا من النسرین لم یطر

Keşke iki doğuş da gülümsemeseydi, keşke iki akbaba da uçmasaydı.

5. أو ليت قلبي وطرفي تحت ملك يدي

فزدت فيك سواد القلب والبصر

Keşke kalbim ve bakışım kendi hükmüm altında olsaydı da sana kalp ve bakış arazilerini verseydim.

6. أو ليت ألقى حبيبي سحر مقلته

على العشاء فأبقاها بلا سحر

Keşke sevgilim gözlerindeki sihri akşam vaktine saçsaydı da akşam seher vakti olmaksızın (sonsuz dek) kalsaydı.

7. كأنما حين ولت قمت أجذبها

فانشق في الشرق منها الثوب عن دبر

Arkasını dönüp gittiğinde onu çekmeye başladım ve gün doğumunun elbisesi arkadan yırtıldı.

314. 'Abbâs b. el-Ahnef

1. نرف البكاء دموع عينك فاستعر

³⁷⁶ أوليت كل من الشرقيين ما ابتسما

عيناً لغيرك دمعها مدرارا

Ağlamak gözlerinin yaşlarını kuruttu. Bir başkasının seller gibi yaşı olan gözünü ödünç al.

2. من ذا يعيرك عينه تبكي بها

أرأيت عيناً للبكاء تعار

Sana ağlaman için gözlerini kim ödünç verecek? Hiç ağlamak için ödünç verilen göz gördün mü?

315. 'Abbâs b. el-Ahnef

1. لعمرك ما يستريح المحب

حتى يبوح بأسراره

Ömrüne yemin olsun ki âşık sırlarını ifşa edene dek rahatlamaz.

2. فقد يكتم المرء أسراره

فتظهر في بعض أشعاره

Kişi belki sırlarını gizleyebilir ama bazı şiirlerinde bu sırlar ortaya çıkar.

316. 'Abbâs b. el-Ahnef

1. إذا ما دعوت الصبر بعدك والبكاء

أجاب البكاء طوعاً ولم يجب الصبر

Sen gidince gözyaşını ve sabrı çağırdım. Gözyaşı bu davete icabet etti, sabır etmedi.

2. فإن ينقطع منك الرجاء فإنه

سيبقى عليك الحزن ما بقي الدهر

Ümidin kesilirse üzerinde sonsuza dek hüznü kalır.

317. Bedreddîn b. Habîb

1. عيناہ قد شہدت بأنی مخطئ

وأنت بخط عذارہ تذکارا

(Sevgilinin) gözleri benim yanlış yaptığuma şahitlik etti, yanağındaki hatlar (ayva tüyleri) da delil gösterildi.

2. یا حاکم الحب اتند فی قتلتي

فالخط زورٌ والشهود سکارا

Ey aşk hâkimi, beni öldürmekte acele etme. Bu yazı uydurmadır, şahitler de sarhoştur.

318. Behâ Zühryr el-Mısrî

1. رعی اللہ لیلۃ وصلی خلت

وما خالط الصفو فیہا کدر

Allah (başka şeylerden) arınmış olan, duruluğuna bulanıklık (keder) karışmamış olan vuslat gecesini gözetsin, (var etsin).

2. أنت بغتۃً وانقضت سرعۃً

وما قصرت مع ذاک القصر

Ansızın geldi, hızlıca geçip gitti, kısa olmasına rağmen kusursuzdu.

3.³⁷⁷ بغير احتیالٍ ولا کلفۃً

ولا موعدٍ بیننا ینتظر

Sessizce, külfetizce geldi, aramızda beklenen bir randevu de yoktu.

4. وقلت وقد کاد قلبی يطير

³⁷⁷ بغير احتیالٍ ولا کلفۃً

سروراً بنيل المنى والوطن

Dedim ki: Kalbim temenni ve gayesine ulaştığından dolayı az kalsın uçacaktı.

5. أيا قلب تعرف من قد أتاك

ويا عين تدرين من قد حضر

Ey kalp, sana kimin geldiğini biliyor musun? Ey göz, sana kimin ulaştığını anlıyor musun?

6. ويا قمر الأفق عد راجعاً

فقد حل في الأرض عندي القمر

Yer yüzündeki ay bana geldi, ey ufuktaki ay, git, (geldiğin yere) geri dön.

[422]

319. Behâ Zühryr el-Mısrî

1. ويا ليتني هكذا هكذا

وبالله بالله قف يا سحر

Keşke ben böyle, böyle olaydım, vallahi, vallahi dur ey seher.

2. فكانت كما أشتهي ليلةً

وطال الحديث وطال السهر

Bir gece, tam arzu ettiğim gibiydi. Sohbet uzadı, sabaha kadar sürdü.

3. خلونا وما بيننا ثالثٌ

فأصبح عند النسيم الخبر

Baş başa kaldık, aramızda bir üçüncü yoktu. Ve rüzgârın bundan haberi oldu.

320. Bedreddîn ed-Demâmî

1. تحدث ليّل عارضه بأني

سأسلوه وينصرم المزار

Gece (sevgilinin) yanağını unutacağımı ve artık onu ziyaret etmeyeceğimi söyledi.

2. فقال جبينه لما تبدى

حديث الليل يحويه النهار

Ve alnı ortaya çıktığında dedi ki: "Gecenin söylediği sözü gündüz siler."

321. ‘Abbâs b. Mirdâs es-Sülemî

1. ترى الرجل النحيف فتزدریه

وفي أثوابه أسدٌ هصور³⁷⁸

O çelimsiz adamı görür de küçümsersin hâlbuki onun elbiselerinin içinde bir arslan vardır.

2. ويعجبك الطير فتبتليه

فيخلف ظنك الرجل الطير

Güzel yüzlü bir insanı sınamaya kalksan bu kişi hakkındaki hüsnüzannın boşa çıkabilir.

3. بغاث الطير أطولها رقاباً

ولم تطل البزاة ولا الصقور

(Avlanmayan) lori papağanı ensesi en kalın kuştur ama (yırtıcı olan) doğan ve şahinin ensesi onun kadar kalın değildir.

4. خساس الطير أكثرها فراخاً

وأم الباز مقلاةٌ نزور

³⁷⁸ وفي أثوابه أسدٌ مضور

Değersiz kuşların yavrusu çok olur, dişi doğan kuşları ise tek bir sefer doğurur.

5. ضعاف الأسد أكثرها زئيراً

وأصرمها اللواتي لا تزيّر³⁷⁹

Arsıların en zayıfları en çok kükreyenlerdir, en bahadır olanları ise kükremez.

6. وقد عظم البعير بغير لبّ

فلم يستغن بالعظم البعير

Deve kocaman olsa da aklı yoktur, o kadar büyük olması bir işine yaramaz.

7. يصرفه الصغير بكل أرض

وينزله على الخسف الجرير

Küçük bir çocuk bile (kocaman deveyi) her tarafa çekebilir, yularından tutup onu çöktrebilir.

8. ينوخ ثم يضرب بالهراوى

ولا عرفٌ لديه ولا نكير

(Deve) çöktirilip sopalarla dövölünce bunu ne kabul edebilir, ne de buna karşı çıkabilir.

9. فما عظم الرجال لهم بزين

ولكن زينهم كرمٌ وخير

Büyükölük insanlar için bir süs değildir, insanı kerem ve hayır süsler.

322. Nâbiga b. ez-Zübyânî

1. أخلاق مجدك جلت ما له خطر

في البأس والجود بين الحلم والخفر

³⁷⁹ وأصروها اللواتي لا تزيّر

Mecdin (ululuğun) güzel huylarla, tehlikesiz bir şekilde parladı; hilm ve haya arasında fayda ve cömertlik sundu.

2. متوجُّ بالمعالي فوق مفرقه

وفي الوغى ضيغَم في صورة القمر

Yücelikler onun alnında bir taçtır. Savaşta ay görünüşlü bir arslandır.

3. إذا دجا الخطب جلاه بصارمه

كما يجلي زمان المحل بالمطر

Musibetler bir karanlık gibi çöktüğünde zamanın bir meydanı yağmurla temizlemesi gibi kılıcıyla o karanlığı ortadan kaldırır.

323. el-A 'şâ

1. كن كالسموأل إذ طاف الهمام به

في مجفلٍ كسواد الليل جرار

2. بالأبلق الفرد من تيماء منزله

حصنٌ حصينٌ وجارٌ غير غدار

3. فسامه خطتي خسفٌ فقال له

قل ما بدا لك إني مانعٌ جاري

4. فقال ثكلٌ وغدرٌ أنت بينهما

فاختر وما فيهما حظٌ لمختار

5. فشكَّ غير طويلٍ ثم قال له

اقتل أسيرك إني مانعٌ جاري

6. فقال تقدمةٌ إذ رام يقتله

أشرف سموأل فانظر في الدم الجاري

7. أَقْتُلْ ابْنَكَ صَبْرًا أَوْ تَجِيءْ بِهَا

طَوْعًا فَأُنْكَرُ هَذَا أَيْ إِنْكَارَ

8. فَشُكَّ أَوْدَاجُهُ وَالصَّدْرُ فِي مَضْضٍ

عَلَيْهِ مَنْطُويًّا كَاللَّذَعِ بِالنَّارِ

9. وَاخْتَارَ أَدْرَاعَهُ مَنْ أَنْ يَسْبَ بِهَا

وَلَمْ يَكُنْ عَهْدُهُ فِيهَا يَخْتَارُ

10. وَقَالَ لَا أَشْتَرِي عَارًا بِمَكْرَمَةٍ

فَاخْتَارَ مَكْرَمَةَ الدُّنْيَا عَلَى الْعَارِ

Dedi ki: "Dünyada keremi bırakıp utanç satın almam" Ve dünyanın keremini utanca tercih etti.

324. Te'ebbeta şerran

1. إِذَا الْمَرْءُ لَمْ يَحْتَلْ وَقَدْ جَدَّ جَدُّهُ

أَضَاعَ وَقَاسَى الصَّعْبَ وَهُوَ مُقَصِّرٌ

Kişi gerekeni yapıp işini ciddiye almazsa ihmâlkâr davrandığı o zor iş daha da çetrefilli hale gelir, zayı olur.

2. وَلَكِنْ أَخُو الْحَزْمِ الَّذِي لَيْسَ نَازِلًا

بِهِ الْأَمْرَ إِلَّا وَهُوَ لِلْقَصْدِ مُبْصِرٌ

Ama geri çekilmeyip de işi konusunda gerekeni yapan kişi maksadının gerçekleştiğini görür.

325. el-Mu'âfâ

1. إِنْ التَّوَانِي أَنْكَحَ الْعَجْزَ بِنْتَهُ

وَسَاقَ إِلَيْهَا حِينَ أَنْكَحَهَا مَهْرًا

Tembellik kızını acziyetle evlendirdi ve ona mehir olarak

2. فرأشاً وطياً ثم قال له اتكي

رويداً كما لا شك أن تلدا فقرا

ona bir yatakla bir yorgan verdi ve "burada rahatça istirahat edin, yakında fakirlik doğacaktır." dedi.

[423]

326. Muhammed b. Hâzım

1. فإن عاد في ودي رجعت لوده

وإلا فإني لا أحمله إصرا

Bana döner de beni yine severse ben de onu severim. Yoksa bunu bir yük olarak taşımam.

2. أعد لمن أبدى العداوة مثلها

وأجزى على الإحسان واحدة عشرا

Düşmanlık gösterene misniyle karşılık veririm. Bir ihsana on katıyla karşılık veririm.

327. Şemsü'l-Me'âlî Kâbûs

1. قل للذي بصروف الدهر عيرنا

هل حارب الدهر إلا من له خطرٌ

Dehrin felaketleri sebebiyle bizi kıyanana söyle, dehr tehlikeli olmayan adamlar muharebe eder mi?

2. أما ترى البحر يعلو فوقه جيفٌ

ويستقر بأقصى قعره الدررُ

Görmez misin, leş denizin üstüne çıkar ama inciler denizin en dibindedir.

3. فإن تكن نشبت أيدي الزمان بنا

ونالنا من تمادى بؤسه الضررُ

Eğer zaman ellerini (pençelerini) bize geçirmiş olsa ve dertlerinin sürüp gitmesi bize zarar verse (de aldırmayız, şaşırmayız.)

4. ففي السماء نجومٌ ما لها عدد

وليس بكسفٍ إلا الشمس والقمرُ

(Çünkü) gökyüzünde sayısız yıldız var ama sadece güneş ve ay tutuluyor.

328. Ebû Muhammed ‘Abdullah b. el-Hâzin

1. وزيراً ومما يعجب المجد أنه

وزيرٌ عليه للسماح أميرُ

Mecdi (ululuğu) hayrette bırakan bir vezirdir. Mecdin veziri, müsamahanın emiridir.

2. وما كان للجوزاء لولا جوازه

مجازٌ وللشعري العبور عبورُ

3. تساعد الأقدار فيما يريده

وتسعه الأفلاك كيف تدورُ

Kader her istediği konuda onun yardımcısıdır, felekler nasıl dönerse dönsün onu mutlu eder.

4. وفي يده اليمنى ثوابٌ وجنةٌ

وفي يده اليسرى رديءٌ وسعيرُ

Sağ elinde sevap ve cennet var, sol elinde kötülük ve cehennem var.

329. el-Fakîh Ebû Muhammed

1. أيا زائر البيت العتيق وتاركي

قتيل الهوى لو زرتني كان أجدر

Ey beni bırakıp Beytü'l-Atîk'i (Kabe'yi) ziyarete giden (sevgili)! Aşk maktulünü ziyaret etsen daha iyi olurdu.

2. تحج احتساباً ثم تقتل مسلماً

فديتك لا تحجج ولا تقتل الوری

Allah rızası için haccediyorsun sonra bir Müslüman öldürüyorsun. Sana feda olayım, hacca gitme de insanları öldürme.

330. Ebû Sa'îd er-Rüstemî

1. إلى أي أرض أرحل العيس صادياً

وبحرك مورودٌ وروضك ناضرٌ

Susamış devamla hangi diyara göçeyim? Senin denizin içilmeye hazır ve bahçen de göz alıcıdır.

2. فأقسمت ما في الأرض غيرك ماجدٌ

يزار ولا في الأرض غيري شاعرٌ

Yeryüzünde ziyarete değer senden başka bir ulu kişi ve benden başka bir şair olmadığına yemin ederim.

3. يرد سناك البدر والبدر زاهرٌ

ويقفو نذاك البحر والبحر زاهرٌ

Senin parlaklığın pırıl pırıl parlayan mehtabı gölgede bırakır, cömertliğin dolup taşan denizleri bile ihsâna boğar.

331. Sâhib b. 'Abbâd

1. رق الزجاج ورقت الخمر

فتشابها فتشاكل الأمر

Cam da inceldi, şarap da inceldi, ikisi birbirine benzeyince işler karıştı.

2. فكأنه خمرٌ ولا قدحٌ

وكأنها قدحٌ ولا خمرٌ

O sanki şaraptır ve kadehi yoktur. Ve o sanki kadehtir, içinde şarap yoktur.

332. Ebü'l-Hüseyn b. Lenkek

1. جار الزمان علينا في تصرفه

وأي دهرٍ على الأحرار لم يجِرْ

Zaman bize yaptıklarında çok cevr etti. Ve ahrâra cevr etmemiş bir zaman var mı ki?

2. عندي من الدهر ما لو أن أيسره

يلقى على فلك الدوار لم يدرِ

Şu zaman bana öyle musibetler vermiştir ki onun en kolayı dönüp duran feleğin başına gelse dönmeyi bırakırdı.

333. 'Abdân

1. قابل هديت أبا العلاء نصيحتي

بقبولها وبواجب الشكرِ

Ey Ebu'l-Alâ, nasihatimi sana hediye ettim, çünkü onu kabul etmek teşekkür gereğidir.

2. لا تهجون أسنَّ منك فربما

تهجو أباك وأنت لا تدري

Senden yaşlı olan kimseyi hicvetme. Çünkü belki o da sen farkına bile varmadan babanı hicveder.

334. ‘Abdân

1. تبيين فضل الفقر عندي على الغنى

بواحدةٍ فيها عزاءٌ لذي حجرٍ

Tek bir (örnek) ile fakirliğin zenginlikten üstün olduğu benim için açık hâle geldi: Tek bir taşı olan bile yas tutar.

2. متى مت لم آسف على فقد نعمةٍ

يود الفتى من أجلها المد في العمر

Öldüğümde bir nimeti elimden kaçırdığım için üzülmem. (Hayattan bir beklentim kalmadı.) İnsan bu nimet (beklentisi) sebebiyle uzun yaşamayı ister.

335. Ebû Bekr el-Hârizmî

1. غريبٌ على الأيام وجدان مثله

وأغرب منه بعد رؤيته الفقرُ

Böyle bir zamanda onun gibisini bulmak gariptir. Onu bulduktan sonra fakir kalmak daha da gariptir.

2. فلا حرٌّ إلا وهو عبدٌ لجوده

ولا عبدٌ إلا وهو في عدله حرٌّ

Tek (gerçek) hür onun cömertliğine esir olandır. Onun adaleti altında köleler ible hürdür.

336. Beşşâr

1. يا واحد العرب الذي

أَمْسى وليس له نظيرُ

Ey kendisine benzer bir kimse daha olmayan Arap!

2. لو كان مثلك آخرأ

ما كان في الدنيا فقيرُ

Senin gibi biri daha olsaydı dünyada fakir kalmazdı.

337. Kays b. Zerîh

1. إذا عبتّها شبهتها البدر طالعأ

وحسبك من عيبٍ لها شبه البدرِ

Ayıplamak (istediğimde) onu parlayan aya benzettim. Aya benzetilmiş olmak sana ayıp olarak yeter.

2. إذا ما مشّت شبرأ من الأرض أرجفت

من البُهر حتى ما تزيد على شبرِ

Bir karış yürüdüğünde yer titremeye başlar, bir karıştan fazlasını yürüyemez.

3. لها كفلٌ يرتج منها إذا مشّت

ومتنّ كغصن البان منضمر الخصرِ

Yürüdüğünde arkası sallanır, gövdesi servi dalı gibi incedir.

[424]

338. Kays b. Zerîh

1. ألا يا غراب البين ويحك انبني

بعلمك في لبنى وأنت خبيرُ

Ey ayrılık kargası, sana yazıklar olsun. Lübnâ konusunda bildiklerini anlat, sen çok şey biliyorsun.

2. فإن أنت لم تخبر بشيء علمته

فلا طرت إلا والجناح كسير

Eğer bildiklerini söylemezsen kanadı kırık hâlde uçmuş olursun.

3. ودرت بأعداء حبيبك بينهم

كما قد تراني بالحبيب أدور

Beni nasıl sevgilimin etrafında dönerken görüyorsan sen de sevgilinin düşmanları etrafında öylece döndün.

339. Mecnûn el-Âmirî

1. سبلت عظامي لحمها فتركتها

معرفة تضحى إليه وتضجر

Kemiklerimden eti çekip aldın da onu çekimsiz ve feryâd eder hâlde bırakıp gittin.

2. وأخليتها من لحمها وكأنها

قوارير في أجوافها الريح تصفر

(Kemiklerimi) etinden tamamen ayırdın ve sanki içinden havanın geçip ılık çaldığı testilere benzedi.

3. إذا سمعت ذكر الفراق تقطعت

علائقها مما تخاف وتحذر

4. خذي بيدي ثم انهضي بي تبيني

بي الضر إلا أنني أستر

340. Mecnûn el-Âmirî

1. أمّر على جدار ديار ليلى

أقبل ذا الديار وذا الجدارا

Leyla'nın diyarının duvarlarından geçiyorum ve bu diyarı ve duvarını öpüyorum.

2. وما حب الديار شغفن قلبي

ولكن حب من سكن الديارا

Kalbimi bu diyarın sevgisi almadı, ama bu diyarda yaşayanın sevgisi aldı.

341. eş-Şeyhü'l-Ekber Muhyiddîn İbnü'l-Arabî

1. وأنا جميعاً إن نصم يوم جمعة

ففي تاسع العشرين خذ ليلة القدر

Eğer hepimiz cuma günü oruç tutarsak Kadir Gecesi'ni ayın on dokuzunda bil.

2. وإن كان يوم السبت أول صومنا

فحادي وعشرين اعتمده بلا عسر

İlk orucumuz cumartesiye ayın yirmi birini kolayca kabul et.

3. وإن كان صوم الشهر في أحدٍ فخذ

ففي سابع العشرين ما شئت فاستقر

Ramazan orucu pazar günüyse ayın yirmi yedisindedir, dilediğin gibi karar kıl.

4. وإن هلّ بالاثنتين فاعلم بأنه

يؤاتيك نيل المجد في تاسع العشر

Ve eğer pazartesi hilal görünürse bil ki mecd (Kadir gesesi) sana ayın on dokuzunda gelecek.

5. ويوم الثلاثا إن بدا الشهر فاعتمد

على خامس العشرين فاعمل بها تدري

Eğer salı günü ay başlamışsa yirmi beşini esas al, onunla amel et, bilirsin.

6. وفي الأربعاء إن هَلَّ يا من يرومها

فدونك فاطلب وصلها سابع العشر

Ey (Kadir Gecesi'ne) kavuşmayı dileyen kişi, eğer çarşamba hilal görünürse ayın yirmi yedisinde ona kavuşmayı iste.

7. ويوم خميس إن بدأ الشهر فاجتهد

ففي ثالث العشرين تظفر بالنصر

Eğer perşembe ay başlarsa yirmi üçünde nusret ile zafer kazan.

8. وضابطها بالقول ليلة جمعة

توافيك بعد النصف في ليلة الوتر

Bunun ölçüsünü şöyle söyleyebiliriz: Ramazanın ikinci yarısından sonraki tek gecelerden cuma gecesidir.

9. بين التذلل والتدلل نقطة

فيها يتيه العالم النحرير

Tezellül (zelil olmak) ile tedellül (nazlanma) arasındaki fark bir noktadır ve en maharetli âlim bile bu noktada kaybolur.

10. هي نقطة الأكوان إن جاوزتها

كنت الحكيم وعلمك الأكبر

Bu nokta, kainatın noktasıdır ve onu geçersen artık hakîm (filozof, ehl-i hikmet) olursun ve ilmin en büyük ilim olur.

342. ‘Abdu'l-ganî en-Nâblusî

1. رب شخص تقوده الأقدار

للمعالي وما لذاك اختيار

Nice şahıs vardır ki onu kader yükseklerle sevk eder ve bunda kişinin ihtiyarı (seçim hakkı) olmaz.

2. غافلاً والسعادة احتضنته

وهو منها مستوجسُّ نفار

O bunu bilmez. Saadet onu kucaklar, o bundan kaygılanır, kaçır.

3. يتعاطى القبيح عمداً فيلقا

ه جميلاً ويستر الستار

Bilerek kötüyü alıp verir ama kendisine karşılığı güzel bir şekilde ulaşır. Ve perdeler onu örter.

4. وفتى كابد العبادة حتى

مل من ذاك ليله والنهار

Başka bir delikanlı da vardır ki ibadete gece gündür sıkılacak kadar devam eder.

5. يفعل الخير ثم يلقاه شراً

وإذا رام جنةً فهي نار

Hayırlı bir iş yapar, karşısına şer çıkar. Cennet istese ona ateş olur.

6. حكم حارت البرية فيها

وحقيقٌ بأنها تحتار

Bu (olup bitenler), yeryüzündekilerin hayrette kaldığı bir hükümdür ve hayrette kalınmayı hak eder.

7. وعطايا من المهيمن دلت

أنه الله فاعلٌ مختار

Müheymin'den (c.c.) gelen ihsanlar Allah'ın fâil-i muhtâr olduğunu gösterir.

1. أرى أهل اليسار إذا توفوا

بنا تلك المقابر بالصخور

Görüyorum ki bolluk içindeki kimseler öldüklerinde kabirlerini taştan inşa ediyorlar.

2. أبوا إلا مباهاةً وفخراً

على الفقراء حتى في القبور

Mezara bile fakirlere karşı övünüp böbürlenerek girdiler.

3. فإن يكن التفاضل في ذراها

فإن العدل فيها في القعور

Üstünlük yarışı mezarın büyüklüğündeyse adalet onun derinliğindedir.

4. لعمر أبيهم لو أبصروهم

لما عرف الغني من الفقير

Babalarının ömrüne yemin olsun ki, gördüklerinde zengini fakirden ayıramazlar.

5. ولا عرفوا العبيد من الموالي

ولا عرفوا الإناث من الذكور

Köleyi efendiden, kadını erkekten ayıramazlar.

6. إذا أكل الثرى هذا وهذا

فما فضل الكبير على الحقير

O da bu da toprağı yedikten sonra büyüğün hakir olana ne üstünlüğü kalır ki?

[425]

344. İbn ‘Atiyye el-Endelüsî

1. كن بذئبٍ صائدٍ مستأنساً

وإذا أبصرت إنساناً ففر

Avcı kurda yoldaş ol ama bir insan gördüğünde kaç.

2. إنما الإنسان بحرٌ ما له

ساحلٌ فاحذره إياك الغرر

İnsan, sahili olmayan bir denizdir. Ondan kendini koru, sakın aldanma!

3. واجعل الناس كشخصٍ واحدٍ

ثم كن من ذلك الشخص حذر

Bütün insanlığı tek bir insan gibi kabul et ve sonra bu şahıstan uzak dur.

345. Ebû Hayyân el-Endelüsî

1. إذا وُضع الإحسان في الخب لم يفد

سوى كفره والحر يجزى به شكراً

Hilekâra ihsanda bulunmak onun nankörlüğünü arttırır, insan evladının ise teşekkürünü.

2. كغيثٍ سقى أفعى فجاءت بسمها

وصاحب أصدافاً فأثمرت الدرا

Tıpkı yılanı sulayan yağmurun zehir olması ve sedefe yoldaşlık eden yağmurun ise inci vermesi gibi...

346. ‘Abdülvehhâb el-Mâlikî

1. كأن فؤادي وطرفي معاً

هما طرفا غصنٍ أخضرٍ

Sanki gönlüm ve yan bakışım beraber yeşil dalın bir kenarında.

2. إذا اشتعل النار في جانبٍ

جرى الماء في الجانب الآخر

Bir tarafta ateş yandığında su bir diğer tarafa akar.

347. İbnü'r-Rûmî

1. أفنى وأعمى ذا الطبيب بطبه

وبكحله الأحياء والبصراء

Şu tabip tıbbıyla dirileri öldürdü, sürmesiyle görenleri kör etti.

2. فإذا مررت رأيت من عميانه

أمماً على أمواته قراء

Ona uğradığımda kör ettiği kimselerin kalabalık bir topluluk hâlinde ölülerine okuduğunu gördüm.

348. Ebû Süleymân el-Hattâbî

1. أنست بوحدي ولزمت بيتي

فدام الأنس لي ونمى السرور

Kendimle ünsiyet ettim ve evimde kaldım. Kendimle ünsiyetim devam etti ve mutluluğum büyüdü.

2. وأدبني الزمان فلا أبالي

هجرت فلا أزار ولا أزور

Zaman beni te'dîb (terbiye) etti. (Artık) yalnız bırakılmama, ziyaret etmememe, ziyaret edilmememe aldırımıyorum.

3. ولست سائلاً ما دمت حياً

أسار الخيل أم ركب الأمير

Ve yaşadığım sürece atın yürüyüp yürümediğini ve emirin (ata) binip binmediğini sormayacağım.

349. Ebû Süleymân el-Hattâbî

1. شَرُّ السَّبَاعِ الْعَوَادِي دُونَهُ وَزُرُّ

وَالنَّاسِ شَرُّهُمْ مَا دُونَهُ وَزُرُّ

En yırtıcı hayvanların sırtında bile günah yükü vardır ama insanların en suçluları bile (kendilerine sorsan) günahsızdır.

2. كَمْ مَعْشَرٍ سَلِمُوا لَمْ يُوْذَهُمْ سَبْعُ

وَمَا نَرَى بَشَرًا لَمْ يُوْذَهِ بَشَرٌ

Yırtıcı hayvanların kendisine eziyet etmediği kaç topluluk var? İnsanın eziyet etmediği bir insan göremeyiz.

350. ‘Attâb b. Verkâ

1. إِنَّ اللَّيَالِيَّ لِلْأَنَامِ مَنَاهِلٌ

تَطْوِي وَتَبْسِطُ بَيْنَهَا الْأَعْمَارُ

Geceler mahlukat için pınarlardır. Aralarında ömürler bükülür ve genişler.

2. فَقَصَارُهُنَّ مِنَ الْهَمِّ طَوِيلَةٌ

وَطَوَالُهُنَّ مَعَ السُّرُورِ قَصَارُ

Kısa geceler gam ile uzar. Uzun geceler sürur ile kısılır.

351. es-Se‘âlibî

1. عَجُوزٌ تَمَنَّتْ أَنْ تَكُونَ فَتِيَّةً

وَقَدْ يَبِيسُ الْجَنَابَانِ وَاحِدُودِبِ الظُّهْرِ

Her tarafı kurumuş ve beli kamburlaşmış ihtiyar kadın genç kız olmayı ister.

2. تروح إلى العطار تبغي شبابها

وهل يصلح العطار ما أفسد الدهر

Attara gidip gençliğini ister. Zamanın bozduğu şeyi attar tamir edebilir mi?

352. el-Halîl

1. كتبت بخطي ما ترى في دفاتري

عن الناس في عصري وعن كل غابر

Asrımda ve geçmişte yaşayan insanlar hakkında defterlerimde gördüğün şeyleri ben kendi hattımla yazdım.

2. ولولا عزائي أنه غير خالد

على الأرض لأستودعته في المقابر³⁸⁰

Yer yüzünde sonsuza dek kalmayacağı konusundaki avuntum olmasa o (defterleri) (kendim) kabre koyardım.

353. Sâlih b. ‘Abbâs el-Kudûmsî

1. تاه على إخوانه كلهم

فصار لا يطرف من كبره

Tüm kardeşlerine kibirlendi, kibrinden artık kimseyi görmez oldu.

2. أعاده الله إلى حاله

فإنه يحسن في فقره

Allah onu (eski) hâline döndürsün. O, fakirken de iyi davranan bir insan.

380 على الأرض لأستودعته في المقابر

354. Mahmûd el-Verrâk

1. تكثر من الإخوان ما سطعت إنهم

عمادٌ إذا استجدتهم وظهورُ

Gücün yettiğince kardeşlerini çoğalt, onlar kendilerinden yardım istediğinde bir dayanaktır, arka çıkarlar.

2. فما بكثيرٍ ألف خلٍّ وصاحبٍ

وإن عدواً واحداً لكثير

Bin dost ve yoldaş çok değildir ama tek bir düşman bile çoktur.

355. İbn Fetîr

1. إن كنت لست معي فالذكر منك سوى

قلبي الفريح وإن غيببت عن بصري

Benimle olmasan bile seni aynı derecede hatırlıyorum. Gözümün önünde olmasan da gönlüm sevinçlidir.

2. العين تبصر من تهوى وتحرمه

وإنما القلب لا يخلو عن الفكر

Göz sevdiğini bazen görür, bazen göremez ama kalp onu düşünmeyi bir an bile bırakmaz.

356. ‘Alî b. Cebele

1. ملكٌ تتدى أنامله

كانبلاج النوء عن مطره

Öyle bir hükümdardır ki, her gün yağan yağmur gibi parmakları ihsan saçar.

2. مستهلّ عن مواهبه

كابتسام الروض عن زهره

İhsan dağıtmak onun için çiçeklerin arasından bahçenin gülümsemesi gibi kolaydır.

3. جبلّ عزت مناكبه

أمنت عدنان في ثغره

4. إنما الدنيا أبو دلفٍ

بين مبدأه ومحتضره

[426]

5. فإذا ولي أبو دلفٍ

ولت الدنيا على أثره

6. لست أدري ما أقول له

غير أن الأرض في خضره

7. يا دواء الأرض إن فسدت

ومديل اليسر من عسره

Ey yer yüzü fesada uğrarsa onun devası, ey zorluğu kolaylıkla değiştiren!

8. كل من في الأرض من عربٍ

بين بادية إلى حضره

Bâdiyelerden şehirlere yeryüzünde bulunan tüm Araplar...

9. مستعيرٌ منك مكرمةً

يكتسبها يوم مفتخره

... senden kerem ödünç alırlar ve iftihar ettikleri günde onu kesbederler.

357. Muhammed b. Vehîb

1. ثلاثة تشرق الدنيا ببهجتهم

شمس الضحى وأبو إسحق والقمر

Dünya şu üç şeyin sevinciyle parlar: Güneş, Ebû İshâk ve ay.

2. يحكي أفاعيله في كل نائبة

الغيث والليث والصمصامة الذكر

Ve her belada (zorluklarla her karşılaştığında) yağmur, arslan ve keskin kılıç onun fiillerini (maceralarını) hikâye eder.

358. Sa'îd b. Humeyd

1. تظنون أني قد تبدلت بعدكم

بديلاً وبعض الظن إنهم ومنكر

Sizden sonra değiştiğimi sanıyorsunuz. Zannın birazı bile günahtır, çirkindir.

2. إذا كان قلبي في يديك رهينة

فكيف بلا قلبٍ أصافي وأهجر

Kalbim senin elinde rehinken, kalpsiz nasıl gönlümü saf kılıp gideyim.

359. Beyhes bin Mehîb

1. هل بالديار التي بالقاع من أحد

باقٍ فيسمع صوت المدلج الساري

Bu diyarda, bu ovada gece yürüyen yolcunun sesini duyacak kimse var mı?

2. تلك المنازل من صفراء ليس بها

نارٌ تضيء ولا أصوات سمار

Şu sarı evlerde ne onu aydınlatan bir ateş ve ne de gece oturan (sohbet eden insanların) sesi var.

3. عفت معارفها هوجاء مغبرة

تسقي عليها تراب الأبطح الهاري

Şiddetli rüzgâr onun izlerini sildi, seller üzerine topraklar saçtı.

4. حتى تنكرت منها كل معرفة

إلا الرماد نخيلاً بين أحجار

Tâ ki orada taşların arasındaki hurma küllerinden başka tanınacak hiçbir şey kalmadı.

5. طال الوقوف بها والعين تسبقني

فوق الرداء بوادي دمعها الجاري

Orada uzunca durdum. Gözyaşlarım ridâmın üstünde, vadiye doğru akıp beni geçiyordu.

6. كذلك الدهر إن الدهر ذو غير

على الأنام وذو نغص وإمرار

Zaman da böyledir. Zaman insanların arzularını yarım bırakarak geçip gider.

360. Ebû Sahr el-Hinî

1. أما والذي أبكى وأضحك والذي

أ مات وأحيا والذي أمره الأمر

O ağlatır, o gürlüdür, o öldürür, o diriltir. Her iş ona aittir.

2. لقد تركتني أحسد الوحش إن أرى

اليقين منها لا يروعهما الذعر

Beni öyle bir hâlde bıraktın ki, birbirine ülfet eden iki vahşi hayvanı bile görsem kıskanırım.

3. فیا حبها زدني جوی كل لیلة

ویا سلوة الأيام موعداك الحشر

Ey (sevgilinin) sevgisi, her gece benim aşkımı arttır, ey afiyetle geçecek günler, seninle kavuşmamız mahşer sabahına kalmıştır.

361. el-Munahhal b. Hâris el-Yeşkür

1. إن كنت عاذلتی فسیری

نحو العراق ولا نحو ری

Beni kınamış olsan da yürüyüşüm Irak'a doğrudur, Rey'e doğru değil.

2. لا تسألني عن جل مالي

وانظري کرمي وخيري

Malımın çok olup olmadığını sorma, keremimi ve hayrımın ne kadar olduğuna bak.

3. وفوارس كأوار حرّ

النار احلاس الذکور

4. شدوا دوابر بیضهم

في كل محكمة القتير

5. واستلأموا وتلببوا

إن التلبب للمغير

Zırhlarını giyinip kollarını paçalarını sıvadırlar. Bu, baskına gidecek adamın yapacağı iştir.

6. وعلى الجیاد المضمر

ت فوارسٌ مثل الصقورِ

Savaşa hazırlanmış o atların sırtında şahin gibi atlılar vardır.

7. يخرجن من خلل الغبا

ر يجفن بالنعيم الكثير

Tozların sıkıntısından çıkıp pek çok ganimetlere hızla koşarlar.

8. أقررت عيني من أولا

نك والفوائح بالعبير

Gözüm onlarla aydınlandı ve onlardan güzel abir kokuları etrafa saçıldı.

9. وإذا الرياح تناوحت

بجوانب البيت الكسير

Ve rüzgârlar o yıkık hanenin etrafında esip durdu.

10. ألفيتني هش اليدي

ن بمرى قدحى أو شجيرى

Beni iki elimle ağacı silkelerken veya dostumla kadeh tutarken bulursun.

11. ولقد دخلت على الفتا

ة الخدر فى اليوم المطير

Yağmurlu bir günde haremindeki kızın yanına girdim.

12. الكاعب الحسناء تر

فل فى الدمقس وفى الحرير

Yeni tomurcuklanan o güzel, ipek atlaslar ve saf ipekler içinde çalımla yürüyordu.

13. فدفعتها فتدافعت

مشى القطة إلى الغدير

Onu ittim, o da suya yönelen bir kuş gibi geri çekildi.

[427]

14. وَلَثَمْتُهَا فَنَفَسْتُ

كَتَنَفَسِ الظِّيِّ الْغَرِيرِ

Onu öptüm ve toy bir geyiğin nefes alıp vermesi gibi nefes nefeseydi.

15. فَدَنْتُ وَقَالَتْ يَا مَنْخُ

خَلْ مَا بِجَسْمِكَ مِنْ حَرُورِ

Yaklaştı ve "Ey Münahhal, vücudundaki bu sıcaklık nedir?" dedi.

16. مَا شَفَ جَسْمِي غَيْرَ حَبِّ

بِكَ فَاهْدَأْ عَنِّي وَسِيرِي

"Senin aşkın beni eritti, haydi şimdi beni bırak da yoluna devam et."

17. وَأَحْبَبَهَا وَتَحَبَّنِي

وَيَحِبُّ نَاقَتَهَا بَعِيرِي

Ben onu severim o da beni sever. Ve benim erkek devam onun dişi devesini sever.

18. وَلَقَدْ شَرِبْتُ مَدَامَةً

مَا بِالصَّغِيرِ وَبِالْكَبِيرِ

Şarabın küçüğünden de büyüğünden de içtim.

19. فَإِذَا انْتَشَيْتُ فَإِنِّي

رَبِّ الْخُورْنَقِ وَالسَّرِيرِ

Sarhoş olduğumda meyhanenin ve tahtın efendisi benim.

20. وَإِذَا صَحَوْتُ فَإِنِّي

رَبِّ الشَّوْهِةِ وَالْبَعِيرِ

Ama ayıldığımda (anlarım ki) sadece bir koyunum ve devem var.

21. يا هند من لمتيم

يا هند للعاني الأسير

Ey Hind, bu aşk hastasına ne yapacaksın? Ey Hind, bu esir düşmüş muhtaribe ne yapacaksın?

22. يعكفن مثل أساود

التنوم لم تعكف بزور

362. Köprülüzâde Abdullah Paşa

1. أطلت مواعدي ومطلت ديني

إلى أجلٍ يطول له انتظارُ

Bana verdiğin buluşma saatlerini erteledin ve (böylece) uzun süre beklenen vadelere doğru borcumu gevşettin.

2. فصرت أعد شهراً بعد شهرٍ

فقد طال الليالي والنهارُ

Ayları teker teker saymaya başladım. Gecelerim ve gündüzlerim uzadı.

3. متى بقدمك العاني يهنى

وتؤنس يا سليم بك الديارُ

363. Köprülüzâde Abdullah Paşa

1. ذهب الصفا فكل عيشٍ أكر

ورزيتي بك يا زبيدة أكبرُ

Safam gitmiştir, bütün hayat (artık) kederlidir. Ey Zübeyde, senden gelen musibetim daha büyüktür.

2. ذهب السرور وكل ما يلهى به

فالدهر بعدك حسرة وتذكر

3. أودت بك الأيام غير ذميمة

فتركتني ابكي عليك وأسهر

4. آتي البيوت فلا أرى لي أنساً

وكان ربع الدار بعدك مقفراً

Evlere geliyor ve bir tanıdık göremiyorum. Senin ardından ev ıssız.

5. فأبيت مستجراً ببيتك واجماً

وغروب عيني في الرداء تحدر

6. أبكي وأندب ما مضى من عيشنا

إذ نحن في دعة وغصنك أخضر

Ağlıyor ve bizim ferahlıkta olduğumuz ve senin de taze bir dal olduğun (zamanki) yaşamımızı hatırlıyorum.

7. والدار جامعة وأنت صحيحة

والدهر سلم بالأمانى تظفر

8. حتى تقسمنا الزمان بصرفه

فإبادنا ولكل وردٍ مصدر

364. İmam Şâfi'î

1. علي ثياب لو تباع جميعها

بفلس لكان الفلس منهم أكثر

Üzerimde elbise var, ama onların tamamı tek bir kuruşa satılsa bir kuruş o elbiselerden fazla eder.

2. وفيهن نفسٌ لو يقاس بقدرها

نفوس الورى كانت أجل وأكبرُ

Ve içinde öyle bir nefis var ki kainattaki bütün nefislerin toplamından daha büyük.

365. Ferezdak

1. ندمت ندامة الكسعي لما

غدت مني مطلقة نوار

2. وكانت جنّتي فخرجت منها

كآدم حين أخرجه الضرار

3. ولو أني ملكت يدي وأمري

لكان علي للقدر الخيار

366. Hâtem et-Tâ'î

1. أماري ما يغني الثراء عن الفتى

إذا حشرجت يوماً وضاق بها الصدرُ

Göğsü daraltıp zenginliği kişinin gözünde değersiz kılan ölüm döşeginde can çekişiyorum.

2. أماري إن المال غادٍ ورائح

ويبقى من المال الأقاويل والذكرُ

Ben mücadele içindeyim. Mal gelir, gider. Maldan geriye arkasından söylenen sözler ve nam kalır.

3. وقد علم الأقبام لو أن حاتماً

أراد ثراء المال كان له وفرُ

Tüm kavimler biri ki Hâtem mal zenginliği isteyecek olsa onda bu zenginlik zaten onda vardı.

367. Ebû Sa'îd b. Nevfe

1. إن كنت تأكل ما حضر

فاحضر فإنك منتظر

Elde bulunanı yiyeceksen buyur, gel. Beklenmekteisin.

2. والساعة اقتربت لفر

ط الجوع وانشق القمر

Açlık o derece ki kıyamet yaklaştı, ay ikiye bölündü.

368. Muhammed b. Ca'fer

1. وكم نادمت من ذكرٍ وأنثى

ففضلت الإناث على الذكور

Kadınla da erkekle de çok yoldaşlık ettim. Ve (nihayet) kadınları erkeklere tercih ettim.

2. ألا إن الإناث ألد قرباً

وألوط بالقلوب وبالصدور

Kadınlarla yakın olmak daha tatlı, kalplerde ve gönüllerde daha hoş değil mi?

[428]

369. es-Sonovberî

1. إن كان في الصيف ريحاً وفاكهةً

فالأرض مستوقدةً والجو تنوراً

Eğer yaz ise rehyan ve meyveler vardır, yeryüzü bir ocaktır ve hava tandırdır.

2. وإن يكن في الخريف النخل مخترفاً

فالأرض عريانةً والجو مقررُ

Eğer güz ise hurma ağacı ihtiyarlamıştır, yeryüzü çıplatır ve hava kararındadır.

3. وإن يكن في الشتاء الغيث متصلاً

فالأرض محصورةً والجو مأسورُ

Eğer kış ise yağmurlar sürekli, yeryüzü kuşatılmış ve hava esir alınmıştır.

4. ما الدهر إلا الربيع المستنير إذا

أتى الربيع أتاك النور والنورُ

(Tercih edilesi) zaman ancak aydınlık bahar vaktidir. Eğer bahar gelirse sana nur üstüne nur gelir.

5. الأرض ياقوتةً والجو لؤلؤةً

والبنت فيروز ج والماء بلورُ

Yeryüzü yakuttur, hava incidir, kız firuzedir ve su billurdur.

370. el-Ahtal

1. قومٌ إذا استنبح الأضياف كلبهم

قالوا لأهمهم بولي على النار

O kavim (o kadar cimridir ki) köpekleri kendilerine doğru gelen misafirleri görüp havladığında hemen annelerine "Ateşe işe(yerek onu söndür de evde olduğumuzu anlamasınlar)" derler.

2. فتحبس البول شحاً أن تجود به

فما تبول لهم إلا بمقدار

(Anneleri ise) idrarını bile cömertçe bırakmaz, (kendisinden bir şey eksilmesin diye) onu bile ölçülü olarak verir.

371. Ebû İshâk b. Hafâce el-Endelüsî

1. يا أهل اندلسٍ لله دركم³⁸¹

ماءٌ وظلٌّ وأنهارٌ وأشجارٌ

Ey Endülüs halkı, maşallah, subhanallah. (Ne kadar güzel bir yerdesiniz.) Su, gölge, nehirler, ağaçlar...

2. ما جنة الخلد إلا في دياركم

ولو تخيرت هذا كنت أختارُ

Cennetü'l-huld ancak sizin diyarınızdır. Tercih hakkım olsaydı burayı tercih ederdim.

3. لا تختشوا بعد ذا أن تدخلوا سقر

فليس تدخل بعد الجنة النار

Bundan sonra Sakr'a (cehenneme) girmekten korkmuyor musunuz? Cennetten sonra ateşe girilmez.

372. el-İmâm et-Tartûşî

1. الناس يهدون على قدرهم

لكنني أهدي على قدري

İnsanlar kendi miktarınca hediye sunar, ben de kendi miktarımca hediye sunarım.

2. يهدون ما يفنى وأهدي الذي

381 يا أهل أندلس لله دركم

يبقى على الأيام والدهر

Onlar bitip tükenecek fani hediyeler sunar, ben ise sonsuza kadar kalacak
hediyeler sunarım.

373. el-Mütenebbî

1. ومن ينفق الساعات في جمع ماله

مخافة فقر فالذي فعل الفقر

2. ويوم وصلناه بليلٍ كأنما

على أفقه من برقه حلل حمر

3. وليلٌ وصلناه بيومٍ كأنما

على متنه من دجنه حللٌ خضر

4. وغيثٌ ظننا تحته أن عامراً

علا لم يمت أو في السحاب له قبر

5. وما زلت حتى قادني الشوق نحوه

يسايرني في كل ركبٍ له ذكر

6. واستكبر الأخبار قبل لقائه

فلما التقينا صغر الخير الخير

7. وما قلت من شعرٍ تكاد بيوته

إذا كتبت يبيض من نورها الحبر

8. لساني وعيني والفؤاد وهمتي

أود اللواتي ذا اسمها منك والشر

9. وما أنا وحدي قلت ذا الشعر كله

ولكن لشعري فيك من نفسه شعر

10. أزالـت بك الأيام عتبي كأنما

بنوها لها ذنبٌ وأنت لها عذر

374. el-Mütenebbî

1. ما كنت أحسب قبل دفنك في الثرى

أن الكواكب في التراب تغورُ

2. ما كنت أمل قبل نعشك أن أرى

رضوى على أيدي الرجال تسير

3. خرجوا به ولكل بائٍ خلفه

صعقات موسى يوم دك الطور

4. والشمس في كبد السماء مريضةٌ

والأرض واجفةٌ تكاد تمور

5. وحفيف أجنحة الملائك حوله

وعيون أهل اللاذقية صور

6. حتى أتوا جدثاً كأن ضريحه

في قلب كل موحدٍ محفور

7. بمزودٍ كف البلى من ملكه

حفف وأثمـد عينه الكافور

[429]

375. el-Mütenebbî

1. فيه الفصاحة والسماحة والتقى

والبأس اجمع والحجا والخير

2. وكأئما عيسى ابن مريم ذكره

وكأن عازر شخصه المقبور

3. يمتت شاسع دارهم عن نية

أن المحب على البعاد يزور

4. وقنعت باللقيا وأول نظرة

أن القليل من المحب كثير

376. el-Mütenebbî

1. الصوم والفطر والأعياد والعصر

منيرة بك حتى الشمس والقمر

2. ما الدهر عندك إلا روضة أنف

يا من شمائله في دهره زهر

3. ما ينتهي لك في أيامه كرم

ولا انتهى لك في أعوامه عمر

4. فإن حظك من تكرارها شرف

وحظ غيرك منها الشيب والكبر

377. eş-Şeybânî

1. على المرء أن يسعى لما فيه جده

وليس عليه أن يساعده الدهر

Kişi, ciddi olarak (istediği) bir şey olduğunda onun için gayret etmelidir. Ve dehrin ona yardım etmesini beklememelidir.

2. فإن نال بالسعى المنى تم قصده

وإن خانه المقدور كان له العذر

Çalışarak arzusuna varırsa zaten hedefi gerçekleştirmiştir. Eğer bu şey onun gücünü aşmış ise artık mazurdur.

378. Ebû İshâk el-Haşşâb

1. أحب من حبكم من كان يشبهكم

حتى لقد صرت أهوى الشمس والقمر

Size olan muhabbetim sebebiyle size benzeyenleri de seviyorum. Öyle ki ayı ve güneşi de sever oldum.

2. أمرّ بالحجر القاسي فألثمه

لأن قلبك قاسٍ يشبه الحجر

Kaskatı bir taştan geçtiğimde onu öpüyorum çünkü kalbin kaskatıdır ve taşa benzemektedir.

379. Hassân b. Sâbit

1. ثناؤك في الدنيا من المسك أعطر

وحظك في الدنيا جزيلٌ موفر

Senin övgün dünyada miskten de güzel kokar. Ve dünyada nasibin bol ve bereketlidir.

2. وكفك بحرٌ والأنامل أنهر

رعى الله كفاً فيه بحرٌ وأنهر

Elin denizdir, parmakların nehirlerdir. Allah denizler ve nehirler akıtan o (cömert) eli korusun.

3. أعيذك بالرحمن من كل حاسد

فلا زالت الحساد تغنى وتصقر

Seni tüm hasetçilerden Rahman'a emanet ediyorum. Hasetçiler hâlâ daha ortalığı velveleye verip tutuşturmaktadırlar.

4. لسانى قصيرٌ في مدحك سيدى

لأنى فقيرٌ والفقير مقصر

Efendim, seni medih konusunda lisanım kısadır. Çünkü ben fakirim ve fakirin gücü azdır.

380. Lâ-edrî

1. نبئت أن الباز علق مرة

عصفور بر ساقه المقدور

Rivayet edilir ki bir gün bir şahin pençesiyle zavallı bir serçeyi yakaladı.

2. فتعلق العصفور في أظفاره

والباز منهمك عليه يطير

Serçe onun pençelerine takılmıştı ve şahin tutkun bir şekilde uçmaktaydı.

3. فأتى لسان الحال يخبر قائلاً

ها قد ظفرت وإنني مأسور

(Serçe) lisân-ı hâl ile dedi ki: Bak, kazandın işte, ben artık esirim.

4. مثلي فما يغني لمثلك جوعاً

ولئن أكلت فإنني محقور

Benim gibi (küçük bir hayvan) senin gibi birinin açlığını gideremez. Eğer beni yersen ben çok hakirim.

5. فتبسم الباز المذل بنفسه

طرباً وأطلق ذلك العصفور

Nefsini küçük düşüren şahin neşeyle tebessüm etti ve bu serçeyi serbest bıraktı.

381. Lâ-edrî

1. رأيت شاةً وذنباً وهي ماسكةٌ

بأذنه وهو منقادٌ لها ساري

Bir koyun ve bir kurt gördüm. Koyun kurdu kulağından tutmuş (çekiyordu), ve kurt da ona uymuş gidiyordu.

2. فقلت أعجوبةٌ ثم التفت أرى

ما بين نابيه مُلقى نصف دينار

"Ne garip" dedim, sonra döndüm, kurdun iki dişi arasına konmuş yarım dinar gördüm.

3. فقلت للشاة ما ذا الإلف بينكما

والذنب يسطو بأنيابٍ وأظفار

Koyuna dedim ki: aranızdaki bu ülfet nedir? Kurt (normalde) dişi ve pençesiyle saldırır mı?

4. تبسمت ثم قالت وهي ضاحكةٌ

بالتبر يكسر ذاك الضيغم الضاري

Tebessüm etti, sonra gülerek dedi ki: altın o yırtıcı arslanı yontar.

382. Lâ-edrî

1. ولأئمةً لامتك يا فضل في الندى

فقلت لها هل يقدر اللوم في البحر

Ey cömertlikte fazilet sahibi olan Fazl, bir kınayıcı seni kınadığında ona dedim ki: "Bu kınama kocaman bir denize ne yapabilir."

2. أتنهين فضلاً عن عطاياه للغنى

فمن ذا الذي ينهى السحاب عن القطر

Fazl'ı zenginlik dağıtan ihsanlarını inkâr mı ediyorsun? Bulutların yağmur yağdırdığını kim inkâr edebilir ki?

3. كأن نوال الفضل في كل بلدة

تصدر هذا المزن في مهمةٍ قفر

Fazl'ın ihsânı her beldede fakirlik gamının üzerine buluttan boşanan sel gibidir.

4. كأن وفود الناس في كل وجهةٍ

إلى الفضل لاقوا عنده ليلة القدر

Her taraftan Fazl'ın huzuruna grup grup gelen insanlar onun yanında sanki Kadir Gecesi'ni bulmuş gibiler.

[430]

383. Lâ-edrî

1. أوليتني نعماً أبوح بشكرها

³⁸²وكفيتني كل الأمور بأسرها

Bana öyle nimetler ihsan ettin ki, onlar için alenen teşekkür ediyorum. Ve bütün işlerimde bana yettin.

2. فلاشكرنك ما حببت وإن أمت

³⁸² أوليتني نعمان أبوح بشكرها

فلتشكرتك أعظمي في قبرها

Hayatta olduğum sürece sana teşekkür edeceğim, ve ölürsem kemiklerim kabirde sana teşekkür edecek.

384. Lâ-edrî

1. ففي كل بابٍ منه درٌّ مؤلفٌ

كنظم عقود زينتها الجواهر

Her kapıda mücevherlerle süslü bir gerdanlık gibi ondan bir inci var.

2. فإن نظم العقد الذي فيه جوهر

على غير تأليفٍ فما الدر فاخر

Ama eğer gerdanlık gelişigüzel dizilirse o zaman inci de değerini kaybeder.

385. Lâ-edrî

1. لعمرك ما الرزية فقد مالٍ

ولا فرسٌ يموت ولا بعيرٌ

Ömrüne yemin olsun ki malı kaybetmek veya atın yahut devenin ölmesi felaket değildir.

2. ولكن الرزية فقد حرّ

يموت لموته خلقٌ كثيرٌ

Asıl felaket hürriyeti kaybetmektir. O öldüğünde çoğu mahlukat ölür.

386. Lâ-edrî

1. عجباً لقومٍ يعجبون برأيهم

وأرى بعقلهم الضعيف قصورا

Kendi görüşlerini beğendikleri hâlde zayıf akıllarında benim kusur gördüğüm (şu) kişilere şaşıyorum:

2. هدموا قصورهم بدار بقائهم

وبنوا لعمرهم القصير قصورا

(O kişiler) dâru'l-bekâdaki saraylarını yıkıp şu kısa hayatları için saray inşa etmişlerdir.

387. Lâ-edrî

1. وما أحدٌ عن ألسن الناس سالماً

ولو أنه ذاك النبي المطهر

Nebi-yi Mutahhar (Hz. Peygamber) bile olsa kimse insanların dilinden kurtulamadı.

2. وإن كان مقدماً يقولون أهوج

وإن كان مفضلاً يقال مبذر

Girişken olsa aceleci derler, ihsanlarda bulunsa savurgan derler.

3. وإن كان سكيناً يقولون أبكم

وإن كان منطيقاً يقولون مهذر

Suskun olsan "dilsiz" derler, konuşsan "zırvalıyor" derler.

4. وإن كان صوّماً وبالليل قائماً

يقولون زرقاً يرأي ويمكر

Çok oruç tutsa, gece namazlarına kalksa "gösteriş meraklısı, riya yapıp insanları kandırıyor" derler.

5. فلا تحتفل بالناس والذم والتنا

ولا تخش غير الله فالله أكبر

İnsanların övmesine de yermesine de aldıрма, Allah'tan başkasından korkma, Allah en büyüktür.

388. Lâ-edrî

1. يقولون كافات الثناء كثيرة

وما هي إلا واحد غير مفتر

İnsanı övmek için kullanılan kef harfleri çok fazladır derler. Bunların birisi hariç diğerlerinin hepsi iftiradır.

2. إذا صح كاف الكيس فالكل حاصل

لديك وكل الصيد في جوف الفرا

"(akıllı) kelimesindeki kef gerçek ise "bir yaban eşiği avlamışsan tüm hayvanları avlamışsın" dedikleri gibi diğerlerinin tamamı gerçekleşir.

389. Lâ-edrî

1. لم أر مثل الرفق في يمنه

يستخرج العذراء من خدرها

Yumuşak huyluluk gibi bir bereketli davranış görmedim. O (güzel davranış), iffetli güzeli bile çadırından çıkartır.

2. من يستعن بالرفق في أمره

يستخرج الحية من حجرها

Kim işinde yumuşaklıktan yardım alırsa yılanı yuvasından çıkarır.

390. Lâ-edrî

1. العلم فيه جلالة ومهابة

والعلم أنفع من كنوز الجواهر

İlimde celâl ve heybet vardır. İlim, altın hazinelerinden daha faydalıdır.

2. تفنى الكنوز على الزمان وصرفه

والعلم يبقى باقيات الأعصر

Hazineler zamanla ve harcayarak tükenir ama ilim asırlarca kalır.

391. Lâ-edrî

1. لبستُ صروف الدهر كهلاً وناشئاً

وجربتُ حاله على العسر واليسر

Zamanın tüm musibetlerini ihtiyarlıkta da gençlikte de bir elbise gibi üzerime giyindim, onun zor hâllerini de kolay hâllerini de yaşadım.

2. فلم أر بعد الدين خيراً من الغنى

ولم أر بعد الكفر شراً من الفقر

Dindarlığı saymazsak zenginlikten daha hayırlı bir şey, küfrü saymazsak fakirlikten daha şerli bir şey görmedim.

392. Lâ-edrî

1. إني وجدت الغنى زيناً لصاحبه

في أهله وفقير القوم محقور

Zengini ailesi için bir süs olarak, kavmin fakirini de onlar arasında hakir buldum.

2. إن المقلين لا تُنسى ذنوبهم

وذنب ذي المال عند الناس مغفور

Malı mülkü olmayanın hataları unutulmaz. Ve mal sahibinin hataları insanlar tarafından (çoktan) bağışlanmıştır.

393. Lâ-edrî

1. جعلت فداك في رأسي خمارٌ

وليس دواؤه إلا العقارُ

Sana feda olmak başımda şarap mahmurluğu bıraktı, bunun tek ilacı şaraptır.

2. وعندي من تحب فدتك نفسي

وأفداحُ وأكوابُ تدارُ

Sen kimi seversen nefsim ona feda olsun, kadehler ve şişeler onun için dönsün.

3. فبادر غير مأمورٍ سريعاً

فإن بنا لموردك انتظارُ

Davet beklemeden hızlıca gel, hepimiz senin gelişini bekliyoruz.

394. Lâ-edrî

1. يد المعروف غنمٌ حيث كانت

تحملها شكورٌ أو كفورٌ

İyilik yapan bir el her nerede olursa olsun bir ganimettir, onu bazen bir şükür ehli bir mümin bazen de nankör bir kafir taşır.

2. ففي شكر الشكور لها جزاءٌ

وعند الله ما جدد الكفورُ

Şükür ehli kimse zaten bunun mükâfâtını alır. Kafirin küfrü ise Allah'a kalmıştır.

395. Lâ-edrî

1. لا أقتضيك إلى السماح لأنه

لك عادة لكنما أنا مذكّر

Seni (onları) bağışlama konusunda zorlayamam, çünkü bağışlamak zaten senin âdetindir, ben ise sadece hatırlatıyorum.

2. وكن السحاب إذا تمسك بالحياء

رغبوا إليه بالدعاء فيمطر

Bulut gibi ol. Bulut haya ederek suyunu tuttuğunda dua etmek için toplanırlarsa rahmet salınır.

[431]

396. Lâ-edrî

1. على كل حالٍ فاجعل الحزم عدّة

لما أنت باغيه وعوناً على الدهر

Her hâlükârda azim ile hazırlık yap, istediğin şey için dehre yardım et.

2. فإن نلت أمراً نلته بعزيمة

وإن قصرت عنك الحظوظ فعن عذر

Eğer bir şeye nail olursan azminle nail olmuşsundur. Ve eğer şansın yaver gitmemişse mazursun.

397. Lâ-edrî

1. لا تبك ألفاً نأى ولا داراً

ودر مع الدهر كيف ما داراً

Uzaklaşan bir dost için ağlama, iyi geçinmeye çalışma. Dehr nasıl dönüyorsa onunla sen de dön.

2. واتخذ الناس كلهم سكناً

ومثل الأرض كلها داراً

İnsanların tamamını kendine mesken edin ve tamamı ev olan yeryüzünü örnek ver.

3. واصبر على خلق من تعاشره

وداره فالليب من داراً

Görüştüğün insanlara karşı sabırlı davran ve onlarla iyi geçin. Akıllı kişi insanlarla iyi geçinmeyi bilendir.

4. ولا تضع فرصة السرور فما

تدري يوماً تعيش أم داراً

Mutluluk fırsatını kaçıрма, bir gün daha yaşayıp yaşamayacağını bilemezsin.

5. وعلم بأن المنون جائلة

وقد أدارت على الورى داراً

6. وأقسمت لا تزال قانصة

ماكرٌ عصر المحيا وما داراً

7. فكيف ترجي النجاة من شرك

لم ينج منه كسرى ولا داراً

Kisrâ'nın da Dârâ'nın da kurtulamadığı o ağdan, o tuzaktan sen nasıl kurtulacaksın?

398. Lâ-edrî

1. رأيت في النوم أني مالك فرساً

ولي وصيفٌ وفي كمي دنانيرُ

Uykuda gördüm ki benim bir atım ve uşağım var ve elbisemin yeninde dinarlar var.

2. فقال قوم لهم فهم ومعرفة

خيراً رأيت وللمال والتيسير

Anlayış ve bilgi sahibi bir topluluk dedi ki: Hayrolsun, bu gördüğün mal ve kolaylıklar demektir.

399. Lâ-edrî

1. اقصص منامك في دار الأمير تجد

تفسير ذاك وللأحلام تفسير

Bu rüyanı emirin sarayında anlat, bu rüyanın tabirini orada bulursun. Rüyaların açıklaması vardır.

2. نحن في أفضل السرور ولكن

ليس إلا بكم يتم السرور

Biz en büyük mutluluklara sahibiz ama siz yokken bu mutluluk eksik kalıyor.

3. عيب ما نحن فيه يا أهل ودي

إنكم غبتم ونحن حضور

Ey sevdiklerim, içinde bulunduğumuz şu durum ayıptır. Siz kaybolup gittiniz, biz buradayız.

4. فأجدوا المسير بل إن قدرتم

أن تطيروا مع الرياح فطيروا

Güzelce yürüyün, hatta yapabilirsiniz rüzgârlarla beraber uçun.

400. Lâ-edrî

1. وقاسمني دهري بني مشاطرا

فلما تقضى شطره عاد في شطري

2. ألا ليت أُمي لم تلدني وليتني

سبقتك إذ كنا إلى غاية نجري

Keşke annem beni doğurmasaydı ve keşke bir gayeye doğru koşarken seni geçseydim.

3. وقد كنت ذا نابٍ وظفرٍ على العدا

فأصبحت لا يخشون نابي ولا ظفري

Düşmanlara karşı dişlerim ve pençem vardı. Şimdi artık ne dişimden, ne pençemden korkuyorlar.

401. Lâ-edrî

1. لو كنت ريحاً كانت الدبورا

أو كنت غيماً لم تكن مطيرا

Rüzgâr olsan, ters esersin. Bulut olsan yağdırmazsın.

2. أو كنت ماءً لم تكن نميرا

أو كنت برداً كنت زمهيرا

Su olsan duru olmazsın, soğuk olsan dondurursun.

402. Lâ-edrî

1. والله لولا صبية صغارٌ

وجوهم كأنها أقمارٌ

Yüzleri aya benzeyen küçük evlatları(ım) olmasa...

2. لما رآني ملكٌ جبارٌ

ببابه ما طلع النهارُ

... cabbar melik beni gün doğduğunda asla kapısında görmezdi.

403. Lâ-edrî

1. وعسى الذي أهدى يوسف أهله

وأعزه في السجن وهو أسيرُ

Umulur ki Yusuf'u ailesine ulaştıran ve onu hapiste esirken aziz kılan...

2. أن يستجيب لنا فيجمع شملنا

والله رب العالمين قديرُ

... bize de icabet edip bizi tekrar bir araya getirir. Âlemlerin rabbi olan Allah Kadîrdir.

404. Lâ-edrî

1. رأيت أحمد لما جاء من سفرٍ

والشمس قد أثرت في وجهه أثراً

Ahmet seferden geldiğinde onu gördüm. Güneş, yüzüne tesir etmiş idi.

2. فانظر لما أثرت الشمس في قمرٍ

والشمس لا ينبغي أن تدرك القمر

Güneşin aya nasıl etki ettiğine bir bak. Güneş ayı yakalamak zorunda değildir.

405. Lâ-edrî

1. لعمرك إن المال قد يجعل الفتى

سنيّاً وإن الفقر بالمرء يزري

Ömrüne yemin olsun ki mal genci ulu kılar ve fakirlik kişiyi rezil eder.

2. وما رفع النفس الدنية كالغنى

ولا وضع النفس النفيسة كالفقر

Alçak bir kişiyi zenginlik kadar yükselten bir şey yoktur. Emsalsiz bir kişiyi fakirlik kadar düşüren bir şey yoktur.

406. Lâ-edrî

1. قالوا أترقد مذ غبنا فقلت لهم

نعم وأشفق من دمعي على بصري

Dediler ki: Ayrıldığımızdan beri yatıyor musun. Onlara dedim ki: Evet, ve göz yaşlarımın görmemi elimden almasından korkuyorum.

2. ما حق طرفٌ هداني نحو حسنكم

أني أعذبه بالدمع والسهر

Beni sizin güzelliğinize sevk eden bakışlarım göz yaşını ve uykusuzluğu hak etmiyor.

[432]

407. Lâ-edrî

1. ورب ليلٍ سهرناه وقد طلعت

بقية البدر في أولى تسايه

Sabahladığımız nice geceler vardır ki dolunayın ilk kıpırdanmalarıyla ucunun...

2. كأنما أدهم الظلماء حين نجا

من أشهب الصبح ألقى نعل حافره

... gecenin zifiri karanlığından kurtularak ayağındaki nalı koyarcasına çıktığını gördük.

408. Lâ-edrî

1. ركوبك الأمر ما لم تبد فرصته

جهلٌ ورأيك في الإقحام تغيرُ

Bir işin fırsat olup olduğunu anlamadan ona başlamak cahilliktir, düşüncesizde işe atılmak insanın kendisini tehlikeye atmasıdır.

2. فاعمل صواباً وخذ بالحزم مأثرةً

فلن يذم لأهل الحزم تدبيرُ

Doğru olanı yap ve azimle başarıyı elde et. Azim ehli kişiler kaderi zemmetmez, (suçlu bulmazlar).

409. Lâ-edrî

1. من أخذ الحذر من المحذور

قلّ تجنيه على الدهور

Tedbirini alıp hatalardan kaçınan kişiler genellikle zamana suç atmazlar (çünkü işleri yolunda gider).

2. فليحزم الحازم في الأمور

فإن كبا فالعذر للمعذور

Azimli kişi işlerinde azmini gösterebilir. Eğer başaramazsa özrü konusunda mazurdur.

410. Lâ-edrî

1. إياك والأمر الذي إن توسعت

موارده ضاقت عليك المصادر

Aman ha, gittiği yerler genişleyip de kaynakları daralan işler hakkında çok dikkatli ol.

2. فما حسن أن يعذر المرء نفسه

وليس له من سائر الناس عاذر

Dışardan başka bir insan onu kınamadığı hâlde kişinin kendini kınaması ne kadar güzeldir.

411. Lâ-edrî

1. إذا كنت في أمرٍ ولم تر حيلةً

فصبرك أن النجح يدرك بالصبر

Bir işte (sıkıntıyla karşılaşp) çözüm yolunu bulamadığında sabret, çünkü başarı sabırdan geçer.

2. كذاك عيون الماء تكدر مدةً

وتصفو مراراً هكذا عادة الدهر

Cihanın işi böyledir. Su pınarları bazen bulanır, bazen durulur.

412. Lâ-edrî

1. إذا اعتذر المسيء إليك يوماً

من التقصير عذر فتى مقرر

Bir işi kötü yapmış biri senden bir gün özür dilerse delikanlının özrü kusurunu ikrar eder.

2. فصنّه عن عتابك واعف عنه

فإن العفو شيمة كل حرّ

Onu kınamandan kuru ve affet. Affetmek her hür mizaçlının özelliğidir.

413. Lâ-edrî

1. اقبل معاذير من يأتيك معذراً

إن بر عندك فيما قال أو فجرا

Söylediği şey senin katında doğru da olsa yanlış da olsa sana özür dileyerek gelenin özrünü kabul et.

2. فقد أطاعك من يرضيك ظاهراً

³⁸³وقد أجلك من يعصيك مستترا

Zahiren seni razı eden sana itaat etmiştir. Sana gizli olarak isyan eden seni yüceltmıştır.

414. Lâ-edrî

1. اغتفر زلتي لتحرز فضلي

واعف عني ولا يفوتك أجري

Faziletimi elde etmek için zellemini bağışla. Beni bağışla da beni ödüllendirme fırsatını kaçıрма.

2. لا تكني إلى التوسل بعد

ر لعلني ألا أقوم بعذري

Beni özür dilemek zorunda bırakma, çünkü belki de özür dilemeyi beceremem.

415. Lâ-edrî

1. تحيي بكم كل أرض تنزلون بها

³⁸³وقد أجلك من يعصيك مستترا

كأنكم في بقاع الأرض أمطارُ

Ayak bastığınız tüm yerler sizinle ihya olur. Siz sanki yeryüzündeki yağmur gibisiniz.

2. وتنتهي العين فيكم منظرًا حسنًا

كأنكم في عيون الناس أقمارُ

Göz sizi güzel bir manzara olarak ister. Siz insanların nazarında sanki aylar gibisiniz.

416. Lâ-edrî

1. إن الولاية معيار العقول بها

يبين من فيه نقصٌ أو به عورُ

Akılların ölçüsü yönetimdir, kimde bir eksiklik varsa, kimin tek gözü körse onunla ortaya çıkar.

2. فكم أصمت سميعاً كان ذا أذنٍ

قبل التولي وأعت من له بصرُ

Yönetime geçince önceden güzelce işiten kaç kişi sustu, kaç tane gören göz kör oldu.

417. Lâ-edrî

1. يغير الناس لعب الدهر طراً

وليس مغيري أحداث دهر

İnsanlar zamanın oyununa baskın yapıyor, zamanın musibetleri ise bana baskın yapmıyor.

2. فما حب الولي يسر قلبي

وما بغض العدو يهيم صدري

Dostun beni sevmesi beni mutlu etmez. Düşmanın benden buğzetmesi gönlüme üzüntü vermez.

418. Lâ-edrî

1. رأيت الدهر مختلفاً يدور

فلا حزنٌ يدوم ولا سرورٌ

Gördüm ki dehr değışerek dönmekte. Hüzün de devam etmez, mutluluk da.

2. وكم بنت الملوك بها قصوراً

فما بقي الملوك ولا القصورُ

Kaç hükümdar orada saraylar inşa etmiştir ve (sonra) ne hükümdar kalmıştır, ne saray.

419. Lâ-edrî

1. والدهر دهر الجاهلي

ن وأمر أهل العلم فاتر

Zaman cahillerin zamanıdır. Ve ilim ehlinin işi kesattır.

2. لا سوق أكسد فيه من

سوق المحابر والدفاتر

Bu zamanda mürekkep ve defter piyasasından daha kesat bir piyasa yoktur.

420. Lâ-edrî

1. الأمرون بمعروفٍ ومكرمةٍ

والزاجرون عن الفحشاء والنكر

İyiliği ve güzel davranışları emrederler ve fuhşiiyyat ve kötü işlerden nehyederler.

2. مؤيدون لدين الحق ثم هم

خلائف الرسل في التبليغ والنذر

Hakk'ın dinini teyid ederler. Tebliğ ve uyarma konusunda peygamberlerin halifeleridirler.

[433]

421. Lâ-edrî

1. وإن ما بي بالجبال لهدها

وبالنار أطفاها وبالماء لم يجبر

Başımdaki sıkıntı dağlarda olsa onları yıkar, ateşte olsa onu söndürür, suda olsa bir daha akmazdı.

2. وبالخلق لم يخلق وبالأرض لم تكن

وبالشمس لم تطلع وبالبدر لم يسر

Mahlukatta olsa hiç yaratılmaz, yeryüzünde olsa hiç var olmaz, güneşte olsa hiç doğmaz, ayda olsa yerinde çakılır kalırdı.

422. Lâ-edrî

1. يقول جبان القوم في حال سكره

وقد شرب الصهباء هل من مبارز

Kavminin en korkağı içip de sarhoş olduğunda "Yok mu karşıma çıkan bir savaşçı" der.

2. وأين الخيول الأعوجيات في الوغى

أناقل فيها كل ليثٍ مناهز

Savaşta tüm saldırgan arslanları taşıyan sağlam Arap atları nerede?

3. ففي السكر قيسٌ وابن معدي وعامر

وفي الصحو تلقاه كبعض العجائز

Sarhoşken Kays, İbn Ma'dî, Âmir gibidir, ayıkken gördüğünde bir takım zavallılar gibidir.

423. 'Alî b. Hişâm

1. تغيرت بعدي والزمان مغيرٌ

وخست بعهدي والملوك تخيسُ

Benden sonra değiştin, bana olan sözünde durmadın, zaten hükümdarlar yalan söyler.

2. وأظهرت لي هجراً وأخفيت بغضةً

وقربت وعداً واللسان عبوسُ

Bana hicranı gösterdin, bana karşı olan kinini gizledin, vaatlerinle bana yaklaştın ama dilin çatık kaşlıydı.

3. ومما شجاني أنني يوم زرتكم

حجبت وأعدائي لديك جلوسُ

Seni ziyaret ettiğim gün karşıma engel konulması (sebebiyle seni görememem ama) düşmanlarımın senin yanında oturması beni üzdü.

4. وفي دون ذا ما يستدل به الفتى

على الغدر من أحبابه ويقيسُ

İnsan bundan yola çıkarak dostlarına kıyaslayıp (düşmanlarının) ne kadar hıyanet edebileceğini anlar.

5. كفرت بدين الحب أن طرقت بابكم

وتلك يمينٌ ما علمت غموسُ

Kapınızı çalarak aşk dininin kafiri oldum. Bu, gamus olarak bilinen (yalan yere) yemindir.

6. فإن ذهبت نفسي عليكم تشوقاً

فقد ذهبت للعاشقين نفوسُ

Ben hasretle yolunuza feda olsam ne olur ki? Zaten (tarihte de) âşıklar kendilerini kaybetmişlerdir.

7. ولو كان نجمي في السعود وصلتكم

ولكن نجوم العاشقين نحوسُ

Benim yıldızım yükseliyor olsaydı sizi ziyaret nasip olurdu. Ama (zaten) âşıkların yıldızı bedbahttır.

424. Mâlik b. Hâris

1. خليلي إن العبدلية أزمعت

على الصدر والهجران فاستدينا عنسي

Dostlarım, Abdaliyye başa geçmeye ve gç etmeye karar verdi, devemi hazırlayın.

2. فلا صبر لي بعد الفراق على الجفا

ولا راحة إلا التوسد في رمسي

Firakın ardından bende cefaya sabır kalmadı. Mezarıma yaslanmaktan başka bir rahatım yok.

3. فصبر محبٍ عن حبيبٍ يحبه

محالٌ وهل جسمٌ يعيش بلا نفسٍ

Seven kişinin sevdiğinden ayrı kalması imkansızdır. Hiç ruhu olmadan yaşayan beden

425. İbn Sekre

1. جاء الشتاء وعندي من حوائجه

سبع إذا القطر عن حاجاتنا حبسا

2. كُنْ وكيسٌ وكانونٌ وكأسٌ طلا

بعد الكباب وكسٌ ناعمٌ وكسا

426. el-Mütenebbî

1. أنوك من عبدٍ ومن عرسه

من حكم العبد على نفسه

2. فلا ترج الخير عند امرء

مرت يد النحاس في رأسه

427. Ebû Hayyân el-Endelüsî

1.³⁸⁴ أرحت روحي من الإيناس بالناس

لما غنيت عن الأكياس باليأس

Akıllı adam bulmaktan ümidimi kesince ruhumu insanlarla ünsiyetten kurtardım.

2. وصرت في البيت وحدي لا أرى أحداً

بنات فكري وكتبي هن جلاسي

Ve evde kimseyi görmez oldum. Fikrimin kızları (düşüncelerim) ve kitaplarım benim ahablarımdır.

³⁸⁴ أرحت روحي من لا يناس بالناس

428. Ahmed b. Liyûn el-Endelüsî

1. من يبتغي الود من الناس

يكن لما قالوه بالناسي

İnsanlardan sevgi bekleyen kimse onların dediklerini unutmalıdır, (görmezden gelmelidir).

2. اغض عن الناس تتل ودهم

إنك لا تغنى عن الناس

İnsanların hatalarını görmezden gelersen onların sevgisini kazanırsın. Çünkü sen (ne yaparsan yap) insanlara muhtaçsın.

429. İbrâhîm Mevsîlî

1. نلت الذي قام الملوك وقصروا

عنه وأنت على سريرك جالس

Sen tahtına otururken başka hükümdarların isteyip de elde edemedikleri nimetlere nail oldun.

2. أصبحت راعينا وحارس أمرنا

فالله من عَرَض الردى لك حارس

Bizim gözetenimiz ve mülkümüzün koruyucusu oldun. Allah seni helak olmaktan korusun.

[434]

430. Ahmed b. El-Hatîb

1. وإني وإن أحسنت في القول مرة

فمنك ومن إحسانك امتار هاجسي

Ben yüz defa sözümle ihsanda bulunsam bile bu sendendir, gönlüme gelen şeyi senin sayende elde ederim.

2. تَعَلَّمْتُ مِمَّا قَلَّتَهُ وَفَعَلْتَهُ

فَأَهْدِيْتُ حَلَوًا مِنْ جَنَائِي لِعَارِسٍ

Senin söylediğinden ve yaptığından öğrendim, senin ektiğin tatlıyı alıp hediye ettim.

431. Ahmed b. Ebî Fiten

1. هَلْ أَنْتَ مَنْقَذٌ تَشْلُوِي مِنْ يَدِي زَمِنْ

أَضْحَى يَقْدُ أَدِيمِي قَدْ مَنْتَهَسَ

Dişini etime geçirip parçalayan zamanın elinden sen vücudumu kurtaracak mısın?

2. دَعْوَتُكَ الدَّعْوَةُ الْأُولَى وَبِي رَمَقٌ

وَهَذِهِ دَعْوَتِي وَالْدَّهْرُ مَفْتَرَسٌ

Ölmeme ramak kalmışken (veya elimde yiyecek olarak son lokmam varken) seni çağırdım. Bu davetimdir ve zaman zalim bir avcıdır.

432. ‘Alî b. Cebele

1. دَجَلَةٌ تَسْقِي وَأَبُو غَانِمٍ

يَطْعَمُ مَنْ تَسْقِي مِنَ النَّاسِ

Dicle insanları suluyor, Ebû Ğânîm de (Dicle gibi) ihsanıyla onun suladığı herkesi besler.

2. النَّاسُ جَسْمٌ وَإِمَامُ الْهَدَى

رَأْسٌ وَأَنْتَ الْعَيْنُ فِي الرَّأْسِ

İnsanlar bir bedendir, hidayet imamı da onun başıdır. Sen de baştaki göz gibisin.

433. Hubz-i Erzî

1. علي ثياب فوق قيمتها فلس

وفيهن نفس دون قيمتها الأنس

Üzerimde bir elbise var ve kıymeti en fazla bir kuruştur. Ve o elbisenin içinde bir şahıs var ki onun kıymeti en azından ünsiyettir.

2. فتوبك صبح تحت أذياله دجى

وثوبي ليل تحت أذياله شمس

Senin elbisen sabaktır, etekleri altında karanlık vardır. Benim elbisem gecedir, etekleri altında güneş vardır.

434. Ebû Firâs el-Hamdânî

1. لمن أعاتب مالي أين يذهب بي

قد صرح الدهر لي بالمنع واليأس

Malımı kime şikâyet edeyim? O beni nereye götürüyor? Zaman bana karşı cömert davranmayacağını ve yeis halini açıkça bildirmişti.

2. أبغي الوفاء بدهر لا وفاء له

كأنني جاهل بالدهر والناس

Sanki zamanı de insanları da bilmiyormuş gibi vefası olmayan zamandan vefa umuyorum.

435. Lâ-edrî

1. الحمد لله ليس لي فرس

ولا على باب منزلي حرس

Allah'a hamdolsun ki atım da yok evimin kapısında bekçi de yok.

2. ولا غلامٌ إذا هتفت به

بادر نحوي كأنه قبس

Seslendiğimde kapımda ateş gibi belirecek bir kölem de yok.

3. ابني غلامي وزوجتي أمتي

ملكته بالملاس والعرس

Oğlum hizmetkârım, karım hizmetkârımdır. Birini doğumla, diğerini düğünle kazandım.

4. غنيت باليأس واعتصمت به

عن كل قرٍدٍ بوجهه عبس

İnsanlardan ümidimi kesip müstağni oldum ve tüm maymunlara karşı asık yüzlülüğe sığındım.

5. فما يراني ببابه أبداً

طلق المحيا سمحٌ ولا شرس

Güler yüzlü kimse de yırtıcı kimse de beni asla kapısında göremez.

436. Lâ-edrî

1. ورب ذي ثقةٍ قد كان لي سكناً

وكنت منه مكان العين في الرأس

Bana mesken/sükûnet olan nice güvenilir kimse vardı. Ve ben onun için baştaki göz kadar (aziz) idim.

2. ولی وأعرض عني إذ أفاد غنى

وخانه سوء بنيانٍ وأساس

Benden yüz çevirip gitti, bana ihtiyacı olmadığını söyledi. Kötü şahsiyeti ve yapısı ona ihanet ediyordu.

3. حتى إذا ما قضى من ماله وطراً

فيما أحب من اللذات والكأس

Tâ ki malını tüm arzuları için harcadı, dilediği gibi lezzetleri tadıp şarap içti.

4. غدا إلي بوجهه ضاحكٌ طلقٌ

وعاد في وده من بعد إفلاس

Sonra güleç ve konuşkan bir yüzle bana geldi, iflas ettikten sonra eski sevgisine geri döndü.

437. Maklûb

1. اس أرملاً إذا عرا

وارع إن المرء أسا

Makâmât-ı Harîrî - Makâme-i Mağribiyye

2. اسند أخوا نباهة

ابن إخاء دنسا

Makâmât-ı Harîrî

3. أسل جناب غاشم

مشاغب أن جلسا

Makâmât-ı Harîrî

4. اسر إذا هب مرأ

وارم به إذا رسا

Makâmât-ı Harîrî

5. اسكن تقوى فعسى

يسعف وقت نكسا

Makâmât-1 Harîrî

438. Lâ-edrî

1. قد كان صاحب هذا القصر مغتبطاً

في ظل عيش يخاف الناس من بأسه

Bu sarayın sahibine insanlar imrenirdi, fenalığından herkesin korktuğu bir hayatın gölgesinde yaşırdı.

2. فبينما هو مسرور بلذته

في مجلس اللهو مغبوطٌ بجلاسه

O bu hayatın lezzetiyle, eğlence meclisinde mutluydu ve dostları ona gıpta ederdi.

3. إذ جاءه بغتةً ما لا مرد له

فخر ميتاً وزال التاج عن رأسه

Bir gün ansızın ölüm amansız bir şekilde geldi, yere kapaklandı ve tacı başından gitti.

439. Lâ-edrî

1. غضي عيونك يا عيون النرجس

فقد استحيت بأن أقبل مؤنسي

Ey nergisin gözleri, gözlerini yum. (Karşında) sevgilimi öpmekten utanıyorum.

2. فأجابني منهن باقة نرجس

بفصاحةٍ من ألسن لم تخرس

Ve nergis buketi asla susmayacak olan dillerle cevap verdi:

3. قَبْلَ حَبِيبِكَ كَيْفَ فَإِنْ مِنْ

آدَابِنَا الْكَتْمَانِ سِرَ الْمَجْلِسِ

Sevgilini dilediğince öp, çünkü meclisin sırrını saklamak bizim âdetimizdir.

[435]

440. Lâ-edrî

1. طَلَبْتُ هَدِيَّةً لَكَ بِاحْتِيَالٍ

عَلَى مَا كَانَ مِنْ حَسِيٍّ وَبَسِيٍّ

Sana hile ile bir hediye almak istedim, bunun için araştırıp durdum.

2. فَلَمَّا لَمْ أَجِدْ شَيْئاً نَفِيساً

يَكُونُ هَدِيَّتِي أَهْدَيْتُ نَفْسِي

Hediye etmek için nadir bulunan (özel) bir şey bulamayınca kendimi hediye ettim.

441. Lâ-edrî

1. خَلَقَ اللِّسَانَ لِنَطْقِهِ وَبَيَانِهِ

لَا لِلْكَوْنِ وَذَلِكَ حِظُّ الْآخَرِ

Dili konuşup beyan etmek için yarattı, susmak için değil. Susmak, dilsizin nasibidir.

2. فَإِذَا جَلَسْتُ فَكُنْ مُجِيباً سَائِلاً

إِنْ الْكَلَامَ يَزِينُ رَبُّ الْمَجْلِسِ

Oturduğunda cevap ver, soru sor. Söz, meclisin efendisini süsler.

442. Lâ-edrî

1. قالوا تَغَيَّرَ هذا الدهر قلت لهم

الله باقٍ وما بالدهر من بأسٍ

Bu zaman değışti dediler. Onlara dedim ki: Allah bakidir, zamanın da bir sıkıntısı yoktur.

2. الشمس تطلع والأفلاك دائرة

وما تغيّر إلا أنفُسُ الناسِ

Güneş doğmaktadır ve felekler devretmeye devam etmektedir. Değişen ancak insanların nefisleridir.

443. Lâ-edrî

1. إن العيون رمتك إذ فاجأتها

وعليك من شهد الثياب لباس

Sen aniden insanların karşısına çıktığında gözler seni üzerindeki elbise ile temaşa eder.

2. أما الطعام فكل لنفسك ما اشتهت

واجعل ثيابك ما اشتهاه الناس

Canın ne çekerse kendin için onu ye ama elbiseni insanlar nasıl isterse onlara göre seç.

444. Lâ-edrî

1. لعمرك ما الإنسان إلا ابن يومه

على ما تجلّى يومه لا ابن أمسه

Ömrüne yemin olsun ki insan ancak kendi gününe, ondan elde edebildiğine sahiptir.

2. وما الفخر بالعظم الرميم وإنما

فخار الذي يبغى الفخار بنفسه

Çürüyüp gitmiş kemiklerle (dedelerinle) övünüp durma, övünme insanın kendi (faziletleriyle) olur.

445. Beşşâr b. Bürd

1. أَظَلَّتْ عَلَيْنَا مِنْكَ يَوْمًا سَحَابَةٌ

أضاء لها برقٌ وأبطأ رشاشها

Bir gün üzerimize senden bir bulut geldi. Onu şimşek parıldattı ve yağmasını geciktirdi.

2. فَلَ غَيْمِهَا يَجْلِي فَيَأْسُ طَامِعٌ

وَلَا غَيْثُهَا يَهْمِي فَتُرْوِي عَطَاشَهَا

Onun bulutu ortaya çıkmadı da beklenti içinde olanlar ye'se kapıldı. Yağmur dülmedi ki susuzlar suya kansın.

446. Lâ-edrî

1. وَمَنْ اسْتَحَقَّ الْإِرْتِقَاءَ فَرَقَهُ

وَمَنْ اسْتَحْطَ فَحُطُّهُ فِي حُشْبِهِ

Yükselmeyi hak edeni yükselt. Aşağılara düşmeyi isteyen helaya it.

2. وَاعْلَمْ بِأَنَّ التَّبَرَ فِي عِرْقِ الثَّرَى

خَافٍ إِلَى أَنْ يَسْتَتَارَ بِنَبْشِهِ

Bil ki yerin altındaki damarlarda bulunan altın da kazılıp ortaya çıkmaktan korkar.

3. وَفَضِيلَةُ الدِّينَارِ يَظْهَرُ سِرُّهَا

من حكمة لا من ملاحه نقشه

Dinarın kalitesi mihenk taşında belli olur, süslemesinin güzelliğiyle değil.

447. Lâ-edrî

1. لبست الخميصة أبغي الخبيصة

وأنشبت شصى في كل شيصة

2. ولو أنصف الدهر في حُكمه³⁸⁵

لما ملك الحكم أهل النقيصة

Dehr hükmünde insaf etse eksiklik sahibi insanlar hükmü (yöneticiliği) elde edemezler.

448. Lâ-edrî

1. لا تحقرن الرأي وهو موافق

حكم الصواب إذا أتى من ناقص

Doğru hüküm eksik bir insandan geldi diye uygun bir görüşü küçümseme.

2. والدر هو أجل شيء يفتنى

ما حط قيمته هوان الغائص

İnci insanın sahip olabileceği en kıymetli şeydir, ona saldıran alçaklar kıymetini düşüremez.

449. Lâ-edrî

1. فرحمة الله على آدم

³⁸⁵ ولو نصف الدهر في حكمه

رحمة من عمّ ومن خصصا

Allah Âdem'e umumen ve hususen rahmet eylesin.

2. لو كان يدري أنه خارجٌ

مِثْلَكَ مِنْ إِحْلِيلِهِ لَاخْتَصَى

Neslinden senin gibi birini çıkacağını bilse dünyaya hiç evlat getirmezdi.

450. Lâ-edrî

1. يلومونني أن بعت بالرخص منزلي

ولم يعلموا جاراَ هناك ينغص

Evimi ucuza sattım diye beni kınıyorlar ama bana orada sıkıntı veren komşumu bilmiyorlar.

2. فقلت لهم كفوا الملام فإنما

بجيرتها تغلو الديار وترخص

Dedim ki: Beni kınamayı bırakın, her yer oradaki komşuya göre ucuzlar veya pahaladır.

451. Mecnûn el-Âmirî

1. كأن فؤادي في مخاليب طائرٍ

إذا ذكرت ليلي يشد بها قبضا

Gönlüm bir kuşun pençelerinde. Leylayı andığımda onun kabzasını daha sert çekiyor.

2. كأن فجاج الأرض حلقة خاتمٍ

علي فما تزداد طولاً ولا عرضا

Dağlar arasındaki bu yol bana Hâtem'in yüzüğü gibi geliyor, ne uzunluğu ne genişliği artıyor.

[436]

452. Ebû Ruzeyk Bağdâdî

1. اسمع لنصحي ولا تغضب علي فما

أبغي بقولي لا مالاً ولا عوضاً

Nasihatimi dinle, bana kızma. Ben bu söze karşılık olarak ne mal ne de bir mukabele bekliyorum.

2. الذكر يبقى ويفنى ما سواه وكم

سواك قد نال ملكاً فانقضى ومضى

İyi nam kalır ve bunun dışındakiler yok olur gider. Senden başka kaç kişi hükümdarlığa nail oldu da sonra geçip gitti.

3. في هذه الدار في هذا الرواق على

هذا السرير رأيت الملك فانقرضا

Bu sarayda, bu revakta, bu tahtta yok olup giden (nice) mülk gördüm.

453. Lâ-edrî

1. شاتمني عبد بني مسمع

فصنت عنه النفس والعرضاً

Benî Müsemma"nın kölesi bana küfretti. Nefsimi ve ırzımı ondan korudum.

2. ولم أجبه لاحتقاري له

من ذا يعضّ الكلب إن عضاً

Ona hakaret olarak sustum, kendisini ısırın köpeği kim ısırır ki?

454. Ahmed b. Liyûn el-Endelüsî

1. دع مدح نفسك إن أردت زكاءها

فبمدح نفسك من مقامك تسقط

Nefsini arındırmak istersen onu övmeyi bırak. Nefsini överek onun makamını düşürürsün.

2. ما أنت تخفضها يزيد علاؤها

والعكس فانظر أيما لك أحوط

Sen onu rahata erdirdikçe kabarmaya başlar, tam tersi, bak bakalım hangisi senin için daha ihtiyatlı.

455. Ebü'l-Hüseyn b. Lenkek

1. لا بارك الله دنيا فقيمتها

ليست تقي عند لبٍ بغيراط

Allah senin dünyana bereket vermesin. Çünkü onun kıymeti akıllı insanın nazarında bir kırat etmez.

2. دنيا تأبت على الأحرار قاطبةً

وطاوعت كل صفعان وضراط

Dünya hür ruhlulara ateş kesildi, şamar oğlanı olan miskin kimselere ise boyun eğdi.

456. Lâ-edrî

1. سامح أخاك إذا خلط

منه الإصابة بالغلط

Kardeşin aldanıp da bir hataya düşerse onu affet.

2. من ذا الذي ما ساء قط

ومن له الحسنی فقط

Hiç hata etmemiş olan ve sadece iyilikleri olan var mıdır?

3. كالشوك يبدو في الغصو

ن مع الجني الملتقط

Dallarda görünüp tutmak istediğinde elini yakalayan diken gibidir.

457. Lâ-edrî

1. لي صاحبٌ جعل المساوي ربه

تصوير معناها وصيغة لفظها

Kusurları rabbi edinmiş, onun manalarının tasviri ve lafzının ifadesiyle (daima meşgul) olan bir dostum var.

2. فكأنه ملك الشمال موكلي

أبداً بكتب السيئات وحفظها

Sanki soldaki (günahları yazan) melek gibi daima kötülükleri yazıp kaydetmeye vekil etmişim gibi (davranmakta).

458. Ebü'l-Kâsım es-Süheyfî

1. يا من يرى ما في الضمير ويسمع

أنت المعد لكل ما يتوقع

Ey içimde ne var ne yok hepsini gören, işiten (rabbim), olacak olan her şeyi sen hazırlamaktasın.

2. يا من يرجى للشدائد كلها

يا من إليه المشتكى والمفزع

Ey tüm zorluklarda kendisinden ümid edilen, ey kendisinden şikayet edilen, kendisinden korkulan.

3. يا من خزائن رزقه في قول كن

امنن فإن الخير عندك أجمع

Ye rızkının hazineleri "ol" sözünde bulunan, bize lutfet, hayrın tamamı senin katındadır.

4. ما لي سوى فقري إليك وسيلة

فبالافتقار إليك فقري أدفع

Benim yanımda sana tevessül edebileceğim tek şey fakrımdır. Sana fakirlikle yakarıyor, fakrımı sana arz ediyorum.

5. ما لي سوى قرعي لبابك حيلة

فإن رددت فأني باب أقرع

Bana senin kapını çalmaktan başka bir çare yok. Sen beni reddedersen hangi kapıyı çalayım?

6. من الذي ادعو وأهتف باسمه

إن كان فضلك عن فقيرك يُمنع

Senin ihsanın bu fakirinden men edilirse ben kime dua edeyim, kimin adını haykırayım?

7. حاشا لجودك أن يقنط عاصياً

الفضل أجزل والمواهب أوسع

Haşa, senin cömertliğinden ümit kesip asi olmaktan Allah'a sığınırım. Senin fazlın boldur, ihsanların geniştir.

1. عجبت للمرء في دنياه تطمعه

في العيش والأجل المحتوم يقطعه

Kesin olan eceli onun yolunu kestiği hâlde hayatında dünyaya tamah eden kişiye şaşarım.

2. يمسي ويصبح في عشواء يخطها

أعمى البصيرة والأمال تخذعه

Gece ve gündüz gelişigüzel adımlarını koyar, gözü görmez ama emelleri onu kandırır.

3. يغتر بالدهر مسروراً بصحبته

وقد تيقن أن الدهر يصرعه

Dehr ile gururlanıyor, onun sohbetiyle mutlu oluyor. (Ve sonra) dehrin onun sırtını yere getirdiğini anlayacaktır.

4. ويجمع المال حرصاً لا يفارقه

وقد درى أنه للغير بجمعه

Hırs ile mal toplar, ondan ayrılmaz. (Ve sonra) anlar ki onu bir başkasına toplamaktadır.

5. تراه يشفق من تضييع درهمه

وليس يشفق من دين يضيعه

Kaybettiği bir dirhem için üzüldüğünü görürsün, ama dinini zayı ettiği din için üzülmez.

6. وأساء الناس تدبيراً لعاقبة

من أنفق العمر فيما ليس ينفعه

Ömrü faydasız işlere harcayan kişi işini berbad etmiş, akibeti için tedbir almamıştır.

460. el-Hüseyn b. Tayye el-Esedî

1. أَلَمَّا عَلَى مَعْنٍ وَقَوْلًا لِقَبْرِهِ

سَقَتَكَ الْغَوَاذِي مَرَبَعًا ثُمَّ مَرَبَعًا

Maan için ne kadar da üzgünüm, (en acı) sözler onun kabri için söylensin.
Bulutlar seni karış karış sulasın.

2. فَيَا قَبْرَ مَعْنٍ كُنْتَ أَوَّلَ حَفْرَةٍ

مِنَ الْأَرْضِ حَطَّتْ لِلْمَكَارِمِ مَضْجَعًا

Ey Maan'ın kabri, yeryüzünde güzelliklerin gömülmesi için kazılmış ilk çukur sensin.

3. وَيَا قَبْرَ مَعْنٍ كَيْفَ وَارَيْتَ جُودَةً

وَقَدْ كَانَ مِنْهُ الْبَرُّ وَالْبَحْرُ مَتَرَعًا

Ey kabir, yerleri ve denizleri dolduran o emsalsiz kişiyi nasıl sakladın?

4. وَلَكِنْ حَوَيْتَ الْجُودَ وَالْجُودَ مَيْتٌ

وَلَوْ كَانَ حَيًّا ضَقَّتْ حَتَّى تَصْدَعًا

Evet, cömertliği içine alabildin çünkü o ölüdür. Eğer diri olsaydı seni yırtar, atardı.

5. فَلَمَّا مَضَى مَعْنٌ مَضَى الْجُودَ وَالْندَى

وَأَصْبَحَ عَرْنَيْنِ الْمَكَارِمِ أَجْدَعًا

Maan öldüğünde cömertlik ve ihsan da öldü, ikramın burnu kesildi.

6. فَتَى عَاشَ فِي مَعْرُوفِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ

أَنَاسٌ بِهِمْ بِالْبَرِّ قَدْ كَانَ أَوْسَعًا

Öyle fütüvvet ehli bir kimseydi ki, ölümünden sonra da iyilikleriyle yaşadı.
Onun iyiliğine mazhar olmuş insanlar çok fazlaydı.

7. كَأَنَّا خَلَقْنَا لِلنَّوَى وَكَأَنَّمَا

حَرَامٌ عَلَى الْيَوْمِ أَنْ تَتَجَمَّعَا

Sanki hepimiz sefer için yaratılmış gibiyiz ve sanki günlerin toparlanması (işimizin yolunda gitmesi) haramdır.

461. İbn ‘Atiyye el-Endelüsî

1. بِأَرْبَعِ فَاكْتَ الْأَمْصَارِ قَرْطَبَةَ

وَهْنِ قَنْطَرَةَ الْوَادِي وَجَامِعَهَا

Şu dört şey ile Kurtuba diğer şehirlere üstün gelir: Taş köprüsü, camisi

2. هَاتَانِ ثَنْتَانِ وَالزَّهْرَاءُ ثَالِثَةٌ

وَالْعِلْمُ أَكْبَرُ شَيْءٍ وَهُوَ رَابِعُهَا

Bu ikisinden sonra ez-Zehrâ (Medînetü'z-Zehrâ) sarayı üçüncüsüdür. İlim de bunların dördüncüsü ve en büyüğüdür.

462. Ebû ‘Abdullah el-Me‘âfirî

1. وَدَعْتُ قَلْبِي سَاعَةَ التَّوْدِيعِ

وَأَطَعْتُ قَلْبِي وَهُوَ غَيْرُ مَطِيعِي

Sevgiliye veda ederken kalbime de veda ettim, bana hiç itaat etmeyen kalbime itaat ettim.

2. إِنْ لَمْ أَشِيعَهُمْ فَقَدْ شِيعْتَهُمْ

بِمَشِيعِينَ تَنْفَسِي وَدُمُوعِي

Onları en azından nefesim ve gözyaşlarımla yolcu ettim.

463. İbn Merc el-Endelüsî

1.³⁸⁶ مَثَلُ الرِّزْقِ الَّذِي تَطْلُبُهُ

مثل الظل الذي يمشي معك

Talep ettiğin o rızık, seninle beraber yürüyen gölge gibidir.

2. أَنْتَ لَا تَدْرِكُهُ مَتَبَعاً

وإذا وليت عنه تبعك

Onu takip ederek yakalayamazsın ama ondan yüz çevirdiğinde o peşine düşer.

464. Ahmed b. Liyûn el-Endelûsî

1. كُلُّ مَا قَدَفَاتٍ لَا رَدَّ لَهُ

فلتكن عن ذا مصروف الطمع

Geçip giden hiçbir şeyin geri gelme ihtimali yoktur. Bundan ümidini kes.

2. أَيْعُودُ الْحَسَنِ مِنْ بَعْدِ الصَّبَا

فلما أدبر شيء فرجع

Güzellik gençliğin ardından tekrar döner mi? Sırtını dönüp giden bir şey bir daha dönmüş müdür?

465. Sâbi‘a b. Berrî

1. يَخَادِعُ رَيْبَ الدَّهْرِ عَنْ نَفْسِهِ الْفَتَى

سفاهاً وريب الدهر عنها يخادعه

İnsan ölümü kendine yakıştıramayarak kendini kandırır. Halbuki ölüm onu kandırmaktadır (ölüm ona ulaşacaktır).

2. وَيَطْمَعُ فِي سَوْفٍ وَيَهْلِكُ دُونَهَا

مثل الرزق النوى تطلبه³⁸⁶

وكم من حريصٍ أهلكته مطامعه

Gelecekte beklenenleri vardır ve ona erişmeden helak olur. Nice hırslı kimse vardır ki hevesleri onu helak etmiştir.

466. ‘Abdü'l-kerîm Cebelî

1. وما الخلق في التمثال إلا كتلجة

وأنت بها الماء الذي هو نابع

Mahlukatın timsalleri/şekilleri kar gibidir. Ve onun kaynağı olan su da sensin.

2. فما الثلج في تحقيقنا غير مائه

وغير أن في حكم دعتة الشرائع

Kar, incelediğimizde sudan başka bir şey değildir. Ancak sadece kurallar hükmen onun kar olduğunu belirlemiştir.

3. ولكن يذوب الثلج يرفع حكمه

ويوضع الحكم الماء والأمر واقع

Ama kar erir, hükmü kalkar ve su hükmünü alır, bu durum vakidir.

467. Ebû Ya‘lâ İbn el-Heyâdiye

1. تجاهلت لما لم أر العقل شافعاً

وأنكرت لما كنت بالعلم ضائعاً

Aklın onaylamadığı şeyi kabul etmedim, ilmin kabul etmediği şeyi inkâr ettim.

2. وما نفعي عقلي وفضلي وفطنتي

إذا بت صفر الكف والبطن جائعاً

(Ama) elim boş, karnım aç olduktan sonra aklım da faziletim de kavrayışım da bana fayda vermez.

468. İbn Zarîf

1. وأتبع ليلي حيث سارت وأودعت

وما الناس إلا آلفٌ ومودعٌ

Leyla'yı nereye giderse takip ediyorum, ve tüm insanlar da bize veda eden tanıdıklar gibi.

2. كأن زمامان في الفؤاد معلقاً

تقود به حيث استمرت فأتبع³⁸⁷

Sanki gönlümde bağlanmış iki dizgin var da (Leyla) beni gittiği yere çekiyor, ben de ardından gidiyorum.

469. Lebîd b. Rebî'a

1. بلينا وما تبلى النجوم الطوامع

وتبقى الجبال بعدنا والمصانع

Biz eskidik ama yıldızlar ve arzular ekimedi. Dağlar ve binalar biz gittikten sonra da kalacak.

2. وقد كنت في أكناف دارٍ مضنة

ففارقني جار بار به نافع

Dâru Mazinne taraflarındaydım, iyilik sahibi faydalı bir dost orada beni bırakıp gitti.

3. فلا جزع أن فرق الدهر بيننا

فكل امرئ يوماً له الدهر فاجع

Dehr bizi ayırsa da kedere (mahal) yok, dehr bir gün her insanın felaketi olur.

³⁸⁷ تقود به حيث أسمرت فأتبع

4. وما الناس إلا كالديار وأهلها

بها يوم خلوها وتغدو بلائعُ

İnsanlar da diyarlar ve orada yaşayanlar gibidir, bir gün tatlı görürsün, bir gün
ıpıssız.

5. ويمضون أرسالاً وتخلف بعدهم

كما ضم إحدى الراحتين الأصابعُ

Sürü sürü geçip giderler, avuçlardan birinin parmakları sarması gibi kalıverirler.

6. وما المرء إلا كالشهاب وضوئه

يحول رماداً بعد إذ هو ساطعُ

İnsan ancak bir meteor/yıldız gibidir, parladıktan sonra ışığı küle dönüşür.

[438]

7. وما المرء إلا مضمرات في التقى

وما المال إلا عاريات ودائعُ

İnsan ancak sakınılarak korunan bir sırdır ve mal da ancak emanettir.

8. أليس ورائي إن تراخت منيتي

لزوم العصا تحنى عليها الأصابعُ

Eğer ölümün elinden kaçabilecek olsam arkamda parmakların tuttuğu bir asa
bekliyor.

9. أُخَبِّرُ أخبار القرون التي مضت

أدبُ كَأَنِّي كَلَّمَا قمت راعُ

Geçmiş asırların haberlerini aldığımda her doğrulduğumda eğilecekmiş gibi
emeklemeye başlıyorum.

10. فأصبحت مثل السيف أخلق جَفَنه

تقادم عهد القين والنصل قاطعُ

Kınını eskiten bir kılıç gibi oldum. Demirciye gitme (ölme) vaktim geldi ama kılıcın ucu hâlâ keskin.

11. فلا تبعدنَّ إِنَّ المنيّة موعِدٌ

علينا فِدَانٍ للطلوع وطلُعُ

Ölümü uzak görmek, o bizim için belirlenmiş olan ve yaklaşan bir vadedir. Yeni bir doğum için doğmaktadır.

12. أ عاذل ما يدريك إلا تظينا

إذا رحل الفتیان من هو راجعُ

Kınıyor musun? Ölüm konusundaki bilgin zandan ibarettir. Hiç öldükten sonra geri döneni gördün mü?

13. أأتزع مما أحدث الدهر بالفتى

وأي كريم لا تصبه القوارعُ

Feleğin insanın başına gitirdikleri konusunda endişeli misin? Hangi kerim kimse vardır ki ona dehrin felaketleri isabet etmez.

14. لعمرک ما تدري الضوارب بالحصى

ولا زاجرات الطير ما الله صانعُ

470. Kutrî b. el-Fecâ'e

1. أقول لها وقد طارت شعاعاً

من الأبطال ويحك لا شراعي

2. فإنك لو سألت بقاء يومٍ

على الأجل الذي لك لم تطاعي

Eğer ecelin geldikten sonra bir gün bile yaşamayı istesen bu kabul edilmez.

3. فصبراً في مجال الموت صبراً

فما نيل الخلود بمستطاع

Ölümün namlusunda sabretmeye devam et, dünyada sonsuz kalmak imkân dahilinde değil.

4. ولا ثوب البقاء بثوب عزّ

فيطوي عن أخي الخنع اليراع

5. سبيل الموت غاية كل حيّ

فداعيه لأهل الأرض داع

Ölüm yolu her canlının menzilidir. Ve yeryüzündekileri ısrarla çağırılmaktadır.

6.³⁸⁸ ومن لا يعتبط يسأم ويهرم

وتسلمه المنون إلى انقطاع

Kim gıpta edilecek güzel bir hayat sürmezse bıkar, ihtiyarlar ve ölüm onu yakalayana kadar sıkıntısı devam eder.

7. وما للمرء خيرٌ في حياةٍ

إذا ما عد من سقط المتاع

Kişi eğer hakir ve hayırsız ise kişinin yaşaması (ölümünden) hayırlı değildir.

471. Ebü'l-Esved ed-Dü'elî

1. بُليت بصاحبٍ إن أدن شبراً

يزدني في مباحدةٍ ذراعاً

Bir karış yaklaşısam benden bir zira' uzaklaşan dost belam oldu.

2. وإن أمدد له في الوصل ذرعي

يزدني فوق قيس الذرع باعاً

³⁸⁸ ومن لا يعتبط يسأم ويهرم

Vuslat için ona kolumu uzatsam bunun üzerine bir kulaç daha uzaklaşır.

3. أبت نفسي له إلا اتباعاً

وتأبى نفسه إلا امتناعاً

Benim nefsim ona tabi olmaktan (yaklaşmaktan) başkasını kabul etmiyor, onun nefsi de sakınmaktan başkasını kabul etmiyor.

4. كلانا جاهدٌ أدنو وينأى

فذلك ما استطعت وما استطاعا

İkimiz de çabalıyoruz. Ben yaklaşıyorum, o uzaklaşıyor. Benim elimden gelen bu, onun elinden gelen o.

472. el-Mütenebbî

1. أحبب إذا أحببت حباً مقارباً

فإنك لا تدري متى أنت نازعٌ

Sevdiğin zaman mutedil sev, ne zaman kavga edeceğini bilemezsin.

2. وأبغض إذا أبغضت بغضاً مقارباً

فإنك لا تدري متى أنت راجعٌ

Buğz ettiğinde mutedil buğz et, ne zaman geri döneceğini bilemezsin.

3. وكن معدن الحلم واصفح عن الخنا

فإنك راءٍ ما عملت وسامعٌ

Hilm madeni ol ve sakın kötü söz söyleme. Sen nasıl davranırsan onu görür, onu işitirsin.

473. es-Serî er-Raffâ'

1. بروحي من رد التحية ضاحكاً

فجدد بعد اليأس في الوصل مطمعي

Selamıma gülümseyerek cevap vererek yeisten sonra vuslat ümidini (kalbimde) tazeleyen (sevgiliye) ruhum feda olsun.

2. وحالت دموع العين بيني وبينها

كأن دموع العين تعشقه معي

Gözyaşları benimle onun arasına girdi. Sanki gözyaşları da benimle beraber ona aşık.

474. ‘Abbâs b. el-Ahnef

1. أعيش الدهر إن عشت

بقلب منك مرتاع

Yaşadığım sürece senden korkan bir kalple yaşıyorum.

2. وإن حل بي العبد

سينعاني لك الناعي

(Çünkü) eğer aramıza uzaklık girerse ölüm habercileri sana benim ölüm haberimi getirecek.

475. Mecnûn el-‘Âmirî

1. سأتبع ليلي حيث حلت وخيمت

وأما الناس إلا ألفٌ ومودغ

Leyla'yı nereye gitse ve çadır kursa takip ediyorum, ve tüm insanlar da bize veda eden tanıdıklar gibi.

2. كأن زماما في الفؤاد معلقاً

تقود به حيث أسمرت وأتبغ

Sanki gönle bağlanmış iki dizgin var da (Leyla) beni gittiği yere çekiyor, ben de ardından gidiyorum.

476. Kays b. Zerîh

1. بت والهم يا لبيني ضجيعي

وجرت مذ نأيت عني دموعي

Ey Lübeynâ, senden ayrıldığımdan beri ne gözyaşları döktüm, gama sarılıp uyudum.

2. يا لبيني فدتك نفسي وأهلي

هل لدهر مضى لنا من رجوع

Ey Lübeynâ, canım da ailem de sana feda olsun. Geçip giden zamanın bir daha dönüşü olur mu?

3. أمن المنون وريبها تتوجع

والدهر ليس بمعتب من يجزع

Ölümden ve (öldükten sonra ne olacağının) şüphesinden dolayı mı inliyorsun? Hâlbuki felek kimseyi ondan korkuyor diye (sağ) bırakmaz.

477. Ebû Zü'eyb el-Hüzelî

1.³⁸⁹ قالت أميمة ما لجسمك شاحباً

منذ ابتذلت ومثل ما لك ينفع

Ümeyme dedi ki: "Giyinip kuşandığın hâlde bedenini niçin bu kadar solgun, sanki hiçbir şey sana fayda vermiyor gibi."

[439]

³⁸⁹ قالت أميمة ما لجسمك شاحباً

2. أم ما لجسمك لا يلائم مضجعاً

إلا أقضَّ عليك ذاك المضجعُ

Yoksa yattığın yer bedenine uymuyor mu? Yattığın yer sert mi geldi?

3. فأجبتُها أرثي لجسمي إنه³⁹⁰

أودى بنيَّ من البلاد فودَّعوا

Bedenim(in bir parçası olan evlatlarıma) mersiye okuyarak cevap verdim:
Evlatlarım farklı beldelerde helâk oldu, veda edip gittiler.

4. أودى بني فأعقبوني حسرةً

عند الرقاد وعبرةً لا تقلُّعُ

Evlatlarım bende geriye hasret bırakarak helâk oldu, yatınca gözyaşlarım hiç
dinmiyor.

5. فالعين بعدهم كأن حداقها

كحلت بشوكٍ فهي عورى تدمعُ

Gözbebeklerim onlardan sonra ağlayarak sanki iğneyle sürmelenmiş tek gözlü
gibi oldu.

6. فغبرت بعدهم بعيشٍ ناصبٍ

وأخال أني لاحقٌ مستتبُعُ

Onların ardından belalarla dolu bir hayat geçirdim ve (öteki tarafta) onlara
kavuşacağım zamanın hayaliyle yaşadım.

7. سبقوا هوى وأعتقوا لهوهم

فتخرُّموا ولكل جنبٍ مصرعُ

Gelip heveslerini yerine getirdiler sonra da kesilip gittiler, her vücudun
yıkılacağı yer bellidir.

³⁹⁰ فأجبتُها أرثي لجسمك إنه

8. ولقد حرمت بأن أدافع عنهم³⁹¹

فإذا المنية أقبلت لا تدفع

Onların böyle çekip gideceğini hiç beklemezdim, ölüm geldiğinde onu engellemek mümkün değildir.

9. وإذا المنية أنشبت اظفارها

الفيت كل تميمة لا تنفع

Ölüüm sana pençelerini geçirdiğinde hiçbir muskanın işe yaramadığını görürsün.

10. وتجلدي للشامتين أريهم

أني لريب الدهر لا أتضعض

Arkamdan gülenlere nasıl dik durduğumu ve feleğin şüphelerine boğun eğmediğimi gösterdim.

11. حتى كأني للحوادث مروة

بصفا المشرق كل يوم تفرغ

Safanın doğruğu yerde, belaların önünde her gün başka başka musibetlere uğrayan sert bir kaya gibiyim.

12. والدهر لا يبقى على حدثانه

جون السحاب له حدائد رابع

478. Ebü'l-Feth Zü'l-Kifâ' eteyn

1. أنضت عقود أم أفيضت مدامع

وهذي دموع أم نفوس هوامع

Şunlar düğüm mü yoksa gözyaşı mı? Bu akan gözyaşı mı yoksa canlarımız mı?

³⁹¹ ولقد حرمت بأن أدافع عنهم

2. على الملك قوائم وللدین حافظٌ

وللمال وهابٌ وللجار مانعٌ

Mülkün üzerinde hakim, dinin koruyucusu, malı fukaraya saçan, komşusunu gözeten (sizlersiniz).

3. أسودٌ ولكن الحراب عرينها

شموسٌ ولكن الصفوف مطامعٌ

Onlar, yuvası mızrak olan arslanlardır, savaş saflarında parlayan güneşlerdir.

4. أشاحوا وما شحوا ونابوا وما نبوا

وكانت لهم تحت المنايا منافعٌ

Sebat ettiler ama cimrilik yapmadıklar, nöbetleşe beklediler ama kılıçları kesmemezlik etmedi. Ölümünün altında bile bir fayda vardı.

5. أذلهم ذل الهزيمة فأنحنت

قناة الظهور واستقام الأخادعُ

6. وكان لهم لبس المعصفر عادةً

فخاطت لهم منه السيوف القواطعُ

(Düşman ordusunun) elbiseleri çoğunlukla sarıydı, kılıçlarla onların üstüne dikişler attılar.

7. بطرتم فطرتم والعصا زجر من عصا

وتقويم عبد الهون بالهون نافعٌ

8. تبسمت والخيال العتاق عوابسٌ

وأقدمت والبيض الرقاق هوالعُ

Hızlı atlar somurturken ben gülümsedim, ince kılıçlar sabırsızken ben ilerledim.

9. صدعت بصبح النصر ليل جموعهم

وكيف بقاء الليل والصبح صارغ

Zafer sabahıyla tümünün gecesini paramparça ettim, sabah saldırırken gece nasıl dayanabilir ki?

10. فما الرمح منأدؤ ولا النصر خاذل

ولا أضل خوان ولا السهم طالع

11. ومقترحات في القوافي بدائة

بدائع للإحسان فيها ودائع

Başta (memduha) kafiyeler sonulur, sonra (şaire) veda için emsali görülmemiş hediyeler, ihsanlar sunulur.

12. كلام شكور اطلقت من عنانه

³⁹²صنائع يخجلن النهار نواضع

Parlak gündüzleri utandıracak bu iyiliklere karşı teşekkürlerle dolu sözün dizginlerini bıraktım.

13. خدمت بقول ذا ومن قبل قوله

خدمت وغي والقول للفعل شافع³⁹³

479. Ahmed b. el-Celîl

1. ورد العفاة المعطشون فأصدروا

³⁹⁴رياً وطاب لهم لديك المكرغ

İhsânına talip olan susuzlar geldiklerinde senin katında afiyetle içecekleri bir su buldular.

2. وأراك تمطر جانباً عن جانب

³⁹²صنائع يخجلن النار نواضع

³⁹³خدمت بقول ذا ومن قبل قبله

³⁹⁴رياً وطالب لهم لديك المكرغ

وفناء أرضي من سماءك بلقُع

Bakıyorum da, sağa sola her yere yağmur yağıdırıyorsun ama benim toprağım kupkuru.

3. أَلنقص منزلتي تَوخر حاجتي

أَمْ لَيْسَ عِنْدَكَ لِي لَخِيرٍ مَطْمَعُ

Menzilim yüksek değil diye mi hâcetimi erteliyorsun, yoksa benden hiçbir hayır gelmeyeceğini mi düşünüyorsun?

480. İbn Münkız

1. لَا تَسْتَكَنْ لِلْهَمِّ وَاثْنِ حَمَامِهِ

بِعَزِيمَةٍ فِي الْخَطْبِ لَا تَتَضَعُضُ

Hüzne teslim olma, onu azim ile bük, musibetler seni asla yıkmasın.

2. فَإِذَا أَتَى مَا لَيْسَ يَدْفَعُ فَالْقَهْ

بِالصَّبْرِ فَهُوَ دَوَاءٌ مَا لَا يَدْفَعُ

Uzaklaştıramadığın bir şey geldi mi onu sabır ile karşıla. Uzaklaştıramayan şeylerin devası sabırdır.

481. Ebû Firâs el-Hamdânî

1. رَوَيْدِكَ لَا تَصِلُ يَدُهَا تَبَاعَكَ

وَلَا تَغْرِ السَّبَاعَ عَلَى رَبَاعِكَ

2. وَلَا تَعْنِ الْعَدُوَّ عَلَى أُنَى

يَمِينِكَ إِنْ قَطَعْتَ فَمَنْ ذِرَاعَكَ

[440]

482. Ebû Hureyre

1. من رسولي إليك أم من شفيعي

يا شبیه الهلال عند الطلوع

Ey yeni doğmuş hilale benzeyen (sevgili), sana kimi elçi göndereyim, kimi aracı kılalım?

2. أنت في القلب شاهدٌ ليس تخلو

من ضميري وأنت بين ضلوعي

Sen kalbime şahitsin, vicdanım hiç senden ayrı kalmaz, sen hep kaburgalarım arasındasın.

483. Ebû Bekr el-Hâlidî

1. فديت من زرعت في القلب لحظته

صبايةً وسقا بالدمع ما زرعاً

Yan bakışı kalpte sevgi eken ve ektiğini gözyaşlarıyla sulayan (sevgiliye) feda olayım.

2. لو أن قلبي وفاه محبته

أحبه بقلوب العالمين معا

Eğer kalbim onun muhabbetini hak ettiği kadar eda edebilmiş olsaydı onu kainattaki tüm kalplerle severdim.

484. Lâ-edrî

1. أيا دهر إن الموت قدرٌ بيننا

ولا شك أن الموت للناس مرجع

Ey dehr, ölüm kaderimizdir ve şüphesiz tüm insanların dönüş yeridir.

2. فلا العلم منّاغ ولا الجهد دافع

ولا الملك يفديه ولا المال ينفغ

Onu (ölümü) ilim de engellemez, gayret de def etmez, mülk onun fidyasını veremez, mal fayda vermez.

3. سواء على جمع الأيام مصابه

ولكن على الشبان ذلك أوجع

Cihanın musibetleri kime uğrarsa uğrasın aynıdır, ama gençler için daha acıdır.

4. فواحسرتا أن يغرب اللحد والثرى

شموس خدود في النجش تطلع

Güneş yüzlülerin toprak altında ve mezarda batmaları ne kadar da acı.

5. تكفن في تحت الجنادل بتة

قدود كغصن البان في الروض ترتع

Bahçedeki çiçek dalına benzeyen o (güzellerin) bedenleri taşların altında kefenler içinde yatıyor.

6. ويغير صدغ فاحم متجعد

وكان له مثل العبير تضوع

Bir zamanlar abîr kokusu saçan simsiyah kıvrıkcık zülfü şimdi topraklar içinde.

7. أيا عجباً يستأصل الفرس نامياً

ومخضرة الأوراق ليست تقطع

8. ألا رحم الله الشيبة حيث ما

أصول أمانيتها عن القلب تقلع

1. يا منزلاً لعب الزمان بأهله

فأبادهم بتفرقٍ لا يجمعُ

Ey sahiplerine zamanın oyun oynadığı ev, zaman onları bir araya gelemeyecek şekilde ayırmıştır.

2. إن الذين عهدتهم يك مرةً

كان الزمان بهم يضر وينفعُ

Kendilerini tanıdığım insanlar gelip geçti, zaman onlara bir zarar verir bir fayda verirdi.

3. أصبحت تفرع من رآك وطالما

كنا إليك في المهاول نضرغُ

Seni görenler korkuyor, hâlbuki biz korktuğumuzda senden yardım isterdik.

4. ذهب الذين يعاش في أكفانهم

وبقي الذين حياتهم لا تنفعُ

Gölgeleri altında yaşanan insanlar geçip gitti, hayatı hiçbir işe yaramayanlar kaldı.

486. Lâ-edrî

1. واذكر أيام الحمى ثم انثني

على كبدي من خشية أن تصدعا

O humma günlerini, ciğerimin yarılmasından korkup iki büklüm olduğum günleri hatırla.

2. فليست عشيات الحمى برواجعُ

عليك ولكن خل عينيك تدمعا

Humma ile geçen o akşamlar geri gelmeyecek ama gözlerin ağlamaya devam ediyor.

3. بكت عيني اليسرى فلما نهيتها

عن الجهل بعد الحلم أسلبتا معا

Sol gözüm ağrıdı ve cahilce onu susturdum, aklım başıma gelince ikisi beraberce ağlamaya başladı.

487. Lâ-edrî

1. هو الدهر لا يبقى عليه مقدّم

جواد ولا وغد من الناس أوضع

Felek kendisine gelen cömert kişiyi de alçağı da bırakmaz, (yok eder).

2. بكلّ أراه فاجعاً غير أنه

إلى الحر والعلق النفيس مسارغ

(Bu dünyada) her ikisi de sıkıntı içindedir ama hür olana, kanı asil olana (felek) daha çok saldırır.

488. Lâ-edrî

1. يفنى الحريص بجمع المال مُدَّتَه³⁹⁵

وللحوادث والوارث ما يدغ

Hırslı insan süresini (hayatını) mal toplamakla tüketir. Ama felaketler ve varisler (bu malı) ona bırakmaz.

2. كدودة القز ما تبنيه يهلكها

وغيرها بالذي تبنيه ينتفع

³⁹⁵ يفنى الحريص بجمع الحال مدته

Aynı ipekböceği gibi, kendi bina ettiği şey onu helak eder. Ve başkaları onun yaptığı şeyi alıp faydalanırlar.

489. Lâ-edrî

1. أمن المروءة أن أبيت مسهداً

قللاً أبل ملابسي بدموعي

Gece endişeyle uykusuz kalmam, elbiselerimi gözyaşıyla ıslatmam adamlık mıdır?

2. وتبيت ريان الجفون من الكرى

وأبيت منك بليلة الملسوع

Sen gözleri uykuya doymuş olarak sabaha çıkıyorsun, ben de akrep tarafından sokulmuş gibi bir geceden sabaha çıkıyorum.

490. Lâ-edrî

1. أوصيك في نظم الكلام بخمسة

إن كنت للموصي الشفيق سميعا

Eğer sana şefkatle tavsiye eden (bu adamı) dinleyecek olursan sana şiir nazmetmekle ilgili beş tavsiye vereyim.

2. لا تغفلن سبب الكلام ووقته

والكيف والكم والمكان جميعا

Sözün sebebinden, vaktinden, nasıl ve ne kadar olması gerektiğinden ve yerinden, bunların hiçbirinden gafil olma.

491. Lâ-edrî

1. تعصي الإله وأنت تظهر حبه

هذا محالٌ في القياس بديعٌ

Onu seviyor gibi görünüyor ama Allah'a isyan ediyorsun. İyi bir kıyasta bu muhaldir (imkansızdır).

2. لو كان حبُّكَ صادقاً لأطعته

إن المحبَّ لمن يُحبُّ يطيعُ

Eğer ona karşı sevginde sadıksan ona itaat edersin. Çünkü seven sevdiğine itaat eder.

3. [في كلّ يومٍ يبتديكَ بنعمةٍ]

[منه وأنتَ لشكرٍ ذاكٍ مضيعٌ]

Her gün sana yeni bir nimet veriyor ama sen bunun şükrünü eda etme konusunda aldanıyorsun.

[441]

492. Lâ-edrî

1. عليك بذِي الأقدار فاكسب ثناءهم

فمالك في غير الأكارم ضائعٌ

Kıymetli kimseleri gözetip onların övgüsünü elde et, zira her hâlükârda malın zaten değersiz kimseler arasında heba olup gidecektir.

2. وما مال من أعطى الكرام بناقصٍ

ولكنه عند الكرام ودائعٌ

Kerem ehli kimselere yardım eden kişinin malı eksilmez, bu ancak onların nezdinde emanettir.

493. Lâ-edrî

1. قل لعبيد الله ذاك الذي

قد غير السلطان أطياعه

Allah'ın kuluna (Ubeydullâh'a ?) sultanın huyunu değiştirdiğini söyle.

2. ابتاع ودي وهو ذو عسرة

حتى إذا نال الغنى باعه

Zor durumda iken benim muhabbetimi kazandı, zenginlik elde edince de onu sattı.

494. Lâ-edrî

1. تواضع تكن كالنجم لاح لناظر

على صفحات الماء وهو رفيع

Mütevazi ol. Eğer mütevazi olursan yükseklerde olduğun hâlde suyun yüzeyine bakanlara yıldız gibi parlarsın.

2. ولا تك كالدخان يعلو بنفسه

إلى طبقات الجو وهو ضئيل

Değersiz olmasına rağmen kendi kendine hava tabakalarına yükselen duman gibi olma.

495. Lâ-edrî

1. ربي وربك بعد الجوع أشبعني

ورزق ربك آتٍ غير مدفوع

Rabbim ve rabbim açlıktan sonra beni doyurdu. Rabbinin rızkı gelmektedir, (istesen de) ona engel olamazsın.

2. ولو عليك إتكالي في الطعام إذا

لكنك أول مدفون من الجوع

Yemek konusunda (Allah'a değil de) sana dayansaydım (dünyada) açlıktan ölen ilk kişi olurdum.

496. Ahmed b. 'Aleviyye

1. إن شئت ان تبلي امرءًا ببليّة

وتحرمه سيب العطايا السوابغ

Bir kimseyi sınamak istersen onu ihsan ve ikramdan mahrum et.

2. فعده وماطله فإنك بالغ

به في الأذى والضرر أقصى المبالغ

Ona bir vaatte bulun ama gücün yettiği hâlde yerine getirme ve böylece eziyet ve zararı son haddine çıkartmış olursun.

497. İbnü'r-Rûmî

1. رأيت الدهر يرفع كل وغد

ويخفض كل ذي شيمٍ شريفه

Gördüm ki dehr her alçağı yükseltiyor ve her değerli, şeref sahibi kimseyi alçaltıyor.

2. كمثل البحر يرسب فيه حي

ولا ينفك تطفو فيه جيفه

Aynı deniz gibi, orada canlı batıyor ama leş yüzüyor.

3. وكالميزان يخفض كل واف

ويرفع كل ذي زنة خفيفه

Tartı gibi, kifayet sahibi kimseleri alçaltıyor ama hafif (kişilikli insanları) yükseltiyor.

498. İbnü'r-Rûmî

1. دهرٌ علا قدر الوضيع به

وترى الشريف يحطه شرفه

Görürsün ki zaman, alçak kimseleri yüceltir ve şeref sahiplerini aşağılarda bırakır.

2. كالبحر يرسب فيه لؤلؤة

سفلاً وتعلو فوقه جيفه

Tıpkı denizin inciye aşağı batırıp leşi üzerine çıkarması gibi...

499. Ebû 'Abdullah

1. إن كان يظلمني دهري فإن له

سجية ظلم أهل الفضل والشرف

Zaman bana zulmetse de (şaşırmam çünkü) onun huyu fazilet ve şeref ehline zulmetmektir.

2. إن كنت في سملٍ فالبدر في سدفٍ

والخمر في خزفٍ والدر في الصدفِ

Eski elbiseler içindeysen (üzülme, bak) dolunay karanlığın içinde, şarap testide, inci de seftedir.

500. Ebû Sa'îd er-Rüstemî

1. خلُعُ كأنوار الربيع مدبج

وموشمٌ ومنمنمٌ ومفوفٌ

Baharın ışıkları gibi dîbâc ile süslü, dövmeli, alacalı, incecik bir elbise giyinmiştir.

2. بهرت عيون الناظرين وأبرزت

حسناً يكاد البرق منه يخطفُ

Ona bakanların gözünü aldı, şimşeğin gözünü alacak şekilde güzellikle parlıyordu.

3. لو نالت الشمس المنيرة حسنها

ما كانت الشمس المنيرة تكسفُ

Parlak güneş onun güzelliğine ulaşabilseydi bir daha güneş tutulması olmazdı.

4. ولئن كَبُرَتْ عن الملابس والحلي

وبك الملابس والحلي تتشرفُ

Elbise ve takıya tenezzül etmesen ne çıkar? Elbise ve takı (zaten) seninle şeref bulmaktadır.

5. فالبيت يكسى وهو أشرف بقعةٍ

في كل عام مرةً ويسجفُ

Yeryüzündeki en şerefli parça olan Kabe her yıl bir kez elbisesini değiştirip giyinir.

6. كالشمس حفت بالسعود وحوله

خدمٌ كأمثال الكواكب وقفُ³⁹⁶

Mutluluklarla sarılmış bir güneş gibi etrafında hizmetçiler yıldız misali dizilmişlerdi.

7. وكأن مجلسه عروسٌ تجتلي

والمادحون به قيانٌ تعزفُ

³⁹⁶ خدمٌ كأمثال الكواكب وقفُ

Onun meclisi parlayan bir gelin gibiydi, etrafındaki meddahlar da musiki icra eden hizmetkârlar gibiydi.

8. ما تشتهي الأذان تسمعه وما

تهوى العيون من المناظر تطرف

Kulakların duymaya, gözlerin görmeye can attığı bir manzaraydı.

501. Ebû Sa'îd er-Rüstemî

1. أو ما ترى حسن الزمان وطيبه

والجو صافٍ والجنان تزخرف

Zamanın güzelliğini ve hoşluğunu görmiyor musun? Hava saftır (tertemizdir) bahçeler süslenmede, çiçek açmadadır.

2. عاد الربيع إليك في كانونه

فشتاؤه للحسن صيفٌ صيفٌ

3. عاد الربيع إليك في كانونه

وغمامةٌ سحٌّ وروضٌ رفرِفْ

Perdelenmiş bir güneş, serin bir gölge, su dolu bir bulut ve dalları sarkan bir bahçe.

4. وعلى الجبال من الثلوج أكالٍ

وعلى السماء من السحاب مطرفٌ

Dağların üstünde kardan taşlar ve gökyüzünde buluttan bir şal vardır.

[442]

502. Ebû Firâs el-Hamdânî

1. إن الغني هو الغني بنفسه

ولو أنه عار المناكب حافٍ

Gerçek zengin omzu açık ayağı çıplak bile olsa ruhu zengin olandır.

2. ما كل ما فوق النسيفة كافياً

وإذا قنعت فكل شيء كافٍ

3. وتعاف لي طمع الحريص فتوتي

ومروءتي وقناعتتي وعفافي

503. ‘Ali Çelebi İstânbûlî

1. قد زانه الرحمن جل ثناؤه

ببدائعٍ وروابعٍ وظرائفٍ

Rahman (şânı yüce olsun) onu eşsiz güzelliklerle, olgunlukla ve zefâfetle süslemiştir.

2. علامةٌ فاق الورى بحقائقٍ

ودقائقٍ وعوارفٍ ومعارفٍ

Hakikatlere, dakik bilgilere, irfan ve marifete olan vukufu ile mahlukata üstün gelen bir allâmedir.

504. Ebü'l-‘Alâ el-Ma‘arrî

1. يا طالب الرزق الهناء بقوةٍ

هيهات أنت بباطلٍ مشغوفٌ

Ey afiyetli rızkı güçle, şiddetle talep eden kişi, heyhât, sen boşa çabalıyorsun.

2. رعت الأسود بقوةٍ جيف الفلا

ورعى الذباب الشهد وهو ضعيفٌ

Aslan leşi güç ile (zahmet çekerek) yer ama sinek zayıf olduğu hâlde bal ile beslenir.

505. Hasan b. Sehl

1. لا تبخلن بدنیا وهي مقبلة

فليس ينقصها التبذير والسرف

Gelmekte olan dünya (nimetleri) için cimri davranma. Saçıp savurmak ve israf etmek onu eksiltmez.

2. فإن تولت فأحرى أن تجود بها

فالحمد منها إذا ما أدبرت خلف

Eğer eline geçtiyse onu cömertçe kullanman daha doğrudur, hamdolsun ki sırtını dönüp gitmedi.

506. Ebü'l-Hüseyn b. Lenkek

1. ذهب الذين يعاش في أكفانهم

³⁹⁷وبقيت في خلفٍ بلا أكفاف

Himayesinde yaşanacak insanlar gittiler, geriye himayesi olmayanlar kaldılar.

2. بطيالسٍ وقلانسٍ محشوة

يتعاشرون بقلة الإنصاف

Doldurulmuş taylasan ve kalensüvelerle (sarık ve cübbelerle) insanların arasına karışıp insafsızca muamele ediyorlar.

3. ما شئت من حلل وفرة مركب

أبواب دورٍ ما لها أجواف

³⁹⁷ Harâbât'ta yanlışlıkla bir önceki şiire eklenmiş olan bu beyit doğru yere yerleştirildi.

Ne kadar eksiklik ve kusur ararsan ara (bulursun), onlar içi olmayan bir evin kapısı gibidir.

507. Lâ-edrî

1. لَبِيتُ تَخْفِقُ الْأَرْيَاحَ فِيهِ

أُحِبُّ إِلَيَّ مِنْ قَصْرِ مَنِيْفٍ

Rüzgârların içinde kanat çırpıtığı bir ev bana kusursuz bir saraydan daha sevimlidir.

2. وَلَبِيسَ عِبَاءَةٍ وَتَقَرَّ عَيْنِي

أُحِبُّ إِلَيَّ مِنْ لَبِيسِ الشَّفُوفِ

Gözümü aydın eden (ucuz bir) aba giymek bana şeffaf (ve pahalı) elbiseler giymekten daha sevimlidir.

3. وَأَكْلَ كَسِيرَةٍ فِي كَسْرِ بَيْتِي

أُحِبُّ إِلَيَّ مِنْ أَكْلِ الرِّغِيفِ

Evimin bir ucunda ekmek parçası yemek (özel pişirilmiş) yufkalar yemekten daha sevimlidir.

4. وَأَصْوَاتِ الرِّيحِ بِكُلِّ فَجٍّ

أُحِبُّ إِلَيَّ مِنْ نَقْرِ الدَّفُوفِ

Dağların arasındaki yollardan gelen rüzgârların sesi bana def çalınmasından daha sevimlidir.

5. وَكَلْبٍ يَنْبَحُ الطَّرَاقَ دُونِي

أُحِبُّ إِلَيَّ مِنْ قَطِّ الْوَفِ

Ben yokken kapıyı çalanlara havlayan köpek bana evcil kediciklerden daha sevimlidir.

6. وَبَكْرٌ يَتَّبِعُ الْأَطْلَالَ صَعْبٌ

أحب إلي من بغل ردوف

Harabelerde gezinen dik başlı minik deve bana peşimden gelen katırdan daha sevimlidir.

7. وخرق من بني عمي نحيف

أحب إلي من علج عنيف

Amcamın oğullarından aldığım zayıf ufak ceylan bana güçlü bir buzağıdan sevimlidir.

8. خشونة عيشتي في البدو أشهى

إلى نفسي من العيش الظريف

Bâdiyede yaşadığım haşın hayat nefsimde zarif bir hayat yaşamaktan daha lezzetlidir.

9. فما أبغي سوى وطني بديلاً

فحسبي ذاك من وطن شريف

Kendi vatanıma bir aternatif istemiyorum. Bu, şerefli bir vatan olarak bana yeter.

508. Lâ-edrî

1. تلونت حتى لست أدري من العمى

أريح جنوب أنت أم ریح عاصف

Öyle renkten renge girdin ki, (sakin esen) güney rüzgârı mısın yoksa sert bir rüzgâr mısın?

2. قريب بعيد جاهل متبصر

سخي بخيل مستقيم مخالف

Yakın mısın, uzak mısın, cömert misin, cimr misin, istikamet sahibi mi yoksa muhalif misin?

3. صدوقٌ كذوبٌ لست أدري خليله

أجفوه من تلوينه أم يلاطفُ

Sadık mı, yalancı mısın? Bilmiyorum, böyle değişmesi sebebiyle dostuna cefâ mı eder yoksa lütuf ile mi muamele eder?

4. ولست بذی غشٍّ ولست بناصحٍ

وإنی من عجبی لشأنك واقفُ

Hilekâr değilim, nasihatçi de değilim. Ben senin işine olan şaşkınlığımdan ötürü böyle duruyorum.

5. كذاك لساني شاتمٌ لك مادحُ

كما أن قلبي جاهلٌ بك عارفُ

Aynı şekilde dilim de sana hem sövüyor hem de medihte bulunuyor, kalbim de seni hem bilmiyor hem de tanıyor.

509. Lâ-edrî

1. تزندق معلناً ليقول قومٌ

إذا ذكروه زنديقٌ ظريفُ

Kavminin ona "zarif bir zındık" demesi için açıkça zındıklık etti.

2. فقد بقي التزندق فيه وسمّاً

وما قيل الظريف ولا اللطيفُ

Zındıklık onda bir damga gibi kaldı ama kendisine ne zarif ne de latif dediler.

510. Lâ-edrî

1. كان الوزير نظام الملك لؤلؤةً

يتيمّةٌ صاغها الرحمن من شرفٍ

Vezir Nizâmü'l-Mülk, Rahman'ın şeref ile şekillendirdiği benzersiz bir inci idi.

2. عزت ولم يعرف الإنسان قيمتها

فردھا غیرهٗ منه إلى الصدف

O kadar nadir bir inci olmasına rağmen insanlar onu kıskanıp sedefine geri gönderdiler.

[443]

3. ومعاشر السلطان شبه سفينة

في البحر ترجف دائماً من خوفه

Sultanın yakınındaki kişi denizin ortasındaki bir gemide korkan, durmadan sallanan/titreten adama benzer.

4. إن أدخلت من مائه في جوفها

يغتها مع مائه في جوفه

İçine denizin suyunu alırsa içinde su ile onu boğar.

5. هوائي له حتمّ تعطف أو جفا

ومشربه عذبٌ تكدر أو صفا

Yumuşak da davranırsa cefa da etse onu arzularım. Bulanık da olsa saf da olsa onun içimi tatlıdır.

6. وكلت إلى المحبوب أمري كله

فإن شاء أحياني وإن شاء أتلّفا

Tüm işimi sevgiliye havale ettim. Dilerse beni ihya eder, dilerse telef eder.

511. Safiyyüddin el-Hillî

1. قفي ودعينا قبل وشك المتفرق

فما أنا من يجيء إلى حين نلتقي

Ayrılık noktasına ulaşmadan evvel dur da bize veda et. Görüşeceğimiz vakitte ben gelecek değilim.

2. قضي الدهر بالتفريق فاصطبري له

ولا تدممي أفعاله وتترفقي

Zaman bize ayrılık yazdı, ona sabret. Onun fiillerini zemmetme ve kendine yumuşak davran.

512. el-‘Atavî

1. جمعت مالاً ففكر هل جمعت له

يا جامع المال أياماً تفرقه

Ey mal toplayan, düşün bakalım, o malı ondan ayrılacağın günler için mi topladın?

2. المال عندك مخزون لوارثه

ما المال مالك إلا حين تنفقه

Mal sende varislere ulaşmak üzere beklemektedir, mal ancak sen onu harcarken senindir.

513. Ca‘fer b. ‘Aliyye

1. هواي مع الركب اليمانيين مصعد

جنيب وجثماني بمكة موثق

Arzum Yemen kafilesiyle beraber hızla gitmektedir ama vücudum ise Mekke’de tutsaktır.

2. عجبت لمسراها وأنى تخلصت

إلي وباب السجن دوني مغلق

(Ben hapishanede uyurken sevgilimin rüyama) gelmesine şaşırdım, hapishanenin kapısı kapalıyken nasıl da kurtulup geldi.

3. أَلَمْتُ فَحَيَّتْ ثُمَّ قَامَتْ فَوَدَّعَتْ

فلما تولت كادت النفس تزهق³⁹⁸

Geldi, selam verdi sonra kalkıp veda etti. O gittiğinde canım yerinden sökülecek gibiydi.

4. فَلَا تَحْسَبِي أَنِّي تَخَشَعْتُ بَعْدَكُمْ

لشئٍ ولا أني من الموت أفرقُ

(Ey sevgili) senden sonra herhangi bir şeyden veya ölümden korkacağımı zannetme!

514. el-Mütenebbî

1. قالوا لنا مات إسحاق فقلت لهم

هذا الدواء الذي يشفي من الحمق

İshak öldü dediler, onlara dedim ki: Ahkmaklığı tedavi eden bu ilaçtır.

2. إن مات مات بلا فقدٍ ولا أسفٍ

أو عاشقٌ عاش بلا خلقٍ ولا خلقٍ

515. el-Mütenebbî

1. وجدت المدامة غلابةً

تهيج للقلب أشواقه

2. وقد مدت أمس بها موتةً

³⁹⁸ فلما تولت كادت النفس تزهق

ولا يشتهي الموت من ذاقه

516. İmam Şâfi'î

1. بالجد يدنو كل أمرٍ شاسعٍ

والجد يفتح كل بابٍ مغلقٍ

Her uzak iş ciddiyetle yakınlaşır. Ciddiyet kapalı her kapıyı açar.

2. فإذا سمعت بأن مجدوداً حوى

عوداً وأثمر في يديه فحقق

Nasipli bir adam eline kuru dalı alınca meyve verdi diye duyarsan bunu tahkik et.

3. وإذا سمعت بأن محروماً أتى

ماءً ليشربه فغاض فصدّق

Ve bir mahrum su içmeye gelince su kurudu deseler bunu tasdik et.

4. لو كان بالحيل الغنى لوجدتني

بنجوم أقطار السماء تعلّقي

Zenginlik şayet hile ile ele geçseydi beni göğün derinliklerindeki yıldızlara tutunmuş görürdün.

5. لكن من رزق الحجا حرم الغنى

ضدان مفترقان أي تفرق

Ama kime akıl verildiyse o zenginlikten mahrum bırakılmıştır. Bu ikisi bir araya kelmeyen iki zıt kutuptur.

6. ومن الدليل على القضاء وحكمه

بؤس اللبيب وطيب عيش الأحمق

Akıllı kişinin ızdırabı ve ahmağın hoşça yaşaması kaza ve kadare ve hükmüne delil olarak yeter.

7. وَأَحَقُّ خَلْقِ اللَّهِ بِالْهَمِّ أَمْرٌ

ذو همةً يبلى برزقٍ ضيق

Mahlukatın üzüntüye en layık kulu, dar rızık ile sınanan himmet sahibi kimsedir.

8. فَلَرَبِّمَا مَرَّتْ بِقَلْبِي ضَجْرَةٌ

³⁹⁹فأود منها أنني لم أخلق

Bazen kalbime bir gam oturur da hiç yaratılmamış olmayı temenni ederim.

517. el-‘Âsımî

1. هَاتُوا الصُّبُوحَ فَوْجَهُ الصَّبْحَ لَأَقِينَا

وَاتَّقُوا الْكَرَى بِالْحَمِيَا عَنْ مَاءِ بَاقِينَا

Sabah vakti yüzünü gösterdi, şarabımı getirin. Bize kalan şu su ile uykudan korunun.

2. هَاتُوا مَشْعِشَةَ حَمْرَاءَ صَافِيَةً

كَأَنَّهَا عَصْرَتْ مِنْ خَدِّ سَاقِينَا

Sanki sakimizin yanağından sıkılmış gibi olan saf ve şaşaalı şarabı getirin.

3. كَأَنَّهَا الشَّمْسُ ذَرَّتْ مِنْ مِشَارِقِهَا

مَنْبِرَةٌ ثُمَّ غَارَتْ فِي تَرَاقِينَا

Sanki bir güneş gibi doğudan doğdu ve boğazımızda battı.

4.⁴⁰⁰ هَاتُوا نَبَادِرَ إِلَى اللَّذَاتِ هَادِمَهَا

فَإِنْ هَادِمَهَا يَوْمًا يَلَاقِينَا

³⁹⁹ فأود منها أنني لم بخلق

⁴⁰⁰ هاتوا نبادر إلى اللذات هادمها

Getirin şarabı, bizi helâk eden lezzetlere koşalım. Nasıl olsa ölüm bizi bir gün yakalayacak.

5. تَعْلُو النُّجُومُ إِذَا دَارَ الْكُؤُوسُ بِنَا

إِن الْكُؤُوسَ إِذَا دَارَتْ مَرَّاقِينَا

Kadehler döndüğünde bizi yıldızların üstüne çıkartır, kadehler dönünce bizi saflaştırır.

6. لَا تَحْرَمُونَا كُؤُوسَ الرَّاحِ سَادَتْنَا

فَنَحْنُ رَوْضٌ وَأَيْدِيكُمْ سَوَاقِينَا

Efendiler, bizi şarap kadehlerinden mahrum etmeyin. Bizler bahçeleriz ve elleriniz bizi sulamaktadır.

518. Müslim b. el-Velîd

1. قَبْلَ أَنْ يَمْلَأَ فَلْسَنَ أَنْامِلًا

لَكُنَّهْنَ مِفَاتِحَ الْأَرْزَاقِ

Onun parmaklarını öp, onlar parmak değil, rızıkların anahtarlarıdır.

[444]

2. وَادْكُرْ صَنَائِعَهُ فَلْسَنَ صَنَائِعًا

لَكُنَّهْنَ قَلَائِدَ الْأَعْنَاقِ

Onun iyiliklerini say, onlar iyilik değil, boyunlarda gerdanlardır.

3. كَالشَّمْسِ فِي كِبْدِ السَّمَاءِ مَحَلِّهَا

وَشُعَاعُهَا قَدْ شَاعَ فِي الْأَفَاقِ

Göğün ortasında güneş gibidir ve ışığı ufuklara yayılmıştır.

519. Kays b. Zerîh

1. يقولون لبني فتنه كنت قبلها

بخير فلا تندم عليها وطلق

"Lübnâ bir finedir, ondan evvel daha iyiydin, onu bırak ve hiç pişmanlık çekme" diyorlar.

2. فطاوحت أعدائي وعاصيت ناصحي

وأقررت عين الشامت المتملق

Ama ben düşmanlarıma itaat ettim, bana samimi bir şekilde nasihat verenleri dinlemedim. (Lübnâ'yı terk etmeyerek) bana yaltaklanıp felâketime sevinen (düşmanlarımın) gözlerini aydınlatmış oldum.

3. كأني أرى الناس المحبين بعدها

عصارة ماء الحنظل المتفلق

Onu (Lübnâ'yı) tanıdıktan sonra tüm âşıkları yarılmış Ebûcehil karpuzunun suyu gibi görüyorum.

4. فتنكر عيني بعدها كل منظرٍ

ويكره سمعي بعدها كل منطق

Ondan sonra gözüm her manzarayı reddeder, ondan sonra kulağım tüm sözlerden iğrenir.

520. Kays b. Zerîh

1. تكذبني بالود لبني وليتها

تكلف مني مثله فتذوقُ

Lübna benim aşkımı yalanlıyor, keşke o da aynısını tatsa da (bir anlasa).

2. ولو تعلمين الغيب أيقنت أنني

لكم والهدايا المشعرات صديقُ

Gaybı bilecek olsaydın benim ve onlarca hediyeimin sana gerçek bir dost olduğunu anlardın.

3. تتوق إليك النفس ثم أردھا

حياءً ومثلي بالحياء حقيقُ

Nefsim sana müştak ama haya ile geri çekiyorum zira benim gibi birisi ancak hayalî olmaya layıktır.

4. أود سوام النفس عنك وما له

على أحدٍ إلا عليك طريقُ

Bir davar sürüsüne benzeyen nefsimi senden uzaklaştırmaya çalışıyorum ama hiçbir yol senden başka bir yere çıkmıyor ki.

5. شهدت على نفسي بأنك عادةُ

رداخٍ وأن الوجه منك عتيقُ

Senin dolgun ve taptaze bir güzel olduğun ve yüzünün eşsiz güzelliği konusunda nefsim şahitlik ederim.

6. وإنك لا تجزين مني صحابةً

ولا أنا للهجران منك أطيعُ

Sen beni yoldaşlığa kabul etmezsin ve ben de senin hicranına dayanamam.

7. وإنك قسمت الفؤاد فنصفه

رهينُ ونصفٌ في الحبال وثيقُ

Gönlümü ikiye böldün. Yarısı rehindir, yarısı da iplerle bağlıdır.

8. كأن الهوى بين الحيازيم والحشا

وبين التراقي واللهات حريقُ

Aşk sanki göğüste, iç organlarda, omuzda ve kişinin boğazında dolaşan bir yangın gibidir.

9. فَإِنْ كُنْتَ لِمَا تَعْلَمِي الْعِلْمَ فَاسْأَلِي

وَبَعْضُ لِبَعْضٍ فِي الْفَعَالِ يَفُوقُ

Sen ilmi bilsen de sor. Bazılar fiillerde bazılarına üstündür.

10. سَلِي هَلْ فَلَانِي مِنْ خَلِيلِ صَحْبَتِهِ

وَهَلْ ذِمَّ رَحْلِي فِي الرِّفَاقِ رَفِيقُ

Hiçbir kimseye arkadaş olup olmadığımı ve yoldaşlarımdan kimsenin meskenimi zemmedip etmediğini sor.

11. وَهَلْ يَجْتَوِي الْقَوْمَ الْكَرَامَ صَحَابَتِي

إِذَا اغْبَرَ مَخْشِي الْفَجَاجَ عَمِيقُ⁴⁰¹

Derin vadiler tozlarla kaplanmış olsa o kerim kavim benimle dostluğu kerih görür mü?

12. وَأَكْتُمُ أَسْرَارَ الْهَوَى فَأَمِيتُهَا

إِذَا بَاحَ مَزَاحَ بَهْنٍ يَرُوقُ

Aşkın sırlarını gizler, öldürürüm. Ama mizacım onu ele verdiğiinde açığa çıkar ve üstün gelir.

13. هَلِ الصَّبْرُ إِلَّا أَنْ أُصْدَقَ فَلَا أَرَى

بِأَرْضِكَ إِلَّا أَنْ يَكُونَ طَرِيقُ

Sabır yüz çevirip de senin diyarında bir yol olduğunu görmemem midir?

521. Ebû Mihcen

1. إِذَا مِتُّ فَادْفِنِّي إِلَى جَنْبِ كَرَمَةٍ

نُرَوِّي عَظَامِي بَعْدَ مَوْتِي عَرُوقُهَا

⁴⁰¹ إِذَا اغْبَرَ مَخْشِي الْفَجَاجَ عَمِيقُ

Öldüğümde beni bir asmanın dibine göm. Onun kökleri kemiklerimi sulayacaktır.

2. ولا تدفني بالفلاة فإنني

أخاف إذا ما متُّ ألا أدوقها

Beni bir sahraya gömme, öldüğümde onu tadamamaktan korkuyorum.

3. أبكرها عند الشروق ونارة

يعاجلني عند المساء غبوقها

Bazen sabah erkenden içerim, bazen de akşam vakti gece şarabı imdadıma koşar.

4. وللكأس والصهباء حقٌّ معظم

فمن حقها ألا تضاع حقوقها

Kadeh ve şarabın büyük hakkı vardır. Haklarının zayi edilmemesi hakları arasındadır.

522. İbn Habûs

1. ومهفهفٌ يغنى بلحظ جفونه

عن كأسه المألى وعن إبريقه

İnce belli (sâkî)nin bir bakışıyla elindeki dolu kadehe de testiye de hâcet kalmaz.

2. فعل المدام ولونها ومذاقها

في مقلتيه ووجنتيه وريقه

Şarabın etkisi, rengi ve tadı iki gözünde, elmacık kemiklerinde ve tükürüğündedir.

523. el-Husrî

1. لو كنت زائرتي لراعتك منظري

ورأيت بي ما يصنع التفريقُ

Beni ziyaret etmiş olsaydın görünüşüm seni korkuturdu. Ve ayrılığın bana ne yaptığını görmüş olurdun.

2. وَلَحَالَ مِنْ دَمْعِي وَحَرِ تَنْفَسِي

بَيْنِي وَبَيْنَكَ لَجَّةٌ وَحَرِيقُ

Gözyaşlarımdan ve nefesimin sıcaklığından dolayı aramıza deniz ve yangın girdi.

524. el-Musfir b. 'Ömer el-Âmidî

1. قُلْتُ لِلَّذِينَ جَفَوْنِي إِذْ لَهَجْتَ بِهِمْ

دُونَ الْأَنَامِ وَخَيْرَ الْقَوْلِ أَصْدَقُهُ

Diğer tüm insanlardan fazla sevdiğim kişiler bana cefa ettiklerinde onlara şöyle söyledim, sözlerin en hayırlısı da zaten en doğru olanıdır:

2. أَحْبَبَكُمْ وَهَلَكَ فِي مُحِبَّتِكُمْ

كِعَابِدِ النَّارِ يَهْوَاهَا وَتَحْرِقُهُ

Sizi seviyorum ve helâkim, ateşe âşık olup ateşin kendisini yaktığı ateşperest gibi sevginizden olacak.

525. Ebû Nüvâs

1. وَمَا النَّاسُ إِلَّا هَالِكٌ وَابْنُ هَالِكٍ

وَذُو نَسَبٍ فِي الْهَالِكِينَ عَرِيقُ

İnsanoğlu ancak yok olandır, yok olanın evladıdır. Yok olmuşlardan oluşan köklü bir nesebi vardır.

[445]

526. Ebû Nüvâs

1. إذا امتحن الدنيا لبيبٌ تكشفت

له عن عدوِّ في ثياب صديق

Dünya akıllı bir adamı imtihan ettiğinde düşmanını ona dost elbisesi içinde gösterir.

527. İmâm Hüseyin

1. اغن عن المخلوق بالخالق

تغن عن الكاذب بالصادق

Hâlık'a yönelip mahlukattan müstağni ol. Böyle yaparsan doğru sözlüye yönelip yalancıdan müstağni olursun.

2. واسترزق الرحمن من فضله

فليس غير الله بالرازق

Rahman'ın fazlından rızık iste. Zira Allah'tan başka rızık veren yoktur.

3. من ظن أن الناس يغنونه

فليس بالرحمن بالوائق

Kim insanlar ona yeter/onu zengin kılar sanarsa Rahmân'a güveni yok demektir.

528. ‘Abdurrahmân b. Hassân

1. وللزنبور والبازي جميعاً

لدى الطيران أجنحة وخفق

Arı da şahin de uçarken kanat çırpır.

2. ولكن بين ما يصطاد بأر

وما يصطاده الزنبور فرق

Ama şahinin avladığıyla arının avladığı birbirinden farklıdır.

529. el-Müberred

1. إذا تاه الصديق عليك كبيراً

فته كبيراً على ذاك الصديق

Bir dost sana kibirlenerek büyüklük taslarsa sen de o arkadaşa kibirle büyüklen.

2. فإيجاب الحقوق لغير راعٍ

حقوقك رأس تضییع الحقوق⁴⁰²

Haklarını gözetmeyen birinin haklarını gözetmek hukukun/hakların zayi oluşunun başıdır.

530. 'Abdullah b. el-Mu'tezz

1. أتاني برء لم أكن فيه طامعاً

كمثل أسير حل بعد وثاقه

Yakalandıktan sonra serbest kalan bir esir gibi ümid etmediğim bir şifaya kavuştum.

2. فإن كنت لم أجزع من الموت جزعاً

فإنني مجبت الموت بعد مذاقه

Ölümünden korkmuyorsam bu onu tadıp sonra reddetmem sebebiyledir.

531. Ebû Nasr b. Nübâte

1. وإذا عجزت عن العدو فداره

⁴⁰² حقوقك رأس تضییع الحقوق

وامزح له إن المزاح رفاق

Eğer düşmana gücün yetmiyorsa onunla iyi geçin. Onunla şakalaş çünkü mizah dostluk sağlar.

2. فالنار بالماء الذي هو ضدها

تعطي النضاح وطبعها الإحراق

Ateşin icabına onun tam zıddı olan su ile bakılır. Su yakıcı tabiattedir ama su serpmek (onu sakinleştirir).

532. Hubz-i Erzî

1. سبحان من قدر الأشياء منزلها

وصير الناس مرفوضاً ومرفوقاً

Eşyanın/her şeyin menzilini belirleyen ve insanları bazen kabul edilip bazen reddedilen şekilde yaratan Allah'ı bütün eksik sıfatlardan tenzih ederim.

2. فعاقِلْ فطنٌ أعيت مذاهبه

وأحمقٌ جاهلٌ تلقاه مرزوقاً

Tuttuğu yollar akıllı ve zeki kişiyi başarısız kılar. Cahil ve ahmak ise rızka nail olur.

3. هذا الذي ترك الأوهام حائرةً

وصير العالم النحرير زنديقا

Vehimleri şaşkın bırakan, allâmeyi zındık yapan şey budur.

533. Sâlim el-Enbârî

1. تمتع من الدنيا بساعتك التي⁴⁰³

⁴⁰³ تمتع من الدنيا بساعتك التي

ظفرت بها ما لم تعفك العوائقُ

Dünya hayatından elde etmeyi başardığın her saati önüne engeller çıkmadığı sürece hakkıyla yaşa.

2. فما يومك الماضي عليك بعائدٍ

ولا يومك الآتي به أنت واثقُ

Geçmiş olan günün sana bir daha dönmeyecektir. Ve sonraki günün geleceğinden de asla emin olamazsın.

534. İbn Bessâm

1. لقد صبرت على المكروه أسمعـه

من معشر فيك لولا أنت ما نطقوا

Senin hakkında ileri geri konuşan bir topluluktan duyduğum kötü sözlerle senin hatrın için tahammül ettim.

2. وفيك داريت قوماً لا خلاق لهم

لولاك ما كنت أدري أنهم خلقوا

Senin hatrına değersiz bir toplumla iyi geçinmek zorunda kaldım, sen olmasaydın onların yaratıldığını bile bilmeyecektim.

535. İbnü'l-Mevlâ

1. سلا دار ليلي هل تبين فتنطق

وأنى ترد القول ببداء سَمَلَقُ

Leyla'nın evine sor bakalım, ortaya çıkıp da konuşur mu? Ama bu dümdüz ovada çıkıp da nasıl cevap verecek?

2. وأنى ترد القول دارٌ كأنها

لطول بلاها والتقادـم مهرقُ

Peş peşe gelen (musibetlerle) uzunca bir süre eskiyip kağıt gibi (dümdüz olmuş) bu ev nasıl haber verecek?

3. عفتها الرياح الرامسات مع البلى

⁴⁰⁴بأذيالها والرائح المتبعق

Her şeyi örten rüzgârlar ve yağmurlu fırtına o evi eskiterek yerle bir etti.

4⁴⁰⁵. بكل شآبيب من الماء خلفها

شآبيب ماءٍ مزنها متألّق

Her bir su kümesinin arkasında bir o kadar daha vardır, (onun da arkasında) dopdolu (tükenmez) bir bulut vardır.

5. إذا ريق منها هريقت سجالة

أعيد لها كرفيّ ماءٍ وريق

O (buluttan) boşalan her bir kovanın yerine bulut bulut su eklenir (Öyle bir fırtınadır ki, suyu asla tükenmez).

6. فأصبح يرمي بالرباب كأنما

بأرجله منه نعامٌ معلق

(Gökyüzü) gökyüzünde asılı bir devakuşu gibi ayaklarıyla (yeryüzüne) bulut fırlatır.

7. فلا تبك أطلال الديار فإنها

خيالٌ لمن لا يدفع الشوق عولق⁴⁰⁶

Bu diyardaki kalıntılara ağlama, o (hatıralar) artık ancak bir hayaldir, ona takılıp kalmak hasretini dindirmez.

⁴⁰⁴ عفتها الرياح الدامسات مع البلى

بأذيالها والرائح المتبعق

⁴⁰⁵ بكل شآبيب من الماء خلفها

⁴⁰⁶ خيالٌ لمن لا يدفع الشوق عولق

8.⁴⁰⁷ وإن سفاها أن ترى متفجعاً

بأطلال دار أو يقودك معلق

Bir evin harabelerine böyle üzülererek bakmak ve böyle takılıp kalmak sefâhettir, akılsızlıktır.

9. فلا تجز عنّ للبين كل جماعة

وَجَدِّكَ مَكْتُوبٌ عَلَيْهَا التَّفَرُّقُ

Ayrılıktan korkma. Ceddine yemin olsun ki her topluluk bir gün muhakkak birbirinden ayrılacaktır.

10.⁴⁰⁸ وخذ بالتعزي كل ما أنت لابسٌ

جديداً على الأيام بالٍ ومخلوق

Metin ol, üzülmə. Giydiğin her yeni elbise nasıl olsa günler içerisinde eskiyecek ve parçalanacaktır.

11. فصبر الفتى عما تولى فإنه

من الأمر أولى بالسداد وأوفق

Başına ne gelirse gelsin delikanlı sabretmelidir, evlâ olan, doğru ve uygun olan budur.

12. وإنك بالإشفاق لا ترفع الردى

ولا الحين مجلوبٌ فما لك تشفق

Korkarak ölümünü ortadan kaldıramazsın, helâkini hızlandıramazsın da. Ne diye korkuyorsun ki?

[446]

13. كأن لم يرعك الدهر أو أنت آمنٌ⁴⁰⁹

⁴⁰⁷ وإن سفاها أن ترى متفجعاً

⁴⁰⁸ وخذ بالتعزي كل ما أنت لابسٌ

⁴⁰⁹ كأن لم يرعك أو أنت آمنٌ

لأحداثه فيما يغادي ويطرقُ

Dehr seni daha evvel hiç korkutmamış gibi yapma. Gece ve gündüz gelen felaketlerden güvende misin sanki?

14. وقال خليلي والبكا لي غالبُ

أقاض عليك ذا الأسى والتشوقُ

Ben gözyaşlarına teslim olmuşken dostum bana dedi ki: Bu üzüntü ve şevk acaba seni yok mu edecek?

15. وقد طال توقاني أكفك عبرةً

على دمنةٍ كادت لها النفس تزهقُ

Gözyaşlarımı silerken iştiyakım taştı, (Sevgilinin evinin) silinmek üzere olan harabelerine (bakarken) nefsim paramparça oluyordu.

16. وإنسان عيني في دوائر لجةٍ

من الماء يبدو تارةً ثم يغرقُ

Göz bebeğim sudan bir denizin ortasındadır, bir görünür, bir kaybolur.

17. ولدمع من عيني شريجاً صبايةً

مرش الرجا والجائل المترقق

Gözyaşlarım gözümünden aşk ile dökülerek bir çizgi oluşturuyor ve yüzüme ümit serperek akıyor.

18. وكنت اخا عشق ولم يك صاحبي

فيعذرني مما يصب ويعشقُ

Aşk ehli idim, ama arkadaşım böyle değildi ki beni bu muhabbet ve aşk konusunda mazur görsün.

19. وقد يعذر الصب السقيم ذوي الهوى

ويلحى المحبين الصديق فيخرقُ

Bu ağır aşkı ancak aşk sahipleri anlar, ama (onu anlamayan) dostları sevenleri kınar ve parçalar.

20. وعاب رجال أن علقت وقد بدا

لهم بعض ما أهوى وذو الحلم يعلق

Bu insanlar bu düştüğüm aşk sebebiyle beni kınadı, sonra aşkımın bir kısmını anlamaya başladılar, zira akli olan aşka düşer.

536. İshâk b. el-Mavsîlî

1. يا من شكا عبثاً إلينا شوقه

شكوى المحب وليس بالمشتاق

Ey bize abes bir şekilde özleminden şikâyet eden kişi. Sen müştak değilsin, sadece seven bir kişi olarak şikâyet ediyorsun.

2. لو كنت مشتاقاً إليّ تريدني

ما طبت نفساً ساعة بفراق

Eğer gerçekten müştak olup hasretle beni isteseydin ayrılığımıza bir saat bile dayanamazdın.

3. وحفظتني حفظ الخليل خليله

ووفيت لي بالعهد والميثاق

Dostun dostu koruduğu gibi beni korur, ahbine ve misakına bağlı kalırdın.

4. هيهات قد حدثت أمورٌ بعدنا

وشغلت بالذات عن إسحق

Heyhât, bizden sonra pek çok işler oldu ve İshâk'ı bırakıp zevk ü sefâ ile meşgul oldun.

537. el-Velîd b. Yezîd

1. أسعدة هل إليك لنا سبيلاً

وهل حتى القيامة من تلاقٍ

Ey Saide, bizim sana ulaşmamız için bir yol var mıdır, yoksa kavuşmak ancak kıyamette mi mümkün olacak?

2. بلى ولعل دهرأ أن يؤاتي

بموتٍ من حليلك أو طلاقٍ

Evet, belki dehr eşinin ölümü yahut talak yoluyla bu fırsatı bize verir.

3. فأصبح شامتاً وتقر عيني

ويجمع شملنا بعد افتراقٍ

(Öyle olursa) ben de (düşmanımın başına gelen felaket sebebiyle) mutlu olurum, gözüm aydınlanır ve fîrakın ardından bir araya gelmiş oluruz.

538. Ebu's-Şîs

1. يا ليت شعري متى تجدي علي وقد

أصبحت رب دنائير وأوراقٍ

Dinarların ve kağıtların efendisi oldun. Bana ne zaman ihsanda bulunacağını keşke bilseydim.

2. تجدي علي إذا ما قيل من راقٍ

واتلفت الساق عند الموت بالساقٍ

(Her halde) bana, "yok mu bunu tedavi edecek biri, (bir rukyeci)" denip (telaşla) bacak bacağa dolaştığında, ölüm esnasında ihsanda bulunacaksın.

3. يومٌ لعمرى تهم الناس أنفسهم

وليس ينفع فيه رقية الراقي

Ömrüme yemin olsun ki o gün insanlar ancak kendi nefisleriyle (durum ve akibetleriyle) ilgilenecek ve rukyecinin rukyesi (tedavisi) bir fayda vermeyecek.

539. Seyfü'd-devle

1. راقبتني العيون فيك فأشفقت

ولم أخل قط من إشفاق

(Rakibin) gözleri beni senin hakkında gözetledi, ben de korktum ve bu korkudan hiç kurtulamadım.

2. ورأيت العذول تحسدني

فيك مجداً يا أنفس الأعلق

3. فتمنيت أن تكوني بعيداً

والذي بيننا من الود باق

Benden uzak olmanı ve aramızdaki muhabbetin baki kalmasını temenni ettim.

4. رُبَّ هجرٍ يكون من خوف هجرٍ

وفراقٍ يكون خوف فراقٍ

Nice ayrılık ayrılık korkusundan, nice fîrak fîrak korkusundan kaynaklanır.

540. Ebü'l-Ferec el-Bebegâ

1. يا من تشابه منه الخلق والخلق

فما تسافر إلا نحوه الحدقُ

Ey suret ve siretin kendisine birleştiği kişi, bakış senden başka hiçbir yere gitmez.

2. تزيل دمعي من خديك مختلسٌ

وسقم جسمي من جفنيك مسترقٌ

İki yanağın gözyaşlarımı kapıp ortadan kaldırıyor, bedenimin hastalığı senin iki gözünden geliyor.

3. لم يبق لي رمقُ أشكو هواك به

وإنما يشتكى من به رمقُ

Kendimde aşkımdan şikâyet edecek kadar bile takat (ramak) kalmadı. Ancak (şikâyet edecek kadar) takati olan şikâyet edebilir.

541. el-Mervân el-Endelüsî

1. والبدر في جو السماء قد انطوت

طرفاه حتى عاد مثل الزورق

Gökyüzünde dolunayın iki tarafı büküldü ve gemiye benzedi.

2. فتراه من تحت المحاق كأنما

غرق الكثير وبعضه لم يغرق

Ayın sonu gelince de çoğunun battığını ve bir kısmının batmadığını görürsün.

542. Sâhib b. ‘Abbâd

1. بدا لنا كالبدر في شروقه

يشكو غزالاً لج في عقوقه

(Sevgili) bize doğmakta olan bir dolunay gibi göründü, isyankâr bir ceylandan şikâyet ediyordu.

2. يا عجباً والدهر في طروقه

من عاشقٍ أحسن من معشوقه

Geceleyin âşığın maşuktan daha güzel görülmesi çok şaşılacak bir hâl değil mi?

543. Lâ-edrî

1. كنا وأسباب الهوى متفقة

بتنا من الورد معاً في ورقة

İkimiz vardık, ve aşkın tüm vesileleri hazırđı. Yaprakın üzerinde duran iki gül gibiydik.

2. فالآن إذ أسبابه مفترقة

قد صارت الأرض علينا حلقة

Bu vesileler dağıldığında ise yeryüzü âdeta (ayağımıza dolanmış) bir halka oldu.

[447]

544. Lâ-edrî

1. كنا جميعاً والدار تجمعنا

مثل حروفٍ للجمع ملتصقة

Hepimiz beraberdik, ev bizi bitişen harfler gibi toplamaktaydı.

2. واليوم صار الوداع يجعلنا

مثل حروف الوداع مفترقة

Ve bugün veda, bizi birleşmeyen harfler gibi ayırdı.

545. Lâ-edrî

1. لسان الهوى من مقلتي لك ناطقٌ

يخبر عني أنني لك عاشقٌ

Gözümde aşk lisanı konuşmakta ve sana aşık olduğumu söylemektedir.

2. ولي شاهدٌ من طرف قلبي معذبٌ

وَقَلْبِي جَرِيحٌ مِنْ فِرَاقِكَ خَافِقُ

Ve kalbim tarafında azab içinde bir şahidim var, yaralı kalbim senin ayrılığınla atmaktadır.

3. وَكَمْ أَكْتَمَ الْحُبُّ الَّذِي قَدْ أَذَابَنِي

وَقَلْبِي قَرِيحٌ وَالدَّمُوعُ سَوَابِقُ

Beni eriten aşkımı daha ne kadar gizleyeyim? Kalbim yaralıdır, gözyaşlarım birbiriyle yarışmaktadır.

4. وَمَا كُنْتُ أُدْرِي قَبْلَ حُبِّكَ مَا الْهُوَى

وَلَكِنْ قَضَاءُ الرَّحْمَنِ فِي الْخَلْقِ سَابِقُ

Senin aşkımdan önce sevmek nedir bilmezdim. Ama Allah'ın kaderi mahlukatın üzerine geçer.

546. Lâ-edrî

1. هَلَالُ بْنُ بَدْرٍ وَابِلُ بْنُ غَمَامَةٍ

وَفَيْضُ بْنُ بَحْرِ بْنِ شَاعَرَ بْنِ شَارِقٍ

(O memduh) hilal oğlu dolunay, bulut oğlu yağmur, deniz oğlu feyiz, güneş oğlu ışıktır.

2. غَرَارُ بْنُ صَمَصَامٍ وَفَجْرُ بْنُ صَبْحَةٍ

وَشَبْلُ بْنُ ضَرْغَامٍ وَلَمْعُ بْنُ بَارِقٍ

Kılıç oğlu keskin uç, sabah oğlu fecir, arslan oğlu arslan yavrusu, şimşekli bulut oğlu parıltıdır.

547. Lâ-edrî

1. اَرْحَمُ عَلَيَّ بِرُوحٍ فَيْكِ قَدْ تَلَفْتُ

عِنْدَ الْفِرَاقِ وَهَذَا آخِرُ الرَّمَقِ

Senin yolunda telef olmuş ruhumu merhamet et. Ve bu da firak anındaki son nefesimdir.

2. وإن مضى الكل مني لم يكن عجباً

وإنما عجبني في البعض كيف بقي

Varımın yoğunun geçip gitmesinde şaşılacak bir şey yok, ama kalan nasıl kaldı ona şaşıyorum.

548. Lâ-edrî

1. خصائص من تشاوره ثلاثٌ

فخذ منها جميعاً بالوثيقة

İstişare edeceğin adamın üç özelliği bulunmalıdır, bunların tamamını sıkı sıkıya tut.

2. وداءٌ خالصٌ ووفور عقلٍ⁴¹⁰

ومعرفةٌ بحالك في الحقيقة

Halis bir sevgi, çok akıllı olmak ve içinde bulunduğun durumu gerçekten bilmek.

3. فمن حصلت له هذي المعاني

فتابع رأيه والزم طريقه

Kimde bu özellikleri bulursan onun görüşüne tabi ol ve yolundan ayrılma.

549. Lâ-edrî

1. أرى ذا الغنى في الناس يسعون حوله

وإن قال قولاً تابعوه وصدقوا

⁴¹⁰ وداءٌ خالصٌ ووفور عقلٍ

Görürüm ki insanlar zenginlerin etrafında koşarlar ve bir söz söylediğinde ona tabi olur, tasdik ederler.

2. فذلك دأب الناس ما دام ذا غنى

وإن مال عنه المال يوماً تفرّقوا

Zengin zengin kaldığı sürece insanların huyu böyledir, ve bir gün malı ondan yüz çevirince dağılıp giderler.

550. Lâ-edrî

1. الروح والراحة في الحمق

وفي زوال العقل والخرق

Bolluk ve rahatlık ahmaklıktadır, aklın giderek bunamaktadır.

2. فمن أراد العيش في راحةٍ

فيلزم الجهل مع الحمق

Kim rahat yaşamak isterse cahillik ve ahmaklığı elden bırakmasın.

551. İbn Muhârib el-Kummî

1. تأمل في ربيع الأرض وانظر

إلى آثار ما صنع المليك

Yeryüzünü (kaplayan) baharı teemmül et, Melîk (olan Allah'ın) neler yaptığına bak.

2. على قضب الزبرجد شهادات

بأن الله ليس له شريك

Zebercetten bir çubuk üzerinde Allah'ın hiçbir ortağının olmadığını şahitleri vardır.

552. İbnü'r-Rûmî

1. وَحَبَّبَ أَوطَانُ الرِّجَالِ إِلَيْهِمْ

مَأْرَبَ قِضَاهَا الشَّبَابِ هُنَالِكَ

İnsanlara gençliklerini geçirip hacetlerini karşıladığı vatanları sevdirelmıştır.

2. إِذَا ذَكَرُوا أَوطَانَهُمْ ذَكَرْتَهُمْ

عُهُودَ الصَّبَا فِيهَا فَحَنُوا لِذَلِكَ

Vatanlarını zikrettiklerinde ben de vatanımdaki gençlik devirlerimi hatırladım, onlar da (vatana) hasret duydular.

553. el-Kinânî

1. أَصْبَحَتِ الدُّنْيَا لَنَا عِبْرَةً

فَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى ذَلِكَ

Dünya bize ibret oldu, bundan dolayı hamdolsun.

2. قَدْ أَجْمَعَ النَّاسُ عَلَى ذِمِّهَا

وَمَا أَرَى مِنْهُمْ لَهَا تَارِكًا

İnsanlar onu yermek konusunda hemfikirler ama onu bir kenara bırakanı da görmedim.

554. Fuzûlî

1. يَا مَنْ بَسَطَ الْأَرْضَ وَأَجْرَى الْأَفْلاكَ

إِدْرَاكَ كَمَالِهِ كَمَالِ الْأَدْرَاكِ

Ey yeryüzünü döşeyen ve felekleri yürüten, onun kemalini idrak etmek idraklerin kemalidir.

2. في الأرض وفي السماء لا رب سواك

ما نعبد يا واحداً إلا إياك

Yerde ve gökte senden başka rab yoktur. Ey tek olan, senden başka kimseye ibadet etmeyiz.

555. İbn Hazm ez-Zâhirî

1. لا تشتمني حاسدي إن نكبة عرضت

فالدهر ليس على حالٍ بمتركٍ

Ey bana haset eden, başıma bir felaket gelince arkamdan gülme. Dehr kimseyi bir hâl üzere bırakmaz.

2. ذو الفضل كالتبر ملقى تحت متربةٍ

طوراً وطوراً يُرى تاجاً على ملكٍ

Fazilet sahibi kimse altın gibi bazen toprak altında gizlidir, bazen de sultanın başında tac olur.

556. Ebü'l-‘Atâhiye

1. الموت بين الخلق مشتركٌ

لا سوقة يبقي ولا ملكٌ

Ölüm, insanlar arasında müşterektir, geriye ne halk kalır ne de sultan.

2. ما ضر أصحاب القليل وما

أغنى عن الأملاك ما ملكوا

Ne eli dar olan zarara uğradı, ne de mülk sahibi mülkünden müstağnî oldu.

557. ‘Abbâs b. el-Ahnef

1. أريدك بالسلام فأتقيهم

فأعمد بالسلام إلى سواك

Sana selam vermek istiyor ama onlardan sakınmak için sana niyetle başka tarafa doğru selam veriyorum.

[448]

2. وأكثر فيهم ضحكي ليخفي

فسني ضاحكٌ والقلب باك

(İçimdeki acıyı gizlemek için) onların arasında çokça gülüyorum. Dişlerim gülüyor ama kalbim ağlıyor.

558. Ebû 'Uyeyne

1. ألا في سبيل الله ما حل بي منك

وصبرك عني حين لا صبر لي عنك

Bu senden çektiklerim Allah yolunda değil midir? Sen bana sabrediyorsun ama benim sana sabrım yok.

2. وتركك جسمي بعد أخذك مهجتي

ضئيلاً فهل كان من قبل ذا تركي

Yüreğimin kanını emip bedenimi güçsüz bir şekilde terk ettin. Sen beni terk etmeden de mi böyleydi?

3. فهل حاكمٌ في الحب يحكم بيننا

فيأخذ لي حقي وينصفني منك

Aşk konusunda aramızda hükmedecek, hakkımı alıp insafla hükmedecek bir hâkim yok mu?

559. Ebü'l-Esved ed-Dü'elî

1. لا تقبلن نميمةً بلغتها

وتحفظن من الذي أنباكها

Sana taşınan lafı kabul etme ve bunu sana bildiren kişinin şerrinden sakın.

2. إن الذي ألقى إليك نميمةً

سينم عنك بمثلها قد حاكها

Sana laf taşıyan senden de laf taşır.

560. Ebn Berec el-Endelüsî

1. ألا بشروا بالصبح مني باكياً

أضر به الليل الطويل مع البكا

Sabaha ağlayarak benden müjde ulaştırın. Uzun gece ağlayarak ona zarar vermiştir.

2. ففي الصبح للصب المتيم راحةٌ

إذا الليل أجرى دمه وإذا اشتكى

Gece şikâyet etmiş ve gözyaşını akıtmışsa sabahleyin biçare âşığın gözyaşının boşalması rahatlıktır.

3. ولا عجب أن يمسك الصبح عبرتي

فلم يزل الكافور للدم ممسكا

Tıpkı kafurun kanı tutması gibi sabahın da gözyaşlarımı tutmasına şaşılmaz.

561. İbn Sekre

1. لقد بان الشباب وكان غصناً

له ثمرأ وأوراقٌ تظلك

Gençlik yapraklarıyla seni gölgeleyen meyveli bir daldı ve seni bırakıp gitti.

2. وكان البعض منك فات فاعلم

متى ما مات بعضك فات كلك

Senin bir kısmın (hayatının bir bölümü) geçip gitti, bir kısmın öldüğünde tamamın ölmüş demektir.

562. Ebû Tâhir

1. هي الدنيا أشبهها بشهد

يسم وجيفة طليت بمسك

Dünyayı zehirli bir bala ve misk ile kaplanmış leşe benzetiyorum.

2. هي الدنيا كمثل الطفل بيناً

يقهقه إذ بكى من بعد ضحك

Dünya çocuk gibidir, güldükten sonra ağlar, sonra yine kahkahalar atar.

563. Ebü'l-Hüseyn el-Hemedânî

1. دارٌ علت دار الملوك بهمة

كعلو صاحبها على الأملاك

Himmet ile, hükümdarların evi gibi yükselen ve sahibinin mülkler üzerinde yücelmesi gibi yücelen bir ev.

2. فكأنها من حسننها وبهائها

بنيت قواعدها على الأفلاك

Güzellik ve kıymetinden ötürü onun ayakları sanki feleklere bina edilmiştir.

564. Ebü'l-Feth el-Büstî

1⁴¹¹. جعلت هديتي لكم سواكا

ولم أقصد به أحداً سواكا

Senin haricinde ne varsa sana hediye ettim, (onları bırakıp sana yöneldim) ve bununla senden başka kimsenin rızasını amaçlamadım.

2. بعثت إليك عوداً من أراك

رجاء أن أعود وأن أراكا

(Bir gün senin katına) dönüp seni görüebilmek için sana misvak ağacından bir çubuk gönderdim.

565. Lâ-edrî

1. النمل تعذر في إهداء ما حملت

والعبد يعذر في إهداء ما ملكا

Karınca taşıyabileceği kadar küçük bir şeyi hediye ettiğinden dolayı mazurdur. Kul da ancak sahip olduğunu hediye etme konusunda mazurdur.

2. ولو أطاق لأهدى الفرقدين معاً

والشمس والبدر والعبوق والفلكا

Eğer gücü yetseydi (bu aşık) sana İki Kardeş Yıldızları'nı (Ferkadân), Güneş'i, Ay'ı, Ayyûk Yıldızı'nı(Keçi Yıldızı hediye ederdi.

566. Lâ-edrî

1. إذا المرء لم يعتق من المال نفسه

تملكه المال الذي هو مالكة

Kişi kendisini maldan azad etmediği sürece sahip olduğu mal onun sahibidir.

جعلت هديتي لكم سواكم⁴¹¹

2. ألا إنما مالي الذي أنا منفقٌ

وليس لي المال الذي أنا تاركه

Benim malım harcadığım şeydir, bırakıp gideceğim şey değil.

567. Lâ-edrî

1. أحبك حبّين حب الوداد

وحباً لأتّك لأهلّ لذاك

Seni iki sevgiyle, aşk sevgisi ve (bunun yanında) bir başka sevgi ile seviyorum çünkü sen bunu hak ediyorsun.

2. فأما الذي هو حب الهوى

فحبّ شغلت به عن سواك

Aşk sevgisi olan sevgi beni senden başkasıyla meşgul olmaktan alıkoymaktadır.

3. وأما الذي انت أهلّ له

فكشفك للحجب حتى أراك

şenin ehli olduğun sevgiye gelince, perdeyi aç da seni göreyim.

4. فما الحمد في ذا ولا ذاك لي

ولكن لك الحمد في ذا وذاك

Ne o (sevgi) ne bu (sevgi) hakkında ben övgüyü hak etmiyorum ama sen her ikisi hakkında da övgüyü hak ediyorsun.

568. Lâ-edrî

1. لا تيأسن إذا ما كنت ذا أدبٍ

على خمورك أن ترقى إلى الفلكِ

Eğer edep sahibi bir kimse isen mütevazi olmana rağmen feleklere yükseleceğin konusunda asla ümitsizliğe düşme.

2. فبينما الذهب الإبريز مطرحاً

في أرضه إذ غدا تاجاً على الملك

Saf altın bugün toprağın altındayken yarın sultanın başına tâc olur.

[449]

569. el-Mütenebbî

1. نعد المشرفية والعوالي

وتقتلنا المنون بلا قتال

2. وترتبط السوابق مقربات

وما ينجين عن خيب الليالي

3. ومن لم يعشق الدنيا قديماً

ولكن لا سبيل إلى الوصال

4. نصيبك في حياتك من حبيب

نصيبك في منامك من خيال

5. وما أحدٌ يخلد في البرايا

بل الدنيا تؤول إلى زوال

6. يمر بقبرك العافي فيبكي

ويشغله البكاء عن السؤال

7. وما أهداك للجدوى عليه

لو أنك تقدرين على فعال

8. نزلت على الكراهة في مكان

بعدت عن النعامي والشمال

9. تحجب عنك رائحة الخزامى

وتمنع عنك أندام الطلال

10. بدار كل ساكنها غريب

طويل الهجر منبت الحبال

11. حصان مثل ماء المزن فيه

كتوم السر صادقة المقال

12. ولو كان النساء كمن فقدنا

لفضلت النساء على الرجال

13. وما التأنيث لاسم الشمس عار

ولا التذكير فخر للهِلال

Müennes olması (dişi kelime olarak kabul edilmesi) güneş için bir ayıp değildir.
Müzekker (eril kelime olarak kullanılması) da hilal için bir övünme sebebi değildir.

14. وأفجع من فقدنا من وجدنا

قبيلى فقد مفقود المثل

15. أسيف الدولة استجد بصير

وكيف بمثل صبرك للجبال

16. وأنت تعلم الناس التعزي

وخوض الموت في الحرب السجال

17. وحالات الزمان عليك شتى

وحالك واحد في كل حال

Zaman senin üzerine türlü türlü (hile ve zorluklarla) gelir ama sen zamana karşı
hep aynısın.

18. رأيتك في الذين أرى ملوكاً

كأنك مستقيم في محال

19. فإن تفق الأنام وأنت منهم

فإن المسك بعض دم الغزال

570. el-Mütenebbî

1. فإن تك في قبرٍ فإنك في الحشا

وإن تك طفلاً فالأسى ليس بالطفل

2. ومثلك لا يبكي على قدر سنه

ولكن على قدر المذيلة والأصل

3. عزائك سيف الدولة المقتدى به

فإنك نصل والشدائد للنصل

4. ولم أر أعصى منك للحزن عبرة

وأثبت عقلاً والقلوب بلا عقل

5. تخون المنايا عهده في سليله

وتنصره بين الفوارس والرجل

6. ويبقى على مر الحوادث صبره

ويبدو كما يبدو الفرند على الصقل

7. وما الموت إلا سارق رق شخصه

يصول بلا كفٍ ويسعى بلا رجل

8. يرد أبا الشبل الخميس عن ابنه

ويسلمه عند الولادة للنمل

9. أَيْفَطْمُهُ التَّوَارِبُ قَبْلَ فِطَامِهِ
وَيَأْكُلُهُ قَبْلَ الْبُلُوغِ إِلَى الْأَكْلِ
10. إِذَا مَا تَأَمَّلْتَ الزَّمَانَ وَصَرَفَهُ
تَيَقَّنْتَ أَنَّ الْمَوْتَ ضَرْبٌ مِنَ الْقَتْلِ
11. وَقَدْ ذُقْتَ حُلُوءَ الْبَنِينِ عَلَى الصَّبَا
فَلَا تَحْسِبْنِي قُلْتُ مَا قُلْتُ عَنْ جَهْلِ

571. el-Mütenebbî

1. وَمَا شَكَرْتُ لِأَنَّ الْمَالَ فَرَحَتِي
سَيَانٌ عِنْدِي إِكْثَارٌ وَإِقْلَالٌ

Mal beni mutlu ettiği için teşekkür etmedim, malımın çok olması da az olması da benim katımda birdir.

2. لَا يَدْرِكُ الْمَجْدُ إِلَّا سَيِّدَ فُطُنْ
لَمَّا يَشُقُّ عَلَى السَّارَاتِ فَعَالٌ

[450]

572. el-Mütenebbî

1. لَطَفْتُ رَأْيِكَ فِي بَرِي وَتَكْرَمَتِي
إِنَّ الْكَرِيمَ عَلَى الْعُلِيَاءِ يَحْتَالُ
2. لَوْلَا الْمَشَقَّةُ سَادَ النَّاسَ كُلَّهُمُ
الْجُودُ يَفْقَرُ وَالْإِقْدَامُ قَتَالُ
3. وَإِنَّمَا يَبْلُغُ الْإِنْسَانُ طَاقَتَهُ
مَا كُلُّ مَاشِيَةٍ بِالرَّجْلِ شِمَالُ

4. إنا لفي زمنٍ ترك القبيح به
من أكثر الناس إنعام وإفضال
5. ذكر الفتى عمره الثاني وحاجته
ما فاتته وفضول العيش إشغال

573. el-Mütenebbî

1. والهجر أقتل لي مما أراقبه
أنا الغريق فما خوفي من البلل
2. قد ذقت شدة أيامي ولذتها
فما حصلت على صابٍ ولا غسل
3. وقد أراني الشباب الروح في بدني
وقد أراني المشيب الروح في بدلي
4. يا أيها المحسن المشكور من جهتي
والشكر قبل الإحسان لا قبلي
5. خذ ما تراه ودع شيئاً سمعت به
في طلعة الشمس ما يغنيك عن زحل
6. أقل أنل اقطع احمل عل سل أعد
زد هشّ بشّ تفضل ادن سر صل

574. el-Mütenebbî

1. أرى كل ذي ملكٍ إليك مصيره
كأنك بحرٌ والملوك جداولُ

2. إذا مطرت منهم ومنك سحائبُ

فوابلهم طُلٌّ وطلُّك وابلٌ

3. يدبر شرق الأرض والغرب كفه

وليس لها وقتاً عن الجود شاغلٌ

575. el-Mütenebbî

1. ذريني أنل ما لا ينال من العلى

فصعب العلى في الصعب والسهل في السهلِ

2. تريدن أثمان المعالي رخيصةً

ولا بد دون الشهد من إبر النحلِ

576. Ebû Nasr b. Nübâte

1. قد جُدْتُ لي بالله حتى ضجرت بها

وكدْتُ من ضجري أثني على البخلِ

Bana o kadar ihsanda bulundun ki âdeta bu ihsandan bıktım ve neredeyse cimriliğe övmeye başlayacağım.

2. لم يُبقِ جُودك لي شيئاً أوَمَله

تركتني أترك الدنيا بلا أملِ

Senin cömertliğın dünyada isteyecek bir şey bırakmadı, beni dünyadan beklentisiz hâlde bıraktın.

577. Ebû Sa'îd er-Rüstemî

1. أَلَمْ تر أيام الربيع تبسمت

أجار ع من أنوارها وخمائُلُ

Görmedin mi, bahar mevsimi gülümsedi, ben de onun ışıklarını ve çayıklarını yudum yudum içiyorum.

2. كأن غصون النرجس الغض بينها

نشاوى كرى أعناقهن موائِلُ

Taze nergis dalları sanki boyunları eğilmiş sarhoş mahbuplar gibi uyumaktadır.

3. كأن شقيق الأبرقين كواعبُ

عليهن من صبغ الجساد غلائِلُ

Şakayık çiçekleri sanki safran rengi zırh giyen, göğsü tomurcuklanmış kızlar gibidir.

4. وقد حملت سوسانها في حجورها

رواضع إلا أنهن حواملُ

Kucağında zambak taşıyor, hamile olmasına rağmen diğer çiçekleri emziriyor.

5. وضمير خيل الضيمران كأنها

مرازب فوق الهام منها أكالِلُ

Fesleğen ince belli bir at gibidir, başında taçlar olan bir oluğa benzer.

6. ونور قضبان الخلاف فأبرزت

أصابع لم يخلق لهن أناملُ

Söğüt dallarının çiçekleri sanki parmak ucu olmayan parmaklar ortaya çıkardı.

7. تخال أزاهير الرياض خلالها

مصاييح ليلٍ ما لهن فتائلُ

Bahçenin çiçekleri fitili olmayan gece kandilleri zannedilirdi.

8. فمن أقحوان ثغره متبسّمُ

ووردُ على أكنافه الطل جائلُ

Kasımpatının ağzı tebessüm etmektedir, gülü çevreleyen nem/tazelik/güzellik dolaşmaktadır.

9. وقد ماج وادي الزندروز بفيضه

كما ماج للريح النفا المتهايلُ

Rüzgârın havaya savurduğu ve ardından yere dökülen kumlar gibi Zerendûz vadisi de sel ile dalgalandı.

10. كأن نعاك الرمل في جنباته

يناطح بعض بعضها ويقاثلُ

Sığırlar sağda solda birbirlerini tepip öldürüyor gibiler.

11. كأن هدير الموج فوق متونه

هدير قرومِ هاجهن الشوايل

Yükseltilerdeki dalga sesleri sütten kesilmiş develerin azdırdığı damızlık develerin seslerine benzer.

12. سرى بين أحشاء الثرى فتشابهت

أحياته تسري به أم جداولُ

Toprağın altında ırmaklar mı akar yoksa onun hayatı mı hareket eder bilemezsin.

13. إذا ماج فوق الأرض أو هاج خلته

خيولك في الهيجا وهن صواهلُ

14. أيا ملكاً فاق الملوك وبذهم

فراح سناناً والملوك عواملُ

[451]

1. ينير الدجى من وجهه وهو حالٌ

ويندي الثرى كفه وهو ماحلٌ

Onun yüzü kapkaranlık geceyi aydınlatır, onun eli kıtlık içindeki diyarı bereketendirir.

2. وذو لحظاتٍ كلهن فواضل

وذو حركاتٍ كلهن فضائلٌ

Bakışları ihsandan ibarettir, hareketleri faziletten ibarettir.

3. دهاء لديه رأي أكتّم فأيل

وجودٌ لديه حاتم الجود باخلٌ

Öyle bir dehaya sahiptir ki Eksem onun yanında düşüncesiz kalır. Öyle bir cömerliğe sahiptir ki Hâtem onun yanında cimri kalır.

4. ضياعي نهبي قد تفرق شملها

فما في يدي منهن إلا الأناملُ

Malım mülküm talan edildi, elimde ancak parmaklarım kaldı.

5. فكم ضيعةٌ مالت لأبوابٍ ما لها

فتاتي وغيروي منه نشوان مائلٌ

6. فهمي من الحظين همٌّ وحسرةٌ

وحاصلها أني على الهم حاصلٌ

7. على عدل مولانا الأمير توكلي

فإحسانه في الغرب والشرق شاملٌ

Efendimiz, emirimizin adaletine tevekkül etmişim. Onun ihsanı batıyı da doğuyu da kapsamaktadır.

1. هي الدار أبناء الندى من حجيجها

نوازل في ساحاتها وقوافلا

O ev cömert kimselere aittir, orada kafileler ve lütuf umanlar onun avlusunda konaklar.

2. قواعد إسماعيل يرفع سمكها

لنا كيف لا نعتدهن معاقلا

Onun temellerini adeta İsmail yükseltmiştir, onları nasıl kendimize sığınak edinmeyiz ki?

3. فكم انفس تأوي إليها مغدة

وأفئدة تهوي إليها حوافلا

Nice insan oraya koşarak gider, gönüller bölük bölük oraya akar.

4. وسامية الأعلام تلحظ دونها

سنا النجم في آفاقها متضائلا

O evin karşısında dağlar alçak kalır. (Onunla kıyasladığında) yıldızlar sönük kalır.

5. فلو أبصرت دار العمداد عمادها

لأمست أعاليها حياءً أسافلا

Yüksek binalar evi onun binasının (yüksekliğini) görse utançlarından başaşağı dönerlerdi.

6. يناطح قرن الشمس من شرفاتها

صفوف ظباء فوقهن موائلا

Sanki güneşin boynuzu onun balkonlarında görünen geyik sürülerini boynuzluyor gibi.

7. وعول بأطراف الجبال تقابلت

ومدت قروناً للنطاح موائلا

Dağın etrafında dağ keçileri karşı karşıya geçmiş, birbirlerini süsmek için (başlarını) eğmiş bekliyorlar.

8. كأشكال طير الماء مدت جناحها

وأشخصن أعناقاً لها وحواصلا

Bir balıkçıl kuşu gibi kanatlarını uzattı, boynunu ve gagasını gösterdi.

9. وردت شعاع الشمس فارتد راجعاً

وسدت هبوب الريح فارتد ناكلاً

Güneş ışınları gelip sonra gerisin geri döndü. Rüzgarlar ona doğru esip sonra korkarak kaçtı.

10. إذا ما ابن عبادٍ مشى فوق أرضها

مشى الزهد في أكنافها متمايلاً

İbn Abbâd onun arazisinde yürüdüğünde zühd de onun himayesinde sağa sola yalpalayarak yürürdü.

11. كنائس ناطت بالنجوم كواهاً

وعادت فألقت بالنجوم كلاكلاً

Öyle kiliselerdir ki, omuzları yıldızlara erişir, sadrı yıldızlara salınmıştır.

12. وفيحاء لو مرت صبا الريح بينها

لضلت فظلت تستنير الدلائلا

Öyle bir boşluk, açıklık ki saba rüzgarı içine girse kaybolur ve yolunu bulmak için rehber aramaya başlar.

13. هواء كأيام الهوى فرط رقة

وقد فقد العشاق فيها العواذلا

Hava adeta aşk günlerindeki gibi, incelikten kırılıyor. Aşıklar ise kınayıcıları unutmuş.

14. وماءٌ على الرضراض يجري كأنه

صفائح تبرٍ قد سكين جداولاً

Çakıl taşlarının arasından akan su adeta pınar pınar dökülmüş altın külçeler gibi...

15. كأن بها من شدة الجري جنّة

فقد ألبستهن الرياح سلاسلًا

Bu şiddetli cereyan sanki cennetten esiyor, rüzgârlar ona kolyeler giydirmiş.

16. ولو أصبحت داراً لك الأرض كلها

لضاقَت بمن ينتاب دارك آملاً

Tüm yeryüzü senin evin bile olsa bölük bölük ümitle sana gelen kimseleri almaya yetmezdi.

17. ولو كنت تبنيها على قدر همة

سمت بك واستسرت إليك المراسلاً

Eğer evini himmetin kadar büyük yapsaydın öyle yüksek olurdu ki, böyle kabile kabile gelseler yine dolmazdı.

18. عقدت على الدنيا جداراً فخرتها

جميعاً ولم تترك لغيرك طائلاً

Dünyayı bir duvarla bağladın, övücün tamamını kendinde topladın ve senden başkasına bir şey bırakmadın.

19. ووالله ما أَرْضَى لك الدهر خادماً

ولا البدر منتاباً ولا البحر نائلاً

Allah'a yemin olsun ki zamanın sana hizmetçi, dolunayın ziyaretçi ve denizin bahşiş olmasına razı olmam, (benim gözümde bunlar bile senin şanına lââyık değildir).

20. ولا الفلك الدوار داراً ولا الورى

عبيداً ولا زهر النجوم قبائلا

Dönen felek senin evin olsa, tüm halk senin kölen olsa, yıldızların parıltıları kabilelerin olsa yine de (gözümde senin için yeterli) değildir.

21. أخذت بضيع الأرض حتى رفعته

إلى غاية أمسى بها النجم جاهلا

Dünyayı kolundan tutup öyle bir kaldırdın ki yıldızlar bile o derece bir yüceliği tanımazlar.

22. فإن الذي بينيه مثلك خالد

وسائر ما بيني الأنام إلى بلى

Senin inşa ettiğin gibi bir eser inşa eden kişi ebediyyen unutulmaz. Başka insanların inşa ettiği şeyler ise eskimeye mahkumdur.

580. Ebû Sa'îd er-Rüstemî

1. وحسنا لم تأخذ من الشمس شيمة

سوى قرب مسراها وبعد منالها

O güzel sevgili iki konuda güneşe benzer: ışığının yakın gibi görünmesi ve elde edilememesi.

2. وإني لأهوى الشيب من أجل لونه

وإن نفرت عني الدمى من فعالها

Genç güzeller sevmese bile ben saçımın beyaz olmasını severim, çünkü güzel bir renktir.

[452]

581. Ebû Sa'îd er-Rüstemî

1. أقام قنا الأيام بعد اعوجاجها

وحاط ذرى الإسلام بعد ابتذالها

Mızrak eğrilen günleri doğrulttu, İslam'ın inişe geçen zirvesini tekrar yüceltti.

2. عزائم لو ألقى على الأرض ثقلها

شكت منه ما لم تشكه من جبالها

Öyle ağır sıkıntılar var ki, ağırlığı yeryüzüne yüklense dağlardan bile daha önce hiç olmadığı kadar şikâyet gelirdi.

3. تأمل فما لاحظته من هباتها

لدينا ومن لاحظته من عيالها

Düşünsene, insanların elinde bulunan herşey bu memduhun hibesidir. Tüm insanlar ondan nasiplenirler.

4. من النفر العالين في السلم والوغى

وأهل العوالي والمعالي وآلها

Barışta ve savaşta en yüce kimseler onlardır, değerli ve yüksek ailelerdir, kendileri gibi yüksek kimselerin soyundan gelirler.

5. إذا نزلوا اخضر الثرى من نزولها

وإن نازلوا احمر الثريا من نزالها

Bir yere yerleşecek olsalar onlar sayesinde her taraf yemyeşil olur, savaşacak olsalar her tarafı, yıldızları bile kan içinde bırakırlar.

6. ببيض كأن الملح فوق متونها

ودهم كأن الزنج تحت جلالها

Üstlerindeki kılıçlar güzellikle parlar, eğerlerinin altında ise kapkara atlar vardır.

7. مساميح كل الغيث بعض نوالها

وكل المعالي خلّة من خلالها

O kadar cömerttir ki, yağmurlar onun cömertliğinin ancak bir parçası kadar (büyük) olabilir, o kadar yüce ahlaklıdır ki, tüm güzel hasletler toplansa onun hasletleri yanında küçük kalır.

8. سمت فوق آفاق السماء فأصبحت

ثراها الثريا والسهى من نعالها

Gökyüzünün ufuklarından daha yücedir, öyle ki onun cömertlik ve nimetlerinden dolayı toprak bile Süreyya Yıldızı'na dönüşür.

9. إليك ابن عباد بن عباس انتنت

أعنة شكر الدهر بعد انف탈ها

Ey İbn Abbâd B. Abbâs feleğin tüm teşekkür dizginleri boşalıp sana yönelmiş, gelmekte.

10. بك افتر ثغر الملك واهتز عطفه

وجرت بك الدنيا ذيول اختيالها

Mülkün/âlemin/hükümdarlığın yüzü seninle güldü, koltukları kabardı, dünya kibir kuyruğunu senin ardında sürükledi.

11. تشكي الثرى إظلامها ومحولها

فأغنيها عن مزنها وهلالها

Yeryüzü karanlık ve kuraklıktan şikâyet ediyordu, sen onu (sulayan) bulut ve (aydınlatan) yağmur oldun.

582. Ebû Sa'îd er-Rüstemî

1. فتى حاز رق المجد من كل جانب

إليه وخلقى كاهل الشكر ذا ثقل

Mecdi (ululuğu) her yönüyle elde etmiş bir delikalıdır ama şükür ehli kimseler gibi bu yükü bir kenara bırakmıştır.

2. بعفوٍ بلا كذِّ وصفٍ بلا قذِّ

ونقدٍ بلا وعدٍ ووعدٍ بلا مطلٍ

Yalvarmaya hacet bırakmadan affeder, çer-çöpü olmayan bir duruluğa sahiptir, vaad etmeksizin doğrudan ihsan eder, bir vaatte bulunursa erteleyip durmaz.

3. إذا لم تكن لي أنت عوناً ومعدياً

على الزمن العادي علي فقل من لي

Bana düşmanlık eden zamana karşı yanımda sen destekçi ve yardımcı değilsen söyle bana, kimim var ki?

4. من الناس من يعطى المزيد على الغنى

ويحرم ما دون الغنى شاعرٌ مثلي

İnsanlar arasında zenginliğinin üstüne zenginlik verilenler vardır. Ve bir de benim gibi zenginlikten mahrum kalan şairler vardır.

5. كما ألحقت واؤ بعمرؤ زيادةً

وضويق بسم الله في ألف الوصل

Tıpkı Amr kelimesinin yazılışında (عمرؤ) fazladan bir vav varsa ve bismillah yazılırken (Allah kelimesindeki elif/A) yazılmışıyorsa (kiminin ihtiyacı olan şey ona verilmez, kimine de ihtiyacı olmayan şey verilir.)

583. ‘Alî b. Ebî Tâlib Kerremallahu Vecheh

1. إذا كان دوني من بليت بجهله

⁴¹²أبيت لنفسي أن أقابل بالجهل

Benden alt seviye bir cahil ile sınanırsam ona cehaletle mukabele etmeyi kandime yasakladım.

⁴¹² أبيت لجهلي أن أقابل بالجهل

2. وإن كان مثلي في محلي من النهى

⁴¹³أخذت بحلمي لي أجل عن المثل

Eğer benimle aynı akıl seviyesinde ise aklımı başıma alır, (mümkün mertebe) istifade ederim.

3. وإن كنت أدنى منه في الفضل والجحى

عرفت له حق التقدم والفضل

Eğer fazilet ve akıl konusunda ondan aşağıdaysam onun hakkını verir, faziletini ve ileride olduğunu kabul ederdim.

584. ‘Alî b. Ebî Tâlib Kerremallahu Vecheh

1. بلوت الناس قرناً بعد قرنٍ

فلم أر مثل مختالٍ بمالٍ

İnsanları zaman zaman denedim ve mala kendisini kaptırmış olan gibisini görmedim.

2. وذقت مرارة الأشياء طرّاً

فما طعمُ أمرٍ من السؤالِ

Mecburen pek çok şeyin acılığını tattım ama mecbur kalıp istemekten daha acı bir tat görmedim.

585. el-Ğazzî

1. ما أنت إلا النصل والدهر غمده

وما قيمة الأعماد لولا المناصلُ

Sen bir kılıçsın ve bu devir de senin kının. Kılıç olmazsa kının ne kıymeti var?

⁴¹³ أخذت بحلمي لي أجل عن المثل

2. محياك بدرٌ والوجه كواكبٌ

وكفك بحرٌ والأكف جداولٌ

Yüzün dolunaydır, diğer yüzler yıldız. Elin denizdir, diğer eller pınar.

3. إذا زدته فاستغن عن باب غيره

فساقطةً بالواجبات النوافلُ

Onun kapısına gidersen başka kapıları bırak. Vâcip olana yönelince nafileler düşer.

586. et-Tuğrâ'î

1. وبعض الرزايا يوجب الشكر وقعها

عليك وأحداث الزمان شكولُ

Bazı musibetlerin yaşanması şükrü gerektirir. Zamanın hadiseleri türlü türölüdür.

2. ولا غر وإن أجنى عليك فإنما

يصارم بالخطب الجليل جليلُ

Nimetler içindeyim diye gurura kapılma, (Allah) sadece büyük kimseleri büyük musibetlerle sınar.

3. وأي قنائة لم ترنج كعوبها

وأي حسامٍ لم يصبه فلولُ

Ucundaki demirler bükülmeyen bir mızrak, parçalanmayan kılıç var mıdır?

4. وأي هلالٍ لم يشنه محاقه

وأي شهابٍ لم يخنه أفولُ

Silinmenin kirletmediği bir hilal, batışın ihanet etmediği bir kayan yıldız var mıdır?

587. Ebû Bekr el-Hârizmî

1. أكل بناءً أنت بانيه معجزٌ

بنيت المعالي أم بنيت المنازل

Bina ettiğin her yapı mucizevi midir? Yücelikler mi inşa ettin yoksa evler mi?

2. فلا الإنس يبني مثلهن معالماً

ولا الجن تبني مثلهن معاقلاً

İnsanlar da öyle bir yapı bina etmez, cinler de öyle bir kale bina etmez.

3. كنائس أضحت للغمام عمائماً

علواً وأمست في الظلام قنادلاً

Yükselen bulutların başında sarık olduğu, karanlıkta kandil olan kiliselerdir.

[453]

588. Ebû Bekr el-Hârizmî

1. رحابٌ كان قد شاكنت صدر ربها

وبيضٌ كان قد ناز عته الشمائلاً

Sahibinin göğsü gibi geniş avlular ve rüzgârların kendisine ulaşmak için yarıştığı beyaz (bir meydandır).

2. وبهؤ تباهي الأرض منه سماءها

بأوسع منها آخرأً وأوائلاً

Yeryüzünün göğe karşı başta ve sonda daha geniş olmakla övündüğü bir avludur.

3. وصحنٌ يسير الطرف فيه ولم يكن

ليقطعه بالسير إلا مراحلاً

Gözün tek seferde kavrayamadığı, ancak parça parça kat ettiğinde görebildiği bir avludur.

4. تلوح نقوش الجص في جدرانه

كما زين الوشم الدقيق الأنامل

Tıpkı parmakları ince dövmelelerin süslemesi gibi duvarlarında alçıdan işlemler görünmektedir.

5. وماء إذا أبصرت منه صفاءه

حسبت نجوم الليل ذابت سوائلا

Ve suyunun berraklığını görsen gecenin yıldızları eriyip orada sıvılaşmış zannedersin.

6. رأيت سيوفاً قد سللن على الثرى

وصارت لها أيدي الرياح صياقلا

Toprakta rüzgarların kendisine cila vurduğu çekilmiş kılıçlar görürsün.

7. وروض كعيش السائليك نضارة

ووجهك بشراً حين تلاحظ آملا

Senden yardım dilenenlerin hâli (sarayındaki) bahçe kadar zengindir, senden bir şey isteyeniyi gördüğünde sevinirsin.

8. هي الدار أمست مطرح العلم فاغتندى

لها ناهل الآمال ريان ناهلا

İlmin merkezi olmuş bir hanedir. İlme surayanlar oraya koşar ve bu susuzluklarını giderirler.

9. إذا ما انتحاهها الركب لم يتطلبوا

إليها دليلاً غير من كان قافلا

Kafiler ona yöneldiğinde (yolu bulmak için) bir rehberle ihtiyaç duymazlar çünkü oradan dönenelerin (kalabalığı) rehber olarak yeter.

589. Ebû Firâs el-Hamdânî

1. أَكَلْ خَلِيلٍ هَكَذَا غَيْرِ مَنْصَفٍ

وَكُلَّ زَمَانٍ بِالْكَرَامِ بَخِيلُ

Her dost böyle insafsız, tüm zamanlar kerem ehline karşı böyle cimri mi?

2. نَعَمْ دَعَتِ الدُّنْيَا إِلَى الْغَدْرِ دَعْوَةً

أَجَابَ إِلَيْهَا عَالَمٌ وَجْهولُ

Dünya gaddarlığa çağırdı, âlim cahil kim varsa ona icabet etti.

3. وَيَا حَسْرَتِي مَنْ لِي بِخَلٍّ مُوَافِقٍ

أَقُولُ بِشَجْوِي مَرَّةً وَيَقُولُ

Yazıklar olsun, benim hüznümü söyleyeceğim ve onun da bana söyleyeceği uygun bir dostum yok.

4. وَإِنْ وَرَاءَ السِّتْرِ أَمَا بَكَوْهَا

عَلِي وَإِنْ طَالَ الزَّمَانُ طَوِيلُ

Perdenin arkasında aradan uzun zaman geçse de benim için ağlayacak bir cariye var.

5. فَيَا أَمْتاً لَا تَعْدِمِي الصَّبْرَ إِنَّهُ

إِلَى الْخَيْرِ وَالنَّجْحِ الْقَرِيبِ رَسُولُ

Ey cariye, sabrı yok etme. Sabır yakındaki zafer için bir elçidir.

6. وَيَا أَمْتاً لَا تَحْبِطِي الْأَجْرَ إِنَّهُ

عَلَى قَدْرِ الصَّبْرِ الْجَمِيلِ جَزِيلُ

Ey cariye, ecir ateşe verme. Ecir, güzelce sabredilince fazlalaşır.

7. وَمَنْ لَمْ يَوْقِ اللَّهَ فَهُوَ مَمْرُوقٌ

وَمَنْ لَمْ يَعِزَّ اللَّهَ فَهُوَ ذَلِيلُ

Allah'ın korumadığı kimse paramparçadır. Allah'ın yüceltmediği kimse zelildir.

8. وما لم يردده الله في الأمر كله

فليس لمخلوقٍ إليه سبيلٌ

Allah'ın dilemediği hiçbir işe mahlukatın erişme ihtimali yoktur.

590. Ebû Firâs el-Hamdânî

1. أقول وقد ناحت بقربي حمامةٌ

أيا جارتا هل تشعرين بحالي

"Yakınımda bir güvercin öttü" diyorum. Ey komşu kızı, halimi hissediyor musun?

2. معاذ الهوى ما ذقتِ طارقة الهوى

ولا خطرات منك الهموم ببالي

Aşka sığınırım, (ona yemin olsun) ki sen aşk sana uğramamıştır, sen onu tatmadın ve benim başımdaki gamlar sana gelmedi.

3. أ يحمل محزونَ الفؤادِ قوادمُ

على غصنٍ ناء المسافة عالي

Uzun ve yüksek bir daldaki kuşun kanatları hüznü bir yüreği taşıyabilir mi?

4. أيا جارتا ما أنصف الدهر بيننا

تعالى أقاسمك الهموم تعالي

Ey komşu kızı, zaman ikimiz arasında insafı davranmadı. Gel, acıları paylaşalım, gel.

5. تعالي تري روحاً لدي ضعيفةً

تردد في جسمٍ يعذب بال

Gel de yıpranmış, acı çeken bir bedenin içinde çırpınan şu zayıf ruhu gör.

6. أَيْضَحْكُ مَأْسُورٌ وَتَبْكِي طَلِيقَةً

ويسكت محزونٌ ويندب سالي

Esir güler de hür ağlar mı? Hüzünlü susar da gamsız feryadı basar mı?

7. لَقَدْ كُنْتُ أُولَىٰ مِنْكَ بِالْدمْعِ فَاعْلَمِي

ولكن دمعِي بالحوادث غالي

Ağlamaya senden daha layık idim. Ama gözyaşlarım olup biten olaylara akıtmak için değerlidir.

591. Ebû Firâs el-Hamdânî

1. فَوَاللَّهِ مَا قَصَرْتُ فِي طَلْبِ الْعُلَى

ولكن كان الدهر عني غافلٌ

Vallahi yücelikleri talep etme konusunda ben ihmalkâr davranmadım ama zaman/felek benden gafildi.

2. مَوَاعِيدُ أَيَّامٍ تَمَاطُلُنِي بِهَا

مرآة أزمانٍ ودهرٌ مخاتلٌ

Vaatler, ilerideki günler için verilen randevuler beni oyalıyor. Zamanın aynası ve felek aldatıcı.

3. تَدَافَعُنِي الْأَيَّامُ عَمَّا أُرِيغُهُ

كما دفع الدين الغريم المماطلُ

Günler tıpkı borcun borçluyu alacaklıdan uzak tutması gibi beni de isteklerimden uzaklaştırıyor.

4. وَمَا كُلُّ طَلَابٍ مِنَ النَّاسِ بِالْغُ

ولا كل سيارٍ إِلَى الْمَجْدِ وَاصِلٌ

İnsanlardan talip olan herkes talebine ulaşmaz. Mecd elde etmek için yürüyen herkes ona ulaşamaz.

5. وإن مقيماً منج العجز خائبٌ

وإن مريغاً خائب الجهد نائلٌ

Acziyetle oturduğu halde elinde bir şeyler olan kimse aslında ziyandadır. Elinde hiçbir şey olmadığı hâlde gayret eden (ama elde edemeyen) kimse başarılıdır.

6. وما المرء إلا حيث يجعل نفسه

وإني لها فوق السماكين جاعلٌ

İnsan kendini nereye yerleştiriyorsa oradadır. Ben kendimi Simâkeyn Yıldızları'nın üzerine yerleştiriyorum.

7. أصاغرنا في المكرمات أكابرٌ

وآخرنا في المآثرات أوائلٌ

İyilik konusunda en küçüklerimiz büyüklerdir. Ululukta en sonda gelenler (bu toplumda) en öndedir.

8. إذا صلت صولاً لم أجد لي مواصلاً

وإن قلت قولاً لم أجد من يقاؤلُ

Birini ziyaret ettiğimde geri ziyaret eden kimseyi bulamadım. Bir söz söylediğimde bana cevap verecek, benimle konuşacak kimseyi bulamadım.

[454]

592. Ebû Firâs el-Hamdânî

1. مصابي جليلٌ والعزاء جميلٌ

وظني أن الله سوف يزيلُ

Musibetim büyüktür ama güzel bir tesellim var zira Allah'ın bunu ortadan kaldıracağını ümid ediyorum.

2. تطول بي الساعات وهي قصيرة

وفي كل دهرٍ لا يسرك طولُ

Kısa saatler bana uzun gelir, vaktin uzun olması insanı her zaman mutlu etmez.

3. تَنَاساني الأصحاب إلا عصابةً

ستلحق بالأخرى غداً وتحولُ

Küçük bir grup dışında dostlarım beni unuttular, kalanlar da yarın diğerlerine katılarak değişecek.

4. ومن ذا الذي يبقى على العهد إنهم

وإن كثرت دعواهم لقليلُ

Kim sözüne sadık kalacak ki? Çoğu kimse her ne kadar sözünde durma iddiasında olsa da sözünde duranlar pek azdır.

5. أقلب طرفي لا أرى غير صاحبٍ

يميل مع النعماء حيث تميلُ

Gözümü sağa sola çeviriyorum ve nimetler nereye meylederse oraya meyleden bir dosttan başkasını göremiyorum.

593. Ebû Firâs el-Hamdânî

1. ولو نيلت الدنيا بفضل منحتها

فضائل تحويها وتبقى فضائلُ

Onun faziletleri dünyaya dağıtılacak olsa tüm dünyayı kaplar ve yine de onda kendine has başka faziletler kalırdı.

2. ولكنها الأيام تجري بما جرت

فتسفل أعلاها وتعلو الأسافلُ

Ama günler, nasıl akıyorsa öyle akıp gitmeye devam ediyor. Üstü altına iniyor, altı üstüne çıkıyor.

3. لَقَدْ قَلَّ مَنْ يَلْقَى مِنَ النَّاسِ مَجْمَلًا

وَأَخْشَى قَرِيبًا أَنْ يَقْلَّ الْمَجَامِلُ

İnsanlar arasında iyi davranan kişileri görenler azaldı. Korkuyorum ki yakında iyiliğe karşılık verenler de azalacak.

594. Ebû Firâs el-Hamdânî

1. نَفْسِي فِدَاؤُكَ قَدْ بَعَثَ

تَ بَعْدِي بِيَدِي الرِّسُولَ

Nefsim sana feda olsun. Ahdimi sana elçi eliyle gönderdim.

2. أَهْدَيْتُ نَفْسِي إِنَّمَا

يَهْدِي الْجَلِيلُ إِلَى الْجَلِيلِ

Sana nefsimi hediye ettim, çünkü değerli olan değerli olana hediye edilir.

3. وَجَعَلْتُ مَا مَلَكَتْ يَدِي

صَلَةً الْمُبَشِّرِ بِالْقَبُولِ

Elimde avucumda ne varsa müjdecinin bunu kabu etmesi için feda ettim.

595. Ebû Firâs el-Hamdânî

1. إِذَا لَمْ يَعْثُكَ اللَّهُ فِيمَا تَرِيدُهُ

فَلَيْسَ لِمَخْلُوقٍ إِلَيْهِ سَبِيلُ

Allah dilediğin şeyde sana yardımcı olmazsa mahlukatın ona erişmesine bir yol yoktur.

2. وَإِنْ هُوَ لَمْ يَرْشِدْكَ فِي كُلِّ مَسَلِكٍ

ضللت ولو ان السماء دليلُ

Eğer o (Allah) seni her yolda doğruya yöneltmese dalalete düşer, rehberin Simak olsa bile yolunu kaybedersin.

596. Mervân b. Ebî Hafsa

1. هم القوم أن قالوا أصابوا وإن دعوا

أجابوا وإن أعطوا اطابوا وأجزلوا

Öyle bir kavimdir ki, konuştuklarında doğruyu söylerler, dua ettiklerinde kabul edilir, ihsanda bulunduklarında en güzel ve bol şekilde verirler.

2. ولا يستطيع الفاعلون فعالهم

ولو أحسنوا في النائبات وأجملوا

(Diğer kavimler) uğraşsalar da, felaketlere en iyi şekilde karşılık da verseler onların yaptığını yapamazlar.

597. 'Ukâşe el-Amrî

1. ألا ليت شعري هل يعودن ما مضى

وهل راجع ما مات من صلة الحبل

Keşke bilsen, giden şey geri gelir mi? Kopup ölen bir bağ tekrar geri gelebilir mi?

2. وهل أجلس في مثل مجلسنا الذي

نعمن به يوم السعادة بالوصل

Vuslat halinde saadetle nimetlerden nasiplendiğimiz o meclis gibi bir mecliste bir daha oturabilir miyim?

3. عشيةً صبت لذة الوصل طيبها

علينا وأفنان الجنان جنى البذل

Bir akşam vuslatın lezzeti tüm güzelliğini üzerimize serpti, cennet dalları ihsana nail oldu.

4. وقد دار ساقينا بكأس روية

ترحل أحزان الكئيب مع العقل

Sakimiz kederli kimsenin hüznünü ve aklını gideren dopdolu kadehi döndürdü.

5. وشج شموساً بالمزاج فتطيرت

كأسنة الحيات خافت من القتل

Şarap ölümden korkan yılanların dilleri gibi güneşleri parçaladı.

6. فبتنا وعين الكأس سح دموعها

لكل فتى يهتز للمجد كالنصل

Kadehin gözleri mızrak gibi mecd için titreyen her genç için gözyaşı döktü, bizim de gecemiz böyle geçti.

7. وقينتنا كالظبي تسمح بالهوى⁴¹⁴

وبث تباريح الفؤاد على رسل

Cariyemiz bir geyik gibi aşka müsaade ediyor ve gönlün meşakkatlerini yavaşça dağıtıyor.

8. إذا ما حكى بالعود رجع لسانها

رأيت لسان العود من كفها يملي

Uduyla konuşurken artık dili konuşmazdı. Udu'nun dili ne söyleyecekse onun eliyle söylerdi.

9. فلم أر كاللذات أمطرت الهوى

ولا مثل يومي ذاك صادفه مثلي

⁴¹⁴ وقينتنا كالظبي تسمح بالهوى

Böyle aşk yağdıran lezzetler gibisini görmedim, bu gün gibisini görmedim, o da benim gibisine rast gelmemiştir.

598. Muhammed b. Ümeyye

1. رب وعدٍ منك لا أنساه لي

أوجب الشكر وإن لم تفعلي

Senin bana bazı vaadlerini unutamıyorum. Yerine getirmesen de bunlar için şükretmem vacip olmuştur.

2. أقطع الدهر بظنِّ حسنٍ

وأجلي غمرةً ما تنجلي

Dehri hüsn-i zan ile geçiriyorum ve geçmeyen bir katılığı ortada kaldırıyorum.

3. كلما أملت يوماً صالحاً

عرض المكروه لي في أمني

Ne zaman güzel bir gün ümid etsem bu ümidim kötü bir hâl ile karşı karşıya kalıyor.

4. وأرى الأيام لا تدني الذي

أرتجي منك وتدني أجلي

Görüyorum ki seninle arzu ettiğim günler bir türlü gelmiyor ve ecelim yaklaşmaya devam ediyor.

599. Ebû Temmâm et-Tâ'î

1. فلقيت بين يديه حلو عطائه

ولقيت بين يدي مر سؤاله

Ben onun eliyle birbirinden tatlı ihsanlara nail oldum, o da benim elimden nice tatsız taleplere muhatap oldu.

2. وإذا امرؤ أسدى إليك صنيعاً

من جاهه فكأنها من ماله

Eğer bir kimse sana makamını kullanarak iyilik yapmışsa o kişi malından
ihanda bulunmuş gibidir.

[455]

600. 'Abbâs b. el-Ahnef

1. لقد زعمت يمنى بأني أردتها

على نفسها تباً لذلك من فعل

Yemen benim onu istediğimi zannetti, kim böyle sanmışsa yazıklar olsun.

2. سلوا عن قميصي مثل شاهد يوسف

فإن قميصي لم يكن قُدَّ من قبلي

Yusuf'un şahidi gibi, benim de gömleğime sorun. Gömleğim önden yırtılmış
değildi.

601. Züheyr b. Ebî Sūlmâ

1. تزيد الأرض أما مت خفاً

ونحيى إن حييت بها ثقيلاً

Eğer ölürsem yeryüzü hafifler, yaşadığım sürece toprağa bile yük oldurum.

2. نزلت بمستقر العرض منها

وتمنع جانبيها أن يزولا

Sapasağlam bir dağa oturdum da kenarlarını parçalanmaktan zor kurtardı.

602. Sa'îd b. Humeyd

1. قربت ولا نرجو اللقاء ولا نرى

لنا حيلةً يدنيك منا احتيالها

Yaklaştın. Ama seninle karşılaşmayı ümit etmiyoruz. Seni bize yaklaştıracak bir hilemiz/çaremiz de yok.

2. فأصبحت كالشمس المنيرة ضوءها

قريبٌ ولكن أين منا منالها

Işığı yakından gelen parlak güneş gibisin, ama biz ona nasıl erişeceğiz ki?

3.⁴¹⁵ فضااعة ضنت بها غربة النوى

علينا ولكن قد يلم خيالها

(Sevgili) uzaklaşıp gitti, uzak gurbet onu bizden esirgedi. Ama hayali bizimledir.

4. تقربها الآمال ثم تعوقها

مماطرة الدنيا بها واعتلالها

Emelimiz onu yakınlaştırsa da dünyanın oyalayıp durması ve hastalıkları araya girip engel olmaktadır.

5. ولكنها أمنيةً فلعلها

يجود بها صرف النوى وانتقالها

Ama bu bir dilektir, belki de o uzaklığı giderip tekrar (buraya) intikal eder.

603. Bekr b. Nattâh

1. إذا كان الشتاء فأنت شمسٌ

وإن كان الصيف فأنت ظلٌ

Eğer mevsim kış ise sen güneşsin. Eğer mevsim yaz ise sen gölgesin.

⁴¹⁵ فضااعة ضنت بها غربة النوى

2. وما تدري إذا أعطيت مالاً

أكثر في سماحك أم تقل

Sen para dağıttığında cömertliğin artar mı azalır mı bilmezsin.

604. 'Alî b. Abdulah b. Ca'fer

1. ولما بدا لي أنها لا تودني

وأن هواها ليس عني بمنجل

Onun beni sevmediğini ve onun aşkından kurtulamayacağımı anlağında...

2. تمنيت أن تهوى سواي لعلها

تذوق حرارات الهوى فترق لي

... bir başkasını sevmesini temenni ettim. Böylece belki aşkın hararetini duyup bana merhamet eder.

605. İbn Cübeyr el-Endelüsî

1. الناس شبه ظروفٍ حشوها صبرٌ

وفوق أفواها شيءٌ من العسلِ

İnsanlar içi sabır dolu kaplar gibidir. Ve ağızlarının üstünde birazcık bal vardır.

2. تحلو لذائقها حتى إذا انكشفت

له تبين ما تحويه من زغلٍ

Tadına bakan önce tatlı olduğunu düşünür sonra da içindeki ortaya çıkar.

606. İbn Zehr el-Endelüsî

1. وموسدين على الأكف خدودهم

قد غالهم صرف الزمان و غالني

Yanaklarını avuçlarına dayarlar. Zamanın felaketleri onları da beni de gafıl avlamıştır.

2. ما زلت أسقيهم واشرب فضلهم

حتى سكرت ونالهم ما نالني

Ve hâlâ daha onlara şarap sunuyorum ve onların faziletlerini içiyorum. Tâ ki sarhoş oldum ve benim nail olduğuma onlar da nail oldu.

3. والخمر تعلم كيف تأخذ ثأرها

إني أملت إناءها فامالني

Şarap nasıl öç alacağını biliyor. Ben onun testisini yamulttum, o da beni yamulttu.

607. Nâbiga b. ez-Zübyânî

1. تخف الأرض أما غبت عنها

ويبقى ما بقيت به ثقيلا

Sen yok olursan toprak hafifler, sen kaldığın sürece de ağır bir şekilde kalır.

2. أظنك مستقر العز منها

فتمنع جانبيها ان تزولا

Seni orada (yeryüzünde) izzetle sabit zannederdim. Hâlbuki onun iki kenarı da senin zâil olmanı istiyor.

608. Lisânü'd-dîn b. Hatîb el-Endelüsî

1. ألمحت بالعتب لم أحذر مواقعه

أنا الغريق فما خوفي من البلل

Ona hışmımı gösterdim ve bunun doğru yerde olup olmadığına bakmadım. Ben sırlıslıkla olmuşum, ıslanmaktan ne korkum olacak.

2. ولست أجد ما خولت من نعم

لكنها النفس لا تنفك عن أمل

Nail olduğum nimetleri inkâr edemem ama nefis de beklentiden asla vaz geçmiyor.

3. ولست أياس من وعدٍ وعدتُ به

وإنما خلق الإنسان من عجل

Bana edilmiş bir vaad konusunda ümitsizliğe düşmem. İnsan, aceleden yaratılmıştır.

609. İshâk b. el-Mavsılî

1. هي المقادير تجري في أعنتها

فاصبر فليس لها صبرٌ على حال

Kader kendi mecrasında akar gider. Sen sabır göster zira kader olan bitene asla sabır göstermez.

2. يوماً تريك خسيس الأصل ترفعه

إلى العلاء ويوماً تخفض العالي

Bir gün adi bir kimsenin yüseklerle çıktığını ve bir gün de yüce bir insanın yere çakıldığını sana gösterir.

610. İshâk b. el-Mavsılî

1. قفي ودعينا يا سعاد بنظرة

فقد حان منا يا سعاد رحيل

Ey Su'âd, dur da bize bir bakışınla veda et, artık bize veda vakti geldi.

2. فـيا جـنة الدنيا ويا غاية المنى

ويا سؤل نفس هل إليك سبيلُ

Ey dünyanın cenneti, ey arzuların nihai noktası, ey nefsimin isteği, acaba sana ulaşan bir yol var mı?⁴¹⁶

3. وكنت إذا ما جئت جئت بـعلةٍ

فأفـنيت علاتي فكيف أقولُ

Geldiğimde bir illet ile gelmiştim. O illetler yok olup gitti, şimdi ne söyleyeyim?

4. فما كل يومٍ لي بأرضك حاجةٌ

ولا كل يومٍ لي إليك وصولُ

Şimdi artık her gün sana halimi arz etmeye de ihtiyacım yok, sana her gün ulaşma imkânım da yok.

[456]

611. el-Mütevekkil Halîfe

1. أمازحها فتغضب ثم ترضى

فكل فعالها حسن جميلُ

Onunla şakalaşıyorum, kızıyor, sonra razı oluyor. Onun her fiili hoş ve güzeldir.

2. فإن غضبت فأحسنُ ذي دلالٍ

وإن رضيت فليس لها عديلُ

Eğer kızdıysa nazlıların en hoşudur. Ve eğer razı ise ona denk kimse yoktur.

612. Emînü'd-dîn b. Ebi'l-Vefâ

⁴¹⁶ Aynı şiir aşağıda geçmektedir.

1. يا نازلاً مني فؤاداً راحلاً

ومن العجائب نازلاً في راحلي

Ey kalbime yerleşen ve giden sevgili. Aynı anda hem yerleşmen hem de çekip gitmen ne kadar da garip.

2. أضرمت قلب متيم أهلكته

وسكنته والنار مثوى القاتل

Şu kara sevdalının kalbini tutuşturdun da helak ettin ve sonra orada oturmaya başladın. Zaten adam öldürenin yeri ateştir.

613. İbn Beşşâr

1. رأيت مواعيد النساء كأنها

سرابٌ لمرتاد المناهل حافلٌ

Gördüm ki kadınların vaadleri su pınarı arayan kişinin gördüğü serap gibi doludur.

2. ومنتظر الموعود منهم كالذي

يؤمل يوماً أن تلين الجنادلُ

Onların vaad ettiklerini yerine getirmesini beklemek kayaların yumuşamasını beklemek gibidir.

614. ‘Abdullah b. el-Mu‘tezz

1. نسير إلى الأجل في كل ساعةٍ

فأيامنا تطوى وهنّ مراحلُ

Her saat ecellerimize doğru gideriz. Günlerimiz bükülen merhalelerdir.

2. ولم أر مثل الموت حتى كأنه

إذا ما تخطته الأمانى باطلٌ

Ölüm gibisini görmedim, onun ötesine geçmeye çalışan her umut bâtıldır.

615. Ebû Nüvâs

1. وإذا الكريم رأى الخمول نزيله

في بلدةٍ فالحزم أن يترحلا

Kerim bir kimse kendisine bir belde de atalet geldiğini görürse çıkıp gitmelidir.

2. كالبدر لما أن تضاعل جد في⁴¹⁷

طلب الكمال فحازه متنقلا

Aynı dolunay gibi, bir yerde zayıflayınca ciddiyetle kemal talep eder ve bunu yer değiştirerek elde eder.

3. سفهاً بحلمك إن رضيت بمشربٍ

رنقي ورزق الله قد ملأ الملا

Akıllısın, Allah'ın rızkı bütün âlemi doldurmuşken bulanık bir suyu akılsızca içmeye çalışma.

4. فارق ترقُّ كالسَّيفِ سُلَّ فبان في

مَنْئِيهِ ما أَخْفَى القرابُ وَأَخْمَلَا

İnsanlardan uzaklaş, kınından çekilmiş bir kılıç gibi parla. Çünkü kınında kalan kılıç kesmez olur.

5. لا تحسبن ذهاب نفسك ميتةً

ما الموت إلا أن تعيش مذلاً

Gidişini ölüm sanma. Ölüm ancak ve ancak zelil olarak yaşamaktır.

⁴¹⁷ كالبدر لما أن تطاول جد في

616. Fazl b. Yahyâ el-Bermekî

1. إذا ملكت كفي منالاً ولم أنل

فلا انبسطت كفي ولا نهضت رجلي

Elime bir şey geçerse onu dağıtmadan ne elimi açar, ne adımımı atarım.

2. على الله أخلاف الذي قد بذلته

فلا مبق لي بخلي ومتلفي بذلي

Allah'a yemin olsun ki bende cimrilik de kalmadı, dağıtacak mal da.

3. أروني بخيلاً بال مجدأ ببخله

وهاتوا كريماً مات من كثرة البذل

Bana (varsa) cimriliğine rağmen şan ile ölmüş bir cimri, çok ikram ettiği için ölmüş bir cömert gösterin.

617. Köprülüzâde Abdullah Paşa

1. ولست بناسيها وإن طال عهدا

ولا مبدل عنها وإن هي تبدل

Onun vaadi uzasa da onu asla unutmam, o değişse de benim ona bakışım değişmez.

2. ولن يغلب الحب الفتى وهو حازم

وهل يتبع الحر الهوى وهو يعقل

Güçlü bir kişişik asla aşka mağlub olmaz, akli başında olan hür bir kimse aşka boyun eğer mi?

618. Ebû İsmâ'îl

1. لا تسهرن إذا ما الرزق ضاق ونم

ما دمت في ظل أمن ساكن البال

Rızkın daraldığında uykun kaçmasın. Güvenli bir gölgenin altında kafan rahat ise uyumana bak.

2. فبين غفوة عينٍ وانتباهتها

يقلب الدهر من حالٍ إلى حالٍ

Göz uyuyup uyanıncaya kadar feleği bir hâlden başka bir hâle sokar.

619. İmru'ülkays

1. فلو أن ما أسعى لأدنى معيشةٍ

كفاني ولم أطلب قليلاً من المالِ

Ancak bana yetecek en asgari maişet için gayret ederim ve azıcık bile mal talep etmem.

2. ولكنما أسعى لمجدٍ مؤثّل

وقد يدرك المجد المؤثّل أمثالي

Ama sağlam bir mecd isterim. Sağlam mecdde ancak benim gibiler ulaşır.

620. Yezîb b. Muaviye (‘aleyhi'lla‘ne)

1. ليت أشياخي ببدرٍ سمعوا

جزع الخزرج من وقع الأسل

Keşke dedelerim Bedir'de Hazreç'in korkusunu görselerdi.

2. لأهلوا واستهلوا فرحاً

ثم قالوا يا يزيد لا تشل

Sevinirler ve "Ey Yezid, eline sağlık" derlerdi.

3. لعبت هاشمٌ بالملك فلا

خبرُ جاء ولا وحيُّ نزل

Hâşimoğulları mülk ile bir oyun oynadılar, yoksa ne bir haber geldi ne de vahiy indi.

4. فجزيْناهم بيْدٍ مثْلِها

وأقمنا ميلَ بدرٍ فاعتدل

Onlara aynı şekilde cevap verdik, Bedir'deki eğriliği doğrulttuk.

5. لست من خندف إن لم أنتقم

من بني أحمد ما كان فعل

Ahmed'in soyundan bu yaptığının intikamını almazsam Benî Handef soyundan değilim.

621. el-Hutey'eh

1. أعوذ بجدك أني امرؤ

سقتني الأعادي إليك السجالا

Dedenin hatırına (beni dinle), düşmanlar benimle senin aranı açtı.

2. فإنك خيرٌ من الزبرقان

أشد نكالاً وأرجى نوالا

Sen Zeberkân'dan hayırlısın, azabın daha şiddetli ve ihsanın daha büyük.

3. تحننّ عليّ هداك المليك

فإن لكل مقامٍ مقالا

Ey melik, âdetin olduğu üzere bana merhamet et, zira her makama uygun bir söz vardır.

4. ولا تأخذني بقول الوشاة

فإن لكل زمانٍ رجالا

Beni dedikoducuların sözüyle çekiştirme. Her zamanın adamları vardır.

[457]

622. el-Hutey'eh

1. فإن كان ما زعموا صادقاً

فسبقت إليك نسائي رجالاً

Eğer inandıkları şey doğru ise kadınlarım erkekleri geçip sana geldi.

2. حواسر لا يشتكين الوجا

يخفضن آلاً ويرفعن آلاً

(O kadınların) başları açıktır, acıdan şikâyet etmezler. Bir ahaliyi alçaltır bir ahaliyi yükseltirler.

623. Ebü'l-'Atâhiye

1. طول التعاشر بين الناس مملولٌ

ما لابن آدم إن فتشت معقولٌ

İnsanlar arasında uzunca muaşeret etmek sıkıcıdır. Eğer yoklasan, bu ademoğlu için makul değildir.

2. يا راعي الشاة لا تغفل رعايتها

فأنت عن كل ما استرعت مسؤولٌ

Ey koyun çobanı, güttüğün koyunlardan gafil olma. Sen tüm güttüklerinden sorumlusun.

3. إني لفي منزلٍ ما زلت أعمره

على يقينٍ بأنني عنه منقولٌ

Bir gün ondan gideceğime emin olduğum hâlde, hâlâ içinde yaşadığım evi mamur etmeye çalışıyorum.

4. وليس من موضع يأتيه ذو نفسٍ

إلا وللموت سيفٌ فيه مسلولٌ

Can sahibi nereye giderse gitsin ölüm kılıcını çekmiş onu beklemektedir.

5. لم يشغل الموت عنا مذ أعد لنا

وكلنا عنه بالذات مشغولٌ

Ölüm bizim için hazır edildiği andan beri bizi asla unutmadı. Ama hepimiz lezzetlere dalıp ölümü unuttuk.

6. ومن يمت فهو مقطوعٌ ومجتنبٌ

والحي ما عاش مغشيٌ وموصولٌ

Kim ölürse irtibatı kesilir ve bir kenara atılır, canlı olan ise baygın bir hâlde ziyaret edilir.

7. كل ما بدا لك فالآكال فانيةٌ

وكل ذي أكلٍ لا بد مأكولٌ

Yiyip içmekte olan insanlar, her kimi görüyorsan hepsi fanidir. Bugün yemekte olanın bir gün lokma olması kaçınılmazdır.

624. Semev'el b. 'Âdiyâ

1. إذا المرء لم يدنس من اللوم عرضه

فكل رداءٍ يرتديه جميلٌ

Kişi ırzını kınama ile kirlletmediği sürece giyindiği bütün elbiseler güzeldir.

2. وإن هو لم يحمل على النفس ضيمها

فليس إلى حسن الثناء سبيلٌ

Kişi eğer nefsini zulümden koruyamazsa onun güzel bir şekilde övülmesine imkân yoktur.

3. تعيرنا أنا قليلٌ عدادنا

فقلت لها إن الكرام قليلٌ

Sayımızın az olduğunu yüzümüze vuruyor. Ona dedim ki: "Kerim kimseler azdır."

4. وما قل من كانت بقاياہ مثلنا

شبابٌ تسامى للعلی وکھولٌ

Bizim gibiler azdır ama (yine de) yüceliklere erişen gençler ve ihtiyarlar vardır.

5. وما ضرنا أنا قليلٌ وجارنا

عزيزٌ وجار الأكثرين ذليلٌ

Az olmamızın bize ne zararı var? Bizim civarımızda, himayemizde olanlar azizdir ve çoğunluğun himayesindekiler zelildir.

6. لنا جبلٌ يحتله من نجيره

منيعٌ يرد الطرف وهو قليلٌ⁴¹⁸

Bizim (şerefimiz) bir dağ gibidir. Civarımızdakiler, himayemizdekiler onu elde ederler. Kem gözler ona erişemez

7. رسا أصله تحت الثرى وسما به

إلى النجم فرغٌ لا ينال طویلٌ

Onun kökü yerin derinliklerindedir, ve onun dalı yıldızlara öylesine yükselmiştir ki uzun boylular ona ulaşamaz.

8. وما مات منا سيدٌ حتف أنفه

ولا ظل منا حيث كان قتيلٌ

⁴¹⁸ منيعٌ يرد الطرف وهو قليلٌ

Bizim efendilerimiz yatağında ölmez, ölene dek vuruşmaya devam eder.

9. فنحن كماء المزن ما في نصابنا

كهام ولا فينا بعد بخيل

Biz yağmur gibiyiz, bizim aramızda işe yaramaz kimse ve cimri bulunmaz.

10. وننكر إن شئنا على الناس قولهم

ولا ينكرون القول حين نقول

Dilersek insanların sözlerini inkâr ederiz ama biz bir şey söylediğimizde onlar bizim dediklerimizi inkâr etmezler.

11. سلي إن جهلت الناس عنا وعنهم

وليس سواء عالم وجهول

İnsanlar bizi ve onları bilse de bilmeseyse de sen sonr. Alim ile cahil bir değildir.

625. Sâlih b. el-Kuddûs

1. وأكثر من تلقى يسرك قوله

ولكن قليل من يسرك فعله

Sözü seni sevindirecek adam çoktur ama yaptıkları seni sevindirecek adam azdır.

2. وقد كان حسن الظن بعض مذهبني

فأدبني هذا الزمان وأهله

Hüsnüzan bir zamanlar benim mezhebim, temel yaklaşımındı. Şu zaman ve şu zamanda yaşayan insanlar beni dize getirdiler.

626. İshâk b. el-Mavsîlî

1. لا شيء أعظم من ذنبي سوى أمني

لعفوك اليوم عن ذنبي وعن زللي

Bugün günah ve hatamı affedeceğine dair ümidimden başka, günahlarımdan büyük hiçbir şey yok.

2. فَإِنْ يَكُنْ ذَا وَذَا فِي الْقَدْرِ قَدْ عَظَمَا

لَأَنْتَ أَعْظَمُ مِنْ ذَنْبِي وَمِنْ أَمَلِي

O da olsa bu da olsa kaderde ne varsa o büyüktür. Sen günahımdan da ümidimden de büyüksün.

627. Nâsırü'd-dîn Hasan el-Kinânî

1. تَعَالَى اللَّهُ خَالِقَهَا وَجَوْهًا

فَمَا أَخَفَّتْ مِنَ الْحَيَوَانِ حَالَا

Hayvanlardan bir farkı kalmayan şu sûretleri yaratan Allah'ı her türlü kötü sıfattan tenzih ederim.

2. لَقَدْ صَلَّيْتُ وَخَفْتُ مِنْ حَيَاءٍ

وَعُيِّرَ خَلْقُهَا حَتَّى اسْتَحَالَا

Bu yüzler katılaştı, hayayı bilmez oldu. Görünümelerini değiştirerek (hayvanlara benzediler).

3. وَجَوْهٌ لَيْتَ لِي مِنْهَا حِذَاءٌ

وَلَيْتَ لِبَغْلَتِي مِنْهَا نَعَالَا

O suratlar keşke ayakkabım olsa ve o suratlar keşke katırımın nalı olsa.

628. Kümeýt b. El-Hâlid

1. مَا أَنْتَ فِي الْجُودِ إِنْ عَدْتَ فِضَائِلَهُ

وَلَا ابْنَ مَامَةَ إِلَّا الْبَحْرَ وَالْوَشْلُ

Eğer cömertlik konusunda onun faziletlerini sayacak olsan İbn Mâme ancak bir deniz ve engin bir sudur.

2. أنسيتنا في الندى أمثال أولنا

فأنت للجود فيما بعدنا مثل

Cömertlik konusunda bizden önce gelenleri unutturdun. Cömertlik konusunda bundan sonra misal olarak gösterilecek kişi sensin.

629. Ebü'l-Ferec el-Bebeğâ

1. فصرت أعجز عن أوصاف نعمته

عجزاً وتنطق عن آثارها حالي

Onun nimetlerini vasfetmekten aciz kaldım. Ama hâlim onun eserlerini ifade ediyor.

2. وواصلتني صلات رحمت منه بها

اختال ما بين عز الجاه والمال

Bana öyle ihsanlarda bulundun ki onlar sayesinde (insanlar arasında) makam ve para sebebiyle kibirle yürür oldum.

3. فلينظر الهم عقبى ما صبرت له

إذ كان من بعض حسادي وعذالي

Üzüntü benim sabrımın neticelerine baksın, üzüntü bile bana hased eder, beni kınardı.

[458]

630. Ebû Hurûc el-Beyğâr

1. يا عارضاً لم أشم مذ كنت بارقة

إلا رويث بغيث منه هطال⁴¹⁹

⁴¹⁹ ألا رأيث بغيث منه هطال

Ey bulut (kadar cömert olan memduh), her ne istediysem sen sağanak yağmurlarla yağdırdım.

2. رويد جودك قد ضاقت به هممي

ورد عني برغم الدهر إقلالي⁴²⁰

(medhime karşılık yaptığın büyük) cömertliğini daha yavaş yap, çünkü ona (medhimle) erişemiyorum. (Öyle lütufta bulundun ki) tüm dünyaya rağmen beni cömert kıldın.

3. لم يبق لي أمل أرجو نداك به

دهري لأنك قد أفنيت آمالي

Senin cömerliğinden talep edeceğim bir şey kalmadı, sen tüm emelleri tükettin.

631. Ebû Hâmid el-Antâkî

1. عُلَّ فؤادك فالدنيا تعاليلُ

لا يشغلنك عن اللهو الأباطيلُ

Gönlünü avut, çünkü dünya ancak bir avuntudur. Batıl işler seni eğlenceden alıkoymasın.

2. ولا يصدك عن أمرٍ هممت به

من العواذل لا قالٌ ولا قيلُ

Kınayanların kîl ü kâli seni himmet ettiğin bir işten alıkoymasın.

3. فخير يومك يوم أنت فيه إذا

ميزت في الناس محسودٌ ومعذولُ

Senin en hayırlı günün insanlar arasında haset edilmiş ve kınanmış olarak öne çıktığın gündür.

⁴²⁰ ورد عني برغم الهم إقلالي

4. وإن أتوك فقالوا الزم خلفتنا

فقل لهم إنني عن ذاك مشغولٌ

Sana gelip de "bizden sonra yerimize sen geç" dediklerinde onlara "meşgulüm, bununla ilgilenemem" de.

5. فإن ذلك أمرٌ مع نفاسته

ونبله بفناء العمر موصولٌ

Bu iş tüm nefâsetine ve asaletine rağmen ömrümün sona ermesiyle ilişkilidir.

6. وارضَ الخمولَ فما يحظى بلذته

إلا امرؤٌ خاملٌ في الناس مجهولٌ

Tembellik diyarının tadını ancak insanlar arasında meçhul, tembel bir kişiler tadabilir.

7. ولا تبع عاجل الدنيا بأجل ما

ترجو فذلك أمرٌ شأنه الطولُ

Dünyadaki peşin zevkleri ahirette beklediğin şeyler için satma. O çok uzun bir iştir.

8. واسفك دم القهوة الصهباء تجي بها

روحاً فإن دم الصهباء مطلولٌ

Şarabın kırmızı kanını dök de can bul. Şarabın kanını dökmek lazımdır.

9. يا خائف الإثم فيها حين يشربها

لا تقطن فعفو الله مأمولٌ

Ey şarap içerken günahından korkan kimse, Allah'ın rahmetinden ümit kesme, Allah'ın affı umulur.

1. أجب إلي بنهر معقل الذي

فيه لقلبي من همومي معقل

Bana kalbimin üzüntülerinden sığınacağı bir nehri sığınak olarak getir.

2. عذب إذا ما عب فيه ناهل

فكأنه في ريق حب ينهل

Öyle tatlıdır ki onu soluk almadan içen kişi aşkı yudum yudum içercesine lezzet alır.

3. متسلسل فكأنه لصفائه

دمع بخدي كاعب يتسلسل

Çağıl çağıl akmaktadır. O kadar saftır ki, yeni tomurcuklanan kızın iki yanağından süzülen gözyaşı gibidir.

4. وإذا الرياح جرين فوق متونه

فكأنه درع جلاها صيقل

Rüzgârlar onun gövdesinde estiğinde sanki o cila vurulmuş bir zırh gibidir.

5. وكان دجلة إن تغطط موجهها

ملك يعظم خيفة ويبجل

Dicle gibidir, dalgaları kabardığında haşyet uyandırıp övülen bir hükümdara benzer.

6. وكأنها ياقوتة أو أعين

زرق يلام بينها ويوصل

Yakut veya mavi gözler gibi birbirine uygun ve bağlantılıdır.

7. عذبت فما يدرى أ ماء ماءها

عند المذاقة أو رحيق سلسل

Pek tatlıdır, onu içen kişi su mudur yoksa kolay içimli şarap mıdır ayırt edemez.

8. وَلَهَا بِمَدِّ بَعْدِ جُزْرِ ذَاهِبٍ

جيشان يدبر ذا وهذا يقبلُ

Onun med-cezirleri, gelgitleri vardır. Biri giderken öteki dönen iki ordu gibidir.

9. وَإِذَا نَظَرْتَ إِلَى الْأَبْلَةِ خَلْفَهَا

من جنة الفردوس حين تخيلُ

Arkasındaki Ubulle bahçesine baktığında onu hayalindeki Firdevs Cenneti gibi görürsün.

10. كَمْ مِنْ مَنْزِلٍ مِنْ نَهْرِهَا آلِ السَّرْوِ

ر بأنها في غيره لا تنزلُ

Gezmeye gittiğinizde "Bundan başkası gezilmez" dedirtecek kaç tane nehir vardır ki?

11. وَكَأَنَّمَا تِلْكَ الْقُصُورُ عَرَائِسُ

والروض حلًى فهي فيه ترفلُ

Şu saraylar gelinler gibidir. Ve bahçeler de onların içinde salına salına yürüdüğü zinetlerdir.

12. غَنَّتْ قِيَانُ الطَّيْرِ فِي أَرْجَائِهَا

هزجاً يقال له الثقيل الأول

Onun köşelerinde kuşlar çalgıcı cariyeler gibi eşsiz şarkılar söylemekte, "es-Sakîlü'l-Evvel" ismi verilen bir usûlde ritim tutulmaktadır.

13. وَتَعَانَقَتْ تِلْكَ الْغُصُونُ فَاذْكُرْتُ

يوم الوداع وغيرهم تترجلُ

Bu dallar birbiriyle kucaklaşır, veda gününü hatırlarlar, onların dışındakiler yaya kalır.

14. رُبَّ الرِّبْعِ بِهَا فَحَاكَتْ كَفَهُ

حلاً بها عقد الهموم تحلل

İlkbahar oraya girmiş ve elini sürüp gam düğümlerini çözmüştür.

15. فمديحٌ وموشحٌ ومدثرٌ

ومقمدٌ ومحبرٌ ومهللٌ

Medhe layık, şalına bürünmüş, giyiniktir, gerdanı uzun, güzellik sahibi ve hilal biçimlidir.

16. فتخال ذا عيناً وذا ثغراً وذا

خطاً يعضض مرةً ويقبلُ

Bu göz, şu ağız, o hat gibi hayal edilir; bir ısıırır, bir öper.

633. Ebü'l-Hüseyn b. Lenkek

1. زمانٌ قد تفرغ للفضول

يسود كل ذي حمقٍ جهولٍ

Zaman fuzuli kimselerin vaktidir, ahmak ve cahil kim varsa o hükmeder.

2. فإن أحببتم فيه ارتفاعاً

فكونوا جاهلين بلا عقولٍ

Eğer bu dünyada yücelik istiyorsanız akılsız cahiller olun.

634. Ebü'l-Kâsım

1. عزاءٌ وإن كان المصاب جليلاً

وصبراً وإن لم يغن عنك فتيلاً

Kaybın her ne kadar büyük olsa da başın sağ olsun, müteselli ol. Bu sözüm her ne kadar acını hafifletmeyecek olsa da sabret.

2. وخفض أبا عيسي عليك ولا تفض

دموعاً وإن كان البكاء جميلاً

Ey Ebû Îsâ, sakın ol. Ağlamak güzel olsa da gözyaşlarını dökme.

[459]

635. Ebü'l-Kâsım b. Ebi'l-'Alâ

1. وإن نفق الطرف الذي لو بكيته

دماً كان في حكم الوفاء قليلاً

Ağlayan gözün gözyaşlarından taşsa bile vefa makamında az bile kalır.

2. وأعزته دهرأ فلما سطا به الر

دى لم أجد بدأ فصرت مذيلاً

Onu hep aziz bildim. Ölüm onu elimden alınca artık yapacak bir şey kalmadı ve boynumu büktüm.

3. على أنها الأيام شتى صروفها

تذل عزيزاً أو تعز ذليلاً

Günlerin çeşit çeşit musibetleri vardır. Azizi zelil, zelili aziz yapar.

636. Ebü'l-Kâsım ed-Dımişkî

1. إن الملوك بلاءٌ حيثما حلّوا

فلا يكن لك في أكنافهم ظلُّ

Hükümdarlar her nereye girerse girsin beladır, onların himayesinde bir gölgen olmasın.

2. إن جئت تتصحهم ظنوك تخذعهم

واستتقلوك كما يستتقل الكلُّ

Gidip onlara nasihat vermeye kalksan senin onu kandırdığını zanneder, başkalarına yaptıkları gibi seni de aşağılarlar.

3. فاستغني بالله عن أبوابهم أبداً⁴²¹

إن الوقوف على أبوابهم ذلٌ

Kıyamete kadar onların kapısından müstağnî ol, onların kapısında beklemek zillettir.

637. İbrâhîm es-Sûlî

1. لفضل بن سهل يدٌ

تقاصر عنها المثل

Fazl b. Sehl'in öyle bir eli vardır ki, vecizeler onu ifade etmekten acizdir.

2. فباطنها للندى

وظاهرها للقبل

Elinin içi cömertçe dağıtmak ve dışı da öpülmek içindir.

638. Ferezdak

1. ووالله ما قصرت في طلب العلى

ولكن كان الدهر عني غافلاً

Yücelikleri talep etme konusunda ihmalkâr davranmadım, ama zaman benden gafildi.

2. تدافعني الأيام عما أريغه

كما دفع الدين الغريم المماطلُ

⁴²¹ فاستغني بالله عن أبوابهم أبداً

Günler tıpkı borcun borçluyu alacaklıdan uzak tutması gibi beni de isteklerimden uzaklaştırıyor.

3. وما كل طلابٍ من الناس بالغٌ

ولا كل سيارٍ إلى المجد واصلٌ

İnsanlar arasında talepkâr olan herkes istediğine ulaşamaz. Mecd için yola çıkan herkes ona erişemez.

4. أصاغرنا في المكرمات أكابرٌ

وأخارنا في المؤثرات أوائلٌ

Mekremet/yücelik hususunda en küçüğümüz en büyük oldu. Ululukta en sonda gelenimiz en başa çıktı.

639. Hassân b. Sâbit

1. إذا تذكرت شَجَوًّا من أخي ثقة⁴²²

فاذكر أخاك أبا بكرٍ بما فعلا

Güvendiğin bir kardeşinin sana yaşattığı acıyı hatırlayacaksan kardeşin Ebubekir'in yaptığını hatırla.

2. الثاني التالي المحمود مشهده

وأول الناس منهم صدق الرسلا

İkinin ikincisidir, en mühim hadislerin şahididir, peygamberleri ilk tasdik eden odur.

640. el-Mâmiye

1. تأمل في الوجود بعين فكرٍ

⁴²² إذا تذكرت شَجَوًّا من أخي ثقة

تر الدنيا الدنية كالخيال

Varlığı fikir gözü ile teemmül edersen görürsün ki şu alçak dünya bir hayal gibidir.

2. ومن فيها جميعاً سوف يفنى

ويبقى وجه ربك ذو الجلال

Ve oradaki herkes yok olacak ve sadece celal sahibi olan rabbinin zâtı kalacaktır.

641. Ebû ‘Abdullah el-Humeydî

1. لقاء الناس ليس يفيد شيئاً

سوى الهذيان من قيلٍ وقال

İnsanlarla görüşmenin dedikodu hezeyanlarından başka bir faydası yok.

2. فأقلل من لقاء الناس إلا

لأخذ العلم أو إصلاح حال

İlim almak ve durumunu ıslah etmek dışında insanlarla görüşmeyi azalt.

642. el-İmâm Fahreddîn

1. نهاية إقدام العقول عقلاً

وأكثر سعي العاملين ضلالاً

Akılların çabalarının neticesi ancak ayak bağıdır. Çalışanların gayretlerinin çoğu, dalalete ulaştırır.

2. وأرواحنا في وحشةٍ من جسمنا

وحاصل دنيانا أذى ووبالٌ

Ruhlarımız bedenlerimizde gam içindedir. Dünya hayatımızdan hasıl ettiğimiz ancak vebal ve eziyettir.

3. ولم نستقد من بحثنا طول عمرنا

سوى أن جمعنا فيه قیلُ وقال

Ömrümüz boyunca süren araştırmamızda kıl u kâl (dedikodu) toplamaktan başka bir istifademiz olmadı.

4. وكم من رجالٍ قد رأينا ودولة

فبادوا جميعاً مسرعين وزالوا

Ne kadar büyük adam ve devlet gördük ki hepsi de hızlıca helak oldular, yok oldular.

5. وكم من جبالٍ قد علت شرفاتها

رجالٌ فماتوا والجبال جبالٌ

Nice dağ vardır ki yükseltiller yer yer uzanmıştır. İnsanlar zail olup gitmişlerdir ama o dağlar hâlâ dağdır.

643. Lebîd b. Rebî'a

1. ألا كل شيءٍ ما خلا الله باطلٌ

وكل نعيمٍ لا محالة زائلٌ

Allah haricindeki her şey batıl değil mi? Her nimet eninde sonunda zail değil mi?

2. وكل ابن أنثى لو تطاول عمره

إلى الغاية القصوى فلقبر آيلٌ⁴²³

Her dişi evladı ömrü uzun da olursa olsun nihayet kabre dönecektir.

3. وكل أناسٍ سوف تدخل بينهم

دُويهيَّةٌ تصفرُّ منها الأنامُ

⁴²³ إلى الغاية القصوى فلقبر آيلٌ

Tüm insanlara parmakları sarartan ölüm musibeti isabet edecektir.

4. وكل امرئ يوماً سيعرف سعيه

إذا حصلت عند الإله الحصائل

Her insan bir gün çabasının, yaptıklarının neticesini görecektir.

644. Behâ Zühry el-Mısrî

1. لا ترقب النجم في أمرٍ تحاوله

فالله يفعل لا جدئي ولا حمل

Çabaladığın bir iş için yıldızları gözetleme. (Her şeyi) yapan ne koç burcu ne oğlak burcudur, Allah'tır.

2. مع السعادة ما للنجم من أثر

فلا يضررك مريخ ولا زحل

Mutluluk konusunda yıldızların bir tesiri yoktur. Ne Mars ne de Satürn sana bir zarar verebilir.

3. بفضل الله إنا لا نبالي

وإن كان العدو رمى بجهله

Allah'a şükürler olsun, düşman cehaletiyle bize atış yapsa da aldırmayız.

4. وليس يضرنا الحساد شيئاً

فسوء المكر ملتحق بأهله

Haset ehli bize asla zarar veremez. Kötü tuzak yine sahibini yakalar.

[Ne]

645. Lâ-edrî

1. اصبر على كيد العدو⁴²⁴

فإن صبرك قاتله

Düşmanın oyununa sabret, senin sabrın onun katilidir.

2. النار تأكل نفسها

إن لم تجد ما تأكله

Ateş yiyecek bir şey bulamazsa kendisini yer.

646. Lâ-edrî

1. دع المقادير تجري في أعنتها

ولا تبيتن إلا خالي البالي

Bırak da kaderde yazılı olan kendi yatağında akıp gitsin; zihnini boşaltmadan gece evine girme.

2. ما بين لمحة عينٍ أنت راقبها

يحول الله من حالٍ إلى حالٍ

Allah sen bir şeyi gözlerken, göz açıp kapayıncaya kadar bir hâli başka bir hâle çevirir.

647. Lâ-edrî

1. فقلت له أهلاً وسهلاً ومرحباً

بخير كتابٍ جاء من خير مرسلٍ

Ona dedim ki: "En hayırlı elçiden gelen en hayır kitabı getirdin. Merhaba, hoş geldin."

2. فقبلته ألفاً وقابلت بالدعاء

⁴²⁴ اصبر على غيض العدو

وبالشكر ألفاً للجناب المفضل

Onu ülfetle öptüm, dua ile mukabelede bulundu. Yüce yaratıcıya binlerce şükür olsun.

648. Lâ-edrî

1. إذا الطفل لم يكتب نجيباً تخلف

فيه اجتهد مربيه وخاب المؤمل

Eğer çocuğun mayasında yoksa hocasının gayreti boşa gider ve hedefe ulaşmak mümkün olmaz.

2. فموسى الذي رباه جبريل كافرٌ

وموسى الذي رباه فرعون مرسل

Cebrâil'in terbiye ettiği Musa kafir oldu, Firavun'un terbiye ettiği Musa peygamber.

649. Lâ-edrî

1. إليكم كل مكرمة تؤول

إذا ما قيل أمكم البتولُ

"Anneniz Betül (Hz. Fatıma)'dür dendiğinde bütün mekremet/(cömertlik, kerem, hürmet) size ait olur.

2. كفاكم من مديح الناس طراً

مقال الخلق جدكم الرسولُ

İnsanların size "Hz. Peygamber sizin dedenizdir" demesi tek başına övgü olarak yeter.

650. Lâ-edrî

1. إن الدراهم في المواطن كلها

تكسو الرجال مهابةً وجمالاً

Dirhem bütün diyarlarda insanlara heybet ve g zellik elbisesi giydirir.

2. فهي اللسان لمن أُرَاد فصاحةً

وهي السلاح لمن أُرَاد قتالاً

O, edebî bir dile sahip olmak isteyenler i in dil, savaşmak isteyenler i in silahtır.

651. L -edr 

1. احفظ عرى مالك تحظى به

ولا تفرط فيه تبقى ذليل

Malının kulpunu koru, ona sahip  ık, onu sa ıp savurursan zelil kalırsın.

2. وإن يقولوا باخلٌ بالعطا

فالبخل خيرٌ من سؤال البخل

Sana pinti derlerse aldırma, cimri olmak cimriden istemek zorunda kalmaktan hayırlıdır.

3. واحفظ على نفسك من ذلةٍ

يرى عزيز القوم فيها ذليل

Nefsini zilletten koru, bu cihanda kavmin azizi bile (bir anda) zelil g r n r.

652. L -edr 

1. لا تسألن إلى صديقٍ حاجةً

فيحول عنك كالزمان يحولُ

Hi bir ihtiya ını arkadaşından isteme, zaman gibi o da gidiverir.

2. واستغن بالشيء القليل فإنه

ما صان عرضك لا يقال قليل

Az bir şey ile yetin, senin ırzını koruyacak kadar olana az denmez.

3. من عف خف على الصديق لقاءه

وأخو الحوائج وجهه مملو

Afif olan (beklentisi olmayan) kişilerle görüşmek hafiftir, kolaydır. Ve isteklerin kardeşi olan (durmadan talepte bulunan) kişilerden insanlar bıkar.

4. وأخوك من وفرت ما في كفه

ومتى علقت به فأنت ثقیل

Elinde avucunda ne varsa sana açan kişi kardeşindir, ama ondan istifade edersen yük olmuş olursun.

653. Lâ-edrî

1. باتوا على قلل الجبال تحرسهم

غلب الرجال فلم تنفعهم القل

Kendilerini korumak için dağlardaki kulelerde gecelediler ama yine de mağlup oldular, kuleler onlara fayda vermedi.

2. واستنزلوا من أعالي عز معقلهم

فأسكنوا حفرةً يا بنس ما نزلوا

Yükseklerdeki kalelerinden indirildiler ve bir çukura yerleştirildiler, ne kadar da kötü bir yere düştüler.

3. ناداهم صرخ من بعد ما دفنوا

أين الأسرة والتيجان والكل

Defnedildikten sonra biri şöyle bağırarak onlara nida etti: Aileniz, taşlarınız, başlıklarınız nerede?

4. فأفصح القبر عنهم حين ساء لهم

تلك الوجوه عليها الدود يقتتل

Kendisine onların hali sorulduğunda kabir şöyle cevap verdi: "Şimdi onların suratları üstünde kurtlar savaşmaktadır."

5. قد طالما أكلوا دهرًا وما شربوا

فأصبحوا بعد ذاك الأكل قد أكلوا

Çok yediler, çok içtiler ve yedikten sonra kendileri başkasına yemek oldular.

654. Lâ-edrî

1. أ تبني بناء الخالدين وإنما

بقاؤك فيها إن عقلت قليل

Sanki (bu diyarda) kalıcıymışsın gibi bir bina mı inşa ediyorsun? Bir akıl etsen, burada ne kadar az kalacağını anlarsın.

2. لقد كان في ظل الأراك كفاية

لمن كل يوم يقتضيه رحيل

Her gün yolculuk yapan adam için misvak ağacının gölgesinde azıcık (soluklanmak) kâfidir.

655. Lâ-edrî

1. ولا تجزع إذا أعسرت يوماً

فقد أيسرت في الزمن الطويل

Bir gün darlığa düşersen sabırsızlık etme, gamlanma. Uzunca bir süre rahat idin.

2. وإن العسر يتبعه يسارٌ

وقول الله أصدق كل قيلٍ

Zorluğun arkasından kolaylık gelir. Tüm sözlerin en doğrusu Allah'ın sözüdür.

3. فلو أن العقول تشوق رزقاً⁴²⁵

لكان المال عند ذوي العقول

Rızk1 kişiye akıl getirseydi para, akıllılarda olurdu.

656. Lâ-edrî

1. ويومٌ كأخلاق الملوك تلوناً

فصحٌ وتغييمٌ وطلٌّ ووابلٌ

Gün de hükümdarların ahlâkı gibi renkli renkli, değişikendir. Bir bakarsın bulutsuz, bir bakarsın bulutludur, bir bakarsın çiseleme halinde bir bakarsın sağanak hâlinde yağar.

2. أشبهه أباك يا من صفاته

دنؤ وإعراضٌ ومنعٌ ونائلٌ

Tıpkı baban gibi değil mi? Bir yaklaşma, bir uzaklaşma, bir yasaklama, bir lutfetme...

[461]

657. Lâ-edrî

1. يقولون معنٌ لا زكاةً لماله

وكيف يزكي المال من هو باذله

⁴²⁵ فلو أن العقول تشوق رزقاً

Ma'n'ın malı içi zekât farz değildir diyorlar, malını saçıp dağıtan kişi nasıl zekât versin ki?

2. إذا حال حول لم تجد في دياره

من المال إلا ذكره وجمائله

Bir yıl geçip de çevresine baktığında malından nam ve güzellikleri dışında bir şey bulamaz.

3. تراه إذا ما جئته متهللاً

كأنك تعطيه الذي أنت نائله

Onun yanına (bir şey istemek için) gittiğinde sanki elindekini ona veriyormuşsun gibi sevinçle tebessüm eder.

4. تعود بسط الكف حتى لو أنه

أراد انقباضاً لم تطعه أنامله

(Onun yanından) elleri dolu olarak dönersin, parmaklarını kapatmak istesen bile parmakların sana itaat etmez (çünkü ellerin doludur).

5. فلو لم يكن في كفه غير نفسه

لجاد بها فليتيق الله سائله

Elinde kendisinden başka bir şey yoksa onu da verir, bunu isteyen de Allah'tan korksun.

658. Lâ-edrî

1. كسوتني حلةً تبلى محاسنها

فسوف أكسوك من حسن الثنا حلاً

Bana bir elbise giydirdin ama onun güzelliği sürekli eskiyor. Ben de sana güzel namdan elbiseler giydireceğim.

2. إن نلت حسن الثنا قد نلت مكرمةً

وليس تبغي بما قدمته بدلا

Güzel nama ulaşırsan hürmete ulaşırsın. Ve ondan sonra ondan başka bir şey istemezsin.

3. إن الثناء ليحيي ذكر صاحبه

كالغيث يحيي نداء السهل والجبال

Yağmurun ova ve dağları canlandırdığı gibi güzel övgü de sahibinin anılmasını canlandırır.

4. لا تزهد الدهر في عرفٍ بدأت به

كل امرئ سوف يجزى بالذي فعلا

Başladığın hiçbir prensip konusunda geri adım atma. Herkes kendi yaptığının karşılığını bulur.

659. Lâ-edrî

1. لو أن دارك أنبتت لك واحتشت

إبراً يضيق بها فناء المنزل

(O kadar cimrisin ki) eğer evinin bahçesinde iğne (bir bitki gibi) bitseydi, bahçen iğne ile dolup orada yer kalmasaydı bile...

2. وأتاك يوسف يستعيرك إبرة

ليخيط قد قميصه لم تفعل

... Yusuf gömleğinin yırtığını dikmek için isteseydi vermezdin.

660. Lâ-edrî

1. كن عالماً وارضَ بصفِ النعال

ولا تكن صدرأً بغير الكمال

Âlim ol ve ayakkabılığa (en arka sıraya) razı ol. Kemale erişmeden başa geçme.

2. فَإِنْ تَصَدَّرْتَ بِلَا آلَةٍ

صِيرْتَ ذَاكَ الصَّدْرَ صَفَّ النَّعَالِ

Eğer gerekli techîzâta sahip değilken başa geçmeye kalkarsan o baş tarafı ayakkabılığa çevirmiş olursun.

661. Lâ-edrî

1. قَبِحَ اللَّهُ دَهْرًا خَصَنِي بِخِصَاصَةٍ

وَأَقْعَدَنِي عَمَّا سَعَى فِيهِ أُمْتَالِي

Allah beni fakirliğe dūçâr eden ve emsâlimin koştığı işlerde beni geri bırakan dehri kahretsin.

2. تَتُوبُ صَدِيقِي نَائِبَاتِ زَمَانِهِ

فَيَقْعَدَنِي عَنْ رَفْدِهِ قَلَّةَ الْمَالِ

Dostum büyük bir felâkete uğramışken ben param olmadığı için ona destek olamıyorum.

3. فَوَا أَسْفَا مِنْ مَكْرَمَاتٍ أَرُومَهَا⁴²⁶

فَيَنْهَضَنِي عَزْمِي وَيَقْعَدَنِي حَالِي

Arzu edip de yerine getiremediğim, azmimin beni kaldırıp vaziyetimin beni oturttuğu iyilikler için esef ediyorum.

662. Lâ-edrî

1. النَّفْسُ مَلَأَ مِنَ الْمَعَالِي

وَالْكَيْسُ صَفَرُ الْجَنَابِ خَالِي

⁴²⁶ فَوَا أَسْفَا مِنْ مَكْرَمَاتٍ أَرُومَهَا

Ruhum yüceliklerle, yüce hislerle dolu, kesem ise tamtakır.

2. فليت مالي كمثل فضلي

وليت فضلي كمثل مالي

Keşke ya malım faziletim kadar veya faziletim kalım kadar olsaydı.

663. Lâ-edrî

1. ألم تر أن الجود من عهد آدم

تحدّر حتى صار يملكه الفضل⁴²⁷

Görmedin mi, Hz. Âdem'den beri cömertlik fazilet onu elde edene kadar hızla devam etti.

2. ولو أن أمّاً مسها جوع طفلها

غذته باسم الفضل لاغتذى الطفل

Eğer bir anne aç evladına fazilet ismiyle süt verseydi çocuk bundan gıdalanırdı.

3. ولو قيل للمعروف ناد أخا العلا

لنادى بأعلى الصوت يا فضل يا فضل

İyiliklere "kardeşine yüksek sesle seslen" denseydi o da en yüksek sesiyle "ey fazilet, ey fazilet" diye seslenirdi.

4. ولو انفتت جدواك من رملٍ عالٍ

لأصبح من جدواك قد نفذ الرمل

Eğer bahşiş olarak kumları dağıtacak olsan bahşişinden kumlar tükenirdi.

664. Lâ-edrî

⁴²⁷ تحدّر حتى صار يمتطه الفضل

1. إذا لم يكن للمرء في دولة امرئ

نصيب ولا حظ تمنى زوالها

Eğer kişi bir adamın elindeki nimetlerden nasiplenmiyorsa o nimetin zevalini ister.

2. وما ذاك من بغضٍ له غير أنه

يرجى سواها فهو يهوى انتقالها

Hâlbuki bu nefret, bu beklenti o nimetin bir başkasına intikalinden ibarettir.

665. Lâ-edrî

1. أقبل أرضاً سار فيها جمالها

فكيف بدارٍ دار فيها جمالها

(Leyla'nın) develerinin geçtiği yeri öperim. Ya içerisinde onun güzelliğinin bulunduğu evi ne yapayım?

2. وكنت لا أرضى بوصلٍ منقطعٍ

فها أنا راضٍ لو أتاني خيالها

Kesik kesik bir vuslata razı olmuyordum. İşte şimdi hayali gelse ona bile razıyım.

666. Lâ-edrî

1. قاتل الله النصارى واليهود لأنهم

خدموا الملوك وحولوا الأحوال

Allah Hristiyan ve Yahudilerle savaşsın. Hükümdarlara hizmet ettiler, ahvâli değiştirdiler.

2. فغدوا أطباءً وحساباً لهم

فتقاسموا الأرواح والأموالا

Onların doktorları ve muhasebecileri oldular. Ruhları ve malları bölüştüler.

667. Lâ-edrî

1. أرى حاجة الناس قوتاً وملبساً

وسائر حاجات النفوس فضولها

Bence insanların ihtiyacı yiyecek (birkaç lokma) ve elbisedir, nefislerin diğer ihtiyaçları fuzulidir.

2. فما العمر إلا ساعتان فساعة

تولت وأخرى أنت ترجو حصولها

Ömür iki saatten ibarettir. Biri geçmiştir ve diğerini de sen elde etmeye çalışmaktasın.

[462]

3. فكم كل هذا الكد من أجل ساعة

وليس يقيناً أن تنال وصولها

Ulaşıp ulaşamayacağın belli olmayan o bir saat için bunca tüm bu çaba nedir?

668. Lâ-edrî

1. إذا عاش الفتى ستين عاماً

فنصف العمر تمحقه الليالي

Kişi altmış sene yaşasa bunun otuzunu geceler siler.

2. ونصف النصف يذهب ليس يدري

لغفلته يميناً عن شمال

Bu yarının yarısı sağa sola gafletle savrulurken gider.

3. وثَلث النصف آمالٌ وحرصٌ

وشغلٌ بالمكاسب والعِيَالِ

Diğer yarının üçte biri emeller, hırslar, iş, geçim ve aile telaşıdır.

4. وِباقي العمر أسقامٌ وشيبٌ

وهمٌ بارتحالٍ وانتقالٍ

Ömrün geri kalanı da hastalık, ihtiyarlık, oraya buraya gitme kaygısı ile geçer.

5. فحب المرء طول العمر جهلٌ

وقسمته على هذا المثالِ

Bu örneğe kıyaslayınca kişinin uzun yaşamayı istemesi cahilliktir.

669. Lâ-edrî

1. رَضِينَا قِسْمَةَ الْجِبَارِ فِينَا

لَنَا عِلْمٌ وَلِلْأَعْدَاءِ مَالٌ

Allah'ın hakkımızdaki taksimine razı olduk. Bizim ilmimiz, düşmanların da malı var.

2. فَإِنِ الْمَالُ يَفْنَى عَنْ قَرِيبٍ

وَإِنِ الْعِلْمُ بَاقٍ لَا يَزَالُ

Mal yakında yok olup gidecektir, ama ilim bakidir.

670. Lâ-edrî

1. رَأَيْتُ الْهَوَى حُلُوًّا إِذَا اجْتَمَعَ الشَّمْلُ

وَمَرًّا عَلَى الْهَجْرَانِ لَا بَلْ هُوَ الْقَتْلُ

Aşkın, sonunda kavuşmak varsa tatlı, ayrılık durumunda ise acı hatta ölüm gibi olduğunu gördüm.

2. ومن لم يذق للهجر طعماً فإنه

إذا ذاق طعم الحب لم يدر ما الوصل

Ayrılığı tatmayan aşkı tattığında vuslatın ne olduğunu anlamaz.

3. وقد ذقت طعميه على القرب والنوى

فأبعده قتلٌ وأقربه خبل

Aşkı hem yakından hem uzaktan tattım. Uzak olanı ölümdür, yakın olanı deliliktir.

671. Lâ-edrî

1. ولو قيل طأ في النار اعلم أنه

رضى لك أو مدنٍ لنا من وصالك

"Ayağını ateşe bas, böyle yaparsan (sevgili) senden razı olacak, visaline yaklaşacak" deseler

2. لقدمت رجلي نحوها ووطئتها

سروراً لأنني قد خطرت ببالك

Senin aklına gelmiş olmaktan dolayı ayağımı getirip ateşe mutlulukla basardım.

672. Lâ-edrî

1. أيا جنة الدنيا ويا غاية المنى

ويا سؤل نفسي هل إليك سبيلُ

Ey dünyanın cenneti, ey arzuların nihai noktası, ey nefsimin isteği, acaba sana ulaşan bir yol var mı?

2. أراجعة نفسي إلي فاغتدي

مع الـركب لم يكتب عليّ قَتِيل⁴²⁸

Kendime kelebilecek, sabah (sevgilinin diyarına doğru giden) yolcularla beraber fitil gibi, hiç kimselere sezdirmeden gidebilecek miyim?

3. فما كل يومٍ لي بأرضك حاجةٌ

ولا كل يومٍ لي إليك رسولٌ

Senin diyarına her gün hâcetim olmuyor, sana her gün bir elçi göndermiyorum.

673. Lâ-edrî

1. يغوص البحر من طلب اللآلئ

ومن طلب العلى سهر الليالي

İnciye talip olan denize dalar. Yüceliklere talip olan geceleri uyanık kalır.

2. تروم المجد ثم تنام عنه

لقد أطمعت نفسك بالمحال

Şan ve şeref isteyip sonra uyuyor, kendini imkânsız olan bir şeye heveslendiriyorsun.

674. Lâ-edrî

1. لئن حرّمتني كل ما كنت أرتجي

واخلفني منها الذي كنت أملُ

Beni ümid ettiğim her şeyden mahrum etsen ve arzu ettiğim her şeyden geri bıraksan da (buna şaşılmaz).

2. فما كل ما يخشى الفتى نازلاً به

ولا كل ما يرجو الفتى هو نائلُ

⁴²⁸ مع الـركب لم يقتل عليك قَتِيلُ

Kişinin korktuğu her bela başına gelmez, kişi arzu ettiği her şeye de nail olamaz.

3. ووالله ما فرطت في وجه حيلة

ولكن ما قد قدر الله نازل

Yemin olsun ki mümkün olan hiçbir tedbirden kaçınmadım ama Allah'ın takdir ettiği (bela öyle ya da böyle) gerçekleşir.

4. وقد يسلم الإنسان من حيث يتقي

ويؤتى الفتى من أمنه وهو غافل

Kişi bazen korktuğu yerden zarar görmez ama güvenip gafil olduğu yerden zarar görür.

675. Lâ-edrî

1. لكل ولاية لا بد عزل

وصرف الدهر عقد ثم حل

Her valiliğin/makamın neticesi bir gün azledilmektir. Cihanın işi bağlamak sonra da çözmektir.

2. وأحسن سيرة تبقى لوال

على الأيام إحسان وعدل

Bir vali için kalacak en güzel duruş elindeki günler içerisinde insanlara ihsan ve adaletle muamele etmektir.

676. Lâ-edrî

1. أرى زمناً توكأه أسعد أهله

ولكنما يشقى به كل عاقل

Öyle bir zamandayız ki mutlu kimseler sırtını zamana dayar, (nimetlerinden istifade eder), akıllı kimseler de bahtsızdır.

2. مَشَى فَوْقَهُ رَجُلَاهُ وَالرَّأْسُ تَحْتَهُ

فَكَبَّ الْأَعَالِي بَارْتِفَاعِ الْأَسَافِلِ

Başsağı yürür, böylece aşağının yükselmesiyle yukarı da yüzünün üstüne devrilir.

677. Lâ-edrî

1. إِنِّي إِذَا أَمَكَّنْتَنِي سَاعَةً سَعَةً

زِينَتُ بِالْبَذْلِ أَوْصَافِي وَأَحْوَالِي

Eğer bir saat bile imkânım olsa insanlara cömertlikle vasıflarımı ve hâlimi güzelleştiririm.

2. أَمَّا شُكُورٌ فَزَيْنٌ إِعَانَتُهُ

أَوْ الْكَفُورُ فَعَرْضِي صَنَنْتُ بِالْمَالِ

Eğer kadirşinas biriyse ona yardım etmek bir güzelliştir. Eğer nankörün biriyse ırzımı mal ile ondan korumuş olurum.

678. Lâ-edrî

1. أَمَرْتُ بِأَنْ أَقِيمَ عَلَى انْتِظَارِ

لِرَأْيِكَ إِنَّهُ رَأْيِي الْأَصِيلِ

Seni beklememi emrettin. Bu, asil bir kişinin görüşüdür.

2. وَرَاقَبْتُ الرَّسُولَ وَقُلْتُ إِنِّي

سَيَأْتِينِي فَمَا جَاءَ الرَّسُولَ

Elçinin gelip gelmediğine baktım ve "O muhakkak bana gelecek" dedim, ama gelmedi.

679. Lâ-edrî

1. فليس لغير أمرك لي مقامٌ

ولا عن غير ذاتك لي رحيل

Senin emrinden başka benim yerine getireceğim bir şey yok, senin zatından başka gidecek yerim yok.

2. وقد اوقفت عزمي والمطايا

فقل شيئاً لأفعل ما تقول

Azmimi de bineğimi de durdurdum, bana bir şey söyle de dediğini yapayım.

680. Lâ-edrî

1. فهبني مسيئاً كالذي قلت ظالماً

فعفواً جميلاً كي يكون لك الفضل

Farz et ki senin dediğin gibi kötü olayım, öyle olsa bile beni güzelce affet de iyilik sende kalsın.

2. فإن لم أكن للعفو منك لسوء ما

أتيت به أهلاً فأنت له أهل

Eğer bu getirdiğim günahın kötülüğünden dolayı affına mazhar olamasam bile baş üstüne, hakkın var.

681. Lâ-edrî

1. ماذا تريد بقومٍ إن هم غضبوا

جاروا عليك وإن أرضيتهم ملوا

Kızarlarsa sana zulmeden ve eğer onları razı edersen sıkılan bir kavim için ne arzu edersin?

2. فَإِنْ أَتَيْتَهُمْ تَبْغِي نَوَالِهِمْ

رَجَعْتَ مَنْقَبُضاً مِنْ دِينِكَ الْكُلُّ

Eğer onların ihsanını almaya gidersen dinin daralmış olarak geri dönersin.

3. فَاسْتَغْنِ بِاللَّهِ عَنْ أَبْوَابِهِمْ كَرَمًا

إِنْ الْوُقُوفُ عَلَى أَبْوَابِهِمْ ذُلٌّ

Allah'a yönelip onların kapısından kerem beklemekten müstağni ol. Onların kapısında beklemek zillettir.

682. Lâ-edrî

1. دَعِ النَّاسَ مَا شَاؤُوا يَقُولُوا إِنِّي

لَأَكْثَرُ مَا قَالُوا عَلَيَّ حُمُولٌ

Bırak da insanlar ne isterse söylesinler, söylediklerinin çoğuna tahammül edebilirim.

2. وَمَا كُلُّ مَنْ أَسْخَطْتَهُ أَنَا مَعْتَبٌ

وَلَا كُلُّ مَا يَرَوِي عَلَيَّ أَقُولُ

Bana söylenen her şeyi kınamam, bana rivayet edilen her şeyi nakletmem.

683. Lâ-edrî

1. أَرْوَحُ الْقَلْبَ بِبَعْضِ الْهَزْلِ

تَجَاهِلًا مِنِّي بِغَيْرِ الْجَهْلِ

Biraz mizah ile kalbimi rahatlatıyorum. Bunu cehalet değil tecâhül sebebiyle yapıyorum.

2. أمزح فيه مزح أهل الفضل

والمزح أحياناً جلاء العقل

Fazilet ehlinin mizahı ile şakalaşmaktayım. Ve mizah bazen aklın cılası olur.

684. Lâ-edrî

1. لو أن كل يسير رد محتقراً⁴²⁹

لم يقبل الله يوماً للورى عملاً

Şayet tüm küçük hatalar aşağılanarak reddedilseydi Allah hiçbir zaman kulların hiçbir amelini kabul etmezdi.

2. والمرء يهدى على مقدار قدرته

والنمل يعذر في القدر الذي حملاً

Ve kişi ancak gücü kadar hidayete erer. Ve karınca da taşıyabildiği kadarıyla mazur görülür.

685. Lâ-edrî

1. وإذا اهتز للندى كان بحراً

وإذا اهتز للوغا كان فضلاً

Cömertlik için titrese bir deniz idi. Savaş için titrese bir ok temreni idi.

2. وإذا الأرض أظلمت كان شمساً

وإذا الأرض أمحلت كان وبلاً

Dünya kararsa bir güneşti, yeryüzü kupkuru kalsa o yağmurdu.

⁴²⁹ لو أن كل يسير رد مختصراً

686. Lâ-edrî

1. وللشعراء السنة حداد

على العورات موفيةً دليلاً

Şuaranın kılıç gibi keskin dili vardır, kusurların icabına bakar.

2. إذا وضعت مكايهم عليها

وإن كذبوا فليس لهن حيلة

Şairlerin dili kızgın bir demir gibi bu kusurlara dokunursa yakar, ama şair yalan söylese o zaman da kurtuluş yoktur.

3. ومن عقل الفتى أن يتقيهم

ويدفعهم مدافعةً جميلة

Akıllı adam onlardan sakınır ve en güzel şekilde kendini müdafaa eder.

687. Lâ-edrî

1. هالوا عليه الترب ثم انثنوا

عنه وخلوه وأعماله

Üzerine toprak atıp sonra çekip gittiler. Onu ve amellerini başbaşa bıraktılar.

2. لم ينقضي النوح من داره

عليه حتى اقتسموا ماله

Hz. Nuh daha evinden çıkmadan malını paylaştılar.

688. Lâ-edrî

1. أبقيت مالك ميراثاً لوارثه

فليت شعري ما أبقى لك المال

Malını varisine miras olarak bıraktın, ah keşke bilsem peki malın sana ne bıraktı?

2. القوم بعدك في حالٍ تسرهم

فكيف بعدهم حالت بك الحالُ

Arkanda kalanları mutlu bir hâlde bıraktın, onlardan sonra bu mutluluk sana nasıl geçsin ki?

689. Lâ-edrî

1. وكنت أظن أن جبال رضوى

تزول وأن ودك لا يزولُ

Zannederdim ki Radvâ dağları yerinden oynar ama senin aşkın yerinden oynamaz.

2. ولكن القلوب لها انقلابُ

وحالات ابن آدم تستحيلُ

Ama kalpler dönüp durmaktadır, ademoğlu hâlden hâle dönüşür.

690. Lâ-edrî

1. فلقد دفعت إليّ الهموم تنوبني

منها ثلاث شدائد جمعن لي

Bana gamlar sıra sıra gelir, ve üçü vardır ki benim için bir araya gelmiştir.

2. أسفُّ على ماضي الزمان وجبرةُ

في الحال منه ووحشة المستقبلِ

Geçip gitmiş zaman için üzülmek, günü kurtarmaya çalışmak ve gelecekten korkmak.

3. ما إن وصلت إلى زمانٍ آخر

إلا بيكت على الزمان الأول

Ve eğer bir başka zamana ulaşacak olsam bir önceki zaman için ağlarım.

691. Lâ-edrî

1. لا تعجبن لطالبٍ نال العلى

كهلاً وأخفق في الزمان الأول⁴³⁰

Talep ettiği yüksek mertebelere yaşı kemale erdiğinde erişen kimselerin gençliğinde yokluk çekmesine şaşırma.

2. فالخمر تحكم في العقول مسنة

وتداس أول عصرها بالأرجل

Akıllara hükmeden şarap yaşlıdır, yıllanmıştır ama ilk sıkıldığında ayaklar altında ezilir.

[464]

692. Lâ-edrî

1. ولو كان هول الموت لا شيء بعده

لهان علينا الأمر واحتقر الهول

Eğer ölümden sonra bir şey olmasaydı mevzu pek kolay olurdu, bu korku basitleşirdi.

2. ولكنه حشرٌ ونشرٌ وجنةٌ

ونارٌ وما لا يستقل به القول

Ama haşr, neşr ve cennet ve cehennem ve anlatılamayacak şeyler var.

⁴³⁰ كهلاً وأخفض في الزمان الأول

693. Lâ-edrî

1. يكفي اللبيب إشارة مكتومةً

وسواه يدعى بالنداء العالي

Akıllı kimseye gizli bir işaret yeter, onun dışındakilere bağıra bağıra anlatman gereken kimseler vardır.

2. وسواهما بالزجر من قبل العصا

ثم العصا هي رابع الأحوال

Bu ikisi dışındakilere sopadan evvel azarlamalısın, hâllerin dördüncüsü ise sopadır.

694. Lâ-edrî

1. فهبني مسيئاً كالذي قلت ظالماً

فعفواً جميلاً كي يكون لك الفضلُ

Farz et ki senin dediğin gibi kötü olayım, öyle olsa bile beni güzelce affet de iyilik sende kalsın.

2. فإن لم أكن للعفو منك لسوء ما

أتيت به أهلاً فأنت له أهلُ

Eğer bu getirdiğim günahın kötülüğünden dolayı affına mazhar olamasam bile baş üstüne, hakkın var.

695. el-Mütenebbî

1. ولما التقينا والنوى ورقبينا

غفولان عنا ظلت أبكي وتبسمُ

2. فلم أرَ بداراً ضاحكاً قبل وجهها

ولم تر قبلي ميتاً يتكلم

3. ظلومٌ كمتنيها لصبٍ كخصرها

ضعيف القوى من فعلها يتظلم

4. بفرعٍ يعيد الليل والصبح نيرٌ

ووجهٍ يعيد الصبح والليل مظلم

696. el-Mütenebbî

1. فأحسن وجهه في الورى وجه محسنٍ

وأيمن كفّ فيهم كف منعم

2. وأشرفهم من كان أشرف همّة

وأكبر إقداماً على كل معظم

697. el-Mütenebbî

1. عجبت لمن له قدّ وجدٌ

وينبو نبوة القضم الكهام

2. ومن يجد الطريق إلى المعالي

فلا يذر المطي بلا سنام

3. ولم أر في عيوب الناس شيئاً

كنقص القادرين على التمام

4. أقمت بأرض مصر فلا ورائي

تخب بي المطي ولا أمامي

5. وملني الفراش وكان جنبي
يمل لقائه في كل عام
6. قليلٌ عائذي سقمٌ فؤادي
كثيرٌ حاسدي صعبٌ مرامي
7. عليل الجسم ممتنع القيام
شديد الشكر عن غير المدام
8. وزائرتي كأن بها حياءٌ
فليس تزور إلا في الظلام
9. بذلت لها المطارف والحشايا
فعافتها وباتت في عظامي
10. يضيق الجلد عن نفسي وعنهما
فتوسعه بأنواع السقام
11. إذا ما فارقتني غسلتني
كأنا عاكفان على حرام
12. كأن الصبح يطردها فتجري
مدامعها بأربعة سجام
13. أراقب وقتها من غير شوقٍ
مراقبة المشوق المستهام
14. ويصدق وعدّها والصدق شرٌّ
إذا ألقاك في الكرب العظام
15. يقول لي الطبيب أكلت شيئاً
وداؤك في شرابك والطعام

16. وما في طبه أني جوادٌ

أضر بجسمه طول الجمام

17. تعود أن يغبر في السرايا

ويدخل من قتامٍ في قتامٍ

18. فأمسك لا يطال له فيرعى

ولا هو في العليق ولا اللجام

[465]

698. el-Mütenebbî

1. على قدر أهل العزم تأتي العزائم

وتأتي على قدر الكرام المكارمُ

2. وتعظم في عين الصغير صغارها

وتصغر في عين العظام العظائمُ

3. وقد حاكموها والمنايا حواكم

فما مات مظلومٌ ولا عاش ظالمٌ

4. ومن طلب الفتح الجليل فإنما

مفاتيحه البيض الخفاف الصوارمُ

5. نثرتهم فوق الأحيدب نثرةً

كما نثرت فوق العروس الدراهمُ

699. el-Mütenebbî

1. فؤادٌ ما تسليه المدام

- وعمر مثل ما تهب اللّٰم
2. ودهر ناسه ناس صغار
- وإن كانت لهم جثث ضخام
3. أرايب غير أنهم ملوك
- مفتحة عيونهم نيام
4. وشبه الشيء منجذب إليه
- وأشبهنا بدنيا الطغام
5. ولو لم يعمل إلا مستحق
- تعالى الجيش وانحط القتام
6. إذا كان الشباب السكر والشي
- ب هما فالحياة هي الحمام
7. وما كل بمعذور ببخل
- ولا كل على بخل يلام
8. تلذ له المروءة وهي تؤذي
- ومن يعشق يلذ له الغرام
9. تعلقها هوى قيس لليلى
- وواصلها فليس به سقام
10. أقامت في الرقاب له أياد
- هي الأطواق والناس الحمام
11. قبيل يحملون من المعالي
- كما حملت من الجسد العظام
12. لقد حسنت بك الأوقات حتى

كأنك في فم الدهر ابتسام

13. وأعطيت الذي لم يعط خلقٌ

عليك صلاة ربك والسلام

700. el-Mütenebbî

1. المجد عوفي إذ عوفيت والكرم

وزال عنك إلى أعدائك الألم

2. وراجع الشمس نورٌ كان فارقتها

كأنما فقدته في جسمه سقمٌ

3. وما أخصك في برٍّ بتهنئةٍ

إذا سلمت فكل الناس قد سلموا

701. el-Mütenebbî

1. على قدر أهل العزم تأتي العزائم

وتأتي على قدر الكرام المكارمُ

2. وتعظم في عين الصغير صغارها

وتصغر في عين العظيم العظائمُ

702. el-Hakîm b. 'Abduk

1. أغفيت قبل الصبح نومٌ مسهدٌ

في ساعةٍ ما كنت قبل أنامها

Henüz sabah olmadan, daha önce pek uyumadığım bir saatte hafif bir uykuya daldım.

2. فرأيت أنك رعتني بوليدةٍ

مغناجةٍ حسنٌ لدي قيامها

Rüyamda hizmetimi görmek için nazlı, güzel bir asil Arap cariyesi hediye ettiğini gördüm.

3. وببيرةٍ حملت إلي وبغلةٍ

شهباء ناجية تصك لجامها

Bana altın dolu bir kese, katır, ve dizginleri şingırdayan bir deve verdin.

4. فسألت ربي أن يثيبك جنةً

عوضاً يصيبك بردها وسلامها

Rabbimden seni buna karşılık olarak, serilik ve selamet içindeki cennetle mükâfatlandırmasını istedim.

703. Ebû Temmâm et-Tâ'î

1. ينال الفتى من رزقه وهو جاهلٌ

ويكد الفتى في دهره وهو عالمٌ

Kişi, cahil bile olsa rızkını elde eder, ve alim bile olsa devrinde zahmet çeker.

2. فلم يجتمع شرقٌ وغربٌ لقاصدٍ

ولا المجد في كف امرئٍ والدراهمُ

Yolcu aynı anda hem doğuya hem batıya yönelemez, mecd ve mal da aynı avuçta birleşmez.

3. ولا كانت الأرزاق تجري على الحجي

هلكن إذاً من جهلهن البهائمُ

Rızık kişiye akıl miktarına göre dağıtılmış olsaydı hayvanlar bir şey bilmemeleri sebebiyle ölürdü.

704. Ebü'l-Feth el-Büstî

1. يا من يرى خدمة السلطان عدته

ما أرش ذلك إلا الذل والندم

Ey sultana hizmet etmeyi (ilerisi için) bir hazırlık olarak gören kişi, bunun karşılığı ancak zillet ve pişmanlıktır.

2. فجسمه تعبٌ والنفس خائفَةٌ

وعرضه عرضةٌ والدين منتلَمٌ

(Böyle bir kişinin) bedeninde yorgunluk, nefsinde korku vardır; ırzı hedef tahtasıdır ve dini zarar görmüştür.

3. هذا إذا شرفت أيام دولته

نعوذ بالله إن زلت به القدم

Ve (sultandan) ancak bahtı yaverse nasiplenir, yok eğer ayağı kayarsa o zaman neuzubillah.

705. Ebü'l-Feth el-Büstî

1. إلى حتفي مشى قدمي

أرى قدمي أراق دمي

Ayağım ölümüne doğru gitti, görüyorum ki ayağım kanımı akıttı.

2. فلم أنفك من ندم⁴³¹

وليس بنافعي ندمي

Pişmanlıktan bir türlü kurtulamıyorum. Ama pişmanlığım bana fayda vermiyor.

⁴³¹ فلم أنقد من ندم

706. Mecnûn el-‘Âmirî

1. تعلقت ليلي وهي ذات تمانيم

ولم يبد للأتراب من نديها حجم

Leyla boynunda nazar boncuğu olan (ufacık bir çocukken) ona bağlandım, o vakitler (ne onun ne de arkadaşları) henüz büyümemişti.⁴³²

2. صغيرين نرعى البهم يا ليت أننا

إلى اليوم لم تكبر ولم تكبر البهم

Küçüktük, kuzurları otlatırdık. Keşke bugüne dek büyümeseydik, kuzular da büyümeseydi.

707. İbn Reşîk el-Kayrevânî

1. صنم من الكافور بات معانقي

في بردتين تعفف وتكرم

Kâfûrdan bir put iffet ve ikram hırkaları içerisinde bana sarıldı.

2. ففكرت ليلة وصله في هجره

فجرت بقايا أدمعي كالعندم

Onun ayrılık acısını çekerken vuslat gecesini düşündüm. Gözümde kalan tüm gözyaşı kıpkırmızı aktı.

3. فطفقت أمسح مقلتي بجيده

من عادة الكافور إمساك الدم

Kâfûrun kan tutması özelliğinden dolayı gözyaşlarımı onun boynuna sildim.

⁴³² Beytin manasında zarurete binâen kısmî düzenleme yapılmıştır.

708. Ebû Firâs el-Hamdânî

1. نفى النوم عن عيني خيالاً مسلماً

تأوب من أسماءٍ والركب نومٌ

Kervan uyuyordu ama Esmâ'dan gelen sağlam bir hayal gözümdeki tüm uykuyu kaçırdı.

2. وخطبٌ من الأيام أنساني الهوى

وأحلى ما بي الموت والموت علقمٌ

Günlerin musibetleri bana aşkı unutturdu, ebucehil karpuzu kadar acı olan ölümü bile bana daha tatlı hâle getirdi.

3. ووالله ما شبيب إلا علالةٌ

ومن نار عز الحب قلبي يضرم

Vallahi yükselen alevlerle yanıyorum, bu aziz aşk kalbimi yakıyor.

4. لذىذ الكرى حتى أراك محرمٌ

ونار الأسى بين الحشا تتضرمُ

Üzüntü ateşi içimde yanarken seni görene dek güzel bir uyku bana haramdır.

5. وأترك أن أبكي عليك تطيراً⁴³³

وقلبي يبكي والجوانح تلطمُ

Senin için uğursuzlukla ağlamayı bırakıyorum ama kalbim ağlıyor ve kanatlarım çırpınıyor.

6. طوارقٌ خطبٌ ما يعب وفودها

وأحداث أيامٍ تفد وتتئمُ

Aniden gelen musibetler bölük bölük kapımı çalıyor, günlerin belaları artıyor, katlanıyor.

⁴³³ وأترك أن يبكي عليك تطيراً

7. فما عرّفتني غير ما أنا عارفٌ

ولا علّمتني غير ما كنت أعلمُ

Bana tanımadığım bir şeyi tanıtmadın. Ve bana bilmediğim bir şeyi öğretmedin.

8. إذا لم يكن ينجي الفرار من الردى

على حالة فالصبر أَرْجَى وأَحْزَمُ⁴³⁴

Kaçmak seni ölümden koruyamayacaksa o zaman (kalıp) sabretmek efdaldır.

709. Ebû Firâs el-Hamdânî

1. وشادن قال لي لما رأى سقمي

وضعف جسمي والدمع الذي انسجما

O ceylan yavrusu hastalığımı, vücudumun zayıflığını ve gözlerimden akan yaşları görünce dedi ki:

2. أخذتَ دمعك من خدي وجسمك من

خصري وسقمك من طرفي الذي سقما

Yanağındaki gözyaşlarını yanaklarımdan, bedenini ince belimden, hastalığımı da hasta yan bakışlarımdan aldın.

710. 'Abdân

1. أَللشيب تخشى من ملال خرائدٍ

وهن لعلات الفؤاد مراهمُ

Saçlarının beyazlaması sebebiyle genç kızların senden uzaklaşmasından mı korkuyorsun? Hâlbuki onlar gönlün hastalıklarına merhemdirler.

2. إذا كنت ذا مالٍ فأنت محببٌ

⁴³⁴ على حالة للصبر فالصبر أحزم

إليهين صيد الغانيات الدراهم

Eğer malın varsa kadınlar seni sever, çünkü zengin kadınları ancak para avlar.

711. Ebü'l-Hüseyn b. Fâris

1. إذا كنت في حاجة مُرسلاً

وأنت بها كلفٌ مغرمٌ

Eğer birisine ille bir şey göndereceksen, buna ihtiyacın varsa veya bu konuda tutkuluysan

2. فأرسل حكيماً ولا توصه

وذاك الحكيم هو الدرهم

Ona bir hakîm/filozof gönder ve başka bir nasihate gerek kalmasın. İşte o hakîm/filozof dirhemdir/paradır.

712. Ebû Bekr el-Hârizmî

1. ألسـت ترى السيف كيف انثلم

وركن الخلافة كيف انهدم

Görmüyor musun, kılıç nasıl zedelendi, hilafetin direği nasıl yıkıldı?

2. طوى الحسن بن بويه الردى

أيدري الردى أي جيش هزم

Ölüm Hasan B. Büveyh'i aldı, bilir mi ki ölümü hangi ordu yenebilir?

3. طويل القناة قصير العداة

ذميم العداة حميد الشيم

Mızrağı uzun, hemen sözünde duran, düşmanları alçak, ahlakı yüksekti.

4. سريع اللسان سريع البنان

سريع السنان سريع القلم

Dili hızlı, parmakları hızlı, mızrağı hızlı, kalemeleri hızlıydı.

[467]

713. Ebû Bekr el-Hârizmî

1. يكيل الرجال بأقدارها

ويرعى البيوتات رعي الحرم

İnsanların değerini takdir eder, evlere harem muamelesi yaparak saygı gösterirdi.

2. جوادٌ عليهم بخيلٌ بهم

إذا ساء خصٌّ وإن سر عم

Halkına karşı cömertti. Bir hüzn varsa onu dağıtma konusunda cimri davranır, güzel bir şey varsa onu hemen dağıtırdı.

3. فيا دهر سحفاً ولا تحتشم

فقد ذهب الرجل المحتشم

Ey dehr, yazıklar olsun sana. Sen muhteşem olma çünkü bu muhteşem adam kaybolup gitti.

4. وخط الفناء على قبره

بكف البلى وبنان السقم

Eskime ve hastalığın eliyle onun kabirne fanilik çizildi.

5. إذا تم أمراً بدا نقصه

توقع زوالاً إذا قيل تم

Bir iş tamama erişti mi noksanlık başlar. "Tamam" dendikten sonra artık zevali bekle.

714. el-Mütevekkil b. Abdullah el-Kinânî

1. أبى قلبي فما يهوى سواها

وإن كانت مودتها غراما

Onun aşkı bir azap bile olsa gönül ondan başkasını sevmez.

2. ينام الليل كل خَلِيٍّ هَمٍّ

ودمع العين منحدر سجاما⁴³⁵

Derdi olmayan kimse gece boyu uyur, (dertlinin) göz yaşı ise (gece boyu) akar durur.

3. فلست بزائلٍ ما دمت حَيًّا

مسراً من تذكرها هياما

Yaşadığım sürece zail olmam, onu hatırlamanın verdiği cünun ile mutlu olurum.

4. ترجيها وقد شحطت نواها

ومنتك المنى عاماً فعاما

Onu ümit etmekte, beklemektesin ama o iyice uzaklaşmıştır. Bu beklenti yıldan yıla kesilmektedir.

5. خدلجةٌ لها كفلٌ وثيرٌ

بنؤ بها إذا قامت قياما

Kolları ve bacakları etlidir, yerinden zor kalkar.⁴³⁶

6. مخرصةٌ ترى في الكشح منها

على تثقيل أسفلها انهضاما

İnce bellidir ama böğrünün ağırlıktan yıkılığını görürsün.

7. إذا ابتسمت تلاً لأ ضوء برقي

⁴³⁵ ويأتي العين مخدر انسجاما

⁴³⁶ Beytin manasında zarurete binâen kısmî düzenleme yapılmıştır.

تهلل في الدجنة ثم داما

O tebessüm ettiğinde bir şimşek ışığı parıldadı, karanlıkta yüzü mutlulukla parladı, sonra devam etti.

8. وإن قامت تأمل رائياها

غمامة صيفٍ ولجت غماما

Onu görenler bir yaz bulutu başta bir bulutun içine girdiğini düşünür.

9. إذا تمشي تقول دبيب شول

تعرج ساعةً ثم استقاما

Yürüdüğünde "Kuyruğunu kaldıran, bir saat yalpalayıp sonra düzelen bir deve" dersin.

10. وإن جلست فدمية بيت عيد

تصان ولا ترى إلا لماما

Otururken bayram evindeki heykele benzer, dikkatle korunur ve onu ancak arada bir görebilirsin.

11. فلو أشكو الذي أشكوا إليها

إلى حجرٍ لراجعني الكلاما

Ona şikâyetle bulunduğum kadar taşla şikâyetle bulunsaydım bana konuşarak cevap verirdi.

12. أحب دنوها وتحب نأبي

وتعتام التناي لي اعتياما

Ben ona yakın olmayı severim, o bana uzak olmayı sever, ve bana uzak olmak âdetidir.

13. فلا وأبيك لا أنساك حتى

تجاوب هامتي في القبر هاما

Yemin olsun ki mezarda kafatasım senin kafatasınla sohbet edene kadar seni asla unutmayacağım.

715. Cahza el-Bermekî

1. مرضت فلم يكن في الأرض حرٌّ

يشرفني ببرٍّ أو سلامٍ

Hastaydım ve yeryüzünde bana iyilik yaparak veya selam vererek şerefliendirecek kimse yoktu.

2. وضمنوا بالعيادة وهي أجرٌ

كأن عيادتي بذل الطعام

Hasta ziyareti için bana gelme konusunda cimri davrandılar, halbuki bu bir ecirdir. Bana ziyarete gelmek yemek getirmek gibidir.

716. İbnü'r-Rûmî

1. نذكر بالرقاع إذا نسينا

ونذكر حين تمطلنا الكرام

Unutulursak yamayla/bir kağıda yazarak hatırlatırız, kerem ehli kimseler bizi oyalarsa hatırlatırız.

2. فإن الأم لم ترضع صبيّاً

مع الإشفاق لو سكت الغلام

Bebek ağlamazsa anne merhametinden (hatırlayıp da) onu emzirmez.

717. İbnü'r-Rûmî

1. أرى فضل مال المرء داءً لعرضه

كما أن فضل الزاد داءٌ لجسمه

Malın fazlası kişinin ırzı için bir hastalıktır. Yemeğin fazlası da vücut için hastalıktır.

2. فليس لداء العرض شيءٌ كبدله

وليس كداء الجسم شيءٌ كحسمه

Irzın hastalığı olan paranın, onu saçıp dağıtmaktan başka ilacı yoktur. Bedenin hastalığı olan yemenin de onu kesmekten başka ilacı yoktur.

718. el-Buhturî

1. سحابٌ خطاني جوده وهو مسببٌ

وبحرٌ عدائي فيضه وهو مفعمٌ

Onun cömertliği hep yağdırdığı hâlde beni ıskalayan bir bulut gibidir. Onun feyzi etrafı doldurduğu hâlde bana düşman bir deniz gibidir.

2. وبدرٌ أضاء الأرض شرقاً ومغرباً

وموضع رحلي منه أغبر مظلمٌ

Doğuyu ve batıyı aydınlatan bir mehtaptır ama benim yolum ondan ötürü tozlu ve karanlıktır.

719. İmâm Zeynelabidîn Radiyallahu Anh

1. يا من يجيب دعا المضطر في الظلم

يا كاشف الضر والبلوى مع السقم

Ey zorda kalmışın duasını karanlıkta kabul eden, ey zarar, hastalık ve belayı kaldıran (Allahım)!

2. قد نام وفدك حول البيت وانتبهوا

وأنت يا حي يا قيوم لم تنم

Sana gelen hacılar Beytullah'ın etrafında uyuyup uyandılar ama ey Hayy, ey Kayyûm, sen uyumadın.

3. أَدْعُوكَ رَبِّي حَزِيناً هَائِماً قَلْقَافاً

فارحم بكائي بحق البيت والحرم

Rabbim, sana üzüntü, korku ve endişe içinde dua ediyorum. Beytullah'ın ve Harem'inin hürmetine şu ağlayan kulunu bağışla.

4. إِنْ كَانَ جُودُكَ لَا يَرْجُوهُ ذُو سَفْهِ

فَمَنْ يَجُودُ عَلَى الْعَاصِينَ بِالْكَرَمِ

Eğer sefahet sahibi, alçak kimseler senin rahmetini ümit etmeyecek olsalar isyankârlara kim kerem edip cömertlikte bulunacak?

720. Mücîrû'd-Dîn b. Temîm

1. وَلَيْلَةٌ بَتَ أَسْقَى فِي غِيَاهِبِهَا

راحاً تسَلَّ شَبَابِي مِنْ يَدِ الْهَرَمِ

Bir gece baktım ki bana giden gençliğimin tesellisi olarak karanlıkta ihtiyarlığın elinden bir şarap sunuluyor.

2. مَا زِلْتُ أَشْرِبُهَا حَتَّى نَظَرْتُ إِلَى

غَزَالَةِ الصَّبْحِ تَرَعَى نَرْجِسَ الظُّلَمِ

Ve içmeye devam ettim, tâ ki sabah ceylanını karanlık nergisini yerken görünceye dek.

[468]

721. Ebû İshâk b. Hafâce el-Endelüsî

1. تَرَى يُوسُفَافً فِي ثَوْبِهِ حَسَنَ صُورَةٍ

وَتَسْمَعُ دَاوُدَافً بِهِ مَتْرَنَافً

Onun elbisesinde güzel çehreli Yusuf'u görürsün. Ve Davud'u terennüm ederken işitirsin.

2. بأطيب أفياء وأنضر صفحةً

وأعطر أخلاقاً وأحلى ترنماً

Ve onun gölgesi daha hoş, yüzü daha parlak, ahlakı daha ıtırly, terennümü daha tatlıdır.

722. 'Abdullah b. el-Mu'tezz

1. إذا كنت ذا ثروة في الوری

فأنت المسود في العالم

Halk arasında eğer servet sahibi biriysen âlemde sen efendi olursun.

2. ويكفيك من نسب صورة

تخبرك أنك من آدم

Ve Âdem'den gelmiş olmak sana nesep olarak yeter.

723. 'Amr b. Kamî'e

1. كأني وقد جاوزت تسعين حجةً

خلعت بها عني عنان لجام

Doksanımı aşınca sanki dizginleri sökülen bir at gibi oldum.

2. على راحتين مرةً وعلى العصا

أنوء ثلاثاً بعدهن قيام

Bazen iki elimle bazen de baston desteğiyle, ancak üç seferde yerimden kalkabiliyorum.

3. رمتني بنات الدهر من حيث لا أرى

فما بال من يرمي وليس برام

Benâtü'd-dehr beni görmediğim bir yerden vuruyor, okçu olmadığı hâlde ok atıyorlar, onlara ne ki?

4. فلو أن ما أرمي بنبلٍ رميتها

ولكنما أرمي بغير سهام

Ben de keşke oklarla onları vurabilseydim, ama ben okum olmadığı hâlde atıyorum.

5. إذا ما رأني الناس قالوا ألم تكن⁴³⁷

حديثاً جديداً البري غير كهام

Beni görenler "Sen ihtiyar değildin, pek az vakit önce taze bir genç değil miydin" derler.

6. وأفني ما أفنى من الدهر ليلةً

وما يفن ما أفنيت سلك نظام

Ben tükeniyorum ama zaman hiç tükenmiyor, bir gece bile (geçmiyor). Tükettiğim (inci) dizilerinin ipleri bir türlü tükenmiyor.

7. وأهلكني تأميل يومٍ وليلةٍ

وتأميل عامٍ بعد ذاك وعامٍ

Günlerin üstüne geceleri, yılların üstüne yılları ümitle beklemek beni tüketti.

724. İbn Sâde el-Endelüsî

1. أما الوراقه فهي أنكد حرفةٍ

أغصانها وثمارها الحرمانُ

Varraklık en uğursuz meslektir. Dallarını da meyveleri de mahrumiyettir.

⁴³⁷ إذا ما رأني الناس قالوا ألم يكن

2. شبّهت صاحبها بإبرة خائطٍ

تكسو العراة وجسمها عريانُ

Varrakları insanları giydirip de kendi çıplak kalan terzi iğnesine benzetirim.

725. Nasîb

1. ألفت نعم حتى كأنك لم تكن

عرفت من الأشياء شيئاً سوى نعم

"Evet" demeye öyle alışmışsın ki sanki bugüne kadar evet dışında hiçbir şey öğrenmemiş gibisin.

2. وعاديت لا حتى كأنك لم تكن

سمعت بلا في سالف الدهر والأمم

Ve "hayır" demeye öyle karşısın ki, sanki geçmişte kimseden "hayır" işitemiş gibisin.

726. Hüseyin b. Mutayr

1. رأى الله للفضل بن يحيى فضيلةً

ففضله والله بالناس أعلم

Allah Fazl b.Yahya'nın faziletini gözetsin, Allah onun faziletini insanlardan daha iyi bilir.

2. له يوم بؤس فيه للناس أبؤسٌ

ويوم نعيمٍ فيه للناس أنعمُ

O sıkıntıda olduğunda insanlar ondan fazla sıkıntı içindedir, o nimet içindeyse halk ondan fazla nimet içindedir.

3. فيمطر يوم الجود من كفه الندى

ويمطر يوم البؤس من كفه الدّم

Cömertlik gününde elinden bereket yağdırır, sıkıntı gününde ise elinden kan yağdırır.

4. ولو أن يوم الجود خلى يمينه

على الناس لم يصبح على الأرض معدّم

Eğer cömertlik gününde (ihsanlarını gerçekleştirdiği) sağ elini insanların üzerine salsa yeryüzünde fakir kimse kalmazdı.

5. ولو أن يوم البؤس خلى شماله

على الناس لم يصبح على الأرض مجرم

Eğer sıkıntı gününde (intikam aldığı, ceza verdiği) sol elini insanların üzerine salsa yeryüzünde suçlu kimse kalmazdı.

727. Ebü'l-'Alâ el-Ma'arrî

1. إلى الله أشكو أنني كل ليلة

إذا نمت لم أعدم خواطر أو هام

Allah'a şikayetimdir, uyuduğumda hayal ve vehimlerden kurtulamam.

2. فإن كان شراً فهو لا شك واقع

وإن كان خيراً فهو أضغاث أحلام

Eğer rüyam kötü ise kesin çıkar. Eğer hayırlı bir rüya ise hiçbir zaman çıkmaz.

728. el-Hâcib el-Mushafî

1. هبني أسأت فأين العفو والكرم

إذ قادني نحوك الإذعان والندم

Tutalım be sana kötülük etmiş olayım, hani af, hani kerem? Beni sana düşünüp pişman olmam getirdi.

2. يا خير من مدت الأيدي إليه أما

ترثي لشيخ نعاه عندك القلم

Ey kendisine ellerin uzandığı en hayırlı kişi, huzurundaki kalemin ölüm fermanı yazdığı bu ihtiyara acıamaz mısın?

3. بالغت في السخط فاصفح صفح مقتدر

إن الملوك إذا ما استرحموا رحموا

Kızgınlığın son noktasına ulaştın, ama beni bağışla çünkü buna gücün yeter. Hükümdarlar, kendilerinden merhamet istendiğinde merhamet ederler.

729. ‘Abdumelik el-Cezîrî

1. يا جاهلاً بعد ما زلت به القدم

تبغي التكرم لما فاتك الكرم

Ey ayağı sürçen cahil, keremi kaçırdıktan sonra kerem peşinde koşuyorsun.

2. ندمت إذ لم تعدمني بطائفة

وقلما ينفع الإذعان والندم

Beni düşmanca öldürmediğin için pişmansın ama pişmanlık fayda vermez.

3. نفسي إذا جمعت ليست براجعة

ولو تشفع فيك العرب والعجم

Sen ne yaparsan yap bir daha eline geçmeyeceğim, Arap ve Acem bu konuda bir araya gelse bile.

[469]

730. ‘Alî b. Ebî Tâlib Kerremallahu Vecheh

1. لو عشت ألف عام في سجدة لربي

شكراً لفضل يوم لم اقض بالتمام

Eğer bin yıl rabbime şükür için secde etsem bir günlük nimetin bile şükrünü tam olarak eda etmiş olmam.

2. والعام ألف شهر والشهر بألف يوم

واليوم ألف حين والحين ألف عام

Bir yıl bin aydır, bir ay bin gündür, bir gün bin andır, bir an bir yıldır.

731. Nâsıhuddîn Sa‘îd bin Dehâ

1. لا تجعلن الهزل دأباً فهو منقصة

والجد يعلو به بين الورى القيم

İnsanın değerini azaltan ciddiyetsizliği sakın alışkanlık haline getirme, insan halk arasında ciddiyetle yükselir.

2. ولا يغرنك من ملك تبسمه

ما تسحب السحب إلا حين تبتسم

Bir hükümdarın sana gülümsemesi seni aldatmasın, bulutlar da sadece gülümserken yağdırır.

732. Kesîr

1. الناس أتباع من دامت له نعم

والويل للمرء إن زلت به القدم

İnsanlar nimet devam ettiği sürece birine tabi kalır, ayağı kaydığında ise yazık olur.

2. المال زينٌ ومن قلت دراهمه

حي كمن مات إلا أنه صنم

Mal bir süstür, malı azalan kişi canlı olsa da bir heykel gibi, ölü gibidir.

3. لما رأيت أخلائي وخالصتي

والكل مستترٌ عني ومحتشمٌ

Baktım ki dostlarım ve yakınlarımın tamamı benden kaçınıyor, uzak duruyorlar.

4. أبدوا جفاءً وإعراضاً فقلت لهم

أذنبت ذنباً فقالوا ذنبك العدم

Bana kötü davranıp yüz çevirdiklerinde "bir günahım mı oldu" dedim, "günahın yoksulluktur" dediler.

733. Tarîh

1. فصاحة سحبان و خط ابن مقلّة

وحكمة لقمان وزهد ابن أدهم

Sahban'ın fesahati, İbn Mukle'nin hattı, Lokman'ın hikmeti, İbn Edhem'in zühdü...

2. إذا اجتمعت في المرء والمرء مفلسٌ

وإن كان حراً لا يساوى بدرهم

Bir adamda birleşse ama o kişi iflas etmiş olsa hür de olsa bir dirhem bile etmez.

734. eş-Şeybânî

1. الأمر أمرٌ كبادئاً أو عائداً

والحكم حكمٌ محدثاً وقديماً

Başlayan da olsa biten de olsa emir senin emrindir. Yeni de olsa eski de olsa hüküm senin hükmündür.

2. فإذا رضيت رضيت ذلك جنةً

وإذا سخطت علمت ذاك جحيمًا

Eğer razı gelirsen bu rızan cennettir, eğer kızarsan bilirim ki bu da cehennemdir.

3. ولو أنني في ملحدٍ ودعوتني

لأجبت أمرك في التراب رميما

Kabirde, toprakta çürümüş kemik bile olsam sen çağırdığında icabet ederim.

735. 'Îmâd Eşraf

1. وله نسخةٌ قد انتسخت

من فؤادي ولقيت بقم

Onun kalbimden istinsah edilmiş ve dudağımdan okunmuş bir nüshası vardır.

2. فيه ماء الحياة شاربه

خضرٌ لم يصل إلى الظلم

Onda Âbıhayat vardır, onu içen karanlığa hiç girmemiş bir Hızırdır.

736. Yezîb b. Muaviye ('aleyhi'lla'ne)

1. أقول لصحبٍ ضمت الكأس شملهم

وداعي صبابات الهوى يترنم

Kadehin bir araya getirdiği dostlara "aşkın gözyaşlarının davetçisi terennüme başladı" derim.

2. ولا تتركوا يوم السرور إلى غدٍ

فرب غد يأتي بما ليس يعلم⁴³⁸

Bugünün mutluluğunu yarına bırakmayın, nice yarın ancak bilinmezlik getirir.

3. ألا إن أهني العيش ما سمحت به

صروف الليالي والحوادث نوم

Hayatın en tatlı anları gece musibetleri ve belalar uykudaykenki fırsatlardır.

737. Ebü'l-‘Abbâs en-Nâmî

1. لا يكتم النصر يوماً أنت شاهده

واليوم من نعة قد كان ينكتم⁴³⁹

Bir gün şahit olduğun zaferi gizleme, bugünkü şu pınar da kaybolmak üzeredir.

2. يحدث الذئب ذيباً و هو مبتهج

ويخبر النسر نسراً و هو مبتسم

Kurt kurt ile sevinerek konuşur. Kartal kartal ile tebessüm ederek haberleşir.

3. قد أضعنك بثدي الحرب درتها

ورمحك ابن رضاع ليس ينفطم

Savaşın memesinden kana kana süt emdin, mızrağın süttten asla keslimeyecek bir süt evlattır.

4. ألسنت من معشر قامت مدائحهم

على القنا وهي الأرواح تنتظم

Sen ruhların içinden geçmiş bir mızrakların medhettiği bir topluluktan değil misin?

5. من آل حمدان حيث الملك مقتبل

⁴³⁸ لعل غداً يأتي بما ليس تعلم
⁴³⁹ واليوم من نعة قد كان ينكتم

والمال مقتسّم والحمد مغتنم

Mülk, Âl-i Hamdan'dan başlar, (onlar halka) mal dağıtılır, ganimet olarak da (halktan) teşekkür alırlar.

6. قوماً إذا حكموا يوماً لأنفسهم

جار السماح عليهم في الذي حكموا

Bir gün kendileri için bir kavmi idare ettiklerinde idare ettikleri o yerlerde cömertlik hüküm sürer.

7. أمن علا أم ندى أدعوك أم بهما

فأنت ذا والحيا والصارم الحزم

Seni yücelikle mi, cömertlikle mi anayım, yoksa her ikisiyle mi? Ve ayrıca haya ehli, kararlı ve güçlüsün.

8. إن لم أقم أمماً للمدح من فكري

فشكّ فيه يقيني أنك الأمم

Seni övmek için zihnimde ümmetler/topluluklar meydana getirmezsem senin ümmetlerin (tamamı kadar değerli olduğun konusundaki) kesin düşüncem şüpheyeye dönüşür.

9. إذا طلبتك لم ألحقك في أمٍ

ما حيلتي قد تناهى دونك الكلم

Senin peşine düşsem düşüncem seni yakalayamaz, söz sana ulaşmadan son sınırına ulaşır.

10. وما علي إذا ما كنت ناظمها

فعطلت كلما قالوا وما نظموا

Onlar senin hakkında şiir yazamıyor, ancak söz söylüyorlar. Ben de sana şiir yazdığımda uzatırsam bu benim suçum değil, (bunu sen hak ediyorsun).

738. Ebü'l-Ferec el-Vâvâ ed-Dıvışkî

1. قم يا غلام إلى المدام

قم داوني منها بجام

Ey gulam, şaraba kalk. Bana ondan bir kadeh ver.

2. قم فاسقني برق الثغو

ر فقد مضى برق الظلام

Kalk da bana ağzının şimşegini sun, karanlığın şimşegi geçip gitti.

[470]

739. Ebü'l-Ferec el-Vâvâ ed-Dıvışkî

1. بادر إلى صرف الحميا

سابقاً صرف الحمام

Ölüm gelmeden önce şaraba yönel.

2. تغنم الغفلات من

زمن يجور على الكرام

Kerem ehli kimselere cevreden şu zamanın gaflet anlarını ganimet bil.

3. لما بدت روح الضياء

تدب في جسم الظلام

Aydınlığın ruhu ortaya çıkıp karanlığın vücudunu kaplamaya başladı.

4. وغدت نجوم الليل و

هي تفر من حدق الأنام

Yıldızlar ve gece halkın nazarlarından kaçarak kayboldular.

5. والديك يتلو دائماً

هجو النيام على القيام

Ve horoz durmadan uyuyanları hicvederek uyanmaya çağırıyor.

6. ناقضت ما قال المؤذ

ذن بالفعال وبالكلام

Ve müezzinin söyledikleriyle hem fiil hem de söz olarak çeliştim.

7. هو قال حي على الصلا

ة وقلت حي على المدام

"Haydi namaza" dedi, ben de "haydi şaraba" dedim.

8. لما رأيت الهم يطر

ق من أتاه بلا سلام

Gördüm ki gam, kendisine selamsız gelenin kapısını çalar.

9. ضيف يزور فليس يأ

كل غير لحمي أو عظامي

Misafir geldiğinde etimi ve kemiklerimi yer.

10. والعصر قد حمل السلا

ح على الكرام من اللئام

Zaman alçak kimseleri kerem ehli kimselere silah olarak tutar.

11. داويته بالراح إن

ن الراح ترياق الكرام

Onu şarap ile tedavi ettim. Şarap, kerem ehli kimselerin panzehiridir.

740. Bekr b. Nattâh

1. يا طالباً للكيماء ونفعه

مدح ابن عيسى الكيمياء الأعظم⁴⁴⁰

Ey simya ilmini ve onun faydalarını talep eden kişi, İbn İsâ'yı medhetmek en büyük simyadır.

2. لو لم يكن في الأرض إلا درهمٌ

ومدحتّه لأتاك ذاك الدرهمُ

Yeryüzünde sadece bir dirhem olsa ve onu medhetsen o dirhem sana gelir.

741. el-Kâdî et-Tenûhî

1. وليلةٌ مشتاقٍ كأن نجومها

قد اغتصبت عين الكرى وهي نَوْمٌ

Hasret çeken kişinin gecesinde sanki yıldızlar onun gözünden uykuyu çeker de kendileri uyurlar.

2. وكأن عيون الساهري لطولها

إذا شخّصت للأنجم الزهر أنجمٌ

Uykusu kaçmış (âşıkların) gözleri o uzun gecede parlayan yıldızlar gibidir.

3. كأن سواد الليل والفجر ضاحكٌ

يلوح ويخفي أسود متبسّمٌ

Gecenin karanlığı ve fecir sanki gülerek bir görünüp bir gizlenen siyah tebessüm gibi.

742. Sâhib b. 'Abbâd

1. وقهوةٌ قد حضرت بختها

فقلت للنّدمان عند شَمها

مدح ابن عيسى الكيمياء الأعظم⁴⁴⁰

Mühürle hazırlanmış bir kahve getirildi, koklayınca nedimlerime dedim ki:

2. لا تقبضن بالماء روح جسمها

فحسبها ما شربت من كرمها

"İçine su koyarak onun ruhunu almayın (öldürmeyin), asmadan koptuğu gibi içilmesi ona yeter."

743. Sâhib b. ‘Abbâd

1. وقائلة لم عرتك الهموم

وأمرك ممتلئ في الأمم

Dedi ki: "Sen her tarafta örnek alınan biri olduğun hâlde gamlar seni hiç bırakmadı."

2. فقلت دعيني على غصتي

فإن الهموم بقدر الهمم

Dedim ki: "Beni de hüznümü da bırak. Gamlar kişinin himmeti ölçüsündedir."

744. Beşşâr

1. إذا بلغ الرأي المشورة فاستنر

برأي نصيحٍ أو نصيحة حازم

Birine danışıp fikir aldığında nasihatçinin fikrinden istifade et, onun fikri nettir.

2. ولا تجعل الشورى عليك غصاصةً

فإن الخوافي قوةً للقوادم

Fikir sormayı küçümseme, kuşun kanadının arkasındaki tüyler önündeki tüylere güç verir.

3. وما خير كفٍّ أمسك الغلّ أختها

وما خير سيفٍ لم يؤيد بقائم

Sahibinin cimri olduğu elin bir kıymeti yoktur. Bileğın desteklemediğı kılıcın bir kıymeti yoktur.

745. Ebû ‘Alî Sînâ

1. لقد طفت في تلك المعاهد كلها

وسيرت طرفي بين تلك المعالم

Şu meşhur yerlerin tamamını dolaştım, malum yerlerin hepsine gözümü değdirdim.

2. فلم أر إلا واضعاً كف حائرٍ

على ذقنٍ أو قارعاً سن نادم

Şaşkınlıkla çenesini eline koymuş kişiler ve pişmanlıkla dişini sıkıp parçalayan insanlar gördüm.

746. eş-Şeyh Bedreddîn b. es-Sâhib

1. تأمل ترى الشطرنج كالدهر دولة

نهارةً وليلاً ثم بؤساً وأنعما

Düşünürsen satrancın zaman gibi gündüz ve gece, gam ve nimetlerle döndüğünü görürsün.

2. محرکها باقٍ وتفنّى جميعها

وبعد الفنا تحيى وتبعث أعظما

Taşların hepsi yok olur gider ama onları hareket ettiren kalır. Ve yok olduktan sonra daha da güçlü olarak dirilirler.

747. el-Vezîr Zahîrû'd-dîn

1. لأعذب العين غير مفكرٍ

فيها بكت بالدمع أو فاضت دما

Kan mı saçtı gözyaşlarıyla ağladı mı düşünmeden gözüme işkence edeceğim.

2. ولأهجرن من الرقاد لذيله

حتى يعود على الجفون محرما

Tatlı uyku göz kapaklarıma haram olana dek uyumayı bırakacağım.

748. Ebû Şucâ'

1. هي أوقعني في حبائل فتنةٍ

لو لم تكن نظرت لكنت ملسما

O (sevgili) beni fitne kemendine düşürdü, bir bakış atmasaydı sâlim kalacaktım.

2. سفكت دمي فأسفحن دموعها

وهي التي بدأت فكانت أظما

Kanımı döktü, ben de onun göz yaşlarını dökeceğim. Çünkü o başlattı, o daha zalim.

[471]

749. Ebû Nüvâs

1. يا رب إن عظمت ذنوبي كثرةً

فلقد علمت بأن عفوك أعظم

Ya rabbi, günahlarım büyük olsa da biliyorum ki senin affın daha büyüktür.

2. إن كان لا يرجوك إلا محسنٌ

فمن الذي يدعو ويرجو المجرم

Eğer sadece iyiler senden ümitvar olsa mücrimler kime dua etsin, kimden ümitvar olsun?

3. أَدْعُوكَ رَبُّ كَمَا أَمَرْتُ تَضُرُّعاً

فَإِذَا رَدَدْتَ يَدَيَّ فَمَنْ ذَا يَرْحَمُ

Ya rabbi, emrettiğin gibi sana yalvararak dua ediyorum. Beni geri çevirirsen bana kim merhamet edecek?

4. مَا لِي إِلَيْكَ وَسِيلَةٌ إِلَّا الرَّجَاءُ

وَجَمِيلُ عَفْوِكَ ثُمَّ إِنِّي مُسْلِمٌ

Ümidim, çokça affetmen ve Müslüman olmam dışında sana sunabileceğim bir vesilem yok.

750. Ebû Nüvâs

1. أَلَا خَذَهَا كَمَصْبَاحِ الظَّلَامِ

سَلِيلَةَ أَسْوَدٍ جَعِدٍ سَخَامٍ⁴⁴¹

Al bunu, karanlığın ortasındaki bir kandil gibi olan, kıvrırcık saçlı bir kıza benzeyen bu hoş içimli şarabı.

2. مَعْتَقَةٌ كَمَا أَوْفَى لَنُوحٍ

سَوَى خَمْسِينَ عَاماً أَلْفَ عَامٍ

Nuh'a verildiği gibi, dokuz yüz elli sene bekletilmiş bir şaraptır.

3. أَقَامَتْ فِي الدَّنَانِ وَلَمْ يَضُرَّهَا⁴⁴²

وَلَكِنْ زَانَهَا طَوَّلَ الْمَقَامِ

Küplerde bu kadar uzun beklemesi onu bozmamış, aksine onu süslemiştir.

⁴⁴¹ سَلِيلَةَ أَسْوَدٍ جَعِدٍ سَخَامٍ

⁴⁴² أَقَامَتْ فِي الدَّنَانِ وَلَمْ يَضُرَّهَا

4. فخذها إن أردت لذيق عيش

ولا تعدل خليلي بالمدام

Ey dostum, eğer lezzetli bir hayat istersen onu al ve şaraptan asla yüz çevirme.

5. وإن قالوا حرامٌ قل حرامٌ

ولكن اللذاعة في الحرام

Eğer haram derlerse sen de haram de, ama haramda lezzet vardır.

6. وخذ من كف جاريةٍ وصيفٍ

وخيم الذل ملثوغ الكلام

Onu uysal tabiatlı, peltek sözlü hizmetkâr bir cariye'nin elinden al.

7. لها شكل الإناث وبين بين

ترى فيه تكاريه الغلام

8. فأحياناً تقطّب حاجبيها

وأحياناً تنثني كالحسام⁴⁴³

Bazen kaşlarını çatar, bazen de kılıç gibi bükülür.

9. وغن إذا طربت فدتك نفسي

وقد كحلتك أسباب المنام

Neşelendiğinde şarkı söyle, canım sana feda olsun. Uykunun gelmesi gözlerine sürme çekmiş.

751. Ebû Nüvâs

1. أتدري من تلوم على المدام

فتى فيها أصم عن الملام

⁴⁴³ فأحياناً بقطبي حاجبيها

Şarap içiyor diye kimi kınadığının farkında mısın? Bu konuda kınamayı
işitmeyen sağır bir delikanlıyı...

2. أنا ابن الراح مالي عن جناها⁴⁴⁴

إلى وقت المنية من فطام

Ben şarabın oğluyum, ölene kadar ben o sütten kesilmem, elimi ondan çekmem.

3. أُجِلُّ عن اللئيم الراح حتى

كأن الراح تعصر من عظامي

Şarabı aşağılık kimselerden uzak tutarım, şarap sanki kemiklerimden sıkılmış
gibi.

4. وأسقيها من الفتيان مثلي

فتختار الكريمة للكرام

Ve onu kendim gibi genç kimselere sunarım, zira kerim olanlar kerim olanları
tercih eder.

5. وميراثية تمشي اختيالاً

من التكريه فاتلة الكلام⁴⁴⁵

6. حكّت زي الغلام ولم أقسها

إليه ولا كرامة للغلام

Elbiseleri erkek elbisesine benzer, ama ben onu erkeğe benzetmem, çünkü onun
yanında erkeğin bir kıymeti yoktur.

7. رأيت الناس يزددون خيراً

ونحن نزاد شراً كل عام

Bakıyorum da, her yıl insanların hayrı artıyor, bizim de şerrimiz.

⁴⁴⁴ أنا ابن الراح مالي عن غذاها

⁴⁴⁵ من التكريه فاتكة الكلام

752. Ebû Nüvâs

1. أموت ولا تدري وأنت قتلتني

ولو كنت تدري كنت لا شك ترحم

Ölüyorum ve bilmiyorsun ki katilim sensin. Eğer bilsen şüphesiz ki merhamet ederdin.

2. أهبك أن أشكو إليك صابتي

فلا أنا أبدية ولا أنت تعلم

Sana olan aşkımdan şikâyet edemiyorum çünkü senden korkuyorum. Ne ben onu ızhâr ediyorum ne de sen biliyorsun.

3. لسانى وقلبي يكتمان هواكم

ولكن دمعى بالهوى يتكلم

Dilim ve kalbim sizin aşkınızı gizliyor ama gözyaşlarım aşk ile konuşuyor.

753. Ebû Nüvâs

1. إذا ذكرت أياذك التي سلفت

وسوء فعلي وزلاتي ومجترمي

Bana eskiden yaptığın iyilikleri ve sana karşı kötü davranışımı, yanlışlarımı, suçumu hatırladığımda...

2. أكاد أقتل نفسي ثم يمنعي

علمي بأنك مجبول على الكرم

... kendimi öldüresim geliyor ama senin kerem ile yoğrulmuş bir insan olduğunu bilmek beni bundan alıkoyuyor.

754. ‘Abbâs b. Mirdâs es-Sülemî

1. رأيتك يا خير البرية كلها

نشرت كتاباً جاء بالحق مُعلّماً

Ey tüm mahlukatın en hayırlısı, hakkı bildiren bir kitabı yaydığını gördüm.

2. شرعت لنا دين الهدى بعد جورنا

عن الحق لما أصبح الحق مظلماً

Biz haktan sapmıştık, hak bizim için karanlıktı. Sonra sen hidayet dinini bize öğrettin.

3. ونورت بالبرهان أمراً مدنساً

وأطفأت بالإسلام ناراً تضرماً

Kirlenmiş bir işi aydınlığa kavuşturdu, yanıp tutuşmakta olan bir ateşi İslam ile söndürdü.

4. فمن مبلغ عني النبي محمداً

وكل امرئ يُجزى بما كان قدماً

Bunu peygamberimiz Hz. Muhammed'e kim iletecek: Herkes evvelce yaptığı şey ile karşılaşır.

[472]

755. ‘Abbâs b. Mirdâs es-Sülemî

1. لقيت سبيل الحق بعد اعوجاجه

وقد كان قدماً ركنه قد تهدماً

Hak yolundan saptıktan sonra, onun bir direği yıkıldıktan sonra nihayet hak yolunu buldum.

756. Yahyâ el-Bermekî

1. ستعلم في الحساب إذا التقينا

غداً يوم القيام من الظلوم

Hangimizin zalim olduğunu yarın kıyamet gününde hesap sırasında karşılaştığımızda anlayacaksın.

2. وينقطع التلذذ عن أناس

من الدنيا وتنقطع الهموم

(Orada) artık insanlardan aldığın tat da gamlar da kesilir.

3. تنام ولم تنم عنك المنايا

تنبه للمنية يا نؤوم

Sen uyuyorsun ama ölüm uyumuyor. Ey çokça uyuyan, ölümün farkına var.

4. تروم الخلد في دار المنايا

وكم قد رام غيرك ما تروم

Şu ölümlü dünyada sonsuza dek kalmayı arzuluyorsun. Bu arzuladığını senden başka kimler kimler arzuladı.

5. إلى ديان يوم الدين نمضي

وعند الله تجتمع الخصوم

Din gününde Deyyân'a doğru gidiyoruz. Hasımlar Allah'ın huzurunda bir araya gelecekler.

757. İbn Sâhibi Tikrît

1. ارح لراحٍ غدت في الكأس تبتسم

واغنم سلافاتها فالراح تغتنم

Kadehe girip tebessüm eden şarabı rahatlat, saf şarabı ganimet bil, çünkü şarap ganimettir.

2. قالوا هي النار قلت الماء يلهبها

والنار ليست مع الأموات تلتئم

Onu "ateş" diye tarif ettiler, "hayır, o ateş değil, alevli bir sudur. Ateş ölülerle kaynaşmaz" dedim.

3. فقل روح بلا جسم فقلت لهم

أنى تقطب أحياناً وتبتسم

"Bedeni olmayan bir ruhtur" dediler, "O zaman kaşlarını nasıl çatıyor, nasıl gülümsüyor?" dedim.

4. فقل بل جوهر فرد فقلت لهم

الجوهر الفرد شيء ليس ينقسم

Atomdur (cevher-i ferd)dediler, "atom bölünebilir bir şey değildir" dedim.

5. مدامة قرقف راح معتقة

سلف سلاف عروس ريقها شيم

Üzümlerin ilk sıkımından elde edilen yıllanmış enfes bir şaraptır, ağzının suyu baldan tatlı bir gelindir.

6. حمراء طالعة صفراء فاقعة

بيضاء ساطعة تدنو لها الأمم

Kavimlerin kendisine yanaştığı kıpkırmızı, sapsarı, bembeyaz şarap...

7. تحيى بها أمم ينشأ بها كرم

تجلى بها ظلم يبرى بها سقم

Kavimler onunla ihya olur, kerem onunla inşa edilir, karanlık onunla aydınlanır, hastalıklar onunla şifa bulur.

8. عذراء بكرٌ عجوزٌ تاجها حَبٌّ

شمطاء يجلو سنا لألائها الظلمُ

El değmemiş bir genç kızdır, kabarcıklardan tacı olan bir ihtiyardır, karanlıkta parıldayan inciler gibi saçının bir kısmı beyazlamış olan bir kadındır.

9. تسبي فتحمر عند السبي من خجلٍ

وتكتسي الحبيب الصافي وتبتسمُ

Satılmak için başka diyarlara taşınır, o zaman utanarak kızarır; saf inciler giyerek (süslenir) ve tebessüm eder.

10. وتكتسي حمرة خوفاً إذا مزجت

بالماء والبكر عند الوطء تحتشمُ

Tıpkı bir bakirenin evlenmekten korkması gibi o da su ile birleşmekten korkar ve kırmızı elbiseler giyer.

11. تخال أن حباب الكأس أجنحةٌ

للنمل فوق عيون النحل تزدهمُ

Kadehin kabarcıkları sanki arının gözlerinde toplanan karıncaların kanatları gibidir.

12. ظننت سليمانها الساقى فمذ مزجت

قرأ الحباب ادخلوا لا يحطمنكمُ

Karıştırıldığında sakisini Süleyman zannetti ve kabarcık "Evlerinize girin, siz fark etmeden Süleyman ve ordusu sizi ezmesin"⁴⁴⁶ ayetini okudu.

13. ما زلت أنفق أموالى وأشربها

حتى استغاث لدي الكرم والكرمُ

⁴⁴⁶ Neml suresi, 18

Tüm malımı şaraba harcıyıp içiyorum, öyle bir hâle geldim ki asma da kerem ehli kimseler de benden yardım talebinde bulundu.

758. İbn Fârız

1. أُمْنِيَّةٌ ظَفَرْتُ رُوحِي بِهَا زَمَنًا

واليوم أحسبها أضغاث أحلام

Ruhumun bir zamanlar elde ettiği bir arzum vardı. Ve bugün onu saçma sapan bir rüya olarak kabul ediyorum.

2. أودعت قلبي إلى من ليس يحفظه

أبصرت خلفي وما طالعت قَدَامِي⁴⁴⁷

Kalbimi onu korumayacak birine emanet ettim ve

759. İmam Şâfi'î

1. عجباً لرجلك كيف يلحقها الألم

ما دام تسعى قط إلا في الكرم

Ne garip, ayağın sadece ve sadece kerem için koşuyorken ayağına bir acı nasıl değsin.

2. لَكِنَّهُ تَصْدِيقُ قَوْلِ نَبِيِّنَا

لا خير في بدنٍ يعيش بلا سقم

Ama bu peygamberimizin "hastaliksız yaşayan bedende hayır yoktur" hadisini tasdik ediyor.

760. Lâ-edrî

⁴⁴⁷ أبصرت خلقي وما طالعت أقدامي

1. نهارك يا مغرور سهوٌ وغفلةٌ

وليلك نومٌ والردى لك لازمٌ

Ey aldanmış kimse, gündüzün hata ve gafletle dolu, geceleri de uyuyorsun.
Hâlbuki bir gün muhakkak öleceksin.

2. يغرك ما يفنى وتفرح بالمنى

كما غر بالذات في النوم حالمٌ

Rüya gören kişiyi lezzetlerin kandırması gibi sen de fani olan şeylerle kanıyor ve arzularınla seviniyorsun.

3. وتتعب فيما سوف تكره غبه

كذلك في الدنيا تعيش البهائم

Daha sonra nefret edeceğin bir şey için yoruluyorsun. Dünyada hayvanlar da böyle yaşar.

761. Lâ-edrî

1. إني حلفت برب البيت والحرم

هل فوقها حلقة ترجى لذي قسم

Kabe'nin ve Harem'in rabbi üzerine yemin ettim. Bu yeminden daha güçlü bir yemin istenebilir mi?

2. أن لا أغير كتاباً فيه لي أربٌ

إلا أختةٌ عندي وذا كرم

İhtiyacım olan bir kitabı güvendiğim ve kerem sahibi olan kardeşim dışında kimseye ödünç vermeyeceğime (yemin ettim).

762. Lâ-edrî

1. لا تظلمني إذا ما كنت مقتدراً

فالظلم آخره يأتيك بالندم

Gücün yetiyorken bana zulmetme. Zulmün sonu pişmanlık getirir.

2. تنام عينك والمظلوم منتبّه

يدعو عليك وعين الله لم تنم

Sen uyuyorsun ama mazlum uyanık, sana beddua ediyor. Ve Allah da asla uyumaz.

[473]

763. Lâ-edrî

1. كيفية المرء ليس المرء يدركها

فكيف كيفية الجبار في القدم

İnsan insanın bile keyfiyetini idrak edemiyor, ya peki Cabbâr olan Allah'ın kîdeminin keyfiyetini nasıl idrak etsin?

2. هو الذي أحدث الأشياء مبتدعاً

فكيف يدركه مستحدث النسم

Her şeyi yoktan var eden odur. Ruhu sonradan yaratılmış olan insan onu nasıl idrak etsin ki?

764. Lâ-edrî

1. إن طال ليالي بعدهم فطوله

عذرٌ وذاك لما أقاسي منهم

Eğer onlardan sonra gecem uzadıysa bu hususta mazurum çünkü bunun sebebi onların bana yaşattığı kasvettir.

2. لم تسر فيه نجومه لكنها

وقفت لتسمع ما أحدث عنهم

Gökte yıldızlar yürümedi, âdeta benim onlar hakkında anlattıklarımı dinlemek için durmuş gibiler.

765. Lâ-edrî

1. أخطأ ذاك أم رشحات صبّ

ألفظ ذاك أم قطر الغمام

Şu acaba hat mı yoksa gözyaşı selleri mi? Şunlar söz mü yoksa buluttan düşen damlalar mı?

2. تجمع من سواد اللفظ معنى

أغر الصبح ضوءاً في الظلام

Lafzın siyahlığından karanlığı bastıran sabah aydınlığı gibi bir mana ortaya çıkar.

766. Lâ-edrî

1. لا يكتُم السر إلا كل ذي ثقة

والسر عند خيار الناس مكتوم

Güvenilir kimselerden başka hiç kimse sır saklayamaz. Sır ancak en hayırlı kimseler nezdinde ketmedilir.

2. السر عندي في بيتٍ له غلق

قد ضاع مفتاحه والباب مختوم

Bendeki sır kilitli bir evin içerisinde, o evin anahtarı kaybolmuştur ve kapısı da kilitlidir.

767. Lâ-edrî

1. تشير فأدري ما تقول بطرفها

وأطرق طرفي عند ذاك ففتهم

Sen işaret edersin, ben göz ucuyla ne dediğini anladım, ben gözümle işaret ederim ve ne dediğimi anlarsın.

2. تكلم منا في الوجوه عيوننا

فنحن سكوتٌ والهوى يتكلم

Bizim gözlerimiz yüz ile, gözlerimizledir. Biz susarız, aşk konuşur.

768. Lâ-edrî

1. أيا رب إن البرد أصبح كالحاً

وأنت بحالي أعلم ما لا تعلم

Ey rabbim, soğuk çok şiddetli oldu. Ve sen bilinmeyen hâllerimi en iyi bilensin.

2. وإن كنت يوماً في جهنم مدخلي

ففي مثل هذا اليوم طابت جهنم

Eğer bir gün beni cehenneme sokacak olursan böyle bir günde cehennem bile güzeldir.

769. Lâ-edrî

1. قدمت إلى الكريم بغير زادٍ

من الحسنات بالقلب السليم

Hayır-hasenâtan azığım olmadığı hâlde, selim bir kalp ile Kerîm olan rabbime geldim.

2. وحمل الزاد أقبح كل شيء

إذا كان القدوم إلى الكريم

Cömert bir kimsenin huzuruna giderken azık taşımak en çirkin şeydir.

770. Lâ-edrî

1. كنا إذا جئنا لمن قبلكم

أنصف بالترحيب بعد القيام

Sizden öncekilerin yanına geldiğimizde ayağa kalkıp karşılarıydı.

2. والآن صرنا حين نأتيكم⁴⁴⁸

نقتنع منكم بلطيف الكلام

Bugün size geldiğimizde latif söz ile iktifa ediyoruz.

3. لا غير الله بكم خشيةً

من ان يجيء من لا يرد السلام

771. Lâ-edrî

1. اشتاقكم حتى إذا نهض الغرام

لمقامكم قعدت بي الأيام

Size karşı hasret içindeyim. Aşkım coşup ta sizi ziyaret etmek için ayağa kalkacak olsam günler beni geri oturtur.

2. والله إنني لو وصفت صبابتي

فني المداد وقلت الأقلام

Allah'a yemin olsun ki size olan muhabbetimi vasfedecek olsam mürekkep biter, kalemler kısılırdı.

⁴⁴⁸ والآن صرفاً حين نأتيكم

772. Lâ-edrî

1. يا من يحب أنين العبد في الندم

يا من لديه دواء الداء والسقم

Ey kulunun pişmanlıkla inlemesini seven, ey her dert ve hastalığın ilacı kendinde olan (Allahım)!

2. نام العيون وعين العبد ساهرة

تبكي على الباب وسط الليل في الظلم

Gözler uyudu, ve şu kulun uyanıktır. Gecenin ortasında, karanlıkta, kapında ağlamaktadır.

3. أذنبت كل ذنوبٍ فاعترفت بها

لكن عرفتكَ بالتوحيد والشيم

Sana karşı tüm günahları işledim ve onları itiraf ettim. Ama seni tevhid ve derin nazar ile tanıdım.

4. لا أقطعن رجائي منك يا سندي

يا غافر الذنب للراجلين بالكرم

Ey senden ümid edenlerin günahını kerem ile bağışlayan! Ey dayanağım, senden ümidimi asla kesmem.

5. ارحم بفضلك لا تنظر إلى زللي

إن الكريم كثير العفو عن خدم

Hatalarıma bakma, fazlınla merhamet et. Kerîm olan efendi hizmetkârlarını çok bağışlar.

773. Lâ-edrî

1. قد بلينا في عصرنا بولاة

يُظْلَمُونَ الْأَنَامَ ظُلْمًا عَمَّا

Asrımızda halkın geneline zulmeden yöneticilerle bela ve imtihana tabi tutuluyoruz.

2. يَأْكُلُونَ التَّرَاثَ أَكْلًا لَمًّا

ويحبون المال حباً جماً

Mirası helal haram demeyip yiyorlar ve malı pek çok seviyorlar.

774. Lâ-edrî

1. لَا تَشْتَمَنَّ امْرَأً مِنْ أَنْ يَكُونَ لَهُ

أُمٌّ مِنَ الرُّومِ أَوْ سُودٍّ أَوْ عَجَمَاءَ

Kimseye annesi Rum, zenci veya Acem diye küfretme.

2. فَإِنَّمَا أَهْمَاتُ الْقَوْمِ أَوْعِيَةٌ

مُسْتَوْعِبَاتٌ وَلِلْأَحْسَابِ آبَاءُ

Milletlerin anneleri ancak onları taşıyan kaplardır, asıl soyluluk baba iledir.

775. Lâ-edrî

1. جَاءَ الشِّتَاءُ وَلَيْسَ عِنْدِي دِرْهَمٌ

وَبَدُونِ ذَلِكَ قَدْ يَصَابُ الْمُسْلِمُ

Kış geldi ve benim bir dirhemim bile yok. Bundan daha az (rıızıkla) imtihan olunan Müslümanlar da var.

2. وَتَقْطَعُ النَّاسُ الثِّيَابَ وَغَيْرَهَا

وَكَأَنَّنِي بِإِزَاءِ مَكَّةَ مُحْرَمٍ

İnsanların elbiseleri (fakirlikten) paramparça. (Ben de üzerimdeki bir parça bezle) adeta Mekke'de ihrama girmiş gibiyim.

776. Lâ-edrî

1. لعمرى لئن كان الفؤاد من الهوى

بغى سقماً إنى إذا لسقيم

Ömrüme yemin olsun ki eğer gönül aşktan dolayı hastalık istiyorsa ben hasta olmuşum demektir.

2. على دماء البدن إن كان حبها

على النأي في طول الزمان يريم

Eğer uzunca bir süre uzak kalmaya rağmen artıyorsa bu aşk kadıma işlemiş demektir.

3. تلم ملّمت فينسين بعدها

ويذكر منها العهد وهو قديم

Bazı zahmetler gelir çatar ama sonra unutulur gider. Ama bazı ahitler verdir ki onlar kadimdir, hatırlanır.

4. فأقسم ما صافيت بعدك خلة

ولا لك عندي في الفؤاد قسيم

Yemin olsun ki senden sonra kimse yakın arkadaşım olmadı, gönlümde kimse sana ortak olmadı.

777. Lâ-edrî

1. تباً لطالب دنيا لا بقاء لها

كأنها هي في تصرفها حلم

Bekası olmayan şu dünyayı talep edene yazıklar olsun. Çabucak dönmesiyle, sarf olmasıyla o bir rüya gibidir.

2. صفاؤها كدرٌ سراؤها ضررٌ

أمانها غدرٌ أنوارها ظلمٌ

Onun duruluğu bulanıklıktır, zenginliği ziyandır, güveni hıyanettir, aydınlığı karanlıktır.

3. شبابها هرمٌ راحتها سقمٌ

لذاتها ندمٌ وجدانها عدمٌ

Gençleri ihtiyardır, rahatlığı hastalıktır, lezzetleri pişmanlıktır, varlığı yokluktur.

4. لا يستفيق من الإنكار صاحبها

لو كان ما منحت ما ضمنت أرمٌ

Kişiye İrem bağında ne varsa verilse bile dünyadaki kişi inkârdan kurtulmaz.

5. فخلّ عنها ولا تركزن لزهرتها

فإنها نعمٌ في طيها نقمٌ

Onun süsüne aldanma, ondan müstağni ol. Ondaki nimetler aslında intikamdır.

6. واعمل لدار نعيمٍ لا نفاد له

ولا يخاف به موتٌ ولا هرمٌ⁴⁴⁹

Sonu olmayan, içinde ölüm ve yaşlılıktan korkulmayan bir nimetler dünyası için çalış.

778. Lâ-edrî

1. ألا إنما الدنيا كأحلام نائمٍ

وما خير عيشٍ لا يكون بدائمٍ

⁴⁴⁹ ولا يجاف به موتٌ ولا هرمٌ

Şu dünya uyuyan bir kişinin rüyaları gibi değil midir? Güzel bir yaşayış sürekli olmayacaksa onda hayır yoktur.

2. تأمل إذا حاولت بالأمس لذة

فأفنيته هل أنت إلا كحالم

Düşünsene, dün tadıp bitirdiğin bi şey şimdi senin için ancak bir rüyayı hatırlamak gibidir.

779. Lâ-edrî

1. يا من سهرت الليالي في الدعاء له

حتى انتهى أمره السامي على الأمم

Ey geceler boyu uykusuz kalıp dünyalık için dua eden kişi, milletlerin de (dünyanın da) işi bir gün sona erecektir.

2. انظر إلي بعينٍ لو نظرت بها

إلى الليالي نجت من قبضة الظلم

Bana, gecelere baksan onu karanlığın elinden kurtaracak bir nazarla bak.

3. حتى أقول لصرف الدهر كيف ترى

تقابل السادة الأحرار بالخدم

Öyle bir nazarla bak da ben de dehrin felaketlerine dönüp hür efendilere nasıl hizmetçilerle mukabele ediyorsun diyeyim.

780. Lâ-edrî

1. لما رأيت أخلائي وخالصتي

الكل منقبضٌ عني ومحتشمٌ

Baktım ki dostlarım ve yakınlarımla tamamı benden kaçınıyor, uzak duruyorlar.

2. أبدو جفاءً وإعراضاً فقلت لهم

أذنبت ذنباً فقالوا ذنبك العدم

Bana kötü davranıp yüz çevirdiklerinde "bir günahım mı oldu" dedim, "günahın yoksulluktur" dediler.

781. Lâ-edrî

1. طشتي الأرض ومنديلي هوا

وعلى الخبز من الجوع احتلامي

Yıkama leğenim yeryüzü, havlum rüzgar, rüyam, beni açlıktan kurtaracak bir ekmek.

2. هل سمعتم أو رأيتم أحداً

آكل الخبز سواي في المنام

Benden başka uykuda ekmek yiyen bir adam duydunuz, gördünüz mü?

782. Lâ-edrî

1. عقبان روعٍ والسروج وكورها

وليوث حربٍ والقنا آجامٌ

Yuvaları eğerleri olan korku kartallarıdır, mızrak ormanlarında yaşayan savaş arslanlarıdır.

2. وبدور تيمٍ والترائك في الوغى

هالاتها والسائرون غمامٌ

Yuvaları eğerleri olan korku kartallarıdır, mızrak ormanlarında yaşayan savaş arslanlarıdır.

3. جادوا بممنوع التلاد وجؤدوا

ضرباً تجدُّ به الطُّلى والهَامُ

Onlar miras olarak aldıkları malı bile (insanlara) ihsan ederler ve (savaşta da)

4. وتجاوبت أسيافهم وجيادهم

فالأرض تمطر والسماء تغامُ

Yeryüzü (kan ile) yağmurlu ve gökyüzü (savaş sebebiyle kalkan tozdan) bulutlu iken onların kılıçlarına ve atlarına mukabele ettim.

783. Lâ-edrî

1. متى تضع الكرامة في لئيم

فإنك قد أسأت إلى الكرامة

Kerim sıfatını alçak kimselere verirsen kerem sıfatına kötülük etmiş olursun.

2. وقد ذهب صنيعة ضياعاً

وكان جزاء فاعلها الندامة

Onun yaptığı iyilikler zayi olur, yapan kişi de pişman olur.

784. Lâ-edrî

1. حسدوا الفتى إذ لم ينالوا سعيه

فالقوم أعداء له وخصومُ

Eğer delikanlın çabasına erişemiyorlarsa kavmi o delikanlıya haset eder, düşman olur.

2. كضرائر الحسناء قلن لوجهها

حسداً وبغضاً إنه لذميئُ

Tıpkı güzel bir kadının yüzüne kumalarının kıskançlık ve buğz ile "sen çirkinsin" demeleri gibi.

785. Lâ-edrî

1. أما تستحي يا خالق الخلق كلهم

أناجيك عرياناً وأنت كريم

Ey tüm mahlukâtın yaratıcısı, sana üryan bir şekilde sana yalvarıyorum, ne olur duamı kabul et.

2. أترزق أولاد اللئام كما نرى

وتترك شيخاً من سراة تميم

Aşağılık kimselere evlat verip Temîm'in bu efendisini bırakma.

786. Lâ-edrî

1. أرحني بيأس أو بتعجيل حاجة

فكلتاها للمرء روحٌ منعّم

Ya hacetimi çabucak ver yahut ümidimi kes. Bunların her ikisi de kişi için rahmet ve nimettir.

2. ولا تك كالعذارء يوم نكاحها

إذا استؤذنت في نفسها لم تكلم

Sen nikâh günü kendisine fikri sorulduğunda sükût eden gelin gibi olma.

[475]

787. Lâ-edrî

1. أعلل بالكرى نفسي لعلی

يمتّني بزورتك المنام

Belki rüyada ziyaretinle müşerref olurum diye kendimi uyku ile avutuyorum.

2. ويمنعني الكرى قلقي وشوقي

إليك فلا أراك ولا أنام

Hasret ve endişem sebebiyle ne seni görebiliyorum ne uyuyabiliyorum.

788. Lâ-edrî

1. فإن كنت لا تدري فتلك مصيبةٌ

وإن كنت تدري فالمصيبة أعظمُ

Bilmemen bir musibettir, bilmen daha da büyük bir musibettir.

2. لسانی وقلبی یکتمان هواکم

ولکن طرفی بالدموع یترجمُ

Dilim ve kalbim sizin aşkınızı gizliyor ama gözlerim onu göz yaşlarıyla tercüme ediyor.

789. et-Tuğrâ'î

1. فديتك أقوال الوشاة كثيرةٌ

وهن ظهورٌ ما لهن بطونُ

Sana kurban olayım, dedikoducuların sözleri türlü türlüdür, ortada dolanan o sözler boştur.

2. فلا تقبلي ما قيل عني لديكم

فإن تخاليط الوشاة فنونُ

Benim hakkımda size ulaşan sözleri kabul etme, çünkü dedikoducular sözleri çok ustaca birbirine katarlar.

3. وما كل قولٍ قيل عني صادقٌ

ولا كل ذي نصيحٍ أذاك أمينُ

Benden nakledilen her söz doğru değil, sana ulaşan her nasihat güvenilir değildir.

4. هم أرجفوا بالوصل بيني وبينكم

وظن بنا فيما حكوه ظنونُ

Onlar benim size kavuşacağım dedikodusunu çıkartmışlar. Bu söyledikleri de bir zandan ibarettir.

5. فليت أراجيف الوشاة حقيقةً

وليت ظنون الكاشحين يقينُ

Keşke dedikoducuların bu söylentisi, gizli düşmanların zanları gerçek olsa.

790. el-Mütenebbî

1. الرأي قبل شجاعة الشجعان

هو أولٌ وهي المحل الثاني

2. فإذا هما اجتمعا لنفسٍ مرةً

بلغا من العلياء كل مكانٍ

3. ولربما طعن الفتى أقرانه

بالرأي قبل تطاعن الأقران

4. لولا العقود لكان أدنى ضيغم

أدنى إلى شرفٍ من الإنسان

791. el-Mütenebbî

1. أما الثياب فتعري من محاسنه

إذا نضاها ويكسى الحسن عريانا

2. يضمه المسك ضم المستهام به
- حتى يصير على الأعكان أعكانا
3. قد كنت أشفق من دمعي على بصري
- فاليوم كل عزيزٍ بعدكم هانا
4. هكذا كنت في اهلي وفي وطني
- إن النفيس غريبٌ حيثما كانا
5. محسد الفضل مكذوبٌ على أثري
- ألقي الكمي ويلقاني إذا حانا
6. لا أشرئب إلى ما لم يفت طمعاً
- ولا أبييت على ما فات حسرانا
7. ولا أسر بما غيري الحميد به
- ولو حملت إلى الدهر ملأنا
8. لو استطعت ركبت الناس كلهم
- إلى سعيد بن عبد الله بعرانا
9. فالعيس أعقل من قومٍ رأيتهم
- عما يراه من الإحسان عميانا
10. خف الزمان على أطراف أنمله
- حتى توهمن للأزمان أزمانا
11. جزت بني الحسن الحسنى فإنهم
- في قومهم مثلهم في العز عدنانا
12. إن كوتبوا أو لقوا أو حوربوا وجدوا
- في الخط واللفظ والهيحاء فرسانا

13. يا صائد الجفّل المرهوب جانبه

إنّ اللبوث تصيد الناس أحداتنا

14. وواهباً كلّ وقتٍ وقت نائله

وإنما يهب الوهاب أحياناً

15. قد شرف الله أرضاً أنت ساكنها

وشرف الناس إذ سواك إنساناً

792. el-Mütenebbî

1. أبلَى الهوى أسفاً يوم الندى بدني

وفرق الهجر بين الجفن والوسن

2. روحٌ تردد في مثل الخلال إذا

أثارت الريح منه الثوب لم يبين

3. كفى بجسمي نحولاً أنني رجلٌ

لولا مخاطبتي إياك لم ترني

[476]

793. Ebû Hâmid el-Antâkî

1. ازهد إذا الدنيا أنالتك المنى

فهناك زهدك من شروط الدين

Dünya seni arzu ettiğin şeye eriştirdiğinde zahid ol, işte o makamda zühd üzere olman dinin şartlarından biridir.

2. فالزهد في الدنيا إذا ما رمتها

فأبت عليك كعفة العينين

Ele geçiremediğin durumda zahitlik iktidarsız bir adamın iffetli olması gibidir.

794. Ebü'l-Kâsım b. Ebi'l-‘Alâ

1. تبكي عليك العطايا والصلاة كما

تبكي عليك الرعايا والسلطين

İhsan ettiğin bağışlar da, namazlar da, tüm milletler ve sultanlar da senin için gözyaşı döküyor.

2. قام السعاة وكان الخوف أقعدهم

فاستيقظوا بعد مات الملاعين

Senden korkarak (bir kenarda zararsızca) oturan şerliler ayaklandı, sen ölünce mel'unlar uyandı.

3. لا يعجب الناس منهم إن هم انتشروا

مضى سليمان فأنحل الشياطين

Süleyman gidince şeytanlar nasıl serbest kaldıysa insanlar onların yayılmasına şaşırılmaz.

795. Ebû ‘Amâra es-Sûrî

1. ثقيلٌ براه الله أثقل من برا

ففي كل قلبٍ بغضة منه كامنة

Allah'ın yarattığı an ağır kişidir, tüm kalplerde ona karşı buğz gizlidir.

2. مشى فدعا من ثقله الحوت ربه

فقال إلهي زدني في الأرض ثامنة

O (şişman adam) yeryüzünde yürüdüğünde balina der ki: "Allahım, sekizinci yeri mi yarattın?"

796. Ebü'l-Feth el-Büstî

1. إذا أحسست في نظمي فتورا

وخطي والبلاغة والبيان

Eğer nazmımda, yazımda, belâgat ve beyânımda bir kusur görürsen...

2. فلا ترتب بنقصي إن رقصي

على مقدار إيقاع الزمان

... bende bir eksiklik olduğunu düşünme. Benim raksım verilen zamana göredir.

797. Ebü'l-Feth el-Büstî

1. أشفق على الفضة والعين

تسلم من القلة والدين

Nazardan ve elindeki gümüşü (boşa harcamaktan) sakınırsan darlıktan ve borçtan kendini korumuş olursun.

2. فقرة العين بإنسانها

وقوة الإنسان بالعين

Zira gözün kuvveti gözbebeğinde, insanın kuvveti de gözündedir.

798. Ebû Nüvâs

1. قف لا تحلل عن راحٍ وريحان

فما البراح وتلك الراح من شائي

Dur, şaraptan ve reyhandan ayrılma. Benim işim çekip gitmek değil, şaraptır.

2. لا تبرحن فقد كرت قوافرها

وأشرب عقاراً كعين الديك ندماني

Şaraptan ayrılma, (kurbağa tıynetliler ?) uykuya daldı, nedimlerinle beraber horoz gözüne benzeyen şarap iç.

3. من سلسبيلٍ إذا ما الماء خالطها

فاحت كما فاح تفاح بلبنان

İçine su karıştığında elma Lübnan'da nasıl kokarsa öyle kokan bir selsebilden iç.

4. صهباء ناصعة صفراء فاقعة

للمرء نافعة من عصر دهقان

Köy sipahisinin sıktığı, insana fayda veren sapsarı, saf bir şarap.

5. والمسك إن مزجت والسكر إن قتلت

والويل إن تركت صرفاً لشبان

Karıştırılırsa misktir, tüketilirse sarhoşluktur, (sadece) gençlere terk edilirse yazık olur.

6. في الدن إذ عتقت حولين قد منعت

تحكي إذا صفقت إكليل مرجان

Küpte iki sene alıkonulup bekletilse ve sonra damıtılsa mercandan bir taç gibi olur.

7. تجول في طوقها كالشمس طالعة

يكفيك من ذوقها من غير إدمان

(Kadehin) çemberinde güneş gibi parlar, ona müptela olmasan bile tadını almak yeterlidir.

8. يلفعن مترعة صفراء مفدمة

كأن جليبيها من سبك عقيان

Dolduğu çanağın içine gizlenmiş, koyu kıvamda sapsarı bir şarap... Sanki altın eritilmiş de ona elbise olmuş.

9. كَأَنَّمَا أُنبِتْتُ قَضْبَانَ كَرَمَتِهَا

يوم القطاف لها هامات حبشان

O asmanın dalları hasat gününde Habeşli zenciler gibi siyah salkımlar büyüttmüştür.

10. لَمْ تَدْنِ مِنْهَا يَدٌ مِنْ يَوْمِ قَطَفَتِهَا

ولم تعذب بدخان لنيران

(Bağdan) kopartıldığı günden beri ona hiçbir el yaklaşmadı, hiçbir ateşin duman onu rahatsız etmedi.

11. حَتَّى إِذَا أُعْصِرَتْ ذَابَتْ سَلَالَتُهَا

فِي قَعْرِ مَعْصِرَةٍ كَالْعَنْدَمِ الْآنِي

Üzümler sıkıldığında eriyip sıkacağın dibinde kırmızı kan gibi akar.

12. وَحَوْلَهَا حَارِصٌ ذُو صَلْعَةٍ شَكِسٌ

عَلَجٌ يَدُورُ أَخُو طَمْرِ وَتَبَانِ

(Şarabın etrafında) kel, huysuz, eşek mizaclı, eski elbise ve kaba donların içinde bir adam (muhtesib) dönüp duruyor.

13. دَبَابَةٌ فِي عِظَامِ الرَّأْسِ مَلْهَبَةٌ

لَا تَسْتَكَينُ لِلْإِنْسِي لَا جَانِ

İnsanın kafasında zonklar, ne bir insana ne cine boyun eğir.

14. سَلْسَالَةُ الطَّعْمِ اسْفَنْطُ مَعْتَقَةٌ

بشربها بعل قِيم الحانوت أوصاني⁴⁵⁰

⁴⁵⁰ بشربها بعل حوا كان أوصاني

Hoş içimli, en kaliteli yllanmış şaraptır, meyhanenin piri bana onu içmeyi tavsiye etti.

15. مَشْمُولَةٌ مَزَّةٌ كَالْمَسْكِ قَرْقَفَةٌ

تَطِيرُ الْهَمُّ عَنْ حِزْوَ حِرَانٍ

Hafif ekşiliği olan serin şaraptır, misk gibidir, içenleri titretir, susuzların göğsünden hüznü söküp atar.

16. هِيَ الْعُرُوسُ إِذَا دَارَيْتَ مَزَجَتَهَا

وَإِنْ عَنَفَتْ عَلَيْهَا أُخْتُ شَيْطَانٍ

Onunla iyi geçinirsen bir gelin gibidir, sert muamele edersen şeytanın kardeşi gibi davranır.

17. فَلَائِلَاتُ مَنْ شَفِيرِ الْكَأْسِ فِي يَدِهِ

مِثْلُ الْيَوَاقِيتِ مِنْ مِثْنَى وَوَحْدَانٍ

Birer ikişer (kabarcık) elindeki kadehin kenarında yakut gibi parıldadı.

18. تَنْزَوُ جَنَادِبُهَا فِي وَجْهِ شَارِبِهَا

مِثْلُ الدَّبَا هَاجَهُ طَشٌ بِقِيعَانٍ

İçenin yüzüne çöl yağmurunda sıçrayan küçük çekirgeler gibi kabarcıklar sıçrar.

19. لَيْسَتْ كَمِثْلِ نَبِيذِ التَّمْرِ أَوْ عَسَلٍ

أَوْ الزَّبِيبِ مِنَ الْمَسْتَكْنَةِ الْقَانِي

Hurma, bal yahut kuru üzümünden yapılan, saklanmış kıpkırmızı nebiz gibisi var mıdır?

20. حَتَّى إِذَا اصْطَفَقَ الْأَقْدَاحُ وَانْبَسَطَتْ

بَيْضُ الْقَوَارِيرِ مِنْ أَعْنَاقِ كِيزَانٍ⁴⁵¹

⁴⁵¹ بَيْضُ الْقَوَافِينِ مِنْ أَعْنَاقِ كِيزَانٍ

Tâ ki kadehler titredi, sırça kadehlerin beyazlığı çömleklerin boynundan döküldü.

[477]

799. Ebû Nüvâs

1. وكرت الراح كراً غير ذي نفس

قام النديم إلى أذني فناجاني

Şarap nefes almadan uykuya daldı, nedimim de kalktı, kulağıma fısıldadı.

2. كيف الطريق إلى أهل فأرشده

فانسل ليس على رجليه نعلان

"Aileme nasıl giderim" dedi, ona yolunu tarif ettim, ayağında pabuçları olmadan sessizce çekip gitti.

800. Ebû Nüvâs

1. رأيتك في المنام كسوت جلدي

ثياباً جمّة وقضيت ديني

Seni rüyamda gördüm. Vücuduma bir elbise giydirdip borcumu ödedin.

2. فصدق يا فدتك النفس رؤيا

رأتها في المنام كذاك عيني

Yoluna kurban olayım, gördüğüm bu rüya sadık bir rüyadır, çünkü gözüm de onu gördü.

801. Ebû Nüvâs

1. رأيت الشيء حين يسان يزكو

ونقصان المدام على الصيان

Gördüm ki bir şey korununca bereketleniyor, ama şarap korunduğu hâlde eksiliyor.

2. سوى لونٌ وحسنٌ صفا أديم

وروحٌ قد ثوى والجسم فان

(Ama şarabın) rengi, güzelliği, berraklığı daimdir. Vücut fani olsa da ruh bakidir.

802. Ebû Nüvâs

1. إذا كنت في أرضٍ عزيزاً وإن نأت

فلا تكثرن منها نزاعاً إلى الوطن

Uzakta olsan bile bulunduğun yerde aziz isen çok fazla vatan hasreti çekme.

2. فما هي إلا بلدةٌ بعد بلدةٍ

وخيرهما ما كان عوناً على الزمن

Bu, bir beldeden sonra başka bir yerde olmaktır, (gayet tabii bir durumdur, ve hangisi zaman içerisinde daha çok işine yarıyorsa o daha hayırlıdır.

803. İbn Hindû

1. إذا هبت رياحك فاغتنمها

فإن لكل خافقةً سكون

Eğer rüzgarın esiyorsa onu değerlendir. Zira her hareketin/her kalp atışının bir sükûnu vardır.

2. ولا تغفل عن الإحسان فيها

فما تدري السكون متى يكون

O vakit ihsanda bulunmayı elden bırakma, zira sükûnun ne zaman gerçekleşeceğini bilemezsin.

804. 'Abdu'l-Kuddûs

1. قل للذي لست أدري من تلونه

أناصح أم على غشٍ يداجيني

Söyle bana, senin rengini bilmiyorum, samimi misin yoksa beni idare eden bir hilekâr mı?

2. إني لأكثر مما سمعتي عجباً

يدُ تشجُّ وأخرى منك تأسوني

Bir elinle beni yaralaman ve diğeriyle tedavi etmen beni hayretler içinde bırakıyor.

3. تذمني عند أقوامٍ وتمدحني

في آخرين وكل منك تأتيني

Beni bir toplulukta övüyor, diğer toplulukta yeriyorsun. Senin tüm bu haberlerin bana ulaşıyor.

4. هذان شيئان قد نافيت بينهما

فاكفف لسانك من شتمي وتزييني

Bu ikisi birbirine çelişen şeylerdir. Bana sövmeyi de, beni övmeyi de bir kenara bırak.

805. Ebû Tâlib

1. والله لن يصلوا إليك بجمعهم

حتى أوسد في التراب دفينا

Allah'a yemin olsun ki onarın tamamı ben toprağa girmedikçe sana ulaşamayacaklar.

2. فامضي لأمرك قد زعمتك ناصحي

فلقد صدقت وكنت قبل أميناً

Haydi devam et, senin bana nasihatçi olduğunu düşündüm ve haklıydım, sen bundan evvel de emindin.

3. ولقد علمت بأن دين محمد

من خير أديان البرية دينا

Biliyorum ki Muhammed'in dini yeryüzündeki dinlerin en hayırlısıdır.

4. لولا الملامة أو حذار مسبة

لوجدتني سمحاً بذاك يقينا

Eğer kınanmaktan ve sövülmekten korkmasaydım beni kesinlikle sana uyanlardan bulurdun.

806. el-Melikü'n-Nâsır

1. هم الملوك إذا أرادوا ذكرها

من بعدهم فبالسن البنيان

Hükümdarların himmeti kendilerinden sonra anılmayı murad ettiğinde binaların diliyle anılır.

2. أوما ترى الهرمين قد بقيا وكم

ملك محتة حوادث الأزمان

Görmüyor musun, şu iki piramit kaldı ama nice hükümdar zamanın musibetleriyle silinip gitti.

3. إن البناء إذا تعظم قدره

أضحى يدل على عظيم الشأن

Bir binanın büyük olması yaptıran kişinin şanın büyüklüğüne işaret eder.

807. Ebü'l-Bekâ el-Endelüsî

1. أتى العيد واعتاد الأحبة بعضهم⁴⁵²

ببعض وأحباب المتيّم قد بانوا

Bayram geldi, sevenler sevdikleriyle görüştü ama birbirine tutkulu bazı kimseler birbirinden ayrı.

2. وأضحى وقد ضحوا بقربانهم وما

لديه سوى حمر المدامع قربان

Kurban bayramında kurbanlarını kestiler ama o (ayrılmışların elinde) kırmızı gözyaşlarından başka kurban edebilecekleri bir şey yok.

808. es-Safedî

1. يا غائباً في الثرى تبلى محاسنه

الله يوليک غفراناً وإحساناً

Ey toprakta kaybolup iyilikleri eskimekte olan! Allah seni gufran ve ihsan ile kuşatacaktır.

2. إن كنت جرعت كأس الموت واحدةً

في كل يومٍ أذوق الموت ألواناً

Sen ölüm kadehini bir kez tatmışsın, ben ise her gün ölümün tüm renklerini tadıyorum.

⁴⁵² أتى العيد واعتادوا الأحبة بعضهم

809. İshâk b. el-Mavsılî

1. ما كنت أعلم ما في البين من حرقٍ

حتى تنادوا بأن قد جيء بالسفن

"Gemiler geldi" diye seslendikleri vakte kadar ayrılık ateşinin nasıl bir şey olduğunu bilmezdim.

2. قامت تودعني والدمع يغلبها

فهممت بعض ما قالت ولم تبين

(Sevgili) bana veda etmek için kalktı ama bana veda ediyordu. Birşeyler mırıldandı ama ne söylediği anlaşılmıyordu.

3. مالت إلي وضمتني لترشفني⁴⁵³

كما يميل نسيم الريح بالغصن

Rüzgârın dalı eğmesi gibi öpmek için bana eğildi ve sarıldı.

4. وأعرضت ثم قالت وهي باكيةٌ

يا ليت معرفتي إياك لم تكن

Sonra ağlayarak yüzünü çevirip dedi ki: "Keşke seni hiç tanımasaydım.

810. Ebû Nasr b. Nübâte

1. وهل ينفع الفتیان حسن وجوههم

إذا كانت الأعراض غير حسان

Gençlerin hususiyetleri güzel olmadıktan sonra yüzlerinin güzel olması bir işe yarar mı?

2. فلا تجعل الحسن الدليل على الفتى

⁴⁵³ مالت إلي وضمتني لترشفني

فما كل مصقول الحديد يمانى

Kişıyi ölçerken güzelliğini esas alma, her cıvalı demir Yemen kılıcı değildir.

[478]

811. Ebû Nasr b. Nübâte

1. نسبوه حسناً للهلال وحسنه

للبر ينسب لا بليت ببينه

Güzelliğini hilale benzettiler, hâlbuki onun güzelliği dolunaya benzetilir. Allah seni onun ayrılığıyla imtihan etmesin.

2. فإذا بدا فإلى هلال أصله

وإذا رنا فهو الغزال بعينه

İlk ortaya çıktığında hilal gibidir ama baktığında gözleri aynı bir ceylan gibidir.

812. Cerîr

1. إن العيون التي في طرفها مرضٌ

قتلنا ثم لم يحيين قتلنا⁴⁵⁴

Bakışlarında hastalık olan gözler bizi öldürdüler ve sonra maktûllerini diriltmediler.

2. يصرعن ذا اللب حتى لا حراك له

وهن أضعف خلق الله أركاناً

Mahlukatın yapı olarak en zayıfı olmalarına rağmen akıllı kimseleri hareketsiz olarak yere serdiler.

⁴⁵⁴ قتلنا ثم لم يحيين قتلنا

813. Ebü'l-'Atâhiye

1. إلهي لا تعذبني فإني

مقرُّ بالذي قد كان مني

İlahi, bana azap etme, ben günahımı ikrar ediyorum.

2. فما لي حيلةٌ إلا رجائي

لعفوك إن عفوت وحسن ظني

Sana olan hüsnüzannım ve affedersen affına olan ümidim dışında bir tedbirim yoktur.

3. وكم من زلة لي في الخطايا

وأنت علي ذو فضلٍ ومنّ

Ayağım nice hataya kaymış, sen ise fazl u ikram sahibisin.

4. إذا فكرت في ندمي عليها

عضضت أناملِي وقرعت سني

Bu konudaki pişmanlığımı düşününce parmaklarımı ısırır, dişimi kırarım.

5. أجن بزهرۃ الدنيا جنوناً

وأقطع طول عمري بالتمني

Dünyanın süsleriyle deliriyor ve bütün ömrümü temenni ile geçiriyorum.

6. ولو أني صدقت الزهد عنها

قلبت لأهلها ظهر المجن

Eğer gerçekten züht ehli olsaydım (artık kimseden utanmaz), tüm insanlara karşı arkamı dönüp siper alırdım.

7. يظن الناس بي خيراً وإنّي

لشر الخلق إن لم تعف عني

İnsanlar beni hayırlı zannediyorlar ama sen beni bağışlamazsan insanların en şerlisiyim.

814. 'Urve b. Hizâm

1. متى تكشفني القميص تبينا

بي الضر من عفراء يا فتیان

Ey gençler, gömleğimi açarsanız Afrâ'nın bana verdiği zararı görürsünüz.

2. إذا تريا لحماً قليلاً وأعظماً

بلین وقلباً دائماً الرجفان

Eskimiş, azıcık et ve kemik ve bir de titreyen kalp vardır.

3. على كبدي من حب عفراء قرحة

وعینان من وجدي بها تكفان

Ciğerimde Afrâ'nın aşkıyla bir yara var, ve iki gözüm de onun aşkıyla kör olmuştur.

4. كأن قطاةً علقت بجناحها

على كبدي من شدة الخفقان

Şiddetli kalp atışımdan dolayı sanki ciğerimde kanatlarına beraber bir kuş takılı kalmış gibidir.

5. فيا رب أنت المستعان على الذي

تحملت من عفراء منذ زمان

Ya rabbi, Afrâ'dan uzun zamandır tahammül ettiğim çilelerine ancak sen çare olursun.

6. فيا ليت محيانا جميعاً وليتنا

إذا نحن متنا ضمنا كفنان

Keşkşe birlikte yaşayabilse ve öldüğümüzde de aynı kefene birlikte sarılabilsedik.

7. تَكْنَفِي الْوَاشُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ

وَلَوْ كَانَ وَاشٍ وَاحِدٌ لَكَفَانِي

Dedikoducular her taraftan beni kuşattılar, hâlbuki tek bir dedikoducu olsa bana yeterdi.

8. وَلَوْ كَانَ وَاشٍ بِالْإِمَامَةِ أَرْضَهُ

أَحَازِرُهُ مِنْ شَوْمِهِ لِأَتَانِي

Eğer dedikoducu Yemâme'de bile olsa onun uğursuzluğundan korkar ve sakınırdım.

815. İmâm Zeynelabidîn Radiyallahu Anh

1. وَرَبِّ جَوْهَرٍ عِلْمٍ لَوْ أَبُوحَ بِهِ

لَقِيلَ لِي أَنْتَ مِمَّنْ يَعْبُدُ الْوَثْنَا

Bende öyle ilim mücevherleri var ki açıklayacak olsam "sen putperestlerdensin" derler.

2. وَلَا سَتَحِلُّ رِجَالٌ مُسْلِمُونَ دَمِي

يُرُونَ أَقْبَحَ مَا يَأْتُونَهُ حَسَنًا

Ve (o sırları söylesem) Müslümanlar kanımı helal görüp yapabilecekleri bu çirkin işi helal sayarlardı.

816. el-Ahnef el-'Ukberî

1. وَأَحْلَمُ فِي الْمَنَامِ بِكُلِّ خَيْرٍ

فَأَصْبَحَ لَا أَرَاهُ وَلَا يَرَانِي

Rüyamda tüm hayırları görüyorum ama sonra ne o beni görüyor ne de ben onu görüyorum. (Bu rüyalar gerçek olmuyor.)

2. ولو أبصرت شراً في منامي

لوفى الشر من قبل الأذان

Ama rüyamda bir şey göreceğim olursam daha ezan bile okunmadan o şer gerçek oluyor.

817. Ebü'l-Fazl

1. سقيا لعيش مضى والدهر يجمعنا

ونحن نحكي عناقاً شكل تنوين

Allah feleğin bizi bir araya getirdiği, bizim tenvin gibi birbirimize sarıldığımız bir hayat ihsan eylesin.

2. فصررت إذ علقت كفي حبالكم

بسهم هجر ك تنوي ثم تنويني

Elim (gönlüm) (aşk) telinize takıldığında hicran okuyla önce beni niyetine alır, sonra fırlatırdı.

818. Ebû 'Uyeyne

1. جسمي معي غير أن الروح عندكم

فالروح في وطن والجسم في وطن

Bendenim benimle, ruhum sizinle. Ruhum ayrı diyarda, bedenim ayrı diyarda...

2. فليعجب الناس مني أن لي جسداً

لا روح فيه ولي روح بلا بدن

İnsanlar benim ruhsuz bir bedenimin ve bedensiz bir ruhumun olmasına şaşıyorlar.

819. Kays b. Zerih

1. وإني لأهوى النوم في غير حينه

لعل لقاءً في المنام يكونُ

Ben vakti olmasa bile uyumayı seviyorum çünkü belki rüyada kavuşmak mümkün olur.

2. تحدثني الأحلام أني أراكم

فيا ليت أحلام المنام يقينُ

Bazı zamanlarda sizi rüyada görüyorum. Keşke rüyalar gerçek olsa...

820. İmam Şâfi'î

1. إنا نعزيك لا إنا على ثقةٍ

من الحياة ولكن سنة الدين

Sana taziyyede bulunuyoruz ama bu kendi hayatımızdan emin olduğumuz için değil, dinin gereği olduğu için.

2. فما المعزى بباقي بعد ميته

⁴⁵⁵ولا المعزي وإن عاشا إلى حين

Bir ölünün ardından taziye eden de taziyyede bulunulan da biraz daha yaşayacak olsalar bile kalıcı değildir.

[479]

821. İmam Şâfi'î

1. قنعت بالقوت من زمانني

⁴⁵⁵ولا المعزي وإن أعشى إلى حين

وصنت نفسي عن الهوان

Bana nasip olan azığa kanaat ettim ve nefsimi zilletten korudum.

2. خوفاً من الناس أن يقولوا

فضل فلانٍ على فلانٍ

İnsanların "filancanın fazileti filan kişiden daha fazla" demelerinden korktum.

822. Lisânü'd-dîn b. Hatîb el-Endelüsî

1. بث بيني وبينني فيض جفني

شغفي شغفي فشبت ببيني

2. ففتنتني بغنج ظبي تجني

نبتغي نقض ينثي بتجن

3. بزّة زينت قضيبٌ تنثي

قضيت بغيتي ففرت بفن

4. خفت تشّيت بينتي فجفتني

ثقةٌ تنثي فخيّب ظني

823. Lisânü'd-dîn b. Hatîb el-Endelüsî

1. مولاي إن أذنبت تتكر أن يرى

منك الكمال ومني النقصانُ

Ey efendim, eğer günah işlersem (bağışla). Senden kemal benden noksan sadır olmasına şaşılmaz.

2. والعفو عن سبب الذنوب مسببٌ

لولا الجناية لم يكن غفرانُ

Günahların sebebini bağışlayan günahlara sebep olur. Suç olmasa mağfiret de olmazdı.

824. Ebü'l-Hayr

1. جرى قلم القضاء بما يكون⁴⁵⁶

فسيان التحرك والسكون

Kader kitabı olup bitecek olanı yazdı, bu yüzden hareket de sükûn da eşittir.

2. جنونٌ منك أن تسعى لرزقٍ

ويرزق في غشاوته الجنينُ

Cenin bile örtüsünün içinde rızıkına kavuşuyorken senin rızık peşinde koşman deliliktir.

825. Ebû İshâk el-Hasâvî

1. سحر البيان بناني صار يعقده

والنفث في عقده من منطق الحسن

Sözün sihri parmaklarımı bağladı ve güzel söz onun düğümüne üflenene nefes oldu.

2. لا أنشد المرء يلقاني ويبصرني

أنا المعيدي فاسمع بي ولا ترني

Beni görecek, bana bakacak kimseler bulmaya çalışmam. Ben Muaydî'yim, beni dinle ama beni görme.

826. el-Mansûr el-Hallâc

⁴⁵⁶ جرى قلم الكتاب بما يكون

1. أ أنت أم أنا هذا العين في العين

حاشاي حاشاي من إثبات اثنين

Şu gözün içindeki göz sen misin ben miyim? Haşa, haşa, iki varlığa var demekten Allah'a sığınırım.

2. بيني وبينك أني ينازعني

فارفع بلطفك إني من البين

Benimle aranda bir "ben" olması beni rahatsız ediyor, lütfunla aradan "ben"i kaldır.

827. Beşşâr

1. يا قوم أذني لبعض القوم عاشقة

والأذن تعشق قبل العين أحيانا

Ey millet! Kulağım bir grup insana aşıktır. Kulak bazen gözden evvel aşık olur.

2. قالوا بمن لا ترى تهذي فقلت لهم

الأذن كالعين توتى القلب ما كانا

"Görmediğin birine âşık olmak hezeyandır" dediler, onlara "göz gibi kulağa gelen de kalbe ulaşır" dedim.

828. Beşşâr

1. يا ليتني كنت تفاحاً مفلجاً

أو كنت من قضب الرياحان ريحانا

Keşke bölünmüş bir elma veya bir demet reyhan olsaydım da...

2. حتى إذا وجدت ريحي فأعجبها

ونحن في خلوةٍ مثلت إنسانا

... (sevgili) halvette kokumu alıp beğenseydi ve sonra insan şekli alsaydım.

829. İbrâhîm el-Mehdî

1. ذنبى إليك عظيمٌ

وأنت أعظم منه

Sana karşı günahım büyük, ama sen de ondan büyüksün.

2. فخذ بحقك أولاً

فاصفح بعفوك عنه

Önce hakkını al ve sonra onu bağışla.

3. إن لم أكن في فعالى

من الكرام فكنه

Eğer amellerim ile kerim kimseler arasında olamazsam sen beni onların arasında kıl.

830. İbn Mukle

1. تحالف الناس والزمان⁴⁵⁷

فحيث كان الزمان كانوا

İnsanlar ve zaman ittifak yaptılar. Zaman kimin yanında durduysa onun yanında durdular.

2. عادانى الدهر نصف يومٍ

فانكشف الناس لى وبانوا

Felek bana yarım gün düşmanlık edince insanların iç yüzü de bana karşı açılmış, görünmüş oldu.

⁴⁵⁷ تخالف الناس والزمان

3. يا أيها المعرضون عني

عودوا فقد عاد لي الزمانُ

Ey benden yüz çevirenler, haydi, geri dönün. Çünkü dünya da bana döndü.

831. 'Alî b. Cebele

1. أنت الزمان الذي يجري تصرفه

على الأنام بتشديدٍ وتليين

İnsanlarda tasarrufları etkili olan zaman (zamanın hakimi) sensin. Halka bazen sert, bazen yumuşak (yani dilediğin gibi) muamele edersin.

2. لو لم تكن كانت الأيام قد فنيت

والمكرمات ومات المجد مذ حين

Eğer sen olmasaydın günler de iyilikler de çoktan tükenmiş, mecd çoktan ölmüş olurdu.

3. صورك الله من مجدٍ ومن كرمٍ

وصور الناس من ماءٍ ومن طينٍ

Allah insanları çamur ve sudan seni ise mecd ve keremden yaratmıştır.

832. Ebû Muhammed et-Temîmî

1. لا تخضعن لمخلوقٍ على طمعٍ

فإنّ ذاك مضرٌّ منك بالدين

Bir beklenti ile Allah'ın kullarına boyun eğme. Bu dine zarar verir.

2. وارغب إلى الله مما في خزائنه

فإنّما هو بين الكاف والنون

Allah'ın kef ve nun harfleri arasındaki (kün) hazinelerine yönel.

3. أما ترى كل من ترجو وتأمله

من الخلائق مسكين ابن مسكين

Görmüyor musun, beklenti içinde olduğun kullar miskin oğlu miskindir.

[480]

833. 'Abdu's-Samed b. Bâbek

1. أشكو إليك زماناً ظل يعركني

عرك الأديم ومن يفدى من الزمن

Beni uzunca bir müddet hırpalayan, feda eden zamanı sana şikâat ediyorum.

2. وصاحباً لست مغبوطاً بصحبته

دهراً فغادرني فرداً بلا سكن

Bir dostum var, onun muhabbeti çekilmiyor, dehr de beni yalnız ve evsiz bıraktı, (bu ikisini de şikâyet ediyorum).

3. هبت له ريح إقبالٍ فطار بها

نحو السرور والجاني إلى الحزن

İkbal rüzgârı ona doğru esti ve onu mutluluğa doğru uçurdu, beni de hüzne sevk etti.

4. نأى بجانبه عني وصيرني

مع الأسى ودواعي البين في قرن

Beni esefte bırakıp sırtını çevirdi ve araya ayrılık için vesileler çıkarttı.

5. وباع صفو ودادٍ كنت أقصره

عليه مجتهداً في السر والعلن

Gizli ve âşikâr olarak gayret gösterdiğim, kendisine hasrettiğim saf sevgiyi sattı.

6. وكان غالى به حيناً فأرخصه

يا من رأى صفو ودِّ بيع بالثمن

Ona karşı olan sevgim bir zamanlar çok değerliydi ama o değerini düşürdü.
Acaba hiç kimse ücret karşılığında satılan saf sevgi gördü mü?

7. فليس في الأرض مغبونٌ بصفقته

إن لم يكن ذاك منسوباً إلى الغبن

Eğer bu iş "dolandırma" olarak isimlendirilmiyorsa yeryüzünde hiç kimse dolandırılmıyor demektir.

8. كأنه كان مطوياً على أحنٍ

ولم يكن من عيون الشعر أنشدني

Bana güzel şiirler okumuyordu, adeta içinde gizli bir kin yerleşmiş gibiydi.

9. إن الكرام إذا ما أيسروا ذكروا

من كان يألّفهم في المنزل الخشن

Kerim kimseler zengin olduklarında sıkıntılı zamanlarında aşına oldukları kimseleri hatırlar.

834. Mecnûn el-‘Âmirî

1. قالت جننت على رأسي فقلت لها

الحب أعظم مما بالمجانين

Başımda mecnun oldun/delirdin, dedi, aşk mecnunların/delilerin elindekinden çok daha büyüktür dedim.

2. الحب ليس يفيق الدهر صاحبه

وإنما يصرع الإنسان في الحين

Aşka sahip olan kimse sonsuza dek ayılamaz, insanı bir anda yere serer.

3. لو تعلمين إذا ما غبت ما سقمي

وكيف تسهر عيني لم تلوميني

Sen yokken çektiğim derdi ve gözlerimin nasıl uykusuz kaldığını bilsen beni kınamazdın.

835. Mecnûn el-‘Âmirî

1. وأجهشتُ للتوباد حين رأيتَه

وكبر للرحمن حين رأني

Tûbâd'ı gördüğümde ağlamaya başladım, o da beni gördüğünde Rahmân'a tekbir getirdi.

2. وأذريت دمع العين لما عرفته

ونادى بأعلى صوته فدعاني

Onu tanıyınca gözümde yaşlar akıttım, o da en yüksek sesiyle bana seslendi.

3. فقلت له قد كان حولك جيرة

وعهدي بذاك الصرم منذ زمان

"Etrafında komşular vardı, onların gittiğini uzun zamandır bilmekteyim" dedim.

4. وقلت له أين الذين عهدتهم

بقربك في حفظ وطيب أمان

"Yakınında olup güven içinde güzelce seni koruyan, alıştığım simalar nerede" dedim.

5. فقال مضوا واستودعوني ديارهم

ومن ذا الذي يبقى على الحدثان

"Diyarlarını bana emanet edip gittiler. Gece ve gündüzün felaketlerinden kim salim kalabilir ki?" dedi.

6. وإني لأبكي اليوم من حذري غداً

فراقك والحيان مؤتلفان

Şimdi beraber olsak da yarın seni kaybetme korkusuyla bugün ağlıyorum.

7. سجلاً وتهناً ووبلاً وديمةً

وسحاً وتسجلاً وتنهملان

Kova kova, kesik kesik, iri tanelerle, günler boyunca, oluk oluk taşan gözyaşları döktüm.

836. Mecnûn el-Âmirî

1. ومستخبّر عن سر ليلي رددته

بعمياء من ليلي بغير يقين

Leyla'nın tekrar ettiğim sırrından haberdar olanlar Leyla'ya karşı kördür, onu yakîn üzere bilmezler.⁴⁵⁸

2. يقولون خبّرنا فأنت أمينها

وما أنا إن أخبرتهم بأمين

"Sen aramızdaki güvenilir kişisin, (o sırrı) anlat bize" diyorlar. Eğer size anlatırsam güvenilir kişi olamam ki.

837. Mecnûn el-Âmirî

1. وبني من هوى ليلي الذي لو أبته

جماعة أعدائي بكت لي عيونها

Eğer bendeki Leyla aşkını anlatsam düşmanlarım bile benim için hüngür hüngür ağlar.

⁴⁵⁸ Bu dört beytin ikinci mısralarının baskıda sıralarının karıştığı tespit edilmiş ve mısraların sırası yeniden düzenlenmiştir.f

2. أرى النفس عن ليلي أبت أن تطيعني

فقد جن من وجدي بليلي جنونها

Görüyorum ki nefsim Leyla konusunda bana itaat etmeyi reddetmektedir.
Leyla'ya olan vecdimden dolayı çılgına döndüm, Mecnun oldum.

838. Ebü'l-'Alâ el-Ma'arrî

1. أبا العلا سلیماننا

إن العمی حباك إحسانا

Ey Ebü'l-Alâ Süleyman, körlük sana bir ihsanda bulundu.

2. لو أبصرت هذا الوری

لم یر إنسانك إنسانا

Göz bebeğin tüm mahlukata baksa bir insan bile göremez.

839. Ebû Firâs el-Hamdânî

1. ما كنت مذ كنت الأطوع خلاني

ليست مؤاخذه الإخوان من شاني

Var olduğum günden beri dostlarım arasındaki en uysal kişi bendim,
kardeşlerimi hesaba çekmekle hiç işim olmadı.

2. يجني الخليل فاستحلى جنايته

حتى على عفوي وإحساني

Dostum bana bir fenalık yapıyor, onu öyle affediyor, sonrasında öyle ihsanda
bulunuyorum ki bu fenalık ona tatlı görünmeye başlıyor.

3. إذا خليلي لم يكثر إساءته

فأين موقع إحساني وغفراني

Eğer dostum çokça fenalık yapmazsa ben ne zaman onu affedecek, ona ihsanda bulunacağım ki?

4. يجني علي وأحنو صافحاً أبداً

لا شيء أحسن من حانٍ على جانٍ

Bana fenalık yapıyor, ben de onu tamamen affediyorum. Fenalık eden kişiyi affetmekten daha güzel bir şey yoktur.

[481]

840. Lâ-edrî

1. إذا رمت تحيا سليماً من الأذى

ودينك موفورٌ وعرضك صيئٌ

Eğer eziyetten sâlim bir şekilde yaşamak, dinini ve ırzını korumak istersen...

2. لسانك لا تذكر به عورة امرئٍ

وعندك عوراتٌ وللناس ألسنٌ

... dilin kimsenin ayıbını zikretmesin. Çünkü senin de kusurların var ve insanların da dilleri.

3. وعينك إن أبدت إليك مساوياً

لقومٍ فقل يا عين للناس أعينٌ

Eğer gözün sana bir topluluğa ait kötü bir şey gösterirse ona "Ey gözüm, insanların da gözü var (senin de ayıbını görebilirler)" de.

4. وعاشر بمعروفٍ وكن متودداً

ولا تلق إلا بالتّي هي أحسنٌ

İnsanlara iyilikle muamele et ve onlara karşı sevgi dolu ol. Onlarla ancak en güzel şekilde görüş.

841. Lâ-edrî

1. كتبت إليكم أشتكي حرقه الهوى

بخطٍ ضعيفٍ والخطوط فنونُ

Bir mektupla, zayıf bir hat ile size aşkın yakıcılığını şikayet ettim, hâlbuki hat bir sanattır.

2. فقال خليلي ما لخطك هكذا

رقيقاً ضئيلاً ما يكاد يبينُ

Arkadaşım bana "Niçin böyle neredeyse görünmeyecek şekilde yazdın?" diye sordu.

3. فقلت حكاني في نحول ورقة

كذاك خطوط العاشقين تكونُ

"Kağıdın inceliği beni anlatıyor, âşıkların yazısı böyle olur." dedim.

842. Lâ-edrî

1. وأبو عليٍّ مات في إسهاله

ومبرسماً قد مات أفلاطونُ

Ebû Ali (İbn Sina) ishalden öldü. Eflatun akciğer iltihabından öldü.

2. ما إن دواء الموت إلا عند من

قد قال للمعدوم كن فيكونُ

Ölüm hastalığının ilacı ancak olmayan bir şeye "ol" deyince olduranın katındadır.

843. Lâ-edrî

1. هون إليك فإن كل شديدة

إن لم تشددها عليك تهونُ

Başına gelen zorlukları kolaylaştır. Sen ciddiye almazsan onlar kolaylaşır.

2. وتيقن أن الذي هو كائنُ

بالكره منك وبالرضا سيكونُ

İyi bil ki olacak olan sen rahatsız da razı da olsan yine olacaktır.

844. Lâ-edrî

1. اقرن برأيك رأي الغير واستشر

فالحق لا يخفى على اثنين⁴⁵⁹

Kendi görüşünle başkalarının görüşünü birleştir. Hakikat iki kişiye birden gizli kalmaz.

2. المرء مرآة تراه وجهه

ويرى قفاه بجمع مرآتین

Kişi bir ayna ile ancak yüzünü görür, ensesini ise ancak iki aynayı birleştirirse görür.

845. Lâ-edrî

1. شفاء الحب تقبيلٌ ولمسٌ

وسحبٌ بالبطون على البطون

Aşkın şifası öpmek, dokunmak ve sarılmaktır.⁴⁶⁰

2. وزهرٌ تذرف العينان منه

وأخذٌ بالمناكب والقرون

⁴⁵⁹ فالرأي لا يخفى على اثنين

⁴⁶⁰ Beytin manasında zarurete binâen kısmî düzenleme yapılmıştır.

Omuzlarla başlar birbirine dokunur, bu gözleri yaşartan bir çiçektir.

846. Lâ-edrî

1. حق العيادة يومٌ بعد يومين

وجلسةٌ لك مثل اللحظ بالعين

Hasta ziyaretinin (hastalıktan) iki gün sonra, bir gün göz ucuyla bakmak kadar kısa olması bir haktır.

2. لا تبرمن مريضاً في مسألة

يكفيك من ذاك تسأل بحرفين

Hastayı adeta sorguya çekerek ona eziyet etme, bir iki kelimeyle (hâlini) sorman yeterlidir.

847. Lâ-edrî

1. تمتع بالرقاد على شمال

فسوف يطول نومك باليمين

Sol tarafına doğru yatıp uyumanın keyfine bak, çünkü sağ tarafın üzerinde çok uzun uyuyacaksın.

2. ومنتع من يحبك باجتماع

فأنت من الفراق على يقين

Seni seven kişilerle buluşarak onları mutlu et. Çünkü (bir gün) muhakkak onlardan ayrılacaksın.

848. Lâ-edrî

1. هددت بالسلطان فيك وإنما

أخشى صدودك لا من السلطان

Seni sultan ile tehdit ettim, sultandan değil senin çekip gitmenden korkuyorum.

2. أهوى الملامة فيك حتى لو درى

آخذ الرشاً مني الذي يلحاني

Seni sevdiğim için kınanmaya bayılıyorum, hatta (beni kınayan kişi) ona rüşvet bile vereceğimi bilse peşime düşerdi.

849. Lâ-edrî

1. قلوب العاشقين لها عيونٌ

ترى ما لا يراه الناظرون

Âşıkların kalplerinde gözler vardır, bakan kişilerin görmediklerini görürler.

2. وأجنحة تطير بغير ريشٍ

إلى ملكوت رب العالمينا

Ve âlemlerin rabbine ait melekûta uçan, tüysüz kanatları vardır.

850. Lâ-edrî

1. ولا تخضعن لمخلوقٍ على طمعٍ

فإن ذلك وهنٌ منك في الدين

Bir beklenti ile Allah'ın kullarına boyun eğme, bu dînî açıdan bir zayıflıktır.

2. واسترزق الله مما في خزائنه

فإنما الأمر بين الكاف والنون

Allah'ın hazinelerinden rızkını iste. Çünkü bu iş kef ile nun harfi arasındadır.

3. إن الذي أنت ترجوه وتأمله

من البرية مسكين ابن مسكين

Kendisinden beklentin olan mahluk miskin oğlu miskindir.

4. ما أحسن الدين والدنيا إذا اجتماعا

لا بارك الله في دنيا بلا دين

Din ve dünya birleşmişse bu ne güzeldir. Allah içinde din olmayan dünyalığa bereket vermesin.

851. Lâ-edrî

1. إذا رمت الأمانى قبل وقتٍ

فلست لواجدٍ قبل الأوانِ

Arzu ettiğin şeyi vakti gelmeden elde etmek istersen onu bulamazsın.

2. وكان سؤال موسى قبل وقتٍ

فصار جواب ذلك لن تراني

Musa'nın sorusu vakitsizdi ve cevabı "len-terânî" oldu.

[482]

852. Lâ-edrî

1. إذا هز اللئيم السكر يوماً

بدا في بذل مالٍ فيه ضنا

Sarhoşluğun vurduğu pinti cimrilik ettiği malını saçmaya başlar.

2. وجود بماله في الشرب سكرأ

ويأكل كفه في الصحو حزنا

Sarhoş olup malını şaraba akıtır, ve sonra ayılınca üzüntüden elini yer.

853. Lâ-edrî

1. قِيلَ إِنَّ إِلَهَهُ قَدْ وَلَدَا

قِيلَ إِنَّ الرِّسُولَ قَدْ كَهَنَّا

"Allah doğurdu" dediler, "Peygamber kâhinlik yaptı" dediler.

2. مَا نَجَى اللَّهَ وَالرِّسُولَ مَعَاً

مَنْ لِسَانِ الْوَرَى فَكَيْفَ أَنَا

Allah da resulü de halkın dilinden kurtulamadı, ben nasıl kurtulayım?

854. Lâ-edrî

1. خَذَهُمْ إِلَيْكَ فَكُلَّ صَارَ فِي خَلْقٍ

وَأَنْتَ أَعْطَيْتَهُ يَا رَبَّ عَرِيَانَا

İnsanlara mal ve zenginlik verilir. Ya rabbi, sen bana çocuk verdin.

2. قَدْ كُنْتَ كَلَفْتَنِي فِي أَمِّهِمْ ثَمْنًا

فَخَذَهُمْ عَاجِلًا يَا رَبَّ مَجَانًا

Onları al, herkesin elbisesi var ama ya rabbi, onları sen bana çıplak olarak verdin.

3. قَدْ كُنْتَ كَلَفْتَنِي فِي أَمِّهِمْ ثَمْنًا

فَخَذَهُمْ عَاجِلًا يَا رَبَّ مَجَانًا

Onların annesiyle evlenirken beni bir bedelle (mehirle) mükellef kıldın. Ya rabbi, onları ücretsiz olarak acilen al.

855. Lâ-edrî

1. فَيَا عَجَبًا لِمَنْ رَبِّيتُ طِفْلًا

أَلْقَمَهُ بِأَطْرَافِ الْبَنَانِ

Parmak uçlarımla lokmalarını yedirerek büyüttüğüm çocuklarıma şimdi şaşıyorum.

2. أَعْلَمَهُ الرَّمَايَةَ كُلَّ يَوْمٍ

فلما استد ساعده رماني

Ona her gün ok atmayı öğrettirdim. Bileği güçlenir güçlenmez beni vurdu.

3. وَكَمْ عَلَّمْتَهُ نَظْمَ الْقَوَافِي

فلما قال قافيةً هجاني

Ona şiir nazmetmeyi öğrettim eli kalem tutar tutmaz beni hicvetti.

856. Lâ-edrî

1. لَا تَصْبُونِ إِلَى وَطَنِ

فيه تضام وتمتهن

Haksızlığa uğradığım ve kullanıldığım bir vatana hasret duyma.

2. وَارْحَلْ عَنِ الدَّارِ الَّتِي

تَعْلِي الْوَهَادِ عَلَى الْقَنْنِ

Çukurların tepelerden daha yükseğe çıktığı bir diyardan ayrıl.

3. وَجِبَ الْبِلَادِ فَأَيُّهَا

أَرْضَاكَ فَاخْتَرَهُ وَطَنِ

Ülkeleri baştan başa dolaş ve seni mutlu eden yeri vatan olarak seç.

857. Lâ-edrî

1. إِذَا كُنْتَ جَمَاعاً لِمَالِكَ مَمْسِكاً

فأنت عليه خازنٌ وأمينٌ

Eğer malını sürekli toplayıp onu sımsıkı tutuyorsan sen o malın bekçisisin.

2. تؤديه مذموماً إلى غير حامدٍ

فيأكله عفواً وأنت دفينٌ

Yerilmiş bir şekilde onu nankörlere teslim edeceksin. Sen toprağına altındayken onlar da malını afiyetle yiyecekler.

3. إذا أعطى القليل فتى شريفٌ

فإن قليل ما يعطيه زينٌ

Şeref sahibi bir kimse az bir mal verse bu verdiği süstür.

4. وإن تكن العطية من دنيءٍ

فإن كثيرها عارٌ وشينٌ

Alçak kişinin verdiği mal çok bile olsa utançtır.

858. Lâ-edrî

1. قلت يوماً لدار قومٍ تناؤوا

أين سكانك الكرام لدينا

Halkı dağılıp gitmiş bir diyara bir gün dedim ki: "Bizim nezdimizde değerli olan halkınız nerede?"

2. فأجابت هنا أقاموا قليلاً

ثم ساروا ولست أعلم أينما

"Burada biraz durduktan sonra yürüyüp gittiler, nerede olduklarını bilmiyorum." diye cevap verdi.

859. Lâ-edrî

1. إن طال ليلي بعدهم فلطوله

عذرٌ وذاك لما أقاسي منهم

Eğer onlardan sonra gecem uzadıysa bu hususta mazurum çünkü bunun sebebi onların bana yaşattığı kasvettir.

2. لم تسر فيه نجومه لكنها

وقفت لتسمع ما أحدث عنهم

Gökte yıldızlar yürümedi, âdeta benim onlar hakkında anlattıklarımı dinlemek için durdu.

860. Lâ-edrî

1. العين تبدي الذي في نفس صاحبها

من المحبة أو بغضٍ إذا كانا

Göz sahibinin kalbinde sevgi mi kırgınlık mı olduğunu gösterir.

2. فالعين تنطق والأفواه صامتة

حتى ترى من ضمير القلب تبياناً

Dudaklar susarken göz konuşur. Ve kalp de apaçık bir şekilde görür.

861. Lâ-edrî

1. ما نظرت عيني سواك منظرأ

مستحسناً إلا عرضت دونه

Gözüm senden başka hangi güzel manzarayı görürse görsün sen ondan daha güzelsin.

2. وما تمنيت لقاء غائب

إلا سألت الله أن تكونه

Bilmediğim biri ile buluşacaksam her defasında Allah'tan o kişinin sen çıkmasını istiyorum.

862. Lâ-edrî

1. إلهي مضت للعمر سبعون حجةً

ولي حركات بعدها وسكونُ

İlahi, ömrümden yetmiş sene geçti. Bundan sonra hareketim de sükûnum da olacak.

2. فيا ليت شعري أين أو كيف أو متى

يكون الذي لا بد أن سيكونُ

Keşke bilseydim, bir gün muhakkak gerçekleşecek olan şey nerede, nasıl ve ne zaman gerçekleşecek?

863. Lâ-edrî

1. تمتع بها ما ساعفتك ولا تكن

جزوعاً إذا بانك فسوف تبينُ

Bugün imkânın varken onun tadını çıkart ve eğer senden ayrılırsa telaş etme, çünkü eninde sonunda ondan ayrılacaksın.

2. وخنها وإن كانت تقي لك إنها

على قدم الأيام سوف تخونُ

Bugün o sana vefa gösterirken sen ona ihanet et, çünkü ileride zaten sana ihanet edecek.

3. وإن هي أعطتك اللبان فإنها

لغيرك من طلابها ستلينُ

Bugün sana güzel davranıyorsa yarın senden başkasına da güzel davranacaktır.

864. Lâ-edrî

1. وإن حلفت أن ليس تنقض عهدها

فليس لمخضوب البنان يمينُ

Ahdini bozmayacağına yemin bile etse (ümide kapılmayız çünkü) parmakları kınalı birinin yemini olmaz.

2. وإن سبكت يوم الفراق دموعها

فليس لعمر الله ذاك يقينُ

Firak gününde gözyaşlarını dökse bile Allah'a yemin olsun ki bundan emin olamayız.

865. Lâ-edrî

1. هي القناعة الزمها تعش ملكاً

لو لم يكن منك إلا راحة البدن

Kanaati elden bırakma, sağlıktan başka hiçbir şeyin olmasa bile hükümdarlar gibi yaşarsın.

2. وانظر لمن ملك الدنيا بأجمعها

هل راح منها بغير القطن والكفن

Tüm dünyayı elde etmiş insanlara bak, bu dünyadan pamuk ve kefinden başka bir şey götürebildiler mi?

866. Lâ-edrî

1. إن يسمعوا ربيّةً طاروا بها فرحاً

متى وما سمعوا من صالحٍ دفنوا

Şüphe içeren bir şey duysalar mutluluktan uçarlar, salih/faydalı bir şey duyarlarsa da girecek delik ararlar.

2. صمُّ إذا سمعوا خيراً ذكّرت به

وإن ذكّرت بسوءٍ عندهم أذنوا

Bir hayır duysalar sağır olurlar, kötü bir şey söyleyen kulak kesilirler.

867. Lâ-edrî

1. إن قلّ مالي فلا خلّ يصاحبني

إن زاد مالي فكلّ الناس خلّاني

Malım azalsa hiçbir dost benimle yârenlik etmez, eğer malım artsa tüm insanlar dostum olur.

2. فكم عدوّ لأجل المال صاحبني

وكم صديق لفقد المال عاداني

Kaç düşman mal için benimle yârenlik etti, kaç dost malımı kaybedince bana düşmanlık etti.

868. Lâ-edrî

1. فأربعةٌ تظهرن أسرار حالتي

وتغنيني من شرحها وبيانها

Dört şey var ki benim durumumu, sırlarımı açığa çıkarır. Açıklama yapmama, beyana hiç hacet kalmaz.

2. صعود زفيرى وانحدار مدامعى

وصفرة لوني واحتراق جناني

Derin derin iç çekmem, gözyaşlarımın seller gibi akması, rengimin sapsarı olması ve kalbimin yanması.

869. Lâ-edrî

1. دع الوقوف على الأطلال والدمن

فليس ينفع مسكونٌ بلا سكنٍ

Harabe ve kalıntıların üzerinde beklemeyi bırak. İçinde yaşayanlar artık orada olmadıktan sonra o yerlerin ne faydası var?

2. ألا تراني لا أثني على طللٍ

بعد الفراق ولا آوي إلى وطنٍ

Görmüyor musun, ben ayrılıktan sonra ne harabeleri övüyor ne de vatana sığınıyorum.

3. وكيف يأنس قلبي بالديار وقد

أصاب فيها الردى من كان يؤنسني

Ölüm orada tanıdığım herkesi yok etmişken kalbim o diyara nasıl yakınlık duysun.

4. إن الذين أذاقوني فراقهم

أفانيت بعدهم دمعِي من الحزنِ

Bana ayrılıklarını tattıranlara duyduğum hüznün sebebiyle göz yaşımı tükettim.

5. لله من لعبت أيدي المنون به

ضناً بما فيه أن يبقى على الزمنِ

Allah'a yemin olsun, felek bir kimseyle oyun oynayacağı zaman ona geride bırakacağı çokça mal verir.

6. جعلت روعي له من روحه عوضاً

مقيمةً معه في ذلك الكفن

Ruhumu onun ruhu ile değiştirdim, onunla şu kefende kalacak.

7. فصار كالحي إذ روعي تحل به

وصرت كالميت إذ لا روح في بدني

Ruhum ona girince o diri gibi oldu. Ben de ruhum bedenimde olmayınca ölü gibi oldum.

8. وكيف تصحب روعي بعده جسدي

وكان إن غاب تأبى أن تصاحبني

Ruhum ondan sonra nasıl bedenimde dursun, cesedim gittikten sonra benimle yoldaşlık etmeyi reddediyor.

870. Lâ-edrî

1. هل تعلمين وراء الحب منزلةً

تدني إليك فإن الحب أقصاني⁴⁶¹

Aşkın ötesinde beni sana yaklaştıracak bir menzil biliyor musun? Zira aşk beni senden uzaklaştırdı.

2. هذا كتاب فتى طالت بليته

يقول يا مشتكى بثي وأحزاني

Bu, belalarla uzunca bir süre sınanmış bir delikanlının mektubudur. Diyor ki: Ey hüzn ve kederimin şikâyet mercii!

3. لا تغبطن أبا الدنيا بمقدرة

فيها وإن كان ذو عزّ وسلطان

İzzet ve saltanata sahip olsa bile dünya ehlinin elindekine gıpta etme.

⁴⁶¹ تدني إليك فإني الحب أقصاني

4. يكفيك من عبر الأيام ما صنعت⁴⁶²

حوادث الدهر بالفضل بن مروان

Fazl b. Mervân'a günlerin getirdiği musibetler sana ibret olarak yeter.

5. إن الليالي لم تحسن إلى أحدٍ

إلا أساءت إليه بعد إحسانٍ

Geceler ihsanda bulunduktan sonra kişiye muhakkak kötülük de getirir.

871. Lâ-edrî

1. عاداني الدهر بعض شهرٍ

فأعرض الناس ثم بانوا

Dünya bana birkaç ay düşmanlık etti. İnsanların da yüz çevirip uzaklaştılar.

2. يا أيها المعرضون عني

عودوا فقد عاود الزمانُ

Ey benden yüz çevirenler, hadi, dönün. Çünkü dünya da bana geri döndü.

872. Lâ-edrî

1. دخل الدنيا أناسٌ قبلنا

رحلوا عنها وخلوها لنا

Dünyaya bizden önce insanlar girdiler ve sonra ayrılarak onu bizim için boşalttılar.

2. فنزلناها كما قد نزلوا

وأنزلها لقدم بعدنا

⁴⁶² يكفيك من غير الأيام ما صنعت

Onların indikleri gibi biz de indik ve sonrakiler için de boşaltacağız.

873. Lâ-edrî

1. ما لا يكون فلا يكون بحيلة

أبداً وما هو كائن فيكون

Olmayacak olan şey hile ile asla öldürülemez. Olacak olan şey de olur.

2. سيكون ما هو كائن في وقته

وأخو الجهالة متعب محزون

Olacak olan şey vakti gelince gerçekleşir. Cahil de ancak kendini yorar ve üzer.

3. يسعى القوي فلا ينال بسعيه

حظاً ويحظى عاجز ومهين

Güçlü olan kişi çalışıp çabalar da bir şey elde edemez. Ve aciz olan zelil kimse de (nasibi olanı) elde eder.

[484]

874. Lâ-edrî

1. لا يمنعك خفض العيش في دعة

نزوع نفس إلى أهل وأوطان

Bolluk ve rahatlıkta olman seni aile ve vatan hasretinden alıkoymasın.

2. تلقى بكل بلاد أنت ساكنها

أهلاً بأهل وجيراناً بجيران

Yaşadığın her beldede kedine dostlar ve komşular bulursun.

875. İbrâhîm b. Ebî Muhammed

1. أنا المذنب الخطاء والعفو واسع

ولو لم يكن ذنبٌ لما عرف العفو

Çok hatası olan günahkâr benim, onun ise affı büyüktür. Günah olmasaydı af bilinmezdi.

2. سكرت فأبدت مني الكأس بعض ما

كرهت وما أن يستوي السكر والصحو⁴⁶³

Sarhoş oldum, kadeh bana sevmediğim bazı şeyler söyledi. Sarhoşlukla ayıklık bir olmaz.

3. ولولا حميا الكأس كان احتمال ما

بُدِّهتَ به لا شك فيه وهو السرو

Kadehin verdiği sarhoşluk olmasaydı şüphesiz böyle bir sıkıntıyla karşılaşmazdım.

4. ولا سيما إذ كنتُ عند خليفة

وفي مجلسٍ ما إن يجوز به اللغو

Özellikle de halifenin huzurunda, boş konuşmanın doğru olmadığı bir yerde idim.

5. تنصّلتُ من ذنبي تنصلَ ضارع

إلى من لديه يغفر العمد والسهو

Kasten ve hataen işlenmiş kusurları bağışlayan sultanın huzurunda kapanıp özür diliyorum.

876. Lâ-edrî

⁴⁶³ fكرهت وما أن يستوي السكر والصحو

1. دعوت الله أن تعلو محلاً

علو البدر في أفق السماء

Allah'a gökyüzündeki dolunay gibi yüce bir mevkie yükselmen için Allah'a dua ettim.

2. فلما أن علوت علوت عني

فكان إذا على نفسي دعائي

Ama yükseldiğinde benden de uzaklaşmış oldun, demek ki ben kendime beddua etmişim.

877. Ebû İbrâhîm b. Şâşî

1. المجد ما حرست أولاه أخراه

والفخر ما التفت أقصاه بأدناه

Mecd, başının ve sonunun korunduğu şeydir, fahr ise uzağın ve yakının bir araya geldiği şeydir.

2. اليوم أنجزت الآمال ما وعدت

وأدرك المجد أقصى ما تمناه

Bugün vaat edildiği gibi emellerine ulaştın, mecdin de temenni ettiğin en ileri noktasına ulaşasın.

3. اليوم ردت على الدنيا بشاشتها

وأرضي الملك والإسلام والله

Bugün dünyaya hoşluğu geri verildi, mülk de Müslümanlar da Allah da razı edildi.

878. İbn Cübeyr el-Endelüsî

1. تنزه عن العوراء مهما سمعتها

صيانة نفسٍ فهو بالحر أشبهُ

Kötü sözü işitir işitmez nefsinı korumak için ondan uzaklaş, soylu bir kimseye bu yakıştır.

2. إذا أنت جابوت السفية مشاتماً

فمن يتلقى الشتم بالشتم أسفهُ

Eğer sefihe küfrederek cevap verirsen (bir farkın kalmaz). Küfre küfürle cevap veren daha sefihtir.

في مرثية إبنيتها صلى الله عليه وسلم

İki evladı hakkında mersiyedir. (Allah ona salât ve selâm etsin.)

879. Fâtıma radiyallâhu anhâ

1. ماذا على من شم تربة أحمد

أن لا يشم مدى الزمان غواليا

Ahmed'in toprağını koklayan kişi ne kadar zaman geçerce geçsin başka bir kokuya ihtiyaç duymaz.

2. صُبَّتْ علي مصائب لو أنها

صُبَّتْ على الأيام صرن لياليا

Başımıza öyle musibetler yağdı ki gündüzlerin üzerine dökülse gündüzler geceye dönüşürdü.

880. İmam Şâfi'î

1. فوت الحوائج خيرٌ من إصابتها

إن كنت طالبها من غير أهلها

İhtiyaçlarını eğer ehil olmayan kimselerden istiyorsan onları yerine getirememek elde etmekten hayırlıdır.

2. لا تسألن لئيماً حاجةً أبداً

لو أن في نيلها الدنيا وما فيها

Dünya ve içindekilere nail olacaksan bile asla bir ihtiyacını alçaktan isteme.

881. 'Ukâşe el-Amrî

1. نعيمٌ هل بكيّت كما بكيّتُ

وهل بعدي وفيتّ كما وفيتُّ

Ey nimet, sen de benim ağladığım gibi ağladın mı, benim sana vefa gösterdiğim gibi vefa gösterdin mi?

2. ألا يا ليت شعري كيف بعدي

اصطبارك إذ نأيتّ وإذ نأيتُّ

Ben gidip de sen feryad edince, benden sonra nasıl sabrettiğini keşke bilsem.

3. وكم من عبرةٍ ذرفت فلما

خشيت عيون أهلي واستحييتُّ

Ne kadar da gözyaşı döktüm. Ailemin gözlerinden korkup utandığımda...

4. نهضت بها مكاتمةً فلما

خلوت ذرفتُها حتى استقيتُّ

... (gözyaşlarımı) gizlemek için gece yalnız başıma kalkıp doyasıya gözyaşı döktüm.

5. وقلت لصحبتني لما رماني

هواك بدائه حتى انطويتُّ

Dostlarıma dedim ki: "Senin aşkının hastalığı beni vurduğundan beri iki büklüm oldum."

6. أراني من هموم النفس ميتاً

ولم أر في نعيم ما نويثُ

Hüzünler bana kendimi ölü gibi gösteriyor, arzu ettiğim hiçbir nimete nail olamadım.

7. فليت الموت عجل قبض روعي

جهاراً فاسترحت وأين ليثُ

Keşke ölüm acilen ruhumu alsa da rahatlasam, ama nerede?

882. Kays b. Zerîh

1. أيا ليت لبنى لم تكن لي خلّة

ولم ترني لبنى ولم أدر ما هيا

Keşke Lübnâ benim sevgilim olmasaydı, beni hiç görmeseydi, ben de onun kim olduğunu bilmeseydim.

2. تمر الليالي والشهور ولا أرى

ولوعي بها يزدد إلا تماديا

Geeler ve aylar geçiyor ve onu görmüyorum ve ona karşı aşkım da durmadan artıyor.

3. خليلي ما لي قد بليت ولا أرى

لبيني علي الهجران إلا كما هيا

Ey dostum, bana ne oluyor? Yıprandım. Lübnâ bana sadece ve sadece hicran gösteriyor.

4. ألا يا غراب البين ما لك كلما

ذكرت لبيني طرت لي عن شماليا

Ey ayrılık kargası, sana ne oluyor da Lübnâ'yı ne zaman ansam kuzeyden kalkıp bana doğru uçuyorsun.

883. el-Mütenebbî

1. لقد كنت أحسب قبل الخصي

أن الرؤوس مقر النهى

2. فلما نظرت إلى عقله

رأيت النهى كلها في الخصى

884. 'Alî b. el-Cehm

1. أَبْلُغْ أَخَانَا تولى الله صحته

إني وإن كنت لا ألقاه ألقاه

Allah onu sıhhatte daim eylesin, kardeşimize söyleyin, ben onunla görüşmem de onunla beraberim.

2. وأن طرفي موصول برؤيته

وإن تباعد عن مثوأي مثواه

O uzakta da olsa (gönlüm) onun yanındadır, gözüm onu görmeye bağlıdır.

3. الله يعلم أنني لست أذكره

وكيف يذكره من ليس ينسأه وكيف يذكره من ليس أنساه

Allah biliyor ki ben onu anmıyorum. Hiç unutmayan nasıl ansın ki?

885. Mecnûn el-Âmirî

1. الله يعلم أن النفس قد هلكت

باليأس منك ولكني أمنيها

Allah biliyor ki nefsim sana (kavuşma konusunda) ye'se düştü ama benim hâlâ temennim var.

2. وساعةً منك ألهوها ولو قصرت

أشهى إلي من الدنيا وما فيها

Seninle geçecek bir saatle avunurum. O bir saat az olsa bile bana dünya ve içindekilerden daha lezzetlidir.

886. Ebû Mâlik es-Sımme

1. أرى الدهر بالتفريق والبين مولع

وللجمع ما بين المحبين آبيا

görüyorum ki dünya ayırmaya, ayrılmaya çok düşkündür, iki sevgilinin buluşmasına da karşıdır.

2. فأفّ عليه من زمانٍ كأنني

خلقت وإياه نطيل التعاديا

Of böyle bir zamana, sanki ben onunla husumetimi uzatmak için yaratılmış gibiyim.

887. Ebû Eyyûb el-Merzûbânî

1. ألا يا ليتني لم ألق ما قد لقيتَه

وكنت بأدنى عيشة الناس راضيا

Keşke en aşağıdaki insanın yaşayışına razı olsaydım da bu gördüklerimle karşılaşmasaydım.

2. رأيت علو المرء يدعو انحطاطه

ويضحى وسيط الحال من كان ناجيا

Gördüm ki kişinin yüksekliği düşüş getiriyor, başarılı olan kişi daha sonra vasat hâle geliyor.

888. ‘Abdu'l-ganî en-Nâblusî

1. أهتد سليمان يوم العرض هدهدة

جرادة قد أنته وهي في فيها

Hüdhüd arz gününde Süleyman'a ağzında getirdiği bir çekirgeyi hediye etmiş.

2. وأنشدت بلسان الحال قائلة

إن الهدايا على مقدار مهديها

Ve lisân-ı hâl ile demiş ki: Hediyeler hediye edilen kişinin ölçüsüne göre olur.

3. لو كان يهدى إلى الإنسان قيمته

لكان يهدى لك الدنيا وما فيها

İnsana kendi kıymetine göre bir şey hediye edilecek olsa sana dünya ve içindekilerin tamamı hediye edilirdi.

889. Ebû Firâs el-Hamdânî

1. يا ليلة لست أنسى طيبها أبدأ

كأن كل سرور حاضر فيها

Ey güzelliğini asla unutmadığım o gece! Sanki tüm mutluluklar kendisinde toplanmıştı.

2. باتت وبت وبات الزق ثالثنا

حتى الصباح تسقيني وأسقيها

O ve ben vardık, üçüncümüz de kırba idi. Sabaha kadar ben ona şarap sundum, o bana.

3. كَأَن سَوْدَ عَنَاقِيدِ بِلْمَتِهَا

أَهْدَتْ سَلَاقَتَهَا خَمْرًا إِلَى فِيهَا

Sanki tüm siyah salkımlar sıkılarak onun dudağına şarap hediye etmiş gibidir.

890. Ebû İshâk es-Sâbî

1. أَيْعَلِمُ قَبْرُ الْجَنِينَةِ أَنَّنَا

أَقَمْنَا بِهِ نَبْغِي النَّدَى وَالْمَعَالِيَا

Acaba kabir, içine konulan bu mevtadan (bir zamanlar) kerem ve yükselme beklentimiz olduğunu biliyor mu?

2. عَطَفْنَا فَحْيَيْنَا مَسَاعِيَهُ أَنَّهَا

عِظَامُ الْمَسَاعِي لَا الْعِظَامُ الْبَوَالِيَا

Ona meylettik, gayretlerinin büyük gayretler olduğunu düşündük, çürümüş kemikler olduğunu düşünmedik.

3. مَرَرْنَا بِهِ فَاسْتَوْقَفْتَنَا رَسُومَهُ

كَمَا اسْتَوْقَفَ الرُّوضُ الظُّبَا الْجَوَارِيَا

Oradan geçiyorduk. Çepeçevre bir bahçenin bir ceylanı durdurması gibi onun naz ve işveleri de bizi durdurdu.

4. وَلَمَّا تَجَاهَشْنَا الْبَكَاءَ وَلَمْ نَنْطِقْ

عَنِ الْوَجْدِ إِقْلَاعًا عِذْرَ الْبَوَاكِ يَا

Vecd hâlinde gözyaşlarımızı tutamadık, ağlamakta mazurduk.

5. وَقَفْنَا فَأَرْخَصْنَا الدَّمُوعَ وَرَبَّمَا

تَكُونُ عَلَى سَوْمِ الْغَرَامِ عَوَالِيَا

Durduk ve göz yaşlarımızı saldık, belki de aşk (insandan) yükselerek geçer.

6. أَلَا أَيُّهَا الْقَبْرِ الَّذِي ضَمَّ لَحْدَهُ

قضييأً على هام النوائب ماضيا

Ey kabir, içine aldığın bu kişi gelip geçen musibetlerin başında bir baston gibiydi.

7. هل ابن هلالٍ منه أودى كعهدنا

هلالاً على ضوء المطالع باقيا

Hiçbir hilal kendi yerine doğuşunun ışığının böyle baki kalacağı bir hilal bırakmış mıdır?

8. وتلك البنان المورقات على الندى

نواضب ماءٍ أم بوارق ماهيا

Cömertlikten yapraklar saçan bu parmaklar su olukları mı yoksa şimşekli bulutlar mı, nedir?

9. ولولاك كان الصبر منا سجيةً

تراثاً ورثناه الجدود الأواليا

Ah sen olmasaydın... Yoksa sabır bizde ilk dedelerimizden beri tevarüs ettiğimiz bir mirastır.

10. رضيت بحكم الدهر فيك ضرورة

ومن ذا الذي يغدو بما ساء راضيا⁴⁶⁴

Senin hakkında feleğin hükmüne mecburen razı olduk, kendisine zarar veren şeye kim rıza ile koşar ki?

11. أتيتك كي أسلوك فازددت لوعةً

لأن المراثي لا تسد المرازيا

Seni teselli etmek için geldim ama yangınım arttı, çünkü ağıt yakan biri gözyaşlarını tutamaz.

⁴⁶⁴ ومن ذا الذي يغدو بما شاء راضيا

12. واعلم أن ليس البكاء بنافعٍ

عليك ولكني أمني الأمانيا

Bil ki ağlamanın sana bir faydası yok, ama ben böyle kendimi avutuyorum.

[486]

891. Zübeynâ

1. لي صاحبٌ لست أحصي من محاسنه

شيئاً صغيراً ولا أحصي مساويه

Bir arkadaşım var, onun iyiliklerini saymak istesem küçük bir şey bile bulamam, kötü taraflarını sayıp bitirmekten acizim.

2. وليس فيه من الخيرات واحدةٌ

وأكثر السوء لا بل كله فيه

Tek bir hayrı bile yok, kötülüklerin de çoğu, hatta tamamı onda var.

892. Beşşâr

1. هزرتك لا أني وجدتك ناسياً

لأمري ولا أني أردت التقاضيا

Seni biraz sarstım ama unuttuğunu düşündüğüm veya borcumu istemek için değil.

2. ولكن رأيت السيف من بعد سله

إلى الهز محتاجاً وإن كان ماضيا

Ama baktım ki kılıç keskin bile olsa (kınından) çekince kesmesi için sallamak gerekiyor, (ben de senin o sebeple sarstım).

893. Ebû Nüvâs

1. إذا نحن أثينا عليك بصالح

فأنت كما نشني وفوق الذي نشني

Seni güzel huylarla ne kadar översek övelim övdüğümüz gibisin, ve hatta o övdüğümüzün üzerindesin.

2. وإن جرت الألفاظ يوماً بمدح

لغيرك إنساناً فأنت الذي نعني

Eğer dilimizde bir başkasını öven lafızlar dolaşsa bile kastettiğimiz kişi sensin.

894. İbnü'r-Rûmî

1. لله أيامٌ تقضت لنا

ما كان أحلاها وأهناها

Allah'ın verdiği, tatla ve afiyetle geçip giden günlerimiz oldu.

2. مرت فلم يبق لنا بعدها

شيء سوى أن نتمناها

Geçti ve ondan sonra elimizde o günleri yâd etmekten başka bir şey kalmadı.

895. Ahmed b. Muhammed et-Tilimsânî

1. لائمي في ذكر احبابِ نأوا

لا تلم من أضعف الشوق قواء

Ey uzaklara giden dostları andığım için beni kınayan, beni kınama. Bu hasretin en küçüğü en güçlü hasretlerden biridir.

2. إن يوماً جامعاً شملني بهم

ذاك عيدي ليس لي عيدٌ سواه

Benim bayramım beni onlarla bir araya getirecek olan gündür, bundan başka bir bayramım yoktur.

896. Ebû Hayyân el-Endelüsî

1. عدائي لهم فضلٌ علي ومِنَّةٌ

فلا أذهب الرحمن عني الأعاديا

Düşmanlarımın benim üzerimde iyiliği ve lütfu vardır; Allah düşmanlarımı başımdan eksik etmesin.

2. هم بحثوا عن ذلتي فاجتنبتها

وهم نافسوني فاكتسبت المعاليا

Onlar benim hatamı aradıkça hata yapmaktan kaçındım, onlar benimle yarışıkça yücelik kazandım.

897. Ahmed b. Liyûn el-Endelüsî

1. ليس الصديق الذي يلقاك مبتسماً

ولا الذي في التهاني بالسرور يرى

Dost aslında seni tebessümle karşılayan veya mutluluğunu tebrik etmek için görünen kişi değildir.

2. إن الصديق الذي يولي نصيحته

وإن عرت شدة أغنى بما قدرا

Gerçek dost, çetin bir mevzu bile olsa sana elinden geldiğince nasihatini verebilendir.

898. el-Mu‘temid-‘Alellah

1. أليس من العجائب أن مثلي

يرى ما قلّ ممتنعاً عليه

Benim gibi birinin azıcık bir şeyin kendisinden esirgendiğini görmesi şaşılacak bir durum değil midir?

2. وتؤخذ باسمه الدنيا جميعاً

وما من ذاك شيء في يديه

Adı tüm dünyayı tutmuştur ama elinde bir şey yoktur.

899. İmam Şâfi‘î

1. مرض الحبيب فزرته

فمرضت من حذري عليه

Sevgilim hastalandı, onu ziyaret ettim. Ona olan düşkünlüğümünden ben de hastalandım.

2. وشفى الحبيب فزارني

فبرئت من نظري إليه

Sevgili şifaya kavuşup beni ziyaret etti. Ve ona bakıp iyileştim.

900. Keşâcım

1. صدح الديك في الدجا فأسقيتها

خمرةً تترك الحليم سفيها

Gece karanlıkta horuz öttü. Ve ona, akıllı kimseyi sefih kılacak bir şarap sundum.

2. لست ادري من رقةٍ وصفاءٍ

هي في الكأس ام هو الكأس فيها

Şarabın saflığı ve inceliğinden dolayı şarap mı kadehte yoksa kadeh mi şarapta bilemiyorum.

901. İbnü'l-Muhallel

1. من لزم الصمت اكتسب هبةً

تخفي عن الناس مساويه

Sessizliği âdet edinen kişi heybetli olur, fenalıkları insanlara gizli kalır.

2. لسان من يعقل في قلبه

وقلب من يجهل في فيه

Akıllı adamın dili kalbinde, cahilin kalbi de dilindedir.

902. Fuzûlî

1. يا من بك النجاء من كان سواك

طوبى لمن اهتدى بما فيه رضاك

Ey mâsivâdan kurtuluş kendisi sayesinde olan, senin rızan olan şeye (yapışıp) hidayet bulan kişiye müjdeler olsun.

2. برهانك في الكمال يكفي لولاك

لولاك لما دار مدار الأفلاك

Senin kemâline delil olarak lev-lâk yeter. Sen olmasan, sen olmasan felekler dönmezdi.

903. ‘Abdî b. Zeyd

1. إذا كنت في قومٍ فصاحب خيارهم

ولا تصحب الأردى فتتردى مع الردي

Eğer bir topluluk içindeysen onların en hayırlıları ile yoldaşlık et. Kötü olanlarıyla arkadaşlık etme, kötü ile beraber sen de kötü olursun.

2. عن المرء لا تسأل وسل عن قرينه

فكل قرين بالمقارن يقتدي

Adamı sorma, kimin yanında durduğunu sor. Herkes yanında durduğuna tabi olur.

904. Lâ-edrî

1. وكلُّ له دينٌ وسؤلٌ ومذهبٌ

ووصلكم سؤلِي وديني هواكمُ

Herkesin bir dini, bir arzusu, bir mezhebi vardır. Vuslatınız arzum, aşkınız dinimdir.

2. وأنتم من الدنيا مرادي ومطلبي

مناي مناكم واختياري رضاكمُ

Dünyadan muradım ve talebim sizsiniz. Dileğim dileğinizdir, tercihim rızanızdır.

[487]

905. Lâ-edrî

1. لا تزر من تحب في كل شهرٍ

غير يومٍ ولا تزده عليه

Sevdiğin kişiyi ayda sadece bir kez ziyaret et ve bundan fazla gitme.

2. فاجتلاء الهلال في الشهر يومٌ

ثم لا تنظر العيون إليه

Hilal ayda bir kez parlar ve sonra gözler ona bakmaz olur.

906. Lâ-edrî

1. أرى الدنيا لمن هي في يديه

عذاباً كلما كثرت لديه

Görüyorum ki kişinin elindeki dünyalık mal arttıkça ona işkence olur.

2. تهين المكرمات لها بصغرٍ

وتكرم كل من هانت عليه

Dünya kendisini yüceltenleri alçaltır, ona değer vermeyenleri yüce kılar.

907. Lâ-edrî

1. إنما هذه الحياة متاعٌ

فالجهول الجهول من يصطفئها

Bu hayat bir metadır ve onu tercih eden cahilin de cahilidir.

2. ما مضى فات والمؤمل غيبٌ

ولك الساعة التي أنت فيها

Geçmişte kalan kaçmıştır, beklentiler gaybîdir, (bilinmez). Sadece şu an içerisinde bulunduğun an senindir.

908. Lâ-edrî

1. وأترك وأترك حبها بغير بغضٍ

ولكن كثرة الشركاء فيه

Dünyaya karşı bir nefretim yok ama ortağı çok olduğu için onu bırakıyorum.

2. إذا وقع الذباب على طعامٍ

رفعت يدي ونفسٌ تشتهيهِ

Bir yemeğe sinekler üşüştü mü canım istese bile onu bırakırım.

3. وتجتنب الأسود ورود ماءٍ

إذا كان الكلاب يلغن فيه

Arslanlar köpeklerin su içtiği sudan içmezler.

909. Lâ-edrî

1. وما من كاتبٍ إلا ستبقى

كتابته وإن فنيت يداؤه

İki eli çürüyüp gitse bile katibin yazdığı şeyler kalacaktır.

2. فلا تكتب بخطك غير شيء

يسرك في القيامة أن تراه

Kıyamet günü görünce seni mutlu etmeyecek şeyi yazınla yazma.

910. Lâ-edrî

1. إن كان حكم إله العرش مثلك في

يوم الجزاء قضاءً في بريته

Eğer Arş'ın rabbi de hesap gününde hüküm verirken senin gibi (adaletsiz, ihmâlkâr) davranacak olsaydı...

2. لا يرتجى أحدٌ بين الأنام إذن

ببرد رحمته أو روح جنته

... mahlukattan kimse rahmetinin serinliğini veya cennettinin rahatını istemezdi.

911. Lâ-edrî

1. يا ملك الموت وابن زهرٍ

جاوزتما الحد والنهائة

Ey ölüm meleği ve İbn Zehr, ikiniz de sınırı aştınız.

2. ترفقا بالورى قليلاً

في واحدٍ منكما الكفاية

Halka biraz merhamet edin. İkinizden biriniz yeterli.

912. Lâ-edrî

1. هجم السرور علي حتى أنني

من عظم ما قد سرني أبكاني

Mutluluk üzerime öyle hücum etti ki beni mutlu eden şeyin büyüklüğü ağlattı.

2. يا عين قد صار البكا لك عادةً

تبكين في فرح وفي أحزان

Ey göz, ağlamak adetin oldu; sevinince de üzülünce de ağlıyorsun.

913. Lâ-edrî

1. زعم المنجم والطبيب كلاهما

لا تبعث الأشياء قلت إليكا

Müneccim de tabib de ölenlerin diriltilmeyeceğini zannettiler. Onlara dedim ki:

2. إن صح قولكما فلست بخاسرٍ

إن صح قولي فإلخسار عليكما

Eğer sözünüz doğruysa ben ziyanda değilim. Ama benim sözüm doğruysa siz ziyandasınız.

914. Lâ-edrî

1. ومنفق مالٍ حاصلٍ بيديه إن

أراد بطبخ الكيمياء ينميهِ

Simya ile altın elde etmek için para harcayan kişi...

2. ككلبٍ رأى في الماء ظلاً للقمّةِ

بفيه فألقاها ليلقم ما فيه

... suyun üzerinde ağızındaki lokmanın yansımalarını görüp onu yemek için ağızındaki lokmayı atan kişi gibidir.

915. Lâ-edrî

1. عيناك قد دلتا عيني منك على

أشياء لولاهما ما كنت أدريها

İki gözün beni öyle bir şeyden haberdar etti ki, o ikisi olmasa bilemeyecektim.

2. تظل في نفسك البغضاء كامنةً

والقلب يضمرها والعين تبديها

Senin içinde gizli bir öfke var. Kalbin saklıyor ama gözlerin onu açığa vuruyor.

3. والعين تعرف من عيني محدثها

إن كان من حزبيها أو من أعاديها⁴⁶⁵

Göz, karşısında konuşan kişinin iki gözünden onun dostlar tarafından mı düşmanlar tarafından mı olduğunu anlar.

⁴⁶⁵ إن كان من ضربها أو من أعاديها

916. Lâ-edrî

1. ورب قبيحةٍ ما حال بيني

وبين ركوبها إلا الحياءُ

Nice suç var ki benim onu işlememe sadece haya engel oldu.

2. فكان هو الدواء لها ولكن

إذا ذهب الحياء فلا دواءُ

Haya (kötülüklerin) ilacıdır ama eğer haya gidecek olursa başka bir ilacı da yoktur.

917. Lâ-edrî

1. لا تشرب الراح إلا من يديه رشاً

تحكيه في رقة المعنى ويحكيها

Şarabı ancak (sevgilinin) iki elinden iç, zira sen ona ince manalar anlatırsın, o da sana anladır.

2. إن المدامة لا يلتذ شاربها

حتى يكون نقي الخد ساقبها

Şarap içen kişi sakisinin yanağı parlak olmadıkça ondan tat almaz.

3.2. el-Ebyâtü'l-'Arabiyye

الأبيات العربية

918. 'Abdullâh b. Mu'âviye

1. لا تكشفن عن مساوي الناس ما ستروا

فيهتك الله ستراً عن مساويكا

İnsanların gizeliği kusurlarını açığa çıkarma, Allah da senin kusurlarının örtüsünü kaldırır.

919. Lâ-edrî

1. وعين الرضا عن كل عيبٍ كليله

ولكن عين السخط تبدي المساويا

Rıza gözü tüm kusurlara karşı kördür, kızgınlık gözü ise tüm kötülükleri ortaya çıkartır.

920. Lâ-edrî

1. شكوت وما الشكوى لمثلي عادة

ولكن تفيض الدمع حين امتلائها

Şikâyetle bulundum ama şikâyet benim gibi birinin âdeti değildir. Ama dolduğu zaman gözyaşları taşar.

921. Lâ-edrî

1. إذا لم تخش عاقبة الليالي

ولم تستحي فاصنع ما تشاء

Gecelerin akibetinden korkmuyorsan ve haya etmiyorsan dilediğini yap.

922. Ebû İshâk es-Sâbî

1. روحه روعي وروحي روحه

إن يشاء شئت وإن شئت يشاء

Ruhu ruhumdur, ruhum ruhudur. O isterse ben de isterim ben istersem o da ister.

923. Ebû Firâs el-Hamdânî

1. الضب والنون قد يرجى اجتماعهما

وليس يرجى اجتماع الفضل والذهب

Kertenkele ile balinanın bir araya gelmesi mümkündür ama altın ile faziletin bir araya gelmesi mümkün değildir.

924. Ebû Nüvâs

1. إذا لم أجد من بلدةٍ ما أريده

فعندي لأخرى عزيمةٌ وركابُ

Eğer bir beldede arzu ettiğim şeyi bulamazsam atlar ve başka bir beldeye giderim.

925. Ebû Muhammed et-Teymî

1. ألد الوصل ما كان اختلاساً

بمنع الحب أو منع الرقيب

Vuslatın en lezzetlisi aşk yasağına ve rakibin gözetlemesine rağmen gerçekleşendir.

926. Ebû Temmâm et-Tâ'î

1. إذا ذهب القرن الذي أنت منهم

وخلفت في قرنٍ فأنت غريبُ

Ait olduğun çağ geçip gitmişse sen garip/kimsesiz kalacağın bir çağa kaldın demektir.

927. Ebû Temmâm et-Tâ'î

1. ألا إنها الأيام قد صرن كلها

عجائب حتى ليس فيها عجائبُ

Zaman öyle acaip oldu ki senki kendisinde acaiplikler yokmuş gibi oldu, (gariplikler normalleşti).

928. Ebû Temmâm et-Tâ'î

1. قد كنت كالسائل الأيام مجتهداً

عن ليلة القدر في شعبان أو رجبٍ

Şaban veya recep ayında Kadir Gecesi'ni bulmaya çalışan kişi gibiydim.

929. Ebû Temmâm et-Tâ'î

1. محاسن من مجدٍ متى تقرنوا بها

محاسن أقوامٍ تكن كالمعائب

Öyle bir mecde sahip, öyle güzel işleri var ki bir çok kavmin güzel işleri onun yanında sönük kalır, kusur gibi görünür.

930. Hüdbe

1. ليس الحجاب بمقصٍ عنك لي أملاً

إن السماء ترجى حين تحتجبُ

Senin örtülere bürünüp (gözden kaybolman) senden beklentimi azaltmaz, çünkü gökyüzü (bulutla) örtüldüğünde (yağmur) ümidi başlar..

931. Eşca' es-Sülemî

1. ولست بمفراحٍ إذا الدهر سرّني

ولا جازعٍ من صرفه المتقلبِ

Dehr beni sevindirdiğinde şâd olmam, gelip geçecek olan bir belaya uğradığımda da gamlanmam.

932. el-‘Atavî

1. وإن وجود الجود في كل بلدةٍ

إذا لم يكن يحيى بها الغريبُ

Cömertlik her beldede olsa bile garip onunla ihya olmaz.

933. ‘Abdullah b. el-Mu‘tezz

1. فلا عجبٌ ولا أمرٌ بديعٌ

جنايات العيون على القلوبِ

Gözlerin kalbe karşı işlediği suçlar ne gariptir, ne de yeni icad olunmuş bir iştir.

934. Lebîd b. Rebî‘a

1. لأي غايات رجائي بعد ما

رأيت أترابي وقد صاروا ترابا

Akranlarımın toprak olduğunu gördükten sonra yeni ümitlere nasıl yelken açayım?

935. el-Mûsevî

1. ذهب الذين يعاش في أكنافهم

وبقيت في خلفٍ كجلد الأجرِبِ

Himmeti bol, sırt yaslanacak insanlar gittiler ve ben arkada uyuz gibi kaldım.

936. eş-Şeybânî

1. وفي الوطن المألوف للناس لذةٌ

وإن لم ينلنا العز إلا التقلبِ

Nasibimize (boş boş) dönüp durmaktan başka bir şey düşmese bile kişinin alıştığı vatanında insanlarla (ülfette) lezzet vardır.

937. İbnü'r-Rûmî

1. لا عضو لي إلا وفيه مودةٌ

وكأن أعضائي خلقن قلوبا

İçinde sevgi bulunmayan bir uzvum yok, sanki tüm azalarım kalp olarak yaratılmış gibi.

938. Hubz-i Erzî

1. وامتناع النفس مما تشتهي

خشية الإنفاق نقص في النسب

Para harcama korkusuyla kişinin canı çektiği bir şeyi almaması nesebindeki bir eksikliktendir.

939. Kays b. Zerîh

1. ليس للثعلب حظٌ

في غزالٍ عند ذنبٍ

Kurdun elindeki ceylan konusunda tilkinin bir nasibi (yapabileceği bir şey) yoktur.

2. وكل ملمات الزمان وجدتها

سوى فرقة الأحباب هيئة الخطب

Dostlardan ayrı kalmak haricinde dünyanın hangi sıkıntısı olursa olsun gözümde kolaydır.

[489]

940. Hâciz b. 'Avf

1. فإن تأتيني الدنيا بيومي فجاءة

تجدني وقد قضيت منها مآربي

Dünya iki günlüğüne aniden elime geçse tüm arzularımı gerçekleştirmiş olurum.

941. Ebu'l-Îr

1. يا ليت لي من جلد وجهك رقعة

فأقد منها حافراً للأشهب

Keşke elimde senin yanağındaki deriden bir parça olsaydı da onu paramparça edip at nalı yapsaydım.

942. Tarîh

1. وإذا استوت للنمل أجحة

حتي تطير فقد دنا عطبه

Karıncanın kanatları çıkıp uçmaya başlayınca sonu yaklaşmış demektir.

943. ‘Alî b. ‘Îsa

1. ما الناس إلا مع الدنيا وصاحبها

فأينما انقلبت يوماً به انقلبوا

İnsanlar hep dünyanın yanındadır. Dostu (dünya) ne tarafa dönerse o tarafa döner.

944. el-Buhturî

1. لو كنت شاهدنا وما صنع الهوى

بقلوبنا لحسدت من لم يحب

Eğer aşkın kalplerimize neler yaptığını görseydin aşka hiç düşmemiş olanlara haset ederdin.

945. Nâbîga b. ez-Zübyânî

1. فَإِنَّكَ شَمْسٌ وَالْمُلُوكُ كَوَاكِبٌ⁴⁶⁶

إذا طلعت لم يبد منهن كوكب

⁴⁶⁶ لأنك شمسٌ والملوك كواكبٌ

Çünkü sen bir güneşsin, (diğer) hükümdârlar yıldızlardır. Sen parladığında hiçbir yıldız görünmez.

946. el-Mânî

1. لو يكتب الناس أسماء الملوك إذاً
أعطوك موضع بسم الله في الحسبِ

İnsanlar hükümdarların isimlerini yazsa sana değerin sebebiyle Bismillah'ın yerini verirler.

947. Mes'ûd

1. أراك بقلبي في ضميري ممثلاً
فإن غبت عن عيني فإنك في قلبي

Seni içimde, kalbimle görüyorum. Gözümden uzak olsan da kalbimedesin.

948. Sa'dî

1. إذا يئس الإنسان طال لسانه
كسئورٍ مغلوبٍ يصول على الكلبِ

Mağlup kedinin köpeğe saldırması gibi insan da ümidini kaybedince dili uzar.

949. Muhammed b. Câbir

1. إذا ما امرؤ من ذنبه جاء تائباً
إليك فلم تغفر له فلك الذنبُ

Birisi suçundan af dileyerek gelir de onu bağışlamazsan asıl suç senindir.

950. Di'âme

1. إذا ما جعلت السر عند مضيع

فإنك ممن ضيع السر أذنب

Sır tutamayan adama sır vermişsen sen sırrı etrafa yayan adamdan daha suçlusun.

951. Rayta

1. كل امرئٍ لمحال الدهر مكذوبٌ

وكل من غالب الأيام مغلوبٌ

Dehrin değışimine karşı herkes yalancıdır, günlerle mücadele eden (zamanla savaşı) insan muhakkak mağlup olur.

952. İbn Sekre

1. إذا ما مات بعضك فابك بعضاً

فبعض الشيء من بعض قريب

Bir kısmın ölünce diğer kısmı için de ağla, kalan kısmının da giden kısma yetişmesi yakındır.

953. Ebü'l-Feth el-Büstî

1. إذا ملك لم يكن ذا هبة

فدعه فدولته ذاهبة

Bir hükümdar eğer tebasına karşı cömert davranıp ihsanda bulunmuyorsa onu bırak, devleti (muhakkak ki elinden) gidecektir.

954. Ebû Nasr b. Nübâte

1. ذكّرت والكأس في كفي لياليكم

فالكأس في راحة القلب في تعب

Sizinle beraber kadeh tuttuğum geceleri hatırladım, kadeh şimdi yine elimdedir ama gönlüm yorgun.

955. el-Mütenebbî

1. وللسر مني موضع لا يناله

نديم ولا يفضي إليه شراب

Bende bir sır var ise ona sırdaşım da erişemez ve şarap da bu sırrı bana söyletmez.

956. el-Mütenebbî

1. أعز مكان في الدنيا سرج سابح

وخير جليس في الزمان كتاب

Dünyadaki en aziz mekan, atın semeridir. Ve şu zamanda en hayırlı arkadaş kitaptır.

957. el-Mütenebbî

1. وفي النفس حاجات وفيك فطانة

سكوتي بيان عندها وخطاب

Nefsimin hacetleri var ve sende de (keskin bir) akıl var. Bu durumda sükutum beyan ve hitaptır.

958. el-Mütenebbî

1. فرب كئيبٍ ليس تندى جفونه

ورب كثير الدمع غير كئيب

Münenebbi

959. el-Mütenebbî

1. وكيف تعلق الدنيا بشيء

وأنت بعلّة الدنيا طبيب

Münenebbi

960. el-Mütenebbî

1. وهبت على مقدار كفي زماننا

ونفسي على مقدار كفيك تطلب

Zamanımızın iki eli kadar ihsanda bulundun. Ve ben de senin iki elin kadar (ihsan) talep ediyorum.

961. el-Mütenebbî

1. أحن إلى أهلي وأهوى لقاءهم

وأين من المشتاق عنقاء مغرب

Münenebbi

962. el-Mütenebbî

1. كأن كل سؤالٍ في مسامعه

قميص يوسف في أجفان يعقوب

(Kendisine ulaşan, ondan istenen) her talep onun kulağında, Yusuf'un Yakup'un gözlerindeki gömleği gibidir. (Onu mutlu eder.)

963. el-Mütenebbi

1. فإن تكن تغلب العلياء عنصرها
فإن في الخمر معنى ليس في العنب

Müenenebbi

964. el-Mütenebbi

1. وفي ما تهوى النفوس استماعه
وفي الشعر ما قد ضمه حبل حاطب

Müenenebbi

965. Lâ-edrî

1. ألم تر أن العقل زين لأهله
ولكن تمام العقل طول التجارب

Görmez misin, sahibi için akıl bir süstür. Ama akıl tecrübelerin çokluğu ile tamamlanır.

966. Lâ-edrî

1. سبق القضاء بأنني لك عاشق
حتى الممات وأين منك مذهب

Benim ölene kadar sana âşık olduğum kaderde yazıyor, senden nasıl uzaklaşabilirim ki?

967. Lâ-edrî

1. نبئت أني أما غبت تشتمني

قل ما بدا لك فالمحبوب مسبب

Ben yokken bana küfrettiğini duydum, hayırdır, ne hissediyorsun? (Yoksa bana âşık mı oldun?) Çünkü ancak sevilen kişilere sövülür.

968. Lâ-edrî

1. وليس الفتى ما حير الخطب صبره

ولكنه من حار في صبره الخطب

Musibetler sebebiyle sabrı bocalayan kişi yiğit olamaz. Yiğit, sabrının musibetleri bocalattığı kişidir.

969. Lâ-edrî

1. كأنك من كل النفوس مركب

فأنت إلى كل النفوس حبيب

Sanki sende herkesten bir parça var çünkü herkes tarafından seviliyorsun.

970. Lâ-edrî

1. إذا لم يكن في الحب سخط ولا رضى

فأين حلاوة الرسائل والكتب

Sevginin içerisinde gazap ve hoşnutluk bulunmasaydı mektup ve kitapların bir tadı olmazdı.

971. Lâ-edrî

1. تبرعت لي بالجوّد حتّى ولهتني

وأعطيتني حتّى حسبتك تلعبُ

Şaşkınlıktan aklımı alacak kadar cömertlikle ihsanda bulundun. Ve bana o kadar verdin ki seni benimle oyun oynuyor sandım.

[490]

972. Lâ-edrî

1. وكم من سمّي ليس مثل سميه

وإن كان يدعى باسمه فيجيبُ

Adaşına hiç benzemeyen, ama aynı isimle çağrıldığında cevap veren ne kadar çok adaş vardır.

973. Lâ-edrî

1. الله أخر مدتي فتأخرت

حتّى رأيت من الزمان عجائباً

Allah beni dünyada uzun müddet bıraktı, o kadar uzun kaldım ki zamandan türlü türlü acaiplikler gördüm.

974. Lâ-edrî

1. إذا لم يكن إلا الأسنة مركبُ

فما حيلة المضطر إلا ركوبها

Eğer mızraklardan başka binilecek bir binek yoksa o zaman ona binmekten başka çare yoktur.

975. Lâ-edrî

1. أتاہ الردی فی زی عافٍ وإنما

أبی جوده أن یرجع الموت خائباً

Ölüm ona dilenci kıyafetinde geldi, onun (memduhun) cömertliği ölümün eli boş dönmesine razı olmadı.

976. Lâ-edrî

1. إذا جاء نصر الله والفتح هین

على المرء معسور الأمور وصعبها

Allah'ın yardımını ve fetih geldiğinde kişiye en zor ve sıkıntılı işler kolaydır.

977. Lâ-edrî

1. إذا جادت الدنيا عليك فجد بها

على الناس طراً إنها تتقلبُ

Dünya sana cömert davrandığında sen de cömertlikte bulun, çünkü dünyanın hâlleri değişkendir.

978. Lâ-edrî

1. إذا اعتذر الجاني محى العذر ذنبه

وكل امرئ لا يقبل العذر مذنبُ

Bir suçlu özür dilediğinde özrü onun suçunu siler. Ve özür kabul etmeyen herkes suçludur.

979. Lâ-edrî

1. أمورٌ تفرح السفهاء منها

ويخشى من عواقبها اللبيبُ

Öyle işler vardır ki akılsızlar sevinir ama akıllı kimseler onun neticelerinden korkar.

980. Lâ-edrî

1. إذا كان ربي عالماً بسريرتي

فما الناس في عيني بأعظم من ربي

Rabbim benim sırrıma vakıf ise (bu bana yeter). Gözümde insanlar rabbimden büyük değildir.

981. Lâ-edrî

1. إني مدحتك كاذباً فأثبتني

لما مدحتك ما يثاب الكاذبُ

Seni yalan sözlerle methettim, sen de bana bu övgüye karşılık olarak para verdin. (Ama bu para) ancak yalanın karşılığı olacak kadar (az).

982. Lâ-edrî

1. بلادٌ بها عق الشباب تئامي

وأول أرضٍ مس جلدي ترابها

(Bebekken) boynuma ilk nazar boncuğunun takıldığı, bedenimin ilk kez toprağına değdiği (büyüdüğüm) beldeler...

983. Lâ-edrî

1. بصيرٌ بأعقاب الأمور كأنما

يخاطبه من كل أمرٍ عواقبه

Her iş kendi akibetini ona söylüyormuşçasına işlerin sonuçlarını görürdü.

984. Lâ-edrî

1. تستر بالخطاب وأي شيء

أدل على المشيب من الخضاب

Saçını boyuyorsun hâlbuki insanın saçının ağardığını saç boyamaktan daha fazla belli eden bir şey yok.

985. Lâ-edrî

1. تلجئ الضرورات في الأمور إلى

سلوك ما لا يليق بالأدب

Zaruretler insanın edebe lâyük olmayan yöntemler tercih etmesine sebep olur.

986. Lâ-edrî

1. تود عدوي وتزعم انني

صديقك هذا من بديع الغرائب

Düşmanımı seviyor sonra da yakın dostum olduğunu zannediyorsun, daha evvel bu kadar garip bir şey görülmemişti.

987. Lâ-edrî

1. خذ ما رأيت ودع شيئاً سمعت به

فالعين صادقةٌ والسمع كذابٌ

Gördüğünü kabul et, duyduğunu kenara koy. Göz sadıktır, kulak yalancıdır.

988. Lâ-edrî

1. خف ما أمنت ولا تركن إلى أحدٍ

فما نصحتك إلا بعد تجريبي

Kime güveniyorsan ondan kork, kimseye sırtını dayama. Tecrübe etmiş olduğum bir şeyi söylüyorum.

989. Lâ-edrî

1. إن العدو وإن أبدى مسالمةً

إذا رأى منك يوماً غرةً وثبا

Düşmanın sana uzlaşma taraftarı görünse de senden bir gaflet gördüğü anda sıçrayacaktır.

990. Lâ-edrî

1. سوء حظي أنالني منك هجراً

فعلى الحظ لا عليك العتابُ

Kötü şansım beni ayrılığa mahkûm etti. Serzenişim sana değil, şansımadır.

991. Lâ-edrî

1. فإن كانت الأجسام منا تباعدت

فإن المدى بين القلوب قريبُ

Bedenlerimiz birbirinden uzakta olsa da kalplerimizin arasındaki mesafe yakındır.

992. Lâ-edrî

1. لو أن خفة عقله في رجله

سبق الغزال ولم يفته الأرنب

Aklındaki hafiflik ayağında olsa ceylanları geçer, tavşanları bile yakalardı.

993. Lâ-edrî

1. وقد تسلب الأيام حالات أهلها

وتعدو على أسد الرجال الثعالبُ

Günler bazen insanların hâlini kötüleştirir ve arslan gibi adamlara tilkiler saldırır.

994. Lâ-edrî

1. ولربما منع الكريم وما به

بخلاً ولكن سوء حظ الطالب

O kerim kişi vermedi, ama bu onun cimri olduğunu göstermez, belki de isteyen kişi nasipsizdir.

995. Lâ-edrî

1. ومن ذا الذي ترضى سجاياه كلها

كفى المرء نبلاً أن تعد معائبه

Tüm huylarından hoşnut olacağın bir adam var mıdır? Bir kişinin ayıplarını sayınca bitirebiliyorsan bu o kişiye asalet olarak yeter.

996. Lâ-edrî

1. ولا خير في طول الحياة إذا مرؤ

مضى ثم لم يذكر بخير عواقبه

Kişi eğer geçen işlerin neticelerini hayırla yad etmiyorsa uzun yaşamasında bir hayır yoktur.

997. Lâ-edrî

1. وما المرء إلا كالهِلال وضوءه

يوافي تمام الشهر ثم يغيبُ

İnsan ancak hilal ve onun ışıǵı gibidir; ayın sonuna ulaşır ve sonra kaybolur.

998. Lâ-edrî

1. ولا خير فيمن لا يوطن نفسه

على نائبات الدهر حين تنوبُ

Dehrin felaketleri geldikçe kendisini bunlara alıştırmayan kişide hayır yoktur.

999. Lâ-edrî

1. عواقب الصبر فيما قال قائلهم

محمودةٌ قلت أخشى أن تخربنا

Sabrın sonu güzeldir diyorlar, ben de dedim ki, iyi ama bizi harap etmesinden korkuyorum.

1000. Lâ-edrî

1. لا تغبطن أدیباً ما له نشبُ

لا خير في أدبٍ إلا مع النشبِ

Malı olmayan âlime/edibe gıpta etme. Edebin hayrı ancak mal iledir.

1001. Lâ-edrî

1. قد يلام البريء من غير ذنبٍ

وتغضى من المسيء الذنوبُ

Gün olur, suçsuz kişi kınanır, gün olur, suçlu kötülüklerinden sıyrılır.

1002. Lâ-edrî

1. فانهض إلى الأرض فالدنيا بأجمعها

مدت إليك نواصيها بلا تعب

Kalk, dışarı çık, tüm dünya zahmetsiz bir şekilde sana başını eğmiş.

1003. Lâ-edrî

1. هنيئاً لمن ذاق للدهر لوعةً

ولم تأخذ الأيام منه نصيباً

Dünyaya şiddetle aşık olan kişiye afiyet olsun, yarasın! Demek ki henüz günlerin (sıkıntılarından) nasibini almamış.

[491]

1004. Lâ-edrî

1. ومن يكن الغراب له دليلاً

يمر به على جيف الكلاب

Kılavuzu karga olan köpek leşleri üzerinde gezer.

1005. Lâ-edrî

1. كَأَنَّكَ لَمْ تَسِيقْ مِنَ الدَّهْرِ لَيْلَةً

إِذَا أَنْتَ أَدْرَكْتَ الَّذِي كُنْتَ تَطْلُبُ

Talep ettiğin şeye nail olduğunda dehrde bir gece bile geçirmemiş gibi (genç ve taze) olursun.

1006. Lâ-edrî

1. إِذَا كُنْتَ فِي قَوْمٍ وَلَمْ تَكْ مِنْهُمْ

فَكُلْ مَا عُلِفَتْ مِنْ خَبِيثٍ وَطِيبٍ

Eğer kendisine ait olmadığı bir kavmin arasındaysan beslendiğin şeylerin bir kısmı kirli bir kısmı temiz olacak.

1007. Lâ-edrî

1. وَمَنْ يَشْفِي الْعَلِيلَ مِنَ الْبَلَايَا⁴⁶⁷

إِذَا كَانَ الْبَلَاءُ مِنَ الطَّيِّبِ

Eğer belanın kaynağı doktor ise hastaları beladan kim kurtaracak?

1008. Lâ-edrî

1. وَلَيْسَ عَجِيبٌ أَنْ أَمُوتَ صَبَابَةً

وَلَكِنْ حَبُوتِي فِي الْفِرَاقِ عَجِيبٌ

Aşkın şiddetiyle ölmem garip değildir ama ayrılık sebebiyle böyle düşkün hâle gelmem gariptir.

⁴⁶⁷ وَمَنْ يَشْفِي الْعَلِيلَ مِنَ الْبَلَايَا

1009. Lâ-edrî

1. فَإِنَّكَ مَا اَعْلَلْتَ بِلِ الْمَعَالِي⁴⁶⁸

وَأِنَّكَ مَا مَرَضْتَ بِلِ الْقُلُوبِ

Sen hastalanmadın, yücelikler hastalandı. Sen hastalanmadın, kalpler hastalandı.

1010. Lâ-edrî

1. وَرَاعِي الشَّاةَ يَحْمِي الذَّنْبَ عَنْهَا

فَكَيْفَ إِذِ الرِّعَاءُ لَهَا ذُنَابُ

Çoban koyunu kurttan korur. Peki ya çobanlar kurtsa?

1011. Lâ-edrî

1. وَلَا تَغْتَرَّرَ بِالْذَّهْرِ خَدْنَا فَإِنَّهُ

يَحِبُّ بِلَا مَعْنَى وَيَقْلِي بِلَا سَبَبٍ

Dünyayı dost edinmeye çalışıp aldanma, o insanın manasızca sever, sonra sebepsizce kavuruverir.

1012. Lâ-edrî

1. عَلَيْكَ بِهَذَا السِّيفِ فَاقْضِ دِيُونَهُ

فَللسيفِ دَيْنٌ عِنْدَ كَفِّكَ وَاجِبٌ

Üzerinde bu kılıcın borcu vardır, bu senin ellerine vaciptir, öde borcunu.

1013. Lâ-edrî

⁴⁶⁸ فَإِنَّكَ مَا اَعْلَلْتَ بِلِ الْمَعَالِي

1. وكم من موقفٍ حسنٍ أحييت

محاسنه تعد من الذنوبِ

Ne kadar güzel davranış vardı ki kabahat sayılır hâle gelmiştir.

1014. Lâ-edrî

1. ضمانٌ على الإقبال ما أنت طالبٌ

وحتمٌ على الأيام أنك غالبٌ

İkbal senin tâlip olduğun şeyi garanti etmekte, günler içerisinde senin gâlip olacağın kesin.

1015. Lâ-edrî

1. ولن يشرب السم الزعاف أخو النهى

مدلاً بترياقٍ لديه مجربٌ

Aklı olan kişi yanında tecrübe edilmiş bir panzehir bile olsa öldürücü zehri içmeye kalkmaz.

1016. Lâ-edrî

1. سقام الحمق ليس له دواءٌ

وداء الجهل ليس له طبيبٌ

Ahmaklık hastalığının ilacı yoktur, cehalet hastalığının doktoru yoktur.

1017. Lâ-edrî

1. لا تغبطن المكثرين فإنما

على قدر ما يكسوهم الدهر يسلبُ

Malı mülkü çok olana asla gıpta etme, zaman kişiye verdiği kadar ondan alır.

1018. Lâ-edrî

1. يا نائمين وعين الدهر موقظة

قوموا فقد قامت الأيام للحرب

Ey uyuyanlar, zamanın gözü kişiye uyandırmaktadır. Kalkınız, cihan ayağa kalktı, harbe tutuştu.

1019. Lâ-edrî

1. يا راقداً في ليل غفلة انتبه

فالصبح أسفر من وراء حجاب

Ey gaflet gecesine uzanmış uyuyan kişi, kalk! Sabah örtüsünü kaldırıp ağarmaktadır.

1020. Lâ-edrî

1. يا أكرم الناس وعداً حشوه خلف

وأكثر الناس قولاً كله كذب

Ey içi boş çıkan vaatler konusunda insanların en cömerti olan! Ey tamamı yalan olan sözler konusunda en çok sözü olan!

1021. Lâ-edrî

1. يزيد تفضلاً وأزيد شكراً

وذلك دأبه أبداً ودأبي

Onun ikramı, benim de teşekkürüm artmaktadır. Onun da benim de âdetimiz sonsuza kadar böyledir.

1022. Lâ-edrî

1. رب مهزول سمين عرضه

وسمين الجسم مهزول الحسب

Kendisiyle dalge geçilen nice kişi aslında namusu güçlü kimselerdir, nice iri yarı kimseler ise soysuzdur.

1023. Lâ-edrî

1. لو أن لي من جلد وجهك رقعة

لجعلت منها حافراً للأشهب

Elimde senin suratının derisinden bir parça olsaydı onu (parçalayıp) atlara nal yapardım.

1024. Lâ-edrî

1. رمتني بسهم أقصد القلب وانتنت

وقد عاودت جرحاً به وتذوبا

Kalbime yönelen bir ok attı ve bu ok kalbimde kırıldı, eridi ve yarayı (yine okun kendisi) iyileştirdi.

1025. Lâ-edrî

1. وما نلت إلا لحم كفي مطعماً

ولا ذقت إلا ماء عيني مشرباً

Yiyecek olarak ancak elimin etine nail oldum. İçecek olarak ancak gözyaşlarımı tattım.

1026. Lâ-edrî

1. وَلَا تُقْرِضْ إِلَى الْإِخْوَانِ حَبَةً

لَأَنَّ الْقَرْضَ مُقْرَاضُ الْمَحَبَّةِ

Sevgin sebebiyle kardeşlerine borç verme. Çünkü borç, muhabbeti kesen bir makastır.

1027. Lâ-edrî

1. أَقِرَّ بِذَنْبِكَ ثُمَّ اطْلُبْ تَجَاوُزَنَا

عَنْهُ فَإِنَّ جُحُودَ الذَّنْبِ ذَنْبَانِ

Günahını ikrar et, sonra bağışlamamızı dile. Günahı bir de inkâr etmek iki kez günah işlemektir.

1028. Lâ-edrî

1. خِيَالُكَ فِي عَيْنِي وَذِكْرُكَ فِي فَمِي

وَمَثْوَاكَ فِي قَلْبِي فَأَيْنَ تَغِيبُ

Hayalin gözümde, zikrin dilimde, yerin kalbimdedir. Nereye kaybolacaksın ki?

1029. Lâ-edrî

1. وَأَيُّ كَرِيمٍ لَمْ يَصِبْهُ النَّوَائِبُ

Kendisine musibetler isabet etmemiş hangi kerim vardır ki?

1030. Lâ-edrî

1. وَكُلُّ مَا يَفْعَلُ الْمَحْبُوبُ مُحِبُّوبٌ

Sevgilinin yaptığı her şey sevimlidir.

1031. Lâ-edrî

1. ألفى أباه بهذا الكسب يكتسب

Babasını geçimini bu şekilde sağlıyorken tanıdı.

1032. Lâ-edrî

1. ذهبت فلا أدري أين ذاهبُ

Gittim ama nereye gittiğimi bilmiyorum.

1033. Lâ-edrî

1. رضيت من الغنائم بالإياب

(Yenildiğimiz bu savaşta) elde edebildiğim en büyük ganimet (vatanıma, aileme sağ salım) dönebilmektir.

1034. Lâ-edrî

1. وهل كان في الأيام غير العجائب

Şu günler içerisinde garipliklerden başka bir şey var mı?

1035. Lâ-edrî

1. أجب دعوتي بأولى الإجابة

Ey isteğime icabet etmeye en lâayık kişi, icabet et.

1036. Lâ-edrî

1. من يزرع الشوك لم يحصد به عنباً

Diken eken kişi üzüm biçemez.

1037. Kays b. Zerîh

1. فيا ليت أني مت قبل فراقها

فهل ينفعن بعد التفرق ليت

Keşe ondan ayrılmadan evvel ölseydim. Ayrıldıktan sonra keşe demek işe yarar mı?

1038. Lâ-edrî

1. تزهي بك الخلعة الميمون طائرها

كزهو خلعة بيت الله بالبيت

Kabe örtüsünün Kabe ile süslenmesi gibi nasipli, mübarek elbisen seninle süslenmektedir.

1039. Lâ-edrî

1. داءٌ قديمٌ وأمرٌ غير مبتدع

جور الزمان على أهل المروات

Mürüvvet ehli kimselere zamanın zulmetmesi yeni bir şey değildir, eski bir hastalıktır.

[492]

1040. Lâ-edrî

1. قد مات قومٌ وما مانت مكارمهم

وعاش قومٌ وهم في الناس أمواتٌ

Öyle insanlar vardır ki ölseler de iyilikleri yaşar. Ve öyle insanlar vardır ki insanlar arasında yaşamakta olsalar da ölüdürler.

1041. Lâ-edrî

1. رأيت الناس في أمر الهدايا

كبيع السوق خذ مني وهات

Hediye konusunda insanları çarşıdaki gibi alışveriş içerisinde gördüm: al şunu, getir bunu.

1042. Lâ-edrî

1. يريك الرضا والغل حشو جفونه

وقد تنطق العينان والفم ساكتٌ

Gözün içi sana rızayı veya kini gösterir, dudak susarken gözler konuşur.

1043. Lâ-edrî

1. أترجو أن أموت وأنت حيٌّ

ولست بميتٍ حتى تموت

Sen yaşıyorken benim ölmemi mi istiyorsun? Sen ölene kadar ben de ölmeyeceğim.

1044. Lâ-edrî

1. فللمرء أحوالٌ وللحال فرصةٌ

وللدهر أوقاتٌ وللوقت حادثٌ

İnsanın hâlleri vardır, ve her bir hâl fırsattır. Dehrin vakitleri vardır ve her bir vakit hâdiselerle/musibetlerle/yeniliklerle gelir.

1045. Beşşâr

1. من راقب الناس لم يظفر بحاجته

وفاز بالطيبات الفاتك اللهجُ

İnsanları gözleyerek (harekete geçmeyen) kişi ihtiyaç duyduğu şeyi elde etmekte muzaffer olamaz, girişken ve hırslı olan kimseler kazanır.

1046. Zübeyr el-Esedî

1. ولا يراني على ما ساء مكتئباً

ولا يراني على ما سر مبهجاً

(Felek) bana eziyet etse de beni kederli görmez, bena güzellik de yapsa beni mutlu görmez.

1047. Lâ-edrî

1. فقل للأعور الدجال هذا

زمانك إن عزمت على الخروج

Tek gözlü Deccal'a söyle, eğer çıkmaya niyetin varsa şimdi senin zamanındır.

1048. Lâ-edrî

1. وإذا هممت ورود أمرٍ فالتمس

من قبل مورده طريق المخرج

Eğer bir işe girmeye niyetin varsa, girmeden evvel çıkış yolunu kontrol et.

1049. Kays b. Züheyr

1. وفي الحلم ضعفٌ والعقوبة هيبَةٌ

إذا كنت تخشى كيد من عنه تصفحُ

Eğer affettiğin kişinin tuzağından korkuyorsan (şunu bil ki) yumuşak huylulukta zaaf ve cezada heybet vardır.

1050. el-Büreyrî

1. وما العيش إلا في الخمول مع الغنا

وعافيةٌ تغدو بها وتروحُ

Hayat zenginlik ile beraber miskin miskin oturmak ve bu sırada bazen gelen bazen giden afiyetten başka nedir ki?

1051. Bekr b. Nattâh

1. وعلى القلوب من القلوب شواهدُ

بالود قبل تشهد الأرواح

Kalplerde kalplere şahitler vardır. Muhabbet ruhların birbirini müşâhedesiyle başlar.

1052. ‘Urve b. el-Verd

1. ومن يك مثلي ذا عيالٍ ومقتراً

من المال يطرح نفسه كل مطرح

Benim gibi ailesi ondan ekmek bekleyen bir fakir olup da kendisini her işe atan başka kimse var mıdır?

1053. Sabbâh

1. قد قلت لما رأيت الموت يطلبني

يا ليتني درهمٌ في كف صباح

Ölümün beni istediğini görünce şöyle dedim: Keşke sabahın elindeki bir direhem olsaydım.

1054. Lâ-edrî

1. سافر بنفسك كي تصيب غنيمةً

إن الجلوس مع العيال قبيح

Ganimet elde etmek için sefere çık. İnsanın ailesi ile oturması çirkindir.

1055. Lâ-edrî

1. وكدت أطيّر من شوقي إليكم

فكيف يطير مقصوص الجناح

Size olan hasretimden az kalsın uçacaktım. Kanadı kesilmiş olan nasıl uçsun ki?

1056. Lâ-edrî

1. هجوت زهيراً ثم إني مدحته

وما زالت الأشراف تهجي وتمدحُ

Züheyr'i hicvedip sonra methettim. Şeref sahibi kimseler hâlâ daha hem hicvedilir hem de övülür.

1057. Lâ-edrî

1. قالت علا الناس إلا أنت قلت لها

كذاك يسفل في الميزان من رجحا

Dedi ki: senden başka herkes yüksesklere çıktı. Dedim ki: İşte, terazide ağır gelen böyle aşağı çöker.

1058. Lâ-edrî

1. فكن في الملك يا خير البرايا

سليماناً وكن في العمر نوحا

Ey mahlukatın en hayırlısı, Süleyman kadar mülkün, Nuh kadar ömrün olsun.

1059. Lâ-edrî

1. أحب الصالحين ولست منهم

لعل الله يرزقني صلاحا

Salihleri severim ama onlardan biri değilim. Umulur ki Allah bana da salah ihsan eder.

1060. Hassân b. Sâbit

1. ما أن مدحت محمداً بمقاتلي

لكن مدحت مقاتلي بمحمد

Sözümle Muhammed'i övmüş değilim. Ama sözümü Muhammed ile övdüm.

1061. Hassân b. Sâbit

1. وإن امرء أمسى وأصبح سالماً

من الناس إلا ما جنى لسعيد

İnsan kimseden zarar görmeden gece ve gündüzlerini geçirebilirse ne mutlu.

1062. Ebû Nüvâs

1. كأسٌ إذا انحدرت عن حلق شاربها

رأيت حمرتها في العين والخذ

Öyle bir kadeh ki, içen kişinin boğazından akarken yanağında ve gözünde onun kırmızılığını gördüm.

1063. Ebû Nüvâs

1. ليس على الله بمستنكر

أن يجمع العالم في واحد

Allah âlemdeki (bütün mülkü) tek bir kişinin elinde toplasa kimse niye böyle yaptın diyemez.

1064. İbn Ebî Muleyke

1. إذا أنت لم تطرب ولم تدر ما الهوى

فكن حجراً من يابس الصخر جلداً

Eğer neşelenmediysen ve aşkın ne olduğunu idrak etmediysen kuru kayalıklar arasındaki bir taş ol.

1065. Ahmed b. Yûsuf

1. وفي الموت لي من لوعة الحب راحةٌ

ولكنني أخشى ندامتها بعدي

Benim için ölüm aşk ateşinden kurtuluştur ama benim arkamdan (sevgilim) pişman olur diye korkuyorum.

1066. Hubz-i Erzî

1. ألفت هواك حتى صرت أهذي

بذكرك في الركوع وفي السجود

Senin aşkına öyle giriftârım ki rûku ve secdede bile seni anar oldum.

1067. Hubz-i Erzî

1. تفضل بالقبول علي إني

بعثت بما يقل لعبد عبدك

Ne olur, kabul eyle. Benim sana getirdiğim (şu emek, şu ameller o kadar zayıf ki) bir kulun başka bir kuluna sunsa kabul etmezdi.

1068. Tâhir b. el-Hüseyn

1. محاربٌ يفرحون بعز قيسٍ

كما فرح الخصي بمن يقودُ

Muhârib Kabilesi Kays Kabilesi'nin zaferiyle sevinir, başkalarının birlikte olmasıyla sevinen bir iktidarsız gibi.

1069. İbn Tabâtabâ

1. وضیقت فیہ من عناق معانقی

فظن وشاتی أننی نائمٌ وحدي

Ona öyle sıkı sarıldım ki dedikoducular benim tek başıma uyuduğumu zannettiler.

1070. es-Sâhib b. 'Abbâd

1. فإنها الريح لا تستطيع حبسها

إذ أنت لست سليمان بن داود

Süleyman b.Dâvud değilsen rüzgârı hapsetmeye gücün yetmez.

1071. el-A'şâ

1. شبابٌ وشيبٌ وافتقارٌ وثروةٌ

فلهذا الدهر كيف ترددا

Gençlik ve ihtiyarlık ve yokluk ve varlık... Allah aşkına, şu devran nasıl bir döngü içinde...

[493]

1072. İbnü'r-Rûmî

1. ومن سره ألا يرى ما يسوؤه

فلا يتخذ شيئاً يخاف له فقدا

Kim üzüleceği bir şey görmemek isterse kaybolmasından korkacağı bir şey edinmesin.

1073. İbnü'r-Rûmî

1. قالوا حبست فقلت ليس بضائري

حبسي فأني مهندٍ لا يغمد

Hapsedildin, dediler. Dedim: hapsedilmem bana zarar vermez, kınına girmeyen bir kılıç var mıdır ki?

1074. Ferezdak

1. وما لسرورٍ بعد عزك بهجةً

وما لجوادٍ بعد جودك جودُ

Senin bize gösterdiğin izzet ü ikramdan sonra hiçbir mutluluk parlak değildir, senin cömertliğinden sonra hiçbir cömertin yaptığı cömertlik değildir.

1075. el-Mugîre

1. إن العرانيين تلقاها محسدةً

ولا ترى من لئام الناس حسادا

Seçkin kişileri kıskanan çok olur. Alçak kişileri kıskananı göremezsın.

1076. Sâriye es-Sahâbî

1. فما حملت من ناقةٍ فوق ظهرها

أبر وأوفى ذمةً من محمدٍ

Devemin sırtında Hz. Muhammed'den daha temiz ve vefalı kimseyi taşımış değilim.

1077. el-Mütenebbî

1. لا بقومي شرفت بل شرفوا بي

وبجدي فخرت لا بجودي

1078. el-Mütenebbî

1. ذكِّيْ تظنيه طليعة عينه

يرى قلبه في يومه ما نرى غدا

1079. el-Mütenebbî

1. وما الدهر إلا من رواة قلائدي

إذا قلت شعراً أصبح الدهر منشدا

1080. el-Mütenebbî

1. عجباً له حفظ العنان بأنملٍ

ما حفظها الأشياء من عاداتها

Atının dizginini elinde tutmasına şaşılır. Çünkü malını elinde tutmak adeti değildir.

1081. Sa‘dî

1. تكلفت الشوى والنقل بعده

سل الجو عان كيف الخبز وحده

Izgara ve ardından mezeye burun kıvırdın. Aç insana sor bakalım, tek başına kuru ekmek nasıldır diye.

1082. el-Vâsik-billah

1. أَشْكُو إِلَى اللَّهِ مَا لَقِيَ مِنَ الْكَمَدِ⁴⁶⁹

حسبي بربي فلا أشكو إلى أحد

Çektiğim derd Allah'a şikâyet ediyorum, bana rabbim kâfîdir, başkasına şikâyet etmiyorum.

1083. 'Urve

1. هَوَاهَا هَوًى لَا يَعْرِفُ الْقَلْبُ غَيْرَهُ

فليس له قبلٌ وليس له بعدٌ

Onun aşkı kalbin başkasını bilmediği bir aşktır. Ondan önce de yoktur ondan sonra da yoktur.

1084. Cemîl

1. وَقَدْ تَلْتَقِي الْأَشْتَاتَ بَعْدَ تَفَرُّقٍ

وَقَدْ تَدْرِكُ الْحَاجَاتَ وَهِيَ بَعِيدٌ

Parçalara ayrılmış bir şey belki birleşebilir. Uzakta olsa bile ihtiyaçlar giderilebilir.

1085. Ebû Dehl

1. فَأَصْبَحْتَ مِمَّا كَانَ بَيْنِي وَبَيْنَهَا

سَوَى ذِكْرِهَا كَالْقَابِضِ الْمَاءَ بِالْيَدِ

⁴⁶⁹ أَشْكُو إِلَى اللَّهِ مَا لَقِيَ مِنَ الْكَمَدِ

Onunla aramızda geçen her şey suyu eliyle tutmaya çalışan kişinin bir anısı gibi oldu.

1086. Hüseyin b. ed-Dahhâk

1. تمنيت أن أسقى بكفيه شربةً

تذكرني ما قد نسيت من العهد

Onun iki elinden içmeyi temenni ettim. Bana yerine getirmediğim sözlerimi hatırlattı.

2. سقى الله عيشاً لم أبت فيه ليلةً

من الدهر إلا من حبيبٍ على وعدٍ

Allah sevgilinin vaadi(nin mutluluğu) olmayan tek bir gecenin bile geçmediği güzel bir ömür nasip etsin.

1087. ‘Abbâs b. el-Ahnef

1. والله لو أن القلوب كقلبها

ما رق للولد الضعيف الوالدُ

Eğer tüm kalpler onun kalbi gibi olsa vallahi hiçbir baba zayıf evladına merhamet etmezdi.

1088. ‘Abbâs b. el-Ahnef

1. إذا امتنع القريب فلم تنله

على قربٍ فذاك هو البعيدُ

Yakında olup da elde edemediğin/görüşemediğin bir yakın yakın değil uzaktır.

1089. ‘Abbâs b. el-Ahnef

1. أبكي الذين أذاقوني مودتهم

حتى إذا أيقظوني للهوى رقدوا

Bana sevgilerini tattırarak beni aşka uyandırıp da sonra kendi vefat edenler için ağlıyorum.

1090. Di'bil

1. خليفة مات لم يحزن له أحد

وآخر قام لم يفرح به أحد

Bir halife öldü, ona kimse üzülmeydi. Yeni biri halife oldu, buna kimse sevinmedi.

1091. 'Alî b. Muhammed el-Kâtib

1. واعلم بأن الذي أوتيت من حكم

عليك في زرقك المقسوم معدود

Bil ki sana verilen bu hüküm (güç/hükümdârlık) sana takdir edilen rızkın bir parçasıdır ve sınırlıdır.

1092. Ebû Firâs el-Hamdânî

1. إذا كان غير الله للمرء عدة

أنته الرزايا من وجوه الفوائد

İnsan Allah'tan başkasına dayanmaya kalkarsa fayda beklediği yerlerden belalar gelmeye başlar.

1093. Ebü'l-Ferec el-Bebeğâ

1. الشمس تبدو ضياءً وهي نازحةٌ

والسحب تروي ومن أوطانها البعد

Güneş uzakta olmasına rağmen ışık veriyor, yağmur uzakta olmasına rağmen yağıyor.

1094. Ebü'l-'Alâ el-Ma'arrî

1. هذا جَنَاهُ أَبِي عَلِيٍّ

وما جَنَيْتُ عَلَى أَحَدٍ

(Beni dünyaya getirmesi) babamın cinayetidir (suçudur), ben ise bu cinayeti işlemedim.

1095. Lâ-edrî

1. فِي كُلِّ شَيْءٍ لَهُ آيَةٌ

تدل على أنه واحد

Her şeyde onun tek olduğuna işaret eden bir ayet vardır.

1096. Lâ-edrî

1. لَوْ لَا الدَّمُوعُ وَفِيضُهُنَّ لَأَحْرَقَتْ

أَرْضَ الْوُدَاعِ حَرَارَةَ الْأَكْبَادِ

Göz yaşları ve onun coşup taşması olsa veda edilen zemin ciğerlerin hararetinden yanardı.

1097. Lâ-edrî

1. أَنْتُمْ نَجُومُ الْأَرْضِ مَجْدًا وَرَفْعَةً

إذا واحدٌ يخفى فيظهر واحدٌ

Siz yeryüzündeki mecd ve yücelik yıldızlarısınız; sizden biriniz gizlense diğeri parlar.

1098. Lâ-edrî

1. كل العداوة قد ترجى إزالته

إلا عداوة من عاداك من حسدٍ

Sana hasedinden dolayı düşmanlık yapan kişi hariç tüm düşmanlıkları ortadan kaldırmak mümkündür.

1099. Lâ-edrî

1. لك الخير فاسمع إنني لك ناصحٌ

مضى أمسٌ فاسع اليوم ينفع في غدٍ

Dinle, ben sana faydalı bir nasihatte bulunuyorum. Dün geçti. Bugün çalış da yarın işine yarasın.

1100. Lâ-edrî

1. سليمان ذو ملكٍ تفقد هدهداً

وأصغر ما في الطائرات هدهدٌ

Mülk sahibi Süleyman Hüdüh'dü sordu, yokladı. Hüdühler en küçük kuşlardır.

1101. Lâ-edrî

1. ألا قَبَّحَ الرحمن كل مِمَّا ذُكِرَ

يكون أخاً في الخصب دون الشدائد

Zorluk zamanında ortadan kaybolup sadece bollukta dostluk eden o sinsî arkadaşı Allah kahretmesin mi?

1102. Lâ-edrî

1. لو كان بذل المال والجود مخلداً

من الناس إنساناً لكنت المخلداً

Eğer cömertçe mal saçmak bir insanı insanlar arasında sonsuza kadar yaşatacak olsaydı sen sonsuza kadar yaşıydın.

[494]

1103. Lâ-edrî

1. ولولا هوى الأوطان ما حن نازحٌ

ولولا لقي الأحباب ما أنَّ مغرُداً

Vatan sevgisi olmasa hiçbir gurbetçi hasret çekmezdi, dostların ziyareti olmasa öten (kuşlar) inlemezdi.

1104. Lâ-edrî

1. إذا ما تقاطعنا ونحن ببلدةٍ

فما فضل قرب الدار منا على البعدِ

Biz aynı beldedeyken yolumuz kesişmezse evlerimizin yakın olmasının ne faydası var?

1105. Lâ-edrî

1. تزوّد من الأيام خيراً فإنه

إذا ما مضى يوماً فليس بعائدٍ

Her gün daha fazla hayır yap, çünkü geçen hiçbir gün bir daha geri gelmez.

1106. Lâ-edrî

1. الظلم نازٌ فلا تحقر صغيرتها

فرب جذوة نارٍ أحرقت بلدا

Zulüm bir ateştir, onun en azını bile küçümseme; nice bir avuç ateş bir beldeyi yakıp kül eyledi.

1107. Lâ-edrî

1. ولو كانت الدنيا تدوم لواحدٍ

لكان فيها رسول الله مخلدا

Dünya bir kişi için kalıcı olacak olsaydı o kişi Resulullah olurdu.

1108. Lâ-edrî

1. بَنُونَا بَنُو أَبْنَائِنَا وَبَنَاتُنَا

بَنُوهُمْ أَبْنَاءُ الرِّجَالِ الْأَبَاعِدِ

Oğullarımız torunlarımızın babasıdır, kızlarımız ise başka uzak kimselerin torunlarının anneleridir.

1109. Lâ-edrî

1. الخير يبقى وإن طال الزمان به

والشر أخبث ما أوعيت من زاد⁴⁷⁰

⁴⁷⁰ والشر أخبث ما أودعت من زاد

Hayırlar (geçen) tüm zamanlara rağmen kalır, şerler ise kenara konulan en pis azıktır.

1110. Lâ-edrî

1. إِذَا صَوَّتَ الْعَصْفُورُ طَارَ فُؤَادُهُ

وليثُّ حديدُ النّابِ عندَ الثّرائدِ⁴⁷¹

Kuş sesi bile duysa (korkudan) kalbi uçacak gibi olur, ama yemek yerken demir pençeli bir arslan gibi yer.

1111. Lâ-edrî

1. يَفَارِقُنِي مَنْ لَا أَطِيقُ فِرَاقَهُ

ويصحبني في الناس من لا أريده

Ayrılığına tahammül edemeyeceğim kimseler benden ayrılıyor ve istemediğim kim varsa bana yoldaşlık ediyor.

1112. Lâ-edrî

1. أَنْتَ كُلُّ النَّاسِ عِنْدِي فَإِذَا

غَبْتَ عَنْ عَيْنِي لَمْ أَلْقَ أَحَدًا

Benim için sen, herkessin; eğer gözümden kaybolsan bir daha kimseyle görüşmem.

1113. Lâ-edrî

1. إِذَا لَمْ يَكُنْ عَوْنُ اللَّهِ لِلْفَتَى

⁴⁷¹ ولكن حديد النّاب عند الثّرائد

فأول ما يجني عليه اجتهاده

Allah'ın yardım etmediği kişiye en başta kendi görüşleri ihanet eder (hep yanlış tercihlerde bulunur).

1114. Lâ-edrî

1. إذا قل مال المرء لَأَنْتَ قناته

وهان على الأدنى فكيف الأبعاد

Kişinin malı azalırsa mızrağı da yumuşar, kendisine yakın olanlar bile onu aşağılamaya başlar, peki ya uzaktakiler?

1115. Lâ-edrî

1. يسعى عليك كما يسعى إليك فلا

تأمن غوائل ذي وجهين كيّاد

Senin yanına koştuğu gibi başkalarının yanına da koşar, iki yüzlü hilekârın felâketlerinden sakın.

1116. Lâ-edrî

1. ولا تمدن للعلباء منك يداً

حتى تقول لك العلبياء هات يدك

Yukarılar sana elini ver demediği sürece sen yukarılara elini uzatma.

1117. Lâ-edrî

1. إن دام هذا ولم يحصل له غير

لم يبك ميتٌ ولم يفرح بمولودٍ

Dünya bu hâl ilde devam eder de hiçbir değişme olmazsa ölen kimse öldüğüne ağlamaz, kimse yeni bir bebeğin doğmasına sevinmez.

1118. Lâ-edrî

1. إذا ضاع شيء بين أم وبنتها

فأحديهما لا شك ذلك آخذه

Eğer anne ve kızı arasında bir şey kaybolmuşsa hiç şüphe yok ki ikisinden biri almıştır.

1119. Lâ-edrî

1. لو أن أكفانهم من حر أوجههم

قاموا إلى الحشر فيها مثل ما رقدوا

Eğer kefenlerri de yüzleri gibi (muhteşem) ise mezara nasıl girmişlerse öyle (taze, güzel) dirilirler.

1120. Lâ-edrî

1. ليس الفؤاد محل شوقك وحده

كل الجوارح في هواك فؤادُ

Senin hasretinin mahalli sadece gönül değildir. Tüm uzuvlarım senin aşkınla gönül kesilmiştir.

1121. Lâ-edrî

1. فقد تسجع الوراق وهي حمامةٌ

وقد تنطق الأوتار وهي جمادُ

Güvercin bir kuş olmasına rağmen secili sözlerle öter, teller cansız olmasına rağmen konuşur.

1122. Lâ-edrî

1. لو عبد الناس سوى ربهم

لكنت في العالم معبودا

Eğer insanlar rableri dışında birine ibadet edecek olsalardı sen onların mabudu olurdu.

1123. Lâ-edrî

1. مواهب لو أني تكلفت نسخها

لأفلس في أقلامها ومدادها

Onun öyle mevhibeleri vardır ki onları yazmaya kalksam kalem ve mürekkep hususunda iflas ederim.

1124. Lâ-edrî

1. أريد وصاله ويريد هجري

فأترك ما أريد لما يريد

Ben vuslatı istiyorum, o ayrılığı. Kendi dileğimi onun dileğine bırakıyorum.

1125. Lâ-edrî

1. إنما أنفسنا عارية

والعواري حكماً أن تسترد

Bedenlerimiz bir emanettir. Ve emanetlerin hükmü sahibine iade edilmektir.

1126. Lâ-edrî

1. إذا ما أراد الله إهلاك نملةٍ

سمت بجناحيها إلى الجو تصعدُ

Allah bir karıncanın helâkini istediğinde ona iki kanat verir de o da havalanır.

1127. Lâ-edrî

1. سبكناه ونحسبه لجينا

فأبدى الكير عن خبث الحديد

Onu gümüş zannediyorduk, eritince (hakikat) ortaya çıktı. Demircinin körüğü kirli demiri meydana çıkardı.

1128. Lâ-edrî

1. لعمرك ما الأيام إلا معارةٌ

فما اسطعت من معروفها فتزود

Ömrüne yemin olsun, şu günler emanettir. Elinden geldiğince iyilikleri arttır.

1129. Lâ-edrî

1. هم يحسدوني على موتي فوا حزني

حتى على الموت لا أخلو من الحسد

Ölmemi kıskanıyorlar. Ne kadar yazık, ölürken bile hasetten kurtulamıyorum.

1130. Lâ-edrî

1. وما لامرءٍ طول الخلود وإنما

يخلده طول الثناء فيخلد

İnsan sonsuza kadar yaşayamaz ama güzel bir övgü bırakmak sonsuzluktur.

1131. Lâ-edrî

1. وإن لي في كل منبت شعرة

لساناً لما استوفيت واجب حمده

Vücudumdaki her tüy kökünden bir dil bitse yine de sana gerektiği gibi şükretme vecibesini yerine getirmiş olmam.

1132. Ebû Nüvâs

1. كذاك الله يفعل ما يريد

Allah böylece dilediğini yapar.

1133. Lâ-edrî

1. الجود بالنفس أقصى غاية الجود

Kişinin kendi nefsinden cömertlik yapması cömertliğin en yüksek mertebesidir.

1134. el-Mütenebbî

1. وفي عنق الحسناء يستحسن العقد

Gerdanlık, güzelin boynunda güzellik kazanır.

1135. Lâ-edrî

1. الليل نمامة والليل قوادُ

Gece ispiyoncudur, gece gavvâddır.

1136. el-‘Accâc

1. كل امرئ يعدو بما استعدا

Her kişi kabiliyeti olan işe koşar.

1137. Lâ-edrî

1. تنوّعت الأسباب والداء واحد

Sebepler farklı farklıdır ama hastalık birdir.

[495]

1138. Ebü'l-‘Atâhiye

1. أطعت مطامعي فاستعبدتني

ولو أني قنعت لكنت حرا

Tamahlarıma itaat ettim ve onlar beni köleleştirdiler. Kanaat etseydim hürdüm.

1139. ‘Utbe b. el-Habâb b. el-Münzir

1. خليلي قد غشيت من كثرة البكا

فهل عند غيري عبرة أستعيرها

Ey dostum, çok ağlamaktan bayıldım. Benden başka kimsede ödünç alabileceğim gözyaşı var mıdır?

1140. Müslim b. el-Velîd

1. أرادوا ليخفوا قبره عن عدوه

فطيب تراب القبر دل على القبر

Onun kabrini düşmanından saklamak istediler ama toprağının güzelliği (güzel kokusu) onun kabrinin nerede olduğunu açığa çıkarıyor.

1141. el-Mu‘azzî

1. لو زرت له لرأيت الناس في رجل

والدهر في ساعة والأرض في دار

Eğer onu ziyaret etsen bütün insanları tek bir kişide, bütün zamanları tek bir saatte, yeryüzünü tek bir evde görmüş olursun.

1142. Nâbiga b. ez-Zübyânî

1. بلغنا السماء نجدةً وتكرماً

وإننا لنرجوا فوق ذلك مظهراً

Yücelik ve kerem konusunda göklere eriştik, bunun da üzerinde bir hedef istiyoruz.

1143. el-Hârisî

1. وأسوء أيام الفتى يوم لا يرى

له أحداً يزري عليه وينكر

Delikanlının en kötü günü ona karşı çıkacak, (hata yaptığında onu) ayıplayacak hiçkimseyi göremediği gündür.

1144. Ebû Nüvâs

1. يزيدك وجهه حسناً

إذا ما زدته نظرا

Onun yüzüne uzun uzun bakınca senin yüzündeki güzellik artar.

1145. Ebû Nüvâs

1. ما جاءنا أحدٌ مذ مات يخبرنا

في جنّةٍ جسمه قد كان أو نار

O öldüğünden beri onun bedeninin cennette mi cehennemde mi olduğunu bize haber veren kimse gelmedi.

1146. Ebû Firâs el-Hamdânî

1. ونحن أناسٌ لا توسط بيننا

لنا الصدر دون العالمين أو القبر⁴⁷²

Biz vasatı/ortası olmayan insanlarız, ya âlemlere baş olur yahut toprağın altına gireriz.

1147. Muhammed b. ‘Umrân

1. شكرتك قبل الخير إن كنت واثقاً

بأنّي بعد الخير لا شك شاكر

⁴⁷² لنا الصدر دون العالمين أو القبر

Sen daha iyiliği yapmadan önce ben sana güvendiğim için teşekkür ettim, hiç şüphelen olmasın, sen onu yapıp bitirdikten sonra da müteşekkirim.

1148. 'Urve

1. ذريني للغنى أسعى فإني

رأيت الناس شرهم الفقير

Bırakın da zenginlik için koşturayım, çünkü görüyorum ki insanların en şerlileri fakirlerdir.

1149. Zü'r-Rumme

1. وعينان قال الله كونا فكانتا

فعولين بالألباب ما تفعل الخمر

Allah "ol" dedi de iki göz yarattı ve akıllara şarabın yaptığı etkiyi yapma hususiyeti kendisine verildi.

1150. 'Abdullah b. el-Mu'tezz

1. قالت كبرت وشبت قلت لها

هذا غبار وقائع الدهر

Yaşlandın da saçın beyazladı dedi. Dedim ki, bu feleğin vakalarının tozudur.

1151. 'Abdullah b. el-Mu'tezz

1. يحاول فتق غيم وهو يأبى

كعنين يريد نكاح بكر

Bekarla evlenmeye çalışan iktidarsız gibi bulutu yarmaya çalışıyor, o da kabul etmiyor.

1152. Yezîd bin el-Mühelleb

1. وإن لزوم قعر البيت موتٌ

وإن السير في الأرض النشورُ

Evin dibinden çıkmamak ölümdür. Yeryüzünde dolaşmak diriliştir.

1153. et-Tihâmî

1. ومكلف الأيام ضد طباعها

متطلبٌ في الماء جذوة نار

Günleri değiştiren şey onların tabiatlerinin tam zıddıdır, suyun arzusu bir avuç ateştir.

1154. Ebû Rakve el-Endelüsî

1. على المرء أن يسعى لما فيه نفعه

وليس عليه أن يساعده الدهرُ

Felek ona yardım etmese bile kişinin vazifesi kendisi için faydalı olacak şeyler için çabalamaktır.

1155. Mervân b. Ebî'l-Hubûb

1. فأمسك ندى كفيك عني ولا تزدد

فقد خفت أن اطغى وأن أتجبرا

Artık elinin cömertliğini birazcık tut, bana daha fazla verme. Zira (o kadar ihsanda bulundun ki, artık) azıp da büyüklenmekten korktum.

1156. el-Buhturî

1. إذا محاسني اللاتي أتيت بها

كانت ذنوبي فقل كيف أعتذرُ

Sevap diye getirdiğim şeyler günahlarımsa söyle, nasıl özür dileyeyim?

1157. el-‘Arcî

1. أضاعوني وأي فتى أضاعوا

ليوم كريهة وسداد ثغر

(Esir oldum ve kavmim gelip kurtarmayarak) beni zayi ettiler, savaş günü ve sınır korunacağı zaman kıymetimi anlarlar.

1158. Mecnûn el-‘Âmirî

1. تداويت من ليلي بليلي من الهوى

كما يتداوى شارب الخمر بالخمير

Şarap müptelasını şarapla tedavi ettikeri gibi aşk konusundaki Leyla hastalığımı Leyla ile tedavi ettim.

1159. Muhammed b. ‘Abdûlmelik

1. يقولون لي الخلان لو زرت قبرها

فقلت وهل غير الفؤاد لها قبرُ

Dostlar bana onun kabrini ziyaret et diyorlar. Dedim ki, onun kalbimden başka kabri var mı?

1160. el-A‘şâ

1. رعبت الذي قد كان بيني وبينكم

من الود حتى غيبتك المقابر

Benimle senin aradaki sevgiyi kabir seni kaybedene kadar gözettim.

1161. Ebû Hâmid el-Antâkî

1. هو الذي ليس بعد الله من أحدٍ

سواه في الناس محمودٌ ومشكورٌ

İnsanlar arasında Allah'tan sonra ondan daha çok övülen ve kendisine minnet eidilen kimse yok.

1162. es-Selâmî

1. ورُحْتُ فوق جوادٍ كالعقاب جرى

والجود في سرجه والمجد والخيرُ

Bir kartal gibi atın sırtında cömertliği, ululuğu ve hayrı arkana alıp gittin.

1163. Behâ Zühyr el-Mısrî

1. ومن يغرس المعروف يجني ثماره

فعاجله أجرٌ وآجله ذكرٌ

İyilik eken meyvelerini toplar. Kısa vadede ecir ve uzun vadede güzel nam kazanır.

1164. ‘Ubeydullah b. ‘Abdullah

1. وما كل ما تهوى النفوس بِنافعٍ

وما كل ما يخشى النفوس بضائرٍ

İnsanların arzu ettiği her şey faydalı değildir. Korktukları her şey de zararlı değildir.

1165. Ebü'l-Me'âlî Kâbüsî

1. وفي السماء نجومٌ غير ذي عددٍ

وليس يخسف إلا الشمس والقمرُ

Gökyüzünde sayısız yıldız vardır ama sadece güneş ile ay tutulması olur.

1166. Ebü'l-Feth el-Büstî

1. إن الأمور إذا دنت لزوالها

فشواهد الأدبار فيها تظهرُ

İşler zevale yaklaştığında idbâra şahit olanlar artar.

1167. er-Riyâşî

1. وعاجز الرأي مضياغٌ لفرصته

حتى إذا فات أمرٌ عاتب القدرا

Kıt görüşlü kişi fırsat katilidir. Ve bir şeyi kaçırdığında da tutup kaderi suçlar.

1168. 'Ukâşe el-Amrî

1. طالبتها حولين لا ليلي بها

ليلٌ ولا هذا النهار نهارُ

İki yıl onu istedim ve bu süre içerisinde ne gecem geceydi, ne gündüzüm gündüz.

1169. Lâ-edrî

1. ولو أن لي في كل منبت شعرة

لساناً يث الشكر فيك لقصراً

Vücudumdaki her tüy kökünde bir dil olup sana teşekkür etse yine de gereği gibi teşekkür etmiş olmam.

1170. Lâ-edrî

1. إذا كان وجه العذر ليس ببين

فإن أطراح العذر خير من العذر

Özrü niçin dilediğini (kabahatini anladığını) belirtmiyorsan özür dilememek dilemekten hayırlıdır.

1171. Lâ-edrî

1. غنى النفس ما يكفيك من سد حاجة

فإن زاد شيئاً عاد ذاك الغنى فقراً

Kişinin (veya nefsin) zenginliği ihtiyacı gidermeye yetecek kadarına sahip olmaktır. Bundan fazlasına sahip olununca bu zenginlik fakirliğe döner.

1172. Lâ-edrî

1. فلاشكرنك ما حييت وإن أمت

فلتشكرنك أعظمي في قبرها

Yaşadığım sürece sana teşekkür edeceğim. Ölürsem de kemiklerim kabirde sana teşekkür edecek.

1173. Lâ-edrî

1. وكن كما شئت من قربٍ ومن بعدٍ

فالقلب يركك إن لم يركك البصرُ

İster yakın o, ister uzak; göz seni görmese de kalp seni görür.

1174. Lâ-edrî

1. نهاني النهى والشيب عن وصل مثلها⁴⁷³

وكم مثلها فارقتها وهي تصفرُ

Akıl da beyazlayan saç da beni (aşktan) men etti, böylece kaç kişiyi gözü yaşlı bırakıp da ayrıldım.

1175. Lâ-edrî

1. ليس له ما خلا اسمه نسبٌ

كانه آدم أبو البشرِ

Kendi ismi dışında onun bir nesebi yok; sanki insanların babası olan Hz. Adem gibi.

1176. Lâ-edrî

1. لسانك غواصٌ ولفظك جوهرٌ

وصدرك بحرٌ بالفضائل زاهرٌ

Dilin bir dalgıç, sözün inci ve göğsün faziletlerle dolu bir denizdir.

1177. Lâ-edrî

⁴⁷³ نهاني النهى والفضل عن وصل مثلها

1. إذا العشرون من شعبان ولت

فلا تشرب بأقداح صغار

Şabanın yirmisinden sonra kadehlerle (şarap) içme.

1178. Lâ-edrî

1. الليث يقدر ألا يضر فتى

وليس يقدر دفع الخوف من ضرره

Aslan bir insana zarar vermemeyi başarabilir ama insanların aslanların kendilerine zarar vermesi korkusunu ortadan kaldırmayı başaramaz.

1179. Lâ-edrî

1. لا تحسب المجد تمراً أنت آكله

لن تبلغ المجد حتى تلعق الصبرا

Mecdi yediğin hurma zannetme, sabrı yalamadıkça mecde erişemeyeceksin.

1180. Lâ-edrî

1. لو كل كلب عوى ألقمته حجراً

لأصبح الصخر قيراطاً بدينار

Havlayan her köpek taş yese taşın bir kıratını bir dinara satarlardı.

1181. Lâ-edrî

1. اعمل بقولي ولا تنتظر إلى عملي

ينفعك قولي ولا يضررك تقصيري

Dediklerimi yap ama amellerime bakma. Sözlerim sana faydalı olur ama kusurlarım sana bir zarar vermez.

1182. Lâ-edrî

1. ماذا تقولين فيمن شفه أرق

من أجل حبك حتى صار حيرانا

Senin sevdan ile uykusuzluk derdine düşüp hayran/şaşkın kalan kimse hakkında ne dersin?

1183. Lâ-edrî

1. عباراتنا شتى وحسنك واحد

وكل إلى ذاك الجمال يشير

İbarelerimiz farklıdır ama senin güzelliğin tektir ve herkes bu güzelliğe işaret eder.

1184. Lâ-edrî

1. الموت باب وكل الناس داخله

فليت شعري بعد الباب ما الدار

Ölüm bir kapıdır ve herkes oradan içeri girecektir. Keşke bilsem, o kapının arkasında nasıl bir ev var?

1185. Lâ-edrî

1. والشيب ينهض في السواد كأنه

ليل يسير بجانبه نهار

Ve beyazlık gecenin iki tarafında gündüzün yürümesi gibi siyah saçımın iki tarafında kıyam ediyor.

1186. Lâ-edrî

1. أَقْلَبُ عَيْنِي لَا أَرَى مِنْ أَحَبِّهِ

وَفِي الدَّارِ مِنْ لَا أَحَبُّ كَثِيرِ

Gözümü sağa sola çeviriyorum ama sevdiğim kimseyi göremiyorum. Ama bu diyarda sevmediklerim çok.

1187. Lâ-edrî

1. الْعِلْمُ أَنْفَسُ شَيْءٍ أَنْتَ ذَاخِرُهُ

مَنْ يَدْرُسُ الْعِلْمَ لَمْ يَدْرُسْ مَفَاخِرُهُ

İlim, saklayabileceğin en enfes şeydir. İlim öğrenen kişinin övüncü bitmez.

1188. Köprülüzâde Abdullah Paşa

1. وَرَثَتُنَا الْعِلَّا عَنْ كَابِرٍ بَعْدَ كَابِرٍ

Bize ululuk nesilden nesile miras kaldı.

1189. Köprülüzâde Abdullah Paşa

1. وَلَيْسَ يَدْرِي الْفَتَى مَا يَحْدُثُ الْقَدْرُ

İnsan kaderin ne yapacağını bilmez.

1190. el-Mütenebbî

1. وما خير الحيا بلا سرورٍ

1191. el-Mütenebbî

1. إن القليل من الحبيب كثيرُ

Sevilenden gelen az bir şey kişiye çok gelir.

1192. el-Mütenebbî

1. وأول قرح الخيل المهارُ

Atın ilk yarası dizgindir.

1193. el-Mütenebbî

1. وفي الماضي لمن بقي اعتبارُ

Geride kalanlar için geçmişte ibret vardır.

1194. Lâ-edrî

1. وأي نعيمٍ لا يكدره الدهر

Dehrin bulandırmadığı hangi nimet var?

1195. Lâ-edrî

1. كلام الليل يمحوه النهارُ

Gündüz, gece konuşulan sözü siler.

1196. ‘Abdûlbâkî

1. أَلَمْ تَدْرَ نَصَفَ الْمَنْصَبِ الْمَنْ عِنْدَ مَنْ

لَهُ عَفَّةٌ وَالْعِزُّ أَكْثَرُهُ الْعِزُّ

1197. Lâ-edrî

1. ظَلَمْتُ امْرَأَ اكْلَفْتَهُ غَيْرَ خَلْقِهِ

وَهَلْ كَانَتْ الْأَخْلَاقُ إِلَّا غَرَائِزًا

Kişiye tabiatına uymayan bir vazife verdiğinde ona zulmetmiş olursun. Zaten ahlak da insanın tabiatında olan şey değil midir?

1198. Lâ-edrî

1. مَنْ لَمْ يَعِدْنَا إِذَا مَرَضْنَا

إِنْ مَاتَ لَمْ نَشْهَدْ الْجَنَازَةَ

Hastalandığımızda bize geçmiş olsun için gelmeyen kişinin cenazesinde biz de şahitlik etmeyiz.

1199. ‘Abdullah b. el-Mu‘tezz

1. أَبُوكَ أَبِي وَأَنْتَ أَخِي وَلَكِنْ

تَفَاضَلْتَ الْمَنَاقِبَ وَالرُّؤُوسُ

Baban babamdır, sen de kardeşimsin ama omuzlar ve başlar rekabet içindedir.

1200. Ebû Firâs el-Hamdânî

1. أبغي الوفاء بدهرٍ لا وفاء له

كأنني جاهلٌ بالدهر والناس

Zamanı hiç tanımıyormuş gibi vefasız zamandan vefa bekliyorum.

1201. Ebû Nüvâs

1. حث المدام وغنانا على طربٍ

الآن طاب الهوى يا معشر الناس

İçki ve musiki bizi neşeye sevk etti, ey insanlar, işte vakit şimdi güzelleşti.

1202. el-Hakem b. Ebî Fiten

1. لو قسم الله جزءاً من محاسنه

في الناس طراً لثم الحسن في الناس

Allah (kendisinin/onun) güzelliklerinin sade bir parçasını tüm insanlar arasında paylaştırsa insanların güzellikleri tamamlanmış olurdu.

1203. Esba'î

1. إن الجديدين في طول إختلافهما

لا يفسدان ولكن يفسد الناس

Gece ve gündüz tüm ihtilafına rağmen bozulmaz, ama insanlar bozulur.

[497]

1204. Behâ Zühyr el-Mısırî

1. ونمشي حفاةً في ثراها تادباً

نرى أننا نمشي بوادٍ مقدسٍ

Mukaddes vadide yürüdüğümüzü görür, onun toprağında çıplak ayakla ve edeple yürürüz.

1205. Sa'îd b. 'Abdurrahman

1. إن الزمان لا تقنى عجائبه

أبقى لنا ذنباً واستأصل الرأسَ

Zamanın gariplikleri asla tükenmez. Kafamızı koparttı ve (hayatımızdan geriye sadece) günah bıraktı.

1206. Mansûr en-Nemerî

1. الناس جسمٌ وإمام الهدى

رأسٌ وأنت العين في الرأسِ

İnsanlar bir beden ve hidayet imamı da baş gibidir, sen de o baştaki gözsün.

1207. el-Hutey'eh

1. من يفعل الخير لا يعدم جوازيه

لا يذهب العرف بين الله والناسِ

İyilik yapan kişinin hayırları tükenmez, onu ne Allah ne de insanlar unuttur.

1208. Ebü'l-'Atâhiye

1. ترجو النجاة ولم تسلك مسالكها

إن السفينة لا تجري على اليبس

Kurtuluşu istiyor ama onun yolunda yürümüyorsun. Ama gemi karada yürümez.

1209. Lâ-edrî

1. تتقابل الأنوار في جنباتها

فالليل فيها كالنهار للشمس

Onun iki tarafında ışıklar karşılaşmaktadır, ondaki gece güneşin karşısındaki gündüz gibidir.

1210. Lâ-edrî

1. أضحت بقاء الخير قاعاً صفصفاً

وغدت مدارس أثرها مدروسا

Hayır vadisi bomboş kaldı, onun eserinin medreseleri yok oldu gitti.

1211. Lâ-edrî

1. لو كان آصف حياً كان متخذاً

من نور آرائه في الليل نبراسا

Eğer Âsaf hayatta olsa onun görüşlerini bir kandil gibi kendisine ışık ederdi.

1212. Lâ-edrî

1. الكأس والكيس لا يقضى اجتماعهما

ففرغ الكيس حتى تملأ الكأسا

Kadeh ve kese yan yana gelmez. Keseyi boşalt ki kadehi doldurasın.

1213. Lâ-edrî

1. لا تترك الحزم في أمرٍ تحضره

فإن سلمت فما للحزم من بأسٍ

İçinde bulunduğun bir mücadelede sakın baskın olmayı elden bırakma, sen sâlim kaldığın sürece baskın olmanın bir mahzuru yoktur.

1214. Lâ-edrî

1. اشرب على وجه الشقائق حمرةً

مثل الشقائق حمرة في الكأس

Gelinciğin yüzüne karşı şarap iç. Kadehteki kırmızılıkla gelinciğe benze.

1215. Lâ-edrî

1. أسأت إذ أحسنت ظني بكم

والحزم سوء الظن بالناس

Hakkınızda hüsnüzan besleyerek kötü bir iş yaptım; İnsanlara suizan beslemek baskın/üstün olmaktır.

1216. Lâ-edrî

1. واجهد لنفسك واستكمل فضائلها

فأنت بالنفس لا بالجسم إنسانُ

Nefsin için mücahede et, onun faziletlerini tamamla. Sen bedenle değil, nefsinle insansın.

1217. Ebû Nüvâs

1. ولو أشممت موتاهم رغيماً

وقد سكنوا القبور إذاً لعاشوا

Onların ölülerine bir lavaş koklatacak olsam kabirlere yerleşip yaşarlar.

1218. Lâ-edrî

1. إذا كان رب البيت بالدف مولعٌ

فشيمة أهل البيت كلهم الرقصُ

Evin efendisi defe düşkünse tüm ev ahalisi raks eder.

1219. Şâfi'î Îrânî

1. إن كان رفضاً حب آل محمدٍ

فليشهد الثقلان أنني رافضُ

Hz. Muhammed'in evladına sevgi duymak Rafızîlikse insanlar ve melekler bana Rafızî desin.

1220. Şemmâh

1. أجامل أقواماً حياءً وقد أرى

صدورهم تغلي على مراضها

Bazı topluluklara haya sebebiyle mücâmele ediyorum, ve bazen görüyorum ki gönülleri hastalıklarla kaynıyor.

1221. Lâ-edrî

1. وما غربت نجوم الليل لكن

نقلن من السماء إلى الرياضِ

Gökyüzündeki yıldızlar batmadı ama gökyüzünden bahçelere intikal eyledi.

1222. en-Nâşî

1. مثل دعاءٍ مستجابٍ إن علا

أو كقضاءٍ نازلٍ إن هبطا⁴⁷⁴

Yükseldiğinde kabul edilmiş bir dua gibidir, yere indiğinde de inen bir kader/kaza gibidir.

1223. Lâ-edrî

1. إذا ضاق أمرٌ أو تعذر مطلبٌ

فعند إله العالمين مباسطٌ

(Kuldaki) bir iş daralsa da, birşeyler eksik kalsa da âlemlerin rabbi için (her iş) geniştir.

1224. Lâ-edrî

1. العلم أعلى من الأموال منزلةً

لأنه حافظٌ والمال محفوظٌ

İlim maldan derece olarak üstündür. Çünkü ilim korur, mal korunur.

1225. el-Mütenebbî

1. ألا كل سمحٍ غيرك اليوم باطلٌ

وكل مديحٍ في سواك مضيعٌ

⁴⁷⁴ أو كدعاءٍ نازلٍ إن هبطا

1226. Ebü'l-Kâsım el-A'mâ

1. إن الجديد إذا ما زيد في خلقٍ

تبين الناس أن الثوب مرقوعٌ

İnsanlar arasında yeni olan şeyler artmıyorsa elbiseler yamalanmaya başlar.

1227. Hamdûnî

1. إذا اتقيت على قرحةٍ

فكل بلاءٍ بها مولعٌ

Eğer yaradan sakınıyorsan her bir bela sana tutkun olur.

1228. Hubz-i Erzî

1. ولرب عبدٍ في الهوى

يستعبد الحر المطاع

Aşk hususunda nice köle kendisine itaat edilen hürü köleleştirmiştir.

1229. 'Amr b. Ma'dîkerib

1. إذا لم تستطع شيئاً فدعه

وجاوزه إلى ما تستطيعُ

Bir şeyi yapamıyorsan onu bırak da yapabildiğine geç.

1230. Muhammed b. Beşîr

1. إذا لم تكن حافظاً واعياً

فجمعك للكتب لا ينفعُ

Ezberleyip anlamıyorsan kitap toplaman bir fayda vermez.

1231. el-Mütenebbî

1. يمشي الكرام على آثار غيرهم

وأنت تخلق ما تأنى وتبتدغ

1232. Mûsevî

1. ولست مقارعاً جيشاً ولكن

برأبي يستضيء ذوو القراع

Ben bir orduyla savaşmıyorum ama (bilgi ve) düşüncelerimle savaşa gidecek insanların aydınlanmasını (ilim tahsil etmesini) sağlıyorum.

1233. el-Büreyrî

1. إذا كنت تجفوني وأنت ذخيرتي

وموضع حاجاتي فما أنا صانع

Benim kendisine güvendiğim ve ihtiyaçlarımı yönelttiğim yüce eşik olan sen bana eziyet edersen ben ne yapayım?

1234. Mecnûn el-‘Âmirî

1. وكيف يرى ليلي بعين أرى بها

سويها وما طهرتها بالمدامع

Gözyaşlarıyla yıkadığım gözlerimden başka kim Leyla'yı benim onu gördüğüm gibi görebilir ki?

1235. eş-Eşheb

1. فلو كان قلبي من حديدٍ أذابه

فلو كان من صم الصفا لتصدعا

(Bu aşk) demirden bile olsa kalbimi eritir, sert bir taş bile olsa paramparça eder.

[498]

1236. Lâ-edrî

1. وإذا الحبيب أتى بذنبٍ واحدٍ

جاءت محاسنه بألف شفيع

Eğer sevgili bir günahla gelse onun iyilikleri de bin şefaatçi olarak gelir.

1237. Lâ-edrî

1. أبصرت يا عيني ما لم تبصري

وسمعت يا أذني ما لم تسمعي

Ey gözüm, senin görmediğini gördüm. Ey kulağım, senin işitmediğini işittim.

1238. Lâ-edrî

1. واعلم أني فاتر الرأي مخطئ

ولكن قضا لا أطيق دفاعه

Zayıf görüşlü ve hatalı bir kimse olduğumu bil, ama kadere karşı koyamayacağımı (bilirim).

1239. Lâ-edrî

1. قد زال ملك سليمان فعاوده

والشمس تنحط في المجرى وترتفع

Süleyman'ın mülkü zail oldu ama güneş âdeti olduğu üzere kendi mecrasına inmeye ve yükselmeye devam eder.

1240. Lâ-edrî

1. إذا لم تصن عرضاً ولم تخش خالقاً

وتستحي مخلوقاً فما شئت فاصنع

Eğer ırzını korumuyor, yaratıcıdan korkmuyor, insanlardan utanmıyorsan dilediğini yap.

1241. Lâ-edrî

1. أيا جود معن ناج معناً بحاجتي

فليس إلى معن سواك شفيغ

Ey Ma'n'ın cömertliği, Ma'n'a benim hâcetimi fısılda, çünkü Ma'n'a senden başka şefaathçi olarak gönderebileceğim kimse yok.

1242. Lâ-edrî

1. وما شاب رأسي من سنين تتابعت

علي ولكن شيبته الوقائع

Başım geçip giden senelerden dolayı değil olup biten hadiselerden dolayı beyazladı.

1243. Lâ-edrî

1. ولا المال والأهلان إلا وديعة

ولا بد يوماً أن ترد الودائع

Mal da aile de ancak bir emanettir ve bir gün muhakkak geri vermek icab eder.

1244. Lâ-edrî

1. وفرسان هيجاء تجيش صدورها

بأحقادها حتى تضيق دروعها

Kinleri ile zırhları dar gelecek kadar göğüsleri kaynayan savaş süvarileri...

1245. Lâ-edrî

1. أيتها النفس احلمي جزعاً

إن الذي تحذرين قد وقعا

Ey nefsim, yeis ile ağla çünkü korktuğun başına geldi.

1246. Lâ-edrî

1. النفس تطمع والأسباب عاجزة

والمرء يهلك بين اليأس والطمع

Nefis arzu eder, şartlar da yetersizdir. Kişi, ye's ile arzu arasında helak olur.

1247. Lâ-edrî

1. ومن يأمن الدنيا يكن مثل قابضٍ

على الماء خائنه فروج الأصابع

Dünyaya güvenen kişi suyu avuçladığında parmak aralıklarının ihanet ettiği kişi gibi olur.

1248. Lâ-edrî

1. فلو لا رجاء الوصل ما عشت ساعة⁴⁷⁵

ولولا خيال الطيف لم أتهجع

Vuslat ümidi olmasa bir saat bile yaşayamazdım, onun hayalini (rüyamda) görmesem asla uyuyamazdım.

1249. Lâ-edrî

1. وليس لرجلٍ حطه الله رافعٌ

وليس لشيءٍ شأنه الله دافعٌ

Allah'ın düşürdüğünü yükseltecek, Allah'ın halel verdiğini düzeltecek yoktur.

1250. Lâ-edrî

1. وللنجم من بعد الرجوع استقامةٌ

وللشمس من بعد الغروب طلوعٌ

Kaybolan yıldız tekrar çıkar, batan güneş tekrar doğar.

1251. Lâ-edrî

1. من كان فوق محل الشمس رتبته

فليس يرفعه شيءٌ ولا يضعُ

Mertebesi güneşten yüksek olanı hiçbir şey yükseltemez, alçaltamaz.

1252. Lâ-edrî

⁴⁷⁵ فلا رجاء الوصل ما عشت ساعة

1. تمن إليه أفئدة البرايا

وتهوا الخلائق للسماع

İnsanların kalbi kendisini ister, mahlukat onu duymaya âşıktır.

1253. Lâ-edrî

1. سروري أن تبقى بخيرٍ ونعمةٍ

وإني من الدنيا بذلك قانعٌ

Hayır ve nimet içinde kalman benim mutluluğumdur, bana dünyada bu (mutluluk) yeter.

1254. Lâ-edrî

1. قد يجمع المال غير آكله

ويأكل المال غير من جمعه

Malı toplayan kişiye onu yemek nasip olmayabilir. Ve malı onu toplamayan biri yiyebilir.

1255. Lâ-edrî

1. ولا بد من شكوى إلى ذي مروءةٍ

يواسيك أو يسليك أو يتوجعُ

Şikâyet mürüvvet sahibi bir kimseye yapılmalıdır, çünkü öyle biri ya senin derdini hâlleder ya seni teselli eder yahut da (seninle beraber o da) kederlenir.

1256. Lâ-edrî

1. الرأي كالسيف ينبو إن ضربت به

في غمده وإذا جردته قطعاً

Fikir de kılıç gibi, kınındayken vurursan işe yaramaz, çıkardığında keser.

1257. Lâ-edrî

1. كل سرٍّ جاوز الاثنين شاع

İki kişinin bildiği sır değildir.

1258. Lâ-edrî

1. اتسع الخرق على الراقع

Delik büyük, yama küçük.

1259. İbn 'Uneyn

1. ولا تعجبين إذا ما صرفت

فلا عدل فيك ولا معرفة

Kenara atılırsan şaşırma çünkü hem zalim hem cahilsin.

1260. Ebû Nüvâs

1. إن رأيتك في نومي تعانقني

كما تعانق لام الكاتب الألفا

Katibin "lâm"ı "elif"e nasıl sarılıyorsa rüyamda bana öyle sarıldığını gördüm.

1261. Sühaym

1. أنا ابن جلا وطلاع الثنايا

متى أضع العمامة تعرفوني

Ben tanınmış ve yüce makamlara erişmiş bir kimseyim, sarığımı çıkaracak olsam beni tanırırsınız.

1262. el-Mütenebbî

1. ما لنا في الندى عليك اختيارٌ

كل ما يمنح الشريف شريفٌ

1263. el-Mütenebbî

1. والجوع يرضي الأسود بالجيف

Açlık aslanları leş yemeye mecbur bırakır.

1264. Lâ-edrî

1. إذا كنت في فكري وقلبي ومقلتي

فأي مكانٍ من مكانك ألطفُ

Fikrimde, kalbimde ve gözlerimdesin; senin yerinden daha latif bir yer olabilir mi?

1265. Lâ-edrî

1. وعمرك لا بد من أن يزول

فإن كان يوماً وإن كان ألفاً

Bir gün de olsa bin gün de olsa ömrün ister istemez geçecektir.

1266. Lâ-edrî

1. المال يرفع سقفاً لا عماد له

والفقر يهدم بيت العز والشرف

Mal, kişi için direği olmayan bir çatı yükseltir, fakirlik de izzet ve şeref hanesini paramparça eder.

1267. Lâ-edrî

1. فلولاكم ما عرفنا الهوى

ولولا الهوى ما عرفناكم

Siz olmasanız aşkı tanımazdık; aşk olmasaydı sizi tanımazdık.

1268. İmam Şâfi'î

1. ومن الدليل على القضاء وكونه

بؤس اللبيب وطيب عيش الأحمق

Akıllı kimselerin bahtsızlığı ve ahmak kimselerin rahatlık içinde yaşaması kaza ve kaderin delillerindendir.

1269. 'Abdullah b. el-Mu'tezz

1. كان بكأسها ناراً تلظى

فلولا الماء كان لها حريقُ

Kadehinde alev alev yanan bir ateş vardı, içinde su olmasa yangın çıkardı.

[499]

1270. Cerîr

1. لهيب قلبي أفاض الماء من بصري

والعود يقطر ماءً حين يحترقُ

Kalbimin alevi gözümden yaş getirdi. Öd ağacı da yandığında damlalar çıkarır.

1271. İbn Heysem

1. لعمرك ما ضاقت بلادٌ بأهلها

ولكن أخلاق الرجال تضيقُ

Ömrüne yemin olsun, beldeler içindekilere dar gelmedi ama insanların ahlâkı daraldı.

1272. Ebû Nüvâs

1. إذا امتحن الدنيا لبيبٌ تكشفت

له عن عدوٍ في ثياب صديق

Akıllı bir kişi dünyayı imtihan etse onun dost kılıklı bir düşman olduğunu anlar.

1273. eş-Şerîf er-Radî

1. إذا أنت فتشت القلوب وجدتها

قلوب أعادي في جُسوم أصادق

Kalpleri yoklasan, teftiş etsen düşman kalplerinin dost bedenlerinde olduğunu görürsün.

1274. İmâdü'l-Küttâb

1. ولم أر شيئاً مثل دائرة المنى

توسّعها الآمال والعمر ضيقُ

Ölümün çemberi gibi bir şey görmedim, emeller onu genişletir ama ömür dardır.

1275. el-Mütenebbî

1. وما الحسن في وجه الفتى شرفاً له

إذا لم يكن في فعله والخلائق

Fiil ve ahlakında olmadıktan sonra kişinin yüzündeki güzellik onun için bir şeref değildir.

1276. el-Mütenebbî

1. تغير حالي والليالي بحالها

وشبت وما شاب الزمان الغرائق

Hâlim değişti ama geceler aynı. Benim saçım beyazladı ama zaman hâlâ daha taptaze bir dilber.

1277. Ebû Temmâm et-Tâ'î

1. فضل الفتى يغري الحسود بسبه⁴⁷⁶

والعود لولا طيبه ما أحرقا

Delikanlının fazileti kıskancı sövülüyormuşçasına kışkırtır, güzel kokusu olmasa öd ağacını yakmazlar.

1278. Lâ-edrî

1. إذا ضاق صدر المرء عن سر نفسه

⁴⁷⁶فضل الفتى يغري الحسود بسبه

فصدر الذي يستودع السر أضيقُ

Kişinin gönlü kendi sırrını taşıyamıyorsa (bilsin ki) o sırrı emanett ettiği gönül daha dardır.

1279. Lâ-edrî

1. شبهته والسيف في كفه

بالبدر إذ يلعب بالبرق

Elinde kılıç varken onu şimşekle oynayan dolunaya benzettim.

1280. Lâ-edrî

1. النصر ليس بأجنادٍ مجندةٍ

لكنه بسعاداتٍ وتوفيقٍ

Zafer ordularla değil, saadet ve tevfik ile dir.

1281. Lâ-edrî

1. احفظ لسانك لا تقول فتبتلي

إن البلاء مؤكلٌ بالمنطق

Dilini tut, söyleme, yoksa sınanırsın. Bela, ağızdan çıkan söze bağlıdır.

1282. Lâ-edrî

1. لا يَألف الدرهم المضروب صرتنا

لكن يمر عليها وهو منطلق⁴⁷⁷

⁴⁷⁷ بلا يمر عليها وهو منطلق

Darbedilmiş bir dirhem bizim kesemizi tanımaz, ancak oradan sür'atle geçer.

1283. Lâ-edrî

1. وبي علاقة وجدٍ ليس يعلمها

إلا الذي خلق الإنسان من علق

Bende öyle bir vecd bağı var ki insanı nutfeden yaratan (Allah) dışında kimse onu bilmez.

1284. Lâ-edrî

1. خلق الورى من طينةٍ ولأنت من

طين المكارم والعلا مخلوق

İnsanlar çamurdan yaratılmıştır. Sen de mekremet ve yücelik çamurundan yaratılmışsın.

1285. Lâ-edrî

1. إذا لم يكن عندي نوالٌ هجرتني

وإن كان لي مالٌ فأنت صديقي

Malım varsa arkadaşımsın ama bende sana vereceğim hiçbir ikram kalmazsa çekip gidersin.

1286. Lâ-edrî

1. خطوات إلى بيتي برجلي لو أنني

فرشت لها العينين لم أقض حقها

Evime ayak bastın, ben iki gözümü ayağına sersem yine hakkını ödeyemem.

1287. Lâ-edrî

1. ولو أني وصفت إليك شوقي

لكلّ الوصف من بعض اشتياق

Sana olan hasretimi vasfetmeye kalksam tüm vasıflarım şevkimin ancak bir parçasını ifade edebilir.

1288. Ebü'l-‘Atâhiye

1. إذا المرء لم يعتق من المال نفسه

تملكه المال الذي هو ماله

Eğer kişi kendisini malından azad etmezse sahip olduğu mal onun sahibi olur.

1289. Ebü'l-Esved ed-Dü'elî

1. يصيب وما يدري ويخطئ وما درى

وكيف يكون النوك إلا كذلك

Doğru söyler, bilmez, hata eder fark etmez; işte ahmak dediğin tam da böyle olur.

1290. Ebü'l-Ferec el-Bebeğâ

1. واستخلف الفلك الدوار همته

فلو ونى أغنت الدنيا عن الفلك

Dönen felek onun himmetinin gerisinde kalır. Eğer felek geri kalsa dünya (onun sayesinde) felekten müstağni olur.

1291. Ebû Nüvâs

1. إذا لم يعنك الله فيما تريده

فليس لمخلوق إليه سبيل

Eğer istediğin şeyi elde etme hususunda Allah sana yardım etmezse hiçbir mahluk ona erişemez.

1292. ‘Abdullah b. el-Mu‘tezz

1. فظلت أطلب وصلها بتذلل

والشيب يغمزها بأن لا تفعل

Uzunca bir vakit zelil bir şekilde vuslatını talep eder hâlde kaldım; saçımın beyazları böyle yapmamam gerektiğin ima etti.

1293. İbnü'r-Rûmî

1. سادة الناس كالجبال وأنتم

كالنجوم التي تفوق الجبالا

İnsanların efendileri dağlar gibidir. Siz ise dağların üzerindeki yıldızlar gibisiniz.

1294. İbnü'r-Rûmî

1. فامدد إلي يداً تَعَوَّدَ بطنها

بذل النوال وظهرها التقبيل

İçi bahşış dağıtmaya ve dışı öpülmeye alışmış olan elini bana uzat.

1295. Ebû ‘Abbâs el-Endelüsî

1. الموت أهون من عيش لدى زمن

يعلي اللئيم ويدني الأشرف العالي

Alçak kimselerin yükseldiği ve şerefli yüce kimselerin alçaldığı bir zamanda ölmek yaşamaktan ehvendir.

1296. Ebü's-Şamakmak

1. الجود أفلسهم وأذهب مالهم

فاليوم إن راموا السباحة يبخلوا

Cömertlik onları iflas ettirdi, mallarını götürdü. Bugün ise müsamaha istediler ama (çevresindeki insanlar bunu bile) onlardan esirgedi.

1297. Ebü'l-'Uyeyne

1. وأصبحت معزولاً وقد كنت والياً

وشتان ما بين الولاية والعزل

Valiydin, azledildin. Valilikle azil arasında ne kadar da fark var.

1298. Ebü'l-'Atâhiye

1. هب الدنيا تصير إليك عفواً

أليس مصير ذاك إلى الزوال

Farz et ki dünya af dileyerek sana geliyor. Onun da sonu zeval değil mi?

1299. Bessâmî

1. فلا تغرركم نعم تواليت

فإن الدهر حالٌ بعد حال

Peşpeşe gelen nimetler seni aldatmasın. Feleğin türlü türlü hâlleri vardır.

1300. Cemîl

1. خليلي فيما عشتما هل رأيتما

قتيلاً بكى من حب قاتله قبلي

Ey dostum, hiç benden evvel katilinin aşkıyla ağlayan bir maktül gördün mü?

1301. Cahza

1. وما لي حق واجب غير أنني

إلّكم بكم في حاجتي أتوسل

Size sizi aracı koyarak hâcetimi arz ediyorum, bunun dışında üzerimde bir hakkınız yok.

1302. Sa'dî

1. أقل جبال الأرض طوراً وإنه

لأعظم عند الله قدراً ومنزلاً

Yeryüzündeki dağların en küçüğü Tur dağıdır. Ve o, Allah katındaki dağların en değerli ve yüce olanıdır.

[500]

1303. Nâbiga b. ez-Zübyânî

1. عريت من مالٍ وخير جمعته

كما عريت مما تعر المغازل

İp eğirme aletinin (ipi üzerinde toplayıp sonra ipten ayrılması) gibi topladığım malı ve hayırlı (şöhreti) kaybettim.

1304. 'Abde b. et-Tabîb

1. والمرء ساعٍ لأمرٍ ليس يدركه

والعيش شحٌّ وإشفاقٌ وتأميلٌ

İnsan bir iş için koşuşturur ama bir türlü ona yetişemez. Hayat dediğin yokluk, korku ve ümittir.

1305. Muhammed b. Hâzım

1. لا تكذبن فما لدنيا بأجمعها

من الشباب بيومٍ واحدٍ بدلٌ

Yalan söyleme, bütün dünyanın tamamı gençliğin tek bir gününe denk değildir.

1306. Kesîr

1. أريد لأنسى ذكرها فكأنما

تمثل لي ليلي بكل سبيلي

Onu tamamen unutmak istiyorum, sanki Leyla (geçtiğim) tüm yollarda karşımda görünüyor.

1307. eş-Şeyhü'l-Ekber Muhyiddîn İbnü'l-Arabî

1. تأمل سطور الكائنات فإنها

من الملا الأعلى إليك رسائلٌ

Kainatın satırlarını teemmül et; onlar mele'-i a'lâdan sana gelen mektuplardır.

1308. Behâ Zühry el-Mısırî

1. أنا الوفي لأحبابي وإن غدروا

أنا المقيم على عهدي وإن رحلوا

Onlar ihanet etseler de ben ahbabımın ahbine sadığım; onlar gitseler de ben ahdimde dururum.

1309. Behâ Zühyr el-Mısrî

1. فما كل مخضوب البنان بثينة

ولا كل مسلوب الفؤاد جميل

Her parmağı kınalı dilber Büseyne değildir, her gönlü çalınmış kimse güzel değildir.

1310. el-Ğanevî

1. إن النساء متى ينهون عن خلقٍ

فإنه واقع لا بد مفعول

Kadınlar ne zaman bir şeyden nehyedilecek olsalar o şey muhakkak işlenir, vaki olur.

1311. el-İmâm Ebû Hanîfe

1. لقد رببت جرواً طول عمرٍ

فلما صار كلباً عض رجلي

Ömür boyu bir köpek yavusunu besledim, büyüyüp köpek olunca ayağımı ısırıldı.

1312. Ebû Temmâm et-Tâ'î

1. إن الهلال إذا رأيت نموه

أيقنت أن سيكون بدرًا كاملاً

Hilalin gelişmesini görünce onun bir dolunay olacağını anladım.

1313. Ebû Temmâm et-Tâ'î

1. نقل فؤادك حيث شئت من الهوى

ما الحب إلا للحبيب الأول

Gönlünü aşk ile dilediğin kişiden dilediğin kişiye naklet. Aşk ancak ve ancak ilk sevgili içindir.

1314. Ebû Temmâm et-Tâ'î

1. هيهات لا يأتي الزمان بمثله

إن الزمان بمثله لبخيل

Heyhât, zaman onun gibisini getirmez. Zaman onun gibisini getirme konusunda cimridir.

1315. Ebû Temmâm et-Tâ'î

1. ولو أن ما في كفه غير نفسه

لجاد بها فليتيق الله سائله

Onun elinde bulunan şey eğer canı değilse lütfeder, onu da isteyen Allah'tan korksun.

1316. Ebû Temmâm et-Tâ'î

1. وإذا أنتك مذمتي من ناقص

فهي الشهادة لي بأني كامل

Nakıs bir kimse beni zemmetmişse bu benim kâmil olduğuma şهادettir.

1317. Ebû Temmâm et-Tâ'î

1. وما عشت من بعد الأوبة سلوة

ولكنني للنائبات حمول

Dostlardan sonra yaşıyor olmam teselli bulabilmiş olduğumdan değildir, sadece musibetlere karşı tahammülüm fazla.

1318. Ebû Temmâm et-Tâ'î

1. وليس يصح في الأوهام شيء

متى احتاج النهار إلى دليل

Gündüz bir delile ihtiyaç duyduğunda (delil olarak ortaya konulan) şeylerin hiçbiri sahih olmaz.

1319. Ebû Temmâm et-Tâ'î

1. لولا المشقة ساد الناس كلهم

Meşakkat olmasa tüm insanlar yönetici olurdu.

1320. Ebû Temmâm et-Tâ'î

1. ولا رأي في الحب للعاقل

Akıllı adamın aşk konusunda bir görüşü olmaz.

1321. Ebû Temmâm et-Tâ'î

1. هيهات تكتم في الظلام مشاعلٌ

Karanlıkta meşale gizlemeye çalışıyor, heyhât...

1322. Ebû Temmâm et-Tâ'î

1. وربما صحت الأجسام بالعلل

Bedenler belki de hastalıklar sebebiyle iyi olur.

1323. Ebû Temmâm et-Tâ'î

1. ومن يسد طريق العارض الهطل

Yağmur yağdıran bulutun yolunu kim kapatacak ki?

1324. Ebû Temmâm et-Tâ'î

1. وللسيوف كما للناس آجالٌ

İnsanlar gibi kılıçların da eceli vardır.

1325. Köprülüzâde Abdullah Paşa

1. ولم أدر ما الهجران حتى تباعدت

وما كنت أدري ما الصبابة قبلها

Ayrılık gelene kadar hicran nedir bilmezdim. Aşktan evvel onun ne olduğunu idrak edemezdim.

1326. Yahyâ b. Ebî Tâlib

1. أريد رجوعاً نحوكم فيصдني

إذا رمته دين علي ثقيل

Size dönmek istiyorum ama borcum buna engel oluyor.

1327. Di‘bil

1. يموت رديء الشعر قبل أهله

وجيده يبقى وإن مات قائله

Kötü şiir sahibinden evvel ölür. İyi şiir ise sahibi ölse de geride kalır.

1328. Lâ-edrî

1. ما أحسن الدين والدنيا إذا اجتمعا

وأقبح الجهل والإفلاس بالرجل

(Bir kişide) din ve dünyanın birleşmesi ne güzel, cehaletle iflasın birleşmesi ne çirkindir.

1329. Lâ-edrî

1. أرى العقل بؤساً في المعيشة للفتى

ولا عيش إلا ما حباك به الجهل

Görüyorum ki akıl delikanlının (rahat) yaşaması için bir engeldir, cehâlet hayatı sevdirmedığı sürece (keyifle) yaşanmaz.

1330. Lâ-edrî

1. الفقر يزري بأقوام ذوي حسبٍ

وقد يسود غير السيد المال

Fakirlik soylu kimseleri rezil eder; mal ise efendi olmayan kişileri efendi kılar.

1331. Lâ-edrî

1. فما أكثر الأصحاب حين نعدم

ولكنهم في النائبات قليل

Sayarken arkadaşlarımız ne de çoktur. Ama onlar felaket zamanlarında azdır.

1332. Lâ-edrî

1. فإن ساءني ذكراك لي بمساءةٍ

فقد سرنى أني خطرت ببالكا

Beni ancak başına bir sıkıntı geldiğinde hatırlaman üzse de aklına gelmiş olmak beni mutlu etti.

1333. Lâ-edrî

1. شفيعي إليك الله لا رب غيره

وليس إلى رد الشفيع سبيل

Benim sana karşı şefaâtçim, kendisinden başka ilah olmayan Allaktır; bu şefaâtçiye reddetmek mümkün değildir.

1334. Lâ-edrî

1. كفى المرء نقصاً أن يقال بأنه

معلم صبيان وإن كان فاضلاً

Bir kişi fazilet ehli bile olsa onun için "çocuk muallimidir" denmesi eksiklik olarak yeter.

1335. Lâ-edrî

1. فانصف مظلوم وأومن خائف

وشيد مهذوم وقوم مائل

Mazluma insaf edildi, korkmuş kişinin korkusu giderildi, yıkılmış imar edildi ve eğrilmiş olan düzeltildi.

1336. Lâ-edrî

1. هو الشمس قدراً والملوك كواكب

هو البحر جوداً والكرام جداول

Diğer hükümler yıldızken o güneş mesabesindedir. Onun cömertliği bir denizken diğer kerem ehli kimseler (ancak) akarsu gibidir.

1337. Lâ-edrî

1. وغير التقى يأمر الناس بالتقى

طبيب يداوي الناس وهو عليل

Takvalı olmayan adam insanlara takvayı emrediyor. Doktor hasta ama insanları tedavi ediyor.

1338. Lâ-edrî

1. لئن ضقت عني فالبلاد فسيحة

وحسبك عاراً أنني عنك راحل

Eğer benden daraldıysan (Allah'ın) beldeleri geniştir. Benim senden ayrılıp başka yere gitmem sana utanç olarak yeter.

[501]

1339. Lâ-edrî

1. ولو كان لي في ذاك ذنبٌ علمته

لقطعت نفسي بالملامة والعذل

Eğer bu işte bir suçum olduğunu bilsem kendimi kınayarak, yererek keserim.

1340. Lâ-edrî

1. فلا توغلن إذا ما سبحت

فإن السلامة في الساحل

Yüzme bilmiyorsan derine dalma. Selamet sahildedir.

1341. Lâ-edrî

1. وإن أحق الناس باللوم شاعرٌ

يلوم على بخل الرجال ويبخل

İnsanlar arasında kınanmayı en hak eden kişi cimriliği yerip de kendisi cimri olan kimsedir.

1342. Lâ-edrî

1. وللدُر حسنٌ حيث علق عقده

ولكنه في جيد حسناء أجمل

İnci nereye asılırsa asılsın güzeldir ama bir güzelin boynunda daha da güzeldir.

1343. Lâ-edrî

1. السيف يسمعهم قولي بصولته

والسيف أصدق قولاً إنما قالاً

Kılıç düşmanın üzerine atılıp benim sözümü onlara duyurur; sözünü söylediğinde kılıçtan daha doğru sözlü yoktur.

1344. Lâ-edrî

1. مواعد منك لا يقضي القضاء لها

أخاف أن ينقضي من قبلها أجلي

Senin vaad ettiğin bir şeyi hiçbir kaza bozamaz ama o gelmeden ecelim gelmesinden korkuyorum.

1345. Lâ-edrî

1. مشى رجليه نحو مصرعه

ليقضي الله أمراً كان مفعولاً

Ayakları öleceği yere doğru gitti. Allah'ın kaderi er geç yerine gelir.

1346. Lâ-edrî

1. وما ينفع الأصل من هاشم

إذا كانت النفس من باهلة

Eğer kişi başı boş geziyorsa Haşimoğulları'ndan olması bile ona fayda vermez.

1347. Lâ-edrî

1. تلوم على القطيعة من أتاها

وأنت سننتها للناس قبلي

Akrabalar arasındaki münasebeti kim kesti diye soruyor ve insanları kınıyorsun.
Hâlbuki bu senin benden önce başlattığın bir adet idi.

1348. Lâ-edrî

1. تسود أعلاها وتأبى أصولها

وليس إلى رد الشباب سبيل

Yukarıdakiler hükmeder, aşağıdakiler karşı çıkar; gençleri reddetmek mümkün değildir.

1349. Lâ-edrî

1. لا يسكن المرء في أرض يهان به

إلا من العجز أو من قلة الحيل

İnsan eğer aciz veya güçsüz/ahmak değilse aşağılandığı bir yerde oturmaz.

1350. Lâ-edrî

1. وهذا دعاء لا يرد لأنه

دعاء لأصناف البرية شامل

Bu dua geri çevrilmez çünkü yeryüzündeki farklı türleri kapsamaktadır.

1351. Lâ-edrî

1. وفي الهيجاء ما جربت نفسي

ولكن في الهزيمة كالغزال

Kendimi savaşta hiç denemedim ama yenilgide ceylan gibiyim.

1352. Lâ-edrî

1. العذر عند كرام الناس مقبول

وكل عيب بذيل العفو مسبول

Kerem ehli kimseler nezdinde özür makbuldür, ama affedildikten hemen sonra tekrar aynı ayıp tekrar edilirse o zaman söverler.

1353. Lâ-edrî

1. وجوه ليت لي منها حذاء

وليت لبغلتني منها نعلا

Öyle yüzler vardır ki keşke ayakkabım ve katırımın nalı onlardan olsa.

1354. Lâ-edrî

1. بقدر الكد تكتسب المعالي

ومن طلب العلا سهر الليالي

Yücelikler gayret ölçüsünde kazanılır. Yüceliğİ isteyen seher vakti ayakta kalır.

1355. Lâ-edrî

1. لئن كنت سلطاناً هب الذنب واعفني

وإن كنت جلاداً خذ السيف واقتلي

Eğer sultan isen günahımı bağışlayıp affet; eğer cellatsan kılıcı alıp boynumu vur.

1356. Lâ-edrî

1. المرء ما دام حياً خادم أملٍ

Kişi yaşadığı müddetçe bir gayeye hizmet eder.

1357. Lâ-edrî

1. المرء تواقٌ إلى ما لم ينل

Kişi, elde edemediği şeyi merak eder.

1358. Hâtem et-Tâ'î

1. وأغفر عوراء الكريم ادخاره

وأعرض عن شتم اللئيم تكرما

Kerem ehli kimsenin aybını onu elde etmek maksadıyla affet, alçak kimselere sövmekten de kendini yücelterek yüz çevir.

1359. Ebû İshâk b. Hafâce el-Endelüsî

1. وقبلت رسم الدار حباً لأهلها

ومن لم يجد إلا صعيداً تيمما

Topraktan başkasını bulamayanın teyemmüm etmesi gibi ben de sahiplerine olan muhabbetim sebebiyle o evin kalıntılarını öptüm.

1360. Ebû İshâk b. Hafâce el-Endelüsî

1. وَغَيْرِ بَعِيدٍ أَنْ أُنَالَ بِكَ السَّهَى

سَمَوًّا إِذَا كَانَ اعْتِنَاءُكَ سَلَمًا

Eğer senin ilgin, alakan benim için merdiven olacaksa Süha Yıldızı'na erişmek benim için uzak değildir.

1361. el-Hazîn

1. وَمَا لِي مِنْ ذَنْبٍ إِلَيْهِ عَلِمْتُهُ

سَوَى أَنَّنِي قَدْ جِئْتُهُ غَيْرَ صَائِمٍ

Yanına oruçsuz gitmekten başka bildiğim bir kabahatim yok.

1362. Vâlibe

1. يَا شَقِيقَ النَّفْسِ مِنْ حَكَمٍ

نَمَتَ عَنْ عَيْنِي وَلَمْ أُنَمِّ

Ey nefsimin kardeşi olan hükümdar, sen benim yerime uyudun ama ben uyumadın.

1363. Müsâvir el-Verrâk

1. وَمَا يَنْفَعُ الْمَقْبُورَ عِمْرَانُ قَبْرِهِ

إِذَا كَانَ فِيهِ جَسَدٌ يَتَهَدَّمُ

İçindeki beden harap oluyorsa kabrin mamur olması kabirdekine bir fayda vermez.

1364. İbn Vüheyb

1. لم تند كفاك من بذل النوال كما

لم يند سيفك مذ قلدته بدم

Elin insanlara ihsan saçmaktan hiç geri kalmamıştır, kuşandığından beri kılıcındaki kan hiç kurumamıştır.

1365. İbnü'r-Ra'd

1. فإن تك قد عزلت فلا عجيب

ضياء الشمس يعزله الظلام

Eğer azledilmiş isen buna şaşılmaz; güneşin ışığını da karanlık azleder.

1366. Ebû Bekr Kuhistânî

1. فما ذقت إلا ماء جفني مشرباً

وما نلت إلا لحم كفي مطعماً

Gözyaşımdan başka bir içecek tatmadım, elimin etinden başka lokmaya nail olmadım.

1367. Emîr Mencek

1. لو شاهد المطرود سطوة بأسه

في صلب آدم للسجود تقدماً

Kovulmuş olan (şeytan) sulbünden senin gibi şiddetle düşmana saldıran birinin Adem'in sulbünden geleceğini bilseydi hiç tereddüt etmeden ona secde ederdi.

1368. Beşşâr

1. تبوح بسرك ضيقاً به

وتبغى بسرّك من يكتّم

Daralıp sırrını söylüyor ve sonra sırrını tutacak adam mı arıyorsun?

1369. el-Bedîhî

1. إذا المقادير لم تقبل مساعدة

على بلوغ المنى لم تنفع الهم

Kader eğer yardım etmiyorsa arzuya ulaşmak için himmet/gayret etmenin bir faydası yoktur.

1370. el-Kâdî et-Tenûhî

1. إن كان إقرارى بما لم أجنه

يرضيك عنى قلت إنى ظالم

Eğer işlemediğim bir suçu ikrar etmem seni benim hakkımda razı edecekse zalim olduğumu söylerim.

1371. Rebî'atü'r-re'y

1. أرانى ولا كفران لله راجعاً

بخفى حنين من نوال ابن حاتم

[502]

1372. Sâlim b. Vâbida

1. الحلم بالعجز ذل أنت عارفه

والحلم عن قدرة فضل من الكرم

Âciz olduğunu bilmek senin tanıdığın bir zillettir, bir şeye gücünün yettiğini bilmek ise bir kerem, bir fazilettir.

1373. el-Mûsevî

1. يموت قومٌ ولا يأسى لهم أحدٌ

وواحدٌ موته همُّ لأقوامٍ

Koca bir kavim ölür de onlara kimse üzülmeyiz; bazen de bir kişinin ölümüne kavimler üzülmür.

1374. el-‘Utbi

1. الصبر يحمد في المصائب كلها

إلا عليك فإنه مذمومٌ

Her musibette sabır övülen bir davranıştır ama sen istisna, senin için yerilecek bir davranıştır.

1375. Sa‘lebe b. ‘Umeyr

1. إذا ما قضيت الدين بالدين لم يكن⁴⁷⁸

قضاءً ولكن ذاك غرمٌ على غرمٍ

Borcu borçla ödediğinde borcu ödemiş olmadın, sadece borç üstüne borç almış oldun.

1376. Ma‘z b. Zâide

1. دعيني أنهب الأموال حتى

⁴⁷⁸ إذا ما قضيت الدين لم يكن

أَعْفِ الْأَكْرَمِينَ عَنِ اللَّئَامِ

Bırakın da şu malları yağmalayarak (para elde edeyim ve onları fukaraya saçarak) izzetli kimseleri alçaklardan kurtarayım.

1377. el-Hutey'eh

1. وَمَنْ يَجْعَلِ الْمَعْرُوفَ مِنْ دُونِ عَرْضِهِ

يَفْزُهُ وَمَنْ لَا يَتَّقِ الشَّتْمَ يَشْتَمُ

Kim iyilik yaparak ırzını desteklerse korunur, sövülmekten korkmayan kimse başkalarına söver.

1378. el-Mütenebbî

1. إِذَا سَاءَ فَعَلَ الْمَرْءُ سَاءَتْ ظَنُونُهُ

وَصَدَقَ مَا يَعْتَادُهُ مِنْ تَوْهَمٍ

1379. el-Mütenebbî

1. وَلَمْ أَرْ فِي عَيُوبِ النَّاسِ شَيْئاً

كَنَقْصِ الْقَادِرِينَ عَلَى التَّمَامِ

İnsanların ayıpları arasında (ihsanı, işini) tamamlamaya gücü yettiği hâlde yarım bırakanların aybı gibi bir ayıp görmedim.

1380. el-Mütenebbî

1. يَرَى الْجَبْنَاءُ أَنَّ الْجَبْنَ حَزْمٌ

وَتِلْكَ خَدِيعَةُ الطَّبَعِ اللَّئِيمِ

Korkaklar korkaklığı ihtiyat sanarlar. Ve bu alçak kişilerin tabiatlerinin bir aldatmacasıdır.

1381. el-Mütenebbî

1. والظلم من شيم النفوس فإن تجد

ذا عفة فلعله لا يظلم

Zulmetmek insanoğlunun kanında vardır. Düzgün bir adam zulmetmiyorsa muhakkak bir sebebi vardır.

1382. el-Mütenebbî

1. شيخ يرى الصلوات الخمس نافلة

ويستحل دم الحجاج في الحرم

1383. el-Mütenebbî

1. وأطمعنتني في نيل ما لا أناله

بما نلت حتى صرت أطمع في النجم

1384. el-Mütenebbî

1. ذو العقل يشقى في النعيم بفضلله

وأخو حماقة في الشقاء ينعم

1385. el-Mütenebbî

1. فما أخصك في برء بتهنئة

إذا سلمت فكل الناس قد سلموا

1386. el-Mütenebbî

1. وما الجمع بين المال والنار في يدي

بأبعد من أجمع الحظ والفهما

1387. el-Mütenebbî

1. فالخيل والليل والبيداء تعرفني

والضرب والطعن والقرطاس والقلم

1388. el-Mütenebbî

1. ولكن صدم الشر بالشر أحزم

1389. el-Mütenebbî

1. أشد من السقم الذي أذهب السقما

1390. el-Mütenebbî

1. فما كان قيس هلكه هلك واحد

ولكنه بنيان قوم تهدما

1391. 'Abde b. et-Tabîb

1. لو يقدرّون مشوا على وجناتهم

وجباههم فضلاً عن الأقدام

Eğer mümkün olsa ayakları yerine yüzleri ve alınları üzerinde yürüyecekler.

1392. Ebû Temmâm et-Tâ'î

1. مات المعالي والعلوم بموته

فعلى المعالي والعلوم سلامٌ

O öldüğünde yücelikler de ilimler de öldü. Yüceliklere de ilimlere de selam olsun.

1393. Ebü'l-Hasen el-'Alevî

1. حب الرئاسة داءٌ لا دواء له

وقل ما تجد لراضين بالقسم

Baş olma hırsı ilacı olmayan bir hastalıktır. İlahi taksim ile razı olan adamı zor bulursun.

1394. Lâ-edrî

1. إن صاح يوماً حسبت الصخر منحدرًا

والريح عاصفةٌ والبحر يلتطمُ

Bir gün yüksek sesle bağırarak olsa kayaların yuvarlandığını, rüzgârların fırtınaya dönüştüğünü, denizin dalgalarla coştüğünü zannedersin.

1395. Lâ-edrî

1. ومثلك ليس يجهل حق مثلي

ومثلي لا يضيعة الكرامُ

Senin gibi biri benim gibi birinin hakkını görmezden gelmez. Ve kerem sahipleri benim gibi birini zayi etmez.

1396. Lâ-edrî

1. ولو قدرت على الإتيان جئتكُم

سعيًا على الرأس لا مشيًا على القدم

Eğer gücüm yetse yanınıza yürüyerek değil başımın üstünde koşarak gelirdim.

1397. Lâ-edrî

1. سأمت تكاليف الحياة ومن يعيش

ثمانين حولاً لا محالة يسأم

Hayatın zahmetlerinden bıktım. Seksen sene yaşayan birinin bıkmaması imkansız.

1398. Lâ-edrî

1. نامت عيونك والمظلوم منتبّه

يدعو عليك وعين الله لم تنم

Sen uyuyorsun ama mazlum uyumuyor. Sana beddua ediyor ve Allah da uyumaz.

1399. Lâ-edrî

1. وربما ضحك المكروب من عجب

السن تضحك والأحشاء تضطرم

Kederli kimse bazen şaşkınlıktan güler, düş güler ama içi yanıyordu.

1400. Lâ-edrî

1. إن العفيف إذا أعان لخائن

كان العفيف شريكه بمأثم

Namuslu bir adam bir haine yardım etse onun günahına ortaktır.

1401. Lâ-edrî

1. متى يبلغ البنيان يوماً تمامه

إذا كنت تبنيه وغيرك يهدم

Sen yaparken başkaları yıkarsa bina ne zaman tamamlanır?

1402. Lâ-edrî

1. وكان رجائي أن أعود ممتعاً

فصار رجائي أن أعود مسلماً

Eğlenmiş olarak dönmeyi bekliyordum; ama artık tek beklentim sağ salim dönebilmek.

[503]

1403. Lâ-edrî

1. لا يبلغ المرء في أوطانه شرفاً

حتى يكيل تراب الأرض بالقدم

Kişi o yerin toprağını adım adım tartmadıkça kendi vatanında bir şerefe nail olamaz.

1404. Lâ-edrî

1. وإن النار من عودين تزكى

وإن الحرب أولها كلام

İki odunla yangın çıkar, savaşlar da bir sözle başlar.

1405. Lâ-edrî

1. هي الغاية القصوى فإن فات نيلها

فكل منى الدنيا علي حرام

Benim nihai gayem odur. Eğer onu elde edemezsem dünyanın diğer tüm istekleri bana haramdır.

1406. Lâ-edrî

1. وما الدهر إلا دولة ثم صولة

وما العيش إلا صحة وسقام

Felekte bir gün devlet bir gün savlet (hücum) vardır. Hayat sıhhat ve hastalıktan ibarettir.

1407. Lâ-edrî

1. تعلم فن الجهل من عند نفسه

فليس عليه منة لمعلم

Cehalet ilmimi muallime minnet etmeden, kendi kendine öğrenmiştir.

1408. Lâ-edrî

1. تأن ولا تعجل بلومك صاحباً

لعل له عذراً وأنت تلوم

Acele etme, arkadaşını hemen kötüleme. Sen onu kötülüyorsun ama belki de bir özrü vardır.

1409. Lâ-edrî

1. غيرُ جنى وأنا المعاقب فيكم

فكأنني سبابة المتندم

Suçu başkası işledi, aranızda cezayı ben çekiyorum; adeta pişman olan kişinin (ısırdığı/cezasını çeken) baş parmağı gibiyim.

1410. Lâ-edrî

1. وما من يدٍ إلا يد الله فوقه

وما ظالمٌ إلا سبيلى بظالم

Üzerinde Allah'ın eli olmayan bir el yoktur. Bir başka zalimle belasını bulmayan zalim yoktur.

1411. Lâ-edrî

1. من كف ساقٍ لو سقاك بكفه

سماً لكان شفاء كل سقام

Öyle bir sakidir ki eğer eliyle sana zehir verse tüm hastalıklarına deva olur.

1412. Lâ-edrî

1. هون عليك إذا ما نعمةً فقدت

ففي خزائن ربي بعدها نعم

Bir nimeti elinden kaçıırırsan aldırma. Rabbimin hazinelerinde ondan sonra nice nimetler vardır.

1413. Lâ-edrî

1. إذا ما ضاق صدرك في حديثٍ

فأفشته الرجال فمن تلومُ

Eğer bir muhabbette gönlün daralıyorsa bak bakalım, kimin gıybetini yapıyorsun.

1414. Lâ-edrî

1. نجاة المرء في صدق الكلام

لأن الصدق منجاة المرام

Kişinin kurtuluşu doğru sözlülüktedir. Çünkü doğruluk, maksadın sığınağıdır.

1415. Lâ-edrî

1. إذا عاقبتني في كل ذنبٍ

فما فضل الكريم على اللئيم

Beni her hatam için cezalandırırsan kerem ehli (asil, yüce gönüllü) insanlarla alçaklar arasında hiçbir fark kalmamış olur.

1416. Lâ-edrî

1. إذا بدأت بالإحسان تم

وما الإحسان إلا بالتمام

Bir iyilik yaparsan onu tamamla. İhsan ancak tamamlandığında ihsandır.

1417. Lâ-edrî

1. وقف الهوى بي حيث أنت فليس لي

متأخر عنه ولا متقدم

Aşk beni sen neredeysen orada durdurdu, bu yüzden ne ileri gidebilirim ne geri gidebilirim.

1418. Lâ-edrî

1. فنفسك أكرمها فإنك إن تهين

عليك فلن تلقى لها الدهر مكرما

Kendine iyi bak, ona değer ver. Eğer sen kendini aşağılarsan hiçbir zaman kimse ona değer vermez.

1419. Lâ-edrî

1. لسان الفتى نصف ونصف فؤاده

ولم يبق إلا صورة اللحم والدم

İnsanın yarısı dili, diğer yarısı da gönlüdür. Bunun haricinde et ve kandan başka bir şey yoktur.

1420. Lâ-edrî

1. صلى وصام لأمرٍ كان آمله

حتى حواه فما صلى ولا صاما

Arzu ettiği bir şeyi elde etmek için namaz kıldı, oruç tuttu ve elde ettikten sonra ne namaz kıldı ne oruç tuttu.

1421. Lâ-edrî

1. ما أظن الزمان يأتي بهذا

غير أنني رأيته بمنامي

Rüyada görmek dışında zamanın bana böyle bir şeyi getireceğini sanmıyorum.

1422. Lâ-edrî

1. ولو جمع الأئمة في مقام

تكون به لكنت لهم إماما

İmamlar bir makama toplansalar eğer oradaysan sen onlara imam olursun.

1423. Lâ-edrî

1. رأيت انتقام المرء يزرى بعقله

وإن لم يقع إلا بأهل الجرائم

İntikam peşine düşmesi (haklı olup gerçekten) suçlu kişiyi cezalandırmak için bile olsa insanın aklını başından alıyor.

1424. Lâ-edrî

1. لا طيب للعيش ما دامت منغصة

أوقاته بادكار الموت والهرم

Ölüm ve ihtiyarlığı hatırlayıp hüzünlenererek geçen bir hayatın tadı yoktur.

1425. Lâ-edrî

1. وإذا تأملت البقاع وجدتها

تنثرى كما تنثرى الرجال وتعدم

Yerlere (tarlalara) bakıp düşünsen onların da bazılarının insanlar gibi zengin bazılarının da fakir olduğunu görürsün.

1426. Lâ-edrî

1. إذا اعتذر الجاني محا الذنب كله

وكل امرء لا يقبل العذر مجرم

Bir canî tevbe etse tüm günahı silinir. Özür kabul etmeyen herkes mücrimdir.

1427. Lâ-edrî

1. وقد تنطق الأشياء وهي صوامتٌ

وما كل نطق المجترين كلامٌ

Sesi hiç çıkmayan eşya konuşabilir. Ve ses çıkartabilen herkesin sesi söz değildir.

1428. Lâ-edrî

1. على قدر أهل العزم تأتي العزائم

1429. Lâ-edrî

1. رأى الأعمى وقد سمع الأصم

(Bunu) kör (bile) gördü, sağır (bile) işitti.

1430. Lâ-edrî

1. وما قيمة الأعماد لولا المناصل

Kılıçlar olmasa kının ne kıymeti var?

1431. Lâ-edrî

1. إن الزمان بمثله لعقيم

Zaman onun gibisini getirme konusunda kısırdır.

1432. ‘Abbâs b. el-Ahnef

1. العنكبوت بنت بيتاً على وهن

تأوي إليه وما لي مثله وطن

Örümcek kendine dayanıksız bir ev yapar da ona sığınır. Benimse onun gibi bir vatanım bile yok.

1433. Ebû Nasr b. Nübâte

1. لبست من الحوادث كل ثوب

سوى ثوب المذلة والهوان

Olup bitenlerden ötürü her elbiseyi giydim ama zillet ve rezillik elbisesi giymedim.

[504]

1434. İmâm Mâverdî

1. اسمع بقلبك إن الأذن كاذبة

وانظر بعقلك إن الطرف خوانُ

Kalbinle işit çünkü kulak yalancıdır. Aklınla bak çünkü bakış haindir.

1435. el-Mütenebbî

1. ما كل ما يتمنى المرء يدركه

تجري الرياح بما لا تشتهي السفنُ

Kişi her istediği şeye erişemez. Rüzgârlar gemilerin istemediği şekilde eser.

1436. Cerîr

1. لا تنس حاجتنا لقيت مغفرة

قد طال مكثي عن أهلي وأوطاني

Uzun süredir ailemden ve vatanımdan ayrırım, bizim hâcetlerimizi unutma ki mağfirete mazhar olasın.

1437. ‘Abdu's-Samed b. Bâbek

1. إن الكرام إذا ما أسهلوا ذكروا

من كان يألّفهم في المنزل الخشن

Kerem ehli (ulu) kimseler rahata erdiklerinde (eski) zor günlerinde aşına olduğu kimseleri hatırlarlar.

1438. Ebü'l-‘Atâhiye

1. الناس في غفلاتهم

ورحى المنية تطحنُ

İnsanlar gafletteyken ölüm değirmeni öğütmeye devam eder.

1439. İbnü'r-Rûmî

1. يا رب حسنةً منهن قد فعلت

سوءاً وقد يفعل الأسواء حسناً

Kötülük yapmış nice güzel kadın vardır. Güzeller de kötülük yapabilir.

1440. Ebü'l-'Alâ el-Ma'arrî

1. إذا شئت أن تلقى المحاسن كلها

ففي وجه من تهوى جميع المحاسن

Eğer tüm güzellikleri bir arada görmek istersen sevdiğin kişiye bak, tüm güzellikler ondadır.

1441. Behâ Zühry el-Mısrî

1. كيف لم تحمل الأمانة أرضاً

حملت فوقها أبا مروان

Ebu Mervan'ı taşıyan yeryüzü emaneti nasıl yüklenemedi?

1442. Lâ-edrî

1. وخصلةٌ قل فيها من يخالفني

الرزق والحمق ملزومان في قرن

Bu konuda bana katılmayacak insan azdır: Rızık bolluğu ve ahmaklık bu asırda birbirinden ayrılmaz.

1443. Lâ-edrî

1. خاب امرؤ ظل يرجو أن ينال غنى

بالعقل ما عاش في دهر المجانين

Deliler zamanında yaşayıp da aklı ile zenginliğe erişebileceğini zanneden kişi kendisine yazık etmiştir.

1444. Lâ-edrî

1. ثلاثة ليس لها أمانٌ

البحر والسلطان والزمان

Şu üç şeye güveniriz: Deniz, sultan ve zaman.

1445. Lâ-edrî

1. ولو نعطي الخيار لما افترقنا

ولكن لا خيار مع الزمان

Bize tercih hakkı verilse asla ayrılmazdık, ama zaman insana tercih hakkı tanımaz.

1446. Lâ-edrî

1. لو كان ما بي في صخرٍ لأنحله

فكيف يحمله خلقٌ من الطين

Şu başımdaki (sıkıntı) kayada olsaydı paramparça olmuştu. Bunu çamurdan yaratılmış biri nasıl taşır?

1447. Lâ-edrî

1. طوبى لأعين قومٍ أنت بينهم

القوم في نزهة من وجهك الحسن

Senin içinde bulunduğun kavmin gözlerine müjdeler olsun. O kavim senin güzel yüzünde dolaşmaktadır.

1448. Lâ-edrî

1. يقولون الزمان به فسادٌ

وهم فسدوا وما فسد الزمان

Zaman bozuldu diyorlar. Zaman bozulmadı, onlar bozuldu.

1449. Lâ-edrî

1. وأطيب الأرض ما للقلب فيه هوى

سم الخياط مع الأحباب ميدان

En güzel yer gönlün sevdiği yerdir. Dostlarla olduktan sonra iğne deliği kocaman bir meydandır.

1450. Lâ-edrî

1. كفاك قول الناس فيما ملكته

لقد كان هذا مرة لفلان

Sahip olduğun şeye birilerinin "Bu zamanında filanın malıydı" demesi sana (ibret olarak) yeter.

1451. Lâ-edrî

1. ففي المساوي بدا التساوي

فلا معينٌ ولا مُعين

Kötülük konusunda herkes eşit göründü. Yardımcı olan da saf olan da kalmadı.

1452. Lâ-edrî

1. ليس اللسان محل ذكرك وحده

كل الجوارح في دعاك لسان

Zikrinin mahalli sadece dil değildir; sana dua ederken tüm organlar dile gelir.

1453. Lâ-edrî

1. شجاع إذا ما أمكنت لي فرصة

وإن لم يكن لي فرصة فجبان

Fırsat elvermiş olsa bana "cesur" derler, fırsat elvermemiş olsa bana "korkak" derler.

1454. Lâ-edrî

1. ولو كان البكاء بقدر حزني

لأجريت العيون من العيون

Eğer hüznüm kadar ağlasaydım gözlerimden pınarlar geçirirdim.

1455. Lâ-edrî

1. جراحات السنان لها التئام

ولا يلتأم ما جرح اللسان

Mızrak yaraları kabuk bağlar ama dil yarası kabuk bağlamaz.

1456. Lâ-edrî

1. كل من تلقاه يشكو دهره

ليت شعري هذه الدنيا لمن

Kimi görsen dehrden şikâyet ediyor. Şu dünya kimin, keşke bilsem?

1457. Lâ-edrî

1. ولا عيب فيهم غير أن ضيوفهم

تلام بنسيان المحبة والوطن

Onların tek kusuru misafirlerinin (fazla rahat ederek) sevdiklerini ve memleketlerini unutmalarıdır.

1458. Lâ-edrî

1. فما أقبح الدنيا إذا كنت غائباً

وما أحسن الدنيا بحيث تكون

Senin olmadığın cihan ne kadar çirkindir. Senin olduğun dünya ne kadar güzeldir.

1459. Lâ-edrî

1. لا تكن محسن ظنٍّ أبداً

إن حسن الظن من سوء الفطن

Sakın hüsnüzanlı olma. Hüsnüzan akıllı adamın işi değildir.

1460. Lâ-edrî

1. وحسن الظن عجزٌ في أمورٍ

وسوء الظن يأخذ باليقين

Hüsnüzan pek çok işte acizlik doğurur. Suizan ise ihtiyatlı olmaktır.

1461. Lâ-edrî

1. بالرفق مارس ولاين من تخالفه

وغالظن إذا لم ينفع اللين

Yumuşak huylu davran, karşı çıktığın kişiye karşı nazik ol. Eğer nezâket işe yaramazsa o zaman sert bir şekilde karşı çık.

1462. Lâ-edrî

1. ستور الضمائر مهتوكة

إذا ما تلاحظت الأعين

Gözler birbirine baktığında gönüllerdeki örtüler kalkar.

1463. Lâ-edrî

1. سري وسرك لم يشعر به أحد

إلا الإله وإلا أنت ثم أنا

Benim ve senin sırrımızı Allah, sen ve benden başka kimse bilmedi.

1464. Lâ-edrî

1. أتاني هواها قبل أن أعرف الهوى

فصادف قلبي خالياً فتمكنا

Ben aşk nedir bilmezken onun aşkı geldi, kalbimi boşken yakaladı da oraya yerleşti.

1465. Lâ-edrî

1. كل امرئ راجع يوماً لشيئته

وإن تخلق أخلاقاً إلى حين

Bazen bir süreliğine başka özellikler kazansa da her kişi bir gün kendi özüne döner.

1466. Lâ-edrî

1. للمادح الجزل من ذي المدح منقبة

إذا مدحتك وصفاً قد مدحت أنا

Karşısındakini güzelce öven kişi övgünün sahibinden bir pay alır, eğer seni vasfedip övdüysem asıl kendimi övüyorum demektir.

1467. Ferezdak

1. فلو أن السماء دنت لمجدٍ

ومكرمةٍ دنت لهم السماء

Eğer gökyüzü mecd ve iyilik için yaklaşacak olsa onlara yaklaşırdı.

1468. Keşâcim

1. نعيب زماننا والعيب فينا

ولو نطق الزمان بنا هجانا

Asıl ayıp bizdeyken içinde bulunduğumuz zamanı ayıplıyoruz. Zaman bizim hakkımızda konuşacak olsa bizi hicveder.

1469. Muhammed b. Ebî Hakîm

1. رأيت كثير ما يهدى قليلاً

لقدرك فاقتصرت على الدعاء

Sana ne hediye edecek olsam senin şanına yakıştıramadım ve bu sebeple dua ile iktifa ettim.

1470. el-Mütenebbî

1. إذا كسب الناس المعالي بالندی

فإنك تعطي في نداك المعاليا

1471. Kays b. Zerîh

1. وأخرج من بين البيوت لعني

أحدث عنك النفس في السر خاليا

Senin hakkında kendi kendime rahatça konuşabilmek için şehirden kaçarım.

1472. Ebü'l-Esved ed-Dü'elî

1. وما طلب المعيشة في التمني

ولكن الق دلوک في الدلاء

Temenni etmekle maişet temin edilmez, (haydi) kovanı kuyuya sal (da neticelerini gör).

1473. Lâ-edrî

1. إذا عوقب الجاني على قدر جرمه

فتعنيفه بعد العقاب من الربا

Suç işleyen kişi suçu ölçüsünde bir ceza çektikten sonra kendisine kötü davranılırsa bu ikinci ceza fazladır.

1474. Lâ-edrî

1. إذا ما المدح صار بلا ثوابٍ

من الممدوح كان هو الهجاء

Medhetmeye karşılık memduhtan bir ödül verilmeyecek olsa o medih hicve dönüşür.

1475. Lâ-edrî

1. أشاب الصغير وأفنى الكبير

بكر الغداة ومر العشي

Sabahın bikri küçüğü ihtiyarlattı, akşamın acılığı büyüğü yok etti.

1476. Lâ-edrî

1. أخلاء إذ استغنيت عنهم

وأعداء إذا نزل البلاء

Onlara ihtiyacım yoksa dostlardır. Ve başıma bir bela gelse düşmandırlar.

1477. Lâ-edrî

1. إذا دخل الهدية دار قوم

تطايروا الأمانة من كواها

Eğer bir kavmin evine hediye girerse emanet hissi (güven) gizlice ortadan kalkar.

1478. Lâ-edrî

1. فقصت حاجتي معجلةً

فجعتني بلذة الشكوى

İhtiyacımı hemencecik giderdin ve beni şikâyetlenme lezzetinden mahrum bıraktın.

1479. Lâ-edrî

1. دعوى الإخاء على الرخاء كثيرةٌ

وفي الشدائد تعرف الأخوان

Rahatlıkta kardeşlik iddiasında bulunan çoktur. Kardeşler zor günde anlaşılır.

1480. Lâ-edrî

1. إذا أنت عبت المرء ثم أتيتَه

فأنت ومن تزري عليه سواء

Bir kimseyi ayıplıyor ama sonra onun yanına gidiyorsan ayıpladığın o kişiden bir farkın yok demektir.

1481. Lâ-edrî

1. كل المصائب قد تمر على الفتى

فتهون غير شماتة الأعداء

Düşmanın alay etmesi dışında kişinin başına gelen tüm musibetler kolaydır.

1482. Lâ-edrî

1. ولأصبرن على الزمان وجوره

حتى يعود كما أريد وأشتهي

İsteyip arzu ettiğim şekle gelinceye dek zamana ve zamanın eziyetlerine sabredeceğim.

1483. Lâ-edrî

1. إذا رمتُم قتلي وأنتم أحبة

فماذا الذي أخشى إذا كنتم عدى

Siz benim dostumken beni öldürmek istiyorsunuz. Korkarım, acaba düşmanım olsanız ne isterdiniz?

1484. Lâ-edrî

1. إن الشراب له شرطٌ سمعت به

ألا يعاد حديث السكر في الصحو

İçki içmenin bir şartı vardır, sen de duymuşsundur, o da sarhoşken söylenen sözün ayıkken anılmamasıdır.

1485. Lâ-edrî

1. أيا عجباً لبحرٍ ظل يسقي

جميع الناس لم يبئل لهاتي

Tüm insanları hâlâ daha sulayan o denizin benim boğazımı hiç ıslatmaması garip değil mi?

1486. İbnü'r-Rûmî

1. وإذا خشيت من الأمور مقدراً

وفررت منه فنحوه تتوجه

Eğer kaderde olan biten şeylerden korkarsan kaçır ama (sonunda ister istemez) ona yönelirsin.

1487. ‘Abbâs b. el-Ahnef

1. فإن زعمت بأن الحب معصية

فالحب أحسن ما يعصى به الله

Aşk eğer günahsa günahların en güzelidir.

1488. el-Mütenebbî

1. ليس له عيب سوى أنه

لا تقع العين على شبهه

1489. Lâ-edrî

1. وإن الظلم من كل قبيح

وأقبح ما يكون من النبيه

Zulmü kim yaparsa yapsın çirkindir ama aklı başında olan kimse yaparsa daha da çirkindir.

1490. Ebû İshâk b. Hafâce el-Endelüsî

1. وقد يجمع الله الشئيتين بعدما

يظنان كل الظن أن لا تلاقيا

Allah dilerse bir daha asla karşılaşmaz denilen iki şeyi bir araya getirebilir.

1491. Ebü'l-‘Atâhiye

1. ومن الحزم أن أكون لنفسي

قبل موتي فيما ملكت وصيا

Sahip olduğum şeylere ölmeden evvel vasî olsam (kullanıp tüketsem) bu bir zaferdir.

1492. Sâbık el-Berberî

1. النفس تكلف بالدنيا وقد علمت

أن السلامة منها ترك ما فيها

Nefsim dünyada ne varsa yüklendi ama ben de bildim ki selamet dünyada ve var ne yoksa terk etmektedir.

1493. Lisânü'd-dîn b. Hatîb el-Endelüsî

1. إن كان سفك دمي أقصى مرادكم

فما غلت نظرة منكم بسفك دمي

Eğer en büyük dileğiniz kanımı dökmekse tek bir bakışınız bile buna değerdi.

1494. et-Tuğrâ'î

1. ولربما انتفع الفتى بعدوه

كالسم أحياناً يكون دواء

Kişi bazen zehrin ilaç olması gibi düşmanından faydalanır.

1495. ‘Abdullah b. el-Mu‘tezz

1. لا تأسفن من الدنيا على أملٍ

فليس بآقيه إلا مثل ماضيه

Hiçbir emelin için bu dünyaya esef etme. Çünkü kalan kısmı da geçen kısmı gibi olacaktır.

1496. Kuss b. Sâ'ide

1. فلو جعلت نفساً لنفسٍ وقاية

لجُدتُ بنفسِي أن تكون فداكا

Eğer bir nefsin başka bir nefsi koruması mümkün olsaydı kendimi senin yolunda feda ederdim.

[506]

1497. Ebû 'Alî el-Hüseyn

1. ولو ساعدت حالتي همتي

لكنت ترى غير ما قد ترى

Durumum himmetime yardım etse şu gördüğünden farklı bir durum görürdün.

1498. Kâdî Yahyâ b. Sa'îd

1. نثني عليه وجل الحظ فيه لنا

كفى العبيد كمالاً مدح مولاها

Onu methederiz, üzerimizde büyük bir nasiptir. Kulun efendisini övmesi ona kemal olarak yeter.

1499. Şihâb Sühreverdî

1. تركت للناس دنياهم ودينهم

شغلاً بذكرك يا ديني ودنيائي

Ey dinim ve dünyam, senin zikrinle meşgul olup dinlerini ve dünyalarını insanlara bıraktım.

1500. Lâ-edrî

1. فلم أر كالإيمان للمرء واعظاً

ولا كصروف الدهر للمرء هادياً

İnsan için iman gibi bir vaiz, zamanın musibetleri gibi bir davetçi görmedim.

1501. Lâ-edrî

1. تزين الفتى أخلاقه وتشينه

وتذكر أخلاق الفتى وهو لا يدري

Kişiyi ahlakı güzelleştirir veya kötüleştirir. Kişi bilmez ama ahlakı hatırlanır.

1502. Lâ-edrî

1. آثاره تنبئك عن أخباره

حتى كأنك بالعيان تراه

Onun eserleri sen onu kendi gözünle görüyormuşçasına sana onun haberlerini ulaştırır.

1503. Lâ-edrî

1. ما في الفؤاد ولا في الجسم جارحةٌ

إلا وحبك فيها قبل ما فيها

Ne kalbim ne de cismimin herhangi bir yeri senin aşkın orada yok iken var değildi.

1504. Lâ-edrî

1. نسيت مودتي إذ طال عهدي

نعم قد قيل طول العهد ينسي

Üstünden uzun süre geçince ahdimi unuttum, uzun süre söylenmeyen nimetler unutulur.

1505. Lâ-edrî

1. كلي وكلك ممزوج ومتصل

وكل عارضة تؤذيك تؤذي

Benim tamamım ve senin tamamın iç içe geçmiş ve bitişiktir. Seni inciten her şey beni de incitir.

1506. Lâ-edrî

1. ومتى ذممت الدهر بعد لقائه

وعطائه فعليّ حد المفترى

(O sevgiliyi) gördükten ve ihsanına nail olduktan sonra zemmedecek olsam bana iftira cezası vermeleri gerekir.

1507. Lâ-edrî

1. إني أحیی عدوي عند رؤيته

لأدفع الشر عني بالتحیات

Ben görünce düşmanımı selamlıyor; selamlarla şerri kendimden uzaklaştırıyorum.

1508. Lâ-edrî

1. حافر البئر في طريق أخيه

واقّع فيه لا محالة فيه

Kardeşinin yoluna kuyu kazan şüphesiz o kuyuya düşer.

1509. Lâ-edrî

1. إذا كنت في حاجة مرسلأ

فأرسل حكيمأ ولا توصه

Eğer bir elçi göndereceksen hikmet sahibi (akıllı) bir kimseyi gönder ve ardından ona hiç nasihatte bulunma (o zaten ne gerekiyorsa yapar).

1510. Lâ-edrî

1. ليس من مات فاستراح بميت

إنما الميت ميت الأحياء

Ölüp de istirahate çekilen ölü değildir, gerçek ölü diriler arasındaki ölüdür.

1511. Lâ-edrî

1. موت التقى حياة لا نفاد لها

قد مات قومٌ وهم في الناس أحياء

Takvalı bir kimsenin ölümü aslında sonsuz bir hayata kavuşmaktır. (Diğer taraftan) insanlar arasında canlı olan nice topluluk ölmüştür.

1512. Lâ-edrî

1. لكل داءٍ دواءٌ يستطب به

إلا الحمأة أعيت من يداويها

Her hastalığın ona uygun bir tedavisi vardır. Ancak ahmaklık hastalığı onu tedavi eden kişiyi yorar.

1513. Lâ-edrî

1. فسحقاً لأبناء الزمان فما لهم

سجية أحرارٍ وطبع وفاء

Zamane çocukları uzak olsun! Onlarda ne hür bir karakter ne de vefa tabiatı var.

1514. Lâ-edrî

1. إذا طنت الأذان قلت ذكرتني

إذا اختلجت عيني رجوت التلاقيا

Kulağım çınlasa "beni andı" derim, gözüm seğirtse "yakında görüşeceğiz" derim.

1515. Lâ-edrî

1. لو كنت أهدي على قدري وقدركم

لكنت أهدي لك الدنيا وما فيها

Kendi değerim ve sizin değeriniz kadar bir şeyi hediye etmeye kalksam sana dünyayı içindekilerle beraber hediye etmem gerekirdi.

1516. Lâ-edrî

1. شيطان يعجز ذو الرياضة عنهما

رأي النساء وإمارة الصبيان

Şu iki şey konusunda akıl sahibi insanlar bile aciz kalır: kadınların görüşü ve çocukların başa geçmesi.

1517. Lâ-edrî

1. سقوني وقالوا لا تغنّ ولو سقوا

جبال حنين ما سقوني لغنت

Bana şarap verdiler ve "şarkı söyleme" dediler. Bana verdikleri (şarabı) Huneyn dağlarına verseler o bile şarkı söylerdi.

1518. Lâ-edrî

1. ألا إنما الدنيا على المرء فتنة

على كل حالٍ أقبلت أو تولت

Dünya kişiye yönelse de ondan yüz çevirse de her durumda fitne değil mi?

1519. Lâ-edrî

1. لو أسخطتك حياتي

قتلت نفسي لترضى

Eğer yaşamam seni kızdırıyorsa seni razı etmek için kendimi öldürürüm.

1520. Lâ-edrî

1. فؤادي وا فؤادي وا فؤادي

فؤادي هائمٌ في كل وادي

Gönlüm, ah gönlüm, ah gönlüm... Gönlüm her vadide kara sevdaya tutulur.

تمت

Tamamlandı.

Velhamdülillahirabbilalemin..

İNDEKS

- Abbâd, 1871
Abbâs, 1875
Abdaliyye, 1778
Abdî, 582, 583
Abdullâh, 680
Abdülazîz, 770
Abdülhamîd, 745
Abdûlmecîd, 747
Acem, 515, 737, 1566, 1963, 1990
Acemî, 1421
Âd, 1640
Âdem, 691, 918, 979, 987, 1123, 1280, 1291, 1314, 1514, 1521, 1790, 1927, 1959, 2127
Aden, 455
Adlî, 447
Adnî, 707
Afrâ, 2014
Âgâh, 625
Ahmed, 323, 529, 549, 558, 622, 643, 738, 741, 742, 744, 1769, 1900
Akdeniz, 642
Akdesî, 827
Akkirmân, 745
Akrep, 1509
Âl-i 'Osmân, 735, 743
Alâ'ed-dîn-i Selçûkî, 735
Alî, 377, 502, 697, 1263, 2029
Âmir, 1777
Amr, 1456, 1648
Amu, 1448
Amuderya, 1297
Anka, 649, 655, 718, 811
Arap, 515, 1421, 1543, 1566, 1741, 1963
Arş, 2062
Âsım, 542
Atâ, 378
Atabey, 1222
Avnî, 379, 480, 586
Avrupa, 746, 747
Ayaz, 989, 1129
Azâk, 742
Azrâ, 281
A'râb, 621
Bağdat, 545, 739, 859
Bahr-i siyâh, 642
Bahtî, 565
Bâkî, 333, 334, 468, 483, 492, 626
Bârî, 445, 702, 749
Basra, 741
Batum, 747
Bâyezîd, 391, 737
Bayrakdâr, 746
Bebek, 616
Bedahşân, 656, 822, 1239, 1503
Bedîr, 1899, 1900
Beligrad, 741
Belkıs, 1590
Bender, 745
Benî Handef, 1900
Benî Nebhân, 1710
Bercîs, 392
Beşiktaş, 616
Beytullah, 1700, 1958

Beytü'l-Atîk, 1727
 Bîdil, 825, 998
 Bihzâd, 567
 Bilâl, 512
 Billûr, 616
 Bîsütûn, 288, 328, 331, 348, 606, 607, 653, 657, 893, 1044
 Bişr, 1707
 Boğdân, 744
 Brahman, 449, 989
 Buhara, 1448
 Büseyne, 1642, 2158
 Cabbâr, 1985
 Câmî, 832, 1394, 1422
 Cebrâil, 283, 391, 1028, 1078, 1919
 Cehrin, 741
 Celal, 1007
 Celâlî, 332
 Cem, 301, 320, 337, 357, 366, 422, 442, 458, 469, 476, 483, 492, 540, 588, 607, 624, 630, 660, 687, 696, 838, 982, 1007, 1010, 1011, 1012, 1013, 1182, 1183, 1226, 1398, 1421, 1429, 1437, 1498
 Cemşîd, 550, 598, 662, 690, 930, 1013
 Cevdet, 337, 632
 Cevrî, 301, 569, 632, 633
 Cevzâ, 964, 1158, 1280, 1522, 1694
 Ceyhûn, 656, 672, 1426
 Cûdî Dağı, 1639, 1655
 Çaldıran, 737
 Çin, 312, 1359
 Dârâ, 351, 422, 649, 743, 1766
 Dârü's-selâm, 606
 Dâvud, 581, 1959
 Deccâl, 652, 2097
 Der'îyye, 747
 Deyyân, 1980
 Dicle, 859, 1781, 1909
 Dürrî, 344
 Ebû Hüseyin, 1674
 Ebu Mervan, 2188
 Ebu'l-Alâ, 1728
 Ebubekir, 1914
 Ebûcehil, 1834
 Eflâk, 744
 Eflâtûn, 525, 2029
 Egri, 738
 Ehrimen, 998, 1013, 1444
 Eksem, 1869
 Emîn, 436, 1079
 Emri, 625
 Endülüs, 1559, 1673, 1752
 Ermeni, 1129
 Ertuğrul, 735
 Esmâ, 1950
 Eş'ab, 1548
 Eşref, 518
 Evhadî, 994
 Eyüb, 1358
 Fâik, 381
 Fâizî, 380
 Fazl b. Mervân, 2043
 Fazl b. Sehl, 1913
 Fazl b. Yahya, 1961
 Fazl, 1759
 Ferhâd, 293, 317, 321, 328, 331, 348, 362, 384, 385, 390, 413, 421, 424, 539, 581, 588, 606, 607, 610, 613, 617, 629,

636, 641, 645, 653, 657, 677, 717, 732,
799, 806, 824, 826, 834, 859, 893, 937,
939, 1044, 1170, 1358
Ferkad, 1658, 1859
Fındıklı, 328
Fırat, 330
Fıtnat, 655
Figani, 619, 713
Firavun, 416, 646, 1126, 1919
Firdevs, 358, 1280, 1647
Firdevsî, 1423
Fransız, 746, 747, 748
Frenk, 1236
Fuzûlî, 285, 286, 295, 385, 544, 545,
590, 712
Gazneli Mahmud, 989, 1423
Gence, 742
Girit, 740, 741
Göksu, 618
Gulgûn, 824
Gülistân, 362, 376, 631
Gülşenî, 710
Ğubârî, 448
Habeş, 477, 680, 1398, 1421, 2004
Hâcû, 859, 1358
Hacûn Dağı, 1708
Hâfiz, 1026, 1166, 1431, 1435
Hâlet, 338
Hâlık, 1839
Halid, 1666
Halîl, 469

Halîlî, 342
Hallâk, 321
Harem, 1496, 1504, 1709, 1958, 1984
Hârûn, 1615
Hârût, 654
Hasan b. Büveyh, 1952
Hasan, 689
Haşimoğulları, 1900, 2166
Hâtem, 536, 893, 968, 1750, 1791
Havva, 1291, 1514
Haydar, 1375
Hâzık, 519
Hazreç, 1899
Hemdemî, 740, 741, 743
Hemedân, 742
Hitay, 993, 1478
Hızır, 422, 571, 621, 632, 778, 808,
817, 819, 863, 1093, 1238, 1477, 1480,
1966
Hicaz, 1297
Hikmet, 690
Hilâlî, 425
Hind, 312, 324, 477, 1297, 1611, 1747
Hindistan, 1034
Hindû, 473, 936
Hoten, 282, 1270
Hotîn, 745

Hristiyan, 818, 873, 1099, 1129, 1322,
1583, 1709, 1928
Hubbî, 519
Huneyn, 2206
Hüda, 403, 419, 459, 470, 587, 700,
766, 814, 1140, 1343, 1434, 1473,
1475, 1510
Hüdhüd, 1590, 2052, 2109
Hülâgû, 967
Hüma, 1033
Hürmüz, 1640
Hüseyn, 539, 1675
Hüseynî, 689
Hüsrev, 413, 540, 571, 645, 579, 799,
826, 912, 930, 983, 1034, 1035, 1037,
1170, 1186, 1187, 1221, 1231, 1296,
1445
Irak, 744, 1297, 1744
Isfahan, 447, 742, 1147, 1153, 1297
İblis, 380, 665, 1130, 1609
İbn Mâme, 1905
İbnü'l-Hatîb, 1604
İbrâhîm, 467, 739
İbrâ'il, 745
İlhâmî, 361
İlmî, 378
İncil, 1557
İngiliz, 747, 748

İran, 453, 737, 739, 742, 1296
İrem, 538, 624, 632, 652, 1340, 1992
İsa, 450, 569, 571, 632, 716, 792, 853,
1028, 1082, 1195, 1228, 1425, 1971
İshâk, 325, 326, 491, 559, 1742, 1830,
1846
İskender, 303, 344, 351, 451, 492, 532,
613, 639, 692, 739, 743, 778, 1024,
1085, 1238
İslâm, 540, 548, 735, 736, 747, 1359,
1979
İsmail, 467, 1870
İsmet, 1243
İsmetî, 650
İstanbul, 422, 428, 456, 542, 632, 736,
1296
İzzet, 709
Kaf, 655, 709
Kâğıthâne, 677
Kamançe, 741
Kandehâr, 454
Kanî, 416
Kanun, 1397
Kârûn, 878, 885, 1112
Kasım, 1664
Kâşân, 903, 1153
Kaynarca, 745

Kays, 318, 327, 355, 391, 411, 416,
464, 465, 466, 555, 564, 581, 619, 636,
1595, 1777
Kazak, 740
Ka‘b, 1634
Ka‘be, 305, 350, 422, 463, 483, 490,
506, 507, 567, 571, 578, 594, 600, 667,
672, 682, 687, 718, 772, 796, 797, 827,
876, 885, 997, 1001, 1028, 1110, 1154,
1243, 1316, 1319, 1496, 1499, 1504,
1509, 1512, 1821, 1984, 2094
Kelîm, 791, 1124, 1126, 1699
Kemal, 1313
Kenan, 318, 657, 1261, 1295, 1358
Kerbelâ, 371
Kerîm, 1987
Kesâ‘î, 1396
Kevser, 680
Keyhüsrev, 1498
Kıbrıs, 737
Kılı, 745
Kırım, 745
Kilâb, 1526
Kirdigâr, 454, 702
Kirman, 1358
Kisrâ, 1766
Kûh-ken, 411, 515, 555
Kum, 903

Kureyş, 1421
Kurtuba, 1797
Kûlhânî, 453
Lây-hâr, 453
Lebîbî, 388
Lebîd, 1661
Leheb, 849
Lemîs, 1634
Leylâ, 336, 354, 355, 361, 371, 384,
385, 416, 465, 467, 470, 562, 564, 615,
627, 834, 837, 872, 882, 897, 944,
1079, 1101, 1125, 1127, 1310, 1408,
1412, 1426, 1484, 1497, 1539, 1541,
1542, 1636, 1732, 1800, 1805, 1842,
1949, 2026, 2027, 2123, 2140, 2157
Libova, 742
Lîme, 1573
Lokman, 1198, 1965
Lûr, 742
Lutfî, 656
Lübnâ, 1552, 1730, 1834, 2049
Lübnan, 2003
Mağrib, 623
Mağribî, 1320, 1388
Mahmûd, 417, 743, 744, 746, 989,
1129, 1423
Makalî, 657
Malik, 1606

Manastır, 1557
 Mansûr, 294, 431, 453
 Mantıkî, 522
 Marut, 759
 Mâverâü'n-nehr, 1297
 Mazinne, 1800
 Ma' dî, 1777
 Ma' n, 1796, 1924, 2142
 Me' cûc, 652
 Mecnûn, 317, 322, 336, 351, 354, 361, 363, 374, 384, 385, 412, 413, 422, 426, 447, 461, 467, 470, 482, 499, 562, 563, 566, 578, 580, 615, 619, 625, 627, 636, 650, 653, 656, 671, 676, 684, 691, 696, 732, 733, 789, 825, 828, 834, 837, 872, 882, 883, 889, 897, 939, 979, 1043, 1079, 1090, 1101, 1125, 1127, 1134, 1169, 1310, 1328, 1353, 1408, 1426, 1484, 2027
 Mecusi, 1062, 1129
 Medine, 1421
 Medînetü'z-Zehrâ, 1797
 Mehdi, 652, 1662
 Mehsetî, 1148
 Mekke, 1541, 1708, 1990
 Melîhî, 717
 Melîk, 1853
 Mervân, 2043, 2188
 Meryem, 1195, 1425
 Mesîh, 325, 416, 440, 441, 581, 589, 601, 702, 716, 819, 1308, 1583
 Mevlâ, 373, 393, 447, 459, 649, 742, 745
 Mevlevî, 710
 Mısır, 442, 454, 746, 747, 1003, 1070, 1262, 1265, 1295, 1296, 1491
 Misâlî, 507
 Mora, 742, 747
 Moskov, 742, 747
 Muaydî, 2019
 Mudar, 1710
 Muhammed, 549, 711, 735, 736, 738, 740, 741, 1979, 2100, 2103, 2137
 Muhibbî, 452, 715
 Muhlis, 328, 616, 682
 Muhlisî, 716
 Mukle, 1965
 Mûliyan, 1447
 Mûnis, 499, 538
 Murâd, 736, 738, 744
 Murran, 1687
 Musa, 441, 504, 621, 736, 1124, 1179, 1206, 1308, 1353, 1591, 1615, 1919, 2033
 Mustafâ, 326, 738, 739, 742, 744, 745, 746, 849

Mutahhar, 1761
Mu'temed, 1673
Mu'tezid, 1673
Müheymin, 1734
Mün'ic, 1582
Münahhal, 1746
Mürîd, 657
Müsemma', 1791
Müseyleme, 1556, 1548
Müslüman, 295, 327, 355, 360, 449,
584, 675, 1170, 1193, 1305, 1376,
1512, 1975
Müşteri, 1423
Nâbî, 398, 457, 474, 508, 509, 550, 594,
595, 596, 597, 658, 660, 662, 719
Nahîfi, 723
Nakş-bend, 505
Nâsır, 929
Natanz, 1217
Navârin, 747
Nâ'ilî, 288, 392, 394, 454
Nebhân, 1710
Nebi, 1543
Necâtî, 406, 600
Necef, 1083
Necid, 1663
Nedîm, 294, 298, 408, 709, 723
Nefî, 525, 798
Nehd, 1634
Nemçe, 742, 744, 745
Nemrûd, 416, 862
Nerîmân, 504, 739
Neşâtî, 410, 475
Neş'et, 457
Nevâyî, 299, 313, 466, 482
Nevres, 314, 415, 553, 554, 606
Nihâd, 608
Nil, 442, 1012, 1070
Nişîmen, 744
Niyâzî, 476
Nizâmü'l-Mülk, 1828
Nûh, 314, 318, 471, 725, 760, 884, 985,
1534, 1938, 1975, 2099
Nûşînrevân, 878
Orhan, 735
Osmân, 735, 738, 742, 743, 744, 748
Osmânî, 738
Örfî, 1098
Özi, 745
Perviz, 826
Radvâ, 1939
Rafîzî, 2137
Râğıb, 347, 349, 350, 441, 442, 693,
744

Rahmân, 390, 640, 736, 1587, 1699,
1823, 1828, 1839, 1839, 2025
Rahmî, 351
Râmî, 442
Râsih, 573, 638
Râtib, 310
Râ'if, 496
Rebî'a, 1710
Remzî, 485
Resulullah, 380, 2111
Reşîd, 743
Revân, 739, 742
Rey, 1744
Rûhî, 355, 356
Rûm, 453, 515, 545, 621, 736, 1451,
1990
Rus, 744
Rûsiyye, 745, 746, 747
Rüstem, 414
Safâ, 1708
Sahban, 1965
Sâkib, 686
Sâlihî, 1480
Sâm, 739
Samediyet, 1450
Sardinya, 748
Sa'ib, 281, 775, 1083, 1089

Sa'd, 1557
Sa'dî, 1232, 1456, 1457, 1462, 1472,
1640
Sa'id, 360, 1623
Sebüktekin, 1165
Sehl, 1913
Selamet, 1696
Selçûkî, 735
Selîm, 470, 677, 737, 745, 746, 882
Selîmî, 770, 983, 1297, 1298
Selmâ, 1538, 1582
Selman, 1068
Senâî, 453, 1432
Seyfû'd-devle, 1656, 1658
Sırrî, 699
Simak, 1887
Simurg, 798
Sina, 2029
Sinimmâr, 364
Sinop, 747
Sivastopol, 748
Siyavuş, 1344
Sûzî, 1299
Su'âd, 1894
Sühâ, 1658
Süleymân, 281, 303, 305, 332, 365,
373, 414, 470, 480, 538, 579, 584, 640,

649, 704, 736, 737, 740, 741, 807, 812,

842, 858, 920, 984, 998, 1000, 1013,

1044, 1091, 1155, 1175, 1326, 1357,

1444, 1477, 1505, 1640, 2001, 2052,

2099, 2109, 2142

Süreyya, 1523, 1601, 1632

Şâm, 406, 498, 606, 623, 1451

Şeddad, 646, 858, 1045

Şehrî, 644

Şeref, 885

Şifâî, 1301, 1405

Şîrîn, 297, 317, 321, 384, 385, 390, 445,

575, 588, 606, 608, 610, 613, 617, 641,

645, 799, 824, 826, 851, 912, 937,

1170, 1358

Şîrvân, 738

Tab'î, 902

Tahsîn, 617

Tâî, 1437

Talib, 1094

Tayağan, 742

Tebrîz, 684, 738, 742

Temîm, 1996

Tıflis, 742

Tuba, 734, 811

Tûbâd, 2025

Tuna, 747

Tûr, 441, 454, 1124, 1179, 1206, 1217,

1308, 1353, 1447, 1483, 1699, 2156

Tûrân, 739

Tûsî, 414

Tuvâ, 1353

Türk, 886, 1096, 1611, 1361

Türkistan, 877

Ubeydî, 501

Ubeydullâh, 1818

Ubulle, 1910

Uhud, 1672

Utarid, 1280

Uyvar, 741

Ülker, 529, 710

Ümeyme, 1806

Üsküp, 325

Üveys, 742

Vâmık, 281

Varat, 741

Vâsîf, 476, 554, 609

Vassâf, 729

Vecdî, 421, 728

Vehbî, 299, 514, 515, 555, 611

Vehhâbî, 747

Venedik, 742

Visal, 1330

Visâlî, 402, 941	Zâl, 610
Yahudi, 873, 1129, 1584, 1928	Zeberkân, 1900
Yahyâ, 426, 460, 461, 555, 556	Zehr, 2063
Yakup, 423, 657, 1031, 1591, 2077	Zerendûz, 1868
Yanova, 741	Zeyd, 1396, 1456
Yehûd, 463	Zeyneb, 303
Yemâme, 2015	Ziyâ, 303, 364, 365, 368, 540, 579, 580, 581, 646, 702, 703, 704, 705, 749
Yemen, 872, 1829, 1890, 2012	Zuhal, 1482
Yezdân, 651, 740, 743, 744	Zübeyde, 1747
Ye'cûc, 652, 739	Zühdi, 410
Yıldırım, 736	Züheyr, 2099
Yûsuf, 283, 400, 412, 423, 490, 556, 594, 604, 636, 657, 691, 729, 891, 930, 1003, 1031, 1033, 1055, 1082, 1109, 1114, 1157, 1180, 1237, 1258, 1262, 1265, 1267, 1358, 1404, 1477, 1491, 1499, 1591, 1769, 1890, 1925, 1959, 2077	Zühre, 283, 636, 807, 1361, 1390
	Züleyha, 1031, 1157, 1258, 1295, 1298
	Zülfikâr, 377, 697